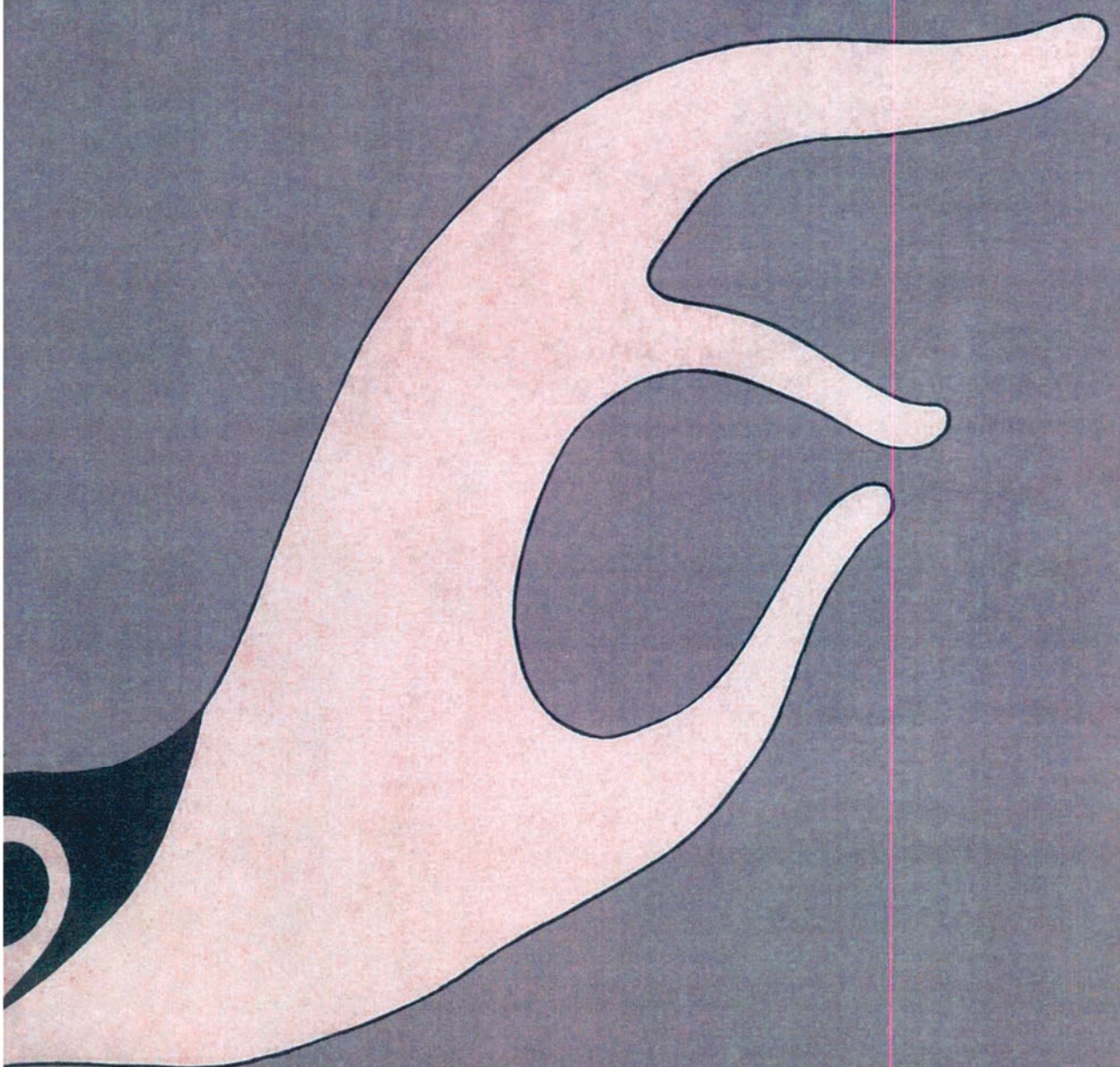

ทางเอก

ห้องสมุดสมาคมผู้ปฏิบัติธรรม

เลขทะเบียน 026/2
วันที่
เลขเรียกหนังสือ พจ ๒๕๓๒ ก
ส ต ๗

(ก)

ทางเอก

ภาค ๒

80-

คำนำ (ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑)

เมื่อหนังสือ "**ทางเอก**" **ภาค ๑** ได้พิมพ์ออกเผยแพร่แจกจ่ายกันไป ก็ปรากฏว่า มีผู้ได้รับประโยชน์มากพอเพียง จนทำให้ผู้ที่ได้ช่วยกรุณาจ่ายทุนทรัพย์ออกมาเกื้อกูลอุดหนุนให้พิมพ์นั้น เห็นคุณเห็นประโยชน์ จึงได้ปวารณาช่วยจ่ายทุนทรัพย์ให้พิมพ์ "**ทางเอก**" **ภาค ๒** ออกมาเผยแพร่กันอีก หนังสือ "**ทางเอก**" **ภาค ๒** นี้ ซึ่งต้องใช้ทุนทรัพย์ยิ่งกว่าเล่ม ภาค ๑ อีก เป็นเท่าตัว จึงเกิดขึ้นมาได้

ก็ลองอ่านดูเถิด อาจจะมีอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เราไม่เคยได้เรียนได้รู้

ผู้ยึดใน "หลักวิชา" เพราะได้เรียนรู้ "หลักวิชา" นั้นๆมา จนแน่ใจมั่นใจแล้ว

แต่ ถ้า "หลักวิชา" นั้นๆ ไม่ได้พาให้เราบรรลุผล "สำเร็จ" ได้ แม้แค่เพียง "ขั้นต้นแห่งความบรรลุผล" คือ แค่บรรลุ "โสดาบัน" อย่างแน่ใจมั่นใจ จน**พ้นวิจิกิจฉา**กันจริงๆ ทั้งๆที่เราก็เชื่อมั่น และเข้าใจลึกซึ้งละเอียดดียิ่ง ใน "หลักวิชา" นั้นๆมา ตั้ง ๑๐ ปี – ๒๐ ปี – ๓๐ ปี – ๔๐ ปี – ๕๐ ปี แล้ว หรือ ตายไปแล้ว–ตายไปอีก ทับถมชีวิตกันไปหลายช่วงทอดมนุษย์แล้ว ก็ยังไม่ได้ "บรรลุผลสำเร็จ" ในอริยคุณ ใดๆ *(ป่วยการกล่าวถึง สกทาคามี–อนาคามี หรือ อรหันต์ และ จะไม่ใช่การบรรลุผลสำเร็จ ใน สรรเสริญ–ยศ–ลาภ และโลกียสุข มาเป็นเครื่องยืนยันเอาด้วย* **ถ้าหมายเอา "หลักวิชา" แห่งพุทธศาสนา** *)*

หรือ ยิ่งกลายเป็นว่า แม้แต่ตัวเอง ผู้มี "หลักวิชา" นั้น ๆ มากเต็มภูมิอยู่แล้ว และซ้ำมิหนำ ตนก็*พ้น "วิจิกิจฉา" จริง ๆ ในตัวเองแล้วอีกเสียด้วย* ว่า **ตนจะไม่มี "ท่าที" ได้ประสพความบรรลุเลย แม้สักขั้น แม้แต่ "ขั้นโสดาบัน" ตลอดชีวิต ในร่างกายขันธ์นี้แตกสลาย** ดังกล่าวแล้ว ยิ่ง ๆ ขึ้น

ถ้าเป็นดังนี้จริง ! ก็ควรจะหยุด "หลง" หลักวิชานั้น ๆ ได้แล้ว และควรจะแก้ไขปรับปรุง "หลักเก่า ๆ" ที่เราหลงเกาะยึดมา ว่า "ถูกแล้ว–ดีอยู่" นั้น ๆ เสีย หรือ จงหา "หลักใหม่" ที่ผู้อื่นเขาได้บรรลุ ได้ประสพผลสำเร็จจริง ๆ เป็น **สันทิฏฐิโก** จริง ๆ เป็น **เอหิปัสสิโก** จริง ๆ เป็น **อกาลิโก** จริง ๆ ให้ได้เสียเถิด

ไม่เช่นนั้น ถ้าขืนใช้ "หลักวิชา" นั้น ๆ อยู่ แทนที่จะสั่งสมบุญ จะกลับเป็นสั่งสมบาปนรกให้ตนเองและผู้อื่นจริง ๆ **นี้เตือนด้วยความปรารถนาดี** เพราะเห็นนรก–เห็นสวรรค์นั้น ๆ เกิดอยู่ใน "ผู้ที่กำลังกระทำอยู่" นั้น จริง ๆ

อนึ่ง ใคร่จะขอแนะนำวิธีอ่านที่จะได้ผลดีมาก คือ เมื่อเริ่มต้นอ่านปกติ ตั้งแต่หน้า ๑ เรียงลำดับไปทุกอย่าง รวมทั้ง "สารบัญ" ด้วย จนกระทั่งจบเล่มแล้ว ให้ย้อนกลับมาอ่าน "สารบัญ" ซ้ำอีก แล้วท่านจะได้ความรู้ความเข้าใจขึ้นอีกอย่างมากเกินคาด

"ผู้เขียน"

29 ธันวาคม 2521

คำนำ

หนังสือ "ทางเอก" เล่มนี้ เมื่อผู้ใดได้อ่านแล้ว จะเห็นได้ชัดทันทีว่า ไม่ใช่หนังสือที่ตั้งใจจะเขียนขึ้นมาให้เป็น "ตำรา" อะไร หมายความว่า ไม่ได้เรียบเรียงวางโครงแผน แบ่งช่วงตอนที่จะอธิบายให้รัดกุมเฉพาะช่วงนั้น ๆ ตอนนั้นๆ และแล้วก็ผูกแต่ละตอนแต่ละข้อแต่ละหมวดให้มันขยายกันเองไปเรื่อย ๆ เป็นต้น เป็นกลาง เป็นปลาย ได้ระเบียบเรียบร้อยกระทัดรัด ไม่รุ่มร่าม อธิบายซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า อย่างหนังสือ "ทางเอก" เล่มนี้

ซึ่งก็เป็นจริงทุกประการ

เนื่องจาก "ผู้เขียน" ไม่เคยคิดอ่านจะเขียน "ตำรา" มาก่อนเลยในชีวิต นั้น ๑ โดยเฉพาะ "ผู้เขียน" ไม่ใช่ผู้คงแก่เรียน และ อีกอย่าง หนังสือ "ทางเอก" นี้ ก็เป็นเพียงคำบรรยาย ที่ "ผู้เขียน" ทำขึ้นบรรยายสู่หมู่สหธรรมิก ในช่วงที่รับผิดชอบ จะต้องอบรมหมู่ให้ได้รับประโยชน์ธรรม ให้ดีที่สุด มากที่สุด ตรงเป้าที่สุด เร็วที่สุด เหมาะกับบุคคลในกาละนั้น ๆ หมู่ชนนั้น ๆ เป็นที่สุดด้วย เท่านั้น โดยไม่ได้วางโครงเรื่อง (plot) ไว้ก่อนเลย จับกระดาษปากกาได้ ก็เขียน ๆ ๆ ไปเรื่อย ๆ

ข้อความที่บรรจุอยู่ใน "ทางเอก" นี้ จึงเป็น คำบรรยาย คำอธิบาย คำสรุป อะไรต่ออะไร ไปต่าง ๆ ตามเพลง ตามโอกาสอันควร เพื่อ "บุคคล" ที่กำลังได้รับการอบรมอยู่ในขณะนั้น ๆ เรื่องใด จุดใด จำเป็น สำคัญ เฉพาะ "บุคคล" ที่เป็นตัวจริงในขณะนั้น ๆ จึงถูกนำมากล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อเน้นส่วนที่ควรเน้นเฉพาะกาล เฉพาะบุคคล ซึ่งเมื่อรวมคำบรรยายทั้งหมดมาเป็นหนังสือ ผู้ไม่จำเป็นเฉพาะต้องได้รับ "การเน้น–การซ้ำทวน" ดังกล่าวนั้น มาอ่านเข้าตอนนี้ ก็ออกจะรู้สึกเพ้อ รู้สึกว่า รุ่มร่ามไป ก็ได้ เพราะไม่ได้รื้อถอน ไม่ได้เรียบเรียงใหม่

แต่แม้จะอธิบายซ้ำ สำหรับผู้ไม่ยึดถือในแง่แคบนี้ ก็คงได้ประโยชน์อยู่นั่นเอง และที่จริง การอธิบายซ้ำนั้น ๆ บางทีก็เป็นแง่ใหม่สุขุมขึ้น แปลกไปอยู่เสมอ ๆ

กว้างขวางสัมพันธ์ลึกซึ้งไปอีกเสมอ (**เวยยากรณะ,อุทาน,อัพภูตธัมม**) เท่าที่ "ผู้เขียน" จะขยายให้พิสดารได้ และแม้จะสรุปก็เป็นแง่เป็นประเด็นที่ควรย้ำควรเน้น ไม่ให้หลงออกนอกแก่นนอกแกนนั้น ๆ เสมอนั่นเอง (**เคยยะ, คาถา, ชาดก**) ตามลักษณะของ **สัตถุศาสตร์**

ดังนั้น ผู้อ่านจงพึงอ่านจงพึงรู้ให้เป็น "**สุตตะ**" และจงรู้ให้เป็นจริงเถิดว่าตอนไหนซ้ำ มันก็คือ "**อิติวุตตกะ**" นั้นแน่แท้ อย่าให้เกิด "อกุศลจิต" จนทำให้ตนต้องเสียผลไปเปล่า ๆ ล่ะ ! แล้วจงทำตนให้เป็นผู้ถึงซึ่ง "**เวทัลละ**" นั้น ๆ เทอญ

หนังสือ "ทางเอก" นี้ เริ่มเขียนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ เขียนไป ใช้บรรยายไป แก่หมู่สหธรรมิกไปตลอดเวลาติดต่อกันทั้งภาคปฏิบัติจริง แม้อยู่กับที่ หรือแม้ออกจาริกไป ขึ้นเขา ลงห้วย เข้าป่า อยู่ข้างถนนหนทาง กลางฝน กลางแดด หรืออยู่กลางตลาด กลางสนามชุมชนไหน ๆ ก็คงเขียนไปเรื่อย ๆ ตราบจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้จบ "จรณะ ๑๕" ลง ก็คิดว่า คงจบ แต่ก็ยังเห็นควรจะผนวกเรื่อง "อาณาปาณสติ" พิสดารเข้าไปให้ครบบริบูรณ์

และเมื่อเขียนขึ้นใช้บรรยายอบรมอยู่นั้น ก็ได้มีการนำไปพิมพ์โรเนียวแจกจ่ายสู่กันอ่าน บ้างก็รวบรวมไว้ได้ครบ บ้างก็ได้กะปริดกะปรอย ทั้ง ๆ ที่ได้รับการพิมพ์โรเนียวแจกกันซ้ำแล้วซ้ำอีกมากครั้ง หมดเงินค่าโรเนียวกันไปเฉพาะโรเนียวเรื่องนี้ รวม ๆ แล้วก็หลายหมื่นบาท ก็ยังมีผู้ได้ค้าบรรยายชุดนี้ไว้ไม่ครบนั้นมากมาย ส่วนผู้ได้ครบนั้น มีน้อยราย

เมื่อมีผู้ที่ได้อ่านได้พบมากผู้มากคนเข้า ก็มีผู้ปรารภอยากจะให้ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือจริง ๆ ออกสู่สาธารณชน หลายเสียง "ผู้เขียน" ก็ได้แต่รับทราบ เพราะลำพัง "ผู้เขียน" นั้น จะบันดาลให้มันออกมาเป็นหนังสือดังกล่าวนั้นไม่ได้ "ผู้เขียน" เป็นผู้ไม่มีกำลังทรัพย์ ทั้ง ๆ ที่ "ผู้เขียน" ก็เห็นด้วย ที่มันก็น่าจะได้พิมพ์ออกมาเผยแพร่สู่กันอ่านอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นแนวทาง–เนื้อหาของการปฏิบัติธรรมแท้ ๆ ตรง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กำลังสับสน จำแลงรูปด้วยเล่ห์มนุษย์ไปต่าง ๆ บางรูปบางนามก็จนกลายเป็นของปลอมของเถื่อนไปแล้ว เช่นที่เห็น ๆ กันอยู่ทุกวันนี้

คำบรรยายที่เป็นหนังสือ "ทางเอก" นี้ ได้ใช้งานจริงมาแล้ว ได้ช่วยผู้ปฏิบัติธรรมจริงๆ จนมีผลมาแล้ว ดังนั้น จึงหวังว่า เมื่อได้พิมพ์เป็นหนังสือออกเผยแพร่กว้างขวางขึ้น ก็คงจะทำหน้าที่ช่วยผู้อื่นได้อีกบ้าง เป็นแน่

ในโลก ในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ กำลังจะเป็น "กลียุค" หรือ บางคนเรียกว่า "กลียุค" แล้วด้วยซ้ำ **เพราะโลก เพราะสังคม แล้ง "ธรรมะ"**

เครื่องมือสำคัญที่สุด ที่มนุษย์ชาติในโลกขณะนี้ กำลังต้องการมาใช้เพื่อปราบยุคเข็ญนั้น **ไม่ใช่อะไรเลย คือ "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรมเท่านั้น** แต่มนุษย์เองยังไม่เชื่อ เพราะยังไม่รู้จริง–ยังมองไม่เห็นได้–ยังไม่เคยลองดูจนมีประสิทธิภาพของ "ธรรมะ" ดูจริงๆ

ยอดแห่งความใฝ่ฝัน–ไขว่คว้า–แสวงหา ของมนุษย์ทุกวันนี้นั้น คือ สันติภาพ ความยุติธรรม ความอิสระเสรี อย่างสมบูรณ์พูนสุข ที่ราบรื่นร่มเย็นของมนุษย์ทุกผู้ทุกกลุ่มสังคม แต่จะเกิดไม่ได้ อย่างมั่นคงถาวร และจริงจังเลย ถ้าคนทั้งหลาย ไม่มุ่งหน้าหันเข้าหา "ธรรมะ" ปรับปรุง "จิตวิญญาณ" ของตน และของกันและกัน

โลก และกลุ่มมนุษย์ทุกกลุ่มในโลกทุกวันนี้ ไม่มีอะไรจะจำเป็นที่สุดอย่างรีบด่วนที่สุดเท่า "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรม ขอยืนยันดังนี้ จริงๆ

มนุษย์ยุคสมัยนี้ เก่งที่สุดแล้วจริงๆ ในทางการสร้างสรรและวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "วัตถุ"

แต่มนุษย์ยุคสมัยนี้ ก็ล้มเหลวเละเทะเลือน และไร้ประสิทธิภาพที่สุดเช่นกัน ในทางการสร้างสรรและวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "จิตวิญญาณ"

หากไม่สร้าง "สมดุล" ฝ่าย จิตวิญญาณ ของมนุษย์ขึ้นมาให้ได้ นั่นคือ การล้มเหลวอย่างสิ้นชาติแห่งความเป็นมนุษย์ ในสังคม ในโลก

แม้ใครจะยังไม่เชื่อดังนี้ ในขณะนี้ ก็ตามเถิด แต่ก็ขอยืนยันคำกล่าวนี้

"ผู้เขียน"

เรื่องต่าง ๆ จาก
ทางเอก ภาค ๑

บทที่ ๑ เราจะบรรลุธรรมด้วย "ทางเอก" 1–29

บทที่ ๒ มารู้จัก "ฐาน" และ "การกระทำ" กันเสียก่อน 30–55

บทที่ ๓ มี "สรณะ" กันอย่างไร ? ถึงจะถูกจะจริง 56–98

บทที่ ๔ จรณะ ข้อที่ 1 "สังวรศีล" 99–118

บทที่ ๕ จรณะ ข้อที่ 2 "สำรวมอินทรีย์" 119–148

บทที่ ๖ จรณะ ข้อที่ 3 "โภชเนมัตตัญญุตา" 149–244

บทที่ ๗ จรณะ ข้อที่ 4 "ชาครียานุโยคะ" 245–288

บทที่ ๘ จรณะ ข้อที่ 5 "ศรัทธา" 289–309

บทที่ ๙ จรณะ ข้อที่ 6–7 "หิริ" และ "โอตตัปปะ" 310–321

– บทที่ ๑๐ –

คนเราจึงจะ "สุขแท้" (ปรมัง สุขัง) หรือ มีสภาวะที่**ยิ่งกว่าสุข** แบบโลกย์ ๆ (เรียกว่า *ปรมัง สุขัง* เพราะ ไม่ใช่ "สุข" ธรรมดา ตามที่ชาวโลกย์ ๆ เข้าใจอยู่เป็นส่วนมาก ที่เรียกกันเต็ม ๆ ว่า *สุขขัลลิกะ*) ได้จริง ๆ ก็เพราะจะต้องฉลาด (อริยะ) รู้แจ้งในกิเลส–ตัณหา และเข้าใจแจ้ง (ญาณ) ในความพอดีของ "ชีวิต" ที่ถูกต้องที่สุด โดยไม่ยึดโลกย์เป็นหลัก (เพราะเรากำลังจะทำตนให้พ้นโลกย์) ไม่เอาโลกย์มาเป็นเครื่องพาเครื่องดึงเราเป็นอันขาด แต่จะต้องเป็นผู้รู้แท้รู้จริงใน "ชีวิต" ในความแท้จริงที่สามารถทำให้ "พอดี" (สัมมา, อรหัง) "เหมาะสมอย่างดี" (สัมมา, อรหัง) ที่จะอยู่แม้กับโลก หรือ จะปลีกไปอยู่ส่วนตนก็ตาม เราจะรู้เท่ารู้ทันโลกย์ จะอยู่กับโลกเขาอย่างสบาย ราบรื่น เพียงพอ ไม่บกพร่อง สงบเสงี่ยม สุภาพ และมัธยัสถ์ที่สุดเท่าที่เราจะยัง "ชีวิต" ของเราต่อไป เราจะไม่ "หลง" ไม่ "มัวเมา" หรือ ไม่เป็นผู้ "มึนงง" (*ดังเช่น คนผู้ถูกโลกย์สาป คนผู้ถูกโลกสะกดจิตเอา ก็จะเป็นผู้ไม่เป็นตัวของตัวโดยแท้จริง คนผู้ถูกความรักครอบงำ หรือ ถูกอำนาจของอะไรก็ตาม ที่ตนไปหลงไปยึดผูกพัน ไปชอบ คนเหล่านั้นก็ชื่อว่า "มึนงง" ไม่เป็นตัวของตัว อย่างสะอาด โดยแท้จริงทั้งสิ้น*) เราจะไม่เป็นทาษของสิ่งต่างๆ ที่ได้ก่อได้เกิดมาแล้ว ทั้งที่กำลังก่อกำลังเกิดอยู่ทุกวินาที อันเป็นสิ่งหลอกสิ่งล่อ สิ่งก่อสิ่งสร้างที่มันงอก มันเกิด ๆ ๆ ๆ ๆ มันวิวัฒนาการไปอย่างไม่รู้จบในโลก เป็นอันขาดอย่างแท้จริง

เพราะโลกในทุกกัปป์ทุกกาล **ความพอดี (สัมมา) อันแท้จริง** ในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ ยา ก็เท่านั้น ๆ เหมือนเดิม ไม่มากมายหรือไม่พุ่มเพื่อยโดยแท้จริง เมื่อเป็นผู้รู้แจ้งได้อย่างจริงแท้ถึง "ปัจจัยแห่งชีวิต ๔" นี้ได้ อย่างแจ้งแทงทะลุแล้ว

นอกจากปัจจัยทั้ง ๔ นี้แล้ว อะไรใด ๆ มันก็ไม่ใช่เครื่องยังชีวิตให้ตั้งอยู่อันแท้จริงเลยสักอย่าง มันคือสิ่งที่ปรนปรุงแต่งสร้าง หรือ "สังขารธรรม" ที่ก่อเกิดพอกเพิ่มขึ้นมาด้วยฤทธิ์ของกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน อันไม่รู้จักหยุดจักพอของสัตว์โลกทั้งนั้น โดยเฉพาะสัตว์โลกที่มีชื่อเรียกว่า "มนุษย์" หรือ "คน"

ผู้ใดเห็นสิ่ง เห็นเรื่องใดเป็นสิ่งสำคัญ เป็นอันจะต้องยึดต้องเกาะไว้อยู่ ผู้นั้นก็มีสิ่งนั้น เรื่องนั้น นั่นแหละ เป็น "สักกาย" เป็น "อัตตา" จะขนาดใหญ่โต หรือ เล็กลงเท่าใด ๆ ก็เป็นไปตามสภาพแห่งความเป็นจริงของผู้นั้น ๆ

ความมีขนาดใหญ่ จึงคือ ความหนัก ความมีขนาดเล็กลง ๆ ก็คือ ความเบาลง ๆ จนกระทั่งผู้ใดเหลือ "สักกาย" แค่ร่างกาย (รูปขันธ์) กับจิตใจ (นามขันธ์) ได้จริง ๆ เป็น "อัตตา" ตัวตน ผู้นั้น ก็เบา ก็ว่าง ก็พ้นทุกข์ พ้นความหนักมาได้อย่างสูงในความเป็นสัตว์โลกผู้ซึ่งหลงการแบก หลงการหอบหาม เพราะได้ละวาง ได้ปลงภาระ ได้หมดกะรุงกะรัง ได้หมดยึดถือจาก "โภคักขันธ์" ต่างๆ อันคือทรัพย์สมบัติวัตถุนอกกาย มาได้แล้วอย่างจริง

ถ้าแม้นแม้เหลือแค่กายแค่ใจ ก็ยังเห็นอยู่ว่า มันก็ยัง**เป็นทุกข์** เห็นได้ชัดว่า แม้**การปรุงแต่ง หรือ "อุปาทาน"** ในกาย–เวทนา–จิต–ธรรมต่าง ๆ ในทวารทั้ง ๖ ของตนล้วนเป็น**ทุกข์** ผู้เห็นเช่นนี้ชื่อว่า เป็นผู้**พ้น "สักกายทิฏฐิ"** ได้อย่างแท้ จนต้องเรียกผู้นี้ว่า "อริยะ" หรือ ผู้ฉลาดกว่าสัตว์โลกที่เรียกว่า "คน" อย่างปกติธรรมดาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งแล้ว

แม้ผู้เข้ามาบวชเป็นพระ ที่ยังไม่บรรลุมรรคผลทาง "ใจ" จน**ตัดโคตรภู**จริงๆ แต่ถ้า "ทางกาย" ได้เป็นผู้ตัด เป็นผู้ละวาง "โภคักขันธ์" (สมบัติน้อยใหญ่)ได้ และละ, ไม่ติด "ญาติปริวัฏฏ" (วงศาคณาญาติ) จริงๆ จนผู้คนอื่นๆ เขาเห็นได้ รู้ได้ด้วยตาด้วยหูภายนอก เป็น "กายสักขี" ก็ยังได้ชื่อว่า "อริยโสดา" **โดยสมมุติ**ได้แล้ว ส่วนหนึ่งจริงๆ เรียกพระผู้นี้ว่า เป็น "โคตรภูบุคคล" เป็น "อาหุเณยยบุคคล" พร้อมจริง ๆ ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ใน "อาหุเณยยสูตร" อังคุตร. นวก-นิบาต ข้อ ๒๑๔

ถึงขนาดนั้น "อริยะ" ก็ยังมี "อัตตา" ยังรู้ว่ายังมีความหนักอยู่อีก คือยังจะต้องเพ่งเพียรเรียนรู้ และมาหัดละหัดวางกาย วางใจในอุปาทานขันธ์ ๕ ของตนอยู่อีก ยังรู้ว่า แม้ใน "รูปขันธ์" (ร่างกาย) กับ "นามขันธ์" (จิต) ของตนนั้น ก็ยังมีสิ่งมีเรื่องที่ยังเกาะเกี่ยวยึดถืออยู่อีกเหมือนกัน ที่จะต้องมาลดมาละมาขจัดทิ้ง มาวางกันอีก

ให้เบาลงยิ่งกว่า ขึ้นไปอีก **จึงจำเป็นที่จะต้องรู้ เพ่งแจ้งในกาย ในเวทนา ในจิต จนแทงทะลุในธรรมทั้งหลายทั้งปวง** เพื่อพ้นขาด วางสันดาน "อัตตา" แห่งตนให้ได้

"พหุสัจจะ" หรือ **"พาหุสัจจะ"** นี้ จึงมีความหมายว่า ผู้รู้ใน "สัจจะ" มากขึ้น แทงทะลุใน "สัจธรรม" ทั้งหลายมากยิ่งขึ้นไปให้ได้เรื่อยๆ ซึ่งคำว่า **"พหุสัจจะ"** กับ **"พหุสุต"** นั้น มันหมายความว่า "รู้มาก" ด้วยกันทั้ง ๒ คำ แต่มันก็ยังมีความหมายต่างกันอยู่อีกตรงที่ว่า

"พหุสุต" นั้น มันรู้มาก แบบฟังมามากเท่านั้น จำได้มาก ท่องได้มาก แต่ไม่แทงทะลุละเอียดถึงขั้นเรียกว่า ถึง "ใจ" หรือ ถึงสุดอย่างแท้จริง จน**พ้น "วิจิกิจฉา"** คือ จนไม่สงสัยอีก ตัดสินอย่างเด็ดขาดลงเป็นข้อแท้ ข้อจริง ถูกตรง (สัจจะ) ได้จริงๆ เสียที นั่นเอง ตราบใดยังมีแค่ "รู้" เป็นความรู้ที่ยังไม่บักใจมั่น จน**พ้น "วิจิกิจฉา"** ไม่ลังเลสงสัยกันอีกอย่างแท้ๆ จริงๆ หรือ มีของจริง มีความจริงนั้นๆในตน ความรู้นั้นยังไม่ใช่ "สัจจะ" ยังเป็นเพียง "สุตมยปัญญา" อยู่นั่นเอง หรือ อย่างเก่งก็แค่ "จินตามยปัญญา" จึงเป็นเพียง **"พหุสุต"**

"พหุสัจจะ" จึงมิใช่ "รู้" แค่จำได้มาก ท่องได้มาก เพราะฟังมามาก อ่านมามาก แต่ "รู้" แจ้งจริง ถึงความจริงอันแท้จริงนั้นๆ ถูกตัวถูกตน ไม่เปลี่ยนแปลงอีก และหรือ มีของจริงมีความจริงนั้นๆ ในตนยืนยันแน่ๆแท้ๆ และแถมยังเป็นผู้รู้แจ้งจริงได้มากอีกด้วย เช่น "พระสารีบุตร" อย่างนี้ จึงได้รับยกย่อง เป็นผู้มี "ปัญญา" มาก ซึ่ง "ปัญญา" ที่ว่านี้ คือ "ภาวนามยปัญญา" หรือ "อภิธรรม-อธิปัญญา" นั่นเอง ดังนี้เรียกว่า เป็นผู้ทรง **"พหุสัจจะ"** หรือเป็นผู้ "มีปัญญามาก"

ส่วนผู้รู้มาก ฟังมากเฉยๆ ก็อย่าง "พระอานนท์" ซึ่งรู้มากใน "สุตมย-ปัญญา" และอย่างดีแค่ "จินตามยปัญญา" จึงคือ "รู้มาก" ต่างกันอยู่โดยนัยนี้ เพราะรู้มากอย่างพระอานนท์นี้ เรียกว่า เป็นผู้ทรง **"พหุสุต"** หรือ เป็นผู้ "รู้มาก"

"พหุสัจจะ" นั้น คือ ความรู้แท้จริง แยกสัดแยกส่วน แยกตัวแยกตนของโลกียะกับโลกุตตระ แยกตัวแยกตนของวัตถุกับจิตใจ แยกตัวแยกตนของรูปและนาม แยกธาตุแยกขันธ์ แยกอายตนะอันลึกซึ้งออกไปเพิ่มขึ้นๆทุกที่ๆไป ผู้รู้แจ้งแทงทะลุได้เพิ่มขึ้นเท่าใดๆ ก็เป็นผู้เป็น "อริยะ" ได้สูงขึ้นๆเท่านั้นๆ ตามความเป็นจริง

ผู้ประพฤติธรรมจึงจะต้องฝึกฝน ปฏิบัติตน พากเพียร**ให้เกิด "พหุสัจจะ"** เพิ่มขึ้นให้ได้เรื่อยๆ เสมอๆ จริงๆ จะหยุด จะชะงักนั้น ไม่ควรอย่างยิ่ง แม้จะบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้ว่า พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายก็ยังใฝ่ "ปัญญา" จาก "ธรรมในธรรม" และเพิ่มพูน "ปัญญา" ด้วยการทูลถามธรรมะจากพระพุทธองค์อีกอยู่ หรือ เพิ่มพูน "ปฏิสัมภิทาญาณ" ต่าง ๆ ให้แก่ตนอยู่อีกนั่นเอง

ผู้มี **ความเข้าใจใน "ธรรม" นอกกาย นอกขันธ์ ๕** อันเป็น ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข เสื่อมลาภ–เสื่อมยศ–นินทา–ทุกข์ (โลกามิส หรือ โลกธรรม ๘) อันเป็นสมบัติวัตถุ (โภคักขันธ์) ทั้งที่เป็นความเกี่ยวพันรัดรึงยึดติดกับ ญาติมิตรบริวารทั้งหลาย(ญาติปริวัฏฏ) และได้ปฏิบัติตนเป็นผู้ปล่อย "โลกามิส" เปลื้อง "สมบัติวัตถุ" วาง "ญาติมิตรบริวาร" ด้วยความพากเพียรอย่างแท้จริง จนบางคนถึงขั้นออกมาบวชเป็น "พระ" แล้ว อันคือ *ผู้ได้ปฏิญาณตนที่จะปล่อย "โลกามิส" จะเปลื้อง "สมบัติวัตถุ" จะวาง "ญาติมิตรบริวาร"* นั้นแหละ และทั้งจะมาเพิ่มข้อสมาทานเพื่อประพฤติตนให้เห็นแจ้งใน "กาม" ใน "อัตตา" เพื่อจะเลิกขาด "กาม" จะละ "อัตตา" ให้ถึงพร้อมในอันดับต่อไป ให้พ้น "กามตัณหา" (ความใคร่ในภพภายนอก อันเกี่ยวกับทวารทั้ง ๕) กับ "ภวตัณหา" (ความใคร่ในภพของใจอันซ่อนแฝงกันอยู่)

เพราะฉะนั้น **ผู้เป็นนักปฏิบัติธรรมขั้นเริ่มจะเขยิบ**จากถือศีล ๕ ขึ้นมาเป็นศีล ๘ เท่านั้น ก็จะต้องเลิกหยุดใน "เมถุนธรรม" อันเป็น "กามตัณหา" อย่างหยาบอย่างใหญ่กันทันที ยิ่งผู้เป็น "พระ" แล้วยิ่งต้องเคร่งครัดในข้อนี้ให้มาก ขืนละเมิดแม้ครั้งเดียว จะต้อง "ปาราชิก" คือ ถึงตัดขาดความเป็นผู้มีโอกาสจะได้เป็น "เผ่าพันธุ์" ของพุทธกันเอาเลยทีเดียว เพราะ "ปาราชิก" นั้น เท่ากับตัดขาดจากความเป็น "พุทธ" บวชอีกไม่ได้เลยตลอดชีวิต

ผู้ที่ประพฤติอยู่แค่ขั้นที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว และทำได้บริสุทธิ์บริบูรณ์แค่เพียงปล่อย "โลกามิส" ได้ เปลื้อง "สมบัติวัตถุ" ขาด วาง "ญาติมิตรบริวาร" ได้สนิท *(เพียงทางกายยังไม่ถึงทางใจแท้ ๆ)* เท่านี้ ก็เป็นได้เพียง **"กัลยาณชน"** เท่านั้นเอง

มี "ธรรม" แค่ "กายธรรม" ถ้าเป็น "พระ" ก็ยังเป็นได้เพียง "**สมมุติสงฆ์แท้ๆ**" **หรือ "อริยโสดาอย่างสมมุติ" เป็น "อาหุเณยยบุคคล"(ผู้ควรเคารพบูชา)ขั้นต้น ยังหาได้ชื่อว่า เป็น "อริยะ" ที่แท้จริงไม่** ดังนั้น *ถ้าผู้ใดเป็น "พระ" แล้ว (หมายถึงผู้ผ่านพิธีบวช) แล้วกลับมาลดละปล่อยวาง หรือ เปลื้องสิ่งดังกล่าวแล้วยังไม่ได้เลย (คือ จำพวกโลกามิส สมบัติวัตถุ เครือญาติ) ก็แสดงว่า ยังไม่เข้ารูปเข้ารอยแห่งการประพฤติเพื่อละ "สักกาย" อย่างถูกทางเอาเลยจริงๆ* ซึ่งการวางขาดเว้นขาด หรือ ละ เปลื้อง "โลกามิส" ก็ดี "สมบัติวัตถุ" ก็ดี หรือ แม้ "ญาติมิตรบริวาร" ก็ดี ก็เป็นข้อควรทำ **ทั้งเป็นเรื่องที่จะต้องทำก่อน** ของผู้บวชมาเป็น "พระ" แล้ว อันเป็นที่รู้ๆ กันอย่างดีถ้วนทั่วอยู่แล้ว ในหมู่พุทธศาสนิกชนทั้งปวง หรือ **แม้ผู้ไม่ได้บวชเป็น "พระ" ก็จะต้องเว้นให้ขาด ละ เปลื้องให้หลุด (วิมุติ) "ทางใจ" ให้แท้ให้จริง** อยู่เช่นกันนั่นเอง จึงจะได้ชื่อว่า สูงขึ้น หรือ ผู้มีธรรม หรือ ผู้เจริญแท้ (อารยะ, อริยะ)

ดังนั้น ใครยังวุ่นวายยังเกาะเกี่ยวยังยึดมั่นเป็นไปอยู่กับ "โลกามิส" จัดอยู่ยังสะสมสั่งสม "สมบัติวัตถุ" มากอยู่ ยังวางคลาย "ญาติมิตรบริวาร" ยังไม่ได้เลย แถมยังจะมาสร้างญาติมิตรอันติดยึดผูกพันอย่างโลกย์ๆ เพิ่มขึ้นอีกในขณะบวช **ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า แม้เพียงเป็น "กัลยาณชน" หรือ "อาหุเณยยบุคคล" เลย** ยังเป็นได้แค่ปุถุชนผู้ยังไม่มีคุณความดีความงามอะไร หรือ ไม่ใช่ชนผู้มีความดีงามอันจะพึงคบหาและเป็น "ที่พึ่ง"พา(สรณะ)ได้ "โดยแท้จริง" แต่อย่างไร (อกัลยาณชน) **ดีไม่ดีจะเป็นผู้เอาเปรียบโลก และ ลวงโลกด้วยซ้ำไป** ระวังๆ กันให้มากที่เดียวในเรื่องนี้ ทั้งทายกทั้งปฏิคคาหกนั่นเหละ

แม้ผู้ที่ได้ชื่อว่า "กัลยาณชน" คือ ผู้รู้ผู้เข้าใจแจ้งในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานขั้นนอก ๆ หยาบ ๆ ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว และได้ประพฤติปล่อย เปลื้อง ละ วางมาแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจจนแจ้ง แทงยังไม่ออกในขันธ์ ๕ หรือเข้าใจแจ้งยังไม่ได้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับตัวตน(อัตตา) หรือ เป็น "สักกาย" ชั้นในร่างกาย จิตใจแท้ๆ ที่เรียกว่า กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ของทวารทั้ง ๖ อันเป็นสภาวะธรรมจริง ในเนื้อในตัว ในกายในใจของตนเองที่เกี่ยวพัน

กับบ่อเกิดในกาย (อายตนะ) ตรงๆ แท้ๆ เลื่อนลึกเพิ่มขึ้นมา ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า "อริยะ-แท้" อยู่นั่นเอง

ถ้ายังเพียงแค่รู้ภาษาอย่างดี และแม้จะได้ประพฤติตามอย่างจริง โดยได้พยายามทิ้ง "โลกามิส" พยายามละ "กองสมบัติวัตถุ" และวาง "ญาติมิตรบริวาร" อยู่

แต่ทว่ายังไม่เกิดแจ้งแทงด้วย "ปัญญา" ในจิตจริงๆ ถึงขันธ์ ๕ จนจิตจับจุดของ "จิต" แห่งตน อันเป็นส่วนสภาพ "นามขันธ์" ยังไม่ได้แน่ๆ ยังไม่ถึงแท้ๆ **(ยังไม่มี "วิตก")**

จนเข้าใจกิเลส ตัณหา อุปาทานอย่างถูกตัวถูกตนใน "จิต" ของตน รู้สภาวะลักษณะ หรือ พฤติแห่งกาย แห่งเวทนา แห่งจิต แห่งธรรม ในอายตนะทั้ง ๖ ยังไม่ชัดแจ้งจริง **(ยังไม่มี "วิจาร")**

และยังไม่รู้สภาพแห่ง "การวาง" กาย วางเวทนา วางจิต วางธรรมนั้นๆ อย่างตรงอย่างเบ็นไปโดยจริง **(ยังไม่มี "ปีติสัมภยะ, วิโมจยะ, วิราคะ, นิสสรณะ ฯลฯ" หรือแม้ "อาคะ" ฯลฯ)**

จนเข้าขั้นที่เรียกว่า เพราะเกิดปัญญาสัมผัสสภาพเห็นมันแท้ว่า ไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน ไม่จีรังยั่งยืน มันพึ่งพิงยึดถือเป็นหลักแก่นหลักแกนตลอดนิรันดรได้ที่ไหนกัน **(อนิจจานุปัสสี)**

เพราะมันไม่ใช่ตัวตนที่เกาะกันเป็นเนื้อเดียวกันจริง ๆ หรอก มันไม่ได้ติดเชื่อมกันอยู่อย่างแท้จริงเลย มันเพียงอาศัยกันอยู่ เช่นเดียวกันกับเหล่า โลกามิส กองสมบัติวัตถุ และหมู่เครือญาติต่างๆ นั่นเอง มันเป็นเพียงสิ่งที่เป็นเหตุเป็นปัจจัยร่วมปรุง ร่วมสร้างกันไปชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น แม้จะเป็นกาย เป็นเวทนา เป็นจิต เป็นธรรม อันเนื่องชิดติดกันอยู่กับอายตนะของตนโดยแท้ๆ ก็ตาม มันก็ยังไม่ใช่ตน ไม่ใช่ของของตนแท้ๆ จริงๆ อย่างเที่ยงแท้แน่นอน เหมือนๆ โลกามิส ก็ไม่ใช่ตัวตนของเรา สมบัติวัตถุ ก็ไม่ใช่ตัวตนของเรา และเครือญาติทั้งหลายนั่น ก็ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตนของเราอีกแหละ **(อนัตตสัญญา)**

เป็นแต่ว่า มันลึกละเอียด **"ดูเหมือน" เป็น "ตัวตน" (อัตตา) ที่แท้จริงของเรา ยิ่งกว่า** โลกามิส สมบัติวัตถุ และเครื่องญาติ เท่านั้น

เพราะ**มันอยู่ในเนื้อในกาย ทั้งเป็นจิตเป็นใจตัวรู้ตัวลึกซึ้ง อันสลับซับซ้อนยืนหยัดลักษณะ "ตัวตน" ซึ่งมันหลงยึดมั่นลักษณะที่มีเรา และเป็นเราอันนิรันดรอยู่อย่างหัวบั้กหัวปำเอาด้วย** มันจึงยากยิ่งนักหนา ที่จะเรียกได้ว่า เราเกิด"ญาณ"ที่แท้ จนเข้าขั้นบรรลุมรรคผล

และหากแม้นไม่แทงตลอดเห็นแจ้ง **เป็น"อนิจจัง"** ดังได้กล่าวมาแล้ว จนได้มี"การรู้ชัด"ในจิต เป็นการรู้แท้ในจิตจริงๆว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีสภาวะของของ ๒ สิ่ง ทำงานร่วมกันอยู่ทั้งสิ้น *อย่างหนึ่งเรียกว่า "รูป" อย่างหนึ่งเรียกว่า "นาม"* และ**แบ่งแยกแตกตัว"รูป"กับ"นาม"ออกได้**อย่างชัดว่า อย่างไรคือ ลักษณะบทบาท หรือ รส หรือ อารมณ์ หรือ กิริยาของ"รูป"ของ"นาม"(**รู้ใน"อาการ"**) รู้แจ้งความผิดแผกของของ ๒ สิ่งนั้นจริงๆว่ามันแตกต่างกันอย่างไร(**รู้ใน"ลิงค์"**) รู้ชัดในรูปร่าง ลักษณะ สภาวะที่ประกอบกันเด่นชัดขึ้นมายิ่งกว่า"อาการ" หรือ ยิ่งกว่าสภาวะที่แสดงลางๆอย่างอ่อน เห็นได้รู้ได้ยากยิ่งกว่า"อาการ" อันเป็นเครื่องแจ้งเครื่องบอกเครื่องชี้อย่างหนึ่งที่เทียบเคียงคู่กับ"อาการ"(**รู้ใน"นิมิต"**) และเข้าใจแจ่มแจ้งได้แม้จะยกมาเป็นภาษาเป็นหัวข้อกำหนด หรือ ยกอ้างมาบอกมาชี้ มาพูดมาแจกแจงให้เข้าใจกันด้วยวิธีสมมุติวิธีบัญญัติแบบต่างๆ ก็ทำได้(**รู้ใน"อุเทศ"**)

ถ้ายังไม่"รู้"ไม่แจ้งแทงถึง"ปัญญา"ในจิตจริงจนเป็นเช่นที่ว่านี้ ก็จะยังไม่เรียกว่า เกิดการบรรลุรู้แจ้งแม้เพียง"ญาณ"ขั้นต้น

การรู้ชัดลึกได้โดยนัยดังกล่าวมาแล้วนี้ เรียกว่า **แจ้ง"รูป" รู้"นาม"แท้ๆ**ด้วย "อาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศ" อย่างละเอียดชัดลึกจริงๆ ก็จะรู้ความสัมพันธ์ของ"สักกาย"(รูปร่างตัวตน)เป็นเบื้องแรก จึงจะได้ชื่อว่า *เป็นผู้รู้แจ้ง*

หรือ เกิด "ญาณ" เป็นผู้ได้ "นามรูปปริจเฉทญาณ" จริงๆ เลยทีเดียว

หากแบ่งแยกไม่ออก รู้ยังไม่ได้จริงๆ ก็ยัง "หลง" (โมหะ หรือ อวิชชา) ไปยึดเอา "นาม–รูป" นั้นไว้อย่างเหนียวแน่น จึงจะเริ่มก้าวเข้าหา "ปัญญา" (ญาณทัสสนะ) อันเป็นการรู้จริงเห็นจริง ในความเป็นจริงนั้น ยังไม่ได้ เพราะในขั้นสูงต่อไปที่จะเป็น "ปัญญา" รู้ความพ้นทุกข์ (วิมุตติญาณทัสสนะ) นั้น มันยังจะต้องมีการปล่อยวาง หรือจางคลายให้หลุดพ้น(วิมุติ)จากของที่เราหลง ตัดจิตให้ขาดจากสิ่งนั้นให้ได้จริงเสียก่อน ด้วยซ้ำไป (วิมุติ) ก่อนจะแจ้งในความพ้นทุกข์(วิมุติญาณทัสสนะ) อันเป็นสภาพที่เราหวังกันนักหวังกันหนา

ดังเช่น ไม่รู้ว่า โลกามิสนั้น เป็น "สังขตธรรม" ที่เรียกว่า เป็น "นาม–รูป" ชนิดหนึ่งในโลก มันมีบทบาท มันมีรูปร่าง มันมีตัวตนอยู่ในโลกอย่างแพร่หลายกว้างขวางที่เดียว มันจะมีของมันอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยปุถุชนอย่างไม่มีวันหมดสิ้นเลยตามจริง ผู้ไม่รู้ (ยังมีอวิชชา) ก็ไปหลงยึดเอา "นาม–รูป" (ของโลกามิส) นั้นๆ มาร่วม "สังขารธรรม" (ปรุงแต่ง) กับตนเข้าไปอยู่แล้วๆ เล่าๆ จะไม่รู้จักวาง จะไม่รู้จักคลาย ไม่รู้จักหน่ายลงได้อย่างแท้จริง

เมื่อผู้ใดเห็นแจ้งแทงผ่าออกได้ว่า มันเป็นเพียงสภาวะของของ ๒ สิ่งอันมีเหตุมีปัจจัย รู้ให้แท้ก่อนว่า "นาม–รูป" นั้น (โลกามิส สมบัติวัตถุ และเครือญาติ เป็นต้น) เป็น "เหตุ" (เรียกใหม่อีกทีว่า เป็น "รูป") เมื่อ "เรา" ไปสัมผัสมันและมี "จิตของเรา" ที่ยังไม่รู้แท้ (อวิชชา) ยังหลง ยึดมั่นเห็นจริงตามๆ โลกเขาอยู่ เป็น "ปัจจัย" (เรียกใหม่อีกทีว่า เป็น "นาม") ก็จะเกิดการปรุงแต่ง (สังขาร) คลุกคลีเกี่ยวข้อง(สังสัคคะ) ยึดถือเป็นที่พึ่งที่อาศัย(สรณะ) หรือ ร่วมดำเนินการสืบต่อโยงใยแพร่เรื่องราวแผ่ขยายบทบาทเกิดเป็นกองเชื้อ ผสมรวมเข้าเป็นพืชพันธุ์ (สังวาส) ออกไปอย่างไม่รู้จบ

ดังนั้น ใครมี**โลกามิส** เป็น "สรณะ" มี**สมบัติวัตถุ** เป็น "สังวาส" หรือ มี**เครือญาติ มิตร บริวาร** เป็น "สังโยชน์" (ผูกพันยึดกันอยู่) ก็จะยังคง **พันโลก**ตั้นๆ แค่นาม–รูปที่ยกมากล่าวนี้ไปไม่ได้จริงๆ *และที่เรากำลังกล่าวกันอยู่นี้ก็เป็น "โลก" เพียง* โลกามิส สมบัติวัตถุ *และ* เครือญาติมิตรบริวาร *แค่ๆ นี้ด้วยซ้ำไป*

อันเป็น **กามตัณหา** *คือ ยังอยากยังใคร่อยู่กับ "วัตถุกาม" ซึ่งเป็นเพียงกามภพที่หยาบๆ ต้นๆ นอกตนนอกตัวเท่านั้นเอง ยังไม่ใกล้ตน ใกล้ตัวถึงขั้น "เมถุนธรรม" กับ "กามคุณ ๕" อันต้องอาศัย "อายตนะ" หรือ "ทวาร" ในกายจริงๆ เลยด้วยซ้ำ*

แต่ถ้าผู้ใดเข้าใจ "เหตุ" รู้แจ้ง "ปัจจัย" ในสิ่ง ๒ สิ่ง ที่มันยังเกาะกัน มันสัมพันธ์กัน มันยึดกัน มันฉวยเอากันและกันไว้ มันครอบครองกันและกันอยู่ หรือมันยังหวงแหน(ความหมายทั้งหลายของคำต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ภาษาบาลีว่า "ปริคคหะ") *ผู้นั้น ก็รู้แจ้งแทงทะลุเหตุ* **แทงปัจจัย***ในการเกาะ การสัมพันธ์ การยึด การฉวยเอา การครอบครอง หรือ ความหวงแหน* นี้ ก็ได้ชื่อว่า **เป็นผู้มี "ปัจจยปริคคหะญาณ" กันได้จริงๆ** ยิ่งเป็นผู้เข้าใจใน "เหตุ" รู้แจ้งใน "นิทาน" แทงทะลุใน "สมุทัย" เห็นแจ้งชัดใน "ปัจจัย" เป็นรายละเอียดชัดเจนซ้อนเข้าไปมากเท่าใดๆ ก็ยิ่งเป็นผู้แจ้ง "เหตุปัจจัย" ใน "ปริคคหะ" (การยึด การเอา การหวงแหน ฯลฯ) ต่างๆ ได้มากมายยิ่งเท่านั้นๆ

เพราะฉะนั้น แค่ญาณที่ ๒ คือ จะต้องมีความรู้แจ้งในสิ่งที่เป็น "ปัจจัย" (ของอีกสิ่งหนึ่งที่ร่วมสังขาร) แล้วจะไม่มีการยึด การหวงแหน การกอบโกยเอา การครอบครอง ฯลฯ ให้ได้จริงๆ ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมยังเข้าใจไม่ได้จริงๆ แม้แค่ "ปัจจัย" หยาบๆ ต้นๆ เพียง **โลกามิส** (ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข ฯลฯ เป็นต้น) **สมบัติวัตถุ** (เงิน ทอง ข้าวของ ทรัพย์สิน ฯลฯ เป็นต้น) และ**ญาติมิตรบริวาร**เท่านี้ ก็ยัง "ติดยึด" ยัง "หวงแหน" ยัง "มัวเมา" ยัง "มืนงงหลงใหล" และยังแยก**สิ่งเหล่านี้** (รูป) ออกจาก **กาย** อันมีจิตอยู่ในกายนี้ด้วย นี่แหละ (นาม) ไม่ขาด รู้ "รูป" แจ้ง "นาม" แม้เพียงแค่เรื่องหยาบๆ ต้นๆ ง่ายๆ อันคลุกคลีคลุกเคล้าเกี่ยวข้องเป็นกิเลสเป็นตัณหาก้อนโตๆ รูปร่างเบ้อเร่อๆ ชนกันสัมผัสกันกับชีวิตอยู่ทุกวี่ทุกวัน ทุกขณะอารมณ์จิตออกอย่างนี้ ที่เป็น "วัตถุกาม" ชัดๆ รู้ให้ได้ว่า มันเป็น "รูป" และ "ตัวตน" ของเรา อันคือร่างกายกับจิตใจที่ยังโง่ๆ หลงๆ เลอะๆ ยังไม่รู้แท้ ยังไม่รู้ชัดอะไรได้นี้ เป็น "นาม" เพียงเท่านี้ก็ยังแยกไม่ออก และไม่พยายามฝึกหัดพ้น ฝึกหัดจางคลาย ประพฤติการละเว้น เลิกขาด ออกจาก หรือ หัดแยกรูป

แยกนาม ผู้นั้นก็จะเห็น **"อนิจจัง"** หรือ เข้าใจความรู้ (วิชชา) เกิด "ปัญญา" (ญาณ) ที่ลึกซึ้งขึ้นไปอีกเป็น "สัมมสนญาณ" อันเป็นสภาวะซับทราบ **"ของ" สิ่งที่ ๓** ซึ่งเพิ่มจาก **"รูป" กับ "นาม"** ขึ้นมาอีก ไม่ได้เป็นอันขาด

"สัมมสนญาณ" เป็น "จิตรู้" ที่รู้ลึกเข้าไปถึง ความจริงที่เขามีอยู่แล้ว เป็นจริงอยู่แล้ว เป็นความธรรมดาสามัญใน "การเกิด" (ชาติ) เพราะความเกี่ยวพันของของ ๒ สิ่ง แล้วก็จะดำเนินไปเป็น "ของ" สิ่งที่ ๓ เมื่อยังมีการสืบต่อไม่รู้หยุด มีการปรุงแต่งกัน ยังพึ่งกันไปพึ่งกันมาอยู่ ห่วงกันไปหวงกันมา ขาดจากกันไม่ได้สักที่อยู่ ในของ ๒ สิ่ง อยู่ตราบใด ปฏิกิริยาก็จะเกิดเป็นลักษณะใหม่ หรือเป็น "ของ" สิ่งใหม่ (สิ่งที่ ๓) เกิดตามสืบต่อ (สันตติ) ออกมาอยู่เสมอ ไม่ขาดไปได้ เป็นธรรมดาๆ เป็นเรื่องหลีกพ้นไม่ได้เลยโดยจริง จึงเรียกสภาพธรรมเช่นนี้ว่า **"ไตรลักษณ์"** คือ **การหมุนเวียนเกิดแล้ว เกิดเล่า ของโลก** หรือ **สามัญลักษณะของโลก ที่มัน ไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักดับ ไม่รู้จักตาย จริงๆ นั่นเอง**

"ญาณ" นี้ เป็นการแจ้งสภาพ **"การเกิด"** ชัด มีลักษณะของ "ของ" สิ่งที่ ๓ เกิดขึ้นไม่หยุดหย่อนจริงๆ แท้ๆ เสมอ แม้จะไม่ "เกิด" ให้เห็น **เป็นตัว (ชลาพุชะโยนิ)** หรือไม่ใช่ "การเกิด" ที่คลอดออกมาให้เห็น **เป็นไข่ (อัณฑชะโยนิ)** ที่นับเป็นพวกมีการเกิดอย่างใหญ่ อย่างเห็นได้ชัดก็ตาม แต่ถ้าลงได้ถึงขั้นปรากฏผลจากการร่วมของ "ของ" ๒ สิ่ง (สังวาส) แม้แค่การปรุง (สังขาร) มันก็จะต้องมี "การเกิด" ที่มีปฏิกิริยาแสดงผลออกมา **เป็นน้ำเมือก น้ำใคล น้ำที่ไม่บริสุทธิ์** เพราะมันผสมกันเป็นผลจาก "อุณหจิต" (พลังทำงานปรุงแต่งของเตโชธาตุวาโยธาตุในจิต) จนได้อยู่นั่นเอง ก็เรียกว่า **"สังเสทชะโยนิ"** และแม้ที่สุดจะไม่ถึงขั้น "สังวาส" กันถึงขนาดดังกล่าวนี้เลยก็ตาม แค่จะสังขารหรือสังวาสกันอยู่เพียงในจิตในใจ ในความนึกคิด ในความนึกฝันของแต่ละคนเฉพาะตนคนหนึ่งคนเดียว ไม่เกี่ยวกับใคร ไม่มีใครรู้ใครเห็นด้วยเลยโน่นก็ตาม มันก็ยังมี "การเกิด" **เป็น "สังสัคคะ" คือ มีสวรรค์ หรือ ความรื่นรมย์ อันเป็นโลกียสุข คือ จิตของผู้นั้นยังมีเมถุนใน "อารมณ์" นั้นๆ (เรียกว่า "ยังปรารถนาเกิดเป็นเทพ**

องค์ใดองค์หนึ่งอยู่") ก็ยังเป็น **"สังโยชน์"** คือ **มีความผูกพัน หรือความหนักถ่วง(ทุกข์)** ที่ยังเรียกว่า "อัตตา" ขั้น **"โอปปาติกะโยนิ"** อันยังเป็น "ชาติ ปี ทุกขา" (ยังเป็นการเกิดซึ่งล้วนเรียกว่า "ทุกข์" อยู่) ที่ยังไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ใน "จิต" ของนักปฏิบัติธรรม จนจะเรียกว่า จิตพ้นความเป็น "อนาคามี" บรรลุเป็น "อรหันต์" นั้น ยังไม่ได้อยู่นั่นเอง

ความลึกละเอียดจึงมีเป็นระดับหยาบ–กลาง–ละเอียดลึกเข้าไปเป็นขั้น ๆ ดังนี้ ซึ่งสภาวะที่ ๓ หรือ สิ่งที่จะ "เกิด" เพราะสิ่ง ๒ สิ่งเป็นเหตุ เป็นปัจจัยนั้น ยังจะมีให้ **เพิ่มภูมิ "พหุสัจจะ"** ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม อีกลึกล้ำนักกว่านักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมที่แท้จริง

ดังนั้น เพียงระดับ "กามภพ" เราก็จะต้องแจ้งชัดใน "วัตถุกาม"(รูป) และ "กามตัณหา"(นาม) ให้ละเอียดแทงทะลุให้แท้จริง และสำหรับ "รูปภพ–อรูปภพ" นั้น มันเป็นชั้นละเอียดซึ้งเข้าไปเป็น "ภวตัณหา–วิภวตัณหา" หรือ "รูปราคะ–อรูปราคะ" ชั้นใน ซึ่งเป็น "อุทธัมภาคิยสังโยชน์" คือ "สังโยชน์" ระดับสูง (สังโยชน์ หมายถึง ความยึดถือผูกพัน) มันหาใช่ "สังโยชน์" ขั้นหยาบขั้นต้นไม่

นักปฏิบัติธรรม จึงควร "รู้" ระดับ เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายให้ดี ต้องตรวจตน รู้ **"สักกาย"ของตน** ก็ให้จริง และต้อง **"รู้"ระดับกิเลสตัณหา** ก็ให้แท้ อย่าไปยึด**เอา "ฐาน" ผิด ๆ มา** "กระทำ" (กรรม) เช่น เรายังเต็มไปด้วย "กามตัณหา" (คือ ยังหลงรูป หลงรส หลงกลิ่น หลงเสียง หลงสัมผัส)หนักหนาอยู่ ก็ต้องมาฝึก "รู้กาม" แล้ว "ลดกาม" กันจริง ๆ ก่อน เมื่อ "กามตัณหา" เราเบาบาง หรือ อ่อนลง จนสามารถรู้ลึก รู้ละเอียดเข้าไปถึง รูปจิต อรูปจิตแล้ว ก็ค่อยตามจิตเข้าไปลด ไปละ รูปราคะ อรูปราคะ มันก็จะไม่หัวหกก้นขวิด

ต้องรู้ "ฐานะ" ของตนเองให้ดีให้ตรง แล้ว "กระทำ" ให้ถูกตนถูกฐานะ จึงจะเรียกว่า *เรารู้จัก "กรรมฐาน" และเรามี "กรรมฐาน" หรือ เราได้ "กรรมฐาน" อันดียิ่งแท้จริง* "กรรมฐาน" ที่เราได้ เรานำมาประพฤติ ก็จะได้ผลแท้ประจักษ์สิทธิ์ ปรากฏผลอย่างเก่งอย่างแท้ได้

อีกอย่าง แม้ใน "กามตัณหา" กับ "ภวตัณหา" นั้น เราจะถือว่า "กามตัณหา" เป็นเบื้องต้น ก็ถูกต้องแล้วล่ะ แต่บางคนถ้า "กามตัณหา" ของตน (ก็ไม่ใช่น้อยหรอก) ก็ไม่รู้ตัว ไม่เรียนรู้ฝึกหัดละ ล้าง ทว่ากลับไปมี "ภวตัณหา" สิ แรงกล้า หรือ มากๆ มีเรื่อยๆ จนเลยหน้า "กามตัณหา" เสียอีก (หรือ แม้ "กามตัณหา" จะเบาบางลงบ้างแล้ว ก็ดี ก็ควรจะรู้ "ฐาน" ตน อย่าหลง "ฐาน" ตนทีเดียว) เช่นว่าติดง่วงเหงาหาวนอนมาก จนจิตสะลึมสะลืออยู่นั่นแหละ ไม่มี "สติ" พอจะปฏิบัติธรรมใดๆ ได้ ทำงานใดๆ ได้ หรือไม่ก็ได้แต่จมอยู่กับการหลับการนอน ดังนี้ เป็นต้น "ภวตัณหา" ดังนี้ ก็จะต้องถือเป็น "สักกายะ" (ตัวการใหญ่) ของตนที่จะต้องรีบจัดการลด ละ ปราบออกให้ได้ และหรือ เช่น ยึดติดเรื่องเกี่ยวกับ "จิตในจิต" นี่แหละ เป็น "ภวตัณหา" แท้ๆ มิใช่ "กามตัณหา" หรอก คือ ผู้หลงวุ่น มุ่นอยู่แต่กับเรื่องอันเป็น **"ความเก่ง" ทางจิต**ของตน แล้วก็หลงเสพสมสุขสม จมปลักวุ่นหนักอยู่แต่กับ **"ความเก่ง"** นั้นๆ

"ความเก่ง" ก็มี 2 เชิง หรือ 2 ประเด็น คือ :–

(1.) เก่งทาง **"เจโต"** (ทางอำนาจ "จิต" ตรงๆ หรือ เรื่อง "พลังจิต" แท้ๆ) คนพวกนี้ก็จะมัวแต่วุ่นมุ่นมั่วอยู่แต่กับเรื่อง "ความเก่งทางจิต" ของตน ฤทธิ์เดชทางจิตของตน หรือ เรื่อง "เดรัจฉานวิชชา" ทางสร้าง ทางบันดาล ทางกระทำ เช่น สร้างออกมาทางภายนอก จนเกี่ยวกับบุคคลอื่นๆ เลยทีเดียว ก็เป็นต้นว่า ใช้อำนาจจิตรักษาไข้, ใบ้หวย, ทำนายทายทัก, ทายจิตทายใจ, ทำน้ำมนต์, ปลุกเสกให้ขลังให้อยู่ยงคงกระพัน–มหานิยม ฯลฯ, ลงเลขลงยันต์, จุลเจิม เสริมพลังเสริมมงคลด้วย "เจิม" ไอ้นั่นไอ้นี่, หรือ จะเก่งกาจบันดาลนั่น เนรมิตนี่อะไร ก็เถอะ นี่ ๑ ถ้าผู้ทำนั้น "เก่ง" จริงๆ (เป็น "อุตตริมนุสสธรรม" แท้ๆ ในแต่ละอย่าง) ผู้ทำนั้นๆ ก็รอดตัวไป แม้จะแสดงออกอวดผู้คน ก็ตาม ก็อาจจะไม่ "ปาราชิก" ไม่ "ปาจิตตีย์" ใดๆ. แต่ถ้าไม่เป็นจริง ไม่เก่งจริง ไม่มีในตนจริง ไม่มีตามที่สัญญาตามที่กำหนดหมายใน "ความเก่ง" นั้นๆ กันจริง ละก้อ นั่น ระวังเถอะ ! เสี่ยงต่อ "ปาราชิก" กันที่สุดล่ะ ! !

และพวกที่สร้าง หรือ บันดาลอยู่ในตัวเป็นภายในตน นี่อก ๑ ก็เป็นต้นว่า *สร้างภาพสวรรค์ขึ้นในจิต สร้างภาพนรกขึ้นในจิต หรือ สร้างรูปร่างตัวตน เทวดา, นางฟ้า, อินทร์, พรหม, ผีสาง ฯลฯ* (**อัตภาพ, "อัตตา" แท้ๆ, เป็น "มโนมยอัตตา"**) มัวแต่วุ่น มุ่นกับวิมานสวรรค์ ภพนรก ตุ๊กกะตุ่นตุ๊กกะตา เทวดา นางฟ้า ฯลฯ อันเป็นภาพนิมิตต่างๆ แล้วก็หลงเก่ง หลงภาคภูมิ หลงวิชาแค่ทำได้เท่านี้ แล้วก็เอามาสอนคน มาอ้างเก่งอวดเก่งเอากับคนอื่นๆ ต่อ แล้วก็ชักชวนคนให้มาเอามาเป็น**อยู่แค่นี้ๆ** ผู้จะได้จะมีจะเป็น ก็นั่งหลับหูหลับตา บึ้น "อัตภาพ" กันอยู่นั่นแล้ว บี่แล้วบี่เล่า เดือนแล้ว เดือนเล่า วันแล้ววันเล่า บึ้นไปเถิด ! ยากก็แสนยาก ก็ต้องเพียรไป ผู้บึ้นจนได้ ก็จะหลงเก่ง หลงติดอยู่กับ "อัตตา" เหล่านี้ นั่นเอง ถ้าผู้ใดไม่มี "ปัญญา" ที่ลึกแหลมรู้เท่าทัน "อัตตา" พวกนี้ ว่า เป็น "อัตตา" เป็น "สมมุติสัจจะ" แล้วไซร้ ผู้นั้นก็จะ "**กิลมถานุโยค**" (**เหน็ดเหนื่อยอยู่, บากบั่นไป, ทรมานทำ**) **อยู่นั่นเอง** ผู้หลงนี้ ก็ไม่มีทางจะรู้แจ้งใน "อนัตตา" หรือ ไม่มีทางถึง "นิพพาน" กับเขาได้เลย เพราะหลงติดตังอยู่กับ "อัตตา" นั้นๆ อยู่ อย่างไม่เข้าใจใน "อัตตา" จริงๆ ก็จะได้แต่จมปลักอยู่แต่กับ "ภพ" (ภวภพ) แห่งการนั่งบึ้น "อัตตา" บึ้น "อัตภาพ" นั่นแหละ ไปนิรันดร บึ้นสร้างเนรมิต พัฒนา "อัตภาพ" พวกนี้ อยู่แล้วๆ เล่าๆ อยู่นั่นเอง เสียแรงงาน ทรมาน บากบั่น เหน็ดเหนื่อยเท่าใดๆ ก็ได้แค่นี้ๆ เป็น "อัตตกิลมถานุโยค" ชัดๆ กระนี้ๆ เอง นี้เป็น "อัตตา" ชนิดหนึ่ง เรียกว่า "**อัตตานุทิฏฐิ**" คือ **เป็น "อัตตา" ที่เห็น "ตามๆ" กันมาอย่างผิดๆ** เป็น "ศีลพัตตุปปาทาน" เป็น "ทิฏฐุปปาทาน" อย่างยิ่ง

และพวกที่สร้าง หรือ บันดาล "ภพ" อันเป็น **รูปภพ และ อรูปภพ ในสภาพ "ฌานหลับตา"** เป็นสภาพภายในตน นี่อก ๑ แล้วก็เสพสมสุขสม ติดยึดเป็น "ภวตัณหา" อยู่ เมื่อได้ "รูปฌาน" (แบบ "หลับตา") ได้ "อรูปฌาน" (แบบ "หลับตา") ก็เป็นสวรรค์ เป็นวิมานให้แก่ตนเสพย์อยู่เท่านี้ๆ หิวเมื่อไหร่ ก็ "นั่งหลับตา" เข้าไปเสพย์ ครั้นพอใจ หรือ สมใจแล้ว ก็ออกมาทำกิจอื่น เวียนวนเสพย์ เวียนวนหยุด แล้วก็เวียนวนไป "นั่งหลับตา" เสพย์ แล้วก็ออกมามีชีวิต

อยู่กับกิจบางสิ่งบางอย่างไปตลอดนิรันดร ซึ่งผู้มีลัทธิ หรือ ระบบเยี่ยงนั้นนั้น กิจการงานต่างๆ ก็จะไม่ค่อยกระปรี้กระเปร่า จะกลายเป็นเฉื่อยเนือย ค่อนไปข้างหลบลี้สังคม และเลยกลายเป็นหลงป่า หลงเขา หลงถ้ำไปเป็นที่สุด *ผู้มี "อัตตา" เช่นนี้ ก็จะมีจริตเอียงไปเป็น "พระป่า" (อรัญญวาสี) ไม่ค่อยจะเจริญทาง "ปัญญา" แต่เจริญทาง "นั่งหลับตา" หรือ เจริญทาง "พลังจิต" (เจโต)* ดังกล่าวแล้ว

"รูปฌาน" และ "อรูปฌาน" ในแบบ "นั่งหลับตา" ทำเอาจึงจะได้นั้น จึงเป็น "อัตตา" อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็น "ภวตัณหา" แท้ๆ อันผู้ได้ ผู้ติด ผู้เป็น ผู้มี "อัตตา" นี้ เสพย์สมสุขสมอยู่นั้น เมื่อลืมตาออกมาแล้วจึงคงยังเสพย์ "กามตัณหา" หรือ คงมี "กามตัณหา" อยู่ อาจจะมากพอๆ หรือ มากกว่า "ภวตัณหา" นี้ก็ได้ หรือ อาจจะมี "กามตัณหา" น้อยกว่า "ภวตัณหา" น้อยกว่าการเสพย์ "อัตตา" ที่นั่งหลับตาเข้าไปเสพย์เอานี้ ก็ได้ แต่นั่นแหละ อย่างไรก็ดี หากเราหลงใน "ภวตัณหา" เป็นการสุดโต่งทาง "อัตตกิลมถานุโยค" อยู่จริงๆแล้วไซร้ เราก็จะต้อง "รู้จักตน" รู้จัก**สักกายะ**เช่นนี้ๆ ของตน แล้วก็จะต้องเลิก ละเสีย เป็น "เบื้องต้น" ให้ได้ ก็ย่อมถูกต้องแท้ๆ อันควรทำอย่างยิ่ง มิฉะนั้นก็คงเสียเวลา ทรมานตนเปล่า หัวหกก้นขวิดอยู่เหมือนเดิม เช่น การหลง "กามตัณหา" เป็นกามสุขขัลลิกะ เหมือนๆกัน

(2.) เก่งทาง "**ปัญญา**" (ก็คือ "จิต" นั่นแหละ แต่เป็นเชิง "คิดอ่าน" เชิง "ปัญญา") พวกที่หลง "อัตตา" ชนิดนี้ เชิงนี้ ก็คือ ผู้ที่มัวแต่วุ่นมุ่นมั่วอยู่แต่กับเรื่อง "ความเก่งทางความรู้" หรือ เรื่อง "เดรัจฉานวิชชา" ทางคิด ทางเล่าเรียน ทางปรัชญา ทางพูดสอนเขียนสอน แต่งประดิษฐ์ออกมาสอนมารู้กัน โดยมีกันมาก แต่การเรียน(ปริยัตติพหุโล) –มากแต่การแต่งการแสดงออก(ปัญญัตติพหุโล) – มากแต่การสอนการสวดการสาธยาย(สัชฌายพหุโล) – มากแต่การผกผันขบคิดคาดคะเนดั้นเดา (วิตักกพหุโล) ซึ่งล้วนเป็นพวก "รู้มาก" (พหุโล) ที่จะต้องสำเหนียก สังวร เพื่อสร้างธรรมอัน "เป็นเนื้อเป็นแก่น" ให้แก่ตนทั้งนั้น เพราะเท่าที่ได้ที่เป็นนี้ มัน "รู้มาก" เปล่าๆ แต่ยังไม่ใช่ผู้ได้ธรรม หรือ ยังไม่ใช่ผู้มี *"ธรรมเป็นที่พักพิงพึ่งพาอาศัยได้"* อะไร *(ยังไม่ใช่ "ธรรมวิหารี" เป็นเพียงผู้ "พหุโล" ดัง "ธรรมวิหาริกสูตร" อังคุตร. ปัญจก. ข้อ 73 ว่าไว้)*

"อัตตา" ชนิดนี้ เชิงนี้ มีเกลื่อน และเรียกผู้มี "อัตตา" ชนิดนี้ว่า พวก **"อัตตวาทุปปาทาน"** คือ **พวกได้แต่พูด หรือ พวกยึดเอาได้แต่คำพูด ได้แค่ภาษาเท่านั้นแหละเป็น "อัตตา" เป็นตัวเป็นตน** (ซึ่ง "อัตตวาทุปปาทาน" นั้นมาจาก อัตต=ตัวตน, วาท= คำพูด–ภาษา, อุปาทาน=ความยึดถือเอา) *ผู้มี "อัตตา" เชิงนี้ ก็จะมีจริตเอียงไปเป็น "พระบ้าน" (คามวาสี) ไม่ค่อยจะเจริญทาง "เจโต" แต่เจริญทาง "เรียน" หรือ เจริญทาง "รู้มาก" (พหุโล)*

ดังนั้น แม้อย่างนี้ ก็ยังคือ "เบื้องต้น" ที่พระโยคาวจรจะต้องพึงตรวจ "สักกายะ" ของตนอยู่จริงๆ อย่าเพิ่งรีบหลงตัวหลงตนว่า ตนสูง ตนมีธรรมแล้วเป็นอันขาด เพราะจะหลงเผลอว่า ตนเรียนมากรู้มาก จบด๊อกเตอร์ จบปริญญา จบเปรียญ ๙ ประโยค หรือ จบเปรียญกี่ชั้นกี่ระดับ ก็นั่นแหละ ยิ่งจะเป็น "ภวตัณหา" เพิ่มในจิตในใจ เป็น "มานะ" ซ้ำซ้อนเข้าไปใหญ่เสียอีก และที่ร้ายกาจ ก็คือ ยิ่งมี "อัตตา" ชนิดนี้ มันก็ยิ่งจะนำไปแลก โลกามิส ๘ นำไปแลก สมบัติวัตถุ หรือ นำไปสร้างญาติเพิ่มญาติ (คือ ลาสิกขาออกไปแต่งงานเสียเลย) "ตัวเก่ง" เอาเสียด้วย จึงยิ่งทำให้ "ซ่อนเร้น" ทำให้ "ประมาท" ที่จะรู้ใน "ตัณหา" ต่างๆ ได้ยากยิ่งๆ ขึ้น จึงยิ่ง "รู้มาก" ก็ยิ่งจะต้องสำเหนียก จะต้องสังวรระวังยิ่งๆ ขึ้น ต่างหาก

ในจำนวน **คนเก่ง** ไปด้วย การเรียน–การแต่ง–การสาธยาย–การผกผันขบคิดนี้แหละ ที่ก่อให้เกิด "พระ" หรือ "พุทธศาสนา" นิกาย "ศักดินา" บ้าง นิกาย "สุญญตวาทิน" บ้าง นิกาย "อุจเฉททิฏฐิ" ประเภทต่างๆ บ้าง นิกาย "สัสสตทิฏฐิ" ประเภทต่างๆ บ้าง นิกาย "วัชรยาน" บ้าง และนิกาย "เซ็น" บ้าง หรือ นิกายอะไรต่ออะไรอีกมากมายก่ายกอง เป็นสิบเป็นร้อยนิกาย ในแต่ละนิกายมีผู้หลงตัวหลงตน (ไม่รู้ "อัตตา" หรือ ไม่รู้ตัวเองจริงๆ) ถึงขนาดหลงตัวหลงตน กันจนพร่ำแต่คำพูดอวดแต่วาทะอันไม่รู้ตัวรู้ตนจนน่าสงสาร ก็มี

เช่น มีอาจารย์สอนพุทธศาสนาชาวต่างประเทศคนหนึ่ง เป็นอาจารย์ทางนิกายเซ็น ซึ่งเป็นนิกายที่หนักและมากไปด้วย การคิด–การรู้ ปริยัติก็ดี–บัญญัติก็ดี – สาธยายก็ดี – ผกผันขบคิดก็ดี เขามีมาก แต่การปฏิบัติการประพฤติมีน้อย

ยิ่งว่าด้วย "ศีล" ด้วยแล้ว เขาถึงขั้นจะสบประมาทเอาทีเดียว เมื่อได้มาพบกับหมู่คณะเราโอกาสหนึ่ง ได้โอภาปราศรัยกัน สากัจฉาธรรมกันแล้ว ก็เห็นว่า ท่านมีแต่ความเป็น "พหุโล" คือ "รู้มาก" แต่อย่างเดียว และต้องการแต่จะเรียนภาษา เรียนปริยัติ เรียนบัญญัติ เรียนการแสดง และ ขบคิดเอาผกผันเอาอยู่เท่านั้น หลังจากอาจารย์ท่านนี้ได้สาธยาย "โกอาน" (โศลกแบบเซ็น) อย่างสูงๆ ขั้นสุญญตา ขั้นนิพพาน ขั้นสุดยอดเยอะแยะสู่เราฟังกัน และขอความเห็น หรือ คำวิจัยวิจารณ์จากเราพอสมควรแล้ว ด้วยเมตตาธรรมเราจึงแนะนำท่านอย่างจริงใจขึ้นว่า

"ขอให้ท่านจงประพฤติฝึกหัดตน เพื่อละเลิกปลดปล่อยบ้างเถิด"

ท่านอาจารย์ท่านนั้น ก็สวนคำขึ้นมาทันทีว่า

"ตัวตนของเราก็ไม่มี แล้วเราจะต้องเอาอะไรไปประพฤติ ฝึกหัดเล่า !"

มันเป็น "คำพูด" ที่สุดแสนจะน่าสงสารเหลือจะกล่าว ทั้งๆที่เราแนะนำหมายดีแท้ๆซื่อๆจริงๆ แต่ท่านก็ผยองจริงๆ อวดตัวที่ "ไม่จริง" ออกมาจริงๆ อย่างนี้เอง เราจึงต้องให้ท่านรู้สึกตัวด้วยการยืนยัน ย้อนถามท่านไปบ้างว่า

"ถามจริงๆเถอะ ในขณะนี้เดี๋ยวนี้ ในตัวท่านเองยังมี 'กามารมณ์' หรือไม่มีเจ้าตัว 'กามราคะ' แล้วหรือ ?"

ท่านอาจารย์ท่านนั้นนิ่งสักครู่ จึงยอมตอบออกมาว่า

"ยังมี"

"เมื่อท่านยัง 'มี' ถึงขนาดนี้ แล้วท่านจะพูดคำว่า ท่าน 'ไม่มีตัวตน' นั้นมันไม่เป็น 'ความจริง' แล้ว ท่านมีแต่ 'คำพูด' ท่านรู้ตัวไหม ?" เราชี้แนะให้

การหลง "อัตตา" จนหยาบใหญ่เป็น "สักกายะ" เบื้องต้น มีกันได้ดังนี้แล เป็นต้น บ่วยการจะกล่าวไปไยถึง ท่าน "ผู้รู้มาก" ในเมืองไทยนี่เองที่ท่านมี "กามตัณหา" อยู่ก็ออกแปร้ แต่ท่านก็กล่าวว่า ท่าน "เสพย์กามด้วยจิตว่าง" บ้าง หรือ ที่ท่านแบกอยู่ทั้ง "กามตัณหา" แบกอยู่ทั้ง "ภวตัณหา" แท้ๆ แต่ท่านก็กล่าวว่า ท่าน "ไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว" บ้าง หรือ แม้แต่ผู้หลงหอบ "โลกามิส" หอบ "สมบัติวัตถุ" เป็นตัวเป็นตน แล้วหลงยึดเป็นของตัวของตนอยู่เต็มแปร้อยู่แท้ ก็ยังอุตส่าห์ สาธยายธรรม มีตำแหน่งอาจารย์สอนธรรมอันเป็นโลกุตตระ เป็นอภิธรรม

ขั้น "สุญญตา" หรือ สาธยายธรรมเสมือนหนึ่งว่า "ตนหมดตัวหมดตน" แล้ว หรือแม้แต่ผู้ยังหอบ "รูปจิต" ตื้นๆเขินๆอยู่เป็นตัวเป็นตนของ "ภวตัณหา" ("มานะ" หยาบๆ ใหญ่ๆในภาษาสูง) อันเห็นออกชัดๆ ดั่งที่เล่าเป็นตัวอย่างมาให้ฟังแล้วนั้น (ซึ่งคนเช่นนี้ยังมีอีกมาก) ท่านก็ยังไม่รู้ตัวไม่รู้ตน ทั้งๆ ที่คนอื่นเขาเห็นเขาสัมผัสโทนโท่อยู่แท้ ท่านก็ยังอุตส่าห์ สาธยาย หรือ แสดงอยู่ได้ว่า ท่าน "ไม่มีๆ" (สุญญตาธรรม) ต่อหน้าต่อตาอยู่เช่นนี้ๆเอง กี่มีกันหลากหลายจริงๆ

ก็ขอให้สำรวจ สำรวมระวัง และพินิจให้ดีเถิด **เราต้องมี "ความจริง" (สัจจะ)ไว้เพื่อศึกษาปรับปรุง เพื่อ "รู้" ให้แท้ให้ชัดถึงที่สุด มิใช่เราจะมี "ความจริง" (สัจจะ) ไว้เพื่อเลี่ยง เพื่อหลบ เพื่อจะ "ไม่รู้" เป็นอันขาด** ไม่เช่นนั้นเราจะไม่เกิด "พหุสัจจะ" ได้เลย

"ภวตัณหา" ในตัวเราเองนี้ จึงเป็น "สักกายะ" ก็ได้ มิใช่จะมีแต่ "กามตัณหา" เท่านั้นตายตัว ที่จะต้องเป็น "สักกายะ" เบื้องต้น แต่โดยสามัญปกติแล้ว "กามตัณหา" ย่อมเป็น "สักกายะ" เบื้องต้นเป็นธรรมดา

สรุปความ จงพยายามเรียน "รู้ตัว" เราจริงๆ นั่นแหละสำคัญ และก็ควรรู้หลัก เบื้องต้น – ท่ามกลาง – ขั้นปลาย ให้ตามลำดับ แล้วจะเพิ่มความรู้ยิ่งๆขึ้นไปโดยจริงเป็น "พหุสัจจะ" ได้ จึงจะไม่เพียงเป็น "พหุสุต" หรือ แค่ "ศีลพตปรามาส" อยู่เท่านั้นๆ

ข้อควรทำ พยายามทำลาย "โลกามิส ๘" ในตน เพื่อตนจะได้พ้นโลกจริงๆ และหัดทำ "ทาน" เพื่อเปลื้อง "สมบัติวัตถุ" เลิกลด "เมถุนธรรม" ลงให้ได้ เพื่อไม่เพิ่ม "ญาติ" และฆ่า "กามตัณหา" ลงให้จริง เพื่อลด "สักกาย" ของตน และฆ่า "ภวตัณหา" เพื่อลด "อัตตา" ของตนแท้ๆ จริงๆ

จึงขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า "โลก" นอกตัวเรา ที่เรียกว่า "โลกามิส ๘"

และ"การก่อญาติ"นั้น เป็นของหยาบ เป็นของใหญ่ เราจะต้องเข้าใจมันให้ได้ก่อน และต้องรู้เท่าทัน ลดละมันให้ได้จริงๆ มาช่วงหนึ่งเสียก่อนให้ได้จริง ๆ ถึงจะได้ชื่อว่า "ผู้ไม่ประมาท" แม้แต่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง พระองค์มี"บารมี"แก่กล้าเท่าใดๆ เราก็ทราบกันอยู่ แม้กระนั้นพระองค์ก็ยังไม่ทรงเป็น "ผู้ประมาท" พระองค์ยังต้อง**ละกองโภคทรัพย์น้อยใหญ่ (โภคักขันธา ปหายะ) ละเครือญาติมิตรบริวารน้อยใหญ่ (ญาติปริวัฏฏัง ปหายะ) ห่างออกจาก "โลกามิส ๔" ทั้งปวง** เพื่อบำเพ็ญขึ้นสูงต่อไป ดังนี้ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ผู้ใดจะปฏิบัติธรรมจริง เพื่อหวังมรรคผลนิพพานแล้วล่ะก้อ! จะต้องรู้**"อำนาจโลก"ที่กล่าวถึง**มานั้นให้ดีๆ และจะต้องทำตนให้ละ วาง ให้หลุด ล่อน เว้นขาดให้ได้แท้ๆ ให้เป็น**เบื้องต้น**อย่างมากเสียก่อนจริงๆ เป็น"กัลยาณชน"ให้ได้ เป็นขั้นที่หนึ่ง หรือ เป็น "อริยะโสดาบัน"ให้ได้ เป็นลำดับๆมา เรื่อยๆเถิด ถ้าไม่ทำจริง ลองจริง มันก็เป็นเพียง นักคิด นักเดา นักเล่นคารม (ตักกี โหติ วิมังสี หรือ วิตักกะพหุโล) ซึ่งจะยังมากไปด้วย "โลภะ" อยู่นั่นเอง แท้ๆ

ผู้จะบรรลุเป็น "อริยะ"ได้จริงนั้น นอกจากจะเข้าใจแจ้งในเรื่องที่ได้พูดมายืดยาวแล้ว เราก็จะต้องมาทำความเห็นแจ้งให้ได้ แทงทะลุกาย–เวทนา–จิต–ธรรม ในทวารทั้ง ๖ ของเราให้ได้จริงๆ จึงจะได้ชื่อว่า "อริยะ"แท้จริงเป็นลำดับๆไป

"มิจฉาทิฏฐิ" คือ **ยังเห็นทางถูกไม่ได้** ยังจับจุดสำคัญที่เริ่มตั้งทิศจะเข้าสู่ประตูชัย(ไปเมืองนิพพาน) ยังไม่ได้ **ผู้ยังพ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ยังไม่ได้** นั่นคือ ผู้ยังไม่เกิด"ญาณ"รู้แจ้งใน"รูป"ใน"นาม"ของกาย เวทนา จิต ธรรมแห่งทวารทั้ง ๖ ของตน จนเป็น"อนิจจัง"นั่นเอง

ผู้เกิด"ญาณ" จึงคือ ผู้กำลังเปลี่ยน"ความเห็นเก่า" เปลี่ยน"ความเชื่อเก่า" หรือ ไม่ก็ มี"ความเห็นเดิม"เป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แล้วก็มาเห็นแจ่มแจ้งชัดจริงยิ่งขึ้น ก็เลยยิ่งแน่ใจยิ่งขึ้น ตนก็ยิ่งพิสูจน์ ก็ยิ่งพาตนละ หน่าย คลาย จางได้ยิ่งๆขึ้น ดังนี้เอง คือ **"อนิจจัง"ในจิต** และการเปลี่ยนแปลงไป**ไม่คงเดิม**ตลอด

กาย–เวทนา–จิตนั้น ก็พัฒนาเข้าหา "กุศลธรรม" หรือ "สุจริตธรรม" ยิ่งๆขึ้นอยู่อย่าง**ไม่นิ่ง ไม่คงที่อยู่** ดั่งแต่ก่อนอีกแล้ว นั่นเอง

สรุปง่ายๆ "**อนิจจัง**" ก็คือ "ไม่โง่" อยู่เท่าเก่าหรือเหมือนเดิม และ "ไม่ชั่ว" หรือ "ไม่มีฐานะต่ำ" อยู่อย่างเก่าอย่างเดิมแล้ว มีการ "พัฒนา" จริงๆ เริ่มตั้งแต่ "จิต" ตั้งแต่ความเห็น – ความเข้าใจ (ทิฏฐิ) อาจจะ "กลับ" ความเห็นตลอดจนอื่นๆอีก ยิ่งถือว่า "อนิจจัง" ชัด และจะต้องเดินทางไปสู่ "สุญญภาพ" ด้วย

ถ้าผู้ใดมี "บารมี" แก่กล้ามาแล้ว ละ "โลกามิส" วาง "เครื่องญาติ" และไม่ติดยึดใน "สมบัติวัตถุ" จริง ทั้ง "เมถุนธรรม" ก็จางคลายได้แล้ว จะเรียนลัดผ่านเข้าศึกษาทำความเห็นแจ้งในกาย เวทนา จิต ธรรมแห่งทวารทั้ง ๖ ของตนเลย ก็จะทำได้เร็วจริง **เพราะ "แรงโลกีย์" ทั้งหลายนั้น มันไม่ย้อยุดฉุดกระชากผู้ปฏิบัตินั้นจริงๆ** *แต่ถ้าผู้ใด "หลงผิด" คิดว่า ตนละ "โลกีย์" ดังกล่าวมาแล้วนั้นได้* **แท้ๆความจริงตนยังมีสังขาร สังวาส สังสัคคะ สังโยชน์ อยู่พร้อมใน "โลกียะวัตถุ" ทั้งหลายนั้น** มันก็จะไม่ได้ผลอะไรเท่าที่ควรเลย เพราะแรงโลกีย์มันยังมีฤทธิ์ มีอำนาจเล่นงานตนอยู่จริงๆ มันจะหนัก มันจะถ่วงตนตามความเป็นจริง ก็ขอเตือนผู้หวังมรรคผลนิพพานจริงๆ **จงอย่าได้พึงประมาทเลย อย่าอวดดีเลย ควรคำนึงถึง "อำนาจโลกีย์" ทั้งหลาย ดังที่ได้กล่าวถึงนั้นบ้าง และต้องหัดตัด หัดละ หัดลดมันจริงๆด้วย อย่าปล่อยให้มันเป็น "ข้าศึก" แทรกซึม หรือ โจมตีอยู่เป็นอันขาด เราเลิกจริง ละจริงนั้น มันไม่ขาดทุนตรงไหนหรอก โดยเฉพาะเลิก ละ "โลกียะ" เพื่อจะเข้าสู่แดน "โลกุตตระ" ทำๆเข้าเถิด!**

และแม้จะละคลาย จางคลายจาก *โลกามิส สมบัติวัตถุ ญาติมิตรบริวาร ทั้ง เมถุนธรรม* มาได้แล้ว เราก็จะต้องมาศึกษา "กามคุณ" มาทำความเห็นแจ้ง "กามตัณหา" อันเป็นสมุทัยเรื่องใหญ่ เรื่องโตขั้นต้น ที่เนื่องมาจากเหตุแห่งทวารทั้ง ๖

ของเราให้ได้ อยู่อีกนั่นเอง จนกว่าจะเข้าใจแจ้งรูป–นามของสภาวะธรรม และแทงทะลุถ้วนไตรลักษณ์ **เห็นเป็น "อนิจจัง" ได้เป็นอย่างน้อย** เราจึงจะได้ชื่อว่า **พ้น "มิจฉาทิฏฐิ" ได้**

เหตุที่เราหลงโลกามิสก็ดี หอบหวงสมบัติวัตถุอยู่ก็ดี จะหวงจะติดญาติมิตรบริวารก็ดี ก็ล้วนเพราะเรายังเป็นทาษของ "กามคุณ" นั่นแหละ เป็นเรื่องใหญ่เป็นเหยื่อของ "กามตัณหา" นั่นเอง เป็นต้นเหตุ เป็นปัจจัย เป็นสมุทัย ส่วน "ภวตัณหา" อย่างละเอียด หรือ "วิภวตัณหา" นั้น เป็นเรื่องลึกเข้าไปหา "รูปจิต–อรูปจิต" เป็นลำดับๆ ตามความลึกละเอียดของ "ธรรม"

ยิ่งเรื่อง "เมถุนธรรม" ก็ยิ่งเป็นเรื่องของ "กามคุณ" เต็ม ๕ ประตูเอาเลยทีเดียว ที่มันจะจูงลาก ทำให้ต้อง "โลภ" ในสมบัติวัตถุ และ โลกามิส ทั้งเป็นตัวสร้าง "ญาติมิตรบริวาร" โดยตรงโดยแท้

จาก "มิจฉาทิฏฐิสูตร" สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ข้อ ๒๕๔

ครั้งนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ฯลฯ ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคล**รู้อยู่**อย่างไร **เห็นอยู่**อย่างไร จึงจะ**ละมิจฉาทิฏฐิ**ได้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรภิกษุ บุคคลรู้เห็น**จักษุ** *(กายนอก)* แล **โดยความเป็นของไม่เที่ยง (อนิจจัง)** จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น**รูป***(กายใน)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น**จักษุวิญญาณ***(เวทนา)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น**จักษุสัมผัส***(จิต)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็นแม้**สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย***(ธรรม)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

บุคคลรู้เห็น**หู** (โดยนัยเดียวกันกับเห็น**จักษุ...**) ฯลฯ
รู้เห็น**จมูก.....** ฯลฯ
รู้เห็น **ลิ้น.....** ฯลฯ
รู้เห็น **กาย.....** ฯลฯ

รู้เห็น **ใจ** *(กายนอก)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้
รู้เห็น **ธรรมารมณ์** *(กายใน)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น **มโนวิญญาณ** *(เวทนา)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น **มโนสัมผัส** *(จิต)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

รู้เห็น**สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย** *(ธรรม)* โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจฉาทิฏฐิได้

ดูกรภิกษุ เมื่อบุคคล**รู้อยู่**อย่างนี้ **เห็นอยู่**อย่างนี้แล จึงจะ**ละมิจฉาทิฏฐิได้ฯ"**

อ่านคำตรัสของพระบรมศาสดาบทนี้ ให้ดี พระองค์ ทรงเน้นแจ้งชัดไว้แล้วว่า บุคคล**รู้อยู่ เห็นอยู่** คือ ทั้ง"รู้อยู่" (ชานโต) ทั้ง"เห็นอยู่" (ปัสสโต) ซึ่ง"**ชานโต**" บาลีคำนี้ มันหมายถึง รู้เข้าใจ ชัดลึก สัมผัสอยู่ถึงจุดนั้นๆ ทีเดียว มิได้หมายแค่เพียงว่า สักแต่ว่ารู้เผินๆ หรือ รู้แล้วก็ไม่มีสติปัญญาประกอบร่วมด้วยอย่างใดเลย มันไม่ใช่เท่านั้น แต่มัน"รู้ยิ่ง" และ"รู้อยู่" จริงๆ **"ปัสสโต"** บาลีคำนี้ มันก็หมายถึง เห็นอยู่ มองอยู่ ดูอยู่ คือ สัมผัสอย่างเข้าใจแจ้งๆ ทั่วทั้งกาย ทั้งใจ เป็นการรู้เห็นอยู่อย่างชัด ไม่ได้คลาย ไม่ได้จางหายไปไหน มิใช่เห็นแล้ว ก็ไม่รู้เรื่อง หรือ เห็นแล้ว ก็จำไม่ได้ สลัดทิ้งไปเสีย อย่างนั้นไม่ใช่แต่มัน"เห็นยิ่ง" และ"เห็นอยู่" จริงๆ

การรู้เห็น ก็ต้องรู้เห็นถึงขั้นเข้ามาหาขันธ์ ๕ ของตนนั่นทีเดียว คือ เริ่มตั้งแต่รู้เห็น "จักษุ" (ตา) รู้เห็น "หู" รู้เห็น "ลิ้น" รู้เห็น "จมูก" รู้เห็น "กาย" รู้เห็น "ใจ" แห่งตน เข้าใจทุกทวาร ทั้ง ๖ นั้นด้วย และต้องรู้ให้ชัดเข้าใจให้จริงว่า ทวารทั้ง ๖ นั้น **เป็นประตูชั้นหยาบชั้นใหญ่ข้างนอก เป็น "กาย-นอก"** เป็น "รูปขันธ์" ขั้นหยาบ เป็น "รูป" อย่างใหญ่ เป็น "รูป" ขั้นต้นของขันธ์ ๕

แล้วแยกสิ่งที่เกิดเพราะประตูชั้นนอกนี้ **เลื่อนลึกเป็นลำดับสืบต่อ** ให้ออกด้วยว่า

เป็น **"กายใน" ที่ซ้อนเร้นลึกเข้ามาอีกขั้นหนึ่ง** ซึ่งจะเกิดทางตา (กายนอก) ก็ตาม ทางหู (กายนอก) ก็ตาม ทางจมูก (กายนอก) ทางลิ้น (กายนอก) ทางกาย (กายนอก) แม้ทาง **ใจ** (กายนอก) ก็ตาม

เรากำลังเรียกมันว่า **"รูป"** อีก

จะเป็น สีเขียว แดง เป็นแสงสว่างนวล เป็นลักษณะโค้ง เว้า นูน เนียน แท่ง เส้น ทึบ โปร่ง หรือ เป็น "ความว่าง" เป็น "ความไม่มีอะไร" ฯลฯ นั่นก็เป็น **"กายใน" ที่เกิดทางตา** จะเป็นภาษาพูด เป็นเสียง เป็นสำเนียง ฯลฯ อันเกิดเป็น **"กายใน" ที่เกิดทางหู** จะเป็นกลิ่น อันเกิดทางจมูก จะเป็นรส อันเกิดทางลิ้น จะเป็นเย็นเป็นร้อน เป็นอ่อนเป็นแข็ง อันเกิดทางกาย

และแม้จะไปเกิดเป็น **ความรู้สึก เป็นรูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัสแตะต้องรับรู้อยู่ทางใน "ใจ"** โดยไม่ต้องใช้ลูกตา ไม่ต้องใช้ หู จมูก ลิ้น กาย เลยก็ตาม (อาศัย "สัญญา" หรือ ความนึกคิดปรุงอยู่ในจิตเอง หรือ ผุดเกิดในจิตเอง ก็ตาม) สิ่งที่เกิดอยู่ทาง "ใจ" อันเรียกว่า "รูปจิต–อรูปจิต" หรือ ก่อเกิดสิ่งนั้นอยู่ เรื่องนั้น บทบาทนั้น อันนั้นอยู่ในใจ แล้วมีจิตอีกส่วนหนึ่งของเราเข้าไปรู้ "รูปจิต–อรูปจิต" หรือ อาการในใจ รสในใจ อารมณ์ทางใจ (อาการ หรือ นิมิต) นั้น ๆ ก็ล้วนเรียกว่า "รูป"

ซึ่งเป็นสิ่งที่ "ถูกรู้"
เป็น **"กาย" ที่เกิดอยู่ในใจ**

ถ้าปั้นกันจนเป็น "อัตภาพ"(มโนมยอัตตา)ให้เกิน "นามธรรม" ขึ้นมา ก็เป็นรูป เป็นภาพ ก็เรียกว่า "รูปนิมิต"

ถ้าให้เป็นแต่เพียงความรู้สึก หรือ ตัวสภาวะ "ธาตุรู้" (ตามที่เป็นจริง) ก็จะเป็นสภาพที่ "ถูกรู้" ได้เหมือนกัน เข้าใจได้ชัดได้ด้วย ทว่า ไม่มีภาพ ไม่มีรูปโฉม ไม่เป็นรูปนิมิตอะไรหรอก (เป็นเพียง "อาการ") แต่ก็จะ**รู้อยู่เห็นอยู่**ได้เข้าใจได้จริงๆ อย่างนี้ก็เรียกว่า "รูปจิต" ซึ่งก็คือ "รูป" แท้ๆ คือ **สิ่งที่ถูกรู้** เป็น **"กาย" ของจิต**แท้ๆเช่นกัน ถ้าเรียกเป็น "อัตตา" ก็ชื่อว่า "อรูปมยอัตตา" คือ มันไม่มีร่าง ไม่มีรูปโฉม ไม่มีสรีระอะไรหรอก แต่มันก็มีสภาวะนั้นๆจริงๆ

ยิ่งเป็น "อรูปจิต" เข้าไปอีก ก็คือ สภาวะจิตที่ยิ่ง "แทบจะถูกรู้" หรือ "แทบจะจับรู้–รับรู้" ไม่ได้ เพราะมันละเอียด เล็ก สุขุม เบาบางยิ่งขึ้นๆ นั่นเอง แต่เมื่อเป็น "สิ่งที่ถูกรู้" มันจะเป็น "อรูป" เท่าใดๆก็ตาม ก็ต้องชื่อว่า คือ "รูปขันธ์" หรือคือ "รูป" อยู่นั่นเอง

แม้แต่ "ใจ" (จิต) ในขณะนี้ก็นับเป็น "กายนอก" เป็น "รูปขันธ์" แท้ อันเป็นธรรมะที่ลึกละเอียด เข้ามาหาในตัวในตนของเราจริงๆแล้ว ดังนั้น "กาย-ใน" จึงคือ "ธรรมารมณ์" และเรากำลังเรียก "ธรรมารมณ์" เป็น "รูป" ด้วย

พยายามอ่านตาม ตรองตามให้ดีๆ อย่าตีความรู้เดิมอยู่ และ **อย่าหลงอยู่เพียงว่า "รูป" นั้น เป็นแต่วัตถุหยาบ แม้ "จิต" ก็เป็น "รูป" ด้วย ในเมื่อลักษณะสภาวะเป็น "สิ่งที่ถูกรู้"**

มันมี "รูปขันธ์" ที่เนื่องกัน เชื่อมเหลื่อมกันอยู่ ต้องพยายามแยกให้ดี

ถ้าเราจะนับเอา "รูปขันธ์" ง่ายๆ หยาบๆ ว่า "กาย" เป็น "รูปขันธ์" "ใจ" เป็น "นามขันธ์" หรือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็เป็น "รูปขันธ์" ใจก็เป็น "นามขันธ์" อย่างนั้นง่าย

และขั้นต่อมา เมื่อเรานับเอา "ใจ" (จิตที่มี "อาการ" ต่างๆ) เป็นรูปขันธ์

นับกันง่ายๆ เราก็จะได้ "ธรรมารมณ์" เป็น "นามขันธ์" ก็ไม่แปลกอะไรนัก ก็พอจะตามรู้กันได้อีก

แต่ขั้นละเอียดต่อมานั้น *แม้ "ใจ" เราก็ยกเป็น "รูปขันธ์" ดังได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น ทั้ง "ธรรมารมณ์" ก็กำลังเป็น "รูป" อีกด้วย* ก็จงตามให้ดี มันเป็นไปได้และเป็นจริงทั้งนั้น **เมื่อเราเข้าใจ "สภาวะธรรม" เข้าใจ "รูป" เข้าใจ "นาม" ได้ถูกต้องตรงแท้ ด้วย** "อาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศ" **อย่างชัดลึก**

และก็ "ใจ" อีกนั่นแหละ เป็น "นามขันธ์" ที่ซ่อมต่อซ้อนเข้าไปอีกไม่รู้หยุดหย่อน ซึ่งอาจจะกำหนดเรียกตามภาษาที่เขากำหนดเรียกกันไว้แล้ว ก็ได้ ถ้าใครไม่หลงยึดมั่นถือมั่นเป็น "อัตตวาทุปปาทาน" (คือ เป็นผู้หลงยึดเอาเป็นเอาตายเที่ยงแท้อยู่แค่วาทะ แค่ภาษา แค่บัญญัติเท่านั้น เพราะเหตุไม่มี "ญาณ" ในตน) ก็ลองนึกคิดตามดู

เช่น จิตฝ่ายอกุศล ก็นับเรียกได้เลยว่า จิต เป็น "รูป" โลภะเจตสิก หรือ มานะเจตสิก ฯลฯ เป็น "นาม" ถ้าจิตฝ่ายกุศล (โสภณ) ก็นับเรียกได้ว่า จิตเป็น "รูป" สติเจตสิก หรือ ปัญญาเจตสิก ฯลฯ เป็น "นาม" เรียกง่ายๆ ก็ว่า จิต เป็น "รูป" เจตสิก เป็น "นาม" นั่นเอง

ยิ่งไปกว่านั้นเลื่อนลึกเข้าไปอีก แม้แต่ "เจตสิก" เอง ก็เป็น "รูป" และ "เจตสิก" เอง ก็เป็น "นาม" เช่น โลภะเป็น "รูป" ปัญญาเป็น "นาม" หรือ มานะเป็น "รูป" ปัญญา เป็น "นาม" กล่าวคือ โลภะ หรือ มานะในตัวเรานี่แหละ เป็นสภาวะที่ "ถูกรู้" และ ปัญญาของเรานี่แหละ เป็นสภาวะ "ผู้รู้" นั่นเอง ดังนี้เป็นต้น

ผู้ยังไม่รู้แจ้งในสภาวะธรรม ยังไม่เห็นแม้แต่ **อนิจจังของธรรม** มีความรู้ยึดอยู่แค่ภาษา ก็จะร้องลั่นทีเดียวว่า ผิด! ก็จริงของเขา เพราะมันผิดจากที่เขายึดมั่นถือมั่นอยู่ ผิดจากที่เขารู้ได้เห็นได้อยู่ อันเป็นความรู้เก่า–ความรู้เดิมเท่านั้น เขายังไม่มี "สัจจานุโลมญาณ" ยังไม่มี "ปฏิสังขาญาณ" ยังโน้มน้อมจิตรู้เห็นเลื่อนลึกตามสภาวะจิตที่ลึกเลยรอบที่เขารู้ เขาเห็นอยู่เท่านั้น ต่อไปอีกไม่ได้

จริงอยู่ที่ภาษาเรียกอย่างเดิมว่า "รูป" ว่า "นาม" แต่สภาวะธรรมมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป เปลี่ยนสภาวะเลื่อนไปๆ จากนามเป็นรูป จากรูปก่อให้เกิดเป็นนามอยู่ตลอดเวลา ลางสิ่งก็เลื่อนไปช้า ลางสิ่งก็เลื่อนไปเร็ว โดยเฉพาะ "จิต" มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปเร็วเหลือเกิน มันจึงเป็นเรื่องที่รู้ที่เห็นกันได้ยาก จริงๆ เขาก็จะเข้าใจที่กล่าวนี้ไม่ได้เลย ก็เป็นความจริงตามภูมิจิตของผู้นั้นๆ แต่ผู้รู้สภาวะธรรมดี ก็จะเข้าใจได้เลยทีเดียว ทั้งจะเป็น**ความไม่เที่ยง(อนิจจัง)** ที่แสดงตนให้เห็นชัดขึ้นเสียอีก จึงจะเกิด "ความยึดมั่นถือมั่นไม่ได้เลย" ดีขึ้นอีก แม้แต่ภาษา บัญญัติ อันนับว่า มันเป็นสภาวะที่ตายแล้ว ดิ้นไม่ได้แล้วก็เถอะ มันยังเป็น "อนิจจัง–อนัตตา" อยู่นั่นเอง **จับความซับซ้อนนี้ให้ถูกฝาถูกตัว** จะเข้าใจแจ้งได้ลึกละเอียดมาก

ดังนั้น จึงขอย้ำอีกครั้งว่า **"รูป" คือ สภาวะธรรมที่เป็น "ตัวถูกรู้" "นาม" คือ สภาวะธรรมที่เป็น "ผู้รู้" หรือ เป็น "ตัวรู้"**

"จิต" รู้กายนั้น เป็นของธรรมดาชั้นต้น (กามภพ) ลึกลงไปอีกที "จิต" รู้จิตนั้น เป็นอีกชั้นหนึ่ง ละเอียดซับซ้อนสุขุมขึ้นไปอีก เป็นแดนของรูปภพ–อรูปภพ อันไม่ได้ใช้ทวารกายข้างนอกทั้ง ๕ นั้นแล้ว เป็นเรื่องล่วงเลยลึกเข้าไปหา "ภวตัณหา" หรือ "ความอยากที่ยังมีภพ" ที่ลึกเข้าไปในจิต จึงต้องใช้ "ความเพ่ง" ที่เรียกในภาษาบาลีว่า "ฌาน" เพิ่มขึ้น

"จิต" ตัวที่ถูกรู้ ก็เป็น "รูป" "จิต" ตัวผู้รู้ หรือ ตัวที่ทำหน้าที่รู้จัก "จิต" นั้นๆ (จิตตัวที่ถูกรู้) อีกที ก็เป็น "นาม"

ผู้จะ "รู้แจ้ง" ได้ลึกอย่างนี้ จะต้องเป็นผู้**มี "สติ"** ตั้งมั่น เป็น "สตินทรีย์" และเป็น "สติพละ" จริงๆ ตามกำลังความยิ่ง ความเก่งของสตินทรีย์ สติพละของแต่ละคน จึงจะใช้เป็น "สติสัมโพชฌงค์" แล้วจะ "ธัมมวิจยะสัมโพชฌงค์" ได้แท้ๆ จนเกิดความเห็นแจ้ง *(สังเกตให้ดีว่า สภาพที่เล่าถึงขั้นนี้ คือ "ฌาน" ทั้งสิ้น เพราะเป็นเรื่องของรูปจิต–อรูปจิต และมีได้ในคนผู้ปฏิบัติแล้ว หรือ เกิดแล้ว แม้ขณะลืมตา หรือ จะหลับตา ก็ได้)*

"จิต" ของผู้ปฏิบัติธรรมนั้นๆ จะต้องรู้ "รูป" และ ตาม "นาม"

ตัว **"สติเจตสิก"ได้จริงๆ** แล้วก็รู้อยู่(ชานโต) เห็นอยู่(ปัสสโต) เป็น "ปัญญาเจตสิก" เกิดผุดอยู่ในจิตของตัวของตนจริงๆ ไล่เรียงสภาวะธรรมแท้ๆ จริงๆถูกเนื้อถูกตัว รู้ขนาด รู้รูป รู้นาม รู้ความแตกต่างได้ชัดๆด้วย มิใช่เพียง"ผกผัน" คำนึง คำนวณเอาโดยใช้สูตร(สุตมยปัญญา) ที่เป็นเพียงบัญญัติ ที่เป็นเพียงภาษา อันได้รู้ ได้เรียน ได้ท่องจำมาเป็นเครื่องมือ(มิเตอร์) ทำการคำนวณเอาเท่านั้นไม่ นั่นมัน"จินตามยปัญญา" มันไม่ใช่"ภาวนามยปัญญา" ชนิดที่"จิต"เข้าไปสัมผัสจิต *จิตเข้าไปรู้จิต*กันจริงๆ จังๆ อันเป็น"ปรมัตถ์"แท้ ถึงจิต–เจตสิก และเห็นรูป(จิต)กันชัดๆ อย่างที่กำลังพูดถึงนี้

เราต้องรู้แจ้งรูป เข้าใจนามของ"กาย" แล้วก็รู้ละเอียดไปกระทั่ง **"รูป"** และ**"นาม"**ของ"จิต"อีก ลึกซ้อนเข้าไปเรื่อยๆ เราก็จะ**เข้าใจ "กาย"** ที่หมายถึง"จิต" **"เวทนา"**ที่หมายถึง"จิต" และ **"จิต"**ที่เป็น"รูป" หรือ**"จิต"**ที่เป็น"นาม"ได้แจ้งชัด

นี่คือการแทงทะลุ**"ธรรม"** หรือ มี**"ดวงตาเห็นธรรม"** หรือ รู้แจ้ง "ธรรมในธรรม" การรู้ได้เช่นนี้ เพราะ"**สติ**ปัฏฐาน" เพราะ"อาณาปาณ-**สติ**" ทั้งสิ้น

– บทที่ ๑๑ –

จิตในกามภพขั้นต้น ๆ ง่ายๆ ก็ต้องรู้ได้ หรือ ที่เรียกว่า "กามจิต" ก็ดี ว่า "กามาวจรจิต" ก็ดี นั่นแหละมันขั้นต้น ขั้นสั้น เป็นสภาวะกระทบสัมผัสในขณะจิตรับวิถี (มีสามัญสำนึกปกติ) ก็ต้องรู้เท่ารู้ทัน และแบ่งได้แยกออกว่า อย่างไร คือ "กาม"? (ความอยาก, ความใคร่, ความติดยึด) อย่างไร คือ "ธาตุรู้"? (จิต-บริสุทธิ์แท้ ๆ จริง) แล้วก็ไม่หลงให้ "กาม" มันมีอำนาจเหนือตน

"จิต" มัน**เสพย์กาม**อยู่ "จิต" มัน**อร่อยกาม**อยู่ มันก็เป็น "รส" อยู่ และถ้าไม่ได้เสพย์ ไม่ได้มีมาให้มัน ก็ต้องหาให้มัน ก็ต้องติด ก็ต้องอยาก ก็ต้องมีอารมณ์โหยหาปรารถนาใคร่อยู่ นั่นแหละ "รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส" นั้น ๆ ยังมีอำนาจเหนือตนอยู่อย่างนี้ ๆ "กามจิต" ในสภาพอาศัยทวาร ๕ นั้น มัน

แสนหยาบ ใหญ่โตรู้ชัดง่ายกว่าเป็นกอง **แต่นักปฏิบัติธรรมเดี๋ยวนี้ส่วนใหญ่จริงๆ ไม่ได้เรียนรู้ "กามจิต" อย่างหยาบนี้กันเลย มีแต่หันเข้าหาการ "นั่งหลับตา" สร้าง "ภวตัณหา" ขึ้นมาเสพย์ ขึ้นมาติดซ้ำเสียอีก ไม่ศึกษา "กามรส-กามจิต"** มีแต่ละเลย **"กามรส"** ที่ตนกำลังเป็นผู้บริการมันอยู่ตามปกติ ไม่เฉลียวใจ แม้จะกำลังเป็นทาษมัน หาให้มันเสวย หาให้มันเสพย์ หาให้มันอร่อยอยู่อย่างขาดไม่ได้ ถ้าจะ "ไม่มี" กันเสียเลย จะได้ไหม ? ก็ไม่ได้พิสูจน์กัน เพราะไม่มีปัญญา ไม่มีไหวพริบรู้ว่า ที่เราเกี่ยว เราข้อง กับวัตถุ กับ "ของ" บางอย่าง อยู่นั้นเพราะเราเสพย์ "รส" เสพย์ "รูป" เสพย์ "กลิ่น" ฯลฯ อะไรต่างๆ อยู่ใช่ไหม ? ก็ไม่รู้!

แม้ "กามตัณหา" ตื้นๆ เช่น พระบางรูป ยังติด "รส" หมากพลูไม่ว่างปาก ยังเสพย์ "รส" บุหรี่ไม่ค่อยว่างอารมณ์อยู่แท้ๆ โต้งๆ อย่างนี้ๆ แล้วก็ยังไป "หลง" กันว่า ท่านเป็นพระอรหันต์ มันก็ยังไม่บริสุทธิ์ และคงหัวหกก้นขวิดกันอยู่นั่นเอง

ก็ออก "เบื้องต้น" ดังนี้ ก็ยัง "ไม่รู้" (อย่าพูดไปถึงขั้น "งามพร้อม" *(กัลยาณังทั้ง ๓)* ทั้งนอก–ในเลย) แล้วจะเขยิบให้สูงไปสู่ "เบื้องกลาง" กันอย่างไร ?

ส่วนที่ลึก หรือ ชั้นสูงชั้นละเอียดอีกนั้น มันเลื่อนเข้าไปเป็น "จิต" ในรูปภพ (รูปจิต) ซึ่งยังมี "กาม" ผสมอยู่ เป็นจิตของพระอริยเจ้าที่ *กำลังทำความเป็นพระสกิทาคามีให้แก่ตนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ กำลังเพ่งเพียร "ฆ่าราคะ" ที่เป็น "กาม" ให้มันขาด มันสะเด็ด มันสิ้นทราก สิ้นเชื้อ ลึกเข้าไปหา อาสวะ เรื่อยๆ นั่นเอง*

กล่าวคือ พระอริยะโสดาบันรู้ (เป็นมรรค) และฆ่า (เป็นผล) **ได้แต่เพียง "กาม" ในจิตรอบนอก ที่เป็นจิตขั้นสู่วิถีประตูเดียว อันเรียกว่า "สักกาย" คือ** กายของกาม **ที่หยาบใหญ่ ยังไม่ลึกละเอียดเข้าไปในจิตชั้นใน**

"จิต" ชั้นใน หรือ จิตละเอียดพวกนี้ ก็ยังเป็น "เปรต" (เมื่อมันทุกข์ขณะอยาก) และยังเป็น "จิต" ที่ยัง **หลงเสพย์** เป็น "สมมุติเทพ" เป็นเทวดาในชั้น "ฉกามาวจร" หรือคือ **"รูปาวจรจิต"** ที่เคยได้ยินได้ฟังภาษาเรียก บัญญัติที่เขา

026/2

กล่าวขานกันมานักต่อนักนั่นแหละ อันมีรูปาวจรกุศลจิต (ได้แก่ *จตุมหาราชิกาภูมิ* กับ *ดาวดึงสาภูมิ* รูปาวจรวิบากจิต (ได้แก่ *ยามาภูมิ* กับ *ดุสิตาภูมิ*) รูปาวจรกิริยาจิต (ได้แก่ *นิมมานรตีภูมิ* กับ *ปรนิมมิตวสวัตตีภูมิ*) **ซึ่งมันล้วนเป็น "ภูมิจิต" หรือ "จิตที่อยู่ในภูมิ" ที่หลงยึดเสพย์กามอยู่ของตัวเองทั้งสิ้น**

ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายเอ๋ย ! **ต้องเรียนรู้ "เทวดาภูมิ" หรือจิตที่เป็นเทวดาของตัวเองให้ออกในแบบอย่างนี้บ้าง** อย่าไปมัวเรียนอย่างหลงๆ เลอะๆ ยึดอยู่แต่เทวดาแบบ "ปุคคลาธิษฐาน" ที่เป็นตัวเป็นตนลอยล่องฟ่องฟ้าอยู่ในนภากาศกันนั้นนัก แล้วก็ยังจะไป "หลง" บูชาชูเชิดกันซ้ำเสียอีก หรือ **แม้จะทิ้ง "ปุคคลาธิษฐาน" ได้แล้ว จนมีปัญญาแทงทะลุแจ้งใน "ธรรมาธิษฐาน" ได้ ก็จงทำ "ตาทิพย์" ให้เห็นเทวดานั้น ที่จิตที่วิญญาณของตัวเราเองนี้ ให้ถูก "รูป" ถูก "นาม" จริงๆ เถิด** แต่ไม่ใช่นั่งหลับตาแล้วเข้าไปปั้นรูปนิมิตขึ้นมาเห็นโฉมร่างของเทวดาในจิตหรอกนะ !

"ตาทิพย์" ที่แท้ในพระพุทธศาสนา อันเป็นตาพุทธ หรือ ตาธรรม ตาปัญญานั้น จะ "รู้" (ชานโต) จะ "เห็น" (ปัสสโต) **สภาวะของจิตเราเอง** นี่แหละ ไม่มีรูปร่างหรอก เพราะจิต หรือ วิญญาณนั้น "อสรีรัง" (ไม่มีรูปร่าง ไม่มีโฉมกายจริงๆ) แต่เราเรียกว่า "รูปธรรม" กันในขณะนี้ หรือ เรียกสภาวะจิตนี้ว่า "รูป" เพราะมันเป็น "ตัวถูกรู้"

กล่าวคือ จะมี**บัญญาเจตสิก**ของเราอีกที (เป็น "นาม") เป็น "ตัวรู้เห็น" สภาพแห่งจิตนั้นๆ ที่มันเสพย์สุขเพราะกามอยู่ จึงเรียก**จิตที่เสพย์สุขเวทนา**อยู่นี้ว่า "**เทวดา**ชั้นกามาวจร"

และ "จิต" ที่สามารถ**เข้าไปรู้ไปเห็น** (*อันใช้ภาษาเรียกกันว่า "ปัญญาเจตสิก" หรือ "ญาณ" หรือ "ตาทิพย์–ตาธรรม–ตาพุทธ" ฯลฯ ก็ล้วนได้ทั้งสิ้น*) นั้น ก็เรียก "จิต" นี้ว่า **"พระอริยะ"**

จงเข้าใจ "เทวดา" เข้าใจ "พระอริยะ" ให้แจ้งให้ได้ว่าอยู่ที่ไหน ? คืออะไรกันแน่ ? ถ้าใครเข้าใจแจ้งใน "เทวดา" และ "พระอริยะ" ดั่งได้ชี้มาชัดเจนแจ่มกระจ่าง ผู้นั้นก็จำไรในการอ่านข้อเขียนนี้มหาศาลทีเดียว

และแม้ "จิต" มันจะกำลังเสพย์สุขเวทนาอยู่ ก็อย่าหลงใหล**เทวดา**กันอยู่นัก นักปฏิบัติธรรมเอ๋ย ! จงสำเหนียกให้ดี เห็นให้ชัดให้ได้ และเราจะสูงขึ้นอีก เมื่อดับภพเทวดา เลิกหลง**จิตเสพย์สุข**ภพนั้นลงเสียได้ ที่สำคัญนัก ต้องสะกิดเตือนกันอีก ก็คือ อย่าไปหลงละเมอคบเทวดานอกตัวเรา(*เทวดาลอยฟ่องฟ้า หรือสิงสู่อยู่ตามศาล ตามรูปปั้น ในคนทรง ฯลฯ*) แล้วให้สินบาทคาดสินบน เล่นกลแสดงลิเกอะไรกันกับเทวดาพวกนั้น ให้เป็นเรื่องยืดยาวอยู่ จนไม่มีการ "ดับภพ" ดับจิตที่เป็น "รูปจิต" ของตนกันอยู่นักเลย นั่นมันเรื่องของปุถุชน *คนผู้มีลิเก–ละครเป็นชีวิต* หรือ เรียกว่า **"ผู้ยังมีลิเกในหัวใจ" มันไม่ใช่ผู้ปฏิบัติธรรม**

เราจะต้องเรียนรู้ เพ่งแจ้งให้ได้ว่า **จิต หรือ วิญญาณของเรา***ที่เป็นผู้ยัง "อยาก" อยู่อย่างเต็มรูป มันยังเร่า ๆ พยายามดิ้นรน* **อยากเสพย์สุข** *ให้ได้เป็นที่สุด ทั้งโลก 4 ทิศ มันต้องการจะเป็น* **เจ้าแห่งผู้เสพย์สุข** *ในโลกทั้ง 4 ทิศ อยู่อย่างไม่ถอดถอน* นี่แหละ คือ จิต ที่ยัง**เป็น "จตุมหาราชิกา" ของเรา** (จตุ แปลว่า 4, มหาราชิกา แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นเจ้าในโลก) หรือแม้เห็น "จิต" ที่มีลักษณะนี้ อยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นก็ยัง**ยึด "จตุมหาราชิกาภูมิ" อยู่**ทุกคนไป

ต้องเห็นให้ได้ดูให้ออกถึง "รูปจิต" อย่างนี้ และดูที่คนเป็น ๆ ดูให้เห็น "กายทิพย์" หรือ "รูปทิพย์" ของเขาให้ออก (อันคือ จิต–อารมณ์ของจิตนั่นเอง) ผู้เห็นได้อย่างนี้เรียกว่า เป็นผู้มี "ตาทิพย์แท้" และเป็นผู้มี **ตาทิพย์ที่เก่ง เป็นอภิญญาจริง ๆ ของพุทธ** ไม่ใช่ไปหลงฤทธิ์ของเทวดาในทางเดรัจฉานวิชชาอยู่ "ตาทิพย์" แท้นี้ เป็นตาทิพย์ที่มีธรรม มีปัญญาร่วมด้วยเสียด้วย เพราะ**เห็น "เทวดา" ได้ทั้ง "รูป" แถมยังหยั่งรู้ "หัวใจ" (อันมีกิเลสตัณหา) ของเทวดาได้ด้วย**

อย่างนี้จึงจะไม่ "หลง" เทวดา จะไม่ "ติดยึด" เทวดา แถมจะได้ "ฆ่า" ความหลงภพ หลงภูมิ หลงเกาะความเป็นเทวดา (*คือ ผู้ยังมีกิเลสตัณหาอยู่ เป็น "ภวตัณหา" เป็น "ปริยุฏฐานกิเลส"*) ทิ้งไปได้อย่างถูกต้องเด็ดขาดเอาด้วยจริง ๆ

"พุทธวิชชา" นั้น ให้เรียนรู้ "รูป" รู้ "นาม" อย่างนี้ จึงจะตัดกิเลสฆ่าตัณหาได้จริง เพราะอย่าว่าแต่สัตว์**นิรยะภูมิ**(นรก)เลย หรือ อย่าว่าแต่ความเป็น "เทวดา" ก็ตาม แม้กระทั่ง ความเป็น "พรหม" *เรา(ผู้ปรารถนานิพพานจริงๆ)* ก็จะต้องหลีกเว้น ไม่ให้ "จิต" ของเราไปสร้าง "รูป" ยึด "นาม" และยึดในภูมิใดภูมิหนึ่ง ภพใดภพหนึ่งอีกให้ได้เป็นที่สุด เราจะไม่ไปเป็นเทวดา หรือพรหมใดๆทั้งนั้น ไม่ว่าจะอย่าง**มีรูป(รูปจิต)** หรืออย่าง**ไม่มีรูป(อรูปจิต)** มีแต่ "นาม"(คือ จิตเสพย์จิตยึด) ก็จะไม่เป็นกันเลยทั้งสิ้นให้ได้ จึงจะพ้นรอด เป็นผู้หมดสิ้นเกลี้ยงในภพในภูมิแห่งการยึดเกาะที่เหลือตัวเหลือตน(อัตตา) แม้จะเป็น "พรหม" ผู้ซึ่งยังมี "อัตตา" อย่างละเอียดสุดขั้นลึกซึ้งสุด เป็น "บรมอัตตา" หรือปรมาตมะ ปรมาตมัน ใดๆ ก็ตาม *(อันเป็น "วิภวตัณหา" คือ ตัณหาในภพขั้นสุขุมยิ่งหรือ เป็นรูปราคะ–อรูปราคะ–มานะ–อุทธัจจะ ที่เป็นอาสวะขั้น "อวิชชา" ชั้นปลายขั้นสูงสุด เป็นกิเลสชนิดละเอียดสุขุมยิ่งสุดท้าย ซึ่งเรียกว่า "อนุสัยกิเลส")*

ดังนั้น "จิต" หรือ วิญญาณของเรา ที่ยัง**เป็นผู้อยากเสพย์ให้ได้ครบทุกอาการ** แม้ธรรมดา เขามีอาการเพียง ๓๒ อาการ แต่ผู้รักในความเสพย์นี้มียิ่งกว่า ๓๒ คือ จะต้องให้ตนมีๆๆๆ ไม่รู้จบ เกินอยู่หนึ่งให้ได้เสมอๆ สิ่งที่จะมีให้ได้ตลอด ก็คือ "วรรณทิพย์" (คือ ความไม่เสื่อมของ "รูป") กับ "สุขทิพย์" (ความไม่เสื่อมของ "นาม") จึงจะเรียกว่า "อายุทิพย์" (คือ ไม่มีความจบ ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีการหมดลง) จะต้องต่อไป และต่อๆๆๆไปเสมอ *(ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน "ฐานสูตร" อังคุตตร. นวก. ข้อ 225 ทรงอธิบายจิตวิญญาณ ที่เรียกว่า "เทวดาดาวดึงส์" คือ สภาวะธรรมที่ยังไม่รู้จักพอ จะไม่ยอมให้เสื่อม ที่ภาษาบาลีเรียกว่า "อายุทิพย์" ยังไม่แจ้งใน "อนิจจัง" ยังยึดมั่นถือมั่นในสภาวะ "ทิพย์" ทุกอย่าง ยังเสพย์ และยัง "อยาก" อยู่อย่างไม่รู้จบ)*

กิเลส–ตัณหา "ตัวอยาก" อย่างไม่รู้จบ ตัวนั้นแหละ มันคืออาการที่ ๓๓ หรือคือ เทวดาองค์ที่ ๓๓ **ตนหนึ่ง** อันคือ **จิต** หรือ **จิตราช** ที่ยังเป็น "ดาวดึงสา" ของเรา (ดาวดึงสา แปลว่า ๓๓) และเขาเรียกเทวดาตนนี้ว่า พระ-อินทร์ หรือ ท้าวสักกะ(สักกะ แปลว่า ใหญ่, ยิ่ง) เพราะมันใหญ่ยิ่งกว่าเทวดา

๓๒ องค์ อันคือ ๓๒ อาการ ที่อยู่ในตัวเราที่เดียว และแม้นใครเห็น "จิต" ที่มีลักษณะนี้ อยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นก็ยัง**ยึด "ดาวดึงสาภูมิ" อยู่**ทุกคนไป

ก็ต้องพากเพียรตนให้เป็นผู้เกิดมี **"เจโตปริยญาณ" (ตาทิพย์) อย่างนี้** ต้องเรียนรู้ "รูปจิต" หรือ "กายทิพย์" ของเราคนเป็นๆ นี่แหละ ให้ออก โดยเฉพาะ **ของตนเอง** ต้องเรียนให้รู้ ให้เห็นจริงก่อน เราก็จะรู้จัก "กายทิพย์" หรือ "รูปจิต" ของคนที่ยังหลงยึด แม้ในขณะยังไม่ดับสนิทก็ได้ หรือแม้เขาตายลงสิ้นลมหายใจไปก็ได้ด้วยจริงๆ และพยากรณ์คนเป็นๆ ว่า เมื่อตายแล้วจะไปเกิดเป็นอะไรได้อย่างถูกต้องแท้แน่ชัด ก็สามารถที่เดียว *เช่น พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ใครต่อใครนั่นเอง* ไม่เห็นว่ามันจะน่าประหลาดมหัศจรรย์ ลึกลับ ปกปิด ซ่อนเร้น มืดดำกันตรงไหน ! แต่ถ้าคนมืดคนบอดอยู่ (ผู้ไม่บรรลุธรรมแท้) พยากรณ์บ้าง ก็แน่นอนว่า มันจะต้องเป็น "นาม–รูป" หรือ เป็นตัวเป็นตนตามญาณปัญญาของคนมืด คนบอด (ไสยคุณบุคคล) นั้นๆ จะบันออกมา *ก็เป็นลิเก–ละครไปตามประสาของ"ผู้ยังมีลิเกอยู่ในหัวใจ"นั่นแล*

แม้ "จิต" ที่เป็นเทวดาชั้น "ยามาภูมิ" คือ จิตที่**ได้รับผล**แล้วจาก "ความอยาก" เป็น "รูปาวจรวิบากจิต" มีสิ่งที่ปรารถนาให้ตนแล้ว รวบรวมได้แล้ว เผ้าอยู่แล้ว ครอบครองแล้ว จิตนี้ก็คือ จิตที่ยัง**เป็น "ยามา" ของเรา** (ยามา แปลว่า เผ้าอยู่แล้ว รวบรวมไว้แล้ว ครบรอบแล้วหรือมีผล) หรือ "จิต" ที่มีลักษณะนี้อยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นก็ยังยึด **"ยามาภูมิ"** อยู่ทุกคนไป

หรือ "รูปาวจรวิบากจิต" ขั้นละเอียดขึ้นไปอีก เป็นความยินดีที่ได้เสพย์แล้ว พอใจยิ่งแล้ว **สมใจ** ในผลที่ตนอยากแล้ว บรรลุความใคร่ถึงจุดเต็มที่, หรือชัดๆ ก็คือ ถึงจุดสำเร็จความใคร่นั่นเองแล้ว ก็**สงบอยู่**เสียทีหนึ่ง อย่างนี้เป็นจิตที่ยัง **เป็น "ดุสิตา" ของเรา** (ดุสิตา แปลว่า ยินดีแล้ว พอใจแล้ว ชอบใจแล้ว) หรือ "จิต" ที่มีลักษณะนี้อยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นก็ยัง **ยึด "ดุสิตาภูมิ" อยู่** ทุกคนไป อันเป็นจิตเสพย์กามแค่ขั้น "รูป" ชั้นกลางเท่านั้น เราก็จะต้องเรียนรู้ให้ลึกเข้าไปอีก

และแม้ขั้นสุดลึกซ้อนเข้าไป กระทั่งลึกถึง "รูปาวจรกิริยาจิต" ที่รู้ได้ยากยิ่ง ชั้น "นิมมานรตีภูมิ" อันเป็นจิตที่ **ตราประทับรอย "กาม" ไว้**เป็นรูป เป็นสิ่งที่ยังยึด ยังใคร่อยาก ประทับรอยประทับรสนั้นๆ ไว้ มันยังกำหนดเป็นเครื่องหมาย

เป็นรอยลึกละเอียดสุดอยู่ในปลายสุดของจิต คือ **สั่งสม"อุปาทานจิต"แท้ๆ ลงไว้ในจิต** นั่นเอง ผู้นี้ยังเป็นเทวดาผู้ยินดีในกามเป็นเครื่องนิรมิตไว้ในใจอยู่ หรือคือ จิตวิญญาณที่ยังตรารูป ตรึงรอยไว้เป็นความกำหนัดยินดีอยู่ (นิม แปลว่า ทำเครื่องหมายไว้, มาน แปลว่า การวัด หรือ จิต, รติ แปลว่า ความยินดี ความกำหนัด)

และแม้ที่สุดเทวดา ชั้น "ปรนิมมิตวสวัตตีภูมิ" อันเป็นจิตที่สร้างเกาะแก่งให้แก่ตนได้ด้วยอย่างใหญ่ เป็นเจ้าแห่งสิ่งที่นิรมิตทั้งปวง เป็นผู้สามารถจะทำให้สำเร็จผลได้ด้วยอำนาจพร้อม อย่างไม่คิดจะหยุด **ไม่ว่าจะปรารถนาสิ่งใดๆ จิตจะต้องเอาให้ได้** (ปร แปลว่า ใดๆ อื่นๆ, นิมมิต แปลว่า ซึ่งเนรมิต ผู้สร้าง, วสวัตตี แปลว่า ผู้ให้เป็นไปในอำนาจ หรือ ผู้มีความเก่งกาจ) อันเป็นจิตที่ลึกละเอียดสุดในระดับขั้น "รูป" ชั้นปลาย ระดับสุดแห่ง "เทวดากามาวจร" อันยัง **เป็นจิตเป็นวิญญาณที่ยังเมาโลก หลงกามอยู่เหนียวแน่น ชั้นบางเบา ชั้นละเอียดสุด** ยังเป็นจิตเป็นวิญญาณที่เรียกว่า "เสพย์กาม" ชั้นลึก ชั้นสุขุม ที่จะรู้จักมันยากยิ่ง เพราะ**มันเป็นทั้ง "อุปาทานจิต" เป็นทั้ง "จอมตัณหา"** เราก็จะต้องรู้ละเอียดจริงๆ

และแม้จะไล่เรียงให้ลึกละเอียดไปตลอด จนถึงระดับลึกซ้อน*เลยชั้น "รูป" ไป เป็นชั้นบางเบาละเอียดสุขุม หรือ ชั้นที่ยังไม่เป็น "รูป" ชั้นที่ยังไม่ก่อ "รูป" คือ ยังเป็น "อรูป" อยู่* ก็ล้วนยังได้ชื่อว่า **เทวดาหลงเสพย์ "กาม" เหลือเป็นเชื้อแฝงฝังหยั่งอยู่** ลึกเป็นระดับๆ เข้าไปในจิต นี่แหละคือ ขั้น**อนุสัย** หรือ **อาสวะ**ของเทวดาเสพย์กาม เป็น**อาสวะ** เป็น**อนุสัยกิเลส**ของจิตระดับ "กามราคะ" เท่านั้น เป็นกิเลส เป็นตัณหาธุลีละเอียดขั้นสุขุมสุด ลึกซึ้งสุด เบาบาง ไหวอ่อน รู้ได้ยากยิ่งยอดสุด สำหรับผู้ไม่มี "จิต" ขั้นละเอียด มันอยู่ใน "อรูปภพ" (อรูปจิต)จริงทั้งนั้น และก็ต้องเรียนรู้ให้ลึกไปจนถึง "อรูปาวจรจิต" ต่างๆ ให้รู้ทะลุไปหมด แม้ "อรูปาวจรกุศลจิต" (ได้แก่ จตุมหาราชิกา กับ ดาวดึงสา ชั้น **อรูปภูมิ**) "อรูปาวจรวิบากจิต" (ได้แก่ ยามา กับ ดุสิตชั้น **อรูปภูมิ**) และ

"อรูปาวจรกิริยาจิต" (ได้แก่ นิมมานรติ กับ ปรนิมมิตวสวัตติ ชั้น**อรูปภูมิ**) โดยมีรูปรอยลักษณะนัยะเหมือน ๆ กันกับ "รูปาวจรจิต" ที่กล่าวถึงมาแล้ว เป็นแต่ว่ามันเป็นสภาวะจิตที่ละเอียดลึก และ บางเบายิ่งกว่าขึ้นไปอีกเท่านั้น ซึ่งมันล้วนยัง **เป็น "ภูมิจิต" หรือ "จิตที่อยู่ในภูมิ" ที่หลงยึด หลงเสพย์อยู่ของตนเองทั้งสิ้น** อันเป็น "มหัคคตจิต" หรือหมายความว่า จิตที่ยังไม่รู้จักจบ จิตที่ยังไม่มีหยุด จิตที่ยังไม่ดับดิ้นหมดเกลี้ยง จิตที่ยังมีการไป (คต) อย่างสูง อย่างละเอียดยิ่ง (มห) อยู่ เป็นเทวดาที่เก่งซ้อนซ่อนร่างอยู่ในภูมิในภพแห่ง "จิต" ของคน ที่จะรู้ จะจับตนจับตัวไม่ได้ง่าย ๆ เลย จึงจะต้องใช้ "ฌาน" (ความเพ่ง) ที่ทั้งมั่นคง และมีแรงมากขึ้น ๆ และ "ฌาน" จะมั่นคงก็เพราะกิเลส–ตัณหาขาดไปจากจิตจริง ๆ ไม่หวนกลับมากวนอีกจริง ๆ (อุภโตภาควิมุติ) "ฌาน" จะมีแรงก็เพราะมีการผึกหัด พิจารณาอยู่เสมอๆ (ปัญญา) และผึกหัดปล่อยวาง หรือ ดับฆ่าอกุศลที่เรารู้เท่ารู้ทันอยู่เสมอ ๆ (วิมุติ) **"ฌาน" ดังกล่าวนี้เรียกว่า "โลกุตตระฌาน"** เมื่อตั้งมั่นจริง ๆ แล้ว มิได้ทั้งขณะลืมตา หรือ หลับตา คือ **เป็น "ฌาน" ที่มุ่งหมายเรียนรู้แต่เฉพาะการพ้นทุกข์ เรียนรู้เฉพาะความเป็นจริงที่เหมาะควรที่สุด (อริยสัจ)** ดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน "สิสปาสูตร" มหาวารวรรค สังยุตตนิกาย ข้อ ๑๗๑๒

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยืนยันกับภิกษุสาวกของพระองค์ว่า พระองค์ทรง "เน้น" สอนแต่เฉพาะธรรมส่วนที่เป็น **"เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์" เป็นไปเพื่อความหน่าย คลายกำหนัด เป็นไปเพื่อความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง ความรู้พร้อม และนิพพาน อันได้แก่ "อริยสัจ ๔" เท่านั้น** ซึ่งพระองค์ได้ทรงเปรียบเหมือนใบไม้กำมือเดียว ที่ทรงกำขึ้นมาแล้วเทียบกับใบไม้บนต้นไม้ว่า ใบไม้ในกำมือ หรือ บนต้นไม้จะมากกว่ากัน อันประหนึ่งความรู้ความเก่งของพระองค์นั้น มีมากมายเหมือนใบไม้บนต้น มีทั้งรู้เหตุรู้ผลของสิ่งที่นอกตัวนอกตนก็มากหลากล้น เก่งทั้งเดรัจฉานวิชชาใดๆด้วย แต่ที่*ทรงนำมากล่าว มาเน้นสอนแก่ภิกษุสาวกนั้น เป็น*

เพียงใบไม้กำมือเดียวเท่านั้น **เป็นเบื้องต้น เป็นเป้าตรง เป็นจุดหมายแรกแท้ๆ เป็น "พุทธวิชชา" แท้ เป็นเรื่องที่จะทำให้ตนเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานสดใส เป็นผู้หมดกิเลสตัณหาพ้นมลทินเกลี้ยง เรียกว่า "บริสุทธิคุณ" เป็นผู้มีปัญญาเข้าใจถ้วนทั่วในความดี ความชั่วอันแท้จริง ที่จะก่อให้เกิดทุกข์ และรู้ทางดับทั้งดับทุกข์นั้นๆ ได้ด้วย เรียกว่า "ปัญญาธิคุณ" เมื่อผู้ใดมี "คุณ" ทั้งสองอย่างนี้ ก็นำออกสอน นำออกบอกกล่าวช่วยเหลือผู้อื่นต่อๆ ไปกัน ก็เป็น "กรุณาธิคุณ"** ดังนี้ ส่วนจะเรียนรู้ "อภิญญา" อื่น และ "ปฏิสัมภิทาญาณ" อื่นๆ ต่อไปอีกนั้น ค่อยเรียนต่อในเบื้องต่อไป

จึงควรจะจับ **ต้น–กลาง–ปลาย** ของตัวเองแต่ละบุคคลให้ดีๆ และ**จะต้องเข้าใจจุดสำคัญแท้ๆ ของ "พุทธศาสนา" ให้ได้** ต้องพยายามลัดตัดเข้าหาแก่นของ "พุทธคุณ" อย่าไปเลาะๆ เล็มๆ อยู่ไกล "พุทธคุณ" โดยไปเสียเวลามัวเมาอยู่กับ "ไสยคุณ", "เดรัจฉานคุณ" เช่น หลง "อิทธิคุณ" จนไม่รู้จัก "กามคุณ" **เลยไม่ได้ล้าง "กามคุณ" ออกจากตน แถมติด "อิทธิคุณ" เข้าให้เสียอีก** หรือ ไปมัวเมาอยู่กับ "โลกียคุณ" ต่างๆ *อันเป็นความเก่งทางก่อโลกสร้างภพ สร้างวัตถุ ก่อนามธรรม ทั้งหยาบใหญ่ ทั้งละเอียดยิบ* ให้เป็น "คุณ" ที่ตนยังติด ยังยึด ยังเกาะ ยังเหนียว เหนียวแน่นกันอยู่นักเลย **แม้อภิญญา แม้ปฏิสัมภิทาญาณ** ที่ยังไม่ถึงระดับ ไม่ใช่ภูมิใช่ขั้นของตน ก็อย่าไปมัวเมาหลงอยู่เป็นอันขาด

สรุปความ ต้องเรียนรู้ให้จริง เห็นให้แจ้งชัดเข้าไปๆ จนเห็นความไม่เที่ยงไม่แท้ให้ได้จริงๆ เป็นสภาวะธรรมในตนจริงๆ

ข้อควรทำ พยายามทำตนให้ "รู้อยู่" และ "เห็นอยู่" ให้ได้จริงๆ

ทั้งกามจิต–รูปจิต–อรูปจิต ดังกล่าวมาแล้วนั้น ล้วนเป็น**ต้น–กลาง–ปลาย**อยู่ใน "โลกียะภูมิ" สิ้นทั้งนั้น ซึ่งยังมี "กามราคะ" อันแฝงเป็น "ปฏิฆะ"

(ความไม่สมใจเต็มที่, เสพสมบ่มิสม, ยังไม่เต็มยังไม่อิ่มถึงใจ) ด้วย สืบสันตติ ต่อเนื่องละเอียด**ลึกเข้าไปเป็น "รูป" เป็น "นาม" ถึงในจิตอยู่** ก็เป็นสภาวะจริง เรียกมันเป็น "อัตตา" อันเป็น**มโนมยอัตตา** เป็น **อรูปมยอัตตา** ตามคุณลักษณะนั้น ๆ ของมัน ก็ได้ ก็ถูกต้อง ไม่ผิดตรงไหนเลย เพราะมันเป็น "ภวตัณหา" ที่พ้นจาก "บัญจทวาร" คือ ล่วงหู–ตา–ลิ้น–จมูก–กาย เข้าไปอยู่ในใจแล้วจริง ๆ และมีชั้นตอนล่วงเลยจาก "ชั้นหยาบ–ชั้นต้น" เข้าไปแล้วจริง ๆ ด้วย

หรือใครจะไม่แยกเรียกหยาบ ๆ ใหญ่ ๆ ซึ่งเห็นกันชัด ๆ ดังได้แจกแจงลักษณะออกเป็น**กามาวจรจิต–รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต** ให้เห็นง่าย ๆ ตามที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น แต่จะแตกให้ละเอียดลงไปอีก เป็น "กาม" ที่ **หยาบ–กลาง–ละเอียด** เอาเอง โดยจัดรวมเอาทั้งกามาวจรจิต–รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว 6 ชั้นนี้ เป็น "กามาวจรจิต" หมวดเดียวโดยเฉพาะเลย เพราะมันยังมี "กาม" เกี่ยวเนื่องด้วยอยู่ ว่างั้นเถอะ จึงจะไม่เอาภาษา (บัญญัติ) คำว่า **รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต** อะไรนั่น มาเกี่ยวข้องด้วย แล้วยกแยก รูปาวจรจิต กับ อรูปาวจรจิต ไปเป็นจิตละเอียด ออกไปอีกหมวดหนึ่งหมู่หนึ่งต่างหาก เป็นเฉพาะ "ภวตัณหา" อันไม่เกี่ยวกับ "กามคุณ ๕" เลย โดยยกฐานะจิต 2 ระดับนี้ (คือ รูปาวจรจิต กับ อรูปาวจรจิต) ให้สูงกว่า "ฉกามาวจรภูมิ" (กามาวจรจิต ทั้ง 6 ชั้น) ไปเลย โดยเหมาเอา รูปาวจรจิต หรือ รูปจิต กับ อรูปาวจรจิต หรือ อรูปจิต นี้ เป็นจิต เป็นภูมิ เหนือกว่า "กามจิต–กามภูมิ" ตามที่ภาษาใน "พระอภิธรรม" เขาเรียนกัน ก็ได้ เป็นไรมี ขอแต่เพียงจงเข้าใจมันให้จริงถึงสภาวะ และถูกสภาวะแท้ ๆ เถิด อย่าได้แต่ท่อง ได้แต่รู้เพียงภาษาบัญญัติก็แล้วกัน

และนั่นแหละ ยิ่งจะเห็นว่า "กามจิต" (กามาวจรจิต) หรือ "กามตัณหา" นั้นแท้ ๆ นั่นเอง มันเป็นเรื่อง "เบื้องต้น" เป็นชั้นต่ำชั้นหยาบ ที่จะต้องรีบจัดการก่อน ชัด ๆ ใหญ่เลย เห็นไหม ? เพราะผู้บำเพ็ญ "นั่งหลับตา" ก็ย่อมเห็นแล้วว่า "กามาวจรจิต" เป็น จิตหยาบ ชั้นนอก ไม่ใช่ชั้นละเอียด ชั้นลึกอะไร

แล้วการปฏิบัติธรรม จะไปเริ่มต้นที่ **"นั่งหลับตา" วุ่นกับ "ภวตัณหา" จัดการกับ รูปจิต–รูปฌาน หรือ อรูปจิต–อรูปฌาน** อันเป็น "เบื้องกลาง–เบื้องปลาย"

ก่อน "กามจิต" นั้น มันจะถูกต้อง ตามที่ได้พากันเข้าใจอยู่ละหรือ ?? ลองคิดดูดีๆ มันยิ่งจะต้องจัดการกับ "กามจิต–กามตัณหา" หรือ "กามาวจรภูมิ" นี้ ให้สะอาดบริบูรณ์ก่อนเสียด้วยซ้ำ เพราะอยู่เพียงภายนอก ถ้าขืน "ภายนอก" ก็ไม่เรียน ไม่ละ ไม่ล้าง และ**ไม่รู้** เข้าไป "ภายใน" แทนที่จะได้ละ ได้ล้าง "ภพภายใน" จึงกลับไปหลง "ภพภายใน" ติด "ภพในภูมิละเอียด" เข้าไปอีก ดังที่เป็นๆ เห็นๆ กันอยู่เต็มไปหมดนี่เอง

และที่จริงนั้นการ "นั่งหลับตา" บำเพ็ญ มันก็ไม่ใช่วิธีการตรง เพื่อจะตัด "รูปราคะ–อรูปราคะ–มานะ–อุทธัจจะ–อวิชชา" อันเป็น "ตัณหา" ชั้นที่เหนือกว่า "กามตัณหา" แท้ๆนั้น ไม่ ! ด้วย **ดีไม่ดี "นั่งหลับตา" บำเพ็ญนั่นแหละ จะไปสร้าง "รูปภพ–อรูปภพ" ให้ตน "หลงมงาย" หรือไม่ก็ไปได้ฤทธิ์ ได้เก่ง กลายเป็นก่อ "มานะ" กันอีกใหญ่ เอาเสียด้วย** ดังที่ได้กล่าวอธิบายผ่านมาแล้วนั่นแหละมากกว่า

ผู้ปฏิบัติธรรมที่ "กามคุณ ๕" เดิมของตน ก็ "ไม่รู้" ไม่ละ แถมตนเกิด "มานะกิเลส" เพิ่ม เพราะไปมัวมุ่นวุ่นอยู่แต่กับพากเพียร "นั่งหลับตา" จนได้ฌาน (หลับตา) ได้ฤทธิ์ "ตัวเก่ง" มาเป็น "ตัวการใหญ่" (สักกายะ) ก็เลยกลายเป็น *"กามตัณหา" ก็ไม่รู้–ไม่ได้ละ ซ้ำ "ภวตัณหา" ก็หนาใหญ่–หนักใหญ่มากขึ้นมาแถมอีก* **นี่คือ "ความน่าสงสาร" ของผู้ปฏิบัติธรรม ที่ไม่รู้ "ทางปฏิบัติ" อันเป็นสัมมาอริยมรรค** เดี๋ยวนี้พากัน "หลง" ทาง ดั่งว่านี้ มากยิ่ง จริงๆ

และเรื่องของ "สักกายะ" นั้น มันก็หมายถึงส่วนใหญ่ส่วนหยาบกว่า "อัตตา" ภายในนั่นเอง ผู้จะพ้น "สักกายทิฏฐิ" ได้นั้น พระพุทธองค์ก็ทรงสอนไว้ใน "สักกายทิฏฐิสูตร" สังยุตต. สฬายตน. ข้อ ๒๕๕ ซึ่งก็เหมือนๆ กันกับ "มิจฉาทิฏฐิ" ผิดกันเพียงว่าจะละ "มิจฉาทิฏฐิ" ได้ ก็เพราะรู้แจ้งในกาย เวทนา จิต ธรรมของทวารทั้ง ๖ เป็น "อนิจจัง" ส่วนจะละ "สักกายทิฏฐิ" นั้น รู้แจ้งกาย–เวทนา–จิต–ธรรมของทวารทั้ง ๖ เป็น "ทุกข์" ดังพระพุทธพจน์ต่อไปนี้ :–

"ดูกรภิกษุ บุคคลรู้เห็น **จักษุ** *(กายนอก)*แล **โดยความเป็นทุกข์** จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **รูป** *(กายใน)* โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **จักษุวิญญาณ** *(เวทนา)* โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **จักษุสัมผัส**(จิต) โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็นแม้**สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนา ที่เกิดขึ้น เพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย** *(ธรรม)* โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

บุคคลรู้เห็น **หู.....** (โดยนัยเดียวกันกับเห็น**จักษุ...**) ฯลฯ

รู้เห็น **จมูก.....** ฯลฯ

รู้เห็น **ลิ้น.....** ฯลฯ

รู้เห็น **กาย.....** ฯลฯ

รู้เห็น**ใจ***(กายนอก)* **โดยความเป็นทุกข์** จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **ธรรมารมณ์** *(กายใน)* โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **มโนวิญญาณ** *(เวทนา)* โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น **มโนสัมผัส**(จิต) โดยความเป็นทุกข์ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

รู้เห็น**สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนาที่เกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย** *(ธรรม)* **โดยความเป็นทุกข์** จึงจะละสักกายทิฏฐิได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคล**รู้อยู่**อย่างนี้ **เห็นอยู่**อย่างนี้แล จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ฯ"

ดังนั้นการ**รู้อยู่ เห็นอยู่**ละเอียดลึกซ้อนเข้าไป ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรมจริงๆ และ**เห็นมันเป็นทุกข์** เห็นมันเป็นสิ่งที่ทนได้ยาก เห็นมันเป็นของที่ควรเปลื้องออก เห็นมันเป็นของน่าลด ละ หน่าย คลาย เห็นมันเป็นสิ่งไม่น่าใคร่ เห็นมันเป็นเรื่องไม่น่าติด และแล้วก็พากเพียร "ปหาน" หรือ ปลดปล่อยมันออกไปจริงๆ นั่นเทอญ เราจะเป็นผู้**พ้น "สักกายทิฏฐิ" ได้**จริงๆ และจะคืบคลานเข้าสืบต่อการเป็นผู้เข้าใจจริง รู้แจ้งใน "อัตตา" ทั้งหลายได้ยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ถูกสภาวะจริงๆ ด้วย

๑. **กามาวจรจิต** (ที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น) ก็คือ "อกุศลจิต" เต็มรูปที่แสดงบทบาทของ โลภมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิตอยู่อย่างชัดๆ เป็น "จิต" เบื้องต้น เป็น "จิต" หยาบตัวใหญ่ ที่จะต้องเรียนรู้รูปนามของมัน ให้แจ้งเป็น "นามรูปปริจเฉทญาณ" (รู้รูป รู้นามแยกแบ่งออกชัด) ให้แจ้งเป็น "ปัจจยปริคคหญาณ" (รู้ปัจจัยที่มันยังยึดมั่นยังเกาะไว้เป็นนิจจังบ้าง เป็นทุกข์บ้าง เป็นสุขบ้าง เป็นอัตตาบ้าง) จนกระทั่งถึงรู้เป็น "สัมมสนญาณ" (รู้สภาวะของสิ่งที่เกิดอยู่อย่างเหมาะอย่างควรแล้ว รู้สภาวะของสิ่งนั้นตั้งอยู่ได้ชั่วระยะ และรู้สภาวะของสิ่งนั้นมันตกตะกอนลงหรือผ่านไปแล้วตามสภาพได้) เจ้าของ "จิต" ทั้งหลายทั้งปวง เอ๋ย! ที่เป็นนักปฏิบัติธรรม ก็จงได้โปรดตามเรียน ตามรู้ "จิต" เบื้องต้น จิตหยาบๆ ใหญ่ๆ ที่เป็น **โลภะกิเลส โทสะกิเลส โมหะกิเลส** อันเรียกว่า **"วิติกกมกิเลส" หรือ กิเลสหยาบๆ ใหญ่ ๓ กองโตๆ** (**วิ** แปลว่า ใหญ่ยิ่ง ชั้นพิเศษ, **ติก** แปลว่า ประกอบด้วย ๓, **กม** แปลว่า ลักษณะ ความสืบต่อ) นี้ ให้ได้ก่อนเถิด ก็ "อกุศลจิต" ออกเบ้อเร่อๆ ประกอบด้วยกิเลส ๓ กอง ชั้นพิเศษมีลักษณะเด่นๆ ชัดๆ ออกขนาดนี้ และเรียนรู้มาแล้วด้วยว่า เป็น "กามจิต" แท้ๆ

กิเลสเบื้องต้น กิเลสหยาบ ถึงอย่างนี้ ก็ยังปล่อย "ความไม่รู้" ให้มันมีแก่ตนอยู่ กล่าวคือ ตนยังคงเป็น "โมหะ" อยู่ ยังเป็น "อวิชชา" อยู่ ยังแยก "กามจิต" ไม่ออก แม้อย่างหยาบๆ ใหญ่ๆ ยังรู้ไม่ได้ว่าที่ตนต้อง "โทสะ" ต้อง "โลภะ" อยู่ทุกวี่ทุกวันนี้ ทุกวินาทีนั้น เพราะหลง "กาม" เพราะจิตมันถูก "กาม" มอมเมาหุ้มมิดไว้แท้ๆ มันไม่ใช่เพราะอะไรอื่นเลย แต่ก็ไม่พยายามเรียนรู้มัน ปล่อยให้ตนมี

"โมหะใหญ่" (มืดบอดชั้นหยาบ ขั้นแรก) อยู่เช่นเดิม แล้วก็ถูก**โทสะกิเลส โลภะกิเลส**มันบงการชีวิต มันยังหนักหนา ทุกข์ทรมานอยู่ออกแปร้ เพราะ"กาม" มันทำให้ต้องโลภะ โทสะ "กาม" มันเป็นสสังขาริกัง คือ เป็นตัวการ ตัวดี ที่ชักลากชวนอยู่ไม่ได้หยุดหย่อน ชีวิตจึงมีข้าศึกใหญ่ตีหนักอยู่ด้านหน้าทุกวินาทีอยู่ดังนี้

ก็ศึกใหญ่ยังประจัญกันอยู่ ยังไม่คิดหาทางปราบลงให้เพลาเสียก่อน ทว่าจะก้าวข้ามขั้น ไปเรียนรู้"จิต"ละเอียด จิตชั้นใน จะไปแทงทะลุให้รู้**"โมหะ"ขั้นละเอียด (โมหะเล็ก ที่รู้ได้ยากยิ่งกว่า)** อันเป็น"อเหตุกจิต" คือ **จิตที่ดูเหมือนมันไม่มีเหตุเกิด แต่แท้จริงมันมี"เหตุ"** ที่เรียกมันว่า "ไม่มีเหตุ" ก็เพราะมันยังไม่สามารถ"รู้เหตุ" (สมุทัยอริยสัจ) หรือ ค้นหาเหตุมันยังไม่ได้เท่านั้นเอง จึงเรียกจิตดวงนี้ใน "คนผู้ยังไม่รู้" (คนผู้ยังมีอวิชชา) ว่า "อเหตุกจิต" ไปพลางๆ ก่อน เป็นขั้น "อนุโลม"

ผู้จะเข้าใจใน"อนุโลม" ได้อย่างชัดเจน ก็คือ ผู้มี"พหุสัจจะ" หรือเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงใน"สัจจะธรรม" นั้นๆ จนดี และจริงตลอดสายแห่ง"อนุโลม" แล้ว จนกระทั่งย้อนทวนกลับไปเป็น"ปฏิโลม" ก็ได้ นั่นแหละจึงจะเป็นผู้มี"อนุโลมญาณ" ที่เป็น"สัจจะ" หรือ แจ้งใน"สัจจานุโลมญาณ" แท้ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้มี"สัจจานุโลมญาณ" แล้วจริง เมื่อเห็นบัญญัติคำว่า"อเหตุกจิต" ซึ่งใช้เรียก"สภาวะ" ขนาดหนึ่งในคนระดับหนึ่ง ท่านก็จะเข้าใจได้เป็น"สัจจานุโลมญาณ" (คือ อนุโลมตาม"สมมุติสัจจะ" นั้นๆ) ได้ทันที ผู้ยังไม่มี"สัจจานุโลมญาณ" จึงจะยังเข้าใจสภาวะของ"อเหตุกจิต" ไม่ได้ง่ายๆ แล้วแถมตนจะก้าวข้าม "ต้นสาย" ไปเรียนเอา"กลางสาย – ปลายสาย" โน่นเลย มันจะรู้"สภาวะ" ที่แม้จะมี"บัญญัติ" เรียก บอกว่า **"ไม่มีเหตุ" แต่มันก็ต้อง"มีเหตุ"** ได้ยังไงกัน ?

เพราะแท้จริงแล้วทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีเหตุ ไม่มีเหตุแล้ว จะยังเกิดอยู่ เป็นภพ เป็นชาติไม่ได้ (อเหตุกจิต ก็เป็นจิตที่ยังเกิดอยู่ ยังมีสันตติ ยังเป็นทั้ง"ชาติเภท" และ"ชาติวิบาก" อยู่ หรือ"ชาติกิริยา" ก็ตาม) พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า *"เย ธัมมา เหตุปปภวา ... ฯ" (ธรรมทั้งหลายย่อมมีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน ... ฯ)*

จึงขอย้ำเตือนเพื่อนสหธัมมิกอีกสักทีเถิดว่า "อเหตุกจิต" นั้น มันเป็นจิตขั้น "กลาง" เป็น "รูปภพ" เป็น "ภวตัณหา" กล่าวคือ เป็นกามตัณหา**ในภพของจิตขั้นใน**ที่ยัง "อวจร" คือ ยังดำเนินการเป็นไป ยังมีบทบาทของกามอยู่ในแดนจิตที่เป็น "ภวังค์" เรียกง่ายๆ ก็คือ จิตที่ยังมี "เชื้อกาม" นอนเนื่อง (อนุสัย) อยู่ลึกเข้าไปอีกเป็นขั้นที่ ๒ หรือ ขั้นกลาง ซึ่งยังพอมี "รูป" ที่ร่างชัดกว่าขั้น "อรูป" อันเป็นขั้นปลายนั่นแหละ! แต่ยังไม่ใช่ "อนุสัย" แท้ๆ ถึงขั้นปลายแท้ จึงเรียกว่า "ปริยุฏฐานกิเลส" **อันเป็นกิเลสละเอียดขึ้นมาเป็นชั้นที่ ๒ ที่กระเถิบลึกเข้าไปหาจิตชั้นในเท่านั้น จึงเป็นกิเลสของผู้ที่ได้บากบั่น ได้พากเพียรพยายามให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ได้บ้างแล้ว** (ปริยุฏฐาน แปลว่า การบากบั่น การพากเพียรพยายาม) และมันยังไม่ใช่กิเลสใหญ่เบื้องต้นจริงๆ นักปฏิบัติธรรมเอ๋ย!

จงพึงสังวร**ต้น-กลาง-ปลายกันให้ "งาม"** ตามที่พระบรมศาสดาของเราได้ทรงกำชับกำชาเตือน แม้ในวาระแรกแห่งการส่งพระอรหันต์ออกเผยแพร่ศาสนาของ "พุทธศาสนา" บ้าง หรือ แม้แต่คำกำชับกำชาเตือนผู้แสดงธรรม (ธรรมกถึก) ก็ทรงให้ระวังอย่าตัดลัดความต้องแสดงให้งามเป็นไปตามลำดับ

ที่กำลังอธิบายอยู่นี้ มันซ้อนเหลื่อมกันอยู่เป็น "ปริวัฏฏ์ ๓" (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ดี มันซับซ้อนยอกย้อนไป ยอกย้อนมา หลายแง่หลายมุมหลายเหลี่ยมอยู่ มันมีทั้งอดีต–ปัจจุบัน–อนาคต มีทั้งต้น–กลาง–ปลาย *มีทั้งของเก่าที่กำลังเพิ่มของใหม่ มีทั้งของใหม่ที่ยังมีของเก่า มีทั้งของเก่าที่ไม่มีของใหม่ และมีทั้งของใหม่ที่ไม่มีของเก่า* เช่นกำลังกล่าวถึง **"ภวตัณหา" ที่ยังมี "กามตัณหา"** เชื่อมเหลื่อมซ้อนลึกเข้าไปร่วมอยู่ด้วย หรือ เรากำลังจะ**จัดการแยกสภาวะ "กามาวจรจิต" ไม่ให้เกี่ยวข้องกับ "รูปาวจรจิต"** ดังที่กำลังนำมาแยกอธิบายอยู่ในขณะนี้ เป็นต้น

๒. **รูปาวจรจิต** (ที่ได้อธิบายมาก่อนแล้วโน้น) ก็คือ "อเหตุกจิต" ที่เป็นจิตละเอียดลึกซ้อนอยู่ รู้ยากกว่ากามจิตขั้นแรกขึ้นไปอีก จึงประหนึ่งมันเป็น "อเหตุกะ" ที่หมายความว่า ผู้ไม่มีเหตุ หรือ ผู้ไม่มีมูล **แต่แท้จริงมันก็ยังเป็น "จิต"**

ที่ยังมีโลภะ โทสะ โมหะ หรือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ครบเหตุ ๖ นั้นแหละ เป็นเหตุเป็นมูล ให้ "จิต" ตัวกามาวจรจิตนี้ ยังไม่จบ และยังเป็น "จิต" เป็น "วิญญาณ" อันเกิดเป็น "โลกียะจิต" หรือ มันยังเป็น "กามาวจรจิต" อยู่แท้ ๆ จิตพวกนี้จึงเรียกได้ว่า **"ปฏิสนธิวิญญาณ" หรือ "โอปปาติกะ"** ที่ยังครอบงำ "มนุษย์" หรือ **อยู่ในคราบ "มนุษย์" เป็น ๆ (มนุษยภูมิ)** และยังมี "นรก" (อบายภูมิ) ทั้งยังมี "สวรรค์" (เทวภูมิ) เป็น "ความเป็น" อยู่ เป็น "ความไป" อยู่ เป็น**จิต** เป็น**วิญญาณ** ที่อยู่ในตัวตนของคนเป็นๆ ที่ยังไม่ตายนี่เอง อย่าไปหลงคิดมัวเมาอยู่กับ**จิต**และ**วิญญาณ**ที่ล่องลอยออกจากร่างกายเราในบัดนี้ เป็นเรื่องนอกตนนอกตัวเราเลย เพราะ **"จิต" นอกตัวนอกตนใด ๆ** มันก็คือ "จิต" ที่อยู่ในตัวเรา ๆ ทั้งหลายนี่แหละ มันจะเป็น "สัตว์นรก" หรือ "เทวดา" ต่ำ–สูงแค่ไหน มันก็เป็นแล้ว และต้องเป็นจริงไปจาก "จิต–วิญญาณ" ที่อยู่ในร่างของเรา ตั้งแต่เป็น ๆ (คือยังไม่ตาย) นี่แหละ จริง ๆ

"จิต" ชั้นใน หรือ "จิต" ที่ลึกซ้อนอยู่ใน "ภวังค์" หรือ เป็นหน่วย (องค์) หนึ่งของภพ ที่เรียกว่า ยังเป็น "รูป" (รูปภพ) พวกนี้ ต้องนับเป็นจิตที่ยังมีเกิดมีดับอยู่ มี "ปฏิสนธิ" มี "จุติ" ในบุคคลผู้ยังไม่รู้ (ยังมีอวิชชา) เพราะ**ผู้ไม่รู้นั้น** *ก็จะ "ดูเหมือน" กับ จิตพวกนี้ผุดเกิด ๆ เอง ไม่มีเหตุไม่มีมูล* จึงได้เรียกมันว่า "อเหตุกจิต"

แต่แท้จริง อะไร ๆ ที่เกิดโดย*ไม่มีเหตุ*นั้น เป็นไปไม่ได้ในโลก พระตถาคตเจ้าสั่งสอนไว้ ดังได้กล่าวถึงผ่านมาแล้วเมื่อกี้ ใครอย่าพึงกล่าวให้ขัดแย้งคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย เพราะ "จิต" คือ ธาตุรู้ คือ สภาวธรรมที่เกิด ๆ ดับ ๆ อยู่เสมอ ๆ **จะให้มันตั้งอยู่เป็นนิรันดร์ ก็ไม่ได้ จะให้มันเกิดโดยไม่มีเหตุนั้น ก็ไม่ได้** โดยเฉพาะ "จิต" ที่เรากำลังกล่าวถึงนี้ แท้ ๆ นั้นมันยังเป็น "โลกียจิต" อยู่ด้วยซ้ำ และตราบที่ยังมีจิต–กรรม–อุตุ–อาหารเป็นเครื่องสืบต่ออยู่ในผู้ใด ยังตัดขาด เลิกเว้น ดับมอดไม่หมดสิ้นเกลี้ยงจริง ๆ แล้ว อะไร ๆ จะหมดจริง ยังไม่ได้ (ที่เป็นเช่นนี้ เพราะความเป็น "สมมุติสัจจะ" นั้น ยังไม่หมดเกลี้ยงสิ้นรอบเป็น "อนุปาทิเสสะ") **และที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจนั้น เพราะอินทรีย์พละของผู้นั้นยังอ่อนอยู่เท่านั้น จึงไม่แจ้งใน "อเหตุกจิต" ทั้งหลาย**

ผู้ใดให้อารมณ์ วัตถุ มนสิการเป็นอาหารแก่ "จิต" ใดอยู่ ก็ย่อมสามารถจะรู้จัก "จิต" นั้นได้ เมื่อผู้นั้นสตินทรีย์ สติพละ และปัญญินทรีย์ ปัญญาพละแก่กล้าเพียงพอ *(ถ้ารู้ไม่ได้แล้วก็จะไม่มีใครสามารถเอา "อเหตุกจิต" มาบอกมากล่าวสู่กันฟังได้)*

และเมื่อ "กามจิต" ที่เป็น "มายา" ใหญ่มันยังไม่หมด เพราะ "มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา" คือ มันยังมี "มโนปุพพังคมา ธัมมา" มันยังมีประธานใหญ่ (เชื้อเก่า) ที่ยังบงการอยู่ในส่วนลึกของ "จิต" อยู่ มันเป็นเชื้อกามที่อยู่อย่างลึก อย่างละเอียด ที่เรียกมันได้ด้วยว่า เป็น "อดีตกรรม" ที่นอนเนื่องอยู่ และแถมเป็นกรรมที่ยังมีกิเลสอยู่เสียอีก ยังหาเป็นอโหสิกรรมไม่ แต่เรา "ไม่สามารถรู้จักมัน" เท่านั้น เมื่อไม่รู้จักมัน ไม่รู้เหตุ ไม่แจ้งปัจจัยในการก่อเกิดของมัน ก็ยังจะหลง *(โมหะขั้นลึกขึ้นไปอีก)* ก่อกรรมโดยให้ "อาหาร" อันเป็น **กาม** ชุบมันเลี้ยงมันให้ค่อยๆ โตขึ้นๆ (เสฏฐา) เป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขา (มยา) ขึ้นมาเรื่อยๆ มันจึงเชื่อมต่อกันอยู่โดยนัยนี้ **"โอปปาติกะ"** (ปวัตตวิญญาณ) จึงยังคงมี "ชีวิต" ยังไม่ดับสูญสิ้นสนิทอยู่ ดังนี้

"โอปปาติกะ" พวกนี้คือ :–

(ก) มันเป็น **"อกุสลวิบากจิต"** คือ ยังเป็นจิตที่ให้**ผลร้าย**แก่ผู้อื่นแก่ตนอยู่นั่นเอง ยังมีการเบียดเบียน ยังมีกาม และโดยเฉพาะยังเป็น **"พยาบาท"** เพราะมันยังเป็นเชื้อ **โทสะมูลจิต** ของผู้ยังไม่รู้ ถ้าเขา**รู้ เขาเห็นได้ รู้ได้ เข้าใจได้** คือ เขาเปลี่ยนเป็น **"ทส"** (แปลว่า เข้าใจได้ อันเป็นที่มาของคำว่า โทสะ) เขาจะไม่ทำ เขาจะไม่ให้จิตชนิดนี้เกิดอยู่ เพราะลักษณะของ **โทสะมูลจิต** นั้นเป็นลักษณะหยาบใหญ่ ลักษณะรุนแรง ต้องเห็นให้ได้ ต้องดับให้เสร็จเป็นขั้นๆ ก่อน**โลภะมูลจิต** **"อกุสลวิบากจิต"** นี้ จึงนับเป็นขั้น "ต้น" ของหมู่นี้ และเป็นตัว ที่อย่าไปหลงเห็นดีเห็นงามอยู่เป็นอันขาด ต้องเรียนรู้มัน รีบฆ่ามันลง

(ข) มันเป็น **"อเหตุกกุสลวิบากจิต"** คือ มันเป็น**ผลดี**สำหรับตนอย่างคนผู้ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ เพราะมันยังเป็นเชื้อ**โลภะมูลจิต**ที่ลึกเข้าไปอีก นั่นคือ **ความต้องการให้ได้รับผลนั้นๆ** มันยังอยู่ มันยังมี **"ลภ"** (แปลว่า ได้รับ สมใจ บรรลุ สำเร็จ อันเป็นที่มาของคำว่า "โลภะ") คือยังมีเชื้ออยากสัมฤทธิ์

ผลนั้นๆ อยากสมใจ**ผล**นั้นๆ อยู่ จึงมีลักษณะของ "ความปรารถนาใคร่อยาก" อันยังมีเชิง **"กาม"** ทว่าอาจจะเป็น "ธัมมกาโม" คือ เป็น "ธรรมกาม" หรือ เป็นความปรารถนาใคร่อยากในธรรม พอตนได้รับ ได้สมใจ จึงเป็น "ผลดี" จิตตัวนี้ยัง *ลึกซ้อนเข้าไปกว่าตัว "อกุสลวิบากจิต" อีกชั้นหนึ่ง* จึงนับมันเป็นขั้น "กลาง" และยังยึดมันไว้ก่อนเป็นที่พึ่งอาศัย *นี่แหละคือ "มัชฌิมา" เราต้องอาศัย "มัชฌิมา" หรือ ระดับ "กลาง" ดังนี้เอง เพราะเหตุนี้ จึงยังเรียกมันว่า* "กุสลจิต" อยู่ **แต่แท้จริงเพราะเรายังไม่อาจจะรู้มันได้ว่า มันยังเป็นตัวที่จะต้องละวาง จะต้องฆ่าทิ้งให้หมดเหมือนกัน** จึงยึดมันอยู่ก่อน เป็นพวงแพในคนที่มีฐานะขนาดนี้ และเรียกมันว่า "กุศลจิต" หรือ จิตดีตามฐานะ **แต่แท้ๆแล้ว มันยังเป็น "อโสภณจิต" (จิตที่ยังไม่ดีสุด หรือ ยังไม่งามพร้อม)**

(ค) และมันต้องเป็น **"อเหตุกกิริยาจิต"** คือ สักแต่ว่าเป็นจิตเป็นเพียงมีบทบาทมีอาการ ซึ่งเจ้าของจิตนี้จะ**ไม่รู้เหตุรู้มูลมันเลยจริงๆ** *(แม้จะมีรสมีชาติอยู่กับทวาร ๕ และแม้จะโสมนัสดีใจเป็นรสเป็นชาติชัดๆอยู่แท้ๆ เขาก็จะไม่รู้เหตุจริงๆ)* ว่า มันเป็น "กาม" อย่างไร ? มันเป็น "พยาบาท" อย่างไร ? และเป็นการ "เบียดเบียน" อย่างไร ? เพราะมันยังเป็น**โมหะมูลจิต**อย่างแท้ๆ อยู่จริงๆเลยทีเดียว คือ เจ้าตัวยังมีอวิชชาอยู่อย่างใหญ่หลวง ยังมืดบอดอยู่ ยังไม่สามารถจะหยั่งรู้ "จิต" ตัวที่ยังมี "กามกิเลส" ขั้น "ปริยุฏฐานกิเลส" *(ขั้นกลาง)* ของตนได้เลยจริงๆ จึงไม่รู้เลยว่า มันมีเหตุอะไร ถึงได้ยังมีการเกิดของ "โลกียะจิต" ของวิญญาณเช่นนี้อยู่ยังไม่ดับไม่มอดสิ้น โดยเฉพาะแม้แค่ **"กาม" ก็ยังไม่หมดไปได้แท้จริง** ซึ่งก็เนื่องจากมันยังมี **"มหะ"** (แปลว่า ใหญ่, มาก อันเป็นที่มาของคำว่า "โมหะ") คือ ความไม่แจ้งในภัยโทษทุจริตต่างๆ ที่เกิดได้เพราะ **"จิต" ชนิดนี้ของตน "โมหะ" ยังเป็นใหญ่ครอบงำตนเป็นอย่างมาก ละเอียดลึกซึ้งอยู่นั่นเอง**

ดังนั้น ถ้าแม้นผู้ใดไม่เข้าใจแจ้งแทงทะลุ ในสภาวะในส่วนที่ละหมดได้แล้ว (แจ้งในวิมุติ) และในส่วนที่ยังอยู่จริงในตนแล้ว (มีญาณทัสสนะ) ผู้นั้นจะเข้าใจไม่ได้เลยว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมี "เหตุ" เป็นที่มา

ยิ่งในพระอภิธรรมสอนไว้ว่า "อเหตุกกิริยาจิต" นั้นแบ่งออกไปเป็น "โสมนัส สหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง" อันหมายความว่า เป็นจิตดวงที่ถ้าไม่ใช่พระอรหันต์จะมีจิตดวงนี้ไม่ได้ เพราะหมายถึง "จิตที่ยิ้มแย้มของพระอรหันต์ เกิดพร้อมกับความโสมนัส" แต่ก็ยังเป็นจิตที่ยังท่องเที่ยวอยู่ใน "กามภพ" ด้วย และแถมยังได้ชื่อว่าเป็น "อโสภณจิต" คือ ยังเป็นจิตที่ยังไม่ดีพร้อม ยังไม่งามแท้เสียอีก มันก็ชวนงงอยู่ ที่จิตของพระอรหันต์ยังเป็น "กามาวจรจิต" แถมยังเป็น "อโสภณจิต" อีกด้วย และ"อเหตุกจิต"นี้ ก็เป็นเพียงจิตระดับกลางของ"กามาวจรจิต" เท่านั้นก็มีจิตของพระอรหันต์เข้ามาผสมด้วยแล้ว

ผู้ไม่แจ้งจริงใน **"ปริวัฏฏ์ ๓"** *หรือ "คัมภีราวภาโส"* **(สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน)** จะเข้าใจไม่ได้เลยจริงๆ เพราะมันสลับซับซ้อนจริงๆ "อเหตุกกิริยาจิต" นี้ มันเป็นขั้นปลาย ขั้นลึกสุด จนต้องปล่อยมันก่อน หรือ ต้องนับว่ามันไม่ทำอะไรให้เราทุกข์หรอก แต่มันก็ยังไม่ใช่ความหยุด ยังไม่ใช่ความดับสนิทจนไม่มีกิริยาอาการแท้ๆ อยู่นั่นเอง เราจึงจะต้องพยายามดับมัน*ให้มี "กิริยา" ที่สงบ ที่หยุด ที่นิ่ง ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้*

ดังนั้น พระอริยเจ้ายิ่งชั้นสูง จึงยิ่ง "หัวเราะ" น้อยลงๆ และแสดงกิริยายิ้มอย่างสงบยิ่งขึ้น(แต่ไม่ใช่เครียด) จนที่สุดก็มีแต่ยิ้มเบิกบานสดใส ยิ้มในหน้า ยิ้มเห็นไรฟัน หรือ อย่างมากสุดก็หัวเราะมีเสียงน้อยๆ ซึ่งก็นานๆ มากจะมีสักครั้งเท่านั้น ที่เป็นอย่างแสดงความมีรสชาติสูงสุดของ "จิต" ก็เป็นความจริง **แต่ก็ยังมีชาติ** เห็นได้ไหมเอ่ย ?

เพราะฉะนั้น ยิ่ง "เชื้อกามจิต" ที่ลึกละเอียด เป็นขั้น "อาสวะ" ขั้นอนุสัยสุดยอด ชั้นปลาย จึงนับเป็น "อรูป" คือ แทบไม่เห็นร่องเห็นรอยเลยจริงๆ มันยิ่งไม่รู้ไม่เห็นได้ง่ายๆ กันเลยแหละ จนผู้ยังไม่รู้ก็ต้องนับว่า เป็น "ของดี" เสียเลย ต้องยึดเป็นหลัก ยึดเป็น "ฐาน" ยึดเป็นพื้นแห่งจิตไว้เสียก่อน เป็นพ่วงแพสำหรับคนยังไม่แกร่งกล้า

สำหรับผู้ยังมีอวิชชา(ผู้ไม่รู้) จึงเรียกอรูปจิต หรือ จิตขั้นอรูปนี้ว่า เป็น

"โสภณจิต" คือ จิตที่ดี จิตที่งาม**ไปพลางๆ ก่อน** เพราะแม้จะเป็น "กาม" มีเชื้อกามอยู่ ก็ต้องขอเรียกว่า กามอย่างงาม กามชั้นดี (กามาวจรโสภณ) เนื่องจากมันก็เป็นกามที่ไม่หยาบไม่ใหญ่ไม่โตอะไรแล้ว ยังเป็นเพียงเศษกาม ธุลีกามเท่านั้นเอง ดังนี้

แต่ในตำรา "พระอภิธรรม" ก็จัดเป็นกุศล จัดเป็นโสภณ คือ เป็นของดี ของงามตรงๆ เลย อยู่อย่างนี้แหละ ดีอย่างไร ? งามอย่างไร ? ใครเห็นขัด ก็พยายามพากเพียรหาทางเห็นความไม่ขัดให้ได้ด้วยตนเทอญ บอกแล้วว่า เป็นจิตขั้นลึกขั้นยากแล้ว แต่ถ้าใครจะคิดก้าวเข้าไปหลับหูหลับตาเพ่งเพียรแบบมุ่งเข้าเรียน "รูปภพ" โดยนั่งหลับตาสมาธิเข้าไปเป็น "รูปฌาน" เรียนรู้จิตขั้นนี้กันเลย แบบไม่เรียนไม่ฆ่า "กามจิต" ต้นๆ มาก่อน ก็ตามใจ ถ้าเชื่อว่าดี จับสภาวะรู้เห็นตัวตนของจิตละเอียดพวกนี้ และอาจสามารถรู้แจ้งเห็นจริงชัดเจนกระจะกระจ่างได้มีเหตุ มีผลสิ้นรอบเป็น "ญาณทัสสนะ" ก็เชิญทำเอาเทอญ

๓. **อรูปาวจรจิต**(ที่ได้อธิบายมาก่อนแล้วโน้น) จึงคือ "กามาวจรโสภณจิต" เป็นจิตขั้นปลายสุดของ "กามจิต" เลยทีเดียว เป็น "อนุสัยกิเลส" คือ กิเลสขั้นละเอียดนอนเนื่องเป็นละอองธุลีแห่ง "เชื้อกามจิต" เสียวสุดท้าย ที่มันจะยังคงเป็น "เหตุ" ให้ "กาม" ยังโตขึ้นๆ ได้ (มโนเสฏฐา) จนกลายมาเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นเขา (มโนมยา) ถ้าไม่ถอนรากถอนโคนเจ้าตัวนี้ ก็จะยังสิ้นสุดการ "วนกลับ" อย่างเด็ดขาดเที่ยงแท้กันไม่ได้ ยังไงๆ มันก็ยังเป็น "กามาวจรจิต" แม้จะเรียกมันว่าเป็น "กามาวจรโสภณ" อย่างไรก็ตาม ถ้ามันยังบรรลุถึงขั้นจับอาสวะสุดยอดไม่ได้ด้วย "ปัญญา" อันแจ้งชัดแท้จริง แล้วดับมันอย่าง "รู้ๆ" ด้วยฝีมือของเราเอง คือ รู้ชัดว่ามันเป็นเพียง "ธาตุรู้" ที่ยังทำงานอยู่ มันไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล โดยเฉพาะไม่ใช่ตน ไม่ใช่ตัวอะไรของเราเลยจริงๆ จิตจะต้องเกิด "อนัตตสัญญา" อย่างแท้ๆ หมดยึดตัวตนได้จริงๆ ถ้ายังล้างอนุสัยอันสุดท้ายเช่นนี้ออกไม่ได้ ก็ยังไม่ใช่พระอริยะชั้นสูงในแบบศาสนาพุทธ

หรือ จะยกย่องโมเมมันว่า เป็น**มหากุศลจิต** เป็น**มหาวิบากจิต** เป็น**มหากิริยาจิต**อย่างไร ๆ มันก็ยังได้ชื่อว่า เป็น "กามาวจรจิต" (ตามที่ตำราพระอภิธรรมได้สอนไว้) อันเป็นจิตที่ยังเป็นไม่ได้แม้แต่ "พระอนาคามี" อยู่นั่นเอง เพราะยังไม่สิ้น "กามราคะสังโยชน์" ยังเป็นจิตเป็นวิญญาณที่ครองความเป็นเทวดาอยู่ในขั้นฉกามาวจรอยู่

แต่ตำราก็บอกไว้มีนัยละเอียดว่า **"มหากิริยาจิต" เป็นจิตของพระ-อรหันต์** และซ้ำยังอธิบายแยกแยะไว้อีกว่า ดวงที่ ๘ เป็น "จิต" ที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ทั้งไม่ประกอบด้วยปัญญา แถมเกิดขึ้นโดยมีสิ่งชักจูงมีอะไรชักชวนเสียด้วย (ภาษาบาลี คือ *อุเปกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง*) นั่นก็เป็น "จิต" ที่มีลักษณะละเอียดลึกซึ้งยิ่งดวงหนึ่งของพระอรหันต์ ถึงขั้นเป็น "จิต" ที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา และเกิดโดยมีเหตุมีเชื้อมีอะไรชัก ๆ จูง ๆ เอาง่าย ๆ กันเลย ก็อาจจะทำให้นึกได้ว่า *กระไรหนอ ! พระอรหันต์บัญญาก็ไม่มี แถมถูกอะไรลาก ๆ จูง ๆ ไปก็ยอมให้เป็นไปเสียด้วย* พระอรหันต์นั้นย่อมมีแม้แต่สติเจตสิกก็มั่น มีแม้แต่ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละก็สมบูรณ์ ไม่ใช่หรือ ? แล้วทำไมยังมี "จิต" ดวงที่เฉย ๆ เหมือนคนใบ้เบื้อไม่มีปัญญา แถมใครชักๆ จูงๆ ทำอะไรก็ทำเสียด้วย มันจะเป็นจิตของพระอรหันต์กันอย่างไร ? และซ้ำนำมาอยู่ในหมวดของ "กามาวจรจิต" เอาเสียอีก แทนที่จะไปรวม ๆ อยู่ในหมวด "โลกุตตรจิต"

ผู้เรียนแต่ตำราก็จะรู้และเข้าใจสภาวะได้ยากยิ่ง ผู้เรียนแต่ภาษา (ปริยัติ) ก็จะรู้สึกว่ามันชักขัด ๆ กัน อาจจะทำให้จิตไม่เลื่อมใส ไม่ดำเนินความเป็นไป ก็จะทำให้บั่นทอนการประพฤติ จึงควรปฏิบัติให้มีสภาวะเป็นระดับเป็นขั้น ก็จะเข้าใจในภาษาอธิบายทั้งหลายได้

พระพุทธเจ้าของเราทรงสอนไว้ใน เกวัฏฏะสูตร ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ข้อ ๓๕๐ ถึง**จิต** หรือ **วิญญาณ** (ธาตุรู้ หรือ สิ่ง ๆ หนึ่ง ที่เป็นสภาวธรรมแห่งการรู้แจ้ง หรือ ความเป็นอย่างหนึ่ง ที่มีคุณสมบัติชัด ๆ มีหน้าที่แท้ ๆ คือ "รู้" นั่นเอง) **ของผู้เป็นพระอรหันต์**นั้นว่า :-

"วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง,

เอตถะ ปฐวี จ อาโป จ เตโช วาโย น คาธติ,
เอตถะ ทีฆญจ รัสสญจ อนุง ถูลัง สุภาสุภัง,
เอตถะ นามญจ รูปญจ อเสสัง อุปรุชฌติ,
วิญญาณัสสะ นิโรเธน,
เอตเถตัง อุปรุชฌตีติ ฯ"

ซึ่งแปลความว่า :-

"ความ หรือ สภาพอย่างหนึ่ง อยู่ที่จิต ซึ่งรู้ได้ชัดแจ้ง (*วิญญาณัง*) อันไม่ใช่จะรู้จะเห็นกันได้ง่ายๆ แม้ได้รู้แล้ว ผู้รู้นั้นก็ยังไม่อาจจะนำมาชี้แจงบอกใครได้ง่ายๆ เสียอีกด้วย (*อนิทัสสนัง*)

แต่เมื่อได้รู้-ได้เห็นแล้ว มันโล่ง มันทะลุอย่างไม่มีที่กั้น-ไม่มีที่สุด (*อนันตัง*)

ซึ่งแจ่มแจ้ง สว่างโปร่ง ใสแจ๋ว โดยประการทั้งปวง (*สัพพโต ปภัง*)

ปฐวีธาตุ (ดิน) อาโปธาตุ (น้ำ) เตโชธาตุ (ไฟ) และวาโยธาตุ (ลม) ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในความ หรือ ในสภาพฯอย่างที่กล่าวถึงนี้ (*สภาพ หรือ ความเป็น "วิญญาณัง"*)

หรือแม้ รูปที่อาศัยกันเกิด ยาวบ้าง สั้นบ้าง ละเอียดบ้าง หยาบบ้าง งามบ้าง ไม่งามบ้าง ฯลฯ ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในความ หรือ ในสภาพฯ อย่างที่กล่าวนี้ ด้วย

หรือแม้ นามและรูปนั้น ย่อมดับไม่เหลือในความ หรือ ในสภาพฯ อย่างที่กล่าวนี้

เพราะได้ดับสิ่งที่มันแฝงชีวิตอยู่ในความ หรือ ในสภาพฯอย่างที่กล่าวนี้ ลงหมด (*วิญญาณัสสะ นิโรเธนะ*)

นามและรูปใดๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มันแฝงชีวิตอยู่ในบัดนั้น จึงย่อมเป็นอันถูกทำลายไปแล้วสิ้น ในตัวของผู้มีความ หรือ มีสภาพอย่างหนึ่ง อยู่ที่จิต ซึ่งรู้ได้ชัดแจ้ง จริง นั้นๆ

(คือ เป็น "วิญญาณ" อันปราศจาก "สังขารโลกีย์" (สิ่งที่มันแฝงชีวิตอยู่) *และปราศจาก "อวิชชา" แท้)* ด้วยประการ ดังนี้ ฯ"

หรือ จะแปลความเอาความกันชัด ๆ ย่อเข้าอีกว่า :–

"สิ่ง ๆ หนึ่ง ที่เป็นสภาวะรู้แจ้ง *(วิญญาณัง)*

ไม่มีใครชี้ให้ใครดูได้ง่าย ๆ มันรู้ได้ด้วยตนเท่านั้น *(อนิทัสสนัง)*

ไม่มีที่สุด รู้ทะลุโล่งโปร่งไปตลอด *(อนันตัง)*

รู้เห็นชัดแจ้งแจ่มใสด้วยประการทั้งปวง *(สัพพโต ปภัง)*

ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในสิ่ง ๆ นี้ หรือ ในสภาวะนี้

รูปยาว รูปสั้น ความเล็ก ความใหญ่ ความหยาบ ความละเอียด แม้ความงาม ความไม่งามใด ๆ ก็ไม่มี ไม่เป็น ไม่คิดยึดคิดถือให้ก่อเรื่องตั้งอยู่ในสิ่ง ๆ นี้ หรือ ในสภาวะนี้

นามและรูป ย่อมดับไม่เหลือ ในสิ่ง ๆ นี้

เพราะธาตุรู้ ที่ปรุงเป็นโลกียะอยู่ทั้งหลายทั้งปวง ได้ดับลงสิ้นแล้วจากสิ่ง ๆ นี้ *(วิญญาณัสสะ นิโรเธนะ)*

ผู้นี้จึงได้ชื่อว่า เป็นผู้ละเว้นและทำลายตัวตนได้ในสิ่ง ๆ นี้ หรือ ในสภาวะที่เรียกว่า "จิต" ก็ดี "วิญญาณ" ก็ดี อันยังเป็นส่วนที่เหลืออยู่ *(ในคนผู้บรรลุซึ่งยังไม่ตายเน่าเข้าโลง)* ด้วยประการ ดังนี้ ฯ"

เมื่อคิดตามให้ดีก็จะเห็นว่า **จิตพระอรหันต์** นั้นท่านมี "ปัญญา" รู้รอบเห็นชัด เข้าใจแจ้ง และรู้อย่างฉลาดถ้วนอยู่เสมอ ๆ ดังคำตรัสยืนยันของพระพุทธองค์ที่ยกมากล่าวแล้วนี้ ก็จะรู้สึกว่ามันขัด ๆ กันอยู่กับ **"มหากิริยาจิต" ดวงที่ ๙** ในตำราพระอภิธรรม เช่นนี้แหละ

ผู้ศึกษา ผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม ก็จะต้องใฝ่หา ค้นคว้าเอาสภาวะมารู้ มาเห็น มาแจ้งเอาเองให้ได้ **ก็จะสิ้นสงสัยสิ้นกังขาไปทุกจุดไป เพราะที่สุดแห่งที่สุดในโลก "สมมุติสัจจะ" ใดๆ นั้น ผู้รู้ได้ถ้วนรอบสิ้นทุกเหลี่ยมทุกมุมเท่าใด ก็เข้าใจได้มากเท่านั้น**

และสรุปแล้ว "จิต" ทั้งหลาย ที่เป็น "**กามาวจรจิต**" ซึ่งได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น ก็ยังล้วนเป็น "จิตที่ยังมีความเป็นไปในกาม" อยู่ ยังจะต้องมาทำความรู้มาละ มาคลาย มาทำให้บริสุทธิ์สูงขึ้น–สูงขึ้นสู่ **รูปาวจรจิต** แล้วก็ **อรูปาวจรจิต** คือ ทำให้มีโลภะมูลจิต–โทสะมูลจิต–น้อยลงๆๆ ไปเรื่อยๆ จนที่สุดเป็นโลกุตตรจิตให้ได้โดยจริง อยู่ดี

กล่าวคือ รู้ชัดแท้เป็นขั้นสุดท้ายให้ออกว่า **"จิต" หรือ "วิญญาณ" นั้น มันก็เป็นเพียง "สิ่งๆ หนึ่ง"** ซึ่งมีลักษณะ **"รู้" ได้อย่างเก่ง จะเรียกคนก็ได้ สัตว์ก็ได้ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่เป็น ไม่ใช่ตายอะไรเลย เมื่อมันทำงาน มันก็ "รู้" (เป็นพลังงานชนิดหนึ่ง) เมื่อมันไม่ทำงาน มันก็ "หมดรู้" ก็เท่านั้นเอง และมันเป็น "พลังงานรู้" ที่เกาะ ที่ยึดที่ "หลง" สร้างตัวตนได้เก่งเยี่ยมยอดที่สุด ที่เผลอไม่ได้เอาจริงๆ ด้วย**

ดังนั้น "จิต" ใด ที่มันยังไม่รู้ หรือ ยังโง่อยู่ เหมือนไม่ใช่ "จิต" ใครจะล่ออะไร จะลากจะจูงไปอย่างไร ก็ได้ทันที แม้จะมี "พลังงานรับรู้" ก็รู้แบบเด๋อๆ แบบรู้แล้วก็รับตามๆๆๆ เขาไปต้อยๆ **นั่นคือ "จิต" ตัวที่ "อวิชชา" แท้ หรือ เรียกว่า "โมหะมูลจิต" ตัวที่ต่ำสุด** เป็นจิต "อุทธัจจะสังโยชน์" จริงๆ คือ จิตที่ถูกสนตะพายแท้ๆ เป็น "อบายสัตว์" หรือ จิตอบายภูมิขั้นแรก ที่จะต้องทำลายให้ได้ ในกระบวน "อกุศลจิต" ทั้งหลาย ซึ่งคือ จิตดวงที่ ๑๒ ตามที่พระอภิธรรม เขาเรียกกัน มันมีชื่อว่า "อุเปกขาสหคตัง อุทธัจจะสัมปยุตตัง" อันหมายความว่า **สิ่งๆ หนึ่ง** ที่มีพลังงานรับรู้ พอเกิดผุดลอยพ้องขึ้นมา (อุทธัจจะสัมปยุตตัง) ก็เฉยๆ เด๋อๆ อยู่เช่นนั้น ไม่มีอำนาจในตนเลยสักน้อย (อุเปกขาสหคตัง) ไร้บัญญาที่สุด (จึงเรียกว่า อวิชชา หรือ จอมโมหะจิต) ฉะนั้น พอมีรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสใด มาเป็นปัจจัย มันก็จะ **"รับ" หมับ** เข้าให้ทันที ดี–ชั่วไม่รู้ทั้งสิ้น เพราะมันเกิดมาเพื่อรับ

"จิต" ลักษณะนี้ จึงคือ สิ่งที่เป็นจอมติด–จอมยึด–จอมเกาะ–จอมดูด–จอมสั่งสม–จอมพัฒนาให้ตนใหญ่ให้ตนโตเก่งที่สุดในโลก และสิ่งที่พัฒนาก็ไม่ใช่อะไรที่ดีบริสุทธิ์ผุดผ่องด้วย สิ่งนั้นคือ "ความเห็นแก่ตัว" นั่นเอง ที่เรียกว่า "ตน"

ถ้าใครไม่รู้เท่าไม่รู้ทัน และไม่ระวัง ไม่หัดทำลาย "อำนาจการเกาะ–การติด –การยึด–การดูด" ให้ได้ จริงๆ จนเก่ง จนไม่ยอมให้มันทำงานดูด ทำงานติดทำงานยึดได้แท้ๆจริงๆ ก็จะไม่มีทางรอดพ้นการเกิด หรือ รอดพ้นการเป็นตัวตน หรือ ไม่มีทางหมดสิ้นจิต หมดสิ้นเชื้อวิญญาณลงไปได้เลยตลอดกัปป์กัลป์

เพราะฉะนั้น **"มหากุศลจิต"** ที่จะเอามาใช้เพื่อทำลายจิตอวิชชาตัวแรกนี้ จึงคือ โสภณจิตตัวที่ ๑ ที่เรียกว่า "โสมมนัสสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง อสังขาริกัง" ซึ่งเป็นจิตที่น่ายินดีแล้ว ทั้งประกอบไปด้วยความฉลาดขึ้นมาหน่อยแล้ว หรือ ต้องประกอบไปด้วยการรู้บ้างแล้วล่ะ (ญาณสัมปยุตตัง) แม้จะยังไม่แจ้งเหตุแจ้งมูล หรือ ยังไม่รู้เค้าเงื่อนที่มันมาเป็นตัวการสำคัญให้เราเกาะ เราติด เรายึดก่อน (อสังขาริกัง) ก็เพราะเพิ่งเป็นจิตตัวแรกที่เริ่มบทบาท พอมีผล (วิบาก) ก้าวต่อมา "กุศลวิบากจิต" ที่จะนำมาใช้ จึงคือ "โสมนัสสหคตัง สันตีรณจิตตัง" ซึ่งเป็นจิตที่รู้ดี–เห็นดี–ยินดีแล้ว จิตที่เต็มใจจะทำงานนี้แล้ว (โสมนัสสหคตัง) และทำงานพิจารณาตรวจสอบค้นคว้าเลยทีเดียว เรียกว่า วิตก–วิจาร ก็ได้ เรียกว่า ธรรมวิจัย ก็ได้ (สันตีรณจิตตัง)

บัดนี้จิตจึงจะสูงขึ้นมาเป็น "โสมนัสสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง" คือ เป็น **"โสภณจิต" ที่สูงขึ้น มีการ "รู้เหตุ" หรือ รู้ต้นเค้าที่มาเป็นตัวการสำคัญให้เราเกาะ เรายึดติด** คือ เกิด "สสังขาริกัง" ขึ้น

และเหตุ หรือเค้าเงื่อนแห่งจิต ที่ทำให้เราก่ออกุศลอยู่ไม่รู้แล้ว หรือ "ก่อเกิด" ไม่รู้วาง ก็เพราะ **"โมหะมูลจิต" นี่แหละเป็นต้นเหตุใหญ่** เราจะเริ่มเกิดไม่เฉยเสียแล้ว และไม่แน่ใจในจิตที่ซื่อๆเฉยๆ เอาแต่เกาะ เอาแต่ติด เอาแต่ยึดตะพึดไปเสียแล้ว ก็จะเริ่มเป็น**จิต "วิจิกิจฉา"** คือ "โมหะมูลจิต" ก็จะเขยิบเป็นต้องคิด ต้องลังเล ต้องไม่แน่ใจขึ้นมานั่นเอง เรียกว่า "อุเปกขาสหคตัง วิจิกิจฉาสัมปยุตตัง" อันหมายความว่า **สิ่งๆหนึ่ง**ที่มีพลังงานรับรู้แล้วรับเกาะ รับดูด รับติด อย่างหน้าเฉย ตาเฉยไปอย่างเก่านั่นแหละ ก็ชักจะมีการยับยั้ง มีการชั่งใจ มีการตรวจ มีการไม่แน่ใจเกิดขึ้น มีการไม่สนิทใจเหมือนก่อนนั่นเอง แต่มันก็ยังจะไม่

พ้นสงสัยไปได้ง่ายๆ จนกว่าจะเรียน จะรู้ จะได้ข้อมูล ได้ความรู้มาครบพอ ลงตัว เต็มรอบไปแต่ละเรื่อง แต่ละมุม

เช่น แต่ก่อนเป็นผู้สะสมอกุศลจิต เพราะคิดเห็นตามๆเขา(ทิฏฐิคตสัมปยุตตัง) ทั้งๆที่ไม่รู้ แสนจะไม่รู้ว่า มีเหตุมีผลอะไร มีอะไรเป็น "มโนปุพพังคมา ธัมมา" คือ มีอะไรอยู่ในจิตอยู่ก่อน เป็นเชื้อ เป็นเค้าเงื่อนชักจูง(อัชฌัตตะ) หรือว่า มีเหตุนอกจากวัตถุข้างนอกเป็นเหตุ(พาหิร,พหิทธะ) ก็ไม่รู้(อสังขาริกัง) แต่เขาว่าดี ก็ดีกับเขา(โสมนัส) เขาพาอยากได้ อยากเอา ก็ตั้งหน้าตั้งตาอยากเอา อยากได้ไปตะพึด(โลภะ)

จิตตัวนี้ จึงเป็น "โลภมูลจิต" ที่ชื่อว่า "โสมนัสสหคตัง ทิฏฐิคตสัมปยุตตัง อสังขาริกัง" หมายความว่า เป็นสิ่งๆหนึ่งที่มีพลังงานรับรู้ แล้วยินดีเลยไม่ขัดข้องเลย(โสมนัสสหคตัง) คิดเห็นตามเขาไป เข้าใจตามโลกไป ยึดเอาความเข้าใจอย่างนี้ เป็นตัวเป็นตนลงไปด้วย(ทิฏฐิคตสัมปยุตตัง) แม้จะไม่รู้เหตุรู้เค้า ไม่เข้าใจสิ่งชักสิ่งจูงสิ่งดุนสิ่งดันอะไรทั้งนั้น(อสังขาริกัง) แต่จะสั่งสมลงเป็น "จิต"

"ความไม่รู้" (อวิชชา) หรือ โมหะมูลจิตดั้งนี้เอง เป็น "เหตุ" (สสังขาริกัง) ให้สั่งสม "อกุศลจิต" ใส่ตนอยู่ร่ำไป

เมื่อเกิด "โมหะ" ก็จึงเป็นผลให้เกิด "โลภะ" (ดังอธิบายมาแล้ว เป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนกันอยู่ ต้องทำความเข้าใจดีๆ)

และเมื่อเกิด "โลภะ" โดยไม่สมใจในโลภะนั่นแล จึงเกิดผลเป็น "โทสะ" หรือ "พยาบาท"

"โทสะ" หรือ "พยาบาท" ยิ่งแรงเท่าใด "โมหะ" ก็ยิ่งมากมายมืดหน้ามากเท่านั้นๆ

สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ดังนี้แหละ ที่มันทำให้ "จิต" ให้ "วิญญาณ" สั่งสม ทับถมเข้าไปแล้วๆเล่าๆมากมาย

และแม้ "อกุศลจิต" ทั้งหมด ที่จะเกิด จะทับถมสั่งสมลงไปมากขึ้นๆ

ก็เนื่องมาแต่ "อเหตุกจิต" ที่เรายัง**ไม่รู้เท่ารู้ทัน**มันนั่นเอง เป็น "เหตุ" แท้ เป็น "สังขาริกัง" อยู่ แม้แต่ที่เป็น "อกุศลวิบากจิต" อันเนื่องมาแต่ ตา–หู–จมูก –ลิ้น–กาย และเป็น "ทุกข์" หรือแม้จะไม่เป็นทุกข์ จะเฉยเด่ออยู่ (อุเปกขาสหคตัง สัมปฏิจฉนจิตตัง) ก็ตาม ก็ยังล้วนเป็น "สังขาริกัง" หรือ ล้วนเป็นเหตุ เป็นเรื่อง ชักชวนดุนดันให้เกิด "อกุศลจิต" อันเป็นโลภะ–โทสะ–โมหะ หรือ เป็น "ทุกข์" อยู่ทั้งสิ้น

"ทุกข์" ดังกล่าวนี้คือ นรก หรือ อบายภูมิ

"จิต" ใครมีทุกข์ มีความทรมาน มีความทนได้ยาก มีความปรารถนาสุข หรือ ไม่รู้ตนว่า ตนอยู่ในสภาพดีแล้วอย่างไร นั่นแหละคือ "ความเป็นสัตว์นรก"

จงรู้จัก "สัตว์นรก" ให้ดีๆ มันอยู่ในคนเป็นๆนี่แหละ ! อย่าไปหลงเลอะว่า เป็นตัวตน ที่ล่องลอยอยู่ในถิ่นในแดนแคว้นไหนเลย **มันคือ จิตในจิต คือ เวทนาในเวทนา (ทุกขเวทนา) ของเราเองนี่เองแท้ๆ**

ใครรู้แจ้ง **'รูป–นาม' ของ จิต–เจตสิก–รูป** เข้าใจชัดเป็น อาการ–ลิงค –นิมิต–อุเทศ ได้ถูกตัวถูกตนแท้ และเห็น "ทุกขเวทนา" ในจิตของเราได้จริง **ผู้นั้นก็เป็นพระอริยะนั่นแหละ คือ ผู้เห็น "ทุกขอริยสัจจะ" แท้ เห็นได้ที่ "จิต" เข้าใจทุกขเวทนา อันคือ การรู้ตนว่า ตนนั่นแล กำลังเป็นสัตว์อบาย ตนนั่นแล คือ ผู้กำลังตกนรกอยู่ในบัจจุบันนั้นเทียว**

เป็นสัตว์นรกที่แท้จริงขั้น "ปรมัตถธรรม" แท้ๆ

จงทำความเข้าใจใน "**สัตว์นรก**" ของ "**ปรมัตถสัจจะ**" ให้ได้ว่า มันเป็นเรื่องของ **"จิต-เจตสิก-รูป" หรือ "กาย-เวทนา-จิต" ที่เกิดอยู่เดี๋ยวนี้ ณ บัดนี้ ในกายยาววาหนาคืบกว้างศอกพร้อมสัญญาและใจของเรานี่เอง** อย่าไปมัวหลง "สัตว์นรก" ที่พูดเป็นอดีต เป็นอนาคตกัน อันไม่ใช่หลักของ "โลกุตตระ" กันนัก หรือ ยิ่งไปพูดกันเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" ปั้นรูป สมมุติร่างกันเป็นตัวประหลาด เป็น

สัตว์พิลึกพิลือต่างๆนานา อันเกิดจากอาจารย์ต่างๆท่านเจตนาบิ๊น "อุทาหรณ์" ให้เห็นง่าย เข้าใจได้ เป็นการเทียบเคียง แต่ผู้ฟังที่ยึดเอา "อุทาหรณ์" ไป ก็เอาไปซะชนิดเป็นตุเป็นตะ จน "หลงปรมัตถ์" หันไปยึดได้แต่ "สมมุติสัจจะ" หรือ "ปุคคลาธิษฐาน" กัน ก็จง**รู้เท่าทัน "สมมุติสัจจะ"** นั้นๆให้ได้ว่า มันเป็นรูปจริง หรือ เป็นรูปอธิบายความหมายกันแค่ไหน ? และแม้แต่ "สมมุติสัจจะ" ขั้น "อดีต–อนาคต" มันก็ยังจะต้องรู้ให้เป็น "ปรมัตถ์สัจจะ" กันให้ได้ว่า อดีต หรือ อนาคต มันก็เป็นเรื่องของอดีต และอนาคต มัน**ไม่ใช่ปัจจุบัน** เพราะ "ปัจจุบัน" นี้ เราเป็น "คน" "จิต" มันยังมีกายหยาบเป็นคน ทว่า "จิต" สิ มัน**มีอารมณ์ มีกายทิพย์**เป็น "สัตว์นรก" ขึ้นมาในปัจจุบัน แม้คราใด ก็ให้รู้ให้ได้ ดับให้ได้ในครานั้น ในปัจจุบันนั้นๆ อารมณ์สัตว์นรกนั้น กายทิพย์สัตว์อบายนั้น อยู่ในตัวเรา ขณะที่เกิดนั้นๆ "เป็นอยู่" นั้นๆ จริงๆ

ขณะใดมัน "โลภะ" นั่นแหละคือ มันเป็น "เปรต" แท้ๆ คือ **อยากอยู่รอน ๆ**

ขณะใดมัน "โทสะ" นั่นแหละคือ มันเป็น "สัตว์นิรยะภูมิ" แท้ๆ คือ **มีทุกข์อยู่เร่า ๆ**

ขณะใดมัน "โมหะ" นั่นแหละคือ มันเป็น "เดรัจฉาน" แท้ๆ คือ **โง่อยู่ มืดบอดอยู่**

หรือ ขณะใดมันรู้ตัวอยู่แท้ๆว่า จิตของตนกำลังโลภะก็ดี กำลังโทสะอยู่ก็ตาม แต่ตนก็ยังข่มฝืน หยุดซึ่งโลภะนั้นก็ไม่ได้ ข่มฝืนห้ามโทสะนั้นให้หยุดก็ไม่ลง นั่นแหละคือ มันเป็น "อสุรกาย" เป็นผู้**ยังมีอินทรีย์อ่อนมีพละไม่กล้า ไม่แข็ง ยังแพ้อำนาจต่ำ ยังสู้สัตว์นรกไม่ได้(อสุรา) ยังให้ความเป็นสัตว์นรกครอบงำอยู่ ตนก็ยังได้ชื่อว่า "สัตว์นรก"**

สัตว์นรก หรือ อบายภูมิแท้ๆ จึงคือ **"อกุศลจิต" ๓ หมู่ อันคือ จิตที่เป็นโลภะ จิตที่เป็นโทสะ จิตที่เป็นโมหะ นี่นั่นแล** หรือ

โลภะมูลจิตใด โทสะมูลจิตใด โมหะมูลจิตใดยังกล้าแข็ง ยังหยาบใหญ่อยู่ (**วิติกกมกิเลส**) ก็คือ สัตว์นรกใหญ่ ถ้าหยาบน้อยลง อ่อนแรงลงมาขั้นกลาง (**ปริยุฏฐานกิเลส**) ก็คือ สัตว์นรกขนาดกลาง ถ้าเหลือเศษธุลีแล้ว อ่อนแรงเบาบางมากแล้ว (**อนุสัยกิเลส**) ก็คือ สัตว์นรกขนาดเล็กสุด

จงเรียนรู้ **สัตว์นรก** ที่เป็นปรมัตถธรรมให้ถูกตัวถูกตนแท้ ๆ ให้ได้เทอญ จึงจะเป็น **"สัมมาทิฏฐิ" แท้** แล้วจะได้ระวัง ไม่ให้เป็นสัตว์นรกบงการตนให้ก่ออาชีพเป็น **มิจฉาอาชีโว** ไม่ให้สัตว์นรกสั่งตนทำงาน ทำการด้านกายกรรมใด ที่เป็น **มิจฉากัมมันโต** ไม่ให้สัตว์นรกสั่งตนพูดเปล่งวาจาออกมาเป็น **มิจฉาวาจา** หรือแม้จะคิดจะนึกใดๆ ก็จะได้ระวังให้มี "สติ" มีความ "พยายาม" เพื่อไม่ให้เกิด **มิจฉาสังกัปโป** สตินั้น ความพยายามนั้น จึงจะเป็น **สัมมาสติ** และ **สัมมาวายาม**

ผู้มี "สติ" เป็นกำลังใหญ่ มี "สติ" เป็นอำนาจกล้า (สตาธิปเตยย) มี "สัมมาทิฏฐิ" เป็นบัญญาที่อยู่ในทิศทางที่ถูก ทิศทางที่เรียกว่าโลกุตตระแท้ ๆ (บัญญุตตระ) ดังนี้ ก็ย่อมจะมี "วิมุติ" เป็นที่หวังได้ *"สมาธิ" ที่ตั้งลง ก็เป็น* **สัมมาสมาธิ** หรือ "จิต" ของเรา ก็จะเป็น "อธิจิต" แท้ๆ เป็นจิตยิ่ง จิตสูงจริงๆ อันเรียกว่า "โลกุตตระจิต" คือ จิตที่เดินสู่ทิศ "นิพพาน" จริง ๆ

เพราะฉะนั้น เมื่อ "อกุศลวิบากจิต" ของผู้ใด เริ่มตั้งต้นพิจารณาอารมณ์แห่งตน เริ่มจับจิต จับเวทนาของตนเข้าได้บ้าง **เป็น "อุเปกขาสหคตัง สันตีรณจิตตัง"** ซึ่งเป็นชื่อของจิต *"อเหตุกจิต" ดวงที่ ๗* ดวงสุดท้ายของหมวดที่ยังเป็น "ทุกข์" (หมวด "อกุศลวิบาก")

จึงคือ จิตดวงที่เริ่มเชื่อมโยงเข้าไปหา " อเหตุกกุศลวิบากจิต " คือ เริ่มจะเข้าใจในสภาพธรรมที่แตกต่าง (ลิงค์) ว่า "ทุกขเวทนา" เป็นไฉน ? รสอาการ หรือ อารมณ์มันแตกต่างกับ "สุขเวทนา" อย่างไร ? ก็คือ เริ่มมี *"ธรรมวิจยะสัมโพชฌงค์"* หรือ เริ่มเป็น **วิตก–วิจาร** กันที่เดียว

ผู้รู้ "รูปจิต" (รูปาวจรจิต) ออกปานนี้ ก็นั่นแหละคือ ผู้เข้าใจใน "อเหตุก-จิต" มันก็อยู่ในรูปในรอยเดียวกัน และจะอธิบายเป็นลักษณะ "ฌาน" ว่า เป็นฌาน ๑–๒–๓–๔–๕ อย่างไร มันก็ไม่ใช่เรื่องน่างงตรงไหน เมื่อเข้าใจได้ว่า "**สันตีรณะ**" นั้นก็คือ "วิตก–วิจาร" หรือ "ธรรมวิจัย" (ธรรมวิจยะสัมโพชฌงค์) เราดี ๆ นี่เอง ที่เป็นจิตของตนพิจารณาเข้าไปจนถึงจิตในจิตเราเองได้จริง มีสภาพจริง ไม่ใช่นับเพียงทวารนอกแค่ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย แต่จับจิตได้ จับเวทนารู้ จนแจ้งอารมณ์ เรียกว่า "สุข" (สุขเวทนา) หรือ "ทุกข์" (ทุกขเวทนา)

ดังนั้นเมื่อไปรู้ ไปเข้าใจรส เข้าใจรูปอยู่ในเวทนา ในสัญญา ในสังขาร อันเป็นนามขันธ์ของตนออกปานนั้น จึงจัดภาษาเรียกว่า "**รูปจิต**"

หรือสภาพที่ละเอียดลึกเบาบางเข้าไปอีก ก็เรียกด้วยภาษาว่า "**อรูปจิต**" ซึ่งมันก็คือ "**สิ่งที่ถูกรู้**" **อันคือ** "**รูป**" นั่นเอง ทว่าเป็น "สิ่ง" ที่ละเอียดลึกซึ้งบางเบายิ่งไปอีกเป็นระดับเท่านั้น จึงไม่น่าฉงน และจะไม่ผิดสภาวะไปแต่อย่างใด สำหรับผู้จับสภาวะจริง ๆ ได้

ภาษามันมาก บัญญัติมันเยอะอย่างนี้แหละ ที่ทำให้ผู้ศึกษาต้องลำบากยากเย็นเหลือแสน ที่จริง ก็มีแต่เรื่อง "รูป" กับ "นาม" เท่านั้นจริง ๆ

จิตผู้ยังมีโลภะ–โทสะ–โมหะ เมื่อสมใจตาม "**สังขาริกัง**" (**สมุทัยแท้ ๆ**) คือ เสพย์สมสุขสมได้ตามที่ตนติด ตามที่ตนมีตัณหา หรือ ตนมีอุปาทาน **อันเป็นตัวการชี้ชวนผลักดัน**ให้แสวงหามาเสพย์ จึงพอได้เสพย์สมใจก็เรียกว่า "ดี" (กุศล) เป็น "ผลดี" (กุศลวิบาก) มีบัญญัติเรียกว่า "สุข" จิตหมวดนี้ก็นับเป็นหมวด "เทวดา" เมื่อได้เสพย์สมสุขสม ก็ "หลงตน" ว่า เป็น "เทวดา" เป็น**สมมุติ-เทพ**ไป แต่แล้วก็จะต้องเวียนวนกลับไป โลภะ–โทสะ ใหม่อีก เพราะยังไม่พ้น "โมหะ" ที่สูงขึ้นกว่านี้ ยังพ้น "วิจิกิจฉา" ไม่ได้แท้ ๆ ว่า "ทุกขเวทนา" ก็ตาม หรือ "สุขเวทนา" ก็ตาม มันก็คือ "**เหตุแท้**" **คือ** "**ปัจจัย**" **จริง ที่เรียกว่า** "**สมุทัยอริยสัจ**" ที่จะชักชวนผลักดันให้เราแสวงหา มีตัณหา ใฝ่อยากอยู่ ไม่มีการดับความ**เป็นนรก-เป็นสวรรค์**ลงได้ (เพราะไม่ดับตัว "สมุทัย-อริยสัจ" ลงให้ได้แท้ ๆ ถูกตัว)

เพราะสวรรค์ที่ได้เสพย์ "โลกียสุข" นั้น มันคือ สวรรค์แค่ของ "**สมมุติเทพ**" *เป็นสวรรค์ยังไม่เที่ยง* เป็น**สวรรค์วนเวียน** (คือ มีสุขแล้วก็ยังจะมีทุกข์หมุนเวียนกันอยู่นั่นเอง) จึงเรียกว่า "โลกียะ" เรียกว่า "สังสารวัฏฏ์" คือ หมุนอยู่ เกิด–ดับ ๆ อยู่ ยังไม่จบ ยังไม่หยุดหมุนลงได้ จนเหลือแต่ "**สุขส่วนเดียว**" คือ สุขด้วยความหยุด ความเฉย ไม่ต้องมีอารมณ์สมใจ สมรส หรือไม่ต้องบรรลุได้สมความใคร่อยาก ไม่ต้องสมในโลภมูลจิต หรือ ได้ "สิ่ง" ที่สมใจเรียกว่า "ลาภ" มาให้แก่จิตเสพย์ (ที่กำลังกล่าวถึงนี้ กำลังอธิบายหมายเอาตัวละเอียดลึกซึ้ง ไม่ใช่ตัวอามิส ไม่ใช่ตัววัตถุ สุขเช่นนี้ เรียกว่า "นิรามิสสุข")

ผู้ใดได้ "รู้" ได้แจ้งใน "จิต" หมวด อเหตุกกุศลวิบาก นี้มากขึ้น จนเกิด "สันตีรณจิต" คือ พิจารณาได้ชัดขึ้น วิตก–วิจาร รู้ดียิ่งขึ้น จึงจะยินดีและเต็มใจทำงานยิ่งขึ้น เป็น "จิต" ดวงที่ ๘ ของจิตหมวด "อเหตุกกุศลวิบาก" นี้เพิ่มขึ้นมา อันเรียกชื่อว่า "**โสมนัสสหคตัง สันตีรณจิตตัง**" นับเป็น "กุศลวิบาก" คือ ผลดีที่เยี่ยมขึ้น ยิ่งขึ้น ก้าวขึ้น แต่ถ้ายังไม่เกิดผลรู้ ที่เป็นไปในทางกุศลยิ่ง ทางดียิ่งดังกล่าวนี้ ก็ยังไม่เข้าทางถูกทางตรง (สัมมาอริยมรรค)

และแม้ "**อเหตุกกิริยาจิต**" ทั้ง ๓ ชื่อ ที่บอกว่า เป็นจิตที่เกิดขึ้นเฉยๆ สักแต่ว่ารู้อารมณ์ไปกับทวารทั้ง ๕ (อุเปกขาสหคตัง ปัญจทวาราวัชชนจิตตัง) ก็ดี เป็นจิตที่เกิดเฉยๆ สักแต่ว่ารู้อารมณ์ไปกับทวารจิต (อุเปกขาสหคตัง มโนทวาราวัชชนจิตตัง) ก็ดี มันก็เฉยๆแบบ "โมหะ" ยังไม่ใช่มันเฉยเพราะมี "ปัญญา" เข้าไปทำงานประกอบพร้อม เหมือน "โสภณจิต" หรือ พวกที่เรียกว่า "**มหาจิต**" ต่างๆ นั้นหรอก **มันเป็นจิตที่ยังไม่รู้เหตุ ยังไม่เข้าใจเค้ามูลที่เรียกว่า "อเหตุกะ" ตามชื่อนั้นจริงๆ** จึงต้องเข้าใจคำว่า "เฉย" ที่เฉยเพราะไม่รู้ เฉยเด๋อๆ เพราะชินชาก็เป็นได้ ดังนี้ จึงยังไม่ใช่ "เฉย" เพราะมีความสามารถกระทำเอา โดยเราเองได้ฝึก ได้ทำ ได้หัดมาจริงๆ พร้อมกับมีปัญญาเข้าไปทำงานกับ "การเฉยๆ" นั้นๆ ด้วย (ญาณสัมปยุตตัง)

หรือ แม้จะวาง "การรู้" วางปัญญาลง (ญาณวิปปยุตตัง) พระอริยะผู้รู้นั้น

ก็จะวางปล่อยไปเพราะเข้าใจเพียงพอ ว่า สมควรจะหยุดรับรู้ สมควรจะปล่อยวางขาดแล้วจริงๆ **ไม่ใช่"ไม่มีปัญญา" แต่คือ "ไม่ใช้ปัญญาแล้ว"** หรือหยุดใช้ปัญญากับเรื่องนั้นสิ่งนั้นลงแล้ว **อย่างรู้ควร รู้พอ รู้จบแท้จริง**

จึงจะเป็นการ"จบ" หรือ เป็นการ"หยุดเฉย"ด้วย"รู้" เรียกว่าจิตที่เป็น"วิชชา" หรือ จิต"พ้นอวิชชา"

ดังนั้น "จิต"ใน"อเหตุกกิริยาจิต"นี้ จึงไม่ใช่จิตของพระอรหันต์ที่เดียวหรอก แต่ก็เป็นจิตของพระอรหันต์อยู่ส่วนหนึ่ง ที่ละไว้ในฐานที่เข้าใจสำหรับผู้เกิดญาณแล้ว บรรลุมีสภาวะจิตเช่นนั้นๆได้แล้ว ก็จะเข้าใจ"สมังคีธรรม" และ **ความเป็นปริวัฏฏ์ ๓** หรือ **สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน** ที่จิตมันทำงานผูกพันเชื่อมต่อโยงใยลึกซ้อนเหลื่อมหมุนเข้าไปสู่จุดละเอียด

จิตที่เรียกว่า "โสมนัสสหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง" ที่แปลกันไว้ในตำราพระอภิธรรมอันสถาบันในเมืองไทย เรียนกันว่า "*จิตที่ยิ้มแย้ม* ของพระอรหันต์ *เกิดพร้อมกับความโสมนัส*" จึงเอียงไปข้างหมายเอาจุดละเอียดสุด คนไม่รู้ ก็จะพลอยงง เพราะจิตดวงนี้ จัดไว้ในหมวด"อโสภณจิต" ที่หมายความว่า *จิตที่ยังไม่ดี ยังไม่งามพร้อม* แล้วพระอรหันต์จะมายินดี ใช้จิตดวงนี้อยู่อย่างไรกัน ?

ที่จริง จิตที่ยังหัวเราะนั้น **ปุถุชน** และ **พระอริยะ** ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ก็หัวเราะด้วยลักษณะ"โสมนัส"นี่เช่นกัน นั่นแหละ ส่วน**พระอรหันต์**เสียอีกท่านยิ้มแย้มด้วยความเฉย (ไม่เรียกว่า "หัวเราะ") สักแต่ว่าเป็น"กิริยา"จริงๆ ที่ยิ้มแย้มก็เพราะต้องมี"สมมุติ"พวกนี้ สำหรับปฏิสันถารกับคนอื่นๆบ้าง ท่านจึงยิ้มแย้มเพียงขนาด **"สิตะ"** คือ ยิ้มอยู่ในหน้าไม่เห็นไรพ้น เป็นสภาวะเพียงบอกลักษณะ บอกรูปรอยลางๆบางๆเท่านั้น ถ้าเป็นสีก็เพียงเรียกว่า "สีขาว" นั่นเอง (สิตะ แปลว่าขาว) คือ ยังไม่มีสีอะไร *ยังถือว่าบริสุทธิ์ที่สุด แต่ก็มีสี* และ อย่างกลางก็ขนาด **"หสิตะ"** คือ ยิ้มแย้มพอเห็นไรพ้น ให้เห็นแจ้งชัดเจนขึ้นมาหน่อย และนับเป็นอารมณ์ที่มีมากหน่อยกว่า "สิตะ" คือ **เริงร่าเบิกบานสดใส อันเป็น "วิสังขาร" คือ ปรุงขึ้นมาด้วยเจตนาดีแท้ ที่มีสติเต็ม**

หรือ ปรุงอย่างยิ่ง ซึ่งเป็น "สังขาร" ของพระอรหันต์ (อย่าติดอยู่เพียงภาษาเป็นอันขาด) กล่าวคือ ท่านสร้างสมมุติอยู่กับโลกเขา ด้วย "สัจจานุโลมญาณ" ไปตามกาลเทศะอันควรเท่านั้น ส่วนพระอริยะที่ยังไม่ถึงพระอรหันต์ ก็หัวเราะขนาด "**วิหสิตะ**" คือ หัวเราะเบาๆ มีเสียงเบาๆ หรือ อย่างมากก็ขนาด "**อุปหสิตะ**" คือ หัวเราะจนกายไหวบ้าง อันมีเป็นระดับๆ อยู่ ซึ่งก็ต่างกับปุถุชน คือ หัวเราะกันขนาด "**อปหสิตะ**" คือหัวเราะจนสนั่นหวั่นไหว หรือ จนขนาด "**อติหสิตะ**" คือ หัวเราะจนสั่นพริ้วและโยกโคลงไปทั้งตัว หรือ ถึงมีอาการพิกลพิการขนาดใดๆ ก็เป็นไปได้

จิตของพระอรหันต์ จึงร่าเริงเบิกบานสดใส (หสิตุปปาท) เป็น "โสภณจิต" จริงๆ ไม่ใช่มีรสมีชาติอะไร แต่เป็นการแสดงความมี "อนุโมทนา" คือ ยินดีด้วย เห็นดีด้วย เป็นเครื่องหมายทาง "กายสังขาร" ที่ยังสักแต่ว่า ต้องสร้าง ต้องปรุงอยู่กับโลกบ้างเท่านั้น (ปุญญาภิสังขาร) คือ การปรุงที่เป็นแต่ฝักฝ่าย "ดี" เป็นเรื่องเพื่อผู้อื่น เป็นมหากุศล ส่วนปุถุชนนั้นสิ หัวเราะด้วย "โสมนัส" แท้ (พระอรหันต์ยิ้มแย้มด้วย "โสมนัส" สมมุติจึงไม่เรียกว่า "หัวเราะ" เพราะ "หสิตุปปาท" มันหมายความว่า ร่าเริง รื่นเริงใจ จะมากน้อยแค่ไหนก็ได้ ไม่ได้แปลว่า หัวเราะโดยตรง) ปุถุชนหัวเราะอย่าง "สุข" อย่างอร่อย อย่างเทวดาเสพย์รสทิพย์เดียว ยังเป็นจิตที่ยังอยู่ในภูมิ "อเหตุกจิต" จริงๆ *ซึ่งแม้เป็น "สุข" ก็ยังเป็นสุขที่ยังเป็นโลกียะ* **เป็นสุขของ "ลมมุติเทพ" ยังไม่ใช่สุขของ "อุบัติเทพ"** เป็นเพียงกุศล (ดีขั้น) ชั้นโลกียะ เป็นอาการที่ดีกว่า "ทุกข์" ซึ่งคนโลกๆต่างก็รู้แจ้งอยู่แล้ว

และควรจะรู้ให้ชัดยิ่งๆขึ้น ก็คือ **ถึงอย่างไรก็อย่าทำตนให้หม่นหมอง หรือ โทมนัส** มันเป็นความโง่ **อย่าทับถมตน** โดยเอาความไม่สบายใจ เอาความโกรธ ความหม่นหมอง หรือแม้ ความท้อแท้ใจ ความหดหู่ใจ ความน้อยใจ ความเสียใจ ความข้องใจ ความอึดอัดใจ ฯลฯ เข้าไปซ้ำเติมตนเป็นอันขาด **จงทำใจเบิกบานสดใสเข้าไว้** นั่นคือ ผู้ฉลาด หรือ ผู้มีกำไรในโลกระดับแรก หรือ ชั้นที่หนึ่ง

ส่วน "สุข" ที่เรียกว่า สุขด้วยความสงบ (วูปสม, อุปสม, สันติ,

บัสสัทธิ, วิเวก ฯลฯ) นั้น ก็อีกลักษณะหนึ่ง ถือว่า เป็น "สุข" ที่ยิ่งกว่า สูงกว่า "สุข" ที่เกิดมาแต่การสมใจในรส ในชาติ อันรับสัมผัสทางทวาร ๕ หรือแม้แต่ "ปรุงเอง" ทางใจเป็นรสเป็นชาติเสพย์ เพราะการสัมผัสเป็นปัจจัย (คือ ยังไม่ใช่ "สุข" เพราะการระงับ การจางลง การหยุด การพักลง หรือเพราะการไม่ต้องได้รับมาบำบัดสมใจ) พยายามจับประเด็นให้ถูก เข้าใจนัยะของมันให้ตรงให้ได้

"**สุข**" ที่ยังอาศัยสัมผัสทางตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย และใจแท้ๆ มีรส มีชาติอยู่ จึงคือ "โลกิยรส" แท้ เรียกว่า "**เทวตากามาวจร**" ชัดๆ ก็ใคร่จะขออธิบายถึงผู้หลง**เสพย์สุข** และแม้จะยินดีกันว่า มันดีกว่าเสพย์ "ทุกข์" ก็ขอให้อย่าได้ "หลง" มัน ติดมัน ยึดมัน เกาะมันเลย

ลองพิจารณาและทำความเข้าใจ "เทวดา" หรือ "เทพ" ที่แบ่งออกเป็น "**สมมุติเทพ**" นั้นหนึ่ง "**อุบัติเทพ**" นั้นอีกหนึ่ง และ "**วิสุทธิเทพ**" อีกหนึ่ง ดูดีๆ กันบ้าง

"**จิต**" ที่ยังเป็น "**เทวดา**" ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว (กุศลวิบากจิตทั้งหลาย) ซึ่งเป็นเทวดาในร่างของ**มนุษย์เป็นๆ ที่ยังไม่ตายนี่ด้วย** ไม่ต้องไปหลงสมมุติที่ปั้นเป็นรูปนิมิต (ตามอย่างพวกนั่งทางใน หรือ พวกตาทิพย์ ตาทอง) ไม่ต้องไปมัวเสียเวลากับเทวดาที่เขาเล่าลือเป็นภาษาต่างๆ ที่เรียกว่า ท้าวองค์นั้น เทพองค์นี้ เทวดาที่มาเข้าทรงเข้าสิง อันมากมายก่ายกองนั่นให้เปลืองจิตเปลืองสมอง หรือ ยิ่งจะไปเพ้อเป็นเทวดาเอาเมื่อหลังจากเราตายไปแล้ว ก็ยิ่งไม่ควรไปหลงอนาคตพวกนั้นเป็นอันขาด *กรรมย่อมเป็นไปตามกรรม* เราจงรีบพากเพียรสร้างกรรมของเราให้ดีให้สูงจริง "อุบัติ" แท้ให้ตรง ให้ลัด ให้เข้าหาจุดพ้นทุกข์แท้ให้ได้มากๆ เข้าไปเถิด **แล้วมันก็จะเป็นไปตามกรรมของเราเอง** จงจัดการกับ "**ความเป็นเทวดา**" **ของตน ในบัจจุบันที่เป็นคนเป็นๆ นี้** ให้มันหมดความหลง (โมหะ) สิ้นความยึด (อุปาทาน) ทำความเข้าใจแจ้งแทงทะลุให้ได้ (วิชชา) แล้วเราจะได้ "ดับภพ" (ดับ "ภวตัณหา") ของทั้งเทวดาในตน "ดับกาม" (ดับ "กามาสวะ") ที่ตนยังเหลือเชื้อหมดสิ้นขาดลงได้จริงๆ เป็น "วิมุติ" เป็น "นิโรธอริยสัจ"

ได้ครบ "ปริวัฏฏ์ ๓" (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) อย่างจริงอย่างแท้ เพราะ **หมดกาม** ที่ตนไปหลงยึด หลงติด หลงเสพย์มาแต่อดีตลงได้ ด้วยการกระทำของ "ปัจจุบัน" นี่เอง แล้วเราจะได้**เป็น "เทวดาแท้" (อุบัติเทพ) พ้นจากการเป็น "เทวดาเก๊" (สมมุติเทพ)ไปได้จริงๆ**

ดังนั้น ตัวที่**ดับเป็นสมุจเฉทลงแล้วในปัจจุบันนี้**ตัวใด ในอนาคตก็ย่อมไม่มี**กามตัวนั้น**อีกแน่ๆ เป็นการดับ หรือ หมดรอบดังนี้ และรู้แจ้งแทงตลอดรู้เท่ารู้ทันในกามปัจจุบันตามความเป็นจริงอันแท้จริง เป็น **"อุบัติเทพ" ที่แท้จริง** เกิดจริง บรรลุจริง **อุบัติจริงในจิตในวิญญาณของเราจริงๆ เดี๋ยวนี้ ชาตินี้** คือ รู้ทัน "สมมุติ" ไม่ติดในสมมุติ **ไม่หลง "สุข" ของสมมุติ** ไม่ติดในความเป็น "สมมุติเทพ" จึงเป็น**ผู้เกิดใหม่**ที่เรียกว่า "อุบัติ" (แปลว่า "เกิด") **จิตที่ "อุบัติ" ใหม่นี่แหละ เรียกว่า "อุบัติเทพ" อยู่ในคนเป็นๆ นี่เอง ไม่ต้องไปหลงทิศว่า มันอยู่ที่ฟากฟ้าไหน !**

เท่านี้ ก็พึงรู้ให้ได้ก่อน อย่าเพิ่งข้ามขั้นไปพูดกันถึง "จิต" ขั้น **พรหม** หรือจิตของ **ผู้หมดความยึดใน "สุข" ที่เกิดมาแต่รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสภายนอกเป็นปัจจัย** เลย นั่นมันสุขุมละเอียด เป็นการ "รู้แจ้งแยกชัด" กันได้ยิ่งกว่าขั้นยังงมโข่งอยู่กับ "กาม" ไปเสียอีก

"รูป-อรูป" มันล้วนยังเป็น "ภพ" ที่ละเอียดลึกซึ้งยอกย้อนซ่อนแฝง (คัมภีราวภาโส)อยู่ใน "จิต" แม้เพียง "กามจิต" นี่มันก็ยังลึกซึ้งละเอียดลออยิ่งนัก ที่ยังเป็นอารมณ์หลง เป็นความยึดเกาะ ยังยากลำที่จะแทงทะลุ (ยังไม่ถึงขั้น "รู้แจ้งแยกชัด" ด้วยซ้ำ) ไม่ว่า "อเหตุกจิต" (รูปจิต หรือ จิตที่ยังมีบทบาทลึกซ้อนนอกใน อันยุ่งอยู่กับทวารทั้ง ๕ ขั้นแรก) ไม่ว่า "กามาวจรโสภณจิต" (อรูปจิต หรือ จิตที่ยังมีบทบาทเป็นไปลึกซ้อนละเอียดยิบเข้าไปในจิต จนรู้จนเห็นได้ยากยิ่ง)

นักปฏิบัติธรรม ผู้เกิดญาณเป็น "สัมมาทิฏฐิ" ก็คือ ผู้จับ "ปรมัตถสัจจะ" ได้แท้ๆ กล่าวคือ แม้จะพูดถึง**เทพ** ถึง**เทวดา**หรือธิบายเทียบเคียงเป็น "ปุคคลาธิษฐาน"

อย่างใดๆ **ก็จะเทียบเข้ามาหา "จิต" ในปัจจุบันนี้ของตน ไม่หลงใน "สมมุติ"** ที่เขาพูดเรียกว่า องค์นั้น องค์นี้ หรือ วิญญาณนั้น วิญญาณนี้ เทพนั้น เทวดานี้ ว่ามีจริง เที่ยงแท้ ว่ามีเที่ยง จริงแท้ ว่ามีแท้ จริงเที่ยง อยู่ที่โน่นที่นี่ แต่เข้าใจได้ว่า เขายกสภาพธรรมของอดีตกาล กับ อนาคตกาลเท่านั้น มากล่าวสู่เราฟังอยู่ในขณะนี้ มันไม่ใช่ความแท้ ความเที่ยง ความจริงร้อยเปอร์เซ็นต์อะไร ถ้า "ปัจจุบันธรรม" ขณะนี้ "จิต" เรามีอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น อยู่จริงก็นั่นแหละ **เทวดา** นั่นแหละ **เทพจริง** ก็ให้พึงรู้จัก**สัตว์โลก**นั้นๆ ที่เดียว มันอยู่ในตัวเรานี่จริงๆ มันคือ **จิต** คือ **วิญญาณ** ซึ่งมี "สภาวะ" อย่างที่ได้กำหนดกันลงไปอย่างนั้นๆ และเรียกว่า "เทวดา" หรือ "เทพ" นั่นแหละ อย่าไปมัวงมโข่งอยู่กับ "เทวดา" หรือ "เทพ" ที่เป็น ปุคคลาธิษฐาน อะไรกันนักโดยเฉพาะมันไม่ใช่ **จิต–เจตสิก–รูปของเรา** มันไม่ใช่ "**ฐาน**" ของเรา ที่เราจะ"**ทำ**" (**กรรม**) กับมันได้ มันเป็นสิ่งอื่น ส่วนอื่น บุคคลอื่น ตัวตนอันอื่น อันต่างหาก (ปรโต)จริงๆแท้ๆ จงพยายามจับให้ถูก เห็นให้ออก เข้าใจให้ได้เถิดเทอญ

ผู้จะปฏิบัติธรรมให้เป็นผลแท้ **บรรลุธรรมด้วยทางสายเดียว(เอกายน มรรค)ได้** จะต้องเข้าใจ **"ปัจจุบันธรรม"** ให้ได้แท้ๆ และต้องเพ่ง พิจารณาให้เข้าถึงสภาวะจริงๆของ**จิต เจตสิก รูปของเรา** อันมีอยู่ในกายยาววา หนาคืบ กว้างศอกนี้เดี๋ยวนี้จริงๆ ดังนั้น **การเป็น "เทวดา" เป็น "เทพ" เราก็จะต้องปฏิบัติให้เกิด ให้ตับกันแท้ๆ ในร่างที่ยังเป็นๆ ยังไม่ตายเน่าเข้าโลงของเราเดี๋ยวนี้นี่แหละ ให้ "อุบัติ" จากวิญญาณ(จิต)ปุถุชน เป็นวิญญาณของเทพชั้นสูง เป็นโสดาบัน เป็นสกทาคามี เป็นอนาคามี อันเรียกว่า "อุบัติเทพ" ให้ได้ แม้ที่สุด ก็จะเป็น "วิสุทธิเทพ" หรือ เป็นผู้บริสุทธิ์สูงสุด เป็นถึงพระอรหันต์ ผู้มีวิญญาณ อันรู้แจ้งสิ้นกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน บริสุทธิ์ บริบูรณ์จริงๆ** มิใช่ไปหลงมัวเมาอยู่แต่คำว่า "เกิด"(อุบัติ) ที่หมายเอาแค่คนตายเน่าเข้าโลง แล้ววิญญาณออกจากร่างไป "เกิด" หรือ ชาตินี้แล้ว วิญญาณเป็นเทวดาขั้นนั้น ขั้นนี้มา "เกิด" เป็นมนุษย์ คือ คนนั้น คนนี้ หรือ เป็นเราเป็นเขาอะไรเทือกนั้น **เราต้องเอา**

วิญญาณ ปฏิสนธิ หรือ จุติ กันในร่างของเราที่ยังเป็นๆอยู่ในบัดเดี๋ยวนี้ นี่แหละ ให้ได้ จึงจะเป็น *มหัปผลา–มหานิสังสา หรือคือ เป็นผลยิ่ง เป็นประโยชน์ใหญ่* ตามที่พระบรมศาสดาของเราได้ทรงยืนยันไว้ใน "สติปัฏฐานสูตร" **จึงจะเรียกได้ว่า เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเข้าขั้น "ปรมัตถ์" จริงแท้** ทำความเข้าใจให้ได้กันจริงๆเข้าเถิด อย่าไปหลงผิดจุดผิดมุมอยู่ มันเป็น "มิจฉา" (แปลว่า มันไม่ไปทางหมดทางสูญ มันยังไม่หมดการเสพย์) สำหรับเรื่อง "การเกิด" หลังตายเน่าเข้าโลง หรือ ก่อนจะมาเกิดอะไรต่างๆนั้น **มันจะ "สิ้นสงสัย" เอง อย่างไม่มีปัญหา** เมื่อเราปฏิบัติจนบรรลุผลแห่งธรรมได้เพียงพอแท้จริง จริงๆ ขอให้ลองพิสูจน์เถิด

แม้เราจะได้เป็น "สมมุติเทพ" คือ เป็นคนมี **ทิพย์** มีสิ่งที่จะเรียกร้อง **หรือ บันดาลเอาได้ตามต้องการ** ในขณะเป็นคนเป็นๆนี้ เช่น เป็นเศรษฐี มีเงินพร้อมที่จะบันดาล "กามคุณ" ให้ตนเสพย์สมใจอยาก ก็ดี เป็นผู้มียศฐาบรรดาศักดิ์ มีอำนาจใหญ่ขนาดเจ้าคนนายคน ตั้งแต่ชั้นน้อยก็ตาม ชั้นใหญ่ก็ตาม ไปจนสูงสุดเป็นนายกฯ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งพร้อมที่จะบันดาล "กามคุณ" ให้ตนเสพย์สมใจอยาก ก็ดี แม้เป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนยกย่องเป็นการสรรเสริญนอบน้อมจนเป็นฤทธิ์เป็นเดช ที่พร้อมจะบันดาล "กามคุณ" ให้ตนเสพย์สมใจอยาก อยู่ในโลกนี้ ก็ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้สามารถจะแลก หรือ จะเรียกเอา "กามคุณ" ด้วยฤทธิ์ด้วยอำนาจที่ตนมีได้ตามต้องการ ออกปานใด สิ่งที่ได้ตามที่อยาก ตามที่ต้องการนั้นๆ ก็ล้วนแล้วแต่คือ "**ทิพย์**" คือ สมบัติของผู้ได้ชื่อว่า **เทพ** หรือ **เทวดา** ถึงแม้จะมี "ทิพย์" ออกปานใดๆ แต่ถ้า**ไม่มี "ธรรม"** คนที่ได้ชื่อว่า "สมมุติเทพ" ก็ยังคือ คนผู้หลง "กามคุณ" หลง "โลกียคุณ" ต่างๆครบ ยังติดโลก เมามายอยู่กับโลก และจะเบาหน่อย หรือ มี "ทุกข์" น้อยกว่าสัตว์นรกหน่อย ก็ตรงที่มี "ทิพย์" ดังกล่าวแล้วเท่านั้น นั่นเอง ผู้ใดยิ่งมีมาก มีใหญ่ มีสูง มีโอ่อ่า อัครฐาน ซึ่งสำเร็จสมอยาก สมใคร่ ได้แม้เพียงคิด ก็แทบว่า จะมีสิ่งนั้นทันทีทันความคิดเท่าใด ก็ได้ชื่อว่า "สมมุติเทพ" องค์หนักองค์สำคัญองค์ใหญ่ไปตามขนาดของความเก่งในทิพย์นั้นๆ ความบรรลุถึงที่สุดแห่งที่สุด ของโลก หรือ

"โลกิยะ" (กาม) มันก็มีอยู่เพียงเท่าที่กล่าวมานี้ เท่านั้น แล้ว "ปุถุชน" ทุกผู้ทุกล้วนทำตนไปสู่จุดนี้กันชั่วนิรันดร

ถ้าใครยังเสพย์กาม หลงโลกิยรสอยู่มาก และครั้นมี "สุข" เพราะได้กามมาเสพย์สมใจ **จิต** หรือ **วิญญาณ** ของผู้นั้น ก็คือ **เทพ** ที่อยู่ใน "กามาวจรภูมิ" อยู่ทั้งสิ้น ตาม "สมมุติ" ขนาดที่ทำให้ตนสมใจได้เก่ง หรือพร้อมมูลเท่านั้นๆ **ก็ไม่มีทางออก ไม่มีทางพ้น "สมมุติเทพ" กับ ความเป็น "สัตว์นรก"** *(คือ "จิต" เมื่อหิวกาม อยากเสพย์กาม หรือ หลงกาม หรือ ทุกข์เพราะกามอยู่)* **ไปได้เลย** แม้จะเสพย์สมสุขสม มีสุขบรรเจิดเพริศพรายขนาดไหนก็สูงสุดแค่ "สมมุติเทพ" อยู่นั่นแหละ แล้วก็เวียนลงนรก *(คือ จิต "อยาก" นั่นคือ* จิตเปรต *หรือ "จิต" ยังโง่ ยังหลง "จิต" ยังเมามาย "จิต" ยังติด ยังเสพย์ นั่นคือ* จิตเดรัจ-ฉาน*)* เวียนขึ้นสวรรค์ และ ลงนรก เป็น "วัฏฏะจักร" หรือคือ "โลก" ชัดๆ อยู่นั่นแล้ว

ปุถุชนทุกคนจึงมี **วิญญาณ มีจิต** เป็น **"สมมุติเทพ" กับ "มีนรก" อยู่ทุกขณะ** พอตนมี "ทิพย์" หรือ มี "สุข" เพราะได้เสพย์สมในกาม ก็เป็น "สมมุติเทพ" ตามอำนาจของตน ที่หามาให้ตนได้ ถ้ามี "ทิพย์" ที่เก่งที่บริบูรณ์ที่ใหญ่ ไม่ขาดแคลนได้โดยทันที เพราะมี ลาภ–ยศ–สรรเสริญ มากเพียงพอเป็นอำนาจ ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่า **เป็น "สมมุติเทพ" ที่แท้ ที่ใหญ่ตามอำนาจของ "ทิพย์" อันอาจจะมากมาย หรือ อาจจะยาวนาน นั้นๆ นั่นเอง**

เช่น เป็นมหาเศรษฐี เป็นเจ้าคนนายคนขั้นใหญ่ๆ สูงๆ สูงที่สุดก็ขนาดพระเจ้าแผ่นดิน หรือ เป็นผู้มีความเด่น ความดังที่ทำให้คนหลงจนกลายเป็นฤทธิ์เป็นอำนาจได้ที่เรียกกันในปัจจุบันว่า ดารา หรือ ดาวเด่น ไม่ว่าดาราหนัง ดาราการกีฬา ดารานักการเมือง ดาราจี๊ ดาราปลั้น ฯลฯ หรือ ดาราอะไรต่ออะไรเยอะแยะ แล้วก็เวียนว่ายเสพย์สม ทุกข์สุขอยู่กับ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส ภายนอก ไม่มีภูมิทาง "ธรรม" ไม่รู้กิเลส–ตัณหาอะไร **ก็เป็น "สมมุติเทพ" อยู่แล้วๆ เล่าๆ อยู่นั่นเอง ถ้าไม่พากเพียรเรียนรู้ "ธรรม" อันจะเพิ่ม "ภูมิจิต"**

ให้แก่ตน ก็จะได้เป็น "สมมุติเทพ" ใหญ่ เป็น "ผีนรก" ใหญ่ ไม่จบลงได้เลย

ผู้จะกลายเป็น "**อุบัติเทพ**" ได้ จึงจะต้องเข้าใจ**จิต–เจตสิก–รูปของตน** ให้ได้ หรือ เป็นผู้มี "มรรควิธี" (ทางประพฤติ แบบแผนในการปฏิบัติที่ถูกตรง) นำมาประพฤติตน จนอนุเคราะห์ให้ **จิต–เจตสิก–รูปของตน อุบัติเป็นวิญญาณ(จิต)** ขั้นสูงขึ้นได้ เมื่อ "อุบัติ" จริง เกิดจริง เป็นจริง เปลี่ยนภูมิจาก "กามาวจรภูมิ" ไปเป็น "รูปาวจรภูมิ" หรือ "อรูปาวจรภูมิ" *ซึ่งพ้น "กาม" ได้แท้ ที่จิต ที่เจตสิก คือ สามารถควบคุม "กายนอก" อันมีตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย โดยไม่มี "การเกิด" ไม่มี "ความใคร่อยาก" ออกมาแสดงบทบาทอยู่ทางทวาร ๕* **อย่างเด็ดขาด**ได้เท่าใด ๆ ก็เป็นการก้าวขึ้น ๆ ไปสู่ความเป็น "**วิสุทธิเทพ**" ขึ้นเรื่อย ๆ เท่านั้น ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้ใดสะสม "จิต" ด้วยการเพิ่ม**อุบัติวิญญาณ** หรือ *ทำให้* **วิญญาณ***เลิกเสพย์กามคุณ ๕ เลิกหลงโลกธรรม ๘ (โลกามิส)ไปเรื่อยๆจริงๆ ด้วยความรู้เท่าทัน แล้วหยุด แล้วเลิกให้เด็ดขาดเป็นขั้นๆ มาดังนี้ จึงเป็น* "**อุบัติเทพ**" **แท้** *และเป็นผู้กำลังเดินทางไปสู่ความเป็น* "**วิสุทธิเทพ**" **จริง คือ "จิต" จะได้ อรหัตตผล เป็นที่สุดกัน** *เท่านั้นเอง*

ความใคร่อยาก ความติดยึด ความชอบ–ชัง ที่เคยมีอยู่ในโลก อันนับว่า **ต่ำสุด** เพราะประกอบไปด้วยวัตถุหยาบๆ สังคมเลวๆ คนบาปๆ ที่เรียกโดยภาษาบัญญัติว่า "**โลกอบาย**" ซึ่งก็คือ ความหลงเสพย์วนเวียนสุขๆ–ทุกข์ๆ อยู่กับ**อบาย-มุข** อันเป็นเรื่องของสัตว์นรกชนิดโง่ที่สุด หรือ บาปชั่วขั้นต่ำๆ ที่ตนติด ตนกระทำอยู่

เช่น วัตถุ หรือ กิจการใดที่ก่อให้มีการพนัน สังคมสิ่งเสพย์ติด สังคมโป๊เปลือย หรือ ซ่องก็ตาม หมู่ชนใด ก็ตาม ที่คุ้นคิดประกอบแต่งานอันมีแนวโน้มไปในทางเร่งเร้ากาม สังคมที่วุ่นวายกับการละเล่นเกมส์ต่าง ๆ มหรสพอันไม่ให้แก่นสารอะไร แถมเร่งเร้ากามคุณ และปลุกใจให้อำมหิต พยาบาท เบียดเบียน และแม้สังคมที่เกียจคร้าน หรือ แม้แต่คนผู้ที่มี**จิตใจติดยึดโน้มเอน**ไปในเรื่องดังกล่าวเหล่านี้ ซึ่งเป็น "ความหลง"

ที่ไปยึดว่า คือ "ชีวิตชีวา" ของเราอยู่ หรือ เป็นความโง่ที่ไปคว้าไปหอบเอาสิ่งต่ำเรื่องชั่วอันหยาบๆ มาเป็นภาระให้แก่ชีวิต ให้ชีวิตมัน "มีงาน" มาก โดยเปล่าประโยชน์แท้ ไร้แก่นสารแท้ จนกลายเป็นความพอกหนาใหญ่ โตใหญ่ มากใหญ่อยู่ที่เรา อยู่ที่ตน เช่นนี้แหละ เรียกว่า "**สักกายะ**"

เมื่อผู้ใด เลิก–หยุด ตัดขาด ลดความเป็นภาระอันหนาใหญ่ โตใหญ่ (สักกายะ) ที่ไร้แก่นสารแท้นั้น ๆ ลงได้เด็ดขาด หมดใคร่ สิ้นอยาก ไม่มีชอบ–ชัง **ใน "โลกอบาย" หรือ บาปชั้นต่ำๆ** ที่ตนติดนั้นๆ ได้เด็ดขาด *เป็น "วิสุทธิ" ได้แท้* **ไม่เวียนกลับไปเสพย์อบายนั้น ๆ ได้อย่างแน่นอนเที่ยงแท้** *(เป็น "นิยตบุคคล" คือ แน่ ๆ ว่า ไม่เวียนกลับไปเสพย์ "โลกอบาย" อีก หรือ "บีคอบาย" จริงๆ)* เป็น **"โสดาบัน" เต็มรูป**

เริ่มได้ชื่อว่า **"วิสุทธิเทพ" ขั้นต้น** เป็นโลกุตตรบุคคลชั้นแรก คือ ผู้พ้นพิเศษจาก**โลกต่ำสุด**มาได้แล้วจริงๆ อย่างเที่ยงแท้ (มี "อรหัตตผลจิต" คือ มีปัญญาวิมุติ–เจโตวิมุติกับเรื่องชั่ว โลกต่ำสุดมาได้แล้วจริง ๆ อย่างไม่เวียนกลับแน่ ๆ)

"อุบัติเทพ" ก็จะมีได้ เกิดแท้ เกิดจริงในร่างคนเป็น ๆ นี่แหละ ตามนัยประการดังนี้ เป็นความพ้นจาก **"สมมุติเทพ"** มาได้ เพราะ **พ้นความโง่หลง** ที่ไปมัวเมา**เห็นว่า** เป็นสวรรค์ เป็นสุข (ชั้นกาม) อยู่กับโลกต่ำๆ เรื่องชั่ว สังคมโง่ อันยังไม่ใช่ความเจริญแท้จริง (อบาย) นั้น ๆ มาได้ ด้วย **"ปัญญา" อันยอดยิ่ง** *(โลกุตตรปัญญา หรือ อธิปัญญา หรือ อภิปรัชญาที่เป็นของพุทธแท้ ๆ แจ้งใน "อกุศลาธัมมา" จริง ๆ ถอนอาสวะ)*

– บทที่ ๑๒ –

การเพิ่มภูมิ ก็จะเพิ่มทั้ง**การดับความติด–ความเสพย์** ตั้งแต่ “กายนอก” อันเนื่องมาแต่ทวาร ๕ และไหลเลื่อนเข้าไปสู่ “กายใน” อันเป็น “รูปจิต” (มีทั้งรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส) และแล้วก็ไหลเลื่อนลึกบางเบาเข้าไปมีบทบาทอ่อนจาง เป็น “อรูปจิต” อยู่ในปลายสุด เป็นสิ้นขาดการ “อวจร” (คือ หมดความมีบทบาทสิ้นสภาพที่ไม่ต้องให้เป็นไปได้) ดับสิ้นให้เกลี้ยง “รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต” หมด จึงจะเรียก **“วิสุทธิเทพ” แต่ละเรื่อง แต่ละโลก**

เมื่อ "โลกอบาย" ใด ดับไป ขาดไป ก็ "อุบัติ" เป็น "โสดาบัน" ขึ้นมาเรื่อยไป หมดสิ้น "อบายมุข" ทั้งหลายที่ต่ำหยาบได้ **"ปิตอบาย" หมด ก็เป็น "โสดาบันบุคคล" เต็มรูป**

แล้วต่อจากนั้นก็เพ่งตรวจ "**โลกามิส**" **อื่น ๆ** ที่ตนยังติด ยังหลงเสพย์เป็นกามคุณ ๕ อยู่อีก ยังหลงเป็น "สุข" เป็นสวรรค์ เพราะได้เสพย์สมสุขสม

เช่น ได้ลาภก็สุข ได้ยศก็สุข ได้สรรเสริญก็สุข หรือ ได้รูป ได้สี ที่ถูกใจก็สุข ได้รส ที่ถูกอารมณ์ก็สุข ได้เสียง–ได้กลิ่น–ได้สัมผัสนอกใด ๆ ก็ยังเกิด "สุข" หรือ เกิดทุกข์ เมื่อไม่สมใจในโลกามิส ๘ ในกามคุณ ๕ ดังกล่าวนั้น หรือ เมื่อ "อยาก" อยู่ ก็นั่นแหละให้รู้จิต–เจตสิก รู้จักรูปนอก รูปใน (สิ่งที่ไหลเลื่อนเข้าไปมีตัวตนเล่นกลอยู่ในจิต) แล้วอย่าให้เกิด ลดการเกิด ดับการเกิด ทำให้ "จิตตัวอยาก" สิ้นฤทธิ์ลง หมดแรงลง ให้ได้ในจิตขึ้นเรื่อย ๆ ก็เท่ากับเรา*ฆ่าสัตว์นรก ดับเทวดากามาวจร–รูปาวจร–อรูปาวจร* เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ **เป็นการตัด โลภะ–โทสะ–โมหะ โดยตรงเป๊ะ ๆ เลย**

การ**อุบัติ**ของ "เทพ" (อันคือ จิตวิญญาณของเราแท้ ๆ) ก็จะ**อุบัติ** ดังนี้ เพิ่มความเป็น "**สกทาคามี**" ขึ้นมาเรื่อยๆ จนถ้า**พันกามราคะ พันปฏิฆะ** ไม่แสดงบทบาท **ชอบ–ชัง** ออกมาทาง ตา–หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย กันเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง "โลกธรรม ๘" (โลกามิส) หรือ เรื่องที่เกิดเพราะผัสสะทางทวาร ๕ ใด ก็ไม่มี กายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม ตอบโต้แสดงราคะ–โทสะออกมาจริงๆ แน่ๆ แท้ๆ **"หิริธรรม–โอตตัปปะธรรม" เกิดเต็มที่** มีความละอาย มีความเกรงกลัวต่อกายกรรม–วจีกรรมที่จะแสดงโลภะ–โทสะนั้นๆ ออกมา อันเนื่องมาแต่โลกามิสนั้นๆ ชักจูง (สังขาริกัง) ก็จะทำไม่ได้จริงๆ แสดงไม่ออก อย่างแท้ๆ เที่ยงๆ เลย เกิดปัญญารู้แจ้งถ้วนรอบชัดว่า มันเป็น "อกุศลกรรม" แท้ เป็นเหตุแห่งทุกข์ (มี "พหุสัจจะ" แท้)

และสามารถดับ–ระงับ ไม่ให้ประทุปรากฏออกมาทางกาย–ทางวจี (ชลาพุชะ–โยนิ) ได้แล้วอย่างสบาย อย่างเด็ดขาด. หรือแม้กรุ่นร้อนรุนแรงอยู่มากจนทรมาน

อยู่ในจิตขนาดต้องดิ้นรน เรียกว่า "กามฉันทะ" หรือ "ปฏิฆะ" (อัณฑชะโยนิ) ก็ไม่มีแล้ว. จะมีบ้างอย่างแรงก็เพียงขนาดที่ตนเผลอสติหน่อย มันก็มีบ้างเจือจางตามส่วนของ "อนุสัย" ที่เหลือ หรือไม่ก็หลงนำขึ้นมาปรุงมาคิดเอง แต่เมื่อมีสติรู้ตัวก็ระงับได้ทันที หรือ หากไม่ระงับ ก็ไม่หนักหนาอะไร สามารถควบคุมได้ ไม่รุนแรงขึ้น และไม่ถึงทุกข์ร้อนเลย (สังเสทชะโยนิ). หรือ ไม่ก็ยังมีเศษที่อ่อนบาง ขนาดนานๆถึงจะผุดจะโผล่ขึ้นมาให้เห็นให้ปรากฏโดยไม่คาดฝันสักทีหนึ่ง (โอปปาติกะโยนิ)

การเหลือเศษที่เป็น "รูป" หรือ "อรูป" อยู่บ้าง เช่นนี้ เรียกว่า "รูปราคะสังโยชน์–อรูปราคะสังโยชน์" ก็ถือได้ว่า **เริ่ม "อุบัติ" เข้าสู่ความเป็นพระอนาคามี** และ นับได้ว่าเป็นผู้อยู่ภูมิ "พระอนาคามี" แล้ว

ถ้าผู้ใดตัดขาด ดับสิ้นเศษ "ราคะ" เหล่านี้จากจิตลงได้ เหลือเพียงเศษ "สังเสทชะโยนิ" นิดหน่อย เหลือ "**โอปปาติกะโยนิ**" ดังกล่าวถึงแล้วนั้น อยู่บ้าง และกับยังหลงภาคภูมิในความเป็น "อุบัติเทพ" ขั้นสูงขึ้นมาของตนนี้ อยู่ในจิตบ้าง (มานะ) ตนได้ "วิสุทธิ" มาจากกามราคะ–ปฏิฆะ อันเป็น "สักกาย" หยาบๆต่ำๆ และเข้าใจการยึด "จิต" ยึด "ภูมิ" ในตนได้ชัด ไม่ว่าจะเป็น โลกามิส ๘ ใดๆ โลกกามที่อาศัยทวาร ๕ ใดๆ ก็ไม่ได้ยึด ไม่ได้ติดอยู่ในจิต มันเบาจนเหลือเพียง "โอปปาติกะโยนิ" อย่างเดียว ก็เรียกผู้นี้ว่า **"อนาคามีบุคคล" แท้เต็มรูป** เป็น **"วิสุทธิเทพ" ขั้นกลาง** หรือ ขั้นกระเดิบความสูงขึ้นมาเรื่อยๆ จนยืนอยู่จุดสุดเกือบปลายสุดนี้อยู่แล้ว เท่านั้น

ผู้รู้ "จิต" แจ้งละเอียดถึง "เวทนาในเวทนา" ของตน ออกปานนั้นนั้น ก็จะต้องกระทำ "อุเบกขา" ให้แก่ตนได้อย่างเก่ง และเบาว่าง ง่ายอย่างสูงเยี่ยมแล้ว เป็นผู้พ้น "สมมุติ" มาได้อย่างสูงมากแล้ว เป็น "โลกุตตรบุคคล" ขั้น "โอปปาติกะสัตว์" หรือ "พรหมสัตว์" **เป็น "วิสุทธิเทพ" มาได้อย่างสูง**

คือ ได้ "ตาย" จาก *(เทพ แปลว่า ความตาย)* โลกต่ำๆ อย่างหมดจด *(สุทธิ)* ยิ่งๆๆ *(วิ)* ขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นการ "เกิด" *(อุบัติ)* จริง ! "ตาย" *(เทพ)* จริง !

มิใช่ "เกิดปลอม–ตายปลอม" (สมมุติเทพ) วนแล้วเวียนเล่าอยู่ จนไม่มี "สมุจเฉท" (ความเด็ดขาด) กันสักที อย่างนั้นไม่! แต่หลุดขาด พ้นโลกต่ำๆ นั้น มาได้อย่างถ่องแท้ด้วยปัญญาอันยิ่ง (อธิปัญญา) เพราะเข้าใจแท้ๆ ได้ว่า โลกที่เราได้ "ตาย" จากมานั้นๆ ล้วนเป็น "อกุศลาธัมมา" คือ สภาวะที่ไม่น่าติด ไม่น่าเสพย์ เป็นเรื่องเป็นสิ่งเป็นสังคมที่เราควรหลุดพ้น พรากจากมาจริงๆ แน่ๆ พ้นสงสัย ไม่ข้องใจ ไม่ว่าในเหลี่ยมใด นัยะใดๆ จริงๆ (พ้นวิจิกิจฉา) และรู้ว่าเรา "เกิด" ใหม่ในแดน "วิสุทธิ" แท้ เป็น "กุศลาธัมมา" จริงๆ (คือ เห็นแท้ในจิตว่า เมื่อเราเลิกเราหมด เราพรากมาได้นั้น เราสบายแท้ด้วย)

การรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมดังนี้ เรียกว่า เป็นผู้มี "อภิธรรม" แท้ๆ ถูกตรงเป็นปรมัตถ์ คือ เข้าใจ **รูป-นาม** ของ *จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน* แท้ๆ รู้ละเอียดตลอด แม้ **อาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศ** จริงๆ

"จิต" ที่เป็น "อุบัติเทพ" แท้ คือ "พรหม" ตัวจริง แต่จิตที่ยังหลงกาม ยังมีสุขอยู่ด้วยรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส เรียกว่า ยังคือ **"สมมุติเทพ"** หรือ **เทวดาเสพย์กาม**

จงพยายามทำความเข้าใจคำว่า **"อุบัติเทพ" ที่เรียกว่า "พรหม"** กับ **"สมมุติเทพ" ที่เรียกว่า "เทวดาเสพย์กาม"** นี้ ให้ดี

จิตใดที่หมดสุข–สิ้นทุกข์ เพราะการหยุด เสพย์กาม การเลิกคลุกคลี ปรนปรุงกับสิ่งที่ตนติด ตนเคยหลงเสพย์มาได้ **"จิต" นั้นคือ "อุบัติเทพ"** จิตใดที่ยัง "สุข" แม้จะต่อให้เลิศลอยเพราะการปรนปรุงสังขาร สังวาส สังสัคคะอยู่เท่าใดๆ **ก็เป็นสวรรค์ของ "สมมุติเทพ" อยู่แค่นั้น** ซึ่งยังมี "นรก" แฝงอยู่อย่างไม่มีพ้นไปได้จริงๆ **จึงจะชื่อว่า "วิสุทธิเทพ" ไม่ได้เป็นอันขาด**

ดังนั้น แม้เพียงจิตใดบริสุทธิ์พ้นเด็ดขาดเนื่องมาจาก **"รู้แจ้งด้วยปัญญา" ชัดๆ** ว่า "อบายมุข" เป็น "ความเลว" เป็น อกุศลาธัมมา และ จิตที่เคยติด "อบายมุข" มีเชื้อความเสพย์คุ้น ก็ได้พิสูจน์แน่แล้วว่า **"ขาดสะเด็ด" ไม่มีเยื่อไม่มีใยเหลือ และไม่เวียนกลับอีกแน่ๆ** (พ้นถึงขั้น "เขม" = ดับไม่เหลือแม้ธุลีละอองของอุปาทานนั้นๆ)

ผู้ "อุบัติ" จริง แค่เกิดใหม่ โดยตายสนิทจาก "โลกอบายมุข" แค่นี้ก็ยังได้ชื่อว่า "พรหม" แท้ๆ เป็น "วิสุทธิเทพ" ขั้นต้น ซึ่งบุคคลในโลกควรทำอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้น ผู้ใดเลื่อนภูมิมายึด "จิต" ยึดภูมิแห่ง "วิสุทธิเทพ" (พรหม) ขั้นยังเป็น "ยอดเทพ" หรือ ที่กำลังเรียกกันว่า "พรหม" นี่ ได้ ก็ดีแล้วล่ะ พ้นจาก "สมมุติเทพ" มาได้เรื่อยๆ "วิสุทธิ" จากภูมิต่ำ ภูมิชั่วมาได้แค่ใดๆ มันก็จะ "ภาคภูมิ" และยึดเก่ง ยึดใหญ่ ยึดศักดิ์ฐานะนั้นอยู่จริงๆ ก็จะต้องมาทำบัญญาถอน "ทิฏฐิ" ถอน "มานะ" เช่นนี้กันต่อๆไปอีก ในภายหลัง

สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ของ "จิต" ของภูมิ มันก็จะซับซ้อนซ่อนแฝงเหลี่ยมเชิงลึกเร้นนัยะมากขึ้นๆ สุขุมละเอียดยิ่งขึ้นๆ จนหมด "รูปจิต" (รูปฌาน) เกลี้ยงจริง และสิ้น "อรูปจิต" (อรูปฌาน) ที่เป็นราคะใดๆ ในกาม ในโลก สูญสนิท ทั้งใน "รูปโลก" (รูปราคะ) ทั้ง "อรูปโลก" (อรูปราคะ) และแม้แต่ "มานะ" คือ การยึดจิต ยึดภูมิของตน ยังเป็นเศษแห่งอัตตา ก็เข้าใจได้ แทงตลอดแม้ "อุทธัจจะจิต" คือ ความเกิดของจิตธรรมดา ซึ่งบริสุทธิ์ หรือวิสุทธิ จาก "กุกกุจจะ" (ความกังวล) ใดๆ วิสุทธิจาก "ปริคคหะ" (ความหวงแหน) วิสุทธิจาก "มมะ" (ความเป็นตน) สิ้นเกลี้ยงจริงๆ ไม่มีแม้ "อโศกะ" ไม่มีแม้ "วิรชะ" คือ สิ้นธุลีแห่งความหมอง (อโศกะ) สิ้นธุลีแห่งความติดความเสพย์ความเร่าเหลิงใดๆ (วิรชะ) จริงๆ สิ้นทั้งรู้แจ้งจนพ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้ายลงเกลี้ยงด้วย ก็บรรลุเป็น "วิสุทธิเทพ" ขั้นสูงสุดเรียกว่า พระอรหันต์ บริบูรณ์กันเท่านั้นเอง เป็น "วิสุทธิเทพ" ที่ไม่มีแม้แต่ความเป็น "พรหม" ไม่ว่า "รูปพรหม" (รูปฌาน) หรือ "อรูปพรหม" (อรูปฌาน) ขนาดใดๆ

ดังนั้น ผู้มี "จิต" เป็น "พรหม" จริงๆแล้ว **ถ้าไม่เข้าใจในลักษณะ สภาวะ** ของ "พรหม" ก็จะ **หลงยึด หลงติด** ความเป็นพรหมอยู่ อย่างเก่งที่สุดที่เดียวจึงเป็น "ภวตัณหา" เป็น "รูปราคะ–อรูปราคะ" ชนิดยึดจิตที่เก่งขึ้น ดีขึ้น **ตลอดถึงยึดจิตว่าง ติดจิตที่เลิกจากโลกีย์** และมันจะสร้างความใหญ่ ความแน่นหนา

ความโตได้อย่างเก่ง เป็น "ปรมาตมัน" ได้อยู่อีก เช่นกัน

"จิต" ที่พ้นกาม จิตที่ว่างเบาจากการปรุงหนัก ๆ เป็นจิตที่ได้ถอดถอนออกมาจาก ความหลงรสโลก ๆ แต่แล้วถ้าไม่รู้เท่าทันในจิตอย่าง **ละเอียด สุขุม จริงๆ (คัมภีราวภาโส)** ก็จะมายึดเป็น "มานะ" มายึด "ทิฏฐิ" ยึดตัวตนของจิต ยึดทั้งเพราะ "เสพย์รส" ยึดทั้งเพราะ "หลงว่าสูงว่าดี" ที่เป็น "รูปจิต–อรูปจิต" นี้ ได้อีก ที่อาจารย์หลากหลายพากันเรียกว่า **หลงติดรูปฌาน-อรูปฌาน**นั่นเอง จึงไม่พ้น "พรหม" ไม่พ้น "อัตตา" แท้ ๆ ไปได้ เป็น **"ทิฏฐิ" ต่าง ๆ** ถึง ๖๒ ประเภท ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงแจกแจงไว้นั่นเทียว

ที่จริงคำว่า **"พรหม"** นั้น มาจากรากศัพท์ที่ว่า **"พรหะ"** อันหมายความว่า ใหญ่ มาก ลึก สูง โต ฯลฯ ซึ่งโดยโลกียะนั้น มันจะมีอำนาจ จะยั่วให้หลง ชวนให้ชอบได้อย่างเก่ง **ดังนั้น ถ้าไม่รู้เป็น "สัมมา-ทิฏฐิ" มาก่อน** ก็จะเป็น "อารมณ์หลง" ของจิต ที่ยังมี "อัตตา" ได้ง่ายที่สุด ผู้หวัง "นิพพาน" อย่าไปเผลอยึดเอาไว้ อย่าไปหลงสร้าง หลงก่ออารมณ์เช่นนี้ให้แก่ตนเป็นอันขาด สำหรับผู้ไม่มีมาก่อน ซึ่งเป็นเรื่อง "ความหลงเสพย์" หรือ "ความติดเสพย์" **ที่ไม่ใช่ "รส" ของความเสพย์ทาง ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย หรือ ใจ อันเป็น "รส" เสพย์สัมผัส แล้วก็เกิด "รสชาติ" ตรง ๆ นั้นหรอก แต่เป็น "รส" ของเรื่องทาง ศักดิ์ ชั้น ฐานะ สรรเสริญ แซ่ซ้อง ที่ยิ่ง ที่ใหญ่ ปั้นรูป ปั้นร่าง ขึ้นมาเอง ปั้นภพ ปั้นภูมิ ขึ้นมาอีกสภาพหนึ่ง เนรมิตเป็นตัวเป็นตน เป็นวิมาน ลอยฟ้าลอยลม ขึ้นมาเองอีกสภาพหนึ่ง** ล้วนเป็น "ตัณหา" คือ อยากได้–อยากมี–อยากเป็น ซ้อนอยู่ใน "กามตัณหา" นั้น ๆ ด้วย อยากได้–อยากมี–อยากเป็น ตามสภาพของมันเองด้วย จึงแยกเรียกชื่อมันว่า **"ภวตัณหา"**

ซึ่งเมื่อผู้ใดรู้เท่าทันมันไม่ได้ มันก็เป็น "โลกียะ" แท้ ๆ สภาพหนึ่ง ที่ผู้นั้นจะต้องมี "ราคะ" กับมันอยู่จริง

ถ้ามีหยาบ มีแรง เกี่ยวเนื่องไปถึงวัตถุข้าวของ หรือ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสภายนอก อยู่ ก็เรียกว่า เป็น "ภวตัณหา" ที่หยาบใหญ่ดำเนินไปร่วมรวมอยู่กับ "กามราคะ" แต่ถ้าเป็นเพียงอยู่ใน "ภพของจิต" ไม่ออกฤทธิ์มาวุ่นวายหนักหนา เอากับวัตถุข้าวของ หรือ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสภายนอก แล้ว ทว่าเป็นเนื้อเป็นตัวกัน จริงจังกันอยู่ ก็แต่เฉพาะ "จิตในจิต" เท่านั้น ก็เรียกว่า "ภวราคะ" ส่วนจะเป็นขนาด "**รูปราคะ**" คือ ยังหลงเป็นรูปเป็นตัว เป็นเนื้อเป็นตนกัน จริงจังอยู่เท่าใดๆ มันก็มีจริงๆ เป็นอยู่จริงๆ ของผู้นั้นๆ เท่านั้นๆ จริงๆ หรือ จะลด จะจาง จะเหลือน้อย จะมีเพียงละเอียดบางเบากันไปหาขั้น "**อรูปราคะ**" ก็แล้วแต่ผู้นั้น ๆ ยังมี หรือ ยังเหลืออยู่จริง ๆ ของตน ๆ นั่นเอง

ถ้า**ปัญญินทรีย์** หรือ "เนื้อปัญญา" ของผู้ใด เกิด "รู้" อย่างจับ "ราคะ" นั้น ๆ ได้ชัดมาก ก็มี "สิ่งที่ถูกรู้" นั้น แน่ชัด เป็นรูปเป็นร่างเป็นตัวเป็นตนให้ "รู้" ได้ดี จึงเรียกว่า "**รูปราคะ**" *(แต่มันไม่ใช่โฉมกาย หรือ สีสัน แบบ "รูป" ที่สัมผัสเอาด้วยทวารตานั่นหรอกนะ ! ตัวมันแท้ ๆ คือ กิริยา คือ อาการ คือ อารมณ์)* และมันก็คือ "รูปที่ในจิต" หรือเรียกง่าย ๆ ว่า "รูปจิต" ของเรานั่นเอง และถ้ามันน้อยลง ราคะมันเบาบางลง จับตัวมันยากขึ้น รู้ตัวมันยากขึ้น มันไม่เป็น "สิ่งที่ถูกรู้" ได้ง่าย ก็เรียกมันว่า "**อรูปราคะ**" กันนี่ไงล่ะ และมันก็คือ "อรูปที่ในจิต" หรือเรียกง่าย ๆ ว่า "อรูปจิต" หรือ "สิ่งที่ตามรู้ไม่ได้ง่าย ๆ แล้ว ในความเป็นตัวเป็นตนอยู่ในจิต" ของเรา นี่เองแหละ

สภาพต่างๆ เหล่านี้ คือ สิ่งที่ล้วนมีอยู่จริง ผู้หลงเสพย์จริง–หลงติดจริง ผู้ไม่รู้จริงๆ ก็ยังเป็นผู้มี "ภวราคะ" จริงๆ —— หรือแม้จะมีความมาก มีความใหญ่ มีความสูง ฯลฯ นั้นๆ จริง แต่ยังหลง ยังเสพย์ ยังติด ก็นั่นแหละ คือ "พรหม" ตัวจริง คือ ผู้ยังมี "รูปโลก" มี "อรูปโลก" หรือ ยังเหลือ โลกียะ ส่วนนี้อยู่จริง แต่ถ้าเป็นผู้**ไม่มี**ความใหญ่ ความมาก ความสูง ฯลฯ นั้นๆ ในตนจริง ทว่า**มีแต่** "อยากได้–อยากมี" ความใหญ่–ความมาก–ความสูง ฯลฯ อยู่เร่าๆ นั่นก็คือ ผีเปรต–ผีนรกในเมือง "พรหม" แท้ ๆ นั่นเอง และถ้ายิ่งหลอก ยิ่งลวง ยิ่งพลาง คนอื่นเขาว่า

เราใหญ่ เรามีมาก เราสูง ฯลฯ ก็นั่นแหละคือ **สัตว์อบายในภูมิพรหม** หรือคือ **"พรหมเก๊"** ซึ่งมีอยู่หลากหลายเหลือเกินในหมู่ปุถุชน ทั้งผู้เป็น "อริยะ" บ้างแล้ว ก็ดี

สรุปเป็นภาษาพูดในยุคนี้ ชัด ๆ ก็ว่า "ภวราคะ" ก็คือ ความที่*อยากดัง อยากเก่ง อยากใหญ่ อยากมีอำนาจ อยากมีฤทธิ์ อยากมีมาก อยากสูงส่ง อยากลึกซึ้ง อยากยิ่งกว่าอยากเหนือกว่าเขา โดยประการทั้งปวง นั่นแหละ* เกิดอยู่ใน "จิต" ใน "วิญญาณ" ของผู้ยังไม่มี "วิสุทธิ" อะไรเลย

วิญญาณ คือ จิต ของคน (ปุถุชน) จึงมีทั้งความเป็น "พรหม" (เก๊) มีทั้งความเป็น เทวดาเสพย์กาม มีทั้งความเป็น สัตว์นรก อยู่ทั้ง 2 ภูมิ (กามภูมิ และ ภวภูมิ) เต็มตื้อเลยทีเดียว

"พรหม" ที่จะกล่าวได้ว่า หมด "โลกิยะ" หรือ เรียกว่า มี "โลกามิส ๙" น้อยที่สุด คือ **พรหมที่ได้ชื่อว่า "พระอนาคามี" ซึ่งเป็นพระอริยเจ้าใน พุทธศาสนา** เพราะ "พระอนาคามี" นั้น มี "ปัญญา" รู้สภาวะของ "โลกิยะ" และอยู่เหนือ "โลกิยะ" นั้นๆ ได้จริง รู้เหมาะ รู้ควร รู้เหตุ รู้ผล ทั้งเป็นผู้สามารถจะไม่กลับมาเกิดได้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง และมีความสามารถ "ดับการเกิด" ได้แท้จริง พระอนาคามียังมีหลงความใหญ่อยู่ ยังมี "มานะสังโยชน์" เป็นกิเลสลอยหน้า อยู่บ้าง นอกนั้นก็เป็นกิเลสที่มีรูป–นามของภพของชาติอันละเอียดลึกซึ้งยิ่งอยู่เท่านั้น

ในบัญญัติคำว่า **"พรหม" ทั่ว ๆ ไป** จึงคือ "จิต" ที่มี "มานะ" เป็นรากฐาน มันยังเป็น "อัตตา" มันเป็นความหลงตัวหลงตนเพื่อศักดิ์ (ความสูง) เพื่อศรี (ความดี) แท้ ๆ ชัด ๆ มันไม่ใช่เพื่อเสพย์รสกาม หรือ รสโลกิยะ ในทวาร ๕ จริง ๆ มันหลงยศชั้นสรรเสริญ และ สุข (ชนิดของพรหม) มันเสพย์แต่อารมณ์อันพึงเป็นไปเพื่อความโก้ ความหรู ความโอ่อ่า ความใหญ่ ความโต ความเหนือผู้อื่น ยกตัว ยกตน ถือตัวถือตน ความถือสัจจะ ความยึดสัจจะ ความยกสัจจะ เมื่อ "สัจจะ" นั้น ๆ มันมีอยู่ที่ผู้นั้น มันจึงกลายเป็น "ยกตัวยกตน" ของผู้นั้นเองไปด้วย นี่ก็เป็นเรื่องจริง

เป็นเรื่องต้องเป็น และหลงไปจนกระทั่งขั้นบริสุทธิ์สูงสุด ความดีสูงสุด (สุทธาวาส) ก็คือ หลงเสพย์ติด **เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา**

"**จิต–เจตสิก**" หรือ **วิญญาณ** ของใคร ที่เป็นเช่นที่กำลังกล่าวถึง นั่นแหละ คือ ผู้กำลังสร้างความเป็น "พรหม" ให้แก่ **อัตตา** ของตน ตามขั้น ตามระดับที่กล่าวถึงนั้นๆ จงรู้ให้ดี จงเข้าใจให้ชัด จงอ่านอารมณ์ (นาม) พิจารณาวัตถุ (รูป) เห็นแจ้งมนสิการ (*วิญญาณ หรือ จิต หรือ บทบาทของ นาม–รูป ที่สังขารกันออกมา*) ของพรหมให้ออก **แม้ว่าคนผู้นั้นจะยังมี "กาม" กิเลสอยู่เต็มจิต ก็ยังอาจสร้างความเป็น "มานะ" หรือ ความเป็นพรหม เช่นที่ว่านี้ ให้แก่ตนได้** จึงอย่าเอา อย่าหลงก่อใส่ตนเป็นอันขาด สำหรับผู้หวังนิพพานทั้งหลายทั้งปวงขอให้ระวังความรู้สึกนึกคิด ระวัง! "จิต" ที่จะไปหลงสร้างอารมณ์อย่างนี้ให้แก่ตนให้ดีๆ

จงคำนึง จงสนใจ ความเป็น "พรหม" ในแง่อย่างนี้ อย่าไปหลง "พระพรหม" ที่ลอยอยู่ในห้วงหาวไม่รู้หนไหนกันเลย! เห็นความเป็นอย่างนี้ในตน ให้ได้ แล้วเลิก ละ วางเสีย อย่าเป็น อย่ายึดเอาไว้ "จิต" อย่างนี้ยังเป็น "วิญญาณ" ที่ยังไม่ถึง "นิพพาน" **ผู้ใดยึดจริง ก็เป็นจริง ผู้ใดล้างจริง ละจริง ก็หมดจริงๆ** *ผู้ยังไม่หมด* "**อัตตา**" *จนแจ้ง* "**อนัตตา**" *แล้วตายหมดลมหายใจลงไป ก็เหลือ* **วิญญาณ** *เป็น "พรหม" จริงๆ* ถ้าผู้นั้นประกอบกรรมล้างกิเลสต่ำอื่นๆของตน ได้หมด จนกระทั่งตนมี "ภูมิจิต" อยู่ในขั้น **พรหม** อย่างแท้จริง (เช่น ล้างสักกายะ กาม-ราคะ ปฏิฆะ เป็นต้น) แล้วก็ต้องเรียนรู้ "อัตตา" ที่ยังเป็น "พรหม" ของตนให้เห็นจริง จับตัวได้ และล้างตัว ดับตนให้ได้ เป็น "สมุจเฉท" (สม+**อุจเฉท**) ซึ่ง **เป็น "อุจเฉท" ชนิดแท้** อันมีจริง เห็นจริง สัมผัสจริง พบ "สุญญตา" สัมผัส "สุญญภาพ" อันมี **ภาววิสัย** จริงๆ ในปัจจุบันนี้ จึงจะคือ "**อุจเฉท**" แท้ๆ (**เพราะพบความ "ตายสูญสนิท" ตั้งแต่ยังไม่ทันหมดลมหายใจ**) **การ "ตายสูญ" จึงมีได้ด้วยประการฉะนี้ จริงๆ** แต่ถ้าล้าง "อัตตา" ไม่หมดจริง บางคนนั้น แม้แต่ "กามตัณหา" ของตน ก็ยังหนาเปรอะ

แล้วยังพร่ำพูดว่า *ตนว่างแล้ว–ตนสูญแล้ว ตายไปแล้วมันก็สูญ ก็ไม่มีอะไร* ก็นั่นแหละคือ **"อุจเฉททิฏฐิ" ตัวแท้ตัวจริงเต็มตัว** ก็ขนาด "กามตัณหา" หมดแล้ว เรายังจะต้องมาล้าง "ภวตัณหา" ดังที่กำลังกล่าวถึงกันอยู่นี้กันอีกนักกว่านัก

นี้คือ ความสลับซับซ้อน ที่เป็นที่มีสภาพละเอียดเป็นแง่จริงเชิงจริงของ**จิต** ของ**วิญญาณ** มันคือ ความ**เป็น**จริงๆ **มี**จริงๆ ของ "สักกายะ" ของ "อัตตา" หรือแท้ๆ ก็คือ ความ**เป็น**จริง ความ**มี**จริงของ "กามราคะ" ของ "รูปราคะ–อรูปราคะ" ต่างๆ นั่นเองที่มันมีภาวะของมันจริงๆ จะว่า "วิญญาณพรหม" ที่หลงยึดเกาะ หลังจากตายหมดลมหายใจไปแล้วนั้น ไม่มี ก็ไม่ได้

หรือ ยิ่งผู้ยังมีแม้แต่ "กามราคะ" ออกหนาเปรอะอยู่ แล้วจะเข้าใจว่า ตายหมดลมหายใจแล้วก็สูญ ไม่มีอะไรเหลือ ก็ยิ่งคือ ความหยาบใหญ่ คือ ความไม่รู้จัก "จิต–เจตสิก" (วิญญาณ)แท้ ไม่รู้จัก **"ความเป็น-ความมี"** แท้ๆ และไม่รู้จัก **"ความตาย-ความดับสูญสิ้นสนิท"** แท้ แม้แต่ "ความดับสูญสิ้นสนิท" แห่ง **กามราคะ** เขาก็ทำไม่ได้ เป็นไม่ได้ พิสูจน์ไม่ได้ ดังนั้น ยิ่งภาวะขั้น **"รูปราคะ–อรูปราคะ"** อันละเอียดสุขุมประณีต ที่ยังเป็น **"ความเป็น"** เป็น **"ความมี"** แท้ๆจริงๆ อยู่จริงขึ้นไปอีกนั้น เขาจะรู้จัก "ความดับสูญสิ้นสนิท" หรือ "ความตายสูญ" กันได้อย่างไร ? !

"ความไม่รู้" (อวิชชา) ของ "ผู้ไม่รู้" จริงๆ จึง "มี" จริงๆ ได้ ด้วยประการฉะนี้ จริงๆ

ผู้จับ "ต้นเค้า–เหง้าแท้" (มูล) หรือ จับ "ราก" (ราค) จริงๆ อันคือ "กามราคะ" แล้วก็ถอนราก ทำลายต้นเค้า ฆ่าเหง้า ให้สูญสิ้นสนิท ได้ หรือ**รู้แท้**จับ "รูปราค" และ "อรูปราค" อันเป็นกิเลส ดังที่เรากำลังอธิบายมาถึงนี้ ได้จริงๆ แล้ว แม้ผู้นั้นจะอนุโลมอยู่กับโลกเขา ด้วยความเป็น "พรหม" บ้าง แต่ถ้าผู้นั้นไม่**มี**จิต กล่าวคือ ไม่**สั่งสมสร้าง**วิญญาณของตนให้เป็นผู้มีอารมณ์

กิเลสอย่างที่กำลังอธิบายมาถึงนี้ (โดยเฉพาะมานะกิเลส) ใส่ตนจริง ๆ ผู้นั้นก็ไม่ต้องไปเกิด หรือ ไม่ต้องไปตกอยู่ สิงสู่อยู่ในภูมินี้เลยจริง ๆ เช่นกัน เนื่องจาก "รู้" เท่าทันความเป็น "กิเลส" นั้น ๆ ไม่เสพย์ความเป็นพรหม ไม่ติดความเป็นพรหม ไม่สั่งสมกิเลสที่ทำให้เป็น "พรหม" ผู้หวังความหลุดพ้นที่แท้ก็อย่าอยากเป็นเลย "พรหม" ขอให้ตรงลัดเข้าหา "นิพพาน" แท้ ๆ ให้ได้เถิด

ผู้ไม่รู้(อวิชชา)จัก **พรหม**แท้ๆจริงๆ (ในตนของตน) ก็จะมี**ความเป็นพรหม**อยู่นั่นเอง โดยเฉพาะ ผู้ที่มี "ทิฏฐิ" (ความเห็น)อยู่ในแบบ "อุจเฉทะ" คือ เชื่อว่า ตายแล้วขาดสูญ ไม่มีอะไรสืบต่อ นั่นแหละ **ตัวดี** จะมีความหลงตนว่า ตนรู้ ตนใหญ่ ตนเก่ง หลง "บัญญา" แห่งตน อยู่นั่นเอง (และนั่นแหละคือ "ความเป็นพรหม") เพราะเขาไม่รู้ความสุขุมลึกซึ้งนัยะนี้ และคนประเภทนี้ คือ คนที่**มีความฉลาด**

ผู้ "รู้แจ้ง" จริงเท่านั้น ที่ไม่ติด ไม่เสพย์ (รู้ว่า "มี" และแจ้งชัดด้วยว่า คือ อย่างไร ?) ส่วนผู้ "ไม่รู้" นั่นแหละ ที่ "ยึด" อยู่อย่างหลงตน หรือ ติดสภาวะนั้น เพราะ "ตนไม่รู้จัก" สภาวะนั้น คือ ไม่รู้ตัวเอง ผู้รู้แท้นั้นไม่ยึดมั่น ไม่ติด (แต่รู้ว่า "มี" ที่**ไม่มี**นั้น ตนเอง "ดับเอง" ถูกสภาวะ ถูกตัวถูกตน จึง "ไม่มี" ได้) ส่วนผู้ยึดมั่นอยู่ หรือ ติดอยู่นั้น ไม่รู้หรอกว่า "มี" เขาจึงไม่มีทางจะทำให้ "ไม่มี" ในตน เพราะหลงผิด หรือ เชื่อแน่ๆว่า สภาวะที่เรียกว่า "พรหม" นั้น ไม่มี

ผู้ที่ยังไม่รู้แจ้งชัดจริง ในสภาวะแท้ ๆ ของ "อุจเฉทภาวะ" จนเป็น "สมุจเฉท" (สม+**อุจเฉท** คือ สัมผัสสภาวะ "อุจเฉท" นั้นต่อเนื่องกันอยู่จริง ไม่ขาดการ "ต่อเนื่อง" ไม่มีสภาวะแห่ง "กิเลส" นั้น ๆ มาแทรกขึ้น มาเกิดแซมปนขึ้นอีก) จึงจะไม่มีโอกาสรู้แจ้ง**การตายแล้วไม่เกิด** หรือ **การขาดสูญ** ได้เลย

ผู้ไม่สัมผัส "อรหัตตผลจิต" แท้ (*คือ ตัวสมุจเฉทในกิเลสนั้น ๆ*) ไม่มีสิทธิ์พูด คำว่า "ตายแล้วสูญ"

ผู้ยังไม่ใช่พระอรหันต์จริง กล่าวคำว่า "ตายแล้วสูญ" โดยเฉพาะ ตนก็มีความเชื่อมั่นอยู่ว่า ถ้าตน "ตายลง" จริง ๆ ก็จะไม่มีอะไรไปเกิด หรือ ไม่เหลือเชื้ออะไรอีกเลย จริง ๆ ผู้นั้นคือ ผู้ "สิ้นหวังแท้" ในความจะบรรลุ "นิพพาน"

ขั้นสูงสุด หรือ ปิดทางแห่งความเป็น "พระอรหันต์" อย่างสนิท

ผู้เป็น พระอรหันต์ บริสุทธิ์บริบูรณ์แท้ ๆ เท่านั้น คือ ผู้มีสิทธิ์กล่าวคำว่า "ตายแล้วสูญ" เพราะท่านตายแล้วสูญจริง ๆ

หรือ ผู้มี "อรหัตตผลจิต" แท้ ๆ บ้างแล้ว เท่านั้น จะรู้แจ้งในการ "ตายสูญ" ก็มีจริง การ "ตายแล้วเกิดอีก" ก็มีจริง และ จะไม่พาผู้คน "ตกหุบ–ตกเหว" หรือ หลงผิดทาง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ที่เล่ากัน ได้ยินได้ฟังกันมา ไม่ว่าจะเป็นผู้ "อุจเฉท-ทิฏฐิ" คือ เชื่อแน่ว่า คนตายเน่าเข้าโลงแล้ว ก็เป็นสูญ ก็ดี หรือ แม้ผู้เป็น "สัสสต-ทิฏฐิ" คือ เชื่อแน่ว่า คนตายเน่าเข้าโลงแล้ว ก็ยังมีต่อ และต่อไปอีก ไม่มีความจบไม่สำเร็จใน "ความสูญ" แท้ แถมอวดดีเป็นผู้มีตาทิพย์ ตาทอง ไปเห็นเทวดาไปรู้จัก "พรหม" ขั้นรูปพรหม–อรูปพรหมต่างๆ มา ก็ดี ก็คือ "จิตหลง" หรือ "วิญญาณ" ของผู้มีความหลงที่ยังติดยังผูกอยู่ทั้งสิ้น ตามความหลงที่มีกิเลสหยาบ หรือ กิเลสบาง ตามความเป็นจริงของจิตวิญญาณแห่งผู้นั้นๆ ไม่ใช่จะไม่จริง

จึงไม่ใช่ของแปลก ที่ "พรหม" **มีเมีย** ก็ยังได้ (เรียกกันว่า "ศักติ") ตลกดีไหม ? "พรหม" ยังหลงโลภมากแม้ใน **วัตถุ เครื่องโอ่อ่า อลังการอะไรต่าง ๆ** ก็ได้ ที่สุดแม้ "พรหม" ยังหลงโลภมากใน **อาหารหยาบเป็นผลไม้ ขนม นม เนย ตลอดจนบางทีตีกลับไปถึง น้ำโสม น้ำเหล้า หรืออะไรที่พิลึกยิ่งกว่านี้ต่างๆ** ก็ยังมี และทุกวันนี้ "พรหม" ร่ำรวย สมบัติ **วัตถุ** อันสามารถหยิบยื่นแจกจ่ายให้แก่มนุษย์ในกามภพนี้ก็ได้ด้วย **พรหมโลก กับ กามโลก** มันใกล้กันจนเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว มันเป็นชนิดเดียวกันแล้ว รู้ได้ไหม ? เห็นได้ไหม ? นี่คือ "โมหะ" แท้

เพราะการเกิดจาก **"มโนมยอัตตา"** คือ "อัตตา" ที่สำเร็จด้วยจิต ที่บันเสก สรรสร้าง (ล้วนคือ หลอก ๆ ล่อ ๆ ลวง ๆ กัน) ขึ้นมาทั้งนั้น ไม่ใช่ของแปลก และไม่ใช่จะไม่จริง ก็จริงแน่สำหรับคนผู้ตั้งใจสร้าง ตั้งใจก่อ "สภาวะ" นั้น ๆ (เพราะ "กิเลส" เป็นเหตุ) หรือ ตั้งใจ "สมมุติ" สภาวะนั้น ๆ ให้พอกเพิ่ม ตกแต่ง ดัดแปลง ปรับปรุงแก้ไขขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่บันจาก **สิ่งที่ไม่มี** เพิ่มสิ่งสมมุติ

พอกเข้าไปในของบริสุทธิ์นั้น ๆ จนกระทั่งเป็น **"อรูปมยอัตตา"** คือ เป็น "ตัวตน" ที่สำเร็จขึ้นมาอย่างไม่มีรูปเสียก่อน แล้วก็ค่อย ๆ เป็น "รูป" ชัด ในโอกาสต่อไปนั่นเอง นี่คือ **"มโนมยอัตตา"** ที่สุดก็เป็น **"โอฬาริกอัตตา"** คือ เป็น **รูปหยาบ**

พรหม เดี๋ยวนี้ จึงเป็น **พรหม** แต่ชื่อกันเท่านั้น ส่วน "รูปร่าง–คุณภาพ" หรือ **สภาวะ** ที่แท้จริงนั้น ถูกเปลี่ยนโฉมเป็นอื่นไปหมดแล้ว จึงได้ชื่อว่า **พรหมเก๊** คือ เป็น **รูปหยาบ** ก็มีกันออกเกลื่อน ทำให้การเรียนรู้สภาวะ **"จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน"** ยากเย็นยิ่งขึ้นไปอีก เพราะสภาวะ "พรหม" มันไม่ใช่สภาวะวัตถุ ไม่ใช่สภาวะมีคู่ผัวตัวเมีย ไม่ใช่สภาวะมีรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสกับของหยาบแล้ว

เรียกการกระทำในลักษณะนี้ว่า **ทำลาย ล้างผลาญ ทำความเสื่อมให้แก่ความบริสุทธิ์เดิม หรือ ความจริงแท้เดิมเขานั่นเอง** เช่นเดียวกันกับ "พุทธศาสนา" เก่าก่อนโน้น มี "สภาวะ" ที่บริสุทธิ์ถูกต้อง ตรงแท้ มีคุณภาพอย่างสดใสผุดผ่อง มีฤทธิ์ช่วยคนพ้นทุกข์ด้วยเนื้อหาสาระตรงเป้า เป็นไปใน "อริยสัจ" อย่างตรงแต่เดี๋ยวนี้นั้น มันถูกนักบุญ นักเสก นักสร้าง เพิ่มพอก ตกแต่ง ดัดแปลง ปรับปรุงแก้ไขขึ้นเรื่อย ๆ *จน "พุทธศาสนา" ตกอยู่ในสภาวะดังจะเห็นรูปร่างได้ในปัจจุบัน* **ส่วนใหญ่ก็เป็น "รูป" อีกรูปหนึ่ง ที่ไม่ใช่เครื่องฉุด เครื่องนำอันที่จะช่วยคนให้รู้แจ้งแทง "อริยสัจ" ได้เลย** นี่คือ สถานภาพหรือ "ความเป็นความมีอยู่แท้" ในพิภพโลกขณะนี้ ที่จะต้องยอมรับตามความเป็นจริงนี้ *คนมี "ปัญญา" แท้จริง ย่อมไม่เลี่ยงหนี "ความแท้จริง" !*

สรุปความ จะเป็น "จิต" อย่างไหน ? สูง–ต่ำ–ละเอียด–หยาบ อย่างไร ก็ตาม ก็จงเรียนรู้ให้ได้ที่ตนเองนี้เอง

ข้อควรทำ อย่าไปหลง "อภิธรรม" แต่ต้องสร้าง "อภิธรรม" ให้แก่ตน

"พุทธศาสนา" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุตส่าห์ บรรจงสร้างด้วยพระสัพพัญญุตญาณและวิริยอุตสาหะ จึง*เหลือเชื่อลดถอยมาเป็นเพียง "ลัทธิ" ที่มีคุณภาพอย่างสูงก็แค่ :–*

๑. พาไปสู่ความเป็น "เทวดา" (เก๊) อย่างเก่งก็ ๖ ภูมิ อันยังเสพย์กามอยู่นั่นเอง ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว คือ เป็น "สมมุติ" อยู่อย่างเดิม ไม่ได้เป็น "ปรมัตถ์" อะไรเลย

ถ้าจะเป็น "เทวดา" (สมมุติเทพ) หรือ มีสุข ก็ด้วยการมี ลาภ–ยศ –สรรเสริญ มีรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส เสพย์สมใจ แล้วก็วนไปเป็น "เปรต" เป็น "เดรัจฉาน" อยู่อย่างเดิม ซึ่งเรื่อง "ภพ" เรื่อง "สังสารวัฏฏ์" เรื่องติดใน "**อัตตา**" จนกลายเป็น **รูปหยาบ** เป็นตัวตนอย่างนี้ๆ นั้น **มันมีมาเก่าแก่สอนกันมาก่อนพุทธศาสนาเป็นไหนๆ** แต่แม้กระนั้น สิ่งนี้เรื่องนี้ "พุทธศาสนา" เอง ก็รู้ ก็แจ้งได้ ดังกล่าวแล้ว ทว่าเราก็จะไม่ติด ไม่เป็น ไม่เอา ไม่ยึดมั่น เพราะ "พุทธ" นั้น สอนให้เราเป็นผู้รู้แจ้ง เป็นผู้แทงตลอดใน "สมมุติ" ทั้งหลายนี้ให้จริง และรู้ชัดถึงการยังเป็นเทวดาอยู่นั้น มันเนื่องมาจากอะไรเป็น "เชื้อ" แล้วก็ดับ "เชื้อ" นั้นๆ ในตัวของเราให้ได้โดยจริงด้วย

เราไม่ปฏิเสธเลยว่า **เทวดานั้นมีในโลก** เรา**รู้เทวดา**ชัดเจนแจ่มแจ้ง เห็น "เทวดา" ชัดลึกถึง**หัวใจเทวดา**ทุกชั้นทุกระดับด้วยซ้ำไป และเห็น "เทวดา" ที่ยังมีอยู่เต็มโลก โดยเฉพาะที่ยังสิงอยู่ในตัวตนคนเป็นๆ ทั้งหลายทั้งปวง ด้วยอำนาจแห่ง "**โสตทิพย์**" (*ญาณทิพย์ ที่หยั่งรู้ได้ ก็ด้วยความรู้ ซึ่งรู้แจ้ง "รูป" และ "นาม" อย่างแท้ๆ จริงๆ*) ด้วยอำนาจแห่ง "**เจโตปริยญาณ**" *ที่แท้จริง อันมีญาณ มีปัญญาเข้าใจ "รูป" แทงทะลุ "นาม" ของเทวดาอย่างถูกต้อง มิใช่เห็นได้แต่รูปร่างเทวดาที่ลอยฟ่องอยู่ในอากาศ เหมือนความฝันความยึดหลงของลัทธิอื่นไม่* (ตาทิพย์) อย่างชัดจริง ส่วนเราเองนั้น ไม่เอา ไม่ยึด ไม่เป็น "เทวดา" เราจะฆ่าความเป็น "เทวดา" ทั้งหลาย ที่ยังสิงอยู่ในจิตวิญญาณของเราให้ถูกตัวแท้ๆ และให้ตายลงหมดสิ้นจริงๆ จึงจะเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ชัดว่า เราเห็น "เทวดา" รู้จักเทวดาจริง เพราะฆ่าเทวดาได้ เชื้อ "วิญญาณ" ของเรา จะไม่หลงไปก่อตัวเกิดเป็นเทวดา มัวเมาใน "กาม" อยู่ในขั้นไหนๆ อีกเป็นอันขาด

นี่คือหลักการของ "พุทธศาสนา" แท้ๆ ดั้งเดิมแห่งพระสมณโคดม ส่วน

ใครจะยังเหลือเชื้อแห่งวิญญาณเนื่องจากดับ หรือ ฆ่าลงไม่ตายสนิทได้จริงอยู่ จนตกไปเกิดเป็นเทวดาอยู่ในภพใดภูมิไหนนั้น ย่อมเป็นเหตุของกรรม เป็นไปตามสัจธรรม **แต่ที่สุดแล้ว เราจะต้องฆ่ากิเลสกาม ต้องประหารความเป็นเทวดาทั้ง ๖ ภูมิในเรา ให้ได้มากที่สุดเสมอ จนสิ้นเกลี้ยง**

๒. พาให้หลงในความเป็น "พรหม" ๒๐ ชั้น คือ **รูปพรหมโลก ๑๖ ชั้น** อันมี พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหม ปริตตาภา อัปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญี อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา และ **อรูปพรหมโลก ๔ ชั้น** มี อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ซึ่งแม้จะเป็นความรู้อันละเอียดลออในเรื่องเหล่านี้ *(เรื่องราวอันแยกแยะละเอียดลออ ของเรื่องเทวดา เรื่องพรหม ที่ผู้รู้เดิมซึ่งไม่ใช่พระพุทธเจ้าทรงสอน)* อย่างนี้ หรือ จะจัดแบ่งให้ลึกซึ้งละเอียดยิ่งกว่านี้ "พุทธศาสนา" เราก็รู้ ก็แจ้งได้ถ้วนสิ้นทุกสภาพอีกเช่นกัน *(หลังจากบรรลุ "อาสวักขยญาณ" แล้ว ถ้าใครอยากรู้อยากแจ้งอะไร ก็จะแจ้งได้ด้วยญาณแห่ง "อรหัตตคุณ")* แม้รู้เราก็จะ ไม่ติด ไม่ยึด ไม่เป็น ไม่เอาอีกอยู่นั่นเอง นัยเดียวกันกับความเป็น "เทวดา"

เราไม่ได้ปฏิเสธเลยว่า *เป็นเทวดาดีกว่าเป็นสัตว์นรก สัตว์อบายภูมิ* เราก็รับรองด้วยว่า มันดีกว่าแน่ ๆ และเราก็ไม่ปฏิเสธว่า *เป็นพรหมที่บริสุทธิ์จากกาม ก็ยิ่งดีกว่าเป็นเทวดาที่ยังหลงกามอยู่ ๖ ชั้นนั้นขึ้นไปอีก* แต่เราจะไม่ไปหลงเป็น "เทวดา" หรือ ไม่ไปเสียเวลาสั่งสมสร้างสมยึดมั่นให้ตนไปเกิดไปเป็น "เทวดา" หรือ ไปเป็น "พรหม" ทุก ๆ ชั้นให้ได้จนครบเทวดา ๖ ชั้น พรหม ๒๐ ชั้นเป็นอันขาด แต่เราก็จะรู้แท้ จะสัมผัสความเป็น "เทวดา" ความเป็น "พรหม" ทุกชั้นได้ ตามที่จำเป็น –จำมี ทว่าเราจะไม่สิงสู่อยู่ยึดมันเป็นอันขาด **เราจะเดินลัดตัดตรงไป "นิพพาน" แต่จุดเดียวจริง ๆ ให้เร็วที่สุด ให้ยิ่งยอดที่สุด** แม้เราจะมี "ชีวิต" อยู่ในโลก ต้องมีเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต อุเบกขาจิต เราก็จะปรุงแต่งเพื่อประโยชน์โลก และแล้วเราก็จะ "วางจิต" ไม่ยึดมั่นแม้ใน "พรหมจิต" ทั้ง ๔ นั้น ๆ ไว้ จะทำใจให้

ไม่หลงติดยินดี ผูกเกาะเป็นอันขาด กายกรรม วจีกรรม มโนกรรมของเราทั้งหมด พร้อมที่จะมีอารมณ์พรหมอันประเสริฐและอยู่ปน ๆ กับมนุษย์ในโลก แต่แล้ว "จิต" เรา ก็จะไม่ติดความเป็น "พรหม" นั้น ๆ เลย จะวาง จะเห็นแจ้งใน "ความไม่เสพย์ –ความไม่ติด" ของตนอยู่จริง ๆ จะว่าง จะปล่อยอยู่ ๆ เสมอให้จิตเป็น "นิพพาน" เป็นเพียงผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานสดใสอยู่ (พุทธ) โดยแท้ ๆ ทุกที่ไปให้ได้ คือ สักแต่ว่า "รู้ดี–รู้ชั่ว" ไม่ติดดี ไม่ติดชั่ว และถ้าจะร่วมสร้าง "สมมุติ" ใดขึ้นมาในโลก ก็จะร่วมสร้างแต่ "สมมุติ" ที่ดีอย่างบริสุทธิ์ใจจริง ๆ (ปุญญาภิสังขาร–ยัง "กุศล" ให้ถึงพร้อม) ไม่มีเศษของ โลภะ–โทสะ–โมหะ แท้ ๆ และแม้จะร่วมปรุงอยู่ สร้างอยู่ในขณะใดก็ตาม ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานสดใส (พุทธ) นั้น ก็จะปล่อยอยู่ วางอยู่ ทุกขณะ ๆ ด้วย ไม่เผลอเสพย์ ไม่เผลอสั่งสม เป็นผู้รู้แท้ รู้ทันจริง ๆ

หรือ แม้เราจะได้**หลงสั่งสม หลงยึด**เทวดามาแล้วกี่ชาติ **หลงยึด**พรหมมาแล้วกี่ชั้นกี่ภูมิ ก็ตาม เราจะละ จะวาง จะทิ้งหมด ทั้งความเป็น "เทวดา" เก่า ๆ ที่เราได้หลงไปเกิดไปเป็นมา ทั้งความเป็น "พรหม" เก่า ๆ ที่เราได้ไปหลงเกิดหลงเป็นมานั้น ๆ ไม่ว่าจะถึงขั้นไหนภูมิใด จนมันเป็นเครื่องส่งเสริมทอดส่งมาให้เรา**หลงยินดีใน "กาม" (เทวดา) หลงยินดีใน "ความใหญ่" (พรหมชั้นต่ำ) แม้หลงติดใน "ความสงบนิ่ง" (พรหมชั้นสูง) เอามากมาย ไม่รู้จักปล่อยสักที แม้ในทุกวันนี้** เราก็จะต้องรู้ทันจิตของเรา แล้วก็ล้าง ก็ละ ปล่อย ทิ้งหมด จะไม่ยึดมั่นถือมั่น จะไม่ปล่อยให้ตกตะกอนเป็น "ตน" ขึ้นอีกเป็นอันขาด เพราะไม่จำเป็นเลยที่เราจะไปจดจ่อไว้ หรือ ไปเที่ยวได้ก่อได้เกิดอยู่ยึดอยู่ในภพในภูมิเหล่านั้น อย่างที่*บางคนหลงเข้าใจผิดอยู่ว่า* **จะต้องไต่เต้าทำตนให้เป็นเทวดาให้ครบทุกชั้น ให้ได้ก่อน และไปเป็นพรหม ให้ได้หมดทุกภูมิก่อน แล้วจึงจะบรรลุอรหันต์ หรือ ได้นิพพาน** *ถ้าใครหลงอย่างนี้อยู่ละก้อ* **เศร้า!** นั่นเป็นความเห็นที่ผิด **เป็นการสร้าง "ภวตัณหา"** จึงควรเลิกคิดเช่นนั้น เชื่อเช่นนั้นเสีย เราตัดภพเทวดา (เก๊) ตัดภูมิพระพรหม (เสื่อม ๆ ต่ำ ๆ) ทิ้งได้โดยไม่ต้องไปสั่งสม ไปยึดภพสร้างภูมิให้ตน ได้ทันที ที่ตั้งใจจะไปนิพพาน จะตัดเข้านิพพานเลยโดยตรงได้จริง ๆ

เพียงเรามี "พรหมจริยา" (ประพฤติธรรมอันประเสริฐ) เป็นกรรมฐานเท่านั้น ก็เพียงพอ

ดังเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็เคยตรัสเล่าว่า พระองค์ไม่เคยหลงพลัดไป "เกิด" ในแดนพรหมสุทธาวาส ๕ ชั้นเลย นอกนั้นพระองค์เคยไปเกิดมาแล้วทั้งสิ้น (ทรงเล่าไว้ใน พระสุตตัน. ทีฆ. มหา. "มหาปทานสูตร" ข้อ ๕๕) แต่แล้วพระองค์ก็ทรงรู้แจ้งชัดเจน ด้วยพระสัพพัญญุตญาณว่า "สุทธาวาส" คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? แค่ไหน ? มันไม่ใช่ของแปลกอะไร **และมันก็เป็นเรื่องจริงแท้ ที่เราจะรู้ จะพิสูจน์ได้ด้วยตน ณ บัดเดี๋ยวนี้ ชาตินี้ด้วย(สันทิฏฐิโก) ไม่ใช่ไปรู้เอาเมื่อตายเน่าจริงๆ** เพราะเมื่อรู้แจ้งแทงตลอดแล้ว พ้น "อาสวักขยญาณ" ได้แล้ว เราก็อาจสามารถจะ "อวจร" หรือ ไปเที่ยวได้โดย "นิมิตญาณ" (รู้ได้โดย "รูป") แท้จริง แต่เราไม่ไป "เกิด" ไม่ไปจุติ–ปฏิสนธิ ในภูมินั้นๆ ก็แล้วกัน หรือ จะใช้เพียงอำนาจ "ญาณ" ตรวจตราอ่านรู้ในภูมิให้แจ้งรอบ เป็น "ปณิหิตญาณ" (รู้ได้โดย "นาม") เท่านั้น ก็อาจได้ สำหรับผู้สามารถเป็นไปได้นั้นๆ ตามอำนาจแห่งความเก่งของแต่ละองค์แต่ละท่าน หรือ จะใช้อำนาจ "ญาณ" ทั้งรูปทั้งนามเป็น "สัพพัญญุตญาณ" เช่น พระพุทธองค์นี่เลย ก็ย่อมได้โดยแท้จริง **เรียกว่า เป็นผลของบัญญาธิคุณ และ บริสุทธิคุณ เป็นคุณวิเศษ ที่เรียกว่า "อรหัตตคุณ" ของแต่ละท่านแต่ละองค์โดยแท้ๆจริงๆ** ดังนั้น ผู้มี "ญาณ" อันเพียงพอจึงสามารถ "รู้" ได้ โดยนัยดังนี้

การได้เป็น "เทวดา" หรือ ได้เป็น "พรหม" มันก็เป็นการดีอยู่หรอก ดีกว่าที่ท่านจะพากันไปลงนรก ลงอบายภูมิ ซึ่งมันก็ล้วนเป็น "อุดมคติ" ของศาสดาเจ้าแห่งศาสนา ทุกศาสนา รวมทั้งศาสนาพุทธด้วย ทว่ามันก็ยังไม่ใช่สิ่งที่ควรหลงใหลยึดติด หรือน่าไปเผ้าเบื่นอยู่ น่าไปอยากได้มาเป็นของเรา น่าไปสั่งสมเอา น่าไปผูกตนเองไว้ในที่นั้นๆ ยิ่งกว่า*ควรทำให้ตนล่วงพ้น "ภูมิ" เหล่านั้น เข้าสู่นิพพานภูมิให้ได้โดยเร็วเป็นแน่* **ถ้าเราสร้าง "กรรม" อย่างใด และก่อ "จิต" ให้สูงขึ้น หรือบริสุทธิ์ผุดผ่องเข้าขั้นภูมิใดๆได้โดยจริง นั่นคือ เราก็ได้ไปยังภูมิยังภพนั้นๆ จริงๆ**

โดยแน่นอน จึงไม่จำเป็นต้องไปหลงหวัง หลงยึดให้เสียเวลา **แต่ถ้าเราไปหลงฝัน หลงหวัง หลงยึดอยู่ในความเป็นเทวดาชั้นไหน เป็นพรหมชั้นใด ทว่า เราเองไม่ได้สร้าง "กรรม" อันจะมีวิบาก มีผลสมจริงได้จริง ไม่ได้สร้าง "กายกรรม" ไม่ได้ "ก่อจิต" (มโนกรรม) ให้บริสุทธิ์สูงขึ้นสะอาดขึ้นจริงตาม เป็น "วิบากจิต" (จิตที่พึงเสวยผล) ของตนแท้ๆ ได้แล้ว จ้างให้! เราก็ไม่ได้เป็น "เทวดา" นั้น หรือ "พรหม" ที่เราหลงนั้น เป็นอันขาด**

แต่นั่นแหละ เราก็จะทำตนให้เป็น "พรหม" หรือ ที่ถูกแท้ต้องเรียกว่า ทำตนดั่ง "พรหม" คือ ผู้ประกอบคุณงามความดี (สร้างความสูง ความใหญ่ ความยิ่ง และความเป็นไปในทางที่ถูกที่ดีจริงๆ เป็นไปเพื่อกุศลธรรมเที่ยงๆ ตรงๆ หรือ เดินเข้าหานิพพานธรรมแท้ๆ) และ เป็นผู้มีเมตตา นั่นแหละ ในชีวิตที่ยังมีอยู่ ทว่าเราจะไม่หลงยินดีหลงผูกยึด หลงติดในคุณงามความดี และเมตตาคุณของเรานั้นๆ เป็นอันขาด หรือยิ่งจะมามัวทำความยึดมั่นให้หนัก ถึงขนาดสร้างป้ายชื่อ แสดงเครื่องหมายผูกพันความเป็นบุญเป็นกุศล เป็นความดีนั้นๆของตนเข้าไปให้ติดตังแน่นหนัก เป็นเชื้อแห่งการผูกพันยึดยาวต่ออยู่อีก แถมยังเป็นการแสดง "ความโลภ" ในยศชั้นสรรเสริญเสียซ้ำอีก (คือ "รูปหยาบ" แห่ง ความโก้ และ ปีติอันเป็นกิเลสอยู่นั่นเอง) เราก็ยิ่งจะไม่ทำอย่างเด็ดขาด เราทำแล้ว เราก็จะ **รู้ชัดรู้แจ้งให้ถูกให้ตรงจริงๆ ในคุณงามความดีนั้นๆเท่านั้น และแล้วก็ปล่อยวางในสิ่งนั้น เรื่องนั้นทันที** ให้เกิดในจิตเพียงปัญญาเจตสิก ไม่ให้เกิดเป็น **อุปาทาน** หรือ **มมังการ**

นักปฏิบัติธรรมทั้งหลาย จึงอย่าไปเสียเวลาเพลิดเพลิน เสียเวลาหลงยึด "พรหม" ให้มันหนักหนามากมายอยู่นักเลย โดยเฉพาะหลงสร้าง "จิต" ให้เป็น "เทวดา" ผู้ยังหลงเสพย์กามกันอยู่นั้น มันยิ่งร้ายกาจ ควรจะวาง เลิก ถอย ปล่อยกันให้ได้ จริงๆเถิด เพราะ "กามคุณ" นี่แหละ มันจึงได้ทุกข์หนักกันนักหนา หลุดพ้นเป็นนิพพานกันไม่ได้สักทีในทุกวันนี้ *และ "กามคุณ" นี้ ก็อย่าคิดว่า มันเป็นเรื่องแค่ร่วมรสร่วมคู่เมถุนธรรมเพียงเท่านั้น เป็นอันขาด มันเป็นเรื่องของการเสพย์รูป*

–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส อันติดยึดเหนียวแน่นประจำสันดานปุถุชนอย่างเหลือร้าย ซึ่งลึก–ซึ้งละเอียดสุขุมอยู่นักหนา อย่าเพิ่งหลงเข้าใจกันว่า "พ้นกามคุณ" นั้น เป็นของง่ายเลย ทำ "จิต" ให้ไม่ติด ไม่ยึดมั่น จุดใด ไม่เสพย์ทั้ง "กาม" ไม่เสพย์ทั้ง "สุข" ที่มันเป็นความใหญ่ ความภาคภูมิ หรือ ต้องไม่เสพย์แม้แต่จิตที่เป็นเมตตาธรรม จิตที่สงบนิ่งว่าง แล้วก็หลงเวียนวนบีบีแล้วบีบีอีกอยู่แต่ในพรหม ทำให้ได้เป็นเด็ดขาดเถิด

เราจงมาเรียนรู้จิตที่เป็น "เทวดา" และทั้งจิตที่เป็น "พรหม" คือ อย่างไร ในคนเป็น ๆ *(ที่จริงในพระไตรปิฎก กล่าวถึงความเป็นเทวดากับพรหมนั้น ใช้คำเรียกว่า "เทวดา" เป็น "คำ" คำเดียวกันทั้งหมดด้วยซ้ำไป แม้ที่เราเรียกกันว่า "พรหม" เช่น เทวดาชั้นอาภัสสรา เทวดาชั้นอวิหา เป็นต้น ดังนี้)* แล้วก็ใช้สติ ใช้ปัญญา เลิก วาง จาก**เทวดา** จาก**พรหม**ให้เป็นนิพพานให้ได้มาก ๆ เถิด เราจะได้เดินทางลัดตัดทางเข้าใกล้นิพพานเร็ว ๆ ไม่มัวเมาหลงทางอดอาดอยู่ **เรื่องนี้แหละที่สำคัญมากเหลือเกิน**

จาก "มหาปทานสูตร" ที่กล่าวถึงมาเมื่อครู่นี้นั่นเอง ในข้อ ๕๖ พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสสอนไว้ชัดเจนในการ **ฉลาด "เดินให้ลัด"** โดยพระองค์เน้นไว้ในคำตรัสดังนี้ :–

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่ธรรมธาตุนี้ ตถาคตแทงตลอดแล้วอย่างดีด้วยประการฉะนี้แล ฉะนั้น พระพุทธเจ้าที่ล่วงไปแล้ว ปรินิพพานแล้ว **ตัดธรรมเป็นเหตุทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว** *ตัดวัฏฏะได้แล้ว ครอบงำวัฏฏะได้แล้ว ล่วงสรรพทุกข์แล้ว* ตถาคตย่อมระลึกถึงได้แม้โดยพระชาติ แม้โดยพระนาม แม้โดยพระโคตร แม้โดยประมาณแห่งพระชนมายุ แม้โดยคู่แห่งพระสาวก แม้โดยการประชุมกันแห่งพระสาวกว่า แม้ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงมีพระชาติอย่างนี้ จึงมีพระนามอย่างนี้ จึงมีพระโคตรอย่างนี้ จึงมีศีลอย่างนี้ จึงมีธรรมอย่างนี้ จึงมีปัญญาอย่างนี้ จึงมีวิหารธรรมอย่างนี้ จึงมีวิมุตติอย่างนี้ ๆ"

จะเห็นได้ชัด ในคำตรัสที่พระองค์เน้นไว้ว่า **"ตัดธรรมเป็นเหตุ**

ทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว" นั่นย่อมเป็นการยืนยันได้ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเป็นคำสอนที่เฉลียวฉลาด รู้รอบถ้วนทั่วอย่างแท้จริง ทำอะไรก่อนอะไรหลัง ดีกว่ากันอย่างไร ? พระองค์ย่อมแจ้งชัด ซึ่งพระองค์กำชับกำชาไว้เสมอๆ ว่า ให้ประพฤติให้งามเบื้น*เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย* ให้ถูกให้ดี **ให้ตรง (อุชุ)** และ**สิ่งใดควรตัดควรลัด** ไม่ควรไปพะวง ไม่ควรไปเสียเวลาย่ำเท้าทำอยู่ ก็ไม่ต้องไปมัวเสียเวลาเป็นอันขาด **พระองค์เตือนสติผู้หลงไปมัวเดินทางผิดเสมอๆ ว่า นั่นไม่ใช่ทาง นั่นไม่ใช่เรื่องที่จะเป็นไปเพื่อความหน่ายความคลายกำหนัด ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน** พระองค์ทรงยืนยันแท้ๆ ว่า พระองค์สอนเพียง**ใบไม้กำมือเดียว** คือ เรื่องที่ควรรู้ ควรเรียน ควรประพฤติ เพื่อพ้นทุกข์ เพื่อไปนิพพานให้ได้เท่านั้น เป็นเรื่องสำคัญเป็นเรื่องแรก (เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์) และ**เป็นเรื่องต้องลัดเข้าหาให้ถึงให้เร็วก่อนอื่น**

เพราะเมื่อจบ "อาสวักขยญาณ" คือ จิตบริสุทธิ์พ้นมลทินกิเลสทั้งปวงแล้ว ก็เป็น "งาม" สุด และ สิ่งต่างๆ ที่จะพึงได้ พึงเป็น พึงรู้ ก็ย่อมจะได้อย่างง่ายดายขึ้นมาด้วยโดยแท้จริง

จึงไม่ควรจะไปมัวเมาใน "คุณวิเศษ" ต่างๆ อันไม่พาตรงเรื่องตรงทางตัดเข้าหานิพพาน ไม่ว่า "อภิญญา" อันเป็นเครื่องอลังการทั้งหลาย หรือ ยิ่งจะต้องไต่เตียะเป็นเทวดาทุกชั้น เป็นพรหมทุกชั้น ก็ไม่ต้องไปยึด ไปถือเลย ตัดทิ้ง ลัดทางได้ทันที ลงมือสร้าง "กุสลธรรม" **ทาน ศีล ภาวนา** หรือ ยิ่งถ้าใครได้ทำ**ทาน** (วัตถุทาน)จนหมดสิ้นแล้ว กล่าวคือ ผู้บวชเป็น "พระ" แล้ว เป็นผู้ไม่มี "ทรัพย์สมบัติน้อยใหญ่" จะทานแล้ว (โภคคักขันธา ปหายะ) ก็ลงมือสร้าง ลงมือปฏิบัติ **ศีล สมาธิ ปัญญา**เลยทีเดียว *หลัก* **สิกขา** *ของพระจึงไม่มี "ทาน" แต่เป็น "ศีล สมาธิ ปัญญา" เลยทันที และ "พระ" ในสมัยพุทธกาลเขาก็สละทรัพย์สมบัติไม่หอบไม่หามจริงๆ ไม่รับเงินทองของมีค่าแท้ๆ จริงๆ* เมื่อใครผู้ใดมี **"ศีลสิกขา-จิตสิกขา-ปัญญาสิกขา" จริง ถูกต้องแน่** ความเป็นเทวดา ความ

เป็นพรหม มันจะ "เกิด" ขึ้นที่ "คน" ผู้นั้นเอง ตามอำนาจของ "กรรม" หรือ คือ "ตัวการกระทำ" นี่แหละ เพราะพระบรมศาสดาทรงสอนเราไว้ชัดว่า "ตัวการกระทำ" นี่แหละเป็นตัวเกิด (กัมมโยนิ) "ตัวการกระทำ" นี่แหละเป็นเผ่าพันธุ์ (กัมมพันธุ) "ตัวการกระทำ" นี่แหละเป็นที่ที่จะต้องไปอยู่ไปอาศัย (กัมมปฏิสรโณ) "ตัวการกระทำ" จะจำแนกสัตว์โดยเที่ยงตรงเอง

ถ้าแม้เราทำ "จิต" ของเรา ยังไม่หมดกิเลส–ตัณหาสิ้นรอบ **เมื่อกรรมนำส่งไปเกิด** แต่ละชั้นของความเป็น "เทวดา" ไปเกิด แต่ละชั้นของความเป็น "พรหม" เราก็จะได้ความมี "จิต" เป็น "เทวดา" ชั้นนี้ เป็น "พรหม" ชั้นนั้นอยู่โดยจริงแน่นอน ไม่เห็นจะต้องไปเสียเวลาคิดถึง "ผลบุญ" ที่จะส่งตนไปเป็นเทวดา เป็นพรหมกันอยู่ทำไม

พูดถึง **การคิดถึง "ผลบุญ"** ก็ใคร่จะทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งกันขึ้นไปอีกสักหน่อย เพราะเคยมีผู้รู้อธิบายกันถึง **"จาคานุสติ"** ก็ดี หรือ **"เทวดานุสติ"** ก็ดี นั้น มักจะอธิบายสภาพ "อนุสติ" กันเป็นเชิงเน้นให้ไปหลง "ผลของการทำทาน" (จาคะ) ไปติด ไปยึดมั่น "ความเป็นเทวดา" กันจนเกินขอบเขต เช่น แนะนำกันว่า ให้ระลึกถึง "ผลทาน" (ผลบุญ) ที่ตนได้ทำไว้อย่างชื่นชมยินดีปลาบปลื้มติดใจกันเกินไป จนทำให้กลายเป็น **"ความหลงใหล ได้ปลื้ม"** อยู่แต่กับ "การให้–การเสียสละ" (ทานหรือจาคะ) นั้น ๆ ไม่วางวาย ไม่รู้จักปล่อง ไม่รู้จักวาง หรือ ระลึกถึงความมีจิตที่เป็น "เทวดา" นั้น ๆ ก็เช่นกัน ก็แนะกัน เน้นกันจนไป "หลงใหลได้ปลื้ม" ไปซ้ำแซะหลงติดหลงงมอยู่แต่กับ "สิ่งดี–ส่วนดี" ของตนที่ได้ทำแล้ว ที่ได้เป็นแล้ว กันอยู่จนกลายเป็น**การเสพย์-การติด**อยู่นั่นเอง ซ้ำก่อพิธีการซ้ำแซะ มีรูปแบบเพื่อผูกให้ซ้ำซากติดตัง ก็หลากหลาย ถ้าจะแนะกันให้สอบทาน หรือ ให้ระลึกถึงดู เพื่อจะได้มีกำลังใจ เพราะรู้ว่า "การกระทำ" (จาคะ) นั้นๆ เป็น ความดีจริง หรือ "จิตที่มันได้ดีแล้ว" (เทวดา) นั้นๆ ของเรา มันเป็นความดีจริง น่าภาคภูมิ และน่าจะได้สร้างอีก ทำขึ้นใหม่ให้ใหญ่ ให้เยี่ยม ให้ยิ่งกว่าเก่าอีก ก็จงแนะนำกันให้เข้าใจตรงเป้าจริง ๆ แล้วก็อย่าให้กลายเป็นเลยเถิดจนกลายเป็น ให้หลงเสพย์ หลงติด หลงผิดจนไม่มีไหวพริบ ไม่ได้ไหวตัว ปรับตนใหม่เป็นอันขาด จะเป็นความเสียหาย

ที่ถูกที่จริงแล้ว **"จาคานุสติ"** ก็ดี **"เทวดานุสติ"** ก็ตาม **ก็ไม่ได้หมายความว่า ให้ไปยึดติด ให้ไปหลงใหลใน "ผลทาน" หรือ ให้ไปยึดหลง "เทวดา" อยู่ไม่** ที่ถูกที่แท้นั้นมันหมายความว่า ให้เตือนตนมีสติตามรู้อยู่เสมอ ถึงเรื่อง "การให้–การเสียสละ ฯลฯ" จึงเป็น "ผู้ให้" (จาคะ) และจึงเป็นผู้ประพฤติตนให้สูงขึ้น ๆ (ทำตนให้เป็น "เทวดา") จึงประกอบคุณงามความดีให้ได้เสมอ ๆ หรือ หมายความชัด ๆ ก็คือ จึงทำตนให้เป็นอย่าง "เทวดา" ชั้นสูงสุด ถึงขั้นเป็น "พรหม" หรือ ขั้น "วิสุทธิเทพ" นั่นแหละ ให้ได้ เป็นที่สุด คือ จนถึง "อุเบกขา" แล้วให้เข้าใจชัดในอุเบกขานั้นเป็นขั้นสุดท้าย และแล้วก็วางทิ้งเสียด้วย อย่าไปหลงยึดมั่นหลงบูชากราบไหว้บีบีใจเป็น "อัตตา" อยู่

หรือ แม้แต่ **"พุทธานุสติ"** และ **"อุปสมานุสติ"** ซึ่งให้ระลึกนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า หรือพระพุทธคุณ และ ระลึกถึงคุณของนิพพาน หรือ ความสงบราบรื่นอันยิ่งใด ๆ ก็ไม่ใช่เพื่อให้ติดให้ยึดมั่น แต่ให้เพียงระลึกรู้ ระลึกคุณ เพราะคำว่า **อนุสสติ** นั้น แปลว่า **การระลึกถึง** ไม่ใช่แปลว่า **ติด, ยึด** จึงไม่ใช่ให้ไปผูกจิตเกาะอยู่ และก็ **ไม่ใช่ให้ไปเฝ้าอ้อนวอนร้องขอกราบกรานอยู่อีกด้วยไม่**

ศาสนาพุทธไม่สอนอ้อนวอน ไม่สอนร้องขอ เพราะศาสนาพุทธไม่มี "พระเจ้า" องค์ใดคอยเป็นผู้ประทาน **มีแต่สอนให้ "อัตตา หิ อัตตโน นาโถ" ตนทำ ตนได้ ตนต้องช่วยตน ตนต้องพึ่งตน** ดังนั้น แม้ "พุทธานุสติ" ก็ไม่ใช่ไป**กราบกรานอ้อนวอนร้องขอ "พระพุทธเจ้า"** จึงช่วยประทาน หรือ จึงช่วยบันดาลนั่นนี่มาให้ อย่าว่าแต่แค่ไป**กราบกรานอ้อนวอน**เอากับ "เทวดา" เลย เพราะ "เทวดา" ยังต่ำกว่า "พระพุทธเจ้า" และแม้ถึงขนาดนั้น **พระพุทธเจ้า ก็ไม่มีลัทธิ "งอมืองอเท้า" หรือ ให้ผีกตนเป็น "คนขี้ขอ" ไม่! พระองค์มีนโยบายให้ทุกคน "ช่วยตนเอง" ให้ได้ และยิ่งไปกว่านั้น ให้ช่วยผู้อื่นให้ได้อีกเป็นที่สุดด้วย** นี่เป็น "พุทธปรัชญา" แท้ ๆ จึงอย่าเข้าใจ "พุทธศาสนา" ให้ผิด ๆ เพี้ยน ๆ กันอยู่เป็นอันขาด ที่สุดแม้ **"อุปสมานุสติ"** ก็ไม่ใช่ไปหลงยึดมั่น หรือ หลงติดความสงบ ติดนิพพาน ถึงจะได้เคยรับรส

นิพพานมาบ้างแล้ว ก็ให้ระลึกรู้ว่า นั่นเป็น**คุณ** นั่นเป็น**ของดี** ให้ใฝ่ใจทำอีกอย่างนั้นๆ ให้ได้เสมอๆ และแล้วก็ต้องไม่ติด ต้องไม่ยึดมั่น ไม่หลงใหล ต้องไม่มัวเมาให้เป็นที่สุดให้ได้ เราจะไม่หลงเสพย์แม้แต่ "นิพพาน" เราจะไม่สำคัญมั่นแม้แต่ "นิพพาน" จะไม่หลงยึดหลงถือเอาแม้แต่ "นิพพาน" ว่าเป็นของเรานั่นทีเดียว อย่าว่าแต่เพียง "เทวดา" หรือ "พระพุทธ" เลย เราทำให้ได้เป็นที่สุดคือ รู้ให้ชัดในทุกๆสิ่ง รู้ให้แท้ในทุกๆอันที่เป็น "ความสำคัญ" จริงๆ ไม่ว่าเทวดา ไม่ว่าพรหมชั้นไหนๆ ที่สุดแม้นิพพาน แล้วก็**ทำสิ่งที่จะตัดเข้าหานิพพานให้ได้** *โดยเฉพาะ "นิพพาน" นั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นรู้ชัด และทำให้ได้ที่เราเอง (สันทิฏฐิโก)* **สำคัญที่สุดคือ พิสูจน์นิพพานให้ได้ก่อน (ตทังคนิพพาน หรือ วิกขัมภนนิพพาน เป็นต้น) อย่าไปหลงมัวเมาพิสูจน์อื่นๆอยู่เป็นอันขาด** และแล้วก็ไม่ยึดมั่น ไม่ยินดี ไม่เพลิดเพลินลุ่มหลงในนิพพาน ดังเช่นจาก "มูลปริยายสูตร" มัชฌิม. มูล. ตั้งแต่ข้อ ๑ ไปจนข้อ ๙ พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ชัดละเอียดว่า ไม่ให้ยึดมั่น ไม่ให้ติด ไม่ให้หลงสำคัญมั่นหมาย หรือที่สุดไม่ให้ไปหลงใหลยินดีในทุกสิ่งทุกอย่างตลอดสัตว์ เทวดา พรหมทุกชั้น ตราบถึงแม้แต่นิพพานนั่นเอง ดังพระพุทธพจน์ต่อไปนี้

"ย่อมรู้ธาตุ...สัตว์... เทวดา... พรหม...(ทุกๆชั้น).... และอื่นๆ ตลอดจน....ย่อมรู้นิพพาน โดยความเป็นนิพพาน ครั้นรู้นิพพาน โดยความ เป็นนิพพานแล้ว ย่อมไม่ทำความสำคัญมั่นหมาย ซึ่งนิพพาน ไม่ทำความมั่นหมายในนิพพาน ไม่สำคัญมั่นหมายโดยความเป็นนิพพาน ไม่ไปมัวสำคัญมั่นหมายว่า นิพพานเป็นของเรา **ไม่ยินดีในนิพพาน** ข้อนั้นเพราะอะไร เพราะเป็นผู้ปราศจากโมหะ เพราะเหตุโมหะสิ้นไปๆ"

ดังนั้น จงสั่งสมจิตที่ไม่ต้องนึกถึง หรือ ไม่ต้องไปหลงยึดถือปรารถนาในเรื่องอื่นทางอื่นอันไม่ใช่ทางไปนิพพานให้ได้มากๆนั่นเถิด

เรื่องความเป็น "พรหม" นั้น มันก็เป็น "จิต" **ที่ได้ไปหลงยึดเกาะเข้าจริงๆ นั่นเดียวกันกับ "เทวดา" ตามที่ได้อธิบายถึงผ่านมาแล้วนั้นเอง ในตัวตนของเราที่เป็น "คน" ผู้ยังมีชีวิตเป็นๆอยู่ ยังไม่ตายนี่แหละ ก็หลงความเป็น "พรหม" ออกนักหนา และสร้างความเป็น "พรหม" ใส่จิตของเราอยู่ทุกวี่ทุกวัน ให้คอยสังเกตดีๆ**

"จิต" ของเราขณะใดที่ยังอยากโก้ อยากหรู อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขี่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ นั่นแหละคือ ความเป็น "พรหม" **เป็นผู้มีกิเลสตัณหาอันหยาบใหญ่เป็นเบื้องต้นของลักษณะ "พรหม"** จงรู้จักมันให้ดีๆเถิด แล้วก็อย่าไปยึดมั่นไปหลงติด ไปเกาะอยู่เป็นอันขาด มันยังคือ "กิเลสตัณหา" จริงๆ

เนื้อหาสาระของกิเลสตัณหาในการสร้าง**ความเป็น "พรหม" ใส่จิตของตน**นั้น **มันไม่ใช่เรื่องของ "กาม" แต่มันละเอียดลึกซึ้งไปอีกมุมหนึ่งแง่หนึ่ง** โดยมี **"มานะกิเลส"** เป็นหลัก เป็นเกณฑ์

คือ มี ความอยากโก้ อยากหรู อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขี่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆไปหมด จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ นั่นเป็นกิเลสที่เรียกว่า "พรหม" ขั้นหยาบ ชั้นต้น เป็นมานะทิฏฐิอันจะข่มโลก ยกตัวยกตนอย่างมโหฬารจริงๆ เป็นกิเลสหยาบต่ำ ขั้นแรกสุด

และมันก็มี ความอยากเด่น อยากดี อยากสร้างคุณงามความดี เป็น "ตัณหา" อันแสนดี นั่นเป็นกิเลสที่เรียกว่า "พรหม" ขั้นดีขึ้น เป็นกิเลสชั้นรองลงมา

และที่สุด มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นตัณหาขั้นดียอด ชั้นปลายตัวสำคัญลึกซึ้งละเอียดสุดอันท้ายสุด

ซึ่งมันล้วนยังนับเป็นเชื้อของ "ภวตัณหา" อยู่ มันยังเป็นเรื่องของการเกาะรูปยึดภพ สร้างภูมิให้เป็น "อุทธัมภาคิยสังโยชน์" (สังโยชน์อย่างละเอียด อันมี รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา) ผูกยึด ผู้หลง ผู้ไม่รู้(อวิชชา) ให้ติดอยู่กับความเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งอยู่โดยแท้ ซึ่งมันก็ยังเป็นเรื่องของ **"อัตตา"** จริงๆ

ที่มีทั้ง**โอฬาริกอัตตา ทั้งมโนมยอัตตา กับอรูปมยอัตตา**อยู่นั่นเอง มันเป็นความหลงที่เพรียบพร้อมไปด้วยความโก้ ความหรูความอยากอยู่อย่างใหญ่ ความอยากข่มขี่ผู้อื่น ความอยากกดผู้อื่นให้ต่ำ ความอยากเด่น ความอยากดี ความอยากสูง ความอยากยิ่ง อันเป็น "ธาตุแท้" ของพรหมชัด ๆ มันหลงตัวถือตนเอาเสียจริง ๆ มันหยิ่งในศักดิ์ในศรีเอาเสียเหลือเกิน

ลักษณะของ "จิต" ที่แสดงอารมณ์ แสดงความเป็นดังนี้แหละคือ ความเป็น "พรหม" ในคน มันไม่ได้เน้นไปในทางรสกามหรอก มันต่างกันกับเนื้อหาสาระทาง "กามคุณ" ต้องพยายามรู้จัก "ธาตุแท้ ๆ" ของพรหมอันยังมีอารมณ์เป็นนาม มีวัตถุ (ที่เรียกว่า "หทัยวัตถุ") เป็นรูป และ มีมนสิการ เป็นวิญญาณ ให้ได้

อย่าไปหลงอยู่แต่กับ **"รูป" ของพรหม** ที่ปั้น ที่เล่าเป็น**เทพในวิมานสู่กันฟังอยู่นักหนาพิลึกกึกกือนอกตัวเราโน่น**กันนักเลย ลองดูในตัว "เรา" ซึ่งเป็นคนเป็น ๆ และก็**มี "วิญญาณ" ของพรหม**สิงสู่อยู่ด้วยนี่ให้เห็น ให้รู้แจ้งกันเถิดว่า เรานั้นยังเป็น "พรหม" จริง ๆ อยู่เกือบทุกชั้น ยึดความเป็นพรหมไว้อยู่เกือบถ้วนทุกคนอยู่ที่เดียว

จงเรียนรู้ "ธรรมารมณ์" (วิญญาณที่เป็นพรหม) อันเป็น "นามธรรม" ของพรหมในตัวเรานี้ให้ได้ อ่านให้ออกกันบ้างเถิด มันแสดงบทบาทบัญชา "เรา" ให้สร้างความเป็นพรหม แล้วก็หลงใหล ยึดมั่นอยู่แทบทุกขณะจิต เป็น "ภวตัณหา" อันมี "รูปราคะ" มี "อรูปราคะ" มี "มานะ" มี "อุทธัจจะ" ซึ่งมันล้วน คือ "อวิชชา" ทับถมตนซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่ ในขณะลืมตาโพลง ๆ นี่แหละ ขอจงได้พากเพียรเรียนรู้ให้ได้ ว่า มันเป็นกิเลสเป็นตัณหาจริง ๆ ในตัวในตนของเรานี่เอง มิฉะนั้นเราก็จะหลงสร้างกิเลสตัณหาความเป็น "พรหม" ให้แก่ตนจนหนาแน่น เพราะไม่รู้ "รูป" ไม่รู้ "นาม" ของพรหม อย่างแท้จริง ไม่เห็นแจ้ง "วิญญาณ" ของพรหมอย่างชัดเจนเข้าใจได้สักที แล้วที่สุด เราก็จะตก

ไปเป็นพรหมได้ทุกชั้น (๑–๒๐ ชั้น ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว) ตามความเป็นจริงแห่งตน เท่าที่ตนติด ตนหลง ตามความเป็น หรือ ตามความเพียรให้สามารถเป็นของตนจริง ๆ แน่ ๆ

เราจะต้องพยายามทั้ง**รู้จริง**ในกิเลส–ตัณหา ทั้ง**หาทางลัด** "ตัดธรรมอันเป็นเหตุทำให้เนิ่นช้า" ให้ได้ จึงจะเป็น "อริยะ" คือ ผู้หลบหลีกศัตรูได้อย่างเก่ง หรือคือ ผู้แสนฉลาดอย่างจริง

– บทที่ ๑๓ –

การจะไป "นิพพาน" นั้น จึงจะต้องเป็นผู้ไม่ติด ไม่เกาะ ไม่ยึดมั่น ไม่หลงแม้กระทั่ง "จิต" ที่เป็นพรหม หรือ ความเป็นพรหมทั้งหลาย เราจะวางให้เกลี้ยง จะละให้สิ้น แม้ความเป็น "พรหม" ขั้นสูง ถึงขนาดเป็นผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา **ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อาศัยเป็นไปในชีวิตอันยังไม่ดับขันธ์ของผู้มีที่สุดแห่งตนยิ่งแล้วก็ดี** เราจะรู้ความจริงอันแท้จริงเหล่านี้ให้ได้

และแม้เราจะมี "ยอดพรหมจรรย์" คือ การประพฤติที่เต็มไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยสูงสุดอยู่แล้วก็ตาม เราจะไม่ติด ไม่เกาะ ไม่หลงรัก ไม่ยินดี ไม่หลงเสพย์สมชมชื่นใน "พรหมวิหาร" นั้น เพื่อจะให้ชีวิตของความเป็น "พรหม" มันเหลือเชื้อก่อร่างก่อตัวตนขึ้นในเราเป็นอันขาด **เป็นขั้นสุดท้ายจริงๆ** เพราะแม้จะเหลือสุดท้ายปลายลึกซึ้งจริงถึงขั้นมีแต่ "อุเบกขา" อย่างเดียว เราก็จะหลงเสพย์หลงติดเอาไว้เป็นอารมณ์ใน "จิต" ก็ยังไม่ได้ เราจะต้องวาง ต้องไม่ติดเสพย์ ให้ได้จริงๆ *แต่ไม่ได้หมายความว่า คนผู้นั้น จะไม่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ดอกนะ ! อย่าพาลเข้าใจผิด เข้าใจเขวออกไปนอกทางเป็นอันขาดทีเดียว* ถ้าใครเข้าใจผิดเช่นว่านี้ และเป็นคนไร้ "พรหมคุณ" หรือ ไม่มี "พรหมวิหาร ๔" ในตัวคนผู้ใดแล้วล่ะก้อ คือ "มิจฉาทิฏฐิ" แท้ทีเดียว **"พหุสัจจะ" ในขั้นละเอียดเช่นนี้ คนผู้จะไปนิพพานจริงๆ ก็จะต้องทำความรู้แจ้งแทงสภาวะให้แท้ๆ ให้ได้**

"พรหม" หรือ "สภาวะธรรมอย่างหนึ่ง" ที่เราเรียกขาน

กันเป็นภาษาว่า "พรหม" นั้น จึงมีอยู่จริงๆ อยู่ดังนี้ และมีอยู่หลายขนาด หลายลักษณะ ดังต่อไปนี้ :-

๑. **"ปิตมห"** คือ ผู้มีคุณลักษณะของ "พรหม" ขนาดหนึ่ง อันเป็น **พรหมคุณ**ที่ "ยิ่งใหญ่" (มห) โดยมีความเป็น "คุณ" นั้นๆ **ยิ่งใหญ่**แท้ๆ จริงๆ มิใช่มีแต่ความ "อยากใหญ่" หรือ มีความเป็น "คุณ" นิดหน่อย ก็**หลง "ใหญ่"** เข้าใจตนผิด ทำตนเกินจริง อย่างนั้นไม่ แต่นี่ เป็นผู้**มี "อัปมัญญาคุณ" อันยิ่งใหญ่ จริงๆ ถูกๆ ตรงๆ ด้วย** ประดุจสุดยอดแห่งความเป็น "พ่อ" (ปิต) ของมนุษย์ ของคนทั้งหลายในโลกแท้ๆ จึงได้ชื่อว่า **"ปิตมห" (ปิต+มห)** มี "กายสักขี" แห่งความเป็น "พระบิดาผู้ยิ่งใหญ่" ให้เห็น ให้สัมผัสหยาบๆ หรือ สัมผัสง่ายๆ ก็รู้ได้จริงๆ

และหมายความเอาว่า **เป็น "จิตใจ"** ที่มีอารมณ์เกื้อกูลโลกให้เป็นไป ช่วยโลกให้ยั่งยืนยาวอยู่อย่างถูกตรงดีที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ เป็นจิตของผู้พากเพียร "เสียสละ" อย่างแท้จริง (แต่ภายในความละเอียดสุขุมสุดใน "อรูปจิต" นั้นๆ อาจจะยังมีเศษทุกข์-เศษสุขหลงเหลืออยู่บ้าง ก็อาจเป็นได้) หรือ หมายความว่า เป็น "จิต" ของผู้ที่มีแต่ให้ผู้อื่นโดยพยายาม "ให้" ๆๆๆ เรียกว่า เป็นผู้ประทาน หรือ เป็น "พระเจ้า" แท้ๆ ซึ่งความหมายของคำว่า **ประทาน** หรือ **ปทาน** นั้น แปลว่า **มีแต่ "ให้" ๆๆๆ "ให้" อย่างยิ่ง** ดังนั้น ผู้ใดมีสภาพเป็นผู้ให้ๆๆๆ จึงเรียกว่า เป็น**เจ้าแห่งการให้** นั่นแหละคือ **พระเจ้า**ใน "พรหมคุณ" เชิงหนึ่ง คือ ผู้ก่อผู้ทำผู้มีเพื่อให้ ไม่ได้ทำไม่ได้มีเพื่อตน ทำเพื่อผู้อื่น มีมากเพื่อผู้อื่นหมด ซึ่งก็ถูกต้องตามคุณธรรมของ "พระเจ้า" ที่เคยรู้เคยฟังกันมาแล้ว

จง "รู้" และ "เห็น" **พระเจ้า***กันจริงๆ แท้ๆ กันให้ออกเถิด* และ **เมื่อ "เรา" เป็นผู้ให้ เป็นผู้ประทาน ก็เรานี่แหละ เป็นพรหม เป็น "พระเจ้า" ที่แท้** *(พระเจ้าของศาสนาไหนๆ เป็นต้นว่า พระยะโฮวา, พระอัลลอห์ ฯลฯ ก็ใช่เช่นกัน)* อย่าหัดเป็นผู้เอาแต่ "รับประทาน" มากนัก อย่าทำตนเป็น "ผู้รอรับ" กันนักเลย

และอย่าทำตนเป็น "ผู้ขอ" ทำตนเป็นผู้หลงอ้อนวอนขอ กราบกรานขอ เดินเวียนรอบขอเอากับผู้อื่น วิญญาณอื่นเป็นอันขาด เพราะถ้าเราทำเช่นนั้น ก็คือ **เรากำลังเอาความเป็น "พระเจ้า" เอาความเป็น "พรหม" หรือ เอาความเป็น "บิตมห" (บรรพบุรุษแห่งโลก, ผู้เป็นพ่อใหญ่ที่สุดในโลก, ผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ในโลก, พระบิดาแห่งพระบุตร) ของเราไปให้ผู้อื่น**

เราจงเป็น "พระเจ้า" เป็น "พรหม" เป็น "บิตมห" เป็นพระบิดาเสียเองให้ได้ ด้วยการเป็นผู้ "ให้" ๆ ๆ ๆ พร้อมไปกับเมตตา กรุณา มุทิตาแล้วก็อุเบกขาอยู่ ไม่มีความโลภใน "กาม" หรือ ไม่มีจิตโลภะในสวรรค์ชั้นกามาวจรใด ๆ ตอบแทนเลยจริงๆ ทั้งไม่โลภในลาภใด ๆ ไม่โลภในยศใด ๆ ชั้นความใหญ่ ความโตใด ๆ ไม่โลภในสรรเสริญที่เด่นที่ดีที่ดัง สูงยิ่งใด ๆ สุดท้ายไม่โลภแม้ "สุข" อันเป็นสุขที่ได้โดยธรรม โดยบริสุทธิ์แท้ๆด้วยซ้ำ จะไม่หลงเสพย์แม้แต่ "สุข" ด้วย ถ้า "พรหม" ผู้ใดได้ล้าง หรือ วางกิเลสดังกล่าวแล้วนี้ในตน ได้หมด วางศักดิ์ศรีที่หลงยึดหลงถือของตน ได้สิ้น และที่สุดจริง ๆ วาง เมตตา กรุณา มุทิตา ลงได้อีก เหลือเป็นที่สุดเพียง "อุเบกขาจิต" เป็นที่อาศัย (แต่ "กายสักขี" ก็ยังมีความเป็น เมตตา กรุณา มุทิตา อยู่นะ) ถ้าคนผู้ใดทำจิตของตนให้เป็น "พรหม" เยี่ยงนี้ ตายลงด้วย "จิต" อย่างนี้โดยแท้ ก็จะชื่อว่า "นิพพาน" เช่นกัน แต่เรียกว่า "**นิพพานพรหม**"

ถ้าผู้ใดไม่หวงความใหญ่ หรือ ไม่หลงยึดมั่นคุณงามความดีของตนได้มากเท่าใด ๆ คนผู้นั้นก็จะเป็นพรหมตั้งแต่ชั้น "**ปุโรหิตา**" ไปตามลำดับ "ภูมิจิต" ของตนโดยแท้จริง ไม่ชั้นใดก็ชั้นหนึ่ง แต่ถ้าผู้ใดวางไม่ได้เลย ยึดมั่นความใหญ่ หลงแบกคุณงามความดีนั้นไว้แน่นเต็มรอบรัดอยู่ในจิตในใจ เห่อ หรือ ภาคภูมิอยู่ไม่คลาย ก็เป็นพรหมแค่ชั้นที่หนึ่งอยู่คือ "**ปาริสัชชา**" เท่านั้นเอง **ปาริ** แปลว่า โดยรอบ, เต็ม, ครบ **สัชชา** แปลว่า ติดแล้ว, ยึดแล้ว, ห้อยแล้ว, หุ้มแล้ว, ตระเตรียมแล้ว, ตกแต่งให้มาก, ประดับให้แน่น "**ปาริสัชชา**" จึงแปลว่า ผู้ติดอยู่เต็มตัง ผู้ยึดอยู่โดยรอบ ผู้ยังหลงตกแต่ง หลงประดับประดาอยู่ครบครัน ผู้ถูกหุ้มไว้แล้วเต็มรอบ

และถ้าคนเป็นๆ ผู้ใด ทำ "จิต" ตนผึกหัด ประพฤติ ปฏิบัติตนให้โน้มน้อมไปแต่ในการสร้างคุณงามความดี อันเป็นความยิ่ง ความใหญ่แท้ ความสูงจริง ทว่า **ไม่หลงยึดมั่น ไม่หลงตัวหลงตน ในความเป็น ผู้ที่มีคุณงามความดีอันยิ่ง อันใหญ่ อันสูง นั้นๆ ได้** แล้วก็มี **ความเป็น** อยู่แค่ เมตตา กรุณา มุทิตา และแล้วก็อาศัย "อุเบกขาจิต" เป็นที่สุด สุดท้ายแห่งท้ายสุดอีก ก็จะต้องไม่หลงติด ไม่หลงเสพย์ใน "อุเบกขา" พร้อมทั้งไม่หลงเหลือ **เศษธุลีแห่ง "อัตตา" ใดๆ อย่างสะอาดสนิท (ภาษาบาลีเรียกว่า "นิกันติ")** คนผู้นั้นก็ชื่อว่า เป็น **มนุษย์อุตตรกุรุทวีป** คือ เป็นผู้ไม่มีทุกข์ หรือ ไม่มีอกุศลจิตอย่างสะอาดสนิทแล้ว (อมโม) ไม่มีความหวงแหน หรือ ไม่มีความยึดเอาไว้ฉวยเอาไว้แล้ว (อปริคค-โห) และมีอายุที่แน่นอน หรือ เป็นผู้กำหนดเกิดกำหนดดับได้เองเด็ดขาด (นิยตายุโก) ตามแรงจิตที่สามารถแห่งตนแท้ๆ ไม่มีใครมาบันดาลให้แก่ตน ตนนั่นเองแลเป็นผู้สร้างเอง ก่อเองจริงๆ จึงเรียกว่า **พระผู้สร้าง** เป็นพระพรหมแท้ เป็นพระเจ้าจริง

เพราะสร้าง "โลก" ของตนเองจริงๆ **ไม่มีใครมาสร้าง ไม่มีใครมาใหญ่ในโลกแห่งตนได้อีกแล้ว** นี่แหละคือ "บิตมห" คือ **บรรพบุรุษแห่งโลกของตน** โดยแท้จริง คือ ผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ในโลก คือ พระบิดาผู้ยิ่งยอดแห่งพระบุตร (พระบุตรหมายถึงตัวเราเองด้วย และผู้อื่นที่กระทำตามเยี่ยงนี้ด้วย) เรียกว่า ผู้มี **อายุที่แน่นอน หรือ อายุที่ยิ่งใหญ่ยืนยาวก็ตาม – สั้นก็ตาม ที่ตัวเราเองเป็นผู้สร้าง เป็นผู้กำหนดเอาด้วย (นิยตายุโก)** ซึ่งถ้าหากตัวเรายึดมั่น ตัวเราสะสม จนเก่ง และเป็น **อายุ** ที่เรียกว่า **"นิรันดร"** เป็นความไม่รู้จักหมด ไม่รู้จบ ไม่มีที่สิ้นสุด ได้จริง เทียงแท้ ไม่มี "สูญ" จริง ละก็! ก็เป็น **พระเจ้า** หรือ **ปรมาตมัน** แท้ๆ ได้จริงอีกเหมือนกัน และคนผู้นี้แม้ยังไม่ตายเน่าลงจากความเป็นมนุษย์ อยู่ในโลกมนุษย์อยู่เท่าใดๆ ก็จะมีแต่ช่วยมนุษย์อื่นๆ "ให้" แก่มนุษย์อื่นๆอยู่ จริงๆ ตามแรงสามารถแห่งตน **จึงเป็นผู้สร้างโลก** อื่นๆ อีกด้วย ตามแรงแห่งความเก่งของคนผู้นี้โดยบริสุทธิ์ใจ ไม่มีความหวงแหน และตนเองทำด้วยใจ "เมตตา" หรือ "ปีติ" (หรือ แม้แต่จะเป็น "มุทิตา") ทำด้วยความสงสาร ทั้งมีความอิ่มใจพร้อม มีความภาคภูมิพร้อม จึงเป็นผู้ไม่มีทุกข์ ขนาดนั้

ดังนี้ ถ้าคนผู้นี้หมดสิ้นกิเลสกามในตนจริง ๆ ไม่มีแม้ใน "อนุสัยจิต" ที่จะดึงรั้งให้ผู้นี้ไปสู่สวรรค์ชั้น "กามาวจร" ทั้ง ๖ ได้ ผู้นี้ก็เป็นพรหม เป็นพระเจ้าแท้ แม้ในขณะเป็น "คน" เป็น ๆ อยู่นี่เดี๋ยว หรือ เมื่อคนผู้นี้ตายลง "วิญญาณ" ก็ได้ชื่อว่าเป็น "พรหม" แท้ เป็น "ปิตมห" คือ **บรรพบุรุษแห่งโลกของวิญญาณ** อยู่นานเท่านาน โดยแท้จริง จึงเรียกว่า "ปรมาตมัน" หรือ "พระเจ้า" เมื่อจิตของผู้นี้ยังยึดมั่นอยู่กับจิตนี้ ยินดีอยู่กับจิตนี้ โดยไม่แจ้งใน **อนัตตาธรรม** และ **จิตไม่เกิด "อนัตตสัญญา"** จริง ๆ ศาสนาฝ่ายไม่หมดสิ้น "อัตตา" จึงมีด้วยประการดังนี้

และเขาก็จึงยังเชื่อกันว่า การ "ร้องขออ้อนวอนขอ" ต่อ **วิญญาณพระเจ้า (ปรมาตมัน)** ให้ท่านเป็น "ผู้ให้" ให้ท่านเป็น "ผู้สร้าง–ผู้ทำ" แจกจ่าย โดยตนเองสิ กลับไม่รับเอา "คุณธรรม" ของท่าน มาเป็น "เชื้อ" มาเป็น "เผ่าพันธุ์" มาประพฤติตามสืบทอดเป็น "พระบุตร" ผู้มีเชื้อแห่ง "ความเป็นผู้ให้" หรือ "ความเป็นผู้สร้างให้ผู้อื่น" ให้ได้ แทนที่จะเป็นผู้มีเชื้อแห่ง "ความเป็นผู้ขอ" จึงได้แต่แค่เป็น "ผู้ขอ" อยู่นั่นเองไม่ได้เป็นแม้แค่ "บุตรพระเจ้า" ดอก !

พุทธศาสนา นั้น สอน **สัจจะแห่งกรรม** สอนให้รู้จัก "ความมี" สอนให้รู้จัก "ความจบ" อันมีที่ตัด–มีที่ต่อ ให้รู้จัก "ความเป็น–ความตาย" ที่ควรกระทำ ที่ควรหยุดกระทำ สอน "อนัตตา" จึงสอนต่อไปอีกว่า :–

จงทำตนให้เป็น "ปิตมห" หรือ "พระเจ้า" ให้ได้สม่ำเสมอ ๆ ก่อนเราจะตายดับขันธ์ลง และทุกครั้งเราก็จงวาง เลิก อย่ายึดมั่น อย่าสำคัญมั่นหมายแม้ในความเป็น "พรหม" ความเป็น "พระเจ้า" แม้แต่เป็นพรหมถึงขนาดเป็น "ปิตมห" หรือ "พระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่" ออกปานใด ๆ ก็ต้องไม่ลุ่มหลงยินดี เพลิดเพลินเป็นอารมณ์ให้ได้ในที่สุด เพราะทุกอย่างเป็น "อนัตตา" แม้**จิต** แม้**วิญญาณ** ออกขนาดนี้ **มันก็เป็นเพียง "ธาตุรู้" ชั้นสูงสุดที่ทำงานอยู่ในโลกแห่ง "ธาตุที่สามารถรู้กันได้อย่างสูงสุด" (โลกแห่งความคือ "มนุษย์")** ทุกอย่างก็ล้วนเป็นจริง–ดำเนินไปจริงตามกรรมจริง ๆ "อมตธรรม" จะยังคงอยู่ ถ้าเราสามารถ

สร้าง "ผู้สืบทอดสัจธรรม" ที่ไม่ผิดเพี้ยนนั้น ๆ ไว้ใน "คนเป็น ๆ" นี่แหละ ต่อ ๆ ไป ได้ ขอให้อุตสาหะวิริยะสร้าง "พระบุตร" หรือ "ผู้สืบทอดสัจธรรม" แม้จะเป็น "อนุบุตร" หรือ "มหาบุตร" ผู้ยิ่ง–ผู้ใหญ่เท่าใด ๆ ก็ขอให้ได้เถิด ซึ่งในศาสนาพุทธมีคำสอนไว้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ "บุตร" ที่เป็น "สุตพุทธ" และ "อนุพุทธ" จนถึงขั้น "ปัจเจกพุทธ–สัมมาสัมพุทธ" แล้วก็อย่าไปเห็นว่า ความเป็น "พระบุตร" ของเรานั้นน่าหยิ่ง น่ายินดี น่ารัก น่าหลง น่าหวงแหน น่าเสียดมเสียดายใน ความเก่ง–ความดี–ความสูง ของตน เป็นอันขาด นั่นเป็น "กิเลส" ที่ไม่บริสุทธิ์แห่งธุลีสุดท้าย มิฉะนั้นจะยังเหลือเศษเสี้ยว**ธุลีของ "อัตตา"** ที่เป็นพรหมสูงสุดนี้อยู่จริง ๆ ตามที่ได้ยกคำตรัสของพระพุทธองค์มาให้อ่าน จาก "มูลปริยายสูตร" ที่ผ่านมาแล้วนั่นแหละ คือ *อย่ายึดมั่น อย่ายินดี ลุ่มหลง เพลิดเพลิน แม้ในความเป็น "พรหม" แม้ใน "นิพพาน"* จึงจะดีเลิศ ก็จะเป็น "พรหม" ในแบบที่ 2 ที่จะได้กล่าวถึงในโอกาสข้างหน้าต่อไปนี้ ได้

โปรดจำไว้ว่า **"จงทำตนดั่งพรหม แต่อย่าหลงตนดั่งพรหม"**

สรุปความ อย่าไปมัวหลง "พรหม" อันเป็นเทพ เป็นวิญญาณนอกตัวของเราเลย จงรู้จักวิญญาณ หรือ จิตของเรา ที่มันกำลังสั่งสมความเป็น "พรหม" และเป็นพรหมอยู่ในตัวเราจริง ๆ นี้ ให้ได้

ข้อควรทำ ทำความเข้าใจ "ความเป็นพรหม" ให้ถูกตัวถูกตน ถูกรูปถูกนามแท้ ๆ ให้ได้ แล้วจงเริ่มดับความ "เป็นพรหม" ที่มีในตัวเราอันหยาบ ๆ ใหญ่ ๆ ลงมาเรื่อย ๆ ตามลำดับ แล้วเราจะเกิด "ความเป็นพรหม" ที่สูงขึ้นเอง และต้องรู้ "ความเป็นพรหม" ที่สูงขึ้นนั้น ๆ แล้วอย่าหลง อย่าเสพย์ อย่าติด "ความเป็นพรหม" แม้จะสูงสุดปานใด ๆ เป็นอันขาดเราก็จะสิ้น "ภพ" ที่สำคัญยิ่ง "ภพ" หนึ่ง ได้ชื่อว่า ดับ "ภวตัณหา" แท้

๒. **"ชินะ"** คือ ผู้มีคุณลักษณะของ "พรหม" อีกขนาดหนึ่ง อันเป็น **"พรหมคุณ"** ที่ชนะความเป็น "พรหม" ขั้นดี ขั้นยอด ขั้นสูงสุด ทั้งปวงทั้งสิ้น

หมายความว่า เป็นผู้ชนะอย่างจริง เป็นผู้สูญสิ้นกิเลส ตัณหา อุปาทาน อย่างเกลี้ยงเกลา เป็นผู้อยู่จบ "พรหมจรรย์" ของศาสนาพุทธที่เดียว ไม่มีเชื้อกิเลสเศษกิเลสอะไรไปท่องเที่ยว "เกิด" ต่อในรูปภพ–อรูปภพไหน ๆ อีกเลย ได้ชื่อว่า เป็นผู้สิ้นกาม สิ้นภพ (คือ สิ้นทั้ง "กามภพ" และ "ภวภพ")

ดังนั้น ผู้ใดได้ดับกิเลสฆ่าตัณหาอันเป็น "กาม**ตัณหา**" ก็ดับได้ หมดสิ้น เป็นพ้นมลทินจาก "กา**มาสวะ**" ได้แล้ว เมื่อผู้นี้ดับ "ภพ" ดับ "ภว" อันเป็น "ภว-**ตัณหา**" และ "วิภว**ตัณหา**" ต่าง ๆ นี้ ลงให้หมด ไม่เหลือ แม้เป็น "รูป" ไม่เหลือ แม้เป็น "นาม" ของ "รูปจิต" และ ไม่เหลือ แม้ที่สุดทั้ง "รูป" ทั้ง "นาม" ของ "อรูปจิต" สิ้นเกลี้ยง เป็นพ้นมลทินจาก "**ภวาสวะ**" สุดท้าย (**ภวาสวะ** คือ จิตที่ยังหลงยึดเกาะเป็น "ภพ" อยู่ใน รูปจิต และ อรูปจิต ที่ละเอียดลึกซ้อนเข้าไปตามนัยที่อธิบายมาแล้วมากมาย แม้ใน "ปิตมห" พรหมที่เหลือเศษธุลีใดๆ นั้นด้วย) *ผู้นั้นรู้แจ้งแทงตลอดเห็นสภาวะ รู้สภาวะ ทำกับสภาวะนั้น ๆ ได้จริง และรู้แจ้งแทงตลอดเห็น***อาสวะ** ***รู้อาสวะ*** *ทำกับ***อาสวะ***นั้น ๆ ได้จริง ก็เป็นผู้พ้นมล-ทินจาก* "**อวิชชาสวะ**" ได้แท้

จึงเรียกว่า ผู้รู้แจ้ง ผู้พ้นพิเศษ ผู้จบอย่างรู้ ผู้หลับอย่างตื่น ผู้ไม่หลับใหลดับดิ่งนิ่งจมอยู่อย่างไม่รู้โลกไหน ๆ แต่กลับเป็นผู้รู้ผู้เห็นผู้แจ้งชัดกว่าใครไหน ๆ จึงเรียกขานว่า เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้สดใสเบิกบานอยู่โดยแท้ ภาษาบาลีว่า "พุทธ" หรือ เป็นพรหมที่มีความรอบรู้ถ้วนทั่วละเอียดลึกซึ้งอยู่พร้อมด้วย และเป็นผู้ที่วางความติดยึดที่ละเอียดลึกซึ้งนั้น ได้แท้ นั่นเอง คือ **ทั้งเป็นพรหม (ผู้ทำ, ผู้สร้าง) ทั้งเป็นพุทธ (ผู้รู้, ผู้วาง) อย่างจริงแท้อยู่ครบพร้อมในตัวเลย ที่เดียว** เป็นผู้ที่แสดงสภาวะธรรม หรือ แสดงความเป็น "พรหม" ที่เป็นเนื้อ เป็นแก่น เป็นสารัตถะ อันสำคัญแท้ ๆ แห่ง "สารธรรม" อันยิ่ง ได้จริง ๆ (มากน้อยตามลำดับความสำคัญที่ใช้กับกาลเทศะ) **แต่เป็นผู้ที่ไม่ยึดติด "พรหม" เลยสักชั้นเดียว** วาง**วิญญาณ** วาง**จิต**ที่มีสภาวะเป็นพรหมได้อย่างถูกตัวถูกตนถูกแท้ วางจริงได้จริง ๆ สิ้นเชื้อความเป็นพรหม แม้แต่ในขณะที่ยังเป็นคนเป็น ๆ ทั้งเป็นผู้ที่ร่วมมีชีวิตอยู่ใน "กามภพ" ก็ได้ด้วย และเมื่อตายดับขันธ์จาก "กามภพ" แล้ว

จึงไม่หลงยึดภพไหนของพรหมไปก่อรูป หรือ แม้อรูปอีกเลยอย่างแท้จริง **นี่แล คือ "ชินะ"**

เพราะมีความเป็น "พรหม" ในลักษณะอันสูงสุด คือ เป็นผู้ทำคุณงามความดีอันยิ่งใหญ่ และ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอย่างแท้จริงบริสุทธิ์ อยู่ครบ จึงได้ชื่อว่า "พรหม" แท้ และเพราะไม่มีการติดการหลงความเป็น "พรหม" อยู่ในตัว อยู่ในตนของเราเลย ได้จริงถูกสภาวะใน "จิต" ใน "วิญญาณ" ของตนแท้ ๆ แน่ ๆ ไม่หลงดีหลงชั่ว ไม่หลงใหญ่หลงเล็ก รู้แจ้งในจิตชัดว่า การไม่สร้างสัตว์ ไม่สร้างบุคคล นั้น ทำได้อย่างไร ? และการให้เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นถึง "พรหมสัตว์" เป็นถึง "อริยบุคคล" ก็ดี เพียงตาม "สมมุติ" นั้น ทำกันแค่ไหน ? อย่างไร ? และสภาพ "วาง" สภาพ "ดับไม่เหลือ" คือ สภาพเป็นอยู่แค่ไหน ? อย่างไร ? ก็รู้ชัดทำได้แน่ๆ ผู้ใดวางได้ขาดสิ้นจริง หมดรสสิ้นชาติในจิตจริงแท้ เพราะเกิด "อนัตตสัญญา" คือ รู้แจ้งในสภาวะของ "อนัตตาธรรม" ของ "สุญญตาธรรม" ถูกสัดถูกส่วน อันปรากฏกับจิตตนอยู่เสมอ ๆ แท้ เข้าใจสภาวะขันธ์ ๕ ชัด ไม่หลงแม้ "เวทนา" ลักษณะต่างๆ ("มโนปวิจาร" ต่างๆ) ก็รู้สภาวะที่ยังดำเนินบทบาทอยู่ในขณะยัง "มีชีวิตเป็นปัจจัย" ได้ และไม่หลงติดไม่หลงเสพย์จริง ๆ แท้ ๆ ด้วย ผู้นี้ก็เป็นผู้หมดสิ้น "อัตตา" ใด ๆ ก็ไม่เหลือ จึงได้ชื่อว่า "ชินะ" หรือ "พุทธ"

จงทำตนดั่ง "พรหม" แล้วจงวางตนให้เป็น "พุทธ"

ผู้ที่จะเจริญสูงสุดโดยแท้จริงยิ่งกว่าใครๆ ทั้งหมดนั้น(ชินะ) จึงมีไม่ได้ใน "ภพ" ใดๆ อื่น จะต้องอาศัย "กามภพ" นี้แห่งเดียวเท่านั้น คือ โลกมนุษย์นี้ อยู่ในภพคนเป็น ๆ นี้ มีชีวิตเป็นคนร่วมอยู่กับโลกนี้แท้ ๆ ได้ชื่อว่า เป็น "พรหม" ที่มีหน้าตามีร่างกายเป็นคน. "พรหม" ที่มีกายหยาบ เป็นคน นี่แหละ คือ พรหมที่แท้จริง ทั้งสูงยิ่งด้วย พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ หรือ ผู้อยู่จบ "**พรหมจรรย์**" อย่างสูงสุดยิ่งกว่า "อรหันตสาวก" ใด ๆ

ทุกๆ พระองค์ จึงจะต้องมาเกิดมาดับขันธ์ในสภาพคนเป็นๆ นี้ ทั้งสิ้น และได้ทำหน้าที่ "พรหม" หรือ "บิตมห" หรือ "พระบิดา" ได้อย่างมากมายกว้างขวางยิ่งเป็นที่สุดแก่สัตว์โลก ทุกภพทุกภูมิถ้วนทั่ว ได้โปรดเทวดา มนุษย์ มาร พรหมทั้งหลายมากมาย แล้วพระองค์ก็เป็น "ชินะ" อีกด้วย คือ ไม่รักใคร่หลงใหลยึดติดยินดีความเป็นพรหม หรือ เป็นบิตมห เป็นพระเจ้า เป็นพระบิดาแห่งพระบุตรใดๆ ทั้งสิ้น (พรหมอย่างที่ ๑ "บิตมห" นั้น มิได้ทั้งในภพคนเป็นๆ และทั้งภพคนตายแล้ว) "ชินะ" จะดับจะสูญกันในกามภพนี้แน่ๆ หรือ สิ้นทรากกันสนิทในร่างๆนี้ ไม่เหลือเศษไม่มี "อัตตา" หรือ "ปรมาตมัน" ใดๆ อีก สิ้น "สันตติ" (สัมพันธภาพ) ทางวิญญาณที่จะไปเกิดอีกเด็ดขาด "ตายสูญ" จริงๆ ไม่ต้อง "ฟื้นคืนชีพ" ไม่ต้องไปอยู่ที่ "พุทธเกษตร" ไหนๆ อีก

"ชินะ" หรือ พรหม หรือ "พระเจ้า" ชนิดที่มีความเป็นพุทธนี้.....

(ก.) จะต้องเป็น "มนุษย์ชมพูทวีป" คือ เป็นคนเป็นๆ มีร่างกายที่เห็นได้ อยู่ร่วม**ในโลกกับเรานี้** (อิธ) เท่านั้น จะเป็นคนอยู่ในถิ่นแคว้นแดนใด ประเทศไหนในโลก ก็ได้ ให้มีเนื้อหนังมังสา มีร่างกาย มีใจอันบริบูรณ์ ก็แล้วกัน *(มิใช่หมายเอาเฉพาะ มนุษย์ในประเทศอินเดีย พระพุทธเจ้าท่านตรัสอยู่ที่อินเดีย ท่านก็หมายเอา มนุษย์ที่ในอินเดียเอง อันเป็น "คนเป็นๆ" เพราะท่านต้อง "เน้น" ลงไปที่ "คนเป็นๆ" นั้น จึงทำให้คนเข้าใจผิดว่า หมายเอาแต่เฉพาะคนอินเดีย)*

ผู้ตาย หรือ ดับขันธ์ไปจากร่างคนเป็นๆ แล้ว ไม่ได้ชื่อว่า "มนุษย์ชมพูทวีป" ที่สามารถบรรลุเป็นพระ "ชินะ" หรือ "พุทธ" ได้

ที่ได้ชื่อว่า "มนุษย์ชมพูทวีป" ก็เพราะเป็นผู้มีสภาพเต็ม มีรูปนาม ขันธ์ ๕ บริบูรณ์เต็มกล้าแข็ง ทั้งกายหยาบ–กายละเอียด เป็นผู้ได้สภาพความเป็นสัตว์โลกบริบูรณ์ยิ่งที่สุด (**สุรภาโว**) เป็นผู้มีสติ เป็นผู้มีกำลังแห่งสติดีเก่ง สามารถแยกจิตออกจากอารมณ์เสพย์ อารมณ์เพลิน ยึดติด เอามาระลึกรู้สภาพธรรมอื่นได้ (**สติมันโต**) และ เป็นแดนที่ที่ประพฤติพรหมจรรย์อันประเสริฐสุดได้ ในภพนี้ ณ ที่นี่เท่านั้น คือ จะเป็น "อริยะ" เป็น "อรหันต์" แท้ๆ จริงๆ หรือ สูงสุดขั้นเป็น "อรหันตสัมมา-

สัมพุทธเจ้า" ก็จะเป็นได้ในขณะที่อยู่ในสภาพนั้นภพนี้เท่านั้น อยู่แดนอื่น ภพอื่น สภาพอื่น รูปธรรมอื่น นามธรรมอื่น ไม่ใช่ที่จะเป็นอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ (**อิธพรหมจริยวาโส**)

(ข.) และเป็น "มนุษย์อุตตรกุรุทวีป" ด้วย เพราะเป็นผู้ไม่มีความยึดติดอะไร เป็นของเราแล้ว ไม่มีความเห็นแก่ตัว หมดตัวหมดตนอย่างแท้ ๆ จึงหมดทุกข์สนิทจริง (**อมโม**) ทั้งไม่ยึดเอาอะไรไว้ ไม่ฉวยเอาอะไรอีก ไม่มีความหวงแหนจริง ๆ มีแต่ให้ ๆ ๆ เป็นของผู้อื่นเรื่อยไป (**อปริคคโห**) เป็นผู้ที่จบสิ้นอย่างแน่นอน เป็นผู้มีธรรมชาติเครื่องเจริญแห่งสิ่งที่ประกอบกัน *อันได้กำหนดแล้ว* เป็นผู้สามารถทำรอบแห่งการปรุงแต่งเอาเองได้ตามกำหนด เป็นผู้ทำความเกิดแห่งจิต และทำความดับแห่งจิตได้เองอย่างแน่นอน (**นิยตายุโก**) ซึ่งแตกต่างกับของ "ปิตมห" ตรงที่ "ชินะ" รู้เกิดรู้ดับ ทำเกิดเองแล้วทำดับเองได้อย่างแน่นอนด้วย และมี "ดับ" เป็นที่สุด เรียกว่า มี "สุญญตา" เป็นที่สุด ส่วนของ "ปิตมห" นั้น ยังเป็นปรมาตมันมี "นิรันดร" เป็นที่สุด

(ค.) เพราะเป็นผู้ที่ดับความเป็น "มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป" ในตน ให้สิ้นเกลี้ยงได้แล้ว คือ "ดับอนุสัย" ดับ "อาสวะ" หรือ ดับ**นาม-รูป**ที่เป็นเชื้อเก่า เป็นกายทิพย์ อันหลงเหลือยึดเกาะอยู่เดิมของเราลงได้ **"มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป"** คือ **ผู้มีเชื้อของอดีต** คือ ความไม่หมดตัวตนที่ยังเป็น "มโนปุพพัง" คือ จิตที่ยังเกาะกันยังยึดเป็นตัวตน(อัตตา) ที่เห็นได้ยากยิ่ง เหมือนไม่มีตัวตน ถ้าจิตผู้ใดยังไม่รู้เห็น "**วิเทห**" อันหมายความว่า ความไม่มีรูปร่าง ไม่มีกาย หรือ กายอันยิ่ง หรือ กายทิพย์ (คือ จิตที่ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไปนั่นเอง วิ แปลว่า ไม่ หรือ ยิ่ง **เทห** แปลว่า กาย, ร่าง, ทรง, รูป) อันเป็นเชื้อเป็นมูลเก่า เป็นเชื้ออันตั้งต้นเป็นตัวการสำคัญอันยิ่งใหญ่ในส่วนลึกของจิตที่มาก่อนสิ่งอื่น เป็นตัว "เหตุ" แท้ (**ปุพพ** แปลว่า แรก, เก่า, ก่อน, เบื้องต้น, มาก่อนสิ่งอื่น) ผู้นั้นก็จะดับ "ปุพพวิเทห" ในตนลงไม่ได้

ฉะนั้น กายทิพย์ตัวเก่า ที่เป็นจิตอนุสัย ที่ยังเป็นตัว "เหตุ" วิญญาณกิเลส ที่มาก่อนสิ่งอื่นเหล่านี้ ถ้าเราไม่รู้มันจริงๆ เข้าใจมันชัดๆ ไม่ได้แล้ว เราก็จะดับของ "เก่า" อันตกตะกอนนอนนิ่งคอยรับอาหารสืบต่อชีวิตออกมาดิ้นอีก ลงไม่หมดเกลี้ยง ไม่สิ้นรอบอย่างแท้จริง เพราะมันเป็น "อดีต" จริงๆ(อตีต) คือ มันเป็นสิ่งที่ไม่ครบ ๓ แล้ว(ไม่เป็นไตรลักษณ์) กล่าวคือ มันไม่เดินวน มันไม่หมุนแล้ว แต่มันนิ่ง มันหยุดมันนอนอยู่ มันไม่ปล่อยทิ้งคืนแก่สมมุติโลกไป มันยังหลงยึด หลงเหนี่ยวไว้อยู่โดยแท้จริง (**อ** แปลว่า ไม่. **ตีต** แปลว่า ๓) มันจึงได้ชื่อว่า ยังเป็นตะกอนเก่าๆ(ปุพพ) ตกค้างอยู่ใน "จิต" ของเรา(วิเทห) ถ้ายังเข้าใจอนิจจัง อนัตตาอันชัดลึกแท้ และเห็น "ทุกข์" อันละเอียดสุขุมยังไม่ได้ เราก็จะยังมีเชื้อของ "อดีต" ที่กลายเป็น "**ปุพพวิเทห**" และยังยึดแดน(**ทวีป**) ยึดภพ เป็น "**มนุษย์**" เป็นสัตว์โลกอยู่อีกต่อไปอยู่นั่นเอง แล้วก็คอย "ปัจจัย" ที่จะมาร่วมมือแคะไค้ออกมา หรือเมื่อมี "ปัจจัย" มาคลุกเคล้า ปรนปรุง ร่วมสร้าง หรือ **ปลุกยักษ์หลับให้ตื่น** ก็จะหลงดิ้นก่อชีพ กระพือชีวิตขึ้นมาอีก เพราะความหลง เพราะความไม่รู้ เพราะยังยึดว่านั่นดี นี่จริง โน่นงาม(สุภ) อะไรต่างๆอยู่นั่นแล้ว

"ปัญญา" สุดยอดจึงจะต้องเข้าใจ "สมมุติ" ในโลกนี้ ให้ตรง ให้แท้ ให้ได้จริงๆ ตามกาละ เพราะ**ใดๆในโลกก็ล้วน "สมมุติ" ที่ดำเนินบทบาทอยู่อย่าง "อนิจจัง" และล้วนเป็น "อนัตตา" ทั้งสิ้น** หากคนผู้รู้แจ้งเห็นจริงผู้ใดแทงทะลุ**สมมุติ**นั้นๆได้จนเป็น "อนิจจสัญญา" และ "อนัตตสัญญา" จริงๆสิ้นถ้วน ก็จะถึง "วิมุติ" อย่างจริง แล้วก็ยังทรงชีวิตยังทรงขันธ์ ๕ อยู่กับ "สมมุติ" ต่างๆ ในโลกไปเพียงอนุเคราะห์สัตว์โลก ให้เดินทางสู่ "วิมุติ" สู่จุดดีที่สุดโดยแท้จริงไปตามควรเท่านั้น

(ฆ.) เพราะเป็นผู้ที่ดับ ความเป็น "มนุษย์อปรโคยานทวีป" (หรือ มนุษย์อมรโคยานทวีป) ในตนให้สิ้นเกลี้ยงได้แล้ว คือ ดับ "กิเลส" ดับ "ตัณหา" หรือ ดับ**นาม-รูป** ที่เป็นเชื้อใหม่ เป็นความหลอกความล่อ เป็นความไม่รู้จักตาย ไม่รู้จักดับสิ้น(**อมร**) เป็นสมมุติอันใหม่ในโลก ที่เป็นไปอย่างไม่รู้หยุดลงสิ้นเกลี้ยงได้อย่างแท้จริง **ซึ่งมันจะมีแต่หลงเห็นตาม ยึดตาม**

คิดปรุงตามโลกีย์เขาต่าง ๆ นานา

"มนุษย์อปรโคยานทวีป" คือ **ผู้ที่มีความใฝ่ฝัน มีความเพ่งเล็ง มีความมุ่งหวัง อันเป็น "อนาคต"** คือ ความยังดิ้นรน ยังสืบสาว ยังโยงใยแผ่ขยายกว้างไกลออกไปอยู่เรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด หลงอยู่ในสิ่งที่ยังไม่มี ยังไม่เป็น ยังไม่มาถึง (อนาคต แปลว่า ซึ่งยังไม่มาถึง)

"จิต" ที่ยังวิ่งออกไปหาสิ่งซึ่งยังไม่มาถึง นั่นแล คือลักษณะของ "อปรโคยาน" มันเป็นความไม่หยุด มันมีแต่ความไม่รู้จบ มันมีแต่สภาวะแล้ว ๆ เล่า ๆ มันมีแต่ความไป ๆ มา ๆ นิ่งลง ณ จุดใดแท้ ๆ ก็ไม่มีได้สักที

มันมีแต่คำว่า อื่นอีก และอื่นอีก อันเรียกได้ว่า เป็น **"อปราปโร"**

มันมีแต่ติดตามไปไม่มีสิ้นสุด มันมีแต่ความสืบต่อ อันเรียกได้ว่า เป็น **"อปราปริโย"**

อปร นั้นแปลว่า อื่นอีก เบื้องหน้า เรื่อยๆไป **โค หรือ โครูป** แปลว่า สิ่งที่จะเป็นเครื่องยึด สิ่งที่จะเป็นเครื่องอาศัย ซึ่งเราจำกัดลงหมายเอาว่า เป็นทรัพย์บ้าง เป็นแผ่นดินบ้าง เป็นพระอาทิตย์บ้าง เป็นวัวบ้าง ตลอดจน เป็นคำพูด เป็นสวรรค์ เป็นรัศมี เป็นแก้ว เป็นน้ำ ฯลฯ ล้วนเป็นเครื่องมือเครื่องอาศัยทั้งสิ้น **ยาน** แปลว่า การไป เครื่องนำไป วัตถุสำหรับนำไป

ดังนั้น ผู้ถูกทรัพย์ ถูกแผ่นดิน ถูกคำพูด ถูกสวรรค์ ถูกแม้รัศมี หรือ รังสี ฯลฯ หรือ อะไรก็ตาม รวมความชัดๆ ก็คือ "ความเป็น–ความมี" อันจะไม่ยอมหมดสิ้น (อมร หรือ นิรันดร) นั่นเอง เป็นสิ่งดิ้น เป็นเครื่องพาเครื่องนำไปอย่างไม่รู้หยุด ตลุยสู่เบื้องหน้าเรื่อยไป ก็นั่นแลคือ "มนุษย์" หรือ สัตว์โลกผู้ตกอยู่ในแดน (ทวีป) ที่เรียกว่า **"อปรโคยาน" หรือ "อมรโคยาน"** แท้ๆ

ส่วน**ผู้ที่เป็น "ชินะ" นั้น** เป็นผู้**รู้**ความเป็น "มนุษย์อปรโคยานทวีป" ได้แท้ๆ และได้**ดับ**ความเป็น "มนุษย์อปรโคยาน" ให้แก่ตน นั่นคือ **เป็นผู้ดับความเป็น "โลกหน้า" หรือ ดับความเป็น "นิรันดร" ได้อย่างพอเหมาะ–อย่างลงตัว ถูกเชื้อถูกเนื้อแท้แล้วจริง**

"ชินะ" หรือ **"พุทธ"แท้ๆ** อันมีความเป็น "พรหม" อยู่ในตัวด้วยเต็มรูปนั้น จึงเป็นผู้ดับผู้วางสนิทได้ทั้ง "อดีต" นั่นคือ รู้แจ้งในความเป็น **"มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป"** ในตน และดับได้วางได้อย่างแท้ เป็นผู้ไม่งมงายหลงไปกับ "อนาคต" อย่างรู้ความจริงของเหตุของปัจจัย อันไม่เลยเถิดเลยจริง โดยรู้ "ความจบแห่งความจบ" รู้"ความเป็น"–รู้"ความตาย"ของสัจจะอย่างละเอียดลออลึกซึ้งถ้วน นั่นคือ รู้แจ้งในความเป็น **"มนุษย์อปรโคยานทวีป"** ในตน และดับได้วางได้อย่างแท้ เป็นผู้เข้าใจอนิจจัง และ อนัตตาอยู่กับ "ปัจจุบัน" เป็นผู้รู้แจ้งแทงทะลุเป็น "ปริวัฏฏ์ ๓" (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) ในทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงอย่างไม่ฉงนสนเท่ห์ในอะไรเลย จึงเรียกว่า เป็น**ผู้มี "พรหมจรรย์"** คือ *มีความประพฤติอันประเสริฐ มีพฤติการณ์เป็นพรหมจริงๆแท้ๆ ทั้งแถมเป็นผู้รู้ใน "พรหม" นั้นชัดๆ เจนๆ แล้วก็ไม่หลงยึดแม้แต่เศษเสี้ยวของความประพฤติอันประเสริฐที่ตนได้ประพฤติใดๆ เลยจริงๆ* จึงได้ชื่อว่า เป็น **"มนุษย์อุตตรกุรุทวีป"** อย่างตรง และยังเป็น **"มนุษย์ชมพูทวีป"** แท้ๆ ด้วย

นี่แลคือ**ยอดแห่ง "ธรรม"** อย่างแท้จริง แต่นับเป็น "พรหม" ในลำดับที่ ๒ ก็เพราะ**ผู้เป็น "ชินะ" นี้ ไม่ยึด "พรหม" เป็น "นาโถ" (ที่พึ่ง) ของตน หรือ ไม่ยก "พรหม" เป็นเจ้าเหนือตน** แต่**ยึดตัวเอง หรือ ที่จริงยึด "บัญญา" ยึด "วิมุติ" (อันเป็น "พุทธ") แห่งตนเป็นที่พึ่งที่แท้จริง หรือ มีตน (คือ วิมุติ–บัญญา อันเป็นอริยะ) นั่นแหละ เป็นเจ้าแห่งตน และเป็น "พระเจ้า" ในตนเอง**

ซึ่งก็มีความหมายตรงกันแท้แล้ว กับพระพุทธพจน์ที่ว่า **"ตนของตนนั่นแลเป็นที่พึ่งของตน"** นี่คือ **ที่พึ่งอันเกษม** เป็นที่สุดแท้ๆ เพราะเท่ากับผู้นั่นพึ่ง **"พุทธ"** แน่ๆ พึ่ง **"ธรรม"** จริงๆ อันถูกอันตรง**สภาวะที่มีในตนของตน** นั่นเอง และตนนั่นแหละชื่อว่า **"สงฆ์"** ที่มีความเป็นอริยะขั้นสุดที่เรียกว่า "อรหันต์" ด้วย

และ ไม่หลงมี "พรหม" หรือ มี "พระเจ้า" เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ จะมี "พรหม" มี "พระเจ้า" จริง ๆ อยู่ตามกาล ตามอายุที่ได้ยอม **สมมุติ** อยู่ตามโลกเท่านั้น เมื่อหมดกาละ ก็จะปล่อยวางความเป็นพระเจ้า หรือ พระพรหมลงเสีย ก็จะไม่มีแม้แต่ "พรหม" หรือ แม้แต่ "พระเจ้า" (ที่เขายึดกันว่า เป็นนิรันดรตามใคร ๆ อื่นเป็นอันขาด) ดังนั้น จึงเป็น "พรหม" เป็น "พระเจ้า" ที่มีอายุตามที่ตนสร้าง หรือ ตนเจตนาบันดาลขึ้น(เกิด)เป็นครั้งคราว ในขณะที่ "จิต" ของตนทำความดีนั้น เท่านั้น (พรหมชั้นเลว ก็จะไม่ยอมเป็นเสียด้วย) แล้วก็ดับ หรือ ตายไป เมื่อจบกิจ (นิยตายุโก คือ เป็นผู้มีอายุที่แน่นอน เพราะเป็นผู้ทำเกิดทำตายเอาเองได้) ความยืนนานที่สุดที่จะมีพรหมมีพระเจ้าเกิดอยู่เป็นอยู่ได้ในคนผู้นี้ (มนุษย์อุตตรกุรุทวีป) ก็เพียงขันธ์ ๕ ของตนยังไม่แตกดับเท่านั้น (ยังมีชีวิตเป็นปัจจัย) เป็นอย่างนานช้าที่สุดสำหรับตน ไม่มีพระเจ้านิรันดร พระพรหมอมตะอะไร ให้เป็นภพเป็นชาติอันเหลือตัวยึดตนกันอีกแล้ว ถ้าสิ้นขันธ์ ๕ ของตนลงเมื่อใด พรหมก็ดี พระเจ้าก็ตาม ของคนผู้นี้ ก็เป็นอันสิ้นสุดลง หมดสูญด้วย อย่างสนิทแท้จริง

ผู้รู้ "ทั่ง" แท้ "ทะ" แท้ ผู้นี้ จึงเป็น "พรหม" (พระเจ้า) แต่ไม่เป็น "พรหม" (พระเจ้า) ที่ยืนนานเที่ยงแท้ จนได้ชื่อว่า "อัตตา" อันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีสูญ หรือ "พระจิตวิญญาณใหญ่" อันมีเป็นนิรันดร ซึ่งกล่าวขานกันว่า "ปรมาตมัน" อันอยู่นอกตนนอกตัวใด ๆ กับใครเลย

จงรู้แจ้งความเป็น "พรหม" เป็น "พระเจ้า" ให้จริง ให้ถูกตรง และทำตนให้เป็น "พรหม" เป็น "พระเจ้า" เสียเองให้ได้ หรือ คือ ทำตนให้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่ง **คุณธรรมอันประเสริฐสูงยอดของพรหมของพระเจ้า ให้ได้ทุกขณะ ทุกโอกาสที่แสดงตน** ให้ได้จนกว่าเราจะสูญสลายขันธ์ ๕ แตกทำลายไปเป็นที่สุด

๓. **พรหมจริยะ (พรหมจรรย์)** คือ คุณลักษณะทุกขนาดของความเป็น "พรหม" แท้ ๆ หมายเอาแต่ **พฤติกรรมแห่งคุณงามความดี หรือ ความประพฤติอันประเสริฐ(พรหมคุณ)** นั้นๆ ที่ยังมีในมนุษย์ ซึ่งถ้าผู้ใดมีได้อย่างสูงส่งขนาดขั้น "ปิตมห" ก็เรียกว่า มี "พรหมจรรย์" ขั้น **ปิตมห**

ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว หรือ ถ้าผู้ใดมิได้สูงสุดยอดกันถึงขั้น "ชินะ" ก็เรียกว่ามี "พรหมจรรย์" ขั้น **ชินะ** ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว อีกเช่นกัน นั่นเอง หรือ หากผู้ใดจะมี "พรหมคุณ" ลดน้อย ลดหลั่นลงมาแค่ขั้นเท่าใด ๆ ก็คือ ความมี "พรหมจรรย์" กันจริง ๆ เท่านั้น ๆ

"พรหมจรรย์" หรือ "พรหมจริยะ" นั้น แปลความได้ว่า พฤติกรรม ซึ่งอันประพฤติราวกะความประพฤติแห่งพรหม เป็น "ความประพฤติอันประเสริฐ" เป็นผู้มี "พฤติการณ์เหมือนพรหม" คำว่า "พรหม" ในสมัยพุทธกาลนั้น มีความหมายถึง "ความประเสริฐสูงสุด" ดังนั้นผู้ใดมี**ความประพฤติอันประเสริฐอันสูงสุด จนเป็นยอดได้** จึงเรียกว่า เป็นผู้**อยู่จบ "พรหมจรรย์" นั้นได้**จริง คือ เป็นผู้มีความประพฤติราวกะพรหม นั่นเอง *(จรรย์, จริยะ แปลว่า ความประพฤติ)* และในศาสนาอื่นๆ เขาก็เรียกผู้อยู่จบ "พรหมจรรย์" ของเขาว่า เป็น "อรหันต์" ของเขาเหมือนกัน ในสมัยพุทธกาล โดยเฉพาะในอินเดียมีมากมายหลายลัทธิ หลายศาสนา ซึ่งตามทัสสนะของ "พุทธ" ก็เห็นอยู่ว่า มี "คุณธรรม" มาก–น้อย ตามที่ผู้สามารถมี "ปัญญาธิคุณ" จะเห็นได้จริง แม้บางลัทธิจะมีเป้าหมายเน้นอะไร "มากไป" หรือ "น้อยไป" ก็ตามความเห็นของเจ้าลัทธิ เจ้าศาสดานั้นๆ ซึ่งแม้ขั้นสูงสุด ที่น่าสังเกตก็คือ แต่ละลัทธิ**ยังไม่วางสนิทใน "พรหมจรรย์" ที่ตนมีตนได้ หรือ ยังไม่หมดรสในศักดิ์ศรีแห่งความประเสริฐนั้น** มันยังเหลือ**เศษของ "อัตตา"** อยู่จริง ๆ

ซึ่งเป็น "ความยึดใยละเอียด" สุขุมและบางเบายิ่งแท้ ๆ ที่รู้ยากเห็นยากเป็นที่สุดแห่งที่สุด มันยังมีเศษละอองของการหลงดี หลงเด่น เป็นตัวเป็นตนธุลีสุดท้ายอยู่ยังไม่ปล่อยคืน สลัดคืน(ปฏินิสสัคคะ) เพราะไม่แจ้งใน "อนัตตา"

หรือ อาจจะยังมีเศษธุลีของ "กาม" ของ "สักกายะ" อยู่ก็ยังได้ ยังมีความเป็นเทพ เป็นพรหมนั้นติดไปด้วย ตามขนาดที่เป็นจริงของผู้มีมากมีน้อยนั้น ๆ อีกที จึงยังไม่พ้น "ปรมาตมัน" อยู่นั่นเอง

ถ้าผู้ใดล้างอาสวะสิ้นเกลี้ยงจาก "กาม" แท้ โดยพ้น "กามาสวะ" สนิทจริง

แต่ยังไม่หมดสิ้น "ภวาสวะ" เสียทีเดียว ดังที่กำลังพูดถึงอธิบายถึงอยู่นี้ ผู้นั้นจะไม่เวียนกลับมาเกิดอีก พุทธศาสนานับว่า **เป็น "พระอนาคามี"** แต่ถ้าผู้ใดไม่สิ้นเกลี้ยง "*กามาสวะ*" (*หมายถึงขั้นสิ้น "อาสวะ" หรือ ขั้น "อนุสัย"*) *ก็ยังจะต้องเวียนกลับมาเกิดอีกอยู่* พุทธศาสนาอันมี**สัมมาอริยมรรค**ประกอบด้วย องค์ ๘ รู้แจ้ง**อริยสัจ ๔** นี้ เท่านั้น ที่รู้ระดับของกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน อย่างละเอียด นับ ต้น–กลาง–ปลาย เป็น*วิติกมกิเลส* (หยาบ) –*ปริยุฏฐานกิเลส* (กลาง) –*อนุสัย-กิเลส* (ละเอียด) หรือ *โอรัมภาคิยสังโยชน์* อันคือ กิเลสหยาบๆ เบื้องต้น ๕ อย่าง ซึ่งมี*สักกาย* และ*กามราคะ*เป็นใหญ่ และ*อุทธัมภาคิยสังโยชน์* อันคือ กิเลสละเอียดเบื้องสูง ๕ อย่าง ซึ่งมี*รูปราคะ อรูปราคะ มานะ* แม้ที่สุดเศษธุลีอัตตาต่างๆ ที่เรียกว่า "*อุทธัจจะ*" ล้วนคือ **"อวิชชา"** ที่จะต้องเรียนรู้ และ ดับให้เกลี้ยงกันให้ได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น **ผู้จะหมดเชื้อการเวียนกลับ หรือ ยังไม่หมดเชื้อจริง** ผู้มี**ปฏิสัมภิทาญาณ**แท้ของพุทธศาสนา จึงสามารถรู้แจ้ง แบ่งระดับ พระอริยะขนาดต่างๆ ได้ อย่างมีขีดขั้น มีระดับเป็น **"สมณะ ๔ จำพวก"** ดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงยืนยันไว้ใน "มหาปรินิพพานสูตร" ก่อนดับขันธ์ปรินิพพานว่า ศาสนาพุทธนี้มี**มรรคปฏิปทา อันเป็นอริยะ** จึงสามารถแบ่งอริยะออกได้เป็น ๔ ขนาด หรือ ๘ ขนาด และ รู้ได้ใน "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ละเอียดยิ่งด้วย สูงต่ำอย่างไรย่อมรู้ "คุณจิต" แจ้ง "คุณธรรม" ได้จริงๆ

จึงขออย่าได้ประมาทกันเลย นักปฏิบัติทั้งหลายเอ๋ย ! ประพฤติจริง ให้แจ้งจริงๆกันให้ได้เถิด ธรรมะนี้สุขุมลึกซึ้งยิ่งนัก สำคัญที่สุดคือ ขอให้ระวัง**ตราบ "สักกาย" และ "กามราคะ" ในตน**กันดูดีๆ ก่อนเถิด เพราะนั่นคือ **"เบื้อง-ต้น"** อย่าเพิ่งไปหลง **"รูปจิต–อรูปจิต" ที่นั่งหลับตากันเอาจนได้จนเป็น** (รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิตในฌาน) แล้วก็ไปหลงเสพย์หลงติด รูปฌาน–อรูปฌานกัน จนกลายเป็นกิเลสเพิ่มสุมเข้ามาให้ตนอีก นั่นคือ **"กาม" ก็ไม่ละ แถมเอา "ภวตัณหา" ซ้อนซ้ำทับถมตนเข้ามาอีก** มันจึงขาดทุนหลายต่อเหลือเกิน

"กาม" ก็ไม่สิ้นอาสวะ แถมตนเองต้องไปดักดานยึดเสพย์หลงตนอยู่ใน "ภพ" ของรูปาวจรจิต หรือ อรูปาวจรจิตให้เสียเวลาเนิ่นนานหนักหนา

ที่สุดเชื้อ "กาม" ยังไม่เกลี้ยง แม้จะสามารถเข้าไปหลบอยู่ในภพในภูมิของ **รูปภพ–อรูปภพ** ได้นานเก่งเท่าใด ๆ มันก็เสียเวลาเท่านั้น ๆ **แต่แล้วก็ต้องเวียนกลับมาเกิดใน "กามภพ" อีกจนได้ เพราะความไม่สิ้นแห่ง "กามาสวะ" นั่นแล**

จึงควรทำให้เป็นไปตามลำดับ ๆ ให้ถูกต้องตรงกับตนจริง ๆ ให้ได้เถิด อย่า **หลงเข้าใจผิด** ว่า เรียนเข้าไปดับ ไปฆ่า "อรูปจิต" ใน "อรูปภพ" ได้เลยนั้น จะเป็นการ **เรียนลัด** ทำ "เจโตวิมุติ" เป็นที่สุดได้โดยเร็ว ชนิดไม่ต้องเสียเวลามามัวเรียนรู้ และ เรียนฆ่า "กามราคะ" ฆ่า "สักกาย" เสียก่อน เป็นอันขาด ผู้คิดอย่างนั้นเป็นคนประมาทโดยแท้

ผู้สามารถดับจิต ฆ่าจิตตน ได้เก่ง ต่อให้ถึง "**อสัญญี**" คือ สิ้นจิต สิ้น "สัญญา" ได้ออกขนาดนั้น หาก "กาม" ยังไม่สิ้น ยังมีอาสวะอยู่ หรือ "สักกายะ" ยังออกหนักแอ้อยู่ มันก็จะยังเวียนกลับอยู่นั่นแล้ว แม้จะเก่งสุดเก่งไปยึดภพสร้างภูมิแห่ง**อสัญญี**ไว้ได้นานเท่านานขนาดไหน ๆ ก็ตาม เมื่อหมดแรงยึด สิ้นความเก่งที่จะทำตนให้เป็นผู้มี "คุณจิต" ตั้งอยู่ในภพ "อสัญญี" นั้น ๆ (เพราะไม่หมดเชื้อจิตแม้แต่ "กามจิต" จริง) แล้วมันก็จะต้องเวียนสู่ "กามภพ" อีกจนได้อย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงเลย

แม้จะต่อให้ *ผู้มีความเก่งขั้นทำเจโตสมถะได้* "**อรูปฌาน ๔**" **หรือ มี "สุทธาวาส ๕" แถมเข้าไปอีก** หากไม่มีปัญญาแจ้งแทงทะลุตนว่า ตนพ้นเชื้อ "กาม" แล้วหรือยัง ? อย่างจริงแท้แล้ว ก็ยังไม่อาจสามารถเข้าสู่ "อรูปฌาน ๔" ที่แท้ที่จริงถูกจิตถูกภูมิได้ และแม้ "ภูมิสุทธาวาส" ก็จะ "สุทธ" หรือ บริสุทธิ์แท้ไม่ได้สะอาดเกลี้ยงจริงอยู่นั่นเอง อย่างเก่งก็ได้ "สัญญา" อย่างหนึ่งเสพย์ในขณะที่ยังไม่ตายนี่เท่านั้น

หรือ แม้จะทำตนให้มี **คุณจิตขั้น "สุทธาวาส ๕" ตามที่ตนคิด ตนกำหนดเอาเอง** มันก็เพียงตนเข้าใจเปล่า ๆ เป็นเพียงทิฏฐิของผู้นั้น ๆ เพราะโดยจริงแล้ว **หากเป็นผู้เดินทางมาผิด โดยยึด "อสัญญีภูมิ" เป็นหลักยึด**

เป็นแดนเสพย์ เป็นสถานที่ตนจะเข้าไปสิงสู่อยู่แล้ว คนผู้นั้นจะจบอยู่ได้แค่ "อสัญญีภูมิ" จะเข้าสู่ "สุทธาวาสภูมิ" ไม่ได้ คนผู้นั้นจะไม่สนใจใน **"ภูมิสุทธาวาส"** เพราะนั่นเป็นแดนแห่งอุดมคติ เป็น **"วิหาร" อันยอดสุดของ "พรหม" แท้ๆ ของ "พระเจ้า" อย่างสูงเยี่ยมถูกตรง ไม่ใช่สถาน หรือ ดินแดนของ "พรหม" ขั้นต่ำเลยจริงๆ มันเป็น "ภูมิแห่งความไม่เห็นแก่ตัว"** อันมีเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขา เป็น **คุณจิต–คุณธรรม อย่างแท้จริง ของผู้ที่ทำจริง มีจริงเท่านั้น**

ส่วนผู้**เสพย์ "อสัญญี" โดยหลงเป็นสุข**นั้น ยังคือ ผู้เห็นแก่ตัวอยู่ ผู้ยังเห็นแก่ตัวตนจัดชนิดหนึ่งเอาด้วย จะนับว่ามี "เมตตา–กรุณา" ผู้อื่นนั้นยังไม่ได้

ลัทธินั่งหลับตา "ดับจิต" จึงคือ ลัทธิ "เห็นแก่ตัว" แท้ๆ จริงๆ **อย่าเข้าใจว่า เป็นแนวเดียวกับ "พุทธ" เป็นอันขาด** ถ้าจะฝึกหัดด้วยวิธี "นั่งหลับตา" ให้เป็นกรรมวิธีในการปฏิบัติ "พุทธธรรม" นั้น จะต้องศึกษาทางปริยัติให้ดีๆ **ให้เข้าใจเป็น "สัมมาทิฏฐิ" ให้ได้เสียก่อน** แล้วก็จะปฏิบัติได้ผลบ้างเหมือนกัน หากยังไม่เข้าใจถ่องแท้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ดีแล้ว ไปปฏิบัติธรรมแบบ "นั่งหลับตา" บำเพ็ญนั้น ไม่มีทางบรรลุถึงนิพพานได้เลย ยิ่งเป็นผู้หลงผิดชนิดโอ่ "อวดดี" เลยว่า *ไม่จำเป็นจะต้องศึกษา "ปริยัติ" หรอก ! "นั่งหลับตา" เข้าไปเถอะ แล้วจะบรรลุเอง* ผู้กล่าวนั้นก็คือ "โมฆะบุรุษ" แท้

เมื่อผู้ใดประพฤติตน จนถึง**ความประเสริฐสุดได้แล้วจริง** ก็ชื่อว่า มี "พรหมจริยะ" หรือ มี "พรหมจรรย์" ครบเป็นยอดแล้วจริง คือ ละความเห็นแก่ตัวได้ เป็นคนมีเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขาแท้อยู่ในพฤติกรรมของตนจริงๆ เป็นผู้มีประโยชน์ต่อผู้อื่นอันเห็นได้รู้ได้แท้ๆ แต่ถึงแม้ใครยังประพฤติยังไม่ได้ครบ มี **ความประพฤติอันประเสริฐ**บางส่วนบางสิ่งอยู่ในตนจริงๆ อยู่บ้าง ก็ยังได้ชื่อว่าเป็น**ผู้มีความประพฤติอันประเสริฐ**อยู่บ้างเหมือนกัน แล้วแต่ว่า จะมีมากมีน้อยในบุคคลนั้นเท่าใดๆ

ดังนั้น แม้จะ **ไม่เป็นผู้อยู่จบ** "พรหมจรรย์" ก็จัดเป็นผู้ที่ยังได้ชื่อว่า เป็น "พรหม" กับเขาอยู่เหมือนกัน จึงได้นับเนื่องต่อลงมาเป็น "พรหม" ลำดับที่ ๓

และ **ความประพฤติอันประเสริฐต่าง ๆ** นั้น ก็มีตัวอย่างมากน้อย อ่อนแก่ แล้วแต่ปริมาณ และการลดหย่อนคุณภาพของความประเสริฐนั้น ๆ ดังต่อไปนี้คือ :–

(๓.1) **ทาน** ก็คือ มี**การให้** (อันตรงกันข้ามกับ "การเอา" มาเป็นของตน) เป็น "ความประเสริฐ" ชั้นง่าย ชั้นต้น ผู้ใด "ทำทาน" จริง ประพฤติใน "การให้" จริง ก็มีความประเสริฐในตนจริง มีความเป็นพระ "พรหม" จริง หรือมี "พรหมจรรย์" จริง ในแง่ที่ 1 ผู้ที่นับว่า **ประพฤติได้ประเสริฐมาก** ก็คือ ให้หรือ ทาน จนหมดสิ้น เป็นผู้ไม่มีสมบัติของตนในตนเลยจริง ๆ เช่น พระพุทธเจ้า หรือ พระอริยสาวก เป็นต้น นั่นเป็นประเสริฐสุดยอด ถ้าเป็น "พรหม" น้อยลงมา หรือ ประเสริฐน้อยลงมาหน่อย ก็คือ ผู้ให้ทานมาก ๆ อยู่เหมือนกัน แต่ยังไม่ยอมหมดสิ้นสมบัติของตนในตนเป็นที่สุดกันได้สักที่ คือ แม้แต่แค่เรื่อง "ความเป็นของตน" ในระดับ "วัตถุ" ก็ยัง "สิ้นวัตถุ" ของตนจนพ้นความเป็น "คห" (เช่น คหบดี เป็นต้น) ยังไม่ได้ (พฤติกรรมนี้ แม้ในคนผู้ชื่อว่า "พระ" ก็โดยนัยเดียวกัน) ถ้ายิ่งเรื่อง "ความเป็นของตน" ในระดับ "นามธรรม" ก็ยิ่งมีความลึกซึ้งซับซ้อนกว่านี้ อันนี้ได้สาธยายผ่านมาแล้ว

เท่าที่สุดก็มีการทำทานชนิดเอาคืน หรือ ทาน ทว่า**หวังในสิ่งแลกเปลี่ยนที่ดียิ่งกว่าเสมอ** เช่น ให้วัตถุทานเพื่อแลกลาภ ให้ลาภเพื่อแลกยศ ให้ลาภเพื่อแลกสรรเสริญ ให้ลาภเพื่อแลกสุข หรือ ให้ลาภเพื่อแลกสวรรค์ชั้นต่างๆ ตั้งแต่สวรรค์ชั้นต่ำสุด(คือ ไม่รู้ว่าสวรรค์ คืออะไร ? มีแต่ภาษาคำว่า "สวรรค์") ไปจนถึงขั้นสูงสุด ก็คือ "พรหม" ชั้นยอดสุดโน่นที่เดียว และหรือ ให้ยศเพื่อแลกลาภ ให้สรรเสริญเพื่อแลกลาภ แลกยศ ฯลฯ อะไรต่างๆ วนไปมาอยู่ **ไม่รู้จบ**อยู่นั่นแหละ

สรุปก็คือ "ทาน" นั้น ๆ ยังเป็น**การให้**ที่ยังมี**การเอา** หรือ ยังไม่หมด**จิตต้องการ** ยังเหลือ**จิตโลภ** ยังมี "โลภมูลจิต" ผสมอยู่ด้วย แล้วมันจะมี "โลกุตตรจิต" อันเป็น**จิตว่างเปล่า** (จากกิเลส) เป็นดวงจิตที่บริสุทธิ์ จิตที่ไร้โลภะ

–โทสะ–โมหะกันได้อย่างไร ? ในเมื่อไม่สร้าง "โลกุตตรจิต" คือ *ให้จิตมันว่างเปล่าจากโลภะ–โทสะ–โมหะ*กันจริงๆเสียบ้าง **ทำให้จิตขาดสันตติจาก "การโลภ" ลงสักดวงบ้าง ก็ไม่มี**

คนส่วนใหญ่ ในขณะมา "ทำทาน" นั้น จิตว่างจาก "โทสะ" ก็เป็นได้พอได้กันล่ะ ! แต่ว่างจาก "โลภะ" นั่นสิ ! ไม่ค่อยได้กันเอาเลยสักที ก็เลยไม่ได้เข้าแดนพรหม ใกล้แดนนิพพานกันสักครั้ง เหตุเพราะไม่พ้น "อวิชชา" คือ ไม่รู้ว่า "ทาน" คืออะไร ? ด้วยไม่เคยสนใจ ไม่เคยรู้แจ้งอย่างแทงทะลุว่า **"ทาน" นั้นคือ "การให้"** *ทางกาย(ภายนอก)ก็ให้ไป ทางจิต(ภายใน)ก็ให้ไปด้วยอย่างสิ้นเกลี้ยง* ไม่ได้แลกเอาอะไรไว้ จะแลกเป็น "ความหวังลาภ" ตอบแทน ก็ไม่มี จึงเรียกว่า "ให้" แท้ๆ หรือ จะแลกเป็นการหวังยศ–หวังสรรเสริญ ก็ไม่มี แม้จะแลกเป็นการ "หวังสุขใจ" ปีติใจใดๆ ก็ไม่มี ก็ยิ่งเยี่ยมยอดใหญ่ ถ้าทำได้ถึงขั้นไม่มีแม้แต่ความปีติ ความสุขอันเป็นอุปกิเลสออกปานนี้ จึงชื่อว่า ทำ "ทาน" ด้วยจิตเฉยๆว่างๆ เพราะรู้แจ้งว่า "ให้" หรือ "ทาน" ก็ด้วยความเห็นเหมาะควรว่า จะให้ จะทานไป ไม่ใช่จะเอาอะไรตอบแทน แลกเปลี่ยนมา เหมือนกับการ "ซื้อ–ขาย" ถ้าการทานแล้วยังไปได้อะไรมา เอาอะไรตอบแทนมา มันก็ล้วนคือ ยังซื้อขาย ยังเป็นการแลกเปลี่ยนกันอยู่ทั้งสิ้น ตั้งแต่แลกกันเป็นวัตถุหยาบๆ ใหญ่ๆ ไปเลยทีเดียว

เช่น เอาเงินมาให้แล้วก็ให้เหรียญลงยาชมเชย หรือ ให้พระเครื่องฯ ตอบแทนไป อะไรต่ออะไรอีกต่างๆ แลกเปลี่ยนกันมีแยะ แม้แต่บัตรที่พิมพ์เป็นใบรับ คือ "อนุโมทนาบัตร" หรือไม่ก็แลกเป็นการประชาสัมพันธ์ ติดป้ายโฆษณาตนเองไป ก็ล้วนเป็น**กิจกรรมพาณิชยศาสตร์**ทั้งสิ้น จนกระทั่งสนุกที่สุด ก็คือ แลกสวรรค์ หรือซื้อขายสวรรค์*อันเป็น "ภพ" เป็นดินแดนที่กำหนดสมมุติขึ้นให้จิตคนไปเกาะไปยึดไปติด* แล้วก็เกิดการค้าขาย "เทวโลก" หรือ "ภพสวรรค์" กันเป็นล่ำเป็นสันมาจนบัดนี้ พระก็เป็นผู้ถือเอกสิทธิ์ ในการค้าขายจัดสรรที่ดินแดนสวรรค์ทั้งหลาย สนุกจริงๆ ! เรียกกันได้เต็มปากเลยว่า **"ศาสนาพาณิชย์"**

เมื่อผู้ทำทานก็ไม่รู้(อวิชชา) ความจริงแท้ในข้อนี้ ยังหลงผิด(โมหะ) ในแม้แต่

ภาษาคำว่า "ให้" หรือ "ทาน" ก็เข้าใจว่า **คือแลกเปลี่ยน หรือ ซื้อขาย ต้องมีการได้คืน ได้แลกมา** อยู่ดังนี้ **การทานจึงไม่บริสุทธิ์ ไม่เป็น "โลกุตตรจิต"** ไม่สิ้น "โลภะมูลจิต" ลงไป จนสิ้นสันตติได้สักดวงเลย เพราะ **ทำทานในลักษณะซื้อ-ขายกันไปหมด** ยึดภพก่อชาติกันสืบต่อไว้ (สันตติ) ไม่รู้จักทำจิตให้พ้นโลภะอย่างสนิทกันได้จริง จึงไม่ได้ชื่อว่า **ทำทานได้นิพพาน** หรือ แม้แค่พรหม มีเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขา คือไม่มีจิตมุ่งหมายเอาอะไรตอบแทน มีแต่เมตตาเป็นอย่างใหญ่สุด ที่ยังเป็นจิตที่เกิดอยู่ ก็ยังเรียกว่า **พรหมจรรย์** แท้ๆ ได้

แต่ทุกวันนี้มีแต่การทานที่ "ซื้อภพ" (สวรรค์) เอาไว้ให้แก่ตน ก็การยึดภพจองภพ จองแดนดินถิ่นที่ ออกขนาดนี้ มันจะได้ทำทานที่ชื่อว่า ได้ "ให้" อะไรกัน ? มันก็เป็นเพียงการได้ "ซื้อ" พระผู้รับวัตถุที่เขานำมาใช้ซื้อ (มีเงิน มีของ เป็นต้น) ก็อวดดีเป็นผู้จัดสรรที่ดินสวรรค์ (เทวโลก) ขายเสียด้วย ทำยังกะเป็นเจ้าแผ่นดินสวรรค์กันทั้งนั้นเลย จัดขาย แบ่งขายกันไม่คิดหน้าคิดหลัง วันละหลายๆ แปลง พระบางองค์ยิ่งเก่งใหญ่สร้างวิมานแก้ววิมานทองไว้ในแผ่นดินสวรรค์ บ้างก็บอกลูกค้าว่า *ของคุณโน้นได้วิมานแก้ว 5 ชั้น ของคุณนั้นได้วิมานทอง 8 ชั้นแล้วนะ !* **"ภพ" ที่เนรมิตให้ ก็ "เกิด" หมับเข้าให้ ที่ "จิต" ของผู้ยึดถือ ผู้เป็นลูกค้าที่แสนซื่อทันที** *ซึ่งก็คือคำบอกแก่ลูกค้า จะโดยนั่งทางใน หรือ เดาด้นพ่นเอง* นั่นแหละ "เกิด" จับเข้าที่ "จิต" เป็น "อุปาทาน" ตัวแท้ คือ เจ้าของจิต "ยึดตามหมับเอาไว้เลย" นั่นแล เพราะที่จริง ชื่อจริงของ**เจ้าสิ่งที่ "ได้ยินได้ฟัง"** นี้ มันก็คือ คำว่า **"กิเลส"** นั่นเอง **"กิเลส"** นั้น มาจากคำว่า **กิส+เอส.** **กิส** แปลว่า ตามที่ได้ยินมา, เสียงเล่าขานมา. **เอส** แปลว่า แสวงหา. **กิเลส** จึงแปลว่า "การแสวงหาตามที่ได้ยินมา" นั่นเอง จริง หรือ ไม่จริง คนหลอกก็หลอกกันไป คนหลงตาม ก็หลงกันไป คนเชื่อคนง่ายๆ จึงคือ **ผู้ถูกหลอกนิรันดร** (เดี๋ยวนี้มีหลอกกันโลดโผนโจนทะยานกว่าที่กล่าวถึงนี้ ต้องหาอ่านเอาในหนังสือเกี่ยวกับ "ทาน" หรือ ทำบุญค้าสวรรค์กันในเล่มอื่น ในเล่มนี้จะไม่บรรยายละเอียดกว่านี้ล่ะ !)

ผู้ทำทานที่ยังมีการแลกเปลี่ยน จึงคือ การซื้อขายจริงๆ แม้จะแลกสวรรค์ไว้ ก็คือ "สมมุติ" ชนิดหนึ่ง ที่ตนยึดเกาะอุปาทานไว้ในจิต แล้วตนก็จะไปเอาสิ่งนั้นจะซื้อได้ในราคาถูก หรือ แพงก็แล้วแต่จะไปเจอผู้จัดสรรเล่ห์เหลี่ยมสูงหรือต่ำ และตามความโง่ความฉลาดของผู้ซื้อ ถ้าโง่หน่อยก็ซื้อแพง ยิ่งแลกยศ แลกสรรเสริญ แลกเป็นได้เหรียญตรา ได้พระเครื่องฯ พระบูชา หรือ ได้ตะกรุด ผ้ายันต์ ติดป้าย โฆษณาซื้ออะไรนั้น **มันยิ่งคือ ซื้อขาย พาณิชยศาสตร์กันชัดๆ แจ้งๆ อยู่บนโลกเรานี่แหละ ไม่ได้ไปสวรรค์ที่ไหนหรอก !** *นักจัดสรร บ้น "บุญ" ขาย ก็ฉลาดยิ่งขึ้น* เล่นเอาทั้งลาภ – ยศ – สรรเสริญ คือ ให้ทั้งของแลกเปลี่ยน ขอทั้งเหรียญตราให้อีก โฆษณายกย่องเชิดชูเป็นสรรเสริญ ทับถมกันลงไปล่อใจยิ่งกว่าการค้าผงชักฟอกสารพัดแถมเสียอีก ยังไม่พอ ยังไม่หนำใจในการ "สมใจในโลภะ" อันอยู่บนภพโลกๆ ที่เรียกว่า "กามภพ" *พระผู้ฉลาด* ก็จะรวบรวมประมวลเอาอื่นมาให้อีก **โดยยังมอมเมากันเข้าไปอีก** ด้วยการสร้างรูปภพ–อรูปภพ แถมเป็น "ภวตัณหา" ใส่จิตใจลูกค้าหนักถมลงไปอีก โดยบิ้นสวรรค์ จัดสรรแผ่นดินสวรรค์ (ดั่งได้กล่าวถึงผ่านมาแล้ว) ให้แก่ลูกค้าเป็นของแถมชนิดเลิศล่อใจเพิ่มทวีเป็น "ตัณหา" ชนิดละเมียดละไม รู้ยากถอนยาก **ซ้ำเข้าไปเสียอีก** ซึ่งตามจริงแล้วชื่อว่า "พระ" ก็คือ ผู้จะ**ช่วยถอนตัณหา ลดกิเลส ล้างอุปาทาน ให้แก่ผู้แก่คน** แต่นี่ กลับไม่เป็นเช่นนั้น ! ยิ่งชื่อว่า "พระ" ยิ่งได้เรียนมาก มีโอกาสมาก นั่นแหละ "กิเลสของพระ" นั่นเอง ก็ยิ่งสร้าง "มายา" สร้าง "สังขารโลกย์" ขึ้นมา ให้**ช่วยขัดตัณหาผู้คนให้มากให้หนักยิ่งขึ้น เพิ่มกิเลสยิ่งขึ้น ทำ "อุปาทาน" ให้เลอะเทอะเปรอะเปื้อนยิ่งๆ ขึ้น ซ้ำเติมหนักเข้าไปใหญ่** โลกมนุษย์จะไม่เดือดร้อนได้กระไรไหวเล่า ! ที่พูดที่กล่าวอยู่นี้ไม่ใช่โกรธเคือง ไม่ใช่ริษยา แต่กำลังวิเคราะห์ "ความจริง" (สัจธรรม) ที่มีที่เป็นอยู่ตามจริงสู่กันฟัง จะได้ รู้ตัว และรู้จริง กันขึ้นบ้าง ถ้าผู้ใดเห็นได้

ก็ลองคิดดูว่า การ "ทำทาน" ชนิดที่ได้ครบทั้ง กามตัณหา – ภวตัณหาเต็มคราบ ที่มีทั้ง กามราคะ–รูปราคะ–อรูปราคะ ออกปานนี้นั้น มันเป็น "บุญ" แท้หรือ "บุญ" จริงกันท่าไหน ?? คิดกันดูดีๆ พิจารณาให้ลึกซึ้งชิ !

เพราะการ "ทาน" ที่หาปัจจัย หาเชื้อ ที่จะ**สืบภพ** เข้าสู่ "โลกุตตรภพ" ไม่มีเลย มีแต่ "เดรัจฉานภพ" อย่างเก่งก็มี "เทวภพ" มีปีติ มียินดีสุขใจ (ซึ่งก็เป็น "สุขขัลลิกะ" คือ สุขไม่พ้นอวิชชา ไม่พ้นโมหะ) ก็คิดๆ ดู *สำหรับผู้จะประพฤติ "พรหมจรรย์" หรือ ทำ "ทาน" ให้เป็น "พรหม" หรือหวังที่สุดให้เป็น "นิพพาน"* ผู้อยากได้ผลยิ่งอานิสงส์สูงให้เป็น "มหากุศล" ทว่ายัง "ให้แต่เอา" อยู่นั้น ก็ไม่รู้(จริงๆ) ว่า จะ "ให้" ทำไม ? หรือ เรียกกันว่า "ให้" (ทาน) อยู่ทำไม ? ในเมื่อ **"ให้"** แปลว่า *"ไม่เอา, มอบกรรมสิทธิ์แก่บุคคลอื่นใดโดยไม่เรียกร้องสิ่งใดตอบแทน"* นี่คือ สภาวะของการ "ให้" ที่ภาษาบาลีกล่าวขานว่า "ทาน"

เมื่อยังจะ "เอา" ยังจะ "ได้" (ตอบแทนคืนมา) มันก็ไม่เรียกว่า "ให้" (ทาน) เท่านั้นเอง มันก็คือ "แลก" หรือ เปลี่ยนเวียนกัน หรือ "วน" **จึงควรทำ "ทาน" ให้เป็น "ทาน" ที่แท้จริงให้มากๆ เทอญ กล่าวคือ ทาน หรือ ให้สิ่งใด ก็ อย่าไปคิดยึด เอา "ผล" อะไรตอบแทนเลย แม้แต่เพียง "อรูป" เป็นเศษเสี้ยวธุลีนอกกายและใน "จิต"** จะได้ไม่ "วน" อยู่ เป็นวัฏฏะ จะได้มีที่สุด ถูก "ความจบ" แท้ หมด "ความโค้ง" สนิท เป็น "ความตรง" แม่นมั่น ดับ "ความเป็นโลก" (กลม) ลงได้แน่จริง

ดังนั้น ผู้ใดทำทาน แต่ยังหวัง ยังโลภเอาสิ่งแลกเปลี่ยนอยู่เท่าใดๆ ไม่ว่ารูปธรรม หรือ นามธรรม ก็ยังเป็น "ความประเสริฐ" อันน้อยอยู่ และจะน้อยจนกลายเป็น "ไม่ประเสริฐเลย" เมื่อสิ่งที่ได้ตอบแทนกลับมาแลกเปลี่ยนนั้น **ตีราคา** แล้ว เกินที่ตนทำทานไป และคนจะตีราคายากที่สุด ในสิ่งที่เป็น "นามธรรม" กับ "อรูปธรรม" ที่จะต้องมีร่วมอยู่ด้วยทุกที่ไป ซึ่งจะเป็นลาภ เป็นยศ เป็นสรรเสริญ เป็นการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นสุข อันเป็น "กาม" หรือ เป็น "รูป" เป็น "อรูป" ต่างๆ เป็น "นามธรรม" ใดๆ ก็ตาม **ย่อมมีราคาในตัวมันเองทั้งนั้น** เมื่อเรารับมา โลภมาด้วยใจ หรือ รับมาโดยมีความต้องการอยากได้อยู่ ก็เท่ากับเราแลกเปลี่ยนซื้อขายโดยจริง ค่าแห่ง "การให้" จึงลดลงได้โดยนัยนี้ ทั้งอาจหมดค่าไปจนกลายเป็นหนี้เขาด้วยซ้ำไป ก็เป็นได้ เมื่อสิ่งที่เราได้มาเกินค่าท่วมราคาสิ่งที่เราให้

หรือทานไป (เว้นแต่มันได้มาเองโดยอำนาจแห่ง "เพรงกรรม" หรือ โดยอำนาจแห่ง "โลกุตตรธรรม" อันจะเป็นไปเอง เราไม่ต้องคิดหวังคิดโลภเลย)

และจะเป็น "ความประเสริฐ" ยิ่ง เมื่อกล้าหาญ "ให้" ได้อย่างหมดตัว ได้เท่าใดในจำนวนที่ตนมี ซึ่ง "การให้" ชนิดหมดตัว หรือ เหลือน้อยได้นี้ จะต้องใช้ "ปัญญา" ให้มาก เช่น นาย ก. มีทั้งเนื้อทั้งตัวอยู่ ๑๐๐ บาท แล้วก็ทำทานไปหมด ๑๐๐ บาท ด้วย**ศรัทธาอันดีพร้อมปัญญา เห็นควร (คือ ตนก็รู้ว่า ตนให้หมดแล้ว ตนจะอยู่ได้ หรือ ไม่ได้แค่ใด ?)** และไม่ได้มีจิตโลภอยากได้อะไรเป็นการตอบแทนในทานนั้นเลย กับ นาย ข. มีทั้งเนื้อทั้งตัวอยู่ ๑,๐๐๐ บาท แล้วก็ทำทานไป ๕๐๐ บาท **ด้วยอารมณ์และทุกอย่างเหมือนนาย ก.** ดังนี้ อานิสงส์*นาย ก. ได้มากกว่านาย ข. ครึ่งหนึ่ง* **สำหรับกุศลส่วนตน** ซึ่งเป็น **"ปรมัตถบารมี"** เป็น "ความประเสริฐ" แท้ที่จิตของนาย ก. อันสูงยิ่งเป็น **"ทานปรมัตถบารมี"**

ที่ส่วน**กุศลส่วนผู้อื่น** ซึ่งเป็น **"บารมี" ธรรมดากับ "อุปบารมี"** นั้น *นาย ข. มีมากกว่า นาย ก. ตามจำนวนความมากน้อยของทานนั้น ๆ* และทั้งคู่ต่างก็**ได้ "ปรมัตถประโยชน์"** ตามสัดส่วน แต่ถ้ายิ่ง นาย ข. ทาน ๕๐๐ บาท แล้วยังแถมจบใส่หัวประณมมือขอแล้วขออีกว่า ขอให้ร่ำรวยทำมาค้าขึ้น ขอให้ได้ยศฐาบรรดาศักดิ์สูงขึ้น อะไรก็ตาม **เป็นการ "ทาน" แล้วยังแถมมี "จิต" สร้าง "โลภะ" ใส่จิตไว้อีกอยู่ ยังไม่ "ทาน" ให้เป็น "นิพพาน" (ปรมัตถประโยชน์)** นาย ข. ก็ยิ่งได้อานิสงส์น้อยกว่านาย ก. ยิ่งขึ้น แม้นาย ข. จะให้หมด ๑,๐๐๐ บาทเช่นกัน แต่ "จิตโลภ" ยังสร้างต่ออยู่ **"ความประเสริฐ" ส่วนตน** ก็น้อยกว่า นาย ก. อยู่นั่นเองในเรื่องส่วนตน ส่วน **"ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์"** สำหรับผู้อื่น คือ **ประโยชน์ผู้อื่นที่ได้ในปัจจุบันเป็นไปในโลกนี้นั้น** นาย ข. มีมากกว่า นาย ก. แน่

และด้าน **"สัมปรายิกัตถประโยชน์"** ส่วนตนนั้น ก็ไม่แน่นอน ถ้านาย ข. ทานไป ๑,๐๐๐บาท แล้วได้ประโยชน์ทางด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ **ตีค่าประเมินราคา** (ทั้งรูปธรรม–นามธรรมดังได้กล่าวแล้ว) ของ "ผลได้" นั้นเกินกว่า ๑,๐๐๐ บาท นาย ข. ก็ไม่มีผลประโยชน์เหลือไว้เป็นกุศลเบื้องหน้าเลย ยิ่งถ้าได้ผลประโยชน์ตอบแทน

กลับมาในบัดนี้ มีค่าเกินกว่าที่ตนทำทานไป เช่น ทาน ๑,๐๐๐ บาท ค่าของ "ผลได้" ที่ตนไปใฝ่ไปคว้าเอากลับมามากกว่าราคา ๑,๐๐๐ บาท จะเป็นทางไหนก็ตาม เป็นการได้เงินย้อนกลับมามากกว่า เป็นการได้ยศย้อนกลับมามากกว่า หรือ แม้ผลทางโฆษณาประชาสัมพันธ์อันมีผลสูง ประเมินค่าแล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ บาท ไป ตนก็กลายเป็นผู้ "ขาดทุน" หรือ "เป็นหนี้" ในการทำทานนั้นๆ เอาด้วย นอกจากคนผู้ยังไม่ได้ทำบุญทำทานแล้ว ยิ่งได้ลาภ ได้ผลตอบแทนย้อนมาเป็นประโยชน์ในปัจจุบันนี้แล้ว ผู้นั้นก็ยิ่งนำผลนั้นทำทานทำบุญกลับไปอีก ก็ยิ่งจะได้อานิสงส์สูงขึ้นมากขึ้นตาม "สภาพจิต" และ "สภาพของรูปธรรม" ที่ผู้ทำทานจะพึงทำแก่ตน และทำให้ผู้อื่นได้รับผลดีได้มากเท่าใดๆ

จุดสำคัญมากที่สุดในการทำ "ทาน" จึงควรจะประพฤติให้เป็นความประเสริฐสูงสุดตรง "ปรมัตถประโยชน์" คือ ทำทานด้วยจิตที่ว่างๆ เปล่าๆ อย่าหวังผลตอบแทน อย่าให้มี "จิต" ของตน "โลภะ" อยู่เป็นอันขาด

และจะต้องทำให้เป็น "**ทาน–ปรมัตถบารมี**" คือ ทำทานอย่างกล้าเก่ง ทำอย่างหมดเนื้อหมดตัว ทำอย่างแน่ใจและมีปัญญาเข้าใจในชีวิตว่า แม้จะมีน้อย หรือจะหมดลง ก็ยังคงสบาย และเป็นไปได้ด้วยดี ทำอย่างกล้าเสี่ยงชีวิต ทำอย่างกล้าตาย แต่ไม่ได้หมายเลยเถิดไปจนกลายเป็นว่า ทำจนตนต้องเดือดร้อนถึงตาย หรือฆ่าตัวตายถวายชีวิต ทานเป็นพลีดังที่หลงยึดและเล่าลือกันดอกนะ ! นั่นมันพูดอย่าง "ปุคคลาธิษฐาน" ที่ถูกตรงเป็นปัจจุบันธรรม เป็น "ธรรมาธิษฐาน" นั้น คือ หมายทำกับ "จิตโลภ จิตโกรธ จิตโง่" ให้มันตาย จงทำทานโดยอย่าให้**จิตอยากได้** หรือ**จิตหวังอะไรตอบแทนมาแม้น้อยนิด**มันเกิดอยู่ (ฆ่า "โลภะ") จงทำทานโดยอย่าให้**จิตโกรธแม้น้อยนิด** มันเกิดอยู่ (ฆ่า "โทสะ") จงทำทาน **โดยอย่าโง่อย่าหลงทำไปโดยไม่รู้ประโยชน์แท้ ประโยชน์จริง ไม่รู้ว่าเหมาะควรแก่กาละ เทศะ ฐานะ (ไม่ให้ "โมหะ" เกิด)** เช่นนี้ คือ ทำทานอย่าง "ฆ่ากิเลสตัณหาตาย" เป็นการทำทาน

อย่างปรมัตถ์แท้ ได้ "โลกุตตรจิต" ไม่ใช่ทำทานได้แค่สวรรค์อันยังมีเศษ "อัตตา" ทำอย่าง "ปรมัตถ์" แท้เยี่ยงนี้ ถ้าทำได้สูงสนิทยิ่งเท่าใดๆ ก็จงทำเถิด แม้นอาจสามารถ

จงพยายามทำความเข้าใจกับคำว่า **"ทานปรมัตถบารมี"** ที่พูดกันเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" กับ อย่างที่หมายเอาความเป็น "ธรรมในธรรม" หรือ เป็น "ธรรมาธิฏฐาน" ให้ดี **มัน "ทาน" ถึงขั้น "ฆ่าตัวฆ่าตน" ตายจริงๆ** แต่ฆ่า "ตัวตน" ของกายนั้น อธิบายหรือพูดกันอย่าง ปุคคลาธิฏฐาน ส่วนธรรมาธิฏฐานนั้น ฆ่า "ตัวตน" ของจิต–เจตสิก ให้ดับให้สูญให้ตาย หมดโลภะกิเลส โทสะกิเลส โมหะกิเลสสูญจริงๆ มันตายคนละตาย คนละตัว

(๓.2) **อัปปมัญญา** มีลักษณะที่เป็นคุณงามความดีอันไม่มีประมาณ **อย่างสูงสุด**ก็ถึงเป็นผู้มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อย่างไม่คิดมูลค่าใดๆ เลย อย่างไม่คิดนึกหวังผลตอบแทนใดๆ แม้แต่หวังผลบุญ หรือ สวรรค์

อย่างเก๊ หรือ อัปปมัญญาอย่างหลอกๆ ลวงๆ ก็เป็นคุณงามความดีชนิดทำเพียงบังหน้า ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ ไม่มีความจริงใจ ยังเป็นการทำด้วยความโลภหวังผลตอบแทนคืนจากการกระทำนั้นๆ โลภน้อย ก็หลอกน้อย โลภกล้า ก็หลอกกล้าอยู่

เก๊ชนิดสูงสุดนำหน้า ก็คือ คนผู้นี้ต้องเป็นคนสมองดี และ ฉลาด ทว่ากิเลสหนามาก ที่เรียกในภาษาไทยๆ ว่า คนเค็ม หรือ หน้าเนื้อใจเสือ นักกอบโกย และนักกานเมือง (กาน แปลว่า ราน, ตัด, ฟัน) หรือ **ผีบุญ**ซึ่งมีสภาพรูปนอก มีอะไรๆ ภายนอกน่านับถือยกย่องมาก หรือ เก่งมาก แต่ในภายในนั้น "กิเลส" แรง จนบางคน ไม่รู้ตัวเองหรอก นึกว่าตัวเองบริสุทธิ์เอาด้วย เพราะ "จิต" ยังมีอวิชชายังโมหะมาก สำคัญคือ คนพวกนี้ "ฉลาด"

พระ ก็ตาม **คน** ก็ตาม ที่อยู่ในร่างของ "นักบุญ" หรือ "นักพรต" หรือ "นักกานเมือง" หรือ "นักกอบโกย" หรือ "เศรษฐีขี้ฉ้อ" แต่ที่แท้หลอกประชาชน หรือ หลอกผู้อื่นด้วยกิเลสตัณหา อันโลภจัด โดยใช้ความชาญฉลาดของ

ตนทั้งๆที่ตนก็รู้ว่า ตนหลอกเขา หรือ ตนเอาเปรียบเขา นั้นหนึ่ง และ**โดยที่ตนไม่รู้**ว่า ตนหลอก นั้นอีกหนึ่ง(โมหะ) **แถมคิดว่า ตนเจตนาดีเสียด้วยซ้ำ**อย่างนี้ก็มี เพราะคนเช่นนี้ *แม้จะชาญฉลาด* ในการคิด ในการสร้างรูปวัตถุ แบบแผนความสัมพันธ์ เหลี่ยมอุบายที่สามารถจูงใจคนให้ศรัทธาในตน ศรัทธาในกิจกรรมของตน โดยใช้องค์ประกอบต่างๆ ตั้งแต่วัตถุหยาบ ไปจนภาษา คำพูด พฤติกรรม รูปแบบ พิธี-การ อันเป็นรูปธรรม–นามธรรมทั้งหลาย ตลอดจนล่อให้คนหลงใน "อรูป" คือ สวรรค์ต่างๆ วิมาน*(อันหมายความว่า ตัวตน หรือ นาม–รูป ทั้ง "ใจ" ของคนที่ไปปั้นไว้ ไปหวังหวานๆไว้ ไปนึกคิดก่อเป็นรูปสวยๆไว้ หรือ ไปเชื่อตามๆที่เขาได้ "หลง" กันมา)* ต่างๆ อันเป็น "ภวตัณหา" นี่แหละ เป็น "ตัณหา" แบบหนึ่ง และการจูงใจคน ล่อให้คนหลงในวัตถุ ใน "รูป" คือ ความใหญ่ ความสวย ความไพเราะ ความหอม ความอร่อย รื่นรมย์ด้วยรส ด้วยสัมผัสใดๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นการมอมเมา "กามคุณ" ซ้ำเติมลงไปในจิตในวิญญาณของปวงชนให้หนักเสียอีก นี่ก็เป็น "ตัณหา" อีกแบบหนึ่ง จงเห็นให้ได้ รู้ให้ชัด ผู้ใดหลอกเขาอยู่ดังกล่าวนี้ นั่นแหละคือ "คนผู้นี้" ยังมี "โมหะ" หนาแน่นอยู่อย่างมาก คือ ไม่รู้จัก "กามคุณ" ไม่รู้โทษของ "กามคุณ" ไม่หน่ายคลายใน "กามคุณ" ตนจึงยังเต็มไปด้วย "กามคุณ" แล้วก็เลยปั้นสร้างกอปรก่อ "กามคุณ" มอมเมาใส่จิตใส่วิญญาณปวงชนโดย "ไม่รู้" จริงๆ ว่า ตนนั้นทำบาปด้วยการฟูมฟัก ยัดเยียด "กามตัณหา" ให้สูงขึ้นให้ทวีขึ้นแก่ปวงชนด้วย แถมมีสภาวะของ "ภวตัณหา" ที่แซมปนอยู่ใน รูปธรรม–นามธรรม ต่างๆ นั้นด้วย

และที่ร้ายซ้อนแฝงอยู่อีกก็คือ เนื่องจากคนผู้นี้ยังยินดีหลงอิ่มเอมชื่นชมอยู่กับการคลุกคลีลาภวัตถุ รูปสมบัติต่างๆ บ้าง ยศฐาบรรดาศักดิ์บ้าง สรรเสริญบ้อยอโด่งดังบ้าง **อันเป็น "โมหะ" ที่ยังแน่นอยู่อีกในหัวใจ ในวิญญาณของเขา** เพราะเขาไม่รู้ว่า แม้ในนั้น มันก็ยังเป็น "ภวตัณหา" อันเป็น "พรหมเก๊ๆ" ซับซ้อนอยู่ในตน หรือ ไม่รู้ว่า ตนยังมี "ภวตัณหา" นี่ๆ อยู่ในตนจริงๆ อีกด้วย

ดังนั้น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หรือ **คุณงามความดี**ของคนผู้นี้ ที่ทำอยู่จึงเพียงเพื่อเลี้ยงลาภที่ตนคลุกคลีเกี่ยวข้องนั้นๆ ให้อ้วน เลี้ยงยศของตน ให้อ้วน เลี้ยงสรรเสริญที่จะเกิดแก่ตน ให้อ้วน พร้อมกับแถมจมอยู่กับ "กาม" ทั้งหลาย

ทั้งรูปสวย ทั้งรสอร่อย ทั้งสำเนียงเสียงไพเราะ ทั้งกลิ่นหอม สัมผัสเย็นชื่น ร้อนฉ่า นุ่มเนียน แข็งแน่นถูกอกถูกใจ ให้มันอิ่มหมีพีมันเที่ยงแท้คงมั่นถาวรอยู่อย่างนั้นเอง โดยที่ตัวเขาเองนั้น **ก็รู้บ้างไม่รู้บ้าง**ว่า ตนเป็นคนดั่งที่อธิบายไว้นี้หรือเปล่า ? (ส่วนมากไม่รู้ตัวหรอก และถึงแม้จะรู้ว่า เป็นกิเลสบ้างก็จะหยุด จะลดจะงดไม่ได้ เนื่องจากอินทรีย์พละไม่แข็งพอที่จะเอาชนะกำลังกิเลสได้)

เหตุก็เนื่องมาจาก "โมหะจิต" ของเขาเองนั่นเอง เขาผู้นั้นจึง**ร้าย** หรือ **เก๊ที่สุด** เพราะ**ทำเพื่อตนจริงๆแท้ๆ อย่างชาญฉลาด** เรียกโดยศัพท์ชาวบ้านก็คือ "ผู้เห็นแก่ตัวอย่างหนักที่สุด" อันคือ ผู้ "เห็นแก่ตัว" อย่างมาก แล้วแถม "กอบโกยเบียดเบียนเอาจากผู้อื่นมาให้แก่ตนได้สำเร็จอีกด้วย" ยิ่งฉลาดเท่าใด ชาวประชาทั้งหลาย ก็ยิ่งจะจับเหลี่ยมคลำปมในการ "กอบโกย" (โลภมาก) นั้นๆ ไม่ออกมากเท่านั้น "พระ" ก็เหมือนกัน "คนผู้เป็นฆราวาส" ก็เหมือนกัน มีจริงเป็นจริงอยู่ดังกล่าวนี้ ลองคิดกันดู ผู้เห็นแจ้งจริงก็คือ ผู้จะ "ไม่โลภ" จริงๆ และจะรู้จัก "พอ" กับ "หยุด" และทำตนให้ "มักน้อย" ๆๆลง จริงๆ

ผู้ใดจะ**ร้ายน้อยลง** หรือ **เก๊น้อยลง** ก็เป็นไปตามคุณภาพของ เมตตา กรุณา มุทิตา โดยเฉพาะ "อุเบกขา" คือ ทำโดยเฉยๆว่างๆ ไม่โลภใน "วัตถุ" ที่มากที่ใหญ่ และไม่หลงใน "อารมณ์" ได้มากเท่าใดๆ ผู้นั้นก็มีคุณงามความดีสูงขึ้นจริงๆ เท่านั้นๆ และจะเป็นผู้ไม่สะสม (อัปปัจจัย) อันเห็นได้จริงๆ

(๓.3) **สาสน** มีลักษณะของความเป็น "ศาสนา" เลยทีเดียว คือ :-

(ก) **เกิด "อาณา"** หมายความว่า มีการเชื่อ "คำสั่ง" ของศาสดา กล่าวคือ เมื่อใครเลื่อมใสศรัทธานับถือผู้นั้นเป็นศาสดาแล้วอย่างแท้จริง ก็จะรับพระธรรมคำสอนของศาสดานั้นไปปฏิบัติตาม ไม่ว่าคำสั่ง (พระธรรมคำสอน) นั้นๆ จะเข้าใจ หรือ ไม่เข้าใจ รู้ในเหตุในผลแจ้งแล้ว หรือ ยังไม่รู้ก่อน ก็นำไปปฏิบัติตามทันทีได้ เพราะแน่ใจว่า ศาสดาย่อมบริสุทธิ์ ย่อมไม่แนะนำใครให้ปฏิบัติแล้วไปสู่ทางต่ำทางชั่วแน่ๆ "พระอาณา" จึงเป็นคำสั่งที่ใช้กับคนผู้มี "ศรัทธา" เป็นจิตนำ หรือใช้กับผู้มี "ศรัทธาจริต" เมื่อเอาไปปฏิบัติแล้ว ก็จะบรรลุผลมี "ปัญญา" รู้แจ้งเป็นที่สุด

เก้ที่สุด ก็คือ ปฏิบัติโดยไม่เกิด "ปัญญา" เลยสักที ไม่รู้ว่าได้อะไร ? บรรลุอะไร ? เรียกว่า **ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างงมงาย**

(ข) **เกิด "อนุศาสน์"** หมายความว่า มีการประพฤติตาม "คำสอน" ของศาสดาให้เกิดผลขึ้นมาเรื่อย ๆ และสุดท้ายก็บรรลุผลสำเร็จได้แท้ กล่าวคือ มีพระธรรมคำสอนของศาสดาที่ใช้กับผู้เป็น "พุทธจริต" แล้วทำให้เข้าใจเหตุผล ทำให้เข้าใจก่อนได้เป็นเบื้องต้น แม้จะยังไม่ศรัทธานักก็ตาม แต่เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติดูแล้วก็จะบรรลุผลจริง จึงจะเกิด "ศรัทธา" แน่วแน่ที่หลัง "พระอนุศาสน์" จึงเป็นคำสอนที่ใช้กับคนผู้มี "ปัญญา" เป็นจริตนำ เมื่อเอาไปปฏิบัติแล้วก็จะบรรลุผลแท้ วิมุติจริง ก็จะเกิด "ศรัทธา" ตามมาได้

เก้ที่สุด ก็คือ ได้แต่เข้าใจคำสอน ไม่มีปฏิบัติ ไม่มี "ผลบรรลุ" **แถมนำคำสอนไปแลกลาภ–แลกยศ–แลกสรรเสริญ–แลกสุข หากินโลภมากให้ตนเอาด้วย**

(ค) **เกิด "อาคม"** คือ มีคำขยาย หรือ คำย่อ ที่เป็นภาษาใหม่ ซึ่งอธิบาย "คำสั่งและคำสอน" ของศาสดาให้ลึกซึ้ง หรือ ภาษาย่นย่อ "คำสั่งและคำสอน" ของศาสดาให้ง่ายเข้า เป็นภาษาที่จะทำให้เข้าใจได้เพิ่มขึ้น อาจารย์รุ่นหลัง ลูกศิษย์สาวกของศาสดาเป็นผู้ย่นย่อ ซึ่งเรียกว่า "คาถา" หรือ คำขยายอธิบายให้พิสดาร เรียกว่า "คัมภีร์" ไม่ใช่ภาษาของ "ศาสดา" ตรง ๆ เป๊ะ ๆ ทีเดียว เป็นการช่วยทำ "พระอาณา–พระอนุศาสน์" ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ยิ่งขึ้น

เก้ที่สุด ก็เป็น คำอธิบาย หรือ คำย่อที่ผิด ๆ เพี้ยน ๆ ของผู้ไม่บรรลุธรรมจริง ขยายความเอาตามภูมิตัวเอง อันไม่ถูกไม่ตรง มันมักจะเอียง ๆ เอียง ๆ เข้าข้างความโลภ หรือ ความไม่ชอบของผู้อธิบายเองเสมอ **ศาสนาล่มจมเพราะ "อาคม" ของอาจารย์รุ่นหลัง ๆ นี่เอง มากเหลือเกิน**

(ฆ) **เกิด "เลข"** คือ มีการสืบต่อ มีการต่อทอด สืบสาย ถ่ายทอด ต่อและต่อ ๆ กันไปเรื่อย ๆ ถ่ายเทคุณธรรม ดำเนินรอยตามแนวทางของศาสดา นำสาระแก่นแท้ของศาสดาให้ต่อ ๆ ทอด ๆ ยืนยาวมากออกไป เผยแพร่กระจายมรรค–ผล และ คำสั่ง (อาณา) ทั้งคำสอน (อนุศาสน์) หรือ ทั้ง "อาคม" ยืดยาว ยืนยาวออก

ต่อๆไป กว้างขวางขึ้น พร้อมทั้งมีผู้เกิดมรรค–เกิดผล สืบต่ออยู่จริง "ศาสนา" นั้นๆก็ยังมีอยู่จริง ถ้าไม่มีมรรค–ไม่มีผลสืบต่ออยู่แล้ว ก็คือ "ศาสนา" นั้นๆหมดสิ้นลงแล้ว หากจะเหลือ ก็เหลือกันแต่เปลือกๆ หรือ มีแต่ "ของเก๊ๆ" กันเท่านั้น

และมันก็**เก๊ลงไปเรื่อยๆ** ต่อทอดเอียงๆ เบี่ยงๆ ออกไปเรื่อยๆ จนผิดทิศผิดทาง ออกนอกรอยของศาสดาไปเลย ก็มีมากกว่ามาก จนกระทั่ง เช่นว่า ศาสนาพุทธ หรือก็ กลายเป็น ศาสนาผี ศาสนาคนทรง ศาสนาพาณิชย์ ศาสนาที่มีเพียงปริยัติ ศาสนาที่มีแต่พิธีรีตอง ฯลฯ แล้วต่างคนก็หลงว่า **ที่ตนยึดอยู่นั้นๆ** นั่นแหละคือ "ที่สุด" คือ **จุดดีแล้ว พอแล้ว** ที่ตนจะไม่ให้ใครมาล้มล้าง มาแก้ไข มาเปลี่ยนแปลง มาโยกย้าย **เป็นอันขาด** ศาสนาพุทธเดี๋ยวนี้ จึงเกลื่อนกล่นไปด้วยสาระที่เพ้อๆพกๆ เช่น ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณพระพุทธเจ้าเลยก็ได้ เล่นกับวิญญาณผี วิญญาณเทวดา วิญญาณพระพรหม นอกตนนอกตัว และเป็นตัวเป็นตน เป็นอัตตาวุ่นวายก็มาก คบค้าสมาคมเทวดา–อินทร์–พรหม ให้สินบาทคาดสินบนกันเป็นที่สนุกไป หรือไม่ก็ค้าขายเป็นสาระ เรียนเอาแต่ปริยัติเป็นสาระ ยึดกันแต่พิธีรีตองเป็นสาระ **และที่ร้ายที่สุดก็คือ เล่นขลังเอาไสยศาสตร์มามอมเมา ยัดเยียด ปนเปเข้าไปเป็นศาสนาพุทธ ด้วยกลวิธีต่างๆนานา** เช่น **ทำของขลัง** ก็ปั้นเป็นพระพุทธรูปขึ้น ทั้งใหญ่ทั้งเล็ก **ทำพิธีไสยศาสตร์ใส่เข้าไป** แล้วก็เรียกว่า **เป็นเรื่อง "พุทธศาสตร์"** ก่อนทำก็ใช้พระพุทธรูป ใช้รัตนตรัย ใช้พระสงฆ์ที่บวชมาในศาสนาพุทธ (แต่ไม่รู้พุทธศาสตร์)ไปเป็นส่วนประกอบในการทำพิธีไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นกลอุบายอันชาญฉลาดของนักมอมเมา นักปลอมแปลงศาสนา คนผู้พาซื่อก็หลงเชื่อสนิทยิ่งขึ้น ศาสนาพุทธจึงถูกเบียว "สาระ" ถูกสื่อสารมาผิดๆ สืบต่อมาอย่างออกนอกลู่มาเรื่อยๆ ปัจจุบันนี้เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์หลงเข้าใจว่า "ไสยศาสตร์" คือ "พุทธศาสตร์" โดยนัยดังกล่าวนั่นแล้ว

ไสยศาสตร์เขาก็เก่ง วิทยาศาสตร์เขาก็เก่ง มายาศาสตร์เขาก็เก่ง ศาสตร์นานาชนิดเขาก็ล้วนเก่งๆกันทั้งนั้นแหละ *แต่มันไม่ใช่"พุทธศาสตร์"น่า!* **อย่ารัก "พุทธศาสตร์" โดยการไปเห็นอะไรเก่งๆ เห็นอะไรดีๆ แล้วก็จะจับมา**

โมเมปนเปเป็น "พุทธศาสตร์" ไปหมด ด้วยเจตนาจะชูเชิดพุทธศาสตร์ให้เก่งให้เลิศลอย เพราะเหตุโมเมเอา "ความเก่ง" ของอย่างอื่น ของศาสตร์อื่น เขามายัดเยียดเข้าไปเป็น "พุทธศาสตร์" เสียหมดนั้น **มันเป็น "เจตนาดี" ที่ทำลายเอกลักษณ์ของพุทธศาสตร์ ให้ไม่มีเป้าหมาย ไม่มีสาระ ไม่มีเนื้อแท้เป็นของตนเอง** "สาระ" จึงถูกกลืน ถูกปน ถูกทำลายลงไม่เหลือเนื้อเลยเป็นที่สุด จึงขอให้ยับยั้งและเพลาๆมือกันบ้างเถิด **เรียนรู้ "พุทธศาสตร์" กันให้จริงให้แท้ให้รู้แจ้งเป็น "สัมมาทิฏฐิ" กันเถิด**

ทาน – อัปปมัญญา – สาสน ทั้ง ๓ นี้ **เมื่อมีผลสูงครบถ้วนและถูกตรง** มันก็เป็นสาระของ **"ความประพฤติอันประเสริฐ"** เป็น "พรหม" แท้ๆ และสูงสุดยอดได้ตาม "ผล" นั้นๆ จริง เป็น "พรหมจรรย์" ได้จริง ถ้าผู้ใด แจ้งด้วยญาณทัสสนะ เข้าใจแจ้งแทงทะลุเป็นสุดยอดได้ ในความหมายของ "พรหม" ดั่ง "ชินะ" และประพฤติได้ผลประเสริฐบริบูรณ์ถ้วนจริง ก็เป็น "พรหม-จรรย์" อันจบครบถ้วนจริง ทำได้แค่ "ปิตมห" ก็เป็น "พรหมจรรย์" กันขนาด "ปิตมห" ทำกันได้ถึงขนาด "ชินะ" ก็เป็น "พรหมจรรย์" กัน ขนาด "ชินะ" เช่น ในพุทธสมัย "พรหมจรรย์" ก็คือ "ชินะ" **จบพรหมจรรย์**ได้ถูกตรงสูงสุดตามเนื้อหาอย่าง "ชินะ" ก็เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์ ในสมัยโน้นมี "พระอรหันต์" มีมรรค มีผลแท้กันมาก

แต่เพราะในสมัยล่วงเลยพุทธกาลนานมา ศาสนาก็ค่อยๆ เพี้ยนๆ เบี่ยงๆออกมา "พรหมจรรย์" ซึ่งหมายถึงความมี "พรหม" ในลำดับที่ ๓ แม้จะขยาย "ผล" ไปสู่มนุษย์ ขยายความเป็นศาสนาไปสู่สังคมแห่งสัตว์เมือง ได้มากขึ้นแท้จริง ก็ตาม มันก็มีชนิดที่ไม่บริสุทธิ์ ไม่บริบูรณ์มากขึ้นๆตามมาด้วย

ถึงกระนั้นก็ดี ความเสื่อมก็ยังลดถอยลงไปอีก จนที่สุด**เหลือหลักเกณฑ์เครื่องแสดง "พรหมจรรย์" อยู่เพียงดังต่อไปนี้ :–** *(ซึ่งก็ยังยอมนับว่า เป็น "ความประพฤติอันประเสริฐ" อยู่ แต่เป็น "ความประเสริฐ" น้อยที่สุด)*

(๓.4) เวยยาวัจจะ มีผลอันแสดงออกให้เห็นว่า เป็นผู้มีการขวนขวายช่วยเหลือ เกื้อกูล อันเป็นสัญญลักษณ์ของคุณงามความดี ผู้มีความพยายามขวนขวายจึงยังนับเนื่องอยู่ว่า มี "ความประพฤติอันประเสริฐ" แม้น้อยเหลือเกิน และไม่มีชิ้นมีอันอะไรนัก ก็จะ "มี" อยู่แค่นๆแหละ คือ "พรหมจรรย์" ตามความเป็นจริงนั้นเอง โดยเฉพาะขวนขวายศึกษา–ประพฤติ ในศีล ในพรต อยู่

เก๊ที่สุด ก็คือ แม้ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ก็เพื่อหวังผลตอบแทน ดังได้อธิบายผ่านมาแล้วนั้นๆ หลายชั้น หลายเชิง

(๓.5) สทารตุฏฐิ มีความรู้จักพอเท่าที่ตนมีอยู่ พอตามสิทธิ์ใน "ของของตน" นั่นเป็น "ความหมาย" ทั่วไป เป็นธรรมาธิษฐาน หรือ เป็น "ธรรมในธรรม" แต่ถ้าเอาความหมายเป็นปุคคลาธิษฐาน ตรงๆ ก็หมายว่า มีความยินดีพอใจในเมียตนเท่านั้น (ขั้นนี้มันพรหมเก๊ลงมาจนขั้นมีเมียได้ ซึ่งไม่น่าจะเรียก "พรหม" เลย การมีเมียได้แล้วนี้ มันเรื่องของ "กามตัณหา" หยาบต่ำชัดแล้ว ยังอุตส่าห์เรียกว่ามี "พรหมจรรย์" ก็ประสา *"ยามยากไร้ เด็ดดอกหญ้าแซมผม" ไปกันเท่านั้นเอง*) แต่ก็ยังดี ที่มี**ความยินดีพอใจแต่เฉพาะในเมียตน** ถ้าจะนับว่า เป็น "คุณงามความดี หรือความประเสริฐ" กัน ก็ตรงที่ "ไม่มักมาก" นี่เอง ถ้านอกใจเมีย หรือ ยังฝักใฝ่มัวเมาเสพย์เมถุนกามกับหญิงอื่น ก็เกี่ยงขึ้นไปเรื่อยๆ จนไม่เหลือความประเสริฐกันไปตามความประพฤติอัน "มักมาก" ของผู้นั้นๆ แม้แค่พอใจในเฉพาะเมียตนเท่านี้ ก็ยังนับว่า เป็น "พรหม" น้อยๆ เป็น "ความประพฤติอันประเสริฐ" กัน ก็คิดดูเอาเถิด ความยากไร้ใน "พรหมจรรย์" ของโลกนี้เอ๋ย ! เมื่อมันตกต่ำ มันมีแต่ความเลวหยาบกันมากนัก เท่านี้ๆ ก็ทำกันให้ได้เถิด (ซึ่งในบัจจุบันนี้ ยิ่งร้ายกว่าที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้เสียด้วยซ้ำ เพราะจะหา "พรหมจรรย์" ดั่งกล่าวนี้ในคน ก็หาได้ยากเต็มทีขึ้นทุกวันๆแล้วจริงๆ สำหรับแง่ "หลงมาก" ในแค่แง่เมถุนเท่านี้ๆ ไม่ว่าผู้ชาย หรือแม้แต่ผู้หญิง ก็เถอะ)

(๓.6) บัญจศีล มีการรักษาศีล ๕ ยังเหลือ **หลักเกณฑ์อันดีงามเป็นกฎอันประพฤติปฏิบัติให้แก่ชีวิต** อย่างน้อย ๕ ข้อ ดูเอาเถิด แม้แค่จะเป็นเพียง

"พรหม" (ศาสนิกของพราหมณ์) ก็ยังจะต้องมีศีล ๕ เป็นศีลประจำ หรือ เป็น "นิจศีล" แล้วผู้อ้างตนเป็น "พุทธ" (ศาสนิกของพุทธ) ในยุคนี้สมัยนี้ ที่ถือตนว่า *ตนสูงกว่าพรหม หรือ สูงกว่าศาสนาพราหมณ์*เอาด้วยนั้นหนะ แต่แล้วตัวเองก็ไม่มีแม้แต่ศีล ๕ หรือ ศีล ๕ ก็ยังถือบริสุทธิ์ไม่ได้นั้น *จะเป็นแค่ "พรหม" ก็ยังไม่ได้เลย แล้วจะเป็น "พุทธ" ได้อย่างไรกัน ?* **การมีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ในศีล ๕ อยู่จึงเป็นเครื่องแสดงถึงความมี "พรหมจรรย์" หรือ มี "ศาสนา" อยู่นั่นเอง** ดังนั้น ถ้าคนไม่มีแม้แค่นี้ **นั่นคือ คนมี "ศาสนา" หรือ มี "พรหมจรรย์" หรือ ?** ก็ลองคิดกันดูเถิด นี่คือ ที่ศาสนาพราหมณ์เขาหมาย ถ้าใครมี "พรหมจรรย์" แค่นี้ ก็คือ ผู้นั้นยังได้ชื่อว่า มี "คุณงามความดี" อยู่บ้าง แม้จะยังไม่ยิ่ง ไม่ใหญ่ ไม่มาก ไปถึงมีศีล ๘ หรือ มีศีลที่ยิ่งๆ ขึ้นไปกว่านี้ ก็ยังนับว่า **เป็น "พรหมจรรย์" อยู่ในระดับหนึ่ง**

ก็น่าจะสังวรกันให้มากในหมู่ "พุทธศาสนิกชน" เพราะ "ศาสนาพุทธ" นั้นก็คือ "ศาสนาพราหมณ์" ที่บริสุทธิ์ยิ่งๆ ขึ้น และยิ่งไปกว่าที่ศาสนาพราหมณ์เขาเป็นได้มีได้ ไปจนถึงขั้น "ชินะ" นั่นแหละ จริงๆ ถ้าไม่มี แม้แค่นี้ จริงๆ มันก็คือ "ความเสื่อมถอย" ของ "พรหมจรรย์" หรือ ของ "ศาสนา" (พุทธ) ต่ำสุดแล้วจริงๆ

เมื่อ**การเสื่อมถอย**ลดลงมาจนถึงขนาดนี้ จึงมีผู้พยายามจะยก "พรหมจรรย์" ขึ้นด้วย หลักเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นมาอีก "พรหมจรรย์" (ศาสนา)นั้น จึงเป็น "ความประเสริฐ" ที่สูงขึ้นมาอีกบ้าง หลักเกณฑ์อีก ๓ ข้อนั้นก็คือ :–

(๓.7) **เมถุนารติ (เมถุนวิรัติ)** เว้นการเสพย์เมถุน คือ ไม่มีเรื่องร่วมเพศร่วมคู่ (สำหรับผู้นับว่าเป็นพรหม หรือ คุณธรรมชั้น "พรหม" ยังรู้ในคุณงามความดี หรือ สิ่งดีขั้นสูงอยู่บ้าง จึงยังเห็นว่า **การไม่ร่วมเพศเป็นสิ่งดีงาม**)

(๓.8) **อริยมัคค** มีความฉลาดรู้รอบในวิถีหรือวิธี ตลอดถึงขั้นตอน ที่จะเป็นอยู่ประพฤติให้เหมาะควรที่สุด

สูงสุดก็ขั้นรู้ "อริยสัจ" เป็น "พุทธ" เป็น "ชินะ" ไปเลย แต่ขั้น "พรหม" ก็แค่คุณงามความดีถึง "อุเบกขา" เป็น "ปิตมห" หรือต่ำกว่านั้น ดังได้อธิบายมาแล้ว เป็นสูงสุด ของอริยมรรคที่รู้เพียงวิธี หรือ วิถีที่จะทำคุณงามความดีนั้น ๆ แต่แล้วถ้าตนเองทำคุณงามความดีนั้น ๆ ไม่ได้สักอย่างสักขั้น ก็เป็นขั้นเกือบโหล่สุดแล้ว

เก้าที่สุดเลยก็**รู้แค่ภาษา**ว่า "อริยมัคค" ส่วนวิธีก็ตาม ลักษณะก็ตาม หรือ สภาพธรรมใด ๆ ก็ตาม จะเป็นอย่างไรนั้น ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่เคยมีเอาเลย จริง ๆ

(๓.9) **อุโปสถังค์** พูดอย่างไทย ๆ ง่าย ๆ ก็คือ **"อุโบสถ" ต่าง ๆ** นั่นเอง ซึ่งหมายความว่า **มีการกระทำ** หรือ **มีสิ่งประกอบ** หรือ **มีความกำหนด** กันขึ้นมา *ด้วยความพยายามที่จะให้เกิด "พรหมจรรย์" (ให้เกิด "ความประพฤติอันประเสริฐ") ขึ้นแก่มนุษย์ทุกวิถีทาง* เท่าที่จะดิ้นหาวิธีการต่าง ๆ ได้

เรื่องนี้ถ้าจะต้องพูดกันมากหน่อย ที่จริงมันก็คือ เรื่องของคำว่า **"อุโบสถ"** นั่นเอง ซึ่งไทยเราทุกวันนี้นำมาใช้ จนกำหนดหมายกันไป กระทั่งยึดมั่นถือตายตัวกันแน่นหนัก ขนาดพูดกัน อธิบายกันแล้ว ผู้ยึดนั้น ก็ยังไม่ยอมรู้เรื่อง ก็มี

ก่อนอื่นก็ขอแยกภาษาก่อน คำว่า "อุโปสถังค์" นั้นคือ อุโปสถ+องค์ คำว่า องค์ แปลว่า ส่วนประกอบ, สภาพต่าง ๆ ที่ร่วมอยู่ด้วยนั้น ๆ, คุณลักษณะ, เหตุ, หน่วย ดังนั้น ก็เข้าใจขั้นแรกกันได้ล่ะว่า **อุโปสถังค์** คือ เหตุของอุโปสถ (อุโบสถ) หรือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของคำว่า "อุโบสถ" หรือ คุณลักษณะของอุโบสถ หรือ สภาพต่าง ๆ ที่ร่วมอยู่ด้วยนั้น ๆ ของ คำว่า "อุโบสถ"

เอาล่ะ ! เราก็จะมารู้จัก "เหตุ" รู้จัก "ส่วนประกอบต่าง ๆ" รู้จัก "คุณลักษณะ" และรู้จัก "สภาพต่าง ๆ ที่ร่วมอยู่ด้วยนั้น ๆ" ของคำว่า **อุโบสถ** หรือที่คนไทยเราเรียกกันจนกร่อนจนห้วน มาเป็นคำว่า "โบสถ์" เฉย ๆ กันแล้วนี่กันล่ะ

"อุโบสถ" หรือ "อุโปสถ" นั้น มาจากคำว่า **อุป+โอสถ**

"อุป" ก็แปลว่า ที่ใกล้, เข้าไปใกล้, มั่น

"โอสถ" ก็แปลว่า ยารักษาโรค (ไม่ใช่ "ยา" เสพย์ติดเป็นอันขาด)

เพราะฉะนั้น **อุโบสถ** หรือ **อุโปสถ** (**"โบสถ์" ในภาษากร่อน ๆ ของไทย**) จึงหมายความว่า เข้าไปใกล้ยารักษาโรค หรือ ผู้มั่นชิดสนิทอยู่กับยารักษาโรค หรือ สภาพที่ใกล้ความเป็นยารักษาโรค

และ"ยารักษาโรค"ในที่นี้นั้น หมายเอา ยาที่รักษาโรคกิเลส โรคตัณหา โรคอุปาทาน หรือ โรคโลภะ โรคโทสะ โรคโมหะ ที่มีในตัวคนเท่านั้น จึงจะเรียกว่า **อุโบสถ** อย่าไปหลงผิดหมายเอา "ยา" ที่จิ้มเข้าใกล้ หรือ ยิ่งดื่ม ยิ่งเสพย์ แล้วยิ่งเพิ่มกิเลส เพิ่มตัณหา เพิ่มอุปาทาน เอาด้วยซ้ำเป็นอันขาด *และจะไม่ใช่ "ยา" รักษาการป่วยการไข้ หรือ โรคทางกาย นั้นหรอก !*

ดังนั้น เมื่อ**มี"การกระทำ" มี"สิ่งประกอบ" มี"ความกำหนด"** ใด ๆ ขึ้น อันแสดงออกว่า เป็นไปเพื่อชำระล้าง กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ลดโลภะ–โทสะ–โมหะ หรือ เป็นไปเพื่อสร้าง"พรหมจรรย์" เพื่อความเป็น"พรหม" จะโดยตรง ก็ตาม โดยอ้อม ก็ตาม นั่นเอง ก็ล้วนคือ **องค์แห่ง"อุโบสถ"** แท้ ๆ (อุโปสถังค์) ทั้งสิ้น

เช่น :–

(ก.) มีการนำ**พระโอวาทปาฏิโมกข์***(คำสั่งสอนที่จะช่วยให้หลุดพ้น)* **บางส่วน** ของพระศาสดา มาสวดสู่กันฟังให้จดจำไว้ หรือ เพื่อนำไปประพฤติบ้าง(เช่นนี้เรียกว่า "สังคีติ") สวดเพื่อสอบทานแก้ไขให้คงอยู่ให้ถูกต้องอยู่บ้าง (เช่นนี้ เรียกว่า "สังคายนา") ดังในเมืองไทยเรา ก็นำพระวินัย (๑๕๐ ข้อ) และข้อควรประพฤติปฏิบัติให้สูงดี (ที่เรียกว่า "เสขิยวัตร" หรือ "อภิวินัย") ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ**พระโอวาทปาฏิโมกข์ทั้งหลาย**มาท่องมาสวดกันเป็นประจำในวันพระใหญ่ (๑๕ ค่ำ) ดังนี้เรียกว่า **"ปาฏิโมกขุทเทส"** ในภาษาของหมู่พระหรือพุทธศาสนิกชนที่ติดปากกันอยู่ทุกวันนี้ก็เรียกว่า **ทำอุโบสถ** หรือ **ลงอุโบสถ** เป็นต้น ก็เป็นเพียงรักษา"โอวาทปาฏิโมกข์ศีล"ส่วนหนึ่งไว้ และเป็นเพียงส่วนหยาบ–ส่วนน้อยเหลือเกินด้วย แต่ก็ยังถือว่า ได้"เข้าใกล้ยา" ซึ่งก็มี"พระ"น้อยรูปนัก ที่จะ**"ได้กิน"ยานั้นลดโรคลงไปบ้าง** ในขณะมี**การกระทำ**"อุโปสถังค์"แห่งนี้ เช่นนี้ **อยู่ในทุกวันนี้**

(ข.) **มีการกำหนดสมมุติชื่อ มีการเรียก มีการตั้ง มีการบัญญัติ** การกระทำอะไรต่างๆ ก็ดี สถานที่ ก็ดี วัตถุต่างๆ ก็ดี แม้แต่พิธีกรรม จารีตประเพณีต่างๆ ก็ดี ฯลฯ ที่จะพึงสมมุติขึ้นมา เป็นส่วนประกอบ เป็นเหตุ เป็นคุณลักษณะ เพื่อสร้าง "พรหมจรรย์" เพื่อความเป็น "พรหม" โดยอ้อม ก็ตาม โดยตรง ก็ตาม ดังนี้ ล้วนเรียกว่า *การกำหนดสมมุติขึ้น, การเรียก, การตั้งขึ้น, ความคิดขึ้น* ซึ่งภาษาบาลีก็ว่า "**บัณณัติ**" (บัญญัติ) **ทั้งสิ้น เช่น :-**

(ค.) คนผู้ตั้งใจกระทำการต่างๆ เพื่อสร้าง ก็ดี เพื่อรักษา ก็ดี ซึ่งศีล ซึ่ง พรต บำเพ็ญภาวนา (**อุโบสถกัมม**) โดยถือเอาการอยู่ในขอบเขตที่มีการกำหนดบ้าง จะถือเอาอยู่ในสถานที่ที่กำหนดบ้าง เรียกว่า "การเข้าอยู่จำ" (เช่น จะอยู่ในเขตวัดไม่ยอมออกไปไหนจริงๆ ภายในกำหนด เป็นต้น) หรือ บางคนก็อดข้าวเป็นกินวันละมื้อ หรือ ๒ มื้อ เป็นพฤติการณ์ที่เห็นได้ชัดๆ งดการทาปากเขียนคิ้ว หรือแต่งตัว ดังนี้ เป็นต้น เรียกว่า "การงดเว้นจากสิ่งที่ควรงด" หรือ บางคนขออาศัยแบบวิธี ขออาศัยพฤติกรรมทำตาม ขออาศัยที่อยู่ที่พักอาณาบริเวณ เรียกว่า "ผู้อาศัย" เหล่านี้ล้วนคือ "**อุปวาส**" (ตามภาษา "บาลี") อันเรียกอย่างชาวบ้านๆ ก็ว่า **ถืออุโบสถ** หรือ **อยู่อุโบสถ** หรือ **รักษาอุโบสถ** นั่นเอง ก็ล้วนเป็นการได้เยี่ยวยา ได้ "เข้าใกล้ยา" ได้ "รับยา" เข้าไปอยู่บ้างก็คือ "**อุโบสถ**" ตามที่ "บัญญัติ" กันขึ้นทั้งนั้น

(ฆ.) หรือแม้แต่ **สถานที่ โรงเรือน** อันกำหนดกันขึ้น เพื่อทำพิธีกรรม (ตามลัทธิพราหมณ์ ก็ดี) เพื่อทำสังฆกรรม (ตามลัทธิพุทธ ก็ดี) เช่น โรงเรือนที่บรรจุพระศิวะ (ของพราหมณ์เขา) ก็เรียกว่า **อุโบสถพระศิวะ** โรงเรือนที่บรรจุพระนารายณ์ หรือ พระพรหม ก็เรียกตามชื่อรูปสมมุติไปว่า **อุโบสถพระนารายณ์, อุโบสถพระพรหม** ดังนี้ *ของพุทธ ก็เลยพลอยเรียกโรงเรือนที่บรรจุพระพุทธรูป ว่า* "**อุโบสถ**" ไปด้วย อย่างนี้บาลีก็เรียกว่า "**อุโปสถาคาร**" และคนไทยก็ยึดติดกันหนักใน "บัญญัติ" นี้ ว่า ถ้าขนชื่อว่า "**อุโบสถ**" หรือที่เรียกกันมาจนกร่อนว่า "**โบสถ์**" ละก้อ จะต้องหมายถึง โรงเรือน ที่ "*ต้องมีพระพุทธรูปบรรจุ*

อยู่ในนั้น" จึงจะทำ "สังฆกรรม" ได้ และจึงจะยอมนับถือว่า คือ **"โบสถ์" (อุโบสถ)** ไม่เช่นนั้นต้องขอถือว่า "ไม่ใช่โบสถ์–ไม่ใช่อุโบสถ" ดังนี้ นี่คือความยึดมั่น ติดแน่นกันใน "บัญญัติ" (ปัณณัติ) ขนาดหนัก ที่กันอยู่มาก ผู้ศึกษาก็พึงรู้ให้ชัด เข้าใจให้แจ้ง ให้ถูกๆเถิด ว่า **"อุโบสถ"** นั้น ที่แท้ๆ คือ อะไร ? หมายเอาจุดสำคัญกันตรงไหน ? อย่างไร ? เพราะคำว่า "อุโบสถ" หรือ "โบสถ์" นี้ มันไม่ใช่ภาษาที่หมายถึงอะไรเพียงแคบ ๆ ตื้น ๆ ดังที่หลงยึด หลงเข้าใจกันได้เพียงตื้น ๆ แคบ ๆ อยู่ ดังนี้ ไม่เลย !

(ง.) มีการถือศีลมาก ๆ ขึ้นมาหน่อยเป็นศีล ๘ เรียกว่า **"อัฏฐังค"** เพราะพราหมณ์ ก็ตาม พุทธ ก็ตาม ธรรมดานั้นศาสนิกชนแท้ ๆ ในยุคพุทธกาล หรือยุคที่ศาสนาพุทธยังไม่เสื่อมมาก **เขามีศีล ๕ เป็นหลักยึดประพฤติบริสุทธิ์ อยู่เป็นปกติอยู่แล้ว** (แต่เดี๋ยวนี้จะหาพุทธศาสนิกชนแท้ ๆ ดังว่านี้ ยากยิ่งกว่าหาเงินล้าน) เมื่อจะประพฤติธรรมยิ่งขึ้น จึงเพิ่มศีลเป็น ๘ เรียกกันว่า **ถือศีลอุโบสถ** นั่นคือ **"อุโบสถ"** หรือ การได้เข้าใกล้ยารักษาโรคกิเลส ตามเหตุ ตามคุณลักษณะ จริงๆ

(จ.) นับกำหนดกันเป็นวันอุโบสถ เป็นที่รู้ๆกันเลยเรียกว่า **"อุโบสถ-ทิน"** ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งนิยมนับวัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ทั้งข้างขึ้น ข้างแรมเป็น **"วันอุโบสถ"** หรือที่เรียกกันว่า "วันพระ" นั่นแหละ หรือ ใครจะกำหนดเอาเองเพิ่มวันอื่นๆ ให้เป็น "วันพระ" มากกว่านี้ก็ได้ **เป็น "อุโบสถทิน" ของเรา** คือ ยิ่ง "เข้าใกล้ยา" มากวัน มากเวลายิ่งขึ้น มันก็ยิ่งดียิ่งขึ้น ไม่เสียหายเลย มีแต่จะได้ "กุศล" เพิ่มขึ้น ๆ

"อุโบสถ" หรือ "อุโปสถังค์" จึงคือ ความพยายามที่จะมี **"พฤติการณ์เหมือนพรหม"** หรือ มี **"ความประพฤติอันประเสริฐ" (พรหมจรรย์)** ในหลาย ๆ เชิง เท่าที่จะสามารถ ใช้สภาพต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ที่ร่วมอยู่ด้วย นั้น ๆ ทำให้มนุษย์มี "ความประพฤติอันประเสริฐ" หรือ มี "พรหมจรรย์" อันยิ่ง ๆ ขึ้น ผู้มีกุศลเจตนาจริง ๆ กับ ผู้มีปัญญาแท้ ๆ จึงได้พากเพียรพยายามรังสรรค์ พยายามหาหลักหาเกณฑ์ มาเสริมสานกันจนเป็น "อุทเทส" ให้เราต้องเรียน ต้องศึกษากันอยู่ดังนี้ ๆ แล จงพยายามหยั่งจับเอา สารัตถธรรม อันสำคัญ อันถูกตรง ให้ดี ๆ ให้ได้จากคำว่า "โบสถ์" หรือ "อุโบสถ" นี่กันแท้ ๆ เถิดเทอญ

รวมแล้วก็มีหลักเกณฑ์ที่แสดงความเป็นผู้มีคุณงามความดี หรือ เป็นผู้มี "ความประพฤติอันประเสริฐ" ที่เรียกว่า "พรหมจรรย์" กันขึ้นมาถึง ๙ ข้อใหญ่ ๆ และอะไรต่ออะไรอีกปลีกย่อย ดั่งที่ได้สาธยายมาแล้วพอประมาณนั้น ถึงกระนั้นก็ยังต้องกำชับกำชากันลงไปอีก โดยนำหลักเกณฑ์ทั้ง ๙ ข้อ นั่นแหละ มาทั้งหมดรวมยอดกันเข้าไปเลย **ผู้ประพฤติได้**แม้เพียงน้อย หรือ มากอย่างไร ก็เป็นผู้มี "พรหมจรรย์" แล้วทั้งสิ้น **ตามแต่คุณภาพแห่งผู้ใดจะพึงทำได้** จึงมีข้อรวมยอดสุดท้ายสรุปลงไปว่า

(๓.10) **ธิติ** คือ มีการกระทำความเพียร มีความตั้งใจประพฤติที่แน่วแน่ ก่อบุญญาสร้างความเก่งกล้าโดยการทรงไว้ในกิจอันดีงามนั้น ๆ อยู่ ตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อที่ ๙ หรือ จะมีเพียงบางข้อก็ยังดี หลาย ๆ ข้อ ก็ดีขึ้น

เท่าที่สุด ก็มีข้อหมดคุณภาพต่ำที่สุด และมีปริมาณของคุณธรรมน้อยที่สุดนั่นแหละ

คนผู้ใดมีการประพฤติที่เป็นไปโดยสุจริตใจอยู่ในเนื้อหาดังกล่าวนั้น มากข้อ ก็เป็นผู้มี "ความประพฤติอันประเสริฐ" มาก ก็เป็น "พรหม" จริง ๆ แท้ ๆ มากหน่อย ถ้ามีการประพฤติอยู่น้อยข้อ ก็เป็นผู้มี "ความประพฤติอันประเสริฐ" น้อย ก็เป็น "พรหม" น้อย ๆ แต่ต้องไม่ลืมว่า โดยสุจริตใจ เป็นไปโดยใจแท้ ๆ ดังนั้น บางคนที่เขาประพฤติได้โดยสุจริตใจแท้แล้ว มีความประเสริฐอันแท้จริงได้แล้ว ถ้วนรอบในใจแล้ว ทว่าทางกายเขาไม่ได้ประพฤติให้เห็น หรือ ไม่มี "บัญญัติ" ต่าง ๆ จะนำมาเรียกได้ ไม่มี "กายสักขี" หรือ ดูเหมือนทางกายเขาไม่ร่วมประพฤติตามกฎตามข้อด้วย **แต่โดยจริงเป็นสัจจะเขามี "ความประเสริฐ" แล้วก็ย่อมมีเป็นความจริง** เรื่องนี้ต้องระวังให้มาก เพราะถ้าผู้ใดไม่รู้แท้ไปจาบจ้วง ไปกล่าวตู่ ไปลงโทษ เพ่งโทษผู้มี "ความประเสริฐ" อันแท้จริงแล้วเข้า *(เช่น มีคนไปกล่าวตู่ลงโทษพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ไม่ไหว้ใคร เป็นคนกระด้างถือดี อย่างนี้เป็นต้น เพราะเขาคิดว่า* ถ้าหมดความยึดมั่นถือมั่น หมดถือตัวถือตนแล้ว ก็ควรจะไหว้ใคร ๆ ได้หมด อย่างน้อยผู้เป็นพ่อแม่ ผู้มีคุณ คนชั้นครูอาจารย์ หรือ ผู้แก่อายุกว่า **แต่พระองค์ก็ไม่ยอมไหว้ใคร** *ดังนี้ ซึ่งผู้กล่าวว่านั้น เขาไม่รู้ลึกซึ้งได้กว่านั้นจริง ๆ เขา*

ก็จาบจ้วงกล่าวตู่ เป็นต้น) ก็จะเป็นโทษหนักแก่ตนที่เดียว เป็นโดยสุจริตธรรม ไม่มีใครลงโทษหรอก ผู้มีความประเสริฐนั้น ๆ เขาก็ไม่เอาโทษ แต่สัจธรรมเองนั่นแหละ มันยังเป็นโทษเป็นภัย ต่อบุคคลผู้ทำผิด ทำสู่รู้ นั้นอยู่

ถ้าจ้วงจาบ หรือ กล่าวตู่ผู้ที่มีความประเสริฐแล้วในใจ แต่ทว่าภายนอกของท่านมันยังเห็นได้ว่ายังไม่ประเสริฐ หรือ เห็นได้ชัด ๆ ว่าไม่เป็น "กายสักขี" ก็ยังดีหน่อย

มันมีร้ายกว่านั้นอยู่ ก็คือ ผู้ที่จ้วงจาบ หรือ กล่าวตู่ผู้มีความประเสริฐแล้วในใจ และแม้ "กายกรรม" ข้างนอกของท่านผู้นั้นก็เป็น "กายสักขี" (คือ เห็นได้รู้ได้แม้ในความบริสุทธิ์ ความหยุด ความละเว้นขาดทางภายนอก) แต่ผู้กล่าวจาบจ้วงนั้นมองไม่ออก เข้าใจไม่เป็น เห็นไม่ได้ว่า นั่นเป็นความประเสริฐ นั่นคือธรรม เช่น ผู้มีความประเสริฐบางคนเขาประพฤติละเว้นขาด สิ่งอันควรละเว้นได้แล้ว เห็นอยู่ รู้อยู่ ก็ไม่คิดเห็นได้ว่า นั่นเป็น "ธรรม" หรือ ผู้มีความประเสริฐบางคนเขาประพฤติสงบอยู่ รำงับอยู่ หยุดอยู่ได้ ในสิ่งอันควรหยุด ควรรำงับ เพราะเกินกิจ เกินหน้าที่อันควรเกินกัมมจรณะ ก็ยังไม่สามารถรู้ ไม่สามารถเห็นได้ว่า นั่นเป็น "ธรรม"

คนผู้จาบจ้วงกล่าวตู่ผู้นั้นแหละ เป็นผู้ได้รับโทษตามสัจธรรมหนักยิ่งกว่า ไปกล่าวตู่กล่าววาจาจาบจ้วงผู้มีความประเสริฐที่บริสุทธิ์แล้วในใจ แต่กายยังไม่บริสุทธิ์เสียอีก

สรุปแล้ว "**พรหมจริยะ**" **หรือ** "**พรหมจรรย์**" **อันเป็น**"**พรหม**"**ระดับ** ๓ นั้น ก็คือ ผู้ใดสามารถทำตนให้บริสุทธิ์ผุดผ่องทั้งกายทั้งใจ ทั้งภายนอกภายในได้เป็นความประเสริฐสูงขึ้น ยิ่ง ๆ ขึ้นตามแนวดังได้ยกมา ๑๐ ข้อนั้น มากบ้างน้อยบ้าง ก็ยังได้ชื่อว่า เป็น "พรหม" ยังมีคุณงามความดี มีความสูง ความยิ่ง และก็แน่นอน ย่อมมี "ความเก๊" หรือ ความผิดเพี้ยนแปลกปลอมผสมอยู่ด้วย ก็จริง

๔. พราหมณ์ หรือ พรหมวาส หมายความว่า ยังมีเชื้อของ "พรหม" อยู่ ยังมีการสืบเชื้อสายของ "พรหม" อยู่ ไม่ว่าจะสืบ ๆ ต่อ ๆ กันมาในรูปไหน ก็โมเมนับว่า เป็นเทือกเถาเหล่ากอของ "พรหม" กันทั้งนั้น เรียกว่า มันมีแค่ความเป็น "พรหม" ฉาบๆ อยู่ มันมีเพียงผิวๆ แตะๆ อยู่ดังกลิ่นหอมร่ำพรมอยู่แต่แค่ลมๆลอยๆ ก็ยังเอา ก็ยังเรียกว่า "พรหมวาส" คือยังมีคำว่า "พรหม" ร่วมอยู่ด้วย

วาส นั้นหมายความว่า **มีร่วมอยู่ หรือ รวมๆปนๆอยู่** จะร่วมอยู่อย่างสนิทแน่นเป็นสามัคคีกลมเกลียวกัน ก็เรียกว่า "วาส" จะร่วมอยู่เหมือนเป็นบ้าน เป็นที่พักแล้วเราเข้าไปอยู่ ก็เรียกว่า "วาส" จะร่วมอยู่กับกายเราเป็นเครื่องนุ่งห่ม ก็เรียกว่า "วาส" จะเป็นเพียงน้ำอบน้ำหอมเครื่องฉาบทาเราไว้เพียงเผิน ๆ ผิว ๆ อย่างนั้น ก็ยังเรียกว่า "วาส" หรือ หมายความชัด ๆ ง่าย ๆ ว่า อาศัยเพียงแค่คำว่า "พรหม" อยู่เท่านั้นเอง

โดยเนื้อหาสาระก็คือ มันค่อนข้างแย่แล้ว มีสักแต่ว่า เป็น "พรหม" อย่างผิว ๆ เผิน ๆ แค่เปลือก แค่กระพี้ จึงเรียกผู้สืบต่อเชื้อสายนั้นว่า **พราหมณ์** หรือ **พรหมวาส**

ที่จริงในสมัยพุทธกาล และ ก่อนพุทธกาลนั้น คำว่า **พราหมณ์** มันมีเนื้อหาสาระว่า เป็น **ปิตมห** เป็น **ชินะ** โน่นทีเดียว แต่ในกาลเดี๋ยวนี้มันเป็นดังที่อธิบายนี้ คือ ยิ่งไม่ได้แก่น ไม่ได้สาระไปยิ่งกว่า **พรหมจริยะ** หรือ **พรหมจรรย์** อันเป็น "พรหม" ลำดับ ๓ เสียอีก เช่น :–

"พราหมัญญตา" คือ ความเป็นพราหมณ์ หรือ การปฏิบัติเครื่องเป็นประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดความเป็นพรหม ก็ยืดยาวเจื้อจางออกไปจาก "คุณธรรม" อันเป็น**พรหมอย่างสูง** ลงมาจนแทบจะหาคุณลักษณะของความเป็นพรหมไม่ได้เลย แต่ก็ยังนับเนื่องเรียกกันว่า **พราหมณ์** หรือ **ยังมีเชื้อความเป็นพรหมอยู่** เพราะการเกาะ การยึด การถือ การฉาบ การพอก ที่เขาสมมุติต่อๆกันไว้อยู่ มีเป็นแกนใหญ่ที่ยึดไว้ได้เหนียวแน่น ก็คือ :–

เป็น**วรรณะ**หนึ่ง ที่เขายึดมั่นถือมั่นกันในอินเดีย สืบสายกันเอาแบบเกิดคลอดออกมาในตระกูลที่พ่อแม่มีเชื้อก็นับว่า เป็น **พราหมณ์** หรือ **พรหมวาส**กันเลย ส่วนคุณธรรม จิตใจจะเป็นยังไง ไม่ถือสา ไม่สนใจเลย ดังนี้ เขาก็เรียกว่า **มีความเป็น "พรหม"** เรียกผู้นั้นว่า **"พราหมณ์"** หรือ **"โภวาที"** คือ ยังเรียกกันว่า **"ท่านผู้เจริญ", "พ่อผู้เจริญ"** หรือในสมัยนี้ โดยเฉพาะเช่นอย่างในเมืองไทย **"โภวาที"** ก็คือ คำย่อที่เรียกว่า **"หลวงพ่อ"** บ้าง **"พระคุณเจ้า"** บ้างนั่นเอง ส่วนคุณธรรมจะมีถึงขั้นเหมาะสมเป็น "พ่อ" (ปิตา) หรือ เป็นผู้เจริญ

เป็นผู้มีความเป็น "พระ" แท้ๆ เป็นผู้มีธรรม เป็นผู้มี "คุณ" (งามความดี) กันถึงขั้นเป็น "เจ้า" แค่ใดก็คิดๆกันเอาเอง ซึ่งเขาก็เรียกกันต่อๆกันมาได้เรื่อยไป แม้จะเป็นมหาโจร ก็ยังกล่าวขานได้ว่า **ยังมีเชื้อความเป็น "พรหม"** ซึ่งมันก็น่าเศร้า

ศาสนาพุทธเอง ก็กำลังจะมีสภาพเช่นนี้ และเรากำลังหมายถึงความเป็น **"พรหม"** ในสภาวะของ **"พระภิกษุ"** นั่นเอง ที่พระพุทธองค์ทรงเรียกขานเสมอๆว่า **"สมณะ"** บ้าง หรือ **"พราหมณ์"** บ้าง หรือ ทรงเรียกควบคู่กันไปเลยว่า **"สมณะพราหมณ์"** บ้าง ซึ่งโดยสภาพแห่งความเป็นจริงแล้ว มันนับลงไป หรือ เรียกลงไปได้เลยทีเดียวว่า **มีความเป็นพรหม** หรือ **มีความประเสริฐ**เทียบๆเท่ากับลำดับที่ ๔ ที่เรียกว่า เป็น "พราหมณ์" หรือ เป็นเพียง "พระ" (พรหมวาส) ที่ได้แค่นี้ เท่านั้นเอง จริงๆ

เพราะ **"พระภิกษุ"** เป็นจำนวนมากเหลือเกิน ในทุกวันนี้ **มีความประเสริฐ** แค่ฉาบๆอยู่นั่นเอง จึงเป็นเพียง "พรหมวาส" แท้ๆจริงๆกันเยอะ คือ แค่อาศัยคำว่า **"ประเสริฐ" (พระ หรือ เพศพรหมจรรย์)**

โดยส่วนเฉลี่ยอย่างแท้จริงแล้ว**พระภิกษุ**ทุกวันนี้ยังเป็นไม่ได้ แม้แค่เพียงครึ่งหนึ่งของ**พรหมจริยะ** หรือ **พรหมจรรย์** อันเป็น**พรหม**ลำดับ ๓ เพราะฉะนั้น**พรหม**ลำดับ ๑ คือ **"บีตมห"** และยิ่ง**"ชินะ"**แล้ว ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึง

ที่นับเนื่องสืบสายกันอยู่เดี๋ยวนี้ ก็ใช้ หรือ อาศัยการสืบต่อด้วย **วิถีต่างๆ วิธีนานา** อันล้วน **ไม่ใช่ "คุณจิต-คุณธรรม"** ที่เป็นความสำคัญแท้ของ**ศาสนาของลัทธิ**กันเลย ไม่ว่าจะเป็น "พราหมณ์" *ไม่ว่าจะเป็น "พระภิกษุ" ที่ยอมรับเข้ามานับเรียกนับขานนบกราบนบไหว้กัน* หรือ "ยังมีเชื้อความเป็นพรหม" กันเพียงรูปแบบ เพียงเปลือก เพียงคราบๆต้อยๆตั่งๆ อยู่เท่านั้น จริงๆ อันได้แก่ :-

เป็น "พราหมณเวส" คือ **เพศแห่งพราหมณ์** หมายถึง **พราหมณ์**ย่อมมีความแตกต่างจาก**ผู้ไม่ใช่พราหมณ์** อันเห็นได้รู้ได้**จากคุณธรรม**บ้าง **จากเครื่องนุ่งห่ม**บ้าง **จากการประพฤติในระบอบจารีตประเพณี**บ้าง ฯลฯ อันแท้จริง

แล้วความแตกต่างระหว่าง ผู้มีความเป็น**พรหม** กับ **ปุถุชน**นั้น **มันหมายถึงจิตใจ** หมายถึง**คุณธรรม**เป็นสำคัญ ซึ่งถ้ามีความแตกต่างกันมาก ก็ยิ่งจะเห็นความเป็น **"พราหมณเวส"** มาก *ความหมายอันแท้ของ "พราหมณเวส" ทุกวันนี้จึงได้เพียงว่า ด้วยความแตกต่างดูราวกะว่าเป็นผู้ได้ชื่อว่า "พรหม" ก็แล้วกัน* จะต่างแค่เครื่องนุ่งห่ม หรือ แค่ไว้มุ่นผม–โกนผม หรือ แค่เปลือกส่วนไหนกระพี้ชั้นใดก็เป็นได้ตามนั้น ๆ จริง ๆ

เป็น "พราหมณรูป" คือ **รูปแห่งพราหมณ์** มีความเป็น**พราหมณ์**แค่รูปเหมือน ๆ กันกับ**พระภิกษุ**ที่มีความเป็นพระแค่นุ่งเหลืองโกนหัว ดังนี้ เป็นต้น ส่วน "พราหมณ์" ก็ไว้ผมยาว เกล้ามวย นุ่งห่มขาว ก็รู้ ก็เรียกกันได้จากรูปร่างว่า เป็น "พราหมณ์" หรือ "มีความเป็นพรหม" นี่แหละคือ "พรหมวาส" ที่มีกันมากที่สุดในระยะปลาย ๆ ห่าง "พรหมสมัย" ออกไป ๆ *"พุทธ" ก็นัยเดียวกัน ยิ่งห่าง "พุทธกาล" ยิ่งนานยาวจาก "พุทธสมัย" ก็ยิ่งมีแต่เปลือกที่แห้งผาก หรือ มีแต่สะเก็ดหยาบ ๆ เต็มที*

เป็น "พราหมณธรรม" คือ **ธรรมแห่งพราหมณ์** หรือ หน้าที่ของพราหมณ์ หรือ กฎของพวกพราหมณ์อันเป็นหน้าที่ หรือ เป็นกฎที่ตั้งขึ้นโดยค่อย ๆ แปรเปลี่ยนมาเรื่อย ๆ *จนไม่ใช่หน้าที่เดิมหลักเดิม หรือ กฎอันพระศาสดาเดิมได้บัญญัติไว้เลย* ก็มีเพิ่มขึ้น ๆ และมานั่ง**ยึดมั่นปฏิบัติเอากันเคร่งครัดกว่า**กฎเดิมหลักเดิม หรือหน้าที่ที่พระศาสดาเดิมบัญญัติไว้เอาด้วย ถ้าใครปฏิบัติเคร่งครัดเข้าไปหากฎเดิมหลักเดิม หรือ บัญญัติเดิมของพระศาสดาเข้าไปมาก ก็หาว่า "เกินไป" เสียอีก

เป็น "พราหมวาทก" คือ **คำสอนของพราหมณ์** อันนี้ไม่ได้หมายถึงคน แต่หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากพราหมณ์เอง หรือ ภิกษุเอง ซึ่งแต่แรก ๆ ก็มีของเก่า (เชื้อ) ของศาสดาเดิมปน ๆ อยู่มาก แต่แล้วก็ค่อยๆ ลดปริมาณลงๆ นานเข้าๆ ก็ไม่ใช่สาระเนื้อหาที่ตรงแท้เข้าเป้าเข้าจุดของเดิมเลย มันนับวันเจือจางเบาบาง และไกลออกไป ๆ หรือ ผิวเผินขึ้นทุกวัน ๆ จนเป็น **คำสอน** ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อ **พรหม** เลย คือ ไม่ได้เป็นไปเพื่อความประเสริฐ เพื่อความบรรลุอะไร แต่ก็ยืนยันกันว่าเป็น**คำสอน**ของ**ผู้มีเชื้อสายของพรหม**อยู่นั่นเอง "พุทธ" ก็มี **"พระ" วาทก** หรือ **ภิกษุวาทก**

อย่างนี้จริง ๆ เหมือนกัน

เป็น "พราหมณวาจนก" คือ **การบอกคัมภีร์พระเวทโดยพราหมณ์ หรือ หอสวดมนต์ของพราหมณ์** อันเป็นเพียงรักษาคำสอนกันไว้ให้มีเชื้อนั้นอยู่ โดยนำพระคำภีร์พระเวท หรือ บทพระธรรมนั่นเอง มาบอกกล่าวให้จำ ๆ กันไว้ มีการสวด ๆ ท่อง ๆ สืบ ๆ ต่อ ๆ ไว้ ไม่ว่าคำสอนนั้น จะเป็นของแท้ หรือ เทียมที่เพิ่มที่แก้ไข หรือ ที่อาจารย์รุ่นหลังได้ตัด ๆ ต่อ ๆ แต่ง ๆ ขึ้น อันได้ผิด ๆ เพี้ยน ๆ ไปอย่างไร ก็ตาม และ **โดยเฉพาะจะมีแต่ท่อง ๆ ๆ ๆ รักษาไว้เท่านั้น แต่ไม่รู้เนื้อหาสาระที่ลึกซึ้งละเอียดแท้จริงจากที่ตนได้ท่อง ได้สวดนั้น** เหมือนดั่งที่พระพุทธองค์ได้ตรัสติเตียนพราหมณ์ต่าง ๆ อันมีอยู่มากมายหลายสูตร เช่นใน ทีฆนิกาย สีลขันธ. สุตันตปิฎก "เตวิชชสูตร" ก็ดี "อัมพัฏฐสูตร" ก็ดี เป็นต้น อย่าพูดไปถึง**การปฏิบัติ**ตามบทท่อง บทสวดนั้นเลย ให้นึก ๆ เทียบ "พระ" ของ "พุทธ" ด้วยเสมอ ในทุกวันนี้ มันเป็นจริงตามนัยะนี้ทุกประการ

เป็น "พราหมณมหาสาโล" คือ **พราหมณ์มหาศาล** พราหมณ์ผู้มีทรัพย์สินเงินทอง พราหมณ์ผู้มีหลักฐานสมบัติวัตถุมาก พราหมณ์ผู้ร่ำรวย ก็เมื่อ **ทำการสะสมก็ทำได้ ทำงานหาเงิน**อย่างฆราวาสก็ได้ **เรี่ยไร หรือ ออดอ้อนให้คนเอาเงินมาบริจาคให้ตนก็ทำได้ เทศน์ หรือ สั่งสอนก็ได้เงิน ทำพิธีทางศาสนาก็ได้เงินอีก** แถมผูกขาดเอาไว้เสียด้วย **พราหมณ์ก็ย่อมมีทางมีช่องมีโอกาสมากกว่าฆราวาส**เป็นของแน่ และผู้ใดสร้างความนับถือได้มาก ฉลาดในการหลอกล่อประชาสัมพันธ์เก่ง ก็จะกลายเป็นผู้ร่ำรวยมหาศาลไปได้ในที่สุด เพราะเมื่อผู้นั้น "สะสม" และเน้นแต่เรื่องที่จะ "ได้มา" ซึ่งเงินทองข้าวของ "วัตถุอันใหญ่โตมากมี" อย่างโลกย์ ๆ ผู้นั้นก็จะทำงานที่เป็นโลกย์ ๆ เจตนาแย่งโลก เป็น "อริ" คนหนึ่งในชาวโลกด้วยกัน **เขาจะเป็น "อริยะ" หรือ ผู้เลิกทำตนเป็นอริกับชาวโลกไม่ได้เลย** เพราะเขาจะทำ ๆ ๆ ๆ เพื่อแย่ง "สิ่งที่ตนต้องการ" อันเป็น "วัตถุ" และ "อำนาจ" (ฤทธิ์เดชแบบโลก ๆ) อันเดียวกัน ซึ่งไม่พ้นสิ่งที่ทุกคนยื้อแย่งกัน คือ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข

ไปได้เลยเป็นอันขาด "ผล" ที่เป็น "โลกุตตรธรรม" ก็ไม่มี แต่ "ผล" ที่เป็น "โลกียธรรม" นั่นสิ จะบานเบิกเบ้อเร่อเท่อยิ่งขึ้นๆ **ศาสนาก็เสื่อมลงๆ** เพราะผู้มือนักสร้าง นักก่อ นักทำ นักคิด นักหา (กัมมารามตา) ด้วยนัยประการดังนี้ พระภิกษุของพุทธเราเดี๋ยวนี้ก็ขอให้ใช้ความสังเกตพิจารณาดูเอาเถิดว่า มีส่วนจะไหลเอียงเข้าไปเป็น **"พระมหาศาล" หรือ "พระมหาสาโล"** กันได้หรือไม่ ? โดยเฉพาะตัว **"พระ" เอง**นั่นแหละ อย่า "หลงผิด" (โมหะ) เอาง่ายๆ เป็นอันขาด ว่า ตน "ฉลาด" แล้วก็ก่อ แล้วก็สร้างได้มากๆ เลยหลงตนว่า "ตนมีบารมี" หนักเข้า "หลงเลยเถิด" ไปจนกลายเป็นว่า **การก่อใหญ่-สร้างโต** ได้นั้นคือ **"คุณธรรมของพระโพธิสัตว์"** แล้วก็หลงตัวเองว่า "ตนเป็นพระโพธิสัตว์" ก็**มิจฉาทิฏฐิใหญ่**เลยนะ !

เป็น "พราหมณคหปติก" คือ **พราหมณ์ผู้ครองเรือน** คือ หมายถึงนักบวชผู้มีความเป็น**คหบดี** มีสิ่งที่จะต้องครอบครองรักษา ตั้งแต่*ทรัพย์สินวัตถุสมบัติ* ไปจนตลอดมี*เวียงวังยึดครอง* และ**มีภริยามีบุตร**เป็นที่สุด **นั่นก็เป็นเรื่องที่ได้ค่อยๆ ลดสภาพ จากการไม่เข้าใจแจ้งในธรรม จนเจือจางไปสู่สภาพเป็นเช่นคฤหัสถ์เขา** แม้ในพุทธศาสนาเพียงผ่านมาได้ ๒๕๐๐ กว่าปีเท่านั้น ก็ยังมี**พระผู้ครองเรือน**กันได้แล้ว โดยเฉพาะในญี่ปุ่นก็เคยมีกันจริงๆ เขาก็เรียกตนเองว่า "พระสงฆ์" ของศาสนาพุทธ และยังได้พาครอบครัวมาร่วมงาน ๒๕ พุทธศตวรรษในประเทศไทยด้วย เป็นต้น ถึงกระนั้นโดยแอบแฝงโดยซ่อนเร้นอยู่ เดี๋ยวนี้กม **"พระ" เช่นนี้อยู่แล้วหละ** แม้ในประเทศไทย หรือไม่เช่นนั้นความเป็น**คหบดี** ความเป็น**ผู้ครองเรือน** คือ ผู้ที่ต้องครอบครองรักษาเป็นภาระโดยสภาพโดยสาระแท้ๆ ก็มีกันแทบจะไม่ต้องกล่าวถึง ให้ละอายกันไปเปล่าๆ ก็ได้กันแล้วแหละ นี่คือ ความไม่รู้บาป ไม่รู้บุญ ความแก่กล้าของกิเลส-ตัณหา มันย่อมพาให้เป็นไปได้อย่างนี้เอง

เป็น "พราหมณปุตต" คือ **สืบต่อมาจากพราหมณ์ผู้ครองเรือน** เมื่อได้ยอมรับเต็มรูปแล้วว่า **"ผู้ประเสริฐ" (พระ หรือ พราหมณ์) ครองเรือนได้**

สะสมร่ำรวยได้ พราหมณ์นั่นแหละ จะหาทางรัดรอบเอาสภาพ **ความเป็นพราหมณ์** ตั้งขึ้นเป็นวรรณะ เพราะ**เป็นสภาพที่ได้เปรียบคนธรรมดา** มีช่องทางมาก รวยง่าย ได้เร็ว แถมมีศักดิ์ศรี สรรเสริญพร้อมด้วย และแล้วก็จะวาง**มาตรการจำกัด**ขึ้น เป็นพราหมณ์กันได้ ก็โดยสืบเชื้อทางตระกูลกำเนิดอย่างนี้เอง เรียกว่า **เป็นลูกของพราหมณ์** และจะเป็นพราหมณ์ได้ก็ต้องสืบต่อทอดกันมาทางเป็น "บุตร" เท่านั้น เป็น "มาตรการจำกัด" ขั้นสุดท้ายแห่งการเอาเปรียบเขาอื่นได้ด้วยบัญญา (เฉโก) ของมนุษย์ในโลก

ดังนั้น **"พราหมณกุมาร"** คือ **ลูกชายตระกูลพราหมณ์** ก็ดี **"พรหมณมาณว"** คือ **หนุ่มตระกูลพราหมณ์** ก็ดี **"พราหมณกัญญา"** คือ **หญิงสาวตระกูลพราหมณ์** ก็ดี ก็ย่อมจะมีได้เกิดได้ และเป็นได้ โดยวิถีทางตาม "มาตรการจำกัด" ที่สร้างขึ้นจนสำเร็จอย่างนี้ แล้วก็นับเนื่องว่า **มีส่วนสืบสาย มีเชื้อแห่งความเป็นพรหม หรือ มีเชื้อแห่งความประพฤติอันประเสริฐ** ซึ่งมันจะมีได้แค่ใด ? ในรูปใด ? ก็ลองคำนวณดูเถิด

สุดท้าย มันก็ "ไม่เที่ยง" "ความร่ำรวย" ก็แบ่งกันไม่ถ้วนทั่ว แม้ในหมู่พราหมณ์ ก็ต้องถูกบีบคั้น ผลักดันออกมาจากอาชีพนักบวช หรือ อาชีพหลักในความเป็น "พราหมณ์" จนต้องมายึดอาชีพของคฤหัสถ์ตรง ๆ เป็นอาชีพ เพราะอาชีพสอนให้คนดี เป็นคนประเสริฐ ก็เป็นไม่ได้ ทำกิจทำพิธี ก็เลี้ยงตนไม่รอด จึงเกิด จึงมีได้แม้ **"พราหมณวัฒฑกี"** คือ **พราหมณ์ช่างไม้** **"พราหมณวาณิช"** คือ **พราหมณ์ผู้เป็นพ่อค้า** ซึ่งสภาวะธรรมแท้ ๆ นั้น **"พราหมณ์"** มันเปลี่ยนไปเป็น**แพศย์**เป็น**ศูทร**ไปแล้วโดย "ความเป็นอยู่" จริง ๆ แต่เขาก็ยังอุตส่าห์เรียกคนผู้เป็นช่างไม้จริง ๆ เป็นพ่อค้าจริง ๆ นั้น ว่า เป็น "พรหม" กัน อยู่นั่นเอง นี่แหละคือ ความไม่รู้ความจริง หรือ คือ "อวิชชา" และอื่น ๆ อีกมากมายหลากหลายอาชีพ อันไม่ผิดแผกปุถุชนที่ครองเรือน มีความประพฤติทุกอย่าง จะประเสริฐอยู่ ก็อย่างฆราวาส อย่างคฤหัสถ์เต็ม ๆ รูปเลยทีเดียว

ซึ่งปัจจุบันนี้มี "พระภิกษุ" บางกลุ่ม บางสำนัก หลายกลุ่ม หลายสำนัก ริเริ่มสั่งสอนวิชาชีพแบบโลกย์ๆ เดินบทบาทเข้าหาโลกีย์ ไหลเอียงเข้าไปเป็น "ฆราวาส" ห่างความเป็น "พรหมวาส" หรือ ไกลความเป็น "สมณะ" ออกไปทุกที ๆ เพราะ "พระ" ผู้กระทำการอย่างนั้นเขาไม่ได้ศึกษา (*จริง ๆ ถูกทาง ได้เรื่องแท้*) แม้ "ศีล" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ไม่มี "ศีลสิกขา") ความโลภ คือ รีบไปคว้าเอา "เบื้องปลาย" มาเรียน ไปเอาขั้น "ปัญญา" (อภิธรรม) มาหลง จึงไม่รู้ว่า **ศีล ที่ห้ามไม่ให้ "พระ" ไปทำเยี่ยงชาวโลก** ผู้ยังหมุนอยู่ในความเป็น "ดิรัจฉาน" นั้น มีไว้ว่า อย่างไรบ้าง ? ไม่เข้าใจ ไม่มีปัญญารู้แม้แค่คำว่า "คันถธุระ" นั้น คือ อย่างไร ? แค่ไหน ? และที่สำคัญสุด คือไม่รู้ว่า **"ธุระ" อันยิ่งที่ต้องทำก่อน ทำให้สำเร็จลงให้ได้** แล้วค่อยออกอวด ออกแสดง ออกเผยแพร่ ออกสอนนั้น คือ อะไร ? **จึงไม่ได้ "ทำธุระ" นั้น ๆ แต่ไปคว้าเอา "งาน" คว้าเอา "ธุระ" เยี่ยง "คหิภาวะ" มายึดมาทำเสียจนพาตน "ฉิบหาย" แล้วก็เลยลาก ศาสนาลงไปสู่ความเสื่อมความฉิบหายด้วย** ก็เป็นจริงแล้ว ดังคำตรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ใน "ปริหานสูตร" อังคุตตร. อัฏฐก. ข้อ ๑๘๓ แม้ใน "เสขสูตร" อังคุตตร. ปัญจก. ข้อ ๘๘ – ๘๐ ก็ดี และแม้ในสูตรอื่น ๆ อีกมากมาย

เพราะจะมี "**พราหมณกุล**" คือ **ตระกูลพราหมณ์ ผู้รักษาสืบเชื้อสายถ่ายทอดความเป็นพราหมณ์ทางการสมสู่อย่างสัตว์โลก ที่คลอดที่เกิดออกมาด้วยวิถีนั้นเท่านั้น ที่จะยึดความเป็น "พรหม" ไว้ได้** เนื่องจาก "ผลของคุณธรรม" มันอ่อน มันจาง มันไม่มีฤทธิ์ ที่จะช่วยชูความเลื่อมใส ผูกความศรัทธาของคน จะมียึดศรัทธาคนไว้ได้ **ก็ไม่ใช่ "คุณธรรม" อันหมายถึง ความน้อยลง (อัปปิจฉะ) ความรู้จักพอ (สันตุฏฐิ) หรือ ความสงบราบรื่น (ปวิเวก) แต่เป็น "วัตถุธรรม" ที่แสดงความใหญ่ ความโต ความสวยความงาม ความเด่น ความดัง ความสามารถเฟื่องฟูเก่งโก้โอ่อ่าอย่างโลกย์ๆ** ความนับถือในเนื้อแท้แห่ง "สัจธรรม" ก็หมดลงๆ ทางแห่งการ "ทรงอยู่" เพราะคนเอาอาหาร

เอาข้าวของต่าง ๆ ไปทำบุญทำทาน เอาไปเกื้อกูลไว้ หรือเอาไปให้ ก็ค่อย ๆ ลดลง ๆ **พราหมณ์**เองก็จึงจะต้องทำงานเลี้ยงตัวมากขึ้น ๆ สุดท้ายก็จะคือ **มราวาสตระกูลหนึ่ง** ที่ไม่มีอะไรมาก นอกจากมีชื่อว่า **พราหมณ์** (หรือ **พระ**ในอนาคตข้างหน้า ก็เช่นกัน) และจะไม่มีใครเห็นคุณธรรม หรือ คุณงามความดีในความเป็น**พราหมณ์**ด้วย **จึงไม่มีใครคิดจะเข้ามายึดถือลัทธิ เข้ามาค้นสร้างเอาความเป็น "พรหม" ใส่ตน หรือ ไม่มีใครอยากเป็น "พราหมณ์" อีกเลย** แม้ผู้นั้นจะเกิดในตระกูล "พราหมณ์" แท้ ๆ และแม้จะนับกันว่า เป็น "พราหมณ์" ชั้น ๑ กันขนาดไหน ก็เถอะ ! ก็จะไม่มีใครยอมรับยอมเห็นความสำคัญอะไรตามอีก เขาจะปล่อยปละละเลยให้**คนตระกูลหนึ่ง**ที่ได้ชื่อกันว่า **"พราหมณ์"** *(หรือ ของศาสนาพุทธ ก็เรียกกันว่า "พระ")* อยู่เท่านั้นจริง ๆ สืบสาวราวเรื่องกันไปแกน ๆ จนกว่าจะสูญสิ้นสลายตนไปในที่สุด

ส่วน**"ผู้มีความประเสริฐ"แท้** หรือ **ผู้มีความเป็น"พรหม"จริงๆ** ที่คือ **พระอริยะตรง ๆ** นั้น เขาจะแยกไปเกิด ไปโผล่ในตระกูลอื่นโดยสัจธรรม

ดังนี้ คำตรัสของพระบรมศาสดาที่ว่า *"มีผู้ปฏิบัติชอบอยู่ตราบใด พระอรหันต์จะยังมีอยู่ในโลกตราบนั้น"* ก็จะมีจริงเป็นจริงโดยไม่เคลือบแคลงสงสัยตามนัยนี้จริง ๆ

ในสมัยพุทธกาลนั้น **พระอรหันต์จึงไม่มีอยู่ใน "ศาสนาพราหมณ์" แต่มาโผล่ผุดขึ้นอยู่ใน "ศาสนาพระสมณโคดม" (พุทธ)**

และในอนาคตเบื้องหน้าโน้น ก็เช่นกัน **พระอรหันต์ก็จะไม่มีใน "ศาสนาพุทธ" แต่จะไปโผล่ผุดขึ้นใน "ลัทธิใหม่" ที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายมองเห็นว่า "เขา" ผู้นั้น ประพฤติผิดไปจากแนวของตน จนตนไม่นึกไม่เฉลียวใจเลยว่านั่นแหละ "เขา" นั่นแหละ คือ "พระอริยะเจ้า" หรือ "พระอรหันต์" แท้ๆ เลยทีเดียว**

นั่นคือความเป็น "พรหม" ที่มันวิวัฒนาการ แท้จริงไม่ใช่ "วิวัฒนาการ" มันเสื่อมสลาย ! ดังนั้น ที่เรายึดถือว่า เรานับถือ "ศาสนาพุทธ" นี้อยู่ ก็ตาม มันก็จะหนีสภาพที่เป็นไปดังได้คลี่คลายขยายความมานี้ ไม่ได้เลย **เพราะ "ศาสนา" นั้นมันมี "ศาสนา" เดียว เท่านั้นแหละในโลก** *และความประเสริฐ หรือ คุณธรรมอันเป็นคุณงามความดีแท้ๆ เป็นสัจธรรม มันก็สายเดียวเท่านั้น* **สูงยอด หรือ ต่ำลงมาเท่าใด ? แค่นั้นเอง ที่มันแตกต่างกัน** *จนกลายเป็นมีนิกาย แบ่งลัทธิ แยกศาสนา เพราะเหตุฉะนั้น "พุทธ" จึงไม่ข่มขี่ศาสนาใด ทว่ารู้จักฐานะแห่งความจริงอันแท้จริงของทุกๆศาสนา ทุกๆลัทธิ ตามความเป็นจริง และ* **จะพูดความจริง !** *จนคนอาจจะเข้าใจว่าข่มผู้อื่น และ ยกตัวเอง ก็เป็นจริงได้* **(นิคคัยหวาที เมธาวี)**

สรุปความ ความเป็นพรหมนั้น คือ จิต คือ วิญญาณ คือ คุณจิตเป็นคุณธรรม เป็นคุณงามความดี เป็นความประเสริฐ มีในตัวคนอยู่ที่ตัวเรานี่เอง

ข้อควรทำ จงพยายามเรียนรู้ใช้สติสอดส่อง สังเกต อ่านพิจารณาให้เห็น "พระพรหม" ด้วยตาทิพย์ หรือ ตาปัญญาของเรานั่น เทอญ.

๕. **ปีติโร** ซึ่งหมายความว่า ยังมีลักษณะสำคัญของความเป็น "พรหม" อยู่โดยอัตโนมัติ **มันเป็นคุณธรรมแฝงฝังอยู่ในใจสัตว์โลกผู้เป็นพ่อเป็นแม่ คือ ยังมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในลูกของตน** ที่เราเคยๆ ได้ยินกันมาแล้วว่า *"พ่อแม่เป็นพรหมของบุตร"* ซึ่งก็หมายถึงพ่อแม่ที่มีจิตเป็นพรหมวิหาร ๔ ต่อลูกนั่นเอง คุณลักษณะเช่นนี้มีอยู่ในคน แม้แต่ในสัตว์ต่างๆ ที่เจริญพอควรแล้วเกือบทุกชนิดก็มี ดังนั้น **แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็ยังเป็นพรหม ยังมีความเป็นพรหมอยู่ในตนได้** ต้องพยายามเข้าใจในคุณธรรมอย่างนี้ให้มาก อย่าเพิ่งเข้าใจผิดคิดว่าที่พูดนี้ พูดเพ้อ พูดโดยวิจารวิจัยไปพล่อยๆเป็นอันขาด

ซึ่งใครต่อใครก็คงจะเคยได้รู้ได้เห็นมาแล้วว่า "แม้เดรัจฉาน มันก็ยังรักลูก เลี้ยงลูกด้วยพรหมเมตตา" คือ เลี้ยงด้วยความรักความเอ็นดู ความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จากลูกหรือจากใครๆ ทั้งสิ้น นั่นแหละคือ **คุณธรรม หรือคุณลักษณะแห่งความเป็นพรหมอย่างสูงสุดล่ะ** (ซึ่งดีกว่าบางคนเสียอีก ที่เลี้ยงลูกแล้วยังหวังผลตอบแทนจากลูก) แต่มันเป็นคุณลักษณะที่เกิดอยู่ในส่วนลึกของจิต โดย "อัตตโนมัติ" คือ เป็นความรู้เองชนิดไม่ต้องช่วยต่อช่วยเติมอะไรให้ยากนัก และเรียกมันได้ว่า เป็น "อเหตุกจิต" ของปุถุชน ของสัตว์ทั้งหลายเลยทีเดียว เพราะเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต และอุเบกขาจิตเหล่านี้ มันดูเหมือนเกิดขึ้นมา หรือ มีออกมาได้โดยไม่มีเหตุไม่มีมูลที่มากันเลย มันดูช่างมีอยู่ในเนื้อในใจของสัตว์โลกประจำกันเอาทีเดียว **ซึ่งมันก็ดีแล้วล่ะ!** และถ้าจะให้เป็น "คุณงามความดี" ที่ยิ่งๆ ขึ้น **ก็ขอให้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาต่อผู้อื่นๆ ด้วย ให้มากขึ้นๆ ให้หลายคนขึ้นเรื่อยๆ เทอญ**

มันเป็น "มหากุศลจิต" มันเป็น "มหาวิบากจิต" และมันดูเหมือนเป็นเพียง "มหากิริยาจิต" เท่านั้นจริงๆ สำหรับผู้ยังไม่รู้แจ้งจบ แต่แท้จริงในคนในสัตว์ที่ยังมี "คุณจิต" ส่วนนี้อยู่เป็นอารมณ์อันแท้ๆ เกิดอยู่ในหทัยวัตถุแห่งตน โดยยังไม่มีญาณหยั่งรู้ทันถ้วนทั่ว พร้อมด้วยมนสิการ และหรือ ปัญญาอันเป็นโลกุตตระ ผู้นั้นก็จะยังมีการ "ยึดมั่นถือมั่น" ในคุณธรรมความดี สุดยอดอันนี้ เพราะเหตุอันละเอียดสุดเช่นนี้เอง **ถ้าใครยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุใน "อนัตตาธรรม" ยังรู้ชัดใน "ทุกข์" อันละเอียดสุดยอดเช่นนี้ยังไม่ได้ ผู้นั้นก็จะยังเหลือเศษเสี้ยวแห่งธุลีอันนี้นั่นเองติดเป็น "อัตตา" ตัวสุดท้าย** แม้ที่สุดจะนับเรียกให้ว่า เป็น "นิพพาน" ก็ยังเป็น "นิพพานพรหม" อยู่นั่นเอง

เพราะเมื่อไม่เห็นเป็น "ทุกข์" *ไม่แจ้งจริงได้ว่า ทุกสิ่งไม่ใช่ของเราของเขาอะไรเลย มันมีแต่ความเป็นอื่น* (ปรโต) *ไม่ใช่ตัวใช่ตนจะไปมัวหลงยึดหลงมั่น* (อนัตโต) *มันเป็นสิ่งที่เพียงเรียกว่า "ธรรม" เท่านั้น* (*อันมีคุณลักษณะที่โลกเขาก็ต้องยึดเขาก็ต้องสมมุติกันอยู่ว่า อย่างหนึ่งคือ "กุศลธรรม" อีกอย่างหนึ่งคือ "อกุศลธรรม" ผู้รู้แจ้งเข้าใจทะลุ ย่อมเป็นผู้มีคุณแก่โลกโดยแท้จริง มิใช่คนผู้ผลาญโลกแน่ๆ*

จึงจะประพฤติใด ๆ ก็จะต้องยังโลกให้งามด้วย "กุศลธรรม" ตามสมมุติโลกไว้เสมอ ๆ เท่านั้นเอง จนกว่าท่านจะสิ้นชีพดับขันธ์) และมันก็จะเดินทางไป–เดินทางไป มันมีแต่การแผ่การกระจายออกไป หรือ เคลื่อนไป ๆ อยู่เสมอ ๆ **(วิตถโต)** *และมันก็ล้วนไม่ใช่สิ่งที่จะหลงยึดเป็นแม่นมั่นเป็นแก่นเป็นก้อนที่นอนแน่ ๆ นิ่ง ๆ หาได้ไม่* **(ตุจฉโต)** *มันเป็นสูญ มันไม่มีอะไรเลยจริง* **(สุญญโต)**

ถ้าเห็นแจ้งแทงทะลุใน "คุณจิต" อันยอดดีสุด สูงสุดนี้ไม่ได้เป็นดังว่านี้ แล้วปล่อยวางไม่หมดจด ไม่เกลี้ยงเกลาจนสะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างแท้จริง ก็จะยังเหลือเชื้อธุลีอันนี้แหละ เป็น "ปรมาตมัน" อยู่ในตนอย่างแท้จริงเป็นอย่างสูงสุด ตามปริมาณที่เหลือแห่งธุลีที่ยังมีอยู่จริงนั้น ๆ

แต่ถ้าใครผู้ใดไม่มี "คุณจิต" หรือ "คุณลักษณะ" อันนี้อย่างนี้ในตน คนผู้นั้นก็ยังไม่ได้ชื่อว่า **เป็นผู้มีสิ่งสูงสุดของโลก เป็นผู้มีคุณชนิดใหญ่สุดที่โลกต้องใช้ ต้องอาศัย** *(คือ ถ้าผู้ใดไม่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่ไปมีความใหญ่ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่ง ในลักษณะอื่น)* จึงไม่มีลักษณะของความเป็น **"อกนิฏฐาพรหม"** ซึ่งหมายความว่า *เป็นผู้มีความประเสริฐสูงสุดในจิตที่จะต้องมาก่อนใคร ๆ หมด* หรือคือ จิตจะต้องมีอารมณ์อุเบกขามาก่อนอื่นใด เป็นขั้นสูงสุด ปลายสุด แล้วก็มีอารมณ์ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นขั้นปรุงแต่งในลำดับต่อไป ก่อนจะไปมีอารมณ์อื่นใดในตนจริง ๆ

อารมณ์พรหมวิหารทั้ง ๔ นี้ **เมื่อไม่มีความยึดถือเพื่อตัวเพื่อตนอยู่จริง ๆ มากเท่าใด ๆ** ก็เรียกว่า **เป็นความหมดจดแล้วเท่านั้น ๆ** จึงเรียกว่า **"สุทธ"** อันหมายความว่า หมดจดแล้ว, บริสุทธิ์ **ผู้ใดมีความเป็น "อกนิฏฐาพรหม" สูงสุด** หมดจดแล้ว บริสุทธิ์แล้วจริงแท้ ปราศจากความเห็นแก่ตัวแก่ตน และไร้การคดโค้งมาเพื่อตัวเพื่อตนอย่างบริสุทธิ์จริง ๆ ทำเพื่อความเป็นเมตตา ทำเพียงเป็นกรุณา ทำด้วย "มุทิตา" และแล้วก็ปล่อยเป็น "อุเบกขา" ได้อย่างสูงสุด ก็ยิ่งเป็นผู้หมดจดแล้ว บริสุทธิ์ล้วน ๆ สะอาดปราศจากการเกาะยึดอารมณ์กิเลสอื่นใดมาปน นอกจากอารมณ์ "อุเบกขา" จึงเรียกว่า จิตอยู่ใน**แดน**

"**สุทธาวาส**" *(มีความหมดจดแล้วเป็นที่อาศัย)* ชั้นสูงสุดเลยทีเดียว แต่ก็ยังเป็น "**พรหม**" ชั้นสูงสุดยอดอยู่นั่นเอง

ดังนั้นสำหรับผู้ที่จะต้องละล้าง ปล่อยวางได้**เป็นที่สุดแห่งที่สุด** ถึงขั้น "ชินะ" แท้ๆ เป็น "พุทธ" สูงสุดขั้นอรหันต์ไม่เหลือค้างความเป็น "พรหม" เลยนั้น จึงจะต้องระวัง ! อย่าไป**หลงยึดมั่น** หรือ ไป**หลงเสพย์หลงติด**เป็นอย่อยอยู่ เป็นภาคภูมิสูงส่งสิงสู่อยู่เป็นอันขาด ถ้าขืนมีเช่นนั้น เป็นเช่นนั้นก็จะต้อง*เป็นผู้ยึดมั่นอยู่ หรือ ผู้อาศัยอยู่* **อย่างติดอย่างหลง** อันหมายถึงทำตนให้มี "**อาวาส**" หรือ หลงยึด*เป็นแดนเกิดแดนอยู่*อย่างแน่นแฟ้นเสียแล้ว นั่นคือ ยังมีสภาพตกค้างเป็น "พรหมสุทธาวาส" อยู่ ตาม "จิต" ที่มีสภาพ "หลง" จริง "ติด" จริง นั่นเอง

พระอริยะเจ้าทางพุทธศาสนา *มีความเป็น "พรหม" (มีความประเสริฐ) ทุกรูปทุกองค์ นั่นแหละ ตั้งแต่ขั้นพระโสดาบันไป จนถึงพระอรหันต์ แม้พระโพธิสัตว์ด้วย* และพระอริยะเจ้าที่มี "**สัมมาทิฏฐิ**" **แล้ว** คือ *เข้าใจได้อย่างถูกต้องตรงแท้แล้ว* อีกทั้งมี "**สัมมาสมาธิ**" **เป็นที่สุดบริบูรณ์จริงแล้ว**ด้วย คือ *สามารถทำ "ในจิต" ของตนได้จริง ตามที่เข้าใจ ตามที่รู้ๆ นั้นๆ ด้วย จนถึงขั้นสำเร็จบริบูรณ์ ถูกต้องลงตัว* ก็จะไม่หลงเหลือ "เชื้อค้าง" ดังกล่าวนั้น ใน "จิต" ได้จริง

และยิ่งที่สุด **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยิ่งมีคุณอันใหญ่สุดนี้อย่างแท้จริง** คือ **ทรงมี "พระกรุณาธิคุณ"** ที่เรียกด้วยภาษาว่า **"กรุณาธิคุณ"** แทนที่จะเรียก "**เมตตาธิคุณ**" ก็เพราะว่า พระพุทธองค์ทรงทำอะไรทุกเรื่องทุกสิ่งนั้น **เป็นเพียงกิริยาแท้ๆ จริงๆ** แม้คุณธรรมอันสูงสุดขั้น "พรหมวิหาร ๔" เช่นนี้ ก็ทรงทำเพราะ*เพียงเป็นกิจเป็นหน้าที่อันสูงสุดดียิ่งเท่านั้น หาได้เกิดใจรักใจชอบแม้แต่ "ยินดี" ก็หามีแต่อย่างใดไม่*

"**เมตตา**" นั้น รากศัพท์มาจากคำว่า "**มต**" ซึ่งหมายความว่า รู้แล้ว

หรือ ดับแล้ว อันหมายถึงอาการของ "จิต" เท่านั้น *ในคำว่า "เมตตา" นี้ เราเอาสภาวะ "รู้แล้ว" มาใช้* หากแม้นยังรู้อยู่ มันก็ยังมีการเกี่ยวข้องกันอยู่นั่นเอง ถ้าเลิกเสีย วางเสีย ตัดเสีย ดับเสีย ทำให้ขาดลงเสีย มันก็ไม่มีการเกี่ยวข้องอยู่แน่ มันก็คือ ดับ แต่ "เมตตา" นี้ เราหมายเอาสภาพสืบต่อเกี่ยวข้อง *และเป็นคำเดียวกันกับคำว่า* **"มิตต"** *ที่แปลว่า ความผูกพันเกี่ยวข้องอันดีกับคนอื่น ๆ* "เมต" หรือ "เมตตา" จึงคือ **ความผูกพันเกี่ยวข้องอันดีกับคนอื่น ๆ** เช่นกัน แต่เน้นหนักในทาง "ใจ" ที่เกื้อกูลที่เกี่ยวพัน

ส่วนคำว่า **"กรุณา"** นั้น รากศัพท์มาจาก **"กรณ"** อันหมายถึง "กิจ" การผลิตขึ้น การกระทำ (อันพึงควรทำ) หรือ *มีปกติให้สำเร็จลงเท่านั้น*

และ **"มุทิตา"** นั้น รากศัพท์มาจาก **"มุท"** อันแปลว่า *ความยินดี* หรือ มาจากคำว่า **"มท"** อีกที อันแปลว่า ความมัวเมา หรือ "ความหลง" ที่เหลืออยู่ หรือ ความติด ซึ่ง **ความยินดี** นั้นก็คือ การได้**ยิน**แล้วว่า "ดี" หรือ การได้**เห็น**แล้วว่า "ดี" หรือ การได้**รู้**ล่วงว่า "ดี" แล้ว ถ้าใครยังมีกิเลสตัว "หลง" *(ความมัวเมา, ความติด)* หรือ มี**ความหลงใน** "ดี" นั้นอยู่ หรือ มี**ความติด** "ดี" นั้น ๆ อยู่ เมื่อได้สัมผัส "ดี" เมื่อได้เห็น "ดี" เมื่อได้ยิน "ดี" เมื่อได้รู้ "ดี" ก็จะมีอาการ ชื่นชอบใจ ลิงโลดใจ ฟูใจ อยู่ ไม่คลาย ไม่หยุด ไม่เฉย ไม่นิ่งลง นั่นเอง เรียกว่า **อาการ "ดีใจ"** ถ้าหากใครรู้เท่าทันแล้ว ไม่เป็นคน "ลิงโลด" แล้ว ไม่มีกิเลสตัว "หลง" แล้ว ก็ไม่ต้องมีอาการ "ดีใจ" นั้นๆ ทรงสภาพ "ลิงโลด" หรือ ชื่นชอบ หรือ ฟู หรือ มีปฏิกิริยาเชิงนี้ อยู่ในใจ ก็เป็นอันเสร็จ ก็เป็นอันจบกัน **"ใจ" ก็จะเป็นจิตวาง–จิตเฉย** เข้าหาสภาพ "อุเบกขา" ดังนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านหมด "เมา" หมด "หลง" หมด "ติด" พระองค์ทรงรู้เท่าทันแน่ และทรงมีสภาพเป็น "อุเบกขา" แน่ สุดท้ายทั้ง "อุเบกขา" พระองค์ก็จะไม่ทรงติด ทรงหลง อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงทำเพียงเป็นกิจ เป็น **การผลิตขึ้นในสิ่งที่ดียิ่งสูงยิ่ง** เท่านั้น หรือ **มีปกติให้สำเร็จลงเท่านั้นจริง ๆ** ไม่ได้มี

ความยูกพันแม้ทางกาย ก็ไม่ยูกพันกับคนอื่นๆใดๆ และแม้ทางใจ ก็จะเรียกกันเพียงภาษาว่า "ด้วยความยินดี" ส่วนอาการ "ลิงโลด" อาการชื่นชอบ อาการฟู อาการกระเพื่อมสะเทือนด้วยรสอร่อยใน "ดี" นั้น **พระองค์ "ไม่มี"** โดยนัย เช่นนี้ พระองค์ทรงกิจ ทรงพฤติ ทรงประกอบกรรมทุกกรรม ตั้งแต่มโนกรรมไป จนกายกรรม **ด้วย "อโหสิ" ทุกขณะจิต** คือ เพียงให้เป็นไป เพียงให้มีขึ้น แล้วพระองค์ก็วางไปพร้อมๆ กัน (**อโหสิ** แปลว่า ได้เป็นแล้ว ได้มีแล้ว) "จิต" ทุกดวงจึงเป็น "**อุเบกขา**" ตลอดเวลาที่ทรงกิจ

"**อุเบกขา**" มาจากคำว่า อุป+เอก+ข "**อุป**" แปลว่า เข้าไป, ใกล้, มั่น "**เอก**" แปลว่า หนึ่ง, ความเป็นหนึ่ง "**ข**" แปลว่า ที่ว่าง, ไม่มีอะไร, กลางหาว จึงได้ความหมายว่า เข้าไปหาหนึ่ง หรือ ใกล้หนึ่งเข้าไปอย่างยิ่ง และ สุดท้ายจะว่างจะไม่มีอะไร *กล่าวคือ สภาพหนึ่ง นั้น นั่นแหละ คือ ความว่าง,ความไม่มีอะไร,ความอิสระของจิตแล้ว* เช่น ถ้า ๔ ก็ไกล ๑ อยู่มาก (หรือ ยิ่งกว่า ๔ ขึ้นไปเป็น ๕–๖–๗ ฯลฯ ก็ยิ่งไกล ๑ ออกไปอีกยิ่งขึ้น) ถ้า ๓ ก็เข้าไปใกล้ ๑ อีกหน่อย ยิ่งถ้า ๒ ก็ยิ่งใกล้ ๑ เข้าไปมากที่สุด และเมื่อเป็น ๑ อยู่ เรียกว่าไม่มี ๒ หรือ ไม่มีอีกสิ่งหนึ่งมาเกี่ยวข้อง ก็ไม่มีปฏิกิริยา ไม่มีสิ่งเทียบเคียง หรือ ไม่มี "สังขาร" ก็อยู่เฉยๆ อยู่เดียว หรือ นิ่งๆ หรือ อิสระ ก็คือ ไม่มีอะไร, เป็นสิ่งนั้นว่างๆ อยู่ จึงแปลเอาความว่า "ความวางเฉย" **ผู้ไม่มีเรื่องที่มากกว่า ๑** หรือ ผู้ย่นย่อ ผู้ที่รวมความ กระจายความมีเรื่องมาก ลงมาให้มีน้อยเข้าๆ หรือ ผู้ทำความเป็นหนึ่งให้แท้เข้า ให้ยิ่งเข้าๆ จึงเรียกว่า "อุเบกขา" ดังนั้น **อีกนัยหนึ่งจึงเรียกว่า "เอกัคคตา" (เอก+อัคคะ)** ซึ่งก็หมายความว่า "*ความเป็นหนึ่งอย่างยิ่ง*" *นั่นเอง* อันเป็นอารมณ์สุดท้ายของ "จิต" ที่ได้เพ่ง ได้รวบรวมไม่ให้มีอารมณ์อื่นๆ มาแทรกปนได้อย่างสูงสุด ที่เราเรียกเป็นภาษาศัพท์บัญญัติเฉพาะในทางธรรมว่า "**ฌาน**"

ถ้ายังมีเรื่องราว มีเนื้อหา ในเรื่องเดียว *แม้จะเป็นการขบคิด พิจารณา วิจัยวิจาร ในเรื่องนั้นๆอยู่อย่างแน่วแน่ เป็นมนสิการ(ใส่ใจอย่างดึง)* ก็ยังเรียกขานว่า "**ฌาน**" แต่นับเป็น "ฌาน" ขั้นต้น ขั้นยังมีงานในอารมณ์จิตอยู่ ทว่าเป็นงาน

"วิตกวิจาร" หรือ "ธัมมะวิจัย" โดยเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวแท้ๆ จึงยังมี "สังขาร" พอดู จึงไม่นับเป็น "เอกัคคตา" ชัดๆ หรือ เป็น "อุเบกขา" จริงๆ นัก แต่ก็นับว่า เป็นจิตที่ได้รูปร่าง ได้สัดส่วนจนเรียกว่า "เพ่งพิจารณา" แล้ว เหมาะควรแก่การงาน หรือ เหมาะสมกับสภาพที่จะทำงานนั้นๆ ดีแล้ว (ตามศัพท์คำว่า "ฌาน" แปลว่า เพ่ง, ความคิด, เผา) **จึงเรียกว่า "ฌาน" ขั้นต้น หรือ "ปฐมฌาน"** *เพราะมีความเป็นหนึ่ง (เอกัคคตารมณ์) แล้วขนาดหนึ่งเหมือนกัน* เพราะได้เผากิเลสหยาบจำนวนหนึ่งออกไปหมดสิ้นแล้วขั้นตอนหนึ่งจริงๆ เป็นแต่ว่า ขณะแรกนั้น **มันยังมีรสของ "เจตสิก" ต่างๆ** ที่เป็นบทบาทประกอบเรื่องอยู่เท่านั้น อันมีทั้งปีติ ทั้งสุข

และเมื่อทำ "จิต" ที่ยังมีบทบาทอยู่มากมายขนาดนี้ (คือ ปฐมฌาน) ให้ "สงบรำงับ" ลง เราก็เรียกว่า ได้ **"สมถะ"** สูงขึ้นไปอีก คือจิตยิ่งสงบมีรสชาติน้อยลงไปอีก *แต่ถ้าให้จิต* **ทำงาน** *เพ่งอ่านพิจารณากาย–เวทนา–จิต–ธรรมารมณ์ หรือ ธรรมต่างๆ อันเป็นไปเพื่อรู้แจ้ง และปล่อยวาง* **ก็ยิ่งเป็นการเพิ่ม "ฌาน"** *แบบ* **"วิปัสสนา"** *เลยทีเดียว* ยิ่งถ้าแทงทะลุเป็น **ปัญญา** เป็น **ญาณ** ออกมาที่ใด ก็จะเป็นการสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้งขึ้นมาที่นั้น หรือ **ระงับดับกิเลสตัณหาใดลงได้ชัดๆ ที่ใดแล้ว** ความ "ปีติ" มันก็จะเกิดตามติดมาเสมอๆ "ใจ" มันก็จะยินดีปรีดาลำพองอยู่ การปรุงกับกิเลส หรือ วิตกวิจาร หรือ ธัมมวิจัย ก็ลดลง ไปมีความ "ปีติ" มาก **จึงเรียก "จิต" ลำดับนี้ว่า "ฌาน" ๒ (ทุติยฌาน)** และกำลังเดินทางใกล้เข้าไปหาหนึ่ง หรือความหยุดลงจากเรื่องเปล่าประโยชน์ จาก "อกุศล" ความปรุงร่วมกับอารมณ์เสียหายอารมณ์เพ้อ มันก็น้อยลง ความกระเพื่อมไหวแห่งจิตหรือแรงงานที่ไร้ประโยชน์ มันลดอาการ ลดพฤติ (ชั่ว) ลด "กรรม" (การกระทำที่สูญเปล่า หรือ กิจของจิต ที่เป็น "อกุศล") ลง ลดความเป็น "จิต" ที่มีบทบาทโลกียะลงเรื่อยๆ จริงๆ

พอ "ระงับปีติ" ได้ก็**ยิ่งใกล้หนึ่ง**เข้าไปโดยจริง ระงับ "ปีติ" อันเป็นความกระเพื่อมไหวของจิตชั้นหยาบที่สูงขึ้นมาจาก "วิตกวิจาร" ได้แล้ว กล่าวคือ

"จิต" ที่มันยังอิ่มเอมเปรมปลื้มกับ "ดี" กับสภาพที่ "เจริญยิ่งๆขึ้น" ของตน ซึ่งมันก็ได้แต่ "ลิ้มรส" ได้แต่เสียเวลาเสพย์ ได้แต่จ่ายแรง "ซ้ำ" หลงชื่น – หลงชม ปลื้มแล้วปลื้มอีกอยู่นั่นเอง และก็ "ปีติ" นั่นแหละ ที่เป็น *"อุปกิเลส" ตัวร้ายกาจ* ที่มันยึดผู้คนได้เก่งเยี่ยม สามารถยิ่งที่สุด **จนทำให้คนไม่เขยิบฐานะไม่เดินทางสูงขึ้นได้ง่ายๆ เป็น "กิเลสขั้นผู้ดี" ที่หยาบกร้าน** หรือเปรียบได้ว่า เป็น "ผู้ดีชั้นสวะ" ในเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผู้ดีชั้น "สุข" ชั้น "อุเบกขา" ซึ่งก็ยังมีอีกหลากหลายขนาด อันเป็นเรื่องที่จะฉุดให้ช้าเนานานแฝงซ้อนอยู่ในจิตทุกระดับเลยทีเดียว

ดังนั้น เมื่อลด "ปีติ" ลงได้ ไม่ว่าจะลดเพราะระบบ "สมถะ" หรือ ระบบ "วิปัสสนา" ก็ตาม สภาวะแห่ง**ความสงบ**ก็เกิดขึ้นอีกจริงๆ เจ้าของ "จิต" ก็จะ**มีอารมณ์ที่เยี่ยมยิ่ง**เพิ่มขึ้น เพราะมีความดื่มใจอิ่มใจ (ปีติ) ที่เพิ่งได้มา หนึ่ง และเมื่ออิ่มใจดื่มใจมันดับลง มันก็สบาย ก็เบาก็ว่างขึ้นอีกโดยธรรม อีกหนึ่ง มันได้สภาพ "ดี" มาตั้ง 2 ดี จึงเรียกอาการนี้ว่า "สุข" **สุข** เช่นนี้ เป็นสุขที่เกิดขึ้นเพราะจิตที่สงบรำงับขึ้น เรียกว่า "**วูปสม**" หาใช่เป็นสุขแบบโลกๆ ที่เป็นรสของ "สังขาร" เป็นเรื่องของ "การดิ้น" ของ "การปรุงสร้าง" มากขึ้นนั้น ไม่ **สุข** ชนิดนี้แหละ ที่เป็น**สุขที่สูงขึ้นทางธรรม** จิตก็ยิ่งสงบรำงับใกล้ ๑ หรือใกล้ว่างเข้าไปอีก จึงได้นับเป็น "อุเบกขา" กันได้ชัดๆแล้วล่ะ (คือ อาการใกล้หนึ่งจริงๆ) **ขณะนี้เรียกว่า "ตติยฌาน"** ขั้นนี้มันเท่ากับมีเลข ๒ กับเลข ๑ เท่านั้น

ถ้าดับ "สุข" นี้ *(อันยังเป็น "ภวตัณหา" ขั้น "วิภวตัณหา" ขึ้นไปเรื่อยๆ นับเป็นอารมณ์โลกียะขั้นละเอียด)* หรือ วาง "สุข" นี้ลงได้ด้วย ก็เหลือ ๑ ตัวเดียวแท้ๆเลย จึงเรียกว่า "เอกัคคตา" แท้ๆจริงๆ คือ ความเป็นหนึ่งอันยิ่งเยี่ยม *ตอนนี้มันกลับไม่ใช่อาการ "ใกล้ความเป็นหนึ่ง" (ความหมายของ "อุเบกขา") แต่มัน "เป็นหนึ่ง" เอาจริงๆเลยแหละ* ซึ่งมันก็ยังมี "อัตตา"!! ถ้าไม่มี "ญาณทัสสนะ" (วิปัสสนาญาณ) หรือ ความรู้เยี่ยมยอดปลดปล่อยมันซับซ้อนเข้าไปอีกเป็นชั้นสุดสูงสุดจริง อันมีในศาสนาพุทธเท่านั้น ก็จะรู้เรื่องของอารมณ์อันสุขุมลึกซ้อน ดังนี้ได้ยากยิ่ง

ดังนั้น แม้**จิตเป็น "อุเบกขา" (หรือ "เอกัคคตา" แท้ๆ)** ก็จะต้องรู้แจ้งเท่าทันมันให้ได้ว่า มันยังมี "อัตตา" ยังจะหลงยึดติดหลงเสพย์อยู่ ณ จุดนี้(คือ อุเบกขา) ไม่ได้เป็นอันขาด ต้องปล่อยวาง ๑ เสียด้วย เป็นที่สุด ให้ไม่เหลืออะไรเลย หรือ ต้องปล่อย ๑ ให้เลยไปเป็น ๐ ให้ได้ มันจึงจะเป็นที่สุดแห่งที่สุด นั่นคือ เรื่องจะยึดมั่นเอาอะไรไว้ไม่ได้เลย แม้ที่สุดจริงๆ เพราะยิ่งผู้ใดได้อารมณ์ "อุเบกขา" และรู้รสมันแท้ๆแล้ว มันยิ่งสบายยิ่งว่างยิ่งเบา **มันยิ่ง "สุข" ยิ่งยอด (วูปสม สุข) อีก** จะชวนติดยึดยิ่งกว่า "สุข" อื่น เดียรถีย์ หรือ ลัทธินอกพุทธ หรือ แม้**พุทธศาสนิกชนเอง นั่นแหละ** ในเดี๋ยวนี้ ก็วนมาหลงผิดเอา**อุเบกขา**ว่า **เป็น "นิพพานแบบพุทธ" เป็นที่สูงสุดกันแล้ว** เลยขึ้นสู่ภูมิที่สูงกว่านี้กันไม่ได้ จึงได้กลายเป็น "คนเฉยเมย" เป็นคนเฉื่อยเนือย เป็นคนอยู่ว่างๆ เป็นคนไร้แรงงาน เป็นคนไม่สร้างสรร เป็นคนสัมผัสสัมพันธ์กับโลกย์ไม่ได้ เลยกลายเป็นคนหลับหูหลับตาส่งไปเลย เป็นคนตาบอดหูหนวกไม่รู้โลก (ซึ่งผิดอุดมคติ "โลกวิทู") เป็นคนหลงป่าหลงเขา หลงถ้ำ **ติด**สถานที่สงบ **ติด** "ความไม่มีแห่งวัตถุผู้คน" **เกลียด** "ความมีวัตถุและความมีผู้คน" ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งยังผิดยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" **มันยังไม่หมด "อัตตา"** ยังไม่สูงสุดแท้

พุทธแท้ๆนั้น**ไม่ติด**อะไร **ไม่ผลักไส**ไล่ขว้างอะไร ไม่ยึดมั่นอยู่จุดใดแบบ**ตายแข็ง**เลยจริงๆ แต่ "รู้" อารมณ์จิตทั้งจุด "สุขยิ่งยอด" (วูปสม สุข) นี้ก็รู้ดี ทว่าก็ไม่หลงยึดเสพย์ หรือ ไม่หลงติด และก็มิใช่ว่า จะไม่ยึดอะไรทรงอยู่ จะไม่อาศัยอะไรดำเนินกรรม ก็ไม่ได้ "โง่" (อวิชชา) เช่นนั้นด้วย

อารมณ์**พรหม** หรือ **จิตวิญญาณที่เป็นพรหมขั้นสูงเป็นที่สุด**นั้น คือ อารมณ์ดังได้กล่าวแล้ว เป็น "คุณธรรม" เป็นคุณงามความดีขั้นสูงสุดแท้ ถ้าจะไต่ขึ้นไปเป็น "พุทธ" หรือ เป็นพรหมชั้น "ชินะ" แล้วล่ะก้อ จะต้องเรียนรู้ให้แจ้งแล้วก็วางให้สิ้นให้ได้ แม้ที่สุด**ธุลีแห่งตัวตน(อัตตา)ใดๆ** จนกระทั่งจุดสุด*ซึ่งยึดเสพย์อยู่ที่ "อุเบกขา" ก็ต้องปล่อย* ต้องวางไปตามธรรม (อนัตตา) ทุกอย่างมันย่อมดำเนินบทบาทอยู่ตามความมี "อัตตา" ของมัน กับ ความมี "อนัตตา"

ของเรา แต่อย่าลืมว่า **ก็จะต้องทรงความเป็นพรหมในตนให้สูงให้บริสุทธิ์ให้มากที่สุดด้วยอย่างแท้จริง** คือ **มีความประพฤติเป็นพรหม (พรหมจรรย์) จริง ๆ** แต่จิตนั้น ไม่ยึดมั่น ไม่ติด ไม่ผลัก แม้ "อุเบกขา" อันเป็นพรหมขั้นสุดยอด และจะต้องสุขุมเก็บเศษเสี้ยวธุลีของ **"ความหลง"** เหลือ ใด ๆ (นิกันติ หรือ อกนิษฐาพรหม) ไม่ให้ซ่อน ไม่ให้แฝง กันอย่างมั่นใจ แจ้งใจ เป็นที่สุด จริง ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้ใดยังไม่รู้ไม่แจ้งรอบจริง ก็จะยังวางจิตวางวิญญาณที่เป็นพรหม เป็น "ธรรมารมณ์" แท้ ๆ เป็นกิเลสชั้นสูงเยี่ยมอันเป็น "ภวตัณหา" และ "วิภวตัณหา" ชั้นปลายสุดจริง ๆ นี้ ยังไม่ได้โดยจริง **และถ้าผู้ใดไม่มีกรรม ไม่มีอาการ ไม่มีนิมิตในความเป็นพรหมชั้นสูงสุดนี้ ในตนเลย แม้แต่น้อยนิด ในขณะที่ตนยังไม่ตายพ้นไปจากความเป็นสัตว์โลก ก็ได้ชื่อว่า เลวสุด หรือต่ำสุดอีกเช่นกัน**

เพราะเหตุฉะนี้เอง คนผู้ใดถ้าคุณงามความดีแม้แค่ชั้นรักลูก เอ็นดูลูกของตนด้วย **พรหมวิหาร ๔ (เท่านั้น)** ก็ไม่มี ก็เรียกได้ว่า เลวกว่าสัตว์เดรัจฉานบางจำพวกที่มันมีคุณธรรมอันนี้ในมันที่เดียว และโดยนัยเดียวกัน ตรงกันข้าม ถ้าผู้ใดมีคุณงามความดีนี้กับสัตว์โลกทุกตัว กับมนุษย์ทุกคนในโลก (ไม่จำเพาะแต่เพียงลูกแท้ ๆ ของตนเท่านั้น) คนนั้นก็ได้ชื่อว่า "บิตมห" หรือ พ่อของโลก ผู้มีแต่**ให้**ที่ยิ่งใหญ่ในโลก พระบิดาของสัตว์โลกอันถ้วนทั่ว นั่นเอง ดังเราได้ยกย่องเทิดทูนตำแหน่งนี้ให้แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า **เป็นสมเด็จพ่อ เป็นสมเด็จมหาบิดาในโลก** นั่นแล จงเห็น "พรหม" ให้ออก และเข้าถึงความเป็น "พรหม" ให้จริง อย่าไปมัวหลง "พรหม" องค์ไหนยิ่งใหญ่กว่าผู้มี "พรหมจรรย์" อันสูงสุดในร่างคนเป็น ๆ นี่กันอยู่นักเลย

และแม้คนผู้ใด หรือ แม้สัตว์โลกชนิดใด ๆ ที่มีคุณงามความดีเยี่ยงนี้ในตน จะเป็นเพียงแค่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขากับเฉพาะลูกของตน ก็จึงได้ชื่อว่า **เป็น "บิตโร"** หรือ *พ่อของลูก เป็นบิดรมารดาของบุตรโดยแท้ เป็นพรหม*

ของลูกโดยจริง **มี "พรหมจรรย์" (ความประพฤติที่ประเสริฐ) สำหรับลูกแล้ว** ซึ่งก็ยังดี แม้จะอยู่ในขอบข่ายแคบ ๆ แค่ลูกของตนเท่านั้น ก็ยังเรียกว่า เป็น "จิต" อันสูง เป็น "วิญญาณ" อันดียิ่ง เป็น "**โอปปาติกะ**" ที่มีคุณธรรมประเสริฐแล้ว จิตนั้น วิญญาณนั่นแหละ คือ สัตว์โลก *(ที่เรียกกันว่า "โอปปาติกะสัตว์")* ที่มีความเป็น "พรหม" ดังนี้

ถึงจะมี "คุณธรรม" นี้โดยอัตโนมัติ คือ ไม่รู้ไม่เข้าใจได้ว่าทำไมต้องมี ? หรือมันจะมีเพราะอะไร ? ก็ขอให้มันมีก็เป็นดีแล้วในโลก และ**ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นก็จงมี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เผื่อแผ่แก่บุคคลอื่น หรือ สัตว์โลกอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ๆ ไปจนหาที่สุดบ่มิได้นั่นเถิด จึงจะได้ชื่อว่า ยอดแห่งความเป็นพรหม ยอดแห่งความเป็น "พระเจ้า" หรือ เป็น "มหาบิดโร" หรือคือ "บิตมห" นั่นเองในที่สุด**

ถ้ามีได้แค่จ้อย ๆ น้อย ๆ อยู่แค่วงรอบเพียงเฉพาะลูกของตนจริง ๆ แต่เป็น "พรหมวิหาร ๔" แท้ครบครัน ก็เป็นได้แค่ **พรหมลำดับที่ ๕** อันชื่อว่า **"บิดโร"** เท่านั้นเอง

สรุปความ "คุณธรรม" ที่เรียกว่า เป็นเครื่องแสดง เป็นสุดยอดแห่งปัจจัยเครื่องอาศัยของ "พรหม" ที่สูงสุด ก็คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อันจะต้องฝึกให้เป็น มีให้ได้ในตน จนเป็น "ความประพฤติ" ของตนอย่างยิ่ง ก็เรียกว่า ตนเป็นผู้จบแล้วซึ่ง "พรหมจรรย์" คือ เป็นผู้ "มีความประพฤติที่ประเสริฐ"

ข้อควรทำ ทำตนฝึกตนให้มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ทุกขณะจิตให้ได้ และเรียนรู้ชัดถึง อาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศแห่ง "พรหมวิหาร ๔" นั้นให้แจ้งทะลุให้ได้ เพื่อเราจะได้ทำ (ประกอบกรรมขึ้น) มันได้อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีให้ได้แม้แค่กับลูกของตน ก็ยังได้ชื่อว่า "พรหมจรรย์" ขั้นต่ำสุดแล้ว ยิ่งมีกับผู้อื่นด้วยมากขึ้นๆ กว้างไกลเท่าไหร่ๆได้ ก็ยิ่งเป็น "พรหม" บิตมห ยิ่ง ๆ ขึ้นเท่านั้นๆ แต่เราก็จะต้องไม่ยึดมั่นหลงใหลใฝ่

ติดไว้ที่ "จิต" ของเราในที่สุด จึงจะเป็น "พรหม" ชินะ

๖. **โมหจริต** คือ จิตวิญญาณที่ยังไม่มี "ปัญญาแท้" ยังไม่รู้จริง(อวิชชา) ในความเป็นไปที่มันยึดมั่นถือมั่นอยู่ แม้อย่างต่ำสุดไปหาสูงสุด หรือ อย่างใหญ่สุดไปหาเล็กสุด

เราต้องแยกแยะ**สภาวะของธรรม** คือ ต้องเพ่งพิจารณา**ธรรมในธรรม** ให้ออก ให้ได้ชัดๆ ว่า จิตวิญญาณของตน ผู้ใดที่ยังเสพย์ "กาม" หรือที่เรียกว่า ผู้ยังหลงอารมณ์ของ "ฉกามาวจรจิต" ๖ ชั้น นั้นเป็น "จิต" ชนิดหนึ่ง ที่เขาเพ่งเล็งใน "กาม" เป็นความเสพย์ในรูป–เสียง–กลิ่น–รส–สัมผัสทั้งหลายทั้งปวง อันเนื่องมาแต่ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กายเป็นทาษของทวารทั้ง ๕ หรือ ยังนำมา "ปรุง" เป็นรส เป็นชาติ ยึดหลงเสพย์อยู่ใน "ทวารใจ" อีกเป็นทวารที่ ๖ ก็ยังได้ ดังนี้ เรียกว่า "เทวดายึดกามารมณ์" หรือ จิตวิญญาณของ "คน" (เป็นๆนี่แหละ) ที่เสพย์ "อารมณ์กาม"

แต่เทวดาชั้นพรหมอีก ๑๖ ชั้น หรือ ๒๐ ชั้น (รวมเอาเฉพาะพวกเสพย์อรูป ของจิตในตนจริงๆอีก ๔ ชั้นที่นิยมเรียกกันว่า "อรูปฌาน")นั้น เป็นจิตเป็นวิญญาณ หรือ เป็นสภาวธรรมที่ไม่ใช่ "เสพย์กาม" ทว่าเป็นอีกสภาวะหนึ่ง เป็นรสชาติอีกอย่างหนึ่ง เป็นความหลงรื่นเริงยินดี หลงใหลติดยึดอยู่ในอารมณ์อีกลักษณะหนึ่ง นอกเหนือไปจากอารมณ์อันเป็น "กาม"

ซึ่งเป็นจิตวิญญาณที่ยึดในการหลงตีค่าราคาของ "จิต" **โดยยกเอาสภาวธรรมทาง "นามธรรม" แท้ๆ มาขึ้นเป็นรูปร่างที่เรียกว่า "มานะกิเลส"**

มันเป็นสภาพจิตที่หลงติด หลงยินดี หลงเสาะแสวงหา และหลงเสพย์

(ก) ในความอยากโก้ อยากหรู อยากเก่ง อยากมีฤทธิ์มีอำนาจ อยากมีอย่างมาก อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆไปหมด จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ *นี่เป็นขั้นต่ำสุด*

(ข) ในความเด่น ความดีงามทุกชนิดที่โลกรับรอง *เป็นขั้นกลาง*

(ค) ในความสูง ความยิ่งที่เป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกแท้ๆ ที่สุดแห่งที่สุด คือ หลงความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา *เป็นขั้นสูง*

(ฆ) ในความสูงสุดแห่งที่สุดเป็นเรื่องสุดท้ายจริงๆ ก็คือ หลง "นิโรธสมาบัติ" บ้าง และหลง "นิพพาน" บ้าง หรือ หลงใน "จิตว่างๆ" นั่นเอง มันเป็นอัตตาที่ไม่มีอารมณ์เลยจริงๆ หรือ ความไม่มีไม่เอาไม่เป็นอะไรเลยในจิต จะอยู่เฉยๆ เบาๆ ว่างๆ อยู่เท่านั้นให้ได้มากที่สุด *นี่เป็นความสูงสุดขั้นพิเศษ* ผู้สร้าง "ความมี" ใน "ความหมด" (อรูปฌาน)

ดังนี้ เรียกว่า "เทวดายึดธรรมารมณ์" หรือ เป็น "พรหมที่ยึดธรรม หลงธรรม" และก็คือ จิตวิญญาณของ "คน" (เป็นๆ นี่แหละ) ที่เสพย์ "อารมณ์ธรรม" (ซึ่งเป็นคุณธรรมชั้นสูงยอด)

จิตวิญญาณของผู้ใด ที่ยังยึดมั่นหลงเสพย์ "อารมณ์กาม" และ "อารมณ์ธรรม" อยู่ดังกล่าวแล้วนั้นทั้งหมด จะหลงเสพย์อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างสูง ละเอียดสุดแม้ขนาดใดๆ ถ้ายังมีความหลง(โมหะ) ความไม่รู้แจ้ง(อวิชชา) ว่าสภาพธรรมทุกอย่าง มันก็เดินทางของมันอยู่ตามเหตุตามปัจจัย เราย่อมรู้จักสภาพธรรมทั้งปวงแจ่มแจ้ง สภาพธรรมใดเราควรเกี่ยวข้องร่วมปรุงด้วยเพื่อประโยชน์ท่านประโยชน์ตนเพียงอย่างดีที่สุด เราจึงจะร่วมปรุง ถ้าเกินขอบเขตไปเราจะไม่เอาด้วยจริงๆ **ถ้ายังเข้าใจไม่ได้ถ่องแท้ และทำไม่ได้ถูกตรงดังว่านี้ ก็เรียกว่า ยังเป็น "โมหจริต" อยู่ถ้วนทั่ว** คือ ยังเป็นผู้มี "อวิชชา" แต่ละระดับของ**ความหลง** หรือ แต่ละเศษเสี้ยวของ**โมหะ**ที่ผู้นั้นๆ มีอยู่ **พาเป็นไปพาเกิดอยู่ (ตต)** ยังเป็นผู้ปล่อยให้โมหะกิเลสสืบต่อ "อายุ" หรือ ยังให้อาหารแก่โมหะกิเลสอยู่นั่นเอง แถม "ให้" อย่างหลงเลยหลงขุนมัน อยากให้มันหลงโลกอยู่ อยากให้มันมี "ชีวิต" ยืนนานตลอดไปอยู่ในภพในภูมิที่ตนหลงยึด หลงให้มี "อายุทิพย์" (ทิพเพน อายุนา) เอาด้วย

ขอกำชับกำชาอีกนิดเถิดว่า **เทวดา หรือ พรหม ดังที่ว่านี้ อยู่ในตัวคนเป็นๆ**

นี่เอง ขอให้สำรวจค้นคว้าทำ "ตาทิพย์" ทำ "ตาปัญญา" เข้าไปเห็นมันให้ได้จริงๆ โดยเฉพาะที่ในตัวตนของตนเอง จะต้องดูมันให้เห็น เข้าใจมันให้ออก รู้ทันมันให้ได้ **ให้เป็น "ตาพุทธ"** คือ *เห็นแจ้งแทงทะลุ เข้าใจชัดทั้งรูปทั้งนาม รู้อยู่ในสภาวะนั้นๆ เห็นอยู่ในอารมณ์นั้นๆ* จริงๆ เราจะได้ไม่หลง **"เทวดา"** ไม่งมงายใน**พระพรหม**

และสำหรับบุคคลผู้ยังเป็น**ปุถุชน**นั้น ย่อมยังมีทั้ง**วิญญาณเทวดาเสพย์กาม** มีทั้ง**วิญญาณพรหมเสพย์ธรรมารมณ์** เสพย์ความใหญ่ความโต ความเด่นความดี และความสูงความยิ่งอยู่ทั้งหมดจริงๆ หรือ ให้จริงให้แท้ยิ่ง ก็คือ **ปุถุชนนั้น** *ยังมีความเป็นสัตว์นรก ความเป็นเทวดาเสพย์กาม และความเป็นพรหมเสพย์ธรรมารมณ์อยู่พร้อมสรรพ ยังแยกกันไม่ออกเลยในจิตวิญญาณของแต่ละคน มันยังหลงอยู่อย่างหนาแน่นมืดทึบอยู่ทั้งหมดทุก "อารมณ์" จริงๆ จึงได้ชื่อว่า* **"ปุถุ"** (อันแปลว่า นอกจาก, ต่างหาก, คนละฝ่าย หรือ แปลว่า หนา, ใหญ่) เพราะฉะนั้น เมื่อเป็น "ปุถุชน" จึงหมายความว่า คนอีกพวกหนึ่ง เป็นพวกที่**หนา** และก็หนาไปด้วยอารมณ์ทุกข์ อารมณ์กาม อารมณ์ธรรมเต็มอยู่นั่นเอง ซึ่งแตกต่างกับคนอีกพวกหนึ่ง ที่เรียกว่า "อริยชน" หรือ "อริยบุคคล" ซึ่งเป็นพวกที่**บาง**จากอารมณ์ทุกข์ อารมณ์กาม อารมณ์ธรรมกันออกไปเรื่อยๆ ตามลำดับชั้นแห่ง "อริยะ" นั้นๆ **"ปุถุชน" จึงเป็นคนละฝ่ายกับ "อริยชน" โดยความเป็นจริงในจิต** เพราะจิต**เห็น**กันคนละระดับอยู่

จงพยายามทำความเข้าใจสภาวะธรรม หรือ "จิต" ที่เรากำลังอธิบาย แยก "อารมณ์" ของมันออกไปเป็น **เทวดาเสพย์กาม** หรือ **พรหมเสพย์ธรรม** หรือ แม้ **สัตว์นรกเสพย์ทุกข์** ให้ออกก็แล้วกันว่า มันมีลักษณะ หรือ คุณสมบัติคนละอย่าง ทว่าในตัวปุถุชนนั้น ยังมีทุกอย่างหนาเตอะเต็มปรี่อยู่ โดยเฉพาะ "ทุกข์" จึงเป็นทั้งพรหมผู้งมงายในธรรมารมณ์อย่างยิ่ง เป็นทั้งเทวดาผู้ยังหลงดื่มด่ำในรสกาม เป็นทั้งสัตว์นรกผู้สร้างทุกข์ให้แก่ตนเอง ลำบากเหนื่อยหน่าย หนักหนา ยากแค้น ดิ้นรนใคร่อยากยึดเสพย์อยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ ไม่ผ่อนเพลาลงได้ **เพราะต้อง "เสพย์ของที่ตนติด" (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา) ทุกอย่าง** ดังนี้เอง

เรื่อง *เทวดาติดกามารมณ์* ก็ได้กล่าวถึงมาแล้ว *สัตว์นรกผู้ไม่สบาย (อบาย) เพราะความโง่ความไม่รู้ มันหุ้มติดคลุมมิดอยู่* ก็ได้อธิบายอย่างยืดยาวผ่านมาแล้ว ยังเหลือแต่สภาพของ "**พรหม**" **ผู้ติดธรรม อันเป็น "โมหคต" ชนิดสำคัญลึกซึ้งยิ่งกว่า "โมหคต" ในกาม และในนรกเสียอีก** ก็จะพูดเฉพาะส่วนน

ความเป็น "พรหม" หรือ "เทวดาผู้เสพย์ธรรมารมณ์"

นั้นก็คือ **การยังหลงรัก** *ความอยากโก้ อยากหรู อยากเก่ง อยากมีฤทธิ์มีอำนาจ อยากมีอย่างมาก อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆ ไปหมด จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ* **ที่ยึดถือชั้นชมยินดี เป็นสุข เมื่อมี เมื่อได้เสพย์สม** ซึ่งล้วนเป็นสิ่งไม่ใช่วัตถุ ไม่มีรูปร่างตัวตนอันจะจับต้องได้ แต่เชื่อว่าทุกคนก็คงรู้จักมันดี มันเป็น**อารมณ์ที่เกิดอยู่ในจิต** เท่านั้น และมันก็มี "ตัวตน" จริงๆ มันยังเป็น "อัตตา" ที่เรียกมันว่า "ธรรมารมณ์" หรือ **"มโนมยอัตตา" (รูปที่เกิดสำเร็จผลอยู่แต่ในจิตเป็นเพียงจิต)** และเมื่อละเอียดยิ่งเข้าก็คือ **"อรูปมยอัตตา" (เสพย์ตัวตนที่ไม่มีรูปหนักยึงขึ้นไปอีก)**

ความเป็น "พรหม" ก็มีขั้นต่ำ ขั้นกลาง ขั้นสูง อีกมากมาย **ขั้นต่ำสุด** ก็คือ การหลงความใหญ่ ความโต ความโอ่อ่ามากมี หลงความเก่ง หลงฤทธิ์เดช หลงอำนาจ หลงความเหนือเขาไปหมด อันเป็นลักษณะของความติด หรือความยึดมั่นถือดี **ที่ส่งผลเป็นร้ายกาจ** จนจะเรียกว่า "พรหม" ก็ออกจะไม่ค่อยยอมรับกัน หรือ บางคนก็เหมาเอามั่นเหมาะลงไปเลยว่า *ลักษณะอย่างนี้ผิดความหมายของ "พรหม"* ซึ่งก็ไม่เป็นไร ใครจะตีวงแคบตีวงกว้างเอากันแค่ไหนๆ ก็ได้ ข้อสำคัญรู้จักมันให้จริงๆ และเข้าใจมันให้ได้ว่า มัน**ยังเป็นความหลงอันยิ่งใหญ่**ของปุถุชน และยังเป็น "พรหม" หรือ เป็น "เทวดา" ผู้หลงเสพย์ "ธรรมารมณ์" คือ จะต้องมีอารมณ์อย่างที่กล่าวมาแล้วนั้นทรงอยู่ให้ได้เสมอๆ และจะแข็งกระด้าง จะไม่มียอมลด ยอมอ่อนง่ายๆ จะไม่มี "ปัญญา" ในการอนุโลม โดยแท้จริง เช่น :-

ผู้**หลง**ความใหญ่ ความโต ความโก้โอ่อ่ามากมี **หลง**ฤทธิ์เดช **หลง**ความเก่งกาจ **ยึดมั่น**ในความมีอำนาจของตน เมื่อ**มีความหลง (โมหะ)** ถึงขีดสุด ก็อาจจะ**"ฆ่าคน" หรือ กดขี่ข่มเหงผู้อื่น กระทำทารุณโหดร้ายเอากับใครอื่น** เพื่อแสดงความใหญ่ เพื่ออวดเดชศักดาอำนาจของตน *ทั้งๆที่* **ไม่ได้โกรธ ไม่ได้โลภ** *ในสมบัติวัตถุ หรือ กามคุณอันใดเลยในขณะนั้น* **แต่โลภในอารมณ์แห่งความใหญ่ความโตจริงๆ** ดังนี้ ก็เป็นลักษณะของ**พรหมขั้นต่ำสุด** ที่ยังมีแอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในจิต ในวิญญาณของคนของสัตว์โลกอยู่จริง เรียกว่า เป็น **ขั้นนรกของ "พรหม"** ทีเดียว *เป็นชั้นผู้ร้าย เป็นความเห็นแก่ตัว หรือ เป็นความโลภใน "นามธรรม" ชนิดที่เลวร้ายที่สุด เป็นเทวดาเสพย์ธรรมารมณ์ชนิดที่เรียกว่า* "รักขส" (รากษส) *คือ จิตวิญญาณที่มันก่อกำเนิดขึ้นด้วยอารมณ์ (อันเป็นอาหารของจิตวิญญาณ) ที่ไม่ใช่จิตชั้นสูง ไม่ใช่อารมณ์อันประเสริฐ* (อมนุสส์) *เราเรียกกันในภาษาไทยๆ ว่า พวก* "ยักษ์" *หรือ* "อมนุษย์" (ผู้มีใจต่ำช้า) นั่นเอง เช่นเดียวกันกับ "ยักษ์" ๔ ตน ในเทวดาขั้นจตุมหาราชิกา แตกต่างกันอยู่เพียงยักษ์ในชั้น "ฉกามาวจร" นั้น หลงมี**ความโลภใน "กาม"** แต่นี้มี**ความโลภใน "ธรรมารมณ์"** และ*มันจะใหญ่ จะโต จะมีฤทธิ์เดชอำนาจ เพื่อเบ่งศักดาให้ได้ไปทั่ว ๔ ทิศ หรือ ครอบโลกจักรวาล โน่นแหละ* เหมือนๆกัน มันจะต้องเป็น "มหา" (ใหญ่) ให้ได้จริงๆ ถ้าเป็นได้ มีฤทธิ์มาก มีเดชศักดาใหญ่จริงๆ ก็เป็น **"มหาพรหม"** กันเอาเลยทีเดียว **แต่เป็นความใหญ่ที่เลวร้ายต่ำช้าที่สุด** มันเป็นความเห็นแก่ตัวชัดๆ ("มานะกิเลส" ร้อยเปอร์เซ็นต์)

ถ้าใครรู้ตัวว่า เราเองมีจิต**รัก**ความใหญ่เช่นนี้ **หลง**ความโตที่เลวร้าย ความโก้โอ่อ่า ความมากมีที่จัดจ้านรุนแรง ความมีฤทธิ์เดชมีอำนาจแล้วกราดตะอย่างนี้ ก็จงระวังๆ ! **หัดเรียนรู้**จิตของตนเอง เข้าใจในสภาวะของความยึดมั่นในจิตและสภาพแม้ภายนอกที่เป็นอย่างนี้ให้ได้เถิด อย่าเผลอไปแสดงกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ออกมาในรูป **"ฆ่า–กดขี่–ข่มเหง–รังแก–กระทำทารุณโหดร้าย และขม้ำ–สวาปาม–ตะปบกลืน–โกงกิน–หลอกเสพย์–ประโลมลวง–แฝงดูด–ซ่อนดื่ม หรือแม้เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ข่มท่านด้วยอาการ หรือคำพูด" เป็นอันขาด** นั่นคือ

เราสั่งสม**ความเป็น"ยักษ์" เป็น"อมนุษย์"** โดยแท้จริง มันเป็นที่"จิต"ซึ่งได้ก่อตัว **มันสั่งสมด้วย"กรรม"อย่างนี้ๆ** โดยแท้ ที่"วิญญาณ"ของทุกๆคน จงรู้ให้ได้ เห็นให้ได้

อย่างที่กล่าวมานี้เรียกว่า **"พรหม"** เพราะเป็น**เทวดาที่หลงเสพย์ธรรมารมณ์**อย่างแท้จริง(โดยเฉพาะเสพย์อำนาจ–เสพย์ความใหญ่) แต่เป็น**เทวดา**หรือ **พรหม**ชนิดเลวร้าย จนคนไม่นิยมจัดอันดับเข้าอยู่ในหมู่ที่ใช้ชื่อว่า **"พรหม"** จึงเรียกว่า **"ยักษ์"** หรือ **"อมนุษย์"** หรือ **"ผี"**ไปเสีย ดังได้อธิบายแล้ว ก็จริงทุกประการ

จงทำความเข้าใจในสภาพธรรม เพ่งแจ้งแทงทะลุสภาวะแห่งจิตวิญญาณอย่างนี้ให้ออกเถิด **"ยักษ์"ก็อยู่ในร่างของคน "อมนุษย์"ก็อยู่ในร่างของมนุษย์ หรือ"ผี"ก็ตาม "เทวดา"(พรหม)ก็ดี ก็อยู่ในร่างสัตว์โลกที่เรียกว่า คนเดินดินกินข้าว แท้ๆ นี่แหละ** "สมมุติบัญญัติ" หรือ "ภาษาเรียก" เขาจะกำหนดกันอย่างไร ก็ไม่สำคัญนัก ขอให้รู้"จิต"แท้ๆ "วิญญาณ"จริงๆ ที่มันแสดง**บทบาท**หรือ มี**อารมณ์**อย่างนี้ๆ กันให้ได้ชัดๆ เจนๆ อยู่ในตน นั่นเถิด แล้วฆ่าทำลายเลิก ละ หยุด ดับจิต ประหารวิญญาณอย่างนี้ๆ ในตนออกให้ได้เสมอๆ

อย่าไปหลง"ยักษ์" หรือ "อมนุษย์"นอกตนนอกตัวเราเองเลย ด้วยความไม่รู้จริงของคน แล้วชอบไปปั้น"โอพาริกอัตตา"เป็นรูป เป็นตัวพิลึกกึกกือพิกลพิการกันให้มากเรื่อง หรือไม่ก็ปั้นเป็น"มโนมยอัตตา"อันไม่เป็นจริง อันไม่ถูกธรรม นั่นก็เป็น**"การเห็น"ของคนหลง(โมหะคต)**จริงๆ "ชาตก"(นิทาน)เขาเล่าไว้ ก็จริงทั้งนั้น แต่เป็น"ปุคคลาธิษฐาน" คือ เป็นตัวเป็นตนเอาเสียจริงๆจังๆ(หมายถึงเป็น"โอพาริกอัตตา"จนเห็นชัดรู้ชัดสำหรับ"สิ่งที่เป็นความจริง"นั้นๆ) ก็ย่อมเห็นได้รู้ได้สำหรับผู้มี"ญาณ"แท้หยั่งถึง เมื่อเรายังเห็น"ปุคคลาธิษฐาน"ไม่ได้ ก็นำมาเพ่ง(ฌาน)พิจารณาอ่านให้ออก ใช้**ตาทิพย์ ตาปัญญาของเรา**มองให้เห็น"ยักษ์" หรือ "อมนุษย์" ในร่างของเราให้ออก เป็น

"ธรรมาธิษฐาน" คือ วิเคราะห์วิจัยเห็นเป็นนาม–รูปที่มีสภาวะแห่งอาการ–ลิงค์–นิมิต –อุเทสอย่างชัดเจน **เป็น "ตาพุทธ"** ก็เหมือนกันนั่นแหละ กับ "ปุคคลาธิษฐาน" ผู้มี "ญาณ" สามารถรู้ตามเชิงของ "ธรรมาธิษฐาน" จนพ้น "วิจิกิจฉา" แล้ว จะเข้าใจแจ้ง และจะไม่สงสัยใน "ปุคคลาธิษฐาน" ทั้งจะไม่จำเป็นหลงเสาะหาเพื่อตามเห็นตามพบ "ปุคคลาธิษฐาน" ให้เหนื่อยยากอีกด้วย

อย่าเพิ่งไปเสียเวลาเพ่งอ่านหา "ยักษ์" หรือ หาสัตว์ใจต่ำ (อมนุษย์) ที่ **ที่อื่น** จงค้นเอา "จิต" เอา "วิญญาณ" ต่ำๆ นี้ **ในตน** ให้เห็นให้รู้ให้ได้ จะได้ **เป็น "อัพภูตธัมม"** คือ เป็นธรรมะชั้นพิเศษ เป็นธรรมะอันเยี่ยมที่ทุกคนควรทำให้ได้ หรือ ควรแจ้งควรถึงควรรู้ควรเห็นให้ได้จริง ๆ

ผู้รู้แจ้งเห็นได้จริง ๆ นั่นแหละ คือ **ผู้เกิด "อัพภูตธัมม"** มันเป็นความอัศจรรย์ มันเป็นความยิ่งความใหญ่ (ที่เป็นจริงเอง โดยไม่ต้อง "อยาก" ก็จะได้เมื่อผู้นั้นทำถูกจริง ทำได้จนมี "ใหญ่" เท่านั้น ๆ จริง) เป็นสิ่งที่เราได้รู้ได้แจ้งชนิดที่เรายังไม่เคยรู้เคยเห็นเคยแจ้งมาก่อน ความรู้ดังนี้แหละ เรียกว่า **เกิด "อัพภูตธัมมะ" ในตน** ที่จริงเราก็เคยได้แว่วได้ยินได้ฟังมาบ้างแล้วล่ะ เรียกว่า เคยมี **"อิติวุตตกะ"** ซึ่งหมายความว่า "ที่จริงมันก็ที่เคยเป็น เคยมีมาแล้ว" นั่นเอง แต่เพิ่งมาแจ้งมาทะลุมาเข้าใจแท้ ๆ มาเห็นได้รู้ได้เดี๋ยวนี้ จึงเรียกว่า เกิดความฉลาด เกิดอัจฉริยะ นี่แหละคือ เกิด **"อัพภูตธัมม"**

ถ้ายิ่งได้ศึกษาต่อไป เพ่งเพียรเรียนรู้ต่อไป จากอ่าน จากฟัง จากการรับรู้มา **(สุตตะ)** จากสรุปซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นเนื้อแน่นๆ เป็นคำร้อยคำกรองเอาไว้แต่เนื้อๆ **(เคยยะ)** จากอธิบายแล้วอธิบายอีก ขยายคำ วิเคราะห์ความให้เห็นลึกซึ้ง เกี่ยวพันกันออกชัด **(เวยยากรณะ)** แล้วก็ได้รู้ได้จำได้ขึ้นใจได้ คั้นเอาเนื้อแท้อย่างย่นย่อได้บ้างแล้วจากบัญญัตินั้น ๆ **(คาถา)** เมื่อพังอีกก็จะมีสิ่งใหม่ ๆ สิ่งแปลกขึ้นหรือจะได้รับคำขยายความใหม่ขึ้นทีละเล็กละน้อย จะได้รับสิ่งใหม่ หรือบางทีจนแปลกเพิ่มขึ้นนั่นเอง **(อุทาน)** แต่ก็อยู่ในรูปรอยเก่าที่เข้าใจได้ เห็นเป็นเรื่องสืบเนื่องติดต่อ และขยายกัน อ้างอิงกันยิ่งขึ้น **(อิติวุตตกะ)** ซึ่งมันล้วนเป็นเรื่องเก่า

เป็นเรื่องเล่าซ้ำของเดิม เป็นเรื่องปรัมปราที่ผูกร้อยกันไป ที่สืบต่อกันมา(**ชาตกะ หรือ ชาดก**) ตราบจนผู้ใส่ใจพากเพียรเรียนรู้ได้พยายามเพ่งในธรรม ทำตามในธรรมมาเรื่อย จนเกิดรู้แจ้งแทงทะลุ "บัญญัติ" ออก เป็น "สภาวะ" เห็นแจ้งในตัวตนของจิตของวิญญาณจริงๆ เป็นอัจฉริยะดังกล่าวแล้ว ก็เป็น "**อัพภูตธัมม**" และจะรู้แจ้งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จากการตามรู้ตามเรียนตามประพฤติจนเกิดผล โดยนัยนี้ (คือ จาก "สุตตะ" เรื่อยมา จนถึง "อัพภูตธัมม" ๙ ขั้น นี่แหละ) วนเวียนมีเพิ่มมีใหญ่ขึ้นสูง-ขึ้นๆ ก็จะทวีอัจฉริยะแก่ตนพอกเพิ่มขึ้นทุกๆที เรียกว่า "**เวทัลละ**" ซึ่งหมายความว่า มีความรู้ขั้นสูงยอด, เป็นความรู้แท้ๆจริงๆถึงที่, ความบรรลุผลสุด ขอนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจงตั้งใจพากเพียรให้เกิดผลตามรูปร่อยดังนี้เถิด (การเรียนการสอนแบบนี้ มีรูปร่อยอย่างนี้ละ เรียกว่า "**นวังคสัตถุศาสตร์**" ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้สร้างศาสนามาตลอด)

การศึกษาจึงจะต้อง วนแล้ววนเล่า เป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" จะต้องนำมาวิเคราะห์แล้ววิจัยอีก กะเทาะแล้วกะเทาะอีก เพราะมันมี**สภาพซ้อนแฝง** มันมีสภาพหมุนวนทั้งรอบกว้างไกล จนเราไม่อาจจะเห็น จุดเก่า จนหลงว่าโลกนี้ไม่มี ความเก่า และหรือ มันมีสภาพหมุนวนทั้งรอบเล็กละเอียดสุขุม จนเราไม่อาจจะมองเห็น จุดใหม่ หรือ ความใหม่ ได้ง่าย ๆ ในความเล็กละเอียดนั้น จนทำให้เราหลงว่า ในนั้นไม่มี ความใหม่ ที่จะให้เราได้รู้ได้เรียนรู้อีก ซึ่งที่จริงมันมีอีก ใน "ความเก่า" นั่นแหละ ยังมี "ความใหม่" และใน "ความใหม่" นั่นแหละ มันก็เต็มไปด้วย "ความเก่า" "**สภาพซ้อนแฝง**" ยังมีอีกมากนักกว่านัก

การซ้ำแล้ววนเล่านั้น จึงไม่ใช่ความเสียหายอะไรเลยในเรื่องของ "การศึกษา" แต่กลับจะเพิ่มภูมิให้แก่ตนยิ่ง ๆ ขึ้นด้วย ถ้าเรารู้ให้ดี เรียนให้เป็นดังระบบแห่ง "นวังคสัตถุศาสตร์" นั่นแล คือ **ระบบเยี่ยมยอดสูงสุด ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้** และเพราะ "ความประมาทใหม่" ของผู้ที่ "รู้ได้อยู่แต่เท่าเก่า" นั่นแหละ มันได้ฆ่าคนมาแล้วนักกว่านัก เพราะที่แท้ "ความประมาทใหม่" นั้น มันคือ ความเป็น "พรหม" ชนิดหนึ่ง อันคือ

ความหลงว่า **ตัวเองรู้แล้วน่า ! (หลงความเก่งของตน)** จึงได้ประมาท จึงไม่ได้ใส่ใจ จึงไม่ได้เพ่งเพียร สำคัญที่สุดคือ **"จิตไม่เปิดรับ"** จึงจับสิ่งละเอียด **เก็บเอา"ความเล็กยิ่ง"ที่ซ้อนแฝงอยู่ใน"ความยิ่งเล็ก"นั้นไม่ได้** เพราะมันย่อมยากที่จะจับได้ ยากที่จะสัมผัสติดได้ ในความเล็กยิ่ง ที่ยิ่งเล็กขึ้นๆ เป็นธรรมดา

ความเห็นแก่ตัว หรือ **ความโลภชนิดซ้อนแฝง** นี้ มันจะรู้แจ้งได้ยากขึ้นๆไปเรื่อยๆ เป็นลำดับๆ ถ้าผู้หลงความใหญ่ ความมีฤทธิ์มีเดชนั้นๆ ฉลาดเฉียม (เก่ง) บางทีก็จะดูประหนึ่งว่า คนผู้นี้ได้กระทำความดีงามอันโลกรับรองแล้วอย่างแท้ๆจริงๆ ก็เป็นได้ ในบางโอกาส ซึ่งบางทีคนผู้นี้ฆ่าคน ฆ่าสัตว์อื่น หรือสั่งฆ่าคน สั่งฆ่าสัตว์อื่นเลยแท้ๆ แต่คนส่วนใหญ่เห็นไม่ได้ มองไม่ออกเลยว่า เขาผู้นี้กำลังเป็น **พรหมชั้นนรก เป็นยักษ์ เป็นอมนุษย์** ซึ่งที่จริง **เขากำลังสร้างอำนาจให้แก่ตน เขากำลังหลงยึดติดความใหญ่ ความโต ความมีอำนาจมีฤทธิ์เดช อยู่จริงๆ** ทว่าเขาฆ่าคนแล้ว ตัวเขาเองกลับได้รับความดีงามอย่างนี้ ก็มีได้ในโลก ตามสภาวะ ตามเหตุการณ์ นี่เรียกว่า **พรหมชั้นนรก** หรือ **ยักษ์** หรือ **อมนุษย์** *ที่มีบัญญามีความสามารถทางโลกย์* ก็เป็น ยักษ์เป็นอมนุษย์ ที่สูงขึ้นมากว่าชั้นนรกชั้นแรกจริงๆ ที่กล่าวถึงแล้ว **แต่ด้วยความจริงแท้ทางธรรมนั้น นับเป็น"พรหม"ที่ยิ่งต่ำ เพราะยิ่งอำมหิตเลือดเย็น หรือ ยิ่งแฝงเร้นซับซ้อนยิ่งๆขึ้นไปอีก มันเป็นสภาพกลับกันอยู่ คือเป็น"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"**

ความเห็นแก่ตัว ชนิดซ่อนเร้นแอบแฝงลำดับละเอียดสูงขึ้นมาอีก ก็หลงฆ่าคน ฆ่าสัตว์ โดยมีความคิดว่า ตนเมตตา ตนได้แสดงความกรุณา ตนมีมุทิตา อุเบกขาโดยแท้ๆ มันยิ่งดูเหมือนว่า ช่างเป็นการเอาคุณงามความดีชั้นสูงยิ่ง เข้ามาแก้เกี้ยวมากยิ่งขึ้น เช่น บางคนฆ่าคน หรือ ฆ่าสัตว์ที่กำลังได้รับความเจ็บป่วย หรือ บาดเจ็บทุกข์ทรมานเพื่อให้เขาพ้นทุกข์นั้น โดยคิดว่า เขาจะได้ไปสู่สุคติ จะได้พ้นทุกข์ทรมานนั้น เป็นต้น ก็ยังเป็นความหลง ที่เขาเข้าข้างตนว่า

ได้สร้างคุณงามความดี สร้างความมีฤทธิ์เดช มีอำนาจ ซึ่งที่จริงแล้วมันก็เป็นเพียงการทำอะไร ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามความคิดเห็นยึดถือของตนอยู่เท่านั้น มันเป็นการสร้าง "อัตตา" ชนิดหนึ่งที่จะทำให้ตนเพิ่มร้ายยิ่ง ๆ ขึ้น โดยตนหาเหตุผลให้แก่ตน *เพื่อเราจะได้ "ฆ่า" ! !* มันยังเป็นความเข้าใจผิดอยู่ อย่าคิดอย่างนั้นเลย การ "ฆ่า" เป็นกรรมอันร้ายแรงสูงสุด **ไม่ใช่ "พรหม" มันเป็น "ยักษ์" ชัด ๆ** เราอย่าให้มีเลย โดยเฉพาะเหตุ–ผลแค่ตัวอย่างที่เรากำลังกล่าวถึงนี้ สัตว์โลกเขาเกิด เขาเป็นไปตาม "กรรม" (ของตน) เราอย่าไปร่วมบาปต่อเวรผสมโรงสร้าง "กรรม" กับเขาเลย เพราะที่เขาต้องได้รับผลทารุณอย่างนั้น มันก็เป็น "กรรม" ของเขาส่งผลเอง อย่าใช้ความเมตตาของคุณ สร้าง "กรรม" ให้แก่คุณเองเป็นอันขาด ตีราคากันอย่างละเอียดแล้ว "การฆ่า" ของคุณ เป็น "กรรม" ชั่วหยาบมากหนักมาก "เมตตา" ของคุณ ถ่วงสมดุลย์นั้นไม่ไหวเลย **(สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน กลับกันยิ่ง ๆ ขึ้น โดยนัยเดิม)**

บางคนบางหมู่เหล่าถือว่า ฆ่าคน ฆ่าสัตว์ได้บุญ เป็นการส่งวิญญาณเขาขึ้นสวรรค์ เชื่อกันงมงายกันถึงขนาดนี้ก็ยังมี "ความหลงผิด" อย่างนี้ เป็น**ความเห็นแก่ตัวชนิดซ่อนแฝงลำดับละเอียดสุด** *ที่แท้ ตนหวังลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขในโลก* ไม่ว่าจะเป็นการ "ฆ่าคน" บูชายัญ อย่างเช่นในสมัยโบราณที่คนยังโง่มากอยู่ เขาทำ แต่กระนั้นเดี๋ยวนี้ แม้จะฉลาดขึ้นมากแล้ว ก็ยังฉลาดน้อยอยู่นั่นเอง เพราะยังฆ่าสัตว์อื่นเช่นกันอยู่ บูชากันอยู่ ก็ยังได้ ถ้าฉลาดจริงๆ ต้องไม่ฆ่าสัตว์ฆ่าคนด้วยประการทั้งปวงจริง ๆ ดังนั้น "ฆ่าสัตว์" ถวายเจ้าบ้าง บูชายัญบ้าง หรือ ฆ่ามากินแท้ ๆ บ้าง โดยคิดหลงไปว่า นั่นคือ *เขาได้ช่วยส่งวิญญาณสัตว์เหล่านั้นขึ้นสวรรค์* แต่ความจริง ตนฆ่าผู้อื่น เพื่อกินโดยตรงแท้ ๆ (คือ ยักษ์) หรือไม่ก็ เพื่อเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนในการ**อ้อนวอนขอ**แท้ ๆ ฆ่าเป็นสินจ้าง เพื่อสังเวย "เจ้า" หรือ "พระเจ้า" หรืออะไรก็ไม่รู้ที่ตนเองก็ไม่เคยรู้เคยเห็น *โดยหวังว่า จะให้ "เจ้า" ประทานสิ่งที่ตนต้องการ* มันก็เป็นเรื่องของ "สินบน" ดี ๆ นี่แหละ ซึ่ง "สินบน" นี้ มันขนาดใช้ "ชีวิต" ผู้อื่นทีเดียว เป็นค่าจ้างรางวัล **มันเห็นแก่ตัว**

ร้ายกาจออกขนาดไหน ก็จงคิดดูเถิด และแล้วสิ่งที่ตนอยากได้ อันก็ไม่นอกเหนือไปจาก ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข และอำนาจในตน หรือ สั่งสมฤทธิ์เดชความใหญ่ความโตให้แก่ตน ด้วย "รูปธรรม–นามธรรม" ต่างๆ นั่นเอง คนผู้ "หลง" จริงๆ เขาก็คิดว่า *เขามีจิตเมตตากันจริงๆ ทั้งถือว่า เขาฆ่าอย่างได้สวรรค์ ได้บุญ ได้วิมาน ได้สร้างความเป็น***เทวดา** *หรือ เป็น***พรหม***ให้แก่ตนเสียด้วย* แท้จริงที่สุดนั้น เขายังยึดความอยากใหญ่อยากโต **เป็นการเห็นแก่ตัวที่ยังเป็นพิษเป็นภัยร้ายแรงมาก** เป็นโทสแก่สัตว์ร่วมโลกอื่นๆ อยู่อย่างหนักร้ายกว่า "ความหลงผิด" (โมหะ) ชนิดที่กล่าวถึงผ่านมาแล้ว เป็นการโลภเพื่อตัวอยู่ทั้งสิ้นหยาบคายที่สุด แต่เขากลับยิ่ง "หลง" (โมหะ) กลับกัน เป็นสภาพ "ติกลับ" ซับซ้อนขึ้นไปอีก ขนาดเชื่อว่า ได้บุญ ได้สวรรค์ แถมยึดกันเป็นจารีต ประเพณี ลัทธิกันเอาด้วย **มัน "โมหะคต" กันขนาดไหน ?** ก็คิดดูดีๆกันเถิด ! ! (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน กลับกันยิ่งๆขึ้นโดยนัยเดิม)

แม้ที่สุดจะ**ฆ่าสัตว์มากิน** ก็คือ ความอยากให้ตัวให้ตนเราใหญ่ ให้ตัวตนเราโต หรือ เป็น**ความเห็นแก่ตัว**ชนิดที่ยัง**ไม่รู้ (อวิชชา)** ว่า "การฆ่า" ในโลกนั้นมันไม่ใช่คุณงามความดีเลย (*มี "การฆ่า" ที่เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณงามความดีอันยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกอย่างแท้จริงอยู่เหมือนกัน นั่นคือ การฆ่ากิเลส ตัณหา อุปาทาน*) เมื่อถึงขั้นนี้ ก็เป็นสภาพสัจจะที่อ้างกันว่า มีความจำเป็นที่แท้จริง คือ แง่ของเหตุ–ปัจจัยแห่ง "ชีวิต" หรือ การตั้งอยู่แท้ๆของ "ความเป็นชีวิต" มนุษย์เป็นชีวิตสูงสุด สัตว์เป็นชีวิตรองลงไป พืชก็ยังเป็นชีวิตต่ำรองลงไปอีก ดังนั้น ถ้าเราจำเป็นจะต้อง "ฆ่า" ในโลก ก็ต้องหาทางฆ่า หรือ ทำลายสิ่งที่จะนับเนื่องว่า "เป็นชีวิต" น้อยที่สุด หรือ มีจิตวิญญาณต่ำที่สุดให้ได้ ตามความเป็นจริงของคนผู้มีปัญญา และมี **เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา** แท้จริง เพราะฉะนั้น แม้เราจะไม่ฆ่าสัตว์เอง แต่ยังรับช่วงเอาสัตว์ที่เขาฆ่ามากินอยู่ ก็เป็นการเห็นแก่ตัวอยู่ โดยไม่พยายามหลีกเลี่ยงบาปภัยอันนี้ให้ไกลออกไปๆ จนห่างความสืบต่อจริงๆ และถึงขั้นปลายที่สุด ที่เหมาะควรแล้วจริงๆ **จึงยังพ้นความเป็น "พรหมชั้นนรก" หรือการเป็น "ยักษ์" เป็น "อมนุษย์" ไม่ได้**

ถ้าใครเชื่อว่า กินพืช ผัก ผลไม้ ก็สามารถทำให้ตัวให้ตนอยู่ได้ ทำให้ตัวให้ตน (ร่างกาย และ จิตใจ) โตได้ ใหญ่ได้ หรือคือ ให้มัน "ตั้งอยู่" โดยไม่ต้อง ให้จิต (*อยาก*) มันใหญ่ ให้อำนาจมันใหญ่ หรือ ให้วิญญาณมันบาปใหญ่ขึ้นด้วยกิเลสหลงรูป หลงรส ฯลฯ หรือ ด้วยกิเลสหลงหนักซ้ำไปอีกว่า "*การฆ่านั้นได้สวรรค์ได้บุญ*" อันเป็นมิจฉาทิฏฐิที่เลวร้าย ถ้าใครเห็นได้จริงว่า กินพืชผักดีกว่าไปมัวติดยึดโยงบาป ต่อเวร เชื่อมภัยอยู่กับการหลงกินสัตว์ ก็ยิ่งดี เราจะพ้นความสืบต่อในบาปภัยแห่งการฆ่าสัตว์ทั้งหลายในโลกได้ โดยมีนัยมีเหตุมีปัจจัย เป็น "อิทัปปัจจยตา" (การสืบสาย เพราะมีสิ่งนี้จึงมีสิ่งนั้น เพราะมีสิ่งนั้นจึงมีสิ่งโน้น ฯลฯ) เห็นๆ กันได้อย่างนี้เอง

ถ้า **"จิต" ตัวใดของเรา** ยังเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ได้อธิบายมานี้ ก็จงรู้ไว้เถิดว่า เรายังเป็น **พรหมชั้นผู้ร้าย** อยู่ ยังเป็น **ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสืบสายโยงใยกับนรกอยู่** ได้ชื่อว่า ยังเป็น **"รากษส"** หรือ **ยักษ์** หรือ เป็น **อมนุษย์** อยู่ ดังนี้เอง

ที่นี้ **พรหมชั้นสูงขึ้นมากว่าขั้นที่กล่าวแล้ว** ก็ยังมีอีกมากระดับนัก แต่ก็จะขออธิบายโดยแบ่งออกไปเพียง ต้น–กลาง–ปลาย หรือ ๓ ระดับเท่านั้น ผู้มีญาณได้จริง แม้เพียงขั้นต้น ก็จะค่อยๆ รู้ขั้นกลาง แยกแยะความละเอียดออกเองได้หรอก **ขอให้ใส่ใจจริง เพ่งจริง เพียรจริง ทำตนจริงๆ เถิด**

ความเด่น ความดีงามที่โลกรับรอง อันเป็น "สมมุติสัจจะ" ส่วนหนึ่งนั้น ก็มีจริง และก็เป็นประโยชน์ เป็นของจำเป็นอยู่ สำหรับโลกที่ยังมีความไม่ดับไม่นิโรธ อันเป็น **"ความหลง" ชั้นกลางของพรหม** หรือ จะนับเป็น **"คุณธรรม" ขั้นต้นอย่างจริงอย่างแท้ของ "พรหม"** ก็ได้ โดยเรานับเอา "ธรรมารมณ์" ชนิดแรกที่อธิบายผ่านมาเมื่อกี้นั้น เป็นจิต เป็นวิญญาณของ "ยักษ์" ของ "อมนุษย์" ไปเสีย อย่าไปเรียกว่า เป็น "จิตของพรหม" เลยก็ได้ และต้องเข้าใจให้จริงกันเสียก่อนว่า มันเป็นเรื่องของ "จิต" หรือ "วิญญาณ" แท้ๆ เป็น**ความหลงเสพย์อัตตาที่เป็น**

"มโนมยอัตตา" หรือ "อรูปมยอัตตา" เป็น "ธรรมารมณ์" โดยส่วนเดียว ไม่เกี่ยวกับ "กาม" จริง ๆ *เป็น "ภวตัณหา" โดยตรง* ไม่ใช่ "กามตัณหา" เลย *อย่าไปมัวหลงเข้าใจอยู่แต่เพียงว่า* "ภวตัณหา" นั้น เป็นเรื่องของผู้นั่งหลับตาทำสมาธิ-ฌานอยู่เท่านั้น เป็นอันขาด *จงทำความเข้าใจให้ได้ว่า* "ภวตัณหา" นั้น คือ รูปจิต–อรูปจิตของทุก ๆ คน ใครหลงยึด หลงให้มีฤทธิ์บงการเรา ดังอธิบายมานี้ ทั้งลืมตา หลับตา ก็ล้วนเป็น "ภวตัณหา" อยู่ทั้งสิ้น มันเป็น "ตัณหา" อีกชนิดหนึ่ง ที่ไม่ใช่ "กาม" แต่มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็นอยู่ในตัวคนทุกคนจริง ๆ

ความใหญ่ ความโต ความโก้โอ่อ่า ความมากมี ความทรงฤทธิ์เดชทรงอำนาจ ความเด่น ความดีอะไรล่ะ ที่ในสังคมเขายกย่องเชิดชูกัน ก็อันนั้นนั่นแหละ *เป็น "คุณธรรม" ขั้นหยาบ เป็นความหลงที่ยึดง่าย หลงกันอยู่มากในหมู่ "ปุถุชน"* ตัวอย่างง่ายที่สุด ชัดที่สุด ก็เช่น มี "วัตถุ" เป็นสมบัติแล้วตนก็ใหญ่ หรือ มีความโตเพราะมีสมบัติทางวัตถุ มีความโก้โอ่อ่าเพราะมี "วัตถุ" แสดงบอกชัด ๆ ทันทีทันใดเลยก็ได้ เป็นต้นว่า มีเงินมาก มีเพชรประดับตนหลากหลาย มีความใหญ่ความโตในเครื่องตกแต่งประกอบ มีของที่โลกตีราคาไว้แพง ๆ ประดับประกอบในตนทั้งมวล อย่างนี้ ก็เป็นความเด่น ความมีฤทธิ์เดชมีอำนาจ จนเรียกกันว่า **เป็น "ความดีงาม"** ก็ได้ สำหรับในหมู่ปุถุชน **ก็ถูกตาม "สมมุติสัจจะ" แต่ยังไม่ถูกตาม "ปรมัตถสัจจะ"** หรือ ยังไม่ถูกตามความจริงอันแท้จริงชั้นสูงเลย เพราะแท้ ๆ คนผู้มี "วัตถุ" ต่าง ๆ นั้น ไม่ได้ใหญ่ ไม่ได้โต ไม่ได้ดี ไม่ได้เด่น **เนื่องมาจากมี "คุณธรรม"** แต่ใหญ่ โต มีฤทธิ์ มีอำนาจ เนื่องมาจาก "วัตถุ" ประกอบ **ไม่ใช่ใหญ่ โต มีฤทธิ์ มีอำนาจ เป็นความเด่นความดีความสูงความยิ่ง ที่เนื่องมาจากกายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรมอันสุจริต สุภาพ สุปฏิบัติโน** *(แปลว่า ปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีกจนดี หรือผู้ที่ดีเพราะการปฏิบัติจนเข้าถึงแล้ว)* **ของคนผู้นั้นดอก** จึงเป็นความใหญ่ ความโต ความมีฤทธิ์ มีอำนาจ เนื่องมาจากหมู่ "ปุถุชน" **ผู้เป็นทาษวัตถุด้วยกัน**

เขากลัวอำนาจของ "วัตถุ" ที่คนผู้นั้นมีเท่านั้นเอง ลองคนผู้นั้นหมดสมบัติวัตถุลงไป สิ้นขัดร้านจะไม่มีฤทธิ์ ไม่มีอำนาจ หมดใหญ่ หมดโตลงอย่างเห็นได้ทันตาเลยทีเดียว และ "วัตถุ" มันเป็นของนอกกายนอกใจ ฉิบหายแปรปรวนหลุดหายตายจากลงง่ายกว่า "คุณธรรม" แท้ ๆ เสียด้วย **แต่ถ้าผู้ใดมี "คุณธรรม" แฝงซ้อนอยู่ในตัวผู้นั้นจริง แม้วัตถุภายนอกจะหมดไป ก็จะยังมีฤทธิ์ มีอำนาจอยู่จริงได้แท้**

แม้ผู้ใดจะ**ไม่หลง** "วัตถุ" ออกปานนั้น แต่ยังมามัวงมโข่ง **หลง "ยศ"** หลงชั้นหลงฐานะแห่งการยกย่องชูเชิดแต่งตั้งอันใดก็ตาม ก็ล้วนเป็น "ความหลง" ในศักดิ์ในเกียรติ อันเป็นความใหญ่ ความโต ความโก้โอ่อ่าอยู่ทั้งสิ้น ยิ่งโลกในปัจจุบันนี้ ตั้งยศ ตั้งชั้นกันเอาเอง ด้วยศักดิ์ ด้วยอำนาจของผู้ยิ่งใหญ่ตาม "อัตตโนมัติ" แห่งผู้ยิ่งใหญ่นั้นๆ ซึ่งไม่ใช่ยศ หรือ ศักดิ์ฐานะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรม อันเนื่องมาแต่คุณธรรมที่แท้จริงที่ตนมี จนประชาชนคนเขารู้เขาเห็น แล้วเขาถึงค่อยน้อมใจ พร้อมใจกัน ยกขึ้น ชูขึ้นเอง โดยสุจริตธรรม โดยสัจธรรม จึงเป็นเรื่อง "ความปลอม" ความไม่จริง ความไม่ตรงตามธรรมมากขึ้นๆ ตามฤทธิ์ตามแรงของกิเลสตัณหา ผู้ฉลาดผู้มีปัญญาย่อมรู้ย่อมแจ้งเข้าใจได้จริงๆอยู่ แต่แม้กระนั้นก็ดี ยศชั้นศักดิ์ฐานะอะไรก็ตาม มันก็หาได้เป็นของน่าหลงน่าใคร่น่ายินดี จนเห็นเป็นสิ่งที่น่ายึดมั่นถือมั่นจริงในมันไม่ **มันเป็นเพียง "สัจธรรม" ที่บอกแจ้ง "สัจธรรม" เท่านั้น** ถ้าเราไม่ใช่ตัว "สัจธรรม" อันนั้น โดยถูกตรงและแท้จริง แต่ไปได้รับแต่งตั้งเป็น "สมมุติธรรม" มา เช่น คนผู้หนึ่งไม่ได้มีภูมิธรรม ไม่ได้มีความเก่ง ความดีจริงพอจะได้รับตำแหน่งเป็นนายตำรวจเลยจริงๆ จิตก็ยังโสมม เป็นผู้เสียสละน้อยยิ่งไปกว่าชั้นนายสิบ หรือ พลตำรวจบางคนด้วยซ้ำ ดังนี้ เป็นต้น ผู้ที่ได้รับ "อุปโหลก" (อุปโลกน์) หรือ รับโดยการแต่งตั้งจาก**ธรรมอันยังไม่ถูกต้องตรงธรรมแท้** หรือ จากคนที่ยังไม่มีปัญญาชาญฉลาดแท้จริงจนถูกธรรม ตรงธรรมจริง กำหนดตำแหน่งมอบอำนาจอย่างนั้นอย่างนี้ให้กัน ไม่ว่ายศใด ฐานะใดๆทั้งนั้น แล้วผู้ได้รับ "สมมุติธรรม" นั้น ก็มาหลงใหลใช้อำนาจนั้นๆ *ก็นั่นแหละ คือ โลกถูกผลาญสันติถูกทำลายลงโดยแท้จริง* ดังนี้ เป็นตัวอย่าง เพียง ๑ แท้จริงมีมากเหลือเกิน

ในโลก เพราะความไม่จริงอย่างนี้มันเกิดขึ้นในโลกนั่นเอง การจะมองให้ทะลุความจริงในเรื่องนี้ไม่ใช่ง่าย มันยากลึกซึ้งนักกว่านัก เป็นวิสัยของบัณฑิตจึงจะพึงรู้พึงแจ้ง และไม่ใช่ "บัณฑิต" ที่เป็น "บัณฑิต" ด้วยใบบัตร ใบรับรองจากสถาบันหรือสถานเล็กสถานใหญ่ไหนๆด้วย แต่เป็น "บัณฑิต" โดยธรรม โดยมี "ดวงปัญญา" อันแท้จริง ถ้าไม่เข้าใจได้อย่างแท้จริง ก็อาจจะพาลเพ่งโทษจับผิดเอาแม้คำอธิบายตอนนี้เอาด้วย ก็เป็นได้

และแม้จะเป็น "**สรรเสริญ**" เป็นเสียงแซ่ซ้อง เป็น "**นามธรรม**" ที่พุ้งกระจายไป เป็นคุณงามความดี หรือ เป็นความใหญ่ ความโต *ที่ยังไม่ได้ตั้งขึ้น* จนเรียกได้ว่า **ยศชั้น** จนชื่อว่า **ฐานะ** จน **เป็นศักดิ์ เป็นศรี** ที่แน่นอน กระทั่งเป็น "**รูปธรรม**" ก็ตาม มันก็ยังเป็น "*สมมุติสัจจะ*" **ที่เกิด** อยู่ในโลก ถ้าเป็น "**สัจจะ**ธรรม" ก็ดีไป ถ้าเป็น "**สมมุติ**ธรรม" ก็ยังไม่ดีแน่ และแม้จะเป็น "สัจจะธรรม" แต่เป็น "สรรเสริญ" ที่เรียกว่า เป็นเพียง "ความดัง" หรือ "ความ-เด่น" เท่านั้น ทว่าไม่ใช่ "ดัง" หรือ "เด่น" เพราะ "**ความดีงาม**" **ที่แท้** (ซึ่งในโลกปัจจุบันมีกันออกเต็มไป) ก็ยิ่งนับว่าเลว และเป็นการล้างผลาญโลกอย่างร้ายเลย เพราะมันหลอกคนได้สนิทแนบเนียนขึ้น จนสามารถลากจูงคน ให้เอาอย่างให้หลงตาม ได้มากขึ้นทุกวินาที ถ้าไม่ใช่ "บัณฑิต" จริงๆ จะรู้ได้ยากยิ่งจริงๆ ดังจะได้เห็นจากในโลก หรือ จะแม้ในเมืองไทยเรา ที่เห่อใน "สรรเสริญ" ผิดๆเลวๆ กันหนาตาหนาหู กันมากขึ้นทุกวันๆ และล้วนคิดด้วยเล่ห์ด้วยปัญญาอันแสนกล จะสร้างความดัง ความเด่นกัน ให้ได้ ด้วยวิธีการ อันไม่ชอบมาพากล อย่างไร ก็เอากันทั้งนั้น ในทุกขณะแห่งวินาที ของโลก ปัจจุบันนี้

และที่สุด "**คุณงามความดี ที่โลกรับรอง**" **ขั้นละเอียดสุด** คือ "**สุข**" ก็ยังเป็น**ความหลง**ชนิดลึกซึ้งสุดสุขุมยิ่งจริงๆ ที่ "บัณฑิต" ชั้นต้น หรือแม้ชั้นกลาง ก็**จะยังเห็น**ว่า มันเป็น "ความหลง" เป็นของไม่น่ายึดถือ เป็นของไม่จริง เป็น "สมมุติสัจจะ" **ยังไม่ได้ง่ายๆ เป็นอันขาด** ผู้มีดวงปัญญาแทงทะลุแจ้งใน "อนัตตา" ชั้นที่ ๓ หรือ ปริวัฏฏ์ ๓ เท่านั้นที่จะไม่หลง "สุข" ที่จะเริ่มปล่อยทิ้ง "สุข" ได้

"ความสุข" เพราะได้**เสพย์"กาม"** เป็นเรื่องหยาบที่สุด ที่ท่านผู้มีดวงปัญญาจะทั้งจะลดลงก่อนให้ได้จริง ๆ และ **"ความสุข"** เพราะได้**เสพย์สมในโลกธรรม** อันมี ลาภ–ยศ–สรรเสริญ ก็เป็นเรื่องหยาบใหญ่ ที่ส่วนเกี่ยวพันกัน อยู่ในชีวิต ของ**ผู้ยังไม่รู้แจ้งโทษของ"กาม"** เพราะเจ้า ลาภ–ยศ–สรรเสริญ พวกนี้ จะเป็นพาหนะนำไป**เสพย์"กาม"** อยู่นั่นเองแหละ สำหรับปุถุชน และแม้พระอริยะเจ้าขั้นต้น ก็ดี **"ความสุข"** เพราะ**หลงวิชชา หลงความรู้ หลงในคุณงามความดี** เป็นขั้นกลาง ซึ่งเป็นเรื่องของ"ธรรมารมณ์" กันแล้ว เบื้องปลาย **"ความสุข"** เพราะได้**เสพย์สมใน"ความสงบ" ในความหยุด ความนิ่งเฉย(อุเบกขา) และความดับ (นิโรธสมาบัติ)** เป็นเรื่องละเอียด และสุดท้ายลึกซึ้งสุด แม้"บรมสุข" ที่ได้เสพย์สม ในสภาวะผู้หยั่ง"นิพพาน" หรือ ผู้ทำ"สัญญาเวทยิตนิโรธ"ให้แก่ตน ได้แล้ว ก็ตาม ผู้แจ้ง"นิโรธอริยสัจ" ผู้แทงทะลุแท้จริงในวิชชาชั้นสูงสุด ก็จะไม่ติด ไม่หลงเสพย์

เพราะ**เข้าใจด้วยปัญญาอันยอดยิ่ง** ย่อมรู้ในจักรวัฏฏะ แห่งโลก แห่งสมมุติ และปรมัตถ์ทุกอย่าง จึงปล่อยวางให้เป็นไปตาม"อนัตตาธรรม" แล้วยังโลกไว้ด้วยปัญญาอันยิ่ง จับยึดตามความเหมาะควร แต่ละกาละ เทศะ เกื้อกูลโลก เกื้อกูลตน ไปให้ดีที่สุด ตามภูมิปัญญาของท่านผู้รู้แจ้งแทงทะลุเอง จนกว่าท่านจะสิ้นชีพดับขันธ์ เท่านั้น

ต้องรู้แจ้งในสภาพของ**"ความดีงามที่โลกรับรอง"** ดังได้แยกอธิบายมาเป็นชั้น ๆ ต้น–กลาง–ปลาย ดังนี้แหละ รู้ด้วยฟัง แล้วก็ต้องประพฤติ เพื่อ"รู้" อีก และประพฤติ เพื่อลด เพื่อละ ไปตามลำดับ ๆ **จะต้องไม่ติดไม่ยึดมั่น ไม่หลงใหล** ความใหญ่ความโต ความมาก ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่ง อันยังนับเป็น"โลก" หรือ เป็น"โลกียะ" **จะต้องไม่ติดไม่ยึดมั่น ไม่หลงใหล** แม้ที่สุดขั้น"พรหมโลก" ชั้นลึกละเอียดสุดเท่าใด ๆ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้พ้น"โลกียะ" สู่"โลกุตตระ" สูงขึ้น สูงขึ้นตามสภาพแห่งความเป็นจริง

สรุปความ นอกจาก"กาม"แล้ว คนยังมีความหลงที่ยังมีทั้งต่ำ

ทั้งสูงสุดอยู่อีกชนิดหนึ่ง คือ หลงสร้างจิตก่อวิญญาณเป็นผู้มักใหญ่ ใฝ่โต ปรารถนา ความโก้โอ่อ่ามีฤทธิ์มีอำนาจ ตลอดจนหลงความเด่น ความดี ทั้งหลาย นี่เรียก "ภวตัณหา"

ข้อควรทำ จงเรียนรู้ อ่าน "จิต" ของตน ที่มี "อารมณ์" เป็น "พรหม" ไม่ว่าชนิดไหนๆ ให้ออก แล้วให้เร่งเพียรเลิก ละ หยุดจิต ดับวิญญาณอย่างนั้นๆ ให้ได้ด้วย

จิตที่ **หลง "พรหม"** ระดับที่เป็นคุณงามความดี ซึ่งเป็นความสูง ความยิ่ง อันเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกแท้ๆ คือ จิตที่เป็น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และที่สุดถึง ขั้น "นิพพานพรหม" อันเป็นพรหม ซึ่งยังมีความละเอียดอยู่อีกถึง ๕ ชั้น ที่เรียกว่า ชั้น "สุทธาวาส" **ก็ยังเป็น "พหุสัจจะ"** ที่ผู้ปฏิบัติธรรมจะต้องเพ่งเพียรเรียนรู้ให้แจ้งให้ทะลุ และเลิก ละ วาง อย่าหลงภาคภูมิ หลงยินดี หลงเสพย์อยู่ อย่ายึดมั่นถือมั่น ให้ได้อีกด้วย จะไม่หลงยึดติด หลงเสพย์ หลงพักอาศัย จนสำคัญผิดคิดว่า เป็น "อาวาส" เป็นแดนที่ตนจะต้องอยู่ต้องสิงสู่ ติดใจไม่ยอมจาก ก็จะต้องทำตนไม่ให้เกาะเกี่ยวให้ได้จริงๆ

ดังที่ได้อธิบายกล่าวถึงมาแล้ว ในหัวข้อ**พรหม**ชนิด "บิตโร" อันเป็น "อารมณ์พรหม" หรือ เป็น "ธรรมารมณ์" ที่เป็นคุณงามความดีอันสูงสุดแท้ แต่ก็เป็น "อารมณ์พรหม" ที่มิให้ ได้อยู่แค่เพียง "ลูกของตน" ก็ดี หรือ เป็นพรหมชนิด "บิตมห" ซึ่งนักปฏิบัติธรรมชั้นสูงสุดก็จะต้องเรียนรู้ เพ่งให้แจ้ง จับ "จิต" ที่ปรุงแต่งเป็น "อารมณ์" เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ให้ออก รู้ให้ชัดแท้ๆ ว่า ถ้าไปหลงยึดอารมณ์นั้นๆอยู่ มันก็ยังเป็น "อัตตา" มันยังเป็นตัวเป็นตนที่ยังไม่หมดตัวหมดตน อย่างสิ้นรอบขั้นสุดท้ายปลายโต่งจริงๆ

ผู้ยังไม่รู้สิ่งใดจะไปฆ่ามัน หรือ ทิ้งมัน เลิกจากมัน ละวางจากมันนั้น ย่อมไม่ได้ เราต้องรู้ให้ชัด ทำให้ได้ แต่อย่าหลงมัน หรือ ชื่นชมอิ่มเอมเป็นรสชาติในมัน นั่นเอง *และ ขอร้องอย่างยิ่งว่า อย่าพาลเข้าใจผิดว่า ข้าพเจ้ากำลังบอกคุณ ให้เป็นผู้ไม่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นอันขาดนา ! จงทำความเข้าใจให้ดีๆ เทอญ*

เปรียบเทียบชัดๆ ก็เช่น คนผู้ใดเริ่มเรียนรู้ ฝึกฝนประดิษฐ์อะไรสักอย่างให้ตนรู้ ตนเป็น ตนมี ตนทำสิ่งนั้น เรื่องนั้นให้ได้ สมมุติว่า จะประดิษฐ์ฝึกฝนตนให้เป็น**ศิลปิน**ให้ได้ ดังนี้ เป็นต้น คนผู้นั้นก็จะต้องเรียนรู้ว่า '**ศิลป**ที่ตนจะทำ' คืออะไร ? ประกอบไปด้วยอะไรบ้างทั้งหมด ? จะทำให้ดีที่สุดทำอย่างไร ? แล้วก็ฝึกฝนประดิษฐ์ตบแต่งดัดแปลง ทำเรื่องนี้สิ่งนี้ จนเป็น จนได้ชื่อว่า "ศิลปิน" แขนงนั้นได้ ผู้ที่เริ่มรู้ เริ่มทำเป็น เริ่มทำได้ ก็จะหลงอร่อยในรูป ในแบบ ในท่าที ในลีลา จะอร่อยในเสียง อร่อยในรส อร่อยในสัมผัสต่างๆ **นี่คือ "กามารมณ์"** พร้อมๆ กันนั้น ก็จะ**หลงภาคภูมิ** ใน "ความเป็น" ใน "ความทำได้" ของตน ก็จะ**หลงยินดีปีติใจ ยึดมั่น นี่แหละคือ "ธรรมารมณ์" หรือ "อารมณ์พรหม" เป็นเรื่องที่เรียกกันว่า "ภวตัณหา"** อันคือ ความอยากเป็น อยากมี อยากได้ เมื่อเป็น เมื่อมี เมื่อได้ ก็เกิด**รสภาคภูมิ อิ่มเอมใจ** ในความเป็น–ความมี–ความได้ ยิ่งรู้มาก ก็เป็นมาก ฝึกทำมาก แนบเนียนมาก ก็ยิ่งจะ **หลงภาคภูมิ–อิ่มเอมใจ** ในความเป็นมาก ได้มาก เก่งมาก มีมากยิ่งขึ้นๆ และยิ่งเมื่อมีผลตอบแทนมาให้ตนทั้งรูปธรรม นามธรรมมากอีก เท่าใด ก็**ยิ่งจะหลง**ยินดีปีติใจมากยิ่งขึ้น **หลงอื่น**ยิ่งๆ ขึ้นไปตามลำดับๆ ถ้า "ไม่รู้" *(อวิชชา หรือ โมหะ)* ถึงสภาพแห่ง "จิต" เลย จริงๆ ก็จะยึดมั่นเอาจริงๆ จังๆ ใหม่ๆ ก็จะอยากแสดง อยากโอ่ อยากอวด และจะภาคภูมิใจ **ปีติใจ สุขใจ** ไม่มีลาภ–ยศอะไรตอบแทน ก็ได้ ก็จะทำ จนนานเข้ามากเข้า ทำจนอิ่ม จนเต็ม จนพอแล้ว มันก็จะไม่ปีติ และจะไม่สุขล่ะ มันจะเฉยๆ ชืนๆ ชาๆ ไม่ตื่นเต้นอะไร ไม่กระเพื่อมใจอย่างไร จะ **"อุเบกขา"** ในใจขึ้นเรื่อยๆ ทำงานนั้นที่ใด ทำที่ไหน ก็เฉยๆ ไม่ตื่นเต้นอะไร ทั้งไม่ยินดี บางทีจะยินร้ายเอาด้วย คือ "ออกเบื่อ" **แต่ถ้าผู้ใดยังหลงภาคภูมิใน "งานศิลป" นั้นอยู่ ภูมิใจหลงยิ่ง หลงใหญ่ หลงเด่น หลงดัง หลงดีในความเป็น "ศิลปิน" นั้นๆอยู่ ไม่เสื่อมคลาย** *ก็นี่แหละคือ เจ้า "ภวตัณหา" ขั้นหลงวิชชา หลงภูมิธรรมแห่งตน เจ้า "อารมณ์พรหม" แท้ๆ* มันคือ เรื่องที่เราจะต้อง **"ทำฌาน"** เรียนรู้กับ *รูปจิต–อรูปจิต* พวกนี้ตรงๆ แท้ ๆ

มัน**ไม่ใช่สภาวะของ "กามคุณ" หรือ "กามตัณหา"** สังเกตกันดีๆ

แล้วจะเข้าใจ "ภวตัณหา" เข้าใจ "อารมณ์พรหม" หรือ **อารมณ์ฌาน** ได้ และจะ "เห็นรู้" **(วิตกวิจาร)** ว่า มี **ปีติ** มี **สุข** แม้แต่ **อุเบกขา** ก็ล้วนเป็น **"อารมณ์" ของจิต** ที่เป็นจริงๆ มีจริงๆ เป็นตัวเกิด เป็นตัวตน เป็น **รส** เป็น **ชาติ** อยู่จริงๆ ที่จะต้อง "พินิจรู้" (ฌายถ) แล้วจะต้องทำ "การเผา" (ฌาปน) ให้สำเร็จ จึงจะสมกับ **ผู้เป็น "ฌาน" ผู้มี "ฌาน" ผู้สำเร็จ "ฌาน"**

ไม่เช่นนั้นก็มั่วงมโข่งอยู่แต่กับ คำว่า "รูปฌาน–รูปจิต–อรูปฌาน–อรูปจิต" **ในแบบ "นั่งหลับตาสมาธิ" กันอยู่** เท่านั้น **เป็น "ภวตัณหา" ที่ไม่อาจเข้าใจแจ้งใน "ภวตัณหา"** อันเป็น "สภาวะจิตเสพย์" จิตยึดติด จิตหลงมั่นเอาเป็นเอาตายชนิดหนึ่งได้กันสักที และถ้ายิ่งใครหลงในลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข ที่ได้จากการเป็น "ศิลปิน" นั้นอยู่ ก็ยิ่ง **เป็น "พรหม" ชั้นต่ำ** และ ถ้า "ทำ" โดยไม่เอาสิ่งตอบแทน ทำช่วยคนอื่น ทำเพื่อให้ๆๆๆ เป็นเมตตา เป็นกรุณา เป็นมุทิตา ก็นั่นแหละ **เป็น "พรหมชั้นสูง" ขึ้นมา** และเป็น "พรหม" ชั้น "สุทธาวาส" ยิ่งมีแต่ความเฉยๆ "ทำ" ให้ใครก็ทำให้ได้ไม่นึกรังเกียจ ไม่นึกรำคาญใจแต่อย่างใด ไม่หลงตัวหลงตนว่า ข้าเก่ง ข้ามีวิชา ข้ามีความสามารถ ไม่ยึดในคุณงามความดีที่ตนได้ประกอบนั้นๆ อีกด้วย และทั้งไม่มี "สุข" ไม่หลงยึดเสพย์ในการทำนั้นๆแต่อย่างใดอีกชั้น เป็นการกระทำเฉยๆ (อุเบกขา) สักแต่ว่า "ทำ" ถ้าวางอารมณ์ทำ "จิต" ให้ได้ดังนี้ ได้มากเท่าใด **ก็ยิ่งเป็น "พรหม" ชั้นสูงสุดมาก** เท่านั้นๆ แต่จะไม่ใช่ "ความเฉย" แบบไร้ปัญญา ไร้ความรู้ เฉยเพราะชินๆชาๆ หรือ เฉยแบบ **"อุเบกขา" ไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้สุข "อุเบกขา" มีโมหะ** ด้วย *เฉย คือ ว่างจาก โลภะ โทสะ โมหะ ต่างหาก*

ผู้ทำการ **'งานศิลปะ'** นี้ ถ้า *เทียบกับ "ใจที่เป็น* **เมตตา"** ก็เท่ากับผู้นั้น รู้แจ้ง (มต) และ ทำ "ศิลปะแขนงนั้นๆ" ได้แล้ว (กต) **ก็ปรารถนาจะแจกสิ่งที่ตนมี สิ่งที่ตนเป็น** นี้ ถ้า *เทียบกับ "ใจที่เป็น* **กรุณา"** ก็เท่ากับผู้นั้น **ทำ "ความช่วยเหลือเกื้อกูล** ด้วยงานศิลปะนี้ๆ ของตนได้แล้ว" ถ้า *เทียบกับ "ใจที่เป็น* **มุทิตา"** ก็เท่ากับผู้นั้น "ทำงานนี้ให้เขาแล้ว ก็มีใจ **ยินดีอิ่มเอมกับเขาผู้นั้น** ซึ่งได้รับผลงานนั้นๆ ไปสมใจแล้วด้วย" ถ้า *เทียบกับ "ใจที่เป็น* **อุเบกขา"**

ก็เท่ากับ **วางเฉยจากอารมณ์หลง–อารมณ์มัวเมา–อารมณ์ติดเสพย์ ลงหมด แม้จะติดจะหลงความรู้ความเก่งในการเป็นศิลปิน ก็ไม่มี ยึดหลงตัวตนว่า เราได้ช่วยเกื้อกูลเขา ก็ไม่มี หลงติดหลงเสพย์แม้แต่ความอิ่มเอมใจยินดีที่เห็นเขาผู้ซึ่งได้รับการช่วยเกื้อกูลของเราแล้วเขาก็มีความสุข ก็ไม่มีด้วย** อย่างนี้เรียกว่า "รู้" ความละเอียดของทุก ๆ จุดของระดับ "จิต" และ "วางเฉย" ได้ทุก ๆ จุดกันแล้ว

ถ้าผู้ใดยังมี "จิต" หลงยึด "อัปปมัญญา" คือ คุณงามความดีอันมีแต่ให้ ๆ ๆ ๆ นั้น ซึ่งเรียกว่า เป็นยอดของ "พรหม" แล้ว เป็นถึง "ปิตมห" แท้ เป็น "พระเจ้า" จริง ๆ โดยหลงยึดมั่นถือมั่น "จิต" ที่เป็นพรหมวิหาร ๔ อยู่ทั้งหมด แต่ทว่าจุดใดก็ยังไม่รู้ละเอียด แม้ในจิตที่ว่า "เมตตาจิต" ต่างกับ "กรุณาจิต–มุทิตาจิต–อุเบกขาจิต" หรือ แต่ละ "ธรรมะ" แต่ละ "จิต" แต่ละ "อารมณ์" นั้น แตกต่างกันอย่างไร ? ก็ไม่สามารถแยกออก มีแต่ยึดหลง ยึดติดไว้หมด ผู้นั้นก็ยังเป็นพรหมสุทธาวาส ชั้น **"อวิหา"** เต็มรูป *(ถ้าผู้นั้นไม่มี "กามราคะ" แล้ว ไม่มี "รูปราคะ–อรูปราคะ" อื่น พร้อมทั้ง "มานะ–อุทธัจจะ" อื่น คงเหลือแต่ "อัปปมัญญา" นั้น จริง ๆ)* ถ้ารู้จัก "เมตตาจิต" ดี วาง "จิต" เช่นนี้ของตนได้ มาหลงยึดอยู่ใน "กรุณา มุทิตา อุเบกขา" ก็ยังเป็นพรหมชั้น **"อตัปปา"** ถ้ารู้จักจิตละเอียดขึ้น และวางได้สูงขึ้นไปอีก แม้ "กรุณาจิต" ก็วางได้ ก็เป็นพรหมชั้น **"สุทัสสา"** และสูงขึ้นไปอีก จนรู้จักแม้ "มุทิตาจิต" ดี ทั้งวางได้อีก คงเหลือแต่ "อุเบกขาจิต" ก็เป็นพรหมชั้น **"สุทัสสี"** แล้ว ผู้ใดสามารถ **รู้แจ้ง "อุเบกขาธรรม" ชัดเจน**ยิ่งเท่าใด จึงจะอาจสามารถ "วาง" ได้สนิทเท่านั้น ๆ ก็ยิ่งจะเป็นผู้มี "วิมุตติธรรม" ได้สนิทแนบเนียนยิ่งขึ้น ก็เรียกว่า เป็นการหลุดพ้นได้อย่างสูงสุดยิ่งขึ้น เป็นที่สุดยิ่ง เท่านั้น ๆ เหลือความเป็น**อกนิษฐาพรหม** น้อยลง ๆ

แต่ก็ยังมีอีกระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นยอดแห่งที่สุดอีก เป็นจุดยอดจริง ๆ คือ :–

ในอารมณ์แห่ง "ความวางเฉยนี้" (คือ อุเบกขา)อยู่นี่แหละ เป็น "ยอดแห่งสุข" ถ้าผู้ใดยังไม่รู้เท่าทัน ยังรู้ไม่เท่าตามไม่ทัน "อารมณ์สูงสุดยอด" นี้ ก็จะ **หลงติด หลงยึดมั่น** จะ**เสพย์**แต่ "สุขยอดสุข" หรือ "สุขสุดยอด" อันนี้ *"สุข"*

ชนิดนี้ เป็นของผู้มี "ปัญญา" เป็นผลของผู้รู้นั้นๆ ทั้งๆที่ลืมตาโพลงๆ มีอิริยาบถปกติ ทำงานทำการอยู่ธรรมดามนุษย์ แม้แต่ทำงาน "ศิลปะ" ใดๆ อยู่ ดั่งตัวอย่างที่ยกมาอธิบายประกอบนี้เป็นต้น ซึ่งจะต้อง **วาง ไม่ติด "สุข" นี้**

ส่วน**สุข**ที่ได้จาก "ฌานหลับตา" ก็เสพย์อารมณ์ดับดั่งนิ่งเฉย ในระหว่างที่หยุดอยู่นิ่งๆนั่นแหละ ก็สูงไปตามระดับขั้น จะเรียกว่า "อุเบกขา" จะเรียกว่า "เฉย" ก็มีจริงๆ เมื่อ "เฉย" เมื่อ "ว่าง" มากๆเข้า ก็**จะไปหา** "ความดับจิต–ดับ**ความรับรู้**ในจิต" กันต่อไป เขาเรียกการดับชนิดนั้นว่า "อากิญจัญญายตนะ" (ซึ่งที่จริงมันคือ "อสัญญี" หรือ "อสัญญายตนะ") คือ การดับอย่างสนิท ก็ถึงขั้น "นิโรธฐิติ" ("นิโรธสมาบัติ" เต็มตัว) อันเป็น "อภิสัญญานิโรธ" แบบ**เจโตสมถะ** โดยตรง ซึ่งต่างกับนัยะของ"นิโรธอริยสัจ"แบบ**โลกุตตระ**อยู่

อย่างนี้ นั้น เป็นลัทธิของพวกฤาษี และ เดียรถีย์ต่างๆ ซึ่งมีมาก่อนพุทธศาสนา และมีติดต่อมาแม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ ทำได้สูงสุดแค่พรหมขั้นที่ ๑๑ คือ "อสัญญี" หรือ "อสัญญายตนพรหม" หมดแรงสมาบัติ แล้วก็วนกลับมาเกิดอีกตามอำนาจกรรม จะไม่สามารถขึ้นสูงมาถึงขั้น "สุทธาวาส" นี้ได้เลย ถ้าจะขึ้นได้ต้องมี "ญาณ" มีปัญญา คือ ต้องมี "วิปัสสนา" ที่เป็น **สัมมาทิฏฐิ** จริงๆ จึงจะเข้าใจ "อัปปมัญญา" หรือ "พรหมวิหาร ๔" และมีกันในขณะปกติลืมตาธรรมดาๆนี่เอง ซึ่งมี เมตตา–กรุณา–มุทิตา และ "อุเบกขา" แท้ๆจริงๆ ตามนัยะที่อธิบายมาแล้ว มิใช่ไป "อุเบกขา" แบบ **เฉยหยุดนิ่ง – เฉยตายๆ เด๋อๆ** ซึ่งเป็น "อุเบกขา" ที่ไม่สัมพันธ์กับ "เมตตา–กรุณา–มุทิตา" เลย อันเป็นคุณธรรมของ "พรหม" แท้ๆ อย่างนั้น ไม่! แต่จะหมายเอา "อุเบกขา" ที่มีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็ได้พยายามอธิบายมาแล้วนี้ อันมีนัยะที่แตกต่างกันอยู่จริงๆ คิดตามดีๆ

ดังนั้นใครจะเอา "อุเบกขา" แบบใด ก็จงเรียนรู้ให้ดีๆ ทำให้ถูกให้ตรง

ในขณะนี้ เรากำลังเรียน "อุเบกขา" อันเป็น "อารมณ์พรหม" เป็นคุณธรรมของ "พรหม" กันจริงๆ ตามที่ได้พยายามวิเคราะห์วิจัยมาสู่ฟังอย่างแสนยากนี้ ที่จริงมันไม่ยากเลย แต่ที่มัน "ยาก" เพราะอาจารย์เก่าแก่ อธิบายแต่ "อุเบกขา" อันเป็นอารมณ์ที่ไม่ใช่ "พรหม" และไม่สัมพันธ์กับ เมตตา–กรุณา–มุทิตา กันมามากเหลือเกิน ความเข้าใจเดิม หรือ การยึด "ความเห็นเก่า" มันมีขวางใจ ขัดใจอยู่

จึงไม่มีใจมาฟัง "อุเบกขา" แบบเป็น "**พรหม**" **แท้ ๆ** นี้ ให้เข้าใจได้ง่าย ๆ

ที่นี้หันมาหา "อุเบกขา" ที่เป็น "**อารมณ์พรหม**" **แท้ ๆ** กันต่อไป ผู้ยังไม่รู้ "อุเบกขา" จิตตัวนี้ ก็จะทำตนให้ยึดอยู่แต่ในอารมณ์นี้ (อุเบกขาเวทนา) ไม่ยอมปล่อย ไม่ยอมวาง แม้จุดสุดยอดสุดนี้ นี่แหละคือ ยังเป็นผู้หลงยึด "นิพพาน" (ลำลอง) เป็นผู้ยังเหลือ "อัตตา" ตัวที่เรียกชื่อกันว่า เป็น **อกนิฏฐาพรหม** อยู่กันอย่างแท้จริง *พระอนาคามี หลงอารมณ์นี้กันมากที่สุด ผู้ทำตนบรรลุหลุด "จิต" ตัวนี้ได้ จึงได้ชื่อว่า* "**อุทธังโสโตอกนิฏฐคามี**" *ก็จะเป็นพระอรหันต์*

เราจะไปหลงแช่อิ่ม ติดอาศัยเสพย์เป็น "**สุข**" อยู่ ณ ที่ใด ๆ ก็ไม่ควรอย่างยิ่งจริง ๆ มิฉะนั้นจะกลายเป็นผู้มี "**อาวาส**" **โดยแท้จริง** จริง ๆ แม้จะเป็นอารมณ์ที่ "บริสุทธิ์หมดจดแล้ว" (**สุทธ**) ถึงขั้นสุดยอดออกป่านนี้ ก็ยังไม่ใช่สิ่งที่จะต้องไปหลงยึดหลงเสพย์ "สุข" มันเป็น "อารมณ์โลก" "สุข" ยังเป็น "โลกียธรรม" เป็น "โลกธรรม" คือ ยังมีเชื้อแห่งอารมณ์โลกีย์อยู่ ยังมีความวน ยังมีความเวียนกลับ แม้สุขที่สุดสูงที่สุดปานใด ๆ ก็ยังคือ "เชื้อแห่งอามิส" (ธุลีแห่งสิ่งเสพย์ติด) อยู่ **สิ่งนี้เรื่องนี้แหละ "สูงสุด" เป็นเรื่องท้ายปลายสุดจริง ๆ ที่จะต้องทำ "พหุสัจจะ" ให้เกิดให้ได้** จึงจะได้ชื่อว่า ผู้วางได้อย่างสิ้นเกลี้ยงเป็นที่สุด *ผู้รู้แจ้งใน "นิพพาน" และทำ "นิพพาน" ให้แก่ตนได้แล้ว แต่ไม่เสพย์นิพพาน ไม่หลงนิพพาน ไม่ติดนิพพานได้ เป็นที่สุดนั่นแล คือ พระอรหันต์แท้ ๆ ของพุทธศาสนา*

เราย่อมรู้ เราย่อมทำ "งานศิลปะ" ให้แก่ใคร ๆ ในโลกได้ และทำเสมอ ๆ นั่นคือ เราย่อมทำ "พรหมวิหาร ๔" นี้ ให้แก่ใครๆ ในโลกก็ได้ และทำเสมอๆ แต่ **ไม่หลงเผลอไผลยึด**ว่า เป็นความสุข เป็นความเสพย์อย่างใดเลยเป็นอันขาด โดยเฉพาะจะไม่ถือสาว่า เป็น "ทุกข์" ด้วย เพราะถ้ามีการ "ทำ" มันก็ต้องมีการเหนื่อย หรือ มี "การปรุง" (สังขาร) ก็เป็นธรรมดา ๆ ถ้า "ทำ" มันก็มีการ "ไม่ว่าง" เป็นธรรมดา เรียกว่า เราต้องมี "กรรม" (แต่ดังกล่าวแล้ว ต้องให้เป็น "กรรม" ที่สักแต่ว่า ทำ เป็น "อโหสิ" ให้ได้ทุกขณะ) เรา "ไม่ว่าง" ในงานที่เรา "ทำ" อยู่ เพราะต้องมี "กายสังขาร" หรือไม่ก็ มี "วจีสังขาร" อันเป็น

"สังขาร" ได้ ก็เนื่องมาแต่ มี "มโนสังขาร" ปรุงมาก่อน และการปรุงทั้งหมด เรียกว่า **"วิสังขาร"** คือ *ปรุงอย่าง "รู้ยิ่ง"* แต่แม้จะ "ทำ" ด้วยกาย ด้วยวาจา **ส่วน "ใจ" นั้น เรา "ทำ" อย่างไม่ติด ที่สำคัญที่สุด ก็คือ ทำอย่างไม่เสพย์ ไม่มีอารมณ์ "อร่อย" ไม่มีอารมณ์ "ไม่อร่อย" ทั้ง ๒ ประเภท มีแต่จิตรู้ความจริงในสิ่งในเรื่องที่ทำนั้น เท่านั้นจริงๆ** ทำอย่าง "วางใจ" ทำอย่าง "ว่าง" คือ "รู้" ให้ชัด และ เข้าใจให้ดีใน ความดี ความไม่ดี ทุกอย่างในขณะทำ แล้ว "วาง" ให้เรียบร้อยที่สุดให้ได้ที่ "ใจ" (มโน)

ทำเช่นนี้ให้จริง ให้ได้เสมอๆ บ่อยที่สุด เราก็จะพึง "ทำ" (งาน) เท่าที่เราทำได้จริงที่สุด และใช้ปัญญาควบคุมความเหมาะสม ความควรที่สุด ประกอบไปด้วยทุกอย่าง ทุกขณะ ทุกอารมณ์

เราจะมีการ "ทำ" (งาน) มีการ "พักผ่อน" ให้สมดุลย์ ให้มีความพอดีอย่างรู้แจ้งรู้จริงในชีวิต นี่เรียกว่า ทำ "มัชฌิมา" ให้แก่ตน ในเรื่องของการทรงไว้ซึ่งสังขารร่างกาย (ที่มันยังไม่ตาย) นี่คือประโยชน์ตน เรามี "ตน" แต่เพียงกาย ทำเพื่อตน(กาย) แต่พอดี (มัชฌิมา) ทว่าเราไม่มี "ตน" ในเรื่องของใจ (มานกิเลส) นี้ เรายึดถือใจอยู่เพียงมันเป็นเครื่องคำนวณชั้นยอดจริงชนิดหนึ่งเท่านั้น ที่เรียกว่า "ปัญญา" และจะใช้มัน เราจะทำอะไรก็ได้ ที่ได้คำนวณแล้วว่า ดี (กุศล) ใช้ใจให้มากที่สุด ใจ (มาน) นั้น ก็มีแต่ "สัมมาทิฏฐิ" ที่เราใช้ภาษาเรียกอีกอย่างว่า **"ปัญญาอันเป็นอริยะ"** ประโยชน์เกื้อกูลโลกเกื้อกูลผู้อื่นนั้น จึงคือ "งาน" ที่เราทำทั้งหมดนั่นแหละ จะเพื่อเขา เพื่อคนทั้งหลาย เพราะ "งาน" ของตน "ภาระ" ของตนนั้น ผู้บรรลุถึงขั้นนี้นั้น ได้จบลงแล้ว หมดสิ้นลงแล้ว "วาง" เป็นหมดแล้ว "ว่าง" ได้ถึงสุดท้ายแล้ว **เพราะ "จิต" อื่น ที่เราหลงยึดหยาบกว่านี้ ไม่มีจริงๆ** ถ้าเรายังหลงเสพย์ว่า เป็น "สุข" ก็เพียงแต่เสพย์ความว่าง หรือ ความวางเฉยของเราในเรานี้เท่านั้น ที่มันจะยังเป็น "ความหลง" ขั้นสุดท้ายปลายโต่ง อันเรากำลังพูดถึงมันอยู่ขณะนี้ และกำลังจะ "วาง" จะทิ้งมัน เป็นอันดับสุดท้ายให้ได้ **จึงจะไม่มี การ "ทำงาน" (ซึ่งคือ ความ "ไม่ว่าง") เพื่อแลกลาภ**

แลกยศ แลกสรรเสริญ หรือ แม้แต่แลก "สุข" (ด้วยความ "ไม่ว่าง") ก็จะไม่มีจริงๆในเรา จึงไม่มีการเอาเปรียบโลกเลยในเรา จะเป็นแต่ผู้ให้ "คุณงามความดี" อันสูงยิ่งให้แก่โลกให้มากที่สุดตามโอกาส ตามฐานะอันควร และเราจะทำเสมอๆ จะทำทีเดียว ถ้าเป็นโอกาส และ "งาน" นั้นอยู่ในฐานะที่ควรทำ เพราะเรา "ทำ" แล้ว เราก็**อาจสามารถ "วางใจ"** อันมันเหนื่อยบ้าง อันที่ต้องเป็น "วิสังขาร" *(คือ มีการปรุงอย่างยิ่ง ปรุงอย่างพิเศษด้วย "ปัญญา" หรือ ด้วยความมี "วิชชา" ในขณะนั้นๆ* **วิ** *แปลว่า ยิ่ง, แจ้ง, พิเศษ,* **สังขาร** *แปลว่า ปรุง)* บ้างนี้ **ลงได้แล้ว** เราทำการ "วาง" เป็นแล้ว เราก็ควรจะทำให้มากที่สุดเท่าที่มันจะมีผลดีที่สุด จนไม่เกิดการ "ทนได้ยาก" ให้แก่ตน ได้เท่าใดๆ ก็พึง "ทำ" เพื่อโลก เพื่อเกื้อกูลโลก ให้ได้สูงยิ่งเก่งยิ่งเท่านั้นๆเถิด เรียกว่า เป็นผู้ "พ้นทุกข์" หรือ มี "สุขอันแนบเนียนที่สุด" อย่างจริง อย่างมาก หลักแหลมเป็น "ยอดอริยะ"

ข้อสำคัญผู้เป็น "ยอดอริยะ" นี้ จะไม่มีความโลภ ไม่มีความหวงแหน ไม่มีการสั่งสมอย่างแท้จริงๆ จึงจะได้ชื่อว่า **เป็นผู้ถึงแล้วซึ่ง "สอุปาทิเสสนิพพาน"** เป็นผู้ยังไม่ตาย ยังมีขันธ์ ๕ เหลืออยู่ เพื่อ "ทำ" คุณงามความดีให้แก่โลก "ใจ หรือ จิต" (มาน) นั้น ตายสิ้นแล้วจริงๆ เหมือนรถยนต์คันหนึ่ง หรือ เหมือนท่อนไม้ท่อนหนึ่ง หรือ เหมือนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง ใครจะใช้ใครจะนำไปทำอะไรก็จะประกอบประโยชน์อันเหมาะควรให้แก่เขา ไปตามฤทธิ์ตามความสามารถ และตามอายุแห่งขันธ์ที่จะพึงเป็น แตกต่างจากรถยนต์ ท่อนไม้ ฯลฯ อยู่ ก็ตรงที่ท่านมี "ปัญญา" รู้เหมาะควรที่จะ "ทำ" ในสิ่งที่ควรทำเท่านั้น จนที่สุด ก็จงเป็นพื้นติดไฟให้เป็นประโยชน์ขั้นสุดท้ายให้แก่โลกนั่นเถิด

ผู้รู้แจ้งจริง และทำ "ความว่าง" ได้เก่งได้ละเอียดสุดจริง จึงคือ ผู้ทำประโยชน์แก่โลกได้มากที่สุด และเป็น "คุณประโยชน์" ชนิดที่มี "คุณภาพ" หรือเป็น "งาน" ที่มีค่าสูงสุด อันเรียกว่า "สัจจกรรม" หรือ "สัจจธรรม" เพราะมีแต่ "ทำ" ด้วยความซื่อตรง บริสุทธิ์ ไม่ได้เป็นไปเพื่อหวังการตอบแทนใดๆ แม้แต่ "ทางอ้อม" นิดน้อยเพียงธุลีก็ไม่มีจริงๆ จึงเรียกว่า **"สัจจะแท้"**

– บทที่ ๑๔ –

อารมณ์ยึดเสพย์ หรือ ผู้เสพย์ธรรมารมณ์โดยหลงว่า เป็น "วิญญาณแห่งความสุข" ดังได้อธิบายมาทั้งหมดนั้น คือ **ความเป็น "พรหม" คือ "พหุสัจจะ"** ที่จะต้องเรียนรู้ให้ละเอียด ตามลำดับขั้น ต้น–กลาง–ปลาย

และถ้าผู้ใด**หลงยึดมั่น หลงติด** หรือ ถูกอารมณ์ (ธรรมารมณ์) ทั้งหลายนั้น*ห่อหุ้ม ฉาบพอก ตบแต่ง ประดับประดาอยู่อย่างหนาแน่นมากมาย อยู่อย่างเต็มตัง รอบตัวทั้งหมด*ทุกอย่าง ตั้งแต่ชั้นต่ำสุดไปจนสูงสุด คือ ตั้งแต่**พรหมชั้นนรก** ไปจนชั้นดีสุดเป็น**อุเบกขาพรหม** หรือ แม้ **นิพพานพรหม** ขั้นสุดยอด ซึ่งปุถุชนก็อาจมีขั้นสุดยอดนี้ในตนได้ แต่**ไม่มีทาง "รู้" ได้ว่า คืออารมณ์อย่างไรในตนเท่านั้น** เพราะ**จิต**ยังหยาบกระด้างมาก พร้อมทั้ง**สันดานจิต**ยัง "มัวเมา" และเพ่งโลกีย์ หลงโลกีย์จัด จึงเรียกว่า **"โมหะจิต"** และโดยแท้จริงนั้น เขาปรารถนาสิ่งสูงสุดนี้มากยิ่งกว่า แต่ความยังไม่รู้แท้ ยังถูกหลอกอยู่ด้วยอำนาจของสิ่ง ๆ หนึ่ง คือ กิเลส–ตัณหาในตน มันยังไม่ยอมเปิดโอกาส

ใคร**มีความหลงยึดมั่น มีความหลงเสพย์ มีความหลงติด มีความมัวเมา ใน "อารมณ์พรหม"** มากเท่าใด ๆ ก็เรียกขานกันว่า **"พรหมปาริสัชชา"** ที่แท้จริง มากเท่านั้น ๆ เป็นพรหมชั้นต่ำสุด

เพราะมี "อุปาทาน" หนักที่สุด อุปาทานในอะไร ? ก็อุปาทานในขันธ์ ๕ ชัดๆ เจนๆ ดังได้อธิบายมา ได้พยายามชี้สภาวะ**ด้วยภาษา**ให้เข้าใจใน**ตัวตนมัน**มาแล้วนั่นเอง คือ ยึดทั้งรูปขันธ์ (วัตถุ หรือ กาย=ความประชุมของสิ่งทั้งหลาย ทุกรูปแบบ ทุกอรูปแบบ) และนามขันธ์อันละเอียด ซึ่งเรียกกันว่า "จิต" บ้าง "วิญญาณ" บ้าง "มโน" บ้าง ที่มันหลงปรุงมาให้สม "อารมณ์" ว่า **เป็น "สุข"** *แล้วยึดเอาไว้อย่างเหนียว ยึดอย่างสิ้นแรงรอบของตนเต็มเหนี่ยว จะเอาเป็นของของตนแต่ผู้เดียวจริงๆ* ถ้าได้หมดทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทั้งวัตถุ ทั้งรูปแบบ ทั้งอรูปแบบต่างๆ ในโลก ในมหาจักรวาล อันไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่จบ นั่นแหละ มาให้แก่ตน และแล้วก็จะได้มาสม "อารมณ์" **มาทำให้ตนใหญ่, มาทำให้ตนโต, มาทำให้ตนเด่น, มา...ดี, มา...สูง, มา...มาก, ฯลฯ มาทำให้ตนยิ่งในตัวในตนแต่ผู้เดียว ได้เท่าใดๆ ก็จะรู้สึกว่า ตนจะ "สุข" ยอด** เท่านั้นๆ ซึ่งจะไม่มีที่สิ้นสุดแห่งความใหญ่ ความมาก ความสูง ความยิ่ง ฯลฯ เป็นอันขาด **นี่คือ "อารมณ์พรหม" ธรรมดา**

ส่วน ความเป็น "ปาริสัชชา" นั้น หมายเอาตรงไหน ?

ก็หมายเอาตรงที่ **ความหลงยึดติด** *ยิ่งได้เสพย์สมสุขสมเข้าบ้าง (คนโง่ ไม่ต้อง "เสพย์สม" หลายครั้งดอก ! ก็ติดแล้ว) ก็ยิ่งติดยิ่งเมายิ่งมันใจ (ยิ่งคน "โง่มากๆ" ยิ่งติดยิ่งเมา ตั้งแต่ยังไม่เคยได้เสพย์สมสักครั้งด้วยซ้ำ แต่มันหลงตาม "กิเลส" เรียกว่า "อยาก") ก็ยิ่งไม่ปล่อยง่ายๆ ไม่คลาย "ไม่ลืม" กันให้บ่อย* **"ไม่วาง" กันให้ถึงที่สุดยิ่ง** เท่าใด นั่นแหละคือ ยิ่งเป็น **"ปาริสัชชาพรหม"** อันยิ่งหนักยิ่งหนา ยิ่งเป็น "มหาพรหม" ใหญ่ เท่านั้นๆ ซึ่งมันมีอาการ**ทั้งหวงแหนทั้งตระหนี่** อย่างสุดยอดกันที่เดียว จึงเรียกว่า "ยึดมั่น" เรียกว่า "ติด"

การวาง "ความยึดมั่น" กันจริงๆ **การคลาย** "ความติด" กันแท้ๆ **การเกิดความรู้แจ้ง**ใน "ความหลง" (เมา) กันถึงๆ **การเกิดความเข้าใจ**ใน "ความมืดบอด – ความโง่งมงาย – ความไม่รู้" ของตนกันยิ่งๆขึ้น นั่นแหละคือ ความเป็น **"ปุโรหิตาพรหม"**

พูดถึง **"ความหวงแหน–ความตระหนี่"** ขั้น นามธรรม หรือ ขั้น หวง ขั้นตระหนี่ "สภาวะแห่งอารมณ์ในจิต" นี่ ! ต้องทำความเข้าใจอย่างสุขุม ประณีตให้ดี มันไม่ใช่แค่หวงแหน ไม่ใช่แค่ตระหนี่ "วัตถุ–ข้าวของ" ดอกนะ !

ถ้าเราไม่รู้ไม่เข้าใจใน**อารมณ์ "พรหม"** (ปาริสัชชา) ตามที่กำลังกล่าวถึงอยู่ นี้ อันคือ **อารมณ์ความติดยึดของเรา** (คือ "มานะ") และเรายัง "หวงแหน" ยัง "ตระหนี่" อารมณ์นี้ ๆ ของตนไว้อยู่จริง ๆ เราก็จะรู้ "พรหม" ที่สูงขึ้น หรือ เรียนรู้ขั้นละเอียด ขั้นประณีตขึ้นได้ยากอยู่

ยิ่งเป็นขั้นสูงขั้นละเอียด ก็ยิ่งจะหวงแหน ยิ่งจะตระหนี่ อย่างจะรู้ตัวรู้ตน ("จิต" ของเราทั้งสิ้น)ได้ยากยิ่ง เพราะมันจะ **"ตระหนี่ในความไม่ตระหนี่" ของตน** ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ

"ความไม่ตระหนี่" (ในที่นี้คือ การปล่อยวาง "มานะ" ของตนได้) เป็น คุณธรรม หรือ เป็น ธรรมารมณ์ที่เป็น "คุณงามความดี" นั่นเอง มันจึงทำให้หลง เผลอไผล หลงใหลติดยึดกันได้ง่าย ๆ *ตามประสา "พรหม"* ผู้หลงความดี หลงความรู้ หลงความสูง หลงความยิ่ง หลงความใหญ่ขึ้น ๆ ฯลฯ หรือ หลงความเก่งขึ้นของตน

มันมีความพิเศษที่จะขอบอกให้สังเกตอย่างสำคัญยิ่ง *เมื่อเรายิ่ง "วาง" อารมณ์หยาบ–อารมณ์ชั้นต่ำได้ เราก็เป็น "พรหม" ขั้นสูงขึ้น มันก็จะยิ่งกลับหวงแหนใน "ภูมิใหม่" ยิ่งกลับตระหนี่ใน "คุณงามความดีระดับสูงยิ่งขึ้น" ของตนอีก* **มันเป็น "อัตตา" (ซึ่งเดิมก็เป็น "มานะ" อยู่แล้ว) อันยิ่งจะเป็น "อติมานะ"** คือ ยิ่งถือหยิ่ง ยิ่งจะดูหมิ่นท่าน ยิ่งยึด "ในตัว" ใหม่ของตน หรือ "อัตตา" ใหม่ นั่นหนัก นั่นคือ หากยังไม่มีปัญญารู้เท่าทัน ก็ยิ่งจะมี "วิภวตัณหา" นั่นเอง (คือ ยิ่งเป็น "ภวตัณหา" ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก) **แต่ถ้าเราเรียนรู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ดี ๆ แล้วอย่างนี้** ก็จะทำให้เรามีไหวพริบช่วยตนได้มากขึ้น เท่ากับเรามี "ความรู้" หรือ มีศาสตราไว้ก่อน จะได้ใช้ป้องกันตน พัฒนาตนจริง ๆ ถ้าเราเห็นว่า ดีจริง และนำมันไปใช้จริง

ผู้ใดยิ่ง**รู้ตน**ในความยึดติดของตน *แล้วก็ฝึกฝนให้ตน "วาง" ให้ตนคลายปล่อยความยึดติดนั้น ๆ* ได้ นั่นคือ เราก็จะ**หยุดหวงแหน เลิกตระหนี่** ในอารมณ์แห่งความถือดิบถือดี ถือใหญ่ถือโต หรือ จะ**เลิกเสพย์ หยุดสุข** แม้จะมี "ดี" นั้น ๆ อยู่ **เลิกทุกข์** แม้จะมีคนนินทาด่าว่า "ดี" นั้น ๆ ของเรา ดังนี้ หรือ **เลิกสุข** เพราะความมี "วัตถุอย่างนั้น ๆ" มาก ได้แล้ว ด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันใน "ความมาก" ได้จริง **เลิกทุกข์** เพราะความมี "วัตถุอย่างนั้น ๆ" น้อยลง ๆ หรือ หมดไป ก็ได้แล้วจริง ด้วยปัญญารู้เท่าทันในความน้อย หรือ แม้ความหมดสูญดังนี้เป็นต้น **ไม่หวงแหน ไม่ตระหนี่** จริง ๆ

นั่นคือ เราจะมี "ภูมิสูงขึ้น" จริง นี่แหละมันอดจะเผลอไปหลงยึด "ภูมิใหม่" อย่างจัด อย่างแรงกว่าเคยยึด "ภูมิเก่า" ที่เราเพิ่งกระเถิบสูงพ้นขึ้นมานั้น ไม่ได้! มันเป็น "อัตตา" ใหม่ มันเป็น "มานะ" ใหม่ที่ยิ่งใหญ่ (ที่จริงมัน "ยิ่งเล็ก") กว่าเก่า **นี่แหละคือ "อติมานะ"**

เพราะมันจะ**ตระหนี่ใน "ความไม่ตระหนี่" ของตนยิ่ง ๆ** ขึ้นไปเรื่อย ๆ อันเป็นคุณธรรม หรือ เป็น "คุณงามความดี" ที่เป็นจริงนั้น ๆ มันจึงทั้งหลงเสพย์หลงภูมิใจ เป็นความอิ่มเอม ความอร่อย ความปลาบปลื้มอยู่แต่ในตน ไม่เสื่อมคลายกันง่าย ๆ ล่ะ! และ**เก็บ "รู้" (แต่ยังไม่รู้แจ้งทะลุ)** นั้นไว้คนเดียวด้วย *"รู้" ในอารมณ์พรหมขั้นที่ตนได้เสพย์* ยิ่งสูงเท่าใดยิ่งหวงเท่านั้น ยิ่งสุขุมลึกซึ้ง (ยิ่งเล็ก) เท่าใดยิ่งยึดไว้เสพย์เฉพาะตนเท่านั้น (สำหรับผู้ไม่เรียนตรงแนว "สัมมาอริยมรรค" คือ สติปัฏฐาน ไม่มีทางจะรู้) แต่จะ "รู้แจ้งแทงทะลุ" ใน**อารมณ์พรหมชั้นต่ำ ๆ กว่า** แล้วก็นำ "ความรู้" ในพรหมชั้นต่ำ ๆ กว่าที่ตนเคยมีแล้วและได้เข้าใจมันแล้ว เลิกหวงแหนแล้ว หยุดเสพย์แล้วเท่านั้น **มาแจก มาให้**แก่ผู้อื่นก่อน

"การแจก" เป็นคุณงามความดี เป็นสภาวะที่เรียกว่า **"พรหมปุโรหิตา"** แต่ *"การหวงการยึดติดไว้" เป็นความไม่ดี* เป็นสภาวะที่เรียกว่า **"พรหมปาริสัชชา"** ทว่า การยึดติด หรือ การเป็น **"ปาริสัชชาพรหม" ใหม่** นั้น

มันเป็น "อารมณ์พรหม" ใหม่ ที่ละเอียด เบาบาง ว่าง สูงกว่าเก่า แต่มันก็เป็น "ความยึดติด" วนไป วนมากันอยู่ ระหว่าง**พรหมปาริสัชชา** คือ "ยึด" แล้วก็ "วาง" ก็เป็น**พรหมปุโรหิตา** แล้วก็ไปติดยึด ความเป็น **ปุโรหิตาพรหม (ที่เพิ่งได้ใหม่)**เข้าให้อีก ยิ่ง "*วาง*" (*ปุโรหิต*) ก็ยิ่งมีสภาวะดียิ่งขึ้น เบายิ่งขึ้น เล็กยิ่งขึ้น ก็เลยยิ่ง "*ติดใจยิ่งขึ้น*" (*ปาริสัชชา*) **หลงภาคภูมิในความ "ยิ่งๆ" นั้นหนักขึ้น** นั่นเอง ที่ชื่อว่า **ความเป็น "พรหม"** มันวนเวียนสลับซับซ้อนดั่งนี้แหละ เป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" (คัมภีราวภาโส) ที่สำคัญยิ่ง **พรหม**ทั้งหลายจึงจะ "รู้แจ้งแทงทะลุ" **อารมณ์**ของ**อุเบกขาพรหม** หรือ **นิพพานพรหม**โดยแท้จริงไม่ได้ง่าย เขาจะเป็นเพียง **"รู้" เพื่อติดเพื่อเสพย์**อยู่โดยนัยนี้เสมอ อารมณ์ชั้นที่สูงขึ้นๆนั้น มันก็ยิ่งละเอียดสุขุมยิ่งรู้ได้ยาก มันจะยังเต็มไปด้วยโมหะและอวิชชาของเขาอยู่โดยแท้ๆ ผู้รู้แจ้งแทงทะลุได้ จนเลิกติดเลิกหวง และ**นำ "อุเบกขาธรรม" (ตัวจริง, ที่บริสุทธิ์จริง) นำ "นิพพานธรรม" ออกแจกได้** จึงถือว่า เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดจริงๆ เป็นการหลุดล่อนหมดเกลี้ยงในตนแท้ๆ จึงเรียกว่า **"ชินะ"** คือผู้เลิศยอด ผู้มีคุณงามความดีชนะใครๆเป็นที่สุดจริงๆ **เป็น "พรหม" ชนิดที่เรียกว่า "พุทธ"** อย่างน้อยที่สุด ก็ชื่อว่า "สุตตพุทธ" สูงขึ้นไปก็เป็น "อนุพุทธ" แล้วก็ "ปัจเจกพุทธ" แล้วจึงสูงสู่ "สัมมาสัมพุทธ" ส่วนผู้จะเป็นสุดยอดแห่งยอดสุดนั้น ก็ต้องเป็น "อนุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า" กันจริงๆ ซึ่งจะมีได้สักคน สักคราวนั้น แสนยากจริงๆ

ปาริสัชชา นั้น หมายความว่า ติด ยึด หุ้ม ห่อ เกาะ เกี่ยว โดยตระเตรียมอยู่เสมอ (ไม่มีหยุด ไม่มีเพลา) โดยตบแต่งประดับประดาพอกเพิ่มให้แก่ตนอยู่อย่างเต็มที่ หรือ อย่างรัดรอบรัดแรงแข็งขันยิ่ง นั่นเอง และสิ่งที่ตนนำมาประดับประดา นำมาประกอบ นำมาสั่งเสริมเพิ่มให้แก่ตน หรือ นำมายึดมาติดนั้น ถ้ามันเป็น**ความไม่ดีไม่งาม** เท่าใดๆ ก็ยิ่งได้ชื่อว่า เป็น **"พรหมปาริสัชชา" ชั้นต่ำ**ยิ่ง เท่านั้นๆ พูดชัดๆ ก็คือ มันยังหวงอยู่ แม้รู้ว่าหยาบ ก็ยังเพิ่มให้แก่ตน ยังทำความมีมากให้แก่ตนหนักขึ้นๆ แรงขึ้นๆ (ไม่ว่าหวงอารมณ์อะไรล่ะ) มันยังไม่ยอมแจก ไม่ยอม "ให้"

หรือยังไม่ยอม "ทาน" แม้ในสิ่งที่ตนมีแล้วนั้น ไม่สมลักษณะ อันเป็นคุณธรรมแท้ๆของคำว่า "พรหม" เอาเสียเลย (คือ ยังเป็นเรื่องของ "โลภะ" อยู่นั่นเอง) ยังหวงแหน ยังตระหนี่ ยังไม่ช่วยเหลือเกื้อกูล ยังไม่เมตตา เอาเสียเลย

เพราะฉะนั้น ถ้าใครยังหลงยึดความใหญ่ ยังหวงแหนความมาก ยังติดความมีฤทธิ์มีอำนาจ ยังหลงความมากมี *เรื่องของ "ความมี" ก็อย่าว่าแต่เพียง มีลาภมาก ยศมาก สรรเสริญมากเลย แม้ในอารมณ์ที่ตนหลง ว่า สุข เพราะมีวัตถุใหญ่ เพราะมีวัตถุมาก หรือ เพราะมีฤทธิ์มีอำนาจใหญ่ เพราะมีฤทธิ์มีอำนาจมาก ก็ต้องรู้เท่าทันให้ได้* ซึ่งล้วนคือผู้ยังไม่ทำตนให้เป็นไปเพื่อ**ธรรม** ไม่ได้ดำเนินตาม**วินัย**ของพระตถาคตเจ้า องค์พระบรมศาสดาทรงสอนไว้เลย ธรรมวินัยบทนั้น ก็คือ **"ธรรมใดวินัยใดเป็นไปเพื่อความอยากมากอยากใหญ่ ธรรมนั้นวินัยนั้นไม่ใช่ของเราตถาคต"** จึงจะยังเป็นผู้มีความประพฤติอันเยี่ยม มีจรรยาอันประเสริฐ ที่เรียกว่า "พรหมจรรย์" ไม่ได้ง่ายๆ เราจะต้องสั่งสม "ความประพฤติอันเยี่ยม" ต้องพากเพียรทำ "พรหมจรรย์" ให้เต็ม

ความหมายอันชัดเจนของ **"พรหมปาริสัชชา"** ก็คือ **"มันยังยึดอย่างเหนียวแน่นและเต็มที่อยู่โดยแท้"** (**ยึดมั่น, ติด, สิงสู่, เสพย์ชับเสพย์ซ้ำ**) ผู้ใดหลงความใหญ่ เมื่อได้สภาวธรรมแห่งความใหญ่ให้แก่ตน เขาผู้นั้นก็จะสุขสมใจ แล้วก็จะหลงตัวหลงตนว่า ตนใหญ่ สุขกับความใหญ่นั้นไม่คลาย แบกหามความใหญ่นั้นอยู่ อย่างไม่รู้จักปลงวางเอาจริงๆในจิตวิญญาณ *ก็นี่แหละคือ จิตวิญญาณของคนผู้นั้นเสวยความเป็น "พรหมปาริสัชชา" แล้วชัดๆ* (จงพยายาม "เห็น" พรหมที่จิตของเรานี้ให้ได้) ถ้ามันมีฤทธิ์มีอำนาจแล้วก็หลงใหลชื่นชมสุขสมผยองตนอยู่ ก็ดี มันหลงใหลรื่นรมย์ไปกับความมากมีใดๆ ก็ดี สุขใจอิ่มเอมอยู่กับอารมณ์ เพราะเหตุแห่งความมากมีนั้น ก็ดี แล้วก็ยึดไม่คลาย นึกว่าตนเป็นสิ่งนั้น มีสิ่งนั้น อยากเกี่ยวข้องครบพร้อมอยู่ในสิ่งนั้นอยู่ไม่หาย *ก็นั่นแหละคือ จิตวิญญาณของคนผู้นั้นกำลังเสวยความเป็น "พรหมปาริสัชชา" อยู่แล้วจริงๆ* เมื่อ "รู้ชัด" แล้วให้รีบวาง เลิกยึดเสียทันที

"การปฏิบัติธรรม" นั้น คือ การ "รู้" ความติดยึด ให้จนได้ แล้วให้เลิก ให้ละ ให้วาง ให้จนได้ ดั่งนี้แหละ หรือ ผู้ใด "ไม่มี"

ความติดยึด นั้นๆแล้ว เพราะไม่มีมาเติม หรือจะเพราะมาหัดเลิก–ละ –วางจนได้แล้ว ก็จะต้อง "รู้" ให้จริงแท้ให้จนได้ว่าตน "ไม่มี" ความติดยึดนั้นๆ ดังนี้ จงเพียรเอา

หรือ หลงยึดใน "ธรรมารมณ์" ที่มีคุณภาพละเอียดสูงขึ้นๆ ไปอีก เป็นจิตวิญญาณที่ยังหลงยึดมั่นถือมั่นความเด่นความดีที่โลกรับรอง มี "อารมณ์" เสพย์สุขแสวงหาอยู่แต่ใน "ธรรมอารมณ์" เช่นนี้ หรือ แม้ยังหลงยึดมั่นถือมั่นในความสูงความยิ่งถึงขั้นพรหมวิหาร ๔ และแม้ที่สุด หากยังไม่เข้าใจ ยังรู้ไม่ได้ใน "ความหลงยึดมั่นถือมั่น" อย่างละเอียดสุดไปหลงยึดเสพย์เป็นสุข และยังเกาะเกี่ยวเป็นอัตตาอยู่กับ "นิโรธสมาบัติ" หรือ แม้ยึดติดใน "นิพพาน" ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ยังวางไม่เป็น ยังเสพย์ ยังชื่นชมใคร่อยากแสวงหาอยู่ แม้ที่สุด ออกปานนั้น เสพย์อารมณ์อันละเอียดลึกสุด ออกปานนั้น **ถ้ายังมีความยึดแน่นเหนียวหนักหนาแค่ใดๆ ก็ยังเป็นสภาวะลักษณะของ "พรหมปาริสัชชา" อยู่เท่านั้นๆ**

จงพยายามทำความเข้าใจลักษณะอันแท้จริงของ**จิตวิญญาณที่เรียกว่า "พรหมปาริสัชชา"** ให้ดีๆ "จิตวิญญาณ" หรือ "มโน" ที่มีในคนเป็นๆ (คนที่ยังไม่ตาย) หรือ จะเป็น "กายทิพย์" ที่แยกออกจากร่างคนไปแล้วเรียกกันว่า เป็น "องค์พระพรหมที่มีรูปทิพย์" บันปุคคลาธิษฐานใส่ให้มีรูป ๔ หน้า ๘ มือ หรือ ร้อยหน้า พันหน้า อย่างใด ก็ตาม สภาวะลักษณะ หรือ คุณภาพของมัน ก็เหมือนกัน อันเดียวกันนั่นแล **เราจงเรียนรู้ที่ "จิต–เจตสิก–รูป" ของเราเองในขณะเป็นคนที่ยังไม่ตายนี่แหละ จับให้ถูก รู้ให้ชัด เห็นแจ้งเป็น "ธรรมาธิษฐาน" ให้ได้ อย่าไปหลงเพ้ออยู่กับ "ปุคคลาธิษฐาน" กันนักเลย**

ดังนั้น แม้ผู้ใดมีจิตวิญญาณยังมีเชื้อแห่ง "พรหมปาริสัชชา" อยู่เต็มที่อยู่ถึงจะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตน*สั่งสมจิตวิญญาณอีกลักษณะหนึ่ง* คือ **ใช้อุบายวิธีผึกหัดชนิดแอบซุกซ่อน กดข่มอารมณ์ที่ตนยังมีสิ่งติดยึดลักษณะอื่นๆ ไว้**

เช่น ตนยังติด หรือ ยังยึดมั่นใน**อารมณ์สุข เมื่อได้เสพย์กาม** อารมณ์เช่นนี้ยังมีอยู่ในจิตด้วยซ้ำไป สำหรับผู้ที่ยังไม่ใช่พระอนาคามี ยังเป็นปุถุชนเอาด้วย **และแล้วก็หลงหัด หลงฝึกทำอารมณ์แบบนี้ ก็ออกแยะ** แถมมีบางคนทำได้ ทำถึงเสียด้วย เลยยิ่ง "อร่อย" ยิ่งเสพย์หนักยึดติดหนัก เพราะ "ความไม่รู้" (อวิชชา) ของตนมีมาก แล้วก็พาลหลอกผู้อื่นยุ่งเลอะไปหมด

หรือไม่ก็ยังติดยังชอบใน**อารมณ์สุขเมื่อมีวัตถุมากๆ มีวัตถุใหญ่ๆ** หรือ ยังติดยังยึดเปรมใจใน **อารมณ์สุขเมื่อมียศ มีฐานะสูงๆ อยู่ แม้ใน "สรรเสริญ"** ก็โดยนัยเดียวกันนี้ เป็นต้น **แต่มาทำเป็นลืมๆ มันเสียชั่วคราว แล้วมาพากเพียร ทำความรู้ให้แก่ตน ในลักษณะใหม่ อีกลักษณะหนึ่งเฉพาะ** ว่า **จะสงบ จะหยุด จะนิ่ง จะไม่รู้อะไรพวกนี้ ให้ได้เก่งที่สุด และทำให้ได้นานที่สุด**

อย่างนี้ส่วนใหญ่เป็นพวกปฏิบัติทาง "นั่งหลับตา" แทบทั้งนั้น ซึ่งจะเป็น "ทางหลง" ง่ายที่สุด และจะเข้าใจคำว่า **"นิโรธอริยสัจ"** ไม่ได้ ทั้งเข้าใจ **"นิโรธสมาบัติ"** ที่เป็นของพระอริยะผิดเพี้ยนความจริงด้วย เพราะมัวไปยึดแต่ว่า **"นิโรธ" เป็นเพียง "กดข่มจิตให้ดับ" เท่านั้น** ซึ่งถ้าผู้ใดทำได้ก็เรียกว่า **ได้อารมณ์ "สมถะ" เป็น "ธรรมารมณ์" อีกแบบหนึ่ง แง่หนึ่ง ลักษณะหนึ่ง**

และเมื่อหยุดได้ ข่มจนดับได้ สนิท ไม่รู้อะไร ไม่มีอารมณ์อะไรในจิตจริงๆ อีกทั้งทำติดต่อกันให้นานนับเป็นเวลา(กาล)ได้ ก็เรียกกันว่า เป็น "นิโรธสมาบัติ" เช่น ทำได้ ๑ นาที ก็เรียกว่า มี "นิโรธสมาบัติ" ๑ นาที ทำได้ ๗ นาที ก็เรียกว่า มี "นิโรธสมาบัติ" ๗ นาที ถ้าทำได้ติดต่อกันนานเป็นชั่วโมง เป็นวัน จนถึง ๗ วัน ก็เรียกว่า เก่งขึ้น สูงขึ้นตามความเป็นจริงนั้นๆ เป็นต้น ยิ่งทำได้นานเท่าใด ยิ่งสนิทแน่วแน่มาก เท่าใด ก็ยิ่งเป็น "นิโรธสมาบัติ" แล้ว อย่างแน่ๆ เท่านั้นๆ

เป็นจิตสงบ เป็นจิตดับอันหมด "ธาตุรู้" หมดอารมณ์รับรู้อย่างยิ่งสุดยอดแล้วจริงๆ เพราะเป็นผู้ไม่มีความรู้สึกรับรู้ใดๆ เลยจริงๆ ในขณะนั้น **แท้ๆ นั้น เป็นเพียงวิธีทำ "การสะกดจิต" คือ ดับจิตไม่ให้รู้อะไรเข้าไปด้วยอุบายวิธี**

อะไรก็ได้ เท่านั้นเอง สูงสุดเราก็เรียกว่า เป็น **"อสัญญี"** คือ ไม่มี "ธาตุรู้" แล้ว ในผู้นั้น ขณะนั้น ก็เป็น **"อสัญญีพรหม"** หรือ **"อสัญญีสัตว์"** พระพุทธองค์ทรงเรียกขานว่า เป็น **"อภิสัญญานิโรธ"** คือ ดับสัญญาได้อย่างเก่งยิ่ง **มันไม่ใช่วิธีดับกิเลส หรือ เรียนรู้ "นิโรธอริยสัจ" มันดับจิตให้ไม่รับรู้ ไม่ให้คิด ไม่ให้รู้สึกอะไร เท่านั้น** เมื่อ "จิตดับ" ผู้นั้น–ก็เพียงเหมือนแท่งอิฐ ก้อนหิน หรือ ท่อนไม้ที่มีรูปร่างเป็นคนอยู่เท่านั้น ในขณะนั้น เรียกกันตามสำนวนไทยๆ ว่า **"พรหมลูกฟัก"** **เป็นการเสพย์ของสัตว์โลกชนิดหนึ่ง** เป็นความหลงยึดเพราะติดในสภาวะชนิดหนึ่งที่เรียกว่า *"นิโรธสมาบัติ" หรือ "อสัญญี" (ความไม่รับรู้อะไร) หรือ "อสัญญีสัตว์" (ผู้ไม่รู้อะไรเอาเลย)* ก็จะขอเรียกรวมๆ ไว้คำเดียวกันเสียเลยว่า **"อสัญญีสัตว์"** *หรือขณะใดต้องการคำว่า "พรหม" ก็จะเรียกว่า* **"อสัญญีพรหม"** ก็คือ "จิต" อันเดียวกัน ขอให้เข้าใจตามนี้ด้วย

ผู้มีจิต มีสัญญา หรือคือ ผู้มีความรับรู้ มีความกำหนดหมาย ก็ย่อมจะใฝ่จะมุ่งกำหนดเอาได้อยู่ แล้วเขาก็จะทำเอาให้ได้ จนเขาทำเอาได้จริงๆ ด้วยความสามารถ *(ผู้ทำแล้ว ไม่ได้ ก็ย่อมมีเป็นธรรมดา และมีไม่ใช่น้อยๆ ด้วย เพราะมันไม่ใช่ของง่ายๆ)* สิ่งที่เขาทำ และ ที่เขาสร้าง ก็คือ *"ธรรมารมณ์" อีกชนิดหนึ่ง ที่ดับอารมณ์ของตนเองลงไปจนใน "จิต" ให้สิ้นอารมณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง* จึงเป็น **"ธรรมารมณ์" ที่ไม่มี "อารมณ์"** แต่เป็น **"ธรรมารมณ์" ที่ยังเสพย์รูปธรรม เสพย์วัตถุอยู่ ยังเป็น "อุปาทานขันธ์" ชนิดหนึ่ง คือ ยังยึด "รูปขันธ์" นั่นแหละ เป็นอาหารเรียกว่า ยังมี "วัตถุ" เป็นอาหารของจิตอยู่ อธิบายชัดๆ ก็คือ มันยังมี "ธรรม" ที่เป็น "วัตถุ" อันตนยัง "ยึด" ไว้อยู่** ซึ่งยังมีทั้ง "กายวัตถุ" และ "หทัยวัตถุ" สำหรับคนเป็นๆ ยังมีทั้ง ๒ วัตถุ นี่แหละที่เรียกว่า มีแต่ "วัตถุ"

และอีกทั้ง "หทัยวัตถุ" ก็ไม่ใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย และไม่ได้อยู่ในซอกนั้นซอกนี้ของหัวใจ ทั้งหาได้มีขนาดเท่าเม็ดบุนนาคบุนนวลอะไรแต่อย่างใดด้วยไม่ (ตามที่มีผู้รู้อธิบายเสริมไว้ในอภิธรรมว่า จิตวิญญาณของคนเป็นๆ ขณะอยู่ในกายเนื้อนั้นจะอยู่ดังว่านี้ และมีลักษณะดั่งว่านั้น) ที่จริงแล้ว มันอยู่ทั่วร่างกายที่เรียกว่า

"คูหาสยัง" ในขณะนั้น และเป็นรูปร่างที่ยืดหยุ่นอ่อนแอบ ๆ อยู่อย่างไม่คงที่ ไม่เที่ยงแท้อยู่ตลอดเวลาด้วย เปลี่ยนเร็วยิ่งกว่าลม ยิ่งกว่าไฟ เอาแน่ไม่ได้เลย จึงเรียกว่า ไม่มีรูปร่าง(อสรีรัง) คือ ไม่มีรูปร่างที่คงที่แน่นอนนั่นเอง อยู่เฉลี่ยไปทุกส่วนของร่างกาย ตามรูปขันธ์ใหญ่บ้าง รูปขันธ์เล็ก รูปขันธ์น้อยบ้าง จะสัมพัทธสัมพันธ์เฉลี่ยกันแทรกซึมแฝงไปทุกจุดทุกซอกยิ่งกว่าของเหลว ยิ่งกว่าอากาศ ยิ่งกว่าอุณหภูมิ ไม่มีนิ่งได้อยู่อย่างนั้น ปริมาณทั้งคุณภาพก็มีมากบ้างน้อยบ้าง และแสดงคุณลักษณะตามหน้าที่ ตามเนื้อหาของรูปขันธ์ที่จะพึงทำงานนั้น ๆ

ประสาทสมองที่มีหน้าที่คิด หน้าที่จำมากที่สุด เป็นกองอำนวยการ หรือ โรงงานของมโนสังขาร พลังงานแห่งจิตความคิดความจำ มันก็จะมีอยู่ที่นั่น (แต่ไม่ใช่ประสาทสมองที่จะเรียกว่า จิตวิญญาณ) คั่งอยู่ที่นั่นมากที่สุด และท้อนก็มีกระจายอยู่อย่างสัมพันธ์กัน ประสาทที่ยังกายสังขาร หรือ ยังความเป็นชีวิตให้ทำงานส่วนกายมากที่สุดอยู่ที่หัวใจ พลังงานแห่งการยังชีวิตก็จะมีอยู่ที่นั่น คั่งอยู่ที่นั่นมากที่สุด และท้อนก็มีกระจายกันอยู่อย่างสัมพันธ์กัน

พลังงานเหล่านี้ทั้งหมดจะเชื่อมโยงถึงกันอยู่ จะเกื้อกูลกันอุปการะซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ไม่แยกกันเด็ดขาดง่าย ๆ ถือว่า เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไปไหนไปด้วยกัน (เอกจรัง) และไปไหนก็ได้อย่างไกลเก่ง แต่ก็ยังอยู่อย่างสัมพันธ์กันไม่ขาดจากกันง่าย ๆ(ทูรังคมัง) เรียกใน**ภาษาวิทยาศาสตร์ว่า "พลังงานจลน์" หรือ ภาษาพระอภิธรรมก็ว่า "ภวังคจลนะ"** คือ ยังทำงานอยู่ในภพของเขา หรือเป็นภพเป็นแดนที่ยังมีชีวิตเกี่ยวข้องร่วมกัน มีบทบาทเชื่อมโยงกันอยู่ในส่วนนั้น แวดวงนั้น ยังมีสิ่งเคลื่อนไหวร่วมกันอยู่เฉพาะขอบเขตนั้น เป็น "ชาติปวัตติ"

ใน"ภพ"นั้นๆเป็นรูปจิต และ อรูปจิต เมื่อคนผู้นั้นยังเป็นคนเป็นๆ ก็จะมีทั้ง"กายสังขารแห่งกายในกาย" คือ การทำงานของอวัยวะน้อยใหญ่ภายในทุกส่วน **แม้จะเป็น "ภวังค์" ขั้นสูงถึงขนาดนั่งแบ็งที่อเป็น "อสัญญีสัตว์" อยู่ก็ดี ก็จะมีทั้ง "มโนสังขารแห่งจิตในจิต" ชนิดลึกซึ้งที่สุดที่เรียกว่า "อตีตภวังค์" คือ ภพที่ไม่เห็นไม่รู้ "ความเกิด–ความดับ" ของมันได้ง่าย ๆ** (ถ้าไม่ถึงขั้น "อสัญญีสัตว์" ก็จะพอรู้จักมันได้ง่ายกว่าตามลำดับ ถ้าเป็น "อรูปจิต" ก็ยากน้อยลงมาหน่อย ถ้าเป็น "รูปจิต"

ก็ง่ายขนมาอีกเป็นต้น หรือถ้ายิ่งเป็น "ภวังคจิต" ขั้นลึกยิ่งขึ้นๆ เท่าใดๆ ก็ยิ่งรู้ได้ยากยิ่งขึ้นเท่านั้นๆ) หรือไม่อาจรู้ "ชาติปวัตติ" อันยังเป็น "สัญญาคร่ำคร่า หรือ สัญญาเดิม" (ไม่ใช่สัญญาปัจจุบัน) หรือในภาษาไทยคือ "ความจำโลกียรส" ความยังไม่ลืมความชอบใจติดใจ (อันเก่า) ความยังไม่หมดเชื้อสิ่งที่อาจสามารถเป็นเหตุแห่งการเกิดได้อยู่ ยังเป็น "อรูปจิต" ขั้นลึก เป็น "อนุสัย" เป็น "อาสวะ" ยังเป็น "มโนปุพพังฯ" **ที่มีชื่อว่า "มายา"** ยังจะพาเกิดได้อยู่ ยังไม่ได้ดับสนิทสิ้นเกลี้ยงจริง ยังเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่เรียกใน **ภาษาวิทยาศาสตร์ว่า "พลังงานศักย์" (ของจิตโดยเฉพาะ)** อย่างละเอียดที่ซ่อนลึก–อยู่ในก้นบึ้งของ "จิต" แห่งผู้ยังไม่หมดความสำคัญมั่นหมาย หรือ ผู้ยังไม่ปล่อยวางความยึดมั่น ความเสพย์อย่างสุดท้ายเป็นที่สุดจริงๆ

เช่นในขณะนี้บุคคลผู้ทำ**นิโรธสมาบัติ** ดังที่กำลังพูดถึงอยู่นี้ ก็เป็นผู้ไม่ปล่อยวาง ไม่หมดความสำคัญมั่นหมาย ยังไม่หมดความยึดมั่น **ยังไม่ได้ปล่อยทุกสิ่งทุกอย่างไปตาม "อนัตตาธรรม" ยังจงใจเอาเป็นเอาตายกับอาการเหล่านี้ หรือ รูปลักษณะอย่างนี้อยู่อย่างไม่หมดความเมา ไม่หมดความอยาก ไม่สิ้นความติด**นั่นเอง (ทุกวันนี้นักวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่สามารถรู้ "พลังงานศักย์" ชนิดนี้ แต่เขาเดาและตั้งชื่อจิตเหล่านี้ไว้ว่า "จิตใต้สำนึก" บ้าง "สัญชาตญาณ" บ้าง ทว่าเขาไม่รู้ไม่เข้าใจ**การเกิดการดับ การมีเหตุมีปัจจัย**ของมันจริงๆ)

ดังนั้น ในคนเป็นๆ เมื่อ "สัญญาเดิม หรือ สัญญาคร่ำคร่า" ตัวนี้ มันหมดความเป็น "พลังงานศักย์" (คือ เลิกยึดความไม่รู้ เลิกยึดความลืม) หรือ หมดความเป็น "อตีตภวังค์" **มันเลิกเสพย์ความนิ่ง ความหยุด ว่าง เฉยอยู่ขนาดนั้นแล้ว เมื่อหมดแรงยึดชนิดหนึ่งไว้ มันก็ต้องมามีสิ่งที่มันยังไม่หมด ก็เป็นของแน่** พอสิ้นอำนาจการกดการข่มไว้ "จิต" มันก็จะเริ่มทำงาน เริ่มเป็น "ภวังคจลนะ" หรือเริ่มเป็นการเคลื่อนไหวปรุงทุกอย่างเข้ารูปเดิม ตามที่ตนมีความจำได้หมายรส ซึ่งเป็น "แรงยึด" แห่งความชอบกับชังอันยังมีอยู่ (อุปาทานแห่ง โลภมูลจิต กับ โทสะมูลจิต ที่เรียกว่า "อนุสัย" หรือ "อาสวะ") อยู่เท่าใดๆ อันเป็น กิเลส–ตัณหา ในตัว

ซึ่งยังไม่ได้ปล่อยได้วางขาด หรือ **ยังไม่ได้ฆ่าตายด้วยการใช้ "ปัญญา" เป็นอาวุธ จนให้มีความรู้ชัดรู้แจ้งได้ว่า มันไม่เห็นจะต้องน่าหลง น่าติดเลยจริงๆ** แล้วไซร้ ผู้นั้นก็จะกลับมามีบทบาทเต็ม มี "พลังงานจลน์" เป็น "จิตสังขาร" ก่อน แล้วก็โตออกมา จนที่สุดเป็นกายสังขารทางกายนอกกาย มีชีวิตกระดุกกระดิกได้ เคลื่อนไหวได้ มีบทบาทเป็นคนเป็นๆ ใน "ภพ" แห่งคนเป็นๆ ด้วยกัน หรือ ในโลกแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีสติสมปฤดีธรรมดาเช่นเดิม เต็มตามอำนาจของกิเลส – ตัณหาแห่งตนอยู่ตามเดิม และจะเรียกว่า **มี "ภวังคจลนะ"** *(ซึ่งผู้ยึดมั่นถือมั่นใน "ภาษา" เช่นผู้ฝังใจจำตามภาษาพระอภิธรรมบางคน คงจะไม่ยอมเห็นได้ง่ายๆ)* ก็ยังได้ ถ้าใครเข้าใจแจ้งในสภาวธรรมแท้ๆ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่น (อัตตวาทุปาทาน) อยู่เพียงภาษาว่า "ภวังคจลนะ" นั้นกำหนดแคบๆ เอาแต่เฉพาะเรื่องของ "จิตในจิต" ทว่าแท้ๆ แล้วนำมากล่าวขานอธิบาย หรือ ให้ความหมายกว้างขวางกว่า "จิต" เล็กๆ จนเป็น "ชีวิต" (อันก็เกี่ยวกับจิตของเราอยู่มิได้ออกนอก "ฐาน" กาย–เวทนา–จิต–ธรรมของเราไปไหนด้วย) หรือ เป็นบทบาทที่ "รู้" ได้ชัดๆ โตกว่าที่ยึดภพของ "จิต" จ้อยๆ แคบๆ ก็ย่อมได้ มันก็เป็นรูปรอยเดียวกัน เพียงต่างรอบ ต่าง "วัฏฏะ" ต่างขนาด ต่างขอบเขตกันเท่านั้น ผู้นั้นก็จะเป็นผู้แจ้งใน "อนัตตาธรรม" ได้มากยิ่งขึ้น มี "อนันตภาพ" ยิ่งขึ้น กว้างไกลยิ่งขึ้น อย่างน้อยก็จะพ้น "อัตตวาทุปาทาน" ได้ ตั้งแต่อ่านข้อเขียนนี้ไปทีเดียว ถ้าอ่านดีๆ จนเข้าใจได้จริงๆ

ความต่างกันมันมีอยู่แต่เพียงว่า คนที่ยังไม่ตาย ที่นั่งนิ่งแข็งทื่อเป็น "นิโรธสมาบัติ" อยู่ (อภิสัญญานิโรธ หรือ อสัญญีสัตว์) ซึ่งยังเป็นผู้ที่ยังไม่หมด "กิเลสอาสวะ" นั้น **ในขณะที่มีสภาพเป็น "อสัญญีสัตว์" ก็ได้ชื่อว่า** ในขณะนั้นเป็นคนผู้มีจิตอยู่ในสภาพ "พลังงานศักย์" (ภาษาวิทยาศาสตร์) หรือคือ **ดับ "ภวังคจลนะ" แห่งภพคนเป็นๆ หรือ หยุดตนให้พ้นจาก "พลังงานจลน์" ในชีวิตของคนปกติ ทำตนเข้าสู่ "อดีตภวังค์"** หรือ ทำบทบาทของตนให้เป็นวัตถุนิ่งๆ ชิ้นหนึ่ง โดยการหยุดบทบาทเป็นนิ่งสงบเสียไม่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวใดๆ ของทุกสิ่งทุกอย่างในภพข้างนอกกายเราเรียกว่า "ตัดภพในรอบหนึ่ง" หรือ ตัดภพออกไปภพหนึ่ง (ในขณะนี้คือ

ตัดภพแห่งการเคลื่อนไหว และรับรู้ออกไป) ภาษาพระอภิธรรมก็มีชื่อว่า "ภวังคุปัจเฉทะ" คือ ตัดการเคลื่อนไหวภายนอกในภพของคนเป็น ๆ อันเห็นได้เป็นปกติธรรมดา ตัดขาดจากภพของ "ชีวิตแห่งคนอย่างปกติ" ที่มีการเกี่ยวข้องดำเนินบทบาทอยู่ในโลกออกไป แม้อาการเคลื่อนไหวทางกายแค่ยุบเข้าพองออกของร่างกาย อันเนื่องมาจากลมหายใจก็ไม่มีให้เห็น เป็นการนิ่งสงบอยู่ หยุดอยู่ หมดแรงเคลื่อน ตัดขาดจากภพแห่งคนที่มีความเคลื่อนไหวไปมา หรือ ไม่ได้มีความเป็น "คนที่พร้อมไปด้วยอากัปกิริยาธรรมดาๆ" ไปส่วนหนึ่ง เห็นได้ชัดเจนแล้ว ประหนึ่งคนตาย หรือ สิ้นจากความมีบทบาทของคนไปแล้ว ทางกายกรรมและวจีกรรมเห็นได้ชัดๆ จึงเรียกว่า เป็นการตัดภพขาดลงไปหน่วยหนึ่ง หรือ แดนหนึ่ง หรือ องค์หนึ่ง (ภวังคุปัจเฉทะ) คือ **ตัดจาก "ภพคนเป็น" ไปอยู่ในลักษณะเหมือนของ "ภพคนตาย" ไม่ผิดเพี้ยนกันเลย** จนกว่าจะหมดอำนาจแห่งการกดข่ม หมดอำนาจแห่งแรงยึดมั่นไว้ หรือ มักเข้าใจในภาษาผู้เรียนพระอภิธรรม และ ผู้ปฏิบัตินั่งหลับตาที่เรียกกันว่า **"ฌานนิโรธ"** นั่นเอง ซึ่งก็ถูก ! แต่มันก็ยังมีความแตกต่างกันที่ละเอียดสุขุมอยู่ใน "ความถูก" นั้นอีก

คือ**ศาสนาพุทธ**ไม่ต้องเสียเวลาไปเล่น "ฌานดับ" หรือ "ฌานที่ไร้ปัญญา" เยี่ยงนี้ อริยะบุคคลในสายตรงของพุทธ เช่น ที่บัญญัติเรียกกันว่า **"สุกขวิปัสสกะอรหันต์"** เป็นต้น ท่านก็มี "อุภโตภาควิมุติ" คือ มีทั้ง "ปัญญาวิมุติ" และแม้ "เจโตวิมุติ" ก็มีด้วย นับเป็นผู้บรรลุ "โลกุตตรผล" เป็นพระอรหันต์จริง ๆ แต่ท่านไม่ต้องมี "อภิสัญญานิโรธ" แบบหลับตา หรือ เป็นผู้ไม่มี "เจโตสมถะ" ถึงขั้น "อสัญญีสัตว์" ก็ได้ ไม่เสียหายตรงไหนดอก ! เพราะท่านมี **"นิโรธสมาบัติ" ที่เป็น "นิโรธอริยสัจ" จนสิ้นอาสวะแล้ว** *ยิ่งไปมัวเมานั่งหลับ "ดับจิต" เล่นนั่นสิ ยิ่งเป็นความเสียหาย ! !* ผู้เป็นพุทธแบบ "ปัญญาธิกะ" แท้ คือ ใช้ "ปัญญา" นำ เช่น พระสมณะโคดม จึงไม่นิยมเข้า "นิโรธสมาบัติ" แบบนี้จริงๆ จะกระทำบ้างเพื่อ "รู้" และก็ไม่ได้หมายว่า ท่านจะทำไม่ได้ ทำไม่เป็น ท่านบางองค์ฝึกทำบ้างก็จะทำได้ และบางท่านทำได้เก่งด้วย แต่ท่านจะไม่หลงยึด หลงเสพย์ ยิ่งเป็นพระอรหันต์แล้ว ยิ่งจะไม่นิยมเข้า "นิโรธสมาบัติ" เล่น (หมายถึง "นิโรธสมาบัติ" แบบนั่งหลับตาเข้าไป "ดับจิต" เล่น)

เพราะพระอรหันต์นั้น เมื่อท่านมี "จิต" ที่เป็น "อรหัตตผลจิต" เกิดเป็นดวงสุดท้ายครบ จนเรียกได้ว่า "สมุจเฉทนิพพาน" แล้ว ก็ไม่ต้องกลัวว่า ท่านจะไม่มี "ผล" แห่งอรหันต์ หรือ ไม่มี**บทแห่งการดับทุกข์ (นิโรธ)** เป็นอันขาด ที่เรียกว่า **มี "สมาบัติ" ถึงขั้น "นิโรธ" นั้น** *ท่านมีแล้ว มีจริงๆ ! มีทั้งๆที่ลืมตาโพลงๆ ท่านจะไม่ต้องไปเข้าซ้ำซ้ำแซะนั่งหลับตาทำ "นิโรธสมาบัติ" เล่น* ถ้าท่านจะนั่งหลับตาเพื่อพักผ่อนให้แก่ตนบ้าง ก็จะทำเพียงเพื่อเพราะท่านรู้สึกว่า พักผ่อนไม่พอ ถ้าต้องพักกันถึงขั้นต้องดับจิตเป็น "อสัญญี" ท่านก็จะทำ เพราะถูกเหตุถูกกาละ นอกนั้น แม้จะนั่งหลับตา ท่านก็ไม่เข้า "นิโรธสมาบัติ" (อสัญญีสัตว์) เพื่อเสพย์ความดับหรอก ท่านจะทำเพื่อวิปัสสนาให้ยิ่งขึ้น ปรุงปัญญาเพื่อเพิ่มพูนปฏิสัมภิทาญาณให้แก่ตน จะได้นำมาสร้างประโยชน์ให้แก่โลกได้มากขึ้นเท่านั้นเอง

ผู้ยังไม่ใช่ "อรหันต์" แท้จริง ตามสายพระสมณโคดมถูกๆตรงๆเท่านั้น ที่จะกล่าวว่า *พระอริยะโดยเฉพาะพระอรหันต์นิยม* **เข้าๆ ออกๆ** *"นิโรธสมาบัติ" (แบบหลับตาที่พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า "อภิสัญญานิโรธ" หรือ "อสัญญีสัตว์")* หากถ้าท่านพักผ่อนไม่พอ และมีเวลาน้อยต้องการพักผ่อนให้ได้มากๆ ในช่วงนั้นจริงๆ เออ ! ถ้าอย่างนั้น ท่านก็จะทำ ท่านไม่ต้องทำ "นิโรธ" เล่น เพราะท่านมี "นิโรธ" จริงแล้ว (นิโรธอริยสัจ)

"นิโรธสมาบัติ" นั้นมีได้ทั้ง ๒ นัย นั่งหลับตา หรือ ลืมตา ก็ได้ **อย่าเข้าใจว่า "นิโรธสมาบัติ" คือ การนั่งหลับตาแล้วดับจิตเข้าไปอย่างเดียว** ซึ่งยังเป็นการ "รู้" และยึด "สมมุติบัญญัติ" ได้เพียงแคบๆ ยังไม่กว้างขวางพิสดาร และที่สำคัญคือ **"นิโรธ" ที่หมายเอาการนั่ง "ดับจิต" นั้น มันยังไม่ตรงสภาวะแท้ๆของ "นิโรธอริยสัจ"** จึงมีความถูกเหมือนกันเมื่อแปลคำ "นิโรธ" ว่า "ดับ" แต่มันยังมีความลึกซึ้งละเอียดเป็นความแตกต่างกันอันสุขุมดังนี้แล ที่ถูกต้องตรงแท้แล้วพระอรหันต์ท่านมี "นิโรธสมาบัติ" อยู่เสมอๆ ตลอดเวลาแล้ว โดยลืมตาโพลงๆ ก็ตาม จะหลับตาอยู่ ก็ได้ *ไม่ใช่ว่าจะต้องไปนั่งหลับตาจึงจะมี "นิโรธ"* **ถ้าลืมตาแล้วมี "นิโรธ" ไม่ได้ ! จะต้องนั่งหลับตาเอา จึงจะได้ "นิโรธ"** อย่างที่กำลังพากันเข้าใจแคบอยู่

หลากหลายในหมู่นักปฏิบัติธรรม ก็ขอบอกว่า นั่นยังเป็น "นิโรธเก๊" หรือ "นิโรธโลกีย์ยะ" เป็น "นิโรธ" อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ยังไม่ใช่ "นิโรธอริยสัจ"

เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน **"นิโรธ (ดับ) เหตุแห่งทุกข์อย่างอริยสัจ"** คือ **รู้ตัวรู้ตนของเหตุแห่งทุกข์**อย่างฉลาดแท้จริง(เป็น"อริยะ") และ**ดับถูกเหตุแห่งทุกข์ได้จริงๆ** มิใช่ตีขลุมเล่นดับจิตทั้งหมดลงไปให้มันไม่รับรู้อะไรเลย อย่างนั้น "ทุกข์" มันก็ดับด้วย ก็ถูก ! เพราะ "ทุกข์" มันก็อยู่ที่จิต อยู่ที่นามขันธ์ทั้งหมด หรือแม้ "สมุทัย" ขั้นละเอียดสุด มันก็อยู่ที่ "นามขันธ์" แต่การดับเย็นนั้นมันยังไม่ดีจริง ยังไม่ละเมียดละไม ยังไม่ลึกซึ้งคัมภีรภาพแท้ ดีแท้ต้องเหลือ "ธาตุรู้" (อันคือจิต) ซึ่งเป็นธาตุบริสุทธิ์ไว้ ต้องพยายามแทรกซอนเข้าไป**ดับ**แต่เฉพาะ**ตัวที่มันทำให้ "ทุกข์เกิด"** นั้นไปแต่ถ่ายเดียวให้ได้ **โดยไม่ต้อง "ดับจิต" ทั้งหมดเป็นอสัญญีสัตว์หรอก**

ดังนั้น **เมื่อจะมี "นิโรธ" ในแบบของพุทธ** จึงจะต้อง **"ดับเหตุแห่งทุกข์"** และ เหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย ก็คือ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน **ผู้จะมี "ผลจิต" ที่แท้ จนเป็น "พระอรหันต์"** จึงคือ ผู้ "ดับกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน" ได้เกลี้ยงเป็นสมุจเฉท (เด็ดขาด) แล้ว ก็คือ ท่านเป็นผู้**มี "นิโรธ" อยู่แล้ว**เต็มตัวเต็มจิต พร้อมทั้งมี "สมาบัติ" อยู่ทุกขณะแม้ยืน–เดิน–นั่ง–นอน คือ **มีการเข้าถึงพร้อมในการดับเหตุแห่งทุกข์ได้ทุกเมื่อ เพราะ "รู้แจ้ง" ในเหตุ เพราะ "ดับ" (นิโรธ) ได้ทั้งเหตุทั้งทุกข์นั้นแล้วตลอดเวลา แล้วจะต้องไปนั่งเข้าๆ ออกๆ เอา "นิโรธ" อะไรกันอีก ? ดังนี้ คือ "นิโรธอริยสัจ"**

ผู้ที่หลง "นิโรธ" หลับตา ก็เพราะมัน**เป็น "สุข"** จึงคือ **ผู้ยังหลงอุปกิเลสตัว "สุข"** ซึ่งยังเป็น "โลกียธรรม" อยู่ ยังเป็น "อุปกิเลส" ด้วย ซ้ำไป พระอรหันต์ผู้พ้นความอยาก ใน "โลกียธรรม" แล้วจริงๆ ท่านจะงกๆ เงิ่นๆ เข้าๆ ออกๆ เสพย์ "นิโรธเก๊ๆ" ดั่งว่า กันนั้นอยู่หรือ ? ก็คิดๆ กันดูให้ดีๆเถิด

***ผู้ไม่มี* สภาวะของ "นิโรธอริยสัจ" จริง ๆ** มักจะชอบอธิบายเอาตามความคาดเดาของตนเองอย่างนี้แหละ และก็ไปหลงเข้าใจว่า "นิโรธ" แบบหลับตาเป็น "นิโรธอริยสัจ" แล้วแถมยังจะเวียนแวะไปเสพย์เสียด้วย ไม่ยอมรู้แจ้งว่าอารมณ์เสพนั้นยังเป็น "โลกียะ" ได้จริง ๆ สักที ! แล้วจะเป็นพระอรหันต์ได้ด้วยสภาพอย่างไร ? **ในเมื่อยังมี "อารมณ์อยากเสพย์ธรรมารมณ์ชนิดหนึ่ง" อยู่แท้ๆ** ออกอย่างนั้น พระอรหันต์นั้น แม้แต่ "นิโรธอริยสัจ" หรือ "นิพพาน" ที่ท่านทำได้ทุกเมื่อนั้น ท่านยังไม่หลงยึดไม่หลงติด ไม่หลงเสพย์เลย เพราะความรู้แจ้งแทงทะลุใน "อนัตตาธรรม" ของโลกท่านมีพอ แล้วผู้ที่ยังมี "เสพย์" อยู่ถึงอย่างนั้นนั่นหนะหรือ คือ พระอรหันต์ ? ! จึงขอให้ระมัดระวังในคำอธิบายกันบ้าง อาจารย์รุ่นหลัง ๆ ขยายความเอาตามใจตนเองมีมากมาย ให้ระวัง ๆ ด้วย สำหรับนักปฏิบัติธรรม

อนึ่งการ "ดับกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน" ก็ไม่ใช่ว่า จะนั่งหลับตาเข้า "ฌาน" จนเกิด "จิต" ที่เป็น "นิโรธ" (อสัญญีสัตว์) โดยคิดว่า ทำการสั่งสม "ฌานจิต" สั่งสม "ผลจิต" สั่งสม "นิโรธจิต" *(หรือ จิตที่เป็น "ดวงตัด" เรียกกันว่า "โคตรภูจิต" ก็ตาม เรียกว่า ดวงที่ขาด "สันตติ" ตามที่ยึดถือกัน ก็ตาม)* ได้กันทีละดวง สองดวง แล้วหลงว่า นั่นเป็น "ผลจิต" ที่จะพาบรรลุ "อรหันต์" อย่างนั้น ก็ยังหาถูกไม่ ถ้าเข้าใจเช่นนั้นละก้อ ผิดถนัดทีเดียว

การสั่งสม "ผลจิต" ด้วยวิธีนั้น แบบนั้น คือ **การยึกเดินทางเข้าไปสู่ "การ-ดับจิต" ไม่ใช่ "ดับกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน"** สังเกตดี ๆ **มันเป็นการ "ดับธาตุรู้" ไม่ใช่การเสริม "ปัญญา"** การเสริม "ปัญญา" นั้น (คือ "วิปัสสนา") เป็นวิธี "เพิ่มธาตุรู้" ไม่ใช่ "ดับธาตุรู้" คิดดูดี ๆ นี่คือ แนวทางของพุทธแท้ ที่ปฏิบัติสมาธิทำจิตเป็นอธิจิต ก็เพื่อให้ได้มาซึ่ง "ปัญญา" อันสว่าง ไม่ใช่คลุมเครือ ๆ และก็เป็นปัญญารู้แจ้ง รู้ชัด รู้เท่าทัน "จิต" ที่มันแสนรู้ยากนั่นเอง ไม่ใช่ไปนั่งดับมัน กดมัน ข่มมันให้มัน "ไม่รู้" การกระทำการดับลงๆนั้น จะได้แต่ "สมถะ" คือ ความสงบรำงับ ดับดวงวิญญาณ ดับดวงจิตลงไป ๆ ๆ เท่านั้น ที่สุดเราจะเก่งจน "ดับสนิท" *(พังเผิน ๆ ช่างเหมือนภาษาของ*

"นิพพาน" เหลือเกิน) จนกระทั่งเป็น "อสัญญีสัตว์" ได้ ก็จะกลายเป็น "พรหม" ชนิดหนึ่ง (พรหมลูกฟัก) เป็นความเสพย์ความยึดมั่นชนิดหนึ่ง เป็นความหลงใน "อัตตา" ชนิดหนึ่ง ขอให้ทำความเข้าใจให้ดีๆ

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทำใจให้แจ่มใส สว่างแจ่มจ้า ดำรงสติให้กล้าแข็งคงมั่น อย่าไปทำให้ "สติ" ตกภวังค์สะลึมสะลือ ตอนไหนสติสะลึมสะลือไม่เอา แม้การจะมี **"นิโรธ" นั้นๆ ก็มีอยู่อย่างมีสติสัมปชัญญะเต็มๆ จะไม่ใช่ ดับจิต–ดับมืดเป็นอันขาด** ดั่งพระบาลีก็ยืนยันชัดๆว่า "นิโรธ" ในอริยสัจ ๔ นั้น ต้องทำให้เป็น **"สัจฉิกิริยา"** หรือ **"สัจฉิกรณะ"** อันก็ยืนยันอยู่โทนโท่ว่า **"สัจฉิ"!** ซึ่งแปลว่า **"แจ้ง"** *ไม่ใช่ "ดับมืด"* แปลว่า **"ใส"** *ไม่ใช่ "มืดๆ มัวๆ"* และเรื่อง **"นิโรธอริยสัจ" หรือ "นิพพาน" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้** มันสำคัญมากที่**แตกต่าง**จาก **"นิพพาน" ของศาสดาอื่น**ประดามี ก็ตรงที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า นิพพานของพระองค์ท่าน เป็น**การ "ดับ" อย่างสว่าง เป็นการ "ไม่มี" อย่างรู้ๆเห็นๆ เป็นการ "หมดสิ้น" อย่างสัมผัสแจ้งชัดเหมือนคนลืมตาโพลงๆมีตาดีๆ นี่ที่เดียว เป็นการ "ดับสนิท" อย่างแจ้งใสรู้ตัวรู้ตนอยู่เท่ากับผู้มีตาดีๆ นี่เอง** อันมีพระพุทธพจน์ยืนยันชัดๆเจนๆว่า **"จักขุมา ปรินิพพุโตติ"** *(ที.ม. มหา. ข้อ 110)*

ผู้เรียนรู้ไปได้ **"นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตามา** เมื่อมาฝึกหัดเรียนรู้ **กิเลส–ตัณหา–อุปาทานกันอย่างละเอียดแล้ว** ก็ยังจะต้องมาพากเพียรเรียนละเอียดเพื่อละ วาง เลิก ทิ้ง **"นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตา อันพาเสพย์อารมณ์อร่อยนี้** อีกอยู่เลย เพราะมันยังเป็น**การหลงเสพย์ "อัตตา" และยังเป็น "อุปกิเลส" โดยแท้ๆ** จิตที่หลงเสพย์ติดจริงนั้น มันเป็นจริง มันถอนยาก ถ้าไม่ติด ก็ไม่ต้องมาลำบากมาถอน หรือ ถ้าเรามีสัมมาทิฏฐิแล้วแม้จะไปได้ไปมี "นิโรธ" แบบนี้ในภายหลัง ก็จะไม่ติด ดังนั้น ผู้ไปติดมาก่อนมันจึงช้า และ เป็นการวนเวียนซ้ำซาก เสียเวลายืดยาวโดยไม่ควร มันเป็นแบบ "ศรัทธาธิกะ" ซึ่งมันก็เป็นการทำที่มีบาทมีฐานเหมือนกัน แต่มัน "ช้า" ต้องใช้เวลามากกว่าแบบ "ปัญญาธิกะ"

ถึง 2 เท่า เพราะมันวน มันไม่เดินตรง เป็น "อุชุ" จงทำ "**อุชุทิฏฐิ**" ของคุณให้มันแท้ๆ ให้ได้เทอญ

"**สมาบัติ**" แปลว่า **การทำได้เสมอๆ หรือ การเข้าถึงสภาพอย่างนั้นๆต่อเนื่องกันอยู่** ผู้มี "นิโรธสมาบัติ" ก็คือ ผู้มีการดับได้เสมอๆ หรือเป็นผู้เข้าถึงการดับได้อย่างต่อเนื่องกันอยู่ ซึ่งที่จริง "สมาบัติ" นั้น ยังไม่ใช่ "ผล" จบเป็นเพียง "มรรค" แต่นั่นแหละ*การบำเพ็ญ "นิโรธสมาบัติ" แบบ อสัญญีสัตว์นั้น มันไม่ใช่ สัมมาอริยมรรค มันเป็น ฌานฤษี เป็นสมาธิฤษี* **ไม่ใช่ "สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะ แบบพุทธโดยถูกตรง** ผู้ประสงค์จะรู้รายละเอียดของ "สมาธิ" ที่เป็น **"สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธตรงๆ** ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยัน ก็จงศึกษาจาก "มหาจัตตารีสกสูตร" อุปริ. มัชฌิ. จะได้รู้แจ้งว่า *"สมาธิ" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า เป็น* **"สัมมาสมาธิ"** *นั้น มันไม่ใช่การบำเพ็ญอย่างนั่งหลับหูหลับตาตามที่เข้าใจผิดๆ* (**มิจฉา**) *กันอยู่นี้เลย* **"สมาธิ" ของพระอริยะแท้ๆ***นั้น มันบำเพ็ญได้ แม้ในขณะ คิด–พูด–ทำการงาน–มีอาชีพ อยู่ที่เดียว* ดังนั้น จงศึกษาให้ตรง ประพฤติกันให้ถูกตรง **ทำ "สมาบัติ"** ก็จงทำกันให้ได้อย่างถูกตรงกันเถิด

การหลับตาเข้าไปดับจิตเป็น "อสัญญีสัตว์" มันก็คือ "การดับ" ซึ่งจะเรียกว่า "นิโรธ" ก็ได้เหมือนกัน มิใช่ว่า จะไม่ใช่ "การดับ" (เพราะ "นิโรธ" แปลว่า การดับ) **ทว่ามันดับคนละเรื่อง คนละทางประพฤติ คนละตัวกัน** ดังได้กล่าวมาแล้ว ถ้าฝึก "การดับจิต" จนเก่ง ก็จะเป็น "การดับได้เสมอๆ" ที่เก่งเหมือนกัน แต่เก่งตอนหลับตา พอลืมตาออกมาเจอ "กามตัณหา" เข้า ก็ไม่รู้ และแถมดับจิตที่อยากเสพย์กาม ก็ไม่ได้เอาด้วย หรือ ยิ่ง "ภวตัณหา" ก็ยิ่งร้ายใหญ่ เพราะเมื่อเข้าไปสร้าง "ภพ" ใหม่ (แดนภวังคจิต) ก็ไป**สัมผัสกับอารมณ์สงบบ้าง อารมณ์ที่ได้ท่องเที่ยวอิสระบ้าง ได้พบสิ่งใหม่สิ่งแปลกอันมีมากมายพิสดารอีกหลายอย่างบ้าง ละเอียดสุขุมยิ่งด้วย** คนผู้ยังไม่หมดกิเลสจะห้ามใจไม่ให้ติดไม่ให้ชอบ ไม่ให้หลงนั้น เป็นไปได้ยาก มันเป็น**การสร้าง**

กิเลสยั่วกิเลสซ้อน เพราะเพียง "ธรรมารมณ์หยาบ ๆ" แค่บน "กามภพ" นี้ยังหลง ยังติด ยังชอบได้ ขนาดนี้ ดังนั้น ยิ่งไปผีกไปเพียรสร้าง "ภพ" ใหม่ ที่ยิ่งละเอียดสุขุมยิ่งกว่า พิสดารยิ่งกว่า จึงจะได้แต่กิเลส–ตัณหา–อุปาทานใหม่ ๆ เพิ่มเป็น "ภวตัณหา" ทั้งเป็น "กิเลส" ทั้งเป็น "อุปกิเลส" ให้แก่ตนหนักขึ้น เนื่องจากยิ่งเสพย์ "จิตสงบ" นี่แหละ ยิ่งสุข ยิ่งอร่อยกว่าเสพย์กามเสียอีก (นัตถิ สันติ ปรัง สุขัง) เมื่อผู้เรียนรู้นั้น **ยังไม่รู้กิเลส ยังไม่เข้าใจการ "ละ" การ "เลิก" การ "เว้นออก" อะไรมาให้ได้ประสพผลกัน** ตั้งแต่ อารมณ์หยาบ ๆ เรื่องนอก ๆ ง่าย ๆ กันก่อน แล้วยังจะไปปั้นไปปรุงของใหม่เสพย์อีก ก็ไปติดของใหม่ อันเป็นของภายใน หาเสพย์ได้ง่าย ๆ เสียอีกนี่เข้าเท่านั้น จะมีอะไรเป็นหลักประกัน อย่างดีก็จะแค่มาหลง "กิเลสใหม่" อันคือ "ภวตัณหา" ที่กำลังกล่าวถึงนี้ ก็เลย**วางมือ เพลามือ** จาก "กามตัณหา" ไปบ้าง (**มิใช่ "วางใจ" นะ !**) ก็เท่านั้น ส่วนพระอรหันต์แท้จริงแล้วท่านไม่ติด "นิโรธ-สมาบัติ" ไม่ว่าแบบ "อภิสัญญานิโรธ" หรือ แม้แต่ "นิโรธอริยสัจ" เอาด้วย ท่านจะไม่ไปหลงงุ่มง่ามๆ เข้าๆ ออก ๆ เพื่อเสพย์ "นิโรธสมาบัติ" หรอก ท่านวางสั้นเป็น "อนัตตาธรรม" ท่านปล่อยให้เป็นไปตาม "สัจธรรม" ไม่ต้องไปประดิษฐ์ประดอยเอา "นิโรธ" มาคอยเสพย์อยู่ เพราะนั่นยังคือ "**อัตตกิลมถานุโยค**" **คือ ความยังไม่หมดสิ้น "อัตตา" จริง ๆ** ซึ่งแปลความก็ได้ว่า **อุตส่าห์เหน็ดเหนื่อย ลำบากลำบนแทบตาย** (กิลมถ แปลว่า เหน็ดเหนื่อย, ลำบากลำบน) **แต่แล้วก็ยังไม่ดับ "อัตตา" ยังมีตัวมีตนเหลือ** (ไม่เป็นรูปจิตก็อรูปจิต) **อยู่นั่นเอง**

สำหรับพระอรหันต์นั้น "เหตุแห่งทุกข์" มันมาสัมผัสท่านที่ใด ท่านก็รู้เท่าทันมันที่นั้น ท่านย่อมจัก**ดับ (นิโรธ) มัน**ที่นั้น และท่านก็**ดับได้เด็ดขาด**ทุกที่ด้วย นั่นต่างหากเรียกว่า **"นิโรธอริยสัจ"** ท่านไม่มีการเสพย์ทั้งไม่หลงว่าเป็น "สุข" ด้วย **ผู้จะติด "สุข" ใน "นิโรธสมาบัติ" เอามาก ๆ คือ ผู้ยังไม่มี "ปัญญา" แต่หลับตาทำ "นิโรธสมาบัติ" ได้ เรียกว่า ยังไม่ใช่ "อริยะ" นั่นเอง จึงติด จึงหลงอารมณ์ "สมถะ" (ความสงบ)** ที่เรียกกันว่า "ปัสสัทธิ" (ความสงบ) บ้าง ซึ่งก็เป็น "อุปกิเลส" เรียกว่า "อากิญจัญญายตนะ" (ตามที่เขาหมายเอา ว่า

ความดับสนิท หรือ ความไม่มีอะไรเลย)บ้าง หรือ เรียกกันตรงๆว่า กิเลสของ "รูปฌาน –อรูปฌาน" อะไรกันนั่นแหละ ก็ยังเป็นกิเลสที่พระพุทธองค์เคยทรงศึกษาผ่านมาแล้วทั้งนั้น ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่า ยังไม่ใช่ "ทาง"(มรรค) และการไปได้ "สมาบัติ" แบบที่กล่าวนั้นๆ มันก็จะ "ปิติ" ที่เราหลงยินดีว่า เราทำสิ่งนี้ได้ อันก็ยังเป็น "อุปกิเลส" อีกแหละ **"กิเลส" มันละเอียดสุขุมทับถมเข้าไป** ดังนี้ **ถ้าไม่เข้าใจเลยว่า มันเป็น "กิเลส" ก็จะติดมันหนักแน่นเอาทีเดียว** เพราะสุขอันใดจะเท่าความสงบเป็นไม่มี มันอร่อย มันสบายสุดแสนเหลือล้น (ตัว "สุข" แท้ๆนั้นก็เป็นอุปกิเลส และยังเป็น "โลกธรรม" ชัดๆอยู่ด้วย ไม่ใช่ "โลกุตตรธรรม" เลย) มัน "สุข" จริง แต่มัน "ไม่รู้" อะไรเลย ! มันมีแต่เสพย์ มันมีแต่ติด มันจึงเป็น**ของเสพย์ติด**ที่ร้ายกาจ **มันได้ "ทำลาย" คนผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม มาตลอดกัปป์ ตลอดกาลเอาจริงๆ**

แม้ในสมัยพุทธกาลก็เช่นเดียวกัน พากันหลงและ**ติดสุขในสมาบัติ** เช่นนี้แหละ ศาสดาอาจารย์ฤาษีต่างๆ สอนให้ไปหลงจบอยู่จุดนี้กันมากล้น **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุบัติมา เพื่อช่วยผู้หลงเหล่านี้โดยแท้** และปัจจุบันนี้ก็กำลัง "วนกลับ" เข้าไปหลงติดกิเลสตัวร้ายกาจ **ที่ละเอียดสุขุมยิ่งอย่างเดิมนั้นกันอีก** ซึ่งถูกล่ะ มันจะต้องเป็นไปอย่างนั้นตามกาลแน่ๆ ห้ามไม่ได้ กล่าวคือ พุทธศาสนิกชนนั่นเอง จะต้อง "หลงผิด" เข้าใจเพี้ยนไปเรื่อยๆ หรือศาสนาพุทธจะต้องเสื่อมลงๆ เวียนกลับไปยึดอย่างเก่ากันอีก นั่นแหละ ถ้าศาสนาพุทธเที่ยง ไม่มีกาละที่จะสิ้นความเป็น "ศาสนา" ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ใหม่อุบัติขึ้นมาตั้ง "ศาสนา" กันใหม่ และกฎแห่ง "อนิจจัง" ก็ต้องผิดไปด้วย

ดังนั้น จึงขอเตือนอย่างซ้ำแซะยิ่งอีก **สำหรับผู้ใฝ่นิพพานธรรมโดยแท้จริง** นั้นขอให้สังวรให้มากๆเถิด **"นิโรธอริยสัจ" แท้ๆ** ที่พระอนาคามีท่านมี "ผลจิต" บ้างแล้วนั้น เช่น "กามจิต" ต่างๆที่ท่าน **"ดับ"(นิโรธ)ได้เด็ดขาด(สมุจเฉท)มาแล้ว** เป็นต้น

ท่านก็มี **"นิโรธ" ถาวร**ของท่าน*(ตลอดเวลา ไม่ว่าลืมตา หลับตา)* และท่านก็**ติดใจ**เหมือนกัน แต่ไม่ได้**ติดใจ**เพื่อ**เสพย์** หากแต่**ติดใจที่ได้เลิก ได้จาก ได้หลุด**เป็น "วิมุตติญาณทัสสนะ" ("ปัญญา" ขั้น **อธิ**)

ท่านก็ยิ่งเร่งเร้าตน เพิ่ม**ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ (ไม่ใช่จะต้องหลับตานะ !)** เพราะท่าน**"รู้"**ว่า ถ้าทำเช่นนี้ มันก็จะเลิก จะขาด จะพยายามหาทางเพ่งพิจารณาจับ "จิต" ของตนทุกเวลา ยืน เดิน นั่ง นอน ให้**"รู้"**เท่าทัน เมื่อมีการสัมผัสกับอะไร มันจะมี "กิเลสตัณหาอุปาทาน" ใด ยังร่วมวงศ์ไพบูลย์อยู่กับจิตของเรา จะได้**รู้**เท่าทัน **รู้**แท้ แล้ว รีบหยุด รีบดับ รีบระงับมันลงให้ได้ทุกที่ไป จึงจะได้หลุดกิเลสตัณหาอุปาทานอื่นๆ อีกไปเรื่อยๆ แล้วก็จะ**"รู้"**ตัวที่ดับได้อีก ก็เป็น "วิมุตติญาณทัสสนะ" อีก ดังนี้ เรื่อยๆไป ตัว**"รู้"**ทุกตัวนั้นๆ คือ **"ปัญญา"**ที่เป็น**"อธิปัญญา"**ขึ้นเรื่อยๆทั้งสิ้น

เพราะมัน**เห็น"คุณ" เห็น"ประโยชน์"** ในการได้หลุดได้พ้นจากกิเลสตัณหา หรือ **"ได้ดับกิเลสตัณหา"** หยาบๆต่ำๆต้นๆ แล้วก็สูงขึ้นๆ มาแล้วได้เรื่อยๆ เป็น "กุศล" เป็นความดีแท้ๆ อันแสนดีจริง เห็นจริง เข้าใจจริง "รู้" จริงชัดๆแจ้งๆ อย่างนี้ต่างหาก เรียกมันว่า "ปัญญา" หรือ ญาณทัสสนะแท้ๆ มัน**ติดใจ** ที่ได้ขาดจาก "กามจิต" ไปได้ ท่านก็จะไม่พึงข้อง ไม่พึงเสพย์เข้าใกล้อีก มัน**ติดใจ** ที่ได้ **"วางจิต" เสมอๆ** ไม่ใช่ **ติดใจ** เพราะได้เข้าไป**"ยึดติด" แนบแน่นอยู่** หรือ ได้กลายเป็นตู้ **"ไม่รู้ ไม่เข้าใจอะไรเลย" อยู่** ดั่งที่อีก **"นิโรธสมาบัติ" แบบหนึ่ง** (แบบหลับตาทำ "อสัญญี") พากันทำอยู่นั้นไม่มัน"ติดใจ" หรือ ปีติใจแล้วหลงยึด ต่างเรื่อง คนละลักษณะ ผิดกันเป็นนักหนา

ทางหนึ่งมัน**ยึดเพื่อเสพย์ เพื่อติด** อีกทางหนึ่งมัน**ยึดเพื่อวาง เพื่อล้าง เพื่อฆ่า** ยิ่งเป็นพระอรหันต์แล้วท่านมี "นิโรธ" มีความดับได้ทั้ง กามจิต–รูปจิต–อรูปจิต ที่เป็นราคะ โทสะ โมหะต่างๆอย่างเด็ดขาด ท่านก็ยิ่งจะซับซาบใจที่เห็นคุณ ในการขาด ในการห่าง ในการเว้น ในการจากราคะ–ตัณหา–อุปาทานต่างๆ ออกมาไกลได้ **ท่านก็ติดใจ ชอบใจ (ถ้าจะเอาภาษามาเรียกมาพูด)** ที่จะเว้น จะห่าง จะไม่เกี่ยว ไม่พยายามใกล้ราคะ–ตัณหานั้นๆ เสมอๆ

มันส่งผลดีอย่างนี้ มัน**ไม่เหมือน** ไปหลงติดใจ“นั่งหลับตา”เข้าไปดับจิต(เรียกว่า“นิโรธ”เหมือนกัน) แล้วก็ไปได้“ถีนะมิทธะ” คือ ความหลับ ความหรี่ลงๆ ความสะลึมสะลือ ความเป็นภวังค์(อันก็อร่อย) ไปเพิ่มปริมาณให้ความเปล่าดาย ความไม่กำหนด ความ“ไม่รู้”ยิ่งๆขึ้น ซึ่งคือ สภาพ“อสัญญี”ที่สนิทที่เก่งขึ้นสูงขึ้น ท่าเดียว

ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ดี โดยเฉพาะ ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์ เมื่อจะขยายคำสอนธรรมะ ถ้าหากยืนยันว่า **เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าองค์สมณะโคดม** ไม่เช่นนั้นจะพากัน“หลงทาง” ต้องทำ“สัมมาทิฏฐิ”ก่อน ต้องทำความเห็นให้ตรง **มิฉะนั้นจะพากันตู่คำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบาป เป็นภัย เป็นกรรมอันร้ายกาจนัก** แต่ถ้าจะอ้างว่า เป็นคำสอนของผู้อื่น ก็ไม่เป็นไร เพราะคำสอนของศาสดามีมากมายเยอะแยะ แม้ของอาจารย์รุ่นหลังๆ นี่ก็มีเพิ่มพูนอยู่มากเหลือคณา **และเดี๋ยวนี้ก็นำมาสอนนำมาปนเปกันแล้ว ล้วนตู่ว่า เป็นของพระพุทธองค์สมณะโคดมทั้งสิ้นทั้งนั้น** จึงต้องตรองกันให้มาก

พระพุทธองค์บรมศาสดาของเราทรงสอนว่า **“สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ”** คือ มันกินความหมด พระองค์ตรัสว่า **“ธรรมทุกชนิด ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น หรือ ไม่ควรไปสิงสู่ไปยึดเสพย์แช่อิ่มอยู่”** ดังนั้น“ธรรมารมณ์”ก็เป็น“ธรรม”ที่ไม่ควรไปสิงสู่ ไปยึดเสพย์แช่อิ่มอยู่ แม้จะเป็น“ธรรมารมณ์”ขั้นเป็น“พรหมชั้นอสัญญีสัตว์”ก็ตาม ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น

สรุปความ จงเรียนรู้“จิต” เรียนรู้“ความเสพย์”ของตนเองให้ดีที่สุด

ข้อควรทำ ตั้งใจใหม่ ทำใจให้เป็นกลาง แล้วอ่านคำอธิบายตอนนี้ดีๆ ช้าๆ ลืมความรู้เก่าๆ ภาษาเก่าๆ บางตัวที่ยึดมั่นตายตัวเสียก่อน ลองทำดู จะได้ความสว่างเพิ่มขึ้น

ทีนี้เราวกกลับเข้าไปหาสภาวะของ "จิต" **ผู้เข้า "นิโรธหลับตา" จนไปตกอยู่ในสภาพ "อสัญญีสัตว์" แล้ว**กันดูอีก เมื่อสิ้นพลังยึด หมดอำนาจในการกดข่ม หรือ ปล่อย "พลังงานศักย์" ลงเมื่อใด "จิต" ก็จะเริ่มไหว เริ่มย้อน "ตัดภพ" (ภวังคุปัจเฉทะ) กลับออกมาสู่ "ภพ" ใหม่ เป็น "ภวังคจลนะ" กันเมื่อนั้น ถ้าใครไม่ติดยึด "ภาษา" (คือ ไม่เป็นผู้มีอัตตวาทุปาทาน) ก็จะเห็นได้รู้ได้ชัดว่า **มีการ "จุติ" ใหม่ มี "ปฏิสนธิวิญญาณ" ใหม่กันอีกที** ได้อย่างถูกต้องแท้

"วิญญาณ" ใหม่นี้เป็นการปฏิสนธิใน**แบบ "โอปปาติกะโยนิ"** กันจริงๆ คือ **มี "การตาย" (ดับสนิท=นิโรธ) มี "การเกิด" (จาก "อสัญญีภพ" มาสู่ "กามภพ" ใหม่) ซึ่งสืบต่อเปลี่ยนที่ไปมากันแต่เพียง "จิตวิญญาณ" เท่านั้น** เป็นการเลื่อน "ภพ" เปลี่ยนชาติกันแต่ทาง "จิต" ทาง "วิญญาณ" อันไม่ต้องเปลี่ยนรูป คือ รูปร่างอันเก่าอันเดิมนั่นแหละ แต่ดับตายสนิทอยู่อีกภพหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้าจะว่า อยู่ใน "สุญญตาภพ" หรือ "อนัตตาภพ" ก็ว่า ไม่ได้ แต่ก็อยู่ใน "ภพ" ซึ่งที่แท้ก็คือ "อสัญญีภพ" เป็น "อัตตา" อยู่แท้ๆนั่นเอง ถ้าจะเรียกกันว่า "นิโรธ" ก็นิโรธแบบนๆแหละ เป็นการจากไปอยู่ "ภพ" หนึ่ง ชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็กลับมาผุดเกิดใหม่ เริ่มมี "ความรู้สึก" เข้าสู่ "ภพ" ที่ตนเองยังยึดไปยึดมา และขณะนี้ (กำลังถอยออก) ก็จะกลับมาหา หรือ มาเกิดมามี "ตัวตน" *(ที่ตัวยังไม่ยอมทิ้ง ไม่ยอมวางอย่างแท้จริงนั้น มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนสัญญา เปลี่ยนอัตตากันชนิดละเอียดอยู่ดังนี้ รู้ได้ยากสำหรับคนธรรมดาๆที่ไม่มีญาณที่สุขุมประณีต)* มามีส่วนร่วมคลุกคลีเกี่ยวข้อง ร่วมบทบาทกับ "ภพ" นี้ หรือ ในแดนนี้ ในขอบเขตแว่นแคว้นอันนี้ คือ "กามภพ" ที่มีทวารอีก ๕ ทวารครบพร้อม รวมเป็น ๖ ทวารกับตัว "จิต" เอง ที่กำลังเข้ามา "ปฏิสนธิ" เข้ามาเชื่อมต่อ หรือ **กำลังเคลื่อนย้าย (จุติ) ออกจาก "รูป" แห่ง "อสัญญีสัตว์" มาสู่ "รูป" แห่ง "กามสัตว์"** ที่เป็น "อดีตกรรม" หรือ "อดีตขันธ์" หรือ **วิบากขันธ์** อันคือ ร่างกายที่ตนได้ทำไว้แล้ว เป็นของเก่าของตน เป็น "รูปขันธ์" อันเก่า

แต่ก็ไม่ใช่ "รูปเก่า" เพราะได้เปลี่ยนแปลงเสื่อมสลายไปบ้างแล้ว ถ้ายิ่งเข้านิโรธ ๗ วัน ยิ่งจะเห็นชัดรู้ได้ชัดว่า เปลี่ยนไปผิด "รูป" เดิมไป ถ้าหากใครยังเหลือความหลงยึดว่า เป็น "รูปขันธ์" อันเก่า ผู้นั้นก็ยังไม่แจ้งใน "อนิจจัง" ยังไม่มี

"ไตรลักษณญาณ" เลย เนื่องจากยังหลงยึดมั่นถือจริงว่า มีของเก่าที่คงที่ มีของเที่ยง มีของเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตลอด (คือ ไม่เกิดไม่ดับ หรือ ไม่มีเพิ่มไม่มีเสื่อม) แม้กาลเวลาจะผ่านไปแล้ว

และที่จริงตนเองก็เพิ่งจะโผล่ออกมาจาก "อสัญญีรูป" ใน "อสัญญีภพ" มาเกิดเป็น "กามรูป" ใน "กามภพ" โดยแท้

เมื่อจะมาร่วมกับ "รูปขันธ์" อันนี้ "สันตติกาล" คือ ระยะเวลาแห่งการเชื่อมต่อ ทั้ง "ปวัตติกาล" คือ ระยะเวลาแห่งการดำเนินติดต่อไป ก็ไม่ต้องเสียเวลาอยู่ในครรภ์เพื่อสั่งสมดิน–น้ำ–ไฟ–ลม ก่อรูปขันธ์ หรือ ก่อกายอันใหม่ (คือ **ไม่ใช่ "ชลาพุชะโยนิ"**) ไม่ต้องไปเกิดในลักษณะเป็นลูกๆเป็นก้อนๆอยู่ เพื่อรอเหตุรอปัจจัยใหม่มาร่วมปรุงจึงจะเกิดได้ เช่น เมล็ดพืช เช่น ไข่ของสัตว์ ไม่ (คือ **ไม่ใช่ "อัณฑชะโยนิ"**) ไม่ต้องแตกตัวก่อรูปขันธ์ใหม่โดยอาศัยน้ำเน่าน้ำครำ (คือ **ไม่ใช่ "สังเสทชะโยนิ"**) **แต่มาผุดเกิดใน "รูปขันธ์" อันนี้สำเร็จรูปได้ทันที** เมื่อตนมี "วิบากของกรรม" คือ ผลที่เป็นสิ่งเก่าของตนทำไว้ ขณะนี้เราหมายถึงร่างกายอันนั้น มันเป็นของเรา ที่เราเคยหลงสร้าง เคยสะสม เคยให้อาหาร เคยก่อ เคยบำรุงมันไว้ มันก็เป็น "วิบากกรรม" ของเราเอง ร่างนั้นเป็นสิทธิ์ของเราเอง ทั้งร่างนั้นก็ยังไม่ถูก "อุปฆาตกรรม" คือ ยังไม่มีใครมาเอาไปเผาทิ้ง หรือ ทำลายเสียก่อน และเราเองก็มี "อาสันนกรรม" คือ จิตอันเป็นมโนกรรมของเราที่ได้สั่งแก่ตนไว้ในเวลาก่อนจะจุติ (เคลื่อนย้าย) เข้าไปเป็น หรือ ไปเกิดเป็น "อสัญญีสัตว์" ว่า จะกลับมาให้ได้ภายในกำหนดเท่านั้นเท่านี้อย่างมั่นเหมาะแรงกล้าด้วย (ซึ่งบางทียังอุตส่าห์อยู่ไม่ได้นานตามที่ตนกำหนดเอาด้วยซ้ำไป เพราะอำนาจแห่งการกดข่ม อันมาจาก "กรรม" กับ "จิต" ของตน ยังมีไม่พอ) และไม่ได้คิดจะตายจาก หรือ ไปแล้วไปเลยสักหน่อย แม้บางทีบางคนคิดจะตายจากเอาด้วยซ้ำก็มี แต่อำนาจแห่ง "ชนกกรรม" ของตนยังไม่มี "วิบาก" ยังไม่เป็น "ปัจจัย" เพียงพอ ยังเปลี่ยนจาก "กายหยาบ" นี้ไปเด็ดขาดยังไม่ได้ เพราะ "สมุฏฐาน" ทั้งกรรม–จิต–อุตุ–อาหารยังไม่ขาดส่วน หรือ ครบส่วนแห่งการเปลี่ยน "รูป" นั้น ๆ อีกอันหนึ่งก็เป็น "ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม" คือ เป็นโอกาสที่จะเล่นลิเกละครกันให้สำเร็จเสร็จพลันเป็นเรื่องเป็นราว

กันได้ในชาติเดียวกันนี้ หรือคือ กรรมที่จะสนองผลใน "ชาติ" นี้ที่ได้ "ขันธ์ ๕" อันนี้มาแต่เริ่มเราเกิดออกมาจากท้องแม่ นั่นแหละอีกด้วย อีกเยอะแยะ หลากหลาย "เหตุ" ขี้เกียจจะจาระไน ซึ่งล้วนเป็นเรื่อง เป็น "กรรม" อันครบพร้อมอยู่ เป็นไปได้ มันก็เป็นไปตามจริง

อนึ่ง คนก็มี "วิบากจิต" ต่าง ๆ อยู่ครบครัน ที่เป็นตัวการแห่งการเกิด เช่น "อกุศลจิต" นานา หรือ แม้ "กุศลจิต" ใด ๆ ก็ดี **ที่ยังเป็น "อาสวะ"** ล้วนยังยึดภพสู่ชาติกันอยู่ทั้งนั้น ซึ่งต่างก็เป็น "ปากฏาน" คือ ยังมี "วิบากจิต" กองสุมตั้งเต็มอยู่ในตน หรือ เป็นที่ตั้งที่กองที่เก็บของ "ผลจิต" ต่าง ๆ อันล้วนยังคือ "โลกียผล" แม้อกุศลจิต–กุศลจิต ก็ตาม ครบทั้งมาจากอกุศลกรรม–กามาวจร-กุศลกรรม–รูปาวจรกุศลกรรม–อรูปาวจรกุศลกรรม มันล้วนคือ บทบาทแห่งการ "เกิดขึ้น–ตั้งอยู่–ดับไป" ที่ยึดเอาการเกิดการดับของ "จิต" (นามธรรม) แท้ ๆ เป็น **ตัวดับ–ตัวเกิด** ชัด ๆ ทาง "รูปธรรม" อันที่จริงคือ "อรูปธรรม" นั้น ซึ่งก็มีการเกิด–ดับ แต่ก็รู้ได้ยากเห็นชัดได้ยาก ถ้าผู้นั้นไม่รู้ "ไตรลักษณ์" ของธาตุต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง ถึงกระนั้นก็ยังพิสูจน์ได้ ยังเห็นแจ้งได้ง่ายกว่า "นามธรรม"

นี่แหละคือ "โอปปาติกะสัตว์" จงเรียนรู้มันให้ดี ๆ **มันอยู่ในตัวเรา ซึ่งคือ "จิต" ของเรานี้เอง** แล้วเราจะได้ประโยชน์ธรรม อันสูงแท้ ตรงทางนิพพานด้วย **อย่าไปมัวหลงงมงาย "โอปปาติกะสัตว์" ที่เป็น "รูป" (นิมิต) เป็นตัวนิยาย เป็นผี–เทวดา–พรหม–วิญญาณ เหมือนละเกละครในหนังในโทรทัศน์ แล้วก็นั่งหลับตาเข้าไปคบหากันอยู่นัก หรือ จะล่องลอยอยู่นอกตนนอกตัวของเรา ก็ตามที** ถ้าใครขืนไปมัวเมาอยู่เช่นนั้น มันยังได้ชื่อว่ายังไปหลงใหลหมกมุ่นอยู่กับ "กามคุณ" กล่าวคือ ยังหลงใคร่ หลงปรารถนา หลงหาประโยชน์อยู่กับสิ่งที่เรียกว่า **"รูป"** ทว่าเป็น **"รูป" ขั้นสุขุมลึกซึ้งขึ้นไปอีก คือขั้น "รูปทิพย์" หรือ "อรูป"** แต่คนผู้เสพย์ก็ยังใช้ทวาร ๕ ของตน **เสพย์ "รูป"** นี้อยู่นั่นเอง อาจจะเสพย์ด้วยวิธีฟังจากคำบอกเล่า หรือ อาจจะเสพย์ด้วยให้เขาเขียนเป็นรูปให้ดู เป็นต้น เพราะตนยังสัมผัสทางใจเอาเองยังไม่ได้

จึงเรียกว่า "กาม" หรือ พูดได้อีกอย่างว่า **"กามเสพย์เทวดา" ไม่งั้นก็"กามเสพย์พรหม"** *ผู้ก่อ"สภาวะรูปจิต–อรูปจิต"ด้วยตนเองได้ สัมผัสสำเร็จในทางใจเองได้(เป็น"มโนมยอัตตา") จึงจะเรียกว่า พรหมเสพย์ธรรมารมณ์ หรือเทวดาเสพย์พรหม*

และอีกอย่าง คือ แม้แต่ว่า ถึงเราจะเห็น"รูป"(นิมิต)นั้น ๆ สัมผัส"รูปทิพย์"นั้น ๆ ได้เองในทวาร"จิต"ของเราเองจริง ๆ นั้น ก็ตาม *ก็อย่าไปหลงรื่นรมย์ชมชื่นยินดีอยู่เป็นอันขาด* ถ้าขืนหลงเมื่อใดเมื่อนั้นเราได้ชื่อว่า "พรหม" หรือ "เทวดา" ซึ่งก็ยังเป็นทั้งพรหม หรือ เทวดาที่จะต้องกลับมาเกิดใน "กามภพ" อีก **เพราะยังมี"อนุสัย"เป็นกาม** เรียกว่า **"พรหมเสพย์กาม"** หรือไม่ก็ **"เทวดาเสพย์กาม"** นั่นเอง

จงพยายามรู้จัก**เทวดา** รู้จัก**พระพรหม**ในตัวเราเองนี้จริง ๆ ให้ได้เถิด ผู้ใฝ่ธรรมแท้ๆทั้งหลายเอ๋ย ! ซึ่งมันมีทั้ง**พรหมที่หมดเชื้อกาม** แต่ยังมี"ภพ"เป็น"รูป" อันก็ยังมีละเอียดหลากหลายระดับอีกนักหนา และมีทั้ง**พรหมที่ยังหลงเลอะเทอะเกี่ยวพันกับกามอยู่** จะเรียกมันว่า เป็น"กามคุณ" ก็เมื่อหลงรูปนิมิตนั้นว่า สวย–อร่อย–หอม–ไพเราะ–เสียดสีซาบซ่าใจ จึงคือ จิตของเราเป็น"กามารมณ์" นี่เป็น"กาม"ชั้นละเอียดชนิด"ธรรมในธรรม" ชั้นยังมี"รูป" หรือ ชั้น"กายในธรรมารมณ์"กันทีเดียว เป็น"กาม"ที่ยังเหลืออยู่ กับ"พรหม" เป็น"กาม"ชั้นไม่ต้องอาศัยทวาร ๕ แต่ก็เสพย์รสสุขในลักษณะ รูปารมณ์–รสารมณ์–คันธารมณ์ สัทธารมณ์–โผฏฐัพพารมณ์ (ที่รู้ได้ตรง ๆ ชัด ๆ ก็คือ ผู้เสพย์สุข หรือ มีรสมีชาติกับภพ แห่งความฝันของตนนั่นแท้ ๆ เลย)

จึงเป็น**พรหม** เพราะยังไม่อาจหยั่งรู้ได้แท้ ๆ แม้จะ**หลงเสพย์ความเป็น"จิต"ของตน** เรียกว่า **แม้มีแต่"จิต" ก็ยังอุตส่าห์จะถูกอำนาจ หรือ เชื้อ"กาม"เล่นงานสร้างรส สร้างชาติได้อยู่** ดังนี้

และอนึ่งมันเป็น"ภวคุณ"แห่งจิตวิญญาณโดยแท้โดยชัด ถ้าหลงเสพย์รสรื่นรมย์ชมชื่นยินดีเหมือนตนเป็นสิ่งนั้น เป็นอันนั้น ก็คือ"จิต"ของเราเป็น"ธรรมารมณ์" หรือ เป็น"พรหม" เป็นตัวตนผู้จมอยู่กับโลกแห่งจิตในจิต(ภพ)

ที่ตนกำลังรับรู้อยู่ ตนจึงเสียเวลา ไม่ได้"ปัญญา" เพราะหลง เพราะมัวเมา เพราะอิ่มเอม เพราะเอร็ดอร่อย ไม่รู้เท่าทัน"สมมุติ" หรือ "ความเกิด" หรือ ความเป็น"สัตว์" อันนั้นอยู่นั่นเอง เพราะไปจมอยู่ในโลก(ภพ) ไปเป็น"ตัวแสดง" ของโลก(ภพ) ไม่ดึงตนออกจากโลก(ภพ) ไม่ทำความอิสระให้แก่ตน **จนพ้นอำนาจรสชาติต่างๆ** *ที่สัตว์โลกหลงใหลยึดติดให้ได้จนอยู่เหนือโลก(ภพ) จนมองเห็นโลก(ภพ)แห่งสัตว์ทั้งหลายผู้หลงใหลนั้นให้ได้ อย่างอยู่เหนือ*

ดังนั้น"**พลังงานศักย์**" หรือ "**อตีตภวังค์**" ภพที่ไม่เห็นไตรลักษณ์มันได้ง่ายๆ เนื่องจากตัวเองเป็นตัวไปจมอยู่ในไตรลักษณ์นั้นเสียเอง เช่น คนที่อยู่ในโลกย่อมไม่เห็นโลกหมุน หรือ ไม่รู้สึกตัวว่ามีการหมุน เพราะตนเองนั่นแหละหมุนไปกับโลก แล้วตนก็เข้าใจ หรือ รู้สึกว่าตนเองอยู่นิ่งๆ แต่แท้จริงมันเป็น"พลังงานจลน์"ในภพแห่ง"จิต"อยู่ที่เดียว หรือ ยังมีบทเสพย์บทปรุงอยู่ในแดนของ"โอปปาติกะสัตว์" จริงๆ แต่คนผู้ยังไม่มี"ตาทิพย์แท้"(ญาณ หรือ โลกุตตร-ปัญญา) เห็นไม่ได้ รู้ไม่ถึง ไม่สามารถปะติดปะต่อสภาวะถูก มันต้องรู้ด้วย"อธิปัญญา"อย่างละเอียดสุขุมแท้ๆ(ญาณ หรือ โลกุตตรปัญญา) ที่เรียกกันว่า ต้องใช้"อำนาจฌาน" คือ ผู้ที่สามารถรู้ได้จะต้อง

(๑) **มีจิตสดใส (ไม่มี"ถีนะมิทธะ")**

(๒) **จิตไร้อารมณ์เสพย์กาม**

(๓) **สิ้นความพยาบาท**

(๔) **ขาดอารมณ์กวนอกกวนใจแม้นิดน้อย (ไม่มี"อุทธัจจะกุกกุจจะ")**

(๕) **ปล่อยจิตให้เป็นกลาง วางจิตให้พ้นความเห็นเก่าๆให้เกลี้ยง ต้องตามพิจารณาเรื่องที่"จิต"ขณะนั้นของตนกำลังเป็น กำลังมีอาการ,มีอารมณ์ เสมอๆ แล้วพยายามตามจับอารมณ์จับอาการผี หรือ เทวดา หรือ พรหม ตามที่เราได้เรียนรู้มาให้ได้ และใช้เหตุผลร้อยเรียงสอบทานวิจัยไปตลอดจริงๆ จนพบจนรู้ได้อย่างไม่มี"วิจิกิจฉา" ดั่งนี้ จึงจะมีกำลังแห่ง"จิต" (หรือ เรียกว่า อำนาจฌาน) เข้าไปหยั่งรู้ได้** นักวิทยาศาสตร์ก็ค้นหา"พลังงานจลน์" ส่วนนี้ในคน

หรือ แท้ๆใน "จิต" ของคนยังไม่เจอ เพราะเป็นพลังงานที่ละเอียดสนิทสุขุมลึกซึ้งมาก จนต้องเรียกกันพลางๆก่อนว่า "อเหตุกจิต" ในภาษาพระอภิธรรม เพราะมัน *ดูเหมือนไม่มีเหตุเกิด*เอาจริงๆ มันไม่รู้หัวนอนปลายตีนของพลังงานชั้นละเอียดนั้นๆ แล้ว รู้แต่ว่า **มันมี** ก็ตั้งชื่อใส่ไว้ให้มันก่อน ตามที่พอเดาได้ใกล้เคียงที่สุด ผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงก็รู้ว่า มันก็ยังมีเหตุ มีที่มา ไม่ใช่ไม่มีเหตุ ไม่มีที่มา และลึกลงไปยิ่งกว่านั้น ก็แถมเรียกว่า เป็น "โสภณจิต" เสียเลย ("อเหตุกจิต" นั้น ยังเป็น "อโสภณจิต" คือ จิตที่ยังไม่ดีไม่งามอยู่) เพราะ "จิต" ตัวนี้ดูเหมือนกับมันไม่ทำทุกข์ทำภัยอะไรให้แก่เราเลย มันมีแต่ความดี มันช่วยเราสร้างเราก่อต่างหาก ก็เลยไม่รู้ว่าแม้อย่างนี้ก็ยังคือ ความไม่จบ หลงแต่ว่า มันเป็นจิตที่งามที่ดี รักษามันไว้เถิด อย่าทำลายมัน ให้มันเกิด ๆ ๆ ๆ ร่ำไปเทอญ แล้วผู้มีเชื้อแห่ง "ความเกิด" ผู้นี้ จะสิ้นภพจบชาติถึงจุด "ไม่เกิด" อีก ได้อย่างไรกัน ? นอกจากจะหลงติดอยู่แต่ใน "โสภณจิต" นี้ เป็นที่สุด ซึ่งก็ได้เยียมแล้วล่ะ ! แต่มันก็ยังเป็น "พรหม" ขั้นสูงสุดอยู่ ยังไม่หลุดพ้นจนถึง "สุญญตา" แท้ๆได้

"การเกิด" ของจิตวิญญาณ (โอปปาติกะสัตว์) ละเอียดขนาดนี้ เราก็จะต้องรู้เท่าทันด้วย ทั้งไม่ "หลง" มันจริงๆ เป็นที่สุดแห่งที่สุด

นี่ก็คือ "พหุสัจจะ"

และ "จิต" ตัวที่มันละเอียดสุด ที่รู้มันได้ยากเป็นที่สุดแห่งที่สุด ก็คือ "มหากิริยาจิตดวงที่ ๘" (ยิ่งมันมีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนเป็น "อรูปจิต" หรือ ชั้น "อนุสัย" เข้าไปโน่น ก็ยิ่งสุดแสนยาก) ที่เป็นจิต *ซึ่งเกิดขึ้นมาพร้อมด้วยความวางเฉย ไม่มีปัญญาประกอบด้วยเลย แถมเกิดขึ้นเพราะมีเชื้อชักจูง มีเหตุดุนๆๆๆดันๆ อยู่เสียด้วย (อุเบกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง)* "จิต" ตัวนี้แหละ เป็นยอดลึกลับ ผู้ไม่มีปัญญา(ญาณทัสสนะ)จริงๆ ขั้นสุด จะจับตัวมันไม่ได้จริงๆ ก็เป็นเรื่องจริงอยู่ สำหรับผู้ยังไม่มีปัญญารู้รอบ แต่มันจะต้องเป็น "จิต" ซึ่งมีที่มา มีสิ่งชักจูง หรือ มี "เหตุ" มีมูลชักจูงให้เกิดอยู่แน่ๆ (สสังขาริกัง) เพราะสิ่งที่ยัง "เกิดๆ" อยู่ จะไม่มี "เหตุ" ไม่มีสิ่งเป็นเชื้อชักจูงนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ! พระพุทธองค์ไม่เคยสอนเช่นนั้นเลย

พระอรหันต์ต้องรู้ "เหตุแห่งจิต" ของตน ที่ยังมี "ความเกิด" ทุกตัว ซึ่งเรียกว่า "**สมุทัยอริยสัจ**" และรู้จักวิธี (มรรค) พร้อมกับจะดับ (นิโรธ) มันลงเมื่อใด ตามที่ต้องการได้เด็ดขาด (สมุจเฉท) ด้วยจริง ๆ จึงอย่าพึงกล่าวกันว่า *"จิตพระอรหันต์เกิดโดยไม่มีเหตุ" นั้น ยังมีอยู่เป็นอันขาด* "อสังขาริก" ก็ดี "อเหตุกะ" ก็ดี ล้วนเป็น "บัญญัติ" ที่สมมุติเรียกสภาวะ**สำหรับ "ผู้ยังรู้ไม่ได้" เท่านั้น** เมื่อรู้แจ้งจบแล้ว สิ่งใดจะเกิดโดยไม่มีเหตุ ไม่มีเชื้อของผู้ปรุง หรือ ผู้ร่วมปรุง (อสังขาริก) นั้นไม่ได้ ! และสิ่งใดเกิดโดยไม่มีเหตุ (อเหตุกะ) ก็ไม่มีด้วย **ทุกสิ่งทุกอย่างบังเกิดอยู่ตราบใด** เช่น "จิต" ทุกดวงที่เรียกมันว่า "จิต" หรือแม้แต่ "เจตสิก" มันคือ สิ่งที่ "เกิด" อยู่ทุกดวง **สิ่งนั้นก็ต้องมีเหตุมาก่อนเสมอ ๆ** *(มโน ปุพพังคมา ธัมมา ฯ)* อย่างน้อยที่สุด ก็คือ "มหาวิบากจิต" ต้องเป็นที่มาของ "จิต" ทั้งหลาย ที่เป็นจิตของพระอรหันต์ผู้ยังไม่ดับขันธ์ (หรือคือ ยังมีชีวิตทั้งชีวิตนั่นแหละเป็นเหตุเป็นปัจจัยอยู่) และอย่างโตสุดหยาบสุด ก็คือ "มหากุศลจิต" ต้องเป็นเชื้อเป็นเหตุ คือมี "ความหวังดี" นั่นแหละ เป็น "สสังขาริก" (เป็นเหตุเป็นเชื้อกระตุ้น)ทุกตัวไป แต่**เป็น "เชื้อ" ที่รู้แจ้ง (ญาณทัสสนะ) ทั้งรู้แล้วก็ใช้เสร็จวางเสร็จไปในตัว (อุเบกขาสหคตัง)** พระอรหันต์จึงใช้ "จิต" ดวงที่เรียกว่า *"โสมนัสสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง อสังขาริกัง"* อันเป็น "โสภณจิต" เป็นคุณงามความดี เป็นความหวังดีของโลก นำเกิด เป็นเหตุแห่งการเกิดอยู่เสมอ ๆ โดย "รู้เหตุ" โดยรู้แจ้งถ้วนทั่วอยู่ตลอดเวลาจริง ๆ แล้วจึงไปจบเอาที่ *"อุเบกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง"* ซึ่ง**แม้จะปล่อย "รู้" (ญาณ) ทิ้งลงแล้ว (วิปยุตตัง) มันก็ยัง "รู้" อยู่นั่นเอง** ว่า ยังไม่ดับเป็นที่สุด ยังมีชีวิตเป็นปัจจัยมันก็ยังต้องมีเชื้อกระตุ้นต่อไป หรือ มีเหตุเป็นปัจจัยสืบต่อไปอยู่นั่นแหละ ทุกอย่างจึงจะถูกต้องเป็นไปตามคำสอนคำตรัสของ พระบรมศาสดา ของเรา ไม่ขัดกันเอง ตามที่ว่า *"เย ธัมมา เหตุปปภวา ฯ" คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาแต่เหตุ ถ้าดับเหตุเสียได้ ทุกอย่างก็ดับ*

ดังนั้น พระอรหันต์จึงไม่มี "อเหตุกะจิต" เลย ท่านมีแต่ "โสภณจิต"

และล้วนเป็นจิตที่เป็น "สสังขาริกัง" คือ "รู้" ว่า **มีเหตุอยู่ มีเชื้อเค้ากระตุ้นเป็นต้นตออยู่ทั้งสิ้น หรือ ไม่ก็เป็นจิตที่มี "ญาณสัมปยุต" (คือ มีปัญญารู้แจ้งอยู่ด้วย)** ดังนี้เสมอ อย่าตู่พระอรหันต์เป็นผู้ยังโง่ ยังไม่รู้สิ้นรอบเป็นอันขาด พระอรหันต์ทุกรูปทุกนามท่านมี "จิต" ทุกดวง ทั้งรู้ทั้งแจ้งชัด และทุกดวงมี "เหตุบุญ" อันเป็นจิตดวง "มหากุศล" นี่แหละ กระตุ้นเตือน ในขณะที่ท่านมีอิริยาบถมาก มีบทบาทใหญ่ แล้วท่านก็มีจิต มีชีวิตอยู่กับสุจริตกรรม อันเป็นกุศลกรรมทั้งสิ้นนั้น ช่วงที่กำลังมีบทบาทของ "กรรม" หรือ "การงาน" เต็มที่นี้ ก็คือ "มหาวิบากจิต" ชัดๆ อีกคือ ผลจิตทุกดวงของพระอรหันต์ หรือคือ "ผล" (วิบาก) ที่พระอรหันต์ปรุงสร้างออกมา ซึ่งล้วนเป็น "บุญ" ทว่าท่านทำแล้วท่านไม่ยึดบุญ ไม่หลง "บุญ" เหมือนปุถุชน ท่านวางเสร็จในตัว จิตนั่นจึงเป็น "มหากิริยาจิต" สำหรับการอยู่ "อุเบกขา" ของท่านๆ ก็มี "มหาวิบากจิต" ของท่านเป็น "เหตุ" ให้ขันธ์ตั้งอยู่ และแล้วก็วางเสร็จเป็น "มหากิริยาจิต" ต่อไปอีกเช่นกัน ท่านจึงอยู่อย่างงาม หรืออยู่อย่างเรียกว่า "บุญ" เป็นปกติอย่างนี้เอง และท่านจะไม่พยายามหลอกล่อวางหลุมพรางให้คนทั้งหลาย "หลงบุญหลงกุศล" ติดตังใน "บุญ" ใน "กุศล" ด้วย

ดังนั้น ศิษย์ตถาคตทั้งหลายเอ๋ย ! จงได้พยายามทำความเข้าใจแนวทาง จุดหมายปลายทาง ของศาสนาแห่งพระตถาคตบรมครูกันให้ดีๆเถิด **อย่าสอนกันให้หลงบุญกัน จนเมาบุญนักเลย แต่ต้องสอนให้รู้จักบุญ – บาปให้ชัด และให้รู้จักสิ่งที่ควร "ทำ" เพราะ "บุญ" หรือ "กุศล" ขั้น "มหากุศล" ใดก็ไม่ใช่สิ่งที่น่าหลง น่าติด (แต่น่า "ทำ" อย่างยิ่งที่สุด)** และจะต้องไม่หลง ไม่ติด ไม่เมา ในที่สุดให้ได้ด้วย ดั่งพระอรหันต์ท่านทำ "กุศล" ทำแต่สิ่งที่เป็น "บุญ" แต่จิตท่านก็วางขาด ปล่อยสิ้น เป็น "อุเบกขา" เป็น "อเนญชาภิสังขาร" เสมอ ๆ **นี่แหละคือ ทำบุญก็ด้วย "จิตว่าง" วางเฉย** *(นี่คือ "นิโรธสมาบัติ" แท้ ๆ)* ไม่ทำแบบยังสะสม "โลภมูลจิต" ถมอาสวะของตนเข้าไปอีก ให้เหลือเป็นเชื้อ เป็นภพ เป็นชาติฝังใจให้ติดอยู่เป็นอันขาด "โลกุตตรจิต" หรือ จิตที่เราทำให้เป็น "ผลจิต" ทุกดวง จะต้องทำให้เป็น "จิตว่างวางเฉย" เป็น**จิตปราศจากบุญปราศจากบาปให้ได้จริง ๆ** จึงจะได้ "ผลจิต" เกิดแก่ตน *(เป็นการทำ "นิโรธสมาบัติ")*

มัวแต่ทำบุญกันเพียงทางกาย มี "กายวิสุทธิ" ดีหรอก ทว่า "จิตวิสุทธิ" ไม่มีสักที ไม่เกิดสักดวง เพราะ **ยังมีเศษโลภมูลจิต** เป็นสวรรค์บ้าง เป็นรูปปิติบ้าง รูปแห่งสุขบ้าง ฯลฯ (ยิ่ง "โลภ" ในโลกธรรม "โลภ" ในกาม หยาบๆ ต่ำๆ ก็ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงล่ะ!) แล้วเมื่อไรจะได้ **ฝึกมี "นิโรธสมาบัติ" แบบลืมตากับเขาบ้าง** จงหัดทำจิตให้เป็น "อุเบกขาสหคตัง" กันให้ได้เรื่อยๆ มากๆ เถิด! ขอให้นักปฏิบัติธรรมจงคิดให้มากๆ ทำความเข้าใจให้ชัดๆ ในเรื่องนี้!!

จิตพระอรหันต์นั้น ท่านไม่สะสม "บุญ" ไม่หอบบุญ ไม่หามบุญ ท่านทำด้วยปัญญาที่รู้ในบุญ (ญาณสัมปยุต) แล้วก็ทิ้งบุญนั้นคืนไป (นิสสรณะ) คือ **ไม่ยินดียินร้ายกับบุญนั้น ทำแล้ว ท่านก็ให้กับโลกเท่านั้น ท่านไม่ต้องการอะไรตอบแทน** ขอนักปฏิบัติธรรมจงรู้จัก "บุญ" รู้จัก "กุศล" หรือ "มหากุศล" เถิด! แล้วก็จงทำกุศลทำบุญนั้นให้มากๆๆๆ แต่อย่าติดบุญ อย่าหลงกุศล อย่าหลงเสพย์เป็น "สุข" เป็น "ปีติ" อะไรอยู่ให้มันผ่องใจ อย่าหวัง "เทวโลก" ผิดๆ เป็นอันขาด คือ อย่าไปหลงสร้าง "วิมานลวง" (อัตตา, อุปาทาน) หลอกตน อย่าไปหลงเมามัวแต่ก่อ "โลภมูลจิต" จิตจึงจะไม่มีเศษเสี้ยวของ "อกุศลจิต" โดยเฉพาะมันจะเป็นจิต "โลภมูลจิตดวงที่ ๑" คือ *จิตโลภที่เกิดด้วยความหลงปลื้มอกเปรมใจ* **แต่เป็นความเห็นผิดประกอบด้วยอยู่** *แถมไม่รู้ต้นสายปลายเหตุที่ว่า มันมีอะไรชักจูงชักชวน (โสมนัสสหคตัง ทิฏฐิคตสัมปยุตตัง อสังขาริกัง)* ก็ขอบอกให้ทราบ ณ ที่นี้เลยว่า **สิ่งที่ชี้ชวนให้คนสร้าง "จิต" ดวงนี้ใส่ตน สะสมให้แก่ตน ก็คือ "มิจฉาทิฏฐิ" หรือคือ ความเห็นที่ยังไม่ถูกต้อง** *จะเป็นได้รู้ ได้ฟัง ได้รับทราบ "ความเห็น" (ทิฏฐิ) ความรู้ (วิชชา) นั้นๆ มาจากใคร ก็ตาม* ถ้าลงหลอกกันให้ "หลง" (โมหะ) ลวงกันให้ยึดมั่น เช่น ยั่วกันให้หลงยึด "วิมานลวงๆ ว่า เป็นที่อยู่อันแสนสำราญ" เป็นต้น (อภินิเวสายะ) เน้นกันให้ติด เช่น อ้างแต่ "สวรรค์–เทวโลก" ให้หลงเป็นตุเป็นตะ จนคนติด คนงมงาย เป็นต้น (สังสัคคะ) โดยไม่ไขความ โดยไม่ชี้แจงกล่าวแจ้ง

ให้ถูกต้องชัดๆว่า อย่าหลง อย่ายึดมั่น อย่าติด ในที่สุดแห่งที่สุดแล้วล่ะก้อ **มันก็ยังเป็น "โมหคต"** ยังมีความหลงผิดพาไปพาเกิด มีโลกนี้โลกหน้าอันไม่เข้าท่าอยู่อย่างไม่เป็น "โลกุตตรจิต" กันได้สักทีอยู่ทั้งสิ้น

เราต้องพยายามสั่งสม **"มัคคจิต" (คือ บัญญาที่เข้าใจจุดสูงสุดของแต่ละรอบแต่ละเรื่อง แม้ยังทำไม่ได้ก็ตาม)** และ **"ผลจิต" (คือบัญญาที่รู้แจ้งว่า จิตตนปล่อยได้วางได้พ้นแล้วจริง)** อันเป็น "โลกุตตรจิต" ใส่ตนให้ได้เสมอๆๆๆ ถ้าใครเห็นได้ว่า **หากยังสร้าง "จิตโลภ"** แม้ใน "สวรรค์" ใน "กุศล" ยังยึดมั่นหลงหอบหลงเสพย์อยู่นั้น ก็ยังคือ ตัว "อกุศลจิต" แท้ๆ ผู้นั้นก็ "ญาณทัสสนะ" คือ มีบัญญาเกิดขึ้นในจิตแล้วทีเดียว เป็น "มัคคจิต" แล้ว ต่อไปจงทำ "บุญ" ทำ "กุศล" ก็จงทำเถิด ทำให้มากๆแหละดี แล้วจง "วางจิต" ให้เฉยๆลงเสียให้เป็น "อุเบกขาสหคตัง" อย่าไปยึดอยู่ อย่าไปหลงเพ้อยินดีปรีดาให้มีเศษเสี้ยวของ "อกุศลจิต" อยู่ โดยเฉพาะยัง "โลภ" ในโลกหน้า (เทวโลก หรือ สวรรค์) ก็ไม่เอา เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนเราไว้ว่า **ผู้ใดสอนให้คนหลงติดรูป (งามๆ ใหญ่ๆ ดีๆ อร่อยๆเป็นต้น) และให้ยินดีปรารถนาในเทวโลก (สวรรค์) ผู้นั้นสอนผิด เหมือนเป็นมารผู้ลามกซึ่งทำเครื่องล่อ เครื่องดักผู้อื่น เพื่อฆ่าเพื่อกินผู้อื่นนั่นทีเดียว**

ดังจาก "นานาติตถิยสูตร" ข้อที่ ๓๑๙–๓๒๐ ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีว่า ดังนี้ :–

"ลำดับนั้นมารผู้ลามกเข้าสิงเวฏฐัมพรีเทพบุตร แล้วได้กล่าวคาถานี้ ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า ผู้ใดประกอบแล้วในความเกลียดบาปด้วยตบะ รักษาความสงบสงัดอยู่ **ติดอยู่ในรูป ปรารถนาเทวโลก***ผู้นั้นย่อม* **สั่งสอนชอบ** *เพื่อปรโลกโดยแท้ๆ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า นี้เป็น* **มารตัวร้ายกาจ** *จึงได้ทรงภาษิตคาถา* **ตอบโต้มารผู้ลามก** *ว่า* **รูป** *ใดๆ จะอยู่ในโลกนี้ (หมายถึง*

"โลกธรรม" และกามทั้งหมด) หรือ โลกหน้า (แม้จะเป็นเทวโลกสวรรค์ชั้นรูป ชั้นอรูปทั้งหมด) จะอยู่ในอากาศมีรัศมีรุ่งเรือง (หมายความว่า ยังเป็นอากาศอยู่ ยังไม่จริงไม่จังเลย และแม้จะเป็นสิ่งที่งดงามอร่ามเรืองด้วยการบั้นการสร้าง หรือ การหลอกล่อสรรสร้างกันอย่างไร) ก็ตามที **รูปทั้งหมดเหล่านั้นอันมารสรรเสริญแล้ว** *(ก็คือมาร) วางกับดักสัตว์ไว้แล้ว เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลาฉะนั้น"*

ใครอยากเป็นปลาให้เขาฆ่า โดยเอาสวรรค์เป็นเหยื่อล่อบ้าง เอาลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขเป็นเหยื่อหลอกบ้าง ก็เชิญเข้าไปติดกับเทอญ! พระพุทธองค์ไม่ทรงส่งเสริมให้งมงาย ไม่สรรเสริญให้ติดอะไรจริงๆ ไม่ให้ยึดมั่นทั้งโลกหน้าโลกนี้ จึงขอได้โปรดอย่า "ยุให้ติด" (งอมแงม) กันนักเลย ผู้ใดจะพึงสอน ก็จงสอนให้ใช้ "ปัญญา" กัน ให้มีเหตุมีผลพิสูจน์พูดกันรู้เรื่องได้เห็นแจ้งเห็นจริงกันได้บ้างเถิด

ศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ นั้น **พิสูจน์ให้เห็นได้**เป็นระดับๆ **(เอหิปัสสิโก)** และเป็นเรื่องที่จะหมายคว้าหมายเอา "ปัญญา" นั้น โน้มเอา "ประโยชน์" นั้น เอื้อมเอา "กุศลผลบุญ" แท้ๆ นั้น มาให้แก่ตนรู้ได้แจ้งได้ที่ในชาตินี้จริงๆ ด้วย **(โอปนยิโก)** เมื่อตนลองทำลองประพฤติพิสูจน์ดูจริงๆ ตามคำสอนตามหลักการที่ถูกต้องแล้ว เราจะแจ้งที่ตนรู้ได้ที่ตนว่า "บุญกุศล" แท้ๆ มันคืออะไร ? **(ปัจจัตตัง)** ซึ่งก็คือ "โลกุตตรจิต" อันเป็นจิตพ้นโลภะ พ้นโทสะ พ้นโมหะ นั่นเอง และจะรู้ชัดที่ตนว่า เมื่อมี "โลกุตตรจิต" นั้น "บรมสุข" (ยิ่งกว่าสุขอย่างโลกีย์) จริงๆ ไหม ? "จิต" ที่ไม่มีเศษเสี้ยวของ โลภ–โกรธ ผสมอยู่นั้น สุดแสนสุขเยี่ยมยิ่งขนาดใด ? ผู้มี "จิต" ขั้นที่เรียกว่า "อธิจิต" จะพึงรู้ได้เอง ซึ่งเรียกผู้นั้นในขณะนั้นว่า "อริยะ" หรือ "บัณฑิต" จะพึงรู้พึงแจ้ง **(เวทิตัพโพ)** เมื่อรู้แท้เห็นจริง จนเกิดการเชื่อมั่น (มีศรัทธินทรีย์) ขึ้นที่ตน ที่ในจิตของตนจริงๆ อย่างนี้ก็เรียกว่า "ภาวนามยปัญญา" ก็จะพ้นความสงสัยจะเห็นแจ้งชัดๆ และทำให้ตนกลายเป็นคนอีกชนิดหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า "วิญญูชน" เป็นคนฉลาดแท้ๆ จริงๆ **(วิญญูหิ)** มิใช่ฉลาดเพียงผิวเผินเพียงยกย่องกันตามสังคม หรือ ตามสมมุติกันอยู่ในโลก แต่พระพุทธองค์ และ พระอรหันต์ พระอริยะทั้งหลายยกย่องด้วย

สอนให้ทำ "ทาน" ก็จงสอนเถิด ดีล้นล้ำ ! ศาสนาใด ๆ ก็ล้วนสอน "ทาน" พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงสอน "ทาน" สนับสนุน "ทาน"

แต่ "ทาน" **ที่รู้ประโยชน์ เห็นผลบุญในชาตินี้** (ทิฏฐ-ธรรมิกัตถประโยชน์) **เป็นเช่นใด ก็ควรจะรีบรู้ รีบเห็นให้เป็น เข้าใจให้ดี** จึงจะเรียกว่า **ประโยชน์ในปัจจุบันนี้ ของผู้ไม่เห็นแก่ตัว (คือ ผู้ทำ"ทาน"นั่นเอง) ทั้งประโยชน์ของผู้อื่น ที่จะได้รับทันที** ไม่ใช่จะทำแล้วทิ้งๆ ฝาก ๆ ไว้ ไปรู้ ไปเห็น ไปสัมผัส ไปลิ้มรส ไปเสวย ไปแจ้ง ไปเห็นจริงเอาว่า **ประโยชน์เป็นอย่างไร ? ผลบุญเป็นเช่นไร ? ในชาติหน้า หรือ โลกหน้าโน่น (สัมปรายิกัตถประโยชน์)** อย่างนั้น **ไม่ใช่ "ประโยชน์" อันมีเนื้อหาสาระสูงสุดเป็นของดีแท้ (ปรมัตถประโยชน์)** แน่ ๆ

ดีที่สุด เป็นสาระแก่นเนื้อหากันที่สุด ให้ประโยชน์แก่ทั้งเราเอง ทั้งผู้อื่นกันจริง อย่างถูกตรงตามความหมายของคำว่า **"ปรมัตถประโยชน์"** กันแล้ว ละก็ต้องรู้ ต้องเห็น ต้องทำให้แจ้ง พิสูจน์ให้เข้าใจ ให้เห็นจริง สัมผัสสภาพจริง ให้ได้ในชาตินี้ จนเป็นที่สุดให้ได้ว่า ทำ "ทาน" กระทั่งได้ "โลกุตตรจิต" นั้น มันเป็นเช่นใด ? จึงจะเรียกว่า เป็นศิษย์ตถาคตผู้ถึงด้วย "ปัญญา" แท้ๆจริงๆ ผู้มี "ภาววิสัย" แท้ ผู้สัมผัส "ความจริง" จริง ๆ ด้วยตนเอง ที่ตนเอง ผู้รู้วิเศษที่แท้จริง (ปัจจัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญู หิ) จึงจะ*ยืนยันความเป็นผู้ได้ "ประโยชน์ที่สูงสุดดีสุด" (ปรมัตถประโยชน์)* **ไม่ใช่ได้ประโยชน์อยู่แค่ "สุข" เพราะหลง "สวรรค์" "สุข" เพราะหลงความใหญ่ "สุข" เพราะไปฝันหวานว่า จะได้ลาภคืนมามากกว่าเก่า หลงเพ้อว่า จะได้ยศสูงกว่าเดิม หรือ ไปถูกหลอกให้หลงในสรรเสริญอยู่ ไม่ !** (ปรมัตถ แปลว่า ได้เนื้อหาแก่นสารสูงที่สุด ซึ่งผู้ฉลาด (อริยะ) ย่อมถือเอาแก่นสารเนื้อหาที่เป็น "อารมณ์นิพพาน" ให้แก่ตนเสมอ ๆ จริง ๆ)

นี่แหละคือ เนื้อหาแก่นแท้ๆของพุทธ อันเป็นเรื่องควรได้ ควรเป็น ควรทำ ให้ถูก จึงจะลงร่องลงรอยกับคำสอนของพระบรมครูของเรา ดัง **"นานาติตถิยสูตร"** ที่เพิ่งยกมาให้อ่านนั้น เป็นต้น

"ทาน" นั้น ดีแน่ ๆ ! "ทาน" นั้น ดีจริง ๆ ! โลกจะสันติได้เพราะ "ทาน" ที่โลก หรือ กลุ่มคนป่วงชนทั่ว ๆ ไป **ไม่สันติ** ก็เพราะ ผู้ร่ำรวยมั่งมีเก็บสมบัติมาก สะสมมากไป ไม่ทำ "ทาน" ไม่กระจายทุน ไม่มีใจเอื้อเฟื้อ มีแต่ความขี้โลภ ขี้หวง ขี้งก เห็นแต่แก่ตัว จิตใจจึงต่ำ เพราะมากไปด้วยกิเลส (คือ มากไปด้วยโลภะ เป็นต้น) นั่นเอง ไม่ใช่เหตุใดอื่นกันเลยเป็นข้อใหญ่

ดังนั้น ผู้มีอันจะกินทั้งหลาย ผู้มีความสามารถ มีบุญญา ที่ทำมาหากินจนมีแล้วอย่างบริบูรณ์ทั้งหลายเอ๋ย ! **จงทำ "ทาน" เถิด !** "ทาน" แก่คนจน คนด้อยความสามารถ คนเจ็บ คนเจียนตาย ซึ่งล้วนเป็น "ทุกข์อริยสัจ" ทั้งนั้น

และขอความกรุณา**ผู้สอนเรื่อง "ทาน"** จงอย่าได้ **"หลอกกันให้ทำทาน"** ที่เกิดประโยชน์น้อยกันนัก **ได้โปรดอย่าวางเหยื่อล่อ เอาแต่ "ทาน" มาให้แก่ตัวเองเพื่อสร้างความสุข เพื่อสร้างความใหญ่ให้แก่ตนนัก มันได้ชื่อว่า "ผู้สอน" นั้นเอง เป็น "มารผู้ลามก"** จงสอนกันบ้างว่า "ทาน" หรือ ทำบุญนั้นหนะ "ให้" ให้แก่ใครก็ได้ ที่ควรช่วยรีบด่วนกว่า เป็นการทำให้โลกสันติสุขขึ้นมากกว่า ก็จงรีบๆ ทำเถิด และการให้นั้น **ยิ่งให้แก่คนที่ "จน" ที่ "ต้องการ" ที่ "จำเป็น" ที่ "จะก่อประโยชน์แท้" หรือ ให้แก่ "ผู้ทรงคุณ"** ก็ยิ่งจะเป็นประโยชน์สูง–ประโยชน์แท้ยิ่งๆ ทำแล้ว ก็ชี้ให้เห็น "ประโยชน์" กันทันทีให้ได้ **ทั้งประโยชน์สำหรับผู้อื่น** ก็ให้รู้นัยะ **ทั้งประโยชน์สำหรับตน** ก็ให้รู้นัยะ ให้ถูกตรง จริง ๆ

อย่ายุให้ "โลภะ" ตะเรื่อยไป ตั้งแต่สวรรค์ อันหลงกาม(เทวดา) และสวรรค์ อันหลงวิมานในอากาศ (พรหม) ตลอดจน "โลภหวง" ในลาภ–ยศ –สรรเสริญ–สุขในโลกนี้ (มนุษย์โลก) และโลกหน้า โลกไหน ๆ ก็อย่าโปรดได้ไปยุให้เขา (ผู้ทำทาน) สั่งสม "โลภะมูลจิต" ใส่ตนเพิ่มขึ้นๆๆๆ เพิ่มเข้าๆๆๆ ให้**หนักข้อนัก** "จิต" มันจะบริสุทธิ์ (จิตวิสุทธิ) ได้นั้น ต้องพยายามตัดโลภะ โทสะ โมหะ อันเป็น "เหตุ" แห่งความเป็น "โลก" หรือ ตัด "โลกธรรม" ออกไปจากจิตของตน ให้ได้ อย่ายึดมั่น แบกหามอยู่

เราต้องทำตนให้พ้นธรรมะขั้น "โลก ๆ" ให้ได้ ก็คือ ต้องรู้แจ้งให้ได้ว่า **ถ้ายังหวัง ยังจะเอา** แม้จะเอาสิ่งที่เรียกว่า "บุญ" ว่า "กุศล" เป็นลม ๆ แล้ง ๆ ชนิดสวรรค์ชนิดวิมานอย่างไร ก็อย่าหวัง อย่าเอา ยิ่งจะเอา "ลาภวัตถุ" มาตอบแทน เอา "ยศ" มาตอบแทน เอา "สรรเสริญ" มาตอบแทนนั้น ก็ยิ่งเห็นได้ชัด ๆ ว่า **เรายัง "เอา" ไม่ใช่ "ทาน" หรือ "ให้" แต่มันกลายเป็น "แลก" หรือ "ซื้อ"** จงพยายามใช้ปัญญา ให้เห็น ให้ได้ เห็นให้ออก แล้วจะไม่งง ไม่สงสัยจริง ๆ *แต่ไม่ใช่หมายความว่าโลกหน้าไม่มีหรอกนะ ! จงอย่าเข้าใจผิด*

ถ้าใครยังไม่บรรลุ "นิพพาน" แล้ว โลกหน้านั้น มีแน่ ๆ ซึ่งจะไปนึกถึงทำไมกันล่ะ ! ถ้าเราทำดี ทำบุญแล้ว "ผล" แห่งอานิสงส์ มันจะไปเป็นของใครกัน ? มันก็เป็นของเราวันยังค่ำนั่นเอง ! ที่กำลังอธิบายนี้ ขอให้เห็นให้ได้ว่า อะไร คือ ดี คือ บุญ คือ ประโยชน์อันแท้ ๆ ก็เมื่อเราทำ "ทาน" เป็นคุณงามความดีออกขนาดนั้น แล้วยังจะไปมี "โลภ" อันเป็นบาป เป็นความไม่ดี อยู่อีกทำไม ? **จงอย่าได้ "คิดเอา" ในการ "ให้" นั้นอยู่เลย "ให้" คือ ไม่โลภ คือ ไม่เอา** ก็เมื่อ "ให้" แล้ว ยังมี "โลภ" อยู่ และเป็น "โลภ" ในสิ่งหยาบ ๆ อยู่แท้ ๆ ด้วย ก็ยิ่งหยาบกันใหญ่ หรือ แม้โลภแค่สวรรค์ หรือ โลภในจิตที่สุขุมละเอียดยิ่งกว่านี้ ถึงขนาดขั้น "ปีติ" กระทั่ง "สุข" ก็ตาม ก็ยังล้วนเป็นอุปกิเลส ซึ่ง **ผู้ยึดหวังอยากเสพย์ ก็ล้วนยัง "โลภ"** จงหัดเรียนรู้ "อุปกิเลส" ให้เข้าเรื่องเข้าแถวให้ดี ๆ อย่าไปมัวคิดปักใจอยู่แต่ว่า "อุปกิเลส" หรือ "ภวตัณหา" นั้น มีแต่สภาพที่เกิดกับจิตเมื่อเข้า "ฌานหลับตา" อยู่เท่านั้น ถ้าใครหลงยึดมั่นแคบ ๆ อยู่แค่นั้น มันก็งมๆ คลำๆ กันอยู่นั่นเอง ก็เลยทำให้**เข้าใจไม่ได้สักที** *แม้แค่ความรู้เรื่องของ* **โลภมูลจิต** *เพียงแต่ว่า* **"การให้" คือ การไม่เอา !** เมื่อหมายว่า**ไม่เอา** แต่ยังจะ**เอา**สวรรค์ **เอา**ปีติ **เอา**สุขต่างๆ อยู่ อย่างนั้นหนะหรือ คือ **"ให้" ! ?** นั่นมันการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยนต่างหาก คิดดูดี ๆ พิจารณาให้ออก เมื่อเป็นการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยนเสียแล้ว มันก็ไม่ใช่ "บุญ" ไม่เป็น "ผลานิสงส์"

เราต้องไม่มี "ความโลภ" ใดๆ ในจิตให้หมดจดผุดผ่องบริสุทธิ์ หรือคือทำจิตให้อยู่**ในสภาพ "ไม่เอา"** ให้ละเอียดหมดจด เราจึงจะได้ "สุญญตจิต" ได้ "วิมุตติจิต" ได้ "วิสุทธิจิต" จึงจะเป็นที่**ว่าง**พร้อมจากโลภะ โทสะ โมหะ เพราะแม้เศษเสี้ยวแค่ "ปิติ" อันเป็น "อุปกิเลส" ที่รู้ได้ยากกว่า **โลภะมูลจิต (จิตโลภ)** ขั้นหยาบๆใดๆ เราก็พยายามไม่ให้มี แม้แต่ "อุเบกขา" (ความวางเฉย) แท้ๆ ที่เราจะต้องทำให้แก่ตนให้ได้ตลอดทุกครั้งคราก็ยังเป็น "อุปกิเลส" ชั้นสุดท้าย (ซึ่งเราก็ได้พูดกันมายาวเหยียดแล้ว) ที่จะต้องทำปัญญาให้แจ้งอีกว่า ไม่ใช่จะไป**ยึดเสพย์ "อุเบกขา" เห็นว่า มันเป็น"สุข"** จนไม่ต้องคิดอะไรไม่ต้องทำอะไร อย่างนั้น ก็ทำยังไม่ถูก *แต่ถ้าทำถูก ! ทำได้คราใด ก็เป็นการทำ* "นิโรธสมาบัติ" ลืมตา *ครานั้น*

ความสูงสุดนั้น **จะทำให้ได้ถึงขนาด "ว่าง" ให้เป็นไปตามจังหวะของความเป็นไปในชีวิต ทุกขณะทุกเวลาที่เราประสพ ที่เราสัมผัส กระทบแตะต้องอยู่เป็นปกติธรรม ในชีวิตประจำวัน ตามความเหมาะสม พอควรเสมอๆ** จึงจะเรียกว่า พ้นไปเกลี้ยงสิ้นจาก **"อภินิเวสายะ" (ความยึดมั่นถือมั่น, ยังมีการสร้างที่อยู่ให้แก่จิต)** หรือ สิ้น **"มมังการ" (ความเห็นแก่ตัว, ยังมีการยึดติดอยู่ในจิต)** เพราะทุกบทบาทมันจะเป็นไปตามความเป็นจริงอันแท้จริง มีเหตุมีปัจจัย(ยถาภูต) ต้องพบต้องปะ ต้องกระทบ ต้องสัมผัส แรงบ้าง เบาบ้าง นั่นคือ "อนัตตาธรรม" แต่แม้จะอย่างไรเราก็จะ "วางจิต" ให้เป็น จะต้อง "ว่าง" ให้ได้ทุกประการ จึงจะเป็นผู้ทำบุญ ก็ตาม ทำ "ทาน" ก็ตาม สร้างกุศล ก็ตาม ได้เป็น "มหัปผลา" มีผลมาก ได้เป็น "มหานิสังสา" มีประโยชน์สูง เพราะมี พลวปัจจัย ถึงขั้น "นิโรธสมาบัติ"

จงทำ "ทาน" ให้เป็น "ปรมัตถประโยชน์" กันเถิด จึงจะเป็น "เอกายนมรรค" คือ ถูกทางที่เรียกว่า **ทางเส้นเดียวที่จะเข้าสู่นิพพาน (ทางเอก)** *เพราะได้ทำ "ทาน" อย่างมีปัญญา "ทาน" โดยมีสติปัฏฐาน คือ เรารู้ตัวรู้ตนให้ได้ที่ "จิต" ของเรา ไม่ให้ "จิต" ของเรามี "ตัวโลภ" เกิดอยู่ใน "จิต" ได้แม้น้อยนิด นั่นแลดีที่สุด สูงสุด โดยนัยประการฉะนี้* แต่อย่าไปหลงเข้าใจเลยเถิดไปว่า

"สร้างบาป" ก็สร้างด้วย "จิตว่าง" บ้าง แล้วนิกกระหยิ่มจะเป็น "สุญญตจิต" ลงไปด้วย เลยคิดว่า ตนพ้นภัย พ้นเวร ถ้าใครทำบาปก็จงรู้เถิดว่า เพียงแค่ในชาตินี้ชีวิตนี้โลกนี้ มันจะยังไม่พ้นภัยไปได้เลย เช่น ฆ่าคนแล้วก็ทำจิตว่าง ดั่งนี้ ในโลกนี้ก็จะโดนแม้ทางกฎของสังคมก็จะจับไปลงโทษ หรือ ญาติเพื่อนฝูงเขาก็จะพากันพยาบาท หรือ แก้แค้นอยู่นั่นแหละ อย่าพูดถึงชาติหน้าโลกหน้า อันเป็นเรื่องที่รู้ได้ยาก และมันก็ยังมีอยู่จริงนั้นให้ยากกันอีกเลย ทั้งยังเรื่อง "จิตวิญญาณ" ของผู้ถูกฆ่า ก็ยังจะผูกพยาบาทอีกเล่า ! มันละเอียดนักพูดในที่นี้ไม่ไหว ลองคิดดูแต่เพียงว่า คนที่มีเงินให้คนขอ คนกู้ได้ แล้วให้เงินแก่ใคร ๆ ไป โดยไม่คิดว่าจะเอาคืนนั้น (คือ ทำจิตว่างวางเฉยเสีย) ย่อมเลิกแล้วต่อกันได้อย่างดีสนิทด้วย แต่คนผู้ไม่มี "เงิน" ไปกู้เขามา ก็ดี ขอเขามา ก็ดี หรือ ยิ่งไปตีปล้นเขามานั้น แล้วผู้เอาของเขามานั้นจะถือว่า "เลิกกัน" (คือ ทำจิตว่างวางเฉยเสีย) ได้ล่ะหรือ ? เจ้าของเงินเขาจะวางเฉยกับคุณหรือ ? ก็โดยนัยเดียวกันกับผู้ทำบุญ และ ทำบาป "คนทำบุญ" จึงมีสิทธิ์ "วาง" แล้วเป็น "อโหสิกรรม" ได้ แต่ "คนทำบาป" นั้น แม้ตนจะทำที่ "วาง" ทำ "จิตว่าง" ให้โก้แสนโก้อย่างไร ก็ไม่เป็น "อโหสิกรรม" ไปได้

พระอรหันต์จึงต้องรู้จัก "จิต" ให้หมด รู้ให้แจ้งสิ้นรอบจริง ๆ แม้แต่เรื่องลึกซึ้งขนาด "สสังขาริกจิต" ต่าง ๆ (เชื้อแห่งเหตุอันเป็นที่สุด) จึงไม่ใช่จะหัวเราะก็ไม่รู้เหตุ มี "อเหตุกจิต" แอบๆ เป็น "อสังขาริกัง" อยู่ ถ้าจะห้ามหัวเราะให้แก่ตนก็เลยห้ามไม่ได้ เพราะไม่รู้ "เหตุ" (ไม่แจ้งใน "สมุทัย") หรือไม่รู้จักจิตที่เป็น "สสังขาริก" หรือถือว่า เป็น "อเหตุกกิริยา" เสีย พระอรหันต์สักแต่ว่าหัวเราะหรือ หัวเราะด้วยจิตว่างกระนั้นหรือ ? แท้จริงก็เปล่าเลย ! พระอรหันต์หัวเราะเพราะมี "โสมนัส" กระตุ้นเตือนเช่นกัน จึงจะต้องรู้ไปจนกระทั่ง "สสังขาริก" (ตัวกระตุ้นเตือน) ตัวนี้ให้ถูกต้องให้ได้ด้วย จึงจะดับแม้แต่การ "หัวเราะ" ได้ ถ้าประสงค์จะดับ แต่ถ้าไม่ประสงค์จะดับ ยังเห็นว่า มันก็**เหมาะควร (อรหัง) สมดุลย์ปานกลาง (มัชฌิมา) พอดีแล้ว (สัมมา) ได้ประโยชน์เป็นไปโดยงามแล้ว (โสภณ) สำหรับขณะนั้นตามกาละเทศะ** *(แต่ที่จริงการหัวเราะนั้น ก็ยังไม่ใช่*

"โสภณจิต" ที่แท้ มันยังเป็น "อโสภณจิต" คือ จิตที่ยังไม่ดีไม่งามแท้ๆ อยู่โดยตรงนั่นเอง นักอภิธรรมที่เรียนรู้มาแล้วก็ย่อมรู้ จึงเป็นเพียงการ "อนุโลม" และ "ปฏิโลม" ตามความเหมาะควรเป็นที่สุด ที่เรียกว่า "อรหัง" เท่านั้นเอง) ก็ให้มัน "เกิด" ให้มันดำเนินไป ก็ไม่ต้องดับ วางเฉยเสียในขณะการหัวเราะนั้น "เกิด" อยู่ ให้มี "ปัญญินทรีย์" (ปัญญาเจตสิก) รู้เท่าทันการเกิดนั้นอยู่ ก็นั่นแหละคือ ผู้รู้แจ้งสิ้นใน "อเหตุกกิริยาจิต ดวงที่ ๓" (โสมนัสสหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง) โดยมี "โสมนัส" นั่นแหละ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิด แต่ดูเหมือนมันเกิดพร้อมๆ กัน หรือ รวมๆ กันอยู่ (สหคตัง) สำหรับผู้ที่ไม่รู้เท่าทัน จึงได้จัดจิตตัวนี้ไว้ในหมวด "อเหตุกะ" ท่านผู้รู้แจ้งได้ก็เป็น "สเหตุกะ" ไปหมด และ "จิต" ตัวที่ไปรู้ "อเหตุกกิริยาจิต ดวงที่ ๓" นี้อีกที จึงเป็น "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘" คือ รู้เพียงว่า "สสังขาริก" นั้นมี "เหตุ" นะ ! มี "เหตุ" นะ ! แต่ยังไม่ตาม "จับ" หรือ ตาม "ดับ" เหตุนั้นเท่านั้น ถ้าตามจับ และ ดับเหตุนั้นอีกที ก็ใช้จิตดวงที่ชื่อว่า "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๖" (อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง) แต่ไม่ใช่ "จิต" ดวงที่ ๖ นี้หรอก ทว่า*เป็นดวงที่ละเอียดสุขุมลึกซึ้งกว่า "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๖" จริงๆ ไปอีก ซึ่งมีงานมีหน้าที่มีลักษณะเหมือนกันเท่านั้นเอง* (ที่ไม่เหมือนกันทีเดียว ก็ตรงที่ความลึกซึ้งมีคุณภาพหมุนรอบเชิงซ้อนยิ่งไปกว่า ดวงที่ ๖ นอกรอบหนึ่ง หรือ มี "ปริวัฏฏ์ ๓" เพิ่มขึ้นไปอีกชุดหนึ่ง) **ดังนั้น ผู้รู้แจ้งแทงทะลุแล้วในสภาวะ ก็ละไว้ใน "ฐานที่เข้าใจ" ได้เลย**

สำหรับผู้ "จบวัฏฏะ" ผู้เข้าใจ "ความวนของสิ่งที่ยังเกิดอยู่" ผู้รู้แจ้งฉลาดเท่าทันในความ "เกิด" ดีแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่าง **จึงจะ "วาง" ให้เป็นที่สุด ทำ "อุเบกขาสหคตัง" เป็นขั้นสุดท้าย และต้องมี "ญาณสัมปยุตตัง" ให้เป็นที่สุดแห่งที่สุด เป็นตัว "อธิปัญญา" เป็นตัว "ปัญญินทรีย์" ประกอบอยู่พร้อมสรรพเสมอๆ** ดังนี้ นี่คือผู้ที่มี "วิมุติ" (หลุดพ้น) และทั้งเป็นผู้มี "วิมุติญาณทัสสนะ" (รู้แจ้งในความหลุดพ้นนั้น ทั้งรู้แจ้งในประโยชน์สูง ประหยัดสุดแห่งกาละเทศะนั้นๆ ด้วย)

ถ้าประสงค์จะดับเศษเหลือ ที่เป็น "สสังขาริก" ตัวสุดท้ายนั้น ก็ดับได้จริงแท้ทันทีเด็ดขาด (สมุจเฉท) เพราะทั้งรู้แจ้งด้วยอำนาจ "ญาณ" และมีทั้งพละกล้าใน "วิมุติ" พร้อมจริงๆ ถ้าไม่ประสงค์จะดับ ก็ปล่อยตาม **ความเหมาะสมเป็นที่สุด (อรหันตัง)**

มันละเอียดลึกลับซับซ้อนเหลือหลาย **ถ้าไม่รู้จักมันจริง มันก็จะส่ง "ผลเกิด"** แม้บางทีเกิดจนโต จนเกินควร เกินพอดี จนเอียงไปอีกฝ่ายหนึ่ง(มหาอกุศล) แล้ว ก็ยังไม่รู้ตัวเลย เนื่องจากฆ่ามันไม่ถูกเหตุ ไม่ถูกตัวอยู่นั่นเอง คือ ยังมีจิตจำพวก "อเหตุกจิต" หลงอยู่ หรือ ยัง "ไม่มี" จิตจำพวก "อนุบัสสี" เกิดในตนนั่นเอง ประการหนึ่ง และหรือ ที่แท้นั้นส่วนมากยังมีจิตจำพวก "ทิฏฐิคตสัมปยุตตัง" คือ จิตยังมีความเห็นผิดประกอบอยู่นั่นเองแหละมากกว่า จึงได้มีพร้อมทั้ง "วิจิกิจฉาสัมปยุตตัง" และ "อุทธัจจะสัมปยุตตัง" คือ ทั้งสงสัยไม่ชัดไม่แจ้ง ทั้งไม่มีพลังมั่น เพราะยังมีเศษแห่งความพุ้งซ่านของจิตบ้าง ความเก้อเขินสะทกสะท้านบ้าง*(คือ ทั้งยังไม่รู้แท้เป็นที่สุด ทั้งยังไม่แม่นมั่นกล้าหาญเด็ดเดี่ยว)* ร่วมอยู่ด้วย อันเป็น "โมหมูลจิต" แท้ๆ เป็นจิตโง่ จิตหลงงมๆคลำๆ จิตของผู้ยังไม่ยอม**เข้าทิศเข้าทางเป็นทหารเข้าแถว**สักทีนั่นเอง

หรือเก่งขึ้นมาอีก เป็นอย่างเก่ง ก็จิตจำพวกรู้ตัวเหตุ แต่ดับมัน หยุดมันไม่ลงไม่เด็ดขาด (คือ ยังมีพละยังไม่กล้า หรือ ยังมี "อุเบกขาสหคตัง" ยังไม่แก่นั่นเอง) ก็เป็นระดับๆ มากหลากหลายชั้นเชิงอยู่ยิ่งนัก และที่สุดแม้จะดับสิ้นใน "สสังขาริก" ใด ก็ยังมี "ญาณสัมปยุต" อยู่กับ "อนัตตาธรรม" อันใหม่อยู่ต่อไปตามที่ขันธ์ ๕ ของท่านผู้นี้ยังไม่แตกดับจากกันจริงๆ อยู่นั่นเอง (ยังมีชีวิตเป็นปัจจัย) เป็นธรรมดาธรรมชาติที่ยังไม่สิ้น "ชาติ" แท้ๆ (นิโรธอันตะแห่งกายใจร่างนี้) ยังไม่ถึงที่สุดแห่ง "สุญญตาธรรม" ตัวท้ายสุดเป็น "อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ" ก็เท่านั้นเองชีวิต !

จิตขั้น "มหากิริยาจิต" ขั้นสุดท้ายจริงๆนั้น มันเป็น **"อุเบกขาธรรม" (อุเบกขาสหคตัง) ขั้นละเอียดสุดยอด** หากใครยัง**รู้จักมันอย่างไม่แท้ อย่างไม่แจ้งจริง** พร้อมทั้งยังไม่**หมดหลง-หมดติด**มันได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนละก็

ยังถือว่า ยังเป็น "อุปกิเลส" ขั้นสุดที่เรียกว่า **"นิกันติ"** เศษเสี้ยวสุดท้าย กันเลยทีเดียว ซึ่งมันทั้งสุขุมลุ่มลึกทั้งซับซ้อนเวียนวนอันเรากำลังพูดถึงมันมาเรื่อย ๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า วกแล้วเวียนเล่าอยู่ใน **"พหุสัจจะ" หรือ ในเรื่องของ "พรหม"** ตอนนี้ ถ้า "จิต" ดวงไหนไปหลง "จุติ" (เคลื่อนเข้าไปจอด) อยู่ตรงนั้น ก็เป็น "อัตตา" (ยังมีตัว) อยู่ ณ ที่นั้นแน่ๆ จึงอย่าหลง "จอด" กันเลย มันได้ชื่อว่าเสพย์ ได้ชื่อว่า ยึดติด จงพยายาม "รู้" มันให้ได้เข้าใจมันให้จริง ถูกสภาวะเถิด *เมื่อ "จิต" ดวงใดของเรา เข้าไป* **"รู้ชัดแจ่มแจ้ง"** *ในเจ้า "จิต" ตัวนี้จริง ๆ ทีใด ก็เป็น "โลกุตตรจิต" เป็น "มัคคจิต" ทุกทีไปแต่ละครั้งแต่ละระดับ เมื่อ "จิต" ดวงใดของเรา* **ทั้งรู้ ทั้ง "วาง" ได้พร้อมสรรพหมด** *ไม่ยึดติด ไม่หลง "จอด" ไม่หลงเสพย์ เป็น "สุข" แม้แต่ใน "สุญญตวิมุติ" จิตรู้แจ้งเหตุกระตุ้น (สสังขาริก) ด้วยบุญญาอันยิ่งยอด (ญาณสัมปยุตต) และวางเฉยอยู่พร้อม (อุเบกขาสหคต) ก็คงมีแต่ "บุญญาเจตสิก" คือ "รู้" ความเป็นจริงอันแท้จริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) ตามเหมาะตามควรอย่างยิ่งสุด (อรหันต) แล้วอย่างนี้ และรู้ชัดว่า ยังมีความเกิดอยู่แม้ในบัดเดี๋ยวนี้ และเราก็วางเฉยอยู่เช่นกัน ณ บัดเดี๋ยวนี้ลงไปทันที (ดับ) ได้สำหรับเรา ทั้งเข้าใจด้วยว่า สิ่งที่เราให้ "เกิด" อยู่นั้น เป็นคุณงามความดีดอก (ไม่ใช่ความชั่วร้ายความเลวเลย) เหมาะกาละเหมาะเทศะจริง ๆ เรามีบุญญารู้และยังจำได้เป็น "อตีตภวังค์" (พลังงานศักย์) หรือ เป็น "สัญญา" ของเราอยู่นั่นเอง นี่แหละคือ* **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** *อันมีความหมายว่า* **สัญญาก็รับอารมณ์แล้วอยู่ "ความดับ" ก็ยังมีอยู่ หรือ ดับสนิทซึ่งกิเลส และมีสัญญาเสวยอารมณ์แล้วอย่างชัดแจ้ง เป็น "สัจฉิภาวะ" อยู่ทีเดียว มิใช่หมายความว่า "ดับทั้งสัญญาเวทนา"** *เป็นคนมืดคนบอด ไม่มีสภาพรู้อยู่เลย* **ตามที่เข้าใจกันอยู่ในวงการธรรมะมากหลายนั้น ไม่เลย !**

ถึงกระนั้น **เราก็มิได้ยึด "เหตุแห่งคุณงามความดี" นั้น มาหลงมัวเมาจนหมกมุ่นเลย** *มันเป็น "สสังขาริก" อันสุดด้วยจริง ๆ เป็นเหตุชักจูงให้เราทำ "กรรม" ต่างๆ อยู่ให้ดีที่สุด* แต่เราก็ทำเพียงให้เสร็จ ให้มีแล้ว หรือ ให้ดีที่สุด

แล้วก็แล้วกัน เรียกว่า เป็นกรรมที่เป็น "อโหสิกรรม" ดังนี้ (**อโหสิ** แปลว่า ได้เป็นแล้ว, ได้มีแล้ว)

"จิต" ตัวสุดท้ายนี้ จึงเป็น "นามธรรม" **ตัวท้ายสุดสูงสุด** ยิ่งกว่า "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘" โดยนัยเช่นนี้ **เพราะมันเป็น "ตัวรู้"** (นาม) **เป็นธาตุรู้ตัวปลายโต่ง** (**"ปัญญาเจตสิก" เจตสิกตัวที่ ๕๒**) ส่วน "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘" นั้น กลายเป็น "ตัวถูกรู้" (รูป) พ้นสภาพจิต พ้นสภาพเจตสิก จึงเป็น "รูปธรรม" (รูปจิต) ดังนั้น **ตัวรู้ตัวสุดท้ายจริงๆ** ฉายา หรือ บัญญัติ จึงจบลงเป็นภาษาซ้ำกับ "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๖" ว่า *"อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง"* เป็นดวงที่เกิดหลัง "มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘" ใครจะนับมันเป็นดวงที่ ๘ ก็ตามใจ เพราะมันประหนึ่งดวงที่ ๘ แต่มันก็ประหนึ่งดวงที่ ๖ สภาพเช่นนี้แหละ คือ **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" (ปริวัฏฏ์ ๓) อันวนแล้ววนลึก** เข้าใจกันได้ยากเหลือเกิน เพราะมันเป็นสภาวะแห่ง "อนัตตาธรรม" ทั้งเป็นอยู่ดังนี้เอง ยังไม่จบจริงลงได้เลย ตราบที่ยังไม่สิ้น "สมมุติสัจจะ" โดยสิ้นเกลี้ยง จึงเรียกว่า **"อนันตัง"** และแล้วมันจะ "ดับ" ลงด้วย "ความไม่ยึดมั่นถือมั่น" หรือ ไม่หลงสร้างแดนสร้างวิมานสร้างเวียงวัง (อภินิเวสายะ) หรือ ไม่สร้างนิวาสสถานจอดแช่อยู่ ณ ที่นั้นอย่างแท้ๆ จริงๆ ตามปัญญาอันยิ่งยวดของพระอริยะท่านนั้นๆ เป็นสัจธรรม เพราะแทงตลอดแล้วใน "อนัตตาธรรม" และรู้แจ้งและรู้เท่าทันแล้วใน "วัฏฏะ" นั้นๆ

"เหตุ" ทั้งหลาย จึงอยู่ที่ **"ปัญญา" ชั้นสุดของพระอริยะเอง** เรียกว่า "ปัญญาวิมุติ" และ "ผล" ที่เป็นความดับทั้งหลาย (นิโรธของพระอริยะแท้จริง หรือ "นิโรธอริยสัจ" ตามความหมายแท้ๆ ของพระมหาสมณโคดมของเรา) ก็อยู่ที่ **ใน "จิต" ของพระอริยะเอง** เรียกว่า "เจโตวิมุติ" ซึ่งไม่ใช่ไปนั่งหลับตา**ดับจิต** แต่ **"ดับด้วยรู้" (อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง) ผู้มี "วิมุติ" สองอย่างนี้จริง พร้อม ถูก ตรง แท้ ก็เป็นผู้บรรลุ "อุภโตภาควิมุติ" คือ หลุดพ้นแล้วสิ้นทั้งสองส่วน ทั้งปัญญา**

ก็ช่วย "ดับ" เรียกว่า แม้สัมผัสอยู่ก็วางได้สนิท ทั้งเจโตก็ "ดับ" แท้ๆ เรียกว่า ไม่มีการเกาะยึดติดให้เป็น "ธุลีทุกข์" ใดๆ อยู่ที่จิตเลย ไม่มีแม้อุทธัจจะใด และ ทั้งภายในทั้งภายนอกเป็นที่สุด โดยประการดังนี้ จึงจะเรียกว่า เป็นผู้บริสุทธิ์พร้อมทั้งกายนอก และ กายในสิ้นเชิง ครบ "บริสุทธิคุณ" อันยิ่งแท้ *เป็นการ "พ้นทุกข์" ทั้งตื่นๆ และในขณะจิตอยู่ในสภาวะ "กามวิถี" และ "พ้นทุกข์" ได้ทั้งที่นอนหลับ หรือ นั่งหลับ เดินหลับ โดยจิตคงตั้งมั่นอยู่เป็น "อัปปนาวิถี" หรือ ที่สุดแม้จะอยู่ใน "ภวังค์" ทั้งหลายก็ล้วนอยู่อย่าง "พ้นทุกข์" และแล้วกำลังสร้าง "กุศล" อยู่ทุกขณะ ตราบที่ยังไม่ "ดับขันธ์" หมดสิ้นแตกจากกันไป การยัง "ผุดเกิด" เป็น "โอปปาติกะ" อยู่ใน "ภวังค์" จึงยังคงเป็น "การเกิด" เพื่อ "กุศล" ทั้งนั้น ไม่มี "ความเกิด" ใด ที่เกิดอยู่เป็น "บาป" ฉะนี้เอง จึงเรียกว่า พ้น "อนาคามี" หรือ ไม่มีภพ ไม่มีแดน ไม่มีเขตคามใดๆ อีกแล้วที่ยึดเป็นของตน มันเป็นความเกิดของความเกิด*

เพราะ "ความเกิด" ใดๆ จะมีได้โดยไม่มี "เหตุ" ไม่มีอะไรเป็น "เชื้อปรุง" (อเหตุกะ หรือ อสังขาริก) มาก่อนนั้น ไม่มีจริงๆ พระพุทธเจ้าของเราทรงสอนแต่สิ่งที่มีเหตุทั้งสิ้น อยู่ใน "อริยสัจ ๔ ประการ" ผู้รู้ "เหตุ" บั้นสุดท้าย จนถึง "อุเบกขาธรรม" หรือ สร้าง "อุเบกขาจิต" ตัวสุดท้ายให้เป็นตัว**วาง** และ **วาง**แม้แต่ "นิโรธสมาบัติ" หรือ **วาง**แม้ที่สุด "นิพพานธรรม" แท้ๆ ได้ ผู้นั้นก็ได้ "อรหัตตผลจิต" ขั้นสุดทุกที่ไป และมันจะ**สุดอย่างสูงขึ้น** ๆ ไปทุกที่ๆ ไม่มีที่หมาย ไม่มีที่เกาะ **มันเป็น "อนันตัง" ไม่มีที่สิ้นสุด** มันมีแต่ไปเรื่อยๆ ตามเหตุ ตามปัจจัยที่ยังไม่แตกสลายเกลี้ยงอย่างเด็ดขาดเป็นที่สุด อยู่ตราบใด ผู้มี "สอุปาทิเสสนิพพาน" นับตั้งแต่ได้ "อรหัตตผลจิต" เป็นสมุจเฉท แห่งความเป็นพระอรหันต์ ก็ยังเป็นไปตามฐานะของผู้มี "สอุปาทิเสสนิพพาน" อยู่ตราบนั้น คำว่า *"วิญญาณัง อนิทัสสนัง* **อนันตัง** *สัพพโตปภัง ฯ"* ใน "เกวัฏฏสูตร" ที่เคยนำมากล่าวถึงหลายที่ จึงมีความหมายลึกซึ้งเหลือแสน

และดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ ใน "โรหิตัสสสูตร ที่ ๒" อังคุต. จตุก. ข้อ ๔๖ นี้ ก็สนับสนุนอีก

"ดูกรอาวุโส สัตว์ย่อมไม่เกิด ย่อมไม่แก่ ย่อมไม่ตาย ย่อมไม่จุติ ย่อมไม่อุบัติในโอกาสใด เราไม่กล่าวโอกาสนั้นว่า **เป็นที่สุดแห่งโลก ที่ควรรู้ ควรเห็น ควรถึง "ด้วยการไป"** *(หมายความว่า อย่าไปเสียเวลากับมันเลย ที่จะไปควานหาสถานที่อันหมายใจว่า จะเป็น "ที่สุด" ที่สัตว์ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุบัติ และมันไม่ใช่ "ที่สุด" แห่งโลก ที่ควรรู้ ควรเห็น หรือ ควรไปให้ถึง ให้ได้เอาด้วย ถ้าใครไปมัวคิดเช่นนั้น จะรู้ให้ได้เช่นนั้น หรือ จะไปให้ได้เช่นที่ว่านั้น ตายเปล่าน่า ! ! ตายแล้วตายเล่าอยู่นั่นเอง ไม่ควรหรอก)*

และเราย่อมไม่กล่าว **การกระทำที่สุดแห่งทุกข์ เพราะไปไม่ถึงที่สุดแห่งโลก** *(คือ จะ "อวจร" หรือ เดินทาง หรือ จะขอรู้ขอเห็นไปให้หมดทุกบัญญัติ ทุกภาษา ทุกวิชาความรู้ หรือ ทุกถิ่นทุกแดนที่เรียกว่า "โลก" เช่น โลกพระจันทร์ พระอาทิตย์ จักรวาล ก็จะไปให้ถึง หรือ ยิ่งกว่านั้น โลกแห่งมหาเศรษฐี ก็จะเป็นให้ได้ โลกที่พรั่งพร้อมไปด้วยยศศักดิ์ สรรเสริญ ก็จะขอได้ขอเป็นเสียก่อน หรือ โลกนรก โลกแห่งกามทั่วไป สุดโลกแห่งเทวดา โลกแห่งพรหมสิ้นหมดทุกโลกทุกชั้น ดังนี้ เป็นต้น* (ซึ่งจะขอเป็นขอไปให้ถึงหมดนั้นไม่ควรเลย) *คำว่า "อรหันต์" หรือ ผู้กระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้แล้วนั้น จะไม่ใช่ผู้รู้ ผู้เห็น หรือ ผู้ไปถึงจนหมดสิ้น "โลก" ทั้งหมด ดังกล่าวนั้นเลย)*

แต่เราย่อมบัญญัติ **โลก** เหตุเกิดแห่งโลก ความดับแห่งโลก ปฏิปทาเครื่องให้ถึงความดับแห่งโลก **ในร่างกายยาววาหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย "สัญญา" และ "ใจ" เท่านั้นเอง ฯ"** *(เพราะฉะนั้นตรวจ "ใจ" ของเรา รู้ "โลก" ในใจของเรานี้ ให้ถ่องแท้ว่า มันเที่ยวได้ไปทำ "สัญญา" มั่นหมายยึดจริง เอาจัง สำคัญว่า เป็นของแท้ของเที่ยง เป็นเรื่องจะเอาเป็นเอาตายในอะไรกันบ้าง ? แล้วก็ดับ "โลก" ที่ได้ไปยึดไป "สัญญา" นั้น ๆ ฉีกสัญญานั้นทิ้งเสียเถิด อย่าไปหลงมุ่งหวังตั้งหน้าก่อ ตั้งใจจะดำเนินไปให้มันเกินขอบเขตแห่ง "ชีวิต" อันตั้งอยู่ได้แล้วเพียงพอดีให้หนักนักเลย จงรู้ความพอแห่งชีวิตแท้ และจงทาน หรือ แจกคืนให้แก่โลกทันทีที่เราพอ และ มีส่วนเกินขึ้นมาเมื่อใด จงมี "ตน" เป็นตัวอย่างแห่ง ความเป็นผู้มักน้อย ความเป็นคนรู้จักพอ ความเป็นผู้รู้หยุด รู้ระงับ รู้จุดจบ รู้ดับ รู้ "ตาย"*

จึงจักได้ชื่อว่า "ครู" ผู้เกื้อกูลโลกด้วยธรรม ชื่อว่า "พระ" ชื่อว่า "อริยะ" ชื่อว่า ศิษย์สาวกพระสมณะโคดม)

"คมเนน น ปัตตัพโพ โลกัสสันโต กุหาจนัง น จ อัปปัตวา โลกันตัง ทุกขา อัตถิ ปโมจนัง ฯ

ตัสมา หเว โลกวิทู สุเมโธ โลกันตคู วุสิตพรหมจริโย โลกัสส อันตัง สมิตาวิ ญัตวา นาสิงสติ โลกมิมัง ปรัญจาติ ฯ"

อันแปลความว่า "ในกาลไหนๆ **ที่สุดแห่งโลก**อันใครๆไม่พึงถึง"ด้วยการไป" *(คือ ความเป็น"ที่สุด" แห่ง ความวน หรือ ความมี–ความเป็น นั้น ใครๆก็ไม่อาจจะไป เห็น ไปเป็น ไปมีให้ครบให้ถ้วนสิ้นได้ เพราะมันล้วนเป็น"อนันตัง"จริงๆ)* และการเปลื้องทุกข์ ย่อมไม่มี ถ้ายังไปมัวเมาอยู่ว่า ยังไม่ถึงที่สุดแห่งโลก *(คือ อยากจะรู้นั่นรู้นี่ "นอกตน" และอยากไปให้ถึง หรือ สัมผัสให้ได้ ไม่รู้พอ ไม่รู้หยุดนั่นแหละ คือ ตัวการใหญ่)*

เพราะฉะนั้น ท่านผู้รู้แจ้ง"โลก" มีปัญญาดียิ่ง ถึงที่สุดแห่งโลก มีพรหมจรรย์อยู่จบแล้ว เป็นผู้มีบาปอันสงบ รู้ที่สุดแห่งโลกแล้ว *(คือ รู้ในกายยาววาหนาคืบกว้างศอก อันมี"สัญญา" และ "ใจ"นี่เอง และรู้"รอบแห่งโลก"ที่เรียกว่า "วัฏฏะ"ของจิตในตนตัวเราจริงๆด้วย จึงจะดับ"โลก"นั้นได้ ทั้งมีปัญญารู้ชัดว่า "โลก"ไม่น่าหลงเลย "โลก"มันไม่มีอะไร มันเกิดอยู่ ก็เพียงมีเหตุมีปัจจัยอยู่เท่านั้น)* ย่อมไม่หวังโลกนี้ และ โลกหน้า ฯ"

จึงควร**รู้"จุดจบ"ให้ได้ทุกจุด** และ**รู้"กุศล"ให้ได้ให้ชัด** หากจะทำ หรือ มี"กรรม"ใดจะต้องทำ เราจะ**มีเพียง"กุศลกรรม"** และจะ"**รู้จุดจบ**" คือ แม้จะ**ทำ**"กุศลกรรม"ใด ก็จะ**ทำ**เพียงให้แล้ว ให้เสร็จไปอย่างดีที่สุด*(อโหสิ)* แล้วเราก็**เลิก**เกี่ยวข้อง*(อสังสัคคะ)* **ไม่หลง**บุญ หลงกุศล **ไม่ติดยึด**เสพย์แม้สวรรค์อยู่จริงๆ*(นิสสัคคะ)* มิฉะนั้น เราก็จะยังมี"อวจรจิต" คือ จิตที่ยังเตลิด จิตที่ยังมี"ภพ" จิตที่ยังมี"โลกหน้า"อยู่ตลอดไป แม้"โลกนี้"ปัจจุบันนี้ เราก็จะต้องไม่หลงยึดเอากรรม และ จิตใดๆ

มาเป็นของตนอีก ถ้ามีความหวัง มีการติดยึดเอาอะไรเป็นของตนเป็นของตัวกันอีก ก็ไม่เรียกว่า "อรหันต์" หรือ "อรหัตตผลจิต" กันได้สักที และ "ผลจิต" แค่จบในช่วงสั้น ช่วงเล็ก ช่วงน้อยใดๆ ที่นักปฏิบัติธรรมต้องเพียรสั่งสมใส่ตน ก็เลยไม่ได้ ไม่ถึงกันเลยสักครั้ง สักดวงจิต "ตทังควิมุติ" ก็เลยไม่มี "วิกขัมภน-วิมุติ" ก็ไม่มี แล้วจะไปหลงหวัง "สมุจเฉทวิมุติ" เอาเมื่อไหร่กัน ? **จงรู้ "หยุด" รู้ "จบ" รู้พอตามควร ให้ได้เสมอๆ บ่อยที่สุดๆๆๆ เทอญ และขอให้เป็นผู้ "เปลืองโลกน้อยที่สุด" เถิด**

สรุปความ ทุกอย่างต้องมี "เหตุ" จึงยังมีชีวิต หรือ เรียกว่ายังมีสิ่งที่ "เกิด" อยู่

ข้อควรทำ จับ "จิต" ของตัวเองให้ถูก "จิต" ที่มีรส เราเรียกว่า "เวทนา" บ้าง เรียกว่า "วิญญาณ" บ้าง เรียกว่า "ธรรมารมณ์" บ้าง ฯลฯ จิตที่เป็น "ตัวตน" คือ "จิต" ทุกชนิด แล้วเราจะให้เหลือเพียง "อุเบกขาจิต" หรือ "เจโตวิมุติ" กับ "ปัญญาวิมุติ" เท่านั้น เป็น รูป–นาม คู่สุดท้าย ในตน ตราบที่ยังไม่ตายขันธ์แตก

"พระอรหันต์" ในแบบพุทธแท้ๆ *จึงเป็นผู้ลืมตาโพลงๆ มีสภาพปกติและเป็นคนดีๆ ธรรมดา* ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ เหมือนเช่นคนธรรมดาปกติ **แต่มีพิเศษ ตรงที่ท่านมี "จิต" เป็น "อัปปนาวิถี" (มีจิตรับรู้สดใสเต็มไปด้วย "สติ" แนบแน่นมั่นคง) อยู่เสมอ** ทั้งที่เป็นอยู่ มีบทบาทอยู่ใน "กามภพ" กับคนอื่นๆ ทุกๆ คน ใช้ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย เหมือนคนทุกคน ที่เรียกกันว่า มี "กามวิถี" เต็ม เหมือนกัน แต่ใน "กามวิถี" นั้น ท่านมี "อัปปนาวิถี" อยู่พร้อม **ก็คือ ท่านมี "ฌาน" อันแนบแน่น มี "ฌาน" อันตั้งมั่น มีสติรู้พร้อมอยู่ในใจ ทุกขณะ ทุกอิริยาบถ อยู่ด้วย** ถ้าพูดตามสำนวนพระพุทธองค์ ก็คือ เป็นผู้ได้ไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก ในฌานทั้ง ๔ นั่นเอง

จงทำความเข้าใจ พระอรหันต์ในแบบ "พุทธศาสนา" แท้ ๆ ให้ดี ๆ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ของท่าน "รับวิถี" เต็ม แต่ท่านไม่มี "กาม" ไม่มีการใคร่อยากในทวารเหล่านั้น เพราะท่านเป็นผู้มี "วิภูตารมณวิถี" อยู่เสมอ ๆ คือ เป็นผู้มีอารมณ์ปรากฏทางใจ ชัดเจน แจ่มแจ้งมาก ทั้งเป็นผู้ปราศจาก "โมฆะวาระ" แห่ง "อติปริตารมณวิถี" จริง ๆ คือ เป็นผู้พ้นวาระ ที่มีดวงจิตด้าน ท่านเป็นผู้มีจิต จะขันรับวิถีอยู่ ตลอดทุกขณะ การไม่รู้อารมณ์แห่งจิตของตัวเองนั้นไม่มีแล้วสำหรับท่านไม่ว่าวาระใดๆ ท่านพ้นวาระจมอยู่กับ "ภวังค์" แล้ว เนื่องจากท่านหมดสิ้น "ภวตัณหา" ทั้ง "วิภวตัณหา" ด้วย ไม่หลง "ภพ" ทุก ๆ "ภพ" จริง ๆ เป็นผู้ไม่ยอมให้เศษเสี้ยวของจิตตกไปอยู่กับ "ภวังค์" ไม่ว่าจะลืมตา หรือ หลับตา ก็จะเป็นผู้มีสติ–ปัญญาควบระคนอยู่อย่างดีเสมอ ๆ และโดยตรงแท้ ๆ "จิต" ของท่านปราศจาก "กามฉันทะ–พยาบาท–ถีนะมิทธะ–อุทธัจจะกุกกุจจะ–วิจิกิจฉา" อยู่ตลอดเวลา ในขณะลืมตาโพลงๆ นี้ เรียกว่า พ้น "นิวรณ์กิเลส" เป็นสมุจเฉทแล้ว **ท่านจะไม่มี "จิต" เป็น "ฌาน" อยู่ตลอดเวลาได้อย่างไร ?**

ก็ลองคิดดูดี ๆ **แม้แต่ผู้เคยเข้าใจในคำว่า "ฌาน" มาแล้ว ก็ดี** เพราะ **แม้แต่ "อุทธัจจะเจตสิก" (หรือ อุทธัจจะสังโยชน์)** ทุกตัว ท่านก็ต้องมี "ญาณสัมปยุต" ไม่ว่าจะเป็น "อุเบกขาจิต" หรือ จะเรียกเติมเข้าไปว่า "อุเบกขาเจตสิก" (อุเบกขาสหคต) ตัวเล็กตัวน้อยใด ๆ ท่านก็ยังจะเอา "เจตนาเจตสิก" *(ต้องเอา "เจตนา" เป็นที่ตั้ง เป็นจุดสุดเสมอ)* เข้าไปไล่ขับ "อุเบกขา" ออก เพื่อจะสร้าง "โสภณเจตสิก" ตามเหมาะตามควร แทนขึ้นในจิตอยู่เสมอ ๆ ให้เป็น "คุณงามความดี" (อัปปมัญญา) ตลอดเวลาที่ยังมีขันธ์ ๕ เป็น "จิต" ที่ไม่เหลือเศษ **แม้แต่ "วิจิกิจฉาเจตสิก"** อันเป็น "อกุศลเจตสิก" ตัวสุดท้ายออกปานนี้ ดังนี้แล้ว *จะเรียกท่านไม่มี "ฌาน" ได้อย่างไร ?*

ถ้าไม่มี "ฌาน" ก็ไม่สามารถรู้ทะลุถึง "อรูปจิต" ต่าง ๆ ที่ละเอียด เช่น พวก "เจตสิก" ทั้งหลาย เราก็เรียกว่า เป็น "อรูปจิต" หรือ เป็น "นามขันธ์"

ของ "รูปจิต" อีกที ถ้าไม่รู้อย่างนี้แล้ว จะไล่เรียงเข้าไปดับ "อนุสัย" ตามหยั่งลงไปฆ่า "อาสวะ" ในจิตของตน จนเด็ดขาด(สมุจเฉท) ไม่ให้เหลือ แม้แต่ "อรูปจิต" ตัวสุดท้าย ขั้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" ได้หมดเกลี้ยง จน "ไม่เกิด" อีกเลย สมตามที่เราเรียกว่า "เป็นพระอรหันต์" ผู้ไม่มาเกิด หรือ ไม่ไปเกิดแม้ในแดนอรูปเล็ก อรูปน้อยไหนๆ อีก ได้อย่างไรกัน ? หรือว่า พระอรหันต์ชนิดไม่ต้องรู้จัก "อนุสัย-อาสวะ" พระอรหันต์ชนิดที่ขณะลืมตา ก็ต้องมี "นิวรณ์ ๕" นั้น ก็มี งั้นหรือ ?

ผู้กล่าวว่า พระอรหันต์แบบ "สุกขวิปัสสกะ" ไม่มี "ฌาน" ก็เพราะผู้กล่าวนั้นยังไม่รู้ชัดแจ้งแม้แค่คำว่า "ฌาน" หมายเอาว่าอย่างไร ? อย่าเพิ่งไปพูดถึงขั้นว่า เพราะผู้กล่าวนั้นไม่รู้จัก**ความเป็น "พระอรหันต์"** เลย *เอาแค่รู้จัก***ความรู้เรื่อง "ฌาน"** *กันก่อนเถอะ ! ก็ "สุกขวิปัสสกะบุคคล" นั้น เป็นถึง***พระอรหันต์** *ย่อมจะหมดกาม หมดพยาบาท และหมดถีนะมิทธะ อุทธัจจะกุกกุจจะด้วย พันวิจิกิจฉา* **แม้ในขณะลืมตาโพลงๆ โดยไม่ต้องไปหลับตา** *แล้วจะไม่เรียกว่า ท่านมี "ฌาน" ได้อย่างไร ?* หรือว่า "สุกขวิปัสสกะอรหันต์" นั้น ยังจะต้องมีนิวรณ์กิเลส ๕ ประการนั้น อยู่ ? กระนั้นหรือ ? "สุกขวิปัสสกอรหันต์" นั้น จะต้องให้ท่านเหลือกิเลสอะไรบ้าง ? ผู้รู้ทั้งหลายก็ลองคิดดูเถิด มัวแต่อวดภูมิอวดรู้กัน ทว่าไม่เอาปฏิบัติจริง จนแจ้ง จนเห็นจริง ก็จะมีแต่เถียงกันแย้งกันอยู่นั่นเอง

ดังนั้น แม้แต่คำว่า **"ฌาน"** ถ้าไม่รู้จริง ไม่มีในตนจริงๆ จึงอย่าไปกล่าว มันเป็นการ **"อวดอุตตริมนุสสธรรม" ที่ไม่มีในตน** มีโทษหนักมาก

แต่หากจะพูดว่า *พระอรหันต์ "สุกขวิปัสสกะ" นั้น ไม่มี* **"เจโตสมถะ"** *แบบนั่งหลับตาสะกดจิต อย่างกะพวกฤาษี ดาบส ฯลฯ ต่างๆ* ถ้าจะกล่าวเช่นนี้ ก็กล่าวได้อยู่ เพราะ เป็นจริง มีจริง แต่อย่าไปกล่าวว่า **พระอรหันต์ไม่มี**

"ฌาน" ไม่ว่าจะกล่าวกับ พระอรหันต์ แบบไหนๆ แม้แต่แบบ"สุกขวิปัสสกะ" ดังที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่นี้

เนื่องด้วย การจะบรรลุธรรมจนเป็น "อรหันต์" นั้น ไม่จำต้องไปวุ่นวายอะไรกับ **"เจโตสมถะ" หรือ การนั่งหลับตาบำเพ็ญแบบฤาษี** ก็ได้ ก็เป็นจริง จะต้องมี หรือ ไม่มี ก็ไม่เป็นไร **แต่พระอรหันต์ต้องมี "ฌาน" ทุกองค์ ไม่มี "ฌาน" ไม่ได้!** เพราะ **"ฌาน" อย่างถูกต้องแท้ๆ** นั้น หมายเอาสภาพที่มี **การเผากิเลส ทำลายนิวรณ์** เป็นจุดใหญ่ใจความ จะลืมตา หรือ หลับตา ก็ตามที (**ฌาน** แปลว่า การเพ่ง (เพื่ออ่าน เพื่อรู้กิเลส), การเผา(กิเลส)) ไม่ได้ไปมุ่งหมายเอา**การตัดทวาร หู–ตา–ปาก–จมูก ฯลฯ ไม่รับรู้ หรือ การหลับสงบ หรือ การดับจิต** เป็นจุดใหญ่ใจความดอก!! *(เพราะไม่รู้จริง! จึงได้พากันไปหลงเอาคนหลับใน "ท่านั่ง" ว่า "เข้าฌาน" กันแยะ!)*

ซึ่งพระพุทธองค์ ก็ทรงยืนยัน ในบุคคล ๔ ประเภท ว่า

๑. บุคคล **ผู้ได้ "เจโตสมถะ" แต่ไม่ได้ "โลกุตตรมรรค–โลกุตรผล"** นั้น ก็มีอยู่

๒. บุคคล **ผู้ได้ "โลกุตตรมรรค–โลกุตตรผล" แต่ไม่ได้ "เจโตสมถะ"** นั้น ก็มีอยู่

๓. บุคคล **ผู้ได้ทั้ง "เจโตสมถะ" ได้ทั้ง "โลกุตตรมรรค–โลกุตตรผล"** นั้น ก็มีอยู่

๔. และบุคคล **ผู้ไม่ได้อะไรกะเขาเลย** นั้น ก็มีแน่ๆ

ในพระไตรปิฎก หมวดอภิธรรมปิฎก เล่ม ๓ ธาตุกถาปุคคลบัญญัติปกรณ์ จตุกกนิเทส ข้อ ๑๓๗ ผู้ใคร่จะศึกษาให้ละเอียด ก็ไปเปิดอ่านศึกษาดูเถิด

"ฌาน" ก็มีหลายลักษณะที่ยิดถือกัน ต่างก็ไม่ผิดเสียทีเดียวหรอก **แต่สำหรับ "ฌาน" ในความหมาย และ สภาวะของ "พุทธ" แท้ๆ นั้น** มันลึกซึ้งและมีประโยชน์ **เพื่อ "โลกุตตระ" โดยตรง โดยแท้** ซึ่งผิดกับ "ฌาน" ในแบบ "โลกียฌาน" ของลัทธิอื่นๆ เขาอยู่ ผู้ไม่รู้ "ฌาน" ไม่แทงทะลุใน "ฌาน" จึง**อย่าอวดโม้** ขืนอวดโม้อวดคุยผิดๆ ถูกๆ ไม่เป็นจริง ระวัง!

ถ้าเป็นพระ ก็**ปาราชิก**เลย ถ้าเป็นฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ก็**ทำลายศาสนาตนเองด้วย "ความไม่รู้"** เมื่อเผยแพร่ "ความไม่รู้" ว่า เป็น "สัจจธรรม" มันก็ทำลาย "สัจจธรรม" ด้วยความหลงตัว อวดดี (อันไม่ดีจริง) เท่านั้นเอง

จงทำความเข้าใจกับคำว่า "ฌาน" ให้ดี ๆ อย่าหลงยึดว่า จะต้องหลับตา ตัดทวาร ๕ จึงจะเป็น "ฌาน" ได้ เท่านั้น เป็นอันขาด พระอรหันต์ปกติอยู่กับ "มหัคคตจิต" เสมอ (*มีสภาพจิตสูงเกินกว่าปุถุชนจะเดาได้*) เพราะจิตท่าน**อยู่ใน "วิภูตารมณวิถี"** (*วิภูตารมณวิถี หมายความว่า อยู่ในอารมณ์ที่มีความรู้สึกตัวทั่วหมดทุกทวารนอก–ใน อย่างเปิดเผยกันแจ้งๆแล้ว ไม่ใช่ลึกลับอยู่ข้างใน*) **เป็น "อัปปนา" จริง ๆ** ท่านมี "ญาณสัมปยุตต" อยู่ใน "รูป" (รูปจิต) และ "นาม" (อรูปจิต หรือ เจตสิกต่างๆ) ท่านรู้นาม–รูปแห่งจิตของตนถ้วนทั่วละเอียดเป็น "โลกุตตร" อยู่ฉะนี้ ท่านได้โดยไม่ยากได้โดยไม่ลำบากใน "ฌาน" ทั้งหลาย คือไม่ว่า จะกำหนดจิตเป็นฌาน ๑ ฌาน ๒ หรือ ฌาน ๓ โดยเฉพาะ "ฌานทั้ง ๔" เพราะเป็น "ฌานจิต" ที่พึงใช้งาน เป็น "จิต" ที่มีพละกล้าได้ประโยชน์มากที่สุด พระอรหันต์ทั้งหลายจึงจะมี "ฌาน" ทั้ง ๔ เป็นเครื่องอยู่ (เป็นจรณะข้อที่ ๑๒–๑๕ พระอรหันต์ย่อมเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจรณะ ๑๕) และท่านรู้แจ้งมิได้เป็นได้ทุก ๆ "ฌาน-สมาบัติ" ถ้าขืนชื่อว่า เป็นถึงขั้น "พระอรหันต์" ไม่ยกเว้นว่า จะเป็น "อรหันต์" ชนิด "สุกขวิปัสสโก" ก็ตาม "เตวิชโช" ก็ตาม "ฉฬภิญโญ" ก็ตาม "จตุปฏิสัม-ภิทัปปัตโต" ก็ตาม (*เว้นแต่บางองค์พูดไม่เป็นอธิบายไม่ถูกเท่านั้น*) เพราะคำว่า "อรหันต์" นั้น ย่อมหมายถึง "ความบริบูรณ์" ย่อมเป็นผู้ไม่จำกัดจำเพาะอยู่บางเวลา ท่านเป็น "อรหันต์" ได้ตลอดทั้งลืมตาหลับตา และเป็นผู้**ไม่ยึด**อะไรให้ "ก่อเกิด" ใส่จิตตน จนกลายเป็น**"สัตว์มีอายุ" อยู่ใน "จิต"** จริงๆ จึงเรียกท่านว่า "อกาลิโก" คือ "ผู้ไม่มีเวลา" หรือ ผู้ไม่มี "**อายุ**" แล้ว **เป็นผู้ไม่เกิดไม่ตายอย่างแท้จริง** นั่นเอง (**หมายเหตุ** *เรื่องของ "ฌาน" อีกลักษณะหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อความยึดเป็นไปเพื่อ "โลกียะ" อย่างสูงสุดนั้น ก็มี แต่ไม่ใช่ "ฌาน" ของ "โลกุตตร" ไว้ถึงจรณะข้อ ๑๒ ว่าด้วยเรื่อง "ฌาน" จะได้อธิบายให้เข้าใจละเอียดกว่านี้*)

– บทที่ ๑๕ –

จะขออธิบาย**การก่อ "อายุ"** หรือ **การยังเป็น "สัตว์โลก"** ให้ฟัง เป็นตัวอย่าง ดังเช่น ทางด้านวัตถุ หรือ ด้านรูปธรรม เราก็รู้เห็นได้ง่าย ความหมายของ **"อายุ"** ก็คือ *มีการตั้งอยู่ ทรงสภาพเช่นนั้น อยู่ในขอบเขตที่กำหนด ยังไม่เสื่อมสลายไปเกินขอบเขตนั้น แล้วนับเวลาที่ตั้งอยู่ ทรงสภาพเช่นนั้น ได้เท่าใดๆ นั่นแลคือ* **"อายุ"** *เท่านั้นๆ*

ถ้ายกตัวอย่างสิ่งที่เป็น "สัตว์โลก" ต้นๆ ง่ายๆ เช่น คน หรือ สัตว์ เกิดมามีร่างกายและจิตใจ รักษาความทรงสภาพร่างกายและจิตใจ ทำงานร่วมกันอยู่ มีพลังงานปรุงแต่งให้ตนพร้อมอยู่เช่นนั้นๆ เรียกว่า ยังไม่ตาย ได้นานกี่ปี กี่วัน "อายุ" เท่านั้นๆ ดังนี้ก็รู้ง่าย แต่มันจะมี**สภาวะแห่งความมี "อายุ"** ที่ยากขึ้นๆ ไปตามลำดับอีก ลองทำความเข้าใจตามไปให้ดีๆ ดูซิ จะลองยกทั้งสภาพ "วัตถุธรรม" หรือ "รูปธรรม" และ "อรูปธรรม" แล้วค่อยๆ ตามเข้าไปถึงขั้น "นามธรรม"

ดังเช่น ต้นไม้ต้นหนึ่ง รักษาความทรงสภาพของมันอยู่ มีพลังงานปรุงแต่งให้ตนพร้อมอยู่ เช่นนั้น ได้นานกี่ปี กี่วัน "อายุ" เท่านั้น แก้วใบหนึ่ง ทรงรูปร่างครบพร้อมยังไม่แตกสลายไปอยู่ ได้นานกี่เดือนกี่ปี นั่นก็เป็น "อายุ" ของมัน ในขณะที่คนผู้หนึ่ง มองดูภาพๆ หนึ่ง ภาพนั้น ปรากฏ**เห็น**อยู่ติดต่อกันสำหรับผู้นั้นนานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ **"อายุ" ของ "รูปภาพ" นั้น ที่มีชีวิตอยู่ในจิตของคนผู้นั้น** นานเท่านั้น (*"ชีวิต" นี้เริ่มเป็น "นามธรรม" เป็น "อายุ" ของสภาพนามธรรม*) คนผู้หนึ่ง กินพริกเข้าไป เกิด**รส**เผ็ดอยู่ในลิ้น ติดลิ้นอยู่นานเท่าใด ก็นั่นแลคือ **"อายุ" ของ "รส" ที่มีรูปชีวิต อยู่ในความรู้สึกของคนผู้นั้น**

หรือ คนผู้หนึ่ง พูดออกมาคำหนึ่ง คำพูดนั้นก็จะ "ดับ" ลงในตัว (*"ตายแล้ว" สำหรับอยู่กับผู้พูด*) คำพูดหลุดออกจากปากของคนผู้นั้น เป็นเสียง (*แต่ตัวมันเอง*

ยังเป็น "อายุ" ยังมีชีวิตอยู่) ลอยฟุ้งกระจายออกไปทั่ว ๆ บริเวณในอากาศ กระจายไปได้ไกลพอควร และจะทรงสภาพของเสียงนั้น คำพูดนั้น อยู่ได้นานพอควร แต่จะค่อย ๆ ลดลง ๆ เสื่อมลง ๆ ตามกาล แม้ในขณะที่เสื่อมสภาพไปนั้น ก็ยังมีรอบแห่งพลังงานของมันอยู่เป็นรอบ ๆ อันอาจจะตามเข้าไปรู้ ไปเข้าใจได้ สำหรับผู้มี "ภูมิแห่งพลังงาน" ระดับนั้น ๆ เพียงพอ ทั้งยังอาจดึงเอา "พลังงาน" นั้น มาปรุงแต่งเพิ่มปัจจัยให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีก ก็ยังได้ ถ้าเข้าใจวิธี และ มีปัจจัยเพียงพอ แต่ถ้าไม่มีปัจจัยมันก็จะเสื่อมลง ๆ สุดท้ายก็จะหมดสภาพ ชั่วระยะเวลาที่เสียงมันทรงสภาพเป็นคำพูดอยู่นั้นได้ นั่นแหละคือ **"อายุ" ของคำพูด หรือ เสียงนั้น** อยู่นานเท่านั้น ๆ

ดังนี้ เป็นเรื่องของ **"อายุ"** ที่เกิดอยู่กับ "รูปธรรม" ต่าง ๆ พอรู้ง่าย ที่มันรู้ยาก ก็คือ ทาง "นามธรรม" "ความคิด" หรือ "ความรับรู้" ใดที่เกิดอยู่ใน "จิต" ของเรา มีตัวตน มีเรื่องราว หรือ มีสภาพแห่ง "ความคิด" หรือ "ความรับรู้" นั้นประกอบอยู่ เราเรียกว่า "รูปจิต" นี่คือ **ขั้น "รูปธรรม" ของจิต** กันแล้ว ตั้งหลักให้ดี

ถ้า "ความคิด" หรือ "ความรับรู้" ของใครปรากฏเป็นสภาพ หรือ ยิ่งจะถึงขั้นปั้นเป็น "ภาพ" **ชัดเจนจริงจังมาก** เท่าใด ก็ยิ่ง**เป็น "รูปจิต" ชัดยิ่ง** เท่านั้น ๆ ถ้า "ความคิด" หรือ "ความรับรู้" ของใครปรากฏเป็นสภาพ **ไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปภาพ หรือ ละเอียด บางเบา ไม่เป็นตัวตนชัด เลือนลาง เป็นเพียงอาการของจิต ขั้นรู้ยาก** ยิ่งเท่าใด ก็ยิ่ง**เป็น "อรูปจิต" ยิ่ง ๆ** เท่านั้น ๆ

และถ้าเรื่องใดมันดำเนินสภาพ ดำเนินเรื่องติดต่ออยู่ใน "จิต" ของเรานานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ **"อายุ" ของ "รูปจิต" และ "อรูปจิต" (เป็น "รูปธรรม")** ชั่วระยะ เท่านั้น ๆ

นี่เรากำลังขยับเข้ามาหาเรื่อง ของ "เทวดา" หรือ "พรหม" หรือ "ผี" หรือคือ **จิต–วิญญาณ** กันตรง ๆ แล้ว (เป็นเรื่องของโลก **"โอปปาติกะ" แท้ ๆ**)

ส่วน "**นามธรรม**" นั้น คือ "อารมณ์" ที่ปรุง เป็น "รสชาติ" ในจิต ซ้อนอยู่กับ "รูปจิต" หรือ "อรูปจิต" (รูปธรรม) อีกที ซึ่งสุขุมซับซ้อน อีกชั้นหนึ่ง และ "รสชาติ" นั้น มันเกิดอยู่ใน "จิต" ของเรา แต่ละเรื่อง แต่ละรส นานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ **"อายุ"ของ "นามธรรม"** หรือ ที่ภาษาพระอภิธรรมเรียกว่า **"ธรรมารมณ์" หรือ "กามารมณ์"** นั่นเอง

มาถึงตอนนี้เราจะพัก "อารมณ์พรหม" หรือ ธรรมที่เป็น**อารมณ์เชิงพรหม (ธรรมารมณ์)** ไว้ชั่วขณะ เราจะมาลองทำความรู้เรื่อง ธรรมที่เป็น**อารมณ์เชิงกาม (กามารมณ์)** กันให้ชัด ๆ เจน ๆ ขึ้นอีกบ้าง ตั้งใจตัดต่อ หรือ ปะติดปะต่อความรู้–ความเข้าใจ ให้ดี ๆ

ถ้า "รสชาติ" ที่**เอร็ดอร่อย ไพเราะ หอมหวาน ฯลฯ** ใด สืบต่อมาจาก รูป–เสียง–กลิ่น–รส–สัมผัส โดยอาศัยรับสภาพติดต่อโยงมาจาก ประตู ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ในขณะทันทีทันใดนั้น เราก็เรียก "นาม–รูป" (นามธรรม–รูปธรรม) นั้นว่า เป็น**เทวดาเสพย์กาม**อยู่ในขณะนั้น และก็คือ สภาวะแห่ง**"รูปจิต–อรูปจิต"** พร้อมกับ **"รสชาติ"** (อารมณ์) ที่เป็นตัวเป็นตน อันสิงสู่อยู่ในตัวของคนเป็น ๆ คือ เรา ที่**กำลังอร่อยรับรสนั้นอยู่** นั่นแหละ กำลังเป็น "เทวดา" แท้ ๆ มีความอร่อย มี "รสชาติ" นั้น ๆ ยืนยาวอยู่นานเท่าใด ก็มี **"อายุ" แห่งความเป็น "เทวดา" ตนนั้น** ชั่วระยะนั้น เท่านั้น

ซึ่ง **"เทวดา" เสพย์กาม**นี้ ก็มีการแบ่งระดับ แยกลักษณะกันไว้ถึง 6 ลักษณะ หรือ 6 ชั้น เรียกเป็นภาษาบาลีว่า เทวดา **"ฉกามาวจร"** แปลว่า *ลักษณะที่เป็นอยู่ของกิเลส "กาม" ซึ่งเลื่อนไปตามลำดับถึง 6 ชั้น* หรือ จะแปลสั้น ๆ ว่า *วิสัยของ "กาม" ทั้ง 6* ก็ได้ อันก็มาจาก **ฉ+กาม+อวจร** ฉ=*6*, กาม=*กิเลสในจิต*, อวจร=*เลื่อนไป, ชั้น, วิสัย*

แต่ละชั้นมีชื่อว่า จตุมหาราชิกา–ดาวดึงส์–ยามา–ดุสิต–นิมานรดี–ปรนิมมิตวสวัตตี และล้วนก็ต่างมีลักษณะ มีวิสัยแตกต่างกันไป เป็นบุคคลิก

เป็นสภาพธรรมแห่ง "สมมุติสัจจะ" ที่เกิด ที่มี **"อายุ" โดยความเป็น "เทวดา"** อยู่ทุกชั้น สำหรับ **ผู้ยัง "ดับ" ความเป็น หรือ ความมี "อายุ" แห่งความเป็นเทวดาเสพย์กามทั้ง 6 นี้** ไม่ได้

"เทวดา" อย่าง **กามาวจร** หรือ เทวดาเสพย์กามทั้ง 6 ชั้น อันเป็นเทวดาที่ไม่พ้นนรกนี้ หมายความว่า ผู้เสพย์**ทิพย์** ที่ว่า **เสพย์ทิพย์** ก็คือ **การมีสิ่งที่จะเสพย์ได้ตามต้องการของคนผู้นั้น ๆ** จะได้เสพย์ เพราะอาศัยอำนาจของ "บุญบารมี" ที่มีสิ่งจะเสพย์ โดยตรง หรือ จะใช้ "วัตถุแลกวัตถุ" มาเสพย์ ก็ตาม จะได้เสพย์ โดยอาศัยอำนาจยศศักดิ์ฐานะ แลกมาเสพย์ ก็ตาม หรือ จะได้เสพย์เพราะอาศัยความเก่งความสามารถ โดยทางทุจริต บ้าง ก็ยังได้ หรือ จะได้เสพย์เพราะอาศัยความเก่งความสามารถ โดยทางสุจริตแท้ ก็ดี เมื่อ "ได้เสพย์สม" ก็เป็น**เทวดาเสพย์กาม** จริง ๆ

ที่ต้องเรียกขานว่า **"เทวดาเสพย์กาม"** ๆ เสมอ ๆ อยู่นี้ ก็เพราะ ความจริงแล้ว **คำว่า "เทวดา"** นั้น มันยังเป็นภาษาคำแทน **สภาวะ "จิตวิญญาณ"** อีกมากลักษณะอยู่ แม้แต่คำว่า "พรหม" ก็ยังคือ "เทวดา" และที่เป็น **"เทวดา" แท้ ๆ** เป็นผู้เจริญจริง ๆ ไม่ใช่ **"เทวดา" เสพย์กาม** อันเป็น **"เทวดา" เก๊ ๆ** แค่นี้ แต่เป็น "เทวดา" ที่เลิกเสพย์กาม เป็น "เทวดา" ที่คือสภาวะของ "จิตวิญญาณ" อันได้เจริญกระเถิบสูงขึ้น ๆ แท้ ๆ ก็มีจริง ฯลฯ

เรามาตั้งใจรู้จัก **"เทวดา"** *ทั้งหลายจริง ๆ จัง ๆ กันสักที*

ก่อนอื่น ก็รู้ไว้ชั้นหนึ่งก่อนว่า **"เทวดา" นั้น** เขาแบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ :–

(๑) สมมุติเทพ (๒) อุบัติเทพ (๓) วิสุทธิเทพ

"เทวดา" เสพย์กามนั้นคือ **สมมุติเทพ** เท่านั้น **อุบัติเทพ** ไม่ใช่ **"เทวดา" เสพย์กาม** ยิ่ง **วิสุทธิเทพ** แล้ว ยิ่งไม่ใช่ใหญ่เลย

จะพยายามแยกแยะอธิบาย ให้รู้จัก "เทวดา" ขั้น **ปรมัตถสัจจะ** อันเป็นนาม–รูป ที่แสนรู้ยากนี่กันด้วยภาษาบรรดามีดูซิ ! จะพอเข้าใจกันได้ไหม ? ตั้งใจพิจารณาตามดีๆ

เราอย่าไปมัวนึกถึง **เทพ** หรือ **เทวดา ที่อยู่นอกตน นอกกายยาววาหนาคืบกว้างศอกของเรา เป็นอันขาด** สำหรับผู้จะ"บรรลุธรรมด้วยทางเอก" คือ กำลัง *ทำสติปัฏฐาน* กับ *อาณาปาณสติ* ไม่เช่นนั้น ผู้นั้นหลงเลอะออกนอกทางแน่ๆ เพราะมันไม่อยู่**ใน จิต เจตสิก รูป ของเรา**เสียแล้ว มันก็ไม่เป็น "ปรมัตถ์" ที่แท้จริง (เคยอธิบาย เคยย้ำให้ฟังมาแล้ว แต่ก็ต้องย้ำอีก)

การศึกษา"ปรมัตถ์" จะต้องจับจุดให้มั่น "จับฝาจับตัว"ให้มันลงตัวถูกตนแท้ๆ ให้ตรงเผงอยู่ที่เดียว ไม่เช่นนั้น มันเถลไถลออกนอกทางง่ายๆ เอาจริงๆ เช่น ในปัจจุบันนี้ แม้เขาจะพากันยืนยันว่า เขาเรียน "ปรมัตถธรรม" กัน ในเหล่านักธรรมบางหมู่บางกลุ่ม แต่ก็ได้พากันศึกษา อธิบาย ผูกบัญญัติ อธิบายยึดสมมุติ เป็นตัว เป็นตน เป็นบุคคล เรา เขา เสียจนเป็นจริงเป็นจัง จน**ไม่เหลือ "เทวดา" อยู่ใน "จิต–เจตสิก" ของคนเป็นๆ ที่ยังไม่ตายนี่**กันแล้ว *เพราะพากันศึกษา "ปรมัตถ์" ออกนอก "จิต–เจตสิก–รูป" (กาย พร้อมสัญญา และใจ) ของตนเอง* ไปเพ่งเพียรเรียนรู้ใน "บัญญัติ" ใน "สมมุติ" เป็น "รูป"นอกตน เป็น "จิต" แต่ผ่าไปอยู่นอกตัวของเราในขณะที่ยังไม่ตายนี้ ไปเสียหมด

และแล้วก็เลยเถิด ไปสมมุติขึ้น**เทวดา** สร้าง**พระพรหม** เนรมิต**วิมาน**ให้เทวดา ให้พรหม เป็นรูป เป็นร่าง เป็นละเม็งละคร **เป็นตัวเป็นตนเสียเกินจริงเกินจัง (อัตตา)** นานาประการ ขึ้นมา เลยทำให้**เบน "ความเห็น" ไป**เห็นเป็นว่า ถ้า เทวดา – พรหม – ผี – วิญญาณ ฯลฯ แล้วละก้อ จะต้องไปนึกคิดมั่นหมายเอา**ตัวละเม็งละครที่ได้บั้นได้ปรุงขึ้นมาใหม่** โน่นแหละหมด **"จิต - เจตสิก" ตัวแท้ๆ** ที่คือ เทวดา – พรหม – ผี – วิญญาณ ฯลฯ

ตัวจริง เลยไม่ต้องมาเห็น มารู้ ก็เลย**หลงผิดไปได้สนิท**ว่า ถ้าเรียกชื่อว่า เทวดา–พรหม–ผี–วิญญาณ ฯลฯ ละก้อ ไม่ใช่เรื่องของ**"จิต–เจตสิก" ของคน** เอาเลยด้วยซ้ำไป กลายเป็น**ชีวิตของสัตว์โลก** อีกพวกหนึ่ง อีกโลกหนึ่ง *เหมือนคนเห็นไปว่า มี"มนุษย์ต่างดาว" ที่ก็คาดไปว่า* จะ**ไม่เหมือนคน** *ในโลกนี้* ฉันใด ก็นัยะเดียวกัน คนก็เลยไปเห็นอยู่แต่ว่า "เทวดา–พรหม–ผี–วิญญาณ ฯลฯ" นั้น **ไม่ใช่**"จิต–เจตสิก"ของคน หรือ **ไม่ใช่** สภาพธรรมของ"จิต–วิญญาณ"ในคนเป็นๆ นี่หรอก ! **ไม่ได้**อยู่ในตัวของคนหรอก ! แต่เป็น**บุคคล** หรือ **สัตว์โลก**อีกชนิดหนึ่ง ที่เหาะลอยฟ้าอยู่ หรือ ดำดินอยู่ หรือ สิงอยู่ตามที่นั่นที่โน่น ซึ่ง**แยกขาด**จาก**"จิต–เจตสิก–รูป"ในตัวคน**ออกไปแล้วจริงๆ แล้วมันจะเป็น"ปรมัตถ์"กันได้ยังไง ? ! ในเมื่อมันกลายเป็น**สัตว์บุคคล ตัวตนของเขา** กันอีกชนิดหนึ่ง ที่ต่างหาก นอกไปจากตัว หรือ ไม่อยู่ในตัวของเรา เสียแล้ว *ผู้จะหวัง"นิพพาน" หรือ คิดว่า ตนจะศึกษา"ปรมัตถ-ธรรม" แท้ๆ จงคิดดูไตร่ตรองดูให้มาก ไม่เช่นนั้น* **หลงทาง***เอาจริงๆ ด้วย และก็ได้หลงกันมามากกว่ามากยิ่งแล้วในปัจจุบันนี้*

เมื่ออธิบายกันออกไปเอง ตามความเข้าใจของตนเอง ที่จริง เอาตามของคนอื่นมาก่อน แล้วตนก็มาเสริมแต่ง เสริมปรุงเข้าไปเรื่อยๆ เอง ไม่ใช่สร้างเองทีเดียวหรอก ! แต่สร้างเองเลย ! ก็มี *"อุตตริมนุสสธรรม" ที่ตนเองนึกว่า "ถูก" นึกว่า "จริง" ของตน ก็ถูกขยายออกมา อธิบายออกมา* ซึ่งล้วนแล้วแต่คิดปรุงคิดเพิ่ม เป็นนักคาดคะเนนักเดาเอาใหญ่โต ที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า **"ตักกีโหติ วีมังสี"** ซึ่งมันจะถูกจะต้องตรงจริงนั้นเป็นไปไม่ได้ **เพราะ"โลกุตตร-ธรรม"นั้น เป็น"ธรรมลึกซึ้ง" ยากแก่การเดา การคาดคะเนจริงๆ" พระพุทธองค์ ก็ทรงยืนยันดังนั้น** เมื่อผู้อธิบายนั้น เป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ เป็นผู้ได้รับการนับถือจากคนจำนวนมาก พูดออกมาอธิบายออกมา (ตามที่ตนเดาได้) บริวาร พวกพ้องก็ย่อมยึดถือ และ เชื่อตามคำพูดคำอธิบายนั้น

ความเสื่อมแห่งพระศาสนา เนื่องจากคำอธิบายเพียงเดาเอา ของผู้"อวดอุตตริมนุสสธรรม"ที่ไม่มีในตน จึงเกิดผลได้ ด้วยประการฉะนี้

ที่สุด ก็เลยแบ่งแยก "สมมุติเทพ" นั้นคือ มนุษย์ ส่วน "อุบัติเทพ" คือ อมนุษย์ ที่หมายถึงชีวิตของสิ่งลึกลับ หรือคือ สิ่งที่ไม่อาจรู้ไม่อาจเห็นได้ง่ายๆ กลายเป็น "สัตว์โลก" อีกชนิดหนึ่ง **ที่แยกออกไปจาก "จิต–เจตสิก" แท้ ๆ ของคนไปเลย** ซึ่ง **ถึงแม้จะรู้จะเห็น** ก็กลายเป็น "เห็น" ตัวละเม็งตัวละคร นิยายลึกลับในลิเกแห่ง "การนั่งทางใน" ไปหมด และยิ่ง "วิสุทธิเทพ" ก็เลยไปยกไว้เสียสูงสุด จนเลิศลอยเกินอาจเอื้อม แล้วเขาก็ไม่อาจจะเห็น "วิสุทธิเทพ" ได้ ทั้งเขาเองก็เชื่อเสียด้วยว่า "วิสุทธิเทพ" นั้น ไม่มีในโลกแล้ว เขาจึงเท่ากับ **ปิดประตู** ให้แก่ตนเอง ตั้งแต่ยังไม่ทันเดินไปหาประตู อย่าไปพูดถึงการผ่านประตูเข้าไปได้กันเลย *(หรือ ไม่มีประตู ในการปฏิบัติธรรม นั่นเอง)*

แท้จริงนั้น **"สมมุติเทพ" ก็คือ "จิต–เจตสิก" ของผู้มีสิ่งที่เสพย์ได้สมตามต้องการ** ถ้ามีมาก ก็ดี เก่งก็ดี จนสามารถเรียกร้องชื้อเอาได้สมใจทุกโอกาส ทุกเวลายิ่ง เท่าใด ๆ ก็เป็น **ยอดแห่ง "สมมุติเทพ"** เท่านั้น ๆ หรือ เป็น **"สมมุติเทพ" ผู้ยิ่งใหญ่** เท่านั้น ๆ ดังนั้น ถ้าเป็น "จอมจักรพรรดิ์" ผู้พร้อมพรั่ง ไปด้วย ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข จึงคือ ผู้มีเหตุปัจจัยที่จะมีโอกาส เป็น "กามบุคคล" หรือ เป็น "เทวดาเสพย์กาม" ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ยกเป็นยอดแห่ง "สมมุติเทพ" ถ้าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ที่มีลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข น้อยกว่าจอมจักรพรรดิลงมา ก็คือ ผู้มีเหตุปัจจัยที่จะมีโอกาส เป็น "สมมุติเทพ" ที่ด้อยลงมาหน่อย และถ้า "คน" ผู้ใด มีลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข น้อยกว่านั้น ก็คือ ผู้มีเหตุปัจจัยที่จะมีโอกาส เป็น "สมมุติเทพ" ที่ด้อยกว่าลงมาอีก ตามลำดับ แต่ก็ยังคือ "สมมุติเทพ" หรือ "เทวดา" อยู่นั่นเอง ผู้รวยลาภสมบัติ เป็น "เศรษฐี" ก็ล้วนคือ ผู้มีเหตุปัจจัยที่จะมีโอกาส เป็น "สมมุติเทพ" ทั้งนั้น แม้แต่คนไม่ร่ำรวย จะแค่มีลาภวัตถุ ที่สามารถแลก "กาม" มาเสพย์ได้เพียงน้อยนิด ในขณะเวลาใด ผู้นั้น **ได้เสพย์กามสมใจ ขณะนั้น ก็เป็น "สมมุติเทพ" ในขณะนั้น** เช่นกัน *จงพยายามเข้าใจ "สมมุติเทพ" อันคือ "จิต–เจตสิกในคนเป็นๆ" นี้ให้ได้ มันหมายถึงอารมณ์ หรือ บทบาทของ "จิต–เจตสิก–รูป"* **(นี่แหละคือ "วิญญาณ")** *โดยแท้*

ที่เสพย์สุข(สวรรค์) อยู่ที่คน **และมันก็จะเสพย์ทุกข์ (นรก) อยู่เคียงคู่กัน ใกล้ชิดกันมากที่สุดเสมอ** มาก–น้อย หยาบ หรือ ละเอียดเท่านั้น จึงไม่แน่ว่า ผู้ร่ำรวย หรือ ไม่ร่ำรวย ก็อาจจะตกนรกมาก–ขึ้นสวรรค์น้อยได้ ไม่ตายตัวเสียทีเดียวนัก

แต่อย่างไรก็ตาม ลาภ–ยศ–สรรเสริญ ก็เป็น**เหตุ–ปัจจัย ที่จะให้โอกาสแก่ผู้ที่มีมันนั้น** ช่วยให้ "เสพย์สุข" ตาม**สมมุติที่ตนเองหลง** ได้มาก อยู่จริงๆ คนจึงตกเป็นทาส เจ้า "ลาภ–ยศ–สรรเสริญ" นี้ อย่างโงหัวไม่ขึ้น ถอนตัวไม่ได้กันเอาจริงๆ จังๆ **"ลาภ–ยศ–สรรเสริญ" จึงมีศักดิ์ศรีใหญ่ผงาดค้ำฟ้า อยู่ "เหนือ" ผู้ที่ได้ชื่อว่า ปุถุชน หรือ ผู้ที่ยัง ไม่มีจิตเป็น "อริยะ" กันอย่างแท้ ๆ จริง ๆ** ไม่โดยตรงโจ่ง ๆ แจ้ง ๆ ชัด ๆ ก็ซ่อนลึกอยู่ในจิต เป็น "อเหตุกจิต" ของผู้นั้น ๆ อยู่นั่นแหละ เพราะแท้ๆ **ผู้นั้นยังไม่หมด "กามฉันทะ"** แม้จะมีความฉลาด (โลกีย-ปัญญา) จะมีความสามารถกัน มากยิ่ง เก่งยิ่ง เท่าใด ๆ ก็ตาม ก็ยังเป็นทาส เจ้า "ลาภ–ยศ–สรรเสริญ" อยู่ได้ อย่างไม่แปลกประหลาดอะไรเลย ถ้าไม่ศึกษา และ ฝึกฝนพิสูจน์ "สัจธรรม" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงๆละก้อ จะไม่มีโอกาส เป็น "อริยะ" แท้ๆ ได้เลย โดยเฉพาะ ยิ่งผู้มีความฉลาดมากยิ่ง และมีลาภ–ยศ–สรรเสริญมากด้วย เท่าใด ก็ยิ่งจะมีโอกาสได้เป็น "อริยบุคคล" น้อยมากยิ่งๆเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ผู้ยิ่งมี**บุญบารมีทาง "โลกธรรม"** มาก คือ ผู้ที่มีความสามารถแสวงหา หรือ ยิ่งไม่ต้องแสวงเลย ทว่ามีโอกาสได้ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ มาง่ายๆ มามากๆ ก็ตาม แต่กระนั้นท่านก็ยังสามารถสลัดหลุด หรือ เกิด**โลกุตตร-ปัญญา**ได้ นั่นยิ่งแสดงว่า ผู้นั้นยิ่งจะต้องมี **"บารมี" ทางโลกุตตรธรรม** เป็นพื้นเดิมมามากๆ ด้วย จึงดิ้นหลุด สลัดหลุด ออกได้ง่ายๆ *มิฉะนั้นแล้ว ยิ่ง "ร่ำรวยมาก" เท่าใด ก็ยิ่งจะจมดักดานอยู่กับสวรรค์–นรกแห่งโลกียะไปนานเท่านาน เท่านั้นๆ* ซึ่งเป็นผู้ที่หาโอกาสจะรู้ตัวเองได้ยากมาก น่าสงสาร น่าช่วยเหลือมากยิ่งเหลือเกิน คนประเภทนี้ เพราะมันยิ่งเหลิงลอย มันยิ่งหลงตน จึงยิ่งจมหนัก ยิ่งดักดาน ถ้าเจ้าตัวผู้ใด "รู้ตัว" ก็รีบๆ อุตสาหะ วิริยะ อดทน สู้ทน พากเพียร แสวง "ธรรม" ปฏิบัติธรรม มีศีล มีพรต ให้สำคัญๆ เถิด !

การอธิบาย "ธรรม" โดยอาศัยยกตัวอย่างเอา**บุคคล**ขึ้นมาเทียบเคียงในสมัยเริ่มแรกทีเดียว ศาสดาอาจารย์รุ่นแรก ๆ นั้น ท่านจะเทียบเคียงชี้ชัด "นามธรรม" ที่เป็นอารมณ์จิตของคน โดยยก**เอาตัว "คน" ผู้มีสุขเพราะเสพย์กาม**ต่าง ๆ ด้วยอำนาจของลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขมาพูด มาอธิบาย ก็เข้าใจกันง่าย ๆ ในสมัยแรก ๆ คนผู้ศึกษาธรรมทั้งหลายยังไม่มี "อุปาทาน" ยังเข้าใจตรง เข้าใจถูก คือ **ยังไม่ได้หลงว่า มีเทวดาอันเป็นสัตว์โลกที่เหาะเหินฟ้าอยู่บ้าง สิงสู่อยู่ตามที่นั่นที่นี่บ้าง** แต่มีความเห็นตรงความเห็นถูกได้ว่า ท่านกำลังอธิบาย **"จิต–เจตสิก–รูป" ของเรา (คือ ของคนเป็นนี่แหละ) ที่มีอยู่ในเรานั่นเอง ตรง ๆ โดยใช้ภาษาเรียก "จิต–เจตสิก–รูป" นั้น ๆ ว่า "เทวดา"** เขาก็พังคำอธิบายที่เทียบบ้างเคียงบ้างนั้น ๆ เพ่งพิจารณาเข้าไปหา จิต–เจตสิก–รูปของตนตรง ๆ (มันก็เป็น "สติปัฏฐาน") จึงเข้าใจได้ง่ายดี และถูก "ปรมัตถ์" แท้ เพราะรู้ทันรู้เท่า และรู้จริงว่า "สมมุติ" ที่ยกอ้างขึ้นมานั้น ๆ เป็นอะไร เช่นท่านจะอธิบาย ว่า :–

เหมือนยังกับคนยอดเก่งคนหนึ่งที่ร่ำรวย เป็นพ่อค้าใหญ่ ใคร ๆ ก็เห็นได้ชัดว่ามีลาภมาก มีวัตถุมาก ซึ่งภาษาบาลีเขาก็อธิบายด้วยภาษาสั้น ๆ ว่า **"เวสสวัณโณ"** (**เวสส**=พ่อค้า, **วัณโณ**=ชนิด, ผิว, รูปที่เห็นได้ภายนอกที่แตกต่างจากอีกอย่างหนึ่ง)

และอธิบายต่อไปว่า พ่อค้าใหญ่ที่ร่ำรวยนี้ อยากเสพย์กามคุณทางรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสอย่างไร ก็สามารถบันดาลเอาได้ด้วยฤทธิ์ของทรัพย์สินเงินทองตามต้องการ เช่นนี้ ก็เรียกว่า เสพย์ทิพย์ หรือ เป็นผู้ได้สมอยากด้วยอำนาจแห่งสิ่งที่ตนมี (**เวสสวัณโณ** ก็มีลาภวัตถุ คือ ทรัพย์สินเงินทอง เป็นต้น เป็นอำนาจ) ก็คือ "เทวดา" นั่นเอง *และท่านก็หมายถึงคนเป็น ๆ นี่แหละ ที่มีเหตุมีปัจจัยดังได้กล่าวแล้วนั้นจริง ๆ* บุคคลเช่นนั้นก็เรียกได้ว่า "ท้าวเวสสวัณโณ" คนผู้มี จิต–เจตสิก–รูป ที่มีคุณภาพ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น โดยตรง คือ "ท้าวเวสสวัณโณ" มันไม่ใช่ภูติ วิญญาณร่างโน้น รูปนี้ มีตัวมีตนอยู่ยอดเขา อยู่ฟากฟ้าไหน ๆ ดังได้อธิบายเล่าไขกันจนกลายเป็นคัมภีร์ เป็นตำราพระอภิธรรม นำมาหลงเล่าหลงเรียน

กันอยู่ดาษดื่นเดี๋ยวนี้ไม่ ถ้าจะนับว่าจริง ว่าถูก ก็ได้ ก็จริง ก็ถูกตามคำพูดที่กล่าวเป็น "สมมุติบัญญัติ" **แต่มันถูกยัดเยียด ถูกระบุตัวไปเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตนที่อยู่นอกกายยาววาหนาคืบกว้างศอกของเราไปแล้ว** มันจะชื่อว่า "ปรมัตถธรรม" หรือ สติปัฏฐาน ที่เป็น "เอกายน มรรค" กันที่ไหน ! เพราะแม้แต่ "สมมุติสัจจะ" ที่เขากล่าวภาษากันนั้น ถึงจะเป็น**ภาษาคำเดิม** ว่า "เทวดา" อยู่ก็ตาม แต่ผ่าไประบุปั้นรูป ตู่ตัว เอา "อัตภาพ" (อัตตา) ที่ไหนก็ไม่รู้ ! ที่สร้าง ที่เสริมขึ้นตาม "ความเข้าใจ" (ทิฏฐิ) ของตน อันออกนอกเรื่อง นอกทาง เรื่อยมา จน "นอก" กันขนาดกู่จะไม่กลับกันแล้ว !

หากจะให้เป็น "ปรมัตถสัจจะ" แท้ ๆ เป็นการเดินทางเพื่อบรรลุธรรมด้วย **ทางเอก(เอกายน มรรค)** คือ **สติปัฏฐาน**จริง มันจะต้องเพ่งพิจารณาให้รู้ชัดเห็นแจ้ง "**เวสสวัณโณ**" **อันเป็นจิตเป็นวิญญาณ ที่เป็นของเราเองนี้ให้ได้** จึงจะเรียกว่า **มีตาทิพย์ ตาปัญญาที่แท้จริง** *ไม่ใช่***ตาทิพย์** *อีกประเภทหนึ่ง ที่เห็นแต่รูปละครลิเก* อันเป็น "สมมุติสัจจะ" ที่เสริม ที่สร้างเต็มที่

ดังนั้น ถ้า "คน" ผู้ใดร่ำรวยด้วยลาภวัตถุ มีทรัพย์สินเงินทองมาก ๆ ก็จงรู้เถิดว่า นั่นเราเป็น "สมมุติเทพ" องค์ไม่ย่อยแล้ว เป็นผู้เสพย์ทิพย์อยู่ในโลก ยังเป็นสัตว์โลกอยู่จริง ๆ แท้ ๆ เห็น ๆ ได้กันอย่างนี้แหละ **ไม่ต้องไปมัวหลับหูหลับตาดูกันเป็นวรรคเป็นเวรหรอก "ท้าวเวสสวัณโณ" นี่หนะ ! เรียกใคร ๆ มาดู ก็เห็นได้จริง ๆ (เอหิปัสสิโก) เป็นผู้มีสุข (อย่างที่เขา "หลง") ด้วยกามคุณ ได้ตามความปรารถนาของเขา สมฐานะของเขาจริง ๆ**

"ธรรม" ดังนี้ จึงจะเรียกว่า "**ปรมัตถธรรม**" ที่เป็น "**สวากขาต-ธรรม**" **แท้ ๆ** เพราะ**เรียกร้องมาดูกันได้จริง (เอหิปัสสิโก) ไม่จำกัดเวลา (อกาลิโก)** ไม่ปกปิดซ่อนเร้นลึกลับ ดั่งของที่ถูกครอบถูกปิดไว้เลยจริง ๆ (เพราะตอนนี้กำลังรู้เทวดาเห็นเทวดา รู้ทั้งรูปเห็นทั้งนามที่เดียว) และแม้หากใคร

จะ**หลง**โลกีย์ **หลง**กามแบบ "ท้าวเวสสวัณโณ" อยู่ ก็ยังอาจจะเป็น "ท้าวเวสสวัณโณ" โดยทำให้เกิดทิตน โน้มน้อมเอามาทิตน ก็ยังได้ ถ้ามีความสามารถ (โอปนยิโก) และแท้จริงปุถุชนทั้งปวง ก็ล้วนพยายามทำตนเป็น "ท้าวเวสสวัณโณ" *หรือ อีกชื่อหนึ่งของ "ท้าวเวสสวัณโณ" ก็คือ* **"ธนบดีเทพ"** *อันก็ยังหมายความว่า "ผู้เป็นเจ้าแห่งทรัพย์สิน"* กันอยู่อย่างมัวเมาบ้าคลั่งทั้งนั้น นั่นแหละ ซึ่ง**เกินกว่าจะพิสูจน์ เกินกว่าจะเรียกร้องมาดู**กันเสียอีก (คือ เกินกว่า "เอหิปัสสิโก" เสียอีก กันจริงๆ ไหม ?)

ผู้ฟังธรรมในสมัยแรกๆ ที่ฟังสมมุติโดยยกตัวอย่าง เป็น **"พ่อค้าที่ร่ำรวย" (เวสสวัณโณ)** หรือ **"ผู้เป็นเจ้าแห่งทรัพย์ศฤงคาร" (ธนบดี)** ซึ่งเป็นสมมุติบัญญัติ ๒ บัญญัติ แต่ก็หมายถึงสภาวะธรรมอันเดียวกัน คือ ผู้เป็นเทวดาที่เสพย์สุขด้วยอำนาจลาภ หรือคือ ผู้มีสุขเสพย์ทิพย์ด้วยอำนาจอย่างหนึ่ง หรือ ผู้มีสุขด้วยกามคุณ ได้ตามปรารถนาเพราะอำนาจของลาภหลากหลาย ผู้ได้ฟังอธิบาย เขาก็เข้าใจกันได้ว่า หมายถึงจิต–เจตสิกของ "คน" วิญญาณของ "คน" เป็นๆ นี่เอง หากผู้ใดมีสุขเพราะได้เสพย์กามตามต้องการ อันเนื่องมาแต่อาศัยอำนาจลาภวัตถุ ก็จิตนั้นวิญญาณนั้นแหละ ที่มีสมญานามเป็น**เจ้าโลก** (มหาราชิกา หรือ ท้าวโลกบาล) ชนิดหนึ่ง ซึ่งมันก็ดีกว่าสัตว์นรกที่เป็น **เปรต** *(จิตที่ยังหิวโหยไม่ได้เสพย์สมอยาก)* เป็น**อสุรกาย** *(จิตที่ยังไม่กล้าแข็ง แม้จะรู้จักว่า นี่กิเลส นี่ตัณหา ตนก็ยังเอาชนะชั่วนั้นๆ ไม่ได้ หรือจิตที่ขี้กลัว ไม่ว่าจะเป็นกลัวอะไรก็ตาม แม้แต่จะจ่ายทรัพย์ออกเสพย์สิ่งที่อยาก ก็ล้วนกลัวจะหมดจะพร่อง ก็จำยอมทุกข์ทนอดอยากอยู่นั่นเอง หรือ แม้กระทั่งที่สุดกลัวความตาย)* เป็น**เดรัจฉาน** *(จิตที่โง่เง่ามัวเมาหลงเสพย์ติดอยู่ไม่รู้ทุกข์เอาเลย หลงยึดแต่สุข จึงมีแต่โลภก็ไม่รู้ว่าตัวโลภ มีราคะ ก็ไม่รู้ว่าตัวมีราคะ โกรธ ก็ไม่รู้ว่าตัวโกรธ)* เป็นสัตว์**นิรยวินิบาต** *(จิตที่เร่าร้อนเพราะตกถลำลึกจมอยู่ในอบาย และโลกีย์ทั้งหลาย)*

แม้จะเป็นถึง "ท้าวมหาราชิกา" ดังนี้ มันก็ไม่ใช่ของดิบดีสูงส่งอะไรนักหนา หรอก สูงกว่านี้ยังมีอีก

เพราะฉะนั้น การอธิบายความของจิตชั้นนี้ ในระดับต่อมา เขาก็อธิบายให้เห็นเป็น**ความน่าเกลียดน่ากลัว** โดยแสดงตัวอย่างเทียบเคียงว่า **ท้าวเวสสวัณโณ** นั้น ที่แท้ก็เป็น **ยักษ์** เป็น**อมนุษย์** แม้จะเรียก "เวสสวัณโณ" เรียก "ธนบดี" ก็เป็นสัญชาติยักษ์ ยังไม่ใช่สัตว์มีใจสูง (อมนุษย์) ดิบดีอะไรหรอก แท้จริงเป็น **"กุเวร"** เป็นสัตว์ที่น่ากลัวน่าเกลียดน่าชัง ยังเป็นสัตว์โลกที่ยังชั่ว ยังร้าย ยังมีบาป หากยังไปไฝ่ "ลาภ" หลงสมบัติอยู่ ก็ยังไม่ใช่ "สุคติ" (การไปดี) ยังเป็น "เวร" อยู่ ยังไปผิดทางอยู่ ยังไม่ใช่การไปดี (กุ=ชั่ว, น่าเกลียด, ร้าย, **เวร**=บาป, ความเกลียดชัง,การไปผิด) เพราะมันยังคือ จิตอำมะหิต จิตเห็นแก่ตัวร้ายกาจ จิตที่ยังจะเอาเปรียบผู้อื่น จิตที่ยังไม่เห็นใจผู้อื่น จิตที่ยังไร้เมตตาธรรมอย่างแท้จริง *(ยังไม่ใช่ "พรหมจรรย์" คือ ยังไม่ประพฤติดั่งพรหม)*

คนฟังธรรมที่ยังไม่ไปหลงเข้าใจผิดๆ (ยังไม่ "มิจฉาทิฏฐิ") ไม่ติดยึด ไม่งมงาย ไม่หลงวิญญาณนอกตนนอกตัวเหมือนทุกวันนี้ เขาก็เข้าใจ เพียงอธิบายในภาษาบาลีว่า **เป็น"กุเวร"** เขาก็รู้แล้วว่า จิตวิญญาณที่ยังโลภในทรัพย์ในสมบัติวัตถุนั้นยังชั่วร้ายอยู่ ยังคือคนขี้เอาเปรียบผู้อื่น ยังคือคนอำมะหิตโหดร้ายอยู่ ยังเป็นคนที่มีวิญญาณประเภทยักษ์ ยังเป็นคนที่ยังไม่ใช่ "มนุษย์" (ผู้มีใจสูง) แท้จริง เขาก็เลิกเป็น จึงหัดมีทาน มีจาคะ มีการจ่ายแจกออก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแต่แก่คณาญาติ (ญาติปริวัฏฏ์) เสียจนตนกลายเป็นยักษ์ เป็นอมนุษย์ (ผู้มีใจต่ำใจชั่ว) โลกก็ไม่เดือดร้อน เพราะคนเข้าใจธรรมได้ดีว่า "การเห็นแก่ตัว" นั้นเลว "การขี้โลภหลงสะสมไม่รู้หยุดรู้พอ" นั้น ยังชั่วร้ายต่ำช้า

แต่เดี๋ยวนี้คนได้**หลงยึด**เอาคำว่า "เวสสวัณโณ" ก็ดี "ธนบดี" ก็ดี แม้คำว่า "กุเวร" ก็ดี มาปั้นสร้างเป็นตัวตน **เป็น "เทพเจ้า"** เป็นบุคคลตัวตนจริงจังไปหมดแล้ว และยังแถมยังนอบน้อมไหว้ ชี้ชวนกันให้**หลง**เชิดชูบูชากันเสียอีก พอกล่าวคำภาษาบาลีว่า **เวสสวัณโณ** หรือ **ธนบดี** แทนที่จะหันมาเพ่งดูที่ตนว่า เราเป็นผู้มีมากพอ เพราะเราเป็นพ่อค้าร่ำรวย หรือ เป็นเศรษฐีมีธนทรัพย์จริงหรือเปล่า แล้วจะเอาเฟื่อเผื่อแผ่แก่คนอื่นได้หรือยัง? ก็เปล่าเลย! กลับไปนึกถึง "สัตว์โลก"

ที่ถูกยกย่องว่า เป็นเทพเจ้า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรโน่น ไปเสียชิบ แม้จะกล่าวจะชี้ชัดๆ ลงไปอีกว่า **"กุเวร"ๆ** เป็น **"กุเวร"** นะ ! ๆ ๆ และขยายลักษณะกันก็ออกชัดว่า เป็นยักษ์ เป็นอมนุษย์ เป็นสัตว์เลว คือ วิญญาณชั่ว (และมันก็คือสิ่งที่อยู่ในตัวเรานี่เอง) ก็ไม่เห็นได้กลัวเกรงกัน ผู้รวยๆ ผู้มีลาภมากทั้งหลาย ก็ยังยอมตนเป็นยักษ์ เป็นผู้มีจิตเลว วิญญาณต่ำอยู่ เป็นผู้หอบหวง เป็นผู้โลภมาก ผู้มีใจอำมะหิต เป็นคนใจชั่วใจต่ำ (อมนุษย์) อยู่นั่นเอง หาได้ทำตนให้สูงขึ้นด้วยความเป็นผู้มีใจเมตตา เป็นผู้ทำทาน เป็นผู้เสียสละ เป็นคนผู้เออเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่! มีแต่จะหลง "กามคุณ" ให้หนัก จะได้เปลืองเงินทองทรัพย์สิน เผาทรัพย์สินผลาญศฤงคารไปเล่นๆ ไม่คิดจะทำ "ทิฏฐธรรมิกัตถประโยชน์" คือ ทำตนให้เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้อื่น (กัลยาณมิตตตา) ทั้งไม่คิดทำ "สัมปรายิกัตถประโยชน์" ใดๆ กันละ **แล้วตนก็ไม่มี "อริยทรัพย์" อีกเลย ตนก็สูงขึ้นอย่างแท้จริงไม่ได้ ก็เลยได้แต่ "หลง" ว่า การหอบหวงสมบัติไว้มากๆ ก็ดี การได้เสพย์กามหลายๆ ก็ดี นั่นแหละ คือ ความสูง คือ ความดี**

นี่คือ ความโง่ (อวิชชา) มันครอบงำคน ครอบงำโลก ความมืดมัวเมามาย (โมหะ) มันครอบงำคน ครอบงำโลก จึงได้พากันเห็นผิดหมด ทั้งๆ ที่เป็นคำสอนเบื้องต้น ง่ายๆ ตื้นๆ ก็ "หลงผิด" ในคำสอน เข้าใจความหมายเป็นอื่นไปเสียแล้ว แล้วจะเรียน "ปรมัตถ์" ที่สูงขึ้นละเอียดพิสดารขึ้น กันได้อย่างไร ?

ที่มันผิด มันเพี้ยนออกไป ก็เพราะ คำสอนต่างๆ นั้น ถูกอธิบายโดย**ผู้ที่ไม่รู้ไม่เข้าใจแจ้งใน "สภาวะธรรม"** ยังยึดแต่ "สมมุติบัญญัติ" และ**แรงด้วยอำนาจกิเลสตัณหาในตน** แทนที่จะรู้จุดดีจุดชั่ว (กุศล–อกุศล) แล้วแนะนำปวงชนให้ยึดสู่ทางดี (สุคติ) อย่าได้ก่อทางชั่วทางไปที่ผิดๆ (เวร) ใส่ตนเลย ก็อธิบายกันไม่เข้าเป้าเข้าทิศ ยึดเอาจุดผิดมายั่วยุให้หลงยึดมั่นถือมั่นหลงติด "ลาภ" ติดยศ ติดสรรเสริญ หลงอิ่มเอมมัวเมาอยู่ในกามคุณทั้งปวงอยู่นั่นเอง โทษภัยที่ตามมาก็คือ **ทุกคนกลายเป็น "คนขี้งก" ไปหมด** แม้จะศึกษา "ธรรมะ" เป็นนักปฏิบัติธรรมะ ก็ยัง "งก" ใน "ลาภ" ในยศ ในสรรเสริญ ในสุขต่างๆ แม้แต่ "กาม" ก็ยังไม่ลดถอย ไม่ฝืดหัดทำลาย **ที่ร้ายที่สุด**

ก็คือ "งกบุญ" หลงบุญ เมาบุญ โดยไม่รู้ว่า "บุญ" คืออะไร ? ต่างก็มั่น**รูป** สร้าง**เทวโลก** หลอกกัน **จนกลายเป็น "มารผู้ลามก" เต็มดงศาสนาไปหมด** เมื่อ "เทวโลก" ชนิดถูกมั่นเป็นเมือง เป็นตัวตน เกิดขึ้น "สมาธิหลับตา" อันจะเข้าไปมั่น "มโนมยอัตตา" ได้ตามๆที่เชื่อกัน ก็ต้องสำคัญขึ้น "มิจฉาสมาธิ" ก็เกิดขึ้น ภาคปฏิบัติก็จึงแยกแบ่งไป โมเมให้ ไปหลง "สมาธิ-หลับตา" สร้าง "ภพแห่งจิตสงบ" (เจโตสมถะ)บ้าง จิตมีฤทธิ์มีเดช (อิทธิวิธี) บ้าง จิตหลงนิมิตวิมานเทวโลก (ภพ–ชาติ) ให้ตนหลงยึดซ้ำเติมเข้าไปเป็นกิเลสชนิดใหม่อีก เป็น**เทวดาชนิดติดอัตตา (มโนมยอัตตา) ในแบบต่างๆ** เข้าไปอีกมากมายบ้าง **เป็น "ภวตัณหา" อยู่นั่นเอง** *เลยยิ่งเป็นการซ้ำร้ายให้แก่คนผู้ไม่เข้าใจความจริงเข้าไปอีก* แม้ตั้งใจว่า จะศึกษาธรรมะจะใฝ่บุญกุศลแท้ๆ คือ จะตัดกิเลสตัดตัณหา **แต่ก็ไปเพิ่มไปพอกตัณหาให้แก่ตนซ้ำเติมเข้าไปอีก** ก็น่าอนาถ !

การศึกษาธรรมะ โดยเฉพาะ "พุทธธรรม" เดี๋ยวนี้มันหลง "**เทวดา**" หลง**พระพรหม**เลอะเทอะออกไป เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตน อันกลายเป็นละครลิเกกันอย่างหนักยิ่งแล้ว **จน**ไม่ได้ "**สาระ**" **จากคำสอน** จาก**เหตุ** จาก**นิทาน** จาก**สมุทัย** จาก**ปัจจัย**แห่งคำสอน คำกล่าวใดๆกันแล้ว เช่น แม้แต่จะเรียนรู้ **เทวดา ท้าวเวสสวัณโณ ท้าวกุเวร** ที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่แค่นี้ เป็นต้น

เพราะเหตุดังนี้เอง **"วิรูฬหก"** อันเป็นภาษาบาลี ที่เขาหมายถึง **"จิตวิญญาณ" ของคน** ผู้รวยทั้งลาภจนยอมรับกันเป็นศักดิ์เป็นศรี หรือ จะมีทั้ง "ยศ" สูง มี "ศักดิ์ใหญ่" แล้วก็หลงใหลอยู่กับยศศักดิ์เสพย์กามคุณได้**ด้วยอำนาจของยศฐาบรรดาศักดิ์อันสูงใหญ่**นั้น ก็ไม่เข้าใจกันได้เช่นกันอีก แต่กลับไปหลงยึดมั่น เป็น "นก" เป็นสัตว์ลอยฟ้าบินสูง เป็นสัตว์แท้ เป็น "ตัวตน" จริง ยึดเป็น "นก" จริงๆไปเสียเลย ซึ่งที่จริงเป็นเพียงคำอธิบาย และแม้จะอธิบายเทียบเคียงกันไป จนให้ "ท้าววิรูฬหก" นั้น เป็น "นก" หรือ ประหนึ่งสูงขึ้นลอยขึ้นได้ไปสู่ฟ้าราวกับ "นก" มันก็ไม่ผิดความหมายหรอก เพราะ "**วิรูฬห**"

นั้น แปลว่า งอกงามแล้ว ใหญ่โตแล้ว สูงขึ้นแล้ว เจริญขึ้นแล้ว มันสูงขึ้นมันก็เข้าไปหาท้องฟ้าเหมือนนกได้ เทียบว่าสูงเหมือนนกมันก็ได้ ก็ไม่ผิดอัตถะสาระจะเอาความหมายกันดอก ซึ่งการเจริญขึ้น สูงขึ้น งอกงามขึ้นด้วยลาภ ก็ตามด้วย "ยศ" อีก ก็ตาม มันก็ดีเหมือนกัน มันก็แค่ "ดี" ขั้นเบื้องต้น แต่มันหาได้ "ดีที่สุด" ไม่ มันก็ดีแค่พ้นนรกมาหน่อย เหมือนพวก "เวสสวัณโณ" นั่นแล

และมันก็ยังจะหลงใหลในยศ ในศักดิ์นั้น **ยิ่งไปมัวเมาระเริงกามสุข ด้วยอำนาจของ "ยศ" อยู่** ก็ยิ่งหาถูกต้องไม่ "ยศ" มันก็เป็นเพียงผลพลอยได้ของความดีงามความขยันหมั่นเพียรของคน เช่นเดียวกันกับ "ลาภ" มันก็เป็นเพียงผลพลอยได้ของความดีงาม ความขยันหมั่นเพียร **จะไปมัวเมากับลาภ กับยศอยู่ทำไมกัน** มีก็มีไป ได้ก็ได้ไป ถ้าได้ลาภมากเหลือใช้แล้ว ก็ทำทานเข้าไป ถึงจะดีแท้

แต่ถ้า**ยิ่งไปหลงระเริงเสพย์กามสุข ด้วยอำนาจของ "ลาภ–ยศ"** จนได้ชื่อว่า **คนผู้มี "อัณฑะโตเท่าหม้อ"** ซึ่งเรียกในภาษาบาลีว่า **"กุมภัณฑ์"** (**กุมภ**+**อัณฑะ**) ก็ยิ่งน่าจะละอาย น่าจะเกลียดกลัวกัน

คนแต่ก่อนเขาไม่หลง "เทวดา" ออกปานสมัยนี้ เขากลัวจริงๆ เขารู้ภาษา พอบอกว่า *อย่ามัวเมาหลงยศหลงศักดิ์ศรีหลงอำนาจนะ ! จะเป็นเจ้าแห่ง "กุมภัณฑ์" นะ !* เท่านั้น เขาอายแทบม้วนแผ่นดินหนีแล้ว เขาก็เลิกหลงยศเห่อศักดิ์ หยุดเสพย์กามสุข เพราะอำนาจของ "ลาภ" ของ "ยศ" กันแล้ว แต่เดี๋ยวนี้จะกล่าว จะว่าใคร เป็น "ท้าวกุมภัณฑ์" ยกให้เป็น "จอมกุมภัณฑ์" ก็ยิ้มระรื่นหน้าตาเฉยๆ ไม่กระดากละอายอะไรกันเลย เพราะความโง่แท้ๆ (อวิชชา) แม้จะบอกว่า เป็น "ยักษ์" ผู้มีใจอำมหิตอีกแบบหนึ่งนะ ! **เป็นอมนุษย์ ที่มีอัณฑะใหญ่โตเท่าหม้อ เท่ากระพองหัวช้าง** (**กุมภ**=หม้อ, กระพองหัวช้าง. **อัณฑะ**=อวัยวะสืบพันธุ์ส่วนที่เป็นไข่) ก็ยังไม่สะดุ้งสะเทือนอะไร **ยังยินดีจะหลง**ยศ–ลาภ หลงอำนาจ **เสพย์กามสุข ด้วยอำนาจของลาภยศศักดิ์ศรี ให้ตนเป็น "จอมกุมภัณฑ์" ผู้ยิ่งใหญ่ยิ่งโตให้ได้อยู่** นั่นเอง มันโง่

หรือฉลาดกันแน่ ? **ท้าววิรูฬหก** นั่นหนะ เป็น **"จอมกุมภัณฑ์" นะ!!** (ผู้มีอัณฑะโตใหญ่เท่าหม้อเท่าไห) จะบอกให้ ไปหลงบูชายึดติดอะไรกันนักหนา !

ผู้เป็นสาวกพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ต่างก็อ่านท่องตามๆกันมา และ **หลงเลยเถิดยึดเป็น "ปุคคลาธิษฐาน"** กันไป แถมไปยกย่องเชิดชู **จิตชั่ววิญญาณหยาบ (กุเวร)** ไปหลงกราบหลงเทิดไว้ **จิตที่มีตัณหาหน้ามืดจนน่าเกลียดน่ากลัว (กุมภัณฑ์)** กันอยู่อย่างดกดื่นมากหลาย เพราะความไม่รู้ เพราะความโง่ (อวิชชา) มันก็จะครอบงำโลก หลงตามกันต้อยๆ ไปดั่งนี้เอง

ผู้ศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้า จงสำเหนียกกันให้มากที่เดียว ต้องทำความเข้าใจกับ**ต้น–กลาง–ปลาย**ให้ดีๆ ลำดับพื้นๆของปุถุชนถ้วนทั่ว เป็นลำดับต่ำสุดนั้น ใครๆก็ย่อมรู้ มันไม่ใช่"ความฉลาด" หรือ ความเป็น"อริยะ" อะไร ! ที่ย่อมรู้ว่า การได้สมใจในกามทั้งหลาย เพราะอาศัยอำนาจของลาภ ของยศ มันก็ดีกว่า ที่โหยหากาม กำหนัดใคร่ในกามทั้งหลาย ทว่าไม่สามารถได้เสพย์สมใจ ซึ่งมันก็เป็นทุกข์ เป็นนรก จึงจัดได้ว่า *การได้เสพย์กามเป็นสุขสมใจ ก็ยังเป็น "กุศลธรรม" (คือ "ก็ยังดีกว่าตกนรก")* แต่นั่นแหละมันก็ยังเหมือน**ยักษ์** ยังได้ชื่อว่า **อมนุษย์**อยู่ **จงทำตนให้สูงขึ้นกว่านั้น** โดยวิธี**ละลาภ วางยศ อย่าหลงกามสุข อย่ามัวเมาเสพย์โลกียะสุข ด้วยการอาศัยลาภ อาศัยยศนัก หัดลดละคลาย"กามคุณ"ลงให้มากๆเถิด โดยเฉพาะผู้บวชเป็น"พระ"แล้ว หรือ ผู้แสวงหา สัจธรรม แสวงหา "นิพพาน"**

เมื่อไม่เข้าใจ ยังกลายเป็นผู้หลงใหล"ลาภ"ก็ดี "ยศ"ก็ดี อยู่ และ **แถม***ยังจะเสพย์กามสุขให้หนัก ด้วยอำนาจ***สรรเสริญเพิ่มให้ยิ่งยกชั้นให้ใหญ่หนักเข้าไปอีก** ผู้นั้นก็จะได้ชื่อว่า **"วิรูบักข์"** ซึ่งหมายความว่า **คนผู้มีรูปพิการไปแล้ว ประหนึ่ง เป็นแห่งแกน เป็นท่อนเพลา เป็นแห่งลูกบาศก์ ฉะนั้น** เป็นผู้มีอินทรีย์พิการ ร่างกายน่าเกลียด "ม"แต่ใช้ไม่ดีแล้ว ดูเหมือนเต็ม ดูเหมือนมาก พร้อมไปหมด แต่"เต็มตาย" แต่"มากโทรม" เพราะบำรุงบำเรอตนจนเกินขนาด

จนรูปร่างน่าเกลียด ผิดรูปไป แปลกไป พิกลพิการ ดังกล่าวแล้ว (**วิรูปักข์**=*วิรูป+อักข*. **วิรูป**=ผิดไป, แปลกไป, พิการ, น่าเกลียด. **อักข**=แท่งแกน, เพลา, ลูกบาศก์, อินทรีย์, ร่างกาย)

ที่จริงผู้มีพร้อมทั้งลาภ และยศนั้น มันก็ดีเป็นชั้นต้น ใครๆก็รู้ แต่เมื่อ**หลง**ลาภ **หลง**ยศ และ**หว่านลาภ โปรยยศเป็นการสร้าง"สรรเสริญ" เสริมให้ตนไปเสียนี่ !!** โดยเฉพาะ **หลงใช้เป็นเครื่องมือเสพย์กามคุณ ๕ ให้หนัก** (เพราะตนมีเครื่องมือทิพย์ คือ มีอำนาจทรัพย์สิน มียศเป็นอำนาจ) ตนก็เลยมีรูปร่างน่าเกลียด พิกลพิการ เป็นพะโล้ เป็นหมู เป็นแท่งเป็นท่อน เป็นก้อนเหมือนลูกบาศก์อะไรก็ได้ ดังกล่าวนั้น ก็เลยกลายเป็นว่า ยิ่งมีสิ่งส่วนจะช่วยให้ได้ **ทำดี** ให้แก่ตน แต่ยิ่งซ้ำทำตนให้กลับ**เลวลง**ไปเสียอีก แทนที่จะมีลาภก็ใช้ลาภนั้น แจกทานทำบุญให้เราเป็นคนดีของโลก เป็นผู้มีประโยชน์ยิ่งขึ้น หรือ ถ้าเป็นพระก็เป็นนาบุญ รู้จัก "บุญ" แท้ๆ แล้วทำประโยชน์ที่จำเป็นแท้ๆ ให้ถูกกาละเทศะฐานะ หรือ เป็นฆราวาสที่มียศก็เอาอำนาจแห่งยศนั้นใช้ ให้เกิดประโยชน์แก่งานให้ตรง ให้ตนได้ทำงานได้มากๆขึ้น จึงจะเป็น "คนดี" แท้ และ จะได้"สรรเสริญ" **อันมีค่า ถูกธรรม**เอาด้วย แต่นี่กลับนำมาเป็นเครื่องมือหา "สรรเสริญ" ไม่เข้าท่า หรือ เมื่อมีทั้งลาภ–ยศ–สรรเสริญ ก็นำมาเป็นเครื่องมือเสพย์กามสุขเสียหมด เลยกลายเป็นเลวไป จนร่างกายพิกลพิการ ก็น่าสมน้ำหน้าอยู่

แล้วเขาก็เลยเทียบไปให้เป็นสัตว์ใหญ่เทอะทะเหมือนงูใหญ่ๆ เหมือนช้างโตๆไป กลายเป็น "**จอมเดรัจฉาน**" ไปเลย ไม่ได้เป็นผู้เป็นคนเสียแล้ว โดยเฉพาะเขาก็หมายเอา "งูใหญ่" นั่นแหละ ที่เรียกกันในภาษาบาลีว่า "**นาค**" ก็หมายความว่า งู ก็ได้ **ช้าง**ก็ได้ แต่ที่เน้นเป็น**งู** ก็เพราะ **คนพวกนี้จะกลายเป็นคนสันหลังยาวเหมือนงู จะเอาแต่กินเอาแต่เสพย์แล้วก็นอนๆเอ๋อกไปเช่นนั้น กลายเป็นสัตว์ชื่มเชา เอาแต่หลับๆหลบๆ** โดยเฉพาะผู้มาบวชเป็น "พระ" เก๊ๆปลอมๆ โดยเอาแต่กิน เอาแต่นอน เอาแต่หลงในความเสพย์ ความหลับ ความไม่มีงานการอะไร

ความไร้ค่า ยิ่งเป็นผู้**มีลาภ–มียศ** และยิ่งเป็นดั่งที่กำลังกล่าวถึงกันอยู่นี้ นั่นแหละ คือ สัตว์เดรัจฉานที่เขาเรียกว่า **"นาค"** จนกระทั่งยิ่งเป็นเดรัจฉานใหญ่ เขาก็ยิ่งเปรียบเทียบใหญ่ไปถึง เป็น "พระยานาค" เป็นจอมแห่งนาค คือ สัตว์สันหลังยาว ขี้เกียจไม่เอาภาระ ซึมเซา เหมือนเอาแต่นอน เหมือนไม่รู้ตื่นขนาดหนักที่สุด เมื่อยิ่งใหญ่ถึงขนาดเป็น "จอมนาค" เป็นผู้เป็นใหญ่ในหมู่นาค ก็นอนกันขนาดกินเวลาตั้งแต่พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งอุบัติ เขาก็จะเริ่มนอน แล้วก็จะไปรู้สึกตัวตื่นขึ้นมาเอาอีกที ก็ต่อเมื่อมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่อุบัติขึ้นมาในโลกอีกองค์หนึ่ง ปลุกเขา โน่นที่เดียว นานกันไม่รู้กี่กัปป์ แต่กระนั้น เขาก็ยังจะตื่นงัวเงียขึ้นมาอย่าง โง่เง่า ไม่รู้วันรู้คืน เอาจริง ๆ ถึงขนาดอุทานออกมาว่า *"อ้าว! นี่พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งแล้วเหรอ? แหม! เกิดกันบ่อยจริง เมื่อวานนี้ก็เกิดกันองค์หนึ่งแล้ว วันนี้ก็เกิดอีกองค์ ขยันเกิดกันจริงพระพุทธเจ้านี่!"* ว่าแล้วเขาก็จะม่อยหลับอีกต่อไป **(จอมนาคเป็นดั่งนี้ เขาจะไม่ตื่นเต้นกับ "พุทธ")**

นี่คือ **สันดานพระยานาคจอมเดรัจฉาน** คือ สัตว์โลกที่ขี้เกียจสันหลังยาวจอมงูใหญ่ ไร้ประโยชน์ ที่หาช่องหาโอกาสหลับ ๆ หลบ ๆ หรือ หลีก ๆ อยู่อย่างเอาเปรียบ ซึ่งเขาก็เอาลักษณะจากงูเหลือมใหญ่ กินมาก นอนเอือกไปนานวัน นั่นเองมาเทียบเคียงให้ฟัง ผู้ไม่งมงาย ผู้มีปัญญา ก็เข้าใจได้ว่า จิตวิญญาณของคนผู้ใดที่หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ (ผู้รวย "ลาภ" ก็ย่อมมีคนนับถือ ยกย่อง ผู้มี "ยศ" สูง ก็เช่นกัน ดังนั้น ผู้มีทั้งลาภ มีทั้งยศ พร้อม อย่างน้อยมันก็เป็นผู้มี "สรรเสริญ" อยู่แล้วในตัว) เพราะคนรวยลาภ และสูงไปด้วยยศพร้อม ก็จะมีผู้คนอ่อนน้อมยกย่องสรรเสริญหนัก มันก็เป็น "จอมเทวดา" นั่นเองแหละ เป็นยอดแห่ง "สมมุติเทพ" เลย และเมื่อหลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ เสพย์กามด้วยอำนาจของ ลาภ – ยศ – สรรเสริญพร้อม มันก็ถึงซึ่งรูปร่างพิกลพิการไปเป็นงูใหญ่เป็นช้าง และนอนเอือกขี้เกียจสันหลังยาวแน่ ๆ **สังเกต ๆ ดู คนผู้มีลาภ – ยศ – สรรเสริญ เยอะ ๆ กันเถิด จะเห็นชัดยิ่งกว่าชัด** นั่นเพราะความมัวเมา (โมหะ) ความไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักความพอดีของชีวิต ไม่รู้แม้แต่ว่า ร่างกายตนทำไมอ้วน ทำไมมันใหญ่เทอะทะ ก็เพราะไม่รู้จักลดกามคุณ ๕ นั่นเอง เป็นทาษปาก เป็นทาษท้อง เป็นทาษความหลับนอน ลงคนเราหลงอาหาร ติดรสติดรูป

ติดกลิ่นติดสัมผัสอาหารการกินการดื่มการเสพย์ และติดการนอนเสียแล้ว ก็เป็นอันหวังได้เลยว่า เขาจะบวมอืดเป็นผู้มีรูปร่างพิกลพิการไป แล้วก็อืดอาดเชื่องช้า สันหลังยาว และมันจะพาลให้อยากหลับอยากนอนยิ่งๆขึ้นไป จึงได้ชื่อว่า **เข้าแห่งพระยานาค จอมเดรัจฉาน** สังเกตดูเถิด จะเห็นมากมาย มีทั้งหญิง–ชาย

พระพุทธเจ้าสอนสาวกของพระองค์ให้กินน้อย นอนน้อย มีสติรู้พร้อมซึ่ง**ความพอดีแห่งตน** เสมอ(**คำว่า "ความพอดี" นี้นั้น ลึกซึ้ง ลงตัวอย่างมีปัญญา และไร้กิเลส สำคัญนัก จะมิใช่ "เฉโก" หรือ "โมหะ" เป็นอันขาด**) ถ้าสาวกองค์ใดเผลอไผล และโมหะโลภในอาหาร ของดื่ม ของเสพย์ ติดอร่อยในการนอน ก็จะมีรูปร่างพิกลพิการได้อย่างแน่แท้ (เว้นไว้แต่ผู้มี "โรค" จะต้องอ้วนจริงๆ) เพราะความอ้วนเทอะทะ มันไม่ใช่เครื่องชี้บอกถึงคุณงามความดีที่ตรงไหน มันกลับจะเป็นเครื่องชี้บอกถึง "ความทราม ความซวย" หรือ ความบกพร่องของผู้อ้วน หรือ ความไม่สมดุลย์เป็นที่สุดของผู้อ้วนนั้นๆต่างหาก มันหนัก มันอืดอาด เปลืองผ้า เปลืองที่ไปจนตลอดตายก็เปลืองไม้ทำโลงศพอีก

คำสอนของพระพุทธองค์ยืนยันเป็นหลักฐานในเรื่องนี้ ก็มีอยู่ชัด ซึ่งมันขัดกับความเห็น ขัดกับความเข้าใจของคนธรรมดาๆเขาคิดเห็นจริงๆ เช่น จาก กกจูปม-สูตร มูล. มัช. ข้อ ๒๖๕ หรือ จาก ภัททาลิสูตร มัช. มัช. ข้อ ๑๖๐ เป็นต้น

"ภิกษุทั้งหลายเรายอมฉันโภชนะแต่ในที่นั่งแห่งเดียว ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเราฉันโภชนะแต่ในที่แห่งเดียวอยู่ ย่อมรู้สึกความเป็นผู้**มีความไม่ป่วยไข้ (อัปปาพาธัง) มีความไม่ขาดตกบกพร่อง (อัปปาตังกัง) มีความเบากาย กระปรี้กระเปร่า แคล่วคล่อง (ลหุฏฐานัง) มีกำลัง (พลัง) และมีความผาสุก (ผาสุวิหารัง) ด้วย** ภิกษุทั้งหลาย มาเถิด แม้พวกเธอทั้งหลายก็จงฉันโภชนะแต่ในที่นั่งแห่งเดียว....." ก็จงพิจารณาดูดีๆเถิด ในคำตรัสของพระบรมศาสดา **"ไม่ป่วยไม่ไข้"** มันหมายความว่าไง ? **"มีความไม่ขาดตกบกพร่อง–มีกำลัง"** ดังนี้ เป็นต้น มันทำไม ช่างไม่เหมือนความเห็นของคนๆเขาเสียเลย ถ้าให้กินวันละมื้อเท่านั้นแหละ เขาก็จะรีบร้องลั่นกันทีเดียวว่า **กลัวจะเจ็บป่วย กลัวจะขาดอาหารบกพร่องร่างกาย**

กลัวจะไม่มีกำลัง อะไรเหล่านี้ มันช่างตรงกันข้ามกับคนธรรมดาๆ เขานึกคิด นึกรู้เสียเหลือเกิน **น่าคิดไหม ?**

คุณแห่ง "โอวาทปาฏิโมกข์ศีล" หรือ "อนุศาสน์" ทั้งปวง ของพระบรมศาสดาเจ้า ของเรานั้น มันละเอียดละเมียดละไมดียิ่ง เป็นที่สุดพร้อมจริงๆ ขอให้ปฏิบัติ**อย่าหลงลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข และ กามคุณ ๕ ทั้งหลายเลย แม้แต่ติดความสงบ ติดการอยู่เฉยๆ หรือ ติดการนอน** พระบรมครูสมเด็จพ่อของเรา ก็ทรงสอนไว้สั้นว่า อย่าไปหลง อย่าไปติดยึดกันเป็นอันขาด

ที่นี้ยังเหลือตัว**ท้าว "ธตะรัฏฐ"** อันเป็นเจ้าโลกบาล หรือ "มหาราชิก" อีกองค์หนึ่ง ที่เป็น**จอมภูต–จอมคนธรรพ์**อะไรกันนี่อีก ซึ่งก็คือ ผู้หลงขั้นสุดสิ้นขบวนกันเลยทีเดียว คือ หลงทั้ง**ลาภ – ยศ – สรรเสริญ – "สุข"** ทั้งปวงนั่นเอง เป็นการอธิบายถึงวิสัยแห่งสภาพจิตอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนสุดท้าย คือ ส่วนรวมหมด สรุปหมด ตั้งแต่ **เวสสวัณโณ–วิรูฬหก–วิรูปักข์** ซึ่งถ้าจะสังเกตดีๆก็จะเห็นว่า นั่นยังเป็นส่วนนอก ส่วน "กาย" สำหรับ **"ธตะรัฏฐ"** นี้เน้นลงสู่ส่วน "ใจ" เป็น "จอมจิตวิญญาณ" (จอมภูต) จอมแห่งความละเอียดลออลึกซึ้ง (จอมคนธรรพ์) และล้วนรวมลงไปสู่ที่สุดคือ สุดยอดแห่งความหลง นั่นคือ "สุข" เมื่อมีอะไรที่จะทำให้ตนยินดี เห็นว่า น่ายึดน่าถือ เขาก็จะสะสมหมด *โดยเฉพาะ "อารมณ์" ที่ไม่ว่า ใครๆ เขาจะหลอก (อลิกะ) อย่างไรก็ตาม ขอให้เขาเรียกว่า "สุข" ก็แล้วกัน เป็นขอยอมให้เขาต้มจน "สุก" เอาเสียจริงๆ เลย*

จิตวิญญาณผู้ใดใฝ่หวังโลกว่า "ความสุข" ทั้งปวงต้องสะสมให้แก่ "ใจ" ตน โดยไม่ยอมเรียนรู้กันว่า "สุข" นั้น เป็นโลกียะ มันยังเป็น "สมมุติสัจจะ" โดยเฉพาะมันเป็น **"อลิกะ"** คือ **มันเป็นความหลอกลวง เป็นความตอแหล เป็นความไม่จริง** อันไม่พ้นทุกข์ไปได้จริง เขาผู้นั้นก็จะยังไม่สูงอยู่นั่นเอง ("ความสุข" นั้น มันก็ยังมีชั้นสูง ชั้นประณีต ขึ้นไปอีกหลายชั้น) แต่ชั้นนี้ที่นับว่าดีก็เป็นกุศลขั้นต้นดังกล่าวแล้ว คือ "สุขเพราะเสพย์กามคุณทั้ง ๕" รูปอย่างใด

รสอย่างใด กลิ่นอย่างใด เสียงอย่างใด สัมผัสอย่างใด ที่ตนยึดตนต้องอารมณ์ (คือ หลงตามโลกเขาหลอกให้ยึดนั่นเอง) เขาก็**จะเลือกเอายึดเอา สั่งสมลงที่ใจ ทรงจำไว้ให้แม่นมั่น และไม่รู้จักหยุด มีแต่เพิ่มมุมเหลี่ยมเพิ่มเรื่อง เพิ่มอุปาทานในรูป – รส – กลิ่น – เสียง – สัมผัสเข้าไปๆ สู่ใจให้มาก ให้กว้าง ให้ใหญ่ ให้เป็นแว่นแคว้น ให้กลายเป็นอาณาบริเวณอันไพศาลที่ตนจะได้ชื่อว่า เป็นเจ้าแห่งแว่นแคว้นนั้น** *(แต่เป็นแว่นแคว้นแห่งความยึดมั่นทรงจำเอาไว้ เป็นอาณาจักรใจ* **ธต** *= ทรงจำ, ทรงไว้แล้ว.* **รัฏฐ** *= แว่นแคว้น, อาณาบริเวณที่ยึดครอง)*

และแม้ได้**ลาภ**มาเท่าใดๆ ก็"สุข" เขาก็จะยึดไว้ จะทรงจำเอาอารมณ์อย่างนี้ไว้ ได้**ยศ**มา ก็"สุข" เขาก็จะหลงอารมณ์นี้อยู่ในจิตในวิญญาณอยู่ ได้**สรรเสริญ**มา ก็"สุข" เขาก็จะสั่งสมอุปาทานไว้ ไม่ผ่อนคลายเลยในอาณาจักรใจ รวมทั้ง"รสสุข" ที่เข้ามาทาง**ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กายใดๆ** อีก เขาก็จะยึดไว้ จำเอาอารมณ์นั้นๆไว้ ตลอดหมด **ผู้มีจิต มีใจอย่างนี้ ผู้สั่งสมอารมณ์อย่างนี้แล** คือ **"ธตะรัฏฐ"** ซึ่งเป็น"จอมภูต" อันหมายความว่า เจ้าแห่งวิญญาณใหญ่ เจ้าแห่งการสั่งสมเชื้อของความรับรู้แบบโลกๆ แล้วก็เอาแต่ยึด เอาแต่ติด เป็นปรมาตมันใหญ่จริงๆ **เจ้าแห่งความเกิด เป็น"จอมแห่งคนธรรพ์" อันหมายความว่า กำเนิดแห่งเทวดา หรือต้นกำเนิดแห่งจิตที่หลงเสพย์ความสุข** หรือหมายถึง"กลิ่น" อันเป็นกามคุณประเภทอ่อนเล็กสุขุมที่สุด ไปจนกระทั่ง"เสียง" อันเป็นกามคุณ หรือ เป็นรูปธรรมที่ยังสุขุม เลื่อนไหลลอยแทรกซอนไปได้ไกล ส่งสัมผัสไกลได้เหมือน"กลิ่น"

รวมความแล้วก็คือ แม้จะเป็นสภาพ"กลิ่น" กับ"เสียง" อันเป็นรูปธรรมที่มีฤทธิ์ มีแรงแทรกซอนได้ละเอียดกว้างไกลยาวนานกว่า สภาพ รูป–รส–สัมผัสกาย ซึ่งจะสัมผัส ก็ต้องแตะกาย แตะลิ้น หรือ อยู่ในระยะเห็นได้ มีขอบเขตแคบใกล้อันจำกัดกว่า "กลิ่น" และ "เสียง" ซึ่งเล็ดลอดได้ อยู่ไกล ก็ยังล่องลอยแทรกซอนมาสัมผัสได้ และจิต**ธตะรัฏฐ**นี้ ก็จะซอกแซก เลี้ยวลดเข้าไปสู่เสพย์ให้ได้หมดเช่นกัน

แม้อย่างนั้น ละเอียดอย่างนั้น **วิญญาณ**นั้น **จิต**นั้น จะพยายามทรงจำสะสม รวบรวม โลภมายึดครองไว้หมด ก็จงคิดดูเถิดว่า ท้าวองค์นี้เป็น **จอมเทวดา** ขนาดหนัก สุดยอดแค่ไหน โดยสภาวะธรรมแล้ว นี่แหละคือ **ตัว "อุปาทานขันธ์"** กันทีเดียวล่ะ ยอด "สักกายะ" ยอด "อัตตา" กันเลยทีเดียว และแท้ ๆ ก็คือ **"จอมภูต" จริง ๆ** *"จอมผี" ชัด ๆ* **มันสิงร่างสิงใจคนแน่แน่นนมนานสนิทนักทีเดียว** มันคือ **เจ้าแห่งผี (ภูต) ยอดแห่งนักสู่สมสะสม(คนธรรพ์)** จงรู้จัก "อมนุษย์" กันให้ได้เถิด

มันเป็นเรื่องของ**ความหลงสะสมใส่ "จิต"** แล้วก็เป็นทุกข์เอง เพราะต้องหามาเสพย์ให้ได้รูป ได้รส ได้กลิ่น ได้เสียง ได้สัมผัส ตามที่ตนหลงจำ หลงยึดมั่น หลงอาวรณ์หาอยู่ใน "จิต" ของตน

"จิต" ๔ ระดับ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งหมด เป็นเรื่องของ**เทวดาชั้น "จตุมหาราชิกา"** หรือ **จิตที่หลง "กามาวจร" ชั้นแรก** หรือ เป็นเทวดาชั้นที่หนึ่งของเทวดา ๖ ชั้น

ผู้ทำความเข้าใจมาดี ๆ จะได้เห็น **โลกทั้ง ๔ ทิศ** ชัดแจ้งขึ้นว่า มันคือ **ลาภ – ยศ – สรรเสริญ – สุข อันเกี่ยวอยู่กับ ความตื้นลึก แห่ง จิตหลง (โมหะ) เป็นชั้น เป็นเชิง นั้นแท้ ๆ** นี่แล **"โลก" (ธรรม)** หรือ **"โลก" ของทางธรรม** จริง ๆ *(อันใครจะโยกย้ายให้เป็น เหนือ–ใต้–ออก–ตก ตามลูกโลกกลม ๆ พาซื่อเถนตรงกันเป็นเรื่องของวัตถุ บุคคล ก็ตามใจ)* ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการเสพย์ "กาม" และเสพย์ "สุข" ทางโลกีย์พร้อมนั้น "ปุถุชน" ผู้ยังหลง "กาม-ตัณหา" ยังหลง "ภวตัณหา" อยู่ ก็จะมี "สุข" อยู่เพราะได้เสพย์ "กาม" เสพย์ "ภว" (สมมุติสมมติที่เขายึดใส่จิต) และจะกว้านหา โลภมาให้ได้ทั้ง ๔ ทิศของโลก ให้ครบพร้อมทุกอย่าง ดังกล่าวมานั้น ทั้งนั้น เมื่อมีพร้อมพรั่งเท่าใด ๆ ก็เป็น "เจ้าโลก" (โลกบาล หรือ มหาราช) กัน เท่านั้น ๆ

"จิต" (หรือ เทวดา) **ขั้นแรกนี้(จตุมหาราชิกา)** จึงคือ อาการใฝ่หา

ของจิต ความเห็นได้ชัดๆ แห่งการเสพย์ของจิต เป็นอาการกว้างๆ ใหญ่ๆ หยาบๆ

ส่วน "จิต" (หรือ เทวดา) **ชั้นที่ ๒** ซึ่งมีชื่อว่า "**ดาวดึงส์**" นั้น เป็นลักษณะ หรือ วิสัยของ**จิตระดับลึก**เข้าไปอีก หมายเอาอาการของชีวิตทั้งหมดเลย อันอาการของคนก็มี ๓๒ อาการเป็นสูงสุด ที่พึงมีปรากฏ และแล้วก็แถมอาการใหญ่รวมยอดไว้อีก "อาการหนึ่ง" คือ อาการรวมสุดยอดก็ได้แก่ **"อาการเสพย์และ บงการให้ได้มาของใจ"** นั่นเอง เรียกเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" ว่า **ท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์** ก็ตาม มันแปลว่า ผู้ยิ่งใหญ่ หรือ ผู้เป็นใหญ่ นั่นแหละ และในคน ในชีวิตนั้น อะไรล่ะ มันจะเป็นใหญ่ นอกจาก **"จิตราช"** หรือคือ **จิต** . **ท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์ จึงคือ "จิตราช" แท้ๆ "จิต" จอมเสพย์ จอมบงการ ของเราจริงๆ** จับตัวมันให้ได้เถิด ผู้ยังทำ "วิมุติ" แก่มันยังไม่ได้ มันก็ยังมี "วิสัย" อยู่ในเราจริงๆ

อาการทั้งหมดจึงมี ๓๓ (**ดาวดึงส์** แปลว่า ๓๓) ซึ่งเขาก็อธิบายกันว่า **เทวดา ๓๒ องค์** มี**พระอินทร์** หรือ **ท้าวสักกะเทวราช** เป็นใหญ่เป็นประธานอีกองค์รวมเป็น ๓๓ องค์ มันก็มีความหมายนัยเดียวกันนั่นเอง ในชีวิตจึงมีความต้องการอยู่ทั้ง ๓๒ อาการ ให้ได้มาซึ่ง "สุข" ที่ถูกล่อไว้อย่างโลกีย์ๆ หรือ อย่างกามภพ (กามสุขขัลลิกะ) โดยท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์ หรือ "จิตราช" (จิตวิญญาณของคน นั่นแหละ) คอยบงการ คอยสั่งการและ "ใคร่อยาก" อยู่เสมอๆ และก็จะหวังในความรื่นรมย์ เพลิดเพลิน ยินดี พอใจ และบันเทิงอยู่ นั่นแหละความสุขแสนสราญ อันดับที่หนึ่ง ภาษาบาลีเรียกว่า "**นันท**" เมื่ออธิบายกันเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" ก็เรียกเป็นสวนสราญ เป็นแดนที่รื่นรมย์ *ซึ่งหมายถึง "ภพ" ในจิตแท้ๆ แต่สมมุติกันเป็นรูปของ "สวน"* เป็นอาณาบริเวณ เรียกว่า **"นันทวัน"** กันทีเดียว และแท้จริง ก็คือ **จิตที่ยังหลงใหลวนเวียนอยู่กับความเพลิดเพลินความยินดีความบันเทิง**

เพราะฉะนั้น ที่เรียกว่า **"จิตตลดาวัน"** ก็ดี ก็หมายถึงจิตที่มี "วิสัย" **เกี่ยวพันโยงใย ยึดถือไว้อยู่** (**จิตตลดา** = จิตเกี่ยวพัน, จิตที่ยังโยงใยเป็นสาย) **"มิสสกวัน"** ก็ดี ก็คือ จิตที่ยังมีโลก หรือ กาม หรือ ความยินดีรื่นเริงบันเทิงใด ๆ นั่นแหละ **เจือปนอยู่** เป็น "วิสัย" (**มิสสก** = เจือปน)

"ปารุษกวัน" หรือ **"ผารุสกวัน"** ก็ดี ก็คือ แดนที่อุดมด้วย "ผล" หรือ สวนที่มี "ผล" (**ปารุษก** = ไม้ผล, มีมะปราง ลิ้นจี่ เป็นต้น *นั่นคือ ความหมายของวัตถุธรรม*) ส่วน "ผล" อันเป็นส่วนที่เกิดอยู่ในดินแดน "ปารุษกวัน" ของจิตราช นี้เป็น **นามธรรม** ก็คือ กามคุณ หรือ โลกียรส อันเป็นเรื่องของจิตชั้นกามาวจรแท้ ๆ และ **มีการเสพย์ผล (โลกียผล)** เป็น "วิสัย" อยู่จริง

ซึ่งผู้อธิบายเทียบเคียง ก็พยายามยกตัวอย่าง หมายจะให้เข้าใจ**จิต** เข้าใจ**วิญญาณ** ที่มันเสพย์อยู่อย่างนั้น ๆ นั้น มีความโต ความกว้าง ความสะสมใหญ่ขึ้นได้ และมีอาการที่มีสภาพ มีวิสัยเช่นนั้น ๆ

เมื่อใคร **ไม่เข้าใจ ไม่เกิด "รู้" (แจ้ง)** ทว่าไปหลงยึดเอาได้แต่ "บัญญัติ" ก็จึงยึดมั่นถือมั่นได้แค่ "บัญญัติ" และแล้วมันก็**กลายเป็น "วิมานะ" (คือ กลายเป็น "อัตตา" หนึ่งอยู่ในใจ)** สุดท้ายนานเข้า ๆ "วิมานะ" นั้น ก็ถูกบีบขึ้นเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" กลายเป็น "**วิมาน**" มีรูปมีร่าง แต่ลึกลับเป็น "มโนมยอัตตา" อันยิ่ง (**วิมาน** *หรือ* **"วิมานะ"** *แปลว่า ใจที่ยึดยิ่ง, ใจที่หลงวาดหลงก่อรูปหลงเพ้อหาภพชาติต่อ ๆ ไปอยู่อย่างยิ่ง* **วิ** = *ยิ่ง*, **มานะ, มาน** = *ใจ*) จนเป็นรูปเป็นร่าง เป็นตัวเป็นตนต่าง ๆ (เป็น "อัตตา" เพราะมี "บัญญัติ" เป็นปัจจัย)

แต่ถ้าผู้ใด**เข้าใจหยั่งถึง** "ปรมัตถธรรม" ได้ ผู้นั้น ก็จะเกิดปัญญาเกิดญาณขึ้นทันที **แจ้งในกาย–เวทนา–จิต หรือ จิต–เจตสิก–รูปของตน**นี่เอง ย่อม**แจ้ง "ธรรม"** จาก**กาย–เวทนา–จิต** และเมื่อเข้าใจวิมุติ จับจิตมั่นคั้นเวทนาอยู่ รู้รูปของจิต ของเวทนาแท้ ก็ทำ "วิมุติ" ทำ "นิพพาน" ให้แก่ตนได้ ไม่ไปมัวเมา**เพ้ออยู่กับ "ปุคคลาธิษฐาน"** จนเลยเถิดเลยธง หรือ ไม่ไปมัวเมา**เพ้ออยู่กับตัวตนลิเกละคร**เป็นตุเป็นตะและหลงยึดมั่นเอาเป็นจริงเป็นจัง ผู้เห็นแจ้ง

ได้ชัดฝึกถูก "ปรมัตถ์" ก็จะแจ้ง "**ธรรมาธิษฐาน**" นั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า เห็น**ธรรมในธรรม** เป็นที่สุด หรือ "**เห็นตถาคต**" *(ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต)* **อย่างถูกแท้** ด้วยประการดังนี้

การเรียนรู้ "เทวดา" ชั้นกามาวจรทั้ง ๖ ก็คือ การเรียนรู้ "จิต" ของเราเอง ผู้ปฏิบัติธรรม นี่เอง โดยตรง มิใช่ไปเรียนรู้ "จิต วิญญาณ" ของท้าวองค์โน้น เทพองค์นู้น ไหน ๆ โน่นหรอก **อย่าหลง ! อย่าเลอะออกนอก "ปรมัตถ์" นอก "สติปัฏฐาน" เป็นอันขาด** ลักษณะอย่างไร ? สภาวะอารมณ์อย่างไหน ? คือ อกุศลจิต คือ อเหตุกะจิต ฯลฯ ก็จงเร่ง "รู้" เข้า !

เทวดาชั้น ๓ เรียกว่า "**ยามา**" นั้น ก็คือ ความเป็นผู้พร้อมแล้ว หรือเป็นผู้ได้รวบรวมไว้แล้ว นั่งเฝ้านอนเฝ้าอยู่ที่เดียว หรือคือ ครบพร้อมถ้วนรอบลงตัวแล้ว ไม่ต้องลำบากวิ่งเต้นหา หรือคิดค้นมาอีก (**ยามา** แปลว่า ครบ, เฝ้าอยู่, ถ้วนรอบหนึ่งๆ) นี่ก็เป็นผลที่เนื่องมาจากเทวดาชั้นต้น คือ "จิต" ก็**ยึดสมมุติ** พร้อม (หมายความว่ามีสัญญาขันธ์ อันยึดมั่นแล้ว หรือ อุปาทาน นั่นเอง) และ "**ของสมมุติ**" **ที่ตนจะเสพย์** ก็มีพร้อม (คือ เวทนาขันธ์ หรือ วิญญาณขันธ์ นั่นเอง) ครบบริบูรณ์อยู่ที่เดียว ยังเหลือแต่**จะ "สังขาร" เสพย์สมสุขสม** เป็นที่สุดกันเท่านั้น เป็นเทวดาชั้นที่ปราศจากความลำบากแล้ว ถึงซึ่งความสุขอันเป็นทิพย์วิมาน และ ทิพยสมบัติแล้ว จึงประณีต หรือ สุขุมมาก และ "**ของสมมุติ**" อันเป็น**ทิพย์** ดังกล่าว ที่เป็นผล สรรมาสร้างมาจาก**เทวดาชั้นต้น** โดยเฉพาะรับช่วงต่อมาจาก "ดาวดึงส์" นั้น ก็คือ :–

(๑.) **อายุทิพย์ (ทิพเพน อายุนา)** ซึ่งมีสภาพของความปรารถนาที่จะ**ให้มี "ช่วงชีวิต"** อันดีเลิศ เกิดอยู่เสมอ ๆ และถ้าการ "เกิดอยู่" ได้เสมอ ๆ นั้น ทั้ง "ยอดเยี่ยม" ด้วย ทั้ง "บ่อยช่วง" ยิ่ง ๆ ด้วย เท่าใด ๆ ก็ยิ่งถือว่า เป็น "ทิพย์" ยิ่ง เท่านั้น ๆ **วิสัยของจิตวิญญาณ** ที่ชื่อว่า "อายุทิพย์"

จึงไม่ได้เป็นไปเพื่อ "ตาย" แต่จะเป็นไปในทิศทางเพื่อจะต้อง "เกิดเสมอ" นั่นคือ จะต้องรักษาคำว่า **"อายุ" ไว้ให้มี ให้เลิศอยู่**เสมอ *และจะต้องเลิศด้วย "วรรณทิพย์" กับ "สุขทิพย์" นั่นเอง*

(๒.) **วรรณทิพย์ (ทิพเพน วัณเณน)** เป็นสภาพบอกระดับฐานะของอารมณ์จิต วิสัยจิต ที่เน้นเอาฝักฝ่ายรูป ฝ่ายนอก ฝ่ายศักดิ์ศรี ฝ่ายปริมาณ และก็ปรารถนาที่สุด ที่จะต้องได้ดีเลิศที่สุด เท่าที่จะได้มาเสมอ

(๓.) **สุขทิพย์ (ทิพเพน สุเขน)** มีสภาพเสพย์สมอารมณ์หมาย เป็นวิสัยจิต ที่เน้นเอาฝักฝ่ายนาม ฝ่ายใน ฝ่ายรสชาติ ฝ่ายคุณภาพ เท่าที่ตนหลงยึดตามภูมิ ตามความปรารถนา และก็ปรารถนาที่สุด ที่จะได้ดีเลิศที่สุด เท่าที่จะได้มาเสมอ

แต่เจ้าตัวก็ยังไม่รู้แจ้ง ยังหลงจะเสพย์ หลงจะอร่อย จะรื่นรมย์ ไม่รู้อิ่มไม่รู้พอ หรือ ยังไม่หยุดแท้ ยังจะเสพย์อยู่ ตามรอบ ตาม "ยาม" สมนามแห่งเทวดาชั้นนี้ อยู่นั่นเอง นั่นแล

ชัดๆ ก็คือ **รูป ในขณะนั้น ก็มีพร้อมอยู่ที่ตา ดังนี้ เป็นต้น รส ก็มีปรากฏอยู่ที่ลิ้นอยู่ทีเดียว ดังนี้** (ทวารอื่นๆ ก็เช่นกัน) **ใจ ก็พร้อมที่จะชื่นชอบ รอแต่ว่าจะเกิดอารมณ์ชอบ หรือ ชังขึ้นต่อไปในจิตเท่านั้น** และเมื่อเป็นเทวดา (ไม่ใช่สัตว์นรก) ก็จะต้องเป็นอารมณ์ชอบ อารมณ์สมใจ **นี่คือ ขั้น "ยามา"**

ที่น่าสังเกต ก็คือ เทวดาชั้น 3–4 นี้(ยามา–ดุสิต) เป็น ระดับจิตที่สบายขึ้น หรือ ความหนักยากนั้น น้อยลงๆ กว่า เทวดา ชั้น 1–2 (จตุมหาราชิกา–ดาวดึงส์) จึงเรียกว่า **เป็น "ทิพย์" อันประณีตสุขุมขึ้น** คน**ผู้ตกอยู่ในฐานะเช่นนี้** ก็จะรู้แจ้งในจิตในวิญญาณของตน **ยาก**ขึ้นกว่า จิตวิญญาณที่หยาบๆ ใหญ่ๆ ดั่ง "มหาราชิกา" กับ "ดาวดึงส์" เพราะมันตกอยู่ในความสบายมากกว่า มันผ่านสภาพวัตถุ หรือ มันเสร็จเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ "รูปหยาบ" เข้ามาแล้ว มันเป็นสภาวะของ "ใจ" ที่รอจะเสพย์อยู่แล้ว มันไม่เกี่ยวข้องกับ "งาน"

หรือ "อาการ" ที่ต้องผักใฝ่ไขว้คว้า เสาะหา บงการหา อยู่หนักหนาอย่างจตุมหาราชิกา กับ ดาวดึงส์แล้ว เป็นขั้นตอนที่ลึกเข้าไป เป็นทุกข์น้อยกว่า หรือ บทบาทง่าย–เบา มีมากขึ้น นั่นเอง แต่จมอยู่กับอารมณ์ (เสพย์) มากกว่า ยุ่งน้อย วุ่นน้อย ภาระน้อยกว่าเทวดา ๒ ชั้นที่ผ่านมาแล้ว **มันจึงนิ่งกว่า สุขุมกว่า ลึกซึ้งกว่า หรือ สูงกว่า** โดยนัยเช่นนี้

ดังนั้น ยิ่งผู้ใดมี**พรั่งพร้อม**มาก **สูงขึ้น**มาก และ**ติด**มาก **หลง**มาก จึงยิ่งจะ "รู้" จิตวิญญาณระดับเช่นนี้ๆ ของตน เพื่อไถ่ถอน เพื่อจะได้ "หลุดพ้น" นั้น ก็ยากขึ้นๆ ถ้าผู้ใดไม่มีบารมีได้สั่งสม "ดวงตาแห่งธรรม" มาแต่ปางก่อน ก็ควรรีบสะสม แสวงหาธรรม ปฏิบัติเพื่อเกิดดวงตาธรรม ให้ได้ มิฉะนั้น ก็จะต้อง "สุขๆ – ทุกข์ๆ" ไม่มีวันพ้นวัฏฏะไปได้อยู่นั่นเอง **ก็จะชวยกว่า** นี่อีกนัยหนึ่ง

ส่วนผู้ได้ปฏิบัติธรรม สั่งสมดวงประทีปที่เป็น "ตาธรรม" มาชาติแล้วชาติเล่า แม้จะพรั่งพร้อมลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข เพราะมี "ทานบารมี" มาแต่เดิม ก็สามารถจะ "รู้" จิตวิญญาณของตนได้ง่ายมากง่ายน้อย สำนึกมาก–สำนึกน้อย มีหิริมาก–น้อย รู้โทษภัยตื้นลึกหนาบาง ได้ตามภูมิบารมีของตนๆ ตามที่เป็นจริง "ทานบารมี" นั้น ก็มีผลหนักเน้นไปในสภาพอย่างหนึ่ง "ปัญญาบารมี" (ตาธรรม)นั้น ก็จะมีผลเน้นหนักไปในสภาพอีกอย่างหนึ่ง ผู้มีสิ่งหนึ่งมากแล้ว จึงควรทำอีกสิ่งหนึ่งให้เพิ่มสิ่งที่ขาดอยู่แก่ตน

เทวดาชั้น ๔ ที่เรียกว่า "**ดุสิต**" นั้น ก็คือ คนผู้พอใจแล้ว สมใจแล้ว เสพย์สมสุขสุดยอดเต็มที่แล้ว ยินดีที่ได้เต็มแล้ว ก็จะหยุดลงเสียที่หนึ่ง สงบลง พัก หรือ อิ่ม นั่นเอง (**ดุสิต** แปลว่า ยินดีแล้ว, พอใจแล้ว) จึงมี**ท้าวสันตุสิต-เทวราช**เป็นผู้ครอบครอง ซึ่งความหมายของภาษา ก็บอกในตัวอยู่แล้ว ว่า เป็น **ผู้พอใจ** หรือ **ย่อมพอใจย่อมยินดี** ก็เป็นเรื่องสอดคล้องและถูกต้องแล้ว แต่ในสภาวะของจิตของเจตสิกมันยิ่งละเอียดลึกซึ้ง รู้ยากเห็นยากยิ่งขึ้น เพราะมันสงบยิ่งกว่าชั้น "ยามา" เสียอีก มันเย็นยิ่งกว่าขั้นใดๆ **มันมี "สภาวะหยุด"**

มีรูปธรรมแห่งความจบอยู่ในนั้น คือ *จิตที่เสพย์สมสุขสมถึงจุดสุดแล้วก็***จะหยุดจะพัก**

ลักษณะที่มี**ความจบ** "**ความหยุด**" อย่างนี้แหละ เป็นลักษณะ**ที่** "**จิต**" **ของใครล่ะ ! จะมีความเห็นได้ว่า** "**ดี**" **ยิ่งกว่า** "**น่าสนใจ**" **ยิ่งกว่า** "**ปรุงแต่ง**" **หรือ ยิ่งกว่า** "**เสพย์รสปรุง**"

จุดนี้แหละ เป็นจุดที่ผู้จะปฏิบัติ เพื่อไป "นิพพาน" **จะต้องเห็น จะต้องรู้** ให้ได้ ผู้จะแสวงหา "นิพพาน" จริง จึงจะต้องเรียนรู้สภาวะนี้ให้สำคัญจริงๆ มันเป็นสภาวะจบ สภาวะพอในรอบๆ หนึ่ง เป็นสภาวะหยุด **สภาวะเย็นกว่าทุกๆ ขั้นของการเสพย์กามาวจร** *ผู้รู้ได้เข้าใจได้ และ เห็นดี* **ในจุดเช่นนี้** *ของจิต* จริงๆ ก็คือ ผู้เริ่มจะก้าวเข้าสู่ความรู้จักหยุดจักพอ เริ่มรู้จัก "ความหยุด" หรือ "ความดับ"

เขาจึงอธิบายกันเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" ว่า **เป็นแดนแห่งพระโพธิ-สัตว์ต้องไปเกิด หรือ อยู่อาศัย** ก็จริง ! ถ้าเข้าใจเป็น "ธรรมาธิษฐาน" ให้ได้ และ**เห็นสภาวะจิต–เจตสิกของเราให้ได้ว่า** ถ้าเรายินดีในความ "แล้ว" ยินดีในความหมด รู้หยุด รู้สงบลง รู้พอเสียบ้าง เห็นอานิสงส์แท้ในความจบ และซาบซึ้งอารมณ์ในขณะสงบ ขณะหยุด ขณะพอ ขณะจบอยู่ให้ได้ ก็นั่นแหละ **เรากำลังจะก้าวเข้าสู่ทางตรัสรู้ (โพธิ)** กำลังจะเข้าใจ "ความสงบ" ที่เป็นความจริง หรือ ความดีแท้ อันคือสิ่งที่ "สุข" ยิ่งกว่าการเสพย์อยู่เรื่อยๆ หรือ ดื่นอยู่เรื่อยๆ (*"ปรมัง สุขัง" ที่จริงเรียกว่า "ยิ่งกว่าสุข" ไม่ใช่ "สุขยิ่งกว่า" เพราะรสมันเย็น–ว่าง–เบา–ง่าย–สบาย มันไม่ใช่สุขอย่างโลกียรส*)

จิตวิญญาณภูมิ นี้ *ถ้าปุถุชนผู้ใด* เรียนรู้ได้ จับจิต–เจตสิกของตนถูกรูปถูกร่าง**ถูกสภาพจริง** พร้อมกับ**รู้รสแห่งความสงบ**นั้น ยินดี หรือพอใจในสภาวะหยุด สภาวะพักนั้น ยิ่งกว่าการเสพย์รสกาม ยิ่งกว่าการยังหลง

ทำงานเพื่อเสพย์รสกาม ยิ่งกว่ายังต้องยุ่งแสวงหากามมาเสพย์ ยิ่งกว่าต้องเป็นภาระเพราะเหตุแห่งกาม นั้น **ก็เรียกปุถุชนผู้นั้น ได้ทีเดียวว่า เริ่มเป็น "โพธิสัตว์" ที่กำลังหยั่งลงสู่ความเป็นผู้ เพาะเชื้อ "พุทธ" แท้ ๆ** คือ ผู้มีหวังจะหลุดพ้น มีหวังจะละคลายกามภพได้แล้วทีเดียว

เพราะ**เริ่มเข้าใจสภาวะธรรมในจิตของตน** และเห็นอาการภายในจิตของตนได้ ว่า **การสงบการหยุด อย่างนี้ ๆ หรือ อารมณ์นิ่ง ๆ นี้ ๆ ดีกว่าปรุง** เรียกว่า **เริ่มเห็น**สภาวะที่พระพุทธองค์ตรัสเสมอ ๆ ว่า *"เตสัง วูปสโม สุโข"* คือ **ความสงบระงับจาก** *การปรุงให้เป็นอารมณ์ "กาม" มาเสพย์สม* **แล้วเป็นสุข ความสงบระงับจาก** *การแต่งการต่อให้เป็น "ภพ" (หรือ เป็น "ตน" เป็น "ตัว") มาติดมาหลง* **แล้วเป็นสุข**

"โพธิสัตว์" นั้น คือ **สัตว์(คน)ผู้เพียรรู้ หรือ คนผู้สร้าง "ภูมิรู้" ที่จะเข้าหา "นิพพาน"** แต่มิใช่นักสร้าง นักก่อโลก ขยายโลกีย์ให้ใหญ่โตให้พิลึกกึกก้องดอกนะ ! นั่นมันเป็น "งาน" ของฆราวาส ของปุถุชน ผู้ไม่ใช่นักบวช ผู้แข่งขันกันอยู่อย่างโลก ๆ ผู้ยังไม่ได้มุ่งจะละทุกข์สู่นิพพาน ผู้ยังไม่มีท่าว่าจะมี "โพธิ" อันแปลว่า "ปัญญาเครื่องตรัสรู้" ได้เลย เพราะมันยังหลงโลกหลงโลกีย์อยู่ และยังเมาโลก เมาโลกีย์อยู่ ทำความเข้าใจให้สำคัญว่า **"โพธิสัตว์" นั้น จะไม่เน้นหมายเอาการเป็นผู้เก่ง ในทาง "สร้าง" วัตถุ ไม่ใช่เน้นหมายเอาผู้ "สร้าง" โลกีย์ใด ๆ เป็นอันขาด** ก่อเก่งสร้างเก่ง แล้วจะ "หลง" ตัว – อย่าเพิ่ง ! มีลาภมาก แล้วจะ "หลง" ตัว – อย่าเพิ่ง ! มีศักดิ์ศรี ยศชั้นสูง แล้วจะ "หลง" ตัว – อย่าเพิ่ง ! หรือ แม้แต่ได้รับการสรรเสริญเยินยอสุดสุดสูงมากล้น แล้วจะ "หลง" ตัว – อย่าเพิ่ง ! ที่สุดจะมีความสุขอันแสนสงบ (วูปสม สุข) แถมจะมีอภิญญา – มีปฏิสัมภิทาญาณเก่งกาจ ก็ยิ่งระวัง ! ! อย่าพากันหลงเข้าใจเพี้ยน แล้วเลยไปจนเป็นผิด เป็นอันขาด **โพธิสัตว์** ได้ชื่อว่า **เป็น "นักสร้าง"** ก็จริง ! แต่ท่านสร้าง "ภูมิโลกุตตร" อันจะไม่ใช่ความยิ่งใหญ่ยิ่งโตของ โลกธรรม 8 โลกแห่งความสวยหรูของกามใด ๆ เป็นอันขาด และยิ่งในตอนที่กำลังอธิบายถึงอยู่นี้ด้วย ละก้อ อย่าเพิ่งไปพูดถึง

การสร้าง*คนอื่นให้มาเป็นอริยะมา "เป็นพุทธ"* (*งาน "พุทธาภิเษก" แท้ๆ หรือ งาน "ปลุกเสก" คนให้มาเป็นพุทธ*) อันเรียกว่า **เป็น "งานรื้อขนสัตว์" นั่นเลย** นั่น มันเป็นงานของ **"โพธิสัตว์" ผู้มี อรหัตตคุณ เป็นมหาสมบัติในตัวของท่านมาก เพียงพอแล้ว** ท่านจะทำหน้าที่แจก "ธรรมทาน" (อันเป็น "โลกุตตรธรรมแท้" หรือ แจก "อริยคุณ" จริงๆ ตามฐานะของท่าน แต่นี่เรากำลังเพิ่งกล่าวถึงฐานะของ ผู้เพียงเริ่มจะหยั่งเข้าสู่ **" การรู้จุดแรกแห่งความสำคัญ ของการจะตรัสรู้ " เท่านั้น** เพิ่งจะเริ่ม**จะรู้ "เชื่อเพาะ"** ให้แก่ตนเอง เท่านั้น (เพิ่งจะมี "โพธิ" ก้าวลงสู่ครรภ์) จึงยังไม่ใช่ "โพธิสัตว์ใหญ่ยิ่ง" อะไร ! จงรู้ลำดับ **ต้น–กลาง–ปลาย** ให้ดีๆ

และขอยืนยันอีกทีว่า **คุณสมบัติของ "โพธิสัตว์" แท้ๆ** นั้น จะไม่ใช่การ หลงสร้างความใหญ่ หลงติดความยิ่งในวัตถุมหาสมบัติใดๆ เป็นอันขาด และยิ่งแค่ วัตถุเพียงหลงปราสาท วังเวียง สิ่งก่อสร้าง รูปก่อรูปสร้างหรูหรา ใหญ่พิลึก แปลก พิเรนอยู่แค่นั้น จึงยิ่งยังห่างปรมัตถ์ ห่าง "โพธิสัตว์" อีกไกลนัก **"พระ" ที่ หลงวัตถุมหาสมบัติ จึงเป็นพระมหาวิบัติกันเห็นๆ** อยู่ดื่นดาษนัก จริงๆ หรือ **แม้จะหลงความเลอเลิศ ความล้ำเลิศของเหตุผล หลงปริยัติ–ปรัชญา มัวสร้างอยู่ แต่บัญญัติ** อันก็ยังเป็นแค่**โลกีย์** ก็มิใช่วิสัย มิใช่สภาวะลักษณะที่ "โพธิสัตว์" **จะหลงให้ใหญ่ ให้ยิ่ง** เป็นอันขาด จริงๆ จงจับประเด็นให้แน่ๆแน่วๆแม่นๆ

ผู้เริ่มมี "โพธิ" นั้น มันตรงกันข้าม ต่างหาก มันกลับเป็นผู้รู้แจ้งใน **โลกีย์ที่ตนหลง**หอบ**หลง**ยึด**หลง**ติดอยู่ และจะวางโลกธรรมนั้นๆออก ล้าง โลกีย์นั้นๆ ให้แก่ตนให้น้อยลงให้หมดสิ้น ต่างหาก ต้องเข้าใจคำว่า "โพธิ" ให้ได้ดีๆ

ทั้ง "โพธิสัตว์" ก็มิได้หมายความว่า "นักอุดมคติ" ที่เพ้อฝันลมๆแล้งๆ เกินขอบเขตแห่งความเป็นจริง เช่น ฆ่าตัวตายเพื่ออวดฤทธิ์อวดเดชว่า ตนกล้าตาย หรือไม่ก็อ้างว่า เพื่อบูชาลมๆแล้งๆ อะไร ก็ตาม (แต่พระโพธิสัตว์แท้ๆ ก็จะกล้า ตายแทนพระศาสนา แทนพระสัจธรรมได้จริงๆ) และแม้แต่นักปรัชญาโก้ๆผู้ กล่าวว่า **จะขออยู่รื้อขนสัตว์ ให้ไปนิพพานหมดก่อน แล้วตนถึงจะ ยอมนิพพาน** (ความคิด และ คำพูดพวกนี้ เป็นของเกจิอาจารย์รุ่นหลังๆ ที่เพ้อๆ

ผันๆ เอาเอง ดุเดือดได้การอยู่ ทั้งดูโก้เก๋พิลึกดี แต่ไม่ใช่ "สัมมาอริยมรรค") หรือไม่งั้นก็ เป็นนักจับผีไล่วิญญาณ คบผีเล่นลิเกอยู่กับ "รูปนิมิต–อรูปนิมิต" ต่างๆ อยู่นั่นแล้ว งมโข่งอยู่กับ "สมมุติสัจจะ" อยู่ไม่เงยหูเงยหัว มันก็เป็นเช่นเดียวกันกับ "ปุถุชน" ชาวโลกทั้งหลาย ที่เขาหลง "กามภพ" ทว่าตนไปงมอยู่กับ "สมมุติ" ฝ่ายจิต ที่ยังเป็นรูป หรือ ฝ่าย "อรูป" อันเป็น "ภวภพ" เลยวุ่นอยู่ในโลกมืดมน หรือ แดนสนธยาอยู่นั่นเอง หรือไม่ก็ หลงรักษาไข้แข่งกับหมอหลวง หมอรัฐบาล เป่าน้ำมูกน้ำมนต์พ่นฤทธิ์ หลงสรรเสริญ ยศชั้นที่เขาบ้อนให้ บ้นให้อยู่นั่นเอง นั่นล้วนแล้วแต่ไม่เข้าใจคำว่า **"โพธิ"**

คำว่า **"โพธิ"** นั้น **เป็นผู้เริ่มรู้เหลี่ยมของ "ความพ้นทุกข์" ชนิดที่ไม่ใช่ "เสพย์สม สู่สม"** ถ้าใครยังหลง "กาม" ยังหลงการปรุงแต่งรสโลกีย์ต่างๆ (กามาวจร) อยู่ เมื่อ **"โพธิ" เข้าสู่จิต** ที่เป็นกามารมณ์อย่างนี้ ก็คือ การรู้รสความหยุด ความจบ ความสงบจาก กามารมณ์ ว่า "ดีกว่า" จึงจะเรียก "โพธิสัตว์" ถูกลำดับ ถูกขั้น ถูกตอน แห่งโพธิสัตว์ขั้นจะก้าวจาก "กามบุคคล" สู่ "อริยบุคคล" **เป็นผู้กำลังเกิดญาณเห็นแจ้งใน "สันตุสสะ" หรือ "สันตุสิต"** ที่นำมาตั้งชื่อทับศัพท์ลงไป เป็น **"สันตุสสะเทพบุตร"** หรือ **"สันตุสิตเทวราช"** อะไรนั่นแหละ แท้ๆมันก็คือ **"สันโดษ"** หรือ **"สันตุส"** ที่แปลว่า **รู้จักความพอ ความหยุด ความ"แล้ว"จบ** นั่นเอง ไม่ใช่อื่น **สภาพรู้อย่าง "โพธิ"** คือ สภาพเป็นผู้รู้จัก และ เห็นดีใน "ความจบ" เป็นผู้ยินดีใน "ความถึงรอบหยุด" เป็นผู้เห็นสุขใน "จุดสงบจากกาม" จุดเลิก จุดนิ่งลง จุดหยุดจากสิ่งนั้น จุดไม่เกิดรสกามนั้นต่างหาก มันรับรสที่จิต มันได้รู้แล้ว มันเริ่มเข้าใจแล้วว่า ทางนิพพานนั่นคือ "ความสงบ" หรือ "ความปราศจาก" หรือ ความไม่ต้องเกิดรสที่หลงเสพย์ มิใช่การดิ้นอยู่เพื่อได้มา เพื่อมีมาก เพื่อต้องเสพย์ อย่างไม่หยุด หรือ อย่างหลงเหนื่อหลงเหนื่อย เพราะถูกอำนาจแห่งลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข หรือ "กาม" ทั้งหลาย **บงการให้ "เป็นไป" อยู่แล้วๆเล่าๆ ให้ "เกิด ๆๆๆ" ไม่มีหยุด** นั้น ไม่! แต่มัน **กำลังเกิดญาณรู้** ความเป็น **"มายา"** ได้ชัดๆแท้ๆ ซึ่งเป็น **"ตัวแม่"** เป็น **ตัวเจ้าแห่ง "ความเกิด" ร่ำไป** มันดูเหมือนช่างเป็น "ความเกิด" ที่แสนดีมานานแสนนาน

เป็น "ตัวพาก่อเกิด" ที่แสนมหาสุขสม มีบรมชีวิต อันยิ่งใหญ่มานานแสนนานเหลือเกิน มาบัดนี้ก็ได้อาศัยจิต–เจตสิก (ของเรา) นี้ จนอาจสามารถได้รู้ "มายา" (ตัวหลอกให้เกิด ตัวที่พาให้เกิดอยู่เรื่อยไม่รู้จบ) **จิต–เจตสิกนี้ ที่ให้อาศัย "เกิดญาณ" ให้เกิด "โพธิ" จึงเป็น "ศิริมหามายา"** จริงๆ แท้ๆ เหลือเกิน และจิต–เจตสิกนี้ ที่เกิดหลงกามอยู่ จะ "เกิด" ใหม่กลายไปเป็น "สันตุสสะเทพบุตร" ไม่ต้องมาให้ "ความเกิด" วนเวียนอยู่กับ โลกกามอีก หยุดเป็นเพศแม่ กลายไปเป็น "สันตุสสะเทพบุตร" (อันเป็นเพศบุรุษ) กันเป็นขั้นสุดท้าย จนได้กันจริงๆ ผู้เพิ่ง **เกิด "โพธิ" (ญาณรู้)** จะเพิ่งรู้เท่าทัน **"มายา" สำคัญ** ที่มันพาเกิดแล้วเกิดเล่ากันจริงๆ ตอนนี้ จริงๆ **นี้คือ ภูมิที่โพธิสัตว์อาศัยเกิด อาศัยฆ่าโลกีย์จริงๆ** ต้องทำความเข้าใจสภาวะของ "โพธิสัตว์" ให้ถูก ให้ตรง ให้ได้

"โพธิสัตว์" ขั้นต้น ก็เพียรจากปุถุชน (หรือ กามบุคคล) ให้ตรัสรู้เป็น "เสขะบุคคล" (พระอริยะ) *(ยังไม่เกิด "ญาณรู้" หรือ ยังไม่มีจิต "ตรัสรู้" เลยสักตัว ยังไม่เรียก "โพธิสัตว์")* **"โพธิสัตว์" ขั้นกลาง** ก็เพียรจาก "เสขะบุคคล" ขึ้นเป็น "พระอรหันต์" หรือ "อเสขะบุคคล" **"โพธิสัตว์" ขั้นปลาย** ก็เพียรจาก "พระอรหันต์" ขึ้นเป็น "อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า" **"โพธิสัตว์"** ก็มีระดับความเป็นพระอริยะ ที่ต่ำ ที่สูงแบ่งเป็นชั้นๆ อยู่ถึง ๓ ชั้น ๓ ตอนง่ายๆ ดังนี้ ส่วนจะใช้ภาษาเรียกกันอีกมากคำ เป็นต้นว่า มหาโพธิสัตว์ หรือ บรมโพธิสัตว์ ฯลฯ อะไรนั่น ก็ล้วนคือ ความหมายของการบอกชั้นฐานะ เหมือนกัน ซึ่งล้วนเป็น **เรื่องของการสร้าง "ภูมิจิต" ไปสู่ ความสงบจากกิเลส และเพิ่มอธิบัญญาทั้งสิ้น มิได้หมายความถึงการ "หลงเลอะ" อยู่กับวัตถุโลกใดๆ** ไม่เลย ! แม้แต่หลงสร้าง "วิมาน" (จิตติด จิตโลภ ความโต ความใหญ่ขึ้น แห่งโลกธรรม และ กาม) หลงสร้าง "สวรรค์" (จิตหลงๆ ที่ยังเป็น "อัตตา" อยู่ทั้งหลาย) ก็มิใช่ความเป็น "โพธิสัตว์" ที่ดีที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฏฐิ **"โพธิ" นั้น หมายถึง ปัญญาตรัสรู้ ปัญญาล้างอุปาทาน ล้างสักกายะ และอัตตา โดยตรง**

ดังนั้น **"โพธิสัตว์"** จึงไม่ใช่จิต ไม่ใช่วิญญาณ ที่จะไป"เกิด"ใน **เทวดากามาวจรชั้นที่ ๕ ชั้นที่ ๖** เป็นอันขาด เพราะ :–

เทวดากามาวจรชั้น ๕ หรือ จิตวิญญาณที่เรียกขานว่า **"นิมมานรดี"** นั้น ก็คือ จิตที่ได้ปรุงแต่งกำหนดหมายลงไปในใจ แล้วก็หลงใคร่ หลงติด หลงกำหนด เป็น**สัญญา** เป็น **อาสวะ** ลงไปเลย หรือ ลงหลักปักเสาความกำหนัดใคร่นั้น ๆ ไว้ที่จิตนั่นเอง (**นิม**=ทำเครื่องหมายไว้, หลัก, เสา. **มาน**=ใจ. **รดี, รตี**=กำหนัด, ใคร่,อยาก. หรือ **นิมมาน**=เนรมิต, การสร้างไว้, การประดิษฐ์ไว้) เป็นจิตที่ถูกครอบงำ หลงสร้าง หลงก่อ หลงยึดปักมั่นเอารสเอารูปกามต่าง ๆ

จิตนี้ วิญญาณระดับนี้ จึงคือ จิตที่ยิ่งยึดลึกยิ่งติดสิ่งหลงเสพย์ละเอียดแน่นเข้าไปอีก

เขาอธิบายกันเป็น"ปุคคลาธิษฐาน"ว่า มี*ท้าวสุนิมมิตตเทวราช*เป็นผู้ปกครอง ก็จริง ! ก็ถูกต้อง ! คือ มีจอมเนรมิตชั้นดี เป็นเจ้าปกครอง (**สุนิมมิตต** แปลว่า จอมเนรมิตชั้นดี) ซึ่งมันก็คือ จิตของทุกคนนั่นแหละ **เมื่อยังไม่มี"สัมมาทิฏฐิ" และยังไม่คิดจะ"เนกขัมมะ"** (**จะล้างกามออกจากจิต**) "จิต"มันจะใฝ่หา จะเนรมิต เลือกเฟ้น แล้วก็กำหนดหมาย ยึดถือเอา"กาม"ตามที่ตนชอบ และสะสมใส่ใจ นั่นแลคือ **การเนรมิต การหลงปั้น หลงสร้างใส่ใจไว้เป็น"วิมาน"(คือ จิตอาสวะ) เป็นอุปาทานให้แก่ตน แล้วตนก็เป็นผู้หลงกำหนัด หลงใคร่อยาก ตามที่ตนไปกำหนดหมายไว้ ไปยึดเป็น"วิมาน"ไว้แน่วแน่น**

คิดให้ดีจะเห็นว่า จิตตัวนี้ กำลังละเอียดเข้าถึงขั้น"อุปาทานขันธ์"แล้ว เป็นจิตชั้นใน ขั้นปลายสุด จาก"กิเลส"คือ หมายถึง ความหลง กว้าง ๆ ทั่ว ๆ ไป ขั้นต้น "ตัณหา"คือ จิตหลงยึดตาม ทำงานฝักเสพย์ฝักติดอยู่ เป็นขั้นกลาง "อุปาทาน"นั้นคือ จิตยึดปักหลักลงเสา เอาที่จิตใน ๆ ลึก ๆ ไว้ที่เดียว เป็นขั้นปลาย จึงคือ "อาสวะ"นั้นโดยแท้

และถ้าสังเกตให้ดี จิตคู่แรกคือ "มหาราชิกา" กับ "ดาวดึงส์" นั้น เป็นรูป–นาม ขั้นต้น ชั้นนอก เกี่ยวกับ**รูป** กับอาการอิริยาบถใหญ่ ๆ หยาบ ๆ อยู่ เปรียบร้านค้าก็คือ *บทบาทหน้าร้าน* "ยามา" กับ "ดุสิต" นั้น เป็นรูป–นาม ขั้นกลาง ชั้นในจิตตัวเสพย์เองโดยตรง เป็น**รส**ของจิตแท้ ๆ เป็น**อารมณ์**โดยตรง ๆ ชัด ๆ เปรียบร้านค้าก็คือ *ผลได้ของร้าน*

ส่วน "นิมมานรตี" กับ "ปรนิมมิตวสวัตตี" นี้ เป็นรูป–นาม ขั้นปลาย ชั้นลึกสุดของจิต เหมือนตั้งโกดัง เหมือนตั้งตู้เซฟของจิต เป็น**ที่สะสมเป็นกองผนึก**เป็นจุดสุดท้าย เปรียบร้านค้าก็คือ *โกดังเก็บผล หรือ เซฟเก็บทรัพย์ กับ เจ้าของผู้สุข–ทุกข์อยู่กับทรัพย์* นั่นเอง

เทวดาชั้น ๖ ที่เรียกว่า **"ปรนิมมิตวสวัตตี"** จึงคือ เจ้าของผู้สุข–ทุกข์อยู่กับทรัพย์ คือ จิตวิญญาณที่กกกอด**หลง**ดึกดื่นใจ ที่**ตนเองมี ตนเองได้ ตนเองสามารถเก็บ "สักกายะ" สามารถสร้าง "อัตตา" ยึดใส่ตนได้อย่างมากมูล** (ปร=อื่นๆ ใดๆ, ไม่ว่าอะไรๆทั้งนั้น ที่แปลก ที่นอกไปจาก ที่มีแล้ว, อันอื่น, ภายหน้าเบื้องหน้าไปเรื่อยไม่มีหยุด. **นิมมิต**=เนรมิต, สร้างขึ้น. **วสวัตตี** = ผู้ให้เป็นไปในอำนาจ, ผู้มีอำนาจบันดาลเอาได้) **เป็นจิตสั่งการจะเอาจะเป็นจะมี ตามที่ได้ยึดมั่นลงเป็นอนุสัยที่เดียว** ไม่ว่า "กาม" ใด ๆ ที่ได้เรียนได้รู้ได้รับสมมุติมา ก็ล้วนเก็บล้วนยึดล้วนติดไว้สิ้น และมันก็เป็น "จิต" ที่ยังไม่รู้จบอยู่นั่นเอง **เพราะยังหลงในความมาก หลงในผลที่ตนได้ ตนมี ตนเป็น แล้วจะเพียรเอาให้ได้อีกตามประสาที่ยัง "ไม่รู้" (อวิชชา) ว่าตนได้อะไร ? ตนหลงอะไร ? หลงสะสมอะไรไว้ ? เป็นของดีแล้วล่ะหรือ ? ทั้ง ๆ ที่ สมบัติอันสะสมลงไปไว้ในห้วงจิตทั้งหลายนั้น คือ "กามคุณ" !**

ถ้าคิดเผิน ๆ อย่างโลก ๆ หรือ คิดกันทางวัตถุนั้น **ก็ดูเหมือน "ดี"** ประหนึ่ง*เป็นผู้ได้เป็นผู้มีเสียเหลือหลาย ทำได้สำเร็จจนถึงสุดยอด สะสมได้แล้วอย่างมาก* ซึ่งช่างดูน่าภาคภูมิ น่าชื่นชมยินดีเสียเหลือเกิน ก็จริง !

แต่ถ้าเข้าใจเป็นธรรม โดยเฉพาะเป็น "โลกุตตระ" **จะเห็นว่า "เสีย"** *เพราะที่สั่งสม สร้างความมากมี ความยึดอารมณ์กาม หรือ "กามคุณ" แท้ๆ ไว้นั้น คือ การสร้างความยึดถือสะสม สร้างความเสพย์ติด "โลกียารมณ์" หรือ "กามารมณ์" ต่างๆ ให้ตนเอง มันทำให้ตนต้อง "หลงกำหนัดใคร่อยาก" หนักขึ้นๆ ต่างหากเล่า ! มันไม่ใช่วัตถุดอก ! แต่มันคือ "กามคุณ" แท้ๆ* **ที่สั่งสมลงไปเป็น "อาสวะ" ของตน** *มี "กามตัณหา" นั้นเอง สั่งสมลงไปผนึกแน่นอยู่ ตกผลึกจับเกาะแข็งอยู่ ในโกดังของจิต นำมากองทับถม "อุปาทาน" ไว้ ยึดไว้อยู่ก้นบึ้งของจิต* **"สมบัติ" ที่ผู้คนหลงใหลนี้และได้ไว้นั้น เป็น "กามคุณ" อันคือ ความปรารถนาอยากใคร่ เป็นความเร่าร้อนดิ้นรนแท้ เป็นตัว "ความทุกข์" โต้งๆ นะ !** *เห็นได้ไหม ? เพราะที่เราหลงว่า เป็น "ความสุข" อันเขาเริ่มมีเริ่มเป็นกันมาตั้งแต่เทวดาชั้น ๑ มาจนชั้นสุด คือชั้น ๖ นั้นนั้น ไม่ได้เสพย์อะไร ! ไม่ได้รับอะไร ! ไม่ได้ทำอะไร ! ไม่ได้สาระอะไร ! นอกจาก "กาม" ที่หลงเรียกว่า "กามสุข" (กามสุขขัลลิกะ) ซึ่งก็คือ "สุขขัลลิกะ" โดยแท้ๆ* (**สุขขัลลิกะ** แปลว่า ความหลอกคือสุข หรือ สุขคือความหลอก, ความไม่จริง) *และก็หลงยินดีขึ้นใจเอาเองว่าเป็นสวรรค์ชั้น "กามาวจร" ซึ่งแท้ๆก็คือ* **หลงเวียนว่ายตำผุดตำว่ายอยู่ในทะเลกามจริงๆ**

ดังนั้น สิ่งที่เขาผู้นี้ หรือ จิตวิญญาณนี้ ได้ แท้ๆ จึงคือ **ความร้ายแท้ๆ อยู่นั่นเอง** เพราะ**มันหมายถึง "กามานุสัย" หรือ "กามาสวะ" แน่ๆ จริงๆ ของคน "ผู้หลงกาม"** *ชั้นที่ ๖ นี้ จึงยิ่งเป็นจิตที่* **จะเรียนรู้และจะละคลาย ล้าง วางออก***ได้ยากสุดที่เดียว* เพราะสุขมลึกซึ้งชั้นสุดของจิตขั้น "กามาวจร"

"จิต" ที่เพิ่ม "ตัณหา" เพิ่ม "ราคะ" หรือ สะสม "อุปาทาน" อยู่เช่นนี้ **จึงไม่ใช่รูปรอยของ "จิต" ที่จะเป็น "โพธิ" อย่างแน่แท้** เพราะฉะนั้นการบรรยายแบบ "ปุคคลาธิษฐาน" ว่า **วิญญาณ หรือ จิต "โพธิสัตว์"** จึงไม่มาเกิดอยู่ในภูมิเทวดาชั้น ๕–๖ *(อันสูงกว่าชั้น ๔)* ก็ถูกต้องแท้จริง ด้วยประการฉะนี้

เนื่องจาก "จิตโพธิสัตว์" นั้น คือ **จิตที่เกิดบัญญาญาณ (ตรัส-รู้)** รู้แจ้งกาม รู้แจ้งโลกีย์ เข้าใจระดับจิต ที่จะถลำลึกลงไปเป็น**อุปาทานใหม่**ได้ และสะคลาย หน่ายกาม หน่ายโลกีย์ และ จะถอน**อุปาทานเดิม** ที่อยู่ในจิตเทวดาชั้น ๕ – ๖ นี้ อันที่ตนเคยมี เคยหลงมาก่อนแล้ว โดยตรงโดยแท้เสียด้วยซ้ำไป ซึ่งเป็นจิตที่ตรงกันข้ามกันอยู่ เห็นไหม ? ว่า **ยิ่งสูงมันยิ่งเสีย ยิ่งลึกมันยิ่งยาก** แต่ถ้าไม่รู้จริง มันก็จะยิ่ง **" หลง " ในความสูง ในความลึกยิ่ง ล้ำยิ่ง** ตามประสาพาซื่อ นั่นเอง

ดังนั้น ผู้ยังไม่เข้าใจ "ธรรม" หรือ ผู้พาซื่อ จึงอธิบายเตลิดออกไปเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" ว่า เทวดาชั้น ๖ "ปรนิมมิตวสวัตตี" นั้น เป็นเทพยดา ชั้นที่มีความสุขเพลิดเพลินในกามคุณทั้ง ๕ เป็นอย่างยิ่ง โดยที่ตนไม่ต้องเนรมิตขึ้นเอง แต่มีเทวดาองค์อื่น คอยเนรมิตให้ สมตามความปรารถนา ทุกประการ มีท้าวปรนิมมิตต-เทวราช หรือ ท้าววสวัตตีเทวราช เป็นผู้ปกครอง และล้วนเป็นอากาสัฏฐเทวดากันทั้งนั้นแล้วในขั้นนี้ (**อากาสัฏฐเทวดา** นั้นคือ *เทวดาที่สุขุมละเอียดยิบประหนึ่งเป็นอากาศที-เดียว* ที่จริงนั้น มัน "ยิ่งกว่าอากาศ" เป็นไหน ๆ แต่ก็พูดวน นำมาเทียบกับอากาศอยู่อย่างนี้แหละ เพราะมันก็มี วัตถุ กับ จิต เท่านี้ ที่จะต้องเทียบกันไป ๆ มา ๆ)

ซึ่งก็จริง ! เมื่อมองในแง่ของผู้เสพย์กาม ยิ่งมีมุมเหลี่ยมที่จะเสพย์ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส โดยแบบ โดยวิธี โดยบทบาทต่างๆ ให้แปลกๆ พิสดารวิจิตรมากมายก่ายกองเท่าใดๆ ก็ยิ่งดูมันพรั่งพร้อมมากมายร่ำรวย กำไรมโหฬารพันลึกดีเท่านั้นๆแหละ และที่ไม่ต้องเนรมิต ก็เพราะเนรมิตไว้แล้วตั้งแต่ชั้น "นิมมานรตี" มีผลพร้อมแล้ว ตอนนี้มีแต่ "หลง" ยินดีพอใจ ใน "กามนิมิต" คือ รูปรอยของกามที่ตนได้สั่งสมกำหนดหมายตีตราลง อย่างลึกสุดก้นบึ้งของจิต ทั้งที่ได้กำหนดหมายลงไปเป็น "โลภะมูลจิต" บ้าง (ชอบ) และ "โทสะมูลจิต" บ้าง (ไม่ชอบ) เพราะยังมี "อวิชชา" เพราะยังไม่ได้ทำลาย "โมหะ" ให้แก่ตนเลย นั่นเอง และตามความเป็นจริงแล้ว มันมีแต่สภาพ "ความยึดมั่นถือมั่น" มันมีแต่ "อุปาทานขันธ์" (กองแห่งความยึดติด) ที่ผนึกลงไว้ในจิตนั่นต่างหาก *มันหาได้มี "สมบัติวัตถุ"*

หรือ แม้แต่ "อารมณ์เสพย์" นั้นๆ ไม่ **มันไม่มีแม้แต่ "รส" ของกามใดๆ แต่มันคือลักษณะของการยึด การตีตราตรึงตรา จดจำ "กามคุณ" ต่างๆ ไว้ มันคือ "รอย" คือ "รูปรอย" คือ "นิม" (เครื่องหมายที่ผนึกไว้) หรือ "นิมิต" คราบของ "กามคุณ" ทั้งหลายนั่นต่างหากไว้** จงคิดดูดีๆ มันได้ของดิบของดีอะไรกัน ที่ไหน? มันเป็น "โลกียสมบัติ" ขี้กะโล้โท้ต่างหาก มันใช่เพชร ใช่ทองคำฯลฯ ก็เปล่าทั้งสิ้น! **แต่มันคือ "เชื้อ คือมูลรากแห่งความพาวน พาไม่จบ" จริงๆ นะ!** มันซวยแสนซวยแท้ๆ เพราะ บางทีเขาก็เอาเพชร เอาทองคำนั่นแหละ ไปแลกไปเปลี่ยนเอา "สิ่ง" นี้มาเป็น "สมบัติ" เห็นให้ชัดกันเถิด มันหาใช่ "อริยสมบัติ" อันเป็นโลกุตตระ ไม่! แต่เมื่อจิตวิญญาณที่ยังมีโมหะครบอยู่ ก็ย่อมยังไม่รู้ได้ง่ายๆ ดอกว่า ได้อะไร? เมื่อได้! เมื่อมี! เมื่อเป็นไปตาม**โลกนิยม** (คือ *ได้สั่งสมคราบของ "กาม" ลงไปเป็นอาสวะ*) เมื่อจิตยังหลงตามกระแสโลก ก็ย่อมยังหลง "ยินดี" มีสุขใจอยู่ตามแบบชาวโลก เพราะตนหลงใน "ความได้" หรือ "ความมี" อยู่นั่นแล จนกว่าจิตจะทวนกระแส พ้น "มิจฉาทิฏฐิ" จึงจะกลับความรู้สึก

จิตที่เสพย์ จิตที่สุขด้วยรสกามแท้ๆ นั้น มันอยู่ที่เทวดาชั้น ๓–๔ นั่นคือ สุข เพราะอารมณ์เสพย์ (สุขขัลลิกะ) ส่วนจิตชั้นที่ ๕–๖ นั้น ถ้าจะจัดให้เป็น**รสสุข** ก็เรียกได้ว่า **"หลงเป็นสุขกับอุปาทาน" (กับ รอยตราตรึง)** *ไม่ใช่หลงได้สุขเพราะกำลังเสพย์กามหรอก* มันสุขใน "ของแห้ง" ไม่ใช่สุขกับ "ของสด" ดอก! มันลึกซึ้งละเอียดซ้อนเป็นคนละสภาวะธรรมแล้ว จึงเรียกว่า "ประณีต" หรือ สุขมละเอียดขึ้น ถ้าเทียบกับพ่อค้า ดั่งที่ได้ยกตัวอย่างที่ผ่านมานั้น "สุข" ชั้นนี้ คือ สุขใน*ตอนกำลังลงบัญชีรายได้*โน่น ส่วนสุขของเทวดาชั้น ๓–๔ นั้น สุขใน*ตอนกำลังรับเงินจากลูกค้าสดๆ ร้อนๆ* รสชาติมันร้อนซ่าแซบใจ หรือ เย้นชั่น อันแตกต่างกันอยู่ ซึ่งมีสภาวะแนบเนียนประณีตผิดกันด้วย ก็เป็นจริง

และถ้า**จิตวิญญาณ**ของคนผู้ใด เมื่อจิต*เทวดาชั้นที่ ๔* ถึงขั้นมี**ดวง "โพธิสัตว์" เกิด** คนผู้นั้น ก็**จะเริ่มลดความเป็น เทวดากามาวจร**

ของตนลง แล้วเมื่อนั้น "คนผู้นั้น" ก็ได้ชื่อว่า **เป็นผู้จะมีการได้ "ตรัสรู้" (โพธิสัตว์) แท้** อย่างต่ำ หรือ ขั้นเล็กน้อย ก็จะได้เป็นพระอริยเจ้าที่เรียกว่า "เสขะบุคคล" เป็นภูมิต้น หรือ อย่างกลาง ก็จะได้เป็น "พระอรหันต์" และอย่างสูงสุด ก็จะได้เป็น "พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า" แล้วแต่ฐานะแห่งบารมีของแต่ละบุคคล นี่คือ **"อุบัติเทพ"** คือ **การเกิดแท้เกิดจริงของจิตของวิญญาณ** โดย**ผุดเกิด**เปลี่ยนภูมิจาก "สมมุติเทพ" ขั้น "ปุถุชน" เปลี่ยนโคตรขึ้นไปเป็น "อริยะภูมิ" หรือ ดับโคตรจาก "โลกียบุคคล" เกิดใหม่ในโคตรของ "โลกุตตรบุคคล" หรือ จาก "เสขะภูมิ" เกิดใหม่เป็น "อเสขะ-ภูมิ" หรือ ขั้นสูงสุดจาก "ภูมิมหาโพธิสัตว์" ขึ้นเป็นโลกุตตรภูมิขั้นสูงสุดเป็น "สัมมาสัมพุทธเจ้า" **ซึ่งล้วนเป็นการ ผุดเกิด ทันทีในร่างของคนผู้นั้นร่างเดิมนั่นเอง** อันเป็น "รูปขันธ์วิบาก" ของจิตชาตินี้แล้ว

"อุบัติเทพ" ก็คือ คนเป็นๆ อีกหนะแหละ อยู่ในกายยาววาหนาคืบกว้างศอกอันเดิมนี้ "เกิด" จริง "อุบัติ" จริงกัน**อยู่ในจิต–เจตสิก–รูปของเรานี่เอง** จึงจะเป็น "ปรมัตถ์" แท้ และเมื่อ**เกิด** เราก็รู้แจ้งในกายในเวทนาในจิตในธรรมของเรานี่แหละ จึงจะเป็น "ปัจจุบันธรรม" เป็นสติปัฏฐานแท้จริง อันเรียกว่า "โลกุตตรธรรม" ได้ ทั้งเป็น "มนุษย์ชมภูทวีป" ที่มี "สติมันโต" (คือ มี "สติ" เต็มครบพร้อม) มี "สูรภาโว" (คือ สภาพธาตุขันธ์ครบพร้อม) และ เป็น "อิธ พรหมจริยวาโส" คือ สามารถตรัสรู้ได้จนเป็นที่สุดกัน ในบัดนี้ ในร่างที่เป็นคนนี่แหละ อันพูดกันรู้ได้ เห็นได้ พิสูจน์ได้เป็น "เอหิปัสสิโก" กันจริงๆ มิใช่ไปลึกลับซับซ้อน เป็น "อมนุษย์" ที่รู้ไม่ได้เห็นไม่ได้อยู่ในฟากฟ้าแดนดินไหน ! เมื่อจะอธิบายกันเป็น "ปรมัตถสัจจะ" กันจริงๆ ต้องพยายามให้เป็น "ปัจจุบันธรรม" เสมอๆ

จิต–เจตสิก–รูป ของผู้ใด *ยัง "อุบัติ" ไม่ถึงขั้นสูงยอดสุด* **ก็ยังอาจจะ "อุบัติ" ได้อีก** ในกายยาววาหนาคืบกว้างศอกร่างเดิมนี่แหละ เสมอ **เป็น "อุบัติเทพ" อีก** จริงๆ *ผุดเกิดๆ เป็น "อริยะจิต" ขั้นต่างๆ* ไปเรื่อยๆ

มีโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี จนที่สุด**เกิดเป็น "วิสุทธิเทพ"** อันคือ "อรหัตต-ผลจิต" ก็ย่อมได้ ตามฐานะแห่งบารมีของแต่ละคน ซึ่งอาจจะเกิดได้แค่ เป็นพระโสดาบัน ก็มี อาจจะเกิดได้ยิ่งกว่าขึ้นไปอีก เป็นพระสกทาคามี ก็มี เกิดยิ่งขึ้นไป เป็นพระอนาคามี ก็มี จนเป็นพระอรหันต์ ก็มี หรือ ถ้าคนๆนั้น เป็นพระบรมโพธิสัตว์ มหาสัตว์ ก็ **"อุบัติ" เป็น "วิสุทธิเทพ"** ขั้นพระอรหันต์สัมมา-สัมพุทธเจ้าเลย ก็ย่อมได้ **ในร่างกายอันเป็นคนเป็นๆนี่แล** อย่าไปมัวโยกโย้โอ้เอ้อยู่กับเทพ–เทวดา หรือ จิตวิญญาณนอกตัวเรา ที่เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ตัวตนของเขาอื่น ใครอื่นอยู่ ณ ถิ่นไหน แดนใดกันอยู่นักเลย มันเสียเวลา และ ไม่ใช่ "เอกายน มรรค" ทั้งไม่ใช่เนื้อหาสาระที่ควรเป็น ควรได้อย่างสูงสุดในปัจจุบันนี้ (ปรมัตถธรรม) ด้วย เราเรียนรู้ "สมมุติสัจจะ" ก็เพื่อจะเข้าใจสภาวะธรรมทั้งหลาย เป็นรูปรอย เป็นเค้าโครง เท่านั้น เมื่อเข้าใจแล้วก็อย่าไปมัวยึดจริงเป็นจังอยู่แค่ "สมมุติบัญญัติ" ทั้งหลายเป็นอันขาด ต้องนำมาใช้อ่านเทียบ อ่านเคียงเข้ากับจิต–เจตสิกของเรา ให้เห็นแจ้งจริง ถึงความเกิดของกาม–ของกิเลส และเห็น "กามดับ–กิเลสดับ" อยู่ที่จิตของเราจริงๆเทอญ จะจริงสูงสุด ก็ที่เรา ทำที่เรา เห็นที่เรา แจ้งที่เราเป็น "สัจฉิกตภาว" (สภาพที่ตนทำให้แจ้งแล้วในตน) ให้ได้ จึงจะ**ดีสุดสูงสุด (อนุตตริยะ)**

มันจะได้แค่ใด ก็ขอให้**ทำให้จริง** มี สัจจะ–ทมะ–ขันติ–จาคะ ให้แท้เถิด ซึ่งมันอาจจะช้าจะเร็วตามฐานะ ตามอินทรีย์พละ บางคนอาจจะ**เป็น "เนยยะบุคคล"** คือ เป็นผู้ที่ต้องเรียนต้องฟังธรรมมากหน่อย ไต่ถามมากหน่อย ประพฤติธรรม โดยสมาคม โดยคบหา โดยสนิทสนมกับกัลยาณมิตรเสมอๆ จึงจะบรรลุ บางคนอาจจะ**เป็น "วิปัญจิตัญญูบุคคล"** คือ เป็นผู้ที่พอท่านจำแนกเนื้อความแห่งภาษิต โดยย่อให้พิสดารสู่ฟัง ก็บรรลุได้ หรือ บางคนอาจจะ**เป็น "อุคฆฏิตัญญู"** คือ เป็นผู้ที่พอท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง ก็บรรลุทันที ย่อมมีได้เป็นจริง ตามฐานะตามอินทรีย์พละบารมีอันมีแล้วจริง ถูกที่สุดคือ เกิดมาเป็นคนได้เป็นวิเศษสุดแล้ว จงพากเพียรใฝ่ธรรมประพฤติธรรมให้ได้เถิด และขอให้ "ทำให้จริง" เรียนให้ดี ทำความเห็นให้ตรง แล้วจะได้ผลแน่นอน ขออย่างเดียว

อย่ามัวทำตนให้เป็นคนประเภท "ปทปรม" เลย

คนผู้เรียกว่า **เป็น "ปทปรมบุคคล"** เป็นอย่างไร ?

ก็คือ เป็นผู้ได้ฟังพระพุทธพจน์ก็มาก กล่าวก็มาก จำทรงไว้ก็มาก แถมบอกสอนเขาอยู่ก็มาก แต่ตนเองสิ ไม่มีการบรรลุมรรคผล ในชาตินี้เลย (จากพระอภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติปกรณ์ จตุกกนิทเทส ข้อ ๑๐๙) บุคคลผู้เป็น "ปทปรม" นี่แหละ น่าสงสาร เป็นที่สุด

และยิ่งถ้าใครผู้ใดไปเรียนอย่างหลงๆ ยึดเอาผิดๆ ว่า **"อุบัติเทพ" นั้น คนเป็นๆ นี้ ไม่มีโอกาส ! เป็นไม่ได้ จะเป็นได้ก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว (คือ สิ้นลมปราณ กายแตกตาย)** แล้วก็ตั้งอกตั้งใจอยู่แต่กับการสร้างตน ก่อตนให้เป็น "สมมุติเทพ" อยู่นั่นแล้ว ไม่ไถ่ถอนถอดถอน มันก็จะเพียงได้วนอยู่แต่กับ "สมมุติสัจจะ" อยู่นั่นเอง เกิดๆ ตายๆ อยู่กับ "สมมุติ-สัจจะ" วนอยู่กับโลกีย์อยู่เท่านั้น เพราะแม้ **"อุบัติเทพ"** ก็ไป **อธิบายเป็น "สมมุติสัจจะ"** คือ ไปหมายเอา สัตว์ ตัวตน บุคคล นอกจิต–เจตสิก–รูปของเรา ณ บัดนี้เสียแล้วนี่ และยิ่ง "วิสุทธิเทพ" แล้ว ยิ่งเชื่อกันเลยว่า ไม่มีแล้วในโลกปัจจุบันนี้ ก็เลยยิ่งหมดท่าเลยทีเดียว เพราะเพียง **"กัมมัสสกตาญาณ" ของเขา** ก็เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" เสียแล้ว แน่ๆ คือเห็นว่า *สมณพราหมณ์ (พระหรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแท้ๆ) ซึ่งปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยความรู้ยิ่ง เห็นจริงประจักษ์แจ้งในโลกนี้ และโลกหน้าด้วยตนเองแล้ว และประกาศโลกนี้โลกหน้าได้ ด้วยตนเอง ให้ผู้อื่นรู้ได้นั้น* **ไม่มีเสียแล้วในโลกนี้** จึงเท่ากับผู้นั้น แม้จะศึกษาธรรมะ ก็เปรียบเหมือนกับ **ผู้ที่จะก่อไฟ โดยตนเอง ก็เชื่อแน่เสียแล้วว่า โลกนี้ไม่มีเชื้อไฟเลย** แล้วเขาจะได้อะไร ? นอกจากได้แต่เรียนๆ ไป ทำอะไรต่ออะไรไปอย่างสะเปะสะปะไปเท่านั้น แม้เขาจะคิดว่า ตนมี "พระรัตน-ตรัย" เป็นที่ยึดถือ **เขาก็ไม่อาจจะได้ "แก้ว" แท้ๆ โดยเฉพาะ "พระอริยะสงฆ์" ผู้จะเป็น "กัลยาณมิตร" อันเป็นทางแห่งการตรัสรู้** เพราะ

เขาไม่มี "อัฏฐปุริสสปุคคลา" (พระอริยบุคคล) โดยเขามี "ทิฏฐิ" (ความเห็น) ว่า ไม่มีเสียแล้วในโลก และมี "อุปาทาน" (ความยึดมั่น) ว่า ใครๆ ก็ไม่ใช่พระอริยะ ใครใดก็เลยไม่อาจเป็น "สังฆรัตนะ" เพราะไม่ใช่ "อัฏฐปุริสสปุคคลา" คือ ไม่ใช่ "พระอริยะ" สักคนเสียแล้วนี่! เขาจึงจะยึดถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ ก็ได้ชื่อว่า มี "ทิฏฐุปาทาน" แน่แน่ว พร้อมกับเป็น "อัตตาธิปไตย" อย่างเต็มตัว

เมื่อเป็นดั่งนี้ แม้ผู้นั้นจะเลือกพระสงฆ์รูปใดเป็นครู จะเลือกคนผู้ใดเป็นอาจารย์ ก็เป็นผู้ที่อยู่ในลักษณะ **"คนตาบอด จูงคนตาบอด พากันเดินไป ซึ่งคนหน้าก็บอด คนกลางก็บอด คนท้ายก็บอด"** ถูกต้องแล้ว ดั่งที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ ใน "เตวิชชสูตร สีลขันธวรรค ทีฆนิกาย ข้อ ๓๗๑"

พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ใน มหาปรินิพพานสูตร ว่า **ยังมีผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อยู่ตราบใด โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์** จึงจะต้องทำความเข้าใจกับคำว่า **"ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ"** ให้ดีๆ ให้ตรงๆ ให้เข้ากับธรรมวินัยให้แท้ๆ มากๆ เป็นหลักยืนยันให้ได้ มิฉะนั้นเราจะเข้าใจผิดเป็นว่า *"อุบัติเทพ" ก็ไปยึดเอารูปเอากายเอาจิตเอาวิญญาณนอกตัวเราไปหมด "วิสุทธิเทพ" ก็เลยพาลไม่มีเอาเลยเสียอีก* ก็จบเห่กันเท่านั้น!

"วิสุทธิเทพ" ก็มีเป็นระดับๆ **จิตใด วิญญาณใด** ที่สำรอกกิเลสตัณหาอุปาทานออก **ในเรื่องที่ตนยึดติดอยู่** จนพ้นสิ้นอาสวะ**สำหรับเรื่องใดเรื่องนั้น** ได้บริสุทธิ์บริบูรณ์ **จิตเช่นนั้น วิญญาณของเราเช่นนั้น** นั่นแหละ เป็น "วิสุทธิจิต" เป็น "วิสุทธิเทพ" แล้ว **อยู่ในคนเป็นๆ มีได้เป็นระดับๆ จริงๆ** เป็น "อรหัตตผลจิต" ทีละดวงละดวงไป จง "ทำ" จงสั่งสมสร้างจิต "วิสุทธิเทพ" ในชาตินี้ที่ได้เกิดมาเป็นคนขณะนี้ จะไปมัวรีมัวรอเอาอีกไม่รู้กี่ชาติต่อกี่ชาตินั้น ไม่ควร! เพราะผู้ไม่เข้าใจ "ปรมัตถสัจจะ" เรียนไม่ถูก "ปรมัตถธรรม" ทั้งๆ ที่ได้ชื่อว่า ตนเรียน "ปรมัตถธรรม" อยู่แท้ ท่องกันแย่

อ่านกันเยอะ อยู่นั่นเอง แล้วก็เน้นชี้หลงเลอะกันไปจับผิดจุด ไปมัวทำตนเป็น **"มนุษย์อปรโคยานทวีป"** (หรือ **มนุษย์อมรโคยานทวีป**) คือ ผู้หลงสร้างแต่อนาคตอันไกลที่ไม่รู้จักถึงสักที หรือ ผู้หลงสร้างแต่อนาคตอันไกลที่ไม่พบจุดถึงซักจุด หรือ เรียนรู้แต่จิตวิญญาณของผู้จะเกิดอยู่ที่อื่นอันนอกตัวเราเองเสียหมด และ ไปมัวทำตนเป็น **"มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป"** คือ ผู้ยังงมโข่งอยู่แต่กับวิญญาณอดีต จิตในนิทานปรัมปรา ไม่หันมาจับจิต ตรวจวิญญาณของตนอันเป็นปัจจุบันให้ได้ ตนเป็น **"มนุษย์ชมภูทวีป"** แท้ๆ ที่มี "สติสัมปชัญญะ" ดีๆ เต็มๆ แท้ๆ (สติมันโต) มีรูป–นาม ขันธ์ ๕ มีทวาร ๖ ครบครัน ฯลฯ (สูรภาโว) อันอาจจะตรัสรู้ถึงที่สุดได้ในชาตินี้ ในโลกนี้ ไม่ต้องไปคิดถึงโลกหน้า ผลัดไปให้โลกหน้า(อิธ พรหมจริยวาโส) เลยกลายเป็นมนุษย์ทวีปอื่นไปหมด จึงไม่อาจจะเป็น **"มนุษย์อุตตรกุรุทวีป"** คือ ผู้ได้ตรัสรู้เป็นผู้หมดความหวงแหน ผู้ไม่ถูกโลกครอบครองอีกแล้ว (อปริคคหะ) เป็นผู้มีอายุที่แน่นอน (นิยตายุกะ) เป็นผู้ไม่ยึดถือสิ่งใดว่าเป็นของตนแล้ว เป็นผู้พ้นทุกข์ได้(อมมะ) และคือ **"อุบัติ" เป็น "วิสุทธิเทพ"** นั่นเอง โดย จากเดิม เราเป็น "สมมุติเทพ" ผู้หลงกาม แล้วก็ทำให้จิต–เจตสิกของเราเป็น "อุบัติเทพ" ที่เลื่อนขึ้นเป็น "โพธิสัตว์" ให้ได้สูงขึ้นๆ จนที่สุดเป็น "วิสุทธิเทพ"

การเรียนรู้เรื่อง **"เทวดา"** จึงจะต้องเรียนรู้ให้ถูก "ปรมัตถ์" ไม่เช่นนั้นเราจะไม่ได้อะไรเลย นอกจากไปรู้ "สมมุติบัญญัติ" ต่างๆ เป็นตัวเป็นตนบุคคลเราเขา อยู่ข้างนอกตน นอกตัวเราผู้ปฏิบัติ *นักปฏิบัติธรรมผู้หวังผลนิพพาน จะต้องพยายามจับ* **จิต–เจตสิก–รูป** *อ่าน* **กาย–เวทนา–จิต** *ของเราให้แจ้ง* **"ธรรม"** *อันอยู่ในตัวของเรา ให้ได้จริงๆ และจะต้องเข้าใจ* **"สภาวะ" ของ "เทวดา"** *ให้ถูกต้องดีแท้ให้ได้ จึงจะรู้แจ้งแทงออกชัด* แม้**ความเป็น "โพธิสัตว์" จุติ** ก็จะต้องจุติลงมาสู่ภูมิจิตอันเป็นแดนสวรรค์เป็น "ดุสิตภูมิ" ของเราเอง ในกายยาววาหนาคืบกว้างศอกนี้ อย่าให้ไปจุติที่อื่น ให้ปฏิสนธิในตัวจิต–เจตสิก–รูปของเรา อันคือ "คนเป็นๆ" นี่แหละ มิใช่เรียน "พุทธศาสนา" ถึงขั้นปรมัตถธรรมแล้ว ได้ความรู้แค่ "ปุคคลาธิษฐาน" ได้มากได้มายกันแต่ "นิทาน" ส่วน "นิพพาน" นั้น ไม่พาน

ไม่พบแม้สักเท่าธุลี ก็แย่กัน ! เช่น ไปมีแต่นิทานของบุคคลอื่น สัตว์อื่น อยู่นอกตนนอกตัวเรา เหมือนผู้ศึกษาศาสนาลัทธิอื่น ที่เขายังไม่ละเอียดลึกซึ้งเข้าไปถึง "ปรมัตถธรรม" แท้ ถ้าอย่างนั้น เสียท่าจริงๆ ที่อุตส่าห์**ได้เกิดมาพบศาสนาพุทธ** ซึ่งเป็นการยาก ประการหนึ่งในความยากทั้งหลาย อันจะพึงมีได้ เป็นได้ในสัตว์โลก **เราต้องก่อ "พุทธะ" สร้าง "ธรรมะ" ให้ "เห็นตถาคต" ในจิต ในวิญญาณของเราให้ได้** *แต่ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาปั้นรูปนิมิตของ "ตถาคต" ขึ้น เป็นลิเกละครดอกนะ !* **เพราะตถาคต ไม่ใช่รู้ "รูปนิมิต" "ตถาคต" คือ "ธรรม" ตถาคต คือ ญาณ และ วิมุติ หรือคือ ปัญญา และ ความละคลาย**

ผู้มีจิตยังไม่ละเอียด ยังแยก ต้น–กลาง และ ปลาย ไม่ออก ด้วย**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน (ปริวัฏฏ์ ๓ หรือ "คัมภีราวภาโส")** แล้ว จะรู้ไม่ได้ง่ายๆ เลย มันไม่ใช่เรื่องจะเดาจะคาดคะเนเอาได้ แต่ต้องมีอำนาจปัญญา (ญาณ-ทัสสนะ) ที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างแท้จริง จึงจะหยั่งเข้าไปรู้ เข้าไปแจ้งในจิต–เจตสิก ส่วนนี้

"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นก็จึงจะเห็นตถาคต" จริง ! และไม่ใช่ตถาคตในรูปของนิทาน (เรื่องเล่าปรัมปรา) ทั้งไม่ใช่ตถาคตในร่างของ พระสิทธัตถะ และก็ ไม่ใช่ตถาคตอันเป็นรูปเป็นโฉมกายในแบบนิมิตของพวกนั่งหลับตาทำสมาธิเข้าจึงจะเห็นได้ด้วย ผู้ใด "เห็นตถาคต" นั้น เห็นกันทั้งๆ ที่ลืมตา ทุกขณะทุกเวลา เห็นด้วยสติสัมปชัญญะเต็มๆ ตื่นโพลงๆ นี้แล เพราะมันคือ "ธรรม" ที่ผู้นั้นได้ ผู้นั้นบรรลุแล้ว ตามภูมิ ตามระดับ ที่แท้จริง อันได้แก่การรู้แจ้ง ในสภาวะ ที่เราเคยยึดผิด หลงผิดมาแสนนาน แล้วมาได้รู้แจ้งแทงทะลุออก อย่างชัดเจนถึงใจ มันใสมันสว่างมันจ้ากระจ่างขึ้นที่ในจิตอย่างแท้จริง แน่นอนเชื่อมั่น พร้อมกับจิตเรา วางสภาวะที่เคยยึด เคยเชื่อ เคยติดเก่าๆ ได้ อย่างง่ายดายลงทันที นั่นคือ "เห็นธรรม" หรือ "เห็นตถาคต"

มิใช่เห็นดวงแสง ดวงสี หรือ ดวงแก้ว ดวงไฟ หรือ เห็นภาพโน้น รูปนี้ เรื่องนั้น ไปตลอดจนเห็นภาพพระพุทธเจ้าในขณะหลับตาสมาธิอย่างที่มีผู้หลงเข้าใจผิดกันอยู่มากหลายนั้น ไม่ !

มันเห็น "จิต" ของตนเองแท้ๆ ที่เบิกบานสดใสอยู่ เพราะขาด หรือ หลุดพ้นอารมณ์โลภ อารมณ์เดือง อารมณ์ "หลง" ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นได้แล้ว(ผู้เบิกบาน) รู้ชัดเห็นจริงแจ้งแก่ตน สงบอยู่ในตน สบายอยู่ที่จิตตน นี่แหละ(ผู้รู้) เป็นอยู่ได้ทั้งๆ ที่จะมีหู มีตา มีจมูก มีลิ้น มีกาย รับสัมผัสแตะต้องสิ่งนั้น เรื่องนั้นอยู่ ก็ตาม (ผู้ตื่น) ดังนี้

สรุปความแล้ว **เทวดา "ฉกามาวจร"** อันมี **มหาราชิกา–ดาวดึงสา–ยามา–ดุสิต–นิมมานรดี และ ปรนิมมิตวสวัตตี** มันก็คือ จิตวิญญาณที่อยู่ในตัวตนคนเราเป็นๆ นี่เอง ผู้เรียน "ปรมัตถธรรม" จะต้องหยั่งเข้าไปให้รู้ ให้เห็นด้วย **ตาทิพย์(สมผัสรู้ด้วยความละเอียดลึกซึ้ง)** เห็นด้วยตาปัญญาของเราเอง ให้แจ้งแทงทะลุให้ได้ สัมผัสสภาวะที่มีในตนเองให้ออกจริงๆทุกคน อย่าไปมัวเมาหลงบ้กหลงยึด หลงจริงหลงจังอยู่กับเทวดาที่เปรียบเทียบเป็น "ปุคคลาธิษฐาน" อยู่นอกตนนอกตัวของเรากันหนักนัก แล้วก็หัดละคลาย อย่ายึดถือ อย่าให้มีเทวดาเหล่านั้นมันสิงแนบแอบบงการอยู่ในตัวเราเป็นอันขาด เราจะไม่เป็นทาส "เทวดา" โดยเด็ดขาด อย่าว่าแต่ "เทวดา" ที่เป็น "ปุคคลาธิษฐาน" นอกตนนอกตัวของเราเลย แม้แต่ "เทวดา" ในตัวของเราเอง อันคือจิต–เจตสิก–รูป หรือ เป็นวิญญาณในเราแท้ๆ ที่เสพย์สุขเป็นเทวดาฉกามาวจรทั้งหลาย เราจะไม่เป็นทาสมันด้วยประการใดๆ อย่างแท้จริง เราย่อมรู้ดีรู้ชอบ ย่อมรู้เหมาะรู้ควร รู้พอดีที่จะกระทำในกาละนั้น ในเทสะนั้น มิใช่ "เทวดา" เป็นผู้สั่งเราให้กระทำ แต่หากเราจะทำก็ด้วย "ความรู้ชัดแจ้ง" ของเราเองว่า เป็น "กุศลธรรม" เราจึงกระทำ ถ้าควรหยุดควรวาง เราก็เป็นผู้รู้เหมาะรู้ควร จึงจะวาง จึงหยุด จึงไม่กระทำ ไม่แตะต้อง เราย่อมรู้ดีรู้ชั่วด้วยปัญญาอันยิ่งของเราให้ได้

เรา**ดับอายุ**ของ "สมมุติเทพ" ตั้งแต่ยืนยาว และอย่างหยาบ ลงได้ คราใด ก็คือ การเกิด "อายุ" ของ "อุบัติเทพ" กันครานั้น จนกระทั่งแม้แต่ "อุบัติเทพ" ชั้นต่ำ ก็จะถูกปราบถูกดับ "อายุ" ลงไปอีก เป็น "อุบัติเทพ" ที่สูงขึ้นๆ สู่ความเป็น "วิสุทธิเทพ" เป็นที่สุดจนได้เสมอ

เช่น เรา**ดับเทวดา** ที่มี "อายุ" ซับซ้อนเข้าไปสั่งสม เป็น "ปรินิมมิตวสวัตตี–นิมมานรดี" ได้ เพราะ **โพธิจิต เกิด** ณ ฐาน "ดุสิต" ดังนี้ เป็นต้น เราก็เป็น "อุบัติเทพ" ที่มีจิตรูปใหม่ขึ้นแล้ว ยิ่งเราปราบส่วนเหลือ คือ ความยังเป็น "จตุ-มหาราชิกา–ดาวดึงส์" ของเรา ลงได้อีก เราก็เป็น "อุบัติเทพ" สูงขึ้นอีก จนที่สุดความเป็น "ยามา" ก็ไม่เหลือ ความเป็น "ดุสิต" ก็ไม่เหลือ *และสลัดคืนได้แม้ที่สุดความเป็น "สันตุสิตตเทวราช" เราก็ไม่ "หลง" ไม่ติดไม่ยึด* **อย่างไม่เหลือ "อายุ" เราก็ถึงซึ่งความเป็น "วิสุทธิเทพ" ได้**

สุดท้าย**ความมี** "อายุ" แห่ง "วิสุทธิเทพ" เราก็จะ**ดับลง**อีกเป็นที่สุด ด้วยภูมิรู้แห่ง**โพธิญาณ (หรือ สัมมาญาณ)** ขั้น "ปฏินิสสัคคะ" หรือ ขั้น **"นิโรธอริยสัจ" แห่งสัมมาสัมพุทธ** นั่นทีเดียวจึงจะเป็น **"นิยตายุกะ"** แท้ๆ อันหมายความว่า **ผู้มีอายุที่แน่นอน หรือ ผู้มีอายุที่เที่ยงแท้ที่สุด หรือ ผู้อยู่เหนือคำว่า "อายุ"**

– บทที่ ๑๖ –

ส่วนที่เรามาแยกเรียกกันว่า “**พรหม**” นั้น ก็มีความหมายเอาเพียงว่าเป็นผู้เสพย์ “รูปจิต” กับ “อรูปจิต” นี้ เช่นเดียวกัน ต่างกันก็แต่ว่า “รสชาติ” ที่เคยเสพย์ทั้งหลายนั้น **มันแยกไปจาก** “ความหลงใหลยึดติดเสพย์” ในรสชาตินี่เป็นรสทางลิ้น อันมีเปรี้ยวหวานมันเค็มบ้าง กลิ่นทางจมูก อันมีหอมเหม็นบ้าง เสียงทางหู อันไพเราะหยาบคายบ้าง รูปทางตา อันมีสีสวยทรงงามบ้าง สัมผัสทางกาย อันมีเย็นชื่นใจ ร้อนถึงอกถึงใจ นุ่มเนียนนิ่มใจ หรือ แข็งดีถึงใจ กรอบดีอร่อยจังอะไรต่าง ๆ นานา ดังนี้บ้าง *(สภาพดังนี้ เรียกว่า “กาม”)*

ส่วน**พรหม**นั้นไปยึดสร้าง “ความโลภ” เป็นรูปของ “ปริมาณ” และ “คุณ-ภาพ” อันมีความใหญ่ ความโต ความมาก ความกว้างขวางขจายแผ่ออก ดังนี้เป็นต้น และสูงขึ้นไปก็มีความโก้โอ่อ่า ความเด่น ความดัง ความมีศักดิ์ชั้น ความมีฤทธิ์อำนาจ จนกระทั่งสูงสุดก็โลภใน “คุณงามความดี” ต่าง ๆ ตั้งแต่เล็กน้อยไปจนกระทั่งสูงขึ้น ๆ เป็นคุณงามความดี คือ เป็นผู้รู้จักไม่เอา ไม่เสพย์ ไม่สะสม ไม่สร้างสิ่งใดเพื่อตน แต่จะสร้างให้มาก ๆ ๆ ๆ เพื่อผู้อื่นให้หมด เป็นแต่ผู้มีแต่เมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขา

แม้จะหลงเสพย์ หลงเป็นความสุขอยู่ เพราะยึดมั่นเอาสภาวะ “รูปร่าง” ของปริมาณ หรือ คุณภาพต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เป็นต้นนี้ (ที่จริงมีละเอียดยิ่งกว่ากล่าวตัวอย่างออกมานี้อีก) ก็ล้วนยังเป็นผู้**สร้าง “อายุ” ให้แก่ “ชีวิตสัตว์โลก” ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “พรหม” อยู่ทั้งสิ้น** นานเท่าที่ตนยึด ตนเสพย์ ตนหลงว่าเป็น “สุข” ในคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านั้น เท่านั้น ๆ นั่นแล

ดังนั้น ที่ได้เคยอธิบายมาแล้วว่า **"พรหมเสพย์กาม" ก็ยังมี** ก็จงคิดให้ดีนึกให้ออกว่า ในความใหญ่ ความโต ความมาก ความกว้างขวางขจายแผ่ออกใดที่มี "คุณภาพ" ของ ความหลง รูป–เสียง–กลิ่น–รส–สัมผัส ผสมผสานฉาบทาพอกอยู่ก็นั่นแหละคือ "พรหม" ยังไม่สูง พรหมยังมีเชื้อของ "กามคุณ" เจือปนอยู่ หรือในความโก้โอ่อ่า ความเด่น ความดัง ความมีศักดิ์มีชั้น ความมีฤทธิ์–อำนาจใดที่มี "คุณภาพ" ของ ความหลง รูป–เสียง–กลิ่น–รส–สัมผัส แทรกซึมปนเปอยู่ในอารมณ์เข้าไป แล้วเป็นสุขอยู่ด้วย ก็นั่นแหละคือ "พรหม" ที่ยังเสพย์กามอยู่ และที่สุด แม้ใน "คุณงามความดี" ใด ๆ เราก็จะต้องเพ่งเล็งอยู่แต่ในจุดแห่งคุณงามความดีที่แท้ๆ จริงๆ นั้น ให้ถูกตัวตรงกับสภาวะให้ชัดๆ เจนๆ ให้ได้ทีเดียว อย่าให้มี "ความหลง" ยินดี ชื่นชอบ ใคร่อยาก หรือ รำคาญขุ่น โกรธแค้น อาฆาต เพราะมีเศษเสี้ยวของ "กามคุณ ๕" เข้าไปเจือปนอยู่ มีฤทธิ์ในจิตเราเป็นอันขาด จึงจะเป็น "พรหม" ที่บริสุทธิ์แท้ไม่มีแม้อนุสัย หรือ อาสวะของกามคุณ เข้าไปมีส่วนมีเศษธุลีเกลือกกลั้วอยู่ด้วยจริงๆ

ซึ่งมันจะแยกขาดจากจิตอย่างสนิทแท้จริงนั้นยากยิ่งแค่ใด ผู้อ่านผู้ฟังก็ลองคิดดูดีๆ เถอะ **เมื่อเข้าใจละเอียดเราจะได้ไม่เที่ยวไปเพ่งโทสใครๆ มากนัก ประเดี๋ยวตนจะกลายเป็นผู้ไปคอยจับผิดผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่ยังเหลือเพียงแค่เศษเสี้ยวธุลีของกิเลส–ตัณหาเล็กๆ น้อยๆ อันยังหลงเหลืออยู่ในพระอริยะบางองค์ แล้วมาตีค่าว่า ท่านยังไม่บรรลุ ยังไม่ได้ขั้นได้อริยะอะไรหรอก! เพราะ "ความไม่รู้" (อวิชชา) ของตน ก็จะก่อความเสียหายหนักใหญ่ ตนก็จะถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก เนื่องมาแต่ติเตียนพระอริยเจ้า ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาทิฏฐิ ซ้ำการโฆษณาป่าวร้องของตนจักเกิดผล ทำให้ผู้คนอื่นเขาหลงเชื่อตาม "ความไม่รู้" (อวิชชา) ของตน ก็เป็นการชี้ชวนชักชวนให้คนอื่นพลอยตกนรกตามตนไปอีก ทางแห่งศาสนาเบี้ยวเบนไปอีก กรรมหนักหนาจริงๆ ให้ระวังตนดีๆ เถิด!**

เพราะรายละเอียดของฌานก็ดี มรรคก็ดี ผลก็ดี มันไม่ใช่เรื่องจะรู้ได้ด้วย "ปัญญา" ขั้นต้นๆ เป็นอันขาด มันเป็น "ปัญญาญาณ" ขั้นอุตตริมนุสสธรรม คือ

เป็นความเก่งเยี่ยมพิเศษ ยิ่งกว่ามนุษย์ธรรมดาๆจริงๆ *ผู้ใดประกาศว่า เขารู้ เขาบรรลุ ก็อย่าเพิ่งไป* **หมั่นไส้** หรือ อย่าเพิ่งริบไปติเตียนล่วงละเมิดเขาเข้าง่ายๆ เป็นอันขาด เมื่อตนยังไม่มีภูมิจะประกาศตนเป็นอริยะได้เช่นเขา ! จะต้องระวังให้มาก ! **และผู้ใดไม่มีในตนจริงๆแล้ว ขืนประกาศ ก็จงระวังเถอะเป็นคนหัวขาดเอาจริงๆด้วย ! เป็นพระ ก็ปาราชิก เป็นคน ที่ยังไม่ผ่านพิธีบวช ก็เลวต่ำขั้นต้องกุดหัวเอาจริงๆ เพราะเป็นการทำลายสังคมปวงชนร้ายกาจนัก เป็นนักหลอกลวงขั้นปลอมตน หรือ ประหนึ่งยกตนประกาศตนเป็นกษัตริย์ ทั้งๆที่ตนเป็นแค่คนสามัญ โทษหนักปานใด ? ผู้อวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน ก็โทษหนักปานนั้น หรือ ยิ่งกว่าเสียอีก !**

และดังได้อธิบายผ่านมาแล้ว แม้เราจะเป็นผู้"มีคุณงามความดี" สร้างแต่คุณงามความดีได้โดยแท้จริงแล้ว จะเป็นได้ถึงขนาดขั้น"ปีติมหา" **เราก็ยังจะไม่สร้าง"อายุ"ให้แก่จิตของเรา** ในการ"หลงยึดยินดีอิ่มเอม"ในผลของคุณงามความดีนั้นๆ จนมันเป็น"สัตว์โลก"ผู้หลงแต่"ปีติ" ก็จะไม่ทำ จะลดจะวาง **จะไม่ให้"อุปาทานจิต" เกิดมี"อายุ"ได้โดยจริง** ให้ได้ และแม้"ปัสสัทธิ" อันคือ จิตที่หลง"ความสงบ" ความไม่คลุกคลี ความวิเวกโดดเดี่ยว **เราก็จะไม่สร้าง"อายุ"ใส่จิต** เพราะหลง"ปัสสัทธิ"ดังกล่าวให้เป็น"อุปาทานจิต"แห่งตนจริงๆให้ได้อีก และที่สุดแม้"สุข"ใดๆ และแม้"อุเบกขา"ใดๆ หรือ ยิ่งจะเป็น"ความรู้"ชั้นยอดเยี่ยมใดๆของเรา ก็ตาม ก็เช่นเดียวกัน เราจะไม่หลงตัวหลงตน **จะไม่หลงสร้าง"อายุ"ให้แก่จิตของตน**ไปมัวเมา ระเริงชื่นชม หลงปั้นลมๆแล้งๆเหล่านั้น ใส่จิตให้เป็น"อุปาทานจิต"เป็นที่สุดแห่งที่สุด ให้ได้ เราก็จะได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่มี"ตัวตน"ใดๆในตน **เป็นผู้หมดชีวิตของ"สัตว์โลก"ชนิดใดๆ ในตนจริงๆ ได้** เป็นผู้หยั่งรู้อยู่ในความเป็น"อกาลิโก"อย่างแท้ๆจริงๆ

ผู้ใดรู้"อายุ"อย่างแท้ ผู้ใดเข้าใจคำว่า"อายุ"ได้อย่างจริง ทั้งผู้นั้นทำ"อายุ"ให้แก่ความเป็นสัตว์โลก แม้ที่สุด"สัตว์โลก"ที่มีความเป็นพรหม

ชั้น "ปิตมห" ให้แก่ตน ได้ตรง ถูกต้อง อย่างบริสุทธิ์ ได้แล้วโดยจริง **ผู้นั้นจึงคือ "พระผู้สร้าง" ที่แท้ "พระเจ้า" ที่จริง "พระพรหมยอดของพระพรหม" แน่ ๆ ชัด ๆ** *เป็นยอดแห่ง* **"ทิพเพน อายุนา"** *คือ เป็นผู้ได้ "อายุ" หรือ สร้างอายุให้แก่ตนได้อย่างไม่ยาก เป็นผู้มีอายุทิพย์* และอายุชั้นสูงสุดด้วย

และถ้าผู้ใดไปหลงสร้าง **อายุทิพย์** ให้ได้ ในความเป็น "สัตว์โลก" ชนิดอื่น เช่น "เทวดาเสพย์กาม" ก็เรียกว่า มี "อายุทิพย์" เหมือนกัน แต่คนละชั้น (พระอริยเจ้าขั้นสูง ดับ "อายุ" สัตว์โลกชั้นเทวดาเสพย์กามนั้น เด็ดขาดแล้ว) แต่ถ้าผู้นั้น "ดับ" ความเป็นสัตว์โลกนี้ให้แก่ตน ไม่ได้ โดยที่สุด ยังหลงอยู่แม้เป็นแค่ "อุเบกขาพรหม" ก็คงยังเป็น "สุทัสสีพรหม" หรือ ถ้าเหลือน้อยที่สุด ก็เป็น "อกนิฏฐาพรหม" ดั่งได้อธิบายโดยละเอียดผ่านมาแล้วโดยแท้จริง ตามดวง "จิต" นั้น ๆ ของคนผู้นั้นทุกคน

ผู้ทำให้แก่ตนได้จริง และแล้วก็ "ดับ" ให้แก่ตนได้จริง จึงคือ ผู้บรรลุแท้ เป็นผู้มี "อายุ" ที่แน่นอน หรือ เป็นผู้อยู่เหนือคำว่า "อายุ" (นิยตายุกะ) เพราะสามารถ "ดับ" ความมีอายุให้แก่การเป็นสัตว์โลก หรือ การก่อสังขาร (หมายเอามโนสังขารเป็นที่สุด) ของตน ได้อย่างเด็ดขาด ทุกเมื่อ ตามต้องการโดยแท้จริง นี่แลคือ ผู้บรรลุแท้ และผู้บรรลุในที่นี้ ก็ไม่ได้หมายถึงผู้บรรลุ "อภิญญา" อื่น ๆ อันนอกจาก "อาสวักขยญาณ" (พ้นอาสวะกิเลส หรือ ดับความเป็นสัตว์โลกให้แก่ตนได้ แม้เป็นพรหมขั้นสูงสุดด้วย)

หรือ **ยิ่งบรรลุ "นิโรธฌานแบบโลกีย์"** แล้ว ก็ยิ่งไม่ใช่เรื่องจำเป็นอะไรนักหนาที่จะไปมัวงม ใครทำได้ก็ได้ไป เป็นเพียง "กำไร" แบบโลก ๆ ข้อสำคัญระวังแต่ว่า **อย่าไปเสพย์ติดมันเข้าก็แล้วกัน** เพราะมันเป็นเรื่องชวนติดชวนหลงอย่างง่าย ทว่าเสพย์ติดแน่นเหนียวคลายยากละยากอย่างร้ายกาจ เนื่องด้วยมันเป็นเรื่องของ "อายุ" ชั้นละเอียดลึกซึ้งสุขุมมาก อีกประการหนึ่ง เป็นเรื่องของ *"อรูปจิต" ที่ซ่อนแฝงสุด อยู่ใน "รูปจิต" ขั้น "อตีตภวังค์" อีกทีหนึ่ง*

ที่คนหลงนักหนา และ**ยังทะลวงทะลุจุดนี้กัน ได้ยากยิ่งจริงๆ** แม้ในสมัยพระพุทธกาล หรือ ก่อนพุทธกาล (ยิ่งมีแยะ) และหรือ แม้ปัจจุบันนี้ ก็ยังคงเป็นเช่นเดียวกัน

ดังนั้น **ผู้เข้าใจยังไม่ได้อย่างแท้ จึงยังหลงสร้าง "อายุ" ให้แก่ "จิต" ชนิดนี้**กันอยู่ เพราะความ**ไม่รู้**จริงๆ แล้วก็ได้พากเพียรอธิบายคำสอนเป็น**"อาคม"** (อักษรภาษาที่เพิ่มเติมเข้ามาของอาจารย์ มหาอาจารย์รุ่นหลังๆ) เป็นคัมภีร์ เป็นปริยัติแทรกซ้อนต่อเติมขึ้นมา กลบเกลื่อนคำอธิบายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้สภาวะแห่งความแท้จริง "เพี้ยน" เบี่ยง เฉออกไป ออกไป (จึงควรระวังให้มาก สำหรับผู้ยังไม่แจ้งจริง) สุดท้าย ก็ไป "ยึด" อยู่ที่ "อัตตา" จุดหนึ่ง คือ "นิโรธสมาบัติ" (ที่เป็นโลกียสมาบัติ) โดยบัญญาของผู้ติดยึดอยู่แค่ "นิโรธสมาบัติ" นั้นๆ เอง เป็นผู้แจกแจง ชี้ชวน**ให้คนหลง**เข้าไปยึดเอาจุดนี้ เป็น "ปรมาตมัน" *ซึ่งก็เลยจะปล่อยจิตให้เป็นไปตามธรรม* **จะมีบัญญารู้แจ้งแทงทะลุ** *"อนัตตาธรรม" ขั้นสุดยอดกัน ไม่ได้สักที* กลายเป็นติด "ปัสสัทธิ" ติด "อุเบกขา" ติด "อสัญญีพรหม" หลงเสพย์เป็น "สุข" (โลกธรรม) **จึงเข้าสู่ "โลกุตตระ" กันไม่ถูก ไม่เป็น ไม่ได้ อยู่นั่นเอง ก็กลายเป็นผู้ไม่มีประโยชน์แก่โลกเลย เพราะเสพย์สุขแต่ส่วนตน กลายเป็นผู้เห็นแก่ตัว ขี้เกียจ เป็นคนถ่วงโลก ไปจนตาย เลยพลอยให้คำกล่าวหานั้น พาดพิงมาถึง "พุทธศาสนา" ไปด้วย** ศาสนาพุทธไม่ได้สอนคนให้เป็นไปเพื่อความขี้เกียจเลยจริงๆ ขอให้ช่วยๆ กันทำความเข้าใจให้ตรงด้วยเถิด เทอญ

ผู้ใฝ่เสพย์ "นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตา "ดับจิต" ดังได้อธิบายมาก่อนแล้วนั้น *(ซึ่ง* **"นิโรธสมาบัติ"** *เช่นนี้ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า* **"อภิสัญญานิโรธ"** *คือ การดับสัญญาลงไปให้ยิ่ง ที่สุด เป็นที่สุด อันไม่จำเป็นจะต้องผ่าน "เนวสัญญานาสัญญายตนะฌาน" เลยก็ได้ พอผ่าน "อากิญจัญญายตนะฌาน" แล้วก็ทำ* **"อภิสัญญานิโรธ"** *ต่อไปเลย ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงอธิบายไว้ใน "โปฏฐปาทสูตร" ที่ฆ. สีลขันธ. ซึ่งเป็นการแสดงละเอียดแม้แต่ "เหตุแห่งการดับสัญญา" อย่างชัดเจน กระนั้นก็ดี ก็ยังมี*อรรถกถาจารย์ไปเขียนอธิบายผิดๆ เพี้ยนๆ แก้คำ

อธิบายของพระพุทธพจน์เสียอีก *เพราะความยังหยั่งไม่ถึง "สภาวะธรรม" นั้น แล้วตนก็เลยคิดคะเนเดา ("ตักกี โหติ วีมังสี" หรือ "จินตาญาณ") คำนวณเอา ซึ่งก็ดูเข้าที แต่มันไม่จริง! เลยกลายเป็นไป "ตู่" พระพุทธเจ้าว่า พระองค์ไม่ตรัสละเอียดตรัสข้าม ๆ ไปเสียเลย ก็ใครจะละเอียดลออเท่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีก? พระอรรถกถาจารย์หนะหรือ? คือ ผู้ละเอียดกว่า?! และแม้แต่คำสอนของพระองค์ทรงสอนสาวก ก็ยังสอนไว้ว่า การกล่าวธรรมนั้น ให้กล่าวให้ถ้วน ต้น–กลาง–ปลาย อย่ากล่าวตัดลัดความ พระอรรถกถาจารย์ยังอุตส่าห์ไปตู่พระบรมศาสดาได้ว่า พระองค์ทรงกล่าวตัดลัดความ* **แล้วคนรุ่นหลังก็หลงเชื่อตามอรรถกถาจารย์** *จึงพลอยทำให้ "ธรรมะ" เพี้ยนเฉออกไปเรื่อย ๆ เพราะอรรถกถา ฎีกา ฯลฯ ต่าง ๆ นั้นเองแหละแยะ จงใช้ปัญญาให้สำคัญ และ ปฏิบัติกันให้จริง อรรถกถาจารย์มีประโยชน์มากมหันต์ แต่ที่เป็นโทษก็มีอยู่มากอนันต์ เช่นกัน)*

"นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตา "ดับจิต" นั้น เมื่อผู้ใดทำตนให้ "จิต" ดับลง ๆ จน "ไม่รับรู้" อะไรเลย ผ่านพ้นทวารกามทั้ง ๕ เข้าไปรู้อยู่เพียงมโนทวาร จนกระทั่งแม้ในมโนทวาร ก็ "ดับ" อีก ตนพ้นสภาวะ "รู้" แล้ว หมดความรู้สึกเกลี้ยง "ดับสัญญา" เรียกว่า "อสัญญีสัตว์" เป็น "ตัวตน" (อัตตา) ชนิดหนึ่ง ที่มีแต่ **"อดีตภวังค์"** คือ **ภพที่ตนเองรับรู้ไม่ได้แล้ว** (เป็นสภาพที่ตนไม่รู้ไตรลักษณ์ของ "จิต" ในแดนนั้นของตนได้แล้ว แต่มันก็มีภพมีชาติอยู่ในตนนี่แหละ) หรือ แม้ภพข้างนอกตัวเรา (หมายถึงนอกทั้งใจ นอกทั้งกายของผู้ทำอภิสัญญานิโรธสมาบัติด้วย) คือ บนโลกมนุษย์เป็น ๆ ทั้งหลายแท้ ๆ นั้น เขาก็ยังมีชีวิตขวักไขว่ดิ้นวุ่นกันไปมาอยู่อย่างแรง ตนก็ไม่รับรู้เอาจริง ๆ ด้วยแล้ว

ขณะนั้นชื่อว่า ตนเข้าไปเสพย์ความสงบ เสพย์ความหยุด เสพย์ความนิ่ง เสพย์สิ่งที่ **ไม่มีชีวิตแห่งจิตใจ** (แต่ยังมีชีวิตแห่งร่างกายอยู่ "อายุ" ของร่างกายจึงยังมีด้วย *(คือ ยังไม่ตายจริง)* ทว่าเราจะไม่อธิบายอายุทางกายกันล่ะ เพราะในขณะนี้ ใคร่จะเน้นให้เข้าใจในด้านสภาวะ "อายุ" ทาง "จิต" ที่ลึกซึ้งกว่า) ซึ่งยังเป็นผู้ยังไม่ตาย ยังเป็นสัตว์โลกที่**เสพย์ "รูป" (อยู่ชัด ๆ)** และกำลังอยู่ในสภาวะ**ไร้ "นาม"** ที่เรียกด้วย**ภาษา**กันเท่านั้นว่า "จิต" หรือ "วิญญาณ" ชัด ๆ

แต่ "จิต–วิญญาณ" ขณะนั้น อยู่ในภาวะไม่รู้อะไร ! สมความเป็น "จิต" เป็น "วิญญาณ" เลย ณ บัดนั้น

ซึ่งแท้จริงแล้ว ยังมี "นาม" ยังมี "จิต" มี "วิญญาณ" ของผู้นั้นเอง แฝงอยู่ในนั้น มันยังทำงานอยู่ด้วยซ้ำไป ทว่าเจ้าตัวไม่อาจรู้ จึงเรียกผู้เสพย์นี้ว่า "รูปพรหม" หรือ "รูปสัตว์" หรือ "**อสัญญีสัตว์**" คือ **สัตว์ที่มีชีวิต แต่ไม่เรียกว่า มี "จิต" หรือ แม้ที่สุดดูเหมือนว่า ไม่มี "สัญญา"** แต่มี เพราะแท้จริงยังมี "อุปาทานจิต" อยู่ ยังมี "อดีตสัญญา" อยู่ หรือ ยังมีความจำ ยังมีความกำหนดมุ่งหมายในตนอยู่ คือ *กำหนดให้ตน* "**อยู่ในสภาพไม่รับรู้อะไร**" *อยู่* นั่นไง ! และก็พยายามทำให้ได้ตามกำหนดนั้นอยู่ทีเดียว **หากเป็นสัตว์ที่เสพย์ดิ่งนิ่งสมใจที่กำหนดอยู่นานเท่าใด ก็เป็น "พรหม" ที่กลิ้งโค่โร่แน่นิ่งอยู่อย่างนั้น มี "อายุ" นานเท่านั้น** ๆ (มิใช่หมายเอาที่ร่างกายดอกนะ ตามให้ดี) **คือ สร้าง "เวลา" ให้แก่สิ่งที่ยังไม่มี "อย่างนั้น"** *(สมมุติสำหรับตน)* **ให้มี "อย่างนั้น" ขึ้นมา**

กล่าวคือ **ทำความไม่มีอะไรให้ตกตะกอนเป็น "อุปาทานจิต"** ซึ่งสั่งสมยิดใส่ลงใน "ภวังค์" (ขณะนี้ไม่ใช่ "ภวังคจลนะ" แต่เป็น "อดีตภวังค์" แท้ๆ) ให้เป็นผู้รู้รับ คือ รับเก็บและรับทำอยู่ทีเดียว และที่จริง ก็มี "รู้" ร่วมอยู่ด้วย แต่ *มัน "รู้" อยู่ข้อนกับ "ไม่รู้"* หรือ "รู้" ก่อน "ไม่รู้" กับ "รู้" หลัง "ไม่รู้" จึงเรียกว่า "รู้" เป็นอดีตของ "ภวังค์" หรือ ออกจาก "ภวังค์" แล้ว ค่อยระลึกย้อน "รู้" ภวังค์ *(ซึ่งก็คือ "อดีต")* บาลีจึงเรียกจิตนี้ว่า "อดีตภวังค์" นั่นเอง *(ผู้ไม่มีญาณละเอียดลึกจนสามารถหยั่งลงสู่ "ภวังคจิต" เหล่านี้ได้ จะอาจสามารถรู้สิ่งนี้เรื่องนี้ไม่ได้เด็ดขาด จึงควรระวัง อย่าพยายามหาเรื่องอวดอุตตริมนุสสธรรมกันเป็นอันขาด)*

มันเป็นการสั่งสมสร้างก่อความสามารถของ "จิต" หรือ "วิญญาณธาตุ" ชนิดหนึ่ง ที่ละเอียดสุขุมยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ (อันเป็น "อุปาทานจิต" ดังกล่าวแล้ว) ยิ่งทำมาก ๆ ขึ้นเท่าใด ผู้นั้นก็**ยิ่งยึดยิ่งติด** ก็ยิ่งได้ความเป็น "**อสัญญีสัตว์**" ซึ่งที่จริงมันก็คือ *สิ่งที่มีชีวิตแท้ ๆ มีพลังงานแห่ง "ความเป็น" อยู่แท้ ๆ แต่ไม่สามารถรู้อะไรเอาเลียเลย เพราะไปกดข่มมันไว้ ไม่ให้ "ธาตุรู้" มันทำงาน "รู้"*

ตามหน้าที่ของมันเสียนี่ ! อันเป็นการก่อเกิดสัตว์โลกอีกชนิดหนึ่ง ให้แก่ตัวเองมากขึ้น นานขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเท่ากับเพิ่มจิตวิญญาณในลักษณะสัตว์โลกชนิดหนึ่ง **ที่มีธาตุรู้แต่ไม่รู้อะไร** ให้มันสั่งสมตกตะกอนเพิ่มขึ้นทุกที ๆ

นั่นคือ **ผู้เป็นเจ้าของ "อายุ" แห่งสัตว์ชนิดหนึ่ง** ซึ่งประกอบด้วย "กาละ" หรือ ผู้ได้ชื่อว่า "กาลิโก" เป็นผู้ทำตนเองให้มี "ปวัตติกาล" (การยืดยาวเป็นเวลาเพิ่มดำเนินสภาพนั้นต่อไป) ในลักษณะหนึ่ง ทำ "จุติปฏิสนธิ" ก่อตัวก่อตนขึ้น ให้มี "อัตตา" ตัวตน ให้ตั้งมั่น ให้เด็ดขาด ให้เก่งขึ้น ๆ เราจะไม่เรียก "ปฏิสนธิ-วิญญาณ" ก็ได้ ก็เรียกเสียว่า "กัมมชรูปปฏิสนธิ" หรือ "รูปปปฏิสนธิ" ซึ่งแท้จริงก็ยังมี "นามปฏิสนธิ" **ทว่ามันเป็น "อรูป" เกินไป** ที่คนผู้ไม่มี "สภาวะธรรม" ไม่มี "เจโตปริยญาณ" จะสามารถหยั่งรู้ หยั่งแจ้งได้ เพราะถึงอย่างไร ๆ ผู้ทำสภาพนั้น ให้แก่ตน หรือ ผู้รับสภาพนั้น ก็คือ คนผู้กำลังเพิ่มความเก่งให้แก่ "จิต" ของตน

คือ กำลังเพิ่มความเก่งให้แก่ "จิต" ที่กำลังประกอบ "กรรม" ให้แก่ตน ด้วยการจัด "อุตุ" ในตน ปรับปรุง "สังขาร" ดิน น้ำ ไฟ ลม (โดยเฉพาะไฟ ลม) ในตน ให้แก่ตน ทำ "ภพ" (อสัญญีภพ) หรือ ทำแดนเกิดให้แก่ตน ทั้งปรุงแต่ง "อาหาร" เลี้ยงตนอยู่ ด้วยความสามารถยิ่ง "อาหาร" นั้น ก็ประกอบไปด้วย "มนสิการ" อันเปรียบได้ดั่ง "พยัญชนะ" (คือ "รูป" หรือ เนื้อ หรือ ข้าว) ซึ่งสภาวะนั้น ก็ได้แก่ "การใส่ใจยิ่ง" อีกส่วนหนึ่งสิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบก็คือ "อารมณ์" อันเปรียบได้ดั่ง "สูปะ" (คือ "นาม" หรือ น้ำ หรือ แกง) ซึ่งสภาวะนั้น ก็ได้แก่ "ความรับรู้อยู่ในจิต" (แต่มัน**รู้อย่างไม่รู้** คือ มันทำงานเสพย์อยู่ใน "อติตภวังค์" ของผู้สั่งสม) และมีจุดมุ่งหมายในการปรุง เพื่อจะให้เป็นยอดอาหาร ที่มีทั้งสภาวะ และ ชื่ออันเรียกว่า "วัตถุ" เป็น "ที่สุดแห่งอาหาร" ดังนั้น เมื่อได้สภาวะแห่งความเป็น "วัตถุ" หรือ เป็น "รูปนั่ง ๆ ดับ ๆ" สนิทขึ้น ๆ เท่าใด ๆ ในตน ก็ยิ่งคือ เพิ่มชีวิตให้แก่ "อุปาทานจิต" ชนิดที่ยังไม่เคยเกิดเลย ไม่เคยเป็นเลย ไม่เคยมีเลย ในตน เข้าไปเท่านั้น ๆ หรือถ้าผู้ที่เคยเกิด เคยเป็น เคยมีแล้ว ก็เพิ่ม ก็สั่งสม ทำความยึดให้แน่นเข้า มากเข้า มันก็ยิ่งคือ

ทำสิ่งนั้น ก่อสิ่งนั้น ก่อเรื่องนั้น เสริมชีวิตนั้น ให้ใหญ่ ให้ยิ่งขึ้น **มันเป็นการจับยึด หรือ ก่อ "สิ่งที่เรายังไม่มี" ให้เป็นตนเป็นตัวขึ้น แก่เราเอง มันเป็น "ภวตัณหา" โดยจริงโดยแท้ และมันคือ การสร้าง "อัตตา" ขึ้นมาเสพย์สมสุขสม อย่างจริงชัดที่สุด**

การก่อรูป จะเริ่มต้นจาก "อรูปราคะ" ก่อน เมื่อเป็นตัวเป็นตนเป็นรูปแล้ว (โดยผู้ทำผู้ฝึกนั่นแหละจะรู้เองว่า ตนทำได้แล้ว หรือยัง) ก็จะเป็น "รูปราคะ" อันชำนิชำนาญขึ้น หรือ ชัดๆ เจนๆ ขึ้น และจะเรียกว่า **"รูปราคะ"** *เมื่อหมายเอาว่า อยากเสพย์ "วัตถุ" ที่แข็งหื่อนิ่งอยู่* จะเรียกว่า **"อรูปราคะ"** *เมื่อหมายเอาว่า อยากเสพย์ "อรูป" ที่ว่าง เบา ดับ สงบ สบาย ไม่รับรู้อะไรเลยอย่างสนิท*

คือ ไม่มี "ภพ" (ภว) ก็พากเพียรอยากได้ "ภพ" แล้วก็สร้างเอาจนได้ ทำลมๆ แล้งๆ ให้เป็นตะกอน ปั้น "อรูป" แท้ๆ (คือ จากไม่มีอะไรเลย) ให้เป็น "อรูปมยอัตตา" (คือ เริ่มมีลักษณะลางๆ เบาบางเป็นตัวตนขึ้นแล้ว) **จนสำเร็จลงในจิตเป็นสภาพนั้นๆ ชัดเจนเห็นแจ้งได้ที่ใด ก็เรียกได้ว่า เป็น "มโนมยอัตตา" ที่นั้น นั่นเอง** ผู้ทำสำเร็จเรียกว่า ผู้นั้นบรรลุ หรือ ผู้นั้นได้แล้วเฉพาะตน (ปฏิลาโภ) มันก็เป็น "รูป" หรือ จะเรียกว่า "อรูป" ก็ตามแต่สภาพแห่งความเป็นจริง ถ้าเรียกว่า "อรูป" ก็หมายความว่า มันยังรู้เห็นได้ยากสำหรับตน ยังเป็นเพียง "อาการ" ยังไม่เป็นตัวตนมากมาย จนจะเรียกได้ว่า "นิมิต" ถ้าเรียกว่า "รูป" ก็หมายความว่า ผู้รู้เห็นนั้น รู้เห็นได้ชัดแล้ว เรียกว่า "นิมิต"

ซึ่งทำ**ความเป็น "วัตถุ"** ให้แก่เจ้าของผู้สร้างนั้น เสพย์ ผู้นั้นพึงรับสัมผัสเอาแต่ผู้เดียวประสพผล หรือ สำเร็จบรรลุอยู่ แต่ในความรับรู้ ของเจ้าของเองเท่านั้น แม้เจ้าตัวจะยืนยันว่า **ตัวเอง "ไม่รู้ตัว" แล้ว** เป็น "อกาลิโก" คือ หมดแล้ว ดับแล้ว ไม่มี "เวลา" เลย เหมือนว่า "สันตติ" (ความสืบต่อ) มันมีอยู่แค่ ก่อนเข้าสู่จุด "นิโรธสมาบัติ" ที่เป็น "อสัญญี" สนิท (*ซึ่งจะขอเรียกว่า "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ"*) กับ ออกมารับ "สัญญา" ตอนออกจาก "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" โดยตราคาช่วงนั้นของ "อายุ" สำหรับท่านผู้นั้นเป็น "สูญ" (สุญญตา) กล่าวคือ *ในระหว่างก่อนเข้าสู่สภาพ "อสัญญี" จนถึงออกจาก "อสัญญี" มาเป็นคนมีสภาพ*

รับรู้ตามเดิมนั้น นับช่วงนั้นเป็น "สูญ" **ไม่มี "อายุ"** ว่างั้นเถอะ! ถึงกระนั้นเถอะ มองอย่างเผิน ๆ หยาบ ๆ ก็เห็นอยู่แล้วว่า ยังคงเวียนตายเวียนเกิดอยู่ นั่นเอง ยังไม่ใช่คนตายดับสนิทหมด "อายุ" จริง ๆ เสียเมื่อไหร่? ทั้งสภาพ "กาย" ที่ทำเป็น "นิ่งแข็ง" ทั้งสภาพ "จิต" ที่ทำเป็น "ดับอายุ" (ที่จริงไม่รับรู้) นั้น มัน "สูญอายุ" จริงที่ไหนกัน? มันก็ยังวนเวียนสร้าง "ภพ" เสพย์ แล้วก็ต้องออกจาก "ภพ" มันมี "สูญ" ถาวร มี "นิโรธ" ถาวร หรือ ไม่ต้องทำตายไม่ต้องทำเกิด ให้เวียนวนอีก เป็นสภาพไม่ต้องสร้าง "รูปเสพย์" ไม่ต้อง "เสพย์รส" อีก ได้ที่ไหนกัน? แม้จะยืนยันว่า ไม่เอา "นาม" เป็นอายุเสพย์ ก็ยังเอา "รูป" เป็นอายุ "เสพย์" อยู่นั่นเอง ผู้รู้ทั้งหลายจึงจัด "นิโรธสมาบัติ" แบบนี้ ให้อยู่ในภูมิ "รูปพรหม" ภูมิที่ ๑๑ เท่านั้น (คือ "อสัญญายตนะพรหม") ก็ถูกแล้ว เพราะยังหลุดยังพ้นไปไม่ได้จริง ๆ **ยังไม่ใช่ผู้อยู่เหนือ คำว่า "อายุ" หรือ "นิยตายุกะ"** หรอก ยังเป็นเพียง**ผู้มี "อายุทิพย์" ยังสร้าง "อายุ" เสพย์อยู่แท้ ๆ** หรือคือ ผู้เป็นได้แค่ **"ทิพเพน อายุนา"** เท่านั้น จริง ๆ

และแม้จะมองอย่างละเอียด อ่านย้อนเข้าไปหาสภาพ "สูญ" กัน ก็จงทราบเถิดว่า ท่านผู้นั้น "สูญ" นั่นแหละ เป็น **"อารมณ์"** เป็น**วัตถุ** เป็น**มนสิการ** มันจึงคือ *"อาหาร" ที่ท่านหลงยึด หลงเสพย์ หลงสร้าง หลงประกอบ หลงก่อให้ตน (อัตตา โดยเฉพาะ "จิต") อยู่ โดย* **"กรรม"** *(คือ การกระทำตามอุบายวิธีที่ต้องนั่งเข้า "ฌาน" นั่นเอง) โดย* **"จิต"** *(คือ การกระทำความดับให้กับจิตเข้าไปเรื่อย ๆ) ทั้งโดย* **"อุตุ"** *(คือ การระงับกายสังขาร วจีสังขาร มโนสังขาร ลง อันมีส่วนปรุงของ ดิน น้ำ ไฟ ลม นั่นเอง) ด้วย* ซึ่งมีวิธีทำคือ โน้มจิตให้ "มนสิการ" เข้าไป เป็น "วัตถุ" แล้วก็เสพย์ใน "อารมณ์" ที่มันดับ มันนิ่ง มันไม่รับรู้อะไรนั้น เรียกได้ชัด ๆ ว่า ท่านกำลัง**เสพย์ใน "อายุทิพย์" (แปลว่า ผู้ทำ "อายุ" ให้แก่ตน ตามที่ตนปรารถนาได้สัมฤทธิ์ผลสมใจ)** เป็น "อายุ" ของ "รูปจิต" ที่กำลังมีอาหารเสพย์ คือ ความเป็น "อสัญญี" หรือ "นิโรธ" (แบบหลับตาดับจิต) เป็น "อาหาร" แล้วก็หลงรสนั้น หลงธรรมารมณ์อย่างนั้น อันเรียกในภาษาว่า **"สุข"** หรือไม่ก็ **"สบาย"** หรือไม่ก็ **"อร่อย"** อยู่นั่นแหละ ซึ่งภายใน "รูปขันธ์" นั้นแท้ ๆ

ก็ยังมี "อตีตภวังค์" อันเป็นจิตเดิม – จิตเก่า – จิตคร่ำคร่า ความจำ – ความยังไม่ลืม หรือ เรียกว่า "อตีตสัญญา" ของผู้นั้นเอง ยังทำงานอยู่เป็นตัวรับเสพย์อยู่ โดยมีตัวมีตนที่พยายามจำของเก่าไว้ (คือ อุปาทานเดิม หรือ เรียกว่า "ชรณุปาทิ") และมีตัวที่รับรู้ติดใจชอบใจเป็น "โสมนัสสหคต" (มีความ ดีใจชื่นใจ ยินดีระคนอยู่ด้วย) สั่งสมลงไปอีก (คือ อุปาทานใหม่ หรือ เรียกว่า "ชิวนุปาทิ") **แต่ทว่าเจ้าตัวเองเท่านั้นไม่สามารถ "รู้" ได้** มีแต่หลงก่อ หลงสร้าง หลงทำความเกิด หลง "สร้างชีวิต" **ชนิดหนึ่ง ให้แก่ตนเองอยู่แท้ ๆ คือ เป็นผู้หลงเสพย์ "ชีวิตที่ไร้ชีวะ" หรือ จิตที่ไม่รับรู้อะไร** แต่แท้จริง ตนยังมี "ธาตุรู้" **ยังมีตัวตนที่รับที่เสพย์** ทว่าตนเอง "ไม่รู้" ไม่มีปัญญา ไม่มีความสามารถเข้าใจหยั่งถึง แปลเป็นไทยชัดๆว่า ตนกำลัง "โง่" เพราะความแท้ที่สุดนั้น **ตนกำลังมีชีวิต โดยเสพย์ "ความไม่มีชีวิตของตน" เป็นอาหาร** จึงไม่รู้แม้กระทั่งว่า ตนติดสิ่งนี้ ตนยึดอารมณ์นี้ ตนอยากเสพย์สภาวะนี้ แม้ตนจะขยันทำ จะขยันสร้างสภาวะ "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" หรือ "อสัญญีสัตว์" ให้แก่ตัวเองเสพย์ ตัวเองอร่อยอยู่เสมอ ๆ ปานใด ก็ยังไม่แจ้งว่า นั่นแหละ *ตนติด หรือตนหลง ตนมี "อุปาทานจิต" แท้ ๆ ตนเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง ที่อิ่มเอมเปรมปลื้มอยู่สุขสบาย ด้วยการเสพย์ "จิตที่ไม่รู้อะไรเลยของตน" เป็นอาหาร และจะเผลอไผลหนักขึ้นทุกทีไปว่า นั่นเป็น "นิจจัง" (ความจริงความเที่ยงแท้) นั่นคือที่พึ่งอันเกษม นั่นคือ ความเที่ยงแท้ที่ตนยึดได้แล้ว เป็นแล้ว มีแล้ว จะเอาไปด้วยเมื่อตายลง*

ผู้สั่งสม "ญาณ" ที่ซับซาบใจ **อย่างนี้** ด้วยกลวิธี (มรรควิธี) **อย่างนี้** โดย**ไม่รีบหันกลับมาหา กลวิธีอันใหม่** ก็จะได้ จะเป็น จะมี "ที่พึ่ง" **อันนี้แหละเป็นที่สุด** และผู้นั้นก็มี "อัตตา" เป็น "อสัญญีสัตว์" หรือ "นิโรธสมาบัติ" เช่นนี้แหละเป็นที่ไป (เป็น "ภพ") จริง ๆ จะไม่มีทางแจ้งใน "อนัตตาธรรม" คือ สภาวะไม่หลงติดใน "ตัวตน" ของอะไรหมด แม้แต่ "ตัวตน" ของ **ความไม่มีอะไรเลย** หรือ แม้แต่ "ตัวตน" ของ **ความมีสิ่งประเสริฐสุด** ไม่ติดอะไร แม้แต่นิโรธ แม้แต่นิพพาน และแม้แต่สุญญตา ได้อย่างแน่แท้

ผู้จะ "รู้แจ้ง" ได้ จึงคือ ผู้ต้องหันยึดเข้าหา**กลวิธี "สติปัฏฐาน"** เท่านั้น อันเป็น **"เอกายน มรรค"** (**ทางเอก** ทางเดียวที่จะพาไปสู่นิพพานโดยแท้) ผู้มี "ญาณ" หยั่งรู้แม้ใน **"อดีตภวังค์" ได้จริง** *ถ้าเป็นพลังแห่ง "อัปปนาวิถี" แท้แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องหลับตา และยิ่งจะไม่ใช่เรื่องของการหลับตา แต่ลืมตาอยู่ปกติสามัญ* ก็ย่อมจะพึงเห็นได้ถึง "ลักษณะรูป" อันละเอียดลึกสุดที่ **สั่งสมอยู่ใน "ภวังคจิต"** มันยังจะมี **"ตีต"** หรือ **ไตรลักษณ์** อยู่โดยแท้ มันยังก่อ **"อุปาทะขณะ" (เกิดขึ้น)** ซึ่งได้แก่ *"อุปจย" (คือ ยังมีการเพิ่ม ยังมีสิ่งสั่งสมขึ้นอยู่)* และมันยังมี **"ฐิติขณะ" (ตั้งอยู่)** ซึ่งได้แก่ *"สันตติ" (คือ สิ่งคั่นอันติดต่อ หรือ จุดเชื่อมต่อ)* และในที่นี้คือ *"ความว่าง" (แห่งทึบ หรือ ความมืดดำอันสนิท) เสียด้วย อันไม่ใช่หยาบ ๆ แค่อากาศ ไม่ใช่ตื้น ๆ แค่ "ปริเฉทรูป" แต่เป็น "สุญญตา" หรือ "นิโรธ" อันหมายถึง "ดับ" ต้อ ๆ "ดับ" ไม่มีรู้อะไรเลย โน่นที่เดียว ที่ดำเนินลักษณะของความว่างสนิทอยู่ ติดต่อกันยาวนานเป็นผืนเป็นสภาวะหนึ่งสภาวะเดียว เป็นแห่ง "สุญญตา" แห่งเดียว โดยแท้ คั่นไว้หรือ เชื่อมต่ออยู่* ทว่า มันก็ยังมี **"ภังคะขณะ" (ดับไป)** จนได้อยู่นั่นเอง ซึ่งได้แก่ *"ชรตา" (คือ ความเสื่อมลง ความแก่ ความเปลี่ยนแปลงไปหาจุดที่ไม่ทรงอยู่อย่างดีในสภาพเดิมนั้น)* เพราะเมื่อ **สิ้นอำนาจแห่งการกดข่มไว้** "สุญญตา" อย่างนั้น ก็สลายเสื่อมสิ้นไป มันไม่ใช่สิ่งที่มั่นคงเที่ยงแท้ดอก ผู้แจ้งแทงตลอดจริงดังนี้ รู้ชัดแม้ "ลักขณะรูป" ดั่งว่านี้ ครบถ้วน ผู้นั้นก็จะแจ้งใน "ลักษณะรูป" อันสุดท้ายได้จริงๆ **เป็น "ธรรมเอก" ผุดขึ้นในจิต** นั่นคือ *"อนิจจตา" (คือ ความไม่เที่ยง ไม่ยืนยงคงที่ ไม่แน่นอนจริง ๆ ยึดมั่นเอาไม่ได้)* **จะปรากฏ "รูป" ขึ้นใน "ญาณ" เป็นสภาวะธรรมอย่างแท้จริง** ไม่ใช่ "จินตาญาณ" หรือ ไม่ใช่ความคาด คำนวณ ผกผันเลย ดั่งนี้ อย่างครบครัน เป็น "รูป" ที่เรียกว่า "มโนมยอัตตปฏิลาโภ" โดยแท้ มิใช่ "รูปภาพ" เหมือนลิเกละครดอกนะ ! แต่เป็นรูป หรือ อรูปที่มันแจ้งสภาวะอย่างชัดเจน จน**สิ้น "วิจิกิจฉา" ในเรื่องนั้น สิ่งนั้น ได้** มี "ญาณสัมปยุต" โดยแท้ พร้อมเสร็จ ไม่มีการหลงในรูปนั้น อรูปนั้นต่อไปอีก *ถ้ายังมีการหลงในรูปนั้นต่อไปอีก ก็เป็นวัวพันหลัก ก็เป็นวัฏฏะต่อไปอยู่อีก* นั่นเอง

จึงขอให้นักปฏิบัติธรรมจงพยายามทำความเข้าใจให้ดีๆ **อย่าหลงยึดเสพย์ยึดสุขใดๆเลย** จงทำให้เห็นแจ้งในอนิจจัง กระทั่งมี "อนัตตาธรรม" เกิดขึ้นในใจให้ได้เถิด ผู้**จะรู้แจ้ง**สภาวะธรรมละเอียดดั่งเช่นนี้ เร็วลัดนั้น **มิใช่จะรู้ได้ด้วยการขยันทำ "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" เป็นอันขาด** แต่จะรู้ได้เพราะปฏิบัติตรงทางใน "สติปัฏฐาน ๔" เป็นผู้มี "สติ" อยู่เสมอ สอบตรวจ เพ่ง พิจารณาในสภาวะ กาย–เวทนา–จิต–ธรรม เสมอๆ รู้เท่าทันใน "ผัสสะ" ของทุกๆ ทวาร ทุกๆ อายตนะ และละเอียดสุด ก็ "จิต–ธรรม" นั่นแล คือ ความลึกซึ้งสุขุมคัมภีรภาพ

เราต้องทำให้ "รู้" ไม่ใช่ไปทำให้ "ดับรู้" แต่เราต้อง "ดับ" กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ให้ได้ถึงที่สุดจริงๆ นั่นแหละ เราจะ "รู้" สิ้นได้

"คน" มันยึดหมด ทั้ง "รูปขันธ์" มันก็ยึด "นามขันธ์" มันก็ยึด เพราะยังงั้น ก็อย่าไปหลง**ปั้น "รูปขันธ์"** (สิ่งที่เกาะยึดติดกันอยู่นานมากกว่า "นาม" โดยจริง) ให้มันเสพย์ จนมันเมา มืดมัว มั่วมอยู่อย่างไม่ยอมจาก ไม่ยอมห่างกัน เป็นอันขาด **มันเป็นของที่ "เสพย์ติด" ชนิดร้ายแรงสูงสุดในโลก** โดยแท้จริง แม้เรามา**ทำ "นามขันธ์"** (สิ่งที่แปรปรวนง่ายกว่า "รูป" โดยจริง) คือ ฆ่าส่วนที่เป็นกิเลสตัณหา ซึ่งมันทำตัวมันเป็นประหนึ่งนามขันธ์ของเราเสียจริงๆนั้น ให้ตายลง ให้ดับลง ให้นิโรธไปแต่ละครั้ง แต่ละที่อย่างถูกแท้ตรงวิธี (มรรค) ออกปานนี้ เรายังอิ่มเอมเปรมปรีดิ์รู้รสมันออกนักหนาว่ามัน บรมสุข หรือ พ้นทุกข์แท้ๆ ไปเท่าใดๆ แต่จะต้องไม่หลงยึดติด หลงให้ "นิโรธ" (อริยสัจ) ที่เรารู้แจ้งในการดับทุกครั้งๆนั้น มาเป็น "อุปกิเลส" แก่เราได้ด้วยเสมอ จึงจะงาม และ ทวีความสูง แท้จริงยิ่งๆ ขึ้นทุกขณะแห่งการปฏิบัติ

อย่าหลง "เสพย์สุข" จอดหยุดอยู่เพียงคุณธรรมที่เราได้แล้ว เพียงเท่านั้นๆ เป็นอันขาด

ดังนั้น ผู้ใฝ่เพียร ใฝ่ฝึกสร้าง "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" เมื่อจิตที่เริ่มดับ**ขับเกาะกันไว้ได้นิดหนึ่ง** ก็จะ**เป็น "อายุ"** นิดหนึ่ง(ของมันด้วย) และเป็นของ

"อุปาทานจิต" ตัวสำคัญด้วย เราก็เรียกว่า เป็นผู้กำหนดเวลา(กาล)ขึ้นแก่**ตัวตน**อันนั้นแล้ว ก็เรียกโดยภาษาว่า "กาลิโก" หรือ "กาลิกะ" เมื่อก่อได้ยาวนาน**ตัวตน**อันนั้น ก็ยิ่งมี "กาล" คือ มีเวลายาวนานขึ้น **มันก็เป็นตัวตนที่มี "อายุ" ขึ้นเท่านั้นเอง**

"อายุ" ของสัตว์ที่**ไม่รับรู้อะไรเอาง่ายๆ**เลยนั้น (อสัญญีสัตว์) ๑ นาที ของเขา หรือ กว่าเขาจะรู้สึกว่า เขามี "ตัวเอง" ๑ นาทีนั้น จึงเท่ากับ**เวลาอันยาวนานมากมายนาที**เหลือเกิน สำหรับโลกที่ดิ้นอยู่อย่างแรง และเร็ว หรือ คนผู้มีแต่การต่อสู้ มีแต่ความเหน็ดเหนื่อย มีแต่ทุกข์ แต่เจ้าตัวผู้ดับดิ้นหลับใหลนั้น จะเย็นชืดไม่เดือดร้อนอะไรเลย ส่วนผู้เร่าร้อนสิ จะรู้สึกว่า ร้อยนาที พันนาทีแล้ว แต่เจ้าผู้ดับดิ้น จะรู้สึกว่า มันเพียง ๑ นาที เท่านั้นจริงๆ แต่เป็น ๑ นาทีที่**มืดมนมีแต่ความไม่รู้ (อวิชชา) โดยเฉพาะเอาเสียจริงๆ**

พระพุทธองค์ทรงสอนสาวกไม่ให้ตัวเราได้ชื่อว่า **มี "อายุ" สืบภพต่อไปอีก ให้รู้จักจบ ให้ทำความหยุด "อายุ" ของตนให้ได้เด็ดขาด** ดั่งพระพุทธพจน์ที่ตรัสยืนยันไว้ชัด **ในสภาพหนึ่งแห่งการเข้าถึงนิพพาน** ว่า **"อนายูหะ"** ก็หมายความโต้งๆอยู่แล้ว คือ **ต้องถึงสภาพที่ "ไม่มีอายุ" เป็นที่สุด** ซึ่ง "อนายูหะ" ก็แปลว่า "ไม่มีอายุ" อยู่ตรงๆแล้ว (คือ มาจาก อน+อายูห. และ อน=ไม่. อายูหะ=อายุ, เพียร) ผู้จะเข้าถึงนิพพาน จึงจะต้องรู้แจ้งสภาพ "อายุ" และ "ไม่มีอายุ" ให้ลึกซึ้งถึงขั้นสูงสุดให้แท้ ทั้งทำความ "ไม่มีอายุ" ได้จริงๆตั้งแต่เป็น "มนุษย์เป็นๆ" ยังไม่ตาย นี่แล

แต่ถ้าจะมี "อายุ" ก็จะต้องทำความรู้แจ้งแทงทะลุใน "สภาวะของอายุ" จริงๆ ให้ทะลุทะลวงแม้ขนาดขั้นละเอียดสุขุมทำกันได้ถึงขั้น **"ทิพเพน อายุนา"** คือ **ต้องการมี "อายุ" เมื่อใด ก็สามารถทำได้เสมอ** ดั่งได้อธิบายมาแล้วตลอดนั้น **และจะต้องรู้สภาวะธรรมแห่ง "ความดับอายุ - ทำความดับอายุ" เหล่านั้นให้ได้แท้จริงด้วย** มิฉะนั้นจะยังมี "อุปาทาน" หลงเหลืออยู่ จริงๆ

ผู้แจ้งทะลุและเข้าถึง "นิโรธอริยสัจ" อย่างแท้จริงแล้ว จะไม่ต้องไปเสียเวลา "พากเพียร" หรือ ใช้ "กรรมวิธี" ใดๆ สร้าง "นิโรธธาตุ" ให้กับ "จิต" ของตน ดังผู้เข้าฌานหลับตาทำดอก ! เพราะท่าน "นิโรธ" (ดับ) ทุกข์ ดับความทรมานใดๆ ได้โดยเด็ดขาด(สมุจเฉท) **ในทุกที่ ทุกที่ และทันที** ต้องเป็นผู้มีประสิทธิภาพเช่นนี้ จึงจะเรียกว่า ถึง "สมุจเฉท" ดังนั้น แม้ท่านจะลืมตาโพลงๆ "ปรุงแต่ง" สิ่งใดๆ อยู่ คือ ยอมให้ "จิต" ตนมี "อายุ" เรียกว่า **วิสังขาร** หรือ **อิทธาภิสังขาร** คือ **ปรุงชนิดที่มีปัญญามีวิชชาคุมอยู่แท้** ไม่ใช่ปรุงแต่ง แบบสัตว์โลก ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ กิเลส ตัณหา อุปาทาน แต่เป็นการปรุงอย่างยิ่ง ปรุงอย่างเก่งแท้ดีจริง ท่านก็ปรุง ก็แต่งได้ แต่ทว่าปรุงแต่งเพื่อผู้อื่น

"สังขาร" หรือ "สังขตธรรม" ทุกอัน ที่ท่านปรุงให้ผู้อื่นนั้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ดีเยี่ยมเป็นไปเพื่อ "อสังขตธรรม" (คือ เพื่อความสิ้นทุกข์ที่แท้จริง) เป็น "บุญ" อันแท้จริง (ปุญญาภิสังขาร)

และแม้ท่านจะยอมให้ "เกิด" ยอมให้มี "สังขตธรรม" ขึ้นในจิต ทำความมี "อายุ" ขึ้น ท่านก็ **ไม่ได้ปั้นขึ้นเพื่อตน หรือ ปั้นขึ้นให้ตนเสพย์** ท่านเป็นผู้ปั้นให้ผู้อื่นจริงๆ (ไม่มีความเห็นแก่ตัว ไม่มีส่วนให้แก่ตัว) แล้วท่านก็จะ "ดับอายุ" มันลง โดยท่านสามารถ "ทำความจบอายุ" ของสิ่งที่มีในตนลงได้ทุกขณะ ที่จะทำจริงๆ ด้วย **เช่นนี้แลชื่อว่า เป็นผู้ "มีอายุที่แน่นอน" หรือ ผู้อยู่เหนือคำว่า "อายุ" (นิยตายุโก หรือ นิยตายุกะ)** ท่านจึงเป็น "มนุษย์อุตตรกุรุทวีป" คือ ผู้มีดินแดนอยู่เหนือภพเหนือภูมิใดๆ อย่างแท้จริง เพราะแม้ "รูป" ท่านก็ไม่สร้างเป็น "อายุ" ให้ตนเสพย์ และที่สำคัญกว่าก็คือ แม้ "นาม" ก็ไม่สร้างเป็น "อายุ" ให้ตนเสพย์ ท่านจึง **ไม่ได้สะสมอะไรเป็น "ตน" เลย** จริงๆ

จึงอย่าพึงเผลอหลงให้เกิดสภาพเป็น **เราจะต้องทำเพื่อตน**เป็นอันขาด พึงฝึกหัดทำการหยุด "ปฏิสนธิ" ให้มีแก่ตน อย่าให้เกิดแม้ในจิตใดจนนับ**เป็น "กลละ"** หมายความว่า รูปจิตที่เริ่มเกิด หรือ อัตตาที่เริ่มเกาะตัว หรือ อรูปที่ตกตะกอน *แต่ไม่ใช่ "กลละ" ที่เป็นรูปวัตถุหรอกนะ !* **ในที่นี้เป็น "กลละ" อันละเอียดสุขุมยิ่ง เป็น "อวินิโภครูป" หรือ ยิ่งกว่ารูปละเอียดขั้นปรมาณูไปเสียอีก** อย่าให้ก่อตัวขึ้นเป็น "เวลา" ได้เป็นอันขาดกล่าวคือ **ไม่ให้มี "กลละ" เกาะตัวสั่งสมขึ้นเป็น "กาละ"** ส่วนด้าน "รูปธรรม" นั้น ก็จะต้อง **ไม่ให้ "กาละ" เกาะตัวสั่งสมกันขึ้นเป็น "กลละ"** มันกลับกันอยู่ดังนี้

เพราะทาง**โลกุตตระ**นั้น แม้ "กาละ" ก็นับเป็นตัวเป็นตนแล้ว ดั่งที่กำลังอธิบายกันอยู่นี้ เป็นผู้ไม่ให้ความเป็น "ตน" หย่งลง หรือ ไม่ให้ความมีคุณลักษณะยึดติดกันแน่นแข็ง ราวกับ "ธาตุดิน" นั่นเทียว หย่งลง หรือ จะเกาะกุมเกี่ยวดูดกันราวกับ "ธาตุน้ำ" นั่นเทียว หย่งลง หรือ จะจัดจ้าโชติโชน ราวกับ "ธาตุไฟ" นั่นเทียว หย่งลง หรือ จะหวั่นไหวไหลแรงดุนดันกันแม้ประหนึ่งจะไม่มีตัวตน ทว่า ก็ยังมีฤทธิ์แรงร้ายสำคัญกันอยู่ ราวกับ "ธาตุลม" นั่นเทียว ก็ไม่ให้เกิดการมีสภาพดั่งกล่าวเหล่านี้ๆ หย่งลงในความเป็น "เวลา" (กาล) ให้เกิดขึ้นแก่ตน (ปฐวี จ อาโป จ เตโช วาโย น คาธติ) **จึงจะเรียกว่า "อกาลิโก"** (ขั้นนามธรรม) อีกนัยะหนึ่งกันชัดๆ

นั่นคือ ทางจิต–เจตสิก ซึ่งเมื่อ**หมดสนิท–ดับสะเด็ด**กันจริงแล้ว ก็จะสัมผัส "ความสูญ" กันได้ อย่าง "ไม่เหลือทราก" กันได้จริง สูญสนิททันทีได้แท้ ถ้า "ไม่สูญสนิท" มันก็จะยังเหลืออยู่จริงๆ แต่ทางกายนั้น มันเกิดขึ้นแล้ว เป็นแล้ว มีแล้ว จึงทรง "อายุ" มันไว้ สำหรับสร้างประโยชน์แก่โลกเกื้อกูลผู้อื่นต่อไป โดยถ้าแม้มีผู้ใดเขาเห็นว่า กายของเรานี้ มันจะเป็นประโยชน์แก่เขา หรือใครๆได้ เขาจะหาทางช่วยกันรักษาอุ้มชูเลี้ยงไว้เอง เราเพียงแต่รับ "อาหาร" หรือ "ปัจจัย" ที่จะนำมา "ปรุงกาย" ให้ตั้งอยู่ทรงอยู่ได้โดยพอดีที่สุด ในแบบที่ **"ประโยชน์สูง–ประหยัดสุด"** อย่างได้สัดส่วน ถูกต้อง จริงๆ ไม่ให้เป็นภาระ

แก่ชาวโลกเขาให้ได้อย่างดีที่สุดจริง ๆ ส่วนใน "จิต" ของเรานั้น จะไม่ให้เกิดนาม เกิดรูป ร่วมปรุงสร้างยึดก่อเป็นชีวิต สร้าง "อายุ" หยั่งลงยืนนานต่อไปได้อีกเป็นอันขาด ต้องปิดต้องกั้น ต้องดับนาม–รูป (ไม่ใช่ขั้นรูปกาย) ต้องเป็นผู้ทำลาย "นาม–รูป" (ขั้นรูปจิต–อรูปจิต) ในจิตของตนอยู่เสมอ ๆ (นามัญจ รูปัญจ อเสสัง อุปรุชฌติ) เพราะฉะนั้น การปรุงแต่งใด ๆ เพื่อเราเอง จึงไม่มีเลย สำหรับตนเองจริง ๆ จะรับเข้ามาบรรจุเข้าในกายนั้น จึงจะมีแต่ "ปัจจัย ๔" นั้นเท่านั้นจริง ๆ นอกนั้นก็ "บริขาร" (เครื่องใช้ที่จำเป็นที่สุดสำหรับช่วยชีวิตพอเป็นไป) สำหรับดำเนินความเป็นไปที่ประหยัดที่สุด ท่านจะไม่มานั่งคิดเลือกเป็นคุณภาพโลก ๆ ให้แก่ตน เช่น ดี งาม หรือ ไม่งาม เล็ก หรือ ใหญ่ หยาบ หรือ ละเอียด สั้น หรือ ยาว อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นวรรคเป็นเวรอยู่เพื่อเสพย์–เพื่อสุขอะไรแก่ตนอีกเลย (ทีฆัญจ รัสสัญจ อนุงถูลัง สุภาสุภัง น คาธติ) แต่ท่านจะเป็นผู้รู้แจ้งชัดเจน (วิญญาณัง) เป็นการรู้ที่ลึกซึ้งทรงคุณ เป็นสภาวะส่วนตนชี้ให้ใครดู ยกมาให้ใครเห็น ก็แสนยาก ยิ่งขั้นสัมผัสในด้วยแล้ว ใครจะสัมผัสด้วยไม่ได้ (อนิทัสสนัง) มันจะ "รู้" อยู่เรื่อยไป เป็นเหตุเป็นผลสืบเนื่องต่อและต่อกันอยู่หาที่สุดมิได้ (อนันตัง) มันเป็นธรรมธาตุที่เรืองรองส่องสว่างไม่มืดมัวอยู่ทั่วทั้งหมด (สัพพโต ปภัง) เพราะท่านได้ "ดับ" ตัวตนของจิตหลง จิตวิญญาณที่ดิ้นรนยึดเสพย์จนหมดเกลี้ยง กระทั่งธุลีละอองแห่งความยังไม่เข้าใจ ยังไม่รู้รอบทั่วถ้วนให้แก่ตนดีแล้ว แม้ที่สุดถึงขั้น "อุปาทานจิต" ขั้นสุดท้ายอันละเอียดยิบ ซึ่งมี **"ชีรณุปาทานธาตุ" (อุปาทานเก่าที่นับวันจะแก่ลง ๆ) กับ "ชีวนุปาทานธาตุ" (อุปาทานใหม่ที่มีการปรุงตัวอยู่บ้างเพราะชีวิตยังเป็นปัจจัย)** ท่านก็รู้แจ้ง และ พยายามไม่ให้มันเหลือมีอำนาจเป็นเชื้อ ที่จะก่อให้เกิด ต่อภพข้ามชาติ ไปโลกหน้าได้เป็นอันขาด **ท่านดับ "ชีวิตที่ไม่พึงเกิด" ได้เด็ดขาดแล้วจริง ๆ (วิญญาณัสสะ นิโรเธน)**

จะเหลือก็แต่ความบริสุทธิ์แท้ ๆ ในจิตไว้ยึดไว้ปรุงเพียงเพื่อแก่โลก แก่ผู้อื่นโดยจริง ซึ่งก็จะมี **"สัมมาทิฏฐุปาทาน" หนึ่ง (คือ ยึดความเห็นที่ถูกที่ดีไว้) "สัมมาศีลพตุปาทาน" หนึ่ง (คือ ยึดศีล ยึดการประพฤติที่ดีที่ถูกไว้)**

"สัมมาวาทุปาทาน" หนึ่ง (คือ ยึดภาษาคำพูดที่ดีที่ถูกไว้) และ "สัมมากามุปาทาน" (คือ ยึดกามที่ดีที่ถูกไว้เป็นพวงแพ เพราะ "ธัมมกาม" นั่นแหละ เป็นบ่อเกิดแห่งการพ้นทุกข์ *แต่ผู้บริสุทธิ์สิ้นรอบแล้วจะไม่มีกามใดๆ เลย เป็นของตน จึงไม่มีคำว่า "สัมมากามุปาทาน" สำหรับผู้บรรลุแล้ว)* อุปาทานทั้ง ๓ นั้น เป็น "สัมมุปาทานธาตุ" และเป็น "สัมมุปาทานขันธ์" อันสุดท้ายของท่าน เรียกว่า "สอุปาทิ" คือ สิ่งที่ยังยอมเหลือยึดไว้ (เสสะ) โดยอนุโลม ปฏิโลม อยู่กับโลก และเป็นไปเพื่อโลกเท่านั้น (ไม่ใช่ยึดไว้เพื่อตัวเองเลยสักอย่าง และที่แท้คำว่า "ยึด" นั้น ก็เป็นเพียง "ชีรณุปาทาน" คือ สักแต่ว่ายึดไว้อย่างนั้นเอง มีแต่มันจะแก่ลงๆ เสื่อมสลายไปเป็นที่สุด โดยจะไม่มีฤทธิ์โงหัวขึ้นมาอีก) มันเป็นเพียง "สมมุติธาตุ" จำนวนสุดท้ายที่ท่านพึงยอมปรุง (วิสังขาร) ยอมมียอมใช้อยู่จริงๆ โดยแท้แล้วท่านเองสิ้น "สมมุติ" ไปแล้วทั้งหมด ท่านไม่ยึดอะไรไว้เลยแม้แต่ "สัมมุปาทานธาตุ" ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนั้น แม้ยอมปรุงในตอนใดขณะใด ท่านก็จะดับทำลายสิ้นลงทันที ที่หมดความจำเป็นจะใช้ ใน ตอนนั้น ตราบนั้น ดังนี้

สรุปความ ยึดติดอะไรไม่ได้เลยจริงๆ ในโลก สำหรับตน

ข้อควรทำ จึงจำเป็นจะต้องทำ "จิต" ให้หมดกิเลสตัณหาอุปาทานขั้นสุดท้าย ให้ได้เกลี้ยง จะได้ชื่อว่า สิ้นโลก สิ้นสมมุติ ทั้งหลาย

จึงควรตั้งใจทำความเข้าใจใน **"นิโรธสมาบัติ"** ให้ดีๆ **มันมีนัยที่ละเอียดลึกซึ้งผิดเพี้ยนแตกต่างจากกันอยู่** อย่างไรเรียกว่า "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" ซึ่งก็เป็น "นิโรธสมาบัติ" *เหมือนกัน ?* อย่างไรเรียกว่า "สัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ" ซึ่งก็เป็น "นิโรธสมาบัติ" *เหมือนกัน ?* แต่ทว่ามันก็มี

ความ*ไม่เหมือนกันอยู่* และแบบใดที่มันเป็นแบบแท้ตรงทาง ของพระสัมมาสัม-พุทธเจ้าองค์ศากยมุนีของเรา ถูก ๆ ตรง ๆ **ที่เป็น "นิโรธอริยสัจ"**

ควรจะเป็น "อภิสัญญานิโรธ" อันเป็นการดับนิ่งเงียบลงไปเป็น "อสัญญี" นั้นเลย จนแข็งท่อเป็น "พรหมลูกฟัก" แล้วก็ไม่กระดุกกระดิก เป็นผู้ดับสนิท จริง ๆ **ไม่รู้อะไรเอาเลย** นั้น หรือ ? เป็นจุดที่ถูกที่สุด !

หรือว่า จะเป็น "สัญญาเวทยิตนิโรธ" อันเป็นการดับเฉพาะ "สังขาร" หรือ ดับเฉพาะ "กิเลส" ที่มันปรุงร่วมอยู่ในจิตเท่านั้น ให้หมดสนิท โดยที่เรายังลืมหูลืมตาเป็นคนปกติดี ๆ เหมือนคนอื่นไปไหนมาไหนได้ และ**รับรู้อะไรต่าง ๆ ได้ อย่างแจ่มใสชัดเจนในความจริงต่าง ๆ ตามความเป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) ?** เป็นจุดที่ควรจะถูกที่สุด !!

เพราะทั้ง ๒ อย่างนั้น **ต่างก็เป็น "นิโรธสมาบัติ" เหมือนกัน ! แต่มันไม่เหมือนกัน !!** จงทำใจให้เป็นกลาง สำหรับผู้เคยศึกษาภาษาจากฟังมา หรือ จากตำรับตำราต่าง ๆ มาแล้ว หรือ แม้จะเคยฝึกหัดปฏิบัติมาแล้วจริง ๆ ก็ยิ่งดีใหญ่ พิจารณาให้ดี ๆ จะเข้าใจได้

"อภิสัญญานิโรธ" นั้น ดับจิตสิ้นหมดทั้งสัญญาทั้งเวทนา ไม่มีแม้นามขันธ์ส่วนใด รับสัมผัส หรือ รับรู้อะไรได้เลย (แต่กำลังสั่งสม "อุปาทานธาตุ" ชนิดหนึ่ง ดังได้อธิบายมาละเอียดแล้ว) ส่วน **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** นั้น ไม่ใช่ดับจิตจนหมดสิ้น หมดทั้งสัญญาและเวทนา ดังที่ได้พากันแปล พากันตีความหมายกันอยู่ส่วนใหญ่ ในขณะนี้ไม่ ! แต่ดับเพียง "สังขาร" ไม่ให้ "วิญญาณ" ที่ปรุงแต่งประกอบไปด้วยโลกียะจิตใด ๆ เกิด คือ จิตที่เป็น "อบายสัตว์" ทั้งจิตที่เป็น "กามสัตว์" หรือ "เทวดาเสพย์กาม" ทั้งจิตที่เป็น "พรหมสัตว์" ก็ไม่ให้มันมีในจิตเรา ให้มีแต่ "จิตรู้" ที่รู้จริง ๆ รู้ชัดแท้ ๆ ไม่มีรสทุกข์รสสุขใด ๆ รู้ว่าหวาน เปรี้ยว เขียว แดง แข็ง อ่อน หย่อน ตึง หนัง ห้า บ้า ดี ผี คน จนกระทั่งเทวดา อินทร์ พรหม มาร ยักษ์ ฯลฯ ตามความจริง อันแท้จริง เท่านั้น จริง ๆ

และรู้ด้วยว่า ในกาละนั้น เทศะนั้น ควรจะอนุโลม – ปฏิโลมแค่ใดดี หรือ จะไม่ยุ่งเกี่ยววางเฉยเสียดี เป็นความรู้ที่รู้อยู่ในขอบข่ายของ "สัญญา" ก็เพียงรู้ชัดตามสัญญา ที่กำหนดหมายว่า เป็นเพียงสัญญา และ "เวทนา" ก็รู้ว่า ในเวทนานั้นมีสุข–ทุกข์–อุเบกขา ก็รู้อย่างดี เวทนา ก็เป็น อุเบกขาเวทนา อย่างดี ไม่กระจายไม่พุ้ง ไม่ปรุงเป็นสุขเป็นทุกข์ ให้ตนเสพย์แน่ ๆ อยู่ในขอบข่ายที่ไม่เลอะเทอะ ไม่พุ้งฝอย แต่บริบูรณ์เป็น "นิรุทธา" แท้ ๆ จริง ๆ "นิรุทธา" นั้นหมายความว่า "ซึ่งดับสิ่งที่ควรดับ, ซึ่งทำลายสิ่งที่ควรทำลาย, ซึ่งไม่ให้เกิดในสิ่งที่ไม่ควรเกิด ตามที่ตนกำหนดรู้ กำหนดเห็นว่า สิ่งนั้นไม่ควรเกิด ได้จริง ๆ"

"สัญญาเวทยิตนิโรธ" นั้น หมายความว่า **"การดับที่ยังมีสัญญารับรู้อารมณ์นั้น ๆ แล้วอยู่ อย่างถูกตรงลงตัว"** **"เวทยิต"** คำนี้ มันแปลว่า รับรู้อารมณ์แล้ว หรือ ความเสวยอารมณ์แล้ว ไม่ใช่แปลว่า ความดับอารมณ์ และไม่ใช่คำว่า **"เวทนา"** ด้วย ดูกันดี ๆ อย่าโมเม ! ที่ว่า **ให้สัญญารับรู้อารมณ์แล้วก็ดับอยู่** หรือ **การดับที่ยังมีสัญญารับรู้อารมณ์นั้น ๆ แล้วอยู่อย่างถูกตรงลงตัว** นั้น ก็คือ คนเรานั้นมี ๕ ขันธ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แล้วมันจะทำงานตามลำดับ ๆ โดยมี "รูป" เป็นจุดเริ่ม เมื่อมีปัจจัยมาสัมผัส(ผัสสะ) "รูป" นามขันธ์อันแรกจะรับรู้ คือ "เวทนา" ซึ่งเป็นเจตสิกด่านต้น มันก็จะทำงานเท่า ๆ กับหน้าที่ของมัน คือสักแต่ว่า รู้ความจริงอันนี้ตรงตามสภาวะแท้ ๆ เท่านั้น ยังไม่มีบัญญัติใด ๆ เกิดเลย คือ ยังไม่มีการกำหนดเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ขึ้นในใจเลย เปรียบเหมือนเราเอาสีแดงป้ายลงไปบนผ้าขาว ก็จะเกิดสีแดงนั้นติดผ้าขาวนั้นจริง ๆ เท่านั้น แต่ผ้าขาวนั้น มันหารู้มากไปกว่านั้นไม่เยี่ยงนี้แหละ คือ หน้าที่ของเวทนาขันธ์ตัวแรกสุดของจิต มันเป็นสภาวะเช่นนี้ นั่นเอง มันยังไม่มีแม้แต่ว่า ใครเป็นผู้รู้อะไร ? มันมีแต่สภาวะธรรมที่เกิดโดยความจริงอันแท้จริง เพราะมีเหตุมีปัจจัยเท่านั้นจริง ๆ ตัวเจ้าของ "รูป" ร่างกายเองจริง ๆ ก็ยังไม่สมมุติว่า มี "ตนเอง" อยู่ด้วย และการกำหนดรู้ความหมายของสิ่งนั้น

ก็ยังไม่มีอีกด้วย นี่คือ เวทนาขันธ์ หรือ เวทนาเจตสิกแท้ เพียว ๆ ด่านแรกของจิตทำงาน จึงรู้เหมือนไม่รู้ เพราะยังไม่ได้ ทั้งกำหนดหมาย ทั้งยังไม่ได้จดจำลงไป ถ้าเวทนาขันธ์ของใครทำงานอย่างเดี่ยว ๆ ไม่ส่ง "งาน" หรือ ส่ง "สภาวะธรรม" นั้น ไปให้ "นามขันธ์" ตัวต่อไปทำงาน คนผู้นั้น ก็เกือบ ๆ จะเป็นคนไม่มี "ใจ" เมื่อเลิกปล่อยจากการสัมผัสนั้น ก็จะไม่รู้ว่า ตัวได้เห็นอะไร ? สายตาแม้จะสัมผัสกับวัตถุใด ๆ แล้ว ก็เหมือนตนไม่ได้เห็นวัตถุนั้น หรือ คนผู้นั้นได้รับการแตะต้องสัมผัสทางทวารหนึ่งทวารใดแล้วก็ตาม ก็ดูเหมือนกับคนไม่ได้รับรู้สึกกับการสัมผัสนั้นอย่างนั้นแหละ ต่อเมื่อ "สัญญาขันธ์" รับช่วง เอา "งาน" ต่อจาก "เวทนาขันธ์" มาปรุงแต่งรับรู้ต่อ จึงจะเกิดการกำหนดหมายเทียบเคียงขึ้น ถ้านำไปเทียบกับความจำเดิมที่เคยรู้สิ่งนั้น เรื่องนั้นมาก่อนแล้ว ก็ "รู้" ว่า นั่นคือ สิ่งที่เคยรู้มาแล้ว ถ้าสิ่งนั้นแปลกใหม่ ก็ "รู้" ว่า สิ่งนั้น ยังไม่เคยรู้ หรือ แปลกไปจากที่เคยรู้มาก่อน พอ "รู้" เช่นนี้ก็นับว่า เป็นการ "จำ" ไว้ในจิตด้วย สนใจมาก ก็จำได้ "มาก" หรือ ประทับไว้ใน "จิต" แรง ก็จำ หรือ จดจำไว้ในจิตแน่นชัดกว่า เป็นธรรมดา ถ้ารู้ไม่มากกำหนดไม่ชัด ก็รู้บ้าง ไม่รู้บ้าง จำได้บ้าง จำไม่ได้บ้าง **ยิ่งถ้าสัญญาไม่ค่อยทำงาน** *กำหนดหมาย ก็มีบ้าง จำได้ ก็นิดหน่อย หรือ เดี๋ยวเดียว* สภาวะดังนี้แหละ ที่เรียกว่า **"เนวสัญญานาสัญญา"** คือ **จะว่าไม่กำหนดรู้ก็ไม่ใช่ ก็กำหนดแต่น้อย จะว่าจำไม่ได้ ก็จำได้ แต่เลือนลาง หรือ ลืมง่าย** หรือ **จะว่ารู้ ก็ไม่ใช่ จะว่า ไม่รู้ ก็ไม่ใช่**

ดังนั้น **ถ้าจะรู้อะไร ก็ควรเบิ่งจิตรู้ให้ได้อย่างเต็มที่บริบูรณ์ ไม่หวั่นไหว ให้จิตกำหนดรู้เต็มที่ รับทราบโดยเต็มใจ** เรียกว่า มีทั้ง "สติ" ให้เต็ม มีทั้ง "ธรรมวิจัย" ให้ถึงที่สุดพร้อม กิเลส ก็ให้รู้ว่ากิเลส จิตบริสุทธิ์ที่รู้ความจริงอยู่เพียว ๆ ก็ให้รู้ความจริงนั้น เพียว ๆ อยู่เท่านั้น เมื่อมีการรู้ชัดเจนในความเป็นจริงอันแท้จริงนั้นแล้ว ก็ให้หยุดกันแค่รู้ความจริงตามความเป็นจริงเท่านี้ คนผู้นี้ก็ดับ ก็หยุดจิตไม่ปรุงต่อไปกับสิ่งที่รู้แล้วว่า "ไม่จริง" เป็น "กิเลส" หรือ ปลุกปั่นก่อเกิดอะไรให้มากกว่าที่ "สัญญาขันธ์" ได้ทำงานสะอาด ๆ แล้วนี้อีก ให้จิตทำการ **ปรุง "รู้"** เพียงแค่นี้ มันจึงเท่ากับไม่ให้ "สังขารขันธ์" ทำงาน หรือคือ อย่าให้มี

"สังขาร" เกิดขึ้นต่อไปอีก

นึกให้ดีนะ ว่า คนเรามีรูป–เวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณ เรียงเป็นลำดับกันอยู่ ดับ "สังขาร" ตรงจุด ที่ "สัญญา" แล้วนี้ ให้ได้ ให้แค่ "สัญญา" ทำงานเต็มที่เท่านั้น การเกิดที่มีกิเลสจะเข้ามาร่วมปรุง แล้วเกิดต่อ โตใหญ่เลยเถิดไปอีกก็ไม่มี เราดับที่ตรงนี้ เราดับให้ได้ดังนี้เสมอ ๆ เราจะเป็นผู้รู้ความจริงตามที่เป็นจริง หรือ รู้แต่ความจริงอันแท้จริงของโลกเขาเท่านั้น เพราะเราไม่ได้เอา **กิเลส–ตัณหาใด ๆ ของเรา**เข้าไปร่วมปรุงต่อเลย

ข้อสำคัญต้องรู้แจ้งในขันธ์ ๕ ให้จริง แยก**รูป–เวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณ** ให้ชัดให้แท้ **รู้อาการ–รู้ลิงค์–รู้นิมิต–รู้อุเทศ**ของรูป–นามต่าง ๆ และกิเลส ดังกล่าว ให้จริงแท้ แล้วเปิดจิตให้ทำงานตามที่ได้อธิบายมานี้ เราทำได้ที่ใด นั่นคือ เรามี "สัญญาเวทยิตนิโรธ" ที่นั้น *ทำให้บ่อย ๆ ทำให้ชำนาญจนทำได้เสมอ ๆ* ก็คือ **เป็น "สมาบัติ"**

ส่วนความลึกละเอียด**ในนามธรรมชั้นลึกซ้อน**ขึ้นไปเรื่อย ๆ นั้น มันก็จะเพิ่มขึ้น ๆ เอง ตามที่ผู้ปฏิบัติจะพึงเพียรทำให้ตนได้สำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นไป เช่น เราจะรู้ว่า อะไรเป็น กิเลส แล้วจงอย่าให้มันมา "ปรุงในจิต" หรือ อย่าให้มันมา "ร่วมเกิด" จะเรียกว่า "ดับมัน" หรือ "ฆ่ามัน" หรือ "ไม่ให้มันมามี" อะไรต่าง ๆ นี้ ก็มีความหมายนัยะเดียวกันทั้งสิ้น คือ **ไม่ให้มาปรุง – ไม่ให้มาร่วมสร้างเกิด** ก็เรียกว่า ไม่มี "สังขาร" หรือเรียกว่า "ดับ" กิเลสไป หรือเรียกว่า "ดับ" สนิทจากกิเลสอยู่ **ทั้งสิ้นนั้นแหละ คือ "นิโรธ" แท้ ๆ** ไม่มีปรุงกับกิเลสอยู่ ก็นั่นแหละ คือ **ไม่มี "สังขาร" ตามที่พุทธศาสนาหมาย** หรือ จะอธิบายอะไรอื่น ๆ อีก มากคำแห่งภาษาหลายเชิงสำนวน มันก็ล้วนคือ คำอธิบายถึงลักษณะของ **"สัญญาเวทยิต-นิโรธ"** หรือ เป็น "ความรู้ชัดแจ้ง" (วิชชา) ว่า **"การดับที่ยังมีสัญญารับรู้อารมณ์นั้น ๆ แล้วอยู่อย่างถูกตรงลงตัวที่สุด** หรือ **ให้สัญญารับรู้อารมณ์แล้วก็ดับอยู่"** นั่นเอง อันก็คือ ความหมายของ **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** แท้ ๆ ตรง ๆ

เมื่อจิตเรา**รู้ชัดรู้แจ้ง (วิชชา)** เราจับ "สังขาร" ได้ "รู้สังขาร" ได้ เช่นนี้แล เรียกว่า "เป็นผู้รู้ทั่ว" คือ เป็นผู้รู้แจ้งใน**กอง**สังขาร (สังขาร**ขันธ์**) หรือคือ ผู้รู้แจ้งในผลของทั้ง *"ความว่างเปล่า"* **(ข)** *ทั้ง "ความมืดมน" หรือ "ความโง่เขลา"* **(อันธ)** *ที่ได้รวมกลุ่มกันเข้าเป็นตัวตนขึ้นนั้น ๆ* **(ข+อันธ= ขันธ)** และบัดนี้ ได้รู้ใน**กอง "ขันธ์"** ทั้งหลายอย่างจะแจ้งชัด**ไม่มืดมนแล้ว** ซ้ำกำหนดรู้ อย่างรู้ชัด รู้ไม่ปน รู้ไม่มีความโง่เขลา ผสมอยู่เสียด้วย จึงเรียกว่า **"สัญญาเวทยิต"**

และเมื่อไม่ให้**สังขาร**เกิด **วิญญาณ**ก็ย่อมดับด้วยโดยปริยาย เพราะวิญญาณจะต้องเกิดตามหลังสังขารเสมอ เมื่อสังขารไม่ทำงาน วิญญาณก็ย่อมเกิดไม่ได้ ดังนั้น นาม–รูป ก็ย่อมไม่มีด้วย "ปฏิจจสมุปบาท" ทั้งสาย ก็ดับสิ้นไม่เดินต่อ ก็หมดสิ่งใด "เกิด" โดยนัยนี้เอง

นี่คือ เรื่องละเอียดที่สุด **นี่คือ "ความดับสนิท"** ที่พระบรมศาสดาจารย์เจ้า องค์พระศากยะมุนี **ได้อุตส่าห์เสียเวลาค้นหาเสียแทบแย่** เป็นของดีเยี่ยม **เป็น "นิโรธ" ขั้นสูงสุด** และลัดตรง ปฏิบัติได้เร็วสุดด้วย **เป็น "นิพพาน" ชนิดลืมตาเห็นๆ (จักขุมา ปรินิพพุโพติ) เป็น "นิโรธอริยสัจ" ชนิดดับจริง ๆ แต่ "แจ้งใส" ชัดแจ๋ว (สัจฉิกรณะ)** *ซึ่งจะมิใช่ "นิโรธสมาบัติ" ที่นั่งดับดิ่งนิ่งแข็งไปนั้น ไม่หรอก !* เพราะถ้าสภาพอย่างดับดิ่งนิ่งแข็ง (หรือ ดับทั้งเวทนา ดับทั้งสัญญา เป็นอสัญญีสัตว์) นี่คือ "นิโรธอริยสัจ" แล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปเสียเวลาค้นหา **ความสูงสุด** ต่อไปอีกทำไม ? ก็ฤษีเดียรถีย์ต่าง ๆ เขาทำกันได้ออกเต็มป่าอยู่แล้ว แม้ในสมัยพุทธกาล หรือ ก่อนพุทธกาล ก็ตาม และหรือ แม้แต่ในเดี๋ยวนี้ก็ตาม (เณรน้อยอายุ ๑๐ กว่าขวบ ก็ทำกันได้ ชีแก่ๆ อายุ ๗๐–๘๐ ก็ทำได้) ผู้เข้า "นิโรธสมาบัติ" ดับดิ่งนิ่งแข็งได้ก็ออกถมเถไป **แต่จะยังไม่เข้าทางบรรลุ "นิโรธอริยสัจ" เลยจริงๆ** เพราะสิ่งนั้น ชวนติด ชวนยึด แต่ "นิโรธอริยสัจ" นั้น

ต้อง "วาง" และต้องรู้เท่าทัน มิใช่ "ดับธาตุรู้" ! ดังนั้น แม้พระยส (พระอรหันต์ ที่บรรลุเป็น "อรหันต์" องค์แรกในร่างของฆราวาส ซึ่งนั่งฟังธรรมอยู่เพียงที่นั่งแห่งเดียวนั้นก็ได้บรรลุสูงสุดเลย) และแม้เพื่อนพระยสอีกตั้ง ๔๐ – ๕๐ คน เรียนธรรมะกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไม่จำเป็นจะต้องไปนั่งหลับตาฝึก "นิโรธสมาบัติ" หรือ "ฌาน" แบบหลับหูหลับตาอะไร เพียงแต่ทำความรู้ให้เข้าใจแจ้งในขันธ์ ๕ จริง ๆ ชัด ๆ แล้วก็ดับ (นิโรธ) ให้ถูกตัว ถูกอารมณ์ที่เป็นกิเลส–ตัณหาเท่านั้น ก็จบเรื่อง จะไปดับจนหมดจิตหมด "ธาตุรู้" ทั้ง ๆ ที่ตนยังไม่ตายเน่ากันทำไม !

เมื่อทำได้แท้ ทำได้จริง ๆ จน "อนัตตาธรรม" จริงเป็นจริงในผู้นั้น ๆ ก็เป็นพระอรหันต์จริง เลิกโลกีย์ออกมา เป็นผู้มี**ประโยชน์สูง – ประหยัดสุด** เกื้อกูลโลกแท้ ๆ จริง ๆ เท่านั้นเอง เพราะผู้เป็น "อรหันต์" แท้นั้น ไม่มีห่วงอะไรเพื่อตัวเองตนเอง ไม่เกาะเกี่ยวยึดอะไรเพื่อตนอีกเลยจริง ๆ และไม่เสพย์สิ่งที่ชาวโลก "หลง" เสพย์กันอยู่อย่างมืดมัวต่างๆ ที่เรียกว่า "กาม" ก็ดี อารมณ์ต่างๆ ที่เรียกว่า สนุก เพลิดเพลิน สมใจ ใหญ่ โก้ เด่น ดี โด่ง ดัง สุขสมใดๆ ฯลฯ (ภวตัณหา) ท่านไม่ยินดี ไม่ใฝ่หามาเสพย์อยู่จริงๆ ท่านหมดความเป็นโลกจริงๆ แม้แต่อารมณ์สงบที่ว่า เป็นยอดสุข "ปัสสัทธิ" หรือ "วูปสม" การเข้าไปสู่ความสงบด้วยวิธีการ อย่างไรก็ตาม อารมณ์ว่าง หรือ อารมณ์วางเฉย (อุเบกขา) อารมณ์ดับ (นิโรธสมาบัติ ใดๆ ก็ตาม) *ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอารมณ์อัน "ยอดสุข" ทั้งนั้น แต่ก็ยังเป็น "ภพ" เป็น "ภวตัณหา" อยู่ทั้งสิ้น* ท่านก็ปล่อย วาง ไม่ยึดติด ไม่เสพย์ ไม่ไปมัวเมา คว้าหา ควานหาแล้วทั้งสิ้น มิใช่ว่า วันๆ ก็จะต้องเข้านิโรธสมาบัติเล่น (เป็นเกมส์ เป็นกีฬาเสียด้วย) ดังที่ท่านผู้รู้ทั้งหลายบรรยายกันไว้เกลื่อนกล่นในตำราต่าง ๆ นั้น ไม่ ! เพราะ **ท่านมี "นิโรธอริยสัจ" อันเป็นความดับที่แสนประเสริฐ "ถูกจุดต้นตอ" (มโนปุพพังฯ) จริง ๆ แล้ว ท่านทำให้แก่ตนได้เสมอเป็นอัตโนมัติ มีเสมอทุกขณะ ทุกระยะจิตอยู่** แล้วจะไปเสียเวลานั่งเข้านิโรธสมาบัติเสพย์ความดับอีกทำไม ? ถ้าจะนั่งหลับตา ก็หลับอย่างมีประโยชน์ คือ จะพักผ่อนด้วย ก็ได้ (เพราะกายสังขาร วจีสังขารได้พักลงบ้าง เหลือแต่มโนสังขาร อันเป็นเรื่องเบาแล้ว) และพร้อมกันนั้น ท่านก็ปรุง "ปฏิสัมภิทาญาณ"

คือ ปรุง **ธรรมในธรรม** ให้เกิดให้มีเพิ่ม เพื่อประโยชน์แก่โลกอันกว้างขวางยิ่งขึ้นเท่านั้นแหละ เป็นเรื่องของพระอรหันต์

ท่านจะไม่เข้านิโรธทำ "อสัญญี" เล่น หรือ แม้เข้าฌานสมาบัติเล่น (เพราะท่านมีฌานสมาบัติจริงในขณะลืมตาโพลงๆ อยู่แล้ว) ที่พูดกันว่า **เข้าผลสมาบัติ–ออกผลสมาบัติเล่น**อะไรนั้น ผู้พูด คือ ผู้ยังไม่เข้าใจในคำว่า "ผล" ของพุทธศาสนา ผู้เกิด "ผล" แล้ว ก็มีไปทันที จะออกก็ไม่ได้ ดังนั้น **ผู้ใดมี "ผล" แล้วท่านไม่ต้องเข้าๆ–ออกๆ** เพราะท่านมีแล้ว แม้จะออกจาก "ผล" ที่ได้แล้ว ไปอยู่ใน "ผล" ที่ต่ำกว่า ก็ยังไม่ได้เลย อย่าว่าแต่จะไปเข้า "ผล" ที่สูงกว่า เพราะ "ผล" ที่สูงขึ้นอีกนั้น ผู้ปฏิบัติก็ต้องพากเพียร ให้ได้อีก เมื่อได้แล้ว ก็ได้เลยอีก **ไม่ต้องออก ไม่ต้องเข้า** เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้ คำพูด หรือ ภาษากล่าวที่ว่า เข้าๆ–ออกๆ เรื่อง "มรรค" เรื่อง "ผล" เรื่อง "ฌาน" อะไรต่างๆ ที่พากันเล่ากันเรียน จนเป็นตำรับตำราในพุทธศาสนากันอยู่นั้น มันไม่ใช่**ภาษาพุทธศาสนา** พระอรหันต์ของพุทธที่ถูกแท้ จะไม่มีการเข้าเล่นออกเล่น แต่ท่านมีทั้งฌาน มีทั้งผล มีทั้งนิโรธ โดยแท้โดยจริง ในขณะเป็นคนธรรมดาๆ ลืมตาโพลงๆ นี่แหละ

ผู้ยังไม่แจ้ง "นิโรธอริยสัจ" จริงแท้ คือ *มีได้แค่ "นิโรธสมาบัติ" ในแบบ "อภิสัญญานิโรธ"* ก็จะเห็น "สุข" แค่ "อภิสัญญานิโรธ" และ จะติด "สุข" นั้น เป็นอุปกิเลสอยู่หนักหนาแน่นมากเหนียวแท้จริงๆ ตนวางสิ่งนั้นยังไม่ได้ ก็เลยคิดว่า "สิ่งนั้นยังเป็นของควรเสพย์ ควรเล่นอยู่" **จึงคาดคะเนนึกคำนวณเอาแล้วก็นำความรู้สึกของตนเอง ออกมาอธิบายไว้ให้คนรุ่นหลังหลงเรียน แล้วก็เลยหลงทางกันว่า พระอรหันต์ต้องเป็นอย่าง "ผู้หลง" เขียนไว้บรรยายไว้นั้น**

โทษของการเสพย์ "อุปกิเลส" ในการทำบัสสัทธิ ทำฌานหลับตา มันมีมากเช่นนี้นี่เอง คือ **"อัตตกิลมถานุโยค"** *เป็นความหลง "อัตตา"* ยังมีการหลงสร้าง "อัตตา" ให้ตนเสพย์อยู่ สร้างอย่างไร ก็ได้อธิบายละเอียดผ่านมาแล้ว ซึ่งเสพย์สูงสุดก็บันความเป็น "อสัญญีสัตว์" มาเสพย์กันนั่นเอง

เป็น "รูปราคะ" และบั้น "อากิญจัญญายตนะ–เนวสัญญานาสัญญายตนะ" มาเสพย์เป็น "อรูปราคะ" มันก็สุขเย็มไปเท่านั้น *สุขจริงๆ ไม่เถียงเลย* **แต่ยังเป็น "โลกีย์ยะ" ยังไม่ใช่ "โลกุตตระ"** มันยังมี "สัตว์" มี "บุคคล" ผู้เสพย์เหลืออยู่ตัวหนึ่ง เป็นผู้เสพย์ มันยังไม่ดับสนิทอย่างแท้จริง มันยังยึดมั่นถือมั่นอยู่ มันยังไม่ปล่อยตนให้เป็นที่สุด **มันยังมี "ผู้เสพย์"**

จึงขอร้อง**ผู้ยังไม่ไปเสพย์ไปหลง** อย่าเอาตัวเข้าไปหลงเลย อย่าได้ดันทุรังเหมือนบางคน ยังไม่เคยสูบฝิ่น ไม่เคยรู้รสเฮโรอีน ก็จะดันทุรังนำตัวเองเข้าไปลองสูบลองลิ้มให้ได้ ไม่เช่นนั้นก็ยืนยันว่า ตัวจะเป็นคนดีแท้ จะเป็น*ผู้ฉลาดยอด* ยังไม่ได้ ! มันจำเป็นถึงอย่างนั้นกันหรือ ? ก็ลองตรองให้ดี และก็มีแยะที่อวดดีอวดกล้า อยากรู้ อยากลอง เมื่อโดดเข้าไปลองแล้ว ก็เข้าไปติดตังอยู่กับสิ่งเสพย์ติดนั้นๆ

ผู้ไปหลงเสพย์ติดอยู่กับ "กิเลส" โลกๆ คือ กามคุณต่างๆ ในโลก และลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข แบบโลกๆ จนไม่หันหลังกลับ ก็มากเหลือ จนนับไม่ได้ ตายกันในดงกาม–ดงโลกีย์กันนั่นแหละ เป็นเบือเลย เพราะล้วนยังคิดว่า ตนยังไม่เคย ตนอยากลองเล่นกับไฟ (อัคคี ๓) กันทั้งสิ้น ต่างก็ไม่พยายามใช้ **กถาวัตถุ ๓ คือ ปรารภอดีตกาลว่า มันก็ล้วนเคยมีมาแล้วอย่างนี้ (จริงๆ) ปรารภอนาคตกาลว่า แล้วมันก็จักมีมาอีก ปรารภปัจจุบันกาลว่า มันก็ล้วนอย่างนี้ๆ ที่ได้เกิดมีในบัดนี้ นี่แหละ (เห็นทุกข์ในปัจจุบันให้ได้)** อีกพวกหนึ่ง ก็ไปหลงเสพย์ติด**เดรัจฉานวิชชา** อวดฤทธิ์หลงเดช คิดว่า ตนวิเศษช่วยคนแค่พ้นการบำบัดทุกข์ชั่วคราวว่า "ดีสุด" อยู่นั่นเอง คนก็หลงก็เสพย์ความเก่งความใหญ่ ความโด่งความดัง นับทั้งผู้หลงวิชชาทางจิตใช้อภินิหารใช้ฤทธิ์เดช นับทั้งผู้หลงวิชชาทางโลกๆ เป็นเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ เคหะศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ และนับทั้งผู้หลงในวิชาปริยัติภาษาทางธรรมะต่างๆ แล้วก็หลงความเป็น **ปุโรหิตาพรหม** ของตน คือ เอาแต่เป็นอาจารย์ ดูมันช่างใหญ่–เก่ง–โก้ อยู่นั่นแหละด้วยทั้งหมด *แถมส่วนมากก็ยังติดแม้ในกาม ในลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขครบอยู่* เลยติดเป็นทวีคูณ ติดสองบ่วง ทั้งบ่วงโลกธรรม

ทั้งบ่วง "หลงวิชชา" (ที่ไม่พาพ้นทุกข์อริยสัจได้เลย จึงเรียกว่า "เดรัจฉานวิชชา" อยู่ทั้งสิ้น)

อีกพวกหนึ่งก็ไปหลงเสพย์ติดใน "ความสงบ" (ปัสสัทธิ) ความวางเฉย (อุเบกขา) ความว่าง(สุญญตา) ความดับ(นิโรธ) พวกสุดท้ายนี้ เป็น**ประโยชน์ตน** ที่ค่อยยังชั่วแล้วหละ แต่ทว่าถ้าไม่รู้เท่าทัน ยังขืนหลง ขืนเสพย์ ขืนอ่อยอยู่ในสภาวะธรรมเหล่านั้น ก็ยังได้ชื่อว่า ยังมี "อาพาธ" ยังเป็นคนป่วย ยังมีเชื้อโรคยังแปดเปื้อนใน "กิเลส" ทั้งหลายอยู่ กิเลสที่สูงขึ้นๆ ก็เป็น "อุปกิเลส" อันมี **โอภาส-ปีติ-ปัสสัทธิ-อธิโมกข์-ปัคคหะ-สุข-ญาณ-อุฏฐาน-อุเบกขา-นิกันติ** นั่นเอง

การไม่เข้าใจ ไม่รู้ตัวในความไม่ดีทั้งหลาย คือ สิ่งที่ได้ชื่อว่า "กิเลส" หรือ "อุปกิเลส" ก็ตาม แล้วก็ปล่อยตนให้เข้าไปติดนั้น จะไถ่ถอนยากเย็นยิ่ง ถ้าเทียบกิเลสเหมือนติดบุหรี่ การติดอุปกิเลส ก็เหมือนติดเฮโรอีน มันให้สุขที่มีรสสูงกว่ากันยิ่งนัก และติดร้ายกาจรุนแรงกว่ากันหนักนัก โดยนัยเดียวกัน จึงต้องระวังให้ดี ทำจิตให้แข็งกล้าเดินทางเข้าไปสู่แดนนั้นๆ ให้ถูกทางที่เดียว **ไม่เช่นนั้นจะเรียนจบแค่** *เสพย์สุขขั้นติดเฮโรอีน* **หรือ** *ติดอุปกิเลส***จริงๆ** โดยเรา**ต้องรู้แจ้งถ่องแท้ในความเป็นลำดับ (ต้น-กลาง-ปลาย ที่ถูกต้องตรงกับตัวเอง)** และทำจิตของเราให้แกร่งกล้าด้วยปัญญา(ญาณทัสสนะ) เป็นผู้รู้เท่าทันเสมอๆ เราจึงจะเดินทางเข้าไปสู่จุดสุด อันเป็นแดนที่มุ่งหมาย (นิพพาน) ได้เร็ว ปลอดโปร่ง เพราะเรารู้จักทุกสิ่งทุกอย่างด้วยปัญญา แจ้งแก่เราก่อนเสมอๆ ว่า ทุกอย่างติดไม่ได้ สิ่งใดไม่ใช่ทางสงบ คือ เป็นกิเลสที่เป็น**อบาย-มุข** เป็น**เดรัจฉานวิชชา** และ**กามคุณ** **เลิกได้ก่อนทันที** อย่าไปเสียเวลาลองเป็นอันขาด แม้จะไม่เคยผ่าน ไม่เคยติด

ส่วน "**อุปกิเลส**" **ทั้งหลาย**นั้น จะต้องเข้าใจสภาวะมันให้ดี จากบัญญัติจากปริยัติช่วยเสมอๆ แล้วเมื่อรู้สภาวะชัดแล้ว เราก็วาง ก็ไม่เกี่ยวข้องเลยทันที *มันก็พ้น มันก็หลุด มันก็หมด มันก็ไม่มีสิ่งใดติด ไม่มีสิ่งใดเกี่ยวในตัวเรา*

ความสงบใด เราก็จะรู้ได้ทันที และเราก็เป็นผู้วางแล้วทันที ซึ่ง**เป็น "ความสงบ" ที่ซ้อน "ความสงบ" ขึ้นไปอีก** ทำได้จริง ก็จะรู้ได้จริง **"มีของจริง"** เพราะเราเข้าใจมาก่อนแล้วว่า สภาวะใดๆ ก็ติดไม่ได้ ยึดไม่ได้ หลงเสพย์ไม่ได้ แม้แต่ติดนิพพาน

เราก็เป็น **ผู้ว่างเปล่าหมดสิ้น** ได้สนิทดียิ่ง โดยเป็น **ผู้รู้แจ้งในสิ่งต่างๆ** แต่เรา **ไม่เสพย์สิ่งใด ไม่ติดสิ่งใด** นี่คือ "พุทธะ" หรือ ผู้รู้แจ้ง ผู้รู้ยิ่ง จริงๆ มิใช่ผู้หลงใหลติดเสพย์ และมิใช่ผู้มัวๆ ลางๆ เมาๆ แต่อย่างใด

ข้อสำคัญ**ความสงบบางอย่าง**ที่มันเกินขอบเขต มันไม่ใช่ขั้น ไม่ใช่ลำดับ ที่เราควรจะไปรู้ ไปลองก่อน เรียนก่อน เราอย่าเพิ่งไปก้าวก่ายเป็นอันขาดเท่านั้น มันจะหลง และติด *เหมือนคนหัวอ่อน จิตอ่อน ติดเฮโรอีนจริงๆ* จะบอกให้ !

ดังนั้น ผู้ยังไม่ตัด "กามคุณ" ยังไม่หัดเลิก หัดละ**แม้ขั้นต้น** คือ **"กามตัณหา"** ยังไม่ละคลาย แม้แต่ **"อบายมุข"** (ซึ่งคือ **"กามตัณหา" ขั้นหยาบต่ำ ที่สุดแล้ว**) อันเป็นกิเลสหยาบ แต่ *ผ่าไปฝึกหนักในการนั่งหลับตาทำ "นิโรธสมาบัติ" (แบบ "อภิสัญญานิโรธ")* ซึ่งก็อาจทำได้ แล้วมันก็เป็นการ **สร้าง "ภวตัณหา"** ขึ้นมาเสพย์ โดย**ยังไม่รู้**แม้คำว่า "ตัณหา" คืออะไร ? ก็จะยิ่งหลงหนักใหญ่ มี "ของเสพย์ติด" เพิ่มจาก "อบายมุข" และ "กามคุณ" แถมเข้ามาอีก คือ **มี "รูปฌาน-อรูปฌาน" มาเป็นอาหาร เป็นกิเลสอย่างใหม่** เสพย์สมสุขสมถมหัวเข้าไปอีก จึงติดงอมจมปลักอยู่นั่นเอง ครานี้ก็เลย มีกิเลส-ตัณหา-อุปาทานมันทั้ง ๒ ส่วนเลย คือ **มีทั้ง "กามสุขขัลลิกะ" และมีทั้ง "อัตตกิลมถะ"** (**"อัตตา" ใหม่ ที่ยังไม่เคยมี** คือ สมาบัติแบบหลับตานี่แหละ ก็ได้มาสร้างมาทำให้ตนมี จนตนหลง ตนติดขึ้นใหม่ ทั้งๆที่ **"อัตตา" เก่าๆ** ที่ยังยึดเป็นภพเป็นชาติเป็นธรรมารมณ์อันๆอยู่ ซึ่งหยาบๆ ก็ดี ละเอียด ก็ดี ก็ยังเรียนรู้ไม่ได้ ละไม่ได้)

หรือ บางคนฝึกสมาบัติแบบนั่งหลับตานี่แหละ แล้วไปหลงเอาทางเดรัจฉานวิชชา มีความเก่ง มีฤทธิ์ ทว่า "กามตัณหา" ของตนสิ ! ยังไม่รู้จักตัวมันแม้แต่น้อย **เพียงใช้วิธี (อุปายโกศล) ข่ม "กาม" ให้พัก ให้สงบไว้ชั่วคราวเท่านั้น** ก็ดูเหมือนว่า ตัวหมดกาม แต่เปล่า ! ตนยังลิ้มๆ เล็มๆ อยู่ หรือ แม้บางคนจะดูเหมือนขาดกามได้สนิทด้วยซ้ำไป เช่น ฤาษีโบราณบางองค์ เก่งขนาดเหาะได้ แต่แล้วเมื่อเหาะผ่านอุทยาน เหลือบเห็นสาวสวรรค์กำนัลใน ผิวอ่องฉ่องอาบน้ำกันอยู่ในสระเท่านั้นแหละ ฤทธิ์ก็หมด ตกตุ๊บลงมาจมอยู่กับกามโลกเขาเหาะไม่ได้อีก ดังมีเรื่องเล่าให้ฟังกันมาแล้วนั่นเอง มันก็จริง ! จะประหลาดอะไร ! เรียนแทบตาย ฝึกฝนมาแทบสิ้นชีวิต แต่กิเลสไม่ขาดจริง **กามตัณหาเบื้องต้น ไม่ได้ดับด้วยปัญญาอันสิ้นรอบ** ก็ป่วยการไปมัวเก่งใดๆ อยู่ ก็สูญเปล่าทั้งนั้น (โมฆะ)

เรื่องของ **"อุปกิเลส"** ซึ่งเป็นกิเลส **ขั้นมีความลึกซ้อน** ไปพร้อมกับการปฏิบัติ เราก็ควรจะเข้าใจให้ละเอียดเพียงพอ เพราะเมื่อปฏิบัติจริงจัง มันย่อมจะบังเกิด "ผล" ผลขั้นแรกเรียกว่า **"โอภาส"** ถ้าเป็นแบบฌานหลับตาก็เรียกว่า เห็นแสงสว่าง **มีสภาวะแสงสว่างในขณะหลับตาได้** ซึ่งก็เป็นจริง ใครไปติดอยู่แค่นั้น ไม่เพิกถอน ไม่ละวาง ก็จะได้แค่นั้น ใครเพิกเสียได้ คือ ไม่ติดไม่ยึดก็จะได้สภาวะอื่นเพิ่มขึ้น แต่เราจะไม่อธิบายกันล่ะ เรื่องได้โอภาสแบบนิมิตของลัทธิสร้างรูป สร้างฤทธิ์อย่างนั้น *นั่นไม่ใช่ทางนิพพาน*

เราจะอธิบายกันถึง**ฌานแบบวิปัสสนา**กันจริงๆ **ชนิดลืมตาโพลงๆ กันเลย หรือ แม้จะหลับตา ก็ได้** คือ ฌานที่มีการเพ่งด้วยจิต พิจารณาด้วยสติ มีวิตกวิจารแท้ คือ อ่านลงไปที่จิตของเราจริงๆ มีธัมมวิจัยแท้ คือ แยกแยะอาการ อ่านมุมเหลี่ยมเรื่องราวส่วนดี(กุศลาธรรม) ส่วนไม่ดี(อกุศลาธรรม) ให้ออกจริงๆ **สิ่งที่ได้ ก็จะเป็น "ปัญญา" ความรู้ชัด ความได้สัมผัสแจ้ง เบื้องต้น** *นี่แหละ เป็นแสงสว่าง* **เป็น "โอภาส"** *มันสว่างในใจ มันหายมืดมัวในปัญญา มันแจ้งทะลุในธรรม มันทำให้จิตของผู้นั้น ได้ยกระดับ*

สูงขึ้น จากเป็นผู้มีภูมิธรรมอันเก่า กลายเป็นผู้แจ้งในธรรมยิ่งขึ้น มีภูมิธรรมสูงยิ่งขึ้น มันเข้าใจสิ่งนั้นชัด (กุศลธรรม) ต่างกับที่เราเข้าใจแต่ก่อน (อกุศลธรรม) หรือ มันรู้แจ้งลึกซ้อนลงไปในสิ่งนั้น แน่ชัด ยิ่งขึ้น (กุศลาธรรม) พ้นสงสัยไม่ลังเลใจยิ่งกว่าที่เคยเป็นอยู่ก่อน (อกุศลาธรรม) ดังนี้แหละ ที่เรียกกันว่า ได้รู้ดี–รู้ชั่วแท้ ไม่มืดทึบอยู่ เพราะแยก "ดี–ชั่ว" ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นไม่ออก ดังแต่ก่อนแล้ว (อัพยากตธรรม) จึงเรียกว่า เป็นผู้ก้าว เป็นผู้มีอภิธรรม คือ มีธรรมยิ่งๆ ขึ้น มันไม่ได้หมายความว่า สว่างแค่สัมผัสแสง แค่เกิดสี หรือ รู้แค่ภาษาเข้าใจได้แค่เหตุผลของคำพูด อันเป็นเพียงรูปธรรม เป็นแค่บัญญัติอย่างเดียว ทว่ายังไร้ปัญญาญาณอยู่อย่างนั้น ไม่ ! และไม่ใช่แค่ขบคิดเปล่าธรรมดาๆ เท่านั้น แต่มันได้รู้โดยมีอารมณ์จิต สภาวะจริงประกอบการรู้แก่ตนชัดๆ **มันเป็นความรู้ใหม่จริงๆ ที่เรายังไม่เคยรู้ ยังไม่เคยแน่ใจมั่นใจ ก็ได้รู้ได้แน่ใจได้มั่นใจ** มีรูปมีรอย มีเหตุมีผล อันแน่นแฟ้นขึ้นทีเดียว **อย่างนี้คือ "โอภาส" ที่ได้ตรงๆ จาก "วิปัสสนา" อันถูกต้อง**

แต่ถ้าใครหลงติดอยู่แค่นี้ **ไม่หาทางพากเพียรขึ้นอีก** ก็จะได้ภูมิแค่นั้นนั่นเอง จึงจะต้องไม่หลงภาคภูมิอยู่กับภูมิเท่านั้น จะต้องลงมือ "ทำจริงๆ" อีก ตามที่ตนเข้าใจได้สัมผัสชัดๆ นั้น ให้มั่นคงถาวร หรือ เชี่ยวชาญ จนเป็นอัตโนมัติ หรือ จะต้องปล่อยวาง จะต้องลดตัวอื่น ลดตนอื่นลงอีก และจะต้องไม่หลงยึดมั่นง่ายดายว่า เพียงได้เข้าใจ ได้รู้ชัด ได้สัมผัสเพียงเท่านี้ เป็นปัญญาชั้นยอดแล้ว เป็นความสูงที่จบแล้ว เลยพาลยึดตัวตนว่า ตนสูงแล้ว อย่า ! อย่าหลงเช่นนั้นง่ายๆ เป็นอันขาด เราต้องหามุมเหลี่ยมพากเพียรต่อไปอีก อย่าเพิ่งหลงประมาทสรุปเอาอย่างเร็วนัก แต่ก็ไม่ใช่ว่า ผู้บรรลุเป็นขั้นจบเลยจะมีไม่ได้ ก็หามีได้ ในผู้ทรงบารมี มีอินทรีย์ พละกันจริงๆ *คือ ผู้ที่ต้องยกเว้นเป็นบางคน มีจำนวนน้อย* ซึ่งเป็นผู้บรรลุธรรมที่บรรลุถึงจุดอย่างเร็ว บรรลุพรวดเดียวเป็น "ญาณ" ขั้นสูงจริง ขั้นสุดจริง นั่นก็จะต้องเป็น "ความแท้" ที่ย่อมจะมีเครื่องยืนยัน เครื่องพิสูจน์ได้จริงๆ อย่างนั้นนั้น ก็ไม่เรียก "โอภาส" นั่น เป็น **"ญาณ"**

ซึ่งยิ่งกว่า "**อธิโมกข์**" เสียอีก ท่านผู้แจ้งใน "ญาณ" นั้นจริง ท่านจะรู้ได้ดั่งพระพาหิยทารุจิริยะ ผู้แสนยากจน หรือ ดั่งพระยสะ ผู้แสนร่ำรวย ได้รู้ได้บรรลุมาแล้ว เป็นตัวอย่าง ดั่งนี้ เป็นต้น

ที่นี้พูดถึงธรรมะที่เกิดจริงเป็นจริงอยู่ในจิต ต่อจาก "**โอภาส**" ที่ได้ มันก็จะมี "**ปีติ**" คือ ความดื่มใจ ปลื้มใจ ฟูใจ แก่ผู้ได้รับ "ปัญญา" ได้รับ "โอภาส" นั้น ๆ เป็นของแน่ ไม่ว่าในแบบหลับตา หรือ ลืมตา จะได้แบบรูปธรรม หรือ นามธรรม ก็จงอย่าไปหลงปีติแล้วปีติเล่าอยู่เป็นอันขาด ถ้ายังมีอาการเสพย์ "ปีติ" อยู่ในจิต มันก็คือยึดภพแห่งจิตแค่นั้นไว้ มันก็จะพิจารณา หรือ ใช้จิตทำงานที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกได้ยาก จึงต้องละ ต้องวางปีติลง ให้จิตเฉย ๆ สงบลงให้ได้ ยิ่งเป็น "**ปีติ**" **ในแบบฌานหลับตาที่หลงรูป** แล้วล่ะก้อ มันเป็นเอามาก จนถึงขนาดปะทุออกทางอาการกิริยาได้ อย่างพลิกกึกก้อ ขนาดร้องไห้สะอึกสะอื้น ก็ได้ กระโดดลอย ก็ได้ คันคะเยอ หรือ อาการอื่นๆ อีกมาก ถึงเหาะได้ ก็ยังได้ โน่นแน่ะ ! มันก็ชวนติดชวนหลงยึดเอามากๆ เลยทีเดียว ก็จะทำให้คนวนเวียนลิงโลดลืมเลือนซ้ำแซะอยู่กับสิ่งที่ได้ ภูมิที่มีนั้น อยู่นั่นแล้ว มันก็ไปไหนต่อไม่ได้หนะซี ! ถ้าไม่เลิกยินดี ไม่หยุด "ปีติ" เหล่านี้ ให้สงบ ให้มันวางเฉยลงเสีย เราก็จะไม่มีทางสูงขึ้นไปอีกได้ จึงจะต้องทำจิตให้วางจากความดื่มใจปลื้มใจนั้นเสีย ให้เพิกถอนอารมณ์นั้น ให้เป็นจิตสงบลงให้ได้ นี่คือ การต้องดับ "อุปกิเลส" ส่วนที่เป็น "ปีติ" ลง ให้ได้จริง ๆ

แม้กระนั้น ธรรมะที่จะเกิดจริงเป็นจริงสูงขึ้นต่อจาก เมื่อมี "ปีติ" และ *ระงับปีติ ดับปีติลงได้แล้ว* จนจิตเป็นจิตเฉยเป็นจิตสงบแล้ว ที่เรียกว่า "วิเวก" และนั่นก็คือ "**ปัสสัทธิ**" อันเป็นอาการที่เรียกว่า "**วูปสมะ**" คือ การทำให้สงบได้ หรือ การเข้าไปสู่ **ความสงบ** ลงได้ **ด้วยการพรากจากกิเลส-ตัณหา มิใช่สงบรำงับลงเพราะได้เสพย์สมสุขสม** *(สำเร็จความใคร่อยาก หรืออิ่มจากได้เสพย์สิ่งที่อยากนั้น ลงเสียทีหนึ่ง)*

เมื่อได้**ความสงบ** ได้ "**ปัสสัทธิ**" ออกปานนี้แล้ว ก็จะเป็น "ผล"

มีความนิ่งเฉย ๆ เบา ๆ ว่าง ๆ เป็นการหลุดจากกิเลส–ตัณหาจริง และวางเฉยต่ออารมณ์แม้แต่ "ปีติ" จิตจะว่างลงอย่างมาก ว่างจากอารมณ์กาม (กามารมณ์หยาบ ๆ ที่เรายึดเราหลงอยู่ ซึ่งรวมทั้ง "อบายมุข" ทั้งหลายด้วย) ว่างจากอารมณ์อยากในโลก (มีอยากได้ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ เป็นต้น) ว่างจากอารมณ์เสพย์ในภพแห่งจิตขั้น "ปีติ" ยินดี ปลื้มใจ อันเป็นกิเลสขั้นละเอียดอีกเอาด้วย ก็คิดดูเถิดว่า จะว่างขนาดไหน มันหลุดพ้นโลกหยาบ ๆ ขั้นโลกอบาย โลกธรรม และกามภพ ไปจน รูปภพ ได้ถึงขนาดนี้ จิตมันก็จะเป็นสภาพ "สุขเย็น" (อารมณ์นิพพานลำลอง) จะเป็นสภาวะว่างเฉยสูญเบา (สุญญตาได้ในขั้นพอควรที่เดียว) สภาพธรรมเช่นนี้แหละ จะทำให้คนติดมากยิ่งกว่าสภาพธรรมที่เร่าร้อน ดิ้นรนอย่างแท้จริง เพราะ **การเข้าสู่ความสงบแบบเก่งพิเศษ** *(คือ ดับกิเลสได้ดังอธิบายมานั้น)* **ได้อย่างแท้จริงนั้น เป็นสุขจริง ๆ แน่ ๆ (เตสัง วูปสโม สุโข)** หรือ ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **"นัตถิ สันติ ปรัง สุขัง" อันมีความหมายว่า ไม่มีสุขอื่นใดจะเทียมเท่าสุขที่เป็นไปอย่างสงบ อย่างเย็น อย่างไม่ดิ้นรน อย่างไม่ทะเลาะเบาะแว้งนี้**

ดังนั้น "ปัสสัทธิ" นี้ จึงเป็นกิเลสอย่างยิ่งจริง ๆ ในคน จึงเรียกว่า "อุป-กิเลส" มันเป็น "สุข" เป็นของอร่อย เป็นสิ่งน่ายึดน่าเสพย์อย่างนี้ มันชวนให้ติดได้อย่างเก่ง **เก่งจนถ้าเลยเถิดไป จะทำให้ผู้นั้นอยู่เฉย ๆ หยุดนิ่ง ๆ แล้วก็จะกลายเป็นคนไม่เอาถ่าน ไม่อยากดิ้น ไม่อยากทำงานอะไรเอาเลยด้วยซ้ำไป** ผู้ใดไม่รู้เท่าทัน และ "หลงติด" ก็กลายเป็นคนขี้เกียจ เป็นคนหมดราคา เพราะเหตุฉะนี้เอง ที่พาลพาทำให้คนผู้ไม่รู้คิดว่า ศาสนาพุทธสอนให้คนมาติดอยู่ตรงนี้ เท่านี้ เขาก็เลยเข้าใจศาสนาพุทธผิด หาว่า เป็นศาสนาที่ทำให้คนขี้เกียจ และไม่เจริญ ด้อยพัฒนา **ก็จริงของเขา ถ้า "ผู้ประพฤติธรรมนั้น กลายเป็นคนผู้หลงติดยึดความสงบ" แบบนี้ เพราะจิตจะเกาะจิต ที่สงบ ที่หยุด ที่นิ่ง ของตนเอาไว้เสพย์ที่เดียว** จงอย่าเผลอเป็นอันขาด ! ถ้าใครไม่รู้ทัน ก็จงรู้เถิดว่า *ผู้นั้นได้พบความสุขที่ยิ่ง ๆ ขึ้นกว่า สุขโลก ๆ สุขหลอก ๆ (สุขขัลลิกะ) แล้วจริง เพราะได้ทิ้งความปรุง(สังขาร) อันหนักหนา ได้ทิ้งความหลงดิ้นไปกับโลก*

วางความอยากในโลกีย์ลงมาได้บ้างแล้ว **แต่ผู้นั้นก็ยังไม่ได้หมด "ตัวตน" หรือสิ้นโลก สิ้น "อัตตา" ลงหรอกนะ !** อย่าไปหลงว่า "พระ" ผู้ได้แค่ "ความสงบ" อย่างนี้ แค่นี้ ว่า ท่านเป็น "พระอรหันต์" ท่านถึง "นิพพาน" เป็นอันขาด ซึ่งก็มีคน "หลงผิด" กันอยู่เยอะ !

คำว่า **"ความสงบ" จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ดีๆ** *"ความสงบ" อย่างผิดจากแนวทางของพุทธศาสนาไปเลย ก็มี* ดั่งได้อธิบายมาแล้ว และแม้จะถูก เข้าแนว **"วูปสโม สุโข"** คือ สงบอย่างพิเศษ อย่างสงบจากกิเลส สงบเพราะว่าง เบา จาง คลาย ละ ขาดได้จาก โลกียารมณ์ เป็นระดับๆ มาแท้ๆ มันก็ยังมีขั้นตอน มีระดับที่จะต้องให้ศึกษากันอีกนัก !

"ความสงบ" ที่เรากำลังอธิบายกันมา ถึงตอนนี้ มันก็ยังไม่สูงสุด **มันยังมี "อัตตา" ยังมีตน ที่เป็น "จิตสงบ" (บัสสัทธิ) ของตน** นั่นแหละเป็นภพเป็น "ภวตัณหา" ชั้นสูงอยู่ หรือ เรียกว่า "วิภวตัณหา" (คือ ภพที่ละเอียดยิ่งขึ้นไปอีก) อยู่ ถึงอย่างนี้ก็ยังเป็น "โลกียะ" อีกชั้นหนึ่ง ที่ยัง "ดูดคน-ดึงคน" ได้ดีเยี่ยมอยู่นักจงเข้าใจ **"รสของโลก" (อัสสาทะ)** ให้ดีเถิด มันหลอกคน มันดึงคนไว้ในโลกได้เก่งถึงขนาดอย่างนี้จริงๆ อย่าไปมัวเมาเสพย์ หรือ ไปหลงติดรส หลงยึดเป็นอารมณ์ ที่ควรเกาะควรรักอยู่มากมาย ไม่ได้เป็นอันขาด เราเพียงแต่รู้ว่า *รสของ "ความสงบ" เย็นนี้* **ดี** รู้เข้าใจว่า *มันสุขกว่า สูงกว่า รสของโลกีย์ที่เป็นรสแห่งการสมใจ เพราะได้เสพย์การสมใจใน ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-และกาม-คุณอย่างแท้ๆจริงๆ เท่านั้นก็พอ* **และขอให้แน่ใจเถิดว่า การว่างจาก "โลกอบาย-โลกธรรม" ว่างจาก "กาม" นั้น มันสุขกว่า เบากว่า เย็นกว่า ดียิ่งกว่า แล้วก็จงทิ้งอบายมุข ทิ้งโลกธรรม ทิ้งกาม อย่าไปยึด ไปติด ไปหลง ไปเสพย์อยู่เลย มันเป็นของหนัก เป็นภาระ จงหลุด จงพ้น จงจาก จงทำให้จิตมันว่างมันพรากให้ได้อย่างเด็ดขาดเถิด**

เราจะต้องเพ่งเพียรเรียนรู้กาย–เวทนา–จิต แยกแยะธรรม เข้าไปให้ลึกละเอียดยิ่งขึ้นไปให้รู้กิเลส–ตัณหา–อุปาทานชั้นสูง ชั้นยิ่งขึ้นไปอีกต่อไป **ถ้า "สุขเย็น" เยี่ยงนี้ มันจะได้ จะมี จะเป็น ก็ให้เป็นไปตามธรรม ตามบทบาท ตามครั้งคราว ตามเหตุตามปัจจัย และตามกาละอันควรของมันก็แล้วกัน** อย่าไปหลงยึดมั่นถือมั่น เกาะติดเหนียวเอาแต่อารมณ์นี้ไว้เสพย์ จนไม่เป็นอันทำอะไรเลยเป็นอันขาด **ถ้าขืนยึดไว้เสพย์ ก็จะยังเป็นการเห็นแก่สุข ยังเห็นแก่ตน ยังมีตน ผู้หลงมากหลงมายเสพย์สุขอยู่ คือ ยังไม่รู้จักความพอดี ความเป็นกลาง ไม่มากไปน้อยไปที่เรียกว่า "อรหะ" หรือ "มัชฌิมะ" นั่นเอง ยังไม่เป็น "โลกุตตระ" แท้ ๆ** จิตก้าวขึ้นมาสูงบ้างแล้วหละ แต่มันก็ยังไม่พ้นคำว่า "อัตตกิลมถานุโยค" เพราะยังยึดตัวยึดตน ยังเป็น "อัตตา" อยู่โดยแท้ ยังเข้าไปเกาะไปติดอย่างจงใจ ยังมี "วิภวตัณหา" อยู่โดยจริง

จิตของเรามีความสามารถทำให้มันสงบได้ เนื่องจากดับกิเลสหยาบ อันมี "กามตัณหา" คือ รูปบ้าง รสบ้าง กลิ่นบ้าง เสียงบ้าง สัมผัสบ้าง (ยิ่งเป็น "อบายมุข" ยิ่งจะต้องรู้ก่อน เลิกก่อนให้ได้จริง ๆ ด้วย) กับดับ "ภวตัณหา" คือ ความอยากได้–อยากมี–อยากเป็น ในลาภ–ในยศ–ในสรรเสริญ–และในสุข ตามชั้นตามขนาดที่ตนเลิกได้ อันมีกามหยาบ ๆ บ้าง ไม่โลภในภพแห่งลาภ–ยศ–สรรเสริญ–หยาบ ๆ บ้าง เท่าที่ตนรู้ตนเข้าใจในกิเลสเหล่านั้นได้ และดับลง เลิกหยุดได้จริง จิตเราก็ย่อมสงบลงจริง เพราะ "นิวรณ์กิเลส" ดังกล่าวขาดไปจากเราจริง ถ้าหยุดได้เลิกได้เที่ยงแท้ มันก็วิมุติลงอย่าง**เที่ยงแท้** *มันเที่ยงตรง "วิมุติ" ซึ่งเราไม่นิยมเรียกว่า "เที่ยง"* เพราะมันเที่ยงมันแน่นอนมันหลุดแล้วพ้นแล้ว **มันวางได้อย่างเด็ดขาดแล้วอยู่ที่ "จิต" ของผู้ที่ทำได้** ที่จริงมันก็เที่ยงแล้ว มันก็เด็ดขาดแล้ว แต่เราไม่เรียกว่า "เที่ยง" ไปเรียกเสียว่า "จิตตั้งมั่น" หรือ "ความตั้งมั่นแห่งจิต" หรือ "ความมั่นคงของจิต" อันคือ คำว่า "สมาธิ" นั่นเอง และเป็น "สมาธิขั้นปลายสุด" เป็นจิตไม่หวั่นไหวในกิเลสที่เราตัดขาดได้แน่ ๆ แล้ว คำบาลีก็ว่า "**อเนญชา**" บ้าง ถ้าเที่ยงได้เสมอ ๆ อย่างเด็ดขาดก็ว่า "**สมุจเฉท**"

เลยทีเดียว หรือ เรียกว่า "**นิยต**" อันหมายความว่า **แน่นอนแล้ว** ก็เรียกได้ หรือจะเรียกว่า "**อัปปนา**" อันหมายความว่า ทำได้สนิทแน่นอนตามเจตนาอยู่ อยู่อย่างนั้นเป็นอย่างนั้นได้ไม่เป็นอื่นไป ก็ถูกต้อง หรือ แม้ศัพท์อื่นยังมีอีก

ส่วนผู้ฝึกหัดตัด ฝึกหัดละวางอยู่ ยังทำได้ไม่เด็ดขาด ยังไม่เก่งชะงัด ก็เรียกว่า เป็น "**สมาธิ**" เหมือนกัน แต่ยังไม่แท้ ยังไม่เป็นขั้นปลายสุด เป็นแค่ขั้นต้น ได้บ้างบางขณะ ชั่วครู่ชั่วยาม ก็เรียกว่า "**ขณิกสมาธิ**" ถ้าตัดได้เก่งขึ้นมาหน่อย ชักจะใกล้ความเป็นจริง ใกล้ความสำเร็จเด็ดขาดเข้าไปเรื่อย ๆ ก็เรียกว่า "**อุปจารสมาธิ**" ถ้าได้เก่งจริง ๆ เป็นที่สุด ก็เรียกว่า "**อัปปนาสมาธิ**" เป็นขั้นปลายสุดล่ะ คือ จิตตั้งมั่นแน่วแน่แล้ว ตัดขาดได้มั่นคงในจิตแล้ว เราเรียกว่า **ได้ "วิมุติ" กันก็ตรงนับว่า เป็น "อัปปนาสมาธิ" คือ กิเลสขาดจากจิตได้แน่วแน่มั่นคง อย่างเด็ดขาด** ไม่ใช่แค่ขั้นยังฝึก หรือ ประพฤติเพียงได้ใกล้เข้ามาเท่านั้นไม่ (อันเรียกว่า "อุปจาร") ถ้ายังไม่เด็ดขาด (อันเรียกว่า "สมุจเฉท") ยังวิมุติไม่หมด อย่างไม่หวั่นไหว เป็นสภาวะแน่แท้จริงจัง คือ ดับสนิทในกิเลสข้อใด (อเนญชา) ก็ยังเรียกว่า ยังไม่ใช่ "อัปปนาสมาธิ" ก็เป็นเพียง "อุปจารสมาธิ" คือ เพียงก้าวเข้าไปใกล้ความสำเร็จขึ้นเรื่อย ๆ หรือ เป็นเพียง "ขณิกสมาธิ" คือ ขั้นฝึกหัดอย่างเริ่มเกิดผลได้แล้วนิด ๆ หน่อย ๆ ยังไม่มาก หมายความว่า ได้ล้มมากกว่าลุก ได้เพียงชั่วขณะ ๆ

เรื่อง "**สมาธิ**" **อันเป็นไปเพื่อ "นิพพาน" เพื่อ "วิมุติ" หรือเพื่อมรรค เพื่อผล**นั้น จะต้องเข้าใจให้ดี เช่น บางคนไปหัดนั่งหลับตา "สมาธิ" เพียรแล้วเพียรเล่า นั่งได้ทน หลับตานิ่ง ๆ ได้เก่ง แต่คนผู้นี้ปรกติธรรมดาเวลามีชีวิตประจำวันนั้น เกี่ยวกับ อบายมุข ก็ทนยั่วยวนไม่ได้ กิเลสกาม ก็ดับไม่ได้ กิเลสในภพอันมีลาภ–ยศ–สรรเสริญ ก็ดับไม่ได้ เพราะไม่ได้เรียนรู้กิเลส–ตัณหาจริง ๆ อบายมุข ก็ไม่รู้ "กามคุณ" เกี่ยวกับจิตอย่างไร ก็ไม่รู้ โลกธรรมเป็นกิเลสอย่างไร ก็ไม่รู้ ก็ไม่ได้ฝึกหัดตัด "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" กันตรง ๆ แต่ไพล่ไปสร้าง "ภวตัณหา" ขั้นปั้นรูปจิต–อรูปจิต หรือ

รูปฌาน – อรูปฌาน มาติด มายึดหลงเสพย์ เป็นการแถมเพิ่มกิเลส – ตัณหาใส่ตน ซ้ำเติมเข้าไปอีกด้วย **จึงชื่อว่า จะได้ "สมาธิ" ที่เป็นมรรคเป็นผล เดินทางเข้าหานิพพาน นั้น ไม่มี** แม้จะหัดนั่งหลับตาทำสมาธิได้แคล่วคล่องช่ำชอง นั่งเข้าไปถึงนิโรธสมาบัติขั้นทำอภิสัญญานิโรธได้ ก็ตาม เพราะเป็นการเล่นจิตเท่านั้น โดยไม่เข้าใจแม้แค่คำว่า **"สมาธิ" ของพุทธศาสนาหมายเอาอะไร ?** ไม่รู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ก่อน ให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง เป็น "โอภาส" เป็นมรรคขั้นต้น "สมาธิ" ขั้นปลาย จึงไม่มีทางจะได้ "สัมมาสมาธิ" และไม่ได้ "อัปปนาวิถี" คือ จิตสงบ จิตว่างจากกิเลสนั้นๆ ได้อย่างเที่ยงแท้แม้ลืมตาโพลงๆ **จิตเป็น "วิถีจิต" แท้ๆ (มิใช่ไปได้ ไปสงบอยู่ได้ แค่แต่ใน "ภวังคจิต")**

"อัปปนาวิถี" นั้น มีไม่ได้ในฌานหลับตา หรือ จิตอยู่ในภวังค์ บางคนฝึกนั่งหลับตากันมานานเป็น ๔๐ – ๕๐ ปี จะได้ก็เพียงแค่เรียกว่า **"ขณิก-สมาธิ"** คือ อาจจะข่มกิเลสบางอย่างได้บ้าง ในช่วงที่นั่งดับ นั่งหลับตาระงับ **ผลของ "วิกขัมภนปหาน"** มันอาจมีบ้าง ซึ่งก็ได้แต่เพียงขณะที่ข่มอยู่ได้ นั่นแหละ จึงเรียกว่า ว่างจากกิเลสได้บ้างเป็นขณะๆ (ขณิก=ชั่วขณะ) หรือ ไม่ได้เลยเอาด้วยซ้ำก็มี เหตุเพราะจับจุดแท้ของ "มรรค" ไม่ถูก ความเข้าใจยังผิดเรื่อง ผิดจุดอยู่ เรียกว่า **ยังมี "มิจฉาทิฏฐิ"** นั่นเอง มรรคจึงไม่เป็น "สัมมาอริยมรรค" เพราะ **ไม่มี "สัมมาทิฏฐิ" อันเป็น "อริยะ"** เข้าใจทางประพฤติแท้ไม่ได้ ไปหลงยึดเอาทางประพฤติแบบฤาษี ดาบส หรือ แบบอย่างของอาจารย์ลัทธิอื่นๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าของเราก็เคยหลงมาแล้ว เมื่อแรกๆ ที่ไปมัวนั่งหลับตาอยู่กับอาฬารดาบส อุทกดาบส อันเป็นการหลง "จิตสงบ" (ปัสสัทธิ) ถึงขั้นสูงสุดของ "อรูปฌาน" โน่นแน่ะ ! **และบัจจุบันนี้ก็กำลังหลงผิด เวียนกลับไปสู่สภาพเดิมกันอีก**

จึงขอให้ทำความเข้าใจกับเรื่องของ "สมาธิ" กันให้ดีๆ นั่งหลับตา ก็เรียก "สมาธิ" ไม่ผิดหรอก แต่ **"สมาธิ" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราหมายนั้น** มันคือ **"อธิจิต"** ซึ่งคือ **จิตที่ขาดกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน**

คือ จิตที่หลุดพ้น (วิมุติ) จากกามตัณหา–ภวตัณหาได้อย่างสำรอกออก ทั้งๆ ที่มีสภาพรู้ มีความเห็นแจ้งอยู่ชัดในขณะลืมตาปกติ มีการสัมผัสบัจจุบันธรรมอย่างสามัญ เข้าใจแจ้งได้จริงๆ จึงจะเรียกว่า "วิปัสสนา" แท้ อันเกิดได้เป็นได้ เพราะสมาทาน "ศีล" หรือมี "ศีล" (มีกฎ มีหลักเกณฑ์ มีจุดเป้าหมาย) เป็นข้อประพฤติสำเหนียก สังวรอยู่ทุกอิริยาบถ จนตัดกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ขาดจากกามตัณหา ลดจากภวตัณหา โลกามิส ๘ ได้จริงๆ จิตสูงขึ้น บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น (อธิจิต) **เพราะการสำรอกด้วย "ศีล" เช่นนี้ จริงๆ จึงจะเรียกว่า "สมาธิ" อันมี "วิมุติ"** หรือ มีการหลุด มีการพ้นจากกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน

"ศีล-สมาธิ-ปัญญา" มันทำงานร่วมกัน เป็นสมังคีธรรมแท้ๆ เสมอๆ ไม่ใช่นั่งหลับตาทำ "สมาธิ" แต่ "ศีล" ไม่รู้อยู่ไหน ? *ได้แต่โมเมเอาว่า ตนกำลังนั่งหลับตา นั่นแหละ คือ ตนไม่ได้ละเมิดศีลข้อไหนแล้ว* ถ้าคิดเอาอย่างนี้ ก็ไม่ต้องไปพูดถึง "ศีล" เลย ก็ได้ เพราะมันไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรเลย มันไม่ได้ใช้ "ศีล" ไม่ได้อาศัย "ศีล" เป็นเครื่องระลึกรู้ให้เรา **สังวร–สำรวม ในกายกรรม–ในวจีกรรม–ในมโนกรรม ตามหน้าที่แห่ง "งาน" ของศีลแล้ว** นี่เล่นไม่ให้มีอิริยาบถ ไม่ให้มีองค์ประกอบเหล่านั้นเลย ! (ทั้งๆ ที่อธิบายกันเอง ก็อธิบายด้วยซ้ำไปนะว่า "ศีล" รักษากาย–วจี แต่แล้ว นี่ไม่มีอะไรสักอย่าง !) **มีแต่จะ "ดับ" จิตเข้าไปๆ หรือ "กัก" จิตเข้าไว้ๆ** มันคือ ลักษณะข่ม หรือ บังคับจิต หรือ เป็นการ "ไม่เปิดจิต" ท่าเดียวกันหมด ต่างหาก

ในเมื่อ "ศีล" ย่อมควบคุม กายกรรม วจีกรรม พร้อม เพื่อ**ส่งผลสะท้อนย้อนย้ำให้สำรอก**ไปถึงมโนกรรม เมื่อ "ศีล" สำรอกถึง "จิต" ได้ ขัดเกลาได้ จิตดีขึ้น สะอาดขึ้น **ก็เรียกว่า "สมาธิ" (อธิจิต)**

แต่พอมานั่งหลับตาเข้า แล้วจะถือว่า ตนบริสุทธิ์ทั้งศีล ทั้งกายกรรม ทั้งวจีกรรมนั้น นั่นมันไม่ใช่เพราะศีล มันเพราะตนระงับกายกรรม ระงับวจีกรรม ต่างหาก และ **ไม่ได้เอา "ศีล" มาใช้อะไรเลยสักหน่อย** เมื่อไม่มีอากัปกิริยาทั้ง กายกรรม – วจีกรรม ใดๆ มันก็ย่อมจะเกิดทุจริตใดๆ ไม่ได้อยู่ดี

อย่างนี้มันเรื่องกำบั้นทุบดิน ! แต่ "ศีล" นั้น จะช่วยคนได้ แม้ขณะมีอากัป-กิริยาทางกายกรรม วจีกรรมพร้อม โดยผู้นั้นมี "สติ" รู้ตัวว่า มี "ศีล" ใช้ "ศีล" อยู่ที่เดียว "จิต" ก็ทำงานอย่างรู้ ทำงานควบคุม ขัดเกลา อบรม เห็นผล ว่า ทำได้ดีขึ้น สุจริตขึ้น ทั้งนอกและในจิต ส่งผลสะท้อนอาศัยกันและกัน ย้อนออกย้อนเข้า จนทำได้ง่ายขึ้น ทำได้บ่อยขึ้น ต่อเนื่องกันได้ยิ่งๆขึ้น **เรียกว่า "สมาบัติ" และ เป็น "สมาธิ" ที่ยิ่งๆขึ้น** "จิต" ก็ลดความฝืน ลดความยากขึ้นเรื่อยๆ เป็นเบา–ง่าย–สบายขึ้น (สุจริต หรือ ดี เป็นภายใน) ข้างนอกก็งามขึ้น บริสุทธิ์อยู่ได้ยิ่งๆขึ้น (สุจริต หรือ ดี เป็นภายนอก) นั่นต่างหาก คือ "ศีล" จะช่วยให้สุจริต แม้มีอากัปกิริยาทางกายกรรม วจีกรรมอยู่ ก็จะเป็นสุจริต และ "จิต" หรือ "มโนกรรม" ก็จะ ทั้งสุจริต ทั้งเป็น "อธิจิต" ทั้งรู้–เห็น (**เกิด "ญาณ"**) ทั้งเป็นไปได้ง่าย–สบาย–เก่ง–สะอาดอยู่อย่างหมดฝืดหมดฝืน–หลุดพ้น–อัตโนมัติขึ้น (**เกิด "วิมุติ"**) จริง ๆ

อย่าหลงผิดกันเป็นอันขาด !

หรือยิ่งผู้ใดไปหลงเรียน**เอาแต่ "ปัญญา" เป็นภาษา**ขั้นอภิปรัชญา ภาษาขั้นเปรียญ ขั้นปริญญา หรือ ขั้นบัณฑิต "อภิธรรม" ขั้นปรมัตถ์ที่เดียว *แต่ "สมาธิ" ไม่รู้อยู่ไหน ? แม้แค่ "ศีล" ก็ไม่สำเหนียก ไม่สังวร* **"อธิจิต–อธิปัญญา" มันก็จะไม่เกิดแน่ ! แล้วเมื่อใดคนผู้หลงทางดั่งว่านี้ จะมี "อธิศีล" ที่ยิ่งๆขึ้นไป ทุกบาทก้าวแห่งการปฏิบัติได้** เพราะ**ผู้มี "อธิปัญญา" (รู้แจ้งอภิธรรม) สูงขนาดใด จะต้องมี "อธิศีล" อันสูงอยู่ในระดับเดียวกันขนาดนั้น เป็นเครื่องหมายอย่างแท้จริง**

จาก**พหุลานุสาสนี**(คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวเสมอๆ ทรงสอนมาก ซ้ำๆ ซากๆ มาก) ของพระพุทธองค์มีว่า.....

พระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังประทับอยู่ ณ อานันทเจดีย์ในโภคนครแม้นั้น (หรือแม้ประทับอยู่ที่อื่นๆ ทั้งหลาย) สำหรับภิกษุทั้งหลาย ได้ทรงแสดงธรรมีกถา ที่มีปริมาณมากความว่า **"ศีลมีเจตนารมณ์ มีอาการอย่างนี้ สมาธิมีเจตนารมณ์**

มีอาการอย่างนี้ ปัญญามีเจตนารมณ์ มีอาการอย่างนี้ **สมาธิ ที่มีศีล เป็นฐาน เป็นที่ตั้ง เป็นที่เป็นไป** ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่ **จิต** ที่ถูก **ปัญญาบ่ม** ให้ดีถึงขนาดแล้ว ย่อม *หลุดพ้นโดยชอบ* **อย่างแท้จริง** จากอาสวะทั้งสามนี้ คือ จากกามาสวะ จากภวาสวะ จากอวิชชาสวะ"

นั่น ก็ลองพิจารณาคำตรัสของพระพุทธองค์ดูดี ๆ เทอญ

กามคุณใด ๆ อันเป็น**กามตัณหา** โลกามิสใด ๆ อันเป็น **ภวตัณหา** ที่เราได้เข้าใจแจ้ง สำรวม สังวร โดยมีความเข้าใจในเรื่องนั้นสิ่งนั้น ตั้งกฎลด ละ เพิก หยุด ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นให้แก่ตน (เรียกว่า "ศีล") แล้ว ก็ได้ ดับ ฆ่า ละคลายได้ไปเรื่อย ๆ **จนเป็น "สมาธิ" หรือ เป็น "อธิจิต" แน่วแน่ได้** แต่ละเรื่อง แต่ละกิเลส–ตัณหา จนเป็น "สมาธิ" ขั้นสุด (อัปปนาสมาธิ) จึงจะเรียกว่า บรรลุ "วิมุติ" ในแต่ละกิเลส แต่ละตัณหา

จงทำความเข้าใจใน **"ขณิกสมาธิ" – "อุปจารสมาธิ" และ "อัปปนาสมาธิ" ให้ดี ๆ ให้ได้** อย่าไปหลงอยู่เพียง "สมาธิ" แบบหลับตา อันเป็นแนวของดาบส(พวกที่เคยสอนพระพุทธองค์) ฤษี เดียรถีย์ เท่านั้น เป็นอันขาด

ดังนี้ เราก็ได้ **"วิมุติ" แท้ ระดับ ๑ ขั้นหนึ่ง** และเราก็จะได้รับ **ปัญญาขั้นที่ ๑ (อธิปัญญา)** เรียกว่า **"โอภาส"** เป็น "ผล" ของการปฏิบัติ ถ้าผู้ใดติดยึดอยู่แค่ระดับนี้ หลงได้ หลงมี หลงเป็น หลงเสพย์ อยู่แค่ระดับนี้ ก็คงได้ปัญญาแค่ขั้นนี้ เท่านั้นเอง ภูมิธรรมของผู้นี้ก็เป็น "อัตตา" อยู่แค่นี้ ผู้นี้ก็ "คงที่" (นิจจะ) อยู่แค่นี้ เป็น "สันตวิหาร" อยู่จบเพียงระดับนี้ และแล้วอุปกิเลสทั้งปวง อันเป็น **"โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ" ขนาดเท่านี้** (โอภาส=ภูมิธรรมขั้นต้น. ปีติ=ก็หลงยินดีติดใจอยู่. ปัสสัทธิ=เก่งได้เท่านี้ๆเอง, สงบราบรื่นได้ก็เท่านี้ ๆ) ดังกล่าวแล้ว ก็จะอยู่กับเราเป็นไตรลักษณ์อยู่ เป็น "วัฏฏะ" คือ หมุนวนอยู่ในภูมิที่สูงเท่านี้ **สุข** ที่ได้ ก็แค่ "ปัสสัทธิ" สูงสุดเพียงเท่านี้ **อุเบกขา** หรือ ความวางเฉยที่ตนสามารถ **ความว่าง** หรือ **สุญญตา** ที่ตนถึง ก็จะคงเท่านี้ แค่นี้ เป็นที่สุด

เราจะสูงขึ้น ๆ ๆ ๆ เพราะการ "รู้" แท้ ในทุกสภาวะแห่งภูมิธรรมที่สูงขึ้น ๆ คือ เกิด "ญาณทัสสนะ" จริง ๆ แล้ว "วาง" ทุกสภาวะธรรม ให้ได้ ทั้งสิ้น ต่างหาก ที่เรียกว่า "วิมุติ" มิใช่ "ยึด" (สำหรับเรา)

เราต้องไม่หลงติด หลงยึดมั่น หลงเกาะจุดใด หรือ อารมณ์ไหน ๆ จริง ๆ เราต้องวางเฉยกับมันหมด ให้ได้ ไม่ยินดียินร้ายกับมัน ให้ได้ ไม่ว่า **อารมณ์สุข** ที่ได้ เพราะการทำวิมุตินั้น หรือ ทำสมาธิ (อธิจิต) นั้นสำเร็จ หรือ ไม่ว่า **ปัญญา** ที่ได้ เพราะ **รู้รส** วิมุติ เพราะ **เข้าใจเหลี่ยมมุม** ในการทำวิมุตินั้น ทำสมาธิ (อธิจิต) นั้นได้สำเร็จ เราจะไม่หลง "สุข" แค่ขั้นต้น ๆ เพียง "ความสงบ หรือ ปัสสัทธิ" คือ เอาแต่เสพย์ความสงบ หรือ หลงรส **ความสงบความเรียบร้อยราบรื่น** เท่าที่ได้เท่านี้ นั้น มันยังไม่พอ จงพิจารณาให้ดีเถิด

พระพุทธเจ้าสอนเราไว้ว่า **"เราจะต้องพลัดพรากของรักของชอบใจทั้งนั้น"** *มันจะต้องพราก ต้องจาก ต้องวางทุกอย่างจริง ๆ ไม่ว่าอะไรจะอร่อยยอด จะชวนเสพย์สูงสุดแค่ไหน ? สูงสุดยอดที่สุด ถึงขนาดได้ "นิพพาน" ขั้นปลายแล้ว เรายังจะต้องพรากนิพพานขั้นปลาย วางนิพพานขั้นปลายได้อีกแน่ะ ในบั้นสุดท้าย* ขั้นนี้ขอให้พิจารณาหาทางวางมันพรากมันให้ได้ก่อนเถิด **เราจะต้องรู้อารมณ์หลงเสพย์ หรือ จิตที่ยึดติดนี้ ให้ได้ เราจะไม่ให้มีอารมณ์เช่นนี้เกาะจิต ยึดมั่นอยู่ในจิต มัวเมาอยู่ในจิต อร่อยอยู่ในจิต จนกลายเป็นติดอยู่ในจิตเป็นอันขาด** ถ้ามัวเมาเอาแต่ความสงบ เป็นรสอร่อย เป็นความสบายแล้ว มันจะกลายเป็นคนขี้เกียจสันหลังยาว เป็นคนเอาแต่อยู่นิ่ง ๆ ไม่ทำอะไร ก็จะกลายเป็นคนไม่มีประโยชน์แก่โลก และเป็นคนถ่วงโลก ไร้คุณค่าจริง ๆ

ลัทธิที่เอาแต่สงบ แล้วติดยึดสงบ เอาแต่หยุดนิ่ง เสพย์การหยุดนิ่ง เอาแต่เฉพาะเฉย แบบไม่ทำอะไรให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลโลก เอาแต่เงียบงุดหลบมุม จึงเป็นลัทธิที่ได้ชื่อว่า "ถ่วงโลก" ไม่พัฒนา หรือ ด้อยพัฒนาจริง ๆ

แต่ลัทธิพุทธแท้ ๆ ที่ถูกตรง ไม่ใช่เช่นนั้นเลย ขอให้ผู้ที่ยังเข้าใจไม่พอ หรือ แม้พุทธศาสนิกชนเอง แต่ยังมีมิจฉาทิฏฐิอยู่ คือ ยังเข้าใจ "วิชชา" แห่งพุทธของตนเองยังไม่ได้ พาลไปหลงผิดคิดเห็นเช่นคนอื่นเขาเข้าใจ ขนาดเห็นว่า **"โลกุตตระ" คือ การเงียบงุดหลบมุม ไม่พัฒนา ไม่ทำงาน ถ่วงโลก ถ่วงสังคม ถ่วงเศรษฐกิจ ฯลฯ และค่อนไปทางเอาแต่อยู่เฉย ๆ หรือ ขี้เกียจนั้น ก็จงผึกฝนประพฤติธรรม ให้รู้แจ้งเห็นจริงจริงๆนั่นเถิด อย่าเอาแต่เดา-คะเนแค่บัญญานึกคิด แล้วก็ "ตัดสิน" สัจธรรมออกมาเพียงเท่านั้นเลย หรือ ศึกษาอย่างพิสูจน์ให้เข้าใจให้ดีให้ถ่องแท้ให้ได้เถิด** ว่า *พุทธโดยแท้ขั้น "โลกุตตระ" นั้น คือ ผู้ไม่เห็นแก่ตัว ผู้ละตนละตัว ผู้เสียสละ ผู้ไม่งมงายอยู่กับ "โลก" ที่ไร้คุณค่า ไร้สาระที่แท้ เช่น โลกอบาย โลกธรรม ๘ โลกกาม และแม้ที่สุด โลกอัตตาที่ละเอียดขั้น "อรูป" หรือ "วิภว" แต่เป็นผู้มีคุณมีประโยชน์ ผู้ไม่ขี้เกียจ ผู้ทำงาน และ ทำงานที่ประเมินค่าแล้ว ราคาค่าแรง ค่าผลิตผลของงาน สูงกว่างานใดๆ ด้วย เพราะงานทุกงาน ที่ผู้เริ่มบรรลุธรรมทำนั้นล้วนเป็นงานที่เสียสละ เป็นงานที่โลภะน้อยลง ๆ ตามภูมิ ของจิตแต่ละระดับ ของแต่ละท่าน และจะเป็นงานที่เรียกว่า* **งานแห่งการเป็นตัวอย่าง อันควรเอาอย่าง แม้ทางกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม** *งานนั้น จึงคือ* **งานครู งานสอน งานชักจูงโยงใย งานชี้ชวนชักนำ ทำตัวอย่างให้เห็นเพื่อเป็นเครื่องนำพา พร้อมกับพูดสอน ประกอบด้วย** *ผู้เป็นพระอริยะจึงคือ ผู้สอนทั้ง ทางกาย ทางวจี ทางมโน เป็นการสอนที่หนักมากจริงๆ จึงเรียกว่า "ครู" (ครุ หรือ คุรุ) อันแปลว่า "หนัก" หรือ "อาจารย์" (ผู้มีความประพฤตินั้นโดยแท้จริงในตนแล้ว)*

งาน**ครูอย่างโลก ๆ นั้น ไม่มีรูปร่างของ "ความไม่โลภ" ไม่มีลักษณะของ "ความไม่เสพย์"** ประกอบอยู่มากนัก แถมซ้ำเขารับค่าจ้างตอบแทน โดยจะเอาให้หนัก อยากได้ผล เป็นลาภ–ยศ–สรรเสริญให้มากด้วย ยิ่งครูชั้นเก่ง ชั้นสูง ยิ่งรับ ลาภ–ยศ–สรรเสริญมาก ๆ ยิ่ง นั่นไม่ใช่ "โลกุตตระ" นั่นคือ ครูของโลกียะปุถุชนธรรมดาๆ ที่ยังไม่รู้ "โลก" และยังหลง "โลก" ทั้งหลายทั้งปวงอยู่

จึงยังมีโลภะ–โทสะเต็ม เพราะยังไม่พ้น "โมหะ" แต่งาน**ครูทางธรรมแท้ๆ (โลกุตตระ)** นั้น เขามีการ "ทำได้" จริงๆ ประกอบให้เห็น แถมยิ่งผู้ใดเป็นครูที่เก่งๆ ชั้นสูงยิ่ง ยิ่งไม่รับของตอบแทน ยิ่งขั้น ไม่ว่า ลาภ–ยศ–สรรเสริญ แม้แต่สุข และกามคุณทุกด้าน แต่ทว่ายิ่งเป็นครูชั้นสูงเท่าใด ก็ยิ่ง**ทำงาน**มากยิ่งเท่านั้นๆ จริงๆ ไม่ใช่ยิ่ง**เอาแต่อยู่นิ่งๆ เฉยๆ หรือ หลบมุม หรือ ใช้เล่ห์เลี่ยงด้วยความฉลาดจริงๆ ของตน จนคนรู้เท่าทันได้ยาก เป็นอันขาด** และ **งานที่ปรากฏผล ที่ท่านจะแสดงอยู่เสมอมากที่สุด ที่มีในองค์ท่านชัดๆ เจนๆ** ก็คือ *ความเบิกบานแจ่มใส (คือ ความเป็นผู้หมดโทสะ) ความมัธยัสถ์ (คือ ความเป็นผู้หมดโลภะ) ความสุภาพ (ความเป็นผู้หมดโทสะอย่างละเอียดยิ่งขึ้น) ความสงบ (ความเป็นผู้หมดโลภะอย่างละเอียดยิ่งขึ้น) สภาพหมดความอยาก (ผู้หมดโทสะอย่างละเอียดสูญสุด) สภาพสิ้นความเสพย์ (ผู้หมดโลภะอย่างละเอียดสูญสุด)* **นี่แหละ คือ "งาน" ที่ยากที่สุด คือ "งาน" ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ "งาน" อันยอดเลิศกว่า "การแสดง" ทั้งปวง คือ "งาน" ที่สูงสุดกว่ากายกรรม วจีกรรม มโนกรรมทั้งปวง**

การแสดงทางกาย (กายกรรม) ก็คือ **อากัปอาการ บทบาทชีวิตความเป็นอยู่ ทุกอิริยาบถ ที่เห็นได้ รวมๆใหญ่ๆ เป็นภายนอก หรือ หยาบ–รู้ง่าย** ว่า ไม่โลภในชีวิตของใครทั้งที่เป็นชีวิตเป็นๆ ทั้งชีวิตตายๆ และทั้งไม่ประสงค์ให้สัตว์ใดใครตาย ดังนั้น จึงจะไม่มีโทสะใดที่จะให้สัตว์ใดตาย ไม่โลภะทำลายชีวิตสัตว์ใด สุดท้ายสูงสุด จะไม่มีแม้โลภะที่จะหลงว่า ต้องให้สัตว์ทุกตัวยังอยู่อย่างเกินวิถีแห่งกรรมด้วย

ไม่โลภในข้าวของลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขใดๆ ไม่แย่งใคร ไม่ขโมยใคร ให้ทานไปจนหมดสิ้นเสียด้วย จะไม่เศร้าใจเสียใจ หรือ โทสะใดๆ เพราะไม่ได้ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–หรือ แม้แต่สุขใดๆด้วย

ไม่โลภในกามคุณ ๕ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสทั้งหลาย และจะไม่มีอารมณ์โทสะใดๆ แม้แต่โทสะอย่างละเอียด ก็จะไม่เกิดในใจ ถ้าแม้นจะมีใครมาพรากรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสใดๆ ไปจากตน

และจะไม่พูดทุจริตใด ๆ ทั้งโกหกหยาบ ๆ ส่อเสียดหยาบ ๆ เพ้อเจ้อหยาบ ๆ หรือแม้หยาบ ๆ ตรง ๆ อันเป็นไปเพื่อตัวเพื่อตน เป็นอันขาด

เพราะจิตหมดเสพย์ติด จิตสิ้นมัวเมาแล้ว โดยบริบูรณ์ (พ้นอวิชชาสวะ) ไม่ว่าในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานเฉพาะๆ ของแง่ใดมุมใด (คือ บริบูรณ์ในแต่ละเรื่อง แต่ละแง่) ถ้าเพียงแง่หนึ่งมุมหนึ่ง เช่นว่า ผู้ใด*พ้นอวิชชาสวะ จาก "น้ำเหล้า" ได้อย่างสมุจเฉทแท้* ดังนี้ ผู้นั้นก็จะไม่ฆ่าสัตว์ ฆ่าคนเพราะน้ำเหล้า จะไม่ลักไม่ขโมยไม่โลภะไม่โทสะเพราะน้ำเหล้า จะไม่เสพย์รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสของน้ำเหล้า จะไม่หลงโง่เสพย์รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสเพราะเหล้าพาไปอีกด้วย จะไม่พูดทุจริตใด ๆ เพื่อน้ำเหล้า หรือ เพราะน้ำเหล้า เนื่องจากหมดอุปาทาน หมดการติด ไร้การมัวเมาหลงใหลในน้ำเหล้า อย่างเด็ดขาดแล้ว **กามาสวะ** ทั้ง**ภวาสวะ** อันเนื่องมาแต่น้ำเหล้า จึงหมดสิ้นด้วย

หรือ เช่น ผู้ใด *พ้นอวิชชาสวะ ในเมถุนธรรมแล้ว* ดังนี้ ผู้นั้นก็จะไม่มี **กามาสวะ** ทั้ง**ภวาสวะ** ในความเป็นหญิงเป็นชาย ผู้นั้นก็จะมีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม เป็นตัวอย่างอันดีงามให้แก่มนุษย์โลก โดยแสดงความบริสุทธิ์ทางกาย-กรรม วจีกรรม มโนกรรมที่ไม่เป็นทาษแห่งเมถุนธรรม เป็นครูให้คนเห็น เป็นตัวอย่างอันชัดเจนในความหมดสิ้นแล้วแห่งการยึดหญิงยึดชายมาเสพย์ในตน อย่างนี้ เป็นต้น

นี่คือ พุทธ นี่คือ ลัทธิที่เดินตามคำสอนของพระบรมศาสดา ที่ว่า

๑. "ไม่เป็นไปเพื่อความมักใหญ่" คือ มีแต่เป็นไปเพื่อความเหมาะสม ความพอดี ไม่โอ่อ่าเกินจริง ไม่ใหญ่จนกลายเป็นฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ จนเกินความจำเป็นแท้ๆ ไม่หลงมักใหญ่อยากใหญ่เกิน "ฐานะที่แท้จริง" จริง ๆ และที่สุด จะมีแต่ให้ มีแต่น้อยลงๆ หรือ มักน้อย มัธยัสถ์ ต้องเข้าใจใน "อัปปิจฉะกถา" จึงจะดี จะควร จะสุขเย็น

๒. "ไม่เป็นไปเพื่อความขี้เกียจ" อันนี้เป็นหลักตายตัวเลยทีเดียว ที่จะวัด "มิจฉาทิฏฐิ" หรือ "สัมมาทิฏฐิ" ในผู้ปฏิบัติธรรมได้ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมใดที่รู้ "มัชฌิมา" รู้ "สัมมา" แท้ คือ ความจำเป็นที่พอดี ๆ ปานกลาง เหมาะแก่กาละเทศะ และสิ่งที่เป็น "กุศล" แท้ ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น จะไม่ขี้เกียจ ในการจะทำงาน

เหล่านั้น สิ่งนั้นๆ เป็นแน่แท้ ผู้ไม่มีปัญญา ความเข้าใจ (ทิฏฐิ) ยังไม่แท้ ไม่รู้แจ้งใน "มัชฌิมา" แห่งงานตามฐานะตน ไม่รู้แจ้งใน "กุศลธรรม" แท้ ผู้นั้นก็ย่อมจะขี้เกียจ ในงานดังกล่าว และขี้เกียจ ในการกอปร "กุศลธรรม" โดยจริง จะเห็นแก่ตัวจัดทันที

๓. "ไม่เป็นไปเพื่อความหลงสวรรค์ หรือ ไม่ยึดสวรรค์" แต่เราจะต้องเข้าใจนิพพาน และทำให้เป็นนิพพาน คือ ประพฤติให้ตรงในคำว่า **"อสังสัคคะกถา"** ที่เขาแปลกันว่า ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ซึ่งก็ถูกต้อง ในเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติใหม่ แต่ความลึกละเอียดของมันนี้ คือ ที่เราคลุกคลีด้วยหมู่อยู่อย่างโลกๆนั้น มันล้วนเพื่อความเพลิดเพลิน ความบันเทิง ความสนุกสนาน เป็นการบำบัดความอยาก อันรวมเรียกว่า ความสมใจ หรือ ความสุข ดังนั้น จึงจะ *ต้องไม่หลงสุข ไม่หลงสร้างสวรรค์อยู่แล้วๆ เล่าๆ เป็นอันขาด* เข้าใจโลกให้พอว่า **ที่คนมันทุกข์ เพราะมันหลงสุข คนมีนรก เพราะมันหลงสวรรค์** (ทุกข์=อริยสัจ. สุข=อลิกะ. นรก,สวรรค์=ภพ,ชาติ) ผู้จะตัดตรงไป**นิพพาน** ต้องรู้**นรก** เข้าใจ**สวรรค์** ให้ชัด แล้วเลิกติด เลิกยึดมั่นทั้งนรก และสวรรค์ ให้ได้ จึงจะเป็นไปเพื่อนิพพาน อย่างนี้คือ แนวทางของพุทธ แท้ๆ ที่ถูกตรง เป็นธรรมเป็นวินัย เป็นคำสั่งสอนของตถาคตองค์บรมศาสดา [แต่มิใช่ นรก – สวรรค์ ที่บ้าเป็นรูป เป็นเรื่อง เป็นเมือง เป็น ลิเก – ละคร ซึ่งต้องนั่งหลับตาเข้าไปดู จึงจะเห็นภาพนั้น ดอกนะ ! **นรก คือ ทุกข์ในจิต (อริยสัจ) สวรรค์ คือ สุขในจิต (สมุทัยอริยสัจ)**]

ดังนั้น "อุปกิเลส" แค่รอบต้น ขั้น **โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ** นี้ มันจะทำให้คนไม่ดีขึ้น และจะเลวลงได้ ทำให้คนไร้สมรรถภาพ เป็นคนขี้เกียจ เป็นความหลงตน เป็นคนยึดตัวตน เป็นคนเห็นแก่สุขขั้นน้อยๆ และเป็นผู้เห็นแก่ตัวอย่างที่ต้องถูกโลกติเตียนตราหน้ากันแล้วว่า ถ่วงโลก ไม่พัฒนา ขี้เกียจสันหลังยาว

ถ้าเข้าใจ "อุปกิเลส" เพียงรอบแรกขั้นต้น เท่านั้น ยังไม่ทะลุ และวางไม่ได้ "อุปกิเลส" รอบสูงขึ้นไป ขั้น **อธิโมกข์ – ปัคคหะ – สุข** (ซึ่งเป็น "สุข"

ที่สูงกว่าอุปกิเลสรอบแรก แค่ "ปัสสัทธิ" เสียอีก) ก็ยิ่งจะไม่มีทางรู้ทัน และไม่อาจพรากจาก ไม่อาจละวางได้ อย่างแน่นอนทีเดียว

เพราะขั้น **"อธิโมกข์"** นั้น คือ *ความยิ่งความสูงขึ้นของ "ผล"* **เป็นความรู้ใหม่ อันเป็นไปเพื่อนิพพานจริงๆ ยิ่งขึ้น สำหรับผู้ปฏิบัติถูกทาง**

ส่วนผู้หลงทางไปเล่น "สมาธิโลกีย์" ก็จะไปได้**เตรัจฉานวิชชา** หรือ **ความเก่งทางอภิญญา อันเป็นสภาวะธรรมสูงขึ้นเก่งขึ้นจริงเหมือนกัน** มันก็จะเร่งเร้าให้เรายิ่งมีความพากเพียร มันยิ่งกว่า ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจ ขึ้นไปเสียอีก มันจะทำให้มีกะจิตกะใจประคับประคองสิ่งที่ได้มานั้นจนมากมาย อันเรียกว่า **"ปัคคหะ"** และจะหลง**เป็น "สุข" ยิ่งกว่า**ขั้นต้น (คือ "สุข" ยิ่งกว่า ขั้นปัสสัทธิ) เสียอีก *ถ้าไม่ "รู้ทัน" ไม่มีปัญญาเข้าใจได้ถูก* ว่า **"อธิโมกข์"** ที่ได้นั้น เป็นของควร เป็นเรื่องถูกต้อง **เป็นไปเพื่อนิพพาน หรือไม่ ? ก็จะยิ่งไปติดไปมัวเมาใน "อธิโมกข์" อันไปหลงเอาเตรัจฉานวิชชา** ซึ่งเป็น **อภิญญา** ที่ไม่ใช่ "วิชชา" ที่แท้ ที่จะช่วยให้พ้นทุกข์ หรือ ช่วยให้แจ้งอริยสัจ ๔ นั้นๆ หนักขึ้น เพราะมันก็เก่ง มันเป็นฤทธิ์ มันเป็น*อุตตริมนุสสธรรม* อันคือ *ความเก่งวิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาๆ* จริงๆ เหมือนกัน ถ้าเราจะเรียก จะหมายเอาว่า เพียงเป็น "ความเก่งวิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาๆ" เนื่องจากว่า มันก็ไม่ใช่ของทำได้ง่ายๆ บางทีเป็น**พวก "อิทธิปาฏิหาริย์"** บางทีเป็น**พวก "อาเทสนาปาฏิหาริย์"** ซึ่งเป็น *อุตตริมนุสสธรรม* ที่จะฉุด จะดึง จะกั้นทางบรรลุได้อย่างเก่งที่สุด เนื่องจาก **"ปีติ"** ในสิ่งนี้ ก็จะแรงมาก **"ปัคคหะ"** อันคือ การประคับประคองความพากเพียร ก็จะยิ่งมีมาก **"สุข"** หรือ ความอิ่มเอมเปรมใจในมัน ก็จะเหลือหลาย จนเป็นการเสพย์ เป็นการมัวเมา อันเรียกได้ในทางภาษาบาลีอย่างแท้ว่า **"มัชชปมาทัฏฐานา"** เลยทีเดียว คือ **"เมามาย" (มัชช) จนกลายเป็นฐาน หรือ เป็นจิตตั้งมั่นลงสู่ความประมาทแท้** "ประมาท" คือ กล้าทำในสิ่งนั้นอยู่อย่างอวดดี จะไม่ระวัง ไม่หยุด ไม่ระงับ ไม่ลดราวาศอกในสิ่งในส่วนที่ควรระงับ จะคงมืดมัวเมา

ตั้งหน้าตั้งตา ดันทุรัง ทำอย่างนั้นอยู่นั่นเอง **อุปกิเลสขั้น "อธิโมกข์" ของ "ทางผิด" (มิจฉาทิฏฐิ)** นี้ จึงยิ่งมีฤทธิ์ฉุดคนได้อย่างมากมาย โดยนัยะนี้ *ทั้งๆ ที่เป็น "อธิโมกข์" แบบที่เขาโมเมเอาไปเรียกเดรัจฉานวิชชาของเขาผู้หลงทางแท้ๆ แต่คิดว่า เป็นวิชชาที่เป็นไปเพื่อ "ความหลุดพ้น" (โมกข์) ซึ่งที่จริง มันไม่ได้พาให้หลุดพ้นได้เลย แต่เขาก็พยายามยัดเยียดเรียกกัน อธิบายกันไว้ ในตำราของ "ฌานโลกีย์" เหมือนกันว่า* **"อธิโมกข์"**

และแม้จะเป็น **"อธิโมกข์" แท้ในทางถูกตรง** คือ **เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดสูงขึ้นพาไปสู่นิพพานแท้** ก็ตาม กล่าวคือ ความรู้ที่สำรอกกิเลส –ตัณหา–อุปาทานจากจิตได้ยิ่งขึ้น รู้กาย–เวทนา–จิต–ธรรม ที่ละเอียดสุขุมลึกซ้อนเป็นปริวัฏฏ์ ๒ ปริวัฏฏ์ ๓ เพิ่มขึ้นๆ รู้ "สมุทัยอริยสัจ" ได้สูงขึ้น รู้ "ทุกข์" แท้ละเอียดยิ่งขึ้น และวางจิตได้ลึกยิ่งขึ้น มันก็ยิ่ง**สุข**ยิ่ง เบายิ่งๆ ขึ้นแท้ๆ เท่านั้นเอง แล้วมันก็จะชวนให้หลงว่า จบ หลงหยุดอยู่เท่านี้ ได้อีก ดังนั้น จะหลงมัวเมาเสพย์ "สุข" อยู่แค่ภูมิที่ได้ ความรู้ที่ได้ เท่านี้ หาควรไม่ จะต้องพากเพียรตรวจ "จิต" อีก ตรวจอาสวะของเราให้ถ้วนทั่ว แล้วจะต้องหา "มรรค" เพื่อผลที่จะสูงขึ้นๆ เพิ่มขึ้นๆ อีก จะยึดเกาะ แช่นิ่ง หยุดชะงัก เป็นยึดมั่นถือมั่นไม่ได้เลย **แต่เราก็ "รู้ชัดเห็นแจ้งเป็นจริง" ว่า เราได้ "โมกข์" ความหลุดพ้นเพิ่มขึ้นแล้วอยู่ดี**

และเมื่อเพิ่มภูมิโดยพากเพียรยิ่งขึ้น เมื่อถูกต้องตรงทางแล้วจริง มันก็จะเกิด **"ญาณ"** เกิดเป็น**ปัญญาอันลึกซึ้งพิเศษสูงขึ้นไปอีกได้** "ความรู้แจ้งเห็นจริง" อันยิ่งเห็น ยิ่งรู้ ยิ่งมั่น ยิ่งแม่น ยิ่งแน่วแน่น ยิ่งยืนยัน อันจะกล่าวจะชี้ให้ใครดูใครรู้ตามนั้นมันแสนจะชี้ได้ยากยิ่งขึ้น (อนิทัสสนะ) มันซาบซึ้งอยู่ในๆ จิตเรานั่นเอง

แล้วจะทำให้ "ผู้รู้แจ้งเห็นจริง" ถึง "วิมุติ" ที่ยิ่งๆ ขึ้นนี้ เกิด **"อุฏฐาน"** ขึ้นอย่างแท้ คือ ยิ่งจะเป็นผู้ตั้งความเพียร เป็นผู้พยายามยิ่งๆ ขึ้นในการกอปรก่อสิ่งที่มีคุณค่า มันจะเป็น "ผู้ขยัน" ขึ้นมาจริง (พิสูจน์พุทธภาษิตที่ว่า "ธรรมใด วินัยใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ธรรมนั้น วินัยนั้น ไม่ใช่ของเราตถาคต" กันจริงๆ)

มันเกิด "อุฏฐานสัมปทา" เป็น**ทิฏฐธัมมิกกัตถประโยชน์**อยู่ในโลกขึ้นได้จริงๆ จะ**เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่นยิ่งๆขึ้น** มันทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ ดังนี้ ต่างหาก ไม่ใช่ยิ่งปฏิบัติธรรม ยิ่งบรรลุสูง ก็ยิ่งเฉย ยิ่งนิ่ง ยิ่งเฉื่อยเนือย ขี้เกียจ ไร้แรงงาน ยิ่งไม่รู้โลก ไม่เข้าใจสังคม ฯลฯ นั้น ยิ่งเป็น "มิจฉาผล" หรือ "มิจฉาวิมุติ" แน่ๆ นั่น ไม่ใช่ของ "พุทธ" แล้ว ! เพราะ "วิมุติ" หรือ นิพพาน ของพุทธนั้น ไม่ใช่ทำให้คนเสื่อม ทำให้คนยิ่งไร้ค่า ด้อยพัฒนา ไม่ทำประโยชน์อะไร ! กลายเป็นเรื่องต่ำ เรื่องทราม เสียหาย ดังที่ถูกตู่ ถูกพาลพาเข้าใจผิดอยู่มากหลายกันนั้น ไม่หรอก ! มันจะยิ่งหมดความขี้เกียจไปต่างหาก **มันล้มล้าง "ความหยุดอยู่เฉย" ยิ่งๆ แต่จะยิ่งมี "อุเบกขา" ยิ่งๆขึ้น** ทว่า "**อุเบกขา**" ที่ว่านี้ จะไม่ใช่ ความหยุดอยู่เฉย – นิ่งๆ – ว่างๆ – ไม่มีการงาน – ไม่ขวนขวาย – ไม่เอาถ่าน อะไร ฯลฯ อย่างที่เป็น "อกุศล" ทั้งปวง ตามที่เป็น "อุเบกขา" เบียวๆ "อุเบกขา" มิจฉาทิฏฐิ หรือ "อุเบกขา" เถนตรงพาซื่อ **อันไม่มี "ญาณ"** นั้น ไม่เลย !

คำว่า **"อุเบกขา" ที่เกิดในจิต อันเป็น "ความรู้ใหม่" เป็น "ญาณ" หรือ เป็น "อธิโมกขธรรม" ใหม่ ที่ยิ่งสูง ยิ่งประเสริฐขึ้นนั้น** จะไม่ต้นๆ เขินๆ ง่ายๆ ดังคำแปลกันต้นๆ **ว่า เฉย ว่าว่าง ชนิดไร้ "ญาณ"** นั้น ไม่ ! แต่ทว่ามันเป็น "อุเบกขา" ที่ทนต่อ "สังขาร" ต่างๆ ได้จริงๆ เป็น "อุเบกขา" ที่อยู่เหนือ "สังขาร" เป็น "อุเบกขา" ที่รู้เท่าทัน "สังขาร" เป็น "อุเบกขา" ที่ "สังขาร" ทั้งหลายครอบงำไม่ได้ ที่ภาษาบาลีกล่าวว่าเป็นผู้ถึงซึ่ง "**สังขารุปเปกขาญาณ**" นั่นเอง **เป็นความมี "อุเบกขา" ที่ยิ่งสูงส่ง ยิ่งลึกซึ้ง** อันยากแก่การเดา อันยากแก่การคาดคะเนอยู่ เพราะเป็นสภาวะ "ผล" ที่ยิ่งกว่า **ความสงบสุขเย็นเรียบร้อยราบรื่น** ของ ปริวัฏฏ์ ๑ อันเรียกว่า "**ปัสสัทธิ**" และ สูงยิ่งกว่าสภาวะ "ผล" ที่เป็น**ความสงบสุขเย็นเรียบร้อยราบรื่น**ใน ปริวัฏฏ์ ๒ อันเรียกว่า "**สุข**" ขึ้นไปอีก

"อุเบกขา" ที่ว่านี้ จึงเป็น "ผล" แท้ของพุทธศาสนา อันเดาเล่นไม่ได้เลยจริงๆ และยิ่งจะไปเข้าใจว่า เป็น "อุเบกขา"

ชนิดต้นๆ เขินๆ ของปุถุชนธรรมดาคิดเห็น หรือ แม้เป็น "อุเบกขา" ในฌานหลับตากดข่มเชิงสมถะของแบบฤาษี เดียรถีย์ ดังกล่าวผ่านมาแล้วนั้น ก็ขอให้พยายามทำความเข้าใจให้สำคัญเถิด

เพราะแม้จะเป็นสภาวะน้อยนิด ของสภาวะธรรมขั้น "**ญาณ**" นี้ เริ่มตั้งขึ้นได้ เป็น**ผล** อันได้พากเพียรบากบั่นมาได้จริงๆ ที่เรียกว่า "**อุฏฐานะ**" คือ จิตที่ตั้งลง สั่งสมลง ก่อเกิดฐานะแห่งนิพพาน (หรือ วิมุตติ) ยิ่งๆขึ้น (อุ+ฐาน) เป็นผลของการบำรุง เป็นผลของการปฏิบัติแท้ มีทั้ง "ปัญญา" ที่รู้หน่ายรู้คลาย มีทั้ง "โมกข" หรือ "วิมุตติ" ที่รวมลงเป็น "จิตแท้" จิตที่พ้นมลทิน เป็นความรู้แท้ๆ ที่จะยังไม่เคยรู้มาก่อนเลย เมื่อยังเป็นปุถุชน หรือ เป็นเสขบุคคลระดับก่อน เราจะแจ้ง "ผล" แห่งความว่าง รู้แจ้งสภาวะความวางเฉย อันเป็นสภาพของจิตที่หยุด จิตที่วาง จิตที่ไม่ยึดไว้แล้ว ปัญญาเกิดการรู้ในจิตของตนเองแท้ๆ สัมผัสพร้อมกับมีความเข้าใจเข้าร่วมด้วยอย่างจริง ซึ่งเป็น "**อุเบกขา**" ที่มี "**ญาณ**" มีปัญญา มีงานการขยันหมั่นเพียร มี "**อุฏฐาน**" อยู่จริง และ**มีความวาง ความเฉยต่อโลกียะ ต่อกิเลส ต่อสังขาร อย่างแจ่มแจ้งสัมผัสอยู่กับสภาพ "อุเบกขา" ที่ชัดแท้** เห็นทั้งในผลสุข ผลดี ที่ "สุข" ที่ดียิ่งกว่า "**สุข**" **ของอธิโมกข์ขั้นก่อนๆ**เสียอีก เข้าใจใน "ผล" อันเยี่ยมยิ่งนี้ได้อย่างถ่องแท้จริงๆ

แต่นั่นแหละ หากเกิด "อุเบกขาธรรม" ในจิตของเราแล้ว เราก็ยังไม่รู้ไม่แจ้งเท่าทันใน "เจโตวิมุตติ" นั้น แต่กลับมัวเมาเสพย์เป็นสุข หลงยึด "สภาวะ" นั้นๆอยู่ อย่างจะไม่พยายามพราก ไม่จาก หลงหวงแหนยึดมั่นแน่น หากจิตเราจะต้องกระทบสัมผัสบ้าง ซึ่งก็พอทนได้ พออนุโลม–ปฏิโลมกับเขาได้ ก็จะไม่ยอมลดราวาศอกเอาเลย จะขอยึดมั่นใน "อุเบกขาจิต" ตามอารมณ์ยึดของตนท่าเดียว เช่นนี้คือ "**อุปกิเลส**" และ**จะเป็น "อุปกิเลส" ในระดับยิ่งร้ายแรงกว่า "บัสสัทธิ" เสียอีก** เพราะถ้าได้หยุด ถ้าได้นิ่ง ถ้าได้เฉย หรือ ถ้าได้หลง ถ้าได้ติดยึดกันละก็ ขั้นนี้มันก็จะมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพแรง

และแข็งกร้าวกว่าระดับต้นๆเสียอีก ซึ่งจะมีทั้งฤทธิ์ มีทั้งรส ทั้งฤทธิ์ชวนยึดชวนถือร้าย และ ทั้งรสสุขรสเสพย์แรงยิ่งกว่า ที่ติด **"ปัสสัทธิ"** ที่เดียว เนื่องจากสภาวะของ "อุเบกขา" นี้ มัน "สุขุม–ประณีต" ยิ่งกว่าในรอบ **"โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ"** และมันยิ่งกว่า **"อธิโมกข์–ปัคคหะ–สุข"** จริงๆ เอาด้วย เพราะมันเป็นสภาพธรรมที่สงบร่างับ สูงยิ่งกว่ารอบแรกและรอบกลาง มันเป็น "ผล" ขั้นปลายจริงๆ เป็นขั้น **"ญาณ–อุฏฐาน–อุเบกขา"** ซึ่งเป็นไตรลักษณ์รอบปริวัฏฏ์ ๓ ของ **อุปกิเลส** ที่เดียว มันจึงมีฤทธิ์ชวนให้ติดชวนให้หลงเก่งยิ่งกว่า ได้แน่ๆ ถ้าผู้ใดไม่รู้เท่ารู้ทันมันจริงๆ

แต่ถ้าเข้าใจด้วย **อธิปัญญา** รู้ "ผล" ของมันว่า **ดี – สุข** *(ซึ่งสุขยิ่งกว่าเสพย์กาม เสพย์โลกธรรม แม้โลกอบายเสียอีก)* ทว่าเราก็ไม่หลง ไม่ติด ไม่เสพย์ วางมันได้ ไม่ยึดมั่น และทำให้ตนเมื่อไหร่ก็ได้ตามต้องการทุกขณะ (สมุจเฉท) **สภาพดั่งกล่าวนี้แหละ ยอดแห่งการ "พ้นทุกข์" หรือยอดแห่งสุขล่ะ !** ซึ่งจะเห็นว่า เป็น**สภาพ "ย้อนแย้ง" ชอบกลอยู่ ยิ่งไม่ยึดเสพย์ ยิ่งสุข ! !** นักปฏิบัติทั้งหลาย พึงทำความเข้าใจ ให้สำคัญให้ยิ่งๆเถิด และที่เรียก "สุข" อยู่ ก็เพราะ*ไม่มีคำ ไม่มีภาษา* จะเอามาเทียบเคียง เรียกให้คนโลกๆ ผู้ไม่ได้พบสภาวะนี้ รู้ได้ ว่า ถ้าได้รับผลนี้แล้ว ผู้นั้นจะเป็นอย่างไร ก็ขอยืมคำว่า "สุข" โดยกำกับให้ยิ่ง ให้สูงขึ้นไปว่า "วูปสม สุข" บ้าง "ปรม สุข" บ้าง มาใช้เรียกแทนๆ ไปเช่นนั้นเอง โดยแท้จริง มันปลอดโปร่งแจ่มใส มันเฉยๆ มันว่างจากสุขจากทุกข์ด้วยซ้ำไป เพราะในขณะผู้ที่ทำได้ ดังกล่าวแล้วนั้น "สุข" มันก็รู้ "ทุกข์" มันก็รู้ มันเป็น "ผู้รู้" ยอดเยี่ยมอยู่ ไม่ยึดทั้งสุข ไม่เดือดร้อนทั้งทุกข์ "สุข" ก็รู้ว่า เป็น "โลกิยะ" ซึ่งเป็น "สมมุติสัจจะ" ที่คนติดนักติดหนาในโลก "ทุกข์" ก็รู้ว่า เป็น "อริยสัจ" ที่เกิดมาแต่เหตุ ถ้ามันทนไม่ไหว ทนได้ยากเกินขอบเขตจะทนแล้ว เราก็ดับเหตุมันเสีย มันก็พ้นทุกข์นี้ไป แต่ถ้าเรายังทนได้สบาย ไม่เดือดร้อน หากจะให้ทุกข์นั้นเกิดอยู่ **เป็น "วิสังขาร" เป็น "อิทธาภิสังขาร"** เกื้อกูลโลก เกื้อกูลตนอันควรได้อยู่ ก็ปล่อยมันเกิดต่อไป ก็เป็นประโยชน์โลก ประโยชน์ตน

ฉะนั้นเอง ความเจริญยิ่งๆ ก็เพิ่มทวี ไม่มีวันที่ถดถอยในผู้นั้น ผู้รู้จริงรู้แท้ **รู้ทุกข์อริยสัจ และไม่ติดสุขได้อย่างจริงแท้แน่นอน** ก็จะเป็นผู้อยู่ในสภาพเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง จะวางเสียอย่างสนิทสิ้นรอบก็ทำได้ และมันก็เป็นสภาพอีกสภาพหนึ่งที่ไม่มีภาษาเรียก **มันยิ่งกว่า "สุข"** เสียอีก(บรม สุข)

"อุเบกขา" ที่ประกอบด้วยปัญญาแท้ (ญาณ) นี่แหละคือ เบื้องบาท หรือ บาทฐานของ **"อารมณ์นิพพาน"** ผู้ได้แล้วจริง ก็จะเริ่มรู้จักนิพพาน เริ่มได้ "ตทังคนิพพาน" กันแล้ว หรือ แม้ข่มไว้ ฝืนไว้จนจิตเฉยลงได้ ก็ยังเรียกว่า ได้ลิ้ม "วิกขัมภนนิพพาน" ได้ด้วย แต่ต้องมีปัญญารู้ประกอบว่า **เราเป็นผู้ทำ "ความเฉย" นั้น มิใช่มันเฉยเอง หรือ เฉยเผอๆ** สำหรับผู้ที่ยังฝึกอยู่ ยังไม่เป็นผู้บรรลุในเรื่องนั้นๆ ส่วนผู้บรรลุแล้ว "สมุจเฉท" ในเรื่องนั้นได้แล้ว ก็จะเฉยเองได้ทันทีทุกที ที่สัมผัส และ มีปัญญารู้ประกอบพร้อมเสมอด้วยอารมณ์ไม่ยึดมั่นถือมั่นจริงๆ เพราะเข้าใจการเกิดขึ้น–ตั้งอยู่–ดับไป เป็นของจริง เป็นเรื่องแน่แท้ และย่อมมีปัญญาญาณเข้าใจรอบใน "อัตตา" และ "อนัตตา" จะยึดเรื่องนั้น ปัจจัยนั้น มา "วิสังขาร" มาร่วมคิด ร่วมกระทำด้วย ก็มีความรู้ใน "มัชฌิมา" ใน "สัมมา" คือ ความเหมาะ ความควร ความพอดีอย่างแท้จริง และย่อมทำด้วยความเป็นกลางปานกลาง

ทุกเรื่องทุกคราวที่เราบรรลุ มันก็จะเป็น "ผล" ของเราทั้งนั้น แต่เราจะหลงติดอยู่เท่าที่ได้นั้นๆ ยึดมั่นอยู่ในภูมิแค่นั้นๆ ยังไม่ได้อีก ต้องดับ "ปีติ" ต้องไม่หลงเสพย์ความสงบรำงับของจิต (บัสสัทธิ) เพียงเท่านี้ ต้องเพิ่มความหลุดพ้น (อธิโมกข์) ต้องประคับประคองพากเพียรใหม่อีก (ปัคคหะ) ต้องไม่หลงใน "สุข" เพียงเท่านี้ ต้องทำจนเกิดวิมุตใหม่ กระทั่งเกิด "ญาณ" อันเป็น "วิมุติญาณทัสสนะ" อันใหม่เพิ่มขึ้นๆ ให้ผลเกิดเพราะความบากบั่น การบำรุง การปฏิบัติ เริ่มตั้งขึ้น เริ่มประชุมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆไป (อุฏฐาน) จนมี "อุเบกขา" อันกล้าแกร่งและละเอียดสุขุมสูงส่งยิ่งๆขึ้นเรื่อยๆไป ไม่ต้องกลัวว่า เราจะทำ "อุเบกขา" ได้เก่งได้ชำชอง (มี "วสี" แคล่วคล่อง) เกินไปหรอก ! ขอให้มันได้ยิ่งๆเทอญ **แต่ต้องเข้าใจ "อุเบกขา" ให้ถูกต้องลึกซึ้งชัดแท้ดีๆ**

เป็น"มรรค" เป็น"ผล" แห่งพุทธศาสนา อันแท้จริง ให้ได้ก็แล้วกัน

เราทำ"อุเบกขา"ได้ที่ใด นั่นคือ เรารู้จบรู้หยุด และเรามีความจบความหยุดในที่นั้น ขณะนั้น เป็น"ผล"อันดียิ่ง ผู้ได้แล้ว มีแล้ว คือ ความเป็น"อริยะ"ของตน ผู้ได้"ผล"นี้มากเพียงพอจนช่วยตนได้เด็ดขาด แน่ใจว่า สูงสุดหมดเศษแห่งรูปจิต–อรูปจิต ที่ยังเป็น"ราคะ"ต่างๆ หมดความยึดจิตที่กลายเป็น"มานะ" และมีความละเอียดรู้จิตตนได้ แม้"จิต"เราจะกระเพื่อมไหวพุ้งละเอียดออกมาจากความนิ่ง ความหยุด ความสงบ ความเฉยเงียบอยู่เท่าใดๆ น้อยนิดแค่ใด ก็รู้เท่ารู้ทัน และสามารถมีสติคุ้มครอง ควบคุมจิตตนได้จริงๆ ไม่มีเศษเสี้ยวของ"อุปกิเลส"ทั้ง ๙ อย่างนั้น มาถ่วงดึง เหลืออยู่ได้จริง ก็เรียกว่า พ้นมลทิน พ้นอุปกิเลสถึงขั้นเกลี้ยง เป็นไม่เหลือแม้"นิกันติ"อันเป็นชื่อภาษาเรียก **"อุปกิเลส" ข้อที่ ๑๐** คือ *ไม่มีเศษเสี้ยวของความไม่รู้ (อวิชชา) จนกลายเป็นความไม่สบาย (อาพาธ) แม้น้อย นั่นเอง* ผู้เป็นดังนี้ ก็คือ ผู้ได้รับผลจนเรียกว่า "อรหัตตผลจิต" สำหรับแต่ละประเภท แต่ละเรื่อง เมื่อ"อรหัตตผลจิต"มีมากประเภท มีมากเรื่องเข้า จนสูงสุด ก็เรียกคนผู้นั้นว่า "อรหันต์"

ผู้ใดประสงค์จะบรรลุ"นิโรธอริยสัจ" หรือ "นิพพาน" ตามแบบของพระสมณโคดม จึงไม่จำเป็นจะต้องไปเสียเวลามัวทดลองเล่นกับไฟ"กิเลส" และมัวไปทดลองไปคว้าเอา"อุปกิเลส" มาหัดเสพย์ให้เสียเวลาก่อนเป็นอันขาด จงเดินตามทาง**ศีล-สมาธิ-ปัญญา**โดยเร็ว เพราะ"ศีล"นั้น ฆ่า"กามตัณหา"เป็นเบื้องต้น และฆ่า"ภวตัณหา"ที่หยาบๆด้วย เรียนรู้"กาม"ให้ชัด และเรียนรู้"ภพ"หยาบๆ ไปก่อนตามลำดับ

ถ้าผู้ใดรู้ และ เข้าใจตามที่สาธยายมานี้ ก็จงรีบๆถอนตัวจากความยึดผิดๆ **แม้จะหลงความเลอเลิศความลึกซึ้งของเหตุผล หลงปริยัติ–ปรัชญา มัวสร้างอยู่แต่บัญญัติ อันก็ยังเป็นแค่โลกีย์** ก็มิใช่วิสัย มิใช่สภาวะลักษณะที่"โพธิสัตว์" **จะหลงให้ใหญ่ ให้ยิ่ง** เป็นอันขาด จริงๆ จงจับประเด็นให้แน่ๆแน่วๆแม่นๆ ไปเป็น**แพศย์**เป็น**ศูทร**ไปแล้วโดย"ความเป็นอยู่"จริงๆ แต่เขาก็ยังอุตส่าห์เรียกคนผู้เป็นช่างไม้จริงๆ เป็นพ่อค้าจริงๆนั้น ว่า เป็น"พรหม"กัน อยู่นั่นเอง

–บทที่ ๑๗–

เรื่อง "นิโรธสมาบัติ" ขั้นพ้นทุกข์ ที่เป็น "อริยสัจ" เป็นรูปร่างของ "สอุปาทิเสสนิพพาน" . คือ **ดับเฉพาะกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน** หรือ ดับเฉพาะเจตสิก(จิต)ที่ พุ่งเพ่อพุ่มเพื่อย และ เจตสิก (จิต) ที่หดห่อลดหรี่ เกิน "ธาตุรู้" ที่รู้แท้ๆจริงๆ จนได้ขนาดนับว่า ไม่ปรุงมาเป็น "ความโลภ" ให้แก่ตนในแบบต่างๆนานา ทั้งชนิด "กาม" ชนิด "ภพ" แห่งจิต ที่บีบเป็นรูป เป็นอารมณ์ มาเสพย์ดังกล่าวแล้ว ผู้ทำได้เช่นนี้ จึงจะเรียกว่า เป็นผู้มี "นิโรธ" แท้ๆ มี "นิโรธอริยสัจ" มีการ "ดับ" ที่ถูกต้องตรง ที่เรียกว่า "นิพพาน" ในแบบของพระสมณโคดม เพราะเป็นการดับที่ได้**ประโยชน์สูง–ประหยัดสุด** "ดับ" จริงๆ ! ทว่าดับสิ่งที่ไม่จำเป็น ดับสิ่งที่ไร้ประโยชน์สำหรับชีวิตแท้ๆ อันควรยิ่ง และผู้ดับแล้วนี้ ยังมีชีวิต ยังมีวิญญาณ ยังเหมือนคนธรรมดา ยังมีขันธ์ ๕ เหลืออยู่ครบ แต่ว่า มีรูป–เวทนา –สัญญา–(วิ)**สังขาร** (คือ **ไม่ปรุงแล้ว** ทำหน้าที่เพียงเป็นนามขันธ์หนึ่ง กล่าวคือ

เป็นธาตุรู้ที่รู้เท่า ๆ กับ "สัญญา" รู้นั่นเอง) – **วิญญาณ (อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง ฯ** หรือ **เป็นวิญญาณ ที่เรียกว่า "วิญญาณัสสะ นิโรเธน"** ดังที่ได้เคยนำพระพุทธพจน์มากล่าวให้ฟังแล้ว ทั้งได้อธิบายแจกแจงให้ฟังแล้วเสมอ ๆ นั่นแหละ)

นี่คือผู้ดับหมดสิ้นรอบ ไม่มีเหลือทั้งกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน แต่ทว่า ก็ยังมี "อุปาทิ" คือ ขันธ์ ๕ ที่แสนรู้ แสนฉลาด แสนดี แสนจะมีบุญคุณแก่โลก **เป็นตัวตน ที่ไม่ใช่ของใคร เป็นกรรมสิทธิ์แท้ ๆ แม้แต่ตัวเอง ก็ไม่ยึดเอาเป็นเจ้าของ** มันมีอยู่เป็นเพียง "สมมุติ" ในโลกเท่านั้นจริง ๆ "จิต–วิญญาณ" ในตัวผู้บรรลุนี้ มันไม่เป็น "ธาตุรู้" เหมือนปุถุชนคนธรรมดาอื่น ๆ ใด ๆ "รู้" เพราะท่านไม่ยอมให้จิตของท่าน มีสระบายลง ในสิ่งที่ "รู้" นั้น ท่านไม่ได้ยึดเอา โลภะ โทสะ มาแตะ มาเลอะสิ่งที่ "รู้" นั้นเลย มันเป็นความจริงตามสมมุติโลกจริง ๆ เท่าที่เขาสมมุติอยู่ให้ท่าน "รู้" แท้ ๆ เท่านั้น (ยถาภูต) แต่ท่านก็ "รู้" เกินกว่านั้น ไปในตัวเสร็จ คือ รู้ดีรู้ชั่ว ตามสมมุติโลก แต่รู้ดีรู้ชั่ว ทลึกซึ้งยิ่งกว่า "สมมุติโลก" นั้นๆ ก็มีต่างหากอีก อยู่ที่เดียวว่า ควรจะเป็นอย่างไร ? และท่านก็เฉยๆ ไม่ดิ้นเต้น ไม่มีห่อเหี่ยว ไม่มีชอบ หรือ ชัง ไม่มียินดี หรือ ไม่มียินร้าย *(มี* **สัปปุริสธรรม ๗** *อยู่พร้อม มิใช่เฉยแบบไร้ภูมิไร้ปัญญา)* มันมีเพียงแต่ "รู้" ในสิ่งนั้น เรื่องนั้นอย่างชัดๆ เจนๆ เท่านั้น และเท่านั้นจริง ๆ ถ้าท่านจะทำงานร่วมกับสิ่งนั้น เรื่องนั้น ก็เป็น "กุศลธรรม" อันพึงควร เป็นการเกื้อกูลโลกตามควร ไม่เช่นนั้น ท่านก็จะวางเฉยนิ่งเสีย **นี่แหละคือ "การดับสนิท" (นิโรธสมาบัติ) แบบที่ควรจะรู้ ควรทำให้แจ้ง และ ควรทำให้ได้ที่ตน**

ไม่ใช่ไปมัวเมามายอยู่กับการนั่งหลับหูหลับตา สั่งสม "นิโรธจิต" ทีละดวงสองดวง แล้วหลงว่า นั่นแหละคือ การปฏิบัติธรรมเพื่อนิพพาน **ในแบบของพระสมณโคดม** หรือ ดับธาตุรู้ให้เกลี้ยงสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ควรจะเหลือสติเจตสิก–ปัญญาเจตสิกไว้ ใช้ประโยชน์โลก ประโยชน์ตนอันยิ่ง ก็ไม่มีนั้น มันไม่เข้าเรื่องเลย ไม่เข้าเรื่อง ตั้งแต่บำเพ็ญปฏิบัติเพื่อจะบรรลุ ทว่า ยังเป็นผู้ไม่บรรลุ แต่ไปหลงฝึกหัด

ในแบบ "อภิสัญญานิโรธ" นี้ มาแต่แรก เลยทีเดียว เพราะ**การผิดหลักประพฤติใด ที่ไร้ สติ (สัมโพชฌงค์) ไม่มี ธัมมวิจัย (สัมโพชฌงค์) ที่จะก่อให้เกิดปัญญา เป็นที่สุดแล้ว ไม่ใช่ "สติปัฏฐาน" ไม่ใช่ "เอกายนมรรค" ไม่ใช่ทางสายเลิศสายเดียว ที่พระบรมศาสดาของเราทรงยืนยันว่า ไป "นิพพาน" จริง ๆ** แต่ไม่ใช่หมายความว่า ผู้นั่งบำเพ็ญโดยอาศัยการหลับตานั้น จะไป "นิพพาน" ไม่ได้หรอกนะ ! ก็หากไปได้ ถ้ามี "สัมมาทิฏฐิ" จริง และ อาศัยการเรียนรู้ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงตนด้วยกรรมวิธี เช่นนั้น แต่มันยาก และมันไม่เร็ว แถมมันมีสิ่งชวนให้เขวเยอะแยะ และที่สำคัญมาก คือ ส่วนใหญ่จะล้าง "อัตตา" สิ้นสะอาดหมดนั้นยาก จะได้นิพพานกันก็แค่นิพพานพรหมเท่านั้นแหละ เป็นอย่างเก่ง แต่นั่นแหละ แม้จะได้ ก็ทั้งยาก นานแสนนานด้วย ส่วนมากเป็นพวก "สัทธาธิกะ" จะพึงทำกัน หรือไม่ก็ "วิริยาธิกะ" แล้วจึงจะมาต่อภูมิ เป็น "สอุปาทิเสสนิพพาน" อีกที กว่าจะบรรลุ "สอุปาทิเสสนิพพาน" แบบพุทธ ก็จะต้องมาล้างความยึดถือกันอีกหนัก และ นานเอาการอยู่ อีกทั้งการได้ "สอุปาทิเสสนิพพาน" นั้นต้องได้ ในภพมนุษย์เป็น ๆ ในปัจจุบันชาตินี้ เท่านั้น ไม่ใช่นิพพานที่จะได้เอา ต่อเมื่อตาย อย่างนั้น มันไม่เก่งจริง ไม่ดีแท้ โดยเฉพาะ มันไม่ใช่ "ผล" ของมนุษย์ มันกลายเป็น "ผล" ของสัตว์โลกอื่น พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า "**อิธ พรหมจริยวาโส**" มันเป็นเรื่อง**บรรลุพรหมจรรย์กันในโลกนี้** ดังนั้น จึง**ไม่ใช่เป้าหมายตรง ของ วิชาการ แห่ง ศาสนาพุทธแท้ ๆ** **นิพพานพรหม** หรือ **อภิสัญญานิโรธ** นี้ ผู้ไม่มีญาณแทงตลอดรู้แจ้งจริงแล้ว มันติด มันยึดถือเอาขนาดหนัก ๆ จริง ๆ เพราะมันเป็นสภาวะธรรมเป็น **ภูมิของสัตว์ ที่นับ "อายุ" นับ "กาละ"** กัน ขั้นสูงเยี่ยมแล้วจริง ๆ ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงแก้ไขล้างความติดนี้ แก่เดียรถีย์ทั้งหลายนั่นเองแหละ

ขอให้คิด ขอให้ค้นหาจุดแท้ ๆ ให้ออก ว่า มันเป็นทางที่ใช่ทางแล้วหรือ ? พระพุทธองค์ทรงปรารถนาเพียงขอให้บรรลุเป็น "พระอรหันต์" กัน นั่นเป็นจุดสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น "อรหันต์" ในแบบใดก็ตาม แต่**แบบตรง ๆ ที่สุด**

แท้ที่สุดของพระพุทธเจ้าสมณะโคดมพระองค์นี้ ก็คือ "สุกขวิปัสสกะอรหันต์" แล้วท่านจะพึงเพิ่มภูมิตนให้เป็น "จตุปฏิสัมภิทาญาณ" และ มันจะก่อ "พหุสัจจะอภิญญา" คือ "อภิญญาพุทธะ" แท้ ๆ ตามจริง ตามธรรม ตามบารมีของแต่ละท่านเอง เช่น พระสารีบุตร เป็นต้น อันเรียกว่า ประเภท "ปัญญาธิกะ" โดยตรง ทั้งลัด ทั้งเร็ว ทั้งสั้นรอบ ผู้เพิ่มภูมิปัญญาให้มีปฏิสัมภิทาญาณได้มากขึ้น ก็จะได้เกื้อกูลโลกได้กว้างขวางมากมายเพิ่มขึ้น *บทบาทของทางฤทธิ์ ทาง "อภิญญา" กล้าเก่ง* ที่นอกไปจาก "ญาณทัสสนะ" (วิปัสสนาญาณ) "มโนมยิทธิ" และ "อภิญญาพุทธะ" อันจะนำพาไปสู่ "อาสวักขยญาณ" แล้ว ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญอะไร มีก็ตาม ไม่มีก็ช่าง พระพุทธองค์ไม่เคยไปจ้ำจี้จ้ำไชใคร ในเรื่องอิทธิฤทธิ์ อภิญญาต่าง ๆ (คือ หมายถึง "อภิญญา" ที่เป็นเรื่องความเก่งนอกมรรค นอกผล เช่น เหาะได้ ทายใจได้ ฯลฯ เป็นต้น) แต่ถ้ามีแล้วที่ใคร มันก็เป็นความเก่งเหมือนกัน ทว่า **พระพุทธองค์ก็หาได้สนับสนุนให้แสดงให้อวดไม่ ทั้งได้ทรงห้าม ทั้งได้ตรัสไว้ชัดว่า พระองค์ทรง เบื่อระอา ขยะแขยง เกลียดชัง ในอิทธิฤทธิ์ ทางกาย ทางใจ อันไม่ใช่ "อาสวักขยญาณ" ทั้งหลาย** พระองค์รีบช่วยพลโลกให้พ้นทุกข์ เป็นจุดสำคัญที่สุด แล้วก็ให้สาวกผู้รู้ทุกข์ ดับทุกข์ตนเป็นแล้ว หรือ เป็นบ้างแล้วจริง ๆ ออกช่วยพลโลกตาม *(ที่ พระองค์ได้ พระอริยสาวกได้)* อย่างไม่นิ่งนอนใจ **มิใช่ให้ไปมัวเมาในวิชชาส่วนเกิน อภิญญาส่วนปลีกย่อยอื่นๆ** ดังที่พระองค์ ก็เคยตรัสไว้ชัดใน "เกวัฏฏสูตร" ที่ฑีฆนิกาย สีลขันธวรรค ข้อ ๓๓๘ ว่า

"ดูกร เกวัฏฏ์ เรามิได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเถิดภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ อันเป็นธรรมอันเก่งกาจของมนุษย์ แก่คฤหัสถ์ แก่ผู้นุ่งขาวห่มขาว" (ผู้นุ่งขาวห่มขาว คือ นักบวชลัทธินอกพุทธศาสนา ต่างๆ ที่แสวงหาโมกขธรรม มักจะมาแสวงหา "อิทธิฤทธิ์" ผิดๆ เอากับนักบวชพุทธ อย่างนี้เสมอ ทุกวันนี้ ก็เช่นเดียวกัน การนุ่งขาวห่มขาว จึงไม่ใช่พุทธนิยมด้วย เพราะพุทธนิยมนั้น นุ่งห่มผ้ากาสวะ คือ ย้อมสีเปลือกไม้ ยางไม้ สีน้ำฝาด เป็นต้น)

นอกจากพระองค์จะตรัสเช่นนั้นแล้ว ฤทธิ์ต่าง ๆ ทั้ง**ทางใจ (อาเทสนาปาฏิหาริย์)** ทั้งทางแสดงออกให้ปรากฏ **ทางกาย (อิทธิปาฏิหาริย์)** พระองค์ก็ยังตรัสว่า *"ดูกร เกวัฏฏ์ เราเล็งเห็นโทษใน* **อิทธิปาฏิหาริย์ – อาเทสนาปาฏิหาริย์** *อย่างนี้แล จึงอึดอัด ขยะแขยง เบื่อระอา เกลียดชัง* **อิทธิปาฏิหาริย์–อาเทสนาปาฏิหาริย์"**

พระอรหันต์ในแบบ "เตวิชโช" (มีวิชชา ๓ แบบนอกทางบรรลุ) กับ "ฉฬภิญโญ" (มีอภิญญา ๖ แบบนอกทางบรรลุ) นั้น เป็นอรหันต์ที่เคยไปสะสมสั่งสมบารมี สร้างจิตบำเพ็ญฤทธิ์ให้แก่ตน มาก่อนเท่านั้นดอก แต่พอมาถึงพระพุทธองค์ ๆ ก็ให้มาเพ่งพิจารณาให้เห็นความแท้จริง ในความเกิด ความดับ รู้แจ้ง "อัตตา" แทงทะลุ อนัตตาธรรม ให้ได้ รู้จัก "จิต" รู้ชัดในกิเลสตัณหาอุปาทาน ที่เกาะเกี่ยวใน "จิต" ต้องมาฟังเทศน์จากพระพุทธองค์ ต้องมีสติ ต้องมีธัมมวิจัยรู้แจ้งให้ชัด ต้องเกิด "ปัญญา" ต้องรู้แจ้งในรูป–นามจริง ๆ เข้าใจในขันธ์ ๕ ของตนชัด ๆ เข้าใจในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานได้แท้ ๆ และแยก "สุญญตา" ออก แยก "วิมุติ" ชัดจริง ๆ สัมผัส "นิโรธ" โดยต้องรู้จัก "นิโรธ" นั้น ๆ ได้ด้วย ทั้งขณะที่ยังไม่นิโรธ และ เมื่อกำลังนิโรธอยู่ จึงจะนับเป็น "อริยะ" ซึ่งเริ่มแต่ "โสดาบัน" ไปทีเดียว ไม่ว่าใครจะทำ "อภิสัญญานิโรธ" ได้เก่งมาก่อนแค่ใด ? มีฤทธิ์มากแค่ไหน ? หรือ ไม่ ก็ตาม จนรู้เห็นใน**ความไม่มี กิเลส–ตัณหา นั้นๆ ในจิต เป็น "วิมุติญาณทัสสนะ"** เป็นที่สุดนั่นแหละทุกคนไป จึงจะเรียกขานว่า **"นิโรธแท้"** หรือ **"นิโรธอริยสัจ"** ผู้ที่เก่ง ที่มีปัญญาไว มีอินทรีย์กล้า พละแกร่ง ก็จะอาจบรรลุติด ๆ กัน เร็วรวดประหนึ่งบรรลุเป็น "อรหันต์" ทีเดียว เช่น พระพาหิยะ ก็เป็นได้ แต่ก็ต้องจับ "จิต" ถูก รู้นามขันธ์–รูปขันธ์จริง ปล่อยวางได้ชัดแท้ และ **"ดับ" ได้อย่าง "รู้ ๆ" จริง ๆ** มิใช่ดับมืด ดับบอด ดับไร้สติ ไร้ปัญญา ต้อง "ดับ" อย่างรู้ เข้าใจ อย่างเห็นแจ้ง จากหยาบไปหาละเอียดลึกเข้า ๆ ๆ ๆ กระทั่งเกิดผลสุด เป็น "อาสวักขยญาณ" เมื่อใด ก็ได้ชื่อว่า "พระอรหันต์" แท้ ๆ ของพุทธ เมื่อนั้น **ใครจะมี "อภิญญา" ใด ๆ มาเท่าไหร่ ?**

มีวิชชา (เตรัจฉานวิชชาต่างๆ) ใดเลิศประเสริฐอยู่แค่ไหน หรือ ไม่ ? ไม่สำคัญ ! "อาสวักขยญาณ" เท่านั้นเป็นสำคัญที่สุด ! ! ดังนี้

สรุปความ พระอรหันต์แท้ๆ แบบพุทธศาสนานั้น มี"นิโรธ" ที่เป็นอริยสัจ คือ มีการ"ดับ"ในสิ่งที่ควรดับ อย่างยิ่ง จริงๆ ไม่ใช่ไปดับ"จิต"เล่น กลายเป็นคนไร้ประโยชน์ และ แถมถ่วงโลก เป็นภาระแก่โลก

ข้อควรทำ จงฝึกหัดทำตนให้เข้าสู่ทางที่เรียกว่า"เอกายน มรรค" ให้ถูก จับกาย จับใจของตนให้ได้ และ"ดับ"กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ของตนลง ให้ได้เองจริงๆ อย่างรู้ๆ นี่แหละ แล้วเราจะเข้าใจ"นิโรธ" ที่เป็นอริยสัจได้

พระพุทธองค์ทรง**ส่งเสริม"อาณาปาณสติ"** แต่ไม่ใช่ขาด"**สติ**"ที่เป็น"สัมโพชฌงค์"(**สัมโพชฌงค์** ซึ่งแปลว่า **ส่วนประกอบที่จะทำให้ตรัสรู้**) และต้องไม่ขาด"**ธัมมวิจัย**"(สัมโพชฌงค์) มิใช่ว่า ปฏิบัติ"อาณาปาณสติ" นั้น เพื่อฝึกทำ"นิโรธ"ดับดิ่ง เป็น"อภิสัญญานิโรธ" ดังได้กล่าวแจกแจงมาแล้ว จงสังเกตดีๆเถิด แม้คำว่า"อาณาปาณสติ"นั้น ก็ยังมีคำว่า"สติ" ประกอบอยู่ในคำว่า"อาณาปาณ" อันหมายเอา"ลมหายใจ" เป็นอุบาย หรือเป็น"กสิณ"ในขณะบำเพ็ญ (เรียกว่า"วาโยกสิณ"ตรงๆ ได้เลยทีเดียว) ดังนั้น **ถ้าไม่มี"สติ" ดับจิตลงไปเสียแล้ว มันจะเป็น"อาณาปาณสติ"อยู่ได้ยังไงกัน ? มันก็เป็น"อาณาปาณนิโรธ"เท่านั้นเอง ซึ่งแปลว่า"การดับลมหายใจเข้าออก" และก็มีผู้พยายามอธิบายให้เป็นดังที่แปลนี้จริงๆ เขาจึงยังเป็นผู้ทำ"อาณาปาณนิโรธ"จริงๆ อันก็ยิ่งไม่ใช่"อาณาปาณสติ"** ก็จงไตร่ตรองกันให้ดี !

"อาณาปาณสติ" (ที่หมายเอาแต่จะต้องนั่งบำเพ็ญ อยู่ในรูปนั่งเพ่งลมหายใจเข้าออก เป็นแบบ"วาโยกสิณ" ดังกล่าวแล้ว)นั้น เป็นอุบายโกศลชนิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งมีประกอบการประพฤติธรรมได้ด้วย แต่มิใช่ "ทางเอกสายเลิศ

สายเดียว" (เอกายน มรรค) โดยตรง เหมือน "สติปัฏฐาน ๔" มันเพียงใช้เป็นบาทฐานเพื่อดำเนิน "สติปัฏฐาน" ล่ะก็ได้ แต่ถ้าผู้ใดมีอินทรีย์ มีพละ เพียงพอ **จับ "สติ" เป็น สัมผัส "จิต" ถูก ตัก "อารมณ์" ของตนได้** ก็ไม่จำเป็นนักที่จะต้องไปสนใจกับอุบายวิธีปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า "อาณาปาณสติ" แบบ "วาโย กสิณ" หรือ แบบจะต้องไปนั่งหลับตา (แต่ที่จริงแล้ว "อาณาปาณสติ" อันถูกแท้ ทำได้จริง เป็นอัตโนมัติแล้วนั้น ไม่ต้องไปนั่งหลับตา แต่ทำอยู่ตลอดเวลา ยืน – เดิน – นั่ง – นอน ได้) และรับรองได้ว่า ผู้นั้นจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ที่เดียว ตัวอย่าง "พระอรหันต์" ในสมัยพุทธกาลมีมากมายหลากล้น สำหรับคนผู้เป็นอรหันต์สาวกของพระพุทธองค์ **โดยไม่เคยผ่าน "อาณาปาณสติ"** และแถมไม่ต้องเรียนรู้ "อาณาปาณสติ" ว่า มันคือ ยังไง ? เพื่อเอาไปสอนใคร ๆ ด้วย พระพุทธองค์ก็ยังทรงส่งท่านเหล่านั้น ออกประกาศพระศาสนา ออกไปเผยแพร่ธรรม เช่น คณะพระอรหันต์ ๖๐ องค์แรก เป็นต้น

ดังนั้น ผู้จะฝึก "**อาณาปาณสติ**" (**แบบ "วาโยกสิณ"**) ก็จะต้องรู้เป็นเบื้องต้นเสียก่อนว่า ตนใช้อุบายโกศลชนิดนี้ ก็เพื่อจะทำให้ "จิต" ของตนสงบรำงับได้บ้างเท่านั้น แล้วก็หัดรู้กาย รู้เวทนา รู้จิต รู้ธรรมารมณ์ ตลอดไปจนรู้จัก "ธรรม" ทั้งปวง (สัพเพ ธัมมา) อันเป็นจุดหมายปลายทางแท้ มิใช่ว่า จะมานั่งเล่นลมยุบลมพอง เป็นวรรคเป็นเวรอยู่ ไม่รู้จักพักจักพอ หรือ ไปมัวเล่นลมกดเข้าลมดันออกทั่วร่างกาย จนเลยเถิดไปเล่นลมพุ่งขึ้นสูงพุ่งลงต่ำ เป็นนักอุตุนิยมสรีระวิทยาหรือไม่ก็ เป็นโยคีแพทย์ผู้รักษาโรครักษาร่างกายด้วยอำนาจลมอยู่ อย่างนั้น ไม่ใช่เลย ซึ่งจะได้พูดกันละเอียด เมื่อถึง จรณะ ข้อ ๑๒ เรื่อง "ฌาน" ตอนนี้ขอพูดถึง "ความจริง" (พหุสัจจะ) ที่พึงควรพูดกันให้เข้าใจกันแท้ ๆ เสียก่อน

เหตุผลที่ว่า **"อภิสัญญานิโรธ" หรือ "การดับสนิท" ทั้งสัญญา ทั้งเวทนา หรือ การดับสนิทแบบ ไม่มีสติรู้ชัด นั้น มันไม่ใช่ทางเดินสู่ "นิพพาน"** ก็เพราะว่า "การดับสนิท" ในคนตาย (คือ ตายจริง ๆ) ก็ตาม

หรือ "การดับสนิท" ในคนเป็น ๆ นี่แหละ แต่ทำทีตาย ก็ตาม ซึ่งเรียกว่า "สลบสนิท" ได้เลย ก็มี "สลบไม่สนิท" ก็มี ล้วนแล้วแต่เป็น "ความดับ" จริง แต่ไม่ได้ ประโยชน์สูง ประหยัดสุด อันควรให้แก่ตน และ แก่โลกสูงสุด โดยแท้จริงเลย

สำหรับคนเป็น ๆ ก็มี**การทำให้ไปสู่ "ความดับ" (นิโรธ)** ได้หลายวิธี ดังนี้ :-

ชนิดหนึ่ง ทำตนให้สลบเอง**แบบสะกดจิตตนเอง** หรือ ที่เรียกว่า **"ฌาน" แบบหลับตา** นั่นแหละ นี่คือ พวกที่เขานิยมเรียกกันว่าหัด**ทำ "สมาบัติ"** แม้**นักสะกดจิตตามแบบวิทยาศาสตร์** ก็ต้องเรียกว่า **ทำ "สมาบัติ"** เช่นกัน ไม่ยกเว้น *และ "สมาบัติ" อันเป็นไปเพื่อ "มรรค" เพื่อ "ผล" แท้ ๆ จริง ๆ ก็มีอย่างแท้จริง* ผู้รู้จริง จึงจะอธิบายถูก ผู้ไม่รู้จริง ไม่เป็นจริงในเรื่องของ **"สมาบัติ" ที่แท้** อธิบายผิด ๆ แสดงผิด ๆ จึงคือ **การอวด "อุตตริมนุสสธรรม" ที่ผิด ๆ**

การ **"ทำสมาบัติ"** นั้น หมายเอา **การทำให้เกิดได้ เป็นได้ เสมอ ๆ เนือง ๆ** หรือ แปลเอาความของคำว่า **"สมาบัติ"** ก็คือ **"ทำให้เป็นได้เรื่อย ๆ จนสำเร็จ"** นั่นเอง ผู้ทำได้ดังกล่าวนั้น ก็เป็นผู้มี "สมาบัติ" ไม่เห็นจะแปลกตรงไหน ? และ การหลับตาเพ่งทำ "สมาบัติ" กับ การสะกดจิตแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้หลับดับดิ่ง ก็เป็นเรื่องเดียวกัน ทางเดียวกันด้วย ผิดแผกกันอยู่แต่กรรมวิธี กับ บัญญัติต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบเท่านั้น จุดหมายปลายทางนั้น อันเดียวกันจริง ๆ คือ เดินทางเข้าไปสู่ "ฌาน" หรือ "Trance" ("ธยาน" ซึ่งเป็นคำเดียวกันกับ "ฌาน" หรือ แม้คำว่า "เซ็น" ก็ตาม สำเนียง และ ภาษามันแผกเพี้ยนออกไปตามกาละเทศะเท่านั้นเอง) เป็นการรวบรวมพลังงานแห่งจิต ให้เข้าไปเป็นหน่วยหนึ่งหน่วยเดียว ให้ได้มากที่สุด และพร้อมที่จะสะกดลงให้หยุด หรือ นิ่งได้ตามต้องการ นั่นคือ การทำ "ความดับ" ให้กับ "จิต" โดย**วิธีจับเอา "จิต" แท้ ๆ มา "ดับ" หรือสะกดไว้**

อีกชนิดหนึ่ง **ใช้วัตถุระงับประสาท**ที่เป็นอวัยวะส่วนในของกาย หรือที่เป็นรูปขันธ์ตรง ๆ โดยไม่ให้นามขันธ์เข้าไปใช้รูปขันธ์ชั่วคราว แบบที่เรียกว่า "วางยาสลบ" นั่นแหละ นั่นก็เรียกว่า **ดับสัญญา ดับเวทนา ให้เกลี้ยง** เหมือนกัน แต่เรียกคนละคำกับ "**อสัญญี**" เพี้ยนไปเรียกเป็น "**วิสัญญี**" เสียเท่านั้น (ซึ่งคำว่า "อ" กับ "วิ" มันต่างก็แปลว่า "ไม่" เหมือนกัน) แบบนี้เป็นการปิดกั้นทางเดินของ "จิต" หรือ ทำลายทางเดินของ "จิต" ไม่ได้ทำที่ "จิต" โดยตรง

อีกพวกหนึ่ง ก็**เสพย์ยาเสพย์ติดที่เขาชอบ** ๆ กันนี่เอง พวกนี้ก็เรียกได้ตรง ๆ ว่า **ทำ "ความดับ" (นิโรธ)** หรือ **เข้า "ฌาน"** อย่าเพิ่งฉงน ! อย่าเพิ่งปฏิเสธ ! ฟังก่อน ถ้าฤทธิ์ของยาแรงพอ มากพอ คนผู้เสพย์นี้ก็สลบได้แน่นอน และ วิธีการก็เป็นเรื่องตามแบบที่ ๒ นั่นเอง คือ ปิดกั้น หรือ ทำลายทางเดินของ "จิต" เป็นการปิดกั้นประสาทจุดต่าง ๆ หรือคือ ไล่ต้อน "จิต" มารวม ๆ กอง ๆ อยู่เป็นหมู่เดียวชัด ๆ แต่ส่วนมากผู้เสพย์ ก็มักจะยังไม่ทำแก่ตนจนสลบสนิท หรือ ทำการปิดกั้นทางเดินของจิตจนจิตต้องหยุดชะงักเสียหมดเป็น "ความดับ" **เขาจะทำแก่ตนขนาดเพียงพอดีกับอารมณ์ปล่อยวาง ดับว่างจากทุกข์ทั้งหลายที่ตน "มี"** *ท่าเขาเหล่านั้นไม่รู้จักทุกข์ ด้วย "ปัญญา" ด้วยเหตุ โดยเฉพาะ "เหตุ" อันมาแต่อวิชชา เนื่องจาก ความคิด ความรู้ ที่ไม่ถึงสัจธรรม* รู้แต่ว่า พอเสพย์ยานี้เข้าไปตนก็ว่างโล่ง โปร่ง เบา สบาย ฝันหวานอยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ทิ้งอารมณ์ไม่ต้องการอารมณ์หนึ่งไป อันหมายถึงหมดความยึดถือ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ถ้าประสาทแห่งความรับรู้ส่วนในเหลืออยู่ (คือ ยังไม่ถึงกับอ่อนเปลี้ยง่วงงุนไป) **แรงของกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ก็จะแสดงบทบาทออกมา จะกลายเป็นผู้ทำอะไรก็ได้ ตามแรงของกิเลสตัณหาอุปาทานนั้น และทำได้อย่างมาก อย่างรุนแรงด้วย** ซึ่งบางทีก็มีบางคนโน้มน้อมให้ "อุปาทานจิต" ยึดไปในทางดี (แบบโลก ๆ) อยู่บ้าง

กล่าวคือ พอเสพย์ยาเสพย์ติดแล้ว จึงจะทำอะไร ๆ ไปในทางดีได้บ้าง เหมือนน้อนเชื้อเพลิงแก่เครื่องยนต์ฉะนั้น เช่น "ยาขอบ" นักประพันธ์ไทยคนหนึ่ง ดื่มสุราแล้วเขียนหนังสือเก่ง บางคนสูบบุหรี่(อันคือ ยาเสพย์ติดประเภท นิโคติก เช่นกัน)

แล้วทำงานคล่อง บางคนสูบเฮโรอีนสักหน่อยหนึ่ง เรี่ยวแรงมากขึ้นทำงานได้คล่อง (จะเป็นไปได้แค่พักหนึ่งเท่านั้น) เป็นต้น **ซึ่งก็เป็นการทำลายตน ทั้งกาย และ จิต อยู่ดี**

แต่ส่วนใหญ่จะโน้มน้อมไปในทางเลว มั่วสุมลงไปกับกิเลสตัณหา หรือ ใฝ่หนักยิ่งขึ้น เช่น พอสูบกัญชา สูบยาฝิ่น หรือ เฮโรอีน หรือ แม้แต่ดื่มเหล้า ก็ตาม กิจกรรมที่ตามมา ก็จะเป็นเรื่องเลวร้าย ตั้งแต่ฆ่าแกงกันได้ง่ายๆ ขึ้นไปจนทำผิดกฎหมาย ทำผิดศีลธรรม วิ่งเข้าหา "อบายมุข" มั่วเกมพิศวาสกัน ตลอดจน **แสดง "ศิลปอิสระ" หรือ "ศิลปเปลือย" ออกมา** หรือ อธิบายชัดๆ ก็คือ *ความปรารถนา ความใคร่อยาก ความชอบ ความรัก ความติดยึดที่มีอยู่ในก้นบึ้งของ "จิต" แห่งตน มันจะแสดงออกมาอย่างไม่มีอะไรกดข่มกันล่ะ ไม่ว่าอารมณ์อันสุนทรทางใด แง่ไหน เงื่อนไหน ใคร่สัมผัสเสียดสีโลมไล้ แตะต้องกระโดดเต้น ใคร่ในรส ใคร่ในกลิ่น ใคร่ในรูป ใคร่ในเสียง ทั้งทางเขียน ทางบั๊ม ทางดนตรีร้องเพลง เฮฮากันออกมา ล้วนเกินกว่าอารมณ์คนผู้มีสติสัมปชัญญะธรรมดาไม่แสดง ทั้งมันก็นับเป็นการแสดงธาตุแท้ๆ แห่งความรู้สึกออกมาได้แจ๋ๆ นั่นเอง เรียกว่า แสดงอารมณ์ "กาม" และ อารมณ์ใน "ภพ" ที่ตนฝังตนยึด อย่างทั่วถึงต่างๆ ใดๆ ออกมา ก็จะทำทั้งนั้น แล้วแต่ความโน้มเอียงของจิตแห่งผู้ใด เป็นอย่างใด ก็แสดงออกอย่างนั้นๆ*

และแท้จริง มันก็เป็นการกระทำ ซึ่งจะแสดงออกให้เต็มที่ ตามที่ตนอยากนั่นแหละ เป็น "จิตทำร้าย ด้วยอุปาทาน กับตัณหา" มันจะพยายามเก็บกวาดกอบโกยเอาทุกสิ่งที่เป็นความใคร่อยากทำ มันจะทำๆๆๆ เพียงเพื่อจะให้เต็มเต็มๆ ที่ตนอยาก ตนยึด ตนติด เมื่อปฏิกิริยาของจิต ถูก "ดับ" เสียส่วนหนึ่งจนได้ที่ (ที่จริง ส่วนที่ถูก "ดับ" นั้น เป็นส่วนดี เป็นสติสัมปชัญญะ เป็นบัญญา เป็นตัวเราปกติ ที่ดีที่สุด) อีกส่วนหนึ่ง อันไม่ใช่ตัวตนของเรานี่สิ ! ถ้ามันไม่ถูกดับไว้ หรือ ปิดกั้นไว้เสียด้วย มันก็คือ ตัว "ผี" แท้ๆ แต่มันก็อยู่ในตัวเรา อยู่ใน "จิต" ของเราเสียจริงๆ มันเหมือนเป็นเราเสียจริงๆ และมันก็ยึดครองจนเป็น "เรา" นั่นแหละในคน มันทำเอง เป็นเอง เสพย์เองเสร็จในตัว แถมมัน "ไม่รู้ตัว" เสียด้วย *มันเป็น อารมณ์ดิบๆ–อารมณ์เปลือย หรือ กิเลสสดๆ ของสภาพๆ หนึ่ง อันก็คือ "จิต" ที่เป็นจริงอย่างนี้ๆ ของเรา ซึ่งนับได้ว่า เป็น*

จิตที่สิ้นสติ จิตที่สมปฤดี และแน่ๆ ไม่ใช่ "ความฉลาด" เลย แต่มันก็กำลังเสพย์แน่ๆ **ดังนั้น "ความรู้สึก" ของผู้เสพย์ ที่กำลังพูดถึงอยู่ในขณะนี้ มันก็คือ "Sense"** *(ที่แท้จริงมันคือ Senselessly หรือ Senselessness)* **หรือ "เซ็น" (ZEN) หรือ "ธยาน" หรือ "Trance" และหรือ "ฌาน" นั่นเอง** คือขบวนการของ "จิต" ที่เป็นหมู่เป็นกลุ่ม แต่ขบวนการนี้ยังมีกิเลสตัณหาอุปาทานจัดอยู่ เมื่อ "จิต" รวมกำลังได้ที่ แทนที่จะใช้ประโยชน์ทาง "ปัญญา" เรียนรู้ความจริงแล้ววางเลิกสิ่งที่ตน "หลง" ก็กลับมาแสดงออกทางตรงกันข้ามเสีย คือ นำสิ่งที่ตน "หลง" ขึ้นมาเสพย์ ให้ "ผี" ได้รับอาหาร นั่นคือ หลงมัวเมาหนักซ้ำเสียอีก

การเสพย์ยาเสพย์ติด จึงคือ พวกเทวดาเสพย์กาม (กามาวจรจิต) และพรหมเสพย์อารมณ์แท้ๆ (รูปาวจรจิต–อรูปาวจรจิต) **เป็นการเสวยอารมณ์ที่ตนติดตนยึด มากไปด้วย "ภวตัณหา" ที่ยังมี "กามตัณหา" ซ้อนแฝงอยู่ข้างในจิตอีกที ที่ร้ายกาจก็คือ เป็น "อัตตกิลมถานุโยค" อย่างชัดๆ เจนๆ ชนิดกำลังเดินทางเข้าไปสู่ "อัตตวินิบาต"** คือ เป็นการฆ่าตัวตายอย่างเปลืองที่สุด แพงที่สุด ทรมานกายที่สุด เนื่องจากธาตุต่างๆ ในตัวยาที่เสพย์เข้าไปในร่างกายนั้น จะทำงานกับเซลล์แห่งร่าง ทำลายเผาผลาญรูปขันธ์ หรือ ทำลายประสาท และ อวัยวะของร่างกายโดยตรง อายุจึงสั้นแน่นอน สำหรับผู้เสพย์ยาเสพย์ติด ซึ่งผิดกับพวกฝึกหัด "ดับ" กันที่ "จิต" ชนิดนั่งบำเพ็ญฌานหลับตา โดยไม่ดื่มไม่กินไม่ฉี่ไม่สูบอย่างนี้จะอายุยืน **แต่มันก็ยังเป็นการ "เสพย์ติด" อยู่เช่นกัน (ทว่ากรรมวิธี คนละเหตุ–ปัจจัย เท่านั้น)** และเรียกว่า **"อัตตกิลมถานุโยค" อยู่เช่นกันอีกด้วย** ทั้งเป็น "อัตตวินิบาต" เหมือนกันอีก (**อัตตวินิบาต** แปลว่า การทำตนให้ตกนรกอย่างต่ำสุดหยาบสุด หรือ การฆ่าตัวเองตาย) แต่พวกฝึกหัด "ดับ" กันที่ "จิต" ชนิดนั่งบำเพ็ญฌานหลับตานี้ ทำลายเผาผลาญนามขันธ์ หรือ ทำร้ายจิต และ เจตสิก ของวิญญาณ โดยตรง ส่วนการเป็น "อายุ" นั้น ก็มีทั้ง "ตาย" และ มีทั้ง "เกิด" อยู่ในตัว จึงได้ชื่อว่า **"เทพ" เพราะตนเองนั้น คือ ผู้ที่กำลังทำตนเองให้ "ตายอยู่ๆ" แต่ตนเองก็ "ไม่รู้จักตาย" (ผู้ไม่รู้จักตาย=อวิชชา ซึ่งไม่ใช่หมายถึง อมตะ นะ !) เนื่องจากในจิตวิญญาณ**

มีแต่ "เกิดๆๆ ต้องการแต่เกิด" เป็นที่ตั้ง นี้คือ "ภวตัณหา" แท้ๆ *ที่ว่า "ตาย" อย่างสัจจะนี้ (ปรมัตถสัจจะ)* ก็คือ **เป็นการฆ่าตัวเองให้ตายจากการจะได้เป็นพระอริยะ หรือ พระอรหันต์** มิใช่ฆ่าร่างกาย ประเภทฆ่า "จิตวิญญาณ" ฆ่า "ปัญญา" หรือ ทำลาย "นามขันธ์" ของตนเอง ทั้งยังนับว่า เป็นการฆ่าตัวตายที่เปลืองที่สุด (คือ เปลืองเวลา เพราะเสพย์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่อย่างไม่ควรจะไปเสียประโยชน์เลย) แพงที่สุด (คือ ลงทุนพากเพียรฝึกฝนด้วย "ความยาก" เหลือเกิน) ทรมานจิตเป็นที่สุดอีกเหมือนกัน เพราะที่จริงแล้ว เมื่อ "จับจิต" ตะล่อม "จิต" อยู่ออกป่านนั้น ก็ควรจะเอามาให้เรียนรู้สิ่งที่ดี ที่ควรรู้ *นี่กลับเอาไป "ดับ" เล่น เอา "จิต" ไปติด ไปยึดหลง ในอารมณ์ "ดับ" อารมณ์ว่างเป็นการ "เสพย์ติด" อีกชนิดหนึ่งไปเสียฉิบ* แต่ยังไงๆ ก็ยังดีกว่าติดเสพย์ยาต่างๆ หลายร้อยหลายพันเท่า **ทว่า ก็น่าเสียดายกว่าพวกหลงยาเสพย์ติด หลายร้อยหลายพันเท่าเหมือนกัน เพราะตั้งใจจะเดินทางไปให้ถึง "นิพพาน" แล้วจริงๆ แต่ก็ยังไปติดไปหลงโลกียารมณ์อยู่ให้ตายเปล่าไปเสียนี่ !**

พวก "เสพย์ติด" โดยใช้ยา นั่นแหละ ร้ายกาจยิ่งนัก ที่กำลังก่อความยุ่งยากมากมายแก่สังคม เพราะความไม่รู้ (โง่) ต้นสายปลายเหตุ ทั้งผู้เสพย์และ ผู้ผลิตยาเสพย์ติดนั้นๆ ทั้งผู้จะปราบปรามด้วย จึงนับวันจะยุ่งยากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณเรื่อยๆ ไป **น่าจะได้เรียนรู้เรื่องของ "กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน" หรือ เกี่ยวกับด้าน "จิต" กันเสียบ้าง** มิฉะนั้นจะเดือดร้อนไม่มีทางเพลาลงได้เลย มีแต่จะรุนแรงขึ้น **เพราะการติดยาเสพย์ติดก็คือตัว "จิต" นั่นเองแหละ ที่สำคัญยิ่งกว่าด้านกายด้านวัตถุ**

ที่ก็มากล่าวถึงว่า เมื่อผู้ทำตนไปสู่ความดับได้จน "สลบ" แล้ว หรือ ถึงซึ่ง "สมาบัติ" แล้ว (ตามสภาพแห่งความเป็น "สมาบัติ" ที่เขากำหนดหมายเอา) จะถึงขั้นแข็งที่ออยู่ ก็ตาม พวกทำ "นิโรธ" แบบเล่นฌานหลับตา หรือ พวกสะกดจิตจะสั่งตนเอง หรือ จะตั้งเจตนาไว้ ก็ดี หรือ แม้จะไม่ได้ตั้งล่ะ แต่เคยรู้ เคยเห็น

เคยหัด เคยซับซาบมาแต่ปางใดๆ หรือ ซับซาบด้วยญาณวิถีใดๆ ก็ดี ล้วนเรียกว่า "ยึด" หรือ "อุปาทาน" ทั้งสิ้น จะอ่อนระทวยอยู่ก็ตาม คือ บางทีก็ไม่มีเจตนาจะให้ร่างแข็งทื่อ มันก็จะอ่อนระทวยไป เมื่อจิตส่วนหนึ่งไม่เข้าไปทำงานบังคับกายให้แข็งทื่อ แต่ก็เรียกว่า "นิโรธ" (อสัญญี) หรือ เป็นความดับ เป็นการสลบ หรือ เป็นสมาบัติ (ตามที่เขาหมาย) แม้จะเป็นผู้ที่กำลัง "เมา" ยาเสพย์ติดจัดๆ ก็คือ ผู้ที่กำลังอยู่ในสภาพ "ดับ" หรือ สลบเหมือนกัน เอากันเพียงเมา "เหล้า" ก็ได้ หรือ จะลองจริงๆ แค่ "บุหรี่" ก็ถึงสลบ ถึงดับได้ ถ้าฤทธิ์มันแรงพอ มากพอ ประสาทของผู้นั้นยังต้านทานไม่ได้

ผู้อยู่ใน **"สมาบัติ" หรือ ผู้กำลังสลบ** *มันไม่มีความรู้ตัวเองทั้งหมด มันไม่รับสัมผัสสภาวะที่นอกเจตสิกที่ตนหลงของตนนัก* มันก็คือ "หลับ" นั่นเอง **แต่หลับชนิดพิเศษยิ่งกว่าการหลับธรรมดา** สามัญสำนึกแห่งจิต กับ จิตใต้สำนึก มันทำงานไม่สืบต่อ ไม่รับส่งต่อช่วงงานกันแล้ว เรียกว่า ขาด "สันตติ" ซึ่งขาดอย่างไร้ "สติ" ไร้ "ปัญญา" คือ ไม่มีความเข้าใจอันถ่องแท้อยู่ใน "จิต" ว่า อะไรคือ "ดี" อะไรคือ "ชั่ว" เลย สั่ง "จิต" ไปทางดีไม่เป็น ดังนั้น ผู้ใดมีกิเลสตัณหาอุปาทานผสมผเสอยู่ใน "จิต" และ ยังดิ้นแรงออกไปทำงานได้ ยังไม่หยุดสนิท ยังไม่นิ่งสนิท มันก็จะวิ่งออกไปทำงานอยู่ ตามอำนาจความดิ้นรนของ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน นั้นๆ จริงๆ **จึงคือ "ผี" นั่นเอง ทำบทบาท กรรม กิริยา นั้นๆ อยู่**

"เจ้าตัว" บางคน ก็จะ "รู้" อยู่กับอารมณ์วิถีจิตของเขา บางทีรู้ชัดเจนเหมือนคนเป็นๆ ปกติธรรมดา ก็ได้ แต่ไม่มีความสามารถสั่ง "จิต" ของตนได้เลย นอกจาก **"อุปาทาน" ที่มีกิเลส–ตัณหาร่วมอยู่ด้วย** จะเป็นตัวสั่ง แล้วก็ทำตามแรงกิเลสแรงตัณหา นั้นๆ (เพราะไม่เคยเรียนรู้กิเลส–ตัณหา โดยเฉพาะ "อุปาทาน" ให้ชัดเจนก่อน และไม่เคยฝึกการฆ่า การทำลาย การดับกิเลส–ตัณหามาเลย)

ดังนั้น กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ("สังขาร์กัง" ตัวสำคัญ) มันจะชักจูง ชี้ชวน ลากให้เป็นไปอย่างไร ก็จะเป็นไปตามมันทุกประการ ตนไม่มี "อิสระ" แต่กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน สิ กลับเป็นใหญ่ แสดงบทบาทเต็มที่อย่าง "อิสระ" นี่เองเรียกว่า ถูกพญามารครอบงำไว้แล้ว

หรือ ถูกพญามารตรึงไว้แล้ว ไม่รู้ดีรู้ชั่ว ที่ถูกที่ควร ตามชั้นตามฐานะ ตามกาละเทศะ รู้แต่ ตาม "อุปาทาน" และ "ตัณหา" จะพาจิตไป ก็เรียกว่า คน ผู้นั้นคือ **ตัวตัณหา ตัวอุปาทาน แท้ๆ** บางคน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เลยทีเดียว นั่นเอง **บางคนไปสวรรค์ที่ตนรักตนยึดตนชอบ บางคนไปนรกที่ตนเคยยึดเคยถือ เคยเชื่อ (ล้วนคือ "ภวตัณหา")** ทั้งๆที่ บางคนกลัว ไม่อยากไป แต่มันมีจิต "อยากรู้" ตัวหนึ่ง บงการอยู่ เรียกมันว่า "อสังขาริกัง" ซึ่งตามจริง ผู้ยังมีจิตแค่ "อเหตุกะ" ก็จะยังไม่สามารถ*รู้จิตตัวอยู่เบื้องในลึกๆ ที่เป็น "มโนปุพพังฯ" แท้ๆ ตัวนี้* เพราะที่จริง "อสังขาริกัง" มันก็ไม่มี มันเป็นเพียงชื่อเรียก (บัญญัติ) สำหรับผู้ยังไม่รู้เท่านั้น เนื่องจากมันดูเหมือนทำอะไรไปได้โดยไม่มี "จิต" ใดสั่งจิตใดกระตุ้น **แต่แท้จริงที่สุดนั้น จะทำอะไรโดยไม่มี "จิต" สั่งนั้น ไม่ได้เลย** (ถ้าผู้ใดนึกถึงพุทธพจน์ ข้อ "มโนปุพพังคมาฯ" กับ "เย ธัมมา เหตุปปภวาฯ") ภูมิขั้นผู้มีความรู้ขั้นหนึ่ง ก็ต้องอนุโลมเอาง่ายๆไปก่อนว่า มันมีการทำ หรือ มีสิ่งเกิดโดยไม่มีเหตุ ก็เลยตั้งภาษาตัวหนึ่งว่า **"ไม่มีอะไรเป็นเชื้อกระตุ้น" (อสังขาริกัง)** ประกอบไว้อีกคำหนึ่ง สำหรับผู้ยังไม่สามารถซับซาบได้จริงๆ ก็แบ่งภูมิ แบ่งชั้นไว้ ด้วยภาษาเป็นบัญญัติกันเท่านั้นเอง เนื่องจากมันละเอียดลึกซึ้ง มันยากเกินภูมิคนธรรมดาชั้นนั้นจะ "รู้" ก็ตั้งบัญญัติคำสรุปไว้เป็นชั้นๆ เป็นตอนๆ ตั้งต่างว่า จบลงแล้ว หมดเหตุหมดปัจจัยแล้ว ว่างั้นเถอะ ! เหมือนเด็กเล็กๆ เรียนรู้จำนวน ก็หัดนับ ๑ ถึง ๐ หัดเรียนรู้วิธีบวกกับลบ ก็สมมุติว่า จบกันนั่นเอง **แต่สำหรับผู้ที่สามารถ "รู้" ได้กว่านั้น เขายังมีมากกว่านั้น เป็น "อนันตัง" ทีเดียว** แต่นั่นแหละสำหรับในที่นี้ เรากำลังกล่าวถึง "จิต" ผู้เสพย์ติด ที่ยึดอารมณ์ชอบ อารมณ์อยากของตน มันต่างก็ดิ้นรนท่องเที่ยวไปตามอุปาทาน ตามแรงแห่งอนุสัยอาสวะของแต่ละคน เขาก็คือ ผู้ "ไม่รู้" โดยตรง และต่างคน ก็ต่าง "ยึด" ต่างหลงภูมิ หลงเสพย์อารมณ์ที่ตน "อยาก" โดยตนยังไม่หยั่งรู้ความแท้จริง(สัจธรรม) ถึงความแท้จริงนี้ ตนจึงคือ พวก "ศิลปเปลือย" หรือ "กิเลสอิสระ"

บางคนก็ยึดเอาการไม่ไปไหนอยู่ว่างๆ วางอารมณ์ เบาสบาย ก็มี นั่นเรียกว่า **เสพย์ "อากาสานัญจายตนะ"** บางคนปล่อยอารมณ์ไปสู่จุดที่ตนชอบที่สุด จะเป็นแดนไหน ภพไหน แบบไหน อย่างไร เขาก็จะบั่น จะเสกสรรสร้างเอาทั้งสิ้น มันทำได้อย่างสะดวกมากต่อนั้น เพราะมันวางโลก วางความกังวล วางความดีความเลว วางความรับผิดชอบใดๆหมดสิ้นจริงๆ แม้แต่ร่างกายของตน จึงจัด "จิต" ของตน หรือ สะกด "จิต" ตน ให้อยู่ในขอบเขตที่ตน "ยึด" ตนอร่อย ตนพอใจจะเสพย์ หรือ พอใจจะ "เสวย" นั่นเอง

อาการอย่างนี้ หรือ สิ่งที่ทำให้แสดงอาการอย่างนี้ บาลีว่า **"นิโคตะ"** ที่ไปเป็นภาษาฝรั่งที่ว่า **"นิโคติน"** หรือ **"นิโคติก"** นั่นแหละ แปลว่า **"ไม่ไปกับโลกแล้ว"** หรือ **"ไม่เอากับโลกแล้ว"** เพราะโลกที่ต้องยึด ต้องถือ ต้องอยู่ใต้ขอบเขตขอบข่าย ของศีลธรรม ของสังคม ของจารีต–ประเพณี–วัฒนธรรม และของกฎหมายนั้น จะทำอะไรๆ ก็ไม่ได้สมกับความโลภความอยากเอาเสียเลย มันจึงมีแต่ "ทุกข์" *ท่าผู้ที่ "ไม่ไปกับโลกแล้ว" โดยใช้ฤทธิ์ของ "นิโคติก" นี้ เขาไม่รู้อย่างนี้หรอกนะ !* แต่เขามีอาการอย่างนี้อยู่ที่เดียว หรือแปลว่า **"เลือกเอาตามที่ตนชอบ" หรือ "ไม่ออกจากเขตที่ตนจำกัดให้แก่ตน"** ก็คือ กิเลส–ตัณหา–อุปาทานของตน ชอบ–ยึด–รักอย่างไร ก็จะสิงสู่อยู่กับการกระทำนั้น อารมณ์นั้น ทำได้อย่างไม่กลัวไม่เกรงด้วย

เรื่องใช้ยาเสพย์ติด ทำ "สมาบัติ" ทำ "นิโรธ" ให้แก่ตนนั้น เป็นการกระทำที่ร้ายกาจ เพราะมันไม่ได้เดินเข้าหา "จิต" อันหมายจะสงบอย่างเดียว มันมีแต่ "ความไม่รู้เหตุไม่รู้ผล" มันทำตนให้ไร้ความรับผิดชอบในโลก วางโลกข้างนอกตนให้เกลี้ยง เหมือนโลกนี้มีแต่เราเป็นใหญ่ แล้วก็หันเข้าหา "อุปาทาน" คือ สิ่งที่ตนยึดว่า "สุขที่สุด" เท่าที่ตนผังไว้ในสันดาน (อนุสัย) และจะทำอย่างไม่กระดาก อย่างกล้าบ้าบิ่น ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระเทือนถึงผู้อื่นคนอื่นอย่างร้าย โลกจึงเดือดร้อนเพราะเหตุนี้ ดังจะได้เคยรู้เคยเห็นพฤติการณ์ของคนพวกนี้มาแล้ว ที่เป็นภัยต่อสังคม หรือ แม้ทำกับตนเอง ขนาดเสพย์เข้าไป ได้ที่แล้ว ก็เอามีดกรีดเนื้อตัว เล่นเลือด เล่นแผลเหวอะหวะของตนเอง แล้วเขาก็เป็นสุข ก็มี นี่แหละ พวกทิ้งได้แม้แต่กาย

หรือ จำพวกดีที่สุด ก็เสพย์อารมณ์ "พรหม" เช่นเดียวกันกับผู้ทำ "สมาบัติ" ทางจิต คือ อยู่เฉยๆ ว่างๆ งานการไม่รับผิดชอบ โลกจะไปอย่างไรก็ไม่สำคัญ ฉันไม่มีโลก ไม่ห่วง ไม่รับรู้อะไรใคร ถึงรู้ก็เฉยๆ วางหมด ไม่เข้าใจว่า ควรจะทำสิ่งที่ดี คืออย่างใด ควรจะช่วยผู้อื่นอย่างไร ไม่เอาทั้งนั้น ก็อยู่ในประเภทเชิงเดียวกันกับ พวกเสพย์ "อภิสัญญานิโรธ" และพวกติด "สุข" แต่เป็นแบบ "อรูปฌานลืมตา" คือ **พวกเห็นทุกอย่างเป็น "ความว่าง" เป็น "ของว่าง" เหมือน "อากาศธาตุ" ทั้งนั้น ไม่มีอะไรจริง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตนเราเขา อะไรก็ไม่มีอะไร ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น แม้จิตของตนก็ว่างๆ ไม่ยึดอะไรเลย ไม่สำคัญมั่นหมายสิ่งใดเลย ไม่ทำประโยชน์แก่ใครเลย จะเสวยแต่ความวางเฉย ความว่างๆที่ตนได้ตนมี ไม่ยอมรับ "สมมุติ" ในโลกเอาเลย ทั้งๆที่ตนก็ยังอยู่ในโลก แถมยังต้องเป็นภาระแก่โลกแก่สังคมอยู่ด้วย ก็เป็นการเห็นแก่ตัวที่สุด และที่แท้ ตนก็ยังเสพย์ "สุข" คนพวกมี "ทิฏฐิ" มีความเห็นอย่างนี้แหละ คือ ผู้เป็นภาระต่อสังคมอย่างร้ายกาจ**

พวกฤาษีชีไพร หรือ ผู้ที่ผิก "สมาบัติ" เข้าไปเสพย์อารมณ์บัสสัทธิ–อุเบกขา–นิโรธ จน "จิต" ยึดมั่นเห็นดีว่า "อุปาทาน" หรือ จนมีแดนเกิด แดนอยู่ อันเยี่ยมยิ่ง มีนิวาสอันยอดเยี่ยมที่สิงสู่สมใจ (อภินิเวสายะ) ในอารมณ์สงบ อารมณ์เฉยๆ อารมณ์ไม่รับรู้ พวกนี้ก็จะ "เสวยแต่สุข" แบบนี้จริงๆ เป็นคนได้ประโยชน์ตน หลงประโยชน์ตนฝ่ายเดียว ชื่อว่า เป็นผู้เห็นแก่ตัวชัดๆ โดยแท้จริง ซึ่งเดี๋ยวนี้ "พุทธศาสนา" กำลังถูกกล่าวหา ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นลัทธิที่ทำให้คนกลายเป็นคนประเภทนี้ อันไม่เป็นความจริงเลย แต่ที่ต้องเป็นเช่นนั้น ก็เพราะ**บรรดาคณาจารย์ ผู้ "ไม่รู้จริง" อวดกล่าว อวดสอน** ติชลุมโมเมยืนยันอธิบายกันอย่างไม่ตรงจุด และ ไม่ละเอียดถี่ถ้วน คนจึงพากันเข้าใจผิดไปหมด แม้ผู้เป็นพุทธมามกะเอง ขนาดเป็นผู้ที่เห็นๆกันว่า "มีปัญญา–มีความรู้ทางพุทธศาสนา" เอาเสียด้วย ก็ยังอุตส่าห์ทำให้พากันหลงผิด เข้าใจเพี้ยนไปยึดเอาว่า ลักษณะของพวกฮิปปี้ พวกเสพย์ติด

อารมณ์พรหม ที่ยังไม่ทิ้งแม้แต่อารมณ์กามนี้ เป็นพวกมี "จิต" มีอารมณ์เช่นเดียวกันกับพระพุทธเจ้า *จนกล้าตู่ว่า พระพุทธเจ้าก็เป็นฮิปปี้!* นั่นก็เพราะ คำสอนที่**เป็นการอวดอุตตริมนุสสธรรมของคณาจารย์**ผู้ยังไม่รู้จริง นั้นหนึ่ง เพราะนักธรรมผู้กล่าวตู่นั้น **เป็นนักคิดนักคาดคะเนเดาเอา (ตักกี โหติ วีมังสี)** ตามคำสอนคำกล่าวต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมา เป็นเพียง "ตรรกะ" **ไม่ใช่ญาณปัญญาที่เกิดเพราะภาวนามยปัญญาแท้** อีกหนึ่ง

ที่ถูกต้องแท้จริงนั้น "พุทธศาสนา" นั้น ลึกละเอียดสูงส่ง ยิ่งกว่าที่พากันหลงเข้าใจผิดๆ เพี้ยนๆ นี้ อยู่อีกมาก ผู้ยังไม่รู้จริง ขออย่าได้ทำลายศาสนาของตนเอง ด้วยความโง่ของตนเองเลย

แต่ถึงกระนั้นก็ดี แม้พวกนั่งหลับตาทำฌานสมาบัติ เขาจะติด "สุข" แบบเฉยนิ่ง เมื่อเขาอยากเสพย์อารมณ์ว่าง อารมณ์สุขของเขา เขาก็ยังทำเอาเองได้ ทำเมื่อใด ก็ได้ โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุ ก็ดีหน่อย ค่อยยังชั่ว **ไม่เปลือง ไม่ยากเย็น ไม่เป็นเรื่องยุ่งหนักข้อไปถึงขั้นเบียดเบียนสังคม แก่งแย่งสังคม และผลาญวัตถุ ก่อความอลวนให้แก่สังคม** พวกที่ต้องอาศัยยาเสพย์ติด วัตถุช่วยตน ให้ขึ้นไปเสพย์สวรรค์ นั่นสิ มันร้ายกาจ มันต้องดิ้นรนหา "วัตถุ" นั้นๆ มาทำให้เกิด "สภาพจิต" แบบที่ว่านี้ หรือคือ ต้องหายาเสพย์ติดนั้น มาเสพย์ มาเป็นอุปกรณ์ พาไปสู่แดนสุขแดนวิมานของเขา เสพย์แล้ว **ยังกลายเป็นคนร้าย เพราะอำนาจกิเลส–ตัณหาที่เป็นไปในทางไม่สงบ ขนาดถึงผู้อื่นเดือดร้อน ก็เกิดตามมาอีก**

คนพวกนี้ (ที่เสพย์ยา) กับ คนพวกที่มี "ทิฏฐิ" มี "ความเห็น" เห็นแก่ตัว โดยหลงยึดว่า ทุกอย่างว่าง อะไรๆ ก็เป็นของว่าง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ไม่มีเราไม่มีเขา เกินเลยออกไปนอก "ปรมัตถสัจจะ" (คือ จิตของตนเฉพาะตน) *แบบไม่รู้แจ้งรอบ ไม่มี "ญาณทัสสนะ" หรือ "พุทธวิชชา" แท้ๆ คือ ไม่รู้ถึง "สมมุติสัจจะ" ว่า ก็เป็นความจริง*

เป็นสิ่งมีจริง เป็นคนเป็นสัตว์จริง ตามสภาพที่ "ตั้งอยู่" จริงของเขา อันมี "กาล" แล้วคนพวกนี้ ก็ไปตีราคาเขาเป็น "สูญ" (พวก "แก่สุญญตา") ไปหมด คนพวกนี้แหละที่เป็นภัยต่อสังคมร้ายกาจมาก โดยความไม่รู้ ใน "ความจริง ๒ สถาน" คือ สมมุติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ อย่างชัดแท้ ลงตัวถูกตัวตน กันจริงๆ

หากเป็นพวกติดสงบ ติดนิ่ง ยึดความหยุด รักความเฉยๆ (เช่น พวกหลงเสพย์ "ภวตัณหา" หรือ หลงเสพย์ "ฌานหลับตา" เพียงอย่างเดียว) ก็ยังดีค่อยยังชั่วกว่า **พวกยังหนักใน "กามตัณหา" (เพราะแม้ "ภวตัณหา" ก็ยังมีอยู่ด้วย) ซึ่งเสพย์กามอยู่อย่างไม่รู้ตัวรู้ตน แต่สัปดนไปตีราคาวัตถุอื่น หรือ สัตว์อื่นใน "กามภพ" เขาเป็นสูญ** เพราะพวกเสพย์ "ภพ" (ภวตัณหาอย่างเดียว) นั้น เสียประโยชน์ของตน เท่านั้น เพียงชั้นเดียว **ส่วนพวกเสพย์ "กาม" (กามตัณหา) นั้น เสียทั้งประโยชน์ตน (ในทางละหน่ายคลาย) ทำลายทั้งของอื่นผู้อื่นนอกตัวนอกตนด้วย ไม่ว่าจะเป็น "วัตถุ" หรือ "จิตใจ" ของเขาอื่น**

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม **ยาที่ว่านี้** *(พวกนิโคติก ทั้งหลาย หรือ อื่นๆ ที่เขาก็จะไม่เรียกว่า เป็นพวกนิโคติก นิโคตีน กันหรอก เพราะมันมีขนาด มีฤทธิ์ มีเชิงเพี้ยนๆ กันไป ก็ตั้งบัญญัติเรียกต่างๆ กันไปหลากหลาย เป็นทั้งเชิงกระตุ้น ส่วนหนึ่ง และ ระงับส่วนหนึ่ง เช่น คาเฟอีน แอลกอฮอล์ มอร์พีน เฮโรอีน เซโคบาร์บิทาล แอมเฟตามีน โคคาอีน และ เททราไฮโดรแคนนาบินอล ทั้งหลาย ตลอดจน แวเลียม โคโรฟอร์ม อีเทอร์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลทำให้ "จิต" เข้าสู่อารมณ์ เปิดอย่างหนึ่ง ปิดอย่างหนึ่ง อยู่นั่นเอง)* มันทำลายประสาท ทำลายทั้งสุขภาพ ทำลายทั้งอายุ เพราะมันฤทธิ์แรง ฤทธิ์เร็ว (ถ้าจำเป็น หรือ นานๆ ใช้ที เป็นเรื่องถูกเรื่อง ก็เป็นประโยชน์) ทางนักวิทยาศาสตร์รู้ดี เข้าใจดี ถึงฤทธิ์ร้ายของมัน จึงช่วยกันป้องกัน แต่คนขี้โลภ ที่มีปัญญารู้ใน "ธาตุ" ในเคมี ในสารพวกนี้ มันมีเหมือนกัน จึงแอบลักลอบปรุงให้**แนบเนียน ให้ง่ายให้สะดวกในการเสพย์ ทั้งพยายามให้แรงขึ้นๆๆ ด้วย** เพื่อมอมเมาคนให้ติด ให้ยึด (เป็น "ที่พึ่ง" อันไม่เกษม) ให้หลงไปนำมา "เสพย์"

ให้หนักยิ่งขึ้น พวกขี้โลภใจบาปเหล่านี้ ก็ทำเป็นสินค้า ราคาสูง เพราะทุกประเทศย่อมรู้ดีว่า เป็นยามหาภัย จึงลอบทำ แอบทำกัน ห้ามไม่ฟัง มันล้วนเป็นบาป ที่เนื่องมาจาก**ความไม่รู้ ไม่เข้าใจบาป บุญ คุณ โทษ อะไรเลย เอาเสียจริงๆ** บ้านเมืองที่เจริญด้านวิทยาศาสตร์ด้านวัตถุ คือ อเมริกา และ ยุโรปเดือดร้อนเรื่องนี้กันมาก เพราะคนยิ่งแก่งแย่งกันดำรงชีวิต ก็ยิ่งทำบาปกันได้มาก **ทำได้ทั้งๆที่รู้ว่า ไม่ดี(ชั่ว) เป็นบาป นี่แหละ จึงทุกข์มาก แต่เขาไม่รู้จัก "ทุกข์อริยสัจ" กัน** เขาก็เลยมีแต่ดิ้นรนหาทางออก ยาเสพย์ติดก็จะช่วยบำบัด "ทุกข์" เช่นว่านี้ได้ ชั่วคราว **แล้วเขาก็ยึดเอา"สุข"ในลักษณะนี้ เป็น"สรณะ"** ผู้เจริญทางวิทยาศาสตร์ก็ยิ่งผลิต เพราะผลิตได้ ผลิตเป็น นี่ ? ยิ่งโลภในเงิน ก็ยิ่งทำออกขาย คนไม่รู้ ก็ยิ่งติดความทวีคูณด้วยปฏิภาคเพิ่มพูนอย่างนี้ จึงสูงขึ้นๆ ไม่หยุดยั้ง และจะนับวันเดือดร้อนยิ่งๆขึ้นไปอีก เนื่องจากเขาไม่รู้จุดเช่นนี้กัน คือ ไม่รู้ไม่เข้าใจ "ภวตัณหา" *(เป็นสำคัญ และ ทั้ง "กามตัณหา" เขาก็ไม่รู้)* ซึ่งหลงเป็น "แดนเทวดา" หรือ "แดนพรหม" แดนเสวยความสมใจได้ง่ายๆ แดนเสวยธรรมารมณ์ แดนเสพย์สุขชนิดแรงอย่างหนึ่ง อันมีต้นเหตุมาจากความเจริญทางเคมีวัตถุวิทยาศาสตร์ของเขา นั่นเอง จึงไม่มีใครชี้โทษ กล่าวภัย เช่นนี้ สู่กันฟัง

ทางเอเชียนั้น มีการ "นั่งสมาธิหลับตา" แก้ไขผ่อนคลายได้บ้าง เรื่องยาเสพย์ติดดั่งว่านี้ จึงจะไม่รุนแรงเดือดร้อนเท่าทางอเมริกาและยุโรป การนั่งหลับตาสมาธิ จึงแก้ไขช่วยบรรเทา ไม่ให้ผู้ติดยาเสพย์ติดมากขึ้นได้ เพราะเป็นแกนเดิม ที่ช่วยเสพย์ติดเดิมไว้ ดังนั้น การเสพย์ติด "นั่งสมาธิหลับตา" จึงสามารถช่วยผู้เสพย์ติด ยาเสพย์ติด ทั้งหลาย ให้เหหันมาเสพย์ติดในแนวทางนี้เสีย ก็เป็นไปได้ และก็เป็นการช่วย ทั้งบำบัด และช่วยทั้งบรรเทาจริงๆ ได้บ้าง ดังนี้

แต่กระนั้นก็ดี ผู้หลับตาสมาธิเสพย์แดนพรหมได้ มันก็ยังไม่ใช่ "โลกุตตระ" (แดนที่พ้นโลก) มันก็ยังเป็น "ภวตัณหา" อยู่นั่นแหละ สำหรับผู้ปรารถนาจะมุ่ง "นิพพาน" จึงจะต้องทำความเข้าใจให้ดี

ยิ่งไม่รู้จัก แม้จากคำบอกเล่า อ่าน เรียน(ปริยัติ)มาก่อนแล้วล่ะก้อ ยิ่งจะ "ติด" มันแน่นหนึบเหนียวหนักจริง ๆ **จึงขอเตือน นักเสพย์ติดทั้งหลาย ทั้ง "ผู้-เสพย์ติดยา" ทั้ง "นักนั่งหลับตาสมาธิ" อย่าหลงใหลแดนที่ไปเสพย์ติด ชนิดที่โลกเขากำลังติดกันงอมแงม นี้เลย มันทำให้โลกเดือดร้อน เพราะมันทำให้คนหมดสมรรถภาพ และทำคนให้กลายเป็นคนขี้เกียจ มันทำให้โลกเป็นง่อย บั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของโลกชัด ๆ** พระบรมศาสดาของเรา อุตส่าห์ยืนยันไว้นักหนาว่า *"ธรรมเหล่าใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน และเป็นไปเพื่อความกำหนัด ติดยึด ย้อมใจนั้น ธรรมเหล่านั้น พึงรู้ว่า ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอน ของพระศาสดาองค์สมณะโคดมเป็นอันขาด"* เพราะพระองค์ทรงสอนให้ "วาง" ไม่ให้ยึด ไม่ให้มัวไปเมา หลงติด กำหนัดใคร่ในอะไร ไม่ว่ากาม ไม่ว่าภพ ไม่ว่ารูปธรรม หรือ อรูปธรรมใด ๆ ไม่ให้เสพย์จริง ๆ แต่ต้องมี "ปัญญา" จะต้องเข้าใจความถูกต้องอันสลับซับซ้อนซ่อนซ้อนในโลก ให้แท้

ดังนั้น "การดับสนิท" ใดๆ ที่ดับอย่าง "ไม่รู้" ดับอย่างเต็มไปด้วยโมหะ (เนื่องจากมีแต่หลงเสพย์สุข) ดับอย่างไม่มี **"สติ" อันเป็นสัมโพชฌงค์ (สัม-โพชฌงค์** ซึ่งแปลว่า ประกอบพร้อมไปด้วยองค์ธรรมที่จะได้ตรัสรู้บรรลุนิพพานแท้ ๆ) ไม่มี **"ธัมมวิจัย" (สัมโพชฌงค์)** เอาเลย แล้วมันจะเอนเอียงเข้าหาการ "ตรัสรู้" หรือ เอนเอียงเข้าไปเป็นผู้มี "ปัญญา" มารู้ มาแจ้ง สิ่งต่างๆ ธรรมต่างๆ จนเป็นผู้แทงทะลุ "อริยสัจ" ได้ยังไง ? (มันไม่ดำเนินไปตามหลักโพธิปักขิยธรรมที่พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนเสียแล้ว) นอกจากจะจมอยู่ในสภาพ "ผู้เสพย์" ผู้กำลังเป็น "โลกิยะ" เป็นสัตว์โลกที่กำลังหลงโลกิยรสเต็มตัว (คือ พรหมผู้รื่นรมย์เหลือล้นในธรรมารมณ์นั้น ๆ) ก็ติด ก็ยึด ก็อยากเสพย์ยิ่งขึ้นตะพึดไปเท่านั้นเอง

"ปัสสัทธิ" (ความสงบ) นั้นก็ดี "อุเบกขา" (ความเฉย ๆ ความวาง) ก็ยิ่งดีกว่าขึ้นไปอีก ยิ่ง "นิโรธ" (ความดับสนิท) ก็ยิ่งสงบเรียบร้อยราบรื่นสนิทใหญ่ **แต่เราเพียงให้รู้แจ้ง ทำให้เป็น ทำให้ได้ ที่จิต จนรู้ชัดแจ้ง ชัดในตัวตนของเรา (สัจฉิกรณะ)**

โดยเฉพาะ "นิโรธ" ต้องทำให้ถูกเป็น "นิโรธอริยสัจ" จึงจะเป็น "นิพพานแท้"

"นิโรธอริยสัจ" มันคือ การวางขาด หรือ ดับกันเฉพาะ **กิเลสหยาบ–กลาง–ละเอียด** ลงได้ที่ "จิต" สนิท อย่างรู้ตัว รู้สภาวะของ "สมุทัยอริยสัจ" (คือ ถึงขั้น "อุปาทานขันธ์") วางเดี๋ยวนี้ ว่างเดี๋ยวนี้ ทันที ในขณะลืมตาโพลง ๆ ทำงานอื่นอยู่ก็ได้ด้วย จึงไม่ใช่ "นิโรธ" ที่จะนั่งหลับตาสร้างเอา ถึงจะได้ "นิโรธ" แล้วก็ไปหลงติด หลงยึดเป็นชีวิตจิตใจ "เสพย์ติด" ไม่ยอมจากออกมาสู้หน้าผู้คน ไม่ยอมทำงานใด ๆ อย่างนั้น เป็นอันขาด **นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดาองค์พระสมณะโคดมของเราจริง ๆ** ขอให้ทำความเข้าใจดี ๆ ศาสนาพุทธถูกตู่ว่า เป็นศาสนาที่ทำให้คนล้าหลัง เป็นศาสนาทำให้คนไม่เจริญก้าวหน้า ก็เพราะ*คนผู้ไม่รู้แท้ ไม่เข้าใจจริง และแถมประพฤติ "เสพย์ติด" ขี้เกียจสันหลังยาว ใน "อุปกิเลส" ต่าง ๆ นี่จนไม่เงยหูเงยหัวให้เขาเห็น* นั่นเองแหละ ไม่ใช่อื่นเลย แล้วก็เอาอย่างกัน สุดท้าย ก็พากันมาติดยึดอยู่แค่นี้ หนักเข้าก็เลยเหมาเอาว่า **แค่นี้นี่แหละจบแล้ว สูงสุดแล้ว** ศาสนาพุทธเลยเหลือกุด ๆ อยู่เท่านี้แล้วจริง ๆ ตามความเห็นความเข้าใจของคนส่วนมาก

สรุปแล้ว "การดับสนิท" จึงมี ๒ นัย *"การดับสนิท" ที่มีสติสัมปชัญญะ มีการรู้ดี รู้ชั่ว รู้ความควร รู้ความไม่ควร แล้ว "ดับชั่ว ดับความไม่ควร ให้สนิท" ด้วยปัญญาอันยิ่ง และดับชั่ว ดับความไม่ควรนั้น ใน "จิต" ของตนเองด้วย จึงจะเรียกว่า "นิโรธอริยสัจ" และ เป็น "นิโรธสมาบัติ" ของพระอริยะเจ้า แบบพุทธของพระสมณะโคดมแท้ ๆ มีได้ในคนเป็น ๆ ที่มีบทบาทเยี่ยงคนอยู่ปกติดี ๆ นี้* ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาดับจิตเข้าสู่ "อากิญจัญญายตนะ" และที่สุดดับเข้าไปจนเป็น "อภิสัญญานิโรธ" (อสัญญี) ถ้าอย่างนั้น ยังไม่ใช่ดับ "สังขาร" หรือ ตัดต้นทางแห่งทุกข์อย่างถูกต้อง เป็น "ปฏิจจสมุปบันธรรม" คือ ไม่ใช่การปฏิบัติอย่างรู้แจ้งใน "ปฏิจจสมุปบาท" เลย การดับแบบ "อภิสัญญา-นิโรธ" นั้น จะเรียกว่า เป็น "การดับ" สนิท ก็เรียกได้ ดังได้อธิบายมาแล้ว

แต่มันไม่เหมือนกับการ "ดับสนิท" แบบ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" ซึ่งมันมีความ "รู้ชัด" ในปัจจุบันธรรม ต่างกัน อย่างหน้ามือเป็นหลังมือเลยทีเดียว สำหรับผู้รู้ได้เห็นได้ เพราะ **อย่างหนึ่ง มันคือ ความมืด-ความไม่รู้อะไรเลย ส่วนอีกอย่างหนึ่ง มันคือ ความสว่างแจ้ง-ความรู้ชัดรู้ยิ่งอยู่ตลอดทะลวงทะลุโล่ง**

"นิพพานธาตุ" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา นั้นคือ "ความรู้แจ้งเห็นจริง" คือ สภาวะ "ตรัสรู้" คือ สภาพที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่นอยู่ ผู้เบิกบานสดใส ไม่ใช่สภาพ "ดับรู้" ไม่ใช่สภาพ "ดับจิต" ไม่ใช่ "ความไม่รู้อะไรเลย" ไม่ใช่ "อากิญจัญญายตนะ" และไม่ใช่ "อสัญญีสัตว์" ไม่ใช่ "พรหมลูกฟัก" และไม่ใช่ผู้หลงมัวเมาเสพย์ธรรมารมณ์ยึดเป็น "สุข" ชนิดใดๆ เลยด้วย แต่เป็นพระอริยะเจ้าแท้ๆ ที่รู้แจ้งแทงทะลุขันธ์ ๕ และทำ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" กับขันธ์ ๕ ของตนเองได้ เป็นการ "ดับทุกข์" อย่างแท้ ในขณะที่เป็นคนเป็นๆ ลืมตาโพลงๆ รู้แล้ว เราก็จะสักแต่ว่า รู้จริงๆ รู้ให้ชัดเจนทุกเหลี่ยม ทุกมุมด้วย พร้อมทั้งรู้เหตุที่เกิดทุกข์นั้น รู้วิธีจะดับเหตุแห่งทุกข์นั้น และเมื่อต้องการจะดับให้สนิท ก็ดับ ก็วาง ก็ทำให้หมดไปได้จริงๆ ทันทีด้วย ทั้งไม่มีการหลง "ปรุง" จนเป็น "วิญญาณ" (วิญญาณัสสะ หรือ วิญญาณ-สัตว์โลกีย์) อย่างแน่ๆ และไม่ยึดมาเสพย์ มารู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ในตนด้วย ผู้มี "สัญญาเวทยิตนิโรธ" แล้ว จึงเป็นผู้รู้โลก ช่วยโลกอยู่กับโลกได้อย่างอาจหาญแกล้วกล้าร่าเริงได้อย่างแท้จริง ไม่หนีมุดหลบหัวซุกหัวซุนไปอยู่ไกลผู้คนที่ไหน (สำหรับผู้บรรลุแท้ๆ แล้ว) จึงเป็นประโยชน์แก่โลกได้ด้วย มากยิ่งด้วย

เพราะ เมื่อรู้แบบ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" คือ ให้สัญญาทำงานให้เต็มที่ แล้วก็เลือก "ดับ" ให้แม่นๆ ให้ถูกเข้า คือ **ไม่ให้ตนปรุงเป็นโลกีย์ต่อไปสำหรับตนจริงๆ** *แต่การจะ "ปรุงแต่ง" อยู่ ก็ปรุงได้ และพระอรหันต์ท่านจะปรุงจริงๆ ทว่า การปรุงในครานี้เรียกว่า* **"วิสังขาร"** คือ ปรุงอย่างยิ่ง

ปรุงอย่างพิเศษ ปรุงอย่างรู้ชัดว่า ยังมี"การเกิด"อย่างเข้าใจ"ความเกิด" เข้าใจ **"ความ คือ ตัวตน หรือ ไม่ใช่ตัวตน ที่เกิดนั้นๆ"** ปรุงอย่างแจ้งทะลุว่า อะไร คือ"ทุกข์"(ในขณะปรุง) อะไร คือ"สมุทัย" และ พร้อมที่จะ"นิโรธ"ได้ทันที เด็ดขาดทุกเมื่อ ถ้าจะนิโรธ(ดับ หรือ หยุด หรือ เลิก หรือ วาง) เพราะ แม้วิธีการ หรือ วิถีจะทำการดับ(มรรค) ท่านก็รู้แจ้งแทงตลอดสิ้นแล้ว

นี่คือ "วิสังขาร" (วิ แปลว่า ยิ่ง, พิเศษ หรือ แปลว่า "ไม่" ก็ได้) เป็นการปรุงด้วย"วิชชา" ที่รู้ในกุศลธรรม–อกุศลธรรมอย่างดี อย่างชัด อย่างถูกต้อง อย่างควรทำอยู่ ปรุงอยู่อย่างรู้*ประโยชน์สูง–ประหยัดสุด*ที่แท้จริง มิใช่ปรุงเพราะแรงกิเลสตัณหาที่ยังมีในตน และไม่ได้ปรุงเพื่อตนเสพย์ ไม่ได้ปรุงเพื่อตนสุข **เพราะท่านไม่เอาแล้ว"สุข" มันยังเป็นโลกธรรม หรือ โลกียธรรม จริงๆ ผู้ยังวางไม่ขาดแท้เท่านั้นที่ยังติด"สุข"** โลกที่ยังมีการ"เกิด"อยู่ มันมีแต่"ทุกข์"จริงๆ เราต้องรู้ให้ชัด แล้วก็หัดวางทุกข์ให้เป็น วางให้เก่ง วางให้เร็ว คล่องแคล่ว ชำนาญ รู้มันให้ชัด แล้ววางมันให้เร็วที่สุดให้ได้ แม้เราจะทำอะไร จะปรุงแต่งอะไร ก็ตาม ดังนั้น *"กิจ"ที่ได้ อันเนื่องมาจาก "สังขารธรรม"ของพระอรหันต์ ผู้ทำแล้ววางอย่างเก่งได้จริง อันคือ "วิสังขาร" นี้ จึงเพื่อประโยชน์แก่ปวงชน ประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นใหญ่ทั้งสิ้น* ดังนี้แหละ เป็น"ญาณทัสสนะวิสุทธิ" คือ เป็น"ธาตุรู้" ที่รู้รอบ รู้แจ้งอย่างบริสุทธิ์ ซื่อตรง ผุดผ่อง เที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงเบี่ยงเบนเข้าข้างใครเลย **แม้แต่ตัวเอง**(เพราะความเป็น"ตัวเอง"นั้น ท่านไม่มีจริงๆ) จึงเป็นผู้มี"ตัตรมัชฌัตตตาเจตสิก" คือ มีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง เป็นผู้มี"กายุชุกตาเจตสิก" และ"จิตตุชุกตาเจตสิก"แท้ๆ คือ กายก็ดี จิตก็ดี ของผู้นี้ เป็นไปอย่างซื่อตรง เหมือนเครื่องยนต์ชนิดทุ่น ทำงานโดยไม่มีจิตโลภะอะไรเลยแม้แต่น้อย มีแต่หน้าที่ผลิต หรือ ทำๆๆๆ เพื่อเป็นประโยชน์สูงที่สุด และแถมท่านยังรู้แจ้งในการประหยัดที่สุดเอาเองในตัว ยิ่งกว่าเครื่องจักรเครื่องยนต์ ที่เป็นเพียงวัตถุอกด้วย กายท่านก็ยังทำงาน จิตท่าน ก็ยังทำงาน ช่วยโลก สงเคราะห์โลก เป็นครูให้แก่โลก โดยไม่รับค่าจ้างด้วย จนกว่ากายจะแตกตายไป

จะเห็นได้ว่า โดยแท้จริงแล้ว "จิต" ของพระอรหันต์นั้น เมื่อบรรลุได้ "ผลจิต" จนครบสุดยอดแล้ว "จิต" ของท่าน ในขณะที่ยังไม่ตาย สิ้นลม ขันธ์แตก ธาตุดับ เป็น "อนุปาทิเสสนิพพาน" ลงไปแท้ๆ นั้น นามขันธ์ทั้งหลาย(จิต)ก็จะคงทำงาน 'เกิด–ดับ'ๆ มีตัวตนสภาวะ แต่เป็น "ตัวตน" ที่ไม่มีการยึดว่า เป็นตัวเอง เป็นตัวเรา เป็นของเรา อะไร จริงๆ และ "จิต" ทุกดวง ก็อยู่ในหมวดของ "กามาวจรจิต" นี่เอง (ที่ในตำรา "พระอภิธรรม ๙ ปริเฉท" ซึ่งเขาเรียนกันอยู่นั่นแหละ) ในขณะที่ยังไม่ตาย ก็จะมีการ "อวจร" หรือ เป็นไปดำเนินอยู่ แต่ทว่า มีเพียง "กามาวจร-โสภณจิต" ทั้ง ๓ คือ มหากุศล – มหาวิบาก – มหากิริยา นี่แท้ๆ อีกทั้งเป็น "โสภณเจตสิก" อยู่ถ้วนทั่วด้วย *(ชื่อต่างๆ ที่กล่าวถึงมา ๖–๗ ชื่อ ทั้งที่ผ่านมาก่อนเมื่อกี้นั้น คือ ภาษาในพระอภิธรรม ตั้งขึ้นมาจัดแยกแบ่งประเภท "จิต" ที่มีลักษณะต่างๆ แต่ที่ยกมานี้ ล้วนเป็นประเภทอยู่ใน "ฝ่ายดี" ทั้งสิ้น ผู้ไม่เคยผ่านหูผ่านตา ไม่เคยรู้ ไม่เคยท่องเรียนจำมา ก็เข้าใจเพียงว่า เป็นชื่อที่บอกรายละเอียดของ "จิต" ที่ดี เท่านั้นก็พอ ไม่ต้องเป็นกังวลอะไรยิ่งไปกว่านี้)* และต้องเป็นจิตที่มี "ญาณสัมปยุตต" (มีปัญญาประกอบอยู่ด้วย) หมดสิ้น หรือไม่ก็ จะต้องรู้แจ้งต้นเหตุต้นเค้า (สสังขาริกะ) ดวงไหนยังไม่มีบริบูรณ์แท้ของพระอรหันต์ ยังเป็นจิตที่ยังมี "อาพาธ" คือ มีทุกข์เจือปน หรือ ยังไม่มีความรู้เท่ารู้ทัน ซึ่งยังมีแอบแฝงอยู่ (คือ ยังไม่มี "ปัญญาวิมุตติ") พระอรหันต์ต้องรู้ "จิต" ในตนทุกดวง พร้อมกับหยั่งลงถึง "สสังขาริก" (ต้นเหตุที่ก่อให้เกิดจิตดวงนั้น) ด้วยเสมอๆ แต่ทว่า "รู้ชัด" แล้วท่านก็ "วาง" สิ้น รู้จริง–รู้ไม่จริงแล้ว ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่นในมันเลย (คือ ทำ "เจโตวิมุตติ" ทันทีด้วย) **"รู้ให้จริง รู้ให้แจ้ง แล้วก็วางให้เร็ว วางให้ขาด"** ก็เป็นอันพ้นทุกข์แท้ ก็จบสิ้นลงได้จริงๆ

"การรู้" ก็เพื่อจะได้ช่วยโลก ตามฐานะอันควร เป็นประโยชน์โลก
"การวาง" ก็เป็นประโยชน์ตน · "อเหตุกจิต" ทุกดวง ที่เกิดขึ้นในจิต แม้จะเป็นกุศลจิต และถึงขนาดเรียกกันว่า เป็นจิตที่มีความวางเฉยแล้ว (อุเปกขาสหคตัง) ก็ตาม ถ้ายังไม่มีปัญญาเข้าประกอบล่ะก้อ ก็ล้วนคือ จิตที่ยังมีความไม่แจ้งสิ้นรอบ ยังมี "อวิชชา" แฝงอยู่ เพราะยังไม่หยั่ง "สมุทัย" (เหตุ) ของมันให้ครบปริวัฏฏ์ ๓ โดยอาการ ๑๒ จึงยังไม่ใช่ "จิต" ดวงสุดท้ายของพระอรหันต์

พระอรหันต์ต้องรู้แจ้งสิ้นรอบจริง ๆ และต้อง "รู้จบ" หรือ รู้ "วาง" เป็นสำคัญ และก็รู้ กาย–เวทนา–จิต–ธรรม โดยเฉพาะที่เกิดในตน ทุกครั้งทุกคราทุกขณะเสมอ เมื่อรู้จริงเพิ่มขึ้นไปที่ใด ก็เป็นการสั่งสม "ปฏิสัมภิทาญาณ" ให้แก่ตนนั้น แม้จะไปจับเอาบัญญัติ เอาภาษาอันมากมายต่าง ๆ ที่ "คน" ไปหลงเพ้อพากเพียรคิดต่อคิดเติม พากเพียรประดิษฐ์สมมุติเพิ่มขึ้น และความจริงของสภาวะ-ธรรมจะซ้ำกัน อยู่ที่ "สภาวะจริง" อันเดียวอันเดิม แต่ผู้ยังไม่รู้ชัด จะหลงจัด หลงกำหนดแผกผันเป็นรายชื่อหลายสมมุติ (บัญญัติ) ออกไปมากมายอย่างไร ท่านก็จะตามรู้ตามเห็นได้จริง ๆ เป็น "นิรุตติปฏิสัมภิทาญาณ" (รู้ภาษารู้สมมุติที่เรียกขานเพิ่มยิ่งขึ้น) เพิ่มขึ้น ๆ อยู่เสมอ ๆ เป็น "อนันตัง" (ไม่มีจบ หรือ ไม่หยุดหย่อน) แล้วท่านก็จะยืดหยุ่นเป็นอนุโลมปฏิโลมตามเขาเหล่านั้นได้ ไม่หลงใหลไม่พั้นเพี้ยน เช่น ภาษา หรือ บัญญัติทั้งหลาย ในพระอภิธรรมนั่น เป็นต้น ก็ล้วนได้ช่วยกันกำหนดต่อเติม ยืดยาวออกมาจาก "แก่นแท้ ๆ" ที่มีบัญญัติไม่มากมายอะไรนักแต่เดิม **จนเดี๋ยวนี้มากมายล้นพ้น แถมไม่เอา "แก่นแท้ ๆ" นั้น มาใช้ให้หมดทั้งดุ้นเสียด้วย เจียดได้เสี้ยวหนึ่งของแก่น แล้วก็เอามาระบายสีโชว์กันจนเห็นแต่สี หาแก่นก็ไม่พบกันแล้ว ก็เลยมีแต่ภาษา มีแต่เปลือกกระพี้มากมาย**

ใครจะประดิษฐ์ภาษาเพิ่มขึ้นอีกเท่าใด ๆ ก็ได้ และก็ได้ประดิษฐ์กันอยู่ไม่รู้จักหยุดหย่อนมาเสมอ ๆ แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ที่คุยไว้ว่า พระอภิธรรมมี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั้น ขณะนี้มีมากกว่า ๔๒,๐๐๐ ธรรมขันธ์ออกนักหนาแล้ว จะบอกให้รู้ตัวไว้เสียด้วย *อันเป็น "ธรรมขยาย" ที่เพ้อออกนอกแก่น หรือ ไปนำเอาอื่น ๆ มายัดเยียดชี้ให้คนหลงว่า เป็นแก่น นั่นเอง* (อันใดเป็นถึงขนาดดังกล่าวถึงนี้ ก็เป็นการบัญญัติสิ่งที่ตถาคตมิได้บัญญัติไปในตัว) แต่ก็ยังจะมีการประดิษฐ์เพิ่มต่อ ๆ ไปกันอีก มันไม่ประหลาดอะไรดอก เพราะตราบที่ยังมีกิเลสตัณหา คนผู้อยากอวดดี อวดรู้ (อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่เป็นจริง และ ไม่มีในตนจริง) ก็ยังจะกล้าอวดกล้าทำต่อ ๆ ไปอยู่นั่นเอง และมันก็ห้ามไม่ให้เกิด ก็ไม่ได้ด้วย เพราะนี่เป็น "สัจจธรรม" ที่มันจะต้องมี ต้องเป็น ไปห้ามไม่ได้จริง ๆ ตราบที่โลกยังมีคนผู้ครบพร้อมไปด้วยกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน โดยเฉพาะโมหะ–ทิฏฐิ–มานะ **ไม่งั้น "อนิจจัง" มันก็ไม่จริง !** ถ้าโลกเป็น "นิจจัง" "ศาสนาพุทธ" ก็จะไม่เสื่อม

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาองค์เดียว ทรงตั้ง "ศาสนา" ไว้แล้ว ก็ยืนยงไปตลอดนิรันดร์กาล ก็จะไม่ต้องมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาอุบัติ เพื่อทรงก่อตั้ง "ศาสนา" ขึ้นใหม่อีก เพราะความเสื่อมไม่มี คนที่จะทำให้ "ศาสนา" เสื่อมก็ไม่มีแล้วนี่ ! แต่นั่นแหละ ใดๆ ในโลกที่ยังเป็นสังขาร จะไม่เสื่อมนั้น ไม่มีเลย ทุกสรรพสิ่งที่ขึ้นชื่อว่า "สังขารโลก" หรือ โลกที่ยังเป็น "สังขตธรรม" ไม่ว่าดีสุดดีปานใดๆ ต้องเสื่อม ต้องดับ มีอะไรเกิดแล้ว ต้องมีดับแน่แท้ *และมีอะไรเกิด ก็จะต้องมี "เหตุ" แห่งการเกิดนั้นๆ ด้วย*

ดังนั้น อย่าว่าแต่ "จิตที่หัวเราะยิ้มแย้มด้วยความยินดีชื่นใจ" ที่เรียกว่า "โสมนัสสหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๓) หรือ "อุเปกขาสหคตัง ปัญจทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) ก็ดี "อุเปกขาสหคตัง มโนทวาราวัชชนจิตตัง" (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ดี อันเรียกว่า "กิริยาจิต" (ยังไม่ใช่ "มหากิริยาจิต" ด้วยซ้ำ) และยังเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" จึงยังไม่ใช่ "จิต" ของพระอรหันต์ดอก ถ้ายังไม่มีปัญญาประกอบร่วมรู้เหตุมันชัด (ญาณสัมปยุตตัง) หรือ จิตที่วางเฉยอยู่ มีเพียงจดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ จะในทวาร ๕ (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) หรือ จดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ อยู่ แม้กับทวารจิตเพียงทวารเดียว (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ตาม ก็ยังเป็นจิตที่มีแต่แค่พิจารณา มีแต่จ้องดู แต่ยัง "ไม่รู้" พิจารณายังไม่ออก ปัญญายังไม่เข้าร่วม (จึงเรียกว่า เป็น "อเหตุกจิต" เป็นแต่กำลังพยายามจะ "รู้" ก็ถูกต้องแล้ว จึงอย่าพากันเข้าใจผิดว่า จิตดวงนี้เป็นจิตพระอรหันต์) เพราะจะยังเรียกว่า เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอด เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ไม่ได้เลย (สำหรับจิตดวงนี้)

ดังนั้น การฝึกหัด "สติปัฏฐาน" (ของผู้ยังไม่บรรลุ) นั้น ต้องมีการจดจ้องดู ทั้งมีการพิจารณา มีธัมมวิจัย แยกแยะให้รู้เห็น เข้าใจใน "ความจริง" (หรือคือ สมมุติโลกทั้งหลาย) ว่า ส่วนดี (กุศล) ในกาละเทศะนั้น คืออะไร ? ขนาดไหน ? จึงจะทำ "สัมมา" (ความพอดี เหมาะสมดีแล้ว) ได้ถูก เพราะผู้รู้ในความพอดี พอเหมาะ พอสม อย่างถูกแท้เป็นที่สุด (อรหันตัง) นั้น ท่านไม่ต้องฝึกแล้ว ท่านมี "สัมมา" ทุกที่ทุกครั้ง ส่วนผู้ฝึก ต้องเรียนรู้ในความเป็น "สัมมา"

แล้วทำให้ "สัมมา" เสมอ ๆ จึงจะได้รับ "ญาณ" เกิดปัญญา แต่สำหรับผู้ยังไม่บรรลุ ที่ไปพากเพียรฝึกหัดอยู่เพียง มีอาจารย์สอนว่า **ให้ "สติ" มันตามรู้ ๆ ไปเฉย ๆ ไม่ต้องจดจ้อง ไม่ต้องพิจารณา ไม่ต้องเพิ่มปัญญา นั้น ผู้นั้นก็จะได้แค่ "สมถะ"** คือ ความมีจิตรวม ความไม่ซัดส่ายอยู่ในตน เก่งในการรู้พร้อมไปกับอิริยาบถต่าง ๆ ของตนเพิ่มขึ้น เรียกว่า ได้ "รูป" มีความเก่งขึ้น (นับว่า รู้ "กาย") แต่ยังไม่ได้ "นาม" อันเป็นคุณธรรมควบคู่ของทุก ๆ สิ่ง (ยัง ไม่รู้ "เวทนา") จนแบ่งได้ เลือกรับ เลือกเลิกตัดทิ้งได้ เป็น "สัมมา" ในทุกกาลทุกเทศะ **จึงเป็นเพียง "สมถะธุระ" ที่เป็นปัจจุบันธรรม** *ยังไม่ใช่ได้ "ปัญญา" เป็นผล จึงยังไม่เรียกว่า "วิปัสสนาธุระ" แท้ ๆ หรือ ทำ "สติปัฏฐาน" ถึงขั้นมีผลแทงทะลุรู้เท่าทันสิ้นรอบในนามธรรม* เพราะยังแยก "ดี" (กุศลธรรม) แยกชั่ว (อกุศลธรรม) ไม่ออก ในทุกกาล ทุกเหตุปัจจัยเป็นที่สุด **ยังไม่เป็น "อภิธรรม"** นั่นเอง

แต่ก็ดี เป็นการฝึกขั้นต้น ที่ถูกต้องตามพระพุทธพจน์ ดีกว่าไปนั่งหลับตาแล้วติดยึด หรือ ไปหลงว่า นั่งหลับตาบำเพ็ญ เป็นการฝึกขั้นต้น ซึ่งเป็นการ "หลงผิด" **เรียกการฝึกอย่างนี้ว่า "สติสัมปชัญเญน สมันนาคโต"** ถ้าผู้ใดเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ก็ทำได้อย่างนี้ ก็นับได้ว่า ดีกว่าผู้ที่ต้องให้ไปเริ่มต้นด้วยการนั่งหลับตาหาอุบายหลอกล่อ "จิต" ให้มันหยุด มันรู้ระงับเสียบ้าง เพราะฝึกหัดนั่งหลับตานั้น เป็นขั้น**ปฐมมูล**ของ*ผู้ยังไม่รู้อะไรจับอะไรก็ยังไม่ได้เลยจริง ๆ* เนื่องจากกิเลสตัณหา ก็ยังแยะ ความฟุ้งซ่านของจิตก็ยังมาก **เมื่อทำขั้นปฐมมูลได้แล้ว ก็ควรเพิ่มหลักสูตรให้ตนเป็น "สติปัฏฐาน" รู้อิริยาบถน้อยใหญ่ หัดให้ "จิต" ตามรู้อยู่กับอิริยาบถตนให้ทุก ๆ อิริยาบถ ก็เป็น "สมถะธุระ" ขั้นต่อมา** คือ ฝึกสูงขึ้นเป็น "สมถะลืมตา" *(วิธีทำ "สมถะลืมตา" สำหรับ* **ผู้ปฐมมูล***อีก ก็คือเดินจงกรม แบบกำหนดย่างช้า ๆ กันให้ได้ก่อน นั่นเอง)* **เป็นการทำความแนบแน่นให้แก่ตนในเรื่อง "อธิจิต" คือ มีสติ มีสัมปชัญญะ มีการรู้ตัวรู้ตนให้ได้แม้จะเดินเหิน ไปมา ทำงาน มีอิริยาบถ นั่นนี่** เราก็จะได้แก่กล้าใน "อัปปนาสมาธิ" (คือ มีจิตแนบแน่นมั่นคงอยู่กับตน มี "อัปปนาวิถี" มีความระลึกรู้แน่วแน่อยู่กับตน

ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใดๆ) หรือ เรียกว่า **"ฝึกสติปัฏฐาน" ขั้นต้น เริ่ม เรียกว่า "วิปัสสนา"** ก็พอได้ แต่ยังเป็นเพียง "มัคค" ยังไม่ใช่ "ผล" (อย่าเพิ่งหลงผิดว่า นั่นเป็นอุบายขั้นสูงสุด ขั้นจบ เป็นอันขาด) ก็ดีแล้ว เป็นการ "รู้กาย" หรือ "รู้รูป" แล้วจึงค่อยไต่ลำดับขึ้นไปรู้ "นาม" คือ เวทนา และ จิต แล้วจึงจะแยก "ดี" (กุศลธรรม) แยก "ชั่ว" (อกุศลธรรม) อันคือ "ธรรม" แยกสุขแยกทุกข์ในจิต แยกโสมนัส-โทมนัส รู้อุเบกขาให้ออก พิจารณากิเลส-ตัณหา-อุปาทานกันที่นั่น แจ้ง "นิโรธธรรม" กันที่นั่น เป็นการรู้ "อภิธรรม" แท้ๆชัดๆ เพิ่มขึ้น เราก็จะรู้ขันธ์ จาก "รูปขันธ์" ไต่ขึ้นไปหา "นามขันธ์" จนที่สุด รู้แจ้งตลอดขันธ์ ๕ ได้ โดยนัยดังนี้แล

สรุปความ เรื่องของความ "เสพย์ติด" จึงมีอยู่ในหลายนัย และมีละเอียดต้น-กลาง-ปลาย มีดีกว่าสูงกว่าขึ้นไปตามลำดับ ต้องหัดเรียนรู้ ต้น-กลาง-ปลาย เป็นลำดับให้ดีๆ

ข้อควรทำ ทำความเข้าใจกับ "ปริยัติ" หรือ คำอธิบายให้ดีๆ ชัดๆ แล้วลองสอบทานประพฤติดูให้รู้แน่ว่า ตนอยู่ในระดับไหน จึงเรียกว่า จับ "กรรมฐาน" ของตนได้ และจะเริ่มมี "กรรมฐาน" ที่ถูกต้อง ได้ผลให้กับตน "กรรมฐาน" ไม่ใช่หมายเอาแค่ว่า บทบริกรรม และ "กรรมฐาน" ก็ไม่ใช่หมายเอาแค่ว่า กสิณ ๓๐-๔๐ อย่างเท่านั้นด้วย ต้องรู้ "ฐาน" ของตน และทำ (กรรม) ให้ขัดเกลากิเลสตรงกับ "ฐานะ" แห่งตน จึงจะเรียกว่า "กรรมฐาน" ที่ถูกต้อง

ส่วนจิตพระอรหันต์นั้น ท่าน**ไม่ต้องจดจ้อง**นั่นถูกแล้ว เพราะพอจิตสัมผัสด้วยความมีสติ ปัญญาของท่าน ก็เข้าร่วมประกอบเสมอ (ญาณสัมปยุต) แล้วท่านก็วาง ท่านจึงมีทั้ง "รู้ชัด" (ญาณทัสสนะ) มีทั้ง "วางเฉย" (อุเปกขา-สหคตัง) อยู่ในที เช่นนี้เอง จิตของพระอรหันต์จึงนับเป็น "โสภณจิต" เป็นที่สุด โดยนัยประการดังนี้ ในขณะยังคือ คนเป็นๆ ยังไม่ตาย นี่เอง และโสภณจิตทุกดวง ก็เป็น "สมังคีธรรม" ร่วมกันทำงานอยู่ด้วย มิใช่ทำแต่ "จิต" ตัวหนึ่ง

ตัวเดียว อย่าหลงเข้าใจผิดเป็นอันขาด "จิต"ตัวเดียวทำงานอะไรไม่ได้ อย่างน้อยก็ ๒ ตัว หรือ ๒ หน่วย คือ มีจิต กับ มีสิ่งอื่นอีกสิ่งหนึ่ง ก็ได้ แต่ก็ยังไม่บริบูรณ์ และ ถ้าจะมี "รู้" หรือ เป็น "จิต" (ธาตุรู้) บริบูรณ์เต็มรูปแห่ง "จิต" ก็จะต้องมีอย่างน้อย ๓ ตัว ทุกสภาวะธรรมที่เป็นโลก หรือ เป็นจิตวิญญาณ จึงต้องมีไตรลักษณ์ เป็นลักษณะสามัญธรรมดาจริงๆ ต้องมี "สมังคีธรรม" เสมอๆ จึงจะเป็นการรู้ดี รู้ชอบ รู้แจ้ง **แต่ผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์จะหลงเข้าใจผิดว่า** ตนไม่ต้องฝึกหัด จดจ้อง ไม่พิจารณา ไม่หัดแยกแยะวิจารวิจัย สัมผัสอะไรก็สักแต่ว่า "รู้" เฉยๆ เด่อๆ ตลอดนิรันดร์กาล อย่างนั้น ก็เลยกลายเป็นคนรู้มืดๆ รู้บอดๆ รู้ไม่สิ้นรอบอยู่นั่นเอง **เพราะญาณปัญญาที่รู้แจ้งสิ้นรอบในธรรมทั้งหลาย (อันเป็น "กุสลธรรม-อกุสลธรรม-อัพยากตธรรม" ที่เรียกว่า "อภิธรรม") ของตนยังไม่มี** จึงเป็นไปไม่ได้ เหมือนพระอรหันต์ท่าน

แต่จะไปสำคัญผิดคิดว่า อาการดังนั้น กิริยาดังนั้น คือ ที่ให้หัดมี "สติ" **ตามรู้ๆ อย่าจดจ้อง อย่าพิจารณา ทำอย่างนี้ร่ำไปตะพึด เป็นยาขนานเดียว คือ บทฝึกฝนตน หรือ แบบประพฤติของผู้ยังไม่บรรลุ และยืนยันว่า บทนี้อย่างนี้แบบนี้แหละ จะพาบรรลุสู่ความเป็นพระอรหันต์นั้น** ก็เป็นการเข้าใจผิดพลาดไป โดยไปยึดจับเอา**ปลายมาเป็นต้น** มันกลายเป็นว่า เอา "กิริยา" ของพระอรหันต์มายึด โดยที่เรายังไม่ได้ไต่ขึ้นไปเลย แม้แต่ขั้นโสดาฯ สกิทาฯ เท่ากับพยายามยัด "กิริยาพระอรหันต์" ใส่ปุถุชนพรวดเดียวเลยให้ได้ หรือ ยัดของหยาบใหญ่ใส่แจกันเล็กบางเบาละเอียด โดยไม่พากเพียรขัดเกลาเหลาแหลมถากเจียน ของหยาบใหญ่ ให้มันบางเล็กเบาละเอียดลงมาก่อน ให้มันเข้าฝาลงตัว ให้ได้จริง *มันจะยัดเข้าหรือ ? มันผิดฝาผิดตัวออกปานนั้น* ถ้าเป็นผู้มีบารมีแก่กล้า มีพลวะปัจจัยมาพร้อม ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเอาแบบฝึกหัดอย่างนี้มาทำพรวดเดียวได้เลย มันก็จริง ! และก็คงจะได้บรรลุไปหมดแล้ว ไม่นานไม่ช้าแล้วหละ แต่สำหรับผู้ที่ใช้เวลานานแล้ว ก็ไม่เห็นบรรลุสักที มันก็**ควรจะได้มียาขนานใหม่**มาเพิ่มบ้าง มันจึงจะถูก **สำคัญที่สุด ผู้สอนต้องบรรลุก่อน หรือ รู้ยาที่แท้ก่อน จึงจะสอนได้** เช่น พระพุทธเจ้าทรงสอนพระพาหิยะฯ

ก็ใช้ยาขนานเดียว ทรงสอนพระสาวกอื่น ก็เพิ่มยาไปเรื่อย ๆ ตามฐาน

เพราะพระอรหันต์นั้น ท่านรู้แจ้งลึกซึ้งสุขุมถ้วนทั่ว ซ้อนลงไปได้ถึง "กิริยาจิต" ขนาด "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" อันเป็นมหัคคตจิต ขั้นอรูปาวจรจิตดวงที่ ๔ หรือ จิตดวงที่ ๘๑ โน่นแน่ะ ! อันเป็น "จิต" ตัวที่ไหวรู้ขึ้นมาอย่างเบาละเอียดบางมากที่สุด หรือ จะเป็น "มหากิริยาจิต" ขนาดลึกซึ้งถึงขั้นสุดแห่งที่สุด ขั้นซับซ้อนเป็น "อุเปกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง" อันเป็น "โสภณจิต" คือ จิตที่ผ่องแผ้ว งามเลิศยอดแล้ว จนไม่มีหวั่นไหวสะเทือนแล้ว เป็นจิตที่สงบนิ่งเรียบราบเฉยต่อกิเลสได้อย่างสนิทเนียนอยู่ อำนาจโลกครอบงำไม่ได้แล้ว พร้อมกับมีญาณปัญญารอบรู้ชัดเจนในจิตนั้น สภาวธรรมนั้นอย่างดีถ้วนทั่ว ทั้งรู้ลึกเข้าไปถึง "เหตุ" (สมุทัย) หรือ เชื้อที่กระตุ้นเตือนให้มีสิ่งก่อตัวเกิดนั้น ๆ ในขณะนั้นได้ด้วย ซึ่งถ้านับหยาบๆ(ในรอบต้น) ก็เป็นจิตแค่ดวงที่ ๕๒ ถ้านับให้ลึกลงไปเป็น "มัคคจิต" ก็เป็นจิตดวงที่ ๑๕๖ (คิดคร่าวๆตามนัยแห่งปริวัฏฏ์ ๓) และถ้านับให้ละเอียดยิบซ้อนลึกลงไปอย่างสุดที่แห่งคลื่นสุดท้ายของจิต เป็น "ผลจิต" คือ ดับอนุสัย หรือเป็นโลกุตตรจิตที่เที่ยงแท้สมุจเฉทแล้ว ก็จะเป็นจิตดวงที่ ๑๔๐,๖๐๘ โน่นเลย *ที่ยกตัวเลขจำนวนมากมายขึ้นมากล่าวนี้มิได้พูดเล่น แต่เป็นไปจริงถึงอย่างนั้น* ถึงกระนั้นพระอรหันต์ท่านก็จะตามรู้ หรือ แทงทะลุรู้ได้ละเอียดเช่นนี้จริง ๆ

ส่วนผู้จะ "สักแต่ว่ารู้" โดยจะไม่หัดด้วยการเริ่มเพ่ง เริ่มพิจารณา แล้วก็เผากิเลสละตัณหา (ฌาน) เริ่มอ่านจิต อ่านกาย (ธัมมวิจัย หรือ วิตกวิจาร) ให้รู้แจ้งจริง จนถ้วนทั่วสิ้น จนแจ้งทะลุใน กาย–เวทนา–จิต–ธรรม และ หัดตัดหัดละกิเลส–ตัณหา–อุปาทานมาตามระดับ หยาบ–กลาง–ละเอียดนั้น มันจะเหมือนกันหรือ ? ได้รู้แจ้งใน กาย–เวทนา–จิต–ธรรม แยกออก แบ่งชัด เป็น กาย คือ รูป เวทนา คือ นาม จิต คือ รูป ธรรมารมณ์ คือ นาม หรือ กาย กับ เวทนา คือ รูป จิต กับ ธรรม คือ นาม และ ธรรมทั้งหลาย คือ รูป จิต คือ นาม ฯลฯ รู้รูป แจ้งนาม ชัดเจน รู้เหตุ รู้ปัจจัย จนเข้าใจได้ว่า จิต คือ รูป เจตสิก คือ นาม รูป คือ รูป นิพพาน คือ นาม จับสภาวะได้ชัด แทงทะลุแท้ **ได้ในจิต–เจตสิก–รูป กระทั่งแน่ใจใน "นิพพาน"** สร้างนิพพานให้แก่จิตของตน

ถูกฝา ถูกตัว ลงรูป ลงตัว ได้แน่แล้วหรือ ? จึงจะ "วางเฉย" อย่างพระอรหันต์ (เพราะบัญญัตินั้น ไม่ใช่สภาวะแท้ ๆ ดอกนะ !)

ถ้ายัง ! ก็อย่าเพิ่งทำเหมือนพระอรหันต์เลย เพราะขืนทำ มันก็ไม่เหมือน และแถมจะโง่ หรือ ไม่ได้รู้ต่อไปอีกเอาด้วย (เนื่องจากไปหลงยึดมั่นถือมั่นว่า เราบรรลุแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่บรรลุ หรือ ยึดอุบายโกศล เป็นยาขนานเดียว ก็จะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ) จึงขอให้นักปฏิบัติธรรมไตร่ตรองให้มาก ๆ แล้ว **ทำให้งามในเบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลายเถิด**

การหาอุบายมาสอนกันนั้นดี และฝึกหัดให้มี "สติ" ตามรู้ทุกอิริยาบถนั้น ก็ถูกทางพร้อม (สติสัมปชัญเญน สมันนาคโต) แต่ถ้ามีการกำชับกันเข้าไปว่า อย่าจดจ้อง อย่าพิจารณานั้น มันก็คือ ระบบที่ ๑ หรือ เบื้องต้นเป็น "สมถธุระ" ยังไม่ใช่ "วิปัสสนาธุระ" บริบูรณ์ เพราะมันยังจะเกิด "ปัญญา" ใด ๆ ไม่ได้เลย นอกจาก "รู้" ท่ม ๆ รู้สภาวะธรรมนั้น ๆ เท่าที่ตนเคยรู้เท่านั้น จะเข้าใจใน "สภาวะธรรม" นั้นว่า "ดี" (กุสลาธัมมา) หรือ "ชั่ว" (อกุสลาธัมมา) เท่าใด ก็เข้าใจได้อยู่เท่าปัญญาเดิม ๆ ภูมิเก่า ๆ ของตัวเองจริง ๆ จะไม่เพิ่ม "ญาณ" เพิ่มความฉลาดรอบรู้ให้แก่ตน เป็นผู้รู้ลึกซึ้งในธรรมสูงขึ้นกว่าเดิมได้เลย (คือ ไม่มี "อภิธรรม" ใดเจริญขึ้นในจิต) แต่ก็จะได้ "ฌานสมถะ" หรือ ได้ "สมาธิ" ที่เป็นจิตไม่ฟุ้งซ่าน สามารถมีสติ จิตอยู่กับเนื้อกับตัว

สำหรับผู้ฝึกหัดเริ่มแรก ก็ทำอย่างนี้ดีแล้ว จนจิตเราอยู่กับตนตั้งมั่นได้ไม่ซัดส่าย (เป็นสมาธิ) มี "สติ" กำหนดรับสัมผัสร่วมอิริยาบถได้อย่างมั่นคง เรียกว่า มี "สติสัมโพชฌงค์" หรือ เริ่มระบบที่ ๑ ของโพธิปักขิยธรรม คือ มี "สติปัฏฐาน" ว่าด้วย "กาย" ได้แล้ว **ทีนี้ก็ให้เริ่มหัด มีจดจ้อง มีพิจารณาต่อไป** เรียกว่า มี "ธัมมวิจัยสัมโพชฌงค์" หรือ เริ่มระบบที่ ๒ ของโพธิปักขิยธรรม คือ มี "สัมมัปปธาน ๔" อันจะได้รู้ "เวทนาในเวทนา" หรือ รู้ "จิต" เพิ่มจาก "กาย" เข้าไป นั่นเอง จึงจะเข้าสู่ "วิปัสสนาธุระ" เป็นระบบที่ ๒ หรือเป็นท่ามกลาง

สร้าง "สมถะ" ให้ได้ก่อนเป็นบาทฐานนั้นถูกแล้วดียิ่ง เมื่อเริ่มจดจ้อง เริ่มจับสัมผัสได้ ในอิริยาบถต่าง ๆ ของเรา จนเก่ง จนตั้งมั่น จนเป็น "วสี" จนเป็น "อัปปนาวิถี" ก็จง "วิตก – วิจาร" คือ คิดใคร่ครวญแยกแยะสิ่งที่เราได้กระทบสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้ง นั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า "วิจัย" ก็ได้ "ธรรมวิจัย" ก็ได้นั่นเอง เราเริ่มรู้สิ่งนิ่ง ๆ ง่าย ๆ ก่อน เรียกว่า "กาย" หรือ "รูป" จับความรู้สึกที่เกิดร่วมกับสัมผัสนั้น อิริยาบถนั้น เรียกว่า "เวทนา" หรือ "นาม" แยกให้ออกให้ได้ชัดว่า อะไรเป็น "กาม" อะไรเป็น "โลกธรรม" หรือ อะไรเป็น "อบายมุข" ที่มันก่อเกิด เป็นภพ เป็นชาติอยู่ในจิต เพราะ "หลง" ว่า เป็น "สุขเวทนา" หรือ "ทุกขเวทนา" หรือ "อุเบกขาเวทนา" เมื่อรู้ชัด ก็เป็น "มรรค" เราก็พยายามทำให้จางคลายจากรสสุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา โดยอาศัยอุเบกขาเวทนา เป็น "ฐาน" ผึก จนเลิกขาด เว้นจาก วางมือจาก "กาม" จาก "โลกธรรม" จาก "อบายมุข" นั้น ๆ เสียให้ได้ ดับภพดับชาติอยู่ในจิตทั้งหลาย ให้ดับรสสุขรสทุกข์ ให้ได้ ก็เป็น "ผล" เป็นเบื้องปลายเป็นระบบที่ ๓ แต่ถ้าทำยังไม่ขาด หยุดเลิกยังไม่สำเร็จ ดับยังไม่ลง "ผล" ก็ยังไม่มี "ภาวนามยปัญญา" ก็ยังไม่ถึง ไม่สัมฤทธิ์ผล นั่นเอง ดังนี้ จึงควรจะทำให้เข้าทาง เข้ามรรค ทำซับซ้อนเข้าไป ๆ ๆ ๆ ก็จะลึกละเอียดเข้าไปถึง "จิต" ถึง "ธรรม" ทั้งปวงไปได้เรื่อย ๆ ตามลำดับ

พระอรหันต์นั้น ท่านรู้ตลอดแล้ว ท่านไม่ต้องจดจ้อง ปัญญาของท่านแล่นตลอด แม้เพียงเกิดสัมผัส (ผัสสะ) ท่านก็รู้แจ้งแทงทะลุรอบเป็น "สเหตุกะ" คือ รู้เห็นแม้แต่เหตุแห่งจิตตัวที่ก่อให้เกิด "เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต" หรือแม้ "อุเปกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง" ท่านรู้พร้อมแล้วว่า อะไรเป็น "สสังขาริกัง" คือ อะไรเป็นสมุทัยอริยสัจ นั่นเอง **มันเป็นการรู้ทะลุสิ้นในทุกสิ่งที่ยัง "เกิด–ดับ" อยู่กับ "จิต" ของตนโดยแท้** ลึกซึ้งออกปานนี้ นี่คือ "ปัญญา" นี่คือ **ญาณ (ปัญญาธิคุณ)** เป็นของพระอรหันต์ท่านเอง ที่ท่านยังมีและยึดไว้เพียงใช้งาน (ชีวนุปาทาน หรือ สอุปาทิเสส) ซึ่งท่านจะหยุดงานโดยส่วนตน (คือ ในจิต) ลงเมื่อใด ก็ได้ ที่ทำอยู่ก็**เป็นเรื่องเกื้อกูลโลก มีการช่วยผู้อื่น**

อยู่เสมอๆ (กรุณาธิคุณ) และทำด้วยความซื่อตรงเที่ยงธรรม **ไม่มีโลภะ–โทสะ–โมหะ ไม่มีอคติใด อันเป็น "อกุศล" เพียงน้อยนิดร่วมระคน หรือ ประกอบอยู่ใน ทุกขณะทุกดวงจิต จึงได้ชื่อว่า "บริสุทธิคุณ"**

ส่วนผู้เริ่มฝึกยังไม่ใช่ผู้บรรลุนั้น มีสิ่งเหล่านี้แล้วหรือ ? จึงจะสักแต่ว่า "รู้" แล้วจะถือว่า ตนจบ ตนได้ธรรมะ "สักแต่ว่ารู้" นั้น มันก็แค่ "รู้" ตื้นๆ ใช่ไหม ? หรือว่า เรารู้ลึกถึง "เหตุ" (สมุทัย) ของสิ่ง ที่เรา "สักแต่ว่ารู้" นั้นจริงๆ แท้ๆ แล้ว รู้ทางที่จะระงับสิ่งนั้นได้แล้วอย่างชัดเจนถูกตรง (สัมมาอริยมรรค) ทั้งทำได้แล้วจริงๆ (คือ ดับเรื่องนั้น สิ่งนั้นในจิต หรือ นิโรธได้เป็นผลสำเร็จ) เป็นอย่างนั้นแล้วหรือ ? ลองถามตัวเองดู และสอบสวน "จิต" ตัวเองดูให้แน่ๆ ถ้ายังไม่รู้ ทว่าในขณะรับสัมผัสสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ อยู่ เมื่อเห็นว่า มันเกินไปแล้ว มันไม่ "มัชฌิมา" แล้วแฮะ ! ก็คิดจะดับสัมผัสนั้นลง แล้วจะดับ (นิโรธ) ได้อย่างไร ? *ผิว่าจะช่วยตนด้วยการยอมรู้ทื่อๆ อัน "สักแต่ว่ารู้" ในสภาวะธรรมนั้น โดยแก้ไข "จิต" ของตนไม่ได้เลย อย่างนั้น มันก็เท่ากันในปุถุชนทุกคนนั่นแหละ* (คือ มันจะปรุงเป็น "สุข" เป็น "ทุกข์" หรือ "ชินชา" (วาง, เฉย) อย่างไรก็คงดิ้นๆ รนๆ แสวงหา ไม่มีหยุด ไม่มีจบ อยู่นั่นแล)

ส่วนพระอรหันต์นั้น คำพูดใช้พูดว่า "สักแต่ว่ารู้" ก็จริง แต่ "ญาณสัมปยุต" หรือ ปัญญาที่ร่วมประกอบทำงานด้วยนั้น ท่านหยั่งเหตุแจ้งปัจจัยใน "อริยสัจ ๔" ของสิ่งที่ "รู้" นั้น พร้อมอยู่เสมอๆ ท่านจึงจัด "มัชฌิมา" ให้แก่ตนได้สำเร็จ เป็น "สัมมา" อยู่ทุกที่ ผู้ไม่มีญาณแจ้งรอบใน "อริยสัจ ๔" หรือ ไม่มีญาณทัสสนะเช่นนี้ ก็ไม่อาจจะคาดคิดเอาได้ง่ายๆ เพราะมันเป็นเรื่องสุขุมลึกซึ้งจริงๆ

"ภาษา" มันทำให้คนหลงผิดมากมายได้อย่างนี้แหละ มันจึงกลายเป็น "หลง" ยึด และหรือ "หลง" ออกนอกทางได้ โดยไม่มีใคร "อยากหลง" เลย ทว่ามันก็หลงจริงๆ ห้ามกันไม่ได้ จึงขอให้นักปฏิบัติธรรมอย่ามี "มานะ" อย่าหลงยึด "ทิฏฐิ" ของตนบ๊กแน่นเลย ใช้ "ปัญญา" ให้มาก ใช้ความเป็นกลางวางจิตให้เปิดรับ เปิดรู้ เปิดอ่านเพ่งพิจารณาให้มากๆ เถิด

พระอรหันต์ที่แท้จริง แบบพุทธศาสนา แห่งพระสมณะโคดม นั้น **จะต้องอยู่ในโลกของมนุษย์เดินดินกินข้าว อยู่ใกล้ปวงชน ตามกาละเทศะอันควร คลุกคลีเกี่ยวข้องกับงานเพื่อปวงชน อย่างพอเหมาะ** และไม่คลุกคลี ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่เกินขอบเขตอย่างแท้จริง สิ่งใดเรื่องใดที่ควรเว้นขาด ท่านต้องเว้นขาด ท่านเว้นของท่านได้ทันที แม้ท่านจะนั่งอยู่กับเรา รับสัมผัสสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้นเหมือนกันกับเรา สิ่งใดเรื่องใดเป็นเรื่องจำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ท่านจึงจะเกี่ยวข้อง เรื่องใดสิ่งใดต้องหนีพรากจากไกลไปเลย เพราะไม่สมควร ท่านก็จะหนี ไม่ใช่ทนทู่ซี้อยู่ และขอยืนยันอีกว่า **ทั้งไม่ใช่ผู้ที่หลงกบดานเงียบงุดอยู่แต่ในถ้ำ ในกุฏิ ในป่า ที่ไม่มีคน จนไม่มีวันจบสิ้น ไม่บรรลุออกจากสถานที่นั้นได้กันสักทีด้วย** *ถ้าเป็น "พระอรหันต์" บรรลุถ้วนรอบจริง "วางสนิท" ให้ตนเป็นแล้ว เก่งแล้ว ตามแบบฉบับแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดมแล้ว ละก็* **จะทำงานเป็นไม่เป็นไปเพื่อความเกี่ยจคร้านแน่ๆ เมื่อบรรลุแทงทะลุ "อนัตตาธรรม" สิ้นรอบแล้ว จะต้องออกมาช่วยโลก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ติดสถานที่ ไม่ยึดสปายะ ไม่เสพย์สุขส่วนตัว เพราะท่านไม่มี "ตัว" จริงๆ และไม่ "หลง" แม้เศษเสี้ยวแห่งความสุขความสบาย อันยังเป็นเพียงโลกธรรมจริงๆด้วย ท่านจะยัง "สันติสุข" ยังภราดรภาพ ให้เป็นไป ช่วยพัฒนา "สันติสุข" สร้าง "ภราดรภาพ" ให้แก่เพื่อนมนุษย์ ให้แก่ประเทศ หรือ โลกอย่างไม่มีขอบเขต** *แต่ทว่าท่านจะมีขอบเขตอยู่ใน "มัชฌิมาแห่งธรรม" เสมอๆ*

ส่วนผู้ที่ยังต้องเงียบงุดบำเพ็ญยึดสถานที่ "สปายะ" (ยึด "เสนาสนะสปายะ" คือ สถานที่แวดล้อมที่จะเป็นเครื่องเออออำนวยการปฏิบัติธรรมให้เจริญ)นั้น คือ ผู้ที่ยังไม่สำเร็จเป็น "พระอรหันต์" ต้องทำความเข้าใจให้ดี บางทีบางท่านก็มีคุณธรรมสูงมากยิ่งแล้ว แต่ก็ยังติด "สุข" ตัวสุดท้ายอยู่

วางยังไม่ลง จึงเป็นไปได้แค่อริยะบุคคลขั้น "**กายสักขี**" เป็นอย่างเก่ง เพราะสำเร็จ "**ปัญญาวิมุติ**" **ให้แก่ตนเองลงยังไม่ได้** หรือ ไม่ก็ *มีปัญญาเข้าใจรู้ด้วยปริยัติถ่องแท้ดีแล้วหละ ทว่ายังปฏิบัติให้ลงตัวกับ "จิต" ตัวจริงยังไม่ได้* ก็**ยังไม่ถึง "เจโตวิมุติ"** ดังนั้น **"เจโตวิมุติ" ขั้นละเอียดปลายสุด** จึงยังไม่ได้จริงๆ ด้วย ก็ยังไม่บรรลุสูงสุดเป็น **"อุภโตภาควิมุติ" อันคือ ต้องบรรลุทั้งจิตแท้ ทำหยุดได้ วางได้ ดับได้จริง ทั้งปัญญาก็เห็นแจ้ง รู้การวางนั้น รับผลนั้นเองจริงๆ ถูกฝาถูกตัวเข้าคู่เป็น ๒ สภาพ อย่างแท้จริง**

เพราะ **"เจโตวิมุติ" โลกุตตรจิตดวงสุดท้าย ต้องสำเร็จลงด้วย "ปัญญา" เท่านั้น** คือ ต้องมี "ญาณสัมปยุตตัง" เป็น "ญาณทัสสนะวิสุทธิ" และเป็น "วิมุตติญาณทัสสนะ" โดยชัดเจนแท้ๆ สำหรับพระอรหันต์ที่ยังไม่ตายของพุทธศาสนาแท้ๆ ไม่มีการสำเร็จลงได้ด้วยสิ่งอื่น

"สปายะ" ที่เป็นสถานที่สงบรำงับ (เสนาสนะสปายะ) ก็มีความจำเป็นสำหรับผู้บำเพ็ญ แต่ก็จะหลงติดสถานที่ หลงติดแม้ "อารมณ์" สุขสบายที่ได้รับก็ไม่ได้ ผู้ใดยังติด "อภิสัญญานิโรธสมาบัติ" ติด "ปัสสัทธิ" ทั้ง "อุเบกขารมณ์" ก็ตาม ติดมากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้ไม่อยากให้ใครเห็นหน้า ไม่อยากคลุกคลีกับใครๆ มากเท่านั้นๆ เพราะ*มันยังมี "อกุศลเจตสิก" ตัวละเอียดๆ เจืออยู่ ค้างอยู่ในผู้นั้น* เช่น กุกกุจจะ บ้าง อุทธัจจะ บ้าง ทิฏฐิ บ้าง มานะ บ้าง และ ที่สำคัญคือ ถีนะ กับ มิทธะ นั่นแหละ เป็นตัวร้าย ที่มันเล่นงาน ผู้ไม่รู้เท่าทันมัน ง่ายที่สุด โดยเฉพาะผู้ใดฝึกหัดมาทางสายนั่งหลับตาบำเพ็ญสมาธิ สุดท้ายก็คือ ยังไม่แทงตลอด เป็นพั้น "วิจิกิจฉา" ได้สิ้นรอบ "อนัตตาธรรม" ยังไม่ปรากฏละเอียดสุดเต็มที่ จนเป็นผู้ปล่อยจิตวางใจได้สนิทแท้จริง ยังไม่ได้ ทุกข์เล็กทุกข์น้อย ก็จึงยังทำงานให้ท่าน มี "กุกกุจจะ" คือ หงุดหงิดรำคาญ **อันเป็นอารมณ์โทสะ ที่ละเอียดสุขุมอยู่ ตามชั้น ตามระดับจิต** และ มี "มานะ" คือ การยึดจิตของตน หรือ การยังเห็นแก่ตัว (ก็คือ เห็นแก่จิต นั่นเอง) **อันเป็นอารมณ์โลภะ ขั้นละเอียดสุด ยึดอัตตาตัวสุดท้ายอยู่ จึงยังไม่หมดตัวตน (อัตตา) อย่างหมดจดเกลี้ยงเกลา**

เพราะวาง "จิต" ของตนยังไม่ได้สิ้นเกลี้ยงจริงๆ มันจึงยังมี "ตน" และ ยังมีการยึดเป็น "ของตน" ไว้ ก็เลยยังหลงเสพย์ "สุข" อยู่ที่ "บัสสัทธิ" บ้าง "อุเบกขา" บ้าง อันเป็น "อุปกิเลส" ที่หมายความว่า กิเลสที่สูง ที่ใกล้จุดหมายปลายทางเข้าไปแล้วล่ะ ซึ่งผู้หลงยึดถึงขั้นนี้ ขนาดจะไม่ไยดีใน "อุทธัจจะ" *(เป็นอารมณ์โมหะขั้นละเอียดสุขุม)* ที่เป็น "อธิโมกข์" *(ความรู้ใหม่ ความรู้ยิ่ง ที่พึงได้ พึงมี)* เอาด้วยซ้ำไป จะขอหยุด ขอดับ ขอจบแต่เพียงถ่ายเดียว ขออยู่นิ่งๆ แม้มโนสังขาร ก็จะไม่ให้มี จะเสพย์แต่ "นิโรธจิต" ท่าเดียว จึงทำให้กั้น "ญาณทัสสนะ" กั้น "ปัญญา" ขั้นสูงของตนเองไว้ อย่างน่าเสียดาย ที่เรียกว่า "ญาณ" ในอุปกิเลสตัวที่ ๗ นั่นแหละ เราต้องสร้าง "ญาณ" เมื่อมีแล้ว เกิดแล้ว ก็อย่ายึด อย่าหลง อยู่เพียงเท่านั้น อย่าหยุดยินดีแค่ความรู้ขั้นนี้เท่านั้น ถ้าหลงยึดหลงหยุดแค่นี้ "ญาณ" นี้ ก็เป็น "อุปกิเลส" แท้ ทันทีนั่นเอง กลายเป็นผู้เดินทางมาได้สูงสุดแค่นี้เอง ติดยึดหลงเสพย์ "โลกียารมณ์" ขั้นสงบ (บัสสัทธิ) ไปจนตายเปล่าบ้าง ติดยึดหลงเสพย์ได้ขั้นว่าง วางเฉย (อุเบกขา) ไปจนดับขันธ์ ทั้งๆ ที่เพิ่งจะก้าวเข้าหาโลกุตตรธรรมได้นิดหน่อยบ้าง จึงกลายเป็นผู้ได้ภูมิจิต แค่ยังติดยังยึด ยังไม่พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" อย่างแท้จริง **เพราะยึดความสงบในแบบนี้ ได้สนิทเพียงเท่านี้ อยู่คงที่ตายตัวเป็น "อัตตา"**

ท่านผู้นี้มี "สุข" จริง ! ไม่เถียงเลย และก็เพราะยังวาง "สุข" อันละเอียดสุดยังไม่ลง มันจึงเหลือ**เศษของ "ตัวตน"** อันเป็น "อัตตา" ขั้นลึกสุขุมนี้อยู่จริงๆ จึงยังไม่เกิดสภาวะ "อนัตตา" หรือ ยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุใน "อนัตตา-ธรรม" ตัวสุดท้ายแห่งความเป็น "อรหัตตผล" หรือ พระอรหันต์ได้ **"สุข" อื่นใดจะเทียบเท่า สุขเพราะได้ความสงบนั้น ไม่มี** แต่ถ้าใครหลงสุข ติดในสุข ยังยึดเสพย์ความสุข ก็คือ ผู้ยังมีความเป็น "ตัวเรา" นั่นแหละ เป็นผู้เสพย์ก็ยังไม่หมด "ตัวตน" จริงๆ ยังมีความเห็นแก่ตัวเราอยู่ จึงยังมีเชื้อของ "โลภะ" อยู่ "สุข" ขนาดใดๆ มันก็ยังได้ชื่อว่า "โลกธรรม" ขึ้นผู้ใดเสพย์และยึดอยู่ ก็คือ ผู้ยังไม่พ้นความเป็น "สัตว์โลก" ไม่พ้น "วัฏฏะ" อยู่นั่นเอง **ผู้ไม่หลง "สุข" ไม่ยึด "สุข" เท่านั้น ที่จะมี "คุณ" แก่โลก และจะเกื้อกูลโลก**

ช่วยโลกได้มากมายมหาศาล เพราะ**ไม่ต้องสูญเสียทั้งเวลา "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญเสียทั้งแรงพลัง "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญเสียทั้งองค์ประกอบ (เหตุ-ปัจจัย) ที่จะมาปรุงเป็นสิ่งที่จะ "เสพย์" สุข จึงเอา "ความไม่สูญเสีย" เหล่านั้น มาใช้สร้างสรรจรรโลง สิ่งดี-สิ่งเป็นประโยชน์จำเป็นสำคัญ ให้แก่โลกได้มาก ได้มหาศาล จริงๆ** ดังนี้

และปัจจุบันนี้ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ ก็กำลังพากันเข้าใจผิดไปว่า "พระโยคะบุคคล" หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแบบพุทธนั้น ก็จะมีที่สุด บรรลุ "พระอรหันต์" กัน ในลักษณะ "ติดสุข-ติดสงบ" ตามนัยะดังกล่าวมานั้น เพียงเท่านี้เป็นอย่างนี้ ไม่มีเกินกว่านี้ *คือ ถ้าไม่เงียบงุด หลบมุม ไม่ยอมพบหน้าใครๆ ชอบซุกอยู่มุมไหนของโลกที่ไม่คลุกคลีกับหมู่ชน ก็จะต้องให้อยู่กับหมี กับช้าง กับงู กับเสือในป่าในถ้ำโน่นแหละ จึงจะเป็นเครื่องพิสูจน์แท้ว่า เป็นพระอรหันต์* ว่างั้นเลย ! พุทธศาสนิกชนเองแท้ๆ ปัจจุบันนี้ ก็พลอยหลงเชื่อปักใจกันอย่างนี้จริงๆ เพราะเขาเข้าใจได้กันเพียงว่า สภาพอย่างนั้นแหละ เป็นผู้หยุด ผู้สงบ ซึ่งก็ถูก ! แต่นั่นเป็นแค่ **"กายสักขี"** เท่านั้น ซึ่งผู้ที่ "กายสักขี" นี้ บางท่านเป็นพระอริยะเจ้า ก็มีบ้าง (แต่ยังไม่บรรลุอรหันต์ตามแบบพุทธที่แท้ถ้วนรอบ) บางท่านยังไม่ใช่พระอริยะเจ้าด้วยซ้ำ แค่โสดาบันยังไม่ได้เอาเลย ก็เยอะไป คือ ได้แต่ "เจโตฌาน" หรือ "เจโตสมถะ" ที่เป็นฌานโลกีย์ **ยังไม่มี "วิมุติ" ที่ดับกิเลสได้สิ้นรอบไป (แม้ในกิเลสบางอย่าง) เพราะเห็นด้วยปัญญา**

ตัวอย่างเช่น ฤาษี ดาบส ชฎิล เดียรถีย์ต่างๆ ในสมัยพุทธกาล แม้ปัญจวัคคีย์ ก่อนจะได้รับคำสอนจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็หลงหลบเงียบงุดในป่า เป็นผู้สงบสงัดน้อยอยู่เมื่อไหร่ ซึ่งก็ยังไม่ได้เป็นแม้แค่อริยะโสดาบัน แต่พอบรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็เลิกหลบมุม เลิกเงียบงุด หมดความยึด เลิกความหลง **และเข้าไปในบ้านช่องเขตคามเพื่อช่วยปวงชน หรือ จะอยู่ป่าบ้าง ก็ย่อมได้แน่นอน และก็จะต้องอยู่บ้างเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือ ตามเหตุปัจจัย ตามโอกาส ตามความเหมาะควร ของแต่ละท่าน** ดังจะเห็นได้จากประวัติแห่งพุทธศาสนา เป็นต้น

ในสมัยนี้ ผู้เงียบงุด หรือ ผู้ยังติดสงบ ก็มีอยู่ตามถ้ำ ตามเขา ตามป่า หรือ แม้ในกุฏิเงียบๆ ตามวัดบางวัด ก็เยอะแยะ **เพราะผู้มี "วิมุติ" โดยไม่มี "ญาณ" (ปัญญา)** ก็เป็นได้ และ เป็นอยู่แน่นอน (แต่ก็ไม่มีมากเท่ากับ ผู้มี "ความพุ้งซ่าน" จนไม่เห็นอานิสงส์ของ "ความสงบ" หรอก ! อันยิ่งแย่กว่าผู้ "ติดสงบ" เสียอีก) ซึ่งตาม "สัมมาอริยะมรรค" ของพระพุทธเจ้าของเรา จะต้องมีทั้ง "ญาณ" (ปัญญา) ทั้ง "วิมุติ" ผู้ที่สั่งสมแต่เฉพาะ "วิมุติ" (โดยไม่มีปัญญา) มากเข้าๆ จนถึง "นิพพาน" ก็ยังได้ *ตามความเชื่อของ "ลัทธิ" อื่นน่ะ ! ใครเชื่อดังกล่าวนี้ ก็อยู่ใน "ลัทธิ" ดังว่านี้* แต่จะได้แค่ "นิพพานพรหม" เป็นที่สุด เท่านั้นหรอกนะ ยังไม่บริบูรณ์สิ้นรอบ *ยังต้องเวียนกลับ แต่ก็นานมากจะไปแช่นิ่งอยู่ ณ แดน "ปรมาตมัน" หรือ แดนแห่งพระเจ้าอันแสนยาวนาน นั่นเอง (ถ้าผู้นั้นไม่สิ้นอาสวะแห่ง "กาม" จริงๆ)* **"นิพพาน" ชนิดนี้ ไม่ใช่ของพระสมณโคดมบรมศาสดาแห่ง "พุทธศาสนา" แต่เป็นของลัทธิอื่นเขา เรียกของเขาเอาเองว่า "นิพพาน" เหมือนกัน**

ความละเอียดลึกซึ้งใน **สภาวะธรรม – สภาพของจิต** นั้น มีมากมายสุขุมนักยิ่งกว่ายิ่งนัก ผู้ได้แต่ "เจโตสมถะ" คือ ความสงบในภายในจิต แต่ไม่ได้มรรค ไม่ได้ผลเลย ก็มี ผู้ได้ "โลกุตตรมรรค–โลกุตตรผล" คือ บรรลุเป็นอริยะบุคคลตามแนวพุทธแท้ๆ แต่ไม่ได้สมาบัติแบบ**ทำความสงบในภายในโดยไปยึดรูปยึดนามเสพย์อยู่ ที่ทำเอาด้วยวิธี "ฌานนั่งหลับตาบำเพ็ญ"** หรือ "เจโตสมถะ" นั้น ก็มี หรือ บางคนฝึกทั้งสองอย่าง ได้ทั้งสองอย่าง ก็มี ข้อสำคัญขอ**ให้ได้ "โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล" ก็แล้วกัน** ที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของ "ศาสนาพุทธ" แม้จะไม่ได้ "เจโตสมถะ" ก็ช่างปะไร ! ในเมื่อเราประสงค์ "โลกุตตร" กันเป็นใหญ่ เว้นแต่ผู้ไม่ปรารถนา "โลกุตตร" หรือ ไม่ปรารถนา "นิพพาน" แท้ๆ จริงๆ ไปมัวอาศัยเสพย์–อาศัยสุข อยู่แต่แค่ "**ความสงบในภายในโดยไปยึดรูปยึดนามเสพย์อยู่**" ไปชั่วชีวิตหนึ่ง จริงๆ ก็เป็นเรื่องของคนผู้นั้นจริงๆ

ลองอ่านพระพุทธพจน์จาก พระอภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติปกรณ์ จตุกก-นิทเทส ข้อ ๑๓๗ ดูบ้างซิ พระพุทธองค์ตรัสแบ่งบุคคลไว้ ๔ จำพวกชัดเจนทีเดียว คือ :–

๑. บุคคลผู้ได้"เจโตสมถะเป็นภายใน" **แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม** คือ ไม่ได้"อธิปัญญา"นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ ได้สมาบัติ **ที่เป็นไปด้วยรูป** *(คือ ยึดรูปเป็นแดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้"รูปฌาน"แบบหลับตา นั่นเอง)* **หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป** *(คือ ยึดอรูปเป็นแดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้"อรูปฌาน" แบบหลับตา นั่นเอง)* แต่ไม่ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตรผล บุคคลอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ได้"เจโตสมถะเป็นภายใน" แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้"อธิปัญญา"ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ *(คือ ได้แต่ "ฌานโลกีย์" ไม่ใช่พระอริยะ)*

๒. บุคคลผู้**ได้ปัญญาเห็นแจ้งในธรรม** คือ ได้"อธิปัญญา" แต่**ไม่ได้"เจโตสมถะเป็นภายใน"**นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้"โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตร-ผล" แต่ไม่ได้สมาบัติ **ที่เป็นไปด้วยรูป** *(ไม่ได้"รูปฌาน" แบบหลับตา)* หรือ ไม่ได้สมาบัติ**ที่เป็นไปด้วยอรูป** *(ไม่ได้"อรูปฌาน" แบบหลับตา)* บุคคลอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ได้"อธิ-ปัญญา"ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ แต่ไม่ได้"เจโตสมถะเป็นภายใน"*(คือ พระอริยะของพุทธ แต่ไม่ได้"ฌานโลกีย์" ทว่าก็มี"ฌานแบบพุทธ" หรือ "ฌานโลกุตตร" แน่ๆ)*

๓. บุคคลผู้ได้"เจโตสมถะ**เป็นภายใน"ด้วย ได้"อธิปัญญา" ด้วย**นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้สมาบัติ**ที่เป็นไปด้วยรูป หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป ทั้งเป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตรผล** บุคคลอย่างนี้

ชื่อว่า เป็นผู้ได้ "เจโตสมถะเป็นภายใน" ด้วย ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตรด้วย (*คือ ผู้ได้ทั้ง "ฌานโลกีย์" เป็นทั้งพระอริยะแบบพุทธ*)

๔. บุคคลผู้**ไม่ได้ทั้ง** "เจโตสมถะเป็นภายใน" **ไม่ได้ทั้งปัญญาที่**เห็นแจ้งในธรรม คือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" ด้วย นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่เป็นผู้ได้สมาบัติ **ที่เป็นไปด้วยรูป หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป ทั้งไม่เป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตรผล** บุคคลอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ได้ "เจโตสมถะเป็นภายใน" ด้วย ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้ "อธิปัญญา" ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตรด้วย (*คือ ผู้ไม่ได้อะไรเลย*)

จะเห็นได้ว่า บุคคลในโลกนี้ **ก็มีอยู่ ๔ แบบนี้** เท่านั้น จริง ๆ คือ :-

๑. ประพฤติแทบตาย ได้แค่ "เจโตสมถะ" ส่วน โลกุตตรมรรค – โลกุตตรผล ไม่ได้เลย

๒. ประพฤติแล้ว ได้ โลกุตตรมรรค – โลกุตตรผล แม้จะไม่ได้ "เจโตสมถะ" เลย ก็ถูกต้องตรงทางแห่งศาสนาพุทธ อันมี มรรค–ผล–นิพพาน เป็นที่มุ่งหมาย

๓. เป็นผู้ประพฤติแล้ว ได้ทั้ง "เจโตสมถะ" และ ได้ทั้ง มรรค–ผล อันเป็นโลกุตตระ

๔. ส่วนประเภทนี้ ไม่ได้อะไรเลยสักอย่าง เรียกว่า ประพฤติไม่เอาถ่านเลยจริง ๆ หรือ ประพฤติไม่เข้าทางไหนกับเขาเลย จึงไม่ได้อะไร หรือไม่ก็ ไม่ประพฤติอะไรเลยสักอย่าง เป็นคนโลก ๆ ที่หลงเวียนว่ายอยู่กับโลกียะธรรมดา ๆ หลงโลกเมาโลกอยู่นั่นเอง

เพราะฉะนั้น นักปฏิบัติธรรมจะต้องพิจารณาให้ดี ๆ ว่า เรามุ่งหมายอะไร ? *พุทธศาสนานั้น มุ่งเอาอะไรแน่ ? ที่เรียกว่า "ผล" ของ "ศาสนา"* แค่ "เจโตสมถะ" แค่ "ฌานโลกีย์" หรือ ? ก็คงไม่ใช่แน่ ผู้ศึกษาพุทธศาสนามาแล้ว

ทุกคน ก็ต้องตอบได้ว่า **ศาสนาพุทธนั้น มีมรรค–ผล อันเป็นโลกุตตระเป็นที่หมาย** ทำไมนักบวชในป่า เป็น ฤาษี ชีไพร ดาบส หลับตาบำเพ็ญออกเกลื่อนกลาด จึงไม่ได้ชื่อ แม้มี "มรรค" มี "ผล" แค่อริยะโสดาบัน ? แต่ทำไมในกรุงในเมืองแท้ๆ พระพุทธองค์เทศน์เดี๋ยวเดียว ก็มีผู้บรรลุ "มรรค–ผล" กัน เป็นอริยะโสดาบัน–สกทาคามี ได้พรึบพรับกันออกเยอะแยะรวดเร็ว **มันเกี่ยวกับ "การรู้โลก" แท้ๆ ไม่ใช่เป็น "คนหลงโลก" จึงจะได้ชื่อว่า "อริยะ" ผู้นั่งหลับตาตะพืด และ นั่งท่องตำราเพื่อสอบเอายศเอาชั้นนั้น คือ "ผู้หลงโลก" แต่ผู้เป็น "อริยะ" นั้น จะต้องรู้ "โลก" ที่ตนติด ตนยึด ตนหลงอยู่แท้ๆ ให้ได้ แล้วเลิก ละ หยุด หน่าย คลาย มาให้ได้** ก็จะเป็น "มรรค" เป็น "ผล" แท้ๆ

"โลก" ที่ว่านี้ มันก็ไม่ยากอะไร ที่จะ "รู้" ก็มี โลกที่ต่ำสุด ก็ "โลกอบาย" ต่อมา ก็ "โลกธรรม" และ "โลกกาม" ละเอียดสุด ก็ "โลกอัตตา" หรือ "โลกแห่งอาตมัน" นั่นแหละ ยากหน่อย เป็นขั้นปลาย *เราก็ต้องเรียนรู้ ต้น–กลาง–ปลาย ละ เลิกให้ถูกระดับ ถูกฐานะ ที่ตนไปติดไปยึดอยู่แท้ๆ* มันก็มี "มรรค" มี "ผล" จริงกันเท่านั้น แต่ถ้ามัวไปจับปลาย เป็นหัว จับหัว เป็นปลาย และ ที่สำคัญก็คือ ไม่เข้าใจ "โลก" แท้จริง **โลกเบื้องต้น โลกหยาบๆ** ตนก็ติดอยู่ กลับ "ไม่รู้" (อวิชชา) และไม่พยายามละเลิกกันเสียก่อน ทว่าไปมัวมุ่นปลุกปล้ำจะ ละ เลิก หน่าย คลาย **โลกเบื้องปลาย ขั้นละเอียด** โดยไปหลง จะวาง "อัตตา" จะทำตนให้แจ้ง "อนัตตา" ด้วยการไปหลงเพ้อกับ "รูป–นาม" ที่เป็นขั้น "โลกอัตตา" หรือ "โลกแห่งอาตมัน" อันเป็น "ภวภพ" เป็นขั้น "อรูป หรือ วิภว" ทำตนเป็น "คนรู้มาก" เช่น ไปหลงเรียนลัด ตั้งหน้าจะปล้ำตัด "โลกอัตตา" โลกแห่งตัวตน หรือ "โลกแห่งอาตมัน" ขั้นละเอียด โดยไม่ตัด**อัตตา** หรือ ไม่เรียนรู้**ตัวตนที่หยาบๆ** ก่อน เป็นขั้น เป็นระดับ จะตั้งหน้าลัดจี้ให้บรรลุนิพพาน โดย "ไม่รู้" (อวิชชา) เลยว่า โลกเบื้องต้น โลกเบื้องกลางต่างๆ นั้น ตนติดอะไร ? ยึดอยู่แค่ไหน ? ยังมีชนักหนักแอ้อยู่เท่าไหร่ ? คำว่า "สักกายะ" คืออะไร ?

ละเลิกมาได้หรือยัง ? ก็ "ไม่รู้" (อวิชชา) "กามราคะ" คืออะไร ? ละเลิกมาได้หรือยัง ? ก็ "ไม่รู้" (อวิชชา) นี่เป็นสังโยชน์เบื้องต้นด้วยซ้ำ เรียนปริยัติก็อุตส่าห์เรียนมา แต่แล้ว ก็จะมักมากแบบ "คนรู้มาก" จะเอาเบื้องปลาย คือ จะเลิก จะตัดเอาหัวขั้วยอด ขั้น "รูปราคะ" ขั้น "อรูปราคะ" จะเรียนรู้ "รูป–นาม" อันเป็นเรื่องของ "อัตตา" หรือ "อาตมัน" ระดับ "มโนมยอัตตา" และ "อรูปมย-อัตตา" กันเลย ก็ขอบอกได้เลยว่า มันเป็น *การผ่านหวานด้วยลมกระซิบ* มากไป มันไม่มีทางพ้นโลก หรือ เหนือโลก(โลกุตตร) ไปได้อย่างแน่ ๆ เพราะมันไม่เข้าทาง (มรรค) ถ้าขืนทำ ขืนดันทุรังปฏิบัติ ก็จะได้ "ผล" เหมือนกัน ก็คือ จะได้ไปรวมอยู่กับ "ปรมาตมัน" ตามแบบฤาษี ดาบส ฯลฯ ทั้งหลาย ที่ได้พากัน "หลง" (โมหะ) มามากกว่ามากนั่นแหละ จึงใคร่ขอร้องว่า อย่าไปพยายามทำเป็นจะ "ตีกิน" แบบเล่นเรียนลัด หรือ แบบ "คนโกง" โดยจะไปตัดเอา "เบื้องปลาย" อันเดียวเลย **นั่น มัน "มรรคง่าย" ไม่ใช่ "มรรคอริยสัจ" หรือ เรียกตรง ๆ ก็ว่า เป็น "โมหะมรรค" แปลเป็นไทยว่า "หลงทาง"**

ในศาสนาพุทธนั้น แม้แต่คำว่า "**บุคคลผู้ปฏิบัติ**" เท่านั้น พระพุทธเจ้ายังตรัสไว้ว่า

"บุคคลผู้**พร้อมเพรียงด้วยมรรค** อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า **ผู้ปฏิบัติ** (คือ เข้าใจขั้นตอน เข้าใจสักกายะ–กามราคะ–รูปราคะ–อรูป-ราคะ–มานะ เป็นต่ำสูงถูกต้องจริง ๆ) บุคคลผู้**พร้อมเพรียงด้วยผล** อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า **ผู้ตั้งอยู่แล้วในผล**" (จาก อภิธรรมปิฎก บุคคลบัญญัติปกรณ์ เอกกนิทเทส ข้อ ๓๑)

ดังนั้น ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญารู้ "มรรค" เลย สัก "มรรค ๑" หรือ มรรคใด "โสดาปัตติมรรค" นั้น คืออย่างไร ? หมายเอาแค่ใด ? เราติดอยู่ หรือละเลิกขาดจากจิตได้แล้วหรือยัง ? ก็แบ่งไม่ออก บอกไม่ถูก แล้วจะไปเรียนลัดเอา ขั้น "โอปปาติกะ" ขั้นจิตในจิต ขั้นรูปภพ–อรูปภพ ขั้นตัวตน (อัตตา) อันมีเฉพาะจิตในจิตเลย โดยไม่เรียนไม่รู้ให้แท้ แค่ขั้นกายนอกกาย หรือ ขั้น "สักกายะ"

แล้วละเลิกให้ขาดได้ พรากให้ได้ก่อน *แม้ผู้นั้นจะยืนยันว่า* **ตน "ปฏิบัติ"** *ก็เป็นอันปฏิบัติไป นอกลู่ นอกทาง อยู่เท่านั้นแหละ* หาได้เป็น **"บุคคลผู้ปฏิบัติ" ของ "ศาสนาพุทธ"** ไม่ ! ตราบที่ยังไม่รู้ แม้แค่**แนวของพุทธที่ถูกที่แท้ หรือยังไม่เข้าใจทาง(มรรค)เสียที ไม่รู้ต้น–กลาง–ปลาย ตามพระพุทธพจน์ที่ได้ตรัสยืนยันบอกแจ้งไว้นั้น**

หรือ จะดูคำอธิบายละเอียดขึ้นไปอีก ของ**ผู้ปฏิบัติ** ในลักษณะต่างๆ ก็ได้ พระพุทธองค์ทรงจัดทั้งระดับ ทรงบอกทั้งลักษณะของ**ผู้ปฏิบัติ**ไว้ชัดใน อภิธรรมปิฎก เล่มเดียวกันนี่แหละ แต่อยู่ใน "สัตตกนิทเทส" บ้าง อยู่ใน "เอกกนิทเทส" บ้าง โดยพระองค์เรียงลำดับไว้ที่เดียวว่า **"อุภโตภาควิมุติ"** เป็นลำดับสูงกว่าเพื่อน ต่ำลงมา ต่อจากนั้นไป ก็เป็น **"ปัญญาวิมุติ"** แล้วก็ **"กายสักขี" – "ทิฏฐิปัตตะ" – "สัทธาวิมุติ" – "ธัมมานุสารี"** และ **"สัทธานุสารี"** เป็นต่ำสุดกว่าเพื่อน นั่นคือ ผู้มี "มรรค" ไปจนบรรลุ "ผล" ที่ไม่ใช่ "ผู้ตรัสรู้เอง" ก็มี ๗ ระดับ ดังนี้ :–

ลักษณะของผู้ปฏิบัติ ที่พระพุทธองค์ทรงอธิบาย และ จัดลำดับไว้ ก็มีดังนี้คือ :–

๑. **สัทธานุสารี** (ยังไม่ได้หมายว่าเป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวดอกนะ) *เป็นผู้เชื่อตามๆ เขาไปอย่างนั้นเอง ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างนี้มีเยอะ* ซึ่งถ้าไป "เชื่อ" (สัทธา) ตามผู้เป็น "อริยะบุคคล" ทั้งๆ ที่อาจจะไม่มีปัญญาวิจัยวิจารออกว่ามันถูกต้องดีจริงแล้ว (สัมมา) หรือ มันตรงทางเข้าทางที่แท้ (อุชุ) แล้วหรือยัง ? **ก็ยังนับผู้นี้ว่า เป็น "สัทธานุสารี" ที่มี "มรรค" เป็นอริยะได้** เพราะผู้นั้นชื่อว่า "ศรัทธา" (เชื่อ)ในพระสงฆ์ที่เป็น "อริยะสงฆ์สาวก" (คือ ได้พึ่งสรณะที่เป็นรัตนตรัยที่แท้) มิใช่ไป "ศรัทธา" ในบุคคลผู้ยัง "ไม่รู้" (อวิชชา) ยังไม่มี "มรรค" มี "ผล" (คือ สรณะที่ยังไม่ใช่รัตนตรัยแท้) แต่ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมผู้ใดไป "ศรัทธา" เชื่อตามๆผู้ยังไม่มี "มรรค" ไม่มี "ผล" เลย แม้แค่ขั้น "โสดาบัน" **ก็ยังไม่นับผู้นั้นว่า เป็น "สัทธานุสารี" ที่มี "มรรค" อันเป็นอริยะ** ก็อาจจะไปมี "มรรคมาก" บ้าง "มรรคง่าย" บ้าง "มรรคใหญ่" (ใฝ่โต หรือ หลงแต่ความใหญ่ความโต) บ้าง

หรือ "มรรค" ที่จะพาไปสู่ "ผล" อันไม่ใช่ "โลกุตตร" อื่น ๆ อีกมากมายก่ายกอง ตามแต่ผู้นำผู้พา จะพาเป็น จะนำไป

"ผู้ปฏิบัติ" *ของพุทธ (คือ ผู้มี "มรรค" แล้ว)* จึงจะต้องเริ่มต้นจาก **เชื่อผู้นำตามผู้พา หรือ มีอาจารย์ที่เป็น "อริยะ"** จึงจะมีโอกาสบรรลุ "โลกุตตร" ได้จริง "ผู้ปฏิบัติ" ที่ใช้ "ศรัทธา" คือ ความเชื่อตาม ๆ เขามาอย่างมั่นใจแน่ ๆ (และต้องถูกทาง หรือ เป็น "อริยะ" จริง ๆ ด้วย) เป็นเครื่องจูงพาให้ปฏิบัติดั่งนี้แหละ เรียกว่า **"สัทธานุสารี"** จึงเริ่มเรียกได้ว่า **"ผู้ปฏิบัติ"** ตามนัยแห่งพุทธที่ถูกที่แท้

เป็นผู้พากเพียรเพื่อให้บรรลุ "โสดาปัตติผล" เป็นอย่างน้อย เมื่อบรรลุได้แล้ว พ้นขาดเลิกละมาได้จาก "โลก" ใด ที่ตนติด ตนยึดอย่างหนึ่ง หรือ หลายหลายอย่าง มาได้แท้ ๆ จนเป็นผู้ **"ตั้งอยู่ในผล" นั้นได้ ก็เรียกผู้บรรลุ "ผล" เนื่องมาแต่ "ศรัทธา" นี้ว่า "สัทธาวิมุติ"**

๒. ธัมมานุสารี (ยังไม่ได้หมายว่าเป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวเช่นกัน) *เป็นผู้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน แล้วจึง "เชื่อ" เพราะเห็นได้ว่า "เป็นธรรม"* แต่นั่นแหละ ถ้าคนผู้นั้นยังหลง "โลกียะ" อยู่มาก "ปัญญา" ของเขาก็จะโน้มน้อมไปทาง "โลกียะ" อยู่นั่นเอง **ก็จะยังไม่เข้าทาง ไม่เข้า "มรรค" อันเป็นอริยะ** ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า **"ผู้ปฏิบัติ"** อยู่นั่นเอง แต่ถ้าคนผู้ใดได้รับอธิบาย หรือ ได้ศึกษาพระธรรมจนเห็นแจ้งได้ชัด ใช้ปัญญาพิจารณาเข้าใจตามได้ว่า "โลกุตตระ" เป็นอย่างนี้ แตกต่างกับ "โลกียะ" อย่างนั้น ๆ "สักกายะ" เป็นอย่างนี้ แล้วก็ใช้ศีล ใช้พรต เพื่อขัดเกลา เพื่อละให้ขาด ใช้กรรมฐานอย่างนี้ ๆ เพื่อฆ่า "สักกายะ" นี้ ๆ เห็นแจ้งได้ ถูกต้องตรงดีว่า ถ้าจะพ้น "โลกียะ" นั้นต้องอบรมเช่นนี้ ปฏิบัติเช่นนั้น ๆ เขาผู้นี้ก็เป็น **"ผู้ปฏิบัติ" มีความตั้งใจ มีแนวทางที่ถูกต้อง และปฏิบัติอยู่เพื่อจะพาตนให้บรรลุถึง "โสดาปัตติผล" เป็นอย่างน้อย**

"ผู้ปฏิบัติ" *ที่ใช้ "ปัญญา" ไตร่ตรองพิจารณา ตัดสิน กระทำนำอยู่เสมอ ๆ* นี้แหละเรียกว่า **"ธัมมานุสารี"** ไม่ใช่ว่า เห็นใครทำอะไร ก็ทำตามเขา

เชื่อตามเขาง่าย ๆ ไปเสียหมด ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่ว่าของใหม่ หรือ ของเก่า ต้องรับฟัง ต้องเอามาไตร่ตรอง

เมื่อบรรลุ "โสดาปัตติผล" ได้แล้ว พ้นขาดเลิกละมาได้จาก "โลก" ใด ที่ตนติด ตนยึดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ หลาย ๆ อย่างมาได้แท้ จนเป็นผู้ "**ตั้งอยู่ในผล**" นั้นได้ **ก็เรียกผู้บรรลุ "ผล" ที่เนื่องมาแต่ "ปัญญา" นี้ว่า "ทิฏฐิปัตตะ"**

๓. **สัทธาวิมุติ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยศรัทธานำทาง) เป็นผู้มี "วิมุติ" เป็นผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก "โลกียะ" จาก "ทุกข์" บางสิ่งบางอย่าง เมื่อปฏิบัติไป จนมีวิมุติ และ เกิดปัญญาเข้าร่วมรู้รอบในกิเลส–ตัณหา–อุปาทานบางอย่างได้ ก็เป็นพระอริยะผู้มี "ผล" ในตนแน่แล้ว **อาสวะบางอย่างของผู้นั้นก็สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา** *(จะเป็น "วิมุติ" แบบไหนๆ ก็ต้องสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญา)*

เป็นผู้รู้ชัดได้ว่า *สิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดอยู่ บางสิ่งบางอย่างนั้น แท้ ๆ มันคือ ทุกข์ และรู้ชัดในสมุทัย อันคือ จิตเราไปหลงมัน ไปติดมัน ไปยึดมัน และไปอยากในมันนั่นเอง พร้อมทั้งได้หัดปฏิบัติจนดับสมุทัยได้ แจ้งในความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ในสิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดอยู่นั้น ๆ ได้ เห็นแจ้งแทงทะลุความพ้นทุกข์ เพราะเหตุที่จิตตนดับตัณหาอุปาทานในสิ่งนั้นเรื่องนั้นได้ชัดแจ้งจริง มี "ผล" แล้ว เห็นชัดแล้ว ดำเนินไปด้วยดีแล้ว ด้วยปัญญา* บุคคลเช่นนี้เรียกว่า **"สัทธาวิมุติ"**

แต่มิใช่เหมือนบุคคลผู้เป็น**ทิฏฐิปัตตะ** เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการรู้แจ้งรับ "ผล" ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติ**แบบ "สัทธาวิมุติ" นั้น** จิตจะละคลายได้ก่อน แล้วจึงเกิดปัญญารู้ตามภายหลัง

๔. **ทิฏฐิปัตตะ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยปัญญานำทาง) เป็นผู้มี "วิมุติ" ผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก "โลกียะ" จาก "ทุกข์" บางสิ่งบางอย่าง เมื่อประพฤติปฏิบัติไป เกิดปัญญารู้เห็นประกอบร่วมด้วยไปเรื่อยๆ เป็นผู้เพิ่มเติมภูมิ เพิ่มปัญญาจริง ๆ มีปฏิเวธธรรม สั่งสมภาวนามยปัญญาอย่างถูกต้อง *มี "ญาณ" แล้วจึงมี "วิมุติ"* คือ เข้าใจได้ก่อน แล้วก็ปฏิบัติตาม จนจิตหลุดพ้นได้แท้เป็นบางสิ่งบางอย่าง แต่ก็เป็น "ผล" ในตนแท้ **อาสวะบางอย่างของผู้ประพฤตินี้ ได้สิ้นไปแล้ว**

เพราะเห็นแจ้งรู้ชัดจิตตนพ้นทุกข์ได้ด้วยปัญญา

เป็นผู้เห็นแจ้งใน ทุกข์–สมุทัย–นิโรธ–ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา ธรรมทั้งหลายที่พระตถาคตประกาศแล้ว ผู้นั้นเห็นชัดแล้ว ดำเนินไปดีแล้วด้วยปัญญา สิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดบางอย่างนั้น ดับเหตุได้ รู้"ผล"แห่งการพ้นทุกข์ชัดแล้วในสิ่งนั้นเรื่องนั้น บุคคลเช่นนี้เรียกว่า **"ทิฏฐิปัตตะ"**

แต่มิใช่เหมือนบุคคลผู้เป็น**สัทธาวิมุติ** เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการรู้แจ้งรับ"ผล" ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติ**แบบ "ทิฏฐิปัตตะ" นั้น** ปัญญาเข้าใจนำทางมาก่อน แล้วมาปฏิบัติตามจนบรรลุหลุดพ้นที่"จิต"ได้ ตามภายหลัง

๕. กายสักขี คือ บุคคลผู้ที่ใครๆ ก็เห็นได้รู้ได้ว่า สงบ มีความหลุดพ้น มีการไม่เกี่ยวข้องให้คนอื่น เห็นได้ รู้ได้แล้ว แม้ด้วยหูด้วยตาธรรมดาๆ ใครๆก็อ่านรู้ได้ง่าย แต่ทว่าในใจของผู้นี้สิ ! จะวิมุติสิ้นรอบไปด้วยหรือยัง ? จะเหมือนกับภายนอกหรือไม่ ? ยังไม่แน่ บางคนถ้าปฏิบัติมาตามสาย **ธัมมานุสารี ทิฏฐิปัตตะ** ก็จะมีความสิ้นรอบได้มากกว่าผู้สร้างแต่"วิมุติ"ในแบบสาย **"สัทธา"** แล้วก็มาจบอยู่แค่**"สัทธาวิมุติ"**อันน่าเสียดาย **"กายสักขี" ที่เป็น "สัทธาวิมุติ"** จึงมีได้ ดั่ง ฤๅษี ดาบส เดียรถีย์ต่างๆ มากมายนั้น เป็นต้น *(แม้* อาฬารดาบส อุทกดาบส *ที่พระพุทธเจ้าเคยไปเรียนอยู่ด้วย ก็เช่นกัน ก็หลงว่า ตนสิ้นอาสวะหมดจบแล้ว)* เป็นผู้มีวิโมกข์ทางกาย คือ สงบกายเห็นชัด แต่ใจนั้นสิ ยังไม่"วิมุติ"สนิทจริง อาสวะบางอย่าง ก็สิ้นไปแล้วบ้างจริง เพราะเห็นด้วยปัญญา (คือ ต้องมี"ญาณ" แม้ผู้นั้นจะมี"วิมุติ" แต่ถ้าไม่มี"ญาณ" หรือ ปัญญาเข้าไปสำทับรับรู้ชัดว่า ตนหลุด ตนพ้น มีผลดีห่างจากชั่วจริงอย่างชัดแจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง ก็จะยังอาจเวียนกลับได้อยู่) *แต่อาสวะอื่นๆ ที่ยังไม่สิ้นยังมีอีกทั้งที่ตนเองไม่รู้เลย เนื่องจาก"โมหะ"ปิดบังตนเองอยู่ ก็มี ทั้งที่ตนก็รู้ว่ายังไม่สิ้น ทว่าสามารถแสดงได้แต่แค่ทาง"กาย"เท่านั้นว่า ตนหลุด ตนพ้นมาแล้ว ก็มี* บุคคลดั่งนี้เรียกว่า**"กายสักขี"** กล่าวคือ **มีหลักฐานแห่งความบริสุทธิ์บริบูรณ์พร้อมในบางอย่าง แต่ยัง ไม่บริสุทธิ์นอกบริสุทธิ์ในจริงอย่างบริบูรณ์พร้อม ในบางอย่าง**

๖. ปัญญาวิมุติ คือ ผู้เข้าใจชัดมีญาณมีปัญญาจริงไม่หลงทาง และ

จะไม่หลงยึดอย่างงมๆ คลำๆแน่ ทั้งมี "วิมุติ" ได้แล้ว เพราะอาศัยปัญญาอันมีความสิ้นรอบลงไปอุปการะกันและกันเบื้องต้น–ขั้นกลาง–ขั้นปลายอย่างดี และตรงสายแห่ง พระศาสดาสมณะโคดม พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ของเราเป็นทางเดียวกันด้วย เพราะพระโคตมะพุทธเจ้าพระองค์นี้ เป็นพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญมาในแบบ "ปัญญาธิกะ" (คือ ไม่ใช่ "สัทธาธิกะ" หรือ "วิริยาธิกะ") เป็นผู้ใช้เวลาบำเพ็ญน้อยที่สุดกว่าสายอื่น ดังนั้น ถ้าใครใคร่จะบรรลุเร็ว ก็จงเร่ง "ปัญญา" ให้ดีเถิด *อย่าปฏิบัติธรรมแบบทิ้งขาด "ปริยัติ" เอาเสียเลย แบบนักปฏิบัติที่อวดดีๆ ที่มีอยู่มากเหมือนกันในปัจจุบันนี้ เป็นอันขาด แต่ก็อย่าหลง "ปริยัติ" นึกว่า ตนได้ "ปัญญา" แล้ว จนไม่มี "เจโตวิมุติ" เกิดแก่ตนเองเลยเสียหละ จะกลายเป็น "ปทปรมบุคคล" ไปเปล่าๆ*

ผู้ที่มี "วิมุติ" แล้วที่ใจ หลุดพ้นได้แล้วจริงในใจ **อาสวะของผู้นี้สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา** แม้ทาง "กาย" จะดูเหมือนว่า คลุกคลีเกี่ยวข้องกิเลส–ตัณหานั้นอยู่ **เป็นผู้ไม่มี "วิโมกข์" ทางกาย ก็ตาม** คือ ทางกายไม่แสดงออกว่า สงบ หรือ หลุดพ้น อย่างเห็นได้ รู้ได้ด้วยหูด้วยตา ก็ตาม **ทว่าทางใจนั้น อาสวะของท่านสิ้นไปแล้วจริง เพราะท่านเห็นแจ้งเข้าใจแท้ได้ด้วยปัญญา** บุคคลนี้เรียกว่า **"ปัญญาวิมุติ"**

๗. **อุภโตภาควิมุติ** เป็นผู้บรรลุทั้ง**ปัญญาวิมุติ** และบรรลุสิ้นรอบทั้ง**เจโตวิมุติ**ไม่เหลือเศษด้วย เรียกว่า บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อมถ้วนทั่วสิ้นถึงสุด "อาสวะ" จริงๆ นี้นัยะหนึ่ง หมายเอาแต่ภาคของ "จิต" โดยเฉพาะ เป็น "ปรมัตถ์" และแม้ทาง "กาย" ก็เห็นได้ว่า มีความหลุดพ้นพร้อมทุกประการ ทั้งทาง "ใจ" ก็มีความหลุดพ้นสิ้น "อาสวะ" เกลี้ยงจริง เพราะเห็นด้วยปัญญา ก็เป็นผู้บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อม อีกนัยะหนึ่งด้วย เป็นการบรรลุ ทั้งนอกทั้งใน ทั้งหยาบทั้งละเอียด และก็เป็น "ปรมัตถ์" ยิ่ง บริบูรณ์สูงยิ่งด้วย การบรรลุอย่างนี้จึงจะถือได้ว่า *บริบูรณ์ที่สุด เพราะมี "วิโมกข์" ทั้งทาง "กาย" และมี "วิโมกข์" พร้อมทั้งทาง "ใจ" หรือ อย่างน้อย ก็มี "ปัญญาวิมุติ" และ มี "เจโตวิมุติ" ครบ เป็นความขัดแท้ยืนยันกันและกัน เป็นที่สุด* บุคคลนี้เรียกว่า **"อุภโตภาควิมุติ"**

มันมีความซับซ้อน วกวน เกี่ยวโยง สัมพันธ์แซก สัมพันธ์ซ้ำ เวียนซ้อนอยู่เช่นนี้แหละ จึงเข้าใจกันได้ยากยิ่ง และทำให้แม้แต่หมู่พุทธศาสนิกชนเอง เมื่อสัจธรรมชักเลือนลางไป เวลานานไกลออกไป ความเข้าใจเพี้ยน ๆ ก็จะมีขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งกลายเป็น "ผิด" *เช่นปัจจุบันนี้ และบ่กใจเอาจุดผิด ๆ จากจุดเดิมนั้นกันเลยทีเดียว ก็มีมากกว่ามาก* และมันจะเพิ่มขึ้น ๆ ไกลออก ๆ ไป โดยอำนาจแห่ง "สัจธรรม" เช่นกัน **เพราะการจะเข้าใจ หรือ รู้จัก "พระอรหันต์" แบบของพระสมณโคตมแท้ ๆ ตรง ๆ นั้น จะมีน้อยลงทุกที ๆ** มันไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไรหรอก มันเป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องจะต้องเป็นเช่นนั้น จะไม่สงสัยเลย สำหรับผู้มี "ไตรลักษณ-ญาณ" ที่แท้จริง เนื่องจากพุทธศาสนา (โดยเนื้อหาสาระแท้ ไม่ใช่เพียงภาษาหรือ ชื่อเรียก) นั้น ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็จะต้องดับไปในที่สุด เป็นธรรมดาเหมือนกันกับทุกสรรพสิ่ง แต่แท้จริงพระธรรมที่เป็นเนื้อหาสาระตรง ๆ แท้ ๆ นั้น มันก็ไม่ได้ดับสูญหายสิ้นไปไหนหรอก มันก็คงอยู่ในโลกนี้แหละ ทว่า**คนส่วนใหญ่ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครแจ้งกันแล้ว** เพราะมันสูงสุด มันละเอียดลึกซึ้งยากกว่ายากยิ่งนัก จริง ๆ และเพราะคนมันเสื่อมกันลงไป จริง ๆ อีกด้วย · มันไม่ใช่วิสัยที่จะรู้ได้เพียงคาดคะเนทบทวน หรือ สันนิษฐานเดาเอา มันต้องบำเพ็ญเพียรสัมผัสแตะต้องสั่งสมเอาเอง โดยตนเองเท่านั้น

ผู้มี **"พหุสัจจะ"** ขนาดที่ได้อธิบายมานี้ มี "อภิธรรม" ในจิตปัญญาจริง ๆ ได้ชัด ๆ ก็จะสามารถรู้แจ้งได้ว่า **พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระ-พุทธมารดา ด้วย "พระอภิธรรม" ตามปุคคลาธิษฐานนั้น จริงแค่ไหน ? และถ้าเป็นธรรมาธิษฐาน จะมีรูปร่าง และ สาระเนื้อหาอย่างไร ? หมายถึงอะไรกันแท้ ?**

ถ้าจะอธิบายกันขั้นเป็นภาษา เช่นคำว่า **"แม่ของพุทธะ" (พุทธมารดา)** นั้น ทุกคนก็มีเหมือนกันหมด **สภาพนั้นก็คือ** "มโนปุพพังฯ" จิตที่เป็นต้นเค้าการก่อเกิดจิตอื่น ถ้าจิตที่เป็นต้นเค้านี้ เป็น "กาม" ก็วุ่นไป ว่อนมาอยู่ใน "กามาวจร-ภูมิ" ทั้งหลาย นั่นแหละ แต่จะอยู่ "ดาวดึงส์" เป็นหลัก และมากที่สุด

เมื่อเจ้าตัว "ไม่รู้เท่ารู้ทัน" จิตแสวงหากาม จิตยังหลงก่อแต่รสกามมาเสพย์ จิตนี้ก็เป็น "มายา" ของเจ้าตัวเองจริงๆ เล่นเจ้าล่อเอาเถิด ทำให้เจ้าตัวเกิดแล้วเกิดเล่าอยู่นั่นเอง *(รู้จักแม่ที่เป็นธรรมาธิษฐานให้ชัดๆ คือ* **มายา***จริงๆ)*

และก็เพราะ มีจิต "มายา" (แม่) ที่เป็นต้นเค้าความ **เอาแต่ก่อ เอาแต่เกิด** นี่แหละ ในเรา *เราจึงจะได้ "ตรัสรู้" (โพธิ) ความจริง จริงๆ* ถ้าไม่มี "มายา" นี้ เราก็จะเกิด "โพธิ" หรือ "ปัญญาตรัสรู้" **ความจริงในสภาพจริง** ไม่ได้ มันจึงเป็น "มายา" ที่ต้องนับว่า แสนดี เป็นความเจริญ ความสำเร็จ ความเป็นใหญ่ อันภาษาบาลีเรียกว่า "สิริ" จริงๆ "แม่" อย่างนี้แหละ มีไม่มากเลยในโลก ในมนุษย์โลก ซึ่งเป็น "แม่" ที่มีค่ายิ่งใหญ่เหลือเกิน จึงเรียกว่า "**มหา**" รวมแล้วก็เรียกว่า "**สิริมหามายา**" ตามธรรมดานั้น "แม่" ที่เป็น "มายา" พากเพียรเกิดโลกียะทั้งมวลอยู่นั้น มีมากล้นเหลือนับ เป็น "แม่" หรือ เป็น "มายา" ที่เป็นตัวก่อ "ความเกิด" ไม่ได้หยุดหย่อน ซึ่งเราก็จะ **ต้องใช้ "อภิธรรม"** คือ ใช้ "ความรู้" ใช้ "โพธิ" รู้เท่าทัน "มายา" นี้ให้ได้ แล้วล้มเลิก "มายา" นี้ให้หายไป ให้เปลี่ยนเพศ เปลี่ยนสภาพ **เป็นจิต "สันต"** จนเป็น "**สันตุสสเทพบุตร**" คือ เลิกเป็น **แม่** หายจาก **มายา** กลาย **เป็น "หยุด-สงบ-ราบรื่นสุขเย็น"** เสียให้ได้ จึงจะเรียกว่า "**สันต**" (สันติ) หรือ "**สันตุสส**" จึงจะได้ชื่อว่า "**สิริมหามายา**" **ได้** มิฉะนั้น ก็คงเป็น "มายา" หรือ เป็น "แม่" เป็นต้นเค้าแห่งการเกิด หรือคือ เชื้อพาเกิด **ที่ไม่มี "โพธิจิต" หยั่งลงได้** อยู่ตลอดนิรันดร อยู่เท่านั้นในคน มากมายเกินจะกล่าว

เพราะฉะนั้น *"โพธิ" ก็ต้องอาศัย "มายา" อุติ "โพธิ" จะคลอดได้ต้องอาศัย "มายา" คลอด* **เมื่อโพธิเกิดแน่แล้วจริง "มายา" ก็จะต้องตายลง ดับมอดลงไม่เหลือเชื้อในไม่ช้าแน่ๆ** ถ้าเป็น "มหาโพธิสัตว์" **ก็กำหนดได้** ว่าไม่เกิน 7 วัน "แม่แห่งโพธิสัตว์" ต้องตายแน่ๆ จึงจะเป็นสัจจะแห่ง "มหาโพธิสัตว์" ถ้าแม้นเป็น "โพธิสัตว์" เล็กๆ อินทรีย์อ่อนๆ "มายา" หรือแม่นั้น ก็อาจจะนานช้าอยู่ กว่าจะตายสนิท หรือ กว่าจะ "อุติ" ใหม่ ไปเป็น "สันตุสสเทพบุตร" นั่นเอง

กล่าวคือ **เมื่อ "มายา" ตัวนำเกิดตายสนิท "สันติสุข" (สันตุสส) ก็เกิดแทน** เป็นเรื่องของ**การ "เกิดจริง-เป็นจริง" ของจิตที่แท้จริง** นั่นเอง ดังนี้ ก็ต้องอาศัยปัญญาขั้น "ตรัสรู้" (โพธิสัตว์) **รู้เห็นใน "จิต" อันเป็นได้ เป็นจริงของตน** ถ้าตนมีจริง เป็นได้จริง ผู้นั้นก็คือ "โพธิสัตว์" แท้ คือ เชื้อแถวของ "พุทธะ" คือ "บุตรแห่งพุทธ" แน่ ๆ ผู้จะบรรลุ "พุทธะ" อันเต็มรอบในอนาคตแน่ ถ้าพากเพียรไปอยู่

ถ้าจะอธิบายกันอีกทีว่า **"แม่ของพุทธะ" (พระพุทธมารดา)** ก็คือ "มโนปุพพังฯ" จิตที่เป็นต้นเค้าก่อเกิดจิตอื่น(นาม) คือ "ปุพพวิเทหะ" กายทิพย์ชั้นในสุดของตน(รูป) ผู้มีญาณ ก็พอจะเข้าใจได้ รับบัญญัติถูก และที่ว่า "แม่ของพุทธะ" อยู่ชั้นดาวดึงส์ ก็คือ "จิต" ชั้นนั่นแหละ เป็นชั้นแห่งความยึดความเสพย์ของผู้ยังได้ชื่อว่า อยู่ใน "กามภพ" เป็นชั้นกำลังเต็มรสแห่งเทพ เป็นชั้นสวรรค์ที่มพลเมืองมากที่สุด หรือ เป็นแดนที่ "จิต" ของคนทั้งหลายจะผูกยึด และ ท่องเที่ยวอยู่ในแดนนั่นแหละ มากที่สุด ทั้งเป็น "ชั้นต้นแรกแห่งภูมิจิต" ที่จะไต่ขึ้นสู่ที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ของทุก ๆ คน อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (อนันตัง) แต่ก็ยังชื่อว่า **เมืองแห่งเทพ "มายา" หรือ ยังคือ "สมมุติสัจจะ"** อยู่นั่นเอง ยังคือ "ความไม่รู้" ที่เป็นเพียงบัญญัติอยู่ในโลก ยังคือ "โลกแห่งความไม่รู้แจ้ง" "แม่ของพุทธะ" หรือ "โลกแห่งความยังไม่รู้แจ้ง" จึงชื่อว่า **พระนางมายา** จริงๆ และโดยธรรมาธิษฐานก็คือ "จิต" คือ "วิญญาณ" หรือคือ "ความคิดปรุง" ที่เป็น "ความไม่รู้" ผู้มีภูมิปัญญากว้างขวางพอ ก็จะรับภาษาที่อธิบายนี้ได้ จะเข้าใจได้ และ เห็นจริงแจ้งชัดขึ้นทีเดียว แม้กระทั่งที่ต้องเรียกว่า พระนาง**สิริมหา**มายา เป็นอะไร

และเมื่อ "เทพมหามายา" รับคำชี้แจงจนเข้าใจแจ้งแทงทะลุแล้ว หรือ **เกิดจิตถึงซึ่งสภาพ "อุบัติเทพ" แท้** ก็บรรลุ *เป็น "โสดาบัน" ชนิดพิเศษ* ไปเลย ไม่ต้องมาเกิดในโลกที่ไหน ๆ อีก เพราะเป็น**โสดาบันแบบ "โลกาอนิวัตตโสดาบัน"** คือ เป็น "สันตุสสเทพบุตร" ไปเลย หมายความว่า จิตวิญญาณเกิดเป็นสภาวะธรรมที่สูงขึ้นเขยิบโผล่ขึ้น (อุส) สู่ความสงบร่ำงับ (สันต) หรือคือ ผู้รู้หยุดรู้พอแล้วนั่นเอง (สันตุส หรือ สันโดส นั่นคือ จิตที่รู้และมีจุด "พอ" ของใจ) เพราะสว่าง

แจ้งแล้ว หรือ เพราะ "เสพย์ความรู้" อย่างชัดแล้ว เพราะสิ้น "วิจิกิจฉา" แล้วนั่นเอง และไม่ใช่โสดาบันแบบ "วัฏฏภิรตโสดาบัน" อันได้แก่โสดาบันที่ใช้เวลาท่องเที่ยวเสพย์สุข เสพย์ปีติ เสพย์ความปราโมทย์ ในวัฏฏแห่งสวรรค์อย่างยินดีไปทุก ๆ ชั้นอยู่เนิ่นนานไม่มีจบเอาง่าย ๆ ดังจิตวิญญาณของนางวิสาขา อนาถบิณฑิกเศรษฐี ท้าวสักกเทวราช อเนกวรรณเทพบุตร ฯลฯ เป็นต้น ทั้งไม่ใช่โสดาบันในแบบโสดาปัตติมัคค โสดาปัตติผล ของพระเสขบุคคลสามัญทั้งหลาย ที่จะต้องมาเสียเวลาทำ "สมุจเฉท" เป็นอรหัตตผลจิตให้แก่ตนอีกด้วย **โสดาบันแบบนี้ เพียงเกิดแล้วก็ดับรอบลงทันทีจริง ๆ เป็น "สันตุส" ชัด ๆ คือ เป็นเรื่องของ "จิต" แท้ และเป็นการบรรลุของจิตจริง ๆ ไม่มีขอบขีดของบัญญัติเลย และเป็น *จิตของพระโพธิสัตว์ กับ พระพุทธเจ้า* เท่านั้น ผู้มีปัญญาพึงทำความเข้าใจให้ได้เถิด**

ทำไม ? พระพุทธองค์จึงต้องสอน "พระอภิธรรม" มุบมิบ ๆ ให้แต่เฉพาะกับพระสารีบุตร ผู้มีปัญญาเลิศองค์เดียวเท่านั้น ในโลกมนุษย์ (คือ ตามประวัติแห่งปุคคลาธิษฐานที่เล่าไว้นั้น เมื่อพระพุทธองค์ทรงสอนพุทธมารดาแล้ว ก็ได้นำ "พระอภิธรรม" มาบอกกล่าวแต่พระสารีบุตรกันลำพัง 2 ต่อสอง อยู่ที่ข้างภูเขาสิเนรุบังอยู่ทีเดียว ซึ่งตามธรรมาธิษฐานแล้ว ลึกซึ้ง เป็นจริงยิ่งนัก) ก็เพราะว่า **พระอภิธรรมนั้นเป็นภาษาสูง เป็นความรู้ขั้น จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน เนื้อ ๆ ผู้จะรับอุตตริมนุสสธรรมขั้น "อภิธรรม" ได้ ก็จะต้องเป็น "อุปสัมปันน์"** (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววางแล้วจริง หรือ ผู้มีภูมิธรรมถึงขั้นเหมาะควร จะได้รับฟังรับรู้อุตตริมนุสสธรรมนั้น ๆ) จะต้องเป็นผู้มีภูมิฐานขั้น "อภิปัญญา" อย่างแท้จริง จึงจะไม่หลง ไม่มัวเมายึด ไม่เพ้อเสียเวลาเพราะความเทิดทูนเชิดชูบูชา ในสิ่งที่ได้รับฟังไปนั้น จนกลายเป็น "ปีติ" แล้ว ปีติเล่า ภาคภูมิแล้ว ภาคภูมิเล่าอยู่ใน "บัญญัติ" ชั้นสูง *(เพราะมันเป็นอุปกิเลสชนิด "อธิโมกข์" ชนิด "ญาณ" ในแบบบัญญัติ หรือ รูปธรรม)* **จนทำให้ตน ผู้หลงผู้ปีติ ในบัญญัตินั้น เปล่าประโยชน์** เพราะมันผิดฝาผิดตัว เพราะความหลงผิดแท้ ที่ตนได้เพียงเปลือก ก็หลงยึดหลงหยุดอยู่แค่ได้เปลือกอยู่เท่านั้น แล้วเหลิงเจิ้ง แน่ใจ พอใจตน อยู่เท่านั้น เหมือนตนได้แก่น ได้สาระแท้แล้วงั้นแหละ แต่ที่แท้ตนยังหาได้จริง มีของจริงไม่ ตนมีแค่เปลือก แค่บัญญัติเท่านั้น

แล้วเลยพลอยทำให้บางคนหลงใหญ่ไปจนว่า ตนได้ ตนมี ตนเป็นแล้วจริง เอาเลย ก็มีเปรียบอีกที ก็เช่น ตัวนั้นแค่ชั้นเสนา แต่อุตส่าห์ลงทุนตัดเย็บชุดกษัตริย์(ด้วยความหลง)เสียแทบตาย แม้จะได้ หรือ มีชุดนั้น ก็ใช้เท่านั้นเอง บีดไม่เข้า สวมไม่ลง ถึงลง ก็คือ ตัวปลอมแท้ๆ อยู่นั่นเอง

ดังนั้น "**อนุปสัมบันน์**" (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววางแล้วบ้างตามระดับขั้นของตน แต่ก็ยังไม่สูงเพียงพอ ที่จะได้รับฟังอุตตริมนุสสธรรม อันที่ยังไม่เหมาะควร อันสูงเกินฐานะของตน) มีทั้ง "อนุปสัมบันน์" ทั่วไปจริงๆ จนถึงขั้นพระอริยเสขบุคคลตลอดจนถึงขนาดเป็น*พระอรหันต์*ระดับอื่นๆใดๆ (ที่ไม่ใช่**พระสารีบุตร** *ในขณะนี้ ก็ต้องเรียก พระอรหันต์ เหล่านั้นว่า "อนุปสัมบันน์" ทีเดียว*) พระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ทรงโปรดอธิบายให้ หรือ นำพระอภิธรรมไปสอนแก่ใครเปรอะไปหมด แม้แต่"พระอานนท์" ผู้ซึ่งมีสัญญาไว้ว่า จะต้องนำคำเทศน์ทุกคำมาบอกท่าน ก็ยังไม่ได้ทรงบอก (พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ผิดสัญญาหรือ ?) และแม้ทรงสอนแก่สาวกอื่นๆ ที่เป็นพระอรหันต์แล้วก็ไม่ได้ทรงสอน ซึ่งมีอยู่อีกมากมายก่ายกองนั้น ก็ดี ก็จงลองใคร่ครวญดูเถิดว่า **แม้แต่พระพุทธองค์ยังเลือกสอนพระอภิธรรมขนาดไหน ?** (ที่เป็นเพียงบัญญัติภาษา อันท่อง อันอ่าน อันนำไปผกผันคิดนึกกันอยู่ในทุกวันนี้นั่นแหละ) แล้วคุณๆทั้งหลายนั้นคือ ผู้มีบารมี มีภูมิจิต ภูมิธรรมขนาดไหนกันเชียว ที่จะต้องเรียนพระอภิธรรมด้วยบัญญัติภาษาออกปานนั้น เรียน **ศีล** ปฏิบัติให้เป็น**สมาธิ** จนเพิ่มภูมิเพิ่ม**ปัญญา**บรรลุเป็นโสดาบัน–สกิทาคามี–อนาคามี กันก่อน หรือ ถึงภูมิพระอรหันต์ขั้นต้นขั้นกลางมาก่อน หรือ มีภูมิจิตสูงพอจะเรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรม ค่อยเรียนบัญญัติภาษานั้น เหมือนพระสารีบุตร ไม่ดีหรือ ? เพราะแม้แต่พระสารีบุตร ก็เรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ ก็ต่อเมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วโน่นนะ ! ถึงกระนั้น พระอรหันต์องค์อื่นๆอีกหมื่นแสน ที่ไม่ได้เรียนบัญญัติภาษาพระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ หรือ จากพระสารีบุตรก็ตาม ก็ไม่เห็นท่านจะตกต่ำ หรือ เผยแพร่พระศาสนาให้กว้างขวางออกไปไม่ได้ จงสำคัญในความสำคัญ จงรู้เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย กันให้ถูกต้อง ให้สำคัญจริงๆเถิด

เพราะฉะนั้น ใครอยากได้"**สาระแท้ๆ**"**สูงสุด** ที่ภาษาบาลี หรือ บัญญัติ

กล่าวขานกันว่า **"ปรมัตถ์" ก็ดี "อภิธรรม" ก็ดี** ก็จงเรียนรู้ที่กายเราตัวเรา รู้จิต รู้เจตสิก แยกรูปแยกนาม (คือ แยกกาย แยกเวทนา อ่านจิต อ่านธรรม ที่เป็นสุข-เวทนา – ทุกขเวทนา – อุเบกขาเวทนาที่เกิด เพราะมีรูปมาสัมผัสเป็นปัจจัยให้ออกเถิด) แทงทะลุนิพพาน ทำนิพพานให้เกิดกับตนกับตัวเราจริง ๆ เราหลุดพ้นจากอกุศลใด ๆ แล้ว เบาลง ว่างลง เราก็รู้ เราก็ทำได้จริง อย่างนั้นเป็น "ปรมัตถ์" **เป็นอภิธรรมเนื้อ ๆ ที่ได้เฉพาะตนจริง ๆ** จงเรียนให้เห็น จับให้ถูก ยึดสาระให้ตรง เทอญ ผู้ใฝ่"อภิธรรม"จริง ผู้หวังนิพพานอันเป็นยอดแห่ง"อภิธรรม"แท้ อย่าไปมัวเอา"ภาษาลึกซึ้ง"มาหลงปรุงหลงคิดนึกให้มันลึกให้มันละเอียดอยู่นัก ทั้งๆที่กิเลส–ตัณหาหยาบๆของเราเอง ในขณะนี้ ยังไม่ละไม่เลิกให้ขาด มันก็"เมาภาษา"อยู่แค่นั้นเอง

อนึ่ง "บัญญัติ" ทั้งหลาย ที่ทรงสอนแก่พระสารีบุตร ก็ไม่ใช่"บัญญัติ"อันเดียวกันกับที่ทรงสอน"แม่ของพุทธะ"ด้วย เพราะ"แม่ของพุทธะ"นั้น เป็นจิตเป็นวิญญาณ ก็สอนกันด้วย"ทิพย์บัญญัติ" หรือ "เทพภาษา" ซึ่งผู้สอนและผู้รับสอนต่างก็เข้าใจกันดี ง่ายสะดวกใน"บัญญัติ" หรือ สัญญาณ หรือ เครื่องหมายที่จะใช้แสดงให้รู้ให้เข้าใจนั้น ๆ อันไม่ต้องมาก อันไม่ต้องนาน และไม่ต้องยากเย็นเลย สั้น ๆ ด้วย ยิ่งถ้าใครเข้าใจได้ว่า "แม่ของพุทธะ"นั้น ก็คือมโนปุพพังของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง โดยตรงแท้ ๆ ก็ยิ่งเข้าใจชัดยิ่งขึ้นว่าภาษา หรือ บัญญัติที่ทรงสอน"แม่ของพุทธะ" *(อันคือ มโนปุพพังที่จะต้องกระจ่างยิ่งในบัญญัติ อันมีเป็น "อนันตัง" ในมหาจักรวาลที่ยังเป็นมายา ที่จะต้อง "รู้" ให้ทะลุเพิ่มเป็นพิเศษของพระองค์เอง)* ต้องเป็นภาษา หรือ บัญญัติที่ง่าย ที่สั้น ที่น้อยอย่างยิ่งเฉพาะตนจริง ๆ เหมือนการจะอธิบายเสื้อผ้าชุดไทยประยุกต์สักชุด ให้คนไทยด้วยกันเองฟัง ย่อมง่าย สั้น เร็วกว่าจะบรรยายสู่ฝรั่งตะวันตกสักคนฟัง นั่นเอง

และแล้ว เมื่อจะทรงสอนพระสารีบุตร อันเป็นบุคคลอีกผู้หนึ่ง ที่มี"ภูมิจิต"อีกอย่างหนึ่ง "ภูมิรู้"อีกขนาดหนึ่ง จึงต้องทรงสอนด้วยบัญญัติ หรือ ภาษาอีกอย่างหนึ่ง ทั้งจะต้องยาว อ้อมค้อม และมากมายกว่าสอน"แม่ของพุทธะ"แน่ ๆ

เพราะพระสารีบุตรนั้น "ภูมิจิต" ก็อย่างหนึ่ง "ภูมิรู้" ก็ยังน้อยกว่าพระพุทธองค์ หรือจิตวิญญาณ (แม่ของพุทธะ, "มโนปุพพัง" แห่งพุทธะ) ของพระพุทธองค์

แต่กระนั้นก็ดี ภาษาบัญญัติที่ทรงใช้สอนพระสารีบุตรนั้น ก็ไม่ได้ยืดยาดเยิ่นเย้อ มากมายขยายความจนเลอะเทอะ ใช้ได้ ก็มี ไม่เข้าที ก็มาก อย่างที่ยึดถือเป็น "บทเรียน" กันอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดนี้ไม่ จึงขอให้ผู้หลงยึดหลงใหลในภาษาพระอภิธรรม หลงอ่อยชื่นชม ในเหลี่ยมเหตุ เหลี่ยมผล (ตรรกะ) ของบัญญัติภาษาพระอภิธรรมทั้งปวง โดยใช้แต่สูตรแห่งภาษา อันได้มาจากการเล่าเรียนพระอภิธรรมปิฎก วิจัยวิจาร**ภาษาสู่ภาษา**อยู่แล้วๆ เล่าๆ เช่นถามว่า "จิต" คืออะไร ? ผู้เรียนพระอภิธรรม ก็ตอบกันได้ทันทีว่า คือ "ธาตุรู้" แตกให้ละเอียดกันว่า มัน "รู้" กันพิสดารอย่างไร ? ก็ตอบกันได้ทันทีอีก (สำหรับผู้ท่องผู้เรียน) ว่า มีอาการแตกต่างกันพิสดารถึง ๘๙ อย่าง หรือ ๑๒๑ อย่าง และหรือ ขยายภาษาบัญญัติไปอีก ถามกันไปอีก ยิ่งกว่านั้นลึกซึ้งกว่านี้ ก็ยังมีภาษาให้ตอบอีกมากมายลึกซึ้ง ทั้งยากทั้งสูง ทั้งหรูหราอัครฐาน น่าทึ่งอีกนักกว่านัก เพราะมันเป็นภาษาบาลี แถมจะแปลออกมาเป็นไทย ก็แตกคำแยกความกันไปต่างๆ ได้อีกมากมายนักกว่านัก รวมความแล้ว **มันก็ได้แค่ภาษาแค่บัญญัติ** อยู่นั่นเอง และมันก็มี "มานะ" **เพราะความมี "ภาษาเก่ง" ขวางปัญญาแท้ ขวางทางนิพพานผู้ยึดมั่นถือตัว นั้นเองอยู่อย่างน่าเสียดาย** พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่า **ภาษา หรือ มนต์ (ภาษาธรรมที่ท่องบ่นไว้ได้) หรือ ปริยัตินี่แหละ คือ ตงกันดาร คือ ป่าใหญ่ คือ ความพินาศ (ใน "เตวิชชสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค)**

ถ้าจะถามว่า "จิต" คืออะไร ? ก็น่าจะตอบว่า คือ ธาตุรู้ หรือ สภาวะที่มันรู้ได้ที่มีในตัวคุณ ถ้าถามอีกว่า มันมีธาตุรู้มากมายหลายอย่างนักหรือ ? หรือมีรู้กี่แบบกี่อย่าง ? ก็ขอบอกไปสังเกต ตรวจดูที่ตน มีอาการอย่างไร ? ก็จงไปจับจิตให้รู้จิต ไปสังเกตเจตสิกให้รู้เจตสิกแท้เอาให้ได้ ผู้นั้นจะได้ "ของจริง" (สัจจะที่เป็นอริยะ) โดยมี "บัญญัติ" ของตนเองประกอบได้เลยทีเดียว แม้จะมาเรียน "บัญญัติ" หรือ ภาษาเป็นบาลี หรือ เป็นไทยจำเพาะ ที่เขานิยามจำกัดความ เรียก

สภาวะนั้น ๆ ไว้แล้วในโอกาสหลัง ผู้นี้ก็จะเรียนรู้ไม่ยาก แถมรู้จริงเห็นจริงเป็น "ชานโต" เป็น "ปัสสโต" เอาเสียด้วย อย่างนี้ จะคือ "นักธรรมะ" ที่แท้จริงมากกว่า ผู้ไป "เรียนเพื้อ" โดยหลงหยิบจับเอา**ปลายมาเป็นเบื้องต้น** ให้ยากให้เกินฐานะไปไกลสุดกู่เป็นไหน ๆ เพราะทุกอย่างต้องมีภูมิแห่งชั้น มีขั้นตอน มีขีดเขต เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย ต้องทำให้ "งาม" ทุกขั้นตอน

และ "ผล" ที่ผู้เล่าเรียน**เอาแต่ภาษาบัญญัติพระอภิธรรม หรือ เพียง "ปริยัติ" อภิปรัชญาได้** นั้น ก็นับวันจะกลาย**เป็นสมมุติ เป็น "บัญญัติ" เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนมากมาย** ที่นำไปปฏิบัติไม่ได้ ห่างไกลความ**เป็น "ปรมัตถ์"** ออกไป ๆ ๆ ๆ ก็โยชน์ต่อก็โยชน์ ก็ไม่รู้กัน เพราะต้องอธิบาย ต้องมี "ไวยกรณะ" มี "ไวยพจน์" ต่าง ๆ ขยายออก ๆ ๆ ๆ ๆ หรือคือ ต้องมีคำเทียบ มีตัวอย่างประกอบ มีตัวตน มีวัตถุ มีสัตว์ มีบุคคล เพื่อเปรียบ เพื่อสมมุติ และมีภาษาขยายเพิ่มมากเข้า ๆ นั่นเอง **"อัตตวาทะ" (ตัวตนของภาษา)** จึงมากขึ้น ๆ สุดท้าย จึงยึดเอาคว้าเอาได้แน่ ๆ มั่น ๆ อยู่แค่ **"อัตตวาทุปาทาน" คือ "บัญญัติ" หรือ ภาษาแท้ ๆ เท่านั้น ที่ตนได้ ตนมี ตนรู้ และยึดมั่นหลงถือว่า "จริง" อยู่นั่นเอง**

ยิ่งนานวันนานปีเข้า ก็ยิ่งจะนับวัน ห่าง "ปรมัตถ์" ออกไป ๆ ๆ ๆ ยิ่งขึ้นทุกที ๆ ภาษาจะท่วมถมสภาวะหมด ก็เลยเมา หรือ วนอยู่แต่ภาษากับภาษา บัญญัติกับบัญญัติเป็น "โลกแห่งภาษา" เป็น**วัฏฏะแห่งอัตตวาทุปาทาน**กันอยู่เท่านั้นเอง แล้วสุดท้ายปลายศาสนา ก็เพี้ยนเป็น "บัญญัติ" แท้ ๆ ที่พึงยกย่องกันว่าคือ "ยอดวิชา" หรือ "ยอดแห่งภาษาของศาสนาพุทธ" เป็นภาษาอันมากมาย ลึกซึ้ง แต่หยั่งอัตถะ–ธรรมะไม่ถึง แทงนิรุตติไม่ทะลุไม่ออก เป็นเนื้อเป็นสาระกันเพราะมันมาก มันทับถมมาก มันลึกซึ้งเหลือหลาย และมันผิดเพี้ยนเบี่ยงเบนออกไปไกลแสนไกลจากอัตถะ–ธรรมะแก่น ๆ เดิม ๆ แม้แค่พ.ศ. ๒,๕๐๐ ล่วงไปไม่กี่สิบปีนี้ก็เถอะ มันก็มากกว่ามากยิ่งแล้ว

ก็จงพึงสังวร ตรวจ "กรรมฐาน" (สภาพฐานะของจิต หรือ ภูมิ ซึ่งจะได้ประพฤติกระทำกับตน) ของตน ตั้งหลักให้แก่ตนให้ดี ๆ เทอญ ข้อสำคัญคือ ตนนั้น มีภูมิ มีฐานะแท้ ๆ จริง ๆ ขั้นจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม หรือ รู้ทะลุจิตแท้ ๆ เจตสิกจริง ๆ รูปถูก ๆ นิพพานตรง ๆ ได้แล้ว เป็น "สภาวะสัจจะ" อย่างลึกซึ้งสุขุม ขนาดที่ควรจะไปเสียเวลานั่งท่อง นอนอ่าน สู้เพียรจำ "บัญญัติ" ต่าง ๆ ในภาษาพระอภิธรรมปิฎกทั้งหลายนั้น ก็ดี อภิปรัชญาทั้งมวลนั้น ก็ตาม (อันสูงลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งจริง ๆ) ได้แล้วแน่แท้แล้วหรือ ? ตนมีภูมิ มีฐานะเลยขั้นดวงตาเห็น "ธรรม" (แค่อริยะโสดาบัน ก็ดี ซึ่งยังไม่ใช่ขั้นยอด "อภิธรรม" อะไร) ไปจนถึงขั้นมี "ธรรม" เทียบ ๆ พระสารีบุตรแล้วจริง ๆ แน่ ๆ หนะหรือ ? จึงได้ไปเสียเวลาพยายามจับฝาปิดตัวอยู่กับ "ฐานะ" นั้น ๆ ภูมินั้น ๆ **มันเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย ที่ถูกเนื้อถูกตัว ถูกฝาถูกตัว โดยเทียบขนาดของภูมิ "ธรรม" กับ "ตัวเรา" ดูว่า เป็นจริงแน่ ๆ แล้วหรือ ? ไม่เช่นนั้นมันจะไม่เกิด "มัชฌิมา" จะไม่มีการ "งาม" อย่างถูกต้อง** แล้วเราก็จะเข้าใจแก่น เข้าใจเนื้อแท้ ๆ ถึงของจริง จริง ๆ กันไม่ได้

เช่นตามพระคัมภีร์กล่าวเล่าเอาไว้ว่า (เป็นภาษาเป็นบัญญัติ) *เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ถึงกามภพ ก็ได้ทรงเบิ่งโลกทั้ง ๓ ให้เห็นตลอดทั่วถึงกัน อันมี นรก – มนุษย์ – สวรรค์ นั้น*

ถ้าตามปุคคลาธิษฐาน เขาก็จะปั้น "รูป" กันดู ใครมี "มโนมยอัตต-ปฏิลาโภ" คือ มีเก่งที่จะปั้นรูปปั้นร่างดู เป็นตัว เป็นตนได้สำเร็จได้แค่ใด ก็จะทำ บางคนก็ปั้นเป็นตัวตนบุคคล สัตว์ มนุษย์ สิ่งของ สถานที่ [illegible] พิกลพิการที่อยู่ในกะทะทองแดงก็อาจเห็นมนุษย์โลกธร
พ้า มีเทวดาใส่ชฎา มีเครื่องทรง (แต่งกายแบบลิเก) ส
มี ปั้นเป็นรูปอันทำนองคล้าย ๆ กันดังกล่าวนี้ ก็มี
เทวดาเป็นอย่างไร สวรรค์ภูมิเป็นอย่างไร ? มนุษย
อย่างไร ? และสัตว์นรกเป็นอย่างไร นรกภูมิเป็นอย่า

อย่าง ละ
อ่านเรียน
งาม เรียก

"ปุคคลาธิษฐาน" ก็เห็นแค่นั้น ก็ได้เรื่องแค่นั้น บ้างก็คิดคำนวณเอาในใจเป็น "อรูป" บ้างก็เก่งกาจขนาดนั่งหลับตาเข้า ก็ปรากฏภาพเช่นที่กล่าวนั้นออกมากันเลย เป็น "รูป" ก็เป็นไปได้ **ตามความหลงยึดถือ ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด เพราะ "อุปาทาน" มีจริง !** ใครยังมี "อุปาทาน" อย่างไร ก็ยังเห็นได้ มีได้ เป็นได้ในอย่างนั้น อันนั้นอยู่ (ภวตัณหา) มันก็ **เป็น "ภพ" เป็นภูมิเป็นชาติอยู่จริง ตาม "สมมุติ" ที่ผู้นั้นๆ ยังยึด(อุปาทาน) อยู่ และ ตามฐานะผู้ที่ยังไม่สิ้นภพ จบชาติ แถมยังมีอัตภาพ-จินตนาภาพ ต่างๆ ก็เป็นไปจริงๆ**

แต่ถ้าใครเห็นได้ทะลุถึง "**ธรรมาธิษฐาน**" **หรือ** ถึงซึ่ง "**ธรรมในธรรม**" **หรือ** ถึงขั้น "**เห็นธรรม**" **อันเป็นการเห็นขั้น "บัสสติ" แท้ๆ (ตามพระพุทธภาษิต "โย ธัมมัง บัสสติ โส มัง บัสสติ=ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า)** เข้าใจแทงทะลุแจ้งสภาวะ เทวดา ทั้งสวรรค์-ภูมิชัด มนุษย์ ทั้งมนุษย์ภูมิชัด สัตว์นรก ทั้งนรกภูมิชัด ด้วยปัญญาอันยิ่ง มีญาณหยั่งรู้ ก็คือ เมื่อผู้ใดได้รู้แจ้งสิ้นรอบถ้วนทั่วถึง จิต–เจตสิก–รูป หรือ กาย–เวทนา–จิต อย่างลึกซึ้งออกปานนั้น ซึ่งมันเท่ากับ**พระพุทธเจ้าทรงเบิดโลกให้** หรือ เท่ากับ**เราเองมี "พุทธ" ในจิตจริงๆ แล้ว** ก็อาจสามารถหยั่ง**เห็นนรก เห็นมนุษย์ เห็นสวรรค์** ซึ่งจะเห็นได้แม้อยู่ใน "กามภพ" นี่แหละ ไม่ต้องไปไหนเสียให้ยาก และ นรก–มนุษย์–สวรรค์ มันก็อยู่ใน "กามภพ" นี่เอง ไม่ต้องหลงใหลไปหาดู ณ ที่อื่นแดนใดเลย มีทั้งในตัวเรา อันเป็นโลกลูกหนึ่ง ที่ยังมี "ภูมิ ๓" แซกซ้อนอยู่ครบ และ ที่จริงก็คือ "ภวภพ" คือ ภูมิ**จิตในจิตของเราแท้ๆ** ที่มีอาการ มีนิมิต มีสภาวะสุข สภาวะทุกข์ หรือ เฉยๆ **อันเกิดที่จิต เป็นที่จิตของเราเอง นี่เองแหละ เป็น "ปรมัตถ-ธรรม"** หรือ มีทั้งในผู้อื่น อันเป็นโลกลูกอื่นๆ **ผู้ไม่แจ้งแทงทะลุตลอดภูมิ ๓ เท่านั้น ที่ยังหลงใหลมืดมัวบังมิดบดกันอยู่**

เมื่อใดตกอยู่ในสภาพแดนนรก ก็ไม่อาจจะดิ้นให้ล่วงพ้นหลุดออกไปเห็นสวรรค์ ออกไปสู่แดนมนุษย์ได้ง่าย ๆ หรือ เมื่อใดตกอยู่ในแดนสวรรค์ ก็มองเห็นนรกของตนไม่ออกเลย หรือ แม้อยู่ในแดนมนุษย์ อันเป็นแดนที่จะเห็นนรก เห็นสวรรค์ได้ง่ายกว่าแดนอื่น ก็ยังอุตส่าห์นำเอา "ตัณหา" เอา "กามคุณ" มาพลาง มาคลุม "จิต" ของตน ไม่ให้รู้เท่าสวรรค์ ไม่รู้ทันนรกอยู่นั่นเอง จึงได้ชื่อว่า **มองไม่เห็นแสงสว่าง ไม่เห็นสวรรค์ มองไม่เห็นนรก หรือ เพราะไม่มี "พระพุทธเจ้า" มาเปิดทะลวงทะลุให้แจ่มแจ้ง เห็นชัด รู้ชัดตลอดล่วงในจิต ในวิญญาณ ที่มีสภาพอย่างนั้น ๆ นั่นเอง กล่าวคือ ผู้นั้นยังไม่มี "พุทธจิต" หรือ จิตของผู้นั้นยังไม่เป็น "พุทธะ" นั่นเองแหละ หรือคือ ยัง "ไม่เห็นธรรม" เลย เห็นแต่วัตถุ ตัวตน สัตว์–บุคคล รูปภาพ–นิมิต และสี–แสง–เงา แห่ง "สมมุติ" แห่ง "มายา" ทั้งหลาย**

เมื่อผู้ใดเห็นได้ตลอด แทงทะลุรอบสิ้นใน จิต–เจตสิก–รูป หรือ ใน กาย–เวทนา–จิต แจ้งชัด เข้าใจจริง ใน "ธรรม" ทั้งหลาย อันบัญญัติเรียกว่า **นรก–มนุษย์–สวรรค์** ผู้นั้น ก็เป็นผู้รู้ (พุทธ) เป็นผู้แจ้ง เป็นผู้ตื่น ไม่หลับใหล เป็นผู้เข้าใจ "พุทธ" เป็นผู้เข้าใจ "ธรรม" เห็น "พุทธ" อย่างใส ๆ เห็น "ธรรม" อย่างกระจ่าง ๆ เห็นในความเป็น "เอโก ธัมโม" แน่ใจในการ "เห็นธรรม คือ เห็นพุทธ" การ "มีธรรม คือ มีพุทธ" จะไม่สงสัยเลยในความจริงที่ว่า "พุทธเบิดโลก" ก็คือ "ธรรมเบิดโลก" เมื่อเรามีตาแห่ง "ธรรม" เราก็คือผู้มีตาแห่ง "พุทธ" อันเดียวกัน (เอโก ธัมโม) พุทธะเห็นได้ อย่างใด เราก็ย่อมเห็นได้ อย่างนั้น อย่างแท้จริง เป็นการแจ้งสว่างรู้ทะลวงทะลุได้ตลอดจริง ๆ เป็นผู้ที่ยืนอยู่เหนือโลกแล้ว เมื่อยืนอยู่ท่ามกลางฝูงชน (สัตว์โลกทั้ง ๓ ภูมิ) ในกามภพ จึงสามารถเห็นสัตว์นรก เห็นสัตว์สวรรค์ เห็นสัตว์มนุษย์ ได้ถ้วนทั่วทะลุตลอดแดนไปหมด ทั้งนอกตน และในตน ก็อาจสามารถรู้เห็นสัตว์นรก สัตว์มนุษย์ สัตว์สวรรค์ตลอดถึงได้หมด (ด้วยการหยั่งถึงสัตว์นั้น ๆ) จึงจะเรียกผู้รู้เช่นนี้ว่า รู้รูป รู้นาม ครบ เพราะ ปุคคลาธิษฐาน เป็น "รูป" และ ธรรมาธิษฐาน เป็น "นาม" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "นิมิต" ธรรมาธิษฐาน เป็น "อาการ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "กาย" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ใจ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "เจโตนิมิต" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ปัญญานิมิต" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "สมมุติสัจจะ" ธรรมาธิษฐาน

เป็น "ปรมัตถสัจจะ" ธรรมาธิษฐาน เป็น "โลกุตตระ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "โลกิยะ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "ตัวที่เป็นอย่างนั้น" ธรรมาธิษฐาน เป็น "ความรู้ตัวที่เป็นนั้นจริงๆ ถึงจริงๆ" ปุคคลาธิษฐาน เป็น "รูปนิพพาน" ธรรมาธิษฐาน เป็น "จิตเจตสิก"

ผู้รู้ย่อมรู้ที่ตนเอง แจ้งได้ด้วยภูมิปัญญาอันยิ่งเอง อย่างแท้จริง ก็จะสิ้น "วิจิกิจฉา" ได้ทุกประการ แม้จะเป็นสภาวะ "รูป" ก็รู้ แม้จะเป็นสภาวะ "นาม" ก็แจ้ง และย่อมลงรอยลงร่องได้ถ้วนทั่ว จะว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระ**พุทธมารดา** หรือ เทศนาแก่พระ**สารีบุตร**(*ผู้สืบทอดรับช่วงเนื้อหาสาระแห่งธรรมให้เป็นไป หรือ ทายาทที่ยังทรงตนอยู่เป็นผู้ตามรู้ตามระลึกอยู่ ผู้รู้บาลีลองแปลชื่อ พระอัครสาวกองค์นี้ดูก็ได้*) นั้น ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ตามที่เขาอ้างกล่าวเล่าขานกันมาเป็นชาดก ก็ไม่ได้ ก็ย่อม "จริง" และจะว่า "ไม่จริง" ก็ไม่ผิดอีก สำหรับผู้ยังเห็นจริงถึงแก่นแท้ ยังไม่ได้

ผู้รู้ถ้วนทั่วย่อมรู้ได้ว่า จริงนั้น จริงอย่างไร ? แค่ไหน ? มีสภาพเช่นไรในคำว่า "จริง" และที่ว่าไม่จริงนั้น ไม่จริงอย่างไร ? แค่ไหน ? มีสภาพเช่นไรในคำว่า "ไม่จริง" ผู้แจ้งก็จะแจ้งได้ ตามสภาพสภาวะแห่ง "สัจธรรม" นั้นๆ **ผู้ที่รู้ความจริงแท้ ด้วยตนเองแท้ๆ เท่านั้น ที่จะเรียกว่า "จริง" ผู้ไม่รู้แทงทะลุด้วยตนเองจริงๆ นั้น แม้จะเรียกว่า "รู้" กันอย่างไร ก็ล้วนแต่ยัง "ไม่จริง" อยู่ทั้งนั้น** *เมื่อผู้ใดรู้แท้เห็นชัดเจน จน "เลิกยึดถือ" ได้ วางได้สนิท เมื่อนั้นแหละ จึงจะเข้าใจได้ เป็นการตรัสรู้ว่า* **ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นล้วน "จริง" เพราะมันล้วนเป็น "สมมุติ" ในโลก ที่ผู้ยังไม่เห็นจริง เขายึดอยู่**

เรื่องของ "สัจธรรม" ก็มีแต่เพียง "ยึด" กับ "วาง" เท่านั้นเอง ถ้ายังไม่รู้ ก็ยัง "ยึด" เมื่อรู้แจ้งแทงทะลุแล้ว ก็ "วาง" เมื่อยังไม่รู้ ก็เป็น **"พรหมปาริสัชชา"** คือ ยึด เมื่อเริ่มรู้ ก็เป็น **"พรหมปุโรหิตา"** คือ วาง หรือแจกออก (จะ "วาง" อย่างไรเดี๋ยวก็จะได้ทราบ) ดังนั้น **จิตวิญญาณที่ยังไม่รู้ ก็ยึดอยู่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคนเป็นๆ หรือ มีแต่ "กายทิพย์" (ที่ไม่เกี่ยวกับขันธ์หยาบ หรือ ที่ตายไปแล้ว) ก็ตาม**

–บทที่ ๑๘–

ทีนี้ ก็ลองไล่เรียงลักษณะของความ**เป็น "พรหม"** ตั้งแต่ขั้นต่ำ ขึ้นไปตามลำดับ ๆ ดูซิ

มันก็เป็น**สภาพของ "จิตวิญญาณ" ของเราๆท่านๆ** นี่แหละ ทีบทีบาท เกี่ยวเนื่องกันเป็นสมังคี มีเหตุ มีปัจจัย มีผล ร้อยเรียงกันไปเรื่อยๆ สังขารกันอยู่จริงๆ *ไม่ใช่ตัวลิเกละคร ที่พากันคบหา ยิ่งเสวนา ยิ่งลึกลับนั้น ไม่หรอก ! "พรหม" ที่ศึกษาถูกแท้นี้ ยิ่งคบหา ยิ่งเสวนา ยิ่งรู้แจ้ง ยิ่งเห็นจริง ยิ่งได้ "พรหม" ชั้นดี ยิ่งเห็น ยิ่งเป็น ยิ่งมี "พรหม" ชั้นเลิศได้จริง และแม้ที่สุด จะดับ "อายุ" ความเป็น "พรหม" ให้แก่ตน ลงทุกชั้น ก็ได้จริง เป็นที่สุดด้วย*

ผู้รู้ในสิ่งใดแล้ว หลงยึด หลงติด หลงภาคภูมิ หลงเป็น หลงมี หลงได้ ในสิ่งนั้น เรื่องนั้น ชื่อว่า **"พรหมปาริสัชชา"** ยิ่งจิตใด วิญญาณใด ยึดมาก ติดในความใหญ่ หลงในความยิ่งๆ เท่าใด ก็ยิ่ง**เป็น "พรหมปาริสัชชา" ตัวโตตัวหนักยิ่ง** เท่านั้นๆ อันก็ได้อธิบายกันมาแล้ว ไม่ว่า จะยึดความเป็น ความมี ความได้ เป็น "ตัวของตน" ขึ้น จนนับ จนจัดเป็น "ค่า" มาก–น้อยกันขึ้น ก็เพราะยึด "ความมาก" ทวีขึ้นๆ ยึด "ความใหญ่" ทวีขึ้นๆ "ความโต" ทวีขึ้นๆ "ความโก้อันโอ่อ่า" ทวีขึ้นๆ "ความเด่น" ทวีขึ้นๆ "ความดัง" ทวีขึ้นๆ "ความดี" ทวีขึ้นๆ "ความสูง" ทวีขึ้นๆ "ความยิ่ง" ทวีขึ้นๆ ไปจนตลอด "ความสงบ" ทวีขึ้นๆ สุดยอดเท่าใดๆ **ซึ่งถ้าเป็น "พรหมแท้" ก็ไปหลงยึด ความมาก–ความใหญ่ ฯลฯ ใน "ความดี" จริงๆ แต่ถ้าเป็น "พรหมเก๊" ก็ไปหลงยึด ความมาก–ความใหญ่ ฯลฯ ใน "ความไม่ดี" หรือ ใน "ความดีที่ไม่จริง"**

เมื่อ "จิตวิญญาณ" ของผู้ใด มีสภาพ จะ "เอาออก" จะ "ไม่ยึดไว้" จะ "ไม่งกได้" จะ "ไม่หอบมี" จะ "ไม่หวงเป็น" แต่เป็นการวาง การปล่อย การ "ไม่ยึดมั่นถือมั่น" เป็นการไม่ "ก่อตัวตน" เป็นการไม่หอบไม่หวง เป็นการแผ่ออก เป็นการเผื่อไป เป็นการไม่หลงยึดติดโดยตรง อันเป็นคุณธรรมที่สูงยิ่งๆขึ้นต่างหาก เป็นสัจธรรมแห่ง "ประโยชน์" แท้ๆต่างหาก จึงเรียก "พรหม" ชนิดนี้ว่า **"พรหมปุโรหิตา"** คือ ผู้มีจิตวิญญาณที่**ได้ ที่มี ที่เป็น** แล้วก็เกื้อกูลเป็นประโยชน์ทวีๆขึ้นไปอีก ทั้งสำหรับตนก็เป็น "คุณธรรม" ที่สูงยิ่งๆขึ้นแท้จริง ทั้งสำหรับผู้อื่นก็ เป็น**ประโยชน์** เป็น**ผลช่วยให้ผู้อื่นได้ ผู้อื่นมี ผู้อื่นเป็น** โดยจริง **เป็นความได้แล้วไม่เมาไม่หลงในความได้ เป็นความมีแล้วไม่เมาไม่หลงในความมี เป็นความเป็นแล้วไม่เมาไม่หลงในความเป็น เป็นสภาพได้แล้ว "ให้" คนอื่น มีแล้ว "แจก" ผู้อื่นออก เป็นแล้ว "ช่วยสอน" ผู้อื่นให้เป็นตามต่อๆไป เป็นการปล่อยออก เป็นการวางคืน เป็นการไม่ยึดไว้ไม่กักตุนแต่ผู้เดียวแล้ว** และนี่แหละคือ "คุณงามความดี" แท้ ที่ยิ่งได้–ยิ่งมี–ยิ่งเป็นยิ่งๆขึ้น **ยิ่งไม่ยึดไว้ นี่แหละ ยิ่งมีมากยิ่งขึ้น ยิ่งไม่กักตุน แต่ยิ่งได้ ยิ่งดียิ่งๆขึ้นจริงๆ**

ถ้าเป็นการให้ทาง "วัตถุ" การแสดงความเมตตา ที่แสดงออกเห็นๆทาง "กายกรรม" ทางอิริยาบถ โดยการ "ให้วัตถุ" นั้นๆ แก่ผู้อื่นชัดๆ หรือผู้ใดไม่มี "วัตถุ" จะให้ ก็ยังอาจจะแจกจะให้ทาง "กายกรรม" ได้อยู่ คือ ออกแรงกาย ทำงานอันควรด้วยแรงกายด้วยความสามารถของเราให้แก่โลกแก่ผู้อื่นไป ดังนี้ ผู้นั้นก็**กำลังเป็น "พรหม" มีบทบาท "พรหม" ชัดๆ** อย่างนี้ก็เป็น **"ปุโรหิตา"** ทางกายกรรม กล่าวคือ ใครเห็นและรู้ว่านี่คือ "คุณธรรม" ก็จะรู้สึกได้ว่า การกระทำเช่นนี้ ก็น่าชื่นชมชอบ น่าเอาอย่าง ก็จะมีคนเอาอย่างประพฤติตาม *การกระทำของผู้นี้ก็ถือว่า เป็น "ครู" เป็นแบบอย่าง หรือ ที่เรียกว่า "อาจารย์"* ซึ่ง "อาจารย์" นั้นก็ แปลว่า ผู้มีความประพฤติเป็นแบบอย่าง, ผู้มีการกระทำที่น่าทำตาม นั่นเอง

ดังนั้น **"ปุโรหิตา"** จึงหมายความว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" ด้วยประการดังนี้ และ "คุณธรรม" ชนิดแรกจึงเรียกว่า "ทาน" (ทานแรงกาย หรือทานวัตถุสมบัติ) เป็นความประพฤติอันประเสริฐ(พรหมจริยะ) ซึ่งเราก็ได้อธิบายกันผ่านมาแล้วว่า ผู้จะประพฤติตนให้เป็นพรหม จึงสั่งสมความประพฤติอันประเสริฐขั้นต้นก็ต้องเริ่มเป็น "ผู้ให้" หรือ เริ่ม "ทาน" นั่นแล ถ้าผู้ใดไม่มี "วัตถุ" ทาน ไม่มีแรงกาย หรือ ความสามารถทางกาย **แต่ตนมี "คุณงามความดี" อื่น จะทำ "ทาน" ก็จงทำ** เพราะทานนั้นมีทั้ง วัตถุทาน อภัยทาน และธรรมทาน เป็นคุณงามความดีอันไม่มีประมาณ(อัปปมัญญา) เช่น ทำงานทางกายไม่ได้ เพราะไม่มี "วัตถุ" ไม่มีแรงกาย ไม่มีความสามารถทางกายมาแสดงบทบาทให้ผู้อื่นดูได้ ก็แสดงทาง "วจีกรรม" ให้ผู้อื่นฟัง เป็นคำสั่งสอน หรือ เป็นการบอกกล่าวแนะนำเขาในทางดีในสิ่งที่เป็นไปเพื่อกุศลธรรม ตนก็ได้ชื่อว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" นี่ก็เรียกได้ว่า **"ปุโรหิตาพรหม"** และก็เป็นความประพฤติอันประเสริฐ (พรหมจรรย์) ที่เรียกว่า "สาสน" หรือ เป็น "ศาสนา" ที่เดียว คือ *มีการสืบต่อสาระแห่งคุณธรรมนั้น ๆ ให้ยืนยาว ให้ต่อ ๆ เกิดต่อ ด้วยการแสดงออก ด้วยการมีในตนแล้วนำออกแจก ออกทาน จึงเรียกว่า* **"เลข"**

แต่ถ้าได้เพียง "วจีกรรม" ที่อ่านมา ฟังมา ท่องมาเท่านั้น มาสอนเขา ก็เป็น "พรหมปุโรหิตา" ขั้นมีปัญญาแค่ **"อาคม"** คือ มีสิ่งที่เรียนรู้ ท่องจำมารวมย่อสรุปเป็น คาถา หรือ รู้ภาษาเข้าใจความลึกความละเอียดกระจายได้เป็น คำภีร์ก็ตาม ทว่าเป็นการฟังมาจากครูคนอื่นอีกทอดหนึ่ง ก็เป็นเพียง **ปริยัติ**

แต่ถ้าหากมีสิ่งที่นำมาสอนเขาได้ เพราะ*ตนได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระศาสดา หรือ ของครู แล้วจึงเกิดมีความรู้(บรรลุ)จากการประพฤตินั้น แล้วค่อยนำมาสอนผู้อื่น ก็เป็น "พรหมปุโรหิตา" ขั้นมีปัญญาที่เรียกว่า* **"อนุศาสน์"**

และยิ่งเป็นผู้รู้ยิ่ง แน่แท้จนตนก็มั่นใจยิ่ง คนอื่นทั้งหลายก็ต่างเชื่อมั่นด้วยอย่างสูง แล้วก็นำความรู้นั้น ๆ ออกสอนผู้อื่น ก็ยิ่งเป็น "พรหมปุโรหิตา" ขั้นสูงสุด เป็นผู้นำแท้ ๆ ในทางศาสนาเลย เรียกว่า เป็นผู้มี **"อาณา"**

คือ คำสอนนั้น เรียกได้ว่า เป็น "คำสั่ง" หรือ เป็น อาชญา เป็นความบังคับ หรือ คำบอกที่สักดิ์สิทธิ์ ที่ไม่ต้องไปคิดทบทวนกันมาก แน่ใจได้เลยว่า ดี–ถูก–ควรนำไปปฏิบัติตามได้ทีเดียว

หรือ แม้ไม่มีทั้ง "วัตถุ" จะทาน ไม่มีทั้ง "ปัญญา" หรือ "ศาสนา" (ธรรม) จะทาน ดังที่อธิบายมาแล้ว ก็มี "มโนกรรม" เป็นทาน ก็ได้ คือ **"อภัย"** ให้ใคร ๆ หมด ยกอโหสิให้เขาหมดไม่โกรธใคร แม้ใครจะทำอย่างไรให้เราก็ "อภัย" หมด และจะไม่โลภในใจ จะไม่อยากเอาสิ่งที่เขาทำให้นั้น ๆ ไม่ว่า เขาจะเอา "ทุกข์" มาให้ด้วยทางกาย ทำทุกข์ให้เราด้วยทางวาจา เช่น เอาอุจจาระมาขว้างใส่เราบ้าง "ด่า" ให้เราบ้าง เป็นต้น หรือ จะนินทาเรา จะทำให้เราเสื่อมยศ เสื่อมลาภด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม เราก็จะไม่ยึดถือ ไม่รับเอาสิ่งที่เขา "ให้" นั้น ๆ มาปรุงต่อเป็นโกรธ เป็นโลภ ดังนี้ ทำตนให้เก่งเยี่ยมสุด ไปจนกระทั่ง เขาเอาลาภมาให้ก็ไม่เอา (อภัยทาน คือ ไม่ผูกพัน ไม่เป็นหนี้ ไม่ก่อการผูกเวร) เอายศมาให้ก็ไม่เอา (อภัยทาน) เอาสรรเสริญมาให้ก็ไม่เอา และที่สุด แม้เขาจะเอาสุขมาให้ก็ไม่เอา **ถ้าเราทำได้ถึงขนาดนี้ ก็เป็น"คุณงามความดี" อันยอดเยี่ยมยิ่งอย่างแท้จริง**

แต่ต้องไม่ลืม "ทาน" ความสวย ความงาม(รูป) ความไพเราะ(เสียง) ความหอม(กลิ่น) ความอร่อย(รส) ความต้องใจชอบใจในการกระทบสัมผัสเสียดีสี(สัมผัส) และความชอบ ความชัง (อารมณ์ทางใจ) ออกไปจากจิตที่ยึดอยู่ ยังอยากเสพย์อยู่ ออกไปจากจิตให้ได้ นี่เป็นการ "ทานทางใจ" ต้องให้เกิดที่ใจ *"ไม่เอา" คำนี้ "ใจ" เป็นผู้ไม่เอา* **ไม่ใช่ว่า ทาง "กาย" ไม่เอาดอก แต่ "ใจ" นั้นสิ ยังอยากได้ ยังเสียดาย ยังโหยหาอยู่** อย่างนั้นไม่ใช่ "อภัยทาน" ต้องพยายามเข้าใจให้ดีๆ เพราะยังมีภัย ยังมีโทส ยังมีอาพาธ คือ ยังมีตัณหา–อุปาทานอยู่ นั่นเอง

แม้บางทีทางกายยังรับสิ่งของ รับยศ รับสรรเสริญ รับวัตถุกามอยู่ เพราะจำเป็น เพราะเหตุผลที่ผู้จำยอมรับนั้น **มุ่งประโยชน์แก่โลกยิ่งกว่า โดยไม่ได้หลง(โมหะ) ใช้ลาภ–ยศ–สรรเสริญนั้น เพื่อตน แต่ประการใดเลย อย่างแท้จริง**

เรียกว่า ทาง "ใจ" ของผู้ "อภัยทาน" นี้ ไม่รับ ไม่เอา ไม่ได้ยึดไว้ จริงๆ **จึงจะเป็น "อภัยทาน" ที่ถูกแท้ด้วย** ต้อง "ใจ" ไม่รับ ไม่เอาจริงๆ เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ตามสายตาของคน เขาจะเห็นจะรู้ได้แต่ทาง "กาย" การเป็นครูโดยทางกาย เป็นตัวอย่างในการประพฤติข้างนอกๆ รู้เห็นได้ง่ายๆ จึงสำคัญมาก จำเป็นมากด้วย **ดังนั้น ผู้ใดจะเป็นครูเขา แม้แต่แค่ทางกาย ก็ยังเป็นไม่ได้ จึงยังไม่ควรจะเป็นครูเขาเลย หรือ แม้เป็น ก็ยังไม่ชื่อว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" แท้จริงอยู่นั่นเอง** พระพุทธองค์นั้น เป็น "ครู" มนุษย์ทั้งโลกถ้วนทั่ว ละเอียดลออ คือ เป็นครูทั้ง เทวดา มาร มนุษย์ พรหม และถ้าผู้ใดทำได้ทั้งทางกาย และ ทางใจด้วย ก็เป็น "ปุโรหิตา" หรือ เป็นครู เป็นอาจารย์ แท้ๆกันเลย ดังนี้ จึงเป็น "ประโยชน์เกื้อกูล" อันแท้จริง

"**ปุโร**" นั้น หมายเอาว่า สิ่งที่ตั้งลงไปเป็นสมบัติในตนแล้วก่อนอื่น, พื้นฐาน, สิ่งที่มีแล้วในตนก่อนคนอื่น "**หิตา**" แปลว่า ประโยชน์เกื้อกูล รวมความแล้ว "**ปุโรหิตา**" **ก็แปลว่า ให้สิ่งที่ตนมีแล้วในตนมาก่อนนั่นเอง หรือ ทำประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น ด้วยสิ่งที่เรามีแล้วในตนก่อนเขา นี่แหละคือ ครู คือ อาจารย์ คือ ผู้รู้ก่อนเป็นก่อน แล้วเอามาแจก ผู้ที่แจกคุณธรรมเป็น "ธรรมทาน" จึงคือ การเป็นครู เป็นอาจารย์ หรือ เป็น ปุโรหิตา ที่แท้จริงยิ่ง** ใครมี "สัจธรรม" ในตนมากแล้ว สูงยิ่งเท่าใดแล้ว ก็นำออกแจก ก็ยิ่งเป็นผู้ที่เป็นครูผู้สูงยิ่ง เป็นอาจารย์ผู้เพียบพร้อมจริง เป็น **ปุโรหิตา** ผู้เลิศยอดแท้เท่านั้นๆ คำว่า ครู ปุโรหิตา หรือ อาจารย์ จึงไม่ใช่แค่ผู้ไปอ่านมาท่องมา มันต้องทำได้ด้วยอย่างแท้จริง มันต้องมีมาก่อน ต้องเป็นมาก่อน จึงจะสมจริง

ถ้าใครประพฤติดังกล่าวแล้ว ก็ **เป็น "พรหม"** เป็นผู้มีคุณงามความดี และก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ใด "ทำ" หน้าที่ เป็น "ปุโรหิตา" แล้วก็หลงภาคภูมิยินดี **ยึดมั่นในความเป็น "ปุโรหิตา" ไม่วายวาง** ก็ได้ชื่อว่า **มีจิตวิญญาณเป็น "พรหม-ปาริสัชชา" เป็น "อัตตา" ซ้ำซ้อนเข้าไปอีก** *เป็นความไม่วางจิตชนิดหนึ่ง เป็น*

ความยึด ความไม่วาง "ตัวตน" ของตนแท้ๆ อย่างหนึ่ง ต้องพยายามเรียนรู้ "จิต" เช่นนี้ ของตน ให้ได้ มันจะซับซ้อนวนเวียนเป็นงูกินหางอยู่อย่างนี้เสมอ ๆ หากแยกไม่ออก จับไม่มั่นก็จะวนเป็นวัวพันหลักที่เดียว

เราประพฤติตนเป็น "พรหมปุโรหิตา" ได้ ซึ่งควรเป็นอย่างยิ่ง และควรเป็น "ปุโรหิตา" ที่มีคุณงามความดี ที่แท้จริง ถูกตรง ให้ได้มากที่สุดด้วย อย่าพยายามเป็นครูแค่ปริยัติเท่านั้น มันไม่ใช่ "ปุโรหิตา" แท้บริบูรณ์จริง ดังได้อธิบายความของมันมาให้ฟังแล้ว

แม้คำว่า "**ครู**" **ก็คือ ผู้ควรเคารพบูชา คือ ผู้มีคุณงามความดีแล้วในตน แม้จะยังไม่ได้สอนเราเลย เราก็กราบไหว้ได้ เพราะในตัวท่านมี "คุณงามความดี" แล้ว** มิใช่ว่า เราเคารพครู เพราะท่านได้สอน "เรา" เท่านั้น ท่านได้ทำงานให้แก่เรา ท่านได้หอบ ๆ หาม ๆ (เพียงจำ ๆ) เอาวิชาเอาปัญญามาให้แก่เรา เราก็เลยต้องขอบคุณ หรือ ระลึกถึง "งาน" ที่ท่านได้ทำให้แก่เรา ถ้าท่านไม่ได้สอนเรา ท่านไม่ได้ทำงานให้แก่เรา เราก็จึงไม่เคารพ ! กระนั้นหรือ ? **การเคารพ "ครู" จะไม่ใช่เพราะเหตุที่มีนัยะอย่างนี้ และ เพียงเท่านี้เป็นอันขาด** ถ้าอย่างนั้น ก็ต้องเคารพ "ผู้แบกหาม" ที่เขาหามกระสอบเงินแบกหีบทอง หรือ ผู้แบกหามตำราว่าด้วยนานา ยอดวิชาการ หรือ นานาข้าวของต่าง ๆ มาให้เรานั้นด้วย เพราะผู้แบกหามนั้นเป็นผู้ได้ทำงานให้แก่เรา แบกหามตำราปัญญามาให้เรา เป็นต้น เราก็ต้องเคารพกราบไหว้บูชา **ผู้แบกหาม** นั้นด้วย โดยนัยะเดียวกันหนะสิ ! จะใช่หรือ ?

คำว่า "**ครู**" *(ผู้ควรคารวะ)* คำว่า "**อาจารย์**" *(ผู้มีความประพฤติอันประเสริฐนั้นๆ ในตนแล้ว)* หรือ คำว่า "**ปุโรหิตา**" *(ผู้ทำประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่นด้วยสิ่งที่เรามีแล้วในตนก่อนเขา)* ผู้ใดจะได้ตำแหน่ง หรือ ฉายา นั้น จึงควรจะได้เป็น "ผู้มีสิ่งนั้นในตนอย่างแท้ๆ จริงๆ สูงๆ ยิ่งๆ ด้วย" แล้วค่อยนำออกแจกนำออกให้ผู้อื่น ละก้อจะถูกตรงดีมาก ได้ประโยชน์เกื้อกูลแท้ๆ และ**แม้ว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" หรือ "ปุโรหิตา" ผู้ใดจะยังไม่ได้แจกความรู้ให้เราเลย แต่ถ้าท่านมี "คุณงามความดี" นั้นๆ ในตัวท่านอยู่ก่อนแล้ว เราก็ควรคารวะท่านได้ทันที**

และจะต้องเคารพท่านได้ทีเดียว **เราเคารพ "ครู" เพราะเหตุท่านเป็นครู ด้วยเหตุอย่างนี้ต่างหาก** *ยิ่งถ้าท่าน ทั้งมี "คุณงามความดี" ในตนจริง ทั้งได้สอนได้เกื้อกูลแก่เราด้วย ก็ยิ่งจะต้องขอบคุณต้องคารวะท่านมากยิ่งขึ้นด้วย* นั่นเป็นเรื่องธรรมดา

เหตุ ที่ทำให้คน (ปุถุชน) ยึดการเป็น "ครู" ต้องการเป็น "ครู" (ทั้งๆที่เข้าใจยังไม่ได้แม้ในคำว่า "ครู") หรือ หลงการเป็น "พรหมปุโรหิตา" (อาจารย์) นั้น ก็เพราะโลภใน **สรรเสริญ–ยศ–ลาภ–สุข** ซึ่งยิ่งกลับเป็นกิเลสที่ "ย้อนแย้ง" กับ **คุณสมบัติแห่งความเป็น "ครู" เป็น "ปุโรหิต"** เอาด้วยซ้ำ เพราะยิ่งผู้ใดโลภใน **สรรเสริญ ยศ ลาภ สุข** มากยิ่ง เท่าใดๆ ก็ยิ่งไม่ใช่ "ครู" ไม่ใช่ "อาจารย์" ไม่ใช่ "ปุโรหิต" มากยิ่ง เท่านั้นๆ และโดยสัจจะ "ครู" หรือ "ปุโรหิต" **ที่แท้** มันก็ยิ่งจะมีสุข มีสรรเสริญ มียศ มีลาภ **ยิ่งแท้**จริงๆ เสียด้วย มันจึงดูช่างยิ่ง **ย้อนเสริม แย้งซ้ำ ย้ำซ้อน** กันอยู่ ยิ่งยาก ถ้าเป็นครูโดยไม่หวังโลกธรรมทั้งหลาย เป็น**สิ่งเสพย์** เป็น**สิ่งโลภมาตอบแทน**แล้วล่ะก้อ **ก็เป็น "ครู" แท้ๆ จริงๆ เป็นมหาอาจารย์ เป็นยอดแห่ง "ปุโรหิตา"** เท่านั้นเอง เรียกได้ว่า **เป็น "ครู" โดยสัจจะ**

โดยเฉพาะ **"ครู – อาจารย์ – ปุโรหิต" ที่อยู่ในร่างของ "พระ"** นั้นแหละ สำคัญยิ่ง จะรักษา "สัจจะ" เป็น "สัจธรรม" ได้ยิ่งๆเท่าใด ก็อยู่ที่**ความเป็นจริงแท้จริง** จริงๆ

คำว่า **"ครู"** แปลว่า หนัก, สำคัญ, ยิ่งใหญ่ ทำไมจึง**หนัก** จึง**สำคัญ** จึง**ยิ่งใหญ่** ก็เพราะว่า *การจะทำตนให้เป็น ให้ได้ อย่างนั้นๆ มาก่อนนั้น* **มันแสนยาก** ยิ่งทำตนให้เป็นคนผู้หมดกิเลสแล้ว ยิ่งยอดยากใหญ่(คือ หมดจิตโลภ–โกรธ–หลงในโลกธรรม ๘ นั่นเอง) จึงเป็นเรื่องยากเรื่องหนักเหลือเกิน เมื่อทำแก่ตนได้แล้ว ก็มาสอนคนอื่นให้ทำได้บ้าง มันก็ไม่ใช่ของง่ายเลยจริงๆ สอนให้เขา-สร้างเขาเป็นอะไร เขายังอยากได้อยากเป็นกันง่าย สอนให้เขาละ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน นี่ละก้อคุณเอ๋ย ! สิบยาก ร้อยหนัก กว่าการสอนสร้าง สอนก่อ ยิ่งนัก

เพราะตัวเองกว่าจะทำได้ กว่าจะเป็นผู้บรรลุพ้นกิเลสมาได้ก็แสนหนัก บรรลุได้ ก็เป็นผู้ยิ่งใหญ่จริง เป็นคนสำคัญจริง ยิ่งมาสอนคนอื่นก็ยิ่งหนักซ้ำเข้าไปอีกโล ! ตัวเองแท้ ๆ ทำกับตนเองก็ยังแสนยากยิ่งแล้ว นี่มาสอนคนอื่น อันไม่ใช่เราเลยให้ทำบ้าง มันก็สุดแสนยากสุดแสนหนักจริงๆ หนะซี !

อนึ่ง ผู้ที่ชอบแอบอ้าง *ทำตัวเป็น "ครู" เป็นอาจารย์ หรือ เป็น "ปุโรหิตา" แบบไม่ใช่ "ครู" แท้ อาจารย์แท้ ปุโรหิตาจริง* ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็เพราะว่า**แม้แค่ทำตนเป็นอย่าง "คนแบกคนหาม"** กล่าวคือ ไปหัดท่อง ๆ จำ ๆ ภาษาแห่งวิชา แห่งปัญญาต่าง ๆ มาให้ได้มาก ๆ แล้วนำออกมา "ถ่ายเท" นำออกมาบอกกล่าวผู้อื่น แล้ว "อาจารย์เก๊" ปุโรหิตาปลอม พวกนี้ ก็จะได้รับลาภ หรือ ยศ หรือ สรรเสริญ หรือ สุข เป็นสิ่งตอบแทนอยู่เช่นกัน จึงได้ **เกิดมี "อาจารย์เก๊" เกิดมี "ปุโรหิตาปลอม" เกิด "ครู" ที่แสนเบา "ครู" ที่แสนง่าย**ขึ้นเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะเหตุแห่ง "ความโลภ" และความตื้นเขิน ดังนี้

โดยแท้จริงแล้ว อาจารย์แท้ ๆ ปุโรหิตาจริง ๆ ครูโดยสัจจะ นั้น จะไม่มีความโลภ ไม่หวังของตอบแทน **จะ "หยิ่ง" ในคุณงามความดี หรือคุณค่าแห่งสิ่งที่ตนมีจริง ๆ นั้น ๆ ด้วยซ้ำไป จึงไม่ยอมนำออกแลก "โลกธรรม" อันเป็นสิ่งที่มีค่าต่ำ ๆ เป็นอันขาด แต่ถ้าจะให้แก่ใคร ก็ต้องการให้เขาได้ไปจริง ๆ ฟรี ๆ ด้วย** เพราะมันเป็น "อัปปมัญญา" เป็นคุณงามความดีอันหาค่ามิได้ ผู้ได้มาจริงๆนั้น มันได้มาด้วยความยากเหลือเกิน ต้องประพฤติเอา ทำเอา ต้องตัดใจ ต้องต่อสู้ในจิตอย่างยอดยิ่ง จึงรู้ "ค่า" เข้าใจใน "คุณ" แห่งวิชาปัญญานั้น อย่างลึกซึ้ง แล้วใครจะโง่นำสิ่งนี้ ออกค้าออกขาย หรือ ออกแลกเปลี่ยนเป็นของเล่นเล่า ! ถ้าจะให้ใครก็จะต้อง "ให้" จริง ๆ และประสงค์จะให้เกิดสภาวะธรรมในผู้ที่ให้นั้นแท้ๆ เท่านั้น เป็นที่สุด ถ้าจะเรียกกันว่า ยังมีความหวังได้ **ก็หวังให้เขาทำได้ ให้ผู้ที่เราบอกเราสอนเราแนะนำนั้น ประสพผลถึง "ความบรรลุแท้" เท่านั้นเอง ไม่ได้หวังเอาอะไรตอบแทน**

มาเป็นการแลกเปลี่ยนเลย จึงจะเป็น"ครู"แท้ๆ อาจารย์จริงๆ ปุโรหิตาพรหม ที่เหนือกว่า มหาพรหม ทั้งหลาย *ถ้ายิ่งหวังมากเท่าใด ก็ยิ่งเป็น"ครู"ไม่แท้เท่านั้น*

ผู้ที่เป็น"ปุโรหิตา" หรือ ครูชั้นยอด อาจารย์ชั้นสูงสุด ก็คือ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระองค์มีกายกรรม วจีกรรม ทั้งมโนกรรม ที่เป็นคุณงามความดีขั้นสูงสุด แต่พระองค์ไม่ยึด ไม่ติด อีกทั้งพระองค์ก็ยังบูชา"พระธรรม" หรือ คุณงามความดี ที่พระองค์ได้มา ไว้สูงกว่าสิ่งใดด้วย **พระองค์"เคารพ"ธรรม นั่นแหละ เพียงสิ่งเดียวในโลก** แล้วพระองค์ก็ทำตนเยี่ยงพรหม แต่พระองค์ไม่ยึดพรหมอย่างพรหม พระองค์ทำตนดั่งพรหม แล้วพระองค์ก็วางตนให้เป็นพุทธ เป็น**ยอดปุโรหิตา** เป็น**บรมครู**

พระองค์ทำตนดั่งพรหม แต่พระองค์ไม่หลงตนดั่งพรหม

สรุปความ จงรู้ต้น–กลาง–ปลาย และ รู้ปริวัฏฏ์ ๓ (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) ให้เข้าใจถูกตรง ให้ได้

ข้อควรทำ ปฏิบัติประกอบ ไปด้วยเสมอ กับสิ่งที่ตนเข้าใจได้แล้ว อย่าเอาแต่"รู้" เพียง สุตมยปัญญา เพียง จินตามยปัญญา เป็นอันขาด

การนำสิ่งที่**ตนรู้ ตนถึง ตนมีจริง** ไปอวดผู้อื่น แสดงออกให้ผู้อื่นรู้เห็น ได้ยินบ้างนั้น **ก็เป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น โดยจริง** ทว่า"ผู้อวดเอง" **ถ้าไม่มี"จิต"หลงภาคภูมิ ไม่มีจิตหลง"อยาก"อวด ไม่มีจิตหลง"อยาก" ได้สิ่งใด หรือ แม้แต่อารมณ์อย่างไร มาชดเชยตอบแทนเลย มันก็ดียิ่ง** ดั่งพระบรมศาสดาทรงเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นต้น แต่ถ้าใครมี"ความหลง" ดังกล่าว ก็ยังเป็น**"พรหมปุโรหิตา" ที่ยังไม่ดีแท้** แม้จะเป็นแค่**หลง**แสดงธรรม เพื่อหวัง"อยาก"ได้**สุข**มาให้แก่ตน **ก็ยังไม่เป็น"พรหมปุโรหิตา" ที่ดียิ่งได้** และยิ่งผู้ใด **หลง**อวด **หลง**แสดงธรรม เพื่อหวัง **สรรเสริญ**

หวังเด่น หวังดัง หวังให้เขานิยมยกย่อง **ก็ยิ่งไม่ดียิ่งกว่าขึ้นไปอีก** ยิ่งผู้ใดแสดงธรรมเพื่อหวัง**ยศ**ชั้นฐานันดร **ก็ยิ่งเป็น "พรหมปุโรหิตา" หรือ เป็นครู อาจารย์ที่เลวหนักขึ้นไปยิ่งกว่าอีก** ดังนั้น ถ้าผู้ใดเป็นถึงขนาดแสดงธรรมเพื่อหวัง**ลาภ ก็ยิ่งเป็น "พรหมปุโรหิตา" หรือ เป็นครู อาจารย์ที่เลวหนักขั้นต่ำสุดเลยทีเดียว**

ต่ำร้ายลงไปยังมีอีก คือ ต่ำออกนอกรอบคำว่า **"พรหม"** หรือ **"ปุโรหิตาพรหม"** แล้ว ก็มีเช่น **พระผู้แสดงธรรม เพื่อหวังได้ "กามคุณ ๕"** มาตอบแทน ก็เป็นแค่*เปรตปรารถนาเสพย์กาม*ไปเลย หรือ **พระผู้ที่ปรารถนา ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข** แต่นำสิ่งอื่น ข้าวของอื่น **ที่ไม่ใช่ธรรมะ** ไปแลก แสดงสิ่งอื่น อาการอื่น อันไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่อริยธรรม หรือ ไม่ใช่สัจธรรมที่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์แท้ ออกอวดออกแลก (ลาเภน ลาภัง นิชิคิงสนตา) นั่นก็ได้ชื่อว่า *สัตว์โลกผู้ตกนรกขั้นสวรรค์เก๊(สมมุติเทพภูมิ) ธรรมดาๆ ที่เรียกว่า "กามบุคคล" หรือ โลกียะชน หรือ "โมหะคตชน" ที่พยายามจะเสพย์สุขด้วยการทำตนเสพย์กาม เสพย์ภพ เหมือนผู้แสดงธรรมเพื่อหวังได้ "กามคุณ ๕" นั่นแล*

แม้จะยึดบัญญัติเรียกกันว่า **"ปุโรหิต"** หรือ **ครู** หรือ **อาจารย์**ออกขรมถมเถเป็นภาษาโลก ก็เป็นปุโรหิต เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นปุถุชนคนโลกๆ ไม่ใช่ "พระ" ที่ถูกที่ต้องเลยโดยแท้จริง **เพราะประพฤติเป็น "มิจฉาอาชีวะ" แห่งภิกษุเสียแล้ว** ถึงจะกำลังอยู่ในคราบของ "พระ" คือ โกนหัวนุ่งห่มจีวร เป็นต้น ก็ตาม *ก็ไม่ใช่ครูในทางศาสนา และจะไม่นับเนื่องว่า เป็น* **"พรหมปุโรหิตา"** *เอาเลยในความหมายของ "พุทธ" ไม่ใช่ "ปูชนียบุคคล" และไม่ใช่ "อาหุเณยยบุคคล" เลย* **เป็นเพียงปุถุชนคนโลกๆ ที่มีอาชีพหาเลี้ยงตนด้วยตัณหาธรรมดาๆ เช่นปุถุบุคคลทั่วไป ยังไม่ใช่ "ภิกขุนังสิกขา สาชีวะสมาปันนา" คือ ผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขา (ทั้ง ๓) และ มีธรรมเป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตของภิกษุทั้งหลาย (เพราะยังไม่มีธรรมในตน รักษาตน เลี้ยงตน ด้วยผู้คนเขาเห็นธรรม เขาเลื่อมใสศรัทธาเอามาถวาย เอามาบูชา ไม่)**

ผู้ที่มีสภาวะดังกล่าวนี้ จงรู้ตัวเองให้ดีๆ เถิด (มีเยอะนะ !) แล้วกรุณาอย่าทำตนให้ "ตกนรก" โดยตนเองกำลังทำลายศาสนาด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตน ตนเองนั่นแหละ ได้รับโทษเนื่องมาแต่ "กรรม" อันเป็นการกระทำของตนเอง นั่นเอง (กัมมัสสโกมหิ) ถ้าตนเอง **"ทำไม่ผิด" อย่างแท้จริง** ใครจะใส่ความยังไง ? มันก็ย่อมไม่มีบาปมีนรกอะไร แต่ถ้าเรา **"ทำผิด" จริง** หนะสิ ! เราจะเอาบาปเอานรกไปให้ใคร ก็ไม่ได้ หรือ จะไม่รับไม่เอา มันก็ไม่ได้ ขอให้ไตร่ตรองกันดีๆ เทอญ ที่พูดนี้ ไม่ใช่ส่อเสียด แต่ติงเตือนผู้ที่ยังจมอยู่ในห้วงบาป ห้วงกรรม โปรดทำความเข้าใจให้ดีๆ *บาป–นรก ไม่มีใครก่อให้ใคร เราทำเอง !*

เพราะแนวทาง หรือ สภาพแห่งศาสนา หรือ การเดินทางไปสู่ธรรม นั้น มันจะมีลักษณะเอียงเท เป็นรูปเป็นรอยชัดลงไปแท้ๆ เลยทีเดียวว่า "เพื่อละ เพื่อล้าง โลภะ โทสะ โมหะ" เป็นหลักใหญ่ เป็นจุดหมาย เป็น "มรรค" หรือ เป็นช่องเป็นทางที่ถูกตรงแท้จริง ไม่ว่าสิ่งแสดงอาการแสดงนั้น จะเป็นคำสอน (วจีกรรม) หรือ การปฏิบัติการประพฤติให้เห็นเป็นตัวอย่าง (กายกรรม) ถ้าเป็นไปเพื่อความโลภ เพื่อความโกรธ เพื่อความหลงผิดอยู่ จะยังไม่ใช่ "สัมมาอริยะมรรค" เป็นอันขาด

จะเป็น "พรหมปุโรหิตา" ที่ดีแท้ๆ ต้องเป็นผู้ "แสดง" หรือ ทำตนให้ผู้อื่น หรือ นำออกให้แก่ผู้อื่น ได้รู้เห็น ได้ยิน ได้รับ **ก็ด้วยความมีเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขาจริงๆ** ไม่หวังโลกธรรมใดๆ กามใดๆ ตอบแทนเลย ละก็ดีแท้ เรียกว่า เป็น**พรหมแท้ๆ** ได้เป็น "ครู" ผู้เกื้อกูลโลกโดยแท้จริง

ถึงกระนั้น ก็ยังมีจุดที่ดีที่สุดยิ่งกว่า จนต้องเป็น "บรมครู" หรือ บรมศาสดา เป็น "ยอดปุโรหิต" อย่างสุดยอดกันทีเดียว เชียวล่ะ อีกจุดหนึ่ง ก็คือ แสดง หรือ ให้ผู้อื่น หรือ นำออกให้แก่ผู้อื่น โดย**มีแต่ "กรุณา"** ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้วว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเกื้อกูลโลกด้วย "พระกรุณา" ที่เราเรียกว่า **เป็น "กรุณาธิคุณ" แห่งพระองค์** แต่เพียงอารมณ์ หรือ เจตนาเดียวจริงๆ ไม่มีแม้คำว่า "เมตตา" หรือ "มุทิตา" เป็นเพียงกิจอันพึงทำ เท่านั้นแท้ๆ และพระองค์ก็ทรงทำ นำออกแจก นำออกแสดง กระทำตนให้เป็น

ตัวอย่างอันสูงสุด อย่างเต็มพระทัย ตลอดพระชนมายุกาล ไม่ลดหย่อนท้อถอยเลย

ผู้ทำสิ่งใดเรื่องใดในตน ถูกต้องตรงแท้ คือ ทั้งรู้ ทั้งทำได้จริง จึงควรนำออกแจก นำออกแสดง *ถ้าไม่มีจริงถูกต้องตรงแท้แล้ว ไม่พึงควรนำออกแจก นำออกแสดงเลยเป็นอันขาด* เพราะมันจะเป็น แจกของเก๊ ของปลอมไปเป็นการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างอันเลว **สมณะ หรือ นักปฏิบัติ จึงจะต้องพึงสังวรระวังตนในข้อนี้ให้มากที่สุด** พระพุทธองค์ทรงกำหนดพระวินัยข้อ "อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน" โดยปรับโทษให้สึกออกจากความเป็นพระ หมดความเป็นสมณะเลย หรือ ตรงๆ ก็คือ ไล่ออกจากความเป็นสงฆ์สาวก เลิกอยู่ในตำแหน่ง "ครู" หรือ "อาจารย์" กันตลอดชีวิตเลยแหละ ก็เพราะมันไม่ดีจริงๆ มันเป็นการทำลายศาสนา ทำลายคุณงามความดีอย่างชัดๆ ผู้ใดแสดงน้อย ก็ทำลายน้อย ผู้ใดแสดงมาก ก็ทำลายมาก ไม่ยกเว้นจริงๆ ที่ศาสนาได้ต่ำลงๆ จนจะจับเนื้อหาสาระไม่ได้เอาเลย แม้แต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ กว่าๆ นี้เท่านั้น ก็เพราะความเสื่อม อันเกิดจากเหตุนี้แหละ มากที่สุด โดยแท้จริง

ถ้าใครไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม" ในตน คือ ตนยังไม่บรรลุธรรมนั้นๆ จริงแล้วล่ะก้อ จงอย่าได้แสดง อย่าได้อวดเลย บาปนัก บาปหนาแท้ๆ ดังนั้น ผู้ที่เป็นพ่อค้าของปลอม (แจกธรรม ที่ตนยังไม่มีในตน หรือ ธรรมที่ตนยังไม่บรรลุ) จึงเป็นผู้มีบาปหนักที่สุดร้ายกาจขั้นอเวจีเลยทีเดียว **พระบรมศาสดาจึงได้ปรับอาบัติในเรื่องนี้ ร้ายแรงหนักสุด ถึงขั้น ปาราชิก** ขอให้คิดกันให้ได้ ระวังกันให้มากเถิด **โดยเฉพาะผู้เป็นนักปฏิบัติธรรมที่เป็นมราวาส ซึ่งไม่มีใครไปจับสึกจากความเป็นพุทธ เหมือนผู้บวชเป็นพระแล้ว** ถ้าผู้ใดรักนับถือยกย่องศาสนาพุทธจริงๆ ก็ขอได้โปรด อย่าแสดงอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตนเลย *และมีไม่น้อยเอาเสียด้วยสิ พุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นฆราวาส ที่ยังไม่มีอุตตริมนุสสธรรมนั้นๆ ในตน แต่ก็อวด ก็แสดงกันโครมๆ ในทุกวันนี้ เพราะเหตุไม่มีใครไปจับสึกออกจากความเป็นพุทธได้อีกแล้วนั่นเอง* ศาสนาจึงถูกทำลายลงด้วยฝีมือของคนพวกนี้นี่แหละมากกว่ามากยิ่งนัก ขอให้คิดให้เห็นและกรุณาเพลาๆ มือลงบ้างเถิด อย่าลุแก่อำนาจเพราะกิเลสตัณหาของตน อยากดัง อยากเป็น **ปุโรหิตา**

อยากเป็น "อาจารย์" กันนัก

แต่ก็จะเกิด จะมีพ่อค้าของปลอมอย่างช่วยไม่ได้ เนื่องจากการนำออกแจกหรือ ออกแสดงนั้น มันมีลาภเป็นผลตอบแทนกลับมา (คือ รับจ้างสอน หรือ เขียนขายกันเลยเทียวล่ะ) คนผู้ไม่ใช่ "พรหม" แต่เป็น *"พ่อค้าของเก๊ของปลอม"* **จึงสวมรอย "พรหมปุโรหิตา"** โดยนัยประการอย่างนี้แล เพราะเขาไม่รู้บาป ไม่รู้ชั่วเอาจริงๆ หรือ แม้บางคนจะรู้ว่า ทำชั่ว ทำเช่นนี้บาปด้วยซ้ำไป **แต่กิเลสตัณหา** มันแรงกว่า เขาก็ยังทำบาปทำชั่วนั้นได้อยู่ และมีมากมายเอาด้วยสิ ทั้งที่บางคนไม่ใช่ "ค้า" เพื่อหวังลาภตรงๆ แต่ "ค้า" เพื่อหวัง "ยศ" แม้อย่างนี้ ก็ยังคือ พ่อค้าของเก๊ของปลอมอยู่ บางคนก็หวัง "สรรเสริญ" บางคนก็หวังแลก "สุข" เท่านั้น ก็มี ก็ล้วนยังคือ ผู้ได้ชื่อว่า "พ่อค้าของเก๊ของปลอม" ทั้งนั้น *และแล้วก็พยายามปรุงแต่ง ดัดแปลงสิ่งที่ตนนำออกแสดง นำออกแจกนั้น ให้สมใจ "ผู้รับ" หรือ ลูกค้า พยายามให้ถูกใจผู้ที่ตนตั้งใจแจก เพื่อเป็นการเอาใจลูกค้า เพื่อทำให้ลูกค้ารักหลงใหล ลูกค้าจะได้มาอุดหนุน* **นำสิ่งที่ตนอยากได้มาให้ หรือได้บางสิ่งจากลูกค้า แล้วก็นำไปก่อสืบต่อแลกเปลี่ยนเอาไอ้ที่ตนหวังตอบแทนต่อไป**

การกระทำโดยมี "จิต" หวังเอาใจลูกค้าเช่นนี้แหละ ที่พระพุทธองค์ได้บ่องกันไว้ด้วย*พระวินัยสังฆาทิเสส* อีกข้อหนึ่งคือ *ข้อที่ ๑๓* ท่านกล่าวไว้ว่า **เป็น** *"ภิกษุประทุษร้ายตระกูล"* **เอาทีเดียว เพราะเป็นการทำลายพระศาสนา ทำลายพระธรรม ทำลายความเป็นพระสงฆ์ ซึ่งเนื่องมาจากการแสดงรูปร่างของโลภะ อันเป็นอธรรมอย่างชัดๆ จริงๆ นั่นเอง** ดังนั้น พระวินัยสังฆาทิเสส ข้อที่ ๑๓ ที่ปรับโทษแก่**ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์เอาใจฆราวาส**นั้น จึงมีนัยลึกซึ้ง ภิกษุใดทำตนมีความประพฤติเข้าข่ายประจบคฤหัสถ์ เอาใจฆราวาส จึงเป็นบาป เป็นภัยร้ายหนัก ถึงขั้นปรับโทษเป็นสังฆาทิเสส ซึ่งถ้าดูกันเผินๆแล้ว มันไม่น่าจะต้องมีโทษหนักอะไร *แต่ผู้มีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานซ่านขึ้นหน้า* หวังลาภ–หวังยศ–หวังสรรเสริญ หรือแม้หวังสุข ก็ดี **มันก็ทำได้ ทั้งๆที่ บางทีก็รู้ๆอยู่ด้วยว่า "เราประจบ เราเอาใจ" ก็ยังดันทุรังสร้างบาป ทำชั่ว** และผู้ที่จะมีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานรุนแรงได้ ก็เนื่องมาแต่ ตนยังวาง "กามคุณ ๕"

ยังไม่ลง นั่นเอง เป็นเหตุ (สมุทัย) ร้ายหนัก ที่เป็น "สสังขาริก" (ตัวชักจูงดุนดัน)

ศาสนาเสื่อมเพราะผีมือคน (ภิกษุ) พวกนี้ มากหลายจริง ๆ เหตุก็เพราะคนพวกนี้ จะปรับปรุง สร้างแต่ง ทั้งพิธีการ จารีต คำสอน คำแสดง คำเทศนา คำอนุโมทนา และภาษาคาถาต่างๆ ทั้งแสดงความเก่งกาจของตนเอง (อันเก่งแบบเดรัจ-ฉานวิชชา) หากจะเป็นความน่าศรัทธาเลื่อมใสในการขยันหมั่นเพียรก็จะเป็นทางก่อล้นและสร้างเพ้อ (สร้างพระอิฐ พระโลหะ สร้างโบสถ์ สร้างวัตถุให้ใหญ่ให้สวยให้อัครฐาน นานาจะคิดหาเรื่องจูงใจล่อคน) หรือ แสดงความเก่งอย่างโลกียะของตน อันอวดความเก่งแบบโลก ๆ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความหน่ายคลาย วาง เลิก ละใน "กัมมารามตา" นั้นๆ *แล้วสิ่งเหล่านั้นมันก็ลวงคนว่า เป็น* **พุทธวิชชา** *ว่า เป็นเรื่องของ* **"ศาสนา"** ทั้งๆ ที่เป็นไปอย่างชาวคฤหัสถ์แท้ ๆ ไม่ว่าจะเป็นนัยะหยาบหรือละเอียด แต่เมื่อผู้อยู่ในเพศบรรพชิตเอามาทำ เอามาประพฤติยึดถืออย่างผิดนัยะเข้า คน หรือ ฆราวาส (ผู้ซึ่งได้ชื่อว่า ผู้ไม่รู้) เขาก็หลงเข้าใจว่า เป็นของถูก เป็นพฤติภาพที่ต้องควรหลงอยู่ต่อไปอีกหนะซิ ไม่ว่า เหลิงความใหญ่ ไม่ว่า เห่อความดัง หรือ แม้ล้นการอาบพอกไปด้วยความสวย ความงาม กามคุณทั้ง ๕ มันจึงให้ผลออกมาเป็นการไม่ใช่ช่วยให้ลดละหน่ายคลาย ไม่ใช่ช่วยให้พ้นทุกข์แท้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสัมมาอริยมรรค เป็นอริยสัจเลย **มันเป็นเพียงการประกอบการโดยใช้ปัญญา (ฉลาดแบบโลกย์ ๆ โลกีย์ ๆ) อันคิดหวังผลตอบแทนให้ย้อนมาให้แก่ตน (ผู้สอน) ให้ได้อย่างฉลาดซับซ้อนยิ่งขึ้น ๆ ตามภูมิปัญญาของผู้ทำแต่ละคนนั่นเอง มันไม่มีสภาพบริสุทธิ์เลยจริง ๆ**

ความบริสุทธิ์ของคำเทศนา สิ่งที่แสดง สิ่งที่สร้างขึ้นก่อขึ้น สิ่งที่นำออกแจกจึงถูกฉาบพอกด้วยบัญญัติที่ **กลายเป็น "ไม่ขัดใจคน" (คือ เอาใจคนไปเลย)** โดยเฉพาะคฤหัสถ์เป็นอย่างธรรมดา เสขะบุคคลเป็นอย่างสูงขึ้นไปตามลำดับ เพราะ **มันจะไม่ขัดไม่เกลาไม่ขี้ขัดตามธรรม (สัลเลขธรรม) จึงไม่เป็นธรรมะอันทวนกระแสได้ (ปฏิโสตะ)** ดังนั้น จึงมีผล ไม่เป็นไปเพื่อความละ ไม่เป็นไปเพื่อการพราก ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อ

ความคลาย ไม่เป็นไปเพื่อนิพพานตรงๆ เผง ๆ เลย จะมีแต่ถูกยุให้*หลงสวรรค์(สังสัคคะ)* ให้หลง*รูปภพ(อัตตา)*ต่าง ๆ จะมีแต่ธรรมะที่เป็นไปเพื่อ "โลภะ" เป็นไปเพื่อความยึดความติดทั้งนั้น เขาจะยกอ้าง**เน้นผลแห่งการทำทาน**ล่อใจเสมอๆ จะบีบ "รูป" ต่าง ๆ ให้หลงติด ทั้งรูปลม ๆ แล้ง ๆ ทั้งรูปพิธีการ ให้ดูขลัง ดูเขื่องสารพัด ทั้ง*รูปแบบแห่งการเอาอย่าง*ที่เรียกว่า "ค่านิยม" ให้**ทันโลกทันโลกีย์** (คือแข่งโลกแย่งโลกีย์อยู่อย่างหมักหมมตามเดิมๆ) จะระบายสีให้สวรรค์สวยพริ้ง ทั้งๆ ที่ตนก็**ไม่เคยเห็นแท้ ไม่เคยแจ้งชัดจริงเข้าถึงจริงในสวรรค์**นั้น ๆ ก็**ขยันอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน**กันอยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ เอาขี้ปากเขามาพูดบ้าง นึกคิดวาดภาพเอาเองใส่ลงไปบ้าง เอาขี้ปากของพระอริยะเจ้ามาพูดก็ยังดี นี่เอาขี้ปากของปุถุชนคนโลก ๆ คนหลง ๆ มีนิมิตอย่างนั้น มีฝันอย่างนี้ นิทานอย่างโน้นก็ยึด ก็ถือกันจริงจังกันเรื่อยไป

ที่ยืนหยัดกันสำคัญก็ *อวดอ้างสรรพคุณแห่ง* **ผลตอบแทน**ที่ผู้ทำทานจะได้ เน้นให้เห็นเป็นกำไรชัด ๆ ในการ**ทำทาน** และล้วนเป็น "กำไร" ที่มีนัยะอย่างแบบโลก ๆ ให้เห็นในเชิง "ได้เปรียบ" แม้จะเกินจริง แม้จะไม่รู้จริง แม้จะโกหกเสริม ก็กล้าพูดกล้าทำ เพื่อยั่วยุล่อใจ**ให้ "ทำทาน" ให้ได้**ท่าเดียว พยายาม**ล่อเหยื่อดี ๆ นี่เอง** ซึ่งตรงตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน "นานาติตถิยสูตร" ว่า เป็น **มารผู้ลามก** นั่นแท้ ๆ เป็นพ่อค้าชาญฉลาดโดยเอาคำว่า "บุญ" เป็นสินค้าแลกเปลี่ยน แล้วก็หาวิธีค้า หาวิธีโฆษณาชวนเชื่อล่อหลอกต่าง ๆ ประการ ธรรมะใด จะเป็นการห้าม จะเป็นการให้ละ ให้เลิก ให้หยุด ให้วาง ชัด ๆ เช่น เลิกเสพย์กามคุณ ๕ (กามตัณหา) เลิกหลงลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข (ภวตัณหา) กันเสียที ก็ไม่มีนัยะ ไม่มีสอนกัน *มีแต่โน้มน้าวให้หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ ให้หัวปักหัวปำหนักขึ้น ให้หลง "กามาวจร" หลงสวรรค์ อันเพริศพริ้ง หลงภพ (แห่งความร่ำรวย แห่งยศชั้นสรรเสริญ) ให้หวังเพ้อ ๆ โดยไม่มีเหตุผล ให้ "อยากได้" เป็นตัวเป็นตนที่ไม่รู้ ไม่เห็นได้ง่าย ๆ แต่ยืนยันแน่นอนเหลือเกินว่า จะต้องได้อย่างนั้นอย่างนี้ เพริศบรรเจิดพิไลวรรณ*

เช่น หลอกกันว่า *"เอ้า! ทำทานมากๆนะ ยศจะได้สูงๆ"* ถ้าแม้น "ทาน" หรือ ทำการให้เงินทองข้าวของ จะทำให้ได้ยศสูงๆ แล้วล่ะก้อ มันจะต้องนำเงินนั้น

ของนั้นไปให้แก่เจ้านาย เป็นการประจบประแจง หรือ ติดสินบนล่ะก้อ อาจจะได้ยศสูงๆ แต่ถ้านำของไปให้พระ นำเงินไปทานแก่คนเจ็บ คนจน ฯลฯ อันควรทานแล้วล่ะก้อ *มันจะได้ยศสูงยังไงกัน ?* **จงอย่าหลอกกันนักเลย** และยิ่งหลอกกันว่า *"โยม ! ทำทานมากๆ เป็นเงินเรือนหมื่นแสนล้าน โยมจะได้รวยๆ"* ก็ยิ่งหลอกกันอย่างงมงายเต็มทน พังดูดีๆ นะ ! ก็คนมีเงินหมื่นเงินล้านเป็นคนรวยอยู่ดีๆ แล้วเอาเงินนั้นไปให้แก่พระ (อาจจะเป็นผู้หลอกเสียเอง) หรือ นำไปทำทานอื่นๆ ก็ตาม ก็เป็นการจ่ายไป *แล้วจะรวยยังไง ?* มันก็จนลง หมดลง มีน้อยลงหนะซี้ ! โดยสัจโดยจริง มันเป็นอย่างนั้นแท้ๆ **อย่าได้หลอกกันเลย**

ซึ่ง**การหลอกล่อให้ทำทานในศาสนานี้ มี"หน้าไม่อาย" (อลัชชี) ขึ้นเรื่อยๆ** หนักข้อเข้า ก็**กลายเป็น "ศาสนาพาณิชย์"** มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์กันทุกวิถี ทุกประตู จนเหมือนพ่อค้าขายผงซักฟอก ยังไงยังงั้นเลย เช่น ประโคมโฆษณากันเลยว่า ทำทานสร้างเสาวิหาร จะติดป้ายชื่อให้เป็นของแถม ทำทานเป็นเรือนแสนจะแถมเหรียญทองลงยาให้ ฯลฯ มันก็เหมือนกันกับเขาโฆษณาขายผงซักฟอกแถมช้อนซ่อม ขายยาสีฟันแถมถ้วยแถมชาม **ใครได้ยินได้ฟังเขาเอา "บุญ" เอาทาน หรือ เอาธรรมะ มาค้าขาย เป็นการพาณิชย์ เช่นนี้** *ขนลุก ขนพอง หรือ เศร้าสลดใจกันบ้างไหม ?*

การ**ทำทาน**นั้น ไม่ใช่เพื่อรวยลาภ รวยยศ รวยสรรเสริญ หรือรวยกามคุณใดๆ ไม่ ! หรือ แม้แต่รวยสวรรค์ หลงของแถมอะไร ก็มิใช่จุดจริงจุดแท้ แต่**ทานไป** เพื่อหัดล้าง "โลภะ" ออกจากใจของตนตรงๆ แท้ๆ **ลองใจตัวเองเข้าไปซิว่า** เราจะกล้ามีให้มันน้อยลงๆ ได้ไหม ? เป็นการ**ตัดกิเลส**ชัดๆ เป็นการ**ลด "โลภะมูลจิต" ลงอย่างจริงๆ** นี่คือ **อานิสงส์ตรงๆ แท้ๆ** ของการ "ทาน" และเราจะ "ทาน" จะ "ให้" ได้ ด้วยจิตใจเต็มใจ ไม่เป็นทุกข์ ไม่ลำบากยุ่งยาก ทั้งตนและผู้อื่น ได้อย่างเก่ง อีกทั้ง จะเข้าใจแจ้งด้วย "ปัญญาแท้" ว่า **"ทาน" นี่แหละ คือ ค่าของมนุษย์ที่สูงสุด** ผู้มี "ทาน" และทำ "ทาน" มาก เท่าใดๆ ก็คือ

ความประเสริฐ ประโยชน์ ความดีงามที่แท้จริงของผู้นั้น เท่านั้นๆ และ "*ทาน*" *ที่มีค่ากว่า ทานใดๆ ก็คือ "ธรรมทาน" นั่นแหละ เป็นความสูงสุด* ซึ่งก็มีพุทธภาษิตยืนยันอยู่แล้วว่า "*สัพเพ ทานัง ธัมมทานัง ชินาติ*"

สุดท้าย เราทำ "ทาน" จนกลายเป็นผู้ไม่มีอะไรเลย เป็นสุญญตา เราก็จะทำได้จริง ถ้าได้หัดได้ลองจริง **อย่างนี้ต่างหาก คือ ยอดกุศลธรรม คือ "บุญ" แท้ๆ** เข้าใจให้ได้บ้างซิ ! *ถ้าใครไม่ทำทานแล้ว ความโลภมันจะลดลง กิเลสตัณหามันจะเบาบางลงได้ยังไงกัน ?* ตรองให้ดี เข้าใจให้ได้ อย่าไปหลงคำหลอกของนักบิ๊นรูป นักเล่านิทาน นักสถาปนาสวรรค์ หรือนักค้า นักล่า นักศาสนาพาณิชย์ หรือ ผู้มีเล่ห์ที่หลงก่อหลงสร้างกันให้มาก จนไม่มีปัญญารู้เหตุผลอันแท้จริงอยู่นัก ผู้เอาบุญมาขาย เอาสวรรค์มาหลอก ซึ่งส่วนมากเป็นนักอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน เอาอินไตยในเรื่อง "กรรมวิบาก" มาพูดมาแสดงสารพัด จะหาผลแห่งทาน มาอ้าง มารับประกัน ให้เห็นเด่นชัดว่า ผู้ทำ "ทาน" **จะต้องได้อย่างโน้นอย่างนี้** นั้น ใครๆก็ต้องทราบดีว่า มันเป็นอุบายตัวเก่ง ผู้ขี้โลภก็จะล่อให้หลงหวังหลงอยากได้หลงโลภ เป็นเหลี่ยมเป็นกลแห่งพ่อค้าชัดๆ (แต่ก็ไม่รับรองแน่ๆหรอกนะ ว่า จะได้นั้น เมื่อไหร่ เพราะมันก็มีอีกนับชาติไม่ถ้วนที่จะต้องคอยตามไปเก็บเอา) เขาก็จะหาเหลี่ยมมุมรุกเร้าใจให้อยากทำ "ทาน" **ซึ่งก็เป็นการดี** แต่ก็น่าจะได้พูดกันตรงๆ กระจะๆ ให้เห็นประโยชน์แท้ประโยชน์จริง ทั้งในปัจจุบัน–อนาคต อันเข้าใจได้ พิสูจน์ได้ เป็น "เอหิปัสสิโก" ไม่ใช่เชื่อแต่เดาๆ เชื่อเพ้อๆ เชื่อๆตามๆกันไปเฉยๆ อันไม่แน่ไม่นอน ไม่เด่นไม่ชัด และผู้พูดผู้แสดงก็อย่าย้อ โดยมีเชิงมีนัยให้เอามาทำทานกับตัวคนผู้ยุเองกันหนักอยู่นัก **"ทาน" กับคนอื่น ที่มีทุกข์อริยสัจต่างๆ อันควรช่วย ควรทำ ก็พูดก็อธิบายให้เข้าใจ ให้รู้กระจ่างชัดทั่วถึงกันให้มากๆเน้นๆ นั่นต่างหาก ควร** ถ้าเน้นแต่ให้มาทำกับตนคนผู้ยุเองอยู่นั่นแหละ ถึงจะเป็น "ทาน" ที่ดีที่เด่นที่สูงเสมอ มันก็เห็นโต้งๆอยู่แล้วว่า แบบนี้มันพูด**เอา** อายบ้างซิ !

สอนให้ทำ "ทาน" **แต่แล้วผู้ทำทานนั้น ก็กลับเต็มไปด้วย "โลภมูลจิต" จะโลภหนักกว่าเก่าเอาด้วย** โลภในลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข และสวรรค์สารพัด

ยังไม่พอ ยั่วยุให้โลภใน "ของแถม" ซ้ำซ้อน เป็น "คนขี้โลภอนาถา" หนักเข้าไปอีก ตามอุบายของผู้หลอก จะหาเล่ห์หาเหลี่ยมยกมาอวดมาอ้าง โลภแม้กระทั่งป้ายชื่อโฆษณา เสียงโฆษณา เป็นการตอบแทน ทั้งโลภ ทั้งหลงแม้กระทั่งเสียงสวดอวยพรตอบแทน ถ้าทำบุญกับพระแล้ว ไม่ได้รับเสียงสวดอวยพรตอบแทน แม้ที่สุดแค่ "ยถา–สัพพี ฯ" ก็จะไม่ยอมกันล่ะ ! สุดท้ายก็หลงเลยเถิดไปจนกระทั่งเข้าใจว่าพระนั้น คือ บุรุษไปรษณีย์ ที่จะเป็นสื่อ เป็นทางผ่านที่จะนำส่งอาหารข้าวของไปถึงผู้ที่ตายแล้ว ดังนี้ เป็นต้น มันจึงเหมือนยาหุ้มด้วยน้ำตาล ที่หลอกให้เด็กกิน แต่มียาอยู่น้อยที่สุด มีน้ำตาลนั่นแหละมากเป็นพ้น ยาจึงไม่มีผลบำบัดรักษา และ เด็กก็ติดน้ำตาลโงหัวไม่ขึ้น ไข้ก็ไม่หาย แถมมีโรคติดน้ำตาล เป็นโรคใหม่หนักหน้าเพิ่มขึ้นมาอีก หนักยิ่งกว่านั้น เด็กรู้ทันเสียด้วยว่า ข้างในเป็นยา มันก็ไม่ยอมกินยาโดยปลิ้นเอายาทิ้งเสีย ทั้งร้องขอกินน้ำตาลตรง ๆ โดยไม่ขอให้มียาผสมมาเลยอีกเสียด้วย **นี่แหละ คือ ผลร้ายที่เกิดจากน้ำมือพ่อค้าเกี๊ยหัวใส** *คน หรือลูกค้าก็ยังรักยังชอบเช่นนี้อยู่* **เพราะลูกค้าจะเห็นชัดแต่น้ำตาลเป็นเครื่องล่อชูใจ** *มันไม่ขัดใจ ไม่ผืนกระแสใจเลย มันไม่ผืนอารมณ์ใคร่อยาก ไม่ขัดอารมณ์ที่ยึดถือของตน มันยังตามใจกิเลสตัณหาคงเดิมอยู่ มันยังเต็มไปด้วย "ความโลภ" และความใคร่ความยินดี* **คนส่วนมากจึงถูกใจชอบใจ ก็เกิดเลื่อมใส รักนิยมยกย่อง "ครู" หรือ "พ่อค้าของเก๊" นั้น** ลาภ หรือ ผลที่ครูเก๊ผู้นี้พยายามใช้เล่ห์อะไรให้ "คน" หลงลมได้ เขาก็จะทำ และ เขาก็จะพึงได้ "ความต่ำความเลว" มันเกิดได้ ศาสนาถูกทำลายให้เสื่อม เพราะเหตุปัจจัยเช่นนี้เอง *ผู้ทำลายศาสนาตามนัยดังนี้แหละ ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า เป็น* **"มารผู้ลามก"** *เป็น* **มารตัวร้ายกาจ** *สอนให้คนติดใน* **รูป** *ใน* **ภพ** *สอนให้คนหลง* **เทวโลก** *เท่ากับเป็นการวางกับดักสัตว์เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลาฉะนั้น* ดังพระพุทธพจน์ใน "นานาติตถิยสูตร" ข้อที่ ๓๑๙–๓๒๐ จาก สังยุตต-นิกาย สคาถวรรค ที่ได้นำมาให้อ่านผ่านมาแล้วนั่นเอง

ถ้าผู้ใดเป็น "ครู" หรือ เป็น "พรหมปุโรหิตา" ที่ไม่คิดโลภ ไม่หวังลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข **ผู้นั้นก็จะไม่ต้องไปมัวเอาอกเอาใจใคร**

ไม่กริ่งเกรงใคร ก็ย่อมจะแสดงแต่สัจจธรรม นำแต่สัจจธรรมออกแจกเท่านั้นเอง **แม้จะไม่ถูกใจผู้ฟัง หรือ ถูกใจ ก็ตาม ถ้าเรื่องนั้น เป็นจริง เป็นประโยชน์แก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ผู้เป็น "ครู" แท้ก็จะกล่าวตามกาละตามเทศะอันควร (อันเป็นหลักในการกล่าวการสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า)** จะไม่กล่าวโดยหวังเอาใจผู้ฟังเป็นอันขาด มันจึงจะขัดจะเกลา ดังนี้ ด้วยเหตุที่ได้วิเคราะห์มานี้ **การเอาอกเอาใจ การประจบคฤหัสถ์ จึงคือ ความเลวร้าย** ที่มีเหตุปัจจัยสืบโยงเป็นสายสัมพันธ์ดึงฉุดกันให้ตกลงสู่ต่ำ ด้วยกันทั้งหมด ทั้ง "พระ" เอง และประทุษร้ายตระกูลจริงๆ ยังไม่พอ ยังแถมฆ่าคฤหัสถ์นั้นๆ ไปในตัว ด้วยประการฉะนี้

แต่นั่นแหละคน (โดยเฉพาะพ่อค้าที่ยังหน้ามืด) จะรู้ "ตัวเอง" ได้ ว่า ตนทำเพื่อลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข หรือไม่นั้น มันก็ยากอยู่ และยากอย่างยอดยิ่งจริงๆด้วย **ถ้า"ตนไม่สำรวจตน"อย่างแท้จริงๆ** เพราะตนยังไม่หมดตัวตน ตนจึงมัวเมามายกับกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน อันพุ่งออกไปนอกตน ต้องการอย่างนั้น ปรารถนาอย่างนี้อยู่ ซึ่งล้วนเป็น "โลกธรรม" ไม่ลาภ ก็ยศ ไม่ยศ ก็สรรเสริญ ไม่สรรเสริญ ก็สุข (หรือไม่ก็ เป็นกามคุณชัดๆเลยเอาด้วย ก็ยังได้) อันจะต้อง ให้ใหญ่ ให้มาก ให้ยิ่งอย่างไม่มีจุดจบตามวิสัยปุถุชน เพราะ**ความไม่รู้ตัวตนของตน**นั่นเอง ซึ่งแต่ละอย่าง ตั้งแต่ลาภ ถึงสุขนั้น ก็ยังมีละเอียดสุขุมลึกซึ้งขึ้นไปตามลำดับๆอยู่อีกด้วย มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆเลย ที่คนจะรู้ตัวได้ง่ายๆ **เรื่องการหันเข้า "สำรวจตน" จึงสำคัญมากที่สุด** และจะต้องสำรวจดีๆ ชัดๆ ด้วยใจที่เป็น "กลาง" ล่ะก้อดี *จงพยายามเถิด เราจะได้เป็น "พรหมปุโรหิตา" ที่ดีจริง เกื้อกูลโลก แทนที่จะเป็นผู้ทำลายศาสนา หรือผลาญโลกเพราะทิฏฐิ มานะของตน ที่ยังเป็นมิจฉาทิฏฐิ และโมหะ*

ส่วนผู้ใดที่มีสิ่งหนึ่งเรื่องใดในตนแล้ว แต่ไม่นำออกแจกเลย ไม่นำออกให้แก่ผู้อื่น ไม่นำออกแสดงเลย *มีแต่นั่งเสพย์นอนเสพย์ของตนอยู่เท่านั้น* ผู้นั้นก็**เป็น "พรหมปาริสัชชา" แท้ๆ** ที่ไม่ก้าวหน้า ไม่สูงขึ้นได้เลยแม้สักก้าวเดียว

ยิ่งมีสิ่งหนึ่งเรื่องใดนั้นมากยิ่งขึ้น ก็ยิ่งเสพย์มาก ยิ่งติดมาก ยิ่งหวงมาก ก็ยิ่งเป็น "พรหมปาริสัชชา" ขั้นต่ำลงไปๆ มากยิ่งขึ้นทุกทีๆ ไปนั่นแล

แต่การพยายามสร้างคุณงามความดี หาสิ่งดี เรื่องดี ยิ่งๆขึ้น ให้ได้มากๆ ขึ้นนั้น **เป็นความสูงขึ้น**ของ "พรหมปาริสัชชา" *พยายามจับประเด็นให้ดี* ที่ว่า เมื่อ "มีแล้ว–ได้แล้ว" **ยึด หวง โลภ ไม่นำออกแจก** นั่นแหละ คือ **ความชั่ว ความต่ำ** ของ "พรหมปาริสัชชา"

ผู้สร้างสรรแต่ความดี ค้าหาแต่ความดีมา และแม้เป็นผู้ยึด ผู้หวง ผู้โลภไว้จึงเป็น "พรหมปาริสัชชา" (ไม่ว่า โลภสร้างสิ่งถูก สิ่งดี และ ยึดหวงวัตถุ หรือ ธรรมารมณ์ใดๆ หรือ แม้หวง "คุณธรรม" ใดๆ)

ผู้วาง ผู้แจกออก ผู้คืนแก่โลกไป จึงเป็น "พรหมปุโรหิตา" ดังนี้ (แจกอย่างไม่มีความโลภแปรรูปสะท้อนย้อนกลับมาให้ตนได้ หมดจดบริสุทธิ์เท่าใด ก็ยิ่งเป็นพรหมที่ใกล้นิพพานยิ่งเท่านั้น)

ได้เข้าใจ "**พรหม**" มา ๒ ระดับแล้ว คือ "**พรหมปาริสัชชา**" กับ "**พรหมปุโรหิตา**" ก็จะเข้าใจ "**มหาพรหม**" ที่เป็นพรหมอีกอย่างหนึ่งไม่ยาก

ผู้ใดมีความเป็น "พรหม" คือ มีคุณงามความดีจริง มีความสูงส่ง ความยิ่งใหญ่ ด้วย "กรรม" ด้วย "การกระทำ" ได้จริงๆ ของท่าน และแล้วก็ยึดมั่นถือเหนียวในความเป็น "พรหม" นั้น ก็เรียกว่า เป็น "พรหมปาริสัชชา" และ เมื่อท่านมีความเป็น "พรหมปุโรหิตา" ได้อีกด้วย กว้างขวางที่สุดสูงที่สุดอีกเท่าใดๆ ก็ตาม **แต่หากยึดมั่นถือเหนียวในความเป็น "พรหม" นั้น ซ้อนเข้าไปอยู่อีก คือ หลงความเป็นครู หลงความดียิ่งขึ้น หลงความเป็นใหญ่ขึ้นอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง** ก็ยิ่งเป็น "พรหมปาริสัชชา" ซ้ำซ้อนเข้าไปมากยิ่งขึ้นอีกด้วย และนี่แหละคือ "พรหม" ตัวใหญ่ พรหมตัวเอ้ มี "อัตตา" มหาอัตตาลึกซึ้งขึ้น **เป็น "ท้าวมหาพรหม" ที่เดียว** *และมันก็หมายถึง "จิตวิญญาณ" ของคนเป็นๆ นี่แหละที่ควรรู้ ควรเห็น "จิตวิญญาณ" ของคนทุกคนที่ยังไม่เป็น "พระอรหันต์"*

มีความเป็น "ท้าวมหาพรหม" อยู่ทุกคน ส่วนจะเป็นองค์เล็กองค์ใหญ่นั้น อยู่กับ "คุณภาพ" ของแต่ละคน จงตรวจให้เห็น อ่านให้เจอเถิดเทอญ ของใครก็ของมัน ! แล้วล้างความยึดถือบักมั่นอย่าไปหลงใหล "จิต" อย่างนั้นอยู่เลย

จงทำตัวเป็น "ปุโรหิตา" เถิด แต่อย่าหลงเอร็ดอร่อยไปมัวยึดมั่นถือดีในความเป็น "ปุโรหิตา" ทั้งน้อยทั้งใหญ่ใดๆ เลย ยิ่งผู้ใดไปหลงยึดหลงติดในความเป็นพระผู้สร้างความเป็นผู้ก่อความใหญ่ ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่งของ "พรหม" หมดทุกขนาด *ทั้งที่เป็นยักษ์เป็นอมนุษย์แล้วล่ะก้อ* **ยิ่งเป็น "ท้าวมหาๆๆพรหม" เอาที่เดียว และเป็นมหาๆๆ ที่แย่หนักๆ เอาด้วย**

จงทำความเพ่งพินิจพิจารณารู้ตัวรู้ตน มีสติตรวจอารมณ์ตรวจ "ใจ" ตนเองให้มากๆ เถิด **ความหลงใน "ภวตัณหา"** เหล่านี้ มันเป็นความหลงยึดหลงเสพย์ซับซ้อน เอา "ธรรมารมณ์" เอาสภาวะอารมณ์ของจิต ที่มันเป็นเพียง "อนัตตา" แต่แล้วก็บิดขึ้นมาหลงเสพย์ติดหลงชื่นชมสมใจสำเร็จเป็น "รส" เป็น "รูป" เสพย์ เป็น "อารมณ์" สุขสม ก็เรียกว่า "อัตตา" เป็นได้ถึงขนาด "โอฬาริกอัตตา" และเป็น "มโนมยอัตตา" เป็น "อรูปมยอัตตา" อยู่ทั้งสิ้น เป็นจิตเป็นวิญญาณที่ยึดเสพย์ยึดสร้างมัวเมาในตัวตน **สร้างสิ่งที่ไม่มีให้มันมีเป็นตัวเป็นตนอยู่อย่าง "ไม่รู้" (อวิชชา) นั่นแล** และมันก็คงมีตาม "อวิชชา" ของตน ที่ยังไปหลงยึด หลงสร้างอยู่ มีสุข–มีทุกข์นั้นๆ อยู่จริงๆ *เป็นผู้มี "ความมี" นั้นๆ จริง แต่ตนไม่อาจสามารถจะ "รู้ตัว" นั้นๆ ได้ ท่าหลงผิดว่า* **ตนไม่มี "สิ่งที่มี" นั้นๆ ของตน** เช่นนี้แหละ คนผู้ยัง "อวิชชา" ทั้งหลาย

ที่จริง **"มหาพรหม"** นั้น มีความหมายกว้างๆ ว่า ผู้มีความเป็น "พรหม" ไม่ว่าชนิดใด ลักษณะไหน อันพึงสั่งสมใส่ตนมากเท่าใดๆ ก็เรียกว่า **ตำแหน่งแห่งสภาพผู้มากมาย ผู้ยิ่งใหญ่ด้วย "สิ่งที่มี" นั้นๆ** ถ้ามีความเป็นพรหมที่เป็นคุณลักษณะขั้นดีมีปริมาณมาก ก็เป็น "มหาพรหม" ชั้นดีมาก ถ้ามีความเป็นพรหมที่เป็นคุณลักษณะเลวและปริมาณม ก็เป็น "มหาพรหม" ชั้นเลวมาก และถ้ามี

ความเป็นพรหมชนิด ใด ๆ แล้ว**แถมยึดไว้หวงไว้ด้วย**ทุกชนิด ก็ยิ่งทั้งเป็น "มหาพรหม" ที่มีความเป็น "พรหมปาริสัชชา" จัด ก็ยิ่งเลวหนักใหญ่ **ต้องมีความเป็น "พรหมปุโรหิตา" เข้าไปร่วม เข้าไปแก้ไข ให้คืน ให้วาง ให้แจกออก** "มหาพรหม" จึงจะเป็น "มหาพรหม" ที่ดีขึ้นสูงขึ้น ดังนั้น **"พรหมปุโรหิตา" จึงมีความสำคัญมาก ที่จะทำให้ความเป็น "มหาพรหม" มีค่า มีคุณงามความดีแท้ ๆ มีความประเสริฐขึ้นได้** จึงได้อธิบายกันเป็นปุคคลาธิษฐาน หรือ มักจะพูดกันว่า *"พรหมปุโรหิตา" นั้น เป็นครูของ "มหาพรหม"* ก็ถูกต้องโดยสภาวะธรรม ดังนี้

แต่ระวัง ! ระวังให้มากที่เดียว **อย่าหลงยึดหลงติดความเป็น "พรหมปุโรหิตา" หลงความใหญ่ในการเป็นครูเป็นอาจารย์ ซ้อนซ้ำเข้าไปในตนอีก เป็นอันขาดเชียว** มันน่าเสียดายและร้ายเหลือ **เพราะไม่เกิด "ความจบ" มันเลยเกิดเป็น "วัฏฏะ" ขึ้นอีก** แล้วมันก็จะวนลงไปเป็น "มหาพรหม" ที่ยิ่งซ้ำร้าย ซ้ำเลวหนักลงไปอีกตาม "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"

และการแสดงออก นำออกแจก หรือ การคืนแก่โลก วางเสียจากเรานั้น มันมีรายละเอียด ที่จะแยกอธิบายได้อยู่อีกคือ มีข้อแม้อยู่ว่า ถ้าจะแสดงออก หรือนำออกแจกนั้น **สิ่งที่เป็น "คุณงามความดี" จึงควรจะนำออกแจก หรือ นำไปวางให้แก่คนอื่น ๆ ให้เขารับไป** และคุณงามความดีนั้น ก็ควรจะเป็นคุณงามความดีของตน ยิ่งเป็นอุตตริมนุสสธรรมแล้วต้องเป็นที่มีในตน จึงควรอวด ควรแสดง ควรให้คนรู้คนเห็นได้ สิ่งใดเรื่องใด ตนยังทำไม่ได้ ตนยังไม่บรรลุแจ้งเป็นปฏิเวธธรรม เป็นญาณทัสสนะแท้ๆแล้ว ยังไม่บังควรนำออกแจก หรือ นำไปห่วานอวดให้แก่คนอื่นจริง ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นเพียงแค่ตนได้ฟังมายังไม่ถ่องแท้ ยังไม่รู้ไม่เห็น ไม่แจ้งทะลุ สัมผัสแท้ๆ อย่าพึงเอาไปแจก เอาไปแสดงสุ่มสี่สุ่มห้า มันจะบกพร่อง หรือ มีอะไรแฝง ๆ ไปกับการแจกของผู้ยังไม่บรรลุนั้นเสมอ ๆ นั่นคือ การแจก หรือ การนำไปวางให้แก่คนอื่นๆ เขารับไป ที่ควรรู้ให้ดี และ ควรคำนึงที่สุด

ทั้งเรื่องของการ*คืนแก่โลก* หรือ *วางเสียจากเรา* ก็คือ เรื่องใดสิ่งใดที่เป็น "ความต่ำ ความเลว" **ก็จงทำลายให้สิ้นลงในตัวเรา** อย่าให้ใครรู้ใครเห็นประจิดประเจ้อ หรือ อย่านำออกอวดเป็นอันขาด (แต่ต้องเปิดเผยแก่ผู้ควรเปิดเผยที่สุด ตามเชิงที่พระพุทธเจ้าพาทำ) จงทำลายอย่าให้เหลือปรากฏอยู่ที่เรา และอย่าให้มันมีบทบาท มีเชื้อเหลือค้างอยู่ที่เรา จนใครๆเห็นได้ ซึ่งเขาอาจจะรับช่วงถ่ายทอดเอาไปได้จากเรา **เราต้องไม่ให้มีที่เรา จนกลายเป็นยังมีให้ผู้อื่นเห็นดี เห็นตามอยู่ แล้วเขาเลยแอบรับไป** ไม่อย่างนั้น มันจะยังได้ชื่อว่า เราแจกสิ่งนี้ให้แก่ใครๆเขาอยู่เหมือนกัน แต่เป็นแจกสิ่งต่ำ แจกความเลว เราต้องพยายามรู้"ตัวเลว"นั้นให้ได้ แล้วละล้าง เลิกยึดที่จะทำเช่นนั้น มีเช่นนั้น เป็นเช่นนั้น เสียให้ได้ คำว่า **วางเสียจากเรา** คือ เช่นนี้ คำว่า **คืนแก่โลก** ก็หมายเอาอย่างนี้ คือ กายกรรม วจีกรรมที่ดีนั้นมีที่เรา แต่มโนกรรมที่ดี เราก็ไม่หลงใหลไม่ยึดมั่นว่า เราเป็นเจ้าของดีนั้น หรือ ยิ่งกายกรรม วจีกรรม ทั้งมโนกรรมที่เลวแล้ว ก็ยิ่งต้องฆ่ามัน ดับสูญมันลงที่ตัวเรานี่เอง อย่าให้มีอยู่ที่เราได้เลย จึงจะเป็นการ**วาง** และ **แจก**ที่ดี

นั่นคือ ความหมายที่จะเป็นผู้สูงขึ้น โดยใช้คำว่า "วาง" หรือ "แจก" ที่ถูกต้องควรแท้

ความเป็น "มหาพรหม" ก็จะยิ่งใหญ่ และ สูงด้วยคุณงามความดี ตามนัยที่ได้อธิบายมานั้นแล

เนื้อหาสาระแท้ๆ ของ "พรหม" มันก็มีเป็น **"ยึด" (ปาริสัชชา) "วาง" (ปุโรหิตา)** และ ยึดมาก หรือ วางมาก ก็เป็น **"มหาพรหม"** ตามคุณภาพที่ยึด คุณภาพที่วางนั้นๆ จะเป็นใหญ่ทางยึด หรือ จะเป็นใหญ่ทางวาง ผู้เข้าใจได้ ก็น่าจะรู้ดีแล้วว่า อย่างใดควร อย่างใดไม่ควร ซึ่งก็จะเห็นได้เป็นสามัญลักษณะ หรือ เป็นไตรลักษณ์ที่เกิดๆดับๆ ยึดๆ วางๆ มากๆ น้อยๆ เป็นปฏิภาคสลับซับซ้อนกันกลับไปกลับมาอยู่เท่านั้นเอง **หากแม้นใคร "วาง" ได้แล้ว ยังไปเผลอไผลยึดมั่นบั้นอารมณ์ ยึดซ้อนเอาความเป็นครู**

เป็นปุโรหิตาของตนซ้ำแยกเข้าไปเสพย์ เข้าไปติดอีก ก็น่าเศร้ายิ่งนัก อันเป็นได้ มิได้ ง่าย ๆ เสียด้วยนา ระวัง ! นี่เป็นความสุขุมลุ่มลึกที่ควรรู้ และ ควรระวังยิ่ง

● เมื่อสิ่งทั้งมีในตน ไม่ว่าคุณภาพแบบใด **ถ้ามีจำนวนมีปริมาณมากน้อยเพิ่มขึ้นจาก ไม่มีเลย เป็นชักมีขึ้นมาบ้างแล้ว** ก็เรียกว่า เพิ่มขึ้นไปเป็น **"ปริตตาภาพรหม"** ซึ่งหมายความว่า **ยังมีประมาณ หรือ มีจำนวน หรือ มีค่าน้อยอยู่** ถ้าแยกลักษณะ แบ่งแง่แบ่งมุมของสิ่งที่มีที่เป็นออกไปอีก ก็อาจจะตั้งชื่อ **"พรหม" ย่อย ๆ** ออกไปได้อีกมากมาย และ ตามจริงมันก็เกิดก็เป็นเองอยู่แล้ว แม้จะไม่มีใครเจตนาจะต่อจะตั้งอย่างเป็นกิจลักษณะ ก็ตาม

เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า **"มานุสสุตตมะ"** ซึ่งหมายความถึงจิตวิญญาณที่เป็นผู้หลงอยู่กับความเป็นมนุษย์อันสูงอันวิเศษ คือ ผู้ติดยึดอยู่กับความสูงความเลิศของตน ผู้ใดยึดมากยึดน้อย สูงมากสูงน้อยเท่าใด ก็เป็นตามสภาวะธรรมที่ยึดนั้น ๆ นี่เป็นแง่หนึ่ง หรือ เป็นคุณภาพ คุณลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง อันแตกปริแยกย่อยไปได้ ดังกล่าวแล้ว

มีอื่น ๆ อีก เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า **"ขิฑฑาปโทสิกะ"** ซึ่งหมายถึงจิตวิญญาณที่เป็นผู้หลงอยู่กับความเพลิดเพลินจนเกิดความเสียหาย หรือเป็นผู้ถูกความรื่นรมย์สุขสบายใจนั่นเอง ทำให้ตกต่ำ ทำให้เลวลง คือ ผู้มีความสุขสนุกสบาย นั่นแหละ เป็นโทษแก่ตน นี่เป็นอีกแง่หนึ่ง เหลี่ยมหนึ่ง คุณลักษณะหนึ่ง

ยังมีอีก เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า **"มโนปโทสิกะ"** ซึ่งหมายถึงผู้หลงอยู่กับจิต หลงอยู่กับความนึกคิด จนเกิดความเสียหาย หรือ ผู้ถูกความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา ที่เป็นมโนมยอัตตา เป็นอรูปมยอัตตา ใดๆ ก็ตาม ทั้งของตนและของผู้อื่นที่ตนหลงยึดตนเข้าใจว่า ดี หรือ ไม่ดี *แล้วก็ไม่ยอมอนุโลมปฏิโลม ยังจะยึดถือผิดถือถูก เพ่งโทษมุ่งทำลายกันอยู่ เอาจริงเอาจังอยู่อย่างไม่ยอมลดราวาศอก เพราะความหลงยึดในทิฏฐิในมานะของตน อันมีเพียง "มโน" นั่นแหละยืนหยัดอยู่ คือ ผู้มีความรู้ นั่นแหละ เป็นโทษเป็นภัยแก่ตน โดยเฉพาะ*

เพราะความหลงยึดเอาเป็นเอาตายของตนเอง นั่นเองแท้ๆ ที่ทำ"ทุกข์" ให้แก่ตนอยู่ดังนี้เป็นต้น

มีอีกมากมายเยอะแยะหลากชื่อนักหนา หรือ แม้แต่ชื่อ "พรหม" ต่างๆ ที่ตั้งขึ้นเรียกพรหม ๑๖ ชั้น อันต่อจากชื่อ "**ปริตตาภา**" นี้ ไปจนครบ ๑๖ ชื่อนั้น ก็ล้วนเป็นชื่อ แยกส่วนละเอียดแบ่งแล่แบ่งมุม แห่งการยึดการวางของ จิตวิญญาณอยู่ทั้งสิ้นด้วย นั่นเอง พรหมใด *มีคุณลักษณะแบบใดน้อย (คือ ไม่มาก) ก็เป็น"ปริตตาภา" ในลักษณะนั้นแบบนั้น* ซึ่งผู้เข้าใจแจ้งในสภาวะในคุณลักษณะแท้ๆแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีชื่อตั้งขึ้นมาเรียก ก็ได้ เพราะยิ่งมีก็ยิ่งมากเรื่อง ดังที่ต้องอธิบายยืดยาวอยู่ในขณะนี้ นี่ไงล่ะ ! ก็เพราะเขาได้ตั้งมันมากชื่อมากบัญญัติมากภาษามาแล้วนั่นเอง **ข้อสำคัญให้เราเข้าใจ "กุศล" และ "อกุศล" ให้แท้ ให้จริง และเข้าใจสภาวะการหยุด การวาง ไม่ยึดไม่ติดในกุศล และ อกุศลให้ได้ชัดๆเจนๆ แล้วก็ใช้ปัญญารู้อนุโลมปฏิโลมเลือกอยู่ เลือกทำแต่ส่วนที่เป็น "กุศล" ตามกาละเทศะ ให้เป็นสัมมา ให้เป็นมัชฌิมาในโลกเท่านั้น ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ง่ายสุดดีสุดแล้ว ขอให้ใช้ "ปัญญา" "เพ่งรู้–เพิ่มรู้" ขึ้นไปๆ เรื่อยๆ ก็แล้วกัน**

และถ้ามีคุณลักษณะแบบใด อย่างไหนมากมาย มีปริมาณเพิ่มขึ้น ก็เรียกว่า **"อัปปมาณาภาพรหม"** ซึ่งหมายความว่า *มีประมาณมาก อาจจะมากจนนับไม่ได้ มากจนไม่มีขอบเขตโน่นแหละ เป็นที่สุด (หมายความว่า จะมากไปเท่าใดๆ ก็ได้ ไม่กำหนด ผู้มากเท่าใด ก็เป็น "อัปปมาณาภา" เท่านั้น)* โดยนัยเดียวกันกับ "ปริตตาภา" เป็นแต่ว่า "ปริตตาภา" นั้น หมายเอา**ความน้อย** "อัปปมาณาภา" นั้น หมายเอา**ความมาก** ซึ่งแล้วแต่จะมาก–จะน้อยในแบบนั้นๆ แง่นั้นๆ

เช่น จิตวิญญาณของใครยังติดยึดความสนุกรื่นเริงมาก แต่ยังรักชอบความสงบความเฉยน้อย ก็เป็นพรหม "อัปปมาณาภา" ในแบบ "ขิฑฑาปโทสิกะ" แต่เป็นพรหม "ปริตตาภา" ในแบบ "สันตุสสะ" **และก็อยู่ใน จิตวิญญาณของบุคคลคนเดียวกันนั่นเอง เป็นแต่ว่ามีการแยกแยะแง่เชิงของจิตวิญญาณให้มันละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งๆเข้าไป เท่านั้นแหละ**

"อาภัสสราพรหม" เป็นชื่อพรหมชั้นที่ ๓ ในชุดนี้หมู่นี้ *(คือ ปริต-ตาภา–อัปปมาณาภา–อาภัสสรา)* หรือ เป็นชื่อลำดับที่ ๖ ของพรหมทั้งหมด ที่ไล่เรียงลำดับมาแล้ว ก็เหมือน ๆ กันนั่นเองกับ "มหาพรหม" คือ ใหญ่ยิ่ง เป็นแต่ว่า "อาภัสสรา" นั้น หมายความว่า มีมาก มีจริง มีคุณภาพยิ่งขึ้นจน**เรืองรองส่องแสง** ล้นพ้นออกนอกตนนอกตัวนอกร่างนอกกาย ประดุจเปล่งรัศมีออกมารอบ ๆ กายเลยทีเดียว ซึ่งก็ไม่ใช่ของแปลกอะไร หรือ เป็นเรื่องยากอะไรที่จะเข้าใจไม่ได้ ผู้ใดมีคุณลักษณะอะไรในตนมากมายจนล้นออกนอกตนนอกตัวประดุจเป็นรังสี เป็นรัศมีฉายออกมาให้คนเห็นได้ ที่เราเรียกในภาษาไทยๆชัดๆ ว่า "ราศี" นั่นเอง อันมาจากรากศัพท์บาลีคำว่า "ราสิ" (สันสกฤตว่า "ราศิ") ซึ่งแปลว่า กอง ก้อน กลุ่ม ฝูง หมู่ พวก ประชุมกัน หรือ รวมกันเข้ามากจนเห็นชัด ลักษณะเช่นนี้แหละเรียกว่า **"อาภัสสราพรหม"**

เช่น รัศมีแห่งความเป็นผู้มีความทุกข์แสดงออกในบางคน ราศีแห่งความเป็นผู้มีสุขที่เปล่งออกจากบางคน หรือ แม้ทางโลก ๆ เขาก็พูดกันเช่นว่า ราศีแห่งความเป็นใหญ่ เป็นโต ราศีแห่งความเป็นเศรษฐี ราศีแห่งความเป็นคุณนาย คุณหญิง ดังนั้น *รัศมีแห่งความเป็นผู้มีเมตตา ราศีแห่งความเป็นผู้มีภูมิรู้ ราศีแห่งความเป็นผู้มีความสงบ ฯลฯ* ก็ย่อมเห็นได้ รับสัมผัสได้ รู้ได้โดยญาณปัญญาอย่างแท้จริง **ผู้มีตาเก่ง ตาปัญญา ตาพุทธ ก็ย่อมเห็นความเป็นพรหมนี้ ได้ ผู้มีตาทิพย์ เห็นถึงจิตภายในได้ด้วย ก็เก่งรอบทั้งนอกใน** ดังนี้เป็นต้น ต้องพยายามเห็นทั้งนอกทั้งในให้ครบให้ชัด มันจึงจะเข้าใจคนผู้นั้น ๆ ได้ไม่พลาด

พรหมอีก ๓ ชื่อ ในชุดที่ ๓ นี้คือ *ปริตตาสุภาพรหม–อัปปมาณาสุภาพรหม–สุภกิณหาพรหม* ก็แทบจะไม่ต้องอธิบาย ก็ได้ ยิ่งผู้มีความเข้าใจใน "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" (ปริวัฏฏ์ ๓) แล้ว ยิ่งง่ายมาก ชุดที่ ๓ นี้ ก็เทียบได้หรือ เรียกได้ว่า เป็นหมู่ที่ใหญ่เพิ่มขึ้น **มากยิ่ง น้อยยิ่ง**ขึ้น สูงยอดขึ้น ต่ำโคนรากลง ยิ่ง ๆ ไปอีก มีความเป็นสภาพผลที่สะกัดของ ชุดที่ ๑ และ ชุดที่ ๒ เป็นความยิ่ง เป็นความเด่นความชัด สำหรับผู้ยิ่งเกิดญาณ แต่ยิ่งเป็นความสุขุมลึกล้ำยิ่งยากรู้ สำหรับผู้ยังตามไม่ถึง นั่นเอง ก็เหมือน "มหาพรหม" กำหนดเรียก

ผู้มีคุณลักษณะ และ ปริมาณ**ใหญ่ยิ่ง**ใน พรหมที่ ๑ กับ พรหมที่ ๒ ส่วนชุดที่ ๓ ก็กำหนดเรียกผู้ที่มีคุณลักษณะ และ ปริมาณ**ใหญ่ยิ่งมากยิ่งน้อยยิ่งดียิ่ง ยิ่งรู้ยากขึ้น** ในชุดที่ ๑ กับ ชุดที่ ๒ มันเป็นปฏิภาคทวีขึ้น โดยนับกันทั้ง "ชุด" นั่นเอง และมีข้อแม้กำกับชัดลงไปว่า ต้อง "ดีขึ้น" คือ "สุภา" คำนี้เป็นคำกำกับบอกแจ้ง (หรือ หมายความว่า ต้อง "ดียิ่งขึ้น" หรือ "จัดยิ่งขึ้น–ลึกล้ำยิ่งขึ้น" ก็ได้)

ในตัวมันเอง **"ปริตตาสุภา"** ก็หมายความว่า **แม้มีประมาณน้อย ก็เป็น "คุณงามความดี" นั่นแหละ มีเพิ่มขึ้น จริงขึ้นมา** โดยมีคำว่า "สุภ" เพิ่มขึ้นมา ในคำว่า "ปริตตา" เป็น "ปริตตาสุภา"

"อัปปมาณาสุภา" ก็โดยนัยเดียวกัน แต่หมายความว่า **มีปริมาณแห่งคุณงามความดีมากมาย จนไม่มีขอบเขตยิ่งๆ ขึ้นไปอีก** เท่านั้นเอง

ส่วน **"สุภกิณหาพรหม"** นั้น ก็เป็นผู้มีคุณงามความดีมากมาย จนไม่มีประมาณอย่างแท้จริงนั่นแหละ มีกันจนเต็มรูปจนเห็นได้ชัด ไม่ใช่แค่แสงรัศมีเรืองรองกันล่ะ แต่เห็นได้ชัด รู้ได้ถ้วนทั่ว เป็นผู้มี "สุภ" คือ ความดีงามแท้ๆ เป็นความเห็นได้รู้ชัดๆ ตัดเด่นออกมาเลย ประหนึ่งคนจนๆ อยู่แท้ๆ วันนี้ พอพรุ่งนี้กลายเป็นคนร่ำรวย ผิดไปจนกระทั่งเห็นได้ชัด เช่นนี้ เรียกว่า **สุภ, สุภา** หรือเรียกว่า ได้รับสิ่งดีอย่างแรง (เหมือนคนได้ลาภ เลยทำให้เป็นคนรวย) แบบนี้ในภาษาไทยเราก็เรียกว่า "โชค" คือ ดีอย่างแรง (สุภ แปลว่า งาม, ดี, โชค) นี่คือ ความหมายของ "สุภ" ในที่นี้

ทว่าถ้าจิตวิญญาณของผู้นี้ **ยังยึดมั่นถือมั่น ยังลุ่มหลง ยังเสพย์ยังติด ไม่รู้เท่ารู้ทันในความใหญ่ ความดีงาม ความสูง ความยิ่งใดๆ นั้น** มันก็ยังเป็น "โลก" เป็น "อัตตา" เป็น "สมมุติสัจจะ" ผู้ทรงฤทธิ์มายาที่แสนสวยซ้อนซ่ำตามเล่นงานอยู่อย่างร้าย และเป็นได้ง่ายๆ ด้วย นั่นคือ "ผลเสีย" คือ ข้อผิดข้อบกพร่องของ "พรหม" ชั้นนี้ นี่เป็นสภาพของ **"กิณหา"** ที่คู่มากับคำว่า **"สุภ"** ของ **"พรหมสุภกิณหา"**

พอพูดกันถึง "ผลเสีย" หรือ ข้อผิด ข้อบกพร่องของ ความดี–ความสูงส่ง ชั้นๆ ขึ้นมาแล้วนี้ มันก็ง่ายๆ ตื้นๆ พูดปุ๊บ ! ใครๆก็เข้าใจได้ปั๊บ ! ง่ายๆแล้ว *นี่ในเหลี่ยมโลก* จะรู้สึกว่า ง่าย เข้าใจง่ายเห็นง่าย เรื่องไม่ยากเลย *แต่ในเหลี่ยมแห่งธรรมะ หรือ ในเหลี่ยมแห่งความเป็นจริง* **มันสุขุมลุ่มลึกซ่อนซ้อนเบาบางธุลีละออง หรือ เป็น "มายาแสนกล" สนิทเนียนยากแก่การรู้ตัวใน "เจ้าตัว" อย่างเหลือจะกล่าวที่เดียว**

ลองพูดถึงข้อเสีย จุดบกพร่อง ที่จะต้องแก้ของ "พรหม" ชั้นนี้ อันคือ สภาพของ "กิณหา" นั่นเอง นี่ อีกทีดูซิ

นั่นคือ....เมื่อ "ทำคุณงามความดี" ได้แล้วออกมากมาย ก็จะต้องทำใจ "วาง" ในความดี–ความเป็นคุณงามนั้นๆ "ของตน" เสีย จะต้องไม่ลุ่มหลง จะต้องไม่ยึดถือเป็นตัวเป็นตน หรือ เป็นของตน จะต้องไม่เสพย์ไม่ติด "คุณงามความดี" ของตนนั้นๆ ดังนี้ มันไม่เห็นจะยากเย็นอะไร จริงไหม ? ก็ "วาง" เสีย ก็อย่าหลง–อย่าเสพย์ติดมันเสีย ก็สิ้นเรื่อง ! เหมือนๆกับตัวอย่าง เช่น คนธรรมดาทั่วไปนี่แหละที่ทำตนให้เจริญให้ใหญ่ให้โตได้แล้ว แต่ก็ยังหลงยึดในความใหญ่ความโตอยู่นั่นแล้ว ! ขี้เบ่ง ขี้แอ๊ค หลงแบกความใหญ่ หลงอำนาจ วางศักดิ์ศรีแห่งความใหญ่ความโตไม่ลง นี่คือ **จุดเสีย(กิณหา)ที่ตรงข้ามแห่งความดี(สุภ)จุดนี้** คนใหญ่คนโตทั่วๆไป เขาก็เชื่อแน่ว่า มันไม่ใช่เรื่องยากอะไร ! และเขาก็คิดว่า เขาได้ "วาง" **จุดเสียนี้แล้ว** ไม่หลงใหล**ข้อบกพร่องนี้** กันทุกคน จริงๆเหมือนกัน !

สายตาตื้นๆ ก็มองออกว่า รู้ง่าย และจะรู้สึกว่า ไม่เห็นยากอะไรเลย จริงๆ แต่โดยสัจจะนั้น **ยากยิ่งเหลือแสนล่ะ** ! จะบอกให้ **ยากทั้งที่จะ "รู้ตัว" และยากทั้งที่จะทำให้ "ตับตัวเลว-ม่าตัวไม่ดี" นั้นๆ ให้สูญสิ้นซากเชื้อ** จริงๆ ! !

ในทางธรรม โดยเฉพาะ "โลกุตตระ" ชั้นสูงๆแล้ว ยิ่งมีคุณงามความดีมากมาย ก็ยิ่งจะต้อง ไม่หลงตน ไม่ยึดมั่นถือมั่น ให้ได้ยิ่งๆเท่านั้นๆ **ดังนั้น ถ้ายังหลงตนยึดมั่นถือมั่น ก็ยัง "เลว" ถือว่า ยิ่ง "เลว" ยิ่ง "ต่ำ"**

ซ้ำซ้อนขึ้นไปเสียอีกด้วย ยิ่งผยองในคุณงามความดีมากเท่าใด หลงหยิ่ง หลงแม้เผลอเห่อเหิมภาคภูมิอยู่เท่าใด ๆ ก็ยิ่งเป็น "ความเลวความต่ำ" มากเท่านั้น ๆ

เพราะมันยังไม่เอนเข้าสู่ "สุญญตา" ยังเป็นเพียงละโลกฝ่ายซ้าย แต่ย้ายมายึดโลกฝ่ายขวา หรือ เอาให้แน่ ๆ ก็คือ หอบแน่นทั้งโลกฝ่ายซ้าย แล้วยังแถมเก่งกาจข้ามไปคว้าเอาโลกฝ่ายขวามาหอบแน่นเข้าให้อีก กล่าวคือ สภาวะความยึด–ความวาง ก็ยังเรียนรู้ไม่ออก ยังได้แต่ยึด ที่เขาว่า "วาง" ๆ นั้น เป็นอย่างไร มีสภาวะอย่างไร ก็จับยังไม่ติด ทำให้แก่ตนไม่เป็นเลย แล้วยิ่งไปสร้างความใหญ่ ความโต ความเด่น ความดี แถมเข้ามา "ยึด" เพิ่ม มันก็ยิ่งจะต้องยินดีหนัก ก็ยิ่งจะถมหนักทับตนเข้าไปอีก นั่นเอง จึงไม่ได้ชื่อว่า "พ้นโลก" เลย แต่จะแบกโลกแน่นเข้าไปอีกด้วยซ้ำ ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ดี ๆ *ถ้าแม้นยังเอาจิตไปยึดถือผูกพันหลงใหลอยู่ใน "สมมุติสัจจะ" นั้น ๆ อยู่* ก็ชื่อว่า **เป็นความมืด ความไม่สว่างไสวใน "อนัตตาธรรม" ที่แท้ มันยังเป็นความชั่ว ความดำอยู่ อันเรียกว่า "กิณหา"** (กิณหา แปลว่า ดำ, ชั่ว, เลว, มืด ตรงกันข้ามกับ **สุภ** หรือ **สุกกะ** นั่นเอง)

ในขณะนี้เรากำลังพูดกันถึง "พรหม" ถึงสภาพจิตวิญญาณที่เรียกว่า "สุภกิณหาพรหม" ซึ่งก็เป็นเรื่องของคนผู้หลงยึดมั่นสภาวะจิตอย่างนี้ ๆ เป็นเรื่องของคนผู้ทิ่มชิวิตปกติลืมตา หาใช่ผู้ประพฤติ "ฌานหลับตา" และ หาใช่สภาพอัตภาพ (อัตตา) ที่เป็น "ลิเกละครในหัวใจ" ของคนจำพวกหนึ่ง ไม่ ผู้ยึดมั่นถือมั่น "จิต" หรือ "วิญญาณ" ของตน ที่ไปหลงภพ หลงชาติ หลงแดนแห่งความดีความงาม โดยก่อแต่ "ธรรมารมณ์" แห่งความดีงามนี้ ให้แก่ตน แล้วก็หลงกอดหลงเกาะแน่นยึดมั่นเอาเป็นเอาตายอยู่ในระดับความเป็น "พรหม" อย่างนี้ ก็เรียกว่า เป็น "สุภกิณหาพรหม" คือเรียกว่า ดีทางโลกเยี่ยม แต่ยังเลวยอดทางโลกุตตระเหมือนกัน เพราะผู้ที่ไม่แจ้งในอนิจจัง–อนัตตาจริง ๆ นั้น ยิ่งได้ ยิ่งมีคุณงามความดีมากเท่าใด

ก็ยิ่งหลงใหล ยึดมั่น ภาคภูมิ เหนียวแน่นยิ่งเท่านั้น ๆ (ทางโลกเรียกว่า เห่อเหิม หรือ เมายศ – บ้าอำนาจวาสนา) เป็นเรื่องสำคัญมากในสังคมมนุษย์ **ถ้าผู้มีศักดิ์ศรี มีอำนาจ มีความเจริญยิ่งใหญ่ในทางโลก ไม่มีสารธรรมดังกล่าวนั้น ในหัวใจแท้** สังคมมนุษย์ก็เสื่อมต่ำทุกข์ยาก และโลกแทบทุกสังคมทุกวันนี้ มันทุกข์ยาก ก็เพราะ*ความไม่รู้จักสารธรรมดังกล่าวนี้* **และไม่ได้เรียนรู้ ไม่ได้ฝึกตนสร้างภูมิโลกุตตรธรรมแท้ ๆ นี้ ให้แก่ตนกันจริง ๆ นั่นเอง** จึงไม่มีหลักประกันที่มั่นใจอะไรได้เลย ที่โลกจะสันติสุขได้อย่างแท้จริง สังคมมนุษย์ก็จะคงถูกเอาเปรียบอยู่ จะได้รับความเสียสละ ก็เพียงเศษกาก หรือ เป็นเพียงฉากแห่งละครฉากแล้วฉากเล่า เพื่อแลกมาซึ่งโลกธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้น **หากตราบใด มนุษย์ไม่มุ่งมั่นฝึกตนสนใจในโลกุตตรธรรม นำเอาสภาวะแห่งเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขา มามีจริง เป็นแท้ ในมนุษย์ให้ได้แล้ว** "สันติสุข–สันติภาพ–อิสระ–เสรีภาพ" ในโลกมนุษย์ ก็จะมีแต่เพียง ภาษากล่าวขาน และ จะเป็นนิทานตลกของมนุษย์ในอนาคต อย่างจริงยิ่งกว่าจริงที่สุด มันเป็นความยาก อย่างลึกซึ้ง สำหรับผู้แยกโลกแยกธรรมไม่ออก หรือ แยกโลกียะ แยกโลกุตตระไม่ออก *ดังนั้น จึงมี "สุภกิณหาพรหม" มากมายเหลือเกิน ในคนชั้นผู้ใหญ่ ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้เจริญ ผู้สูงส่ง ผู้สูงศักดิ์ ผู้ร่ำรวย หรือ ผู้มหาศาลในทางใด ก็ตาม*

"พระพรหม" ในคนเป็น ๆ ธรรมดา ๆ อย่างนี้แหละ ที่ควรเรียน ควรรู้จัก และมีมากมายก่ายกอง ให้พิสูจน์ ให้รู้จัก ให้เห็น ก็ขอให้พยายามเห็นเสียบ้าง อย่าไปหลงพระพรหมตามนิทาน พระพรหมหลอกกินเครื่องเซ่นให้มากนัก **และที่สำคัญที่สุดก็คือ "พระพรหม" ในตัวเรา อันเป็นจิตเป็นวิญญาณของเราเองนั่นแล ควรเรียนให้รู้ ดูให้แจ้ง แล้วดับความเป็น "พระพรหม" ลงเสียให้ถูกต้อง สร้างความเป็น "พระพรหม" ให้ได้ตามระบบโลกุตตรธรรมจริง ๆ มันเป็นเรื่องของความลุ่มลึกของ "จิต" และจะเป็น "ความเร้นลับ" โดยแท้ สำหรับผู้ไม่มีญาณปัญญา อันสามารถแทงทะลุเข้าไปจนเห็น "กิณหาพรหม" (ความยึดอันดำมืดแห่งจิต) ของตนเอง** ในความแท้จริง ผู้ใดรู้แจ้ง

และแทงทะลุ "จิต" ตนได้ เห็นไฝฝ้าแท้ๆ ราคีชัดๆ ของตนจริง ย่อมจะรีบล้าง รีบทำความสะอาด ทำ "การวาง" ให้แก่ตน เป็นไปโดยธรรม อย่างดีที่สุด สูงสุด ทันทีแต่เพียงอย่างเดียว จะไม่หยิ่ง ผยอง มานะสังโยชน์จะเสื่อมคลาย หลุด ลุ่ยลงง่ายดาย จริงๆ

โดยเฉพาะ **"สุภกิณหาพรหม" ในร่างของนักบวช หรือ นักปฏิบัติธรรม** ซึ่งที่จริงเป็นผู้ได้ดีแล้วที่เดียว เป็นผู้ทรงภูมิ มีภูมิโดยจริง คือ มีคุณงามความดีแล้ว มีธรรมในตนแล้วที่เดียว ถึงขนาดสูงยิ่งแล้วที่เดียว ก็มี แต่หลงใหลในความดี ยึดมั่นเอาเป็นเอาตายในความสูงความดีนั้นจนเกินไป ก็ยิ่งเป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก เช่น พระอนาคามี ผู้สูงยิ่งแล้ว เพราะละอัตภาพในโลกต่ำ เลิกขาดในโลกอบาย–โลกกาม–โลกธรรม ๘ มาได้ กระทั่งเหลือแต่เพียง อัตภาพของ "อัตตาในอัตตา" แห่งตนนี้เท่านั้น ทว่ากลับยิ่งหลงยึดใน "ความดีที่เป็นความจริง" ของตนนี้ (ซึ่งมันก็น่ายึดน่าหลงน่ายินดีน่าบูชาอย่างยิ่งจริงๆ เสียด้วย) และนี่แหละคือ รูปราคะ–อรูปราคะ ที่ซับซ้อนซ่อนแฝงสุขุมยิ่ง ที่ต้อง "รู้ยิ่ง" ซ้อนภูมิรู้ ที่ตนได้ ตนมีเข้าไปอีกให้ได้ **ตนยิ่งสูง ก็ต้องยิ่งต้องลดความสูงของ "ตนในตน" (เป็นเรื่องของรูปจิต – อรูปจิต โดยแท้ๆ ตรงๆ) ให้ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก** ถ้ารู้เช่นนี้ไม่ได้ ลดละ "อัตตาในอัตตา" ดังนี้ ไม่ลง วาง "อัตตาในอัตตา" ดังกล่าวนี้ไม่ขาด ก็นั่นแหละ คือ "สุภกิณหาพรหม" สูงแล้วที่เดียว แต่สูงไม่ได้ ดีไม่ดี จะพาลพลอยพาทำให้ตนดูต่ำเป็นเสียหายแย่ไปด้วย ก็เป็นได้จริงๆ และ อย่าคิดว่าสภาพของผู้เป็น "สุภกิณหาพรหม" นั้น จะมีแต่ในคนผู้ภูมิถึงขั้นอนาคามีเท่านั้นนะ ! คนทุกระดับยังมี "อัตตา" ชนิดละเอียดเช่นนี้อยู่แทบทุกคน

ถ้า **"สุภกิณหาพรหม"** ผู้ใด ยังรู้ ยังจับ**ตัวความเป็น "สุภกิณหา" ของตัว** ก็ไม่ได้ ก็ย่อมยังละความเป็น "สุภกิณหา" แห่งตนไม่ได้ *และยิ่งถ้าซ้ำแถมหลงยึดมั่นถือมั่นถือดีในตัวตนหนักขึ้น เป็น "มานะกิเลส" เติมมานะสังโยชน์มากเข้าเท่าใดๆ ก็จะยิ่งเห็นตนเลิศโลกยิ่งฟ้ามากยิ่งขึ้นเท่านั้นๆ ความใหญ่ ยิ่งจะฟูเฟื่อง*

เป็นไม่กริ่งเกรง ไม่กลัวใครใดเลยในทุกมุมเขตแคว้นแดนฟ้าเหนือโลกหล้าแผ่นดิน ก็ได้ชื่อว่า **"เวหัปผลาพรหม"** เป็น พรหมลำดับที่ ๑๐ **เวหัปผลา** แปลว่า ผลเทียมฟ้า หรือ ผู้ใหญ่ยิ่งฟ้า หรือ ฟ้าไม่มีผล เรียกว่า จิตมันใหญ่ จนยิ่งฟ้ายิ่งดิน หรือ ใหญ่จนไม่มีฟ้าไม่มีดินกันแล้ว

พรหมชนิดนี้ ก็คือ ผู้ที่มีความยึดมั่นถือเก่งกาจ คือคนลืมตาโพลงๆ ที่มีความหลงตน ยกตน หรือ ยึดความยิ่งความใหญ่ความสูงของตน จิตปัญญาของคนผู้นี้เรียกว่า "จมไม่ลง" วางไม่หลุด ฉุดไม่ถอนเอาที่เดียว **ถ้าไม่รู้ตัว "ด้วยปัญญาอันยิ่ง"** (เพราะน่าเห็นใจจริงๆ มันเป็น "ความหลงในความจริง" เป็น "ความยึดในความดี" ซึ่งสุขุมและซ้อนแฝงมาก) หรือ **ไม่พยายามจริงๆ** จนหัดปล่อยหัดวางให้ได้ จนเลิกยึดมั่นในความเก่ง ความดี ความสูง ความมาก ความใหญ่ (อันเป็นความจริง) ของตนลง ก็จะคงเป็น**พรหมเช่นนี้**อยู่ตลอดอายุกัปป์แห่งความยึดมั่นนั้นๆ แม้จะตายแล้ว เกิดอีกอยู่เท่าใดๆ กี่ชาติ ก็ตาม

ยอดแห่งความเป็น "เวหัปผลาพรหม" จึงเป็นได้ทั้ง **จอมจักรพรรดิ** ผู้ยอดหยิ่งยโส **ศักดินา** ผู้องอาจจองหอง **เดียรถีย์** ผู้มีอภิญญาเก่งกล้าทระนง หรือ **กระยาจก**ผู้ผยองในผืนดินกระโหลกเคาะกะลาของตน และหรือ **หนูตัวจ้อย** ที่หลงภาคภูมิยิ่งใหญ่ ในการได้ช่วยราชสีห์ติดแร้วนายพราน หลุดออกมาได้ เพียงหนเดียว แล้วก็หลงใน "ความดี" จุดเดียวนั้น ของตน ทำให้ "อัตตา" ของมันพองขึ้นโตขึ้นๆๆ วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า เมื่อไม่รู้ตัวไม่เห็นทางไม่รู้ทาง (มรรค) จะลดจะทำให้เล็กลงได้ มันก็จะเพิ่มขึ้นๆ จนคับฟ้า ใหญ่ยิ่งฟ้า ก็ได้ หรือ ที่สุด **นักบวชนักปฏิบัติธรรม**เอง มีภูมิธรรม มีคุณธรรมแล้วหลงในคุณธรรม (ซึ่งบางคน ก็เพิ่งมีเพียงน้อยนิด มีมากขนแค่ใดๆ ก็ตาม) หยิ่งผยองในภูมิของตน จน "อัตตา" มันยิ่งใหญ่ **เป็น "เวหัปผลา" นี้** ก็เช่นกัน และ สุดท้ายแห่งความสุดยอดของขั้นยอดสุด **พระอนาคามี** ที่จมไม่ลง ปลงไม่ได้ รู้ไม่ออก "อัตตาในอัตตา" ก็จะนับวันโตใหญ่คับฟ้า **เป็น "เวหัปผลาพรหม" แท้ๆ** จนได้ ฉะนี้แล

ส่วนพรหมลำดับที่ ๑๑ คือ "**อสัญญีพรหม**" หรือ "**อสัญญีสัตตพรหม**" นั้น ได้เคยอธิบายมาอย่างมากแล้ว คือ *พวกยึดความ* **ไม่มีสัญญา** *ไม่รับรู้โลก ใครจะใหญ่จะเล็กอย่างไรก็ไม่เอานิยายด้วย ไม่สัญญิงสัญญาอะไรกับโลกกับสังคมกับปวงชนใด ๆ ล่ะ ใครจะยึดจะถืออะไรข้าไม่ยึดไม่ถือด้วย* ว่างั้นเถอะ แต่เขาผู้นี้ ก็ยังหลง "ยึด" **ความเป็นตน***อันสุด แสนจะรู้ "ตัว" แห่งความเป็นตนนี้ยากที่สุด (อรูปมยอัตตา)* หรือ "ยึด" ที่ตนเห็นดีเห็นชอบ **เสพย์สุข เสพย์ทุกข์ของเรา** อยู่นั่นเอง เป็นพวกที่ตรงกันข้ามกับ "เวหัปผลาพรหม" ในแง่ที่ หลงยึด หลงเสพย์ ใน "อัตตา" ของเฉพาะตน ไม่แสดงออก ไม่ปล่อยให้ใคร ทั้งโลกทั้งคน ไม่รับรู้อารมณ์โลก หรือ อารมณ์ของคน–สัตว์ในโลกนั่นเอง ตนหลงอะไร พอใจอะไร ยึดอะไร ก็อิสระอยู่แต่ตนผู้เดียว และ เสพย์ของตนผู้เดียวตามอำนาจแห่งกิเลส–ตัณหา–โมหะของตนที่ยังมีอยู่ ไม่เอาอำนาจโลกสมมุติโลก(โลกาธิปไตย)มายึด ไม่เอาอำนาจธรรม อันมีทั้ง "สมมุติ และ ปรมัตถ์" (ธรรมาธิปไตย) มาถือ เอาแต่ส่วนตนเพียงผู้เดียวเป็นใหญ่ (อัตตาธิปไตย) จริงๆ *เป็นผู้เห็นแก่ตัวจัดขัดๆ* พวกนี้ทิ้ง "โลกธรรม" ลาภ–ยศ–สรรเสริญ ได้ **แต่ยังไม่ทิ้ง "สุข"** แม้จะเป็น "พระอนาคามี" แล้วแท้ๆ ก็ยังจะมี "วูปสม สุข" ที่ท่านติด ท่านหลงของแต่ละท่าน ตาม "อัตตา" ที่ท่าน **ยึดเสพย์** จริง และหรือ จะยังมี "โลกกามคุณ" เหลืออยู่ ก็ยังได้ ในพวกนี้ **ถ้าไม่ใช่กรณี "พระอนาคามี" แท้ และหรือแม้จะเป็น "อสัญญีพรหม" ในแบบนั่งหลับตา "ดับจิต" แล้วเสพย์สุขอยู่กับความดับความว่าง (อภิสัญญานิโรธสมาบัติ) ตามที่เคยอธิบายมาแล้ว นั้น** ถึงปานนี้ "กามานุสัย" ก็ดี "กามตัณหา" ก็ตาม ที่ต้องพักชั่วคราว เพราะถูกปิดหู–ตา–ปาก–จมูก–กาย ชั่วครู่เสียแล้วนี่ ! มันก็ยังคงมีชีวิตอยู่ ยังไม่ตายดิ้นไปไหนอยู่นั่นเอง **ถ้าไม่รู้จักหน้าตาเจ้ากิเลสพวกนี้แท้ และไม่มีอาวุธ ไม่มีวิธีการ (มรรควิธี) ที่ถูกแท้ที่ดีแท้ ทั้งไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาประหัตประหารมันจริงๆ**

(ข้อสังเกต : **สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน** *ของธรรมจะปรากฏชัดเจนยิ่งๆขึ้น กล่าวคือ ขณะนี้สภาพธรรมของ* **"การยึด"** *ที่เรียกว่า* **พรหมปาริสัชชา** *ก็จะปรากฏ

อันคือ "**อสัญญี**" **ก็ยึด**การดับ หรือ สุขส่วนตนท่าเดียว

"**เวหัปผลา**" **ก็ยึด**ความรู้ความดีที่ตนเห็นถูกเอาจริงเอาจัง แม้จะทุกข์ก็ยังยอม ยังทน ยังสู้

สภาพธรรมของ **การแสดงออก การปล่อยออก "การวาง" การแจกออกไป แผ่ออกไป เบ่งออกไป** *ที่เรียกว่า* **"พรหมปุโรหิตา"** *ก็จะปรากฏ*

อันคือ "**เวหัปผลา**" **ก็ทำให้สว่าง ต้องการแผ่ออกไป ๆ ๆ สอน ๆ ๆ ๆ อวด ๆ ๆ ๆ แสดง ๆ ๆ ๆ**

ส่วน "**อสัญญี**" **ก็วาง**โลก **วาง**ผู้คน **ปล่อยหมด** ไม่เอาภาระอะไร **วาง**สิ้นแม้แต่ความรับรู้

และแม้ความเป็น "**สุภกิณหาพรหม**" *ซึ่งเป็น* "**อัพยากตธรรม**" **สำหรับผู้ยังไม่มีญาณ ยังไม่มีปัญญาสามารถแบ่งแยกออกได้** *เพราะมันยังเป็น "สภาพธรรม" ที่ปน ๆ รวม ๆ จึงวิจัยยังไม่ออก เห็นยังไม่ได้ ปัญญาเห็นเป็นความชัดเจนยังไม่ได้ อีกอนึ่งความมากพอของเหตุปัจจัยยังไม่ถึงที่*

ณ บัดนั้น "**สุภ**"*นั้น ก็แยกออกมาเป็น* "**เวหัปผลา**" *คือ แสดงออกจ้า สว่างพ้าไปเลย แผ่ขยายกว้างขวางออก ในมุมอวดดี เบ่งจุดดีออกให้จัด*

ส่วน "**กิณหา**"*นั้น ก็แยกออกเป็น* "**อสัญญี**" *คือ ตัดโลก ไม่อวดไม่ให้ใคร ยึดเป็น "อัตตา" เอาเอง เสพย์เองจัด จนไม่อาจจะเห็นได้ มิดสนิท (มืด,ดำ) เม้มอยู่ที่ตนคนเดียว นั่นเอง ยึดสนิทจริง ๆ*

จึงเป็นการแบ่ง "ธรรม" ออกเป็น ๒ ส่วน ถ้าเรียกฝ่ายใดเป็น "กุศลาธรรม" อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเป็น "อกุศลาธรรม" นั่นเอง **เป็นการแทงทะลุ "อัพยากตธรรม" ออกมาแล้ว** *ขอให้ตรองให้ดี จะเห็นทั้ง* **สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน***ชัด และจะเข้าใจใน "อภิธรรม" ทั้ง ๓ คือ กุศลาธรรม – อกุศลาธรรม และ อัพยากตธรรม ได้ยิ่งขึ้น)*

กระนั้นก็ตาม สำหรับ"**อสัญญีสัตว์**" อันเป็น**พรหม**ขั้นสุดท้าย ก่อนจะเข้าสู่ *พรหมสุทธาวาส* นี้ **ผู้ที่ยึดมั่นได้ขนาดจริง ๆ มีความแกร่งกล้าสามารถจน "ดับได้"**

แม้ในขณะตาก็ยังลืมอยู่โพลงๆ แต่เป็นตาพร่าตาบอดใสไป ก็เป็นได้ มีได้จริงๆ เพราะ ความหลงผิด อย่างร้ายแรง ยิ่งเป็นในสมัยที่กิเลสเฉิดวิไลตัณหาฉูดฉาด ดั่งปัจจุบันกาลนี้ ก็ยิ่งเป็นได้ชนิด "พลิกตำรา" จนถึงขนาด ผู้ไม่มีสภาวะธรรม ไม่มีญาณทัสสนะอย่างแท้จริง จะเอามาเพียงคาดคะเนผกผัน หรือคำนวณด้วยสูตรตรรกศาสตร์ สูตรจินตามยปัญญานั้น จะเห็นไม่ได้ เชื่อไม่ลงเอาเลยทีเดียว

แต่ยังไงๆ ก็เป็นสภาพ **"ดับรู้"** หรือคือ **ผู้ไม่ยอมรับรู้โลกจริงๆ แม้จะลืมหูลืมตาอยู่กับโลก ก็ตาม** นั่นเอง *พวกที่กำลังกล่าวถึงนี้ คือผู้ที่ไม่ได้เสพย์ความดับความว่างในขณะหลับตาสมาธิหรอก ! ทว่าเป็นผู้ที่ยึดมั่นในความดับความว่าง ความไม่มีอะไร โดย "ตนก็ลืมตาโพลงๆ" อยู่กับโลก* ก็เรียกว่า พวก **"นัตถิกะทิฏฐิ" นี่แหละคือ พวก "อสัญญายตนพรหม" ลืมตาโพลงๆ อยู่กับโลกนี่เอง**

เป็นพวกที่ "โง่" ซ้อน "โง่" เข้าไปอีก !

คือ เขา "ดับโลก" ภายนอกลง ไม่รับรู้ ไม่เอาด้วยกับสังคมกับโลก **ทำตนเป็น "อสัญญีสัตว์"** จริงๆ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่มีความรับรู้ *ไม่ว่าใครจะกำหนดวางกฎ มีหลักเกณฑ์แห่งความเป็นอยู่แห่งสังคมอย่างไร เขาไม่เอาด้วย ไม่รับรู้* ทำ "อสัญญี" ตะพึด (ไม่รับรู้ ไม่จำ ไม่กำหนดด้วย ไม่เอาด้วย) กับโลกกับสังคมจริงๆ จึงกลายเป็น "อสัญญีสัตว์" หรือ "อสัญญีพรหม" ชนิดที่เสพย์ "ธรรมารมณ์" (พรหมนั้น เสพย์ธรรมารมณ์) ในส่วนที่ตนยังยึด ยังเหลือเป็นเชื้อกิเลสอันเป็นของตน โดยไม่แคร์ ไม่กังวล ไม่เกรงกลัวโลก นั่นคือ เขา "โง่" ชนิดไม่รู้ แม้ความต่ำ–ความสูง ความดี–ความชั่ว อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ "สมมุติ" กันไว้ยึดครองสังคม ยึดครองหมู่ชน หรือ ยึดครองโลก ที่เราเรียกกันว่า วัฒนธรรม ก็ดี ศีลธรรม ก็ดี มารยาท ก็ดี ประเพณี ก็ดี ฯลฯ หรือ อะไรต่ออะไรอีกเยอะแยะ คนพวกนี้ ก็ไม่ยอมเข้าใจ ไม่ยอมรับ ไม่เอาด้วย **ไม่ยอมเปิดปัญญาเห็นในประโยชน์แท้จริงของ "คุณงามความดี" อันนี้ อย่างนี้** ไม่เข้าใจใน "มัชฌิมา" ใดๆเลย

ซึ่งที่จริง จะไม่เอา ก็ควรจะรู้ จะเข้าใจ ไม่เอาในบางอย่าง ก็ควรจะมีขอบเขตของอีกบางอย่าง ที่ควรจะต้องยอมรับ แต่นี่เล่นไม่รับเอากันเสียเลย นี่เป็นความ"โง่" ชนิดร้ายหนักหลายชั้นหลายเชิง เรียกว่า ไม่เข้าใจใน "โลกาธิปไตย" เอาเลยจริงๆ แถมจะจมปรักดักดานอยู่กับ "อัตตาธิปไตย" อย่างลำบากแก่สังคมเอาด้วย

ถ้าเป็น**พวก "อสัญญีสัตว์" ชนิดนั่งหลับตา** เขาก็ไปนั่งหลับตาอยู่ในที่ไหนๆ ปลีกตนไปเลย จากสังคม จากหมู่ชน จากโลก เขาก็ไปนั่งเสพย์ "ธรรมารมณ์" ของเขาในส่วนที่เป็นกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน อันเป็น "โมหะ" ส่วนที่เหลือของเขา เขาจะเสพย์สุขอยู่กับความสงบที่ดับดิ่งสนิท (อภิสัญญานิโรธสมาบัติ) ในขณะหลับตา ส่วนในขณะลืมตา (ไม่ได้เข้านิโรธสมาบัติเสพย์อารมณ์ดับอารมณ์แห่งความสงบ) เขาก็จะเสพย์อารมณ์สุขตามแต่เขาจะเหลือเศษของ "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" ของเขาไป ไม่ประเจิดประเจ้อ ไม่อุจาด ไม่ลามกอนาจารนัก เพราะเขายังเคารพกฎของสังคม เขายังอนุโลมกับจารีตประเพณี เขายังไม่บ้าดีเดือดจนเลยเถิดไปสุดโต่งข้างไม่ยอมรู้สมมุติ ไม่ยอมรับสมมุติอย่างพวกมิจฉาทิฏฐิ ที่เห็นอะไรก็สูญไปหมด "ไม่ต้องยึด" ตะพึดตะพือไปหมด *ซึ่งก็ยังเป็น "อสัญญีสัตว์" หรือ เป็น "อสัญญีพรหม" ที่ดีหน่อย ที่ยัง "โง่" ขั้นเดียว คือ "โง่" เพราะยังมี "อุปาทาน" ส่วนตน ที่ยังไม่สิ้นอาสวะทั้งหลายอย่างแท้จริง แล้วหลงว่าตนจบตนสิ้น* แต่ก็ "โง่" มากยิ่งอยู่ ในกรณีของความไม่รู้ไม่แจ้งใน "ธรรมาธิปไตย" เลย เพราะยังมี "อัตตาธิปไตย" อยู่แยะ

ส่วนพวก **"อสัญญีสัตว์" ชนิดลืมตาโพลงๆ** ที่กำลังกล่าวถึงนี้ นอกจาก "โง่" ดังกล่าวแล้ว ยังแถมอวด "กิเลส" อวด "ตัณหา" อวด "อุปาทาน" อวดสิ่งที่ลามกอนาจาร อวดอารมณ์อันอุจาด **ที่ตนยังติดยังยึด** พร้อมทั้งอวดอาการทุกชนิดที่ควรซ่อนเร้นควรปกปิด ควรละเว้น ควรหน่ายคลายเลิกหยุดใดๆ (อันมี "กามตัณหา" ก็ดี "ภวตัณหา" ก็ดี) เขาไม่รู้เอาเลยจริงๆ แถมยังนำมาแสดงนำมาทำอย่างไร้ความอาย ให้คน ให้สัตว์เห็นอย่างประเจิดประเจ้อเอาด้วย *จึงเป็น "ความโง่" อีกชั้นหนึ่ง ซ้อน "โง่" เข้าไปอีก ไร้ "หิริ" ไร้ "โอตตัปปะ" กันขนาดเหมือนสัตว์เดรัจฉานส่วนใหญ่ทั่วๆไป และต่ำยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉานบางจำพวกเสียด้วยซ้ำ*

ที่เรียกว่า "**อสัญญีสัตว์**" พวกนี้ **เป็น "นัตถิกะทิฏฐิ"** ก็เพราะ เขาไม่มี แม้แต่โลก ไม่มีแม้แต่คน ไม่มีแม้แต่สัตว์ ไม่มีแม้แต่อะไรหมด อะไร ๆ ก็ไม่มี *ทั้งๆที่ เขา "มี" เขา "เสพย์" เขายังควานหา "สุข"* **ที่เขาหลง เขามัวเมา เขามืดมัว เขาบอดสนิท เขาโง่จริง ๆ** ซึ่งคำว่า หลง, มัวเมา, มืดมัว, บอดสนิท หรือ โง่จริง ๆ ทั้งหลายนี้ ล้วนเป็นความหมายของคำว่า "โมหะ" เขายัง "โมหะ" อยู่อย่างจริง ๆ แท้ ๆ "อาสวะกิเลส" ของเขายังมีมากมาย

เขาคิดเห็น (ทิฏฐิ) ว่า "ไม่มี" หรือ "ขาดสูญ" เอาจริง ๆ **เขาตัดโลก เขาไม่เอาด้วยกับโลก** แต่ทว่า ตนเองก็ยัง "ดับโลก" แห่งตัวตนของตน (อัตตา และ สักกาย) ยังไม่ได้ ยิ่งเขา "ดับโลก" (สังคมนอกตัวเขา) ทิ้งโลกไปสนิทเท่าใด ก็ยิ่งเห็นตัวตน (อัตตา หรือ อหังการ – มมังการ) อันเป็นกิเลส–ตัณหา–อุปาทานของเขาได้ชัดเท่านั้น เป็นการเห็นแก่ตัวชัด ๆ เป็นการเอาตัวรอดแต่ผู้เดียวจริง ๆ เป็นการเปิดเผย "ตัวตน" (อัตตา) ของเขาออกมาโต้ง ๆ เต็ม ๆ เพราะเขาไม่แคร์โลกเอาเลยจริง ๆ ไม่มีโลก(สังคมธรรมดา)เลยจริง ๆ ทุกอย่างเป็นสูญหมด แต่เขาก็ไม่สูญจริง แถมไม่มีบาป ไม่มีบุญกันแล้ว ไม่มีสูง ไม่มีต่ำ ไม่มีควรไม่ควรกันแต่อย่างใดเอาเลยแหละสำหรับคนพวกนี้ *ดู ๆ ก็ช่างเหมือน "พระอรหันต์เจ้า" เสียนี่กระไร !* ผู้เรียนรู้แต่ภาษาจึงอาจหยิบมา "หลงผิด" ได้ง่าย ๆ จริง ๆ อันที่จริงถ้าใช้วิธีคาดคะเนคำนวณเอาตามบัญญัติตามภาษา(ตรรกะ) มันก็ถูกตามภาษาเสียด้วยนา ! เพราะกล่าวกันอยู่ว่า *พระอรหันต์เจ้าท่านไม่มีบาป ไม่มีบุญ ไม่มีสูง ไม่มีต่ำ ไม่มีดี ไม่มีชั่ว แล้วจริง* แต่แท้จริงนั้น ท่านรู้ดีรู้ชั่ว ท่านเข้าใจแจ้งแทงทะลุในบาปในบุญ ท่านรู้ชัดในสูงในต่ำอย่างถูกตรงแท้เที่ยงเอาด้วย เพราะท่านแจ้งใน "โลก" หรือ "โลกาธิปไตย" ดี และแจ้งใน "ตน" หรือ "อัตตาธิปไตย" ได้ชัด ท่านจึงจัดให้เป็นไปตาม "ธรรม" หรือ ให้เกิด "ธรรมาธิปไตย" ได้ถูกแท้เที่ยงตรง คือ ท่านก็ไม่แสดงความบาป ไม่คลุกคลีอาการชั่ว ไม่ละเมิดสิ่งสูง ไม่แตะต้องสิ่งต่ำตามกาละเทศะที่ถูกที่ควรอย่างจริง ๆ ตามภูมิตามปัญญาอันยิ่งของท่าน

ท่านไม่แสดง ไม่ทำในสิ่ง ในเรื่อง ที่โลกเขาก็ยึด ว่าชั่วว่าต่ำ ท่านเข้าใจ "กาม" (กามทุจริต) ชัด ท่านรู้แจ้ง "พยาบาท" (พยาบาททุจริต) ละเอียด ท่านทราบซึ้งใน "เบียดเบียน" (วิหิงสา ทุจริต) อย่างลึกซึ้งสุขุม จริงๆ และท่านก็ได้ละ ได้ลด ได้ฆ่าความชั่วความต่ำ ได้หยุดเสพย์เลิกทำใน "ทุจริต" ต่างๆ เหล่านี้ในตัวท่านแล้ว ท่านจึงไม่มีอาการต่ำ ท่านจึงไม่ต้องคลุกคลีชั่ว เป็น "บริสุทธิคุณ" ที่เห็นได้จริงๆ

ส่วน "อสัญญีสัตว์" ลืมตาโพลงๆ พวก "นัตถิกะทิฏฐิ" ดังกล่าวนี้ ยังหลงใน "รูปธรรม" อยู่ ก็ออกนักหนา ยังยึด "รูป" ต่างๆ อยู่ออกมากมาย ไม่ว่ารูป–เสียง–กลิ่น–รส–สัมผัสใดๆ (อันล้วนเป็น "รูป") ตนก็ล้วนยังใคร่ ยังเสพย์ "รูป" ทุกทวาร ที่ตนยังติดยังยึด เป็นเทวดาเสพย์รูป เป็นพระพรหมยึดรูป (รูปพรหม) ตัวเองทำความดับ ความไม่กำหนด (อสัญญี) อยู่แต่เฉพาะตน โลกเขากำหนดหมาย เขารับรู้สมมุติอย่างไร อันเป็น "คุณธรรม" เป็น "วัฒนธรรม" เป็น "จริยธรรม" เป็น "ศีลธรรม" ต่างๆ คนพวกนี้ ก็จะไม่ยอมอนุโลมปฏิโลมด้วย แม้เขาเอง จะต้องเกี่ยวข้องอยู่กับโลก อย่างแท้จริง ทั้งเป็นเรื่องที่ดีที่ควรตามกาละ พออนุโลมกันได้ (คือ ยังมีประโยชน์มากกว่าเสีย มิใช่ว่า สิ่งนั้น เรื่องนั้นมีประโยชน์น้อย แต่มีความเพ้อ ความพุ่มเพื่อย ความเสียหายมากด้วยซ้ำ) เขาก็ไม่ยินยอมเออออด้วยเลยทั้งสิ้น ตนไม่เอากับเขา แต่ตนก็ไม่ยอมเลิกเสพย์ "รูป" นี่สิ! เป็นภัยต่อโลกมาก *เพราะมันเท่ากับคนตาย ที่ยังมีอิริยาบถอยู่ในโลกเขา แถมยังมีกิเลส – ตัณหา – อุปาทานล้นพ้นตัวด้วย คนผู้นี้จึงเท่ากับตัวของ กิเลส – ตัณหา ตัวอุปาทานนั่นเองแท้ๆ ที่ยังจุ้นจ้านรังควานชาวบ้านอยู่ในโลก*

นี่แหละ "อสัญญีสัตตพรหม" หรือ *คนตายในร่างของคนเป็น* **(ฟังๆ ดูแล้วยิ่งเหมือนพระอรหันต์) ที่มีบทบาทอยู่ในโลกด้วยแรงกิเลส ตัณหา อุปาทาน เต็มๆ รูปเลยทีเดียว** ในสมัยก่อนๆ เพรงกาลโพ้น ก็มี แต่ยังไม่ร้ายกาจเท่าเดี๋ยวนี้ สมัยนั้น รู้ชัดเห็นชัดเลย เช่น พวกฮิปปี้ทั้งหลาย เป็นต้น แม้จะเป็นต้นตำรับ "ฮิปปี้" คือ พวกเบื่อหน่ายสังคมที่หลง "โลกธรรม" กันโดยแท้จริง ก็เถอะ

ก็ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ "กามตัณหา" อยู่นั่นเอง แต่เขาก็อาจจะละลาภ–ยศ–สรรเสริญได้แยะเหมือนกัน ทว่าเขายังหลง"สุข"อยู่เต็มรูป "ฮิปปี้"รุ่นต่อๆมา ก็มีกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน มาก–น้อยกันหลากหลายขนาด จึงยังมีขนาด มีระดับอีกมากมาย แล้วแต่ว่า ใครละหน่ายคลายทิ้งความกำหนดหมาย(สัญญา)มากน้อยสนิทเท่าใดๆ หรือ ยึดมั่นความเป็น "อสัญญีสัตต" ได้มากเท่าใดๆ และแม้มันไม่"อสัญญี"สนิท คือ ไม่ดับโลกข้างนอกได้สนิท เขาก็พากเพียรหา "วัตถุ" มาช่วยดับ อันได้แก่ยาเสพย์ติดต่างๆ ที่จะทำให้เขาทิ้งโลกไปได้สนิทยิ่งขึ้นเป็น "อสัญญีสัตต" ได้จริงแท้ขึ้น ดั่งที่เป็นๆกัน ได้เห็น ได้พบกันอยู่ นั่นแล

นี่ก็**เป็น"พระพรหม" พวก" อสัญญีสัตว์" กันชัดๆ** ยิ่งเขาได้เสพย์ ได้สูบยาเสพย์ติดชนิดทำให้จิตวิญญาณเป็นพรหมแท้ๆ คือ ยึดจิตอารมณ์ของเขาแน่วแน่แต่ถ่ายเดียว ไม่ละอายโลก ไม่เกรงกลัวโลกได้สนิทยิ่งขึ้น เป็นใหญ่ในตน ยิ่งใหญ่ตามใจตนได้ เป็น"อัตตาธิปไตย" ให้ชัดขึ้นๆยิ่งเท่าใดๆ เขาก็ยิ่งเป็น"อสัญญีสัตว์" แท้ๆ **ประเภทคนตายในร่างของคนเป็น** ที่มีบทบาทอยู่ในภพ (เห็นชัดๆอยู่ใน "กามภพ" โทนโท่) ด้วยแรงแห่งความไม่สิ้นอาสวะ หรือ สัตว์โลกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า **"ตัวกิเลส–ตัณหา" แท้ๆจริงๆ** นั่นเอง ซึ่งมันเป็นการ**พิสูจน์"ธาตุแท้"ของ อสัญญีสัตว์** *โดย"พลิกกลับ" เอาจิตวิญญาณของอสัญญีสัตว์ที่อยู่ใน"ภวภพ"นั้น ออกมาให้ดู ชีวิตแท้ๆ อารมณ์แท้ๆ ธาตุแท้ๆ แห่งจิตวิญญาณของอสัญญีสัตว์ ผู้ซึ่งยังไม่ได้ละล้างกิเลสกามต่างๆ แท้ๆ จริงๆ ไปได้หมด* สภาพที่เห็นนี้ นั้น มันก็เป็นเช่นเดียวกันกับ สภาพแห่ง"อตีตภวังค์"ของอสัญญีสัตว์ผู้ที่มีบทบาทแห่ง"ชีวนุปาทิ กับ ชีรณุปาทิ"อยู่ ซึ่งคนผู้ไม่มีญาณหยั่งถึง จะพึงรู้เห็นไม่ได้ แต่มันก็ใช่ว่า "อสัญญีสัตว์" นั้นจะไม่มี"ความเป็นไป" มันมีอยู่จริงๆ มันหาได้"ตายสนิท" หรือ "ดับอยู่อย่างสนิท"ตามที่พากันหลงเชื่อนั้น ไม่หรอก ! ดังที่ได้พิสูจน์ให้ดู **"อสัญญีสัตว์"ลืมตา** นี่แลเป็นเครื่องยืนยัน

พวก "อสัญญีสัตว์" ลืมตานี้ แตกต่างกับ "อสัญญีสัตว์" ชนิดนั่งหลับตา ก็ตรงที่**พวกนั่งหลับตานั้น มีการข่มกิเลสตัณหาไว้ เพียงแต่ข่มไว้ได้เท่านั้นนะ !** *ไม่ใช่"ไม่มี"หรอกนะ !* ทำความเข้าใจให้ดี มันจึงนอนนิ่งเงียบ หรือ

ตกตะกอนตองหมักอยู่ (แต่มันก็มีปฏิกิริยาเหมือนของหมักจริง ๆ อยู่จริง ๆ) อันเรียกว่า "อนุสัย" หรือ "อาสวะ" (เว้นแต่จะเป็น "พระอรหันต์" เท่านั้น จึงจะไม่มี) ส่วน**พวกลืมตานี้ ไม่ได้ข่มกันเลย** มันมีอยู่เท่าใด ก็ปล่อยให้มันทำงานตามปกติเต็ม เท่าจำนวนเป็นกิเลสตัณหาสด ๆ ตื้น ๆ เห็นกันชัด ๆ มีบทบาทอาละวาดอยู่เจียวจ้าวนี่เอง **จึงเป็น "อสัญญีสัตว์" ที่มีความร้ายกาจเสียยิ่งกว่า "พวกนั่งหลับตา" เสียอีก ใครอย่าได้เข้าใจผิด ๆ พลาด ๆ ไปเป็นว่า ฮิปปี้คือ พวกเดียวกับ "พระพุทธเจ้า" ของเราเป็นอันขาด** แม้เขาจะเป็นพวกปล่อยวางทิ้งโลกก็จริง แต่มันผิดกันไกลเหลือเกิน คนพวกนี้ไม่รู้แม้แค่ "กามตัณหา" ซึ่งเป็นปัญญาตื้น ๆ หยาบ ๆ ยิ่ง "ภวตัณหา" เขายิ่งไม่รู้หนักเข้าไปใหญ่ เพราะฉะนั้น เพียงกิเลส–ตัณหาขั้นต้น หยาบ ๆ แค่ขั้น "กาม" ที่จมอยู่กับอบายมุขต่าง ๆ ก็ดู "ความไม่รู้" (อวิชชา) ของเขาเสียบ้างเถิด เพียงพฤติกรรมแห่ง "กามคุณ" ของเขา หรือ ยิ่ง "กามเมถุน" ก็จะเห็นได้ว่ามันน่าเกลียดออกปานใด **ผู้ใดก็อย่า*มีปัญญาหลงผิด*โน้มเอนไปเห็นว่า เป็นพวกเดียวแนวเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเด็ด ๆ เชียว มัน "มิจฉาทิฏฐิ" ขั้นร้ายกาจเลย** ไม่เช่นนั้น จะต้องไปกราบเคารพพวกกามวิตถาร หรือ คารวะบูชาสัตว์โลกที่เปลือยกายโทง ๆ การเสพย์แม้แต่เมถุนอันเป็นกามคุณชั้นต่ำสุด ก็ไม่เหนียมอายไม่กระดาก คือ หน้าด้านจนไม่มีปัญญาแม้แต่น้อย อันพอจะรู้ได้ว่า พฤติกรรมอย่างนั้นมันเป็นของต่ำช้า เป็นความเลวทรามที่ควรปกปิดซ่อนเร้น เพราะมันยังเป็นกิริยาที่น่าอับอาย เป็นพฤติกรรมของโลกียะสัตว์เดรัจฉานสัตว์ ซึ่งยังหลง ยังยึดอยู่เท่านั้น ที่ยังจะกระทำ *ผู้เหนือโลก (โลกุตตระของพระพุทธเจ้า) แล้วจริง จะมีสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องแค่นี้ และผู้สูงถึงขั้นก็จะไม่มาเสียเวลาแม้เพียงนึกคิดสิ่งอย่างนี้ เรื่องอย่างนี้ให้แก่ตน อย่าว่าไปถึงจะต้องกระทำเป็น "กายกรรม" กันเลย* ก็เพียงคนธรรมดาแค่ปุถุชน ยังเป็นเพียง "โลกียะชน" ที่สูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน ยังมีหิริ ยังมีโอตตัปปะ คือ ยังรู้จักละอายได้ แม้ตนจะทนกิเลสตัณหาไม่ได้ จะต้องเสพย์ จะต้อง "ทำ" ก็ยังซุกซ่อนปกปิดกิริยาอาการกระทำนั้น ไม่ให้เปิดเผย แล้ว "โลกุตตระชน" ออกปานนั้น จะไปแตะต้องคลุกคลีกับกิริยาอาการอันลำบากเหนื่อยเหนื่อย เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ เป็นเรื่องไม่ใช่ "ปัจจัย" แท้ของชีวิต เพราะ "ชีวิต"

จริง ๆ นั้น สามารถตั้งอยู่ได้โดยไม่ต้องแตะต้องสิ่งนี้เรื่องนี้ แค่ "โลกียะชน" ยังมีปัญญา อันเรียกว่า "หิริ,โอตตัปปะ" และ รู้จักซ่อนเร้น ส่วน "โลกุตตระชน" นั้น หมายถึงผู้มีปัญญาสูงกว่า "โลกียะชน" จริง ๆ ทว่า จะกลับ "โง่" ยิ่งกว่า เพราะไม่รู้ดีรู้ชั่ว ไม่รู้จักละอายต่อชั่วอย่างพวก "ฮิปปี้" เขาทำนั้น มันจะคือ คนพวกเดียวกันละหรือ ?

ส่วนสัตว์เดรัจฉานนั้น มันไม่มีปัญญารู้ว่า การเสพย์เมถุนเป็นของต่ำจริง ๆ (ยังโง่ยิ่งกว่ามนุษย์อยู่นัก) มันจึงทำพฤติกรรมนี้อย่างไม่อาย ข้างถนนรนแคม ที่ลับที่แจ้งมันทำได้ทั้งสิ้น เพราะปัญญามันเท่านั้น ๆ เอาจริง ๆ แต่มันก็ไม่ "บ้ากาม" หนักจัดไป จนกลายเป็นสัตว์โลกที่มี "กามวิตถาร" เหมือนมนุษย์ผู้มีปัญญามาก ช่าง "ปรุง" ช่าง "สรรค์สร้าง" ขึ้น มาหลง มาเสพย์ แล้วก็เอาอย่างกัน สุดท้ายก็ "ยึด" เป็น "สมมุติสัจจะ" ของโลก คนธรรมดา ๆ ที่มีปัญญาสูงกว่าเดรัจฉานสัตว์แล้ว มีจิตวิญญาณยิ่งกว่าสัตว์จริง ๆ นั้น ย่อม "อาย" จริง ๆ มีหิริในสัญชาตญาณแท้ มีความกระดากในจิตใต้สำนึกจริง รู้แล้วว่า เมถุนเป็นเรื่องต่ำเรื่องเลวน่าละอาย เป็นเรื่องควรปกปิดซ่อนเร้น ดังนั้น ถ้าใครยังขืนประพฤติอยู่ล่ะก้อ อย่าพึงให้ใครรู้ ใครเห็นที่เดียวเชียว **มันยังเป็นบทบาทของ "ทุกข์" มันยังเป็น "ชาติ"** *(ชาติ ปี ทุกขา =* **"ชาติ" ในแบบใดๆ ก็ล้วนเป็นทุกข์** *)* **เป็นสังขารธรรม (หยาบขนาดขั้น "สังวาส" โน่นแน่ะ !) ที่คือรากเง่าแห่งการเกิด (ชาติ) อย่างแท้จริง เรียกกันว่า "ธรรมชาติ" (ธรรมะที่ยังมีการเกิดวนเวียนเป็นโลกอยู่ ยังไม่ดับโลกสนิท) ซึ่งมันล้วนยังไม่พ้นการเกิด** ผู้ใดยังหลงให้อุปาทานของตนยึดเชื่อ และยอมแพ้แก่ *"ธรรมชาติ" เรื่อง "เมถุนธรรม" อยู่* มันก็ยังเป็น "ต้นเหตุ" (สมุทัย) ของ "ชลาพุชะโยนิ" คือ การเกิด หรือ การมีลูก ในแบบสัตว์ที่อาศัยมดลูกเป็นโรงงานในตัวตนสัตว์นั้นเลยเรียบร้อย โดยไม่ต้องย้ายโรงงานเป็น ๒ ช่วง ๓ ช่วงนอกร่างกายของผู้เป็นแม่ เช่นไก่ เช่นเป็ด "ทุกข์" อันนี้ ผู้หญิง หรือ สัตว์เพศเมียรับไปแบกไว้มากหน่อย พระอริยะ หรือ ผู้เอาชนะ "ธรรมชาติ" เรื่องนี้ได้ จะไม่หลงมัวไปเบียดเบียนผู้หญิงให้มี "ทุกข์" อันมากนี้เป็นอันขาด เพราะแม้ในตนในตัวเอง ผู้นั้นเมื่อดับ "การเกิด" แบบ "ชลาพุชะโยนิ" นี้ได้ อย่างเด็ดขาด ก็พ้นทุกข์ไปได้ อย่างมหาศาล เพราะพ้นภาระ พ้นพันธะอันหยาบใหญ่ได้

พระอริยะโสดาบัน คือ ผู้เริ่มรู้โทษรู้ภัยใน "ทุกข์" นี้ (เรียกว่า เป็นผู้**เกิดญาณ** คือ มี "สัมมาทิฏฐิ") แต่เมื่อยังมีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานแรงอยู่ ก็จึงอาจจะต้องยังเลิกขาด "เมถุนธรรม" ยังไม่ได้ พระอริยะสกทาคามี นั้น คือ ผู้พากเพียรหาวิธี (มรรค) ลดละปล่อยวาง เลิกขาดอยู่เสมอ ๆ คือ "ตัดกิเลส" ลงเรื่อย ๆ ก็จะลดลง ๆ พ้นทุกข์ เพราะไม่ต้องเกี่ยวข้องกับ "เมถุนธรรม" ได้มากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ พระอริยะอนาคามี คือ ผู้สิ้นขาดแน่นอนในอารมณ์ที่ยังเรียกว่า "ตัณหา" หรือ อยากร่วมเมถุนธรรม แค่นี้ก็สิ้นทุกข์ใน "เมถุนธรรม" ไปได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ผู้พ้นแล้วจริง เห็นแจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของตนแล้ว จะซาบซึ้งในการสิ้นภาระ จะชัดแจ้งในการพ้นความยุ่งไปได้อย่างมากมายเกินจะอธิบายจริง ๆ **จะซาบซึ้งในการสิ้นขาดว่างเบาไปจาก "ธรรมชาติ" อันนี้อย่างสุขสุดแสนอิสระเสรี ปลอดโปร่งโล่งอารมณ์จนสุดจะกล่าวบรรยายได้ถ้วนถูกจริง ๆ**

ถ้าผู้ใด "รู้" ไม่ถูก เข้าใจไม่ได้ เป็นต้น กลาง ปลาย แม้แค่นี้ ก็ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ ก็จะ **ดับ "ธรรมชาติ" นี้** ลงไม่ได้ง่าย ๆ **เพราะเขา "ไม่รู้"** *เขาก็จะไม่ใฝ่เพียรหยุด หรือ ละลดเอาจริงๆ* เขายังเป็น "ผู้ประมาท" อยู่นั่นเอง **คนผู้ปฏิบัติธรรมที่ "หลงผิด" ไม่เข้าใจแจ้งใน "ชาติ" ที่เป็น "ธรรม" ขั้นต้น ขั้นหยาบออกแค่นี้ ก็จะสามารถ "พ้นทุกข์" อย่างสุดของเขา ก็คงเพียงได้แค่เป็น เทวดาที่ยังเสพย์กาม เทวดากามาวจร อันเป็น โลกียะภพ อยู่เท่านั้นเอง** เขาจึงอาจจะเป็นบุคคลผู้หลงผิดว่า เขามี "นิพพาน" แล้ว ในแบบ ทิฏฐิ ๖๒ หมวดสุดท้าย คือ เป็น "ทิฏฐธรรมนิพพานทิฏฐิบุคคล" ข้อที่ ๑ โดย**มีความเห็นว่า การได้เสพย์กามคุณนั้นแล เป็น นิพพาน** ความบรรลุของคนประเภทนี้ ก็มีได้ แค่นี้ นั่นแล

แม้จะ "รู้ถูก" เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ได้ และประพฤติปฏิบัติจนลด จนละมาได้ตามลำดับๆ ดังกล่าวนั้น **มันก็ยังมี "ธรรมชาติ"** *ที่ผู้ปฏิบัติจะเห็นสภาพ อันยังเป็น "การเกิด" ที่ซ้อนๆ อยู่ในตัวตนของตนอีกอยู่หลายชั้น* ซึ่งก็ยังเป็น "ทุกข์" ขั้นสุขุมต่อไปอีก หลายต่อหลายระดับ ทว่าก็นับว่าดีแล้วชั้นหนึ่ง ที่**ดับ "การเกิด" อย่างหยาบโลนขั้นต่ำสุด** ได้แล้ว *คือ สามารถฆ่า***ความเป็น "ชลาพุชะโยนิ"**

หรือคือ "ดับสักกายะ" ในเรื่องการเกิดแห่ง "รูปกาย" ได้แล้วชัดๆ นั่นเอง และเป็นการฆ่า – การดับ หรือ การระงับได้ด้วยวิธีตัดเหตุทาง "จิต" โดยมีอำนาจทางจิตขนาดหนึ่ง คือ **ไม่ให้มีการ "สังขาร" ขั้นหยาบ ที่เรียกว่า "สังวาส" เกิด** *ได้แล้ว (มิใช่บ้องกัน "การเกิด" ได้ ด้วยวิธีใช้วัตถุหรอกนะ!)* ก็จะคงเหลือแต่ "นามกาย" หรือ ที่**เป็น "อัตตา" ในตนของตน**อีกส่วนอื่นเท่านั้น (อันคือ "กามราคะ" ในรอบละเอียดขึ้น และ ในรูปเชิงอื่น) ที่เราจะเรียนรู้ และหาทาง "ดับอัตตา" เหล่านั้นให้ได้ อันก็ยังเป็น "การเกิด" ของ "นามกาย" อยู่

"การเกิด" ดังกล่าวนี้ ที่ยังมีซ้อนอยู่ในตัวตนของตน อันยังเป็น**ก้อน** ยังเป็น**ลูก**เห็นได้รู้ได้ ก็คือ **"อัณฑชะโยนิ"** กล่าวคือ ฝ่ายหญิง ก็ยังดันรนอยากเกิด" อยู่ โดยการ**สร้าง "ไข่"** หรือ ก่อ**กำเนิด "ไข่"** ไว้ ฝ่ายชาย ก็คือ *มี "โรงงาน" ที่เป็นไข่ ซึ่งยังทำงานผลิต หรือ ทำการเกิดสัตว์โลกตัวน้อยๆอยู่ เพื่อจะให้ต่อพืชต่อพันธุ์ (คือ สร้างตัวเชื้อสืบพันธุ์) ยังไม่ยอมหยุด "โรงงาน" นั้น* ก็คือ **"อัณฑะ" (อวัยวะสืบพันธุ์ชายส่วนที่เป็นไข่ ตรงๆ กับภาษาอยู่นี่เอง)** อันเป็นรากเง่าแห่ง "การเกิด" ซึ่งจะมีรายละเอียดอีก อยู่ใน **"อัณฑะชะโยนิ"** ที่กล่าวถึงนี้

เนื่องมาแต่ "อุปาทาน" บรมเก่าแก่ อันได้ยึด ได้หลง ได้รับช่วงสืบต่อพัฒนากันมานานนับกัปป์นับกัลป์ คือ จิต คือ วิญญาณ (โอปปาติกะสัตว์) ที่มันหลงเชื่อมั่นหลงยึดถือตาม หลงสร้างบ้านปลูกเรือน หลงก่อรูปก่อร่าง จนกลายมาเป็นรูปเป็นร่าง เป็น**โรงงาน** อันเป็นส่วนหนึ่งใน "กาย" ของสัตว์ชั้นเจริญระดับสูง ที่เรียกว่า *"ไข่" (อัณฑะ) แท้ๆ อยู่โต้งๆ (ซึ่งตรงตามชื่อ "อัณฑชโยนิ" อยู่เปรี้ยงๆ)* เป็น "โรงงาน" (อัณฑะของชาย) ที่อยู่ในสภาพอวัยวะภายนอกของชาย หรือ เป็น "ไข่" (อัณฑะของหญิง) อันมีรวงรังที่ยังต้องมีต้องเกิดอยู่ในท้องของหญิง เพราะแรงอุปาทานบรมเก่าแก่ดั้งเดิม (ชีรณุปาทิ) กับ อุปาทานที่ยังเป็นชีวิต หรือ ยังดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน (ชีวนุปาทิ) อันยังปรุงยังแต่งอยู่ใน "อดีตภวังค์" เป็น "สังขารรูป" ที่จะทำลายให้สิ้นซากลงไปในชาติปัจจุบันนี้ ไม่ได้เลย เพราะมันเป็น "รูปขันธ์"

แล้วถึงขั้นเป็นอวัยวะ และ มันจะแตกสลายไปพร้อมกับกายแตกขันธ์ดับนั่นแหละแน่นอน ดังนั้น ในชาติปัจจุบันนี้ ก็ต้องปล่อยมันไว้เป็น "สังขารรูป" ไป เช่นเดียวกับเราอนุโลมปล่อยให้ขาให้แขนให้ร่างให้กาย และ อวัยวะส่วนอื่นๆ ทั้งหลายที่ล้วนเป็น "สังขารรูป" มันยังเป็นไปอยู่นั่นเอง เราไม่ไปร่วมก่อร่วมสร้าง "รูปกาย" ต่อ เพราะไม่ให้ "กายไปสังขารกับกาย" คือ เลิก "เมถุนธรรม" (สังวาส) เด็ดขาด ละ วาง พราก จาก เด็ดขาดเสียแล้ว เรื่อง "รูปกาย" ก็เป็นอันจบลงแน่นอน สำหรับเรากับโลก (อันหมายถึงคนอื่น ผู้อื่นทั้งหมดด้วย) ไม่มี**การปรุง(สังขาร)** *แบบร่วมสัมผัส และ ก่อรูปอาการกันทางกายกันอีก* เป็นการ "ดับสักกาย" ได้เด็ดขาดดังกล่าวแล้ว จะด้วยยึด "ศีล" ให้บริสุทธิ์มั่นคง ก็ถูกต้อง แต่แน่นอนว่า อารมณ์ที่เคยเป็น "กิเลส" ใน "จิต" ก็ต้อง**เกิด "ปัญญา และ ความละลดเบาบางลง" ได้จริง** กายจึงบริสุทธิ์ถาวรได้ ไม่ด่างพร้อย และ สบาย "ไม่ทุกข์" แท้จริง ก็ยังคงเหลือแต่ว่า จะต้อง "ดับอัตตา" อันเป็น "นามกาย" ของเราที่เหลือ ให้ถูกตรงให้เหมาะสมดีสุดสูงสุด ให้ได้อีก เท่านั้น

มันจึงยังมี **"การเกิด" ขั้นละเอียด** อันไม่ใช่แท่งไม่ใช่**ก้อน** ไม่ใช่**ลูก** ไม่เป็น "ธาตุดิน" ดัง "อัณฑชะโยนิ" แต่ว่ายังปรุงแต่งออกมาเป็น "ธาตุน้ำ" ที่เรียกว่า **"น้ำไม่บริสุทธิ์"** (เป็นธาตุที่ละเอียดกว่า ก้อน กว่าลูกไปอีก) หรือเรียกเป็นภาษาบาลีว่า **"อสุจิ" ซึ่งแปลว่า ไม่บริสุทธิ์ ไม่สะอาด** โดยตรง นี่สำหรับผู้ชาย ส่วนสำหรับผู้หญิงก็เรียกว่า **"ระดู" ซึ่งมาจากรากศัพท์บาลีว่า "รัตโต"** ที่หมายความว่า **แดง(ตัมพ)** หมายความว่า **เลือด(โลหิต)** หมายความว่า **อันกำหนัด, ซึ่งมีความใคร่อยู่ (อนุรัตต)** หมายความว่า **ครบรอบแล้ว, ย้อมแล้ว, กำหนัดแล้ว, ยินดีแล้วตามมีตามได้เพราะหมดเหตุ หมดปัจจัยแล้ว, ถึงอย่างไรก็ต้องจบ ต้องพอลงเสียทีหนึ่ง หรือ ต้องแล้วต้องสำเร็จกิจนี้ลงเสียทีหนึ่ง(รัญชิต)** สำหรับผู้เข้าใจ "ปริวัฏฏ์ ๓" หรือ *สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน* ได้ดี จงทำความเข้าใจให้ดีๆ ว่า "อสุจิ" กับ "ระดู" นั้น **เป็น "น้ำไม่บริสุทธิ์" เหมือนๆ กัน** แต่น้ำไม่บริสุทธิ์อย่างหนึ่งนั้น เต็มไปด้วย "เชื้อเกิดที่เกิดอยู่" (คือ "อสุจิ" อยู่ในรูป "ชีวนุปาทิ") ส่วนน้ำไม่บริสุทธิ์อีกอย่างหนึ่งนั้น

เต็มไปด้วย "เชื้อเกิดที่ดับลง" (คือ "ระดู" อยู่ในรูป "ชรณุปาทิ")

ดังนั้น ผู้ชาย กับ ผู้หญิง แม้จะนับเอาส่วนที่เหมือนกันมานับว่า "เหมือนกัน" แต่มันก็ยังมีมุมเหลี่ยมที่ "ไม่เหมือนกัน" เป็น *สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน* ที่มีส่วนอันต้องรู้ "ลึกซ้อน" ซึ่งอาจจะดูเหมือนว่า "ขัดแย้ง" กันอีกด้วย อยู่เสมอ ๆ **การเกิดเป็น "น้ำไม่บริสุทธิ์" ทั้ง ๒ อย่างนี้แหละ เรียกว่า การเกิดแบบ "สังเสทชะโยนิ"** ซึ่งมีความแตกต่างกันกับ **"อัณฑชะโยนิ"** เพราะ *"น้ำระดู" หรือ กาละที่มี "น้ำระดู"* นั้น ไม่ได้หมายถึงกาละแห่งรอบของ *ไข่ที่พร้อมจะผสมพันธุ์* ดังนั้น คำว่า "อุตุ" ที่นำมาหมายเอา "น้ำไม่บริสุทธิ์" (น้ำระดู) ซึ่งไหลออกมาเป็นสีแดง (ตัมพ) เป็นเลือด (โลหิต) วงวนแห่งความกำหนัดอันยังไม่ฝ่อ (อนุรัตต) เมื่อกำหนัดแล้ว (รัญชิต) **จึงยังไม่ถูก** เพราะ "อุตุ" หมายความว่า ฤดู, กาล, หน้า, คราว เมื่อจะหมายว่า ครบรอบ หรือ ถึง*ฤดูที่ "ไข่" อยู่ในระยะจะผสม จะรวมก่อรวมเกิด* (ไม่ใช่ตอนเป็น "น้ำระดู") นั่นเป็น "อัณฑชะ-โยนิ" คือ การเกิดที่รวมกันเป็นตัวตน เป็นลูก เป็นสภาพแห่งก้อน จึงย่อมไม่ใช่ "สังเสทชะโยนิ" อันคือ การเกิดที่สลายแตกตัวออก ซึ่งเมื่อ "ไข่" ได้ฝ่อ หรือแตกสลายผสมตัวเป็นเลือดเสีย (ที่เรียกว่า "น้ำระดู") จะไม่รวมตัวไปเป็นลูกเป็นตัวตนอีกแล้ว คำว่า "อุตุ" จะหมายเรียกเอาสภาพ "น้ำระดู" จึงยังไม่ถูกตรง ควรจะใช้คำว่า "รัตโต" จะถูกตรงกว่า และอนึ่ง คำว่า "อุตุนี" ที่มาแปลกันในภาษาไทยว่า "หญิงมีน้ำระดู" จึงใช้ไม่ได้ แม้ในคำตรัสของพระพุทธเจ้า ใน "มหาตัณหาสังขยสูตร" มัชฌิม. มูล. ข้อ ๔๕๒ เป็นต้นนั้น ต้องหมายความว่า "หญิงมีไข่พร้อม" (ยังไม่ได้สลายเป็น "น้ำระดู" จึงทรงเรียกว่า "อุตุนี") ส่วนคำว่า "น้ำระดู" ที่ผู้รู้ของไทยหมายรวม ๆ เอาว่า เป็นสิ่งเป็นส่วนเดียวกันกับ คำว่า "อุตุ" ก็พอได้ ก็ไม่ผิดนัก เป็นการบอก "ฤดู" บอกกาละของความเกิดที่ยังเวียนก่อเวียนเกิด เวียนตายอยู่อย่างกว้าง ๆ แต่ที่ตรงแท้ถูกแก่น ควรเป็นคำมาจาก "รัตโต" ดังอธิบายมาแล้ว คำว่า "อุตุนี" ใน "มหาตัณหาสังขยสูตร" นั้น จึงไม่ควรไปแปลกันว่า "หญิงมีระดู" ต้องแปลว่า "หญิงมีไข่พร้อมที่จะผสมพันธุ์อยู่อย่างบริบูรณ์" (ยังไม่ตกฝ่อมาเป็นน้ำระดู) จึงจะพา "เกิด" ได้ ตามความหมาย **ของพระพุทธองค์**

ในที่นี้ **"สังเสทชะโยนิ"** หมายเอาว่า "น้ำระดู" อันเป็น "น้ำไม่บริสุทธิ์" ของฝ่ายหญิง จึงขอให้กำหนดให้แม่น ๆ ถูก ๆ และแม้ "น้ำอสุจิ" ของฝ่ายชาย ก็เป็น "น้ำไม่บริสุทธิ์" ที่มีนัยะเหมือนกันอีก ทั้งหยาบ และ ลึกซึ้งสำหรับผู้รู้แจ้ง ซึ่งก็ล้วนเป็น**เจ้า"สังเสทชะโยนิ"** ที่เราจะลองเรียนรู้มันต่อไปอีกหน่อย ดูซิ

แม้ "การเกิด" ที่ยังเป็น "สังเสทชะโยนิ" นี้ ก็ยังเป็นการเกิดอันเนื่องมาแต่รากเง่า ที่เป็น "อุปาทาน" อันลึกละเอียด ซึ่งได้หลงยึด ได้หลงสืบต่อรับช่วงพัฒนาคำว่า "ชีวิต" มานานนับกัปป์นับกัลป์ มี "โอปปาติกะสัตว์" ที่มันคร่ำคร่าเก่าแก่บุร่ำบุราณเต็มที ที่มันหลงเชื่อมั่นหลงยึดถือตาม ก่อน้ำไม่บริสุทธิ์นี้อยู่ อันเป็นผลสืบต่อมาจาก "อัณฑะชะโยนิ" หรือ เป็นผลสืบมาแต่ "โรงงาน" (อัณฑะของชาย) และ "ไข่" (อัณฑะของหญิง) นั่นเอง ก็จึงเป็นแรงแห่ง**อุปาทานบรมเก่าแก่ดั้งเดิม (ชีรณุปาทิ)** กับ **อุปาทานที่ยังหลงเหลือเศษอันจะยังคงก่อเกิด จนต้องกลายมาเป็น "ธาตุน้ำ" ที่ไม่บริสุทธิ์นี้อยู่บ้าง (ชีวนุปาทิ)** ซึ่งยังปรุงแต่งอยู่ใน "อดีตภวังค์" เป็น "สังขารรูป" ที่จะทำลายให้สิ้นซากลงไปในชาตินี้ปัจจุบันนี้ยากสุดยาก **แต่ถ้าเราได้ "ดับอัตตา" หรือ ฆ่า "โอปปาติกะสัตว์" ที่เป็น "เชื้อต้นเค้าแห่งชีวิต" ปัจจุบันนี้ ลงถูกตัวตน ได้จริงแล้ว ก็เป็นอันวางใจได้ เป็นจบเรื่องกัน** "ธาตุน้ำ" หรือ "น้ำไม่บริสุทธิ์" นี้ มันก็จะค่อยๆ ลด ค่อยๆ น้อย ลงไปเอง ตามฐานะของ "สังขารรูป" ส่วนหนึ่ง และก็อาจจะหมดลง สิ้นลงเกลี้ยงก่อนขันธ์ ๕ แตกดับไป สิ้นลง เกลี้ยงลงก่อนเวลาอันควรเป็น ในมนุษย์ธรรมดาได้จริง

แต่อย่างไรก็ตาม หากผู้ใด "ดับอัตตา" ตัวที่เป็น "นามกาย" อันสำคัญลงได้อย่างสนิทจริงแล้ว คือ ดับ **"โอปปาติกะโยนิ" อันเป็น "การเกิดของวิญญาณปัจจุบัน"** ได้อย่างแท้จริง สิ้นรอบแล้ว ก็เป็นอันหมดกิจสิ้นภาระนับเป็น "อรหันต์" **ในเรื่องเฉพาะ "การเกิดเมถุนธรรม" ขั้นสูงสุดได้แล้วแท้จริง** เพราะผู้นี้ **ดับได้ถ้วนรอบ ทั้ง "รูปกาย" ดังกล่าวมาแต่ต้น อันเป็น "สักกายะ" และ ดับได้ทั้ง "นามกาย" อันเป็น "อัตตา" ก็เป็นผู้ถึง "สุญญตา" แท้จริง** เหลือแต่ "ความเกิด" ที่เป็น "สังขารรูป" อันตั้งอยู่

เป็นรูปขันธ์ ที่พร้อมจะสูญสิ้นซาก เมื่อการแตกตายของกาย หรือ ของสังขารรูปทุกส่วน อย่างแน่ๆ จึงเป็นการหมดพิษ หมดภัย จบกิจ สิ้นภาระ ในเรื่องนี้ ทั้งนอกและ ในตน สิ้นบริบูรณ์ได้ โดยนัย ดังนี้ *"โรงงาน" หรือ "ไข่" จะยังคงอยู่ มีการสร้าง การก่ออยู่บ้าง "น้ำไม่บริสุทธิ์" จะยังคงมีเวียนวนอยู่อีกบ้าง ก็ย่อมได้ แต่ก็จะสิ้นสุด หรือ เบาบางไปอย่างแท้ที่สุด*

ยังเหลือ**เรื่อง "โอปปาติกะโยนิ"** ที่จะต้องพูดกันให้กระจ่าง อันเป็นเรื่องสำคัญขั้นสุดท้าย

ก่อนอื่นขอปรับความเข้าใจกันให้แน่ๆ เป็น "ปรมัตถ์" กันอีกทีว่า **"โอปปาติกะสัตว์" นั้น ก็คือ "จิต–เจตสิก–รูป" ที่อยู่ในตัวตนร่างกายของเรานี้เอง** *อย่าไปหลงมัวเมาอยู่กับ "โอปปาติกะสัตว์" นอกตนนอกตัวเรา หรือที่หลงขึ้น หลงก่อ เป็นรูปนิมิต (มโนมยอัตตา) เป็นอัตภาพ หลอกตัวเอง หลง "มายา" ตนเองอยู่ เป็นอันขาด* สำหรับนักปฏิบัติธรรม ผู้ยังไม่จบกิจสิ้นภาระบรรลุเป็นพระอรหันต์ ยิ่งแม้เพียงความเป็น "อริยะ" ขั้นต้น ก็ยังไม่ได้ ยังไม่บรรลุจริง แล้วล่ะก้อ ก็ยิ่งจะต้องเร่งรีบทำ "สัมมาทิฏฐิ" ให้เกิด ให้เห็นแจ้งแทงธรรม จับรับ "ปฏิปทา" (คือ ฐานแห่งการประพฤติ หรือ จะเรียก "กรรมฐาน" ก็ได้) ให้ถูก ให้ตรง "จิต–เจตสิก–รูป" หรือ "กาย–เวทนา–จิต" ของตน ให้ถูกแท้ตรงฝาตรงตัว อย่าไปมัวเมาหลงอยู่กับ "จิต–เจตสิก–รูป" หรือ "กาย–เวทนา–จิต" ของผู้อื่นเป็นอันขาด **แม้กระนั้นก็ดี ก็จะต้องจับให้ชัด ให้ถูกจุดตรงเป็น "ปัจจุบันธรรม" รับรู้ เห็นแจ้ง สัมผัส "โอปปาติกะสัตว์" อันคือ "จิต–เจตสิก–รูป" คือ "กาย–เวทนา–จิต" ของเรา ที่ "เกิด" ใน "ปัจจุบัน" ในขณะทุกขณะบัดเดี๋ยวนี้เสมอๆ ให้ได้จริงๆ** รู้เท่าทันให้ออกว่า "จิต–เจตสิก–รูป" ของเราขณะนี้ กำลังอยู่ใน**ร่าง** (คือ "สภาวะ" นั่นเอง) ของ "เทวดา" หรือ เป็น "สัตว์นรก" หรือ เป็น "พระพรหม" แล้วจงดับความเป็น "โลกียะสัตว์" ดังกล่าวนั้นลง ให้เข้าสู่ "สภาวะนิพพาน" ดับความเป็น**คามบุคคล** ดับ**กามสัตว์**ลงไปให้ได้ (นิโรธ-คามินี) ถูกตัวถูกตนให้เสมอๆ เทอญ ถ้าใครยังจับ "โอปปาติกะสัตว์" ในตัวของตน

ยังไม่ได้ ยังไม่ถูกตน ถูกตัว เป็นปัจจุบันแล้ว ก็ยังจะเป็น "ปุถุชน" อยู่ ยังเป็น "พระอริยะ" ไม่ได้ หรือถ้ายิ่งไปจับเอา**รูปนิมิต**ที่ยังหลงๆ กัน ก็ยิ่งซวยใหญ่

ไม่ว่า "จิต–วิญญาณ" หรือ "**โอปปาติกะสัตว์**" **ในเรื่องใด** เรื่องของ "สักกายะ" เรื่องของ "กามราคะ" เรื่องของ "รูปราคะ – อรูปราคะ – มานะ" กระทั่ง "อุทธัจจะ" แห่งจิตวิญญาณใดๆ ก็ตาม ก็จะต้อง "รู้" ต้องแจ้ง ต้องหยิบ ต้องจับ ต้องสัมผัส "สภาวะ" นั้นๆ ในจิต–เจตสิก รู้ "รูป" ของ สักกายะ รู้ชัดใน กิริยา ของ กาม รู้แจ้งจริงใน กิริยา ของ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ กระทั่ง อุทธัจจะ **อันล้วนเป็น "โอปปาติกะสัตว์" ที่มีฐานะเป็น "สัตว์นรก" เป็นเทวดาเสพย์กาม และเป็นพรหมเสพย์ธรรมารมณ์ ทั้งสิ้น ทั้งนั้น อยู่นั่นเอง** แล้วจงฆ่าสัตว์โลกทั้งหลายนั้นๆ ลง ให้ได้จริง ด้วยอำนาจของเรา ให้เด็ดขาด แน่จริง ให้ได้เทอญ **เมื่อรู้แจ้งใน "โอปปาติกะสัตว์" ในตนดั่งกล่าวนี้** ไปได้ละเอียดลออ ถึงขั้นสัตว์นรก ก็ดับเชื้อสัตว์นรกละเอียดได้ ผู้นั้น ก็ยังเหลือแต่จะเป็นเทวดา กับ พระพรหม และ เมื่อดับเชื้อสัตว์เสพย์กามได้สูงขึ้นไปอีก ก็จะยังเหลือแต่ความเป็นพระพรหมเท่านั้นเอง จนรู้แจ้งแทงทะลุมีอำนาจเด็ดขาด สามารถดับความเป็นพรหม ที่ยังต่ำๆ ลงได้หมด ก็เป็นสุดเพียงเหลือ "รูปขันธ์" หรือ กายธรรม และ วจีธรรมนั้น เป็นพรหม แล้วก็ดับ "นามขันธ์" ให้สูญสิ้นลงแม้ "ธรรมารมณ์" ที่เรารู้แจ้งเข้าใจชัดแท้ว่า ยังเป็น "อกุศล" ใดๆ ก็ไม่ให้เหลือ **เมื่อนั้น "มโนธรรม" ก็เป็น "ยอดปัญญา - ยอดวิมุติ" เป็น "พุทธะ"** เป็นผู้รู้แจ้งจริงในกุศลธรรม–อกุศลธรรม และธรรมที่สำเร็จแล้วไม่มีขาดตกบกพร่องเลย (อัพยากตธรรม) ก็เป็นอันจบกิจสิ้นภาระ คงเหลือ "ขันธ์ ๕" ให้มันเดินทางไป เพื่อเกื้อกูลโลกเขาเท่านั้น แล้วท้ายสุด "รูปกาย" ทั้งหลาย ก็จะถึงกาละแตกดับไปเอง เป็นขั้นสุดท้าย ไม่เหลืออะไรเกิดอีก **เพราะ "นามกาย" นั้น ตายสิ้นแล้วด้วย "รู้" ด้วย "ควร" ด้วย "ความสูงสุดแห่งปัญญา" ว่า "ตายสนิท" แท้ คืออย่างไร ? และ "ทำได้จริงๆ" แล้วด้วย**

เพราะฉะนั้น ก็ลองวกกลับมาพูดถึง **"โอปปาติกะสัตว์" ในเรื่องของ "เมถุนธรรม" ขั้นสุดท้าย** ที่เราได้พูดกันมาแล้ว ดูซิ

"สังเสทชะโยนิ" จนถึงขั้นธาตุน้ำ ที่เป็น "ระดู" เป็น "อสุจิ" เราก็กระจายความกันมาแล้ว นอกจาก "ระดู" กับ "อสุจิ" อันนับว่า เป็น "น้ำไม่บริสุทธิ์" นี่แล้ว **ยังมีน้ำอีกชนิดหนึ่งมีลักษณะใส** ไม่ใช่น้ำขาวๆ ข้นๆ ของชาย ที่เรียกรวมว่า "อสุจิ" นั้น ดอกนะ แต่มันก็มีอยู่ปนกับน้ำขาวๆ ข้นๆ นั่นแหละ ของหญิงนั่นเห็นได้ชัดกว่า **เพราะ "น้ำ" ที่ว่านี้ จะขับออกมา ต่อเมื่อมี "รสยินดี"** แต่ไม่ใช่จะออกมากับน้ำระดูนะ ! ของหญิงเห็นง่าย เพราะจะมีแต่ "น้ำ" ใสๆ นี่เท่านั้น เมื่อมันออกมา ส่วนของชายก็มีทั้งที่ก่อนจะขับน้ำขาวๆ ข้นๆ นั่นออกมา เป็นที่สุด คือ พอมี "รสยินดี" มีความรู้สึกกิเลสปรุงแต่ง **เพียงพอ** ก็จะปรุงขับน้ำนี้ออกมา แม้สุดท้ายออกมาพร้อมกับน้ำข้นๆ ขาวๆ ก็มี "น้ำ" ใสๆ นี้ ปนออกมาอยู่ด้วย **"น้ำ" นี้ มีทั้งของหญิง และ ของชาย คือ น้ำแห่งความยินดี น้ำแห่งความสำเร็จ หรือ "น้ำรัก" เรียกในภาษาบาลีว่า "สุกกะ" โดยตรง** อันยังเป็นผลเกิด หรือ ผลิตผลของ "สังขารธรรม" น้ำนี้จะมีเมื่ออารมณ์ใคร่ ได้เกิดถึงขนาดก็จะมี "ผล" ของการปรุง ปรากฏออกมา เป็นของจริง และเมื่อสำเร็จขั้นสุดแห่งความใคร่ความกำหนัดทุกครั้ง เมื่อมีรสชาติ มีความยินดี มี "สุขเวทนา" (วิญญาณขันธ์) มันจึงจะออกร่วมมาด้วย **ถ้าไม่มีรสชาติ ไม่มีความยินดี ก็จะมีแต่ "อสุจิ" เท่านั้นไหลออกมา ส่วนน้ำแห่งความยินดี จะไม่มี** ยิ่งเป็น "ระดู" ยิ่งจะไม่มีความยินดี หรือ ไม่มีสุขเวทนาเลย จะมี ก็ตรงกันข้าม คือ ทุกขเวทนาด้วยซ้ำไป

การเกิดแบบ "สังเสทชะโยนิ" ของมนุษย์นั้น ผู้หญิงจึงยังเป็น "นรก" ผู้ชายจึงยังเป็น "สวรรค์" ซึ่งก็ยังล้วนเป็น "สัตว์โลกียะ" อยู่ทั้งคู่ *ส่วนการเกิดแบบ "โอปปาติกะโยนิ" นั้น จะมีที่สุดเป็น "น้ำสุกกะ" ดังกล่าวนี้ เป็น "สวรรค์" ด้วยกัน ทั้งหญิง ทั้งชาย ผู้ยังหลงสวรรค์ ยังไม่ยอม*

ละคลายสวรรค์ และยังไม่พ้นความเป็นสัตว์โลกย์ "น้ำสุกกะ" จึงเป็นเครื่องหมายอันสุดท้ายแห่ง "เมถุนธรรม" อยู่ ดังนี้ **ตรงถูกต้องกับพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า "เมถุนธรรม" นั้น มันก็มี "น้ำเป็นที่สุด"** แม้จะคือ "น้ำสุกกะ" (และ ภาษาบาลีคำนี้ ก็ยังหมายความว่า บริสุทธิ์ สุกใส ก็ตาม) มันก็ยังคือ "ชาติ" คือ การเกิดที่ยังเป็นผลของ "ปัจจุบันอารมณ์" อันยังปรุงออกมาเป็น "ธาตุน้ำ" นี้อยู่ เพราะน้ำสุกกะนี้ ยังเกิดอยู่ มีอยู่ ตราบใด ก็เพราะเหตุแห่ง **"โอปปาติกะสัตว์" ในปัจจุบันของเรานี่เอง** ที่ยังยึดมั่นถือจริงอยู่กับ "การเกิด" (โอปปาติกะโยนิ) มันยังดื้นรน "อยากเกิด" อยู่ในก้นบึ้งสุดลึก (อาสวะ) ของจิต ของวิญญาณ ของเรา มันเป็นวิญญาณหลง (โมหะจิต) จิตยังไม่ยอมวางแท้ๆ เป็น "นามกาย" ชัดๆ เมื่อได้รับการปรุงแต่งสุขสมเต็มที่ ก็จะตกตะกอนเป็น "ธาตุน้ำ" เป็น "ความเกิด" ที่เกิดโตมาจาก ธาตุไฟ กับ ธาตุลม อันก็คือ จิต หรือ โอปปาติกะสัตว์ นั่นเอง สังขาร หรือ สังวาสกัน จึง **จะต้องดับ "อัตตา" อันเป็น "นามกาย" นี้ลงอีกให้ได้เป็นที่สุด มันยังเป็น "อาสวะกิเลส" ยังเป็น "อนุสัยกิเลส" อยู่อย่างแท้จริง จึงจะต้องไม่ให้มี "โอปปาติกะโยนิ" ให้ได้เป็นที่สุด ดับ "โอปปาติกะสัตว์" อันเป็นปัจจุบันในชาตินี้ ให้ตายสนิทลงให้ได้จริงถูกตนถูกตัวแท้เมื่อใด น้ำสุกกะ ก็จะไม่มีได้ทันที เมื่อนั้น**

ดังนั้น เมื่อพระอริยะบุคคลใด สามารถจับตัว "โอปปาติกะสัตว์" ได้ *(และก็จะไม่ใช่ "โอปปาติกะสัตว์" หรือ จิตวิญญาณของคนที่ตายแล้ว หรือ "นิมิตรูป" ลวงๆ เลอะๆอะไรต่างๆนั้น ดอกนะ ! ขอกำชับกำชาอีกทีเถอะ)* **และได้พากเพียรฆ่ามันลง ดับมันอยู่ทุกขณะ ที่ตาพบสัมผัสรูป อันชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน หูได้ยินเสียง อันเป็นรูปที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน จมูกได้กลิ่น อันเป็นรูปที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน ลิ้นได้รส อันเป็นรูปที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน และแม้สัมผัสกาย ที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน ตลอดใจคิด ใจสัมผัสเอง ถ้ารู้เท่ารู้ทันว่า นั่นคือ รูป หรือ อรูป ที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน และเราได้หยุดมัน รำงับมัน ฆ่ามันได้ทุกที่**

ทุกครั้ง "เมถุนธรรม" ของผู้ที่ได้พากเพียร ดั่งกล่าวนี้ ก็จะลดน้อยลงอย่างแท้จริง การหลั่ง "น้ำสุกกะ" ก็จะไม่มีเป็นสุดท้าย หรือ หาก ยังไม่หมดแท้ ก็จะลด "ความฝัน" ลดอารมณ์หลงเสพย์ หลงปรุงของเราลงเรื่อย ๆ จนที่สุดผู้หญิงก็จะหยุดฝัน หยุดปรุงถึงเรื่องอารมณ์เมถุน ผู้ชายก็เช่นกัน หรือ แม้ฝันเป็นรูปเกี่ยวข้องเรื่องนี้ ก็เป็นไปโดยเฉยเมย **ไม่มีรสชาติ ไม่มีอารมณ์อร่อยอะไรเลย โดยจริง** แม้การหลั่ง "น้ำอสุจิ" ของฝ่ายชาย ที่ยังจะต้องเคลื่อนอยู่ เป็น "สังขารรูป" ดั่งได้อธิบายมาแล้ว ก็จะ*เคลื่อนออกเหมือนการขับถ่ายน้ำปัสสาวะนั่นเอง จะไม่มีรสชาติ ไม่มีความยินดี* และไม่มี "น้ำสุกกะ" ผสมออกมาด้วยอีกเลย และที่สุดแห่งที่สุดก็จะไม่หลั่งแม้น้ำ "อสุจิ" เมื่อ "โรงงาน" นั้นของชายผู้ใด หมดแรงแห่ง "ชีวนุปาทิ" และ "ชีรณุปาทิ" อันอยู่ใน "อตีตภวังค์" ซึ่งอาจจะหยุดลงแม้ยังหนุ่ม ก็ได้ ผู้หญิงก็เช่นกัน อาจจะหมด "ระดู" ได้แม้ยังสาวอยู่ ก็ยังได้ **แต่นั่นแหละแม้จะไม่หมด "อสุจิ" จะไม่หมด "ระดู" ทว่าหมดสิ้นแล้วแค่น้ำ "สุกกะ" ดั่งได้อธิบายมานั้น** *ก็เป็นการหมายถึงผู้นั้น ได้ทำลายการเกิดหมดรอบแล้วดับสนิทแล้ว ถ้าแม้แต่ "โอปปาติกะโยนิ" ก็ได้ดับ "อัตตา" ได้ทำลาย "นามกาย" สิ้นแล้วลงจริง พ้นภาระอันชอบธรรมแล้ว จบกิจแห่งคำว่า "อรหันต์" ของ "เมถุนธรรม" ได้สนิท หรือ เรียกว่า "อรหัตต-ผลจิต" ในเรื่อง "เมถุน" ได้เกิดเป็น "ผล" ขึ้นแล้ว "นิพพาน" สนิทได้แล้วในเรื่องนี้ เฉพาะเรื่องนี้*

มีข้อควรย้ำเตือนอีกว่า แม้ผู้ใดจะไม่มี "น้ำไม่บริสุทธิ์" ใด ๆ เคลื่อนไหลออกอีกแล้วในตน ก็ตาม แต่ถ้าผู้นั้นยังมี **"โอปปาติกะสัตว์" เป็นผีแห่ง "ราคะ" อยู่ในตนแท้ ๆ** ซึ่งอาจจะร้ายแรงอยู่ก็ได้ สำหรับในรายที่ "*โรงงาน*" *แห่งการก่อการสร้าง "น้ำไม่บริสุทธิ์" นั้นๆ ของตน มันไม่บริบูรณ์มาเดิม* ก็เป็นได้ จึงไม่มี "น้ำไม่บริสุทธิ์" นั้น ทว่า "จิตวิญญาณ" ของผู้นั้น หาได้ "ราคะ" อ่อนบางแต่อย่างใดไม่ ! ก็เป็นได้ จงระวัง ! ไม่ว่าหญิง หรือ ชาย นัยเดียวกัน ดังนั้น จึงมิได้หมายว่า "น้ำไม่บริสุทธิ์" ของเราไม่มี ไม่ไหล ไม่เคลื่อนแล้ว จะพาลเข้าใจผิด

ไม่ศึกษา ตรวจอ่าน "กิเลส" แท้ "อนุสัย" จริง นั้น ไม่ได้ เป็นอันขาด เพราะสิ่งนั้น ไม่ใช่เครื่องวัดที่เทียงแท้ตายตัวอะไร

ข้อสำคัญนั้น จะต้องดับได้เป็นที่สุด **ที่ "โอปปาติกะโยนิ"** นั่นแหละแท้ๆ แน่ๆที่สุด แม้จะยังมี "น้ำไม่บริสุทธิ์" เคลื่อนไหลอยู่ ก็ยังได้ด้วยซ้ำ ขอให้ทำความเข้าใจให้ละเอียดๆ อย่าสับสน แต่ถ้าดับได้เป็นที่สุด "น้ำบริสุทธิ์" (สุกกะ)สิ จะไม่มี

เรื่อง "พรหม" ขนาดขั้นสูงสุดดี ก็ได้แจกแจง ฉีกหน้า ฉีกเนื้อ ออกมาให้ดูให้เห็นกันละเอียดลออมาอยู่ตลอด แม้ "พรหม" ชั้นเลว ก็ได้ฉีกแยกออกมา ให้ได้รู้ชัดกันมาเรื่อย หรือ เทวดาเสพย์กามต่างๆ ก็ได้แฉ ได้ฉีกออกมา เพื่อเรียนเพื่อรู้ คราวนี้ เรื่อง "เมถุนลามก" นี้ ก็ต้องฉีก ก็แฉออกมาดูหน้า ดูเนื้อในของมันบ้าง จงทำความรู้ให้ดีๆเถิด ผู้ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่มี ผี–นรกต่ำๆ พวกนี้ ที่จะต้องมาดับ มาฆ่า มาละ มาล้าง ก็จงอุ่นใจในกำไร ที่เราไม่ต้องไปชมซาน และไม่ต้องเสียเวลานั้นๆ เป็นบุญของผู้ที่ไม่มีนั้นล้นล้ำ แต่ผู้ที่ยัง "มี" ทว่าหลงตนว่า "ตนไม่มี"! ก็จงตรวจตนให้สำคัญๆเถิดเทอญ

สรุปง่ายๆ ในเรื่อง "เมถุนธรรม" นี้ การเกิดที่เรียกว่า *"ชลาพุชะโยนิ"* นั้น *ก็คือ "การเกิดลูก"* อันเนื่องมาแต่การสังขาร หรือ สังวาสกัน ของหญิงกับชาย ในปัจจุบันชาตินี้ เป็นปฏิกิริยาที่กระทำกันเห็นกันรู้กันชัดๆ ซึ่งจะไม่ให้มีการเกิดได้ **เพียงวิรัติโดย "ศีล"** คือ มีสัจจะมีกฎเกณฑ์ไม่ล่วงสังวาส ไม่ให้มีปฏิกิริยาทาง "รูปกาย" เท่านั้น ก็ดับการเกิดนี้ได้

"อัณฑชะโยนิ" นั้น ก็คือ "การเกิดของเชื้อที่เป็นไข่" อันเนื่องมาแต่การสังขาร หรือ สังวาสกัน ของชีรณุปาทิ กับ ชีวนุปาทิ **ที่มันยังมีชีวิตอยู่** เป็นปฏิกิริยาที่ปรุงกันสืบพันธุ์กันอยู่ชั้นในรู้ยากขึ้น ซึ่งจะไม่ให้มีการเกิดได้ยากยิ่ง **จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติละ ลด ล้างกิเลสกันจริงๆ** จนอินทรีย์พละกล้าเต็มจริงๆ จึงจะไม่มีการเกิดในไข่ของฝ่ายชาย หรือ ไม่มีการเกิดเป็นไข่ของฝ่ายหญิง

"สังเสทชะโยนิ" นั้น ก็คือ "การเกิดของน้ำโสโครก" อันได้แก่น้ำอสุจิ *(ของชาย ซึ่งไม่ใช่น้ำสุกกะดอกนะ ! คือ น้ำข้นๆ ขาวๆ มีตัว "สัตว์เป็น" อยู่ในนั้น)* และน้ำระดู *(ของหญิงมีตัว "สัตว์ตาย" อยู่ในนั้น)* เป็นปฏิกิริยาที่ปรุงสืบพันธุ์กันอยู่ชั้นใน ซึ่งจะไม่ให้มีการเกิดได้ยากยิ่ง **จะต้องปฏิบัติธรรมดับ "สมุทัย" คือ "โอปปาติกะสัตว์" ได้จริง** และคนผู้นั้นก็ต้องเป็นผู้มี "ชีวนุปาทิ" อ่อนแรง หรือ เบาบางจริงๆด้วย ก็จะไม่มี "น้ำโสโครก" หรือ "น้ำไม่บริสุทธิ์" นี้เกิดอีกได้

"โอปปาติกะโยนิ" นั้น ก็คือ "การเกิดของจิตสุขจิตทุกข์" อันเนื่องมาแต่การสังขาร หรือ สังวาสกัน ของผัสสะกับอุปาทาน ในปัจจุบันชาตินี้ เป็นปฏิกิริยาที่กระทำกันอยู่ภายใน **เห็นกันรู้กันได้ สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธองค์ตรงมรรค ผู้ปฏิบัติออกนอกทางจักไม่รู้ไม่เห็นได้เลย** *(ผล หรือ การเกิด ที่สืบต่อไปสูงสุดของการสังวาส–สังขารแห่งโอปปาติกะสัตว์นี้ ก็เป็น "น้ำสุกกะ")* **ต้องรู้แจ้งในกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน และ รู้เท่าทันในผัสสะ จับ "เวทนา" จับ "อารมณ์" อันเป็นปัจจุบันของตนให้ดีแล้ว ฝึกละ ฝึกลด ฝึกหยุด ฝึกดับ เป็นงานกระทำกับ "จิต" แท้ๆ กระทำจริงๆ** ก็จะดับสูญสิ้นสนิทการเกิดนี้ได้ จิตสุขจิตทุกข์ เพราะเรื่อง "เมถุนธรรม" ก็จะไม่มี เป็นนิพพานสนิทในเรื่อง "เมถุนธรรม" เพราะดับสิ้นถึงรากเง่าแห่งสมุทัยแท้ขั้น "นามกาย" หรือ "มโน" ที่เดียว ดังนั้น การจะอยาก จะปรารถนาทำ "เมถุนธรรม" ทางอาการกาย หรือ ทาง "รูปกาย" จึงไม่มีด้วย **ผู้เสพย์เมถุนธรรมด้วยจิตว่างอยู่** จึง ไม่โง่ที่สุด ก็ฉลาดแกมโกงที่สุด

การดับต้นเหตุเป็น "มโนปุพพังฯ" จึงจะต้องเรียน จิต–เจตสิก–รูป หรือ กาย–เวทนา–จิต อันแท้จริง และ ดับการเกิดให้ได้ ตั้งแต่ขั้น "รูปกาย" หรือ "ชลาพุชะโยนิ" ให้เนียนสนิทไปให้ได้ จนถึง "โอปปาติกะโยนิ" ขั้น "นามกาย" ให้ได้จริง

ที่มันยังไม่ถ้วนรอบจริง จบไม่เด็ดขาด ก็เพราะอาสวะกิเลสตัว "โอปปาติกะ" ของตน ยังไม่ดับมอดหยุดจริงๆ มันยังมีแรงดิ้น เรายังทำความสงบ ยังฆ่า ยังปล่อยวาง ยังทำความอ่อนแรงให้ "โอปปาติกะสัตว์" ในเรื่องดังกล่าวนี้ ยังไม่ได้ นั่นเอง ยังไม่เป็นความฉลาดแท้ของผู้ที่ได้ชื่อว่า ฉลาดสุดยอดจริงๆ (อริยะ, อรหันต์)

คนนั้น เริ่มมีปัญญา ที่เป็นสัญชาตญาณอันฉลาด เพราะได้วิวัฒนาการขึ้นมา จนได้ชื่อว่า "มนุษย์" แล้วนี้ นับว่า สูงมากจริงๆ จึงพอรู้ใน "ธรรม" รู้ความต่ำ–ความสูง อย่างน้อยที่สุด ก็รู้ได้ลางๆ ในก้นบึ้งของจิตวิญญาณ เป็นจิตใต้สำนึกทำงานอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชักจะรู้ร้ำไรๆ แล้วจริงๆ ว่า "*การเกิดเป็นทุกข์*" (*ชาติ ปี ทุกขา*) **ดังนั้น เมื่อกระทำพฤติกรรมเมถุน อันเป็นการประกอบกิจ ที่เป็นไปเพื่อ "ทุกข์" เป็นไปเพื่อ "การเกิด" ขั้นหยาบๆ ชัดแท้ออกปานนั้น ก็จึงทำกันอย่างปิดบัง ลับหูหลบตา สำหรับผู้มีจิตวิญญาณเป็น "มนุษย์" แล้ว (มนุษย์ แปลว่า ผู้มีใจสูง) เพราะเขายังอายจริงๆ ที่ตนยังแต่ต้องประพฤติกรรมอันต่ำนี้อยู่** ดังได้อธิบายมาแล้ว แต่นั่นแหละ เมื่อใดกิเลสตัณหาตัวร้ายกาจมันแสดงความเก่งขึ้นหน้ามากๆ จนการกลับกลายไปเป็นสัตว์โลกที่มีจิตวิญญาณโง่ๆ ปัญญาทรามๆ จนกลับไปเหมือนเดรัจฉานสัตว์ แม้แสดง "พฤติกรรมแห่งการเกิดอย่างหยาบ" ออกปานนั้น ก็ไม่รู้จักอาย จนไม่รู้ความสูง–ความต่ำ ไม่แจ้งใน "กุศลธรรม–อกุศลธรรม" แท้ๆ จริงๆ ได้ เนื่องมาแต่ความ**ไร้ปัญญาทางจิตวิญญาณ**จริงๆ **แม้เขาเหล่านั้น จะเจริญสูงส่งทางวัตถุ และสูงยิ่งทางโลกียะปัญญาปานใด ก็ตาม ก็จะยังเวียนวนสูงๆ ต่ำๆ โง่ๆ–ฉลาดๆ อยู่นั่นเอง และไม่ฉลาดแท้เป็นที่สุดได้**

นี่แหละ คือ "โลก" คือ ความวนเวียน อันหลงว่า ตนฉลาด แต่ก็ไม่เห็นฉลาดจริง มันวนไปเวียนมา จาก "โง่" ในเรื่องหนึ่ง แล้วก็ไป "ฉลาด" ในอีกเรื่องหนึ่ง แต่ในความฉลาดนั้น ก็กลับไปแสดงความโง่อยู่อีกเรื่องหนึ่ง อันเป็น "การก่อการเกิด" ไม่กาม ก็ภพชาติอยู่เป็น "สังขารธรรม" อยู่นั่นเอง ยิ่งกว่านั้น

หากผู้ใด "หลงขนาดหนัก" ขึ้นไปอีก จนถึงขั้น "**ดิ้นยิ่งขึ้น** ในการประกอบพฤติกรรมแห่งกามแห่งภพ" *โดยใช้ "ปัญญา" ดัดแปลงหาเหลี่ยมใหม่ๆ เพื่อเสพย์ "กาม" เสพย์ "ภพ" ให้เป็น "กามวิตถาร" ต่างๆ เป็น "ภพวิตถาร" นานาชั้นมาเสพย์เข้าอีก ก็ยิ่งแสดงถึงความ "บ้ากาม" และ "บ้าภพ" หนักไปใหญ่เพราะยิ่งเลยเถิดไปไกล ก็ยิ่งเสพย์กามวิตถาร เสพย์ภพวิตถารกันถึงขั้นไม่ใช่ธรรมชาติ* และก็ได้ "เลยธรรมชาติ" ไปไกลสุดแสนไกลยิ่งล้นแล้ว ทั้ง "กาม" ทั้ง "ภพ" แม้ "กามเมถุน" อันหมายถึงการ "สืบพันธุ์" ต่อเผ่าต่อพันธุ์ ซึ่งสัตว์เดรัจฉานมันก็รู้ มันก็ยังยึดมั่นตามธรรมชาติ ไม่หลงผิด ไม่เมามายจนเลยเถิด **แต่คนผู้เมามายในกามขั้นหนักขั้นเลยเถิด** ก็ไม่เหลือสภาวะของการ**สืบพันธุ์**ไว้แล้ว แม้จะยังใช้อวัยวะสืบพันธุ์ปรุงกามอยู่ ก็ตาม ก็ทำให้มันตะแบงจากธรรมชาติไปเสียหมด เพราะความ**เมามาย**(โมหะขั้นหนักจนเรียกว่า สุรา หรือ เมรย หรือ มัชช นั่นแล คือ มึดเมา มัวเมา ใน "กาม" ใน "ภพ" ต่ำลึกไปทุกที่ๆ) มุ่งปรุงรสการสัมผัสเสียดสี การกระทบรูป ลิ้มรสแท้ๆ ที่เรียกว่า "กาม" ตรงๆ ชัดๆ กันเลย ให้แปลก ให้แหวก ให้วิตถารหนักขึ้นๆ เพราะเบื่อ "กามรส" ใน "รูปแบบโครงสร้าง" เก่าๆ นั่นคือ **ความก้าวหน้าเจริญยิ่ง หรือ มี ปัญญาสูงฉลาดของคนขั้นผู้มี "โลกียะปัญญา" เจริญรุ่งเรือง** ก็น่าเสียดายที่ม "ปัญญา" แทนที่จะเอามาใช้ในการหัด "รู้" ความละเอียดใน "ทุกข์" ใน "สมุทัย" เพื่อละกาม ละภพ แต่กลับเอา "ปัญญา" ไปหาทาง**เพิ่มกาม**ให้หนัก **เพิ่มภพ**ให้ใหญ่แข็งขันอีกเสียนี่ ! ส่วนด้าน**เสพย์ "ภพ"** ก็มีมากมายเหลือคณาจะกล่าวล้วนคิดอ่านทะเยอทะยานอยาก วาดเพ้อ แล้วก็ปรุงสร้างเอามาเสพย์ ทั้งที่เป็นเพียง "อรูป" ทั้งที่เป็น "รูป" แท้ๆ แล้วก็**หลงเห็น**ว่า เป็นสุข เป็นลาภ เป็นยศ เป็นสรรเสริญ **เป็นวิชชา เป็นความเก่ง อันเกิน อันเลยความจำเป็นที่แท้จริงไปทั้งนั้น**

ตัวอย่างง่ายๆ ก็เช่น หาทางสร้าง "ยาเสพย์ติด" มาดับจิตวิญญาณของตนให้ "วิสัญญี" หรือ "อสัญญี" จากโลกจากสังคม ไร้ความรับผิดชอบในบาป–บุญชั่ว–ดี ให้ยิ่งๆขึ้น ทำตนเป็น "พระพรหมเก๊ๆ" (หรือ ดูๆก็เหมือนจะทำตนเป็นพระ

อรหันต์ คือ เป็นผู้พ้นบาป พ้นบุญ พ้นดี พ้นชั่วเอาทีเดียว เพราะไม่ยึดบาป–บุญ ไม่ยึดดี–ชั่วแล้วนี่) โดยการสร้าง "โลกแห่งตน" (ภพ) แต่ผู้เดียว เป็นใหญ่ในตน มี "อัตตาธิปไตย" เป็นผู้มีเสรีภาพสูงสุดไม่แคร์ใคร (ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว) ให้ยิ่งๆ ขึ้น มันก็เป็นยอดบัญญาจริงๆ เก่งแท้ๆ ทีเดียว แต่มันล้วนไม่ใช่เรื่องของ "ญาณ" ของ "บัญญา" ที่เป็นไปเพื่อ "โลกุตตระ" เอาเสียเลยจริงๆ มันหา "มัชฌิมา" ไม่ได้ (โลกุตตระธรรมนั้น เป็นไปเพื่อ "มัชฌิมา") มันไม่มี "สัมมา" กันเอาเลย (โลกุตตระธรรมนั้น เป็นไปเพื่อ "สัมมา") **มันมีแต่ความเลยเถิด ทั้ง "กามสุขขัลลิกานุโยค" และ ทั้งเป็น "อัตตกิลมถานุโยค" ชัดๆ เป็นความเลยเถิดที่สั่งสมเอา สภาพสุดโต่งทั้ง ๒ อย่างไว้ในตัวคนๆ เดียวกัน หนักทั้ง "กาม" หนักทั้ง "ภพ" และเวียนวนอยู่ใน "กาม" อันเข้มข้น อยู่กับ "ภพ" อันมืดมัว และเมามาย** เช่น "ฮิปปี้" อย่างนี้ มันจะเป็นพวกเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากันอีท่าไร ?

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้มี "บัญญา" รู้เท่าทัน "ความพอดี ความเหมาะควร" ให้ตรงตามเป้าหมาย หรือ ตามความเป็นจริงที่ถูกหน้าที่ถูกเรื่องถูกราวตรงๆ เสมอๆ (มัชฌิมา หรือ สัมมา หรือ อรหัง ตามระดับตามภูมิ และ มีกาละ มีเทศะประกอบกรรมเสมอ) โดยเฉพาะ พระองค์สอนให้คนฝึกหัดเสียสละตัวตน "ไม่เอาแต่ใจตัว" ไม่เสพย์ไม่ติดอะไร ให้ได้หมดเกลี้ยงในโลก พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฝึกหัดความไม่ติดยึด ความไม่หลงเสพย์ ความไม่เมา ไม่ติด "กาม" เอาจริงๆ ไม่ว่า รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส ใดๆ มันก็ล้วนไปกำหนัด อยาก ใคร่ เห็นเป็นเอร็ดอร่อยหลงเป็น "สุข" อยู่ ก็ไม่เอาทั้งนั้น **เพราะ "สุข" มันไม่มี มันเป็นความตลบตะแลง ความหลอกลวง (อลิกะ)** ดังนั้น จึงเรียกว่า **สุขอันตลบตะแลง (สุขขัลลิกะ)** ยิ่งเป็นกามคุณ ๕ ด้วย ก็ยิ่งเป็น**มายาใหญ่** ใครไปหลงว่า เป็น**สุข** แล้วก็ติด แล้วก็เสพย์อยู่ ก็เรียกว่า **"กามสุขขัลลิกานุโยค"** ถ้าไม่หลง "กาม" ว่า เป็นสุข ซึ่งเป็นความตลบตะแลงขนานใหญ่สุดแล้ว ก็จะไม่ทรมานตนไปก่อภพก่อชาติ เป็นแดนพรหม แดนสวรรค์ คือ ไม่ไปสร้าง "รูปภูมิ–อรูปภูมิ" ให้แก่ตนเอาด้วยวิธีใช้วัตถุใช้ยาเสพย์ติด หรือ แม้ใช้การ

นั่งหลับตาบั้นจิตเอา เช่น ฤาษี ชีไพรพากันทำมาก่อน เช่น ชฎิล ดาบส แม้อุทกดาบส อาพารดาบส พาทำนั้น ก็ไม่เอา เพราะมันไม่จริง มันก็ยังคือ "สมมุติ" หรือ คือ บัญญัติที่เรายึดไม่ได้ทั้งนั้น และยังต้องสร้างต้องก่อเอาจึงจะได้ด้วย แต่แล้วก็ยังเป็น "ภพ" *หาทำลาย "อัตตา" ลงได้ไม่* **จึงเป็นความเหน็ดเหนื่อย (กิลมถะ) เปล่า แต่ก็ยังไม่สิ้น "อัตตา" ลงได้** จึงเรียกว่า **"อัตตกิลมถานุโยค"** (อันมาจาก อัตต + กิลมถ + อนุโยค) ถ้าใครต้องไปสร้างไปก่อเอา ต้องเป็นทาษ หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ ตนเอง **โดยต้องยุ่งยากหนักหนาเหน็ดเหนื่อยเกี่ยวพันเป็นภาระอยู่ออกปานนั้น** มันก็ยังเป็นภาระ เป็นสภาพต้องสร้าง ต้องก่อ ต้องอาศัยอยู่นั่นเอง อันไม่รู้แล้ว ไม่รู้จบ พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้ "ปัจจุบัน" ให้แจ้งใน "อุปาทาน" และดับ "อุปาทาน" ที่จิตให้ได้ทุกๆ ขณะ ไม่ให้ยึดกาม ไม่ให้ยึดภพ ให้ทำความแล้วทำความจบ

ผิว่า ใคร **เห็น "กามสุขขัลลิกานุโยค" และ เห็น "อัตตกิลมถานุโยค" ทั้ง ๒ อย่างซึ่งอยู่ในคน ๆ เดียวกันได้** ก็เป็นผู้มี "ตาทิพย์" หรือ "ธรรมจักษุ" ที่สำคัญ อันอาจจะอยู่ในคนที่เป็น เช่น "ฮิปปี้" หรือ อยู่ในคนที่ดื้นรนหาทางเสพย์ ซึ่ง จะ**เสพย์สุข** ตามความใคร่ ความอยาก (กาม) ความยึดของตน (อัตต) ให้เสรีให้วิตถาร และ หาทางมี "อัตตาธิปไตย" โดยไม่ยอมรับสังคมไม่เห็นแก่สังคม เด็ดๆ ขาดๆ มันเป็นเรื่อง "อัตตา" อย่างสูงสุดด้วย

เรื่องกาม ผสม เรื่องอัตตา มิใช่เรื่องง่าย ๆ เลยที่จริง มันเป็นเรื่องลึกเรื่องไกล แม้แต่แค่เสพย์กามทางรูปภาพทางสีสัน เช่น "แวนโก๊ะ" จิตรกรเอกผู้หลงอยู่ในโลกแห่งรูปภาพและสีสัน จนที่สุดเขาได้เสพย์กามแห่งรูปภาพและสีสันอย่างถึงจุดสำเร็จความใคร่สุดยอดเต็มที่ เขาก็ถึงขั้น "อัตตวินิบาต" ได้ คือ เขายึดอัตตานั้น เป็นแดน (ภพ) อันสูงสุดของเขา โดยเต็มใจที่สุดที่จะขอสิงสถิตฝังจิตวิญญาณไว้ ณ แดนนั้น ภูมินั้น อันคือ ยึดอัตตาไว้ในแดนนรกภูมิหนึ่ง และ เขาจะต้องถึงตายให้ได้ในบัดนั้น ขณะถึงอารมณ์ถึงที่สุดแห่งจิตจุดนั้น เขาได้ภูมิที่สุดของเขาแล้ว เขาได้ "ภพ" ที่เขาหลงยึด หลงถือ หลงตัดสินเป็นจุดยอด จุดไม่มีต่อไปอีกแล้วของเขาแล้ว เขาควรหยุด ณ ที่นั้น จุดนั้น ไม่ควรเคลื่อนย้ายไปไหนอีกแล้ว

มันเป็นจุดที่ผู้อธิบายไปในทางดี ก็ว่า เป็น "ภูมิแห่งความบรรลุสูงสุด" ผู้อธิบายไปในทางเลว ก็ว่า เป็น "ภูมิแห่งความจนทางแล้ว สิ้นทางดิ้นแล้ว ขอ**จบ** ขอ**หยุด** ณ บัดนี้ ให้ได้" จึงต้องทำให้ตนตายให้ได้ *ถ้ามันไม่ตายโดยใจขาดไปในบัดดลนั้น ก็จะต้องเชือดกาย หรือ ฆ่ากายให้ตายให้ดับให้จุติลง ณ แดนนั้น "อารมณ์" นั้น นั่นเอง* นี่แหละคือ "การตายของผู้ที่ยังไม่ตายเลย" ซึ่งเป็นการดิ้นหาภพหาภูมิ "เกิด" อยู่จริง ๆ แท้ ๆ **กิเลส**ของเขายัง**เป็น** "ความปรารถนาอันแรงกล้าอันมีชีวิตที่ดิ้นแรงจัด" อยู่เหลือเกิน จริง ๆ เห็นได้ไหม ?

มันเป็นเรื่องของผู้เสพย์ "กามสุขขัลลิกานุโยค" อย่างวิตถาร ขั้นต้องก่อต้อง **สร้าง "อัตตกิลมถะ" ถึงที่สุด** คือ สร้าง "แดนที่จิตยึด อันสุดจะที่สุด" ที่เรียกว่า **"สร้างอัตตา" ให้ตนอย่างแสนลำบากยากยิ่ง** (กิลมถะ แปลว่า เหนื่อย เหนื่อยลำบากยากยิ่ง) **ถึงขั้นต้อง "อัตตวินิบาตกรรม" คือ ทำการฆ่าตนให้ตายลงเป็นที่สุด แต่แล้วตนก็ยึดได้แดนนรก** *"ที่ไม่มีที่จะตกไปต่ำกว่านี้อีกแล้ว" (วินิบาต)* **เป็นที่เกิด** คือ เอา "อัตตา" (จิตวิญญาณ) ไปฝังไว้ไปสิงสู่ไปสถิตอยู่ ณ แดน "วินิบาต" (แปลว่า นรกชั้นต่ำสุดต่ำ) นั่นเองแล

ตัวอย่างการตายแบบ "อัตตวินิบาต" เพราะเสพย์ "กามสุขขัลลิกานุโยค" ผสม "อัตตกิลมถานุโยค" นี้ มีเยอะ แม้แต่ผู้เสพย์เมถุนธรรมแล้วขาดใจตายคาอก ก็เป็นเรื่องของ "อัตตวินิบาต" ที่ถึงจุด "ใจขาด" ที่ตกอยู่ใน "ภูมิ" นี้ เช่นกัน เป็นต้นตายเพราะ "อัตตกิลมถะ" โดยตรงไม่มี "กาม" มาร่วมเป็นเชื้อด้วย เพราะยึดภพ–ยึดภูมิ อันแสนมืดมน "กิณหา" ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็เยอะ ซึ่ง **ล้วนเป็นเรื่องของ "อวิชชา" แท้ ๆ ทั้งสิ้น** ไม่ใช่เรื่องของ "ความบรรลุผลสำเร็จ" อันน่าเชิดชูเลิศลอยอะไร

ผู้ใดเห็นโทษใน**กาม** เห็นภัยใน**ภพ**ได้จริง และ เห็น "ฮิปปี้" คือ ผู้ยังคลุกคลีกับความต่ำอันมี**กาม มีภพ** เป็นผู้ที่ไม่น่ายกย่อง ได้ถูก ได้แท้ ผู้นั้น ก็มี "ตาที่เห็นธรรม" หรือ มี "ธรรมจักษุ" อยู่พอควรที่เดียว *ส่วนคนผู้เห็น "ฮิปปี้" เป็นพวกเดียวกับพระพุทธเจ้านั้น คือ ผู้มี "อวิชชา" เต็มเบ้าจนล้น* **เพราะไม่รู้**

แม้"ภวตัณหา" และไม่เข้าใจแม้แต่ใน"กามตัณหา" ยิ่งร้ายที่สุดคือ แม้กระทั่งขั้น "กามเมถุน" อันหยาบโลน "ยาเสพย์ติด" อันต่ำช้า ที่ชาว "ฮิปปี้" เขาคลุกคลีเกี่ยวข้องกระทำอยู่ ก็ยังไม่อาจรู้ ไม่อาจเห็นแจ้ง ไม่อาจเข้าใจได้ว่า นั้นคือ อกุศลธรรมต่ำๆ หยาบๆ แท้ๆ เป็นเบื้องต้น เบื้องต้นจริงๆ "อพรหมจรรย์" ขั้นต้น พื้นฐานแท้ๆ ยังละไม่ได้ ไม่เบื่อ ไม่ลด แล้วจะเป็น "พุทธ" ซึ่งเป็น **ศาสนาแห่ง"โลกุตตระ"** ได้อย่างไรกัน !

แท้จริงแล้ว บ่อเกิด หรือ รากเง่าของสัตว์โลก ที่ไม่รู้จัก "จบ" ลงได้นั้น มันคือ "กามเมถุน" นี่แหละ อันเป็นเรื่องที่จะต้องเลิกให้ได้เป็นเรื่องต้น และเป็นที่สุด ซึ่งจะต้องเข้าใจคำว่า "เมถุน" ได้ทะลุรอบสุด จนถึงขั้นสิ้นสุดแท้ๆ คือ หมายถึง "สังขารธรรม" แม้ขั้นอาสวะ ขั้นอรูป จริงๆ มันเป็นสิ่งไม่พึงบังควรประกอบอยู่ หรือ ไม่พึงบังควรจะกระทำอีกเลย **ในชีวิตของผู้จะเดินตรงไปสู่ความเป็นผู้เจริญแท้ (อริยะบุคคล) เป็นผู้จะไปสู่ที่สูงจริงยิ่งสุด คือ "นิพพาน" มันเป็นเบื้องต้นแห่ง"พรหมจรรย์" ที่ควรรู้อย่างสำคัญ** ดังนั้น *คนผู้ใดไม่ผ่านเรื่องนี้ (ไม่เคยผ่าน"กามเมถุน")* จึงเรียกว่า **เป็นผู้มี"พรหมจรรย์" แล้วโดยจริง โดยธรรม** เป็นเบื้องต้น อันงามพร้อมยิ่งแล้ว **โดยยังไม่ต้องไปเรียนรู้ธรรม ก็เป็นผู้มีธรรมพร้อมแล้วขั้นหนึ่งจริงๆ** ตามที่ชาวโลกเขาเอาไปเรียกขานกัน ซึ่งก็ถูกต้องที่สุด ยิ่งทุกวันนี้ ผู้ใดรักษา "พรหมจรรย์" ได้ ยิ่งมีค่าสูงยิ่งๆ

ด้วยความจริงดังนี้เอง "กฎหมายข้อต้น" (พระวินัย บ้าง อกรณียะใน "อนุศาสนีย์" แห่งพระพุทธองค์ บ้าง) สำหรับพระสาวกแห่งพระพุทธองค์ เป็นกฎหมายประหารชีวิต ข้อที่ ๑ ของผู้จะมุ่งความเจริญในธรรม หรือ เจริญแท้ๆ จริงๆ (อริยะ) จึงคือ "ปาราชิกข้อแรก" นั่นเอง **"ปาราชิก"** หมายความว่า ผู้ถึงความแพ้แล้วตั้งแต่ต้นทาง ถ้าทำแค่นี้ไม่สำเร็จ อย่าไปทำความเจริญอื่นที่ยาก และลึกซึ้งกว่านี้ต่อไปเลย เพราะฝั่งนิพพานนั้นไกลนัก (**ปาร** = ฝั่ง, นิพพาน **อชิก** = ผู้ไม่ได้เป็นเจ้าของความชนะแน่ๆ, ผู้แพ้แล้ว) อันผู้ถึง "ปาราชิก" ในทางพุทธศาสนานั้น "ถือเป็นคนหัวขาด" ถือว่า ถูกฆ่าจากศาสนาพุทธไปเลย ถูกจับสึกจากศาสนาแล้ว

จะมาบวชอีกอย่างไรก็ไม่เอาไม่รับ ถือว่า เป็นคนหมดท่า หมดน้ำยาเอาจริง ๆ ที่จะปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาให้ได้ดีให้เจริญ และ เป็น "อกรณียะข้อแรก" อีก เช่นกัน "ในอนุศาสน์" หรือ "ในคำสั่งคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแต่ดั้งแต่เดิม (**อกรณีย** หมายความว่า ไม่ควรอย่างยิ่งในกิจนี้, ไม่ควรมีการกระทำอย่างนี้, ไม่ใช่กิจที่ดีที่ควรจะมีในคนผู้หวังเจริญแท้สูงจริงเลย, เป็นเรื่องที่ไม่กระทำเด็ดขาดสำหรับผู้รู้แท้บรรลุจริงหรือเจริญจริง, เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำและจะต้องเลิกกระทำให้ได้จริง ๆ) ผู้จะพ้นความเป็น "เดรัจฉาน" ("**เดรัจฉาน**" หมายความว่า ความหลงเดินทางหมุนวนอยู่แต่ในทาง ๓ สายแห่ง*สัตว์นรก – สัตว์มนุษย์ – สัตว์สวรรค์*) จะต้องมีปัญญาเข้าใจในเรื่องนี้ เห็นเรื่องนี้ให้แจ้งแทงทะลุให้ได้ว่า เป็นเรื่องที่เป็นต้นทาง เป็นรากเง่าของความเกิด ความหมุนวน ความยังเป็นเดรัจฉานจริงๆ ในพระไตรปิฎกเล่มแรกและมีเป็นเรื่องแรกไปที่เดียว ก็ลองไปเปิดหาอ่านดูเถิด พระพุทธองค์ตรัสไว้ชัดถ้อยชัดคำว่า

".....มันเป็นมารยาทของคนชั้นต่ำอันชั่วหยาบ **มีน้ำเป็นที่สุด** ต้องทำกันในที่ลับปกปิด เป็นเรื่องของสัตว์ผู้ยังมัวเมาอยู่ในความเป็นคู่"

"อสัทธัมมัง คามธัมมัง วสลธัมมัง ทุฏฐุลลัง..." นั่นเป็นพระบาลีที่ให้ศักดิ์ ให้ฐานะแจ้ง*ราคา "กามเมถุน"* คนผู้ยังเสพย์เมถุนอยู่ ก็คือ คนที่เป็นอย่างที่ว่านี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเอง ไม่ใช่ใครจะหาญกล้าว่าก่อน ผู้รู้ก็ลองแปลดูเถิด "**อสัทธัมมัง**" นั้น ก็แจ้งโทนโท่อยู่แล้วว่า ไม่ใช่ธรรมของคนดี และอย่างคำว่า "**วสล**" คำว่า "**ทุฏฐุลล**" นั้น มันก็กินความถึงความต่ำสุดทุกประตูของความเป็นคนแล้ว เพราะมันแปลเป็นไทยว่า **คนถ่อย, คนชั่ว (วสล) คนขั้นสถุล, คนหยาบโลน, คนต่ำทราม, คนชั่วหยาบ (ทุฏฐุลล)** อันคนที่มี*สัญชาตญาณแห่งผู้ระลึกรู้ ถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (มนุษยธรรม)* อยู่บ้างว่า มันเป็นเรื่องถ่อย เป็นเรื่องชั่วช้าชั้นสถุลชั้นหยาบโลน เมื่อตนยังตัดไม่ขาด วางยังไม่ได้ ครั้นจำจะต้องเสพย์ ก็จักหาที่แอบที่หลบเสพย์ปกปิดซ่อนเร้นทำ นั่นก็ยังแสดงถึงการ "รู้ดีรู้ชั่ว" ของผู้รู้ผู้ละอาย (หิริ) นั้นอยู่บ้าง สมความเป็นคนเป็นมนุษย์ แต่นี่อะไรกัน !

คนแท้ ๆ แต่ทำเหมือนมีปัญญา "รู้ดีรู้ชั่ว" เท่า ๆ กับสัตว์เดรัจฉาน ใคร่จะสำส่อน ก็สำส่อน ใคร่จะเสพย์ไม่ปกปิดแอบบัง ก็เสพย์อย่างไม่มียางอาย จะกระดากกระเดื่องบ้างพอให้รู้ว่า ตนมีปัญญาเท่า "คน" เขาบ้างเหมือนกันนะ ! ก็ไม่มีเลย มันจึงเป็นผู้ไม่รู้โลก ไม่เข้าใจ "สมมุติสัจจะ" ซึ่งเป็นแค่สัจจะธรรมขั้นโลกียะขั้นโลก ๆ ขั้นปรกติธรรมดาทั่ว ๆ ไปเท่านั้น และต้น ๆ แค่รู้ว่า "คน" นั้นมีความสูงกว่า "สัตว์" อย่างใด ? มีพฤติกรรมที่แตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไรบ้าง ? ก็แค่รากเง่าอันแท้จริงแห่ง "การเกิด" ของสัตว์โลกเบื้องต้นแค่นั้น ควรรู้แล้วว่าเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดที่สัตว์ยังหลงใหล ยังมัวเมา เป็นพื้นฐานแห่งคำว่า "โลก" ทั้งของตนในตน และโลกข้างนอกตน ก็ยังรู้ไม่ได้ แล้วผู้มีปัญญา มีกรรมแค่นั้นนี้ ระดับนี้ จะมีทางไปรู้ "ปรมัตถสัจจะ" อันเป็น "อริยะสัจจะ" ที่เนื้อหาแก่นแท้ (อัตถ) สูงขึ้น "บรม" (**ปรมัตถ** มาจากคำว่า บรม + อัตถ) ขึ้นที่เนื้อหาสาระยิ่งยอดสูงจริง มีความสุขุมลุ่มลึกไกลจากกิเลสต่ำ ๆ ตัณหาหยาบ ๆ นี้ไปอีกนักกว่านัก ได้อย่างไรกัน

ผู้ไปโมเมเหมาว่า "ฮิปปี้" เป็นพวกเดียวกับ "พระพุทธเจ้า" จึงคือ ผู้จับต้นชนปลายอย่างเลอะเทอะ เพราะไม่มีสภาวะที่แท้ในจิตปัญญา เป็นแต่การคะเนคำนวณเอาด้วยจินตนาการ เรียกว่า ผู้ตรึกเอา คิดเอา คะเนเอาลอย ๆ เท่านั้น ไม่มีความรู้จริง ไม่มีเนื้อไม่มีตัวแท้ ๆ เลย พระพุทธองค์ทรงเรียกพวกนี้ว่า "ตักกี โหติ วีมังสี" เป็นพวกหนึ่งที่*แซมอยู่ทั่วไปใน ทิฏฐิ ๖๒* หมวดต่าง ๆ มากมาย เพราะมันเป็นได้ง่าย ๆ เพียงแต่คิด ๆ ฝัน ๆ เอา ผกผันเอา มันไม่ยากอะไรเลย เขาย่อมกล่าวแสดงปฏิภาณของตนตามที่ตรึกได้ตามที่ค้นคิดได้ มันจึงเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อันหนักข้อไปใหญ่ ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ โดยเฉพาะเรื่องทิฏฐิต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเห็นผิดทั้งหลายใน "พรหมชาลสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค **ความเห็นผิดบ่งนักตรึกนักคิดนักคะเนเอานี่แหละ มีมากที่สุด** เพราะมันทำได้ง่ายและเร็ว ไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไรนัก แล้วเจ้าตัวคนช่างคิด หรือ ผู้ยิ่งหลงตนว่า "ตนมีปัญญา" ก็ยิ่งเชื่อมั่นยึดแท้เอาที่ตน คะเนคำนวณออกมาได้แค่จินตนาการ (จินตามยปัญญา) นั้น ว่า เป็นความถูกต้องเป็นความจริง *ธรรมดาสามัญ*

คนทุกคนมันก็เชื่อปัญญา หรือ ความคิดของตนเองยิ่งกว่าจะเชื่อใคร ๆ อยู่แล้ว ดังนั้น **คนผู้ยึดหลงตนว่า ตนเป็น "เจ้าปัญญา" ก็ยิ่งเชื่อตน และปักใจยึดความคิดของตนหนักยิ่งกว่าเข้าไปอีกนักกว่านัก** จึงยากเหลือเกิน ที่จะช่วยคนผู้มี "ทิฏฐิ" แบบนี้ คือ เป็น "ตักกี โหติ วีมังสี" นี้ได้ นอกจาก**เขาจะถอนความหลงตน**ที่เขาหลงยึดอยู่ว่า "ตนเท่านั้น ถูก ตนเท่านั้น ที่มีปัญญา" ออกไปเสียบ้าง

"อสัญญีพรหม" ชนิดลึกตาน เป็นเรื่องละเอียดลึกซ้อน และอาจพาให้เห็น**เป็นสภาพ "ดีกลับ"** ได้ (สำหรับผู้ไม่รู้รอบ ไม่รู้ชั้น) จึงทำให้ "หลงผิด" เอาง่าย ๆ เช่น เรื่องราวที่ได้อธิบายชี้แจงมาแล้วนั้น ว่า **"อสัญญีพรหม" แบบหลับตานั้น** เขา "ดี" ขึ้นกว่าคนธรรมดา ๆ บ้างแล้ว ในส่วนที่หลงโลกีย์หลงกาม (เพราะมันเป็นตัณหาขั้นหยาบ) แม้เขาจะดับโลกดับโลกีย์ดับกามในแบบของเขา คือ วิธีหลับตาข่มจิตวางโลกไปแล้ว ก็ไปสร้างภพให้จิตของตนพัก (เป็น "ภวตัณหา" ชนิดหนึ่ง) แต่เขาก็ไม่นำกาย ไม่นำทวารทั้ง ๕ มาทำอะไรเลอะเทอะ เป็นตัวอย่างอันเลว เป็นโทษเป็นภัยให้แก่สังคม ให้คนเห็นประเจิดประเจ้อ เขาหันหลังให้ "กามคุณ" ชั่วครู่ เขาพักเกมกามไว้ชั่วยาม จึงเป็นผู้รู้จักลด รู้จักพักใน "กาม-ตัณหา" ลงเสียบ้าง อันก็นับว่า "ดี" บ้าง ก็ถูกแล้ว ที่ได้ละ ได้พัก "กามตัณหา" ไปเต็มส่วน แม้จะไปยึดเอา "ภวตัณหา" เข้าไว้ หรือ ไปเพิ่ม "ภวตัณหา" เข้าอีก ก็ยังเหลือเพียง "ตัณหา" เดียว ในขณะเป็น "อสัญญีพรหม" นั้น

ส่วน "อสัญญีพรหม" แบบลืมตา ที่บ้างก็เป็นนักเสพย์ยาเสพย์ติด บ้างก็เป็นนักทิ้งสังคมทิ้งโลก หรือ จะดับโลกแบบ "ฮิปปี้" นั้น นอกจากจะสร้างภพให้จิตของตนพัก (อันเป็น "ภวตัณหา" แท้ ๆ เช่นกัน) คือ *ทิ้งโลกดับโลกีย-สังคมลงไปแล้ว* มุมนี้ เหลี่ยมนี้แหละ ที่มัน**ดูเหมือน "ดี" (ซึ่งยังไม่ถูกยังไม่ตรงแท้ตามแนวพุทธดอก)** มันคล้าย ๆ กับ "อสัญญีพรหม" แบบหลับตา แต่แท้จริงยิ่ง "เลว" หนักใหญ่ เพราะเป็นการทำให้สังคมยิ่งเลอะเทอะ รุงรัง หรือ รก เป็นภาระยิ่งขึ้น เนื่องจาก "มือไม่พายแล้ว ยังเอาทั้งหัว ทั้งตีนราน้ำ" ซ้ำเสียอีก คือ ไม่ก่อไม่สร้างสรรสังคม ไม่อนุเคราะห์ชุมชนส่วนใหญ่ตามปกติเขา นั่นคือ มือไม่พาย (ซึ่งก็เหมือนพวก "อสัญญีพรหม" แบบหลับตา) คือ ไม่สร้างสรรเท่ากัน แต่เลวร้ายกว่า

ตรงที่ยังมาจุ้นจ้านเจี๊ยวจ๊าวกับสังคมเขา และ *ที่ร้ายที่สุด ก็คือ แถมแสดงการเปลื้องกิเลส เปลื้องตัณหา เปลื้องอุปาทานต่างๆ ของตน อันเป็น "กาม" เป็น "ภพ" ออกมาอวดชาวโลกเขาให้อุจาดหุเรศยิ่งเข้าไปอีก* นี่สิ เอาทั้งหัว ทั้งตีนราน้ำกันเลยทีเดียว "อสัญญีพรหม" แบบหลับตา เขาจะเสพย์ "ภวตัณหา" เขาก็ยังหลบ ยังแอบ ยังซ่อนเสพย์ ไม่ประเจิดประเจ้อ แม้เขาจะทิ้งโลกดับสังคมอะไรก้อแต่พวก "อสัญญีพรหม" แบบลืมตานี่ เล่นเปิดโปงหมดเลย ไม่รู้แม้สภาวะของ "ตัณหา" ไม่ว่าชนิดใดๆ "กามตัณหา" อันเป็นสภาวะตัณหาที่หยาบโลนอยู่แล้วกว่า "ภวตัณหา" ก็เลยยิ่งถูกแสดงโจ่งครึ่มหนักขึ้น ทั้ง "ภวตัณหา" อันก็ไม่ควรนำออกไปแสดง **เพราะมันเป็นความเลวชนิดเห็นแก่ตนอยู่ เป็นตัณหาแบบอัตตาแบบ "ยึดสุขใส่ตน" ไม่มีโลก ไม่รับภาระของโลก ไม่ช่วยโลก** ถ้าตนจะเห็นแก่ตนในมุมนี้ เหลี่ยมนี้ ก็ไม่ควรจะให้ใครเขาบาดหูบาดตาว่า เราช่างกระไร "เห็นแก่ตัว" อย่างน่าไม่อายเสียเหลือเกิน เรายังมี "ตัวตน" อยู่ในโลก แล้วเรายังจะเย้ยหยันอวดการเสพย์ "ความเห็นแก่ตัว" เพราะแสดงความไม่เอื้อโลก ไม่เกื้อกูลผู้คน หรือสังคมให้ประเจิดประเจ้อซ้ำเสียอีก ถ้าทำก็เช่น พวก "อสัญญีพรหม" แบบหลับตาหาที่ลับที่สงัดที่ปกปิดมิดชิดไกลผู้คน ไปแอบเสพย์ ก็ยังดี เช่น ฤาษี ชีไพร ดาบสเดียรถีย์ต่างๆ

ดังนั้น จะเห็นชัดได้ว่า พวกเสพย์ยาเสพย์ติด และ พวกฮิปปี้นั้น เป็นผู้ที่เลอะเทอะไปด้วย "ตัณหา" ทั้ง "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" ออกปานใด ? อุจาด อนาจารไปด้วยความชั่วต่ำครบพร้อมมากมวลขนาดใด ? มันเป็น **สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน** ที่ย้อนหวนกลับไปสู่ความต่ำของกิเลสตัณหาอีกแง่หนึ่งชัดๆ และมีสภาวะรุนแรง ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ดังได้แจกแจงสู่ฟังแล้ว ซึ่งที่จริง **ก็เนื่องมาแต่สภาพแห่งความยึดติดในการ เบื่อจิต เบื่อวิญญาณ เบื่อธาตุรู้ เบื่อความรับรู้ เบื่อความรับผิดชอบ เบื่อโลกอันมะรุมมะตุ้มเข้ามายุกพันกับชีวิต จนมากมายเกินขอบเขต เขาจึงเกิดการอยากสลัดออก มันเป็นตัวทุกข์ๆๆๆๆๆ นั่นเอง** *เพราะโลกมันมีแต่ "สังขาร" มันมีแต่การปรับปรุงตบแต่ง ก่อสร้างอย่างไม่รู้หยุด*

รู้พอ แล้วก็หลอกกันล่อกัน ขักจูงจิตวิญญาณคนให้หลงใหลอยู่ตลอดกัปป์กัลป์ มันจะทิ้ง "สังขาร" ได้แต่ไหนกัน สำหรับโลกนอกตัวเรา **ถ้าใครยังไม่รู้ "จิตวิญญาณ" ไม่รู้"สังขารขันธ์" อันแท้จริงของตน แล้วก็หัดดับสังขารของตน หัดรู้จักหยุด รู้จักพอในตน จนดับกัน ระงับกันได้จริงๆ แท้ๆ ถูกจิตถูกสังขารขันธ์จริงๆ เป็นขั้น เป็นเปลาะ กระทั่งเป็น "นิพพาน" แท้ๆ ถูกๆ ตรงๆ เป็น "นิโรธอริยสัจ" ในตน ตามระดับ ตามภูมิ แล้วละก้อ มันก็จะไม่จบจริง ไม่พ้นทุกข์ จริง** แม้จะทิ้งโลกนอกตัวมาแล้ว เป็น "อสัญญีพรหม" แล้ว ทั้งแบบหลับตา และ แบบลืมตา ก็ตามที ตราบใด ที่ตนไม่ดับกิเลสตัณหาของตนให้หมดไป แถมยังลืมตาเห็นโลก ยังมีชีวิตคลุกคลีอยู่กับโลกอยู่ เปลื้องวัตถุโลกเขาอยู่ ตนก็จะกลายเป็นมารสังคม หรือ มารร้ายผู้ลามกแห่งโลกไปที่เดียว *เพราะสังขารทั้งหลาย มันก็คือ* **โลก** *ที่ใหญ่ และ เล็กละเอียด ไปตามขั้นตามลำดับแห่งโลก* เราผู้เป็นมนุษย์ จะต้องมีปัญญาเข้าใจ รู้เท่า รู้ทันตามขั้นตามระดับของเขาเหล่านั้น ตามควรด้วย **และที่สำคัญที่สุด ก็คือ เราจะต้องไม่เป็นผู้หลงเสพย์ ไม่เป็นผู้เปลืองโลก ไม่เป็นผู้ถ่วงโลก หรือ ไร้ประโยชน์สำหรับโลก เกิดมาเป็น "คน" ต้องทำงาน ต้องรู้จัก "กรรม" คือ ต้องรู้จัก "การงาน" และต้องทำงาน (กรรม) ให้เหมาะสมต่อหน้าที่ มีกิจการงานดี เป็นที่สุด ค่าควร เป็นที่สุด** (สัมมา+กัมม+อันตะ = สัมมา-กัมมันตะ *ซึ่งแปลชัดๆ เต็มๆ ก็ว่า มนุษย์เรามันก็มี "การงาน" เท่านั้นแหละ ที่จะเป็นเครื่องชี้ค่าแห่งความคือ "มนุษย์" เป็นที่สุด)* **เป็น "มนุษย์" ต้องมีประโยชน์ต่อโลกให้สูงสุด มีค่าน่าบูชาเป็นที่สุดให้ได้ ไม่ใช่เกิดมาเป็น "มนุษย์" แล้วกลายเป็นสัตว์โลกผู้เกียจคร้านเอาเปรียบโลก ไม่ยอมใช้กายใช้ใจนี้ เป็นประโยชน์ให้แก่โลก แก่ปวงชนในโลกเสียเลยนั้น ไม่ใช่พุทธศาสนา**

ทว่าคนพวกนี้ (เช่น ฮิปปี้) เขาไม่รู้ เขาไม่มีปัญญาเช่นที่ว่านี้ ใช่ไหม ? เขาเป็นแต่เพียง**อัดอั้นตันใจ เพราะถูก "สังขารโลก" บีบคั้น** เขาไม่มีทางออก เขาจึงดิ้นหาทางออก โดยจุดหมายปลายทาง ก็**ทิ้งโลก** แต่ก็ไป**ทิ้งโลก**อย่างไม่ถูกวิธี อย่างไม่มีปัญญาจะรู้เนื้อแท้ รู้กาก รู้ส่วนควรอาศัย ส่วนควรทิ้ง แล้วเขาก็หาทางหาวิธีทิ้งจนได้ แต่ไปทิ้งเอาได้แค่ "โลกแห่งสังคม" หรือ "โลกที่เป็นมนุษยชาติ" **ทิ้งโลก ที่ผู้คนต้องยึดเกาะกันอยู่ด้วย "คุณธรรม" แห่งสังคมไป ตัวเองไม่ยอมรับ "คุณธรรมแห่งสังคม" ของผู้อื่น อันเป็นส่วนใหญ่ส่วนมากด้วย** เมื่อตนเองก็ยังอยู่ในหมู่คน ปนอยู่ในสังคม ตนเองเลยเหลือแต่กิเลส–ตัณหาของตนล่อนจ้อน อันเห็นชัดเด่นแจ้งขึ้นมาเอง และ ก็เต็มคราบอยู่ที่เขา นั่นเอง เพราะเขา "ไม่เคยได้เรียนรู้" กิเลส–ตัณหา และไม่เคยได้หัดข่มหัดฆ่ากิเลส–ตัณหามาก่อนเลย "ศิลปอิสระ" หรือ แท้ ๆ ก็คือ "กิเลสอิสระ" ก็จะถูกเปิดเผย ถูกแสดงออกเต็มรูป ตามค่าแห่งความเป็น "อสัญญี" ได้เท่าใด ๆ ของเขา ทันที คือ ยิ่ง "อสัญญี" ได้มากเท่าใด ๆ ก็ยิ่งปล่อย "กิเลส" หรือ *ปล่อย "ความอยากอัน* **ตามใจตน***เต็มที่" (ที่เขาหลงว่า นี่คือ "ความอิสระ")* ออกมามาก เท่านั้น ๆ (**อสัญญี** หมายความว่า ไม่กำหนดหมายตามกติกาของสังคม, ไม่เอาด้วยตามที่มนุษย์เขายึดถือกัน, ไม่ยึดถือตามสังคมเขายึดถือ หมดความเกรงใจสังคม)

"ฮิปปี้" และ คนผู้เสพย์ยาเสพย์ติด หรือ แม้ดื่มเหล้า เสพย์วัตถุที่มึนโคตินใด ๆ **จึงตับ "โลก" อันคือ สังคมสากลไปได้ชั่วครู่ชั่วยาม** ตามอำนาจของวัตถุที่เสพย์ และ จิตที่ยึดมั่นถือมั่นของเขา **แต่เขาหาได้ตับ "สังขารขันธ์" ในจิตวิญญาณของตน (กิเลส – ตัณหา – อุปาทาน ที่ปรุงแต่งดิ้นเร่าอยู่ในจิตอันมีมากเรื่อง และ หลายชั้นหลายระดับ) หรือ ตับ "โลกแห่งความยึดติดโง่ ๆ" ของเขาจริง ๆ ลงได้ไม่** เขาคือผู้หลงตนว่า **เขาจะอยู่ของเขาแต่เพียงผู้เดียวในโลก ๆ หนึ่ง** *(ซึ่งเป็นความหลงผิดอันเดียวกัน กับ พวก "อสัญญี" หลับตา หรือ เป้าหมายเดียวกันกับของผู้มีความเป็นศาสนาเดียรถีย์ แท้ ๆ อันไม่ใช่ "พุทธ" หรอก)* ทว่าความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเขายังคลุกคลีเกี่ยวข้องปนเปอยู่กับปวงชนอื่น ๆ อยู่ ไม่ได้หลบลี้หนีเข้าป่าเงียบไป เหมือนพวก "อสัญญี" ที่หลับตา ก็หาไม่ ด้วยซ้ำ

เขาก็เลยยิ่งกลายเป็นตัวอะไรอย่างหนึ่ง ที่ยิ่งน่าเกลียดใหญ่ เนื่องจากมันยังมีตัวตน ยังมีรูปร่าง มีพฤติกรรมต่างๆ อยู่ในโลก *แถมยังคลุกคลีปนเปอยู่ในสังคมของชุมชนนี้แหละ มีสังขารร่างกายเหมือน "คน" แต่สัปดี้สัปดนเหมือนสัตว์เดรัจฉาน* ซึ่ง **แตกต่าง**กับ "พระอริยะบุคคล" อยู่มาก แม้พระอริยะบุคคลจะยังมีรูปร่าง มีพฤติกรรมต่างๆ อยู่ในโลก **แถมยังคลุกคลีปนเปอยู่ในสังคมของชุมชนนี้แหละ มีสังขารร่างกายเหมือน "คน" แต่ละเอียดสุขุมวิมุติวิมลเหมือนพระพุทธเจ้า** คือ รู้ละในสิ่งที่ควรละ รู้ไม่เอา ไม่มี ไม่เป็นในสิ่งที่ไม่ควร รู้สิ่งที่ยังจะต้องมีบ้าง เพื่อผู้ยังไม่รู้ ยังละไม่ได้ โดยมี "อภิปัญญา" จริงๆ มีเพื่อเป็น "ครู" แท้ มีอย่างอนุโลมด้วยอภิปัญญาจริง

เพราะเหตุที่เขาไม่เรียนรู้จิตวิญญาณ ไม่รู้ "สังขารขันธ์" ทั้งหลาย ไม่เรียนรู้กิเลส–ตัณหาเอาเลย นั่นเอง ทั้งไม่ได้เรียนรู้ "กุศลาธัมมา" กับ "อกุศลาธัมมา" ที่เรียกว่า *"ความดี – ความชั่ว" อันมีขั้น มีระดับให้ถูกต้องตาม "สมมุติ" ในโลก ซึ่งมีอยู่มาก "ฐานะ" นักหนา* จนจะต้องเป็นผู้มีปัญญามีความเข้าใจยิ่งใน "ธรรม" ดังกล่าวแล้ว และรู้จัก "วางจิต" ของตน เป็นผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วย **เขาจึงอยู่กับโลกอย่างมี "สัจจานุโลมญาณ" คือ อนุโลมตาม "สมมุติสัจจะ" กับโลกทั้งหลายไม่ได้** แรงผลักดัน หรือความเข้าใจกันไม่ได้ จึงเกิดขึ้น และ รุนแรงขึ้นเป็นธรรมดา ทุกข์ย่อมตามมา โดยเฉพาะตนยังดับ โลภะ โทสะ ไม่ได้ ระงับไม่เป็นเอาเลย เพราะยังเต็มไปด้วย โมหะ และ อวิชชาแท้ เขาจึงจะสิ้นทุกข์แท้ๆ จริงๆ ไม่ได้เลย **นอกจากจะได้ "สุข" มาบำบัดบ้าง ตามที่เขายังหลง (โมหะ) และ ยังยึด (อุปาทาน)**

ความทวี ความหนาแน่นของปวงชน หรือ คนนับวันเกิดกันมาทับถมโลกมากขึ้นเท่าใด ความเบียดเสียดยัดเยียดแก่งแย่ง มันก็มีมากขึ้นเท่านั้น **เมื่อ "สิ่งสนอง" หรือ "ของบำบัด"** ทั้งที่จำเป็นอย่างแท้จริงแก่ชีวิต ทั้งที่ไม่จำเป็นแก่ชีวิตจริงๆเลย แต่หลงใคร่ หลงอยากได้ หลงเสพย์ **มันมีไม่สมดุลย์ มีไม่ทั่วถึง** จะเพราะบางคน "โลภจัด" สะสมหอบหวงเอาสิ่งนั้นของนั้น ไปกักตุนไว้เสียมาก *จน "ผู้ต้องการ" อื่นไม่ได้รับทั่วถึง* หรือ จะเพราะ "สิ่งสนอง–ของบำบัด" นั้น

มันผลิตขึ้นมาได้น้อยในชนหมู่นั้นจริง ๆ ก็ตาม หรือ แม้จะผลิตได้มาก แต่มีการ "รั่วไหลถ่ายเท" ออกไปสู่หมู่ชนอื่น จนเกิดขาดแคลนด้วยเหตุดีเหตุชั่วใด ๆ ก็ตามที การย้อแย่ง การดิ้นรน "จะเอา" ให้ได้ มันก็มากขึ้น แรงขึ้นเป็นธรรมดา ในโลกแห่งนั้น ในสังคมแห่งนั้น **เมื่อในหมู่ชนใด มีแต่ คนจะโลภ คนจะเอามากกว่า คนรู้จักพอ คนผู้รู้จัก "ให้" (ทาน) "การเบียดเบียน" ก็เกิดขึ้นในสังคมนั้น หมู่ชนนั้น อย่างเลี่ยงไม่ได้เลย**

โลกยิ่งเบียดเบียนขึ้นเท่าใด ๆ ทุกข์ในโลกก็ยิ่งมากขึ้น ๆ เท่านั้น ๆ คนมันก็ยิ่งอยากหนีทุกข์ให้ได้หนักขึ้น ๆ ๆ เมื่อคนไม่รู้ทุกข์แท้ ๆ ไม่เข้าใจ "จิตวิญญาณ" ไม่แจ้งชัดใน "สิ่งสนอง–ของบำบัด" ต่าง ๆ ว่า จำเป็นแท้จริงหรือไม่ ? ไม่ฉลาดยอดจนสามารถรู้แจ้งสาเหตุจริง ๆ ในตน แล้วรู้จักลด รู้จักละ รู้จักวาง คนก็หนีมันไม่ถูกตรง และหนีให้งามให้ดีไม่ได้แน่ ๆ แต่ก็จะดิ้นหาทางหนีกันให้หนัก "วัตถุ" เจริญ *ก็เลยคว้า และค้นได้* **วัตถุ** *นั่นแหละ มาช่วยตนกันไป อย่างไม่มีความ "จบ" และไม่ถึงคำว่า "พ้นทุกข์แท้" กันได้เลย* ไม่ว่าจะเป็นยาเสพย์ติด อันเป็นเคมีธาตุ และ แม้แต่เหล้า บุหรี่ ยาระงับประสาทที่อยู่ใน "รูป" ต่าง ๆ จนกระทั่ง "ยานอนหลับ" ก็ล้วนแต่ "วัตถุปกรณ์" ที่คนคิดขึ้นมาให้ "ยึด" เป็นการหลอก "บรรเทาทุกข์" หรือ *เป็น "สิ่งสนอง–ของบำบัดทุกข์" ชั่วคราว* ทั้งนั้น **แต่ไม่ใช่ทางแท้แห่งการ "ดับทุกข์" อย่างสนิทถาวร**

หรือ แม้ละเอียดลึกซึ้งไปตามระดับ ไม่ใช่เพียงของเสพย์ติดที่ร้าย ๆ แรง ๆ ดั่งกล่าวแล้วนั้น เท่านั้น แม้แต่สิ่งช่วย **กระตุ้นอารมณ์ – ดึงอารมณ์** หรือ เรื่องที่จะ *ช่วยหลอกจิตวิญญาณให้ไปยึดไปเกาะ* **เป็นการ "หลอกจริง ๆ"** คือ ทำให้คนลืม ๆ เรื่องวุ่น ๆ ที่มัน "ทุกข์" อย่างหนึ่งนั้น ไป "ชั่วคราว" เช่น หนัง ละคร เพลง ดนตรี ฯลฯ ก็เป็นสิ่ง**ดูเหมือน**ช่วยเขยิบทุกข์ ขยับทุกข์ให้เลื่อนออกไปชั่วช่วง ชั่วตอน ที่จริงนั้น ไม่ได้ดับทุกข์สิ้นเหตุอะไร ทุกข์เก่าก็ยังอยู่ แต่กลับจะทำให้เพิ่มภาระ และ เพิ่ม "สิ่งติด" ใหม่ ก็จะมีทุกข์ใหม่อีกต่างหาก ซึ่งสิ่งใดติดแล้ว ก็จะต้องการรสที่จัดจ้านยิ่ง ๆ ขึ้นเสมออีกด้วย

และหรือ แม้การบำบัดทุกข์ ที่ตนเองเอาตัวเองเข้าไปแสดง "อาการ" อย่างใดอย่างหนึ่งเสียเลย แล้วก็ "หลงอารมณ์" หลง "ความรับรู้" (จิต) ที่ตัวเองทุ่มตัวลงไปออกอาการนั้น "เสพย์ติด" เรื่องนั้นๆ อยู่ เช่นว่า ไปเต้นรำ ไปรำวง ไปตีกอล์ฟ ไปแทงบิลเลี่ยด ไปเล่นไพ่ เล่นดนตรี เล่นละคร ลิเก ร่ายรำ หรือถึงขั้นเต้นสิงห์โต เต้นแร้งเต้นกา หรือ เต๊ะท่าใดๆ ฯลฯ

สูงขึ้นมา หรือ ดีๆ หน่อย ก็ไปว่ายน้ำ ไปเดินเล่น ไปหาเพื่อนคุย ฯลฯ
หรือ ขั้นดีสุดอย่างโลกๆ ก็อ่านหนังสือธรรมะ นั่งหลับตาสมาธิ สุดท้ายก็ติด "อสัญญีสัตว์" โน่นเลย ! นั่นเอง ดังนี้ เป็นต้น

"วัตถุ" และ "อาการ" ที่จะให้จิตวิญญาณเข้าไปยึดไปเกาะ แล้วหลงอยู่ว่า "บันเทิง" เชื่อสนิทว่า "เป็นสุข" หรือ "เพลิดเพลิน" ใดๆ ก็ล้วนจะเป็นวัตถุ เป็นอาการที่ *"ดับโลก" ดับสัญญาของเขาได้ชั่วคราว* **เป็นการเปลี่ยน "สภาวะทุกข์" ให้แก่ตนไปชั่วระยะหนึ่งๆ** ด้วยการอาศัยปัจจัยที่เป็น "วัตถุ" กับ "อาการ" นำมาปรุงแต่งขึ้น ประกอบขึ้น ดัดแปลงไปหมุนเวียนไป แล้วก็ "ยึด" เป็น "อารมณ์ใหม่" ที่เรียกว่า สนุกสนาน–บันเทิง–เพลิดเพลิน–เอร็ดอร่อย–เป็นสุข ฯลฯ หรือคิดว่า **เป็น"สุข" เป็น"สบายใจ" ในรูปของคำเรียกต่างๆ อันมีอีกมากคำนักกว่านัก** ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็น "ความหมุนเวียน" (โลก) ที่คนแสวงหาให้ "จิตวิญญาณ" เข้าไปยึดเกาะเสพย์อิริยาบถ เสพย์อารมณ์ชั่วคราว ทั้งสิ้น **หมุนเวียนเปลี่ยนวนอยู่ไม่รู้จบอยู่อย่างนั้นเอง**

"วัตถุ" และ "อาการ" ต่างๆ เหล่านั้น จึงได้เจริญงอกงามขึ้นๆ และจะก้าวหน้า "ทับทวี" มากมายดกดื่นขึ้นมาๆ ทุกเมื่อเชื่อวันโดยแน่นอน ผู้ "ไม่รู้" (อวิชชา) ก็จะถูกมอมเมา ลุ่มหลง และ "เสพย์คุ้น" สั่งสมความเคยชิน ให้กำซับซาบอาบจิตวิญญาณให้ "ติด" ให้ "แนบแน่น" ให้ "ผนึก" เข้ากับตนไปเรื่อยๆ มันก็เป็น "สัจธรรม" เป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยจริงตามการกระทำ (กรรม) การเกี่ยวข้องคลุกคลี (สังสัคคะ หรือ คิดหลงว่า เป็นความสุข เป็นสวรรค์) ของผู้นั้นๆ ที่ไป "เสพย์คุ้น" อยู่

แต่เป็น "สัจธรรม" ที่เรียกว่า **"สมมุติสัจจะ" ไม่ใช่โลกุตตระ** แม้จะไปนั่งหลับตาทำสมาธิจนได้ขั้น "อสัญญีสัตว์" ดับดิ่งเป็นสุขยิ่งออกป่านนั้น ก็ตาม

ผู้รู้เท่าทัน ผู้เริ่มเห็นจริง เริ่มมีปัญญาเข้าใจได้ ก็จะเริ่มถอนตัวออก ละหน่าย คลาย เลิก หยุดทันที สำหรับสิ่งที่ผู้รู้นั้น "หยุด" ได้ และหรือ จะ "ผ่อนการเสพย์" นั้นๆ ออกมาๆๆ สำหรับสิ่งที่ผู้รู้นั้น ยัง "หยุด" เสียทันทีไม่ได้ ส่วนผู้ "ไม่รู้" (อวิชชา) ด้วยไม่เชื่อก็ดี ไม่มีปัญญาเข้าใจก็ดี หรือ ไม่เคยได้ยินได้ฟังคำชี้บอกให้เลิกให้ละมาก่อนเลยก็ดี ก็จะคง *"คลุกคลี–เกี่ยวข้อง–หลงว่าเป็นสวรรค์–หลงว่าคือสุข" (สังสัคคะ)* อยู่ร่ำไป **ผู้จมอยู่กับ "โลกียสุข" ทั้งหลาย พึงคิด พึงรู้ตัว ให้ได้เถิด ! !**

ยาเสพย์ติดที่แรงๆ "ดับโลก" โดยการทำปฏิกิริยากับ "รูปขันธ์" ได้รวดเร็ว คนผู้เสพย์เข้า ได้รับผลนั้นๆ ก็ชอบ ก็ติด ก็ยึด แต่ผู้เห็นโทษภัยมันมาก ก็ไม่เอา ก็หา "วัตถุ" อื่น "อาการ" อื่น เป็น "ยาบำบัดทุกข์" ไปตามภูมิ ตามปัญญาของผู้นั้นๆ

ผู้ที่ **โง่จัดๆ** จึงแสวงหาของที่จะ "ดับโลก" ได้เร็วสุด โดยตนไม่ต้องพากเพียรฝึกปรืออะไรมาก และทั้งจะนำพาเข้าสู่*ภพแห่งอัตตาธิปไตย* ทั้งโลก ทั้งความรับผิดชอบ ทั้งงานอันผูกพันอื่น ทั้งทุกข์อันเนื่องมาแต่โลก หรือ สังสารวัฏฏะ ให้ได้มากที่สุด "ลัด" ที่สุด เขาจะมองเห็นยาเสพย์ติดนั่นแหละ ง่ายสุด สบายสุด จะสร้างความเป็น "พระพรหม" ได้ดีสุด คือ *สามารถจะสร้างภพ หรือกำหนดเขตแดนให้แก่จิตของตนเข้าไปอยู่ เข้าไปสิงสู่ หรือเข้าไปเสพย์สภาวะนั้นๆ* ยาเสพย์ติด จึงเป็นที่พึ่ง *(อันเลวทรามทารุณร้าย, อันไม่เกษม)* ของคนผู้มีทุกข์ ผู้ปรารถนา "อัตตาธิปไตย" ผู้ต้องการทิ้งโลกมาเป็นตัวของตัว ผู้ประสงค์จะลืมความรับผิดชอบอันมากมาย และจำกัดให้มันลงมาเหลือน้อยๆ เข้าแค่ที่ตนกำลังต้องการจะทำ จึงต้องใช้ "วัตถุ" ประกอบ ช่วยตน ตามที่ตนยึดยาเสพย์ติด ตั้งแต่ชนิดร้ายแรง มาจนกระทั่ง เป็นเหล้า เป็นบุหรี่ เป็นยาระงับประสาทแบบต่างๆ ยานอนหลับ จนถึงยาอม ยาดม ยาอบ ยาแปะอะไร ก็ตาม ฯลฯ กระทั่งถึง หนัง ละคร เพลง ดนตรี น้ำหอม อาหารรสต่างๆ จนถึง ฟูกหมอน เก้าอี้นวม อบ นวด เครื่องทำความเย็น เครื่องทำความร้อน ที่เรียกว่า "ติดแอร์" หรือ "ติดฮีทเตอร์" ฯลฯ ไปจนตลอด

"อาการ" ต่างๆ ที่ตนต้อง*เอาตนเองเข้าไปเกาะไปยึด ไป "แสดงเอง" อยู่กับอาการนั้นๆ เอง* ล้วนแล้วเรียกว่า **ดิ้นหาภพ หรือ สรรสร้างวิมานให้แก่ตนเอง**ทั้งสิ้น หรือ ทำร้ายยิ่งกว่า เป็นเหยื่อของ**คนผู้หลง** (คือ "โง่" ทั้งๆ ที่ตนก็ไม่จำเป็น ไม่มีทุกข์ จนจะต้องหาสิ่ง หาเครื่องนั้นๆ มาช่วยบำบัดหรอก !) แต่ก็ไป**หลง**จริงๆ *หลงว่า เป็น "สุข"* เข้าเสียอีก นี่แหละคือ "ความหลอก" คือ "ความไม่จริง" คือ "ความตลบตะแลง" แท้ๆ อันเรียกว่า **"อลิกะ"** ที่แสนจะรู้เท่ารู้ทัน และ "รู้แท้" ได้ยากกันเหลือเกิน "สุขขัลลิกะ" จึงคือ **ผีหลอก** ตัวร้ายที่สุด

ที่ใหญ่ เห็นชัดเจน รู้ได้ง่ายโต้งๆ เป็นวัตถุ เป็นกายหยาบออกมาส่วนนอก ก็เรียกว่า **"กามภพ"** เมื่อมีใจไปเกี่ยวข้องก็เรียกว่า "โอพาริกอัตตา" ถ้าเป็น "วิมาน" เป็นเรื่องละเอียด ไม่ต้องอาศัยวัตถุ ก็ได้ รู้ได้ด้วยใจเป็นเรื่องภายใน ก็เป็น "อัตตา" ขั้น "มโนมยอัตตา" และ "อรูปมยอัตตา" เรียกว่า **"ภวภพ"** หรือ **"รูปภพ-อรูปภพ"** เป็นเรื่องของ *"ใจ" (มาน) ที่ละเอียดยากแก่การรู้ได้ถ่องแท้ (วิ) สำหรับปุถุชน* ซึ่งเรียกในภาษาบาลีว่า **"วิมาน"** คือ **จิต**อันสลับซับซ้อนยิ่ง หรือ**ใจ**อันคนธรรมดาๆ รู้ได้ยาก หรือ **วิญญาณ** อันไปปรุงไปก่อเป็นรูปบ้างอรูปบ้าง (วิ แปลว่า ยิ่ง, พิเศษ, ไม่ **มาน**=ใจ) หรือ **จิตวิญญาณที่ไม่ใช่ "ธาตุรู้" หรือ "ธาตุฉลาด"** เสียแล้ว คือ กลายไปเป็น "ธาตุโง่" หรือ "ธาตุหลง" ไม่ใช่ "นาม" ที่บริสุทธิ์ แต่ได้กลายเป็น "รูป" ไปเสียนั่นเอง (เรียกว่า "รูปจิต และ อรูปจิต") จึงเข้าใจ "วิมาน" หรือ "ภพแห่งตัวตนที่อยู่ในใจ" หรือ "ภพที่ตนเสพย์อยู่ในจิตวิญญาณ" หรือ "ภพที่ตนปรารถนา" หรือคือ "ภพที่ตนเสพย์ติดอยู่ ให้ใจยึดเอาไว้อยู่" ให้ดีๆ **มันทั้งหมดนั้น คือ "ภวตัณหา" ที่ผู้ยังไม่รู้ (อวิชชา) ยังมี ยังเป็น ยังยึด ยังเสพย์อยู่ทั้งสิ้น**

ดังนั้น "วัตถุ" ต่างๆ จนกระทั่ง การละเล่น เกมส์ต่างๆ หรือ แม้กีฬานานาชนิด ที่เราจะ เอาหู เอาตา เอาจมูก เอาลิ้น และสุดท้าย เอาตัวทั้งตัว เข้าไปฟัง ไปดู ไปสูดดม ไปลิ้มไปเลีย ไปแนบสัมผัสบ้าง เสียดสีบ้าง หรือ ผสมโรงร่วมอาการคลุกคลีกระทำกันนั้นๆ จึงจะต้องเกิด ต้องมีขึ้น และจะถูกพัฒนา จะถูกสร้างขึ้นมามากขึ้นๆ **เพราะมันเป็น "ความต้องการ" ที่คนได้หลงกันจนสนิทจริงๆ**

ว่า มันเป็น "ที่พึ่งอันเกษม" เป็นเครื่อง "ดับ" ทุกข์ (ที่จริงมันไม่ใช่เลย ดั่งได้อธิบายมาแล้ว) อันนับวันจะทันท่วงที ทันสมัย ทันกาละ แปลกใหม่ ยั่วยวน *พร้อมที่จะ "หลอก" คนให้นิยม ให้หลงติดมัวเมายิ่งๆ ขึ้น* **กลียุคก็ใกล้เข้ามาๆ ยิ่งๆ ขึ้นด้วย**

เพราะยิ่งมีผู้ใช้ยาเสพย์ติดที่ร้ายแรงกล้าแข็ง (สุราเมรย) เข้าไปมากเท่าใด ก็คือ ยิ่งมี "สัตว์โลก" ชนิดหนึ่งเกิดขึ้นมาจุ้นจ้านรังควานโลกมากขึ้นเท่านั้นๆ **และความชินชาของโลกก็จะเริ่มยอมรับสภาพของคนติดยาเสพย์ติดมากขึ้นเรื่อยๆ** เช่นเดียวกันกับ โลกได้ยอมรับสภาพคนติดบุหรี่ ติดเหล้า จนดูเป็นของธรรมดาๆ แล้ว นั่นเอง และยิ่งเห็นเป็นธรรมดายิ่งขึ้น เมื่อคนยอมรับมันมากขึ้นๆ สนิทแนบเนียนกับชีวิตยิ่งๆ ขึ้น ก็จะเหมือนๆ กับมันเป็นเพียงเกมส์ต่างๆ เป็นการละเล่นต่างๆ **ที่จะขัดจังหวะชีวิตไว้** หรือ **เป็นสิ่งที่เขาฉือกันว่า คือ "ยาบำบัดทุกข์" ขนานต่างๆ** ที่คนจะยินดีปรีดากับมัน แม้ทุกวันนี้ และยิ่งจะหลงหนักในโอกาสอันยาวไกลข้างหน้า คนไม่รังเกียจ "เกมส์" ที่ *สมมุติกันขึ้นมา* **ยั่วหลอกอารมณ์** *ให้ "หลงไปชั่วคราว" เพียงเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ "บำบัดความหลงว่า มันแก้ทุกข์ หรือมันให้สุข"* คนไม่รังเกียจการละเล่นมหรสพต่างๆ เพราะได้หลง(โมหะ)เสียสนิทแล้วว่า นั่นเป็นของที่น่ายินดีปรีดา เป็นของ "บำบัดทุกข์" เป็น "คุณสมบัติ" (สิ่งที่มีคุณ, สิ่งที่เกิดขึ้นมาจนยอมรับว่าดี) ที่จะต้องใฝ่หา จะต้องสั่งสม ต้องมีต้องยึดไว้ **ด้วย "หลงสนิท" ว่า เป็นที่พึ่งอันเกษมแท้ เป็นที่พึ่งอันสูงแล้ว โดยอ่าน "ผลร้าย" ไม่ออก** กล่าวคือ มันย้อมกามารมณ์ ย้อมใจให้อำมหิต มีแต่ความหลงยึดเอาชนะคะคาน เต็มไปด้วยความโลภที่เร่งเร้าและเอาเปรียบ *นี่คือ* **ผลร้าย**

*คนปุถุชน*จึงจะ**เห็น** หรือ **เข้าใจ**ได้ว่า "การละเล่น" และ "เกมส์ต่างๆ" ตลอดแม้ "เครื่องเสพย์ติดต่างๆ" นั้น ล้วนเป็นอุปกรณ์ที่จูงคนไปสู่ "อบาย" คือ ความไม่เจริญ ("อ" แปลว่า ไม่ "ปาย" แปลว่า ความเจริญ) หรือ เป็น "อบายมุข" เป็นเรื่องของความฉิบหาย เป็นของชั่ว เป็นเรื่องนรกแท้ๆ ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้นั้น **ไม่ได้เลย** จริงๆ **ฉันใด** ในโอกาสข้างหน้า คนก็จะ**เห็น**ว่า การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน หรือ อบายมุข "ร้ายแรง" *(ซึ่งภาษาบาลีใช้คำว่า "สุรา" อันแปลว่า สิ่ง หรือ เรื่องที่ทำให้ติดยึดมัวเมาร้ายแรง)* ทั้งหลาย ฯลฯ

เป็น "เกมส์" เป็น "สิ่งจำเป็น" ที่คนจะต้องเสพย์ต้องมีต้องเป็น และสุดท้ายร้ายกาจ "การเสพย์ยาเสพย์ติดที่ร้ายแรงยิ่ง ๆ ขึ้น" ก็จะชินชายอมรับให้เป็นของธรรมดาๆ **ใครใคร่สูบ–สูบๆ ใครใคร่เสพย์–เสพย์ๆๆ** เช่น ที่เขาเห็นการสูบบุหรี่เป็นธรรมดา และ**เห็น**การเสพย์เหล้า เสพย์หนัง เสพย์ละคร เสพย์การชกต่อยตีกันจนหน้าแตกตาแตกล้มคว่ำต่อหน้าตายต่อตา **เป็นของไม่ร้ายกาจอะไรฉันนั้น** เหมือนกัน *น่ากลัวกันบ้างไหม ?*

และเรื่อง **มหรสพ** (ซึ่งแปลว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งหลายทั้งปวงอันมากมาย ซึ่งเป็นของ "หลอกล่อมอมเมา" จริง ๆ) **การละเล่น**ต่าง ๆ (ซึ่งแม้ชื่อไทย ๆ ออกปานนี้ก็ยังหมายความว่า เรื่องเล่น ๆ เรื่องหลอก ๆ ทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องจริง เรื่องสาระอะไร) **เกมส์** นานาชนิด (เกมส์ ก็แปลเหมือนกันกับ การละเล่น เรื่องเล่นทั้งหลาย เรื่องแข่งขัน เรื่องหลอกว่าชวนสนุกชวนร่าเริง) ก็จะทวีมากแบบ พิลึกกึกก้อง*เหลี่ยมคูที่จะผูกดึงอารมณ์–กระตุ้นเร่งอารมณ์* (ก่อ "ภพ" ขึ้น ซึ่งจะเป็น "ภวตัณหา" นั่นเอง) ให้จมติดมันหนักขึ้น ๆ มอมเมามากขึ้น ๆ แม้ "อาการ" ต่างๆ ที่เสแสร้งประดิษฐ์สร้างกันขึ้นมา ดึงอิริยาบถออกไปเกาะไปยึด (อุปาทาน) อย่างเช่น เต้นรำ ตีกอล์ฟ เล่นไพ่ โยนโบว์ลิ่ง เล่นดนตรี ร่ายรำ เต๊ะท่า เต้นแร้ง เต้นกาใดๆ ฯลฯ อะไรต่าง ๆ ก็จะทวีมากอย่าง เพิ่มเหลี่ยมมุม มอมเมาดึงดูดมากขึ้น ๆ นับวันนับปีนานไปก็ยิ่งจะ มากเกมส์ มากการละเล่น มากกีฬา มากวัตถุปกรณ์ มากอากาปกรณ์ **เพราะคนไม่เข้าใจคำว่า พัก, หยุด, สงบ** ซึ่งหมายใจ**จะ "คลายเหนื่อย" แท้ ๆ** อันคือ ก็จงหยุดทำ หยุดพูด หยุดคิดเสีย อยู่เฉย ๆ ปล่อยใจให้ว่าง ๆ วางกายวางใจให้หยุดจริง ๆ **ก็จะพักอย่างถูกตรง ทั้งได้ปริมาณการพักมากที่สุด ดีที่สุด ไม่เปลืองที่สุด ง่ายที่สุด** ที่ภาษาฝรั่งก็ใช้คำว่า "rest" แต่คนที่ไม่รู้ก็ไปหมายเอา การ *เปลี่ยนอิริยาบถ* ไปสู่ **การเหนื่อย** หรือ **การทำงาน**อีกในแบบอื่น เช่น นั่งทำงานขีด ๆ เขียน ๆ อยู่บนโต๊ะเบา ๆ ด้วยซ้ำพอบอกว่า **พัก** หรือ **ทำการคลายหายเหนื่อยลง** ก็กลับไปเต้นรำ เต้นแร้ง เตะบอลล์ ตีกอล์ฟ อะไรขึ้นไป ให้เหนื่อยยิ่ง หนักกว่างานที่ทำอยู่ก่อนด้วย อันยังมีอิริยาบถ การทำ การพูด การคิดอยู่ บางทีแรงกว่าเดิมเอาด้วย

มันก็ไม่ได้พัก ไม่ได้หยุด ไม่ได้สงบจริงๆ เขาก็จึง**ยังเหนื่อยอยู่** หรือ **เหนื่อยยิ่งขึ้น** ยังไม่ได้**พัก**จริงเลย **เนื่องจากไม่เข้าใจ** *แต่ไปถูกคนโลกย์ๆ หลอกว่า ทำอย่างนั้น คือ การพัก การผ่อนพลังงานในตนลง การหยุด การสงบ*

ก็พักจริง หยุดจริงเหมือนกัน เป็นการพักการหยุดจากอิริยาบถ หรือ เรื่องอย่างหนึ่ง ทว่าไปปรุงแต่งทำงานอยู่กับเรื่องอีกอย่างหนึ่งใหม่ ซึ่งอาจเหนื่อยยิ่งกว่า ใช้"พลังงาน"ยิ่งกว่าเก่าก็ได้ มันหยุดถูก พักแท้ นิ่งอยู่ให้หมดเหนื่อย ให้หายลำบากกันที่ไหน ? การหยุดการพักแบบนั้น ภาษาฝรั่งเขาใช้คำว่า "**relax**" ซึ่ง**มันยังคือ "การหาเรื่อง" อยู่ทั้งนั้น** อธิบายเชิง"ธรรมในธรรม"ก็คือ ทั้งทางกาย – ทางวจี – ทางใจ มันกลับเป็นเรื่อง**ดูเหมือนได้"ทำ"ดีขึ้น – ถูกขึ้นแล้ว** แต่เป็น"โมหะคต" แท้จริง มันกลับไม่ได้"ทำ"ดีขึ้น ทว่ากลับเลวยิ่งขึ้นต่างหาก ความหมายที่ดูเหมือนดี"ยิ่ง"(วิ) แต่ที่จริง"ไม่"(วิ) คือ กลับเป็นเลว"ยิ่ง"(วิ)ต่างหาก นั้น ในภาษาบาลีก็ว่า **ทางกาย ก็ยังมี"วิรูปกิ์"** (**วิรูป, วิการ**) คือ ทำกายให้มันพิกลพิการไปเสียนี่ ! ปรุงกายให้มันเกินพอดีแห่งความพอดีที่แท้จริงไป เช่น กินให้มาก แต่งให้มาก ดื้นให้มาก นอนให้มาก กายมันก็จะพิกลออกมา อาการมันก็จะน่าเกลียดออกมาจนได้จริงๆ นี่แหละเรียกว่า"วิรูป" หรือ"วิกล – วิการ" **ทางวจี ก็ยังมี"วิวาทะ"(วิวาท)** คือ ทำวจีให้มันเกินกว่าความพอดีไปเสียอีก ปรุงเสียจนเป็นส่วนเกิน ถึงขั้นทะเลาะทุ่มเถียง หรือ ไม่ก็ปรุงเป็นคิต – วาทิตะ เป็นกลอน เป็นเพลง ซึ่งเป็น"กามคุณ"ไปเลย มันก็ยังไม่ดีอยู่นี่แหละเรียกว่า"วิวาท" แม้ที่สุด **ทางใจก็ยังมี"วิมานะ"(วิมาน)** คือ ทำใจให้มันยึดนั่น ยึดนี่ อย่างหลงๆ อย่างผิดๆ ยึดหวังภพหวังชาติอยู่ มันก็เป็น"ภวคุณ"อยู่นั่นเอง คือ ยังเสพย์รูปภพ–อรูปภพ นี่แหละเรียกว่า"วิมาน" ความละเอียดลึกซึ้ง มันมิได้ถึงอย่างนี้ทีเดียว **อย่าหลงมันเลย ต้องทำปัญญาให้แจ้งให้ได้เฉิด**

แต่อะไรก็ยังไม่หนักร้ายเท่าเรื่อง"ยาเสพย์ติด" อันเป็น"วัตถุเคมี"ที่จะ

ถูกสร้าง ถูกปรุงขึ้นมามอมเมา ให้คนติดคนเสพย์หนักยิ่งขึ้น นี่เป็นเรื่องสำคัญสุด **ที่จะทำให้สังคมรวดร้าว ทุกข์ร้ายยิ่งขึ้น** ซึ่งก็ได้มีแล้วในปัจจุบันนี้ และจะมีแรงๆ ร้ายๆ ยิ่งขึ้นกว่านี้ขึ้นไปอีก **ถ้าไม่ช่วยกันศึกษาสัจธรรม แล้วช่วยเหลือมนุษย์กันอย่างถูกจุด ถูกต้นเหตุ** เพราะยิ่งมีผู้ใช้ยาเสพย์ติดที่ร้ายแรงเข้าไปมากเท่าใด ก็คือ ยิ่งมี "สัตว์โลก" อีกชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นมาจ้องจ้านรังควาน โลกมากขึ้นเท่านั้น ๆ นั่นคือ "ตัวกิเลส–ตัณหา" แท้ ๆ ที่ไม่มี **เยื่อใยวิญญาณแห่งความดี** เหลือรั้งไว้เลย นั่นเอง ที่จะช่วยทำให้โลกฉิบหายเร็วยิ่งขึ้น

นี่คือ **"โมหคต" ที่ทันสมัยที่สุด** หรือคือ **ความหลงผิดในจิตวิญญาณยึดอารมณ์เลวร้ายเสียหาย ที่กำลังระบาด และเป็นปัญหายุ่งยากในขณะนี้ และจะต่อไปในอนาคตด้วย เพราะรสชาติของ"รูปภพ–อรูปภพ" ที่เป็น"ธรรมารมณ์" นั้น มันอร่อย ละเอียดสูงเนียนกว่า"กามภพ"**

ธรรมะชนิดที่จะต้องเรียนรู้ อารมณ์ "พระพรหม" ตามหลักสัจจธรรมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงยิ่งจำเป็นมากขึ้น ๆ ในโลกปัจจุบัน และในอนาคต ถ้าเข้าใจ "จิตวิญญาณ" ของตน ที่มันยึดผิด ๆ ยึดโลกียะที่เจริญด้วย รูปวัตถุ หรือ อรูปหลงไปกับโลก จนเข้าใจชีวิต–เข้าใจทางหนีที่ไล่ของชีวิตไม่ได้ โลกก็เลวลง ๆ ไปตามปริมาณแห่งผู้ไม่เข้าใจ ผู้มี "อวิชชา" นั้น ๆ อย่างไม่มีปัญหาเลย

"อสัญญีพรหม" ชนิด **ดับโลก** *แต่ติด* **รูป** *ติด* **อรูป** *ดั่งที่ได้พูดมานี้จึงเป็นเรื่องที่น่าจะได้พูดกันอีกมาก ในโอกาสอันจะมีต่อไปข้างหน้า*

พรหมชนิดหยาบ ๆ ก็หมดลงเพียง ๑๑ ลำดับ ต่อจากนี้ไป ก็เป็นพรหมชนิดละเอียด เรียกว่า **"พรหมสุทธาวาส"** อีก ๕ ชั้น คือ ลำดับที่ ๑๒ ถึง ๑๖ อันมี **อวิหา–อตัปปา–สุทัสสา–สุทัสสี–อกนิฏฐา** ซึ่งเป็นผู้มี "อัปปมัญญา"

มีคุณงามความดี เป็น *เมตตา – กรุณา – มุทิตา – อุเบกขา* ไปจนกระทั่งมี *นิโรธ – นิพพาน* นั้น ก็ได้อธิบายมาอย่างละเอียดแล้วทุกลักษณะ ก็ยังล้วนเป็นการหลงยึดใน "คุณงามความดี" ชั้นสูงสุดแห่งวิชาพุทธ หรือ วิชาจิตศาสตร์ขั้นโลกุตตรบั้นปลายดังกล่าวผ่านมาแล้วนั้นๆ อยู่นั่นเอง

ก็ยังเหลือ **"อรูปพรหม"** อีก ๔ ระดับ ซึ่งเป็น**พรหม** หรือ เป็น**จิตวิญญาณ**ที่หลงยึด **เสพย์ความไม่มีโลก** หรือ **อยู่ในสภาพ "ดับโลก"** เหมือนกัน แต่เขาก็ยังมี "โลก" อย่างที่มนุษย์ธรรมดาๆ จะพึงรู้สึกด้วยได้ยากมาก อยู่นั่นเอง และละเอียดกว่า "อสัญญีพรหม" เข้าไปอีก เพราะนั่นยังเป็นเพียง "รูปพรหม" ยังยึด "รูปธรรม" ยังยุ่งอยู่กับรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส ที่ยังไม่สุขุมเท่าพรหม**ขั้น "อรูปพรหม"**

–บทที่ ๑๙–

ขั้น **"อรูปพรหม"** *นี้ ตัด "กามภพ" เด็ดขาด* เป็นขั้นที่เรียกว่า **นับเอา "อากาศธาตุ" เป็น "โลก" ขั้นหยาบสุดกันทีเดียว** คือ กำหนดเอาธาตุที่ใหญ่ที่หยาบที่สุดของ "โลก" นี้ ก็นับเอา **"อากาศ" นั่นแหละเป็นสภาพใหญ่สภาพหยาบที่สุด** จากนั้น ก็มีธาตุที่ละเอียดสุขุมซ่อนซ้อนแฝงอยู่ในนั้น เป็นชั้นเป็นระดับอีกต่อไป มันจึงเป็น "โลก" อีกโลกหนึ่ง ที่เบา–ว่าง–โปร่ง ไร้วัตถุไร้น้ำหนัก เป็นโลกที่คนธรรมดาจะยอมรับรู้สึกว่า คือ "โลก" ด้วยยากมาก เพราะมันไม่เหมือนโลกธรรมดา ๆ ที่มีวัตถุหยาบ มีชีวิตละเอียดซ้อนแฝงอยู่เลย แม้จะเรียกว่า วัตถุหยาบอย่าง "ในโลก" ใหม่นี้ มันก็แค่ "อากาศ" นั่นแหละ นับเป็นใหญ่สุด หยาบสุด มีอย่างกว้างใหญ่ไพศาลหาขอบหาเขตมิได้เสียด้วย แล้วก็มี "ชีวิต" หรือ มี "วิญญาณ" ซ่อนซ้อนแฝงอยู่ในโลกนั้น เป็นระดับ ละเอียดต่อๆ ไป *แต่ก็ยังเป็น "ความวน" หรือ "โลก" อยู่* จึงขนานนามว่า **"อาโลก"**

ลักษณะที่รู้ ที่เห็นได้ว่า เป็นอย่างนี้ๆ รับรู้ได้สัมผัสออกว่า เป็นอย่างนี้ๆ นี่แหละ ในภาษาบาลีก็เรียกว่า **"อาโลกสัญญา"** คือ พวกทั้ง "วัตถุปกรณ์" เด็ดขาด ไม่มี รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสกาย จริงๆ เป็นพวกทำความรู้สึกอยู่กับความไม่มี "กามโลก" ใดๆ เลย ไม่มีบทบาทอะไรเลย "อาการ" ใดๆ ก็ไม่มีจริงๆ นอกจาก **ความว่างๆ เปล่าๆ หรือ ความดับสนิทจากผู้อื่นวัตถุอื่นอาการอื่นอันพ้นหมด ดินธาตุ–น้ำธาตุ–ไฟธาตุ–ลมธาตุ ทั้งปวงจริงๆ** *จะมีก็แต่ "อากาศธาตุ กับ วิญญาณธาตุ" และ "อวิชชาธาตุ กับ วิชชาธาตุ" แท้ๆเท่านั้น* จึงเรียกว่าสัตว์โลกประเภท **"อายตนะพรหม"** หรือ **พรหมที่มีแต่ "ทวารรู้"** มีแต่ "อากาศ กับ วิญญาณ" หรือไม่ก็ "ดับจิตดับวิญญาณเล่น" เหมือน "อสัญญี" ชนิด "รูปพรหม" แต่ยึดกันคนละอย่าง "อรูปพรหม" นี้ ยึด "อายตนะ" เป็นสัตว์โลก ที่ยังมีทวารรู้ ยังกำไรกว่า "อสัญญี" *เพราะ "อสัญญีพรหม" ไม่มี "รู้" จึงกลายเป็น "รูป" แท้ๆ แต่ "อรูปพรหม" แม้จะ "ดับสนิทนิดน้อยหนึ่งก็ไม่มี"*

ก็ยังมี "รู้" อยู่เป็นกำไร ยังเป็นสภาพนับเป็น "นาม" เป็นอัตตาที่ยังไม่งมงาย เท่า "อสัญญีสัตว์" เพราะยังมี "อายตนะ" ดังกล่าวแล้ว **และฉลาดยิ่งได้ด้วย**

"อายตนะสัตว์" หรือ **"อายตนะพรหม"** นี้ แม้จะดับสนิทจนนิดน้อยหนึ่งก็ไม่มี (อากิญจัญญายตนะพรหม) แต่ยังเหลือเชื้อตัวตนที่เรียกว่า **"อายตนะ"** อยู่ เป็นกำไรอยู่นิดหนึ่งในความเป็นสัตว์โลกจริง ๆ "อายตนะ" นั้น แปลว่า ยังกำไรอยู่นิดหนึ่ง, ยังเหลือเชื้อตัวตนอยู่บ้าง, เริ่มเกิดเป็นตัวตน หรือเริ่มมีทวารรู้กันแล้ว "อาย" แปลว่า กำไร, ผลประโยชน์, ส่วนได้ "ตน" นั้น แปลว่า นิดหนึ่ง, บาง, น้อย, เริ่มผลิ, ยังมีส่วนที่เรียกว่าเกิด (ลูก) หรือ เริ่มเป็นตน, *เริ่มเรียกว่า "ตัวตน" ขึ้นในโลก*

"ตัวตน" ที่ไม่รู้กันเลย เช่น "ดับจิตเล่นๆ" กันเป็นที่สุด จนไม่ให้รู้อะไรเลย นิดน้อยหนึ่งก็ไม่มี ก็เรียกว่า **"อากิญจัญญายตนะพรหม"** เป็นจิตวิญญาณของผู้ที่อยู่ใน "ภวังค์" ละเอียด บางทีนิ่งแข็งลืมตาโพลงๆอยู่ ก็ได้ สำหรับผู้เคยฝึกจิตสู่สภาพนี้มาแล้วอย่างชำนิชำนาญ มันเป็นสภาพ "พัก" เป็นสภาพ "หยุด" เป็นสภาวะของ "ความสงบ" ขั้นสูง ถ้าจะผ่านเข้าไปสู่สภาพ "อสัญญีสัตว์" หรือ **เป็น "นิโรธ" ดับ**เลย ก็ "ดับ" เศษเสี้ยวอะไรที่เหลืออยู่ให้หมดสิ้น ต่อจาก "อากิญจัญญายตนะ" ก็**เป็น "อภิสัญญานิโรธ"** (ตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน "โปฏฐปาทสูตร ที.ม. สีลขันธ.") คือ ดับวิญญาณ ดับสัญญา เสีย โดยที่ตนเองยังมี "ความรับ" (รู้)แค่ "เวทนา" เท่านั้นเอง และมีความจริงเป็น สุขเวทนา หรือ โสมนัสเวทนา แท้ กล่าวคือ เป็นความสมใจ เป็นความพอใจ **เป็นสภาพ "เสพย์สม"** อันเสพย์ด้วย*รสอุเบกขาชนิดบางเบาที่สุด* จำอะไรก็ไม่ได้ กำหนดหมายอะไรก็ไม่ออก เพราะมันไม่มีอะไรเลยที่ตน "รู้สึก" แต่เจ้าตัวก็ "รู้แสนรู้" และรู้อยู่ในใจลึกๆด้วยว่า ตนยังรักที่จะได้ จะเอาสภาพนี้ ยังหลงนับเอาว่า สภาพนี้ของตนเป็น "ของเลิศ" อันสำคัญของตนอยู่ที่เดียวจึงได้จงใจ "ทำ" สภาพนี้ให้แก่ตนอยู่ จะนับเอาสภาพนี้ เป็นอันเดียวกันกับ "อสัญญีพรหม" เลย ก็ไม่แปลกอะไร *เพราะบัญญัติคนละบัญญัติ แต่ "สัญญา" นั้น เป็นสภาวะเดียวกัน* **นี้เป็น "อากิญจัญญายตนะพรหม" แบบหลับตา ของฤาษี กำหนดหมาย**

แต่นั่นแหละ มันก็ยังมี *"อายตนะ"* เป็น *"นามายตนะ"* *(ไม่มี "รูปายตนะ" มีแต่ "อรูปายตนะ")* ขั้น *"อากิญจัญญายตนะ"* ที่เดียว คือ นามขันธ์ ๔ นั้น เหลือเพียง "เวทนาขันธ์" แต่เพียงขันธ์เดียว ส่วนเดียว และ เป็น "เวทนาขันธ์" ที่หมายว่า ไม่มี "สัญญาขันธ์" ทว่ามันก็บอกตนเองได้อยู่ว่า "ไม่มีอะไร" นั่นแหละ เป็นทั้งบัญญัติ และ เป็นทั้ง ปรมัตถ์ และ เป็น**การกำหนดหมายที่สมกำหนดหมาย**เอาด้วย สำหรับผู้ทำได้ ทำถึง มิใช่**ไม่รู้** สภาพแห่ง "ความได้" นั้นๆ

แม้คนเราจะพยายาม "ดับจิตเล่น" ไปได้ไกลถึงขนาดเช่นนี้ มันจะได้รับก็เพียง**"สุข" ส่วนเกิน** คือ จิต (นามขันธ์) ยิ่งเหลือน้อย ยิ่งดับสูญลงเป็นนิ่งๆ ไม่รู้อะไรเลย เป็น "อสัญญีสัตว์" กลายเป็นรูปไปเสียหมด จำไม่ได้ แต่ก็กำหนดหมายอยู่ และ รู้สภาพที่ "ไม่รู้" อยู่เอาด้วย มันก็ดี มันก็หมดสภาพทุกข์ หมดสภาวะ "โลก" ในขณะนั้นๆ ได้มากที่สุด เราก็เหมือนก้อนหินก้อนดิน เหมือนลูกฟักลูกแฟง ถ้าตายลงเสีย ณ บัดนั้น เราก็เหมือนดินเหมือนหินทั้งกายทั้ง "จิต"

ถ้าใน "จิต" ของเรา ได้ดับสูญ "สักกายะ" มาแล้วจนสนิท ดับ "กามราคะ" มาแล้วจนสิ้นเกลี้ยง ไม่มีแม้แต่ใน "อนุสัย" ของกาม ไม่มีซาก "กามาสวะ" ในก้นบึ้งของจิตเราแล้ว (แม้จะเหลือ "ภวาสวะ" อันเป็น อุทธัมภาคิยสังโยชน์ ก็ตาม) เราก็เป็นอัน *เสพย์ "อสัญญีพรหม" ไปเป็นนิรันดร์* อันจะบอกความสิ้นสุดกันไม่ได้ จนพระพุทธองค์ต้องทรงอุทาน เมื่อทรงทราบว่า อาฬารดาบส กับ อุทกดาบส ตายลงในภพในภูมิอย่างนี้ๆ ว่า "ฉิบหายเสียแล้วหนอ !" นั่นเอง

แต่ถ้าเรายังมี "อนุสัย" "กามาสวะ" ยังไม่สิ้นซาก เราก็จะต้อง**พลิกฟื้น คืนสู่ "กามภพ" อีก เมื่อสิ้นแรงข่ม แรงดึงไว้นั้นๆ** เหมือนคนหัดอดอาหาร ก็จะอดได้เท่าที่เรามีแรงฝืน แรงข่ม เมื่อยังห่วงขันธ์ ยังอาวรณ์ขันธ์ ๕ ใน "กามภพ" อยู่ ก็จะต้องกลับมากินอาหาร ถ้าคนผู้นั้นห่วงนามขันธ์ที่ยังมีอารมณ์กาม เพราะติดรูป ติดรส ติดกลิ่น ติดสัมผัสในอาหาร คนนั้นก็แย่หนักหน่อย แต่ถ้าคนผู้นี้เพียงห่วงรูปขันธ์ ส่วนนามขันธ์นั้น ตัดกามคุณ ๕ อันเกิดจากอาหารได้แล้ว คนผู้นี้ก็นับว่า เป็นคนสูงกว่าผู้ยังห่วงนามขันธ์ดังกล่าวแล้ว หรือ เหมือนคนหัดอดบุหรี่ ในขณะหัดข่ม หัดอด หัดห่างพรากบุหรี่มาได้ ทำความ "เสพย์คุ้น"

ในการละจาก การไม่คลุกคลีไป เป็นเวลานานๆ ก็จะมีเรี่ยวแรงทนอดได้ เท่าที่ยังมี "ศรัทธา" และ "วิริยะ" ในตน แต่พอความเพียรหมด ศรัทธินทรีย์เสื่อมถอย ก็หันมาสู่บบุหรี่อีก

เพราะ **"อนุสัย" ต้องดับด้วย "ปัญญินทรีย์"** *หรือ ต้องใช้ปัญญาทำความปล่อย ทำความเข้าใจแจ้งให้ได้* ว่า ใจเราเอง "หลง" มัน ใจเราเองยัง "เป็นทาส" รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส ในมัน ถ้าเห็นไม่ได้ เข้าใจได้ไม่จริงแท้ ว่า มันไม่เก่งกว่าจิตเราเลย มันไม่จำเป็นกับชีวิตเราจริงๆ มันไม่ใช่ของดีบของดีอะไร ที่เราจะต้องไปเสียเวลาเกี่ยวข้องกับมัน เมื่อมันไม่มีประโยชน์อะไรกับรูปขันธ์แล้ว นามขันธ์ ก็จะเห็นแจ้งอย่างชัดเจนสนิทใจ ว่า **เราหลงมัน เราเองแท้ๆ เป็นทาสวัตถุ เป็นทาสอารมณ์นั้นๆ** เพราะติดรูป ติดรส ติดกลิ่น ติดสัมผัสมันนั่นเอง ไม่มีอื่น แล้วเราก็จะไม่ต้องแตะต้องบุหรี่อีก เนื่องจาก**รู้แจ้งชัดจริงยิ่งปัญญาแน่แท้ว่า มันไม่จำเป็นกับตัวตนเราจริงๆ และ "อนุสัย" ของเราก็ขาดสิ้นแล้วจริงๆ** เพราะ "ปัญญินทรีย์" ต้องมีจริงถึงจริงๆ อย่างนี้ทั้งเราจะ**เห็นโทส** ในมัน เมื่อเรายังไปเกี่ยวข้องกับมันอยู่อย่างมากพอ และจะต้อง**เห็นคุณ** ในเมื่อไม่ต้องไปตกเป็นทาสมันได้ชัดๆ ว่า เราเบา เราง่าย เราสบาย เราว่าง เราเฉยเย็น สิ้นภาระแสนเกษมออกปานไหน ? **ถ้าปัญญา หรือ "ปัญญินทรีย์" ผู้ใดไม่เห็นแจ้งชัดจริงถึงอย่างนี้แล้ว ก็จะต้องเวียนกลับไปเสพย์แล้วก็จะติดมันอีกได้อยู่**

ด้วยเหตุว่า การ "วางจิต" นั้น แม้แต่ "ของดี" หรือ "กุศลาธัมมา" ทั้งหลาย ที่เราจะปรุงเป็น "ปุญญาภิสังขาร" อยู่ เพื่อตน เพื่อโลก เพื่อผู้อื่น เราก็ยังจะไม่ "หลง" ไม่ยึด ไม่ติด ไม่รับ ไม่ชอบ ให้จงได้ แต่เราก็จะต้อง "ทำ" เพื่ออนุเคราะห์ผู้อื่น เพื่อยังโลกไว้ให้ดีงาม ต้องเห็นแจ้งใน "ปัญญา" ให้ชัดแท้ว่า อะไรๆ ก็ยึดมั่นหลงติดไม่ได้ **หลงเสพย์ หลงเป็น "ทาส" มัน เพียงเผลอว่า "สุข" เราก็จะ "เสพย์คุ้น" เอาโลกียารมณ์ใส่จิตตนเข้าไป**

ที่เดียว เราก็จะได้เพียง "สุข" ถ้าหลงมัน ติดมันมาก ๆ เราก็จะสะสมใส่ตนมาก ๆ ก็เป็นการสร้าง "ภพแห่งความสุข" อันเป็นโลกียธรรม (โลกธรรม ๘ หรือ การทรงไว้ซึ่ง *ความเป็นโลก* ทางจิตขั้นสุขุมลึกสุด) ให้แก่ตนถมเข้าไปอีกมากขึ้น ๆ **วนแล้ววนเล่า** ว่า จะหนีออกจาก "โลกธรรม" ไปสู่ "โลกุตตรธรรม" แต่ก็ไม่พ้นหัวพ้นหาง "โลกธรรม" ไปได้ เพราะตนก็จะไปมี **"แดนเกิด" ส่วนเกินนี้** เป็น "โลกธรรม" **ด้านปลายโต่ง** อยู่นั่นเอง เป็นส่วนสุดอีกฝั่งหนึ่ง ที่**ตรงกันข้าม**กับ "กามสุขัลลิกะ" ก็คือ "อัตตกิลมถะ" ด้วยประการดังนี้

การจะ**หมด "โลก"** หรือ จะ **"ดับโลกสนิท"** ลงตามหลักวิชชาแห่ง "พุทธ" แท้ ๆ นั้นก็จะต้องด้วย **ความพอดี ๆ** (มัชฌิมา) ไม่เอียงซ้ายเอียงขวา ไม่โต่งไปโต่งมา โดยเฉพาะจะ**พ้นคำ** *ว่า "หลงสุข"* **ไม่ติด***สุขนั้น ไม่ได้เลย* **ถ้าไม่รู้แจ้งใน "อัตตา" ละเอียดสุด ถึงขั้น "อรูป" ขั้น "อายตนะสัตว์" จริง ๆ**

ดังนั้น ก็จะขออธิบายแทรกเรื่อง "การหลง" (โมหะ) สร้างก่อ เพิ่มพอก "ส่วนเกิน" ตั้งแต่หยาบ ๆ ไปเสียด้วยเลย แล้วเราจะเข้าใจคำว่า **"สุข" ส่วนเกิน** ได้ดีขึ้น แล้วค่อยเข้าเรื่อง "จิตพรหม" ขั้นละเอียดกันต่อ ในตอนท้าย

กล่าวคือ เราจะต้อง "รู้ความจริงแท้" ให้ได้ว่า โลกมีการ**ทำ** (กรรม) และ**พัก** (ดิฏฐะ) ให้**สมดุลย์ (มัชฌิมา)** นั่นแหละดี ซึ่งจะต้องเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับ "ความพอดี" นี้ อย่างสำคัญมาก มันไม่ใช่เอา 2 หารกันง่าย ๆ หรือ ตายตัว พาซื่อเป็น "เถนตรง"

แม้ "กายกรรม" เราก็จะไม่ทำให้เกินขอบเขตจนดูเป็น "วิรูปักข์" เช่น **การกิน** จนเห็นได้ว่า มันเกินฐานะ เกินพอดี เกินเหมาะควร สิ่งไม่ควรกินไม่ควรแตะต้องเลย เราก็ไม่แตะต้อง ไม่แสดงการกินจนใคร ๆ เห็นว่า หลงรส หลงรูป หลงกลิ่น

หลงสัมผัส **มันน่าเกลียด มันพิกล** (“วิรูป” *แปลว่า น่าเกลียด, พิกล, พิการ ผสม คำว่า* “อักข” *อันแปลว่า อินทรีย์, อวัยวะแห่งความรู้สึก เป็น* “วิรูปักข์” *แปลความได้ว่า ผู้มีความน่าเกลียดในตน, ผู้มีทั้งอาการทางกายอาการทางใจที่น่าเกลียด*) “กิน” ก็ไม่จำเป็นต้องเป็น “ทาสอบาย” เช่นว่า กินเป็นเกมส์ กินเป็นเชิงเล่น กินเพื่อพนันกัน แข่งขันเอาชนะกัน กินอวดกัน กินอร่อยยั่วกัน กินเพื่อเกียรติเพื่อยศ กินเพราะเสพย์ติด

ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ชัดว่า “ผู้หลง หรือ ผู้โง่” (โมหะบุคคล) นั้น ย่อมกินมีการประดับตกแต่ง กินเพื่อเล่น กินด้วยความมัวเมา เพราะ หลงติด และยึดถือสิ่งนั้นๆ ซึ่งล้วน*เป็น “การกิน” อย่าง “วิรูปักข์”* ทั้งนั้น ต้องใช้ “ปัญญา” ให้มากจน “รู้แจ้ง” ว่า **เป้าหมายแท้ๆ ของคำว่า “กิน” นั้น คืออะไร ?** มันก็เพียงเอา “ธาตุ” ที่จำเป็น ซึ่งจะเลี้ยง “รูปขันธ์” ไว้ได้ ใส่เข้าไปในกะเพาะเท่านั้นเอง มันไม่ต้องยุ่งยากกับ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส อะไรนักหนา และไม่ต้องชูยศ เชิดเกียรติ หลงสรรเสริญ นินทา อะไรด้วย ถ้าใครหลงมันอยู่ ก็นั่นแหละคือ “สักกายะ” กับ “กามราคะ” รวมทั้ง “รูปราคะ–อรูปราคะ–มานะ–ทิฏฐิ –พร้อมด้วย อุทธัจจะ และ อวิชชา” ครบถ้วนเลย จง “อย่าหลง” จนต้องกลายเป็น “ทาสการกิน” เพราะไปมัว “ทำ” ให้มันมากเรื่อง จนเป็น “ภาระ” อันหนักหนา เราต้องปลดภาระ วางภาระ “ทำ” ให้ง่ายเข้าหาแก่น จะได้เบา–ว่าง–สบาย

เรากิน ก็เหมือนเราเติมน้ำมันให้รถยนต์ **จงกิน ก็ “กินให้รู้”** และต้องรู้ตามความเป็นจริงอันแท้จริงด้วยว่า “กิน” คืออะไร ? ถ้าไม่รู้ความแท้จริงตามความเป็นจริง ก็**จะยัง “หลง” ว่า กินเพื่อ “ความสุข”** อยู่นั่นเอง แล้วก็ “อยาก” ให้มี รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส อย่างนั้น อย่างนี้ ตามที่**ตนยึดถือ** “อยาก” ให้โก้ ให้หรู ให้สนุก ให้พิลึก ให้ดูเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ตามที่**ตนยึดถือ** เมื่อได้ “ทำ” ให้เป็นไปตามที่**ตนยึดถือ ตนอยาก** จนบรรลุตามที่ตนหมาย ก็**เรียกขานมันว่า “สุข” ว่า “สมใจ” ก็คือ การสนอง “อารมณ์อยาก”** มันก็คงเป็น *“สุข” ส่วนเกิน* เป็น**เรื่องที่เราหาเรื่องขึ้นมาให้ตนเอง ต้องเป็นภาระอยู่แท้ๆ นั่นแหละ**

ไม่มีอื่น ถ้าใครลดได้ วางได้ เลิก "ภาระ" หยุด "เรื่อง" ที่ตนหลง ลงได้ ก็จะเบา–สบาย และ **ลด "การทำ" ที่เปลืองเปล่า** ลงไปอีก เป็นกอง

การอยู่ (เป็นอยู่) ก็เช่นกัน *เราจะต้อง "อยู่ให้เป็น"* คือ อยู่อย่างฉลาด ไม่ใช่โง่ ไม่ใช่หลงใหลตามโลกย์ อยู่อย่างเป็นประโยชน์ ไม่ใช่อยู่อย่างผลาญโลก ไม่ใช่อยู่อย่างยุ่งยาก และไม่ใช่อยู่อย่างเปลืองวัตถุปกรณ์ในโลกจนเกินควร เกินพอดี ตามความจำเป็นที่แท้จริงด้วย เราต้อง "อยู่" อย่าง *"ประหยัด" สุด* นั่นคือ **ความดีงาม** แต่เราต้องเป็นผู้มี *"ประโยชน์" สูง* นั่นคือ **ความดีงาม** ถ้า "การเป็นอยู่" ของผู้ใดอยู่อย่าง *ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่าย* นั่นคือ **ความเลวทราม** และ แถม อยู่อย่าง *ไม่มีงานการ* อยู่อย่าง *ไม่เป็นประโยชน์อะไรเลยแก่โลก* แม้แค่มี "กายธรรม". หรือ "กายสักขี" ที่ง่าย–เบา–สบาย–ว่าง–สงบ–เบิกบานแจ่มใสอยู่ ไม่โลภ–ไม่โกรธ ก็ไม่มีให้เห็น ให้สัมผัสได้เลย นั่นแหละคือ **ความเลวทราม** ซ้ำหนักเข้าไปอีก

เช่น คนบางคนมีทรัพย์สินร่ำรวย ก็ได้แต่ใช้ชีวิต กิน เล่น เที่ยว ฟุ่มเฟือย จับจ่าย **เสพย์สุข (ที่ตน "หลง" ยึด หลงอยาก)** เผาผลาญไปตามอำนาจแห่งความหลง ความมัวเมา ไม่มีประโยชน์อันใดในโลก *นอกจากจะเป็นตัวอย่าง "อันเลว" เป็น "วิรูปักข์" จอมเดรัจฉานให้คนอื่นเห็น คนอื่นรับสัมผัส แล้วก็เกิดเป็น "อิทธิพลเอาอย่าง" ขึ้น* คนผู้มีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานทั้งหลาย ก็ย่อม "ไม่รู้" (อวิชชา) ว่า "การเป็นอยู่" ของคนประเภท "วิรูปักข์" ออกปานนั้น เป็นของน่าเกลียด เป็นความ **พิการ** (แปลว่า มันเกินการ, มันไม่เข้าการ) เกินชีวิตของสิ่งที่เรียกเสียโก้ว่า "มนุษย์" อันหมายความว่า ผู้มีใจสูง (เพราะคนผู้ประพฤติเช่นนี้ ใจไม่สูงเลย จึงเป็นวิรูปักข์ เป็นอมนุษย์แท้) ก็จะพลอย "หลง" (โมหะ) เห็นดี และ ยอมรับ แล้วก็ค่อยๆ ก่อขึ้นเป็นค่านิยม จนมากคนมากรายเข้า ก็ "หลง" เสพย์ หลงทำตามๆ กันเข้า ก็เป็นสมัยนิยม สุดท้าย คนก็ "ยึดใส่จิต" (อุปาทาน) เป็นรสนิยมในโลก (อัสสาทะ) มันก็เท่านั้น ! **คนผู้เต็มไปด้วยความไม่ฉลาดแท้ ไม่รู้จริง (อวิชชา)** *ก็ติด ก็ยึด ก็ตามๆๆๆ กันไปต้อยๆ ก็ "เห็น" (ทิฏฐิ) เป็นว่านั่นแลคือ "สัมมา" คือ ความถูกต้อง คือ ความชอบแล้ว คือ สิ่งดีงามที่แท้จริง*

แต่แท้ๆแล้ว เป็น "ความเห็นผิด" (มิจฉาทิฏฐิ)

"มิจฉาทิฏฐิ" ในโลก เกิดขึ้นได้ และ เกิดขึ้นอยู่เป็นธรรมดาๆ โดยนัยนี้เอง เต็มโลกขึ้นทุกวันๆๆ

คนปุถุชนในโลก จึงมี "ทิฏฐิ" อัน**ทวนกระแส**กัน กับ สัจธรรม หรือ "ความแท้จริง" *(ปรมัตถสัจจะ = ความแท้จริง ที่เป็นสาระเนื้อหา อันถูกที่สุด ยิ่งที่สุดตามเป้าหมาย)* **อยู่ดังนี้** เพราะเขา "หลง" ยึดอยู่ตามกระแสโลกๆ (ธรรมดาๆ) ที่ได้ "ปรุงแต่ง" ได้ "หาเรื่อง" ได้ก่อ "ภาระ" ให้เป็น "รสนิยมโลกโลกย์" (อัสสาทะ) เอาไว้หนักหนามากมาย โดยเขาไม่หาทาง "ปลดปล่อย" ไม่หาทาง "สละออก" ไม่ทำให้ "หลุดพ้น" จากตน หรือ ไม่ทำให้ตน "หลุดพ้น" จากสิ่งเหล่านั้น เรื่องเหล่านั้น ไม่ทำให้ทวน ไม่ทำให้ย้อน ไม่ทำให้ขัด ไม่ทำให้ผื่น ไม่ทำให้รื้อถอน อันคำสอนในภาษาบาลี ล้วนมีความหมายเป็น "นัย" นี้ ทั้งนั้น คือ "ปลดปล่อย, เปลื้องออก, สละออก, หลุดพ้น, ฆ่าทิ้ง, ดับลง, หมด, หยุด, ไม่มี, ล้วนทวน, ย้อน, สอน, ขัด, บั่ด, ถอน, สลัดคืน, ให้ไป, ไม่เอาไว้, ละ, จาก, จาง, คลาย, หน่าย, คืนกลับ ฯลฯ" เช่นว่า ปฏินิสสัคคะ, จาคะ, เวรมณี, ทาน, นิสสรณะ, อสังสัคคะ, วิมุติ, วิโมกข์, ปหาน, วิรติ, มุญจน, นิพพิทา, วิราคะ หรือ ทมะ, ขันติ ฯลฯ อีกมากมายก่ายกอง เป็นร้อยเป็นพันคำ แม้แต่คำว่า นิโรธ, นิพพาน หรือ สุญญตา ก็ล้วนแล้วแต่คือ **การดับอารมณ์หลง ที่เป็นอยู่อย่างโลกโลกย์ จนไม่ต้องไปกระทำอย่างโลกโลกย์ ให้ได้มากที่สุด** ผู้ใดดับได้ เลิกได้ หยุดได้ สละได้ในเรื่องใด แง่ใด มุมใด **สิ้นความติดยึดในใจขาดสิ้นแน่แท้** ก็นั่นแหละคือ "ผล" คือ ความบรรลุ คือ ความสำเร็จ คือ นิพพานเฉพาะเรื่อง คือ ดับได้หลุดพ้นไปได้เป็นเรื่องๆไป และ เป็น "นิพพาน" แท้ๆจริงๆ

ตั้งแต่การกระทำ (กรรม) อันต่ำๆ หยาบๆ ที่เรียกว่า "โลกอบาย" หรือ "อบายมุข" มาเลยทีเดียว เราก็จะต้อง "ปลดปล่อย" หรือ "หลุดพ้น" ให้ได้ **ถ้าเราไปหลงติด หลงกระทำอยู่ในสิ่งใดเรื่องใด ที่เรียกว่า "อบายมุข"** *(ถ้าเราไม่หลง ไม่ติด ก็ไม่ต้องทำการละ การปล่อย)* จึงจะเรียกว่า "ปิดอบาย" เริ่มเป็น "อริยชน" หรือ "อริยบุคคล"

หากใครยังไม่รู้ แม้แค่ "อบายมุข" คืออะไร ? และตนเองยังหลงใหลใฝ่เสพย์ติดข้องอยู่เท่าใด ? ก็ไม่รู้ หรือ ตนเองก็รู้ดีอยู่แท้ ๆ เป็นผู้รู้เข้าใจชัดอยู่ว่าเป็นของต่ำเป็นของไม่ควรเสพย์ แต่ตนก็เลิก ก็ละไม่ได้ หรือ เพราะจิตตนมันขาดสนิท มันไม่เอาในเรื่องนั้นสิ่งนั้น ก็ได้แล้ว จะหยุด จะเลิกทันที ก็เลิกได้ แต่ก็ไม่ได้หยุด ไม่ได้เลิก ยังขืนเสพย์อยู่เนื่องมาแต่ "ไม่รู้" จริง ๆ ว่า มันเป็นของ "ต่ำ" เป็นเรื่องควรเลิก ก็ตาม ผู้นั้นก็ยังได้ชื่อว่า คนไม่ฉลาด ไม่ใช่ปัญญาชนแท้ ไม่ใช่พระอริยะ (อริยะ หรือ อารยะ แปลว่า ฉลาด หรือ มีปัญญา หรือ ผู้เจริญ) **ใครพ้น "โลกอบาย" ได้ ไม่เป็นทาส "อบายมุข" อยู่เหนือ "รสนิยมโลก-โลกย์" ไม่มีจิตไปหลงเสพย์ เป็นสุข เป็นทุกข์อยู่กับ "โลก" ขั้นต่ำสุด ดังกล่าวนี้ ได้ ก็เป็น "โลกุตตรบุคคล" ขั้นแรกทีเดียว เป็นผู้อยู่*เหนือโลก*อบาย**

ดังนี้ เรียกว่า **"รู้โลก" แล้วก็ "ดับโลก"** ทำนิโรธ ทำนิพพานให้กับตน โดยตนพ้นโลก เป็นไทแก่ตน ไม่เป็นทาส "โลกอบาย" **ได้ถึงจิตใจ** เลยทีเดียว คือ หมดสุขหมดทุกข์กับ "อบายมุข" นั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง จิตสิ้นโลภะ สิ้นโทสะใน "อบายมุข" นั้น ๆ **เพราะรู้แจ้งได้ด้วยปัญญา** (*สิ้นโมหะ พ้นอวิชชาสำหรับสังขารธรรมนั้น หรือ โลกอบายนั้น ๆ*) นี่แลคือ "พระโสดาบันบุคคล" แท้ ๆ จริง ๆ **นิพพาน** *นั้น คือ จิตไม่ปรุงแต่งกับสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ แม้จะกระทบสัมผัสกับสิ่งนั้นเรื่องนั้นอยู่ รู้อยู่ เห็นอยู่ชัด ๆ เป็นปัจจุบันขณะนั้นอยู่ที่เดียว ก็เฉยว่าง ไม่หวั่นไหว ไม่มีสุข ไม่มีทุกข์ ไม่มีอาวรณ์ไม่มีนิวรณ์กับสิ่งนั้นเรื่องนั้น จะไม่เสพย์อารมณ์จากสิ่งนั้นเรื่องนั้นเป็นที่สุดแห่งใจ* (อรหัตตผลจิต เป็น "โลกุตตรจิต" แห่งพระอริยะ อันเป็นขั้นที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ คือ พระโสดาบัน แท้ ๆ) *และจะไม่คลุกคลีแตะต้อง แม้ทางกาย เมื่อสิ่งนั้นเรื่องนั้นต่ำเกินจะเกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าแม้นไปเกี่ยวข้องร่วมเสพย์ร่วมกระทำเรื่องนั้น ๆ อยู่ ก็จะทำให้เป็น "อิทธิพลเอาอย่าง" ได้ พระอริยะที่หลุดพ้นแล้วจากสิ่งใด* **อย่างจริงแท้ถึงใจ** *จึงไม่นิยมการแสดงการเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นเรื่องนั้น แม้ทางกายก็จะต้องให้บริสุทธิ์ล่วงทุกส่วนให้ได้ อย่าง "พ้น" สะอาดจริง ๆ เว้นแต่สิ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่สุด เท่านั้น*

อรหัตตผลจิต ที่เป็น "โลกุตตรจิต" แห่งพระอริยะ อันเป็นขั้นสูงขึ้นไปอีก ก็ พระสกิทาคามี ซึ่งจะต้องพ้นโลก หรือ เหนือโลก ที่ถือว่า ยังสูง ยังยากกว่า **โลกอบาย** (อบายมุข เป็นต้น) ไปอีก คือ **โลกธรรม ๘, โลกกาม และ โลกอัตตา ที่หยาบอยู่รู้ง่าย** อรหัตตผลจิต ที่สูงขึ้นไปอีก ขั้น พระอนาคามี ก็จะต้องพ้นโลกหรือ เหนือโลก ที่ละเอียดสุขุมไปอีก คือ **โลกแห่งอัตตาโดยเฉพาะ** ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับโลกหยาบๆใดๆ แล้ว เมื่อพ้น "อัตตา" ใดๆ หมดสิ้นเกลี้ยง ก็เป็น "อรหัตตผลจิต" ขั้นสูง ก้าวเข้าสู่ความเป็นพระอริยะขั้นปลายสุด ที่เรียกว่า "พระอรหันต์" เรื่อยไป *นี้เป็นการเน้นทบทวน*

คนเราเกิดมาเพื่อ **"ใช้กรรม"** หมายความว่า **เกิดมาเพื่อจะ "มีการกระทำ" หรือ เกิดมาเพื่อจะ "มีการงาน"** นั่นเอง ดังนั้น คนเราเมื่อมี "การกิน" ให้ชีวิตยังไม่สิ้นลมล้มตาย ก็ต้องมี "การอยู่" (เป็นอยู่ หรือ ดำรงบทบาทแห่งชีวิตอยู่) เมื่อมี "การอยู่" ก็จึงต้องมี "กรรม" หรือ มี "การกระทำ" มี "การงาน" แต่ถ้าใครไป "หลงโลก" ก็จะ "ได้กระทำ" แต่เรื่องที่โลกเขาสรรเขาสร้างขึ้น ตามก้น "รสนิยมโลกโลกย์" ไปอย่าง "ไม่รู้" (อวิชชา) อยู่ตราบตาย หรือตราบที่ "รสนิยมโลกโลกย์" นั้น เสื่อม หรือ แปรไปเปลี่ยนไปจน "ไม่เป็นที่นิยม" แล้วก็จะตามโลกไป "หลง" รสนิยมอื่นอีก ตามที่โลกพาไปนิยมของใหม่แบบใหม่

"โลก" ก็จะนับวัน "พุ่งเพ้อพุ่มเพ้อย" เกินความจำเป็นแห่งคำว่า "ชีวิต" ที่แท้จริงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีวันสร่างซา โดยเฉพาะ "อบายมุข" นั้น นับวันจะหนาเตอะ จนกระทั่งทุกวันนี้ คนต้อง "เป็นอยู่" ต้อง "กระทำ" กับมันเสียจนจะพ้น "โลกอบาย" ในทุกวันนี้ ออกมาให้บริสุทธิ์นั้น ยากกว่ายาก เกมส์ยิ่งมาก การพนัน การแข่งขันก็ยิ่งมาก คนก็ยิ่งนับวันจะ "ไม่รู้"

การละเล่น เพลง ดนตรี ละเม็งละคร บทประพันธ์ ภาพยนตร์ ยิ่งมากมายก้าวหน้าในบทบาทของมันเอง โลกเขาก็หลงกันว่า "เขาเจริญ" ซึ่งมันเป็น "กามสุขัลลิกะ" แท้ๆ เป็น "อบายมุข" ที่แปลว่า "ความไม่เจริญใหญ่ๆ" เขาก็ "ไม่รู้" กัน **ยิ่งโน้มน้าวเข้าไปหาคำว่า "ศิลปะ" โดยไม่พูดกันให้ง่ายๆ ตรงๆ ชัดๆ**

เป็นแต่ทำแฝงๆไว้ ทำคลุมๆเครือๆ ก็ยิ่งกลายเป็น "ภวตัณหา" เป็น "อัตตกิลมถะ" หนักเข้าจึงทำให้เป็น "อัตตวินิบาต" ได้

"อัตตวินิบาต" นั้น ความหมายแท้ๆชัดๆ ก็คือ "ผูกตนไว้กับนรก" หรือ "ตนยังยืนหยัดยืดอยู่ ณ แดนที่ไม่เจริญ" หรือ แปลให้ถึงที่สุด "อัตตวินิบาต" ก็แปลว่า "ตนได้ตกลงไปอยู่ที่ต่ำสุดยิ่งที่สุดแล้ว จนไม่มีที่ต่ำที่ไหนจะไปได้อีก" (**อัตต** = ตน, **วิ** = ยิ่ง, ไม่มีอะไรจะยิ่งไปกว่า, **นิบาต** = การตกลงไป, การต่ำลง) **คนฆ่าตัวเองตาย จึงเรียกว่า คนโง่สุดต่ำสุด** *ที่เราเรียกกันว่า "อัตตวินิบาตกรรม" เช่น "แวนโก๊ะ" ซึ่งคนโลกโลกย์ยกว่าเป็นศิลปินเอก ต้องทำโง่ๆ (อวิชชา) เพราะอำนาจ "ภวตัณหา" ของตนสูงจัด เขาหลงว่าเขา "สุข" ที่สุด หรือ ที่แท้ก็คือ เขาหมดทางที่จะไปแล้ว แล้วจิตวิญญาณของเขาก็จะผูกไว้ ณ ที่ตรงนั้นแดนนั้นภพนั้น*

คำว่า **"ศิลปะ"** ที่หมายใจเรียกกัน หรือ ที่บัญญัตินิยามกันอยู่ในทุกวันนี้ จึงคือ "ภวตัณหา" ที่กินลึกเข้าไปทุกที่ๆ คือ **ภพ–ชาติ** ที่ต่างก็ได้ "อัตตกิลมถะ" หมายความว่า ได้เหน็ดเหนื่อย ลำบากลำบนบั่นขันเป็นรูปเป็นร่าง ก่อขึ้นเป็นตัวเป็นตน ฝันสร้างขึ้น ปรุงแต่งขึ้นให้เป็นตัวตนให้ได้ในที่สุด นั่นเอง เพื่อเสพย์ ตั้งแต่เป็น "ผลเสพย์ทางใจ" ของ "ช่าง" ของนักสร้างผู้นั้นๆเอง หรือ ในภาษาบาลีเรียกว่า "ธรรมารมณ์" เป็นอารมณ์ในจิต เป็น "อรูป" ที่ยังไม่ชัดเจนของ "ผู้สร้าง" หรือที่เรียกกันว่า ศิลปินแขนงใดๆ จินตกวีในแง่ใดๆ ก็ตาม ที่พยายามสรรหา "บัญญัติ" ใหม่ๆ "สมมุติธรรม" รูปใหม่ แบบใหม่ เพื่อนำมาถ่ายทอด "อารมณ์" ซึ่งเรียกว่า ความปรารถนา ความต้องการจะให้เป็นอย่างนั้น หรือ ที่ตนเองยึดว่า "ดี" ยึดว่า "สุนทร" ก็เป็นความเห็น(ทิฏฐิ) เป็นความยึด(อุปาทาน) ของคนผู้นั้น

ถ้า "อรูปธรรม" นั้น *(อรูปจิต ของศิลปิน ที่ยังแสดงออกในแบบ ยังไม่ชัด ไม่เจน เรียกในภาษาอังกฤษว่า "Abstract")* ให้ผลเป็นความสงบ เป็นการรังสรรค์ให้แนวโน้ม ให้เนื้อหาอัตถะส่วนใหญ่ชัดๆ **ผลักดันให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล ให้รู้แจ้งความดีที่แท้แห่งชีวิต เป็นการสร้างสันติสุข และ ภราดรภาพในโลก** มันก็ดี แม้จะเป็นภพ เป็นชาติ เป็นภวตัณหาอยู่ ก็ยังเออออำนวยก่อประโยชน์ให้แก่ปวงชน และ ชาวโลกได้

แต่ส่วนใหญ่ของ "ศิลปะ" ในทุกวันนี้ หาเป็นเช่นนั้นไม่ **มันคือ "กามคุณ ๕" ที่ขั้นออกมาจนข้นคลั่ก !** และจนเรียกมันได้อย่างชัดถ้อยชัดคำว่า สวย, ไพเราะ, หอมหวาน, อร่อย, รื่นรมย์สุขสม ซาบซึ้งถึงอกถึงใจในสัมผัส

นั่นแหละคือ "ผลงานของศิลปะ" ที่ผู้เรียกตนว่า กวี บ้าง ว่า ศิลปิน บ้าง ฯลฯ ทั้งหลายเขาหมายใจเอา

หรือ **ศิลปะ** ที่ขั้นออกมา สร้างสรรออกมา *ไม่เป็นที่ชัดเจน* จนต้องเรียกกันว่า เป็น "อรูปธรรม" นั้นก็ล้วนให้รสธรรมารมณ์ที่เป็นโลกียรส อันไม่พ้นคำว่า รื่นรมย์, สุขสม, อร่อยใจ, มันจึงล้วนเป็นอุปกรณ์ของ "อัตตกิลมถานุโยค" และเป็น "กามสุขัลลิกานุโยค" อยู่ด้วย

ผู้ที่ **ยึดตนแรงจัด** จนหลงตนว่า เป็น "ศิลปิน" แท้ **เป็นผู้ทำงานเพียงเพื่อตามใจตัวเอง** *อิสสระที่สุด ! บริสุทธิ์ที่สุด !* เขาหลงว่า เป็นเช่นนั้นจริง ๆ หลงอยู่กับภพกับแดนที่ตนเองยึด ตัวเองเห็น ตัวเองรู้ ตัวเองเข้าใจ โดยตนกำหนดเอง ตนขั้นเอง เพ้ออยู่คนเดียว หรือ ทำงาน**เพื่อสนองอารมณ์ของตัวเองเป็นใหญ่** ถ้ายิ่งไม่หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญอะไร ก็ยิ่งคือ **"อัตตกิลมถานุโยค"** *เป็นพวก "จิตนิยม" (ภวตัณหา) ชัด ๆ* เป็นพวกสุดโต่งสร้าง**ภพ–ชาติ**เพื่องเพื่อตน เป็นผู้ตัดช่องน้อยไปแต่ตน

แต่ส่วนใหญ่ ก็เป็น **"กามสุขัลลิกานุโยค" แจ๋ ๆ** คือ *เป็นพวก "วัตถุนิยม" (กามตัณหา) ตรง ๆ* โดยสร้างงานขั้นมา ก็เพื่อให้บุคคลผู้หลงเสพย์สุขอยู่ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มาซื้อหาไป มันก็คือ "มหรสพ" (มหาตัวตน) ชัด ๆ โต้ง ๆ ตรงตัว นั่นเอง คือ เสพย์สมสุขสมด้วย รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส เป็น "อบายมุข" ขั้นนักคิด (คือ ยิ่งหลอกลิ้กซึ้ง) ซึ่งได้เพิ่ม "ภพ–ชาติ" หรือเพิ่มอารมณ์ทางใจ ให้ขั้นรูปร่างใหม่ ๆ ก่ออรูปใหม่ๆ ขึ้นในจิต เป็นตัวตนอันใหม่แท้ ๆ *เรียกว่า "มหรสพ" จริงๆ ซึ่งแปลว่า "สั่งสมความเป็นตัวตนของตนกันใหญ่" หรือ แปลให้ชัดๆ ก็คือ "ยิ่งสร้างภพก่อชาติให้แก่ตนเองหนักขึ้นยิ่งขึ้น"* โดยจริง "มหรสพ" นั้น แปลว่า

"ความเป็นของตนที่ยิ่งลึกขึ้นใหญ่ยิ่งขึ้น" นั่นเอง อันก็คือ กิเลส หรือ วิญญาณผี มันทำงานเข้าสิงคนทุกขณะวินาที ให้ยิ่งหนาแน่น มากเพิ่มยิ่งๆขึ้น เป็นสิ่งล่อให้หลงว่า "สุข"

"อรูปธรรม" (Abstract) หรือ **งาน** *ที่ยังให้ผล ยังแสดง "เอกคุณ" จนเป็นที่รู้ผลกระจ่างเข้าใจ ก็ยังไม่เต็มสภาพ คือ ยังเห็นแจ้งไม่ได้ง่ายจริง แทงออกมาเป็น "บัญญัติ" เป็น "ปรมัตถ์" ยังไม่ชัดแท้ อาจจะเห็นต่างๆกันไปได้เป็นหลายกระแส* เรียกตามภาษาทางธรรมชัดๆว่า **"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** เป็นสิ่งที่กำหนดอย่างนั้นอย่างนี้ หรือ หมายเอาว่า อย่างนั้น อย่างนี้ แต่ยังไม่แท้จริงแน่นอน ยังไม่ชัดง่าย ไม่ลงตัว ไม่ตายตัวแท้ ยังคลุมเครือๆ

นี่แหละคือ "ความใหม่" ที่เพ้อกันนักว่า "ยอดศิลปะ" หรือ "ยอดกวี" หรือ "ยอดอารมณ์" ของ "ศิลปิน" ผู้ยังไม่รู้จริง และ ยังไม่แท้จริง

ของผู้ใด ยิ่งมีเงื่อนซ่อนให้มันรำไร รำรอนอยู่ได้นานยิ่งเท่าใดๆ **ก็ยิ่งเป็นยอดแห่ง "ความไม่ชัดแท้ ไม่เข้าใจทะลุ" ที่หลงชื่นชม และยกย่องกันเท่านั้นๆ** เป็นเรื่องหลงเล่นความเบลอ หรือ หลงเสี่ยงทายกันเล่นอยู่ในสภาพมัวๆ รางๆ รู้บ้างไม่รู้บ้าง (ผู้มีการพนันในหัวใจ) เมามายความพร่ากันแท้ๆ หลงนิยมความไม่ชัดจริงไม่รู้จริงกันตรงๆ

กลายเป็นเรื่องทายใจ เดาใจ "ผู้สร้างงาน" นั้นๆ จึงคือ **การพนันแท้ เสี่ยงทายแท้ เป็น "อบายมุข" ชัดๆ ก็เป็น "การละเล่น" อย่างหนึ่งอยู่ในตัว** ดังนี้ ผู้สร้างก็จะพยายามให้ยากๆๆเข้าไว้ ให้เกิด "ความไม่รู้" ขึ้นไว้มากๆ ยิ่งยากมากยิ่ง "ไม่รู้" ได้ง่ายยิ่งดี

เพราะ "ความยาก" ยึดถือกันว่า เป็น "ความสูงส่ง"

นักคิดเฉโก จึงก่อ "ความไม่รู้" อันคือ อวิชชาแท้ๆ ขึ้นมาให้คนเมาคนมัว ให้คนหลงยึดเพิ่มขึ้นๆ *ซึ่งแน่ละ ! เล่นกับ "ความไม่รู้" มันก็ย่อมเป็น "ความยาก"*

ผู้ทำลาย "ความยาก" หรือ ไข "ความยาก" ในลักษณะนี้ ได้ จึงหาใช่ผู้ควรนับถือ ผู้ควรบูชา(อาหุเนยยบุคคล) หรือ เป็นผู้ควรกราบไหว้ไม่ เพราะเก่งอย่าง "ผี" *(เริ่มเป็น "ผี" มาตั้งแต่ผู้สร้างแล้ว)* คือ ถูกหลอกให้เป็น "ผี" มิอวิชชามากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เติมความหลงยึด เติมสมมุติสัจจะพอกฉาบเพิ่มขึ้น เป้าหมาย หรือ **เนื้อหาเอก** อยู่แค่*ทายใจศิลปินผู้สร้างงานนั้นถูก* เท่านั้น เนื้อหาแท้ของ"งานศิลป"นั้น *ที่จะบอกเรื่องให้สารัตถะ* กลับเป็น **เนื้อหาชั้นรอง**ไปเสียอีก *ทำไมต้องทำอย่างนั้น ?*

ผู้ติด "อรูปธรรม" ลักษณะนี้ ผู้มัวเมาคลั่งไคล้ใน**ภวตัณหา**ชนิดหลงจิตหลง "ความคิด" หลงการทายใจ ทายปมกันเล่น เช่นนี้ ก็เป็นดังนี้แหละ ทายถูก ก็เหมือนถูกหวยถูกการพนัน ฯลฯ แล้วต่างก็พากันหลงว่า ตนเก่ง ตนดี ตนได้ ตนประสพผลสำเร็จ ก็คิดดูกันบ้างเถิดว่า *ดีอะไร ? สร้างสรรจรรโลงอะไรกัน !*

ถ้าสิ่งใด จะให้มันไขขานออกมาจนแจ้งชัด สิ้นความอำพราง ให้มันง่าย ๆ ชัด ๆ เจน ๆ พวก "จิตนิยม" จะไม่ยอมทีเดียว เพราะหลงยึดว่า ถ้าใคร ๆ ก็เห็นได้ง่าย ๆ อ่านออกเป็นนัยเดียวกันชัดแล้ว สิ่งนั้น ก็จะกลายเป็น "รูป-ธรรม" (คือ ไม่คงความเป็น "อรูปธรรม") แล้วมันก็เป็น "สมมุติสัจจะ" ที่ชัดเจน เป็นบัญญัติที่เปิดเผย คนก็จะเชื่อนเฉยชินชาจืด ๆ ไม่มี "ปม" ที่จะเร่งเร้า หรือ ชวนติดตามตื่นเต้นเสียงทาย มันนับวันจะเก่าไป ๆ สู้ผูก "ปม" ไม่ให้เข้าใจได้ง่ายๆ อย่างนี้ไว้ไม่ได้ มันชวนให้เป็นของใหม่–ของยาก ที่ "ปัญญาภายใน" ของคนผู้ยัง "ไม่รู้" ไม่เข้าใจในสิ่งนั้นเรื่องนั้นชัด จะได้หลงติดตามอยู่ ความติด – ความยึดนี้ *จึงคือ "อวิชชา" แท้* **ที่ถูกหลอกกันอย่างเจตนา** คือ **หลอกให้ติด หลอกให้หลงเสพย์นาน ๆ หลอกให้รัก ให้เป็นทาสสิ่งนั้นอยู่** นั่นเอง นี่คือ **ระบบการไม่ปลดปล่อย ที่ผู้เป็นพ่อค้าล่า ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข เขาทำกันอยู่เป็นธรรมดา**

บางทีผู้สร้างงานเอง *ก็ยัง "ไม่รู้" จริงๆ* ว่า ตัวเองได้กำหนดให้เป็นอย่างไรแท้ๆ ? หรือ จะเป็นสื่อความหมายอย่างนั้น อย่างนี้ชัดๆ ว่ากระไร ? ที่เป็น "สารัตถะ" ของงานนั้นๆ ถูกต้องแท้จริงหรือยัง ก็ยังไม่รู้จริงหรอก จึง **เป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** เป็น "อรูปธรรม" (Abstract, Formless) ที่ยังไม่รู้จริง–ที่ไม่จริง ยิ่งๆขึ้นเสียอีก ก็คือ **"หลอก" กันแท้ๆ** เพราะผู้ทำเองก็ "ยังไม่รู้" ยังไม่ชัดแจ้งใน "เนื้อแท้" ของงานของตนว่า "เอกคุณ" ของมัน คือ อะไรแน่ ? (ยังอวิชชา) ผู้ดู ผู้ชม ผู้รับส่วนได้ รับคุณภาพจากผลงานนั้นไป จะพึง "รู้" ได้ยังไงกัน ? จึงยัง "มัวซัว" อยู่ ทั้งผู้สร้าง และผู้ชม ผู้รับดีไม่ดี มันจะสื่อความหมายเอา ความไม่ถูกจริง ไม่ดีจริง หรือ สื่อเอา "ความผิด" ตามความไม่รู้จริงของผู้สร้าง ก็จะเป็นได้ง่ายที่สุดเอาด้วย

ส่วนผู้แสวงหาวิธีประดิษฐ์ หาวิธีการ ปรุงให้เป็นรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส ที่อร่อย ที่เลิศรสงดงาม โดยไม่อำพรางนั้น ก็เป็นพวก "วัตถุนิยม" ชัดๆ ที่มุ่งหน้าให้แปลก ให้ใหม่ล้ำยุคไปไม่หยุดยั้ง หลอกล่อให้คนติดคนหลงไปตามประสาพวก "รูปธรรม" ซื่อๆ เหมือนกัน ไม่อำพราง ไม่ใช่เล่ห์ คนพวก "จิตนิยม" ก็กลับไม่ยอมยกย่อง ว่า เป็น "ศิลปิน" ผู้มีความเก่ง เท่าผู้มีสิ่งพราง มี "อวิชชา" ปนๆ *พิลึกดีไหม ?*

คน "ชั้นแนวหน้า" คนผู้มีความคิดก่อ คิด **สร้างสิ่งใหม่สิ่งแปลก** ไปเรื่อยๆ ก่อนคนอื่น ให้เป็นของยาก ของแรง ของจัด ของยังไม่ถึงยุคถึงสมัย มันยังไกลเวลาอยู่ มันยังไม่จำเป็น มันยังไม่ใช่ของสมเหมาะสมควร ให้ออกมาก่อนคนอื่น โดยผู้คิดนั้น เขา **หลงตนเอง** ว่า เป็น "นักคิด–นักสร้างสรร" นักนำหน้า แท้จริงนั้น เขาเป็น **นักผลิตความเพ้อ** เพราะ **เขาสมมุติสิ่งใหม่ เขาบัญญัติตัวตนอันใหม่ขึ้น ประเดประดังมาให้แก่โลกอีก** ให้โลกหลง ให้คนในโลกเพิ่มบัญญัติ มากสมมุติเข้าไปอีก ไม่ว่าจะเป็น "ศิลปิน" แขนงใด ก็ตาม จิตรกร ปฏิมากร สถาปัตยกร มัณฑนกร วิภูสนัฏฐานกร ประพันธกร กวีกร คีตกร วาทิตกร นาฏกร หรือ นัจจกร ฯลฯ ถ้าการคิดสร้าง การประดิษฐ์ใหม่นั้น

เน้นไปในทางพุ่งเพ้อ สุรุ่ยสุร่าย เปลืองเปล่า เลื่อนลอย ไร้ประโยชน์ ไม่รับใช้เศรษฐกิจบัจจุบัน แต่มากเกินไปด้วย สวยงาม ไพเราะ หอมหวาน ซาบซ่านใจแบบวัตถุธรรมชัด ๆ ก็ดี (กามตัณหา) หรือ เพลิดเพลินใจอยู่ด้วยการเสี่ยงทาย การเดา การคิด การมีแต่ "อัตภาพ" ที่ตนสร้างตนสมมุติยึดไว้แบบอรูปธรรม ก็ดี (ภวตัณหา) ก็เป็นเพียงอารมณ์ประโลม เป็นเพียงปฏิกิริยา ซึ่งไม่ใช่สารัตถะแท้ แถมจะห่างสารัตถะแท้ของประโยชน์ ที่เป็นไปเพื่อความตั้งอยู่แห่งชีวิตจริง ๆ มากขึ้น ๆ ด้วย "ศิลปิน" นั้น ๆ ก็คือ **ผู้ทับถมโลก** ด้วย การก่อการสร้าง การจูงดึง การโน้มน้าวที่เตลิดเพริศ (กัมมรตา=การงานอันเป็นกิเลส) คือผู้มอมเมาปวงชนให้หนักยิ่งขึ้น ด้วย "ศิลปะ" ของผู้นั้นเอง ศิลปินผู้นี้ จึงเป็นผู้ลดค่าสัจธรรมในโลก **เป็น "นักทำลายเศรษฐกิจ" คนสำคัญ** ที่รู้กันได้ยากอยู่จริง ๆ

"ศิลปิน" นั้น จะประดิษฐ์ของใหม่ ซึ่งถ้าเป็น**ผู้ยังไม่เข้าใจสัจธรรม ไม่มีอภิปัญญารู้แจ้งกุศลธรรมแท้ ๆ** ก็คือ "ผู้รับใช้ความคิดของตนเอง" เป็นทาสความคิด–ความฝันของตนเอง เรียกว่า รูปพรหม–อรูปพรหม หรือ จิตนิยม นั่นเอง แล้วแต่ตนจะปรุง จะประดิษฐ์ จะวาด จะบันวิมาน จะคิดสร้างกระทำอะไรออกมาได้ ก็ทำ ๆ ๆ ๆ บางสิ่ง บางอย่าง บางเรื่อง บางอันนั้น แม้ตนเอง ก็ "ยังไม่รู้ชัด" ว่าสิ่งนี้ อันนี้จะกำหนดให้เป็นอะไร ? จะมีเป้าหมายชี้ชัดลงไปว่า เป็นอะไร ? ให้ "ผล" ให้ "ประโยชน์" แก่ผู้รับออกมาว่า กระไรชัด ๆ ? ตัวเองก็ยังไม่รู้ ! ไม่กำหนดลงเป็นมั่นเหมาะจริงแท้ สิ่งนั้น อันนั้น ก็จึงเป็น "อรูปธรรม" (Abstract, Formless, Incorporial, Immaterial) เป็นเพียงผลแห่งความคิด หรือ ฝีมือที่ศิลปินนั้น ได้ก่อตัวตนอันใหม่ขึ้นมามอมเมาโลก **เป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนธรรม" เป็นตัวตนที่เกิดมาแล้ว ยังไม่มีเป้าหมายชัดด้วยซ้ำ** *แต่ผู้สร้าง "หลงตนเอง" ว่าเป็นกำไร เป็นของดีมีประโยชน์* ภาษาบาลีเรียกว่า "อายตน" (อาย แปลว่า กำไร, ประโยชน์ ตน แปลว่า นิดหนึ่ง, หน่อยหนึ่ง, ความเกิดอันใหม่, ความสืบต่อที่เจ้าตัวก็ยังไม่รู้ว่าตัวก่อความเกิด ดี หรือ เลวแท้ให้แก่โลก)

เมื่อตัว "ศิลปิน" เอง ก็ยัง "ไม่รู้" ยังไม่ชัด ยังไม่แน่ ว่า "ประโยชน์" อะไรกันในสิ่งนั้นๆ จะให้อะไรที่เป็นสารัตถะใน "งาน" อันนั้นของตนแก่ผู้อื่น ? มันก็ยังเป็น "อรูปธรรม" อันเลื่อนลอย หรือ ยังเลื่อนไหลอยู่ เป็น "งาน" ที่ขาดความรับผิดชอบ ผลงานชิ้นนั้น ก็**เป็น "ตัวตนของความไม่รู้" เป็นตัวแทนของ "อวิชชา" ชัดๆ**

"คน" ผู้ชี้เห่อในศิลปิน หรือ กวี ฯลฯ "ชั้นแนวหน้า" ประเภทผู้สร้าง "อรูปธรรม" (Abstract, Formless, Incorporial, Immaterial) โดยเฉพาะ แม้ผู้สร้างเอง ก็ยังไม่รู้สารัตถะแท้ของงานนั้นๆ ไม่รู้เป้าหมาย และจุดจบของงานนั้นๆ หรือ งานนั้นๆยังไม่เป็น "เอกคุณ" *(ยังเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนธรรม")* จึงคือผู้ถูกมอมเมาด้วย "อรูปธรรม" แท้ๆ

ศิลปินพวกนี้ จึงกลายเป็นผู้โน้มน้อมจูงคนไปสู่ "ความไม่รู้" หรือ จูงคนไปสู่ความติดใจ หลงชื่นชอบใน "ความไม่รู้" ความไม่กระจ่าง หรือ **อวิชชา**

แทนที่จะช่วยกันไขขาน ช่วยกันเปิดเผยให้ชัดเจน ให้ง่ายๆ ไม่ต้องซ่อนแฝง จึงจะเรียกว่า ช่วยปวงชน ช่วยโลก เป็นประโยชน์ มีค่า เพราะได้ช่วยกันเผยสิ่งที่ดีงามให้รู้กันชัดๆ เผยสิ่งจำเป็นในสังคม ในโลกที่ควรจะได้ช่วยกันรังสรรค์ ช่วยกันจรรโลง ให้เข้าใจถ้วนทั่ว ให้กระจายไปได้เร็วๆไวๆ จึงจะได้ชื่อว่า ช่วยโลก หรือ ผู้รังสรรค์

ถ้าเราจะเป็น "ศิลปิน" ก็ต้องหมายความว่า ผู้เก่งในการทำ ผู้มีฝีมือ ผู้เชี่ยวชาญจัดเจน ที่จะช่วยเป็นสื่อ บันสื่อ วาดสื่อ เขียนสื่อ แสดงสื่อ ฯลฯ อะไรก็ตาม ที่เป็นอุปกรณ์ เป็นรูป เป็นแบบ เป็นวัตถุธรรม เป็นกายธรรม เป็นวจีธรรม เป็นนามธรรม หรือ อรูปธรรม

ของแต่ละคน ที่ถนัดจัดสรรประกอบรูปออกมาให้คน "รับรู้" ให้คนกระจะ กระจ่าง ให้คนแจ้งชัด ให้คนได้รับประโยชน์แห่งชีวิต และ ความดีแท้ ความเจริญแท้ไปตรงๆ จึงจะเรียกว่า แสดง "สัจธรรม" **ผู้พยายามชี้ "สัจธรรม" ตรงๆ ทำให้คนเข้าใจ "สัจธรรม" ได้ง่ายๆ ขึ้น เร็วขึ้น กระจะกระจ่างขึ้นในจุดนั้น เป้าหมายนั้น เรื่องนั้นๆ สิ่งนั้นๆ ชัดๆ เจนๆ เข้าใจได้ง่ายเข้าๆ รู้แจ้งแทงลึกละเอียดในความอำพรางของโลก ของโลกีย์ ของความไม่ดี ของอธรรม และ รู้แจ้งแทงลึกละเอียดในความลึกซึ้งแฝงซ่อนอยู่ของธรรม ของความดีแท้ ที่ชีวิตคนควรได้ ควรมี ควรเป็น ควรทำ อย่างยอมรับ และ ยินดี ไม่โกรธ ไม่รังเกียจ**

คนจึงจะได้รับประโยชน์

ศิลปะ หรือ งานที่ศิลปินสร้างสรรนั้น ก็จึงจะเรียกได้ว่า "มีค่า"

แต่ถ้า "ศิลปิน" ไปมัวเมาหลงใหล "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" กันหมดเสียแล้ว ผู้นั้นไม่ใช่ "ศิลปิน" และ ไม่เป็นผู้มีประโยชน์ต่อโลกเลย จึงไม่ควรนับว่า เป็น "ศิลปิน" ที่ถูกต้อง แท้จริง

ดังนั้น การจะใช้ "กามคุณ" ผสมในงาน จะใช้ "ภวคุณ" ผสมในศิลปะทุกศิลปะ จึงจะต้องรู้เท่าทัน จะต้องเก่งจริงๆ *ถึงจะไม่กลายเป็น "กามโทษ" และ "ภวโทษ"* ผู้ทำได้มีประสิทธิภาพแท้ จึงจะได้ชื่อว่า "ศิลปิน" ผู้มี "ศิลปะ" ที่เป็นมงคลอันอุดมอย่างหนึ่ง ใน "มงคล 38" ที่พระพุทธองค์สรรเสริญ

"ศิลปิน" คือ ผู้ผลิต "ศิลปะ"

คำว่า "**ศิลปะ**" เป็นภาษาสันสกฤต ส่วนในภาษาบาลี ก็ว่า "**สิปปะ**" มีความหมายเหมือนกัน คือ **ฝีมือ เชี่ยวชาญ จัดเจน ความเก่งความสามารถที่รู้จริง ที่ทำได้ ในการพัฒนาวัตถุ กับ จิตวิญญาณ**

แต่ถ้าผู้ใดเชี่ยวชาญ จัดเจน ในการก่องานออกมาอมเมาโลก มอมเมาปวงชน ให้งมงายลุ่มหลงโลก หรือ หลงโลกีย์หนักขึ้นๆ **ทำร้ายทำลายจิตวิญญาณมนุษย์ ให้มี "กิเลส" ยิ่งๆ ขึ้น** คนผู้นั้น ก็คือ ผู้ไม่ได้ก่อความเจริญให้โลก ไม่ใช่ผู้สร้างสรรอะไรเลย

ยกตัวอย่างเช่น จิตรกร เขียนภาพผู้หญิงเปลือย ดังนี้ แทนที่จะเขียนโดยเจตนาให้คนรู้สัจธรรมว่า **มันน่าเกลียด มันน่าเบื่อหน่าย มันน่าละอาย** โดยเขียนแสดงสีแสง สัดส่วน หรือ องค์ประกอบให้สะท้อน "ผล" ออกมา ให้คนเกลียด หน่าย คลาย ลดกามารมณ์ให้ได้ ถ้าเป็นอย่างนี้ "ศิลป" ชิ้นนี้ ก็มีค่า มีสัจธรรม มีแนวโน้มไปหานิพพาน จรรโลงสังคมให้สุขเย็น ลดกิเลส–ตัณหา เข้าหาสภาวะสันติภาพแท้ รังสรรค์แท้ **เพราะก่อเศรษฐกิจอันจำเป็นถูกเป้าให้แก่โลก แก่สังคม**

แต่ตรงกันข้าม ถ้าจิตรกรผู้ใดเขียนโดยเจตนา เร่งเร้ากามารมณ์ โน้มน้าวให้จิตเกิดรักเกิดชอบ เกิดความกำหนัดใคร่ เพิ่มกิเลส–ตัณหายิ่งๆ ขึ้น ด้วยฝีมือเชิงเขียนได้มากเท่าใด "ศิลปะ" ชิ้นนี้ ยิ่งไร้ค่ามากเท่านั้น จิตรกรผู้นี้ จึงคือผู้ลามก เพราะเป็นผู้ช่วยให้พลโลกมีอาชญากรเพิ่มขึ้น ช่วยทำลายสันติสุขให้แก่สังคมแก่โลกแท้ๆ เป็นผู้ราดรดกิเลส–ตัณหาเพิ่มลงให้แก่โลก เป็นผู้ไม่รู้โลก ไม่เข้าใจความจำเป็นอันสำคัญแท้ ที่ควรเร่งผลผลิตเอาเลยจริงๆ มัวเมาเพิ่มสิ่งที่ไม่ควรเพิ่มให้แก่โลก

หรือ กวี ก็ดี นักประพันธ์ ก็ดี ศิลปินอื่นๆ ใดๆ ก็ดี ถ้าสร้างผลงานออกมาโดย "ผลสะท้อน" ของงาน ทำให้คนลดความโลภ ลดความโกรธ ลดกามตัณหา ลดภวตัณหาได้แท้ เกิดความรู้ชัดแจ้งแทงสารัตถะจริง **ก็ดีจริง ดีแท้** มิใช่เขียนกลอนโคลงก็ใช้ภาษาซะสูงยอดจนคนไม่รู้เรื่อง หรือ ใช้ภาษาซะยากจนคนเข้าใจไม่ได้ แล้วก็ไปหลงเอาว่า "ยากๆ" นั่นแหละ คือ งานสูงค่า ! **ก็เป็นความหลงผิดแท้ๆ(มิจฉาทิฏฐิ)** หรือไม่ ก็เขียนซะเพราะพริ้งเป็นน้ำผึ้ง คนก็ไปติดภาษา เป็น คีตะไปหมด หรือไม่ ก็เขียนเสียซ่อนปม เป็น "อรูปธรรม" จนคนต้องเสี่ยงทายค้นเดากันอยู่นั่นแหละ

ทำให้สูญเสียพลังงานสมองไปเปล่า ๆ ปลี้ ๆ *(เป็นอุบายของนักการค้า หรือ คือ นักบ้น อวิชชา ดังอธิบายมาแล้ว)* หรือ บทจะเปิดเผย ก็เขียนสิ่งที่ไม่ควรนำมาเขียนเปิดเผย เพราะมันจะกลายเป็นกำหนัด – ใคร่ – โลภจัด โกรธเคืองบาดหมางทะเลาะวิวาทแตกร้าว ก็นำมาเปิด นำมากระจายแสดงออกกันให้กระจะกระจ่างอุจาด ซ้ำเสียอีก **"ศิลปะ"เช่นนี้ ไร้ค่า ทำลายโลก**

"ศิลปะ"ใดๆ ก็ต้องเป็นไปเพื่อสัจธรรม ช่วยสังคม ช่วยชีวิตปวงชน มี"เอกคุณ"ที่เหมาะสมกับกาละ สัมพันธ์กับเศรษฐกิจแห่งยุคแห่งสมัย เข้าใจได้ง่ายตามสื่อของยุคของสมัย มีประโยชน์รับใช้ผู้คนในยุคในสมัย มีความร่วมสมัย ทันสมัย มีผลสะท้อนให้เกิดสันติสุข ช่วยทำลายความเห็นแก่ตัว จึงจะชื่อว่า งานที่มีค่า งานที่เชี่ยวชาญ จัดเจน งานฝีมือที่แท้อันดียิ่ง หรือ งานที่ให้ประโยชน์สูงอย่างฉลาดยอด

นี้คือ นิยามเดิม บัญญัติเดิม ของคำว่า "ศิลปะ" หรือ "สิปปะ" อันเป็น "มงคลธรรม" ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่า เป็นความดี ความเจริญสิ่งหนึ่งใน มงคล ๓๘

แต่เดี๋ยวนี้ "ศิลปะ" กลายเป็น **"ภวตัณหา"** ดังที่ได้เล่ามาคร่าวๆ โดยเฉพาะเป็น **สิ่งเร่งเร้า "กามตัณหา"** กันอย่างหนักด้วย **ถ้าเป็นดังนี้ "ศิลปะ" คำนี้ ก็มิใช่ มงคลหนึ่ง ใน "มงคล ๓๘" หรอก แต่เป็นบัญญัติใหม่ชนิดหนึ่ง ซึ่งได้แปรเปลี่ยนไปจากรากศัพท์เดิม ความหมายเดิมแล้ว นิยามของคำว่า "ศิลปะ" หรือ "สิปปะ" ได้เพี้ยนจากสมัยพระพุทธเจ้า ที่เข้าใจกันอยู่ว่า เป็นสิ่ง หรือ เป็นคุณธรรมที่นำมาซึ่งความเจริญนั้น ได้เป็นอื่นไปแล้วจริงๆ เพราะถ้าแม้น "ศิลปะ" กลายเป็นคือ ความเชี่ยวชาญ ความจัดเจน หรือ ความเก่ง ความมีฝีมือ ที่ทำให้เพิ่มกิเลส พอกพูนตัณหา หนักหน้ายิ่งขึ้นแล้วละก้อ พระพุทธองค์จะไม่ทรงยกขึ้นมาเป็น "มงคล" *(สิ่งนำมาซึ่งความเจริญ)* หรือ สรรเสริญว่า เป็น ความสูงความเหนือยิ่ง อันเรียกว่า "อุดม" *(อุตตมัง)* อย่างแน่แท้**

ดังนั้น เมื่อ "ศิลปะ" กลายเป็นเครื่องมือเร่งเร้า "กามารมณ์" เพิ่มพอก "กามตัณหา" มันจึงคือ กิเลสตันหาชนิดหนึ่ง ที่ทับถมอยู่ในโลก เท่านั้น *จะไม่ใช่มงคลอันอุดม เลย จริง ๆ*

และ ยิ่ง "ศิลปะ" กลายเป็น **วัตถุปกรณ์ชนิดหนึ่ง ที่พอกเพิ่ม "ภวตัณหา" หรือ เป็นเครื่องนำพาไปสู่ภพ – ชาติ ที่เป็นสิ่งสนองอารมณ์ท่างใจ อันลึกลับ หรือ แฝงเร้น (อัตตกิลมถะ)** สุดท้าย กระทั่งถึงขั้นมืดแปดด้าน หรือ สุดตันลงอย่างอั้นตู้ ที่เรียกว่า ถึงขั้น "อัตตวินิบาต" คือ มันต้องตาย ! แม้ร่างกายยังจะดิ้นต่อไปอีก ก็ถึงภาวะไม่ยอมให้ดิ้นต่อไปแล้ว ต้องฆ่าตัวตายตามลงไปเป็นที่สุด ดังที่ศิลป์นเอก "แวนโก๊ะ" แกทำไปนั้น มันจึงเป็นเรื่องพาไปสู่ทุคติ วินิบาตที่เห็นได้ชัด. **อันไม่ใช่ทางไปสู่ความเจริญเลยโดยแท้จริง** ต้องพยายามรู้ พยายามเห็น พยายามทำความเข้าใจให้ออก มันเป็นความต่ำ เป็นการไปสู่ทางต่ำต่างหาก เป็นเรื่องของ "ความไม่รู้" (อวิชชา) ในเรื่องของ "จิตนิยม" หรือ หลง รูปภพ–อรูปภพ แท้ ๆ จริง ๆ เป็น กิเลส – ตัณหา – อุปาทาน ที่จะต้องศึกษากันให้ถึง ให้บรรลุความแท้จริง อย่าไปงมงาย เอาอย่าง บางอย่างที่ผิด

"ศิลปะ" ที่แท้ ถูกต้องสัจธรรม จึงไม่ใช่เครื่องมือที่จะมีไว้ เพื่อเสพย์สุขส่วนเกิน**ใดๆ ไม่ว่า** กาม-สุขขัลลิกะ **หรือ** อัตตกิลมถะ **แต่เป็นความเก่ง เป็นความเชี่ยวชาญ จัดเจน ของคนผู้ดับกาม ดับอัตตาให้แก่ตนได้ และสามารถนำออกมาแสดง นำออกมาใช้ในรูปร่างต่าง ๆ ให้คนได้รู้ได้แจ้งตาม เห็นตาม เข้าใจตาม เพื่อเป็นแนวโน้ม เป็นค่านิยม เป็นตัวอย่างจูงดึงคนอื่น ๆ ให้แจ้งสัจธรรม หรือ ให้ละ ให้หลุดพ้น กามตัณหา-ภวตัณหา ด้วยบ้าง สันติสุขแท้ ๆ จะได้เกิดในโลกจริง ภราดรภาพ ก็จะได้มีขึ้นในโลกแท้**

การเป็นอยู่ของคน ถ้าผู้ใดเป็นอยู่ได้โดยมีการงาน **มีผลผลิตที่เป็น "ศิลปะ" อย่างทรงค่า ตามที่ได้อธิบายมาแล้วคร่าวๆ นี้** ไม่เป็นแนวโน้มหนักไปทั้งทาง "กามสุขขัลลิกะ" อันคนปกติล้วนหลงเป็น "สุข" กันแท้ๆ ชัดๆ ซึ่งมันมากมันเกิน มันเหลือเฟือจนคนรู้มันได้ยากเหลือเกิน กับ ทั้งทาง "อัตตกิลมถะ" อันรู้ยากเห็นยากเข้าใจยากกว่า และก็หลงเป็น "สุข" จนที่สุดถึงขั้น "อัตตวินิบาต" เป็นขั้นสุดยอดบรรลุความสำเร็จ ตามที่ตนหลงใคร่ไปเลยนั้น ก็นับว่า เป็น**ผู้เป็นอยู่ที่ดี ช่วยตนจริง ช่วยโลก ช่วยสังคมแท้**

ยิ่งผู้เป็นอยู่โดยสร้างผลผลิต ที่มีคุณ มีค่า ต่อคน ต่อโลกตรงๆ ชัดๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้จัดเจนแท้ *(คือ มี "ศิลปะ" แท้)* เช่น เป็นผู้ปลูกข้าว ปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารขึ้นมาให้โลกได้รับไปใช้เลี้ยงชีพแท้ๆ **ได้มาก ได้ดี มีคุณภาพ อย่างฉลาดสร้าง ฉลาดก่อ** ดังนี้ จึงยิ่งคือ ผู้มีศิลปะ ผู้แสดงคุณ ผู้มีค่าที่ตรงที่สุด อย่างชัดเจนไม่อำพรางเลย เรียกว่า มี "ศิลปะตรง" อันประกอบอยู่กับการเกษตร งานเกษตรกรรมจึงเป็นงาน "ศิลปะ" สูงสุด เป็นงานอันมีคุณมีค่าอันดับหนึ่งในโลก ไม่ว่ายุคไหนๆ หรือ ส่วนไหนของโลก เพราะคนต้องกินเป็นอันดับหนึ่ง ของคำว่า "ชีวิต" งานศิลปที่รังสรรค์การเกษตร จึงมีกันได้ทั้งโดยตรง และ โดยอ้อมมากมาย

ผู้ไม่รู้คุณ ผู้ไม่เข้าใจค่าของชีวิตแท้ เท่านั้น ที่หลงมงายไปยึดไปเห็น "สิ่งสมมุติ" อื่นๆ เป็นคุณเป็นค่าที่สูงกว่าคนผู้ทำงานเกษตรกรรม และไม่รู้จักศิลปะของการเกษตร ทั้งไม่สร้างศิลปะให้แก่การเกษตร แม้จะไม่ทำการที่เป็น "ศิลปะตรง" ก็ทำ "ศิลปะโดยอ้อม" ก็ยังดี เช่น ทำงานอันจูงให้คนรู้ค่า หรือชี้ชวนให้คนเห็นความสำคัญของรวงข้าว ของชาวนา ของบรรยากาศแห่งท้องนาภายใต้พ้าคราม ฯลฯ เป็นต้น

ผู้มี "ศิลปะ" *(มีความเชี่ยวชาญ, จัดเจน)* ในการเกษตรทั้งหลาย จึงเป็นผู้มีคุณค่าต่อโลก มีความเป็นอยู่ที่อุดมประโยชน์แท้ๆ *(มังคลมุตตมัง)* แก่ปวงชน แก่โลกอย่างตรงที่สุด เพราะชีวิตคนทุกคน ต้องยังชีวิตไว้ด้วยผลผลิตทางเกษตรกรรมทุกคนและทุกวัน เป็นปัจจัยแท้ๆ สำคัญที่สุด เป็นอันดับหนึ่งในคำว่า ยังชีวิต หรือ

ความ "เป็นอยู่" ของสัตว์โลก โดยเฉพาะคน นี้คือ งานสร้างสรร คือ งานศิลป คือ เศรษฐกิจ คือ อุปสงค์ (Demand) ในด้านวัตถุธรรม หรือ รูปธรรม

ผู้มี "ศิลปะ" ในการงานใดก็ตาม **ที่มี "ผลสะท้อน" ต่อสภาวะทางใจ ให้เกิดสงบ มีการพักจิต หรือ สุขอย่างไม่เหนื่อยหน่ายท้อแท้ ไม่เร่งเร้า ไม่เร่าร้อน ไม่ดิ้นร้าย มีสันติภาพ มีภราดรภาพ** จึงเป็นผู้มีคุณค่าต่อโลก มีความเป็นอยู่ที่อุดมประโยชน์แท้ ๆ (มังคลมุตตมัง) แก่ปวงชน แก่โลกอย่างตรงที่สุด เพราะความเป็นอยู่ของคนนั้น จะต้องยังไว้ด้วยการจ่ายพลังทั้งทางกายกับทางสมอง (ทำงาน) กับจะต้องพักต้องผ่อนงานลง การพักงานด้านกายกรรม วจีกรรม (วัตถุธรรม) นั้น คนเข้าใจชัด รู้กันง่าย และทำถูกอยู่แล้ว แต่การพักงานด้านมโนกรรม (นามธรรม) หรือ พักพลังทางสมองนี่สิ ! คนยังเข้าใจกันยากนักกว่านัก *ผู้ใดมีงานที่ช่วยชีวิตคน ให้ได้รับอาหาร พักจิต พักสมองลงจริง ๆ จึงเป็น "ศิลปิน" ที่ให้คุณค่าแท้ทางด้านนามธรรม หรือจิตใจ* **นี้เป็น งานสร้างสรร เป็นงานศิลป เป็นเศรษฐกิจ เป็นอุปสงค์ (DEMAND) ในด้านนามธรรม หรือ อรูปธรรม ที่ยังขาดแคลนในโลกทุกจุด และ ต้องการอย่างเร่งด่วนที่สุด**

งานอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไป ลดหลั่นกันตามฐานะแห่งความจำเป็นแท้ของชีวิต กับประมาณด้วยฐานะทางเศรษฐกิจตามกาละเทศะนั้น ๆ โดยเฉพาะ **เศรษฐกิจแห่งนามธรรม** หรือ ด้านจิตใจนั้น ต้องคำนึง และ เรียนรู้กันให้มากเถิด

แต่มีอยู่งานหนึ่งที่ไม่ขึ้นไม่ลงกับฐานะทางเศรษฐกิจของโลกเลย ไม่ว่ายุคไหนๆ และ มีคุณ มีค่ายิ่งกว่างานใดๆ หมด แม้แต่เกษตรกรรม หรือ งานที่ช่วยให้จิตพัก–จิตสงบ ก็คือ **งานสร้างสัจธรรม เป็นผู้รู้แจ้งความจริงแท้ และ เป็นผู้เสียสละสูงสุดได้อย่างแท้จริง** *ผู้จะเสียสละได้สูงสุดจริง ก็คือ ผู้หมดสิ้น "กามสุขัลลิกะ" และหมดสิ้น "อัตตกิลมถะ" ด้วยญาณปัญญาอันยิ่ง มีอภิปัญญาอันยอดจริง ๆ* **เป็นตัวผู้สร้างสันติภาพ–ภราดรภาพ ให้แก่โลกโดยแท้ที่สุด**

เพราะท่านผู้นี้ จะรู้จักการเป็นอยู่ละเอียดสุด จนกระทั่ง "การนอน" นั้น คือ "การพัก" (ติฏฐะ) อันเป็นไปเพื่อรักษาสมดุลย์ ฝ่ายตรงกันข้ามกับ "การทำ" (กรรม) หรือ "การงาน" (กรรม)

เมื่อมี "การทำ" หรือ "การงาน" ก็ต้องมี "การพัก" ก็เท่านั้นเอง เช่นเดียวกันกับ เมื่อมี "การตื่น" ก็ต้องมี "การหลับ"

คนเรามี**การงาน(กรรม)** ตั้งแต่รับสัมผัสทางกายทางใจ ก็เป็นการงาน การพูด ก็เป็นการงาน แม้แต่การคิด ก็เป็นการงาน อย่าพูดไปถึงการมีวิริยาบถอื่น หรือ ถึงขั้นออกกำลังทางกายชัด ๆ เลย และ*"กรรม"(การงาน)นั้น มิใช่มีแต่บาป แม้บุญ ก็เป็น "กรรม"*

ดังนั้น แม้จะไม่ได้มี**การงาน(กรรม)**อะไรเลย ตามความรู้สึกง่าย ๆ เพียงคนเรามี "การตื่น" ให้ทวาร ๕ มีการรับสัมผัสเท่านั้นแหละ ทั้งวัน ก็จะต้องมี "การหลับ–การหยุด" (ติฏฐะ) เป็นการทดแทน หรือ ถ่วงดุลย์ เป็นธรรมดา

ความไม่รู้แจ้ง จะทำให้คนหลงนึกว่า "การนอนหลับ" *เป็นกำไร* หรือ **เป็น "สุขส่วนเกิน"** แต่ที่แท้นั้น ไม่ใช่เลย

"การนอนหลับ" เป็น**การพัก (ติฏฐะ)** เป็นเหตุปัจจัยคู่กันกับ**การทำงาน (กรรม)** ไม่ใช่กำไร แต่เป็นการรักษาสมดุลย์ให้สรีรกายและชีวะ เท่านั้น ถ้าผู้ใดพักผ่อนไม่สมดุลย์ ก็อยากนอนมากนั้น **ไม่น่าวิตก** *แต่ที่น่าวิตก ก็คือ ผู้พักผ่อนก็มากพอแล้ว ทว่าหลงไปเสพย์ติดการนอน หรือ การหยุด การไม่ทำงาน เป็นความ***สุขส่วนเกิน** *นี่สิ เป็นกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ชัด ๆ ที่ต้องรู้กันให้ได้ และเป็นเรื่องของ"ภวตัณหา" โดยแท้จริงด้วย*

จึงควรจะประมาณการนอนหลับ การพัก การไม่ทำงาน ให้มีการรู้พอ รู้เต็ม หรือ รู้จักการสมดุลย์ของมันให้จริง ๆ *ไม่เช่นนั้น "ติด" จริง ๆ ด้วย* **มันเสพย์ติดเป็น "อัตตกิลมถะ" เป็นภพ–ชาติชนิดหนึ่ง เหมือน "นิโรธสมาบัติ" ส่วนเกินเราดี ๆ นั่นเอง**

ถ้าคราใดหลับสนิท ไม่มีฝัน ก็คือ "นิโรธ" สนิท (ไม่มี "นิมิต" ไม่มี "ฝัน" ไม่มีเรื่อง "รับรู้" เลย) ถ้ามีเรื่องที่เนื่องมาแต่ กิเลส–ตัณหา เป็นรูปเป็นภาพปรากฏรู้อยู่ในภพของจิต **ก็เป็น "ฝัน" ไป** ถ้าไม่มีกิเลสตัณหาเข้าไปร่วมปรุงในรูปจิต–อรูปจิต ที่มันยังทำการงานอยู่นั้น นั่นก็เป็น **"นิมิต"**

ฝัน กับ **นิมิต**ของพระอริยเจ้า แตกต่างกันอยู่เพียงมีกิเลส–ตัณหา เข้าไปร่วมเป็น กาม–พยาบาท–อุทธัจจกุกกุจจะ หรือ ไม่เท่านั้นเอง ถ้าผู้ใดรู้อารมณ์จิต ที่เป็นกาม เป็นพยาบาท เป็นอุทธัจจะกุกกุจจะ คือ รู้แจ้งชัดใน **สภาวะจิต** ที่มีบัญญัติเรียกว่า กาม–พยาบาท–อุทธัจจกุกกุจจะ ซึ่งต้องถูกอาการ ถูกตัวนั้นๆ จริงๆ และแม้จิตตกภวังค์มาก เป็นถีนมิทธะ ก็รู้จิตในจิตเช่นนี้ ชัด จนพ้นสงสัย เมื่อใดจิตตนมี รูปจิต–อรูปจิต ที่ปราศจากกิเลสเหล่านั้น ก็จะทราบได้ว่า นั้นเป็น "นิมิต" มิใช่ "ฝัน" อันมีกิเลสเข้าร่วมปรุงแต่ง สำหรับปุถุชน หรือ อริยบุคคล ที่ยังไม่ถึงขั้นพระอรหันต์ ก็จะมีได้ในบางคราวบางครั้งเหมือนกัน ยิ่งเป็นพระอริยบุคคลแท้ๆ ระดับสูงขึ้นๆ ก็ยิ่งเป็นนิมิตแท้ขึ้นเรื่อยๆ จิตของพระอรหันต์นั้น ถ้าไม่นอนหลับเป็นนิโรธสนิท ก็จะมีนิมิต เป็น รูปจิต–อรูปจิต ที่จะปรุงตามความโน้มน้อมของท่านเอง หรือ ตามเหตุปัจจัยอันที่มีพลังแทรกเพียงพอผ่านเข้ามา

ที่ต้องการจะเน้นในที่นี้ ก็คือ **การนอน–การหลับ** นั้น คนเราจะต้องรู้พอ รู้สมดุลย์ จึงจะเป็นคนสมบูรณ์ นอนมากเกินไปก็ใช่ว่า จะเป็นคนสมบูรณ์ มันจะพาลเป็นคนอ่อนแอ ออดแอดที่สุด จะง่อยเปลี้ยเอาด้วย เป็นแต่เพียงว่า มันไม่แสดงผลชะงัดเร็วทันใจ เท่านั้นแหละ

และที่สำคัญคือ นักปฏิบัติธรรมนั้นแหละ จะต้องรู้ชัดใน กิเลส–ตัณหา ของ การนอน–การหลับ ให้ดีๆ **ต้องไม่หลงเสพย์ เป็นสุขส่วนเกินเป็นอันขาด** หัดพยายามอ่านรู้ ความลงตัว–ความพอดี ใน การหลับ–การตื่น ของตนให้ดีๆ ที่เดียว *(เรื่องการพัก หรือ การหยุดอยู่เฉยไม่ทำงานนั้น รู้ง่ายกว่าการนอน แต่ก็ต้องระวัง! อย่าเป็นคนหลงติดการหยุดการไม่ทำงานเป็นอันขาด มันก็เช่นกันนั่นแหละกับการนอน คือ เหมือนเศษไม้ หรือ ตายซ้ำตายซาก)*

เมื่อเป็นพระโยคาวจร ผู้เพ่งเพียร บรรลุธรรมแท้ได้สูงขึ้น ๆ คือ เริ่มรู้อานิสงส์แห่ง "ความหยุด–ความพัก–ความสงบ" แล้วก็หัด "หยุด–พัก–สงบ" จนทำได้ ที่นี้ กิเลส–ตัณหา ในเรื่อง**การพัก (ติฏฐะ)** อันเป็น**สุขส่วนเกินนี้** ถ้าไม่รู้ตัว ไม่ทราบเป็นมรรคสัจจะ ไม่รู้เป็นปริยัติมาก่อนแล้วละก้อ มีหวังเอียงเทไปเป็นฤาษี เดียรถีย์ *ผู้หลงเสพย์ความหยุด หลงความพัก จนไม่มีเพียร ไม่มีการงาน* ก็จะ**เลยเถิด**ไปเป็น "**อัตตกิลมถานุโยค**" ส่วนสุดโต่ง อีกฝั่งหนึ่งได้โดยง่ายที่สุด แล้วจะกลายเป็นคนไม่มีการงาน **ทำลายความเป็นคน** ซึ่งเป็นเครื่องกลชั้นพิเศษเยี่ยม ที่จะให้ประโยชน์แก่โลก แก่สังคม ได้อย่างสูงสุด ไปอย่าง "อวิชชา" โดยแท้จริง

เพราะการงาน (กรรม) ของพระอริยบุคคล (หรือ ของ "อารยชน" ตามสัจธรรมแท้ ๆ) เท่านั้น ที่จะช่วยค้ำจุนโลก ไม่เผาผลาญโลก อย่างซื่อสัตย์ที่สุด

ถ้าขืนพระโยคาวจรในโลก ไป**หลงลัทธิฤาษี–เดียรถีย์** ที่ไม่เข้าใจจุดนี้กัน **เสพย์ติดจิตพัก จิตสงบกันหมด** *ศาสนาก็จะพลอยสูญสิ้นลงเร็วที่สุด เพราะไม่มีการสืบต่อ สัมพันธ์ต่อ (ไม่มี "เลข")* และโลกก็จะเร่าร้อนทารุณมากขึ้น ๆ กว่าที่ควรจะเป็นด้วย โดยเฉพาะพระโยคาวจร ผู้หลงติดจิตสงบนั้น ยังไม่ละ "อัตตา" หมดสิ้น ยังเป็น "อัตตกิลมถานุโยค" อยู่ ยังไม่ใช่ผู้บรรลุแท้ เพราะเห็นชัด ๆ ก็ยังไม่มีปัญญาอันยิ่ง รู้เท่าทัน "ภวตัณหา" ยังเสพย์ติดความสงบ (ปัสสัทธิ) ความอยู่เฉย ๆ (อุเบกขา) จึงยังไม่รู้แจ้งในกรรม หรือ ใน "การงาน" ที่ควรยังมีอยู่ ให้ดีที่สุด เป็น "สัมมา" เป็น "อริยมรรค" อันมีองค์ ๘ บริบูรณ์ อัน "มนุสโส" (มนุษย์) ที่ยังไม่ตายเน่า ควรดำรงอยู่ ควรเป็นไป

โดยแท้จริง ในพุทธศาสนาก็สอนไว้ละเอียดลออชัดเจนถึง กิเลส–ตัณหาส่วนนี้ มันเป็น "อัตตกิลมถะ" **ส่วนสุดโต่งฝ่ายหนึ่ง**แท้ ๆ จริง ๆ จงสังวรกันมาก ๆ เถิด

เพราะฉะนั้น "สุขด้วยกาม" จึงเป็น**ส่วนสุดฝั่งหนึ่ง**ของโลก ที่คนจะต้องทำตัวให้หลุดพ้นหมดสิ้น กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ออกมาจากมันให้หมดสนิทให้ได้ อันเรียกว่า "กามสุขขัลลิกานุโยค" กับ "ยังหลงสุขหลงทุกข์ด้วยความไม่รู้แจ้งในอัตตา" (อัตตกิลมถานุโยค) เนื่องจาก อัตตา หรือ อาตมัน มันเป็นเรื่องของจิต ซึ่งไม่มีรูปไม่มีร่าง (อสรีระ) จึงรู้จักมัน วางมัน ปลดปล่อยมัน ได้ยากยิ่งจริง ๆ ต้องมาเรียนรู้สภาพธรรมของมันอีก ดังที่เราได้พยายามแจกแจงอธิบาย แม้เมื่อ*มันหยาบใหญ่เป็น "อัตตา" ต่อเนื่องร่วม "เสพย์กาม" เสพย์โลกธรรม ๘ ตลอดจนเสพย์อบายมุขนั้น ก็คือ จิต คือ อัตตา เหมือนกัน มีสุข–มีทุกข์อยู่ อันเนื่องมาจากทวารกามด้วย* เราก็ได้เรียนรู้ **ขั้นหยาบ ขั้นใหญ่** และ ดับ–ฆ่า–วาง มันมาจนช่ำชอง รู้จัก "อัตตาหยาบ" นั้นมาได้จริง จึงจะมารู้ "รูปจิต" **ขั้น "รูปพรหม"** ดังที่ได้อธิบายไปจนสุด "อสัญญีพรหม" และ "อกนิฏฐาพรหม" มาแล้ว นั่นเอง

และต่อจากนี้ เราก็**กำลังจะอธิบาย "อรูปจิต"** ซึ่งถ้าใครไม่รู้จักกับมันจริง ก็ยังหลงเสพย์สุขเพราะมัน ได้อีกอยู่นั่นเอง **เป็น "อรูปพรหม"**

พระโยคาวจร ผู้ปฏิบัติธรรมที่หยั่งลงถึงธรรมอยู่ ที่ดับ "กามสุขขัลลิกะ" มาได้แล้ว สิ้น "กามราคะ" พ้นโอรัมภาคิยสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการมาได้แล้วสนิทก็ตาม ถ้าไม่รู้ "อัตตา" ขั้นละเอียด ไม่หัดดับ หัดฆ่า หัดวาง รูปจิต–อรูปจิต ให้ละเอียดอีก มันก็ยังจะสร้าง "อัตตา" ใหญ่ เป็น "ปรมาตมัน" ต่อไป เป็น **ส่วนสุดอีกฝั่งหนึ่งของโลก** ได้อยู่อีก อันเรียกว่า **"อัตตกิลมถานุโยค"** ยังจะมี "อกุศลจิต" ทั้ง ๑๒ ดวง อยู่เช่นกัน และ "อเหตุกจิต" ที่ลึกซ้อน ตาม "อกุศลจิต" ต่อไป ในรูปรอยของ รูปจิต–อรูปจิต ก็ยังจะมีอยู่ครบถ้วน ถ้าเรียนรู้จิต–เจตสิก–รูป หรือ กาย–เวทนา–จิต ไม่ถูกแท้ ตรง "ธรรม" อย่างละเอียดสุขุมจริง

"กามสุขขัลลิกะ" กับ "อัตตกิลมถะ" จึงเป็นส่วนสุดสองฝั่งที่จะต้องรู้แท้รู้จริง ไม่หลงโต่งไปโต่งมา อยู่ในฝั่งไหน สั่งสม–เสพย์สม ไปให้มาก

ในฝั่งไหน ก็ไม่ได้ ต้องอยู่ตรงกลาง ต้องไม่หลงโลกย์ ไม่เหลือเศษ แม้เป็น "สุข" จนเป็นส่วนเกิน ให้ได้จริง ๆ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **"เราไม่พัก (อัปปติฏฐะ) และเราไม่เพียร (อนายูหะ) ก็เป็นอันข้ามโอฆสงสารได้"** นั่นคือ ถ้าหลง**หยุดหลงพักมากไป** ก็ไม่พ้นโอฆสงสาร หรือ ถ้าหลงเพียรหลง**สั่งสมมากไป** ก็ไม่พ้นโอฆสงสารอีกเช่นกัน **"มัชฌิมา" ตัวความปานกลาง - ความพอดีตัวนี้ จึงละเอียดสุขุมสุดยากนัก** ดังนี้ เป็นคำสอนใน "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร" ซึ่งเป็น "พระธรรม" คำสอนบทแรกในพระพุทธศาสนา และเป็นบทสำคัญที่สุด ที่พระโยคาวจร จะต้องเอามาทบทวนสอบทานอย่างสำคัญ เมื่อล่วงพ้นโอรัมภาคิยสังโยชน์ ๕ เบื้องต้นมาแล้ว เรายังมี "อัตตา" อยู่กับส่วนสุดฝ่าย อุทธัมภาคิยสังโยชน์อีก ๕ อันมี รูปราคะ–อรูปราคะ (ภวราคะ) ซึ่งเรากำลังหมายถึง รูปจิต–อรูปจิต เพราะความไม่รู้ตัวตนของ รูปจิต–อรูปจิต จริงแท้ *เราจึงยังเสพย์จิต ยังสั่งสม "ราคะ" ลงไป ให้ขั้นเป็นรูปจิต–อรูปจิต*

เมื่อรู้แจ้งเข้าใจรูปจิตมาแล้ว จนถึงขั้น**จะหลง "ดับจิต" เล่น เป็น อภิสัญญานิโรธ หรือ อสัญญีพรหม** เราก็ไม่หลงสั่งสม–เสพย์สม หรือ ก่อสภาวะ ยึดสภาวะ "รูปพรหม" ให้มันรวมเป็น "อัตตา" ใส่จิต *(จะเรียนเพื่อรู้ก็ได้)* "รูปจิต" ก็สั้นเข้า "รูปจิต" ก็ไม่ได้ "ก่อตน" เพราะเราไม่หลงหา "กำไร" (อาย) แม้ที่สุดหลง *กำไรด้วยการทำ "อสัญญีสัตว์" เสพย์เล่นเพียงน้อยนิด* (ทำเพื่อสาระ ทำเพื่อประโยชน์แท้ ก็ย่อมทำ) เราจึงจะได้ชื่อว่า "หมดสิ้น" ได้ ถึงขั้น **"อายตนะ"** *อันคือ "ไม่หลงแม้กำไรเพียงน้อยนิด"* (**ตน**=*น้อยนิด*) จึงจะเป็นผู้**สิ้นความเป็น "อสัญญีสัตตายตนะ" ที่สัตว์ชนิดหนึ่งในความเป็น "สัตตาวาส" (คือ ยังมีความเป็นสัตว์โลกอยู่) ขั้นละเอียดสุด ฝ่าย "รูปจิต"** *และยังมีฝ่าย "อรูปจิต" อีก*

สัตว์โลกทั้งหมดมี ๙ ระดับ เรียกว่า "สัตตาวาส ๙" คือ :–

๑. **"เตรัจฉาน"** คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่กับความเป็นสัตว์ ๓ ชนิด (ติ + รัจฉาน) มี เทวดา (เสพย์กาม) – มนุษย์ – สัตว์นรก เพราะความไม่รู้จริงว่า

จิตอย่างไร คือ**ความเป็นสัตว์**ชนิดไหน ? และจะ**เลื่อนฐานะ**"ความเป็นสัตว์"นั้นๆ ได้อย่างไร ? กระทั่งจะ**ดับ**"ความเป็นสัตว์"นั้นๆ ได้อย่างไร ? จึงยังเป็น**สัตว์โลก**อยู่เต็มครบ (ผู้กำลังศึกษาปรมัตถ์ จงหยั่งถึง"เดรัจฉานสัตว์"ที่เป็นปรมัตถธรรม ให้ออกให้แจ้งเถิด อย่าไปหลงหมายเอาอยู่แต่ว่า เป็น นก หนู ปู ปลา)

๒. "**พรหม**" คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิสูงขึ้น แม้จะพ้นความเป็น"เทวดากามาวจร"มาแล้ว แต่เพราะความไม่รู้แจ้งจริง ถึงแม้จะมีจิตสูงขึ้นแล้ว (อุบัติเทพ) เป็น"พรหม" ก็ยังยึดมั่น ยังไม่รู้ความ"ยึดตัวตน"ของตน ยังไม่รู้ความพอดี ความปานกลาง **ยังทำตนให้มีทุกข์** ก็ยังมี"*อบายภูมิ ๔*"*ของภูมินี้*ขั้นนี้อยู่ และ ยังหลงเสพย์สุข ติดยึดสุขให้เป็นเชื้อแห่งทุกข์อยู่ ก็ยังความเป็น"เทวภพ"อยู่ จึงยังมี"เกิด"มี"ตาย"มีวัฏฏะอยู่ คือ ยังไม่พ้นความเป็น"รูปพรหม–อรูปพรหม"ไปได้ จึงยังคงเป็น"สัตว์โลกอยู่" เพียงพ้น"ความเป็นสัตว์โลก"ขั้นต่ำกว่ามาได้บ้าง ทุกข์–สุข ก็ดี โลภ–โกรธ ก็ดี จึงยังมีอยู่ตามฐาน

๓. "**อาภัสราพรหม**" คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิสูงขึ้นไปอีก เรียนรู้มากขึ้น ทำได้จริงขึ้น มีปัญญาความสว่างมากขึ้น มีของจริง จนผู้อื่นสัมผัสรู้สัมผัสรับรู้นั้น รอยนั้น ได้ จึง**หลงติด**สภาพที่ได้ดิบ ได้ดี มีความรุ่งเรืองของตนนั้นอยู่ (**อาภัสรา**=ความสว่าง, ความรุ่งเรือง)

๔. "**สุภกิณหาพรหม**" คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิสูงขึ้นไปอีก เพราะยิ่งเรียนรู้ หรือ ยิ่งดีได้สูงขึ้นมากขึ้นไปใหญ่ *แต่ก็ยิ่ง***หลง***ความสูง* **หลง***ความดีมากไปใหญ่ด้วย* การยิ่ง**หลงมาก** ยิ่ง**ยึดติดมาก** จึงกลายเป็น**ความชั่วความดำความมืด** หรือ เป็นเงามืด ที่จะมีแนบแฝงย้อนแย้งซ้ำมาเสมอ ถ้าไม่มีปัญญายอดยิ่งขึ้นไปรู้เท่าทันอีก ก็จะยิ่งหลงมันหนักใหญ่ ความถือตัวหนักยิ่งใหญ่ยิ่ง (**สุภะ**=ความดี, **กิณหา**=ความดำ) ก็ยิ่งจะเพิ่มความ เป็น"อัตตา"เป็นสัตว์โลกผู้มี"มานะ"(คือ จิตของตนยึดความเห็นความได้ ยึดปัญญายึดความเป็นของตน)มากขึ้นใหญ่ ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว

๕. "**อากาสานัญจายตนพรหม**" คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนยังทุกข์ยังสุขอยู่ในภูมิ"อรูป"ขั้นทิ้งวัตถุ ทิ้งธาตุดิน–น้ำ–ไฟ–ลมได้สนิทแล้ว เป็น"พรหม"

ไม่ติด "โลกธรรม" ของหยาบ เช่น วัตถุ–ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุขด้วยกามคุณ ๕ เป็นต้น แม้แต่ขั้น "อัตตา" ที่เป็นภาพ เป็นรส ในภพแห่งจิต ก็ไม่ติดไม่ยึดแล้ว "รูปราคะ" ไม่มี แต่**ยังหลง**ความว่าง **หลง** "ปริเฉทรูป" หรือ **ติดยึด** ขั้น "อากาศธาตุ" **หลงติดยึด**ความไม่มีอะไร ที่นับเอาอารมณ์ว่าง ประหนึ่งอยู่กลาง "อากาศ" อันโปร่งโล่ง เป็นแดนเสพย์แดนสุข **หลงยึดหลงมั่น** ความว่างๆ ความเฉยๆ เป็นภูมิดำรงตน เป็นพวกแหนงหน่าย ถือสา ไม่เอาแล้ว "รูปหยาบ" **ไปยึดมุ่งเสพย์ความว่าง สร้างความเปล่า ความง่ายๆ ความโล่งๆ เบาๆ บางๆ บางทีก็สร้างเป็น "ตัว" ขึ้นมาใหญ่ จนตนต้องทุกข์จัด ทุกข์มากเอาด้วย** เป็นผู้ยังไม่รู้เท่าทัน "อรูป" อรูป จึงเป็นผีหลอกตน จนเป็นสุขเป็นทุกข์เอาได้อยู่ จึงยังเหลือ "ความเป็นสัตว์โลกอยู่" ลึกละเอียดสุขุมขึ้นอีกมากกว่าขั้น "สุภกิณหา-พรหม" จริงๆ ขั้นนี้นั้น ยิ่งถ้าไม่มี "สัมมาทิฏฐิ" บ้างแล้ว จะยิ่งอยู่กับมนุษย์ อยู่กับโลกเขาไม่ได้เอาทีเดียว โลกเขาวุ่นนิด ยุ่งหน่อย ก็ไม่เอากับเขาแล้ว จะวิ่งหนี*โลกที่มี "สังขาร" เป็นธรรมดา*ท่าเดียว **นี่คือ ความหมายของ "อากาสานัญจายตนพรหม" แบบเป็นเรื่องของจิตวิญญาณของคนแท้ๆ เป็นความหมายทาง "พุทธวิชชา" ตรงๆ**

ส่วน "อากาสานัญจายตนพรหม" แบบฤาษี เดียรถีย์หลับตาแล้ว จึงจะเป็น นั้น ก็คือ สภาพติด**นิมิตทางจิต** ที่บันเป็นสภาพแสงสว่างโล่งว่างโปร่งใส อยู่ในจิตกัน มันว่างโล่งไม่มีขีดขั้น โปร่งเบาสบาย และอร่อย ชวนติดชวนยึดจริงๆ ก็เท่านั้นเอง! ลืมตาออกมา ก็ไม่ได้เป็น "พรหม" แล้ว ก็เป็นสัตว์โลกที่ติด "รูป-หยาบ" ธรรมดาๆ บางคนติดกามอยู่ปกติ บางคนติด "อบายมุข" เสียด้วยซ้ำ

๖. **"วิญญาณัญจายตนพรหม"** คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิ "อรูป" ขั้นทั้ง "อรูปนอก" ทั้งหลาย ที่เรียกว่า "พหิทธารูปานิ" ได้แท้จริง ไม่ทุกข์ ไม่สุข อันเนื่องมาจากแม้ขั้น "รูป–อรูป" ที่เป็นภายนอก ก็ได้แล้ว แต่**ยังติด** "อรูป" ขั้นที่เรียกว่า "อัชฌัตตังอรูปสัญญี" คือ ยังมีการกำหนดรู้เฉพาะตัว. **ยึดติด ที่ตัวรู้ ตัวหลง อยู่คนเดียว สุขคนเดียว ทุกข์คนเดียว ไม่มีใครอาจรู้ด้วยได้** ยังเหลือภพ ยังเหลือภูมิละเอียดลึกซึ้ง อันเป็นเศษกิเลส

ขั้นอุปกิเลส ขั้นอัตตาตัวตนของจิตของวิญญาณแท้ ๆ จริง ๆ ที่รู้อยู่เอง ไม่รู้อยู่เอง แต่บันอยู่เอง และ ยึดเอง–ปล่อยเอง อยู่แต่เฉพาะตนจริง ๆ

ถ้าเป็นผู้มี "สัมมาทิฏฐิ" ก็คือ ผู้รู้เท่าทัน "รูปหยาบ–รูปภายนอก" ไม่แหนงหน่าย ไม่ถือสา "รูปธรรม" ต่างๆ ได้แล้ว และเป็นผู้ไม่ทุกข์ร้อน อันเนื่องมาแต่ "รูปธรรม" ต่าง ๆ ได้แล้ว ซึ่งจะมีสุขมีทุกข์ ก็เป็นเรื่องลึกขึ้นไปอีกเป็นขั้น "อรูปธรรม" จริง ๆ **ขั้นเรื่องนิดน้อยบางกว่าลม ขั้นไม่มีอะไรเลยแต่ร้อนกว่าไฟ เหลวไหลยิ่งกว่าน้ำ หลงยึด หลงเกาะติดตัว จับตน แข็งตาย จริงจังเอาเป็นเอาตายยิ่งกว่าดิน** ทั้ง ๆ ที่คนอื่น ๆ เขาเห็นว่า แสนเปล่า แสนเฉย แสนว่าง แสนที่จะไม่มีอะไรในสายลม ไม่มีอะไรในสภาพนั้น ๆ เลย แต่มันมีอะไรใน "ภพอรูปธรรม หรือ นามธรรม" ของเขาจริง ๆ ผู้อื่นเขาจะไม่รู้สึกว่า "มี" ยิ่งชาวโลกหยาบ ๆ ใน "กามโลก–รูปโลก" จะมีความรู้สึกว่า ไม่เห็นจะเป็น "ความเป็น – ความมี" อะไร ! ไม่เห็นเป็นเรื่อง ? ! แต่ "พรหม" ขั้นนี้เขาเป็น–เขามี ! เขายึดเขาถือ ! เขามันขั้น **บั้น "อากาส" บั้น "อรูป" เป็นตัว**จริง ๆ เขาจึงยังมีเกิด–มีดับ มีทุกข์–มีสุข อยู่ในภพในภูมินี้ **นี่คือความหมายของ "วิญญาณัญจายตนพรหม" แบบเป็นเรื่องของจิตวิญญาณของคนแท้ ๆ เป็นความหมายทาง "พุทธวิชชา" ตรง ๆ**

ส่วน "วิญญาณัญจายตนพรหม" แบบฤาษี เดียรถีย์ หลับตาแล้วจึงจะเป็น นั้น ก็คือ สภาพติด **นิมิตของจิต** ที่เมื่อบันแสงสว่างโล่งว่างได้แล้ว (คือ "อากาสานัญจายตนะ") ก็พยายามบันตน บันตัวขึ้นมาเป็น "วิญญาณ" ของผู้นั้น "วิญญาณ" ของผู้นี้ เช่น วิญญาณของคนตายไปแล้ว วิญญาณของผี วิญญาณของเทวดา วิญญาณของพรหม วิญญาณของพระอริยะที่ตายไปแล้ว ขนาดวิญญาณของพระพุทธเจ้า เขาก็อาจสามารถบันขึ้นมาให้ตนรู้ตนเห็นกันได้ ซึ่งก็เกิดตามความรู้–ความสามารถ**จะให้เป็นจริงเป็นจังที่สุดได้**ของเดียรถีย์ฤาษีผู้นั่งหลับตาบันนั้น ๆ เอง *ผู้มีความเก่ง – ความรู้ "ในภายในจริง" มากเท่าใด ก็บันได้ใกล้เคียง "ของจริง" หรือ เป็น "ความถูกต้องจริง" ได้มากที่สุดเท่านั้น ๆ*

ที่จริงนั้น มันคือ "อัตตา" คือ **ตัวตน***ของจิต ของวิญญาณของตนเอง* ที่พยายามบัน ที่พยายามทำให้เกิดขึ้นให้ได้ จนสำเร็จ การได้รู้ได้เห็นวิญญาณผี

วิญญาณเทวดาต่าง ๆ ฯลฯ จนเป็นรูปเป็นร่างชัด ๆ เจน ๆ ในจิตของตนเองนั้น ผู้ทำได้จนสำเร็จ ท่านเรียกว่า "**มโนมยอัตตปฏิลาโภ**" เป็น**ผู้ได้สมใจในการปั้น "รูป" ปั้นตัวขึ้นสำเร็จด้วยจิตของตนเอง**

ถ้าผู้ใด **ไม่มีบัญญารู้เท่าทันใน "สมมุติสัจจะ" หรือ "ปรมัตถสัจจะ" กันอย่างแท้จริง** ก็จะยังคง**หลงจริง**อยู่ใน "สมมุติ-สัจจะ" นี้ไปตลอดตราบนั้น นั่นเอง เมื่อใดผู้ใด**รู้เท่าทันได้ใน "สมมุติสัจจะ" เหล่านั้น ว่า เป็นเพียงสิ่งแสดงให้รู้ เป็นเพียงสื่อความหมายอย่างหนึ่ง ที่บอกแจ้งภูมิรู้ของเราเองแท้ๆ** ผู้นั้น ก็**จะได้ประโยชน์จาก"มโนมย-อัตตา" นั้น ๆ**

แต่ถ้าผู้ใดไม่รู้เท่าทัน แถมหลงใหล และซ้ำมี "กิเลส" อีก ก็จะเป็นนักปั้นนักเนรมิต **สิ่งที่ไม่มีตัวตน–ไม่มีรูปอะไร** ("อรูป" จริงๆ) ขึ้นมามีตัวตน มีรูป มีเรื่องเลอะเทอะออกมามอมเมามนุษย์โลกยิ่ง ๆ ขึ้นได้จริง ๆ

สัตว์โลกผู้นี้จึงวนอยู่ใน "สัตตาวาส" นี้อยู่นั่นเอง เพื่อสร้าง "มายา" ขึ้นมาให้โลกยุ่งยากมากเรื่องยิ่ง ๆ ขึ้น เป็นบาป เป็นเวร เป็นวิบากแก่ตนเอง โดยไม่รู้ตัวเรื่อยไป **ผู้ใดเป็นเช่นนี้ มีเช่นนี้อยู่จริง ก็จงระวังสำนึกสำเหนียกตนให้ได้เถิด !**

๗. "**อากิญจัญญายตนพรหม**" คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิ "อรูป" ขั้น**ติดยึด** "*ความไม่มีแม้แต่น้อย*" สำหรับเป้าหมายแห่ง "พุทธศาสนา" นั้น คือ **ทำให้** *กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน หรือ โลภะ–โทสะ–โมหะ แม้อย่างหยาบ–กลาง–ละเอียด* **ให้ "ไม่มีแม้แต่น้อย" หรือ ให้หมดสิ้นเกลี้ยง แม้ "นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี" ให้ได้** *แม้เศษนิด ธุลีน้อยของอนุสัย–อาสวะ ใด ก็จะต้องให้หมดเกลี้ยง ดับสนิท* ซึ่งจะไม่หมายว่า **ดับจิต** หรือ **ดับความรับรู้ในจิต**ให้หมดสิ้นเกลี้ยง เป็น "อสัญญี จนเลยเถิดไปเป็นพวกหลงผิดทำร้าย "อายตนะ" หรือ พวก **ทำลาย** "อายตนะ" **ทำลาย** "จิต" **ทำลาย** "ธาตุรู้" ของตนเอง ตามทิฏฐิ เดียรถีย์ทั้งหลายส่วนใหญ่พากันหมายอย่างนั้น ไม่ !

ดังนั้น "อากิญจัญญายตนพรหม" **ตามความหมายของ "พุทธ" แท้ ๆ จริง ๆ เป็นปรมัตถ์** จึงคือ ผู้รู้ และผู้ทำให้เป็นไปได้ในสภาพผู้มีจิตวิญญาณที่เป็นธาตุรู้อันบริบูรณ์ และเป็นอยู่ในสภาพคนปกติ รู้อย่างมีปัญญาเข้าใจในอกุศล–กุศล ในทุจริต–สุจริต ในส่วนที่เป็นโลภะ–โทสะ–โมหะ หรือ อโลภะ – อโทสะ – อโมหะ แล้วก็ทำให้สิ่งที่ไม่ดีไม่ควรนั้นหมดไปอย่างสิ้นเกลี้ยง "นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง" ก็ไม่มีให้ได้แล้ว นั่นคือ บริบูรณ์ บรรลุแล้ว สำเร็จแล้ว จบเท่านี้ไม่**เลยเถิด** ไม่วนเลอะเลยไปหลง "อรูป" ใด ๆ อีก (ยิ่งขั้น "รูป" ก็ยิ่งต้องไม่หลง ให้ได้มาก่อน)

ส่วน "อากิญจัญญายตนพรหม" แบบฤาษี เดียรถีย์ หลับตาแล้วจึงจะเป็น นั้น ก็คือ สภาพติด**นิมิตของจิต** โดยผู้ติดพยายามทำให้ "จิตหมดความรับรู้" พยายามทำ "จิต" ให้ไม่เป็น "จิต" (คือ ไม่ให้มันมีสภาวะ "รับรู้") หรือทำ "จิต" ให้เป็นไปตามที่ตนหมายไว้ (**นิมิต**=เครื่องกำหนดหมาย) ตนหลงกำหนดเอา ว่า **การมีจิตเป็นสภาพดับสนิท แบบไม่รับรู้อะไรเลย "นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง" ก็ไม่ให้รับรู้อะไรเลย ได้ นั้นคือ ความควรได้ควรเป็น (คือ หลงว่าเป็นทางพาไปสู่นิพพาน หรือ หลงว่าเป็นนิพพานเอาเลยก็มี)** เขาจึงพยายามทำเอา ก็จะเห็นว่า เป็น "ผล" เมื่อทำได้ จึงยึด "ผล" ที่ทำได้นี้ เป็นความสำเร็จ ยิ่งถ้าหลงเป็น "สุข" ก็ยิ่งจะผูกยิ่งจะติดเสริมเข้าไปอีก หรือ *ยิ่งหลงผิดไปหนักกว่านั้น โดยพาลเข้าใจว่า นี่แหละคือ "นิโรธอริยสัจ" นี่แหละคือ "สภาพนิพพาน" แล้วล่ะก้อ !* เขาก็ยิ่งจะติดหนักร้าย ยึดเอามาก ๆ อย่างแน่นอน เขาจึงยังคงทำการ "ดับจิต" **ทั้งเป็น "รสเสพย์" ทั้งเป็นการเพิ่ม "ความหลงยิด" (โมหะ) ด้วยความพยายามอยู่** วันแล้ววันเล่า กัปป์แล้วกัปป์เล่า

ผู้นี้จึงยังคงเป็น "สัตตาวาส" หรือ ยังคงเป็น**สัตว์โลก**ที่เวียนเกิด เวียนตับอยู่ระหว่าง ทำให้ตัว "ดับจิต" ก็เป็น "พรหม" แบบที่ตัวหมายได้ พอปล่อยคลายกรรมวิธีออกมาเป็นมนุษย์ธรรมดา ๆ ก็ไม่เป็น "อากิญจัญญายตนะ" แล้ว มันก็ไม่รู้จักแล้ว ไม่เป็นเสร็จ สักที อยู่นั่นเอง

ซึ่ง**ต่างกับ**"อากิญจัญญายตนะ"ของพุทธศาสนาหมาย คือ ดับ"กิเลส"ในจิตให้หมดสิ้น โดยวิธีทำความรู้จัก"กิเลส"ให้จริงให้บ่อยเวลาหัดดับทั้งเวลาลืมตา – หลับตาทำอะไรอยู่ก็พยายามมี"สติ"ตรวจรู้กิเลสของตนอยู่เสมอและพยายาม"ดับ"มัน ลดมัน ละมัน ฆ่ามันเสมอ ๆ (เรียกว่าทำ"สติปัฏฐาน") เมื่อดับกิเลสได้หมดสิ้น แม้นิดแม้น้อย ก็ไม่มีก็ไม่เหลือเศษละอองใดๆจริงๆ **ก็เป็นจบ-เสร็จแล้ว** แล้วก็ไม่ต้องมามีใหม่มาดับใหม่อีก **มีเสร็จแล้วก็เลิกกันไม่เวียนดับเวียนเกิดใหม่อีก**

แต่ถ้าใครนั่งหลับตา"ดับจิต"แล้ว **มีผลช่วย** ให้ตนรู้จักกิเลสได้มากขึ้น หรือ ทำให้ตนมี"ศรัทธา"ในการจะเพ่งเพียรเรียนรู้จักกิเลส ทำการฆ่ากิเลสได้ยิ่งๆขึ้น และ**ข้อสำคัญ**ตนก็ไม่"หลงเสพย์" ไม่หลงติด"การดับจิต"นั้น เป็นของอ่อย เป็นสภาพยึดเป็น"สุขส่วนเกิน" **ก็จงทำเถิด** ซึ่งจะต้องรู้ ต้องเข้าใจให้ชัดๆ **ในความหมายนี้** เป็น"สัมมาทิฏฐิ"ดีๆ ถ้ายังไม่เข้าใจชัดเป็น"สัมมาทิฏฐิ"จริง ก็อย่าเพิ่งไปทำเลย

"สัตตาวาส" ตั้งแต่ ระดับ ๑–๗ ที่ผ่านมานี้ ยังล้วนเป็นส่วนที่ยังมีนิมิตหรือ มีการก่ออารมณ์เสพย์ เพิ่มอารมณ์หลง(โมหคต)ให้ใหญ่ขึ้นๆ มีลักษณะของ"ธาตุรู้"ที่ยังหยาบใหญ่อยู่ ยังไม่ใช่ส่วนที่ถึงขั้นรู้แจ้งความ"น้อยนิด"(ตน)แท้ หรือ คือ น้อมใจทำใจไปในการหลุดพ้น หรือ ทำตนให้เป็นสัตว์ที่**เป็น"ประโยชน์สูง"(อาย)"ประหยัดสุด"(ตน)ได้จริง** จึงยังเรียกว่า เป็นพวก"วิญญาณฐิติ" คือ ยังไม่ใช่พวกที่จะดับ"ธาตุเกิด" หรือ ทำให้"ตัวตน"ลดน้อยลงจริง จนเป็นสัตว์ขั้น"อรูปสัตว์"ได้แท้ แม้แต่"อากิญจัญญายตนพรหม"นั้น ก็ยังนับเป็นพวก"วิญญาณฐิติ"อยู่ ยังไม่ใช่"อายตนะพรหม"แท้อะไร ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ผู้เข้าใจผิดว่า"อากิญจัญญายตนะ"เป็น"อสัญญี"เท่านั้น ที่ทำไปตามความหลงผิดจริง โดยความจริงแล้วยังไม่ใช่"อสัญญีสัตตายตน"ดอก!

๔. **"อสัญญีสัตตายตนพรหม"** จึงคือ สัตตาวาส ขั้นสูงขึ้นมาอีก

เป็นระดับสุขุมเข้าใจได้ยากยิ่งขึ้น เป็น**ความรู้ขั้นซับซ้อน, ตีกลับ, วกวน, ย้อนแย้ง** ทีเดียว ผู้รู้ต่างก็พยายามศึกษา พยายามบอกความรู้ความเห็นของตนกันออกมา ซึ่งในระดับความเข้าใจง่ายๆ ต้นๆ ก็อาจจะถูก และอาจจะตรงกันได้ แต่ความจริงขั้นสูงขึ้นมันมีอีก

ขั้นง่ายๆ ที่เข้าใจกันอยู่นั้น จะว่าถูก ก็พอได้ สำหรับเบื้องต้น แต่ก็เป็น "ความถูกต้องของความผิด" จะว่าถูกเป็นที่สุด ก็ยังไม่ได้ จะเรียกว่า ผิด ก็ยังได้ด้วยซ้ำ คือ "อสัญญีสัตตายตนพรหม" นั้น ก็เข้าใจกันว่า เป็นสภาพของผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิที่**หลงยึด**เน้นชัดลงไปเลยว่า เป็น "อสัญญี" ตามที่ "ผู้เขียน" เคยได้พูดถึง และ ได้อธิบายมามากแล้ว หมายความว่า เป็นการไม่รับรู้ เป็นการดับสัญญา การไม่ไปมีความจดจำอะไรไว้ การไม่ยอมกำหนดไม่ยอมรับสภาพที่สัมผัสรู้ใดๆ การทำตนเหมือนคนสลบสนิท หรือ เหมือนคนตายคนไม่มีจิตไม่มีวิญญาณ ไม่มีธาตุรู้เลย นั้น เป็นการดี เป็นการสิ้นทุกข์แท้ และ เห็นเป็นกำไร (อาย) เห็นเป็นประโยชน์แท้ (อาย) เห็นเป็นจุดสูงสุด

การเข้าใจ (ทิฏฐิ) เช่นนี้แหละ การหลงยึด (อุปาทาน) เช่นนี้แหละ จึงคือ "ตน" หรือคือ "ตัวเกิด" สัตว์โลกที่หลงการปั้นตัวเกิดชนิดนี้ขึ้นมา โดยคิดว่า เป็นประโยชน์ ว่า เป็นกำไร หรือ หลงการทำความดับสัญญา ดับความกำหนดหมายลงไปให้สิ้นนี้ เป็นประโยชน์แท้ เป็นดีสุด เป็นมรรคผลจริง จึงเรียกว่า "อายตนสัตว์" แท้ ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการหลงเสพย์ "อัตตา" (สภาพทำ "ตน" อย่างนี้ เป็นสุข เป็น "กำไร" (อาย) ให้แก่ตัวเอง) จึงคือ ความ**เลยเถิด** หรือ**สุขส่วนเกิน** แท้ๆ ชัดๆ การทำตนให้ไม่รู้โลก ไม่รับรู้ ไม่เล่าเรียนนั้น ไม่ใช่วิสัยของมนุษย์ประเสริฐ หรือ สัตว์ประเสริฐ ซึ่งความหลงผิดชนิดนี้ ก็เป็นได้จริง มีได้จริง เสียด้วย แต่พุทธศาสนาไม่สนับสนุน ไม่สอนให้เป็นเช่นนี้ ไม่ให้หลงผิดยึดเอาสิ่งนี้สภาพนี้เป็นของดี และ**การทำอย่างนี้นั้น ไม่ใช่ทั้งมรรค ไม่ใช่ทั้งผลในพุทธศาสนา** *แต่เป็นสภาพที่จะเรียนรู้บ้างก็ได้* แต่ต้องมี "สัมมาทิฏฐิ" จริงๆ

ผู้มี**ความหลง**เช่นนี้มีจริง และ เขาก็หลงผิด การดับจิต ทำการไม่รับรู้ให้แก่ตนเอาจริงๆ **หลง**เป็น "มรรค" **หลง**เป็น "ผล" ในทางพุทธศาสนาเอาจริงๆ

เขาจึงเป็น "สัตตาวาส" คือ เป็นสัตว์ที่ยังวนเวียนอยู่ในภพอย่างนี้ ภูมิอย่างนี้ตลอดไป (เพราะ "มิจฉาทิฏฐิ") การ **หลงผิด**อย่างนี้ มันเป็นความเข้าใจขั้นต้น ๆ ตื้น ๆ เป็นแค่ **ความหลงผิดใน** *ความยังไม่ถูกต้องความหมาย* **ของ "อสัญญีสัตตายตนพรหม" หรือ เป็นความรู้ผิด ๆ ที่ยังไม่เข้าใกล้ "ความหมาย" ที่ถูกของ***ภูมิขั้นนี้* **เลยด้วยซ้ำไป**

ผู้ไม่หลงผิดขั้นที่กล่าวมานี้ ก็ดีแล้ว เรียกว่า **ยังเป็นผู้ไม่หลงผิดอย่างเลยเถิด หรือ เป็นผู้ไม่หลงผิดขั้นต่ำสุด** (ในที่นี้จึงไม่ได้นับ "อสัญญีสัตว์" เป็น ชั้นที่ ๕)

ดียิ่งกว่านี้ ถูกกว่านี้ ก็คือ นอกจากไม่ **หลงผิด** ไม่ได้คิดเห็นผิดไปเช่นนี้แล้ว ก็จะต้องทำความรู้ความกำหนดหมาย ให้เข้าใจความจริงตามสภาวะจริงของสิ่งที่เป็นขั้น **อรูป**ด้วยว่า เราไม่มี ไม่เป็น เช่นนั้นๆ แม้นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง เราก็ไม่มีความหลง ไม่มีความแฝงนะ ! (ทำให้เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ให้ได้ นั่นเอง) เราจึงจะได้ชื่อว่า เป็นสัตว์สูงกว่าภูมิ "อากิญจัญญายตนะ" เป็นพรหมที่ขึ้นสู่ภูมิ "อสัญญี-สัตตายตนะ" ใกล้นิพพานเข้ามาจริง และสุขุมประณีตเข้าขั้น "อสัญญี" ของ**อรูปภูมิ**แท้

นั่นคือ ความไม่หลงผิด และ ไม่มีสิ่งผิดในความผิด หรือ ในความ ไม่ถูกต้อง

ที่นี้ สูงขึ้นมาอีก เราก็จะต้อง ไม่ผิด ไม่หลงผิด ในความถูกต้องเพิ่มขึ้นอีก และ **ต้องมี "ความเป็น" อย่างที่ถูกต้องดำเนินบท**อยู่ด้วย จึงจะเป็นของจริง เป็นความจริงขึ้นมาอีก จะได้สูงกว่า "อสัญญีสัตว์" ขั้น **รูปพรหม** ขั้น **วิญญาณฐิติ**

นั่นคือ ตามความจริงแท้แล้ว "อสัญญีสัตตายตนพรหม" นี้ **ความหมายขั้นสูง ขั้นถูกต้องแล้ว** มันหาได้หมายความว่า *ไม่กำหนดสัญญา หรือ ไม่รับรู้ หรือ ดับความรับรู้ อะไรต่างๆ* ดั่งความหมายตื้น ๆ นั้น ไม่ ! **มันกลับตรงกันข้าม** มันหมายความว่า *สัตว์โลก* (**สัตต**) *ผู้มีทวารรับทวารรู้อยู่ครบ*(**อายตนะ**)*นั้น ถ้าไม่กำหนดหมาย ไม่ทำความสำคัญในความหมาย ให้รู้ชัดแท้แทงทะลุถึงความจริงถึงแก่นสารให้ได้* (**อสัญญี**) *นั่นต่างหาก คือ สัตว์โลกชั้นต่ำเป็นความผิดของสัตว์โลกที่หวังความประเสริฐ หวังความเจริญก้าวหน้า โดยแท้* (คือ ผิดจากความเป็น "มนุษย์" โดยสัจจะ) **วิสัยของมนุษย์แท้ หรือ สัตว์ประเสริฐจริง จะต้องรู้ความสำคัญใน "สัญญา" และจะไม่เป็นสัตว์โลกที่ "อสัญญา"**

หรือ "อสัญญี" เป็นอันขาด กล่าวคือ จะไม่เป็นสัตว์โลกที่ไร้การกำหนดหมาย ไร้การเรียนรู้ในความสำคัญ ความละเอียดลออ เป็นอันขาด(*อสัญญีสัตตายตนะ=อสัญญี+สัตต+อายตนะ*) จะเป็นผู้เพียรใน "นานัตตสัญญา" คือ จะเรียนรู้เท่าทัน ใน "อัตตา" ต่างๆของตนที่มันยังเป็นยังมีอยู่จริงในตน ให้ถ้วนทั่ว ให้ได้ เพื่อจะได้ **ลด ละ ล้าง** ให้มันเป็น "**อนัตตา**" ได้ถูกรูปถูกนาม มิใช่ไปหลงผิดนั่งคิดขึ้น "อนัตตา" ขึ้นมาเป็นตัวได้ ดังนั้น "**อัตตา**" นานาชนิด หรือ ที่ต่างๆกัน ที่แปลกๆ กันอยู่ ใดๆ(**นานะ**) ก็จะพยายามกำหนดรู้เรียนรู้ให้สำคัญ ให้เกิด "**สัญญา**" ใน "อัตตา" ทุกอัตตาของตนให้ได้ (**นานัตตสัญญา=นานะ+อัตตา+สัญญา**) จึงจะได้**ล้าง**มันถูก

ผู้มีมรรควิธี **ขนาดนี้** ดังนี้จริง จึงคือ ผู้เป็นสัตว์โลกขั้นสูงแท้ ขั้นหยั่งแทง "*อัตตา*" จริง ขั้นหยั่งรู้ กำหนดรู้ "**อรูปธรรม**" กันที่เดียว เป็น**พระอริยเจ้าภูมิอนาคามี**กันเลยแหละ ถ้าจะหมายเอาตาม**ฐาน**แท้ๆ จริงๆ กันแล้ว เพราะเป็นสัตว์โลกที่สูงละเอียด เกือบจะพ้นภพพ้นภูมิแห่งการเวียนว่ายอยู่ในความเป็นสัตว์โลก (สัตตาวาส ขั้น ๙)กันแล้วนี่ ! เป็นผู้เหลือภพภูมิขั้น "โลกอัตตา" เป็นภวตัณหา ขั้นวิภวตัณหา คือ เป็น "ภพ" ขั้น "วิภพ" เป็นเรื่องของจิตในจิตกัน ขั้นสุขุมประณีต "อรูปจิต" แล้วจริงๆ แต่ก็ยังคือ ผู้ต้องรู้ ต้องเรียนรู้อยู่ จึงยังเป็น "สัตตาวาส" อยู่ หากพากเพียร กำหนด สัญญา เรียนรู้ได้สูงขึ้น ปลดปล่อยได้จริงขึ้น ก็จะเลื่อนขึ้นไปเป็นภูมิสูงขึ้น **สัตตาวาส ขั้นที่ ๙** หากยัง "สัญญา" ไม่ดี คือ *สัญญายังไม่เป็น "เวทยิต" (ซึ่งหมายความว่า เกิดรับซับซาบได้แล้ว , รู้ถึงอารมณ์นั้นๆ จริงแล้ว)* แต่หากยังเพียรอยู่ พยายามอยู่ ก็ยังชื่อว่า "**อสัญญีสัตตายตนพรหม**" ยังไม่ได้เลื่อนภูมิขึ้นจริง **ก็เพราะยังไม่เกิด "สัญญาเวทยิต" จริงเท่านั้น ถ้าหากเกิด "สัญญาได้รับซับซาบ ได้แท้ถึงจริงแล้ว" (สัญญาเวทยิต)** ก็จึงจะเลื่อนขึ้นเป็น "สัตตาวาส ขั้นที่ ๙" ขึ้นไปเรื่อยๆ จริง ถ้าไม่มีอะไรที่บกพร่องอีกเลย และมีดีที่สุดแห่งที่สุดแล้วก็พ้นความเป็น "สัตตาวาส" เป็น อรหันต์ เลย

จึงจะต้องรู้ให้สำคัญว่า **จะต้อง "สัญญา" ให้เข้าขั้น "เวทยิต" ขึ้นเรื่อยๆ อย่า "อสัญญา" อยู่ หรือ อย่า "อสัญญี" เลย มันยังเป็น "สัตตาวาส"**

๙. **"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"** จึงคือ ผู้ที่ล่วงภูมิอกขั้นเดียว ก็จะหลุดพ้น เป็นนิพพาน สิ้นความเป็นสัตว์โลก หมดสภาพ "สัตตาวาส" กัน

และความหมายอันแท้จริง ก็คือ ผู้ "รู้ยังไม่สิ้นสุด" **ยังไม่พ้น** วิจิกิจฉาสุดท้ายอย่างแน่แท้ แม้จะรู้มากรู้ลึกซึ้งอย่างไร ก็ตาม ถ้ายังไม่โล่งสุด จนพ้นสงสัย พ้นขัดข้องกัน ขั้นทะลวงทะลุโล่งแจ้งแล้วละก้อ ก็ยังคือ ส่วนเหลือ ที่เรียกว่า **ยังเป็นสัตว์โลก** ประเภท "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" อยู่ นั่นเอง

คือ จะว่า "ไม่รู้" นั้น ไม่ใช่แน่ ก็รู้ๆของตนอยู่ แต่ก็ยังมีส่วนเหลือเศษที่ทำให้ฉงนบ้างเล็กๆน้อยๆบางครั้ง บางส่วน บางอารมณ์ บางโอกาส บางเหตุปัจจัย เป็นธุลีแห่ง "ความไม่รู้" สุดท้าย หรือ เศษทุกข์ธุลีละอองสุดท้าย เท่านั้นเอง ถ้าได้รู้ "ตัว" (อัตตา) นี้ แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเมื่อใด หรือ จิตโล่งโปร่ง สลัดหลุดถูก "ตัว" (อัตตา) นี้แท้ๆ ได้เมื่อไร ก็นั่นแหละคือ "นิโรธ" สุดท้าย คือ "สัญญาเวทยิต" จริง พ้นความเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ได้กันล่ะ

ก็เป็นผู้**ดับ**(*นิโรธ*)**สัตว์โง่**(*อวิชชา*)**ลงได้ถึงขั้นสุด** เป็นผู้**เกิดความกำหนดรู้, มีความหมาย, ได้ความสำคัญ, ถึง"ความเป็น"นั้นๆแท้จริงแล้ว**(*สัญญาเวทยิต*) ดังนี้ ก็ถือว่าพ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" เป็นผู้ถึงซึ่ง "สัญญาเวทยิตนิโรธ" สิ้นความเป็นสัตว์โลกที่จะต้องเหลือ "อาวาส" หรือ สิ้นที่ๆ จะเวียนเกิดเวียนดับกันอีก มันรู้ใน "เกิด" รู้ใน "ดับ" อย่างสิ้นสงสัย สิ้นทุกข์สิ้นสุขในตนอย่างเป็นจริง

ดังนั้น **"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"** จึงมิใช่ภูมิต้นๆเขินๆ มันเป็นภูมิที่**พ้น "อากิญจัญญายตนะ" จริงๆ** คือ มันรู้จัก "ความไม่มีแม้นิดแม้น้อย" ได้จริง ทั้งรู้ ทั้งทำให้เป็นผู้ "ไม่มีแม้นิดแม้น้อย" ในสิ่งนั้นสภาพนั้นๆ ได้ **อย่างถูกธรรม**จริงๆด้วย และเป็นภูมิที่**พ้น "อสัญญีสัตตายตนะ"** ดังได้อธิบายมาคร่าวๆแล้วนั้น**อย่างถูกธรรม**จริงๆอีก คือ มัน**พ้น "ความไม่กำหนด ไม่สำคัญมั่นหมาย" พ้น "ความไม่รับไม่รู้" พ้น "ความดับดิ่งนิ่งใบ้" กลายเป็นผู้รู้ ผู้สำคัญถูก ผู้เข้าใจรู้แจ้งในความหมายต่างๆได้แล้วจริง**

พ้น "อัตตาต่างๆ (นานัตตะ) มาได้ ด้วย "**สัญญา**" ถึงขั้น "**เวทยิต**" ขึ้นมาเรื่อยๆ "**เศษหลง**" ธุลีละอองสุดท้ายใด **ที่ยังตกหล่น** เท่านั้นเอง ที่เรียกว่า "**เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม**" แม้เป็นเศษ "พรหม" ขั้นสุทธาวาส สุดท้ายปานใด แต่ยังหลง "พรหม" ยังไม่ปล่อยวางสิ้นให้เป็น "พุทธ" ดังได้อธิบายผ่านมาแล้ว และ "อุปกิเลส" เศษน้อยใดๆ ที่ทำให้ยังไม่ถึงขั้น "สัญญา-เวทยิตนิโรธ" ก็นั่นแหละคือ ความยังไม่บริบูรณ์ ที่ยังได้ชื่อว่า สัตตาวาส ชั้นที่ ๙ ผู้นั้นเป็นผู้ยังเสียดายเศษธุลีสุดท้าย ประหนึ่ง "เหลือหางช้างติดพวยกา" อยู่ นั่นแหละความเป็น "อายตน" (ยังยอมทิ้งธุลีกำไรนั้นไม่ลง)

นี่คือ ความหมายของ "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" ตามภูมิแห่ง "พุทธวิชชา หรือ พุทธศาสนา" แท้ๆ ที่เป็นนัยถูกต้อง

แต่ก็ยังมีผู้เข้าใจ กำหนด (สัญญา) ความเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตน-พรหม" เป็นลักษณะอื่น มีสภาพอื่นๆ ที่ต่างจากที่อธิบายนี้ อยู่อีกมากสภาพมากลักษณะ ซึ่งก็ล้วน "ถูก" ทั้งนั้น คือ **ถูกแล้ว ที่มัน "ยิด"** เช่น :-

กำหนดหมาย หรือ ตีความหมายเอาว่า **"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"** คือ พวกรู้บ้างไม่รู้บ้าง ทนต่อการรู้ไม่ได้บ้าง แต่ก็ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิที่หลงผิดโดยยึดว่า การรับรู้ ก็รู้ให้น้อยที่สุด อย่าไปกำหนดหมายอะไรกับใครให้มากเป็นอันขาด ถ้าขืนไปกำหนดจดจำรู้ชัดมั่นหมายเข้ามากๆ จะเป็นทุกข์ หรือไม่ก็ ดับจิตเล่นให้มันเป็นคนอยู่ในสภาพ "รู้ไม่เต็ม" หรือ "รู้ลางๆ เลือนๆ" มันก็เลยกลายเป็นคนสติไม่เต็ม ("สติ" นั้น *แปลว่า เต็มที่ หรือ ครบถ้วน คือ สภาวะอะไรที่กำหนดเต็มเท่าใด ก็ต้องมีสภาวะนั้นเต็มที่ ถ้านับเอาร้อยเป็นรู้สูงสุด ก็จะต้องรู้ให้ชัดเจนเต็มร้อยอยู่กับสิ่งนั้น จึงเรียกว่า "สติ"*) จะเป็นการทำตนโดยวิธี "นั่งหลับตาสมาธิ" แล้วให้จิตมันอยู่ในสภาวะรำไรๆ จะว่ามีสติรู้อะไร ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ ก็ไม่เชิงอย่างนั้น ก็ตาม หรือ แม้จะเป็นคนลืมตาโพลงๆ นั่นแหละ แต่ไม่ยอมรับรู้อะไรๆ จะรู้ก็แต่เพียงไม่ชัดเจนไม่เต็มที่ จะรู้แต่เพียงน้อยเท่าที่ตนยึดเท่าที่ตนสำคัญ อื่นๆ ไม่กล้ารู้ ถ้าไปกำหนดรู้ ไปทำความเข้าใจกับมันเข้า ก็ไม่มีอำนาจจิตจะเพิกถอนมัน มันจะยึดจะติดจะชอบจะโลภ จึงยับยั้ง "การรับรู้" ของตนไว้ รู้แต่น้อยๆ ก็แล้วกัน ถ้ารู้มากจะขาดทุน รู้ "**น้อยๆ**" **(ตน)** อย่างนี่แหละ ดี เป็น "**กำไร**" **(อาย)**

ผู้ที่ยังไม่มี**พลังจิตกล้า** ยัง**เข้าใจด้วยปัญญาอันลึกรอบยิ่งไม่ได้** ถึงความเป็น "จิต" เป็นธาตุรู้ทั้ง ๔ สภาพ คือ เวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณอย่างชัดลึกชัดแจ้งในตัวแท้ และ**ยังยึดอยู่**ว่า *ถ้า "รู้มาก" รู้เต็มที่ ตนก็ยังทุกข์* หรือตนเองนั้นแหละ "ไม่สามารถรู้ได้ชัด" เพราะจิตยังเป็น "โมหคต" อยู่ ยังมีเศษเสี้ยวของอวิชชา ยังไม่รู้แจ้ง ยังไม่รู้ยิ่งแท้เต็มสุด แม้สภาวะจิตเช่นนี้ ก็ยังเป็นสภาพของ "เนวสัญญานาสัญญา" คือ ยังหลงเห็นเป็น "ทรัพย์สิ่งสิน" ยังเห็นเป็น "ส่วนดีส่วนได้" อยู่ จึงยังเป็นผู้มี "อายตน" (ยังสละส่วนเล็กส่วนละเอียดไม่ได้) คือยังเห็นเป็นกำไรให้ตนอยู่ในสภาพเช่นนี้ หรือ ยังทำประโยชน์สูงสุดได้เพียงแค่นี้ จึงเรียกว่า "อายตนสัตว์" แท้ อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งยังเป็น "อัตตา" ตัวยิดที่ยังเป็นสัตว์ยินดีใน "ความไม่รู้" เหลือเศษอยู่ สภาพทำ "ตน" อย่างนี้ เป็นกำไร เพราะ "กลัวขาดทุน" *(จึงต้องทำให้เป็น "อาย")* ให้แก่ตัวเอง หรือ เพราะตัวเองไม่รู้จริง ๆ ตัวเองทำได้แค่ "ตน" (น้อยนิด, เลื่อนลาง)เท่านี้เอง แต่ "เห็นเป็นกำไร" (อาย) เห็นเป็นสุขให้แก่ตัวเอง ยังมีความขี้โลภใน "ตน" อยู่ จึงคือ ความ**เลยเถิด** หรือ **ทุกข์ส่วนเกิน สุขส่วนเกิน**แท้ ๆ ชัด ๆ

ดังนั้น นักปฏิบัติธรรมที่จะสามารถ "รู้แจ้งแทงละเอียด" ได้ ถึงขั้น "อรูปจิต" จน **"เผา" (ฌาน) อรูป**ส่วนที่แฝงอยู่กับจิต (กิเลส) ซึ่งก็เป็นสภาวะที่เป็น "อรูป" ยิ่ง หรือ "อรูป" อันสุขุมเหมือนกัน (กับจิต) นี้ ให้มันสูญสิ้น–หลุดพ้น–หมดตัวไปได้ ไม่หลงแม้ "อายตน" ออกปานี้ นั้น จึงจะต้อง "รู้แจ้งแทงละเอียด" ในสภาวะอย่างหยาบ(หรือ อย่างเบื้องต้น)ได้จริงแท้ รู้ในสภาวะอย่างกลางได้จริงแท้แล้ว จึงจะมารู้จักสภาวะอย่างปลาย อย่างละเอียด อย่าง "อรูป" ขั้นสูง

"ดูกรอานนท์ เพราะภิกษุมาทราบชัด ความเกิด(สมุทยะ) และความดับ(อัตถคมะ) ทั้งคุณ(อัสสาทะ) และ โทษ(อาทีนวะ) และ อุบายเป็นเครื่องออกไปจาก(นิสสรณะ) **วิญญาณฐิติ ๗** และ **อายตนะ ๖** เหล่านี้ตามเป็นจริงแล้ว ย่อมเป็นผู้หลุดพ้นได้ เพราะไม่ยึดมั่น อานนท์ ภิกษุนี้ เราเรียกว่า ปัญญาวิมุตติ ฯ"

จาก มหานิทานสูตร สุตตัน. ทีฆ. มหา. ข้อ ๖๕ ตอนท้าย ๆ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า อย่างนั้นแล้ว ก็ได้ตรัสถึง **วิโมกข์ ๘ ประการ** ต่อไป ในข้อที่ ๖๖

แล้วก็สรุปว่า "ดูกรอานนท์ **วิโมกข์ ๘ ประการ** เหล่านี้ ภิกษุที่เรียนรู้ฝึกฝนจนประสบขั้นบรรลุถึง ด้วยอนุโลมบ้าง ด้วยปฏิโลมบ้าง และทั้งด้วยอนุโลมปฏิโลมบ้าง จนจะปรารถนาเมื่อไร ปรารถนาสภาพอย่างไร ปรารถนากันนานเท่าไร ก็ชำชองกำหนดได้ เป็นได้ หยุดได้ จึงบรรลุเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะสิ้นไป เพราะทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน อานนท์ ภิกษุนี้ เราเรียกว่า อุภโตภาควิมุตติ อุภโตภาควิมุตตินี้จะยิ่งหรือประณีตไปกว่านี้ไม่มี ๆ"

"วิโมกข์" คือ ความหลุดพ้นที่ได้หยั่งถึงและรู้แจ้ง ทั้ง ๘ ระดับ ซึ่งเรียงไล่ไปตั้งแต่รูปหยาบ ๆ ชัด ๆ เสียก่อน จนกระทั่งถึง**ความลงตัวเป็น "สัญญา-เวทยิตนิโรธ"** *ซึ่งคือ ความรู้เกิด(สัญญา)–เป็นอยู่หรือตั้งอยู่(เวทยิต)–ดับไปสิ้น(นิโรธ)* ของ**ความหยาบ(รูปี, รูปานิ)** แล้วก็ไล่เรียง**เป็นไปสู่ความดีงามสูงส่งละเอียดขึ้น ยิ่งขึ้น ๆ (สุภันเตว อธิมุตโต โหติ)** และสุดท้าย ถึงขั้นความละเอียดของ**อรูป** ขั้นสูงสุดที่เรียกว่า **"อายตน"**

รูปหยาบ ๆ เราก็ได้พยายามอธิบายแยกแยะกันมาอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า แม้รูปนอก รูปใน ที่ไปกำหนด ไปยึด ไปหลง จนให้ "รู้" และให้ "วาง" ก็ได้อธิบายอย่างพิสดารกันมามาก ตั้งแต่ โลกอบายมุข – โลกธรรม ๘ โลกกาม และโลกอัตตา ซึ่งเป็น "อัชฌัตตะ" คือ เป็นสิ่งร่วมปรุง ร่วมหลง ร่วมยึด อยู่ด้วย "จิตภายใน" ของโลกทุกโลก (คือ มีจิตภายใน นั่นแหละ ร่วมปรุงอยู่ ทั้งใน โลกอบาย – โลกธรรม – โลกกาม)

จนกระทั่ง รู้แจ้งเข้าใจใน จิตภายนอก – จิตภายใน (โลกอัตตาแห่งอัตตาเอง) ลึกซ้อนเข้าไปในกันและกัน จนถึงขั้นอรูปก็กำหนดรู้ (อัชฌัตตังอรูปสัญญี) หรือ

รูปหยาบรูปใหญ่ทั้งอรูปภายนอก (พหิทธารูปานิ) รู้ และ ได้หัดเลิก หัดวางกันมา จนสูงขึ้น ๆ ดีขึ้น หลุดพ้นเขยิบขึ้นมา ๆ ๆ (สุภันเตว อธิมุตโต โหติ) ได้อย่างแท้จริง เราก็ได้อธิบายถึง แม้แต่สภาพผู้หลุดพ้นแล้ว จากสิ่งต่ำ ๆ มาได้ ตามระดับนั้น มันประสพ "บรมสุข" หรือ มันเกิดสบาย (เจริญ = สปาย) ยอดยิ่งกว่า เมื่อยังติดยึดเสพย์อยู่กับ "โลกต่ำ ๆ" นั้น ๆ ขนาดไหน ? อย่างไร ?

ดังนั้น ณ บัดต่อไปนี้ เราก็มาพยายามแยกแยะสภาวะ **"อรูป"** ให้ละเอียดกันอีกเป็นคำรบสุดท้าย

ซึ่งแท้จริง เราก็ได้อธิบายถึง "อรูป" มาอยู่เสมอๆเหมือนกัน แต่ ณ บัดนี้ ก็มาเน้นชี้จำเพาะกันอีกที

เริ่มต้นจากขั้นง่าย ๆ ที่คนทั่ว ๆ ไปรู้กันก่อน คือ สภาวะธรรมที่หมายเอาคำว่า **"อรูปจิต" หรือ "อรูปฌาน" นั้น เป็นสภาพๆ หนึ่ง อันมีอยู่แต่กับผู้ "นั่งหลับตา"** บำเพ็ญการกดจิต ระงับจิต ตามอุบายอะไรต่างๆ เพื่อให้จิตสงบระงับเข้า ๆ กระทั่ง**ตัดทวาร** ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ไม่รับรู้อะไรแล้ว จิตไป*รับรู้อยู่แต่ในจิตกับจิต* และ มีรูป หรือ มีเรื่อง ที่ให้จิตเกาะจิตยึดอยู่ ซึ่งก็จะมีสภาพที่เรียกกันว่า "รูปฌาน" เป็น **"รูป" ที่หยาบ** ในระดับต้น (ปฐมฌาน) กระทั่ง **"รูป" ละเอียดเข้า** ๆ ไปจนได้ "รู้จริง" ได้เข้าใจจริงๆ ว่า รูปจิตที่มีนิมิต มีอาการอย่างไรเรียกว่า "ปีติ" เรียกว่า "สุข" จนที่สุด "อุเบกขา" **ก็เป็นอันว่า เป็นที่สุดแห่ง "รูปฌาน" ที่สูงสุด** ผู้พากเพียรรู้ จะต้องให้รู้ "สภาวะ" ของจิต ที่มีรสมีชาติ มีอาการมีกิริยา มีสภาวะ ดังบัญญัติที่ว่า "วิตก–วิจาร" บ้าง "ปีติ" บ้าง "สุข" บ้าง และ ที่สุดฐานสุดท้าย "อุเบกขา" นั้น ให้ได้จริง แจ้งชัดถึงสภาพของความแตกต่าง (ลิงค์ หรือ เพศ) ของ "รูปจิต" ต่าง ๆ นั้น ๆ จริง ๆ

สภาพ**ต่อจาก** "อุเบกขา" นั่นแหละ คือ *ความเปล่า ความว่าง ความพ้นจากการยึดเกาะ "รูป" หรือ วัตถุหยาบใด ๆ* เป็นสภาพของ "จิต" แท้ ๆ ที่ไม่มีแม้ "อารมณ์หยาบ" เพียงขนาดความเฉยลงจาก "สุข" ว่างลงจาก "สุข"

ที่เรียกว่า "อุเบกขา" ก็ไม่เกาะไม่ยึดแล้ว มันมีแต่ "ธาตุรู้" ที่รู้สว่างโพลงโล่งตลอดไปเลย ไม่มีหัวไม่มีหาง ไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีขอบเขต เป็นสภาพสว่างใสโล่งโปร่งไปตลอด เฉยๆ นิ่งอยู่เช่นนั้นแหละ แม้แต่ "ตัวเอง" ก็ยังไม่รู้ตัวว่า เป็นตัวของตัวเอง ณ บัดนั้น และมันจะเป็น "อากาสานัญจายตนะ" อยู่ได้ไม่นานนักหรอก ! เดี๋ยวเดียว มันก็จะเป็น "วิญญาณัญจายตนพรหม" แต่เจ้าตัวผู้หลงติดจะไม่รู้เท่าทันได้ง่ายๆ มีคนหลงเสมอว่า นี่คือ "นิพพาน" ! แต่แท้จริงนั้น เป็น "มโนมยอัตตา" แท้ๆ ชัดๆ และแท้ที่จริงอีก เป็น "รูปธรรม" ด้วยซ้ำไป ซึ่งผู้มี "อุปาทาน" นั้นๆ เองต่างหากหลงผิดว่า เป็น "อรูปธรรม" และหลงเรียกว่า "อรูปฌาน" ซึ่งเป็นความหลงผิดซับซ้อน**เป็น "โมหคต" อย่างแฝงวน**

สภาพจิตที่เสพย์ "ความรับรู้" อย่างนี้ ในช่วงที่จิตจมยึดอยู่กับความรู้สึกอย่างนี้ นั่นแหละ ที่เขาเรียกกันว่า "อากาสานัญจายตนะ" เป็นจิตที่ตัด "กามโลก" ตัดการรับรู้จาก "โลก" ธรรมดาๆ ปกติ ที่เขามีวัตถุโลก มีอารมณ์กาม สุขและทุกข์ธรรมดาอยู่กับโลก แม้แต่ "ความไม่ชอบใจ" ใดๆ ก็ไม่มี

แต่ไปชอบใจไปติดใจอยู่กับอารมณ์แห่ง "อากาสานัญจายตนะ" นี้อยู่ ซึ่งมันเบา มันว่าง มันสว่างโล่งทะลุไปไม่มีขอบเขต เป็นการไปอยู่ยัง "โลก" อีกโลกหนึ่ง สัมผัสรอบตัวเราไม่มีอะไรเลยนอกจากอากาศโปร่งโล่งสว่าง แม้แต่เนื้อตัวของเราก็ไม่มี มันจึงเป็น "โลก" อีกชนิดหนึ่งจริงๆ ที่ปราศจากธาตุดิน–น้ำ–ไฟ–ลม มีแต่ "อากาศธาตุ" แท้ที่โล่งโปร่งสว่างใสไปตลอด จึงเรียกโลกนี้ว่า "อาโลก" กล่าวคือ จะว่า ไม่ใช่วัฏฏะ หรือ ไม่ใช่โลก ก็ไม่ใช่ มันก็ยังเป็นวัฏฏะยังเป็นโลก ทว่าเป็นโลกที่คิดเดาคิดคะเนคาดเอายาก เพราะมันหาสภาพนี้ในโลกธรรมดาปกตินี้ยาก ผู้มีสภาวะนี้สัมผัสรู้ได้เองจึงจะ "รู้ชัด" รู้จริง

ผู้ใดมี "ความรู้สึก" ดังนี้ มีสภาวะรับรู้ที่จิต อยู่ดังนี้ นั่นคือ ผู้มี "อาโลกสัญญา" ยังเป็น "สัตว์โลก" (สัตตาวาส) ผู้ยังมีความรู้สึกอยู่อย่าง "อาโลก" นั่นเอง เป็นสัตว์โลกชนิดอยู่ใน**อาโลก** (คือ โลกแห่งความรู้สึกที่ตนได้เห็นตามอุปาทาน)

เพราะฉะนั้น แม้คนผู้ใดไม่ต้องไปนั่งหลับตาทำสมาธิ แต่จิตตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ เกิดความวางความปล่อย เช่นนี้ ไม่รับรู้วัตถุโลกไม่ทุกข์ร้อนกับโลก

ในโลกจะมีอะไรอย่างไรตัวก็ไม่เกี่ยว แม้ตนก็ไม่ทุกข์ร้อนกับตนเลยแม้ร่างแม้กาย มีแต่จิตใจอิ่มเอมโปร่งเบาสดใสอยู่ สิ้นทุกข์สนิท และเป็นสุขมหาศาล

สภาวะจิตเช่นนี้แล คือ "วิญญาณฐิติ" หรือ จิตเข้าไปยึดเกาะรับรสรับรู้อยู่กับสภาพนั้นโดยตัวมันเองแล้ว แม้จะเป็นชั่วแวบเดียว ก็เกิดจริง เป็นจริงในแวบเดียวนั้นแหละ

เป็นสภาพที่ "ตั้งอยู่" (ฐิติ) ได้ยากมากที่สุดในปกติของคนลืมตา เพราะธรรมดาก็จะต้องมี "อาการรับรู้กับวัตถุโลก" มาแทรกสลับอยู่เสมอ แม้เราจะทำจิตไม่เกี่ยวไม่ทุกข์ร้อนกับมันปานใด ก็ยังมีวัตถุโลก–อารมณ์โลก แทรกสัมผัสเข้ามาสลับอยู่เสมอ แต่ถ้าผู้ใดติดมาก ยึดมาก เกาะอารมณ์ "อากาสานัญจายตนะ" เช่นนี้มาก ก็จะเกิดสภาพรับรู้รับสัมผัสสภาวะนี้ได้จริงมีจริง แม้ลืมตาโพลง ๆ ก็จะเกิดอาการไม่เห็นอะไร ไม่รับภาพอะไร ไม่รับอารมณ์อะไรได้ เป็นช่วง เป็นตอน ติดมาก ยึดมาก ก็มีเสมอ ติดน้อยยึดน้อย ก็มีไม่บ่อย ยึดมากติดมาก และ ทำบ่อยเข้า ๆ ก็จะเป็นได้มีได้นาน ๆ จนขนาดเชี่ยวชาญขึ้น ต้องการสภาพนี้ก็ทำเอาได้ในขณะลืมตาโพลง ๆ นี้ ก็เป็นสภาพที่เกิดได้จริง ซึ่งเป็น "สภาพที่เกินสมมุติสัจจะ" ในโลก **เป็นสภาพที่เลยเถิด เป็นความสุขส่วนเกิน** อันต้อง "ยึด" ให้จัด เพ่งเพียรจิตให้มันเลย "สัมผัส" จากความเป็นจริงอันแท้จริงในโลก เลยสมมุติสัจจะ หรือบัญญัติโลกไปเสียอีก (เรียกว่า "อาโลก") จึง*เป็นการลำบาก เป็นสภาพที่ยากเกินจำเป็นแก่ตน* **เป็น "อัตตกิลมถะ"** (อัตต = ตน, กิลมถะ = ความลำบาก)

สภาวะ "อากาสานัญจายตนะ" นั้นคือ "อัพยากตธรรม" ของพระโยคาวจร เป็นสภาพจิตของคนที่ติดที่เสพย์ ตนสิงสู่อยู่กับสภาพนั้น โดยตนยังแยกไม่ออกตนเป็นสิ่งนั้น รู้สึกอย่างนั้น เสพย์สุขอยู่กับสภาพนั้นจริงๆ โดยตนไม่รู้ตัว ไม่รู้ตนเองหรอก "จิต" กลายเป็น "ผู้เสพย์" อยู่เต็มสภาพ เป็นโลกของ "จิต" แท้ ๆ ตนดูเหมือนเป็น "อากาสธาตุ" อยู่ในอาโลกนั้น ไม่มีแม้สถานที่อยู่อันกำหนดได้ อากาสธาตุที่โล่งโปร่งมีอยู่เท่าใด ตนก็ดูเหมือนเป็นอากาสธาตุนั้นแหละด้วยตลอดทั่วไปสุดสำนึก

แต่ที่จริง ตนไม่ใช่ "อากาสธาตุ" ตน นั้นคือ "ธาตุรู้" ตน นั้นคือ "วิญญาณ" ตน คือ "จิต" ที่ยังไม่ดับสูญ แต่หลง "รูป" แห่งอากาสจนลืมตัว หลงว่า ตัวเป็นอากาส ทำตัวเป็นอากาส ตนชอบ ตนยึดสภาวะว่างๆเปล่าๆ นั้น ทรงตัวอยู่ จิตเยี่ยงนี้ จึงคือ จิตที่เป็น "โมหคต" ที่แท้จริง เผลอตัวหลงตนแท้ๆ ตนไม่ใช่อากาสซักหน่อย แต่ปลอมตัวเป็นชาวอากาสเสียสนิท เพราะตนยังมีความสุข ตนยังโลภสภาวะเช่นนี้อยู่

นี่คือ "อากาสานัญจายตนพรหม"

แท้ๆ "**จิต**"(พรหม)**นี้ คือ** *ธาตุรู้ หรือ วิญญาณ ที่ตนปล่อยวางโลกสิ้นแล้วไปหลงเพลินสุขอยู่ในแดน "อาโลก"* แดนที่เป็นสภาพไม่มีแม้วัตถุหยาบไม่มีแม้อารมณ์สังขารอย่างโลกๆเขาปรุงกัน และไม่มีแม้อารมณ์โกรธเพียงน้อยนิด แต่เพราะตน "ไม่รู้"(อวิชชา)ว่า "อากาส" หรือ ความว่างๆ เปล่าๆ โล่งๆ นั้น มันไม่ใช่เรา มันไม่ใช่ชีวิต มันไม่มีความรู้สึก มันไม่มีความรับรู้ มันเป็นรูป เป็นสิ่งที่ถูกรู้ (ซึ่งเป็นรูปละเอียด ขั้นอรูป) มันไม่ใช่นาม หรือ ตัวรู้ หรือ ตัวตนที่เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งซักหน่อย เราต้องแยกรูป แยกนามออกจริงๆ จึงจะพ้น "อัพยากตธรรม" ตัวรับรู้ หรือ ตัวรับรส นั้น มันต่างตัว ต่างตนจาก "อากาส" แต่มันซ้อนอยู่ในอากาส นั้น สิ่งที่มัน "รับรู้" หรือ ตัวที่ "รู้สึก" อยู่นั้น มันคือ "วิญญาณ" คือ "จิต" คือ "**ธาตุรู้**" **ของเรา** นั่นเอง ต่างหากที่ทิ้งโลกต่างๆ ที่ไม่ยึดโลกหยาบใดๆ ปล่อยอย่างสนิท ไม่รับสัมผัสรู้ใน "โลกียโลก" อันต่างจาก "อาโลก" คือ ยึดอยู่แต่ "อาโลกสัญญา" นั้น เท่านั้น และ เราก็ไม่ใช่ "อากาสธาตุ" นั้นเลย จริงๆด้วย

ที่จริงมันยังมี "วิญญาณ" ยังมี "ตัวตน" ยังมี **ตัวรู้ตัวเสพย์** อยู่ใน "อากาส" นั้น **มี "อายตน" ที่มีความเป็น "สัตว์"** ไม่ใช่ "อากาส" อันเป็นเพียง "ธาตุแห่งความว่างเปล่า" (ปริเฉทรูป)

และเป็น "อายตนสัตว์" ที่มี "ธาตุรู้" มีทวารรู้อยู่แท้ๆ และจะไม่รำไรรำเรื่องเลย ถ้ามันใช้ **ธาตุรู้** ได้เต็ม "ธาตุรู้" ที่เรียกว่า "วิญญาณ" จริงๆ มันก็จะไม่ใช่รู้เพียง "น้อยนิด" หรือ เลือนๆลางๆ (ตน) โดยหลง "ความน้อยนิด"

หลง"ความเลื่อนๆลางๆ"นั้น เป็น"กำไร"(อาย)เอาด้วย มันจะรู้เต็มที่จนเรียกในภาษาว่า"วิญญาณ" อันหมายชัดว่า เป็นการรู้ที่รู้มากรู้มายครบธาตุรู้ ซึ่งจะแตกต่างจากภาษาที่ใช้ว่า "เนวสัญญานาสัญญา" อันความหมายอย่างถูกต้องก็ว่า **รู้ยังไม่ถ้วนสิ้น** แต่ที่กำลังกล่าวถึงนี้ **เนวสัญญานาสัญญา**นั้น รู้กว่า **วิญญาณัญจายตนะ**ที่หลงผิดอยู่นั่นแน่

ดังนั้น **"วิญญาณัญจายตนพรหม"** ซึ่งเป็น**อรูปพรหม** ชนิดที่ ๒ นี้ จึงไม่ใช่"อายตนสัตว์"ที่แท้จริงนัก เมื่อเทียบกับ"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" แล้ว สภาวะ"เนวสัญญานาสัญญา"นั้น เป็น"อายตนสัตว์"ที่แท้กว่า เพราะเหตุนี้เอง เมื่อพระพุทธองค์จัดลำดับ สัตตาวาส ๙ ชนิดเรียงลำดับเข้าแล้ว เมื่อจะแยกเป็นพวก"วิญญาณฐิติ" กับพวก"อายตนะ" "วิญญาณัญจายตนพรหม" จึงไปอยู่ในหมู่"วิญญาณฐิติ" เนื่องจากมี"ความเป็นสัตว์โลก"มากอยู่ ส่วน"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" จึงไปอยู่ในหมู่"อายตนสัตว์"แท้ๆ เนื่องจากมี"ความเป็นสัตว์โลก"น้อยนิด(ตน)จริง แต่กระนั้น ทั้ง ๒ พรหมนี้ ก็ยังล้วนหลง"ธาตุรู้" เป็น"อาย" คือ เป็นกำไร เป็นสิ่งได้สิ่งดีอยู่ทั้งสองนั่นเอง จึงได้เรียกว่า สัตว์ที่มี"อายตน"อยู่ทั้งสอง ทว่าก็ยังมี**"อายตน"ที่น้อย ที่มาก ที่มีนัยะต่างกัน**อยู่ด้วยนัยดังกล่าวมานี้ อันค่อนข้างจะสับสน ย้อนไป–แย้งมาอยู่ ต้องจับจุดจับทางที่หมายให้ดีๆ

และ*"วิญญาณัญจายตนพรหม"นั้น ที่จัดว่า มันก็ยังเป็น"ธาตุรู้"ที่"รู้น้อย"* ก็เพราะมันหนีการรับรู้สมมุติโลก หนีโลกียโลก หนีการรับรู้โลกปกติธรรมดาแห่งคนทั่วๆไปเขามาจริงๆ **มันยังไม่รับรู้ให้ครบให้เต็มตามสภาพปกติจริงที่คนพึงจะรู้** ไม่ยอมรับรู้กับ"สมมุติสัจจะ"ทั้งหลาย ทว่าหลบออกมา หรือ จะเรียกว่า "ไม่กล้า"รับรู้โลกเต็มๆกับเขา ก็ตาม โดยทำจิต ทำวิญญาณของตนให้หลบมาอยู่ใน"อรูปภูมิ" คือ ภูมิที่ไม่ยอมรู้โลกปกติ ไม่ยอมรู้สมมุติสัจจะอื่นๆใดๆ ตามปกติธรรมดากลายเป็น"คนกลัวโลก" จึงเรียกว่า รู้**น้อย(ตน)** เพราะ**หลงว่า** การรู้น้อยกว่าธรรมดาปกติโลกนั้น"ดี" นั้น เป็น**"กำไร"(อาย)** ซึ่งที่ถูกที่สุดแล้ว ก็ควรจะรู้ให้ชัด รู้อะไรๆก็ได้ ทั้งโลกหยาบ(โลกียโลก) โลกละเอียด(อาโลก) รู้อย่างเข้าใจชัด รู้อย่าง"สัญญาเวทยิต"

รู้อย่างไม่หลงผิด จึงจะ "ดีแท้" ยิ่งกว่า แต่เพราะยัง**หลงผิด(โมหะ)** ดังนี้เอง จึงเรียกว่า เป็น "อายตนพรหม" ประเภทหนึ่งอยู่ (คือ มีชื่อ มีคำเรียกว่า "อายตน" ผสมอยู่ด้วย) ทว่าเมื่อเทียบกับ "อายตนพรหม" อื่นอีกในเชิงเดียวกัน (คือ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" เป็นต้น) ก็ยังไม่เป็น "อายตน" แท้ กว่าเขาเท่านั้นเอง (หมายความว่า ยังไม่มี **ประโยชน์สูง (อาย)** และ ไม่ **ประหยัดสุด (ตน)** ได้อย่างแท้จริง ๆ)

ซึ่งแท้จริง หรือ ดีจริง-เก่งจริงแล้ว คนก็ควร "รู้" ตามปกติ มีทวาร ๖ ทวาร ก็ควรรู้เป็นธรรมดาๆให้เต็มครบ เมื่อมีอะไรมาสัมผัส ก็ต้องรับรู้เป็นธรรมดาแห่งผู้มี "ธาตุรู้" ไม่ต้องไปหรี่ ไม่ต้องไปหลบเลี่ยงอะไรนี่ !

แต่เพราะ**เหตุ ๒ ประการ** คือ

๑. ยังไม่เข้าใจแท้ๆ (โมหะ) หรือยังไม่รู้ (อวิชชา) ว่า ธรรมดาคนนั้นเมื่อมันมี "ธาตุรู้" อันคือ จิต คือ วิญญาณ นี้ ก็ให้มัน "รู้" เต็มที่เสียเลยซิ ! จะไปหลบ ๆ ซ่อน ๆ อด ๆ กลั้น ๆ พร่า ๆ พราง ๆ ธาตุรู้ไว้ ให้มัน "รู้น้อย" หรือ "รู้บ้างไม่รู้บ้าง" เป็น "อรูป" หรือ เป็น "อายตนสัตว์" อยู่ทำไม **ถ้าผู้ใดรู้แจ้งเข้าใจเสียอย่างนี้** ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปมัว "หลงผิด" หาทางอุดหูปิดตา (หลงหลับตาทำสมาธินี่โลก) ก็จะเพิ่มสติรับรู้ "ผัสสะ" แล้วก็จะ**ตามจิตเข้าไปรู้ "เวทนา" ของตน** แยกแยะ วิจัย วิจาร อาการ รสชาติของเวทนาให้ออก และ ทำเวทนาให้เข้าถึงให้สำเร็จลงเป็น อุเบกขาเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนา ให้ได้ทุกเมื่อ จนเป็น สมุจเฉท ก็เป็นสบาย(สปาย)สุดทุกที่ทุกขณะ ทุกดวงจิตที่มัน "รับรู้"

๒. แม้จะรู้แล้วจะเข้าใจอย่างข้อ ๑ นั้นแล้วล่ะ ทว่าอินทรีย์พละมันยังไม่อาจหาญชาญกล้าเพียงพอ ที่จะไปรับรู้โลกหยาบๆ โลกเต็มๆ ที่มีฤทธิ์โลกีย์หนักๆ ใหญ่ๆ โดยไม่หวั่นไหว โดยไม่อาจเพิ่มกุศลธรรมให้ตนได้ ความที่ยังไม่เป็นผู้กล้าแข็งเต็มที่จนเรียกได้ว่า *ผุฏฐัสสะ โลกธัมเมหิ จิตตัง ยัสสะ น กัมปติ* กล่าวคือ

ยังไม่ถึงขั้น เป็น "**ผู้สัมผัสกับโลกธรรมใด ๆ ก็ได้จริง โดยจิตนั้น มั่นคงไม่มีการหวั่นไหวแต่อย่างใดได้แน่นอนแล้ว**" หรือ ถึงแม้จะมีความกระเทือนบ้าง แต่ก็ยังมี "สติ" เพียงพอ จะรู้ และมี "ธรรมวิจัย" ชัด มี "วิริยะ" แน่วแน่ที่จะพยายามผลักหัดตัดละ ต่อสู้เพิ่มอินทรีย์ เพิ่มพละให้แก่ตนได้ จึงยังเป็นสภาพที่เรียกว่า จำต้องหนีมาเป็นอรูปพรหมอยู่ก่อน ยังเป็นพระโยคาวจร (ผู้กำลังประพฤติปฏิบัติอยู่) ที่ไม่อวดดี ไม่ประมาท เลยยังจำต้องเป็นผู้ "รู้น้อย" (ตน) นี่แหละเป็นประโยชน์เป็นกำไร (อาย) ไปพลาง ๆ ก่อน ก็ยังนับว่าดีกว่าเหตุประการแรก

ดังนั้น หากผู้ใด**หลงผิดเลยเถิดไปอีก**ว่า การยังมีจิต มีวิญญาณรับรู้อยู่แม้จะเป็นขั้น "วิญญาณัญจายตนพรหม" ขั้น**อาโลก**แล้วออกปานนี้ คือ ตัดการรับรู้ลงมาจากโลกหยาบแล้ว ตนรับรู้อยู่แต่กับโลกแห่งตน(อัตตา) ก็ยัง**หลง**ว่า มันก็ยังเป็นทุกข์ โดยเข้าใจว่า **ยังไม่ได้ชื่อว่า "ดับสนิท" แท้ ก็จะเห็นเลยเถิดต่อไปอีกว่า** ถ้าเช่นนั้นก็ควรจะ**ดับความรับรู้ไปเสียเลย** อะไรก็ไม่ต้องรู้ อะไรก็ไม่ต้องมี

ผู้ยังหลงผิดเช่นนี้ จึงหักกดจิต ดับความรับรู้ลงไป ๆ ไม่ให้มันมี "ธาตุรับรู้" **มนสิการ** (คือ ให้จิตมันทำให้ได้ตามที่เราต้องการ) ลงไปให้ได้ว่า ไม่มีอะไรเลยแม้อากาศ แม้ธาตุรู้ **สะกดจิต–ดับจิต**กันเลย **นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้มีอะไรรู้**

สภาวะจิตของผู้ยิดอยู่เช่นนี้ เป็นเช่นนี้ ก็เรียกว่า "**อากิญจัญญายตนพรหม**" เป็น**อรูปพรหม** ชนิดที่ ๓ เป็นสภาพ**เลยเถิด** หรือ **หลงผิดไป** จากสภาพความเป็นจริงอันแท้จริงของปกติธรรมดาของคนของโลก โดยเฉพาะ**หลงผิด**ออกนอกแนวทางแห่ง "โลกุตตรธรรม" ของพุทธศาสนา

โดย*ไม่รู้จริงในความเป็นจริง* หรือ ไม่รู้ความปกติธรรมดา แม้ที่สุดในชีวิตของตนว่า มันมี "วิญญาณ" นั้นเป็น "ธาตุรู้" เป็นนามอันหนึ่งอยู่ในโลก *(จะไปหนีไปสะกด หรือ จะไปหลบไปดับมันเสียทำไม !)* กับมี "กาย" เป็นสิ่งประกอบเป็นสังขารรูปเป็นรูปแท้ๆ ที่ทำงานร่วมกันอยู่ในโลกทั้งหลายนี้ และมันก็ไม่ใช่ของใคร ! แม้แต่

จะยังหลงว่า เป็นของเรา ก็ไม่ใช่จริง ๆ (แต่มันรับกิเลสเก่งนะ !) รวมแล้วมันก็เป็นเพียง**แท่ง "นาม – รูป" แท่งหนึ่งในความตั้งอยู่เท่านั้น** *ถ้าผู้นั้นได้ตัดกิเลส – ตัณหามาแล้วจริง ไม่หลง ไม่ติด ไม่เสพย์ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสอะไร ไม่ติดสุขติดทุกข์ได้จริง มันก็ถึงซึ่ง "อนัตตสัญญา" กันจริง ๆ เพราะเข้าใจแจ้งใน "อัตตา" ที่เรียกว่า "สมมุติ"* แต่ถ้าผู้ใด**ยังไม่ตัดกิเลสให้มัน**จนได้จริงแล้ว จะฉวยใช้ทฤษฎีว่า "มันไม่ใช่ของใคร มันไม่ใช่ตัวตน" **มันก็จะเป็น "ตัวอุบาทว์" ตัวหนึ่งทีเดียวล่ะ !** ระวังเถอะ สำหรับผู้เรียนธรรมะแบบลัด ๆ หรือ หลงเพียงขบคิดผกผันในสูตรว่า "วิญญาณ อนัตตา" (วิญญาณไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน) **แต่ไม่ได้ตัดกิเลส – ตัณหา – อุปาทานให้แก่ "วิญญาณ" ในตน** มันก็จะไม่ใช่ "อนัตตา" เลยจริง ๆ ตนเป็นเพียงนักขบคิด ได้เพียง "ความเข้าใจ" เท่านั้น !

ผู้ใดยึดในชนิดหัด**นั่งหลับตาสมาธิ** โดยกดจิต ดับจิตเอาให้เข้ามาอยู่ในสภาพ *ไม่รับรู้อะไรเลย ไม่มีอะไรเลยในโลก แม้แต่เหลือเศษธาตุรู้ให้รับรู้อะไรอยู่ก็ไม่มี สงบสนิท ดับสนิทจมอยู่กับความไม่มีความรับรู้* ที่เขาพากันเรียกว่า **"อากิญจัญญายตนะ"** นี้ เป็นสภาพสุขที่สุด หรือ ยึดว่า เป็นสภาพที่สูงที่สุดดีที่สุด ผู้นั้นก็จะฝึกฝนหัดดับ หัดทำเย็นชืดอย่างนี้ ให้เก่ง ให้ชำนาญ เหมือนอย่างกับ "อาฬารดาบส" ผู้ที่พระพุทธองค์เคยไปหลงเรียนแบบนี้อยู่ด้วย แล้วอาฬารดาบสก็ "หลงยึด" ว่า นี่แหละคือ สภาพธรรมที่สูงสุด (คือ นิพพาน) นี่แหละคือ ผลที่จะได้จะมีเป็นที่สุด สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้ไหวทัน และ มีพระปัญญารู้ว่า *นี่เป็นเรื่องของ "ความหลงผิด" (มิจฉาทิฏฐิ) แน่ ๆ* **จึงได้ไม่เห็นตาม และ ไม่ยอมรับด้วย**

สภาพของ "อากิญจัญญายตนพรหม" ที่หมายเอาว่า ความไม่มีนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี นั้น โดยถ้าเหลือ "ความมี" จะเหลือเศษ "ความรับรู้" อยู่ในโลกเท่าใด ก็จะต้องกด ต้องดับให้สนิท จึงจะเรียกว่า "อากิญจ" แท้ ๆ **ซึ่งมันก็เป็นสภาพเดียวกันกับ "อสัญญีสัตว์"** (ที่เป็นความหลงยึดชนิดหนึ่ง ตามที่เคยพูดถึงมาแล้ว) เป็นแต่เพียงเรียกกันมากภายหลัง หรือ เล่นกับจิตกันมาอย่างอีหลุกขลุกขลัก (ด้วยอวิชชานั่นเอง)

คนละสมมุติ คนละบัญญัติเท่านั้น แต่ที่จริงแล้ว มันก็ตกอยู่ใน **สภาพความดับสิ้นให้ตนไม่รับรู้อะไรให้มากเป็นที่สุด**เหมือน ๆ กัน นั่นเอง จึงยังเป็นสัตว์ประเภทที่ *มีกายอย่างเดียวกัน แต่สัญญาต่างกัน* คือ "รูปธรรม" ของ "จิต" นั้น มันเข้าสู่สภาพ "ไม่รับรู้อะไรเลย" เป็นอันหนึ่งอันเดียวเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวกันแล้ว แต่ความกำหนดแห่งความนึกคิดความสมมุติที่เป็น "วิมาน" นั้น ยังต่างนึกต่างคะเนไปต่างกันอยู่ (บทบาทของ "นามธรรม" ยังไม่ยอมหยุด) อธิบายชัดๆ ก็คือ **ใน "ความรู้" นั้น ยังมีความรู้ความเห็นที่ต่างกัน แต่เมื่อเข้าสู่สภาพของ "ความไม่รู้" นั้น ก็ต่างเป็นสภาพเดียวกัน** เพราะเหตุมี "สมมุติ" มากขึ้น ๆ ความต่างของสมมุตินี้มาก แต่ความจริงนั้น มันย่นย่อเข้าหา "เกิด" กับ "ดับ" กันเท่านั้นเอง เมื่อดับแล้ว ก็คือ **ไม่มี** นั่นแหละ ซึ่งจะเป็นสภาพสุดท้ายแห่งกาละ "อนุปาทิเสสนิพพาน" ของพระอรหันต์เจ้า ก็เมื่อยังไม่ถึงเวลาจะทำกาละแห่ง "อนุปาทิเสสนิพพาน" เราก็จะต้องทำกาละแห่ง "สอุปาทิเสสนิพพาน" กันตามที่ยังไม่ถึงกาละสิ ! คือ มีขันธ์ ๕ **รู้ยิ่งรู้แจ้งรู้ความจริงตามความเป็นจริงอยู่** แต่ **"กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน" นั้น เท่านั้น ที่ต้องดับสนิท ต้องรู้ชัดในตนจริง ๆ ว่า "ไม่มี" แม้ถึงขั้น**อรูป **หรือ เหลือเศษเพียงธุลีแห่งกิเลส-ตัณหา-อุปาทานทั้งหลาย ก็จะต้อง "ไม่มี" ให้ถึงที่สุด**

คือ "รู้" ให้ชัด หรือ ต้อง "มี" ธาตุรู้ให้เต็ม ตามกาละ เทศะ ฐานะ (หมดโมหะ สิ้นอวิชชาสังโยชน์) แต่ต้องรู้ให้ชัดใน "ธาตุรู้" ของเรานั้น ต้องไม่ให้ "มี" หรือ ดับให้เกลี้ยง หรือ ไม่ให้อารมณ์ "รู้มาก" รู้เกินไปเป็น **ธาตุโลภะ-ธาตุโทสะ-ธาตุโมหะ แม้เพียงเศษธุลีอยู่ในจิต** ให้ได้ทุกกาละ เทศะ ฐานะ นั่นเองแล ที่เรียกว่า "สิ่งที่ควรดับสนิท" (นิโรธ) และ สภาพที่ควรทำให้เกิด ให้เป็น ให้ได้ (ญาณทัสสนะ) *พยายามทำความเข้าใจในความถูกต้องนี้ดี ๆ*

ส่วน **"อากิญจัญญายตนพรหม" แบบชนิดไม่นั่งหลับตา** คือ คนปกติลืมตาโพลง ๆ ที่จิตยึด จิตทำบัญญาเข้าไปเชื่อมั่น ทำความมั่นหมาย หรือ ทำจิตเที่ยวได้ไปกำหนดเอาเองว่า *อะไร ๆ ก็ไม่มี อะไรก็ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน* และเมื่อใดตนจะตีค่าสิ่งอะไร ว่า "ไม่มี-ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน" ตนก็จะตีค่าเอาตามอำนาจใจปรารถนา

คนพวกนี้จะมองนอกตนเป็นสูญหมด อะไรๆ ก็ไม่มี แต่ตัวเองสิ ยังมี ยังเสพย์ ยังหลงโลภ หลงโทสะอยู่ เพราะไม่รู้จัก "ตน" (อัตตา) โดยเฉพาะที่มันโลภมันโกรธนั้น มันเกิดอยู่ที่จิต อันยังมีบทบาทอยู่จริง ๆ แท้ ๆ แต่คนพวกนี้กลับมีสภาพกำหนดเห็นเพียง**โลกไม่มี**ข้างนอกตนนั่น เท่านั้น **ไม่มี** สำคัญมั่นหมายว่า *อะไร ๆ ก็ไม่มี ไม่ใช่ตัวตนอะไรหรอก* ทว่าตัวเองหนะซิ ! ไม่รู้ตัวเอาจริง ๆ ว่า ตัวเองผลาญอะไรในโลกอยู่บ้าง ตัวเองยังเสพย์ ยังมี นี่แหละคือ ผู้มืดที่สุด อรูปพรหมที่เป็นอาโลก และยิ่งกว่าอาโลกไปเสียอีก คือ เป็น "อากิญจ" เอาเลยจริง ๆ พวกนี้เรียกในภาษาหนึ่งก็ว่า พวก "นัตถิกทิฏฐิ" (คือ พวกเห็นว่าอะไร ๆ ก็ไม่มี) ก็เป็นพวกซึ่งมี "สัญญา" ที่เรียกว่า "อสัญญีสัตว์" เหมือนกัน แต่เป็น "อสัญญีสัตว์" ขี้โกงมะโรงมะเส็งที่สุด **ที่ไม่รู้ตัวรู้ตนเลยจริง ๆ** จึงเป็นก้อนเป็นแท่งแห่ง "ตัวตน" (อัตตา) แท้ ๆ ที่เห็นแก่ตัวไปชั่วอารมณ์อยาก มีชีวิตขึ้นอยู่กับ "อารมณ์อยาก" พอได้บำบัดอารมณ์อยากผ่านไปแล้ว เขาก็จะเหมือนคนตายที่ไม่อื้นังขังขอบอะไร ประโยชน์อะไรแก่โลกก็ไม่มี เป็นคนอยู่เปล่า เป็น "คนว่าง" จริง ๆ คือ ไม่มีการงาน (กรรม หรือ อุฏฐาน) "อยาก" ก็ดันขึ้นมา (คือ มีชีวิต) หาอะไรมาบำบัด "ความอยาก" บำบัดแล้วก็ทำตน**เหมือนคนตายที่ดุกดิก**อยู่เท่านั้น มีความสำนึกเท่าสัตว์เดรัจฉาน (แถมมีความหลงในโลกีย์ และ ความอยากในสมมุติต่าง ๆ มากกว่าเดรัจฉานเสียอีก) ชีวิตเช่นนี้ ก็เช่นพวกฮิปปี้ ใน**อรูปพรหม**ที่เคยอธิบายผ่านมาแล้วนั่นเอง เป็นต้น หรือ ยิ่งไม่เป็นฮิปปี้ล่ะ เป็นอย่างคนธรรมดา ๆ แต่โลภมาก โกรธก็ยังมาก ร่วมอยู่ในสังคมกับเขานี่แหละ ทว่าหลงเห็นหลงเชื่อสนิทจริง ๆ ว่า **นอกตน**นั้น เป็นความไม่จริง ไม่มีอะไร ไม่มีคน ไม่มีสัตว์ ไม่มีตัวตน ไม่มีของอะไรเป็นของใครหรอก ! แต่เขาเองไม่รู้ "จิต" ของตนจริง ๆ ว่า ตนยังหลงเสพย์ หลงสะสม หลงหอบหวง และ หลงผลาญของในโลก

อย่างนี้ ก็นับเนื่องเข้าเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" หรือ พวก "อสัญญีพรหม" ที่ไม่ได้นั่งหลับตาสมาธิ และเลวร้ายกว่าพวกนั่งหลับตาสมาธิ ดังเคยอธิบายมาแล้ว เป็นสัตว์โลกที่ *มีกายต่างกัน แต่สัญญาอย่างเดียวกัน* คือ ยังเหลือตัว

ของสภาพ "ไม่รู้" สภาพที่ยัง "สมมุติ" อยู่นั้นต่างกัน แต่สภาพ "รู้" นั้นเป็นอันถึงจุด "ไม่มีอะไร" อันเดียวกัน ซึ่งเป็นจุดปลายสุดท้ายของอะไร ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก **ก่อน**สภาพจริง ที่ยังมี *ซึ่งก็ถูก !* เพราะ**สภาพ "ไม่มีอะไร" (อุจเฉทแท้ ๆ หรือ สุญญตา) นั้น เป็นสภาพเดียวที่เป็นที่สุด ที่รูปกับนามลงตัวกันทุกสิ่ง** ทว่าความจริงแห่ง "กาล" ในขณะที่*เรายังไม่ตายนี้* หรือ **ผู้ยังไม่ "รู้จัก" โลภจิต โทสจิตของตนเอง จนทำให้ดับสิ้นหมดจริงแท้ได้** นั้น **มันยังไม่มีที่สุด** มันยังมี "มุติ" คือ มี "ความรับรู้" อยู่จริง เป็น "สม" (ความไม่หมด) ยังมิใช่ "หมดรู้" อันหมดกาลเป็นอนันตกาล (คือ ไม่มี "กาล" แห่งการจะฟื้นขึ้นมารู้สืบต่อไปอีก) ซึ่งยังไม่เป็น "สัจจะ" แท้ตามกรรม หรือ ตามความเป็นจริงของคนผู้นั้น ทว่า**คนผู้นั้นทำเป็น "ไม่ยอมรับรู้" ต่างหาก หรือ โง่จริง ๆ รู้ตัวไม่ได้จริง ๆ ต่างหาก**

สรุปสั้น ๆ ก็คือ ไม่ยอมเรียน ไม่ยอมรู้ หรือ เข้าใจไม่ได้ถึง "**ความสูญ–ความไม่มี**" **ที่ถูกต้องแท้จริง** และ **ความ "ไม่ยอม"** หรือ **ยังไม่เข้าใจแจ้งแท้ ๆ** ในความจริงตาม "สมมุติ" เขาว่า **มี** นั่นแหละ จึงคือ ผู้นั้นยังมีจิตหนึ่งที่ **ไม่รู้จัก "ยอม"** หรือ **รู้แต่ "ไม่ยอม"** นี่เอง ที่ยังเป็น **ตัวเหตุทำให้เกิดสภาพ "สุข" หรือ สภาพ "ทุกข์" แก่ผู้ยึดนั้น ๆ อยู่** ทุกข์มาก–ทุกข์น้อย หรือ สุขมาก–สุขน้อย ก็ตามแต่ผู้นั้นจะมีจริง เกิดจริง

เพราะฉะนั้น เมื่อไม่รู้ "นามขันธ์" แท้ ไม่เข้าใจ "รูปขันธ์" ละเอียดเป็นยอดบัญญา ก็จะคงรู้ไม่ได้อยู่นั่นเองว่า คนมันต้องมี "ธาตุรู้" คือ นามขันธ์ กับต้องมี "รูปขันธ์" ทำงานร่วมกัน เป็นปกติธรรมดาอยู่ เมื่อมันยังไม่สิ้น "สมมุติ" สุดท้ายแท้ ๆ คือ ยังไม่ถึง "อนุปาทิเสสนิพพาน"

แม้จะพยายามดับ "ธาตุรู้" ให้มันไม่รู้อะไรไปสนิทแค่ใด ๆ มันก็หาพ้น "ความรับรู้" ไปได้ไม่ เมื่อมันยังเป็นคนที่ต้องเกิดมารู้อีก หรือ กลับออกมารู้อีก เมื่อมันยังมี "ธาตุรู้" และเมื่อมันอยู่ในสภาพจริงในกาละนั้น ๆ ที่ต้อง "รู้" มันก็ต้องรู้ ที่จะ "ไม่รู้" ก็เพราะผู้นั้นกันธาตุรู้ของตน "ไม่ยอม" ให้เกิดการรู้ให้สนิทจนได้เท่านั้น

เพราะความหลงผิด ที่คิดว่า *การรับรู้อะไรมาก ๆ นั้นเป็นทุกข์* แล้วก็ "ไม่อยาก" รับรู้อะไรเลยนี่คือความยึดถือผิด ๆ ของ "อากิญจัญญายตนพรหม" ทั้ง ๆ ที่ "รับรู้" ไปมันก็ไม่ได้เหนื่อยเหนื่อย ร้อนรนอะไรกันนักหนาในบัดนั้น มันพอทนได้จริง ๆ

จนกว่าผู้หลงผิดนี้ **จะเห็นได้แจ้งใจว่า** แม้จะทำ "อากิญจัญญายตน" หรือทำ "อสัญญี" (แบบ "ดับจิต") ให้สนิทปานใด ๆ มันก็หาพ้นจาก "ยังจะต้องรู้" ไปได้ไม่ ตราบที่ยังเป็นคน **เขาจึงจะยอม "รับรู้บ้างไม่รับรู้บ้าง"**

พระโยคาวจรชนิดที่ยอม "รับรู้บ้างไม่รับรู้บ้าง" นี้ จึงคือ **พวก "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"** เป็น อรูปพรหม ชนิดที่ ๔

เป็นผู้ที่ "หรี่ธาตุรู้" ไว้นั่นเอง ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว เขาไม่ยอม "เบิดจิต" รู้เต็ม ๆ ตามปกติธรรมดา เพราะยังมีความ "หลงผิด" (โมหะ) อยู่จริง ๆ ว่า รู้อะไรมาก ๆ หรือ เบิดจิตรู้เต็ม ๆ ที่แล้วไซร้ จะมีทุกข์

ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีสภาพนี้ในแบบ**ทำเอาด้วยอุบายวิธี นั่งหลับตาสมาธิ** แล้วก็ไปเสพย์ติดสุขอยู่กับอารมณ์ **"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"** นี้ แต่เมื่อคลายอุบาย ปล่อยจิตกลับสู่สภาพปกติธรรมดา มีอิริยาบถปกติเป็นคนที่มีสามัญสำนึกธรรมดา ๆ กลับไม่อยู่ในอารมณ์นี้ ก็เลยมีทุกข์เนื่องมาแต่อบาย มีทุกข์เนื่องมาแต่โลกธรรม ๘ และ กาม อยู่ครบถ้วน ซ้ำแถมกลายเป็นผู้มีทุกข์ เพราะหลงยึดอารมณ์ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" เป็นสภาพสุข เพิ่มเป็น "ภวตัณหา" เข้าไปอีกก็ตาม หรือ **คนผู้ปกติธรรมดาลืมตาโพลง ๆ นี่แหละ** มีความยึดถืออย่างนี้ มีความเห็นอย่างนี้ แล้วก็ทำอารมณ์จิตของตน ให้เป็นคน "รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง" หรือ รู้อะไรก็รู้ไม่ชัดไม่เจนเบลอ ๆ พร่า ๆ รู้กึ่ง ๆ รู้ค่อน ๆ อะไรอย่างนั้น มันก็เป็นความหลงผิดแบบ "เนวสัญญานาสัญญายตนสัตว์" อยู่จริง ๆ แท้ ๆ เหมือนกัน

"อุทกดาบส" ผู้เคยแนะทางบอกจุดสุดท้ายแบบ "เนวสัญญานาสัญญายตน-สัตว์" นี้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ก็จึงยังเป็นผู้ "หลงผิด" ยังไม่พ้น "อวิชชา" อยู่แท้ เพราะยังเห็นไม่รอบทั่ว ยังเข้าใจไม่ถ้วนครบ

ว่า "คน" มันมี "ธาตุรู้" เมื่อรู้แล้วมันก็โง่ไปหลงยึด ว่านั่น ว่านี่ เป็นของน่ารักน่าชังบ้างอยู่เสียทั้งนั้น ตั้งแต่รักของสูงไปจนถึงรักของต่ำ หรือ ชังของต่ำไปจนถึงชังของสูง

แม้ที่สุด ก็จะ ละคลาย หน่ายวาง **เข้าใจด้วยปัญญาอันยิ่งเยี่ยม** ในของต่ำของสูงที่เคย หลงติด หลงเป็นสุข – เป็นทุกข์มาได้ตามลำดับ ๆ ออกถึงปานนั้น สิ้นเกลี้ยงจริง (คือ บรรลุมาได้จากขั้นต่ำขึ้นมาถึงขนาด ยังเหลือแค่ขั้น "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" ที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี่เดียว) แต่ยังมาหลงยึด หลงเห็น หลงเข้าใจอยู่เพียงว่า ตราบใดที่ผู้ใดยังมี "ธาตุรู้" อยู่แล้ว ถ้าขืนไปเบิ่งจิตรับรู้อะไรกับโลกเข้าเต็มสภาพ แล้วตนจะทุกข์

อย่างนี้ยังมี "ภยาคติ" คือ *ยังกลัว ๆ เกรง ๆ แม้ "ความรับรู้" ที่จะได้รู้*

ดังนั้น เราจึงต้อง **หัดรับ** และ **หัดเบิ่งจิตรู้** ให้เต็มตามปกติธรรมดาของมัน เมื่อใด *ผู้ปฏิบัติมีการบำเพ็ญธรรมด้วย* **กรรมวิธี "สติปัฏฐาน"** *ได้ถูกแท้* **จนมีฐาน "อุเบกขาธรรม" เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ แล้วก็นำมาประกอบ เรารู้ เรารับรู้อย่างชัด อย่างเต็มสัมผัส** ไม่ว่า หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย แม้สัมผัสทางใจ ก็พึงใช้ทวารต่าง ๆ นั้น อย่างเต็มสติบริบูรณ์ ทั้งรับ ทั้งรู้ เป็นรู้อยู่ (ชานโต) เห็นอยู่ (ปัสสโต) ตามกาละ ตามเทศะจริง และมี "สัญญโม" (ไม่ใช่ไม่ให้มี "สัญญา") อย่างยิ่ง แล้วเราก็พึงพิจารณา หรือ ธรรมวิจัยให้เข้าใจ "กุศล" หรือ "อกุศล" ในสิ่งที่เรารับรู้นั้น ๆ ให้ได้ทุกแง่ทุกมุม ให้ได้ทุกขณะทุกเรื่องที่จะสามารถ หรือ สมควรกระทำ แล้วก็เลือกกระทำตามกาละ เทศะ ให้ดูงามดี (กุศลธรรม) เป็นความเจริญ (สปาย หรือ สบาย) ทั้งแก่ผู้อื่นและแก่ตนโดยควร *(ที่จริงนั้น "ตน" ของพระโยคาวจร ขั้นที่กำลังพูดถึงความรู้ขั้นนี้อยู่นี้ นั้น มันขั้น "อรูปราคะ" ขั้นพระอนาคามี มันไม่มี "ตน" อะไรหยาบใหญ่แล้วจริง ๆ โดยเฉพาะเรื่องวัตถุเรื่องกามนั้น ต้องหมดโลภหมดโกรธแล้วจริง การงาน หรือ การกระทำ จึงเป็นเรื่องจะ* **"ยอม" แก่ผู้อื่น หรือ "ยอม" วางเสีย** *นั่นแหละแท้ ๆ จริง ๆ กว่า* **"อรูป" โรคนี้** *ก็ยังร้ายนักสำหรับคนบางคน และเขาก็ยัง "สุข" ยัง "ทุกข์" เพราะมัน)*

"**ทุกข์**" นั้น คือ ความลำบาก คือ ความทนได้ยาก อันใดเรื่องใดสิ่งใด เราทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากอยู่ ถ้าเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เป็นไปเพื่อความเมตตา เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้อื่น หรือ แก่ **ตน** *ตามความจำเป็นที่สุด* **โดยเป็นผู้เสียสละ อย่างมากที่สุด ได้อย่างแท้จริงแล้ว** เราก็พึงทำเถิด รู้เถิด ดำเนินไปเถิด **นั่นคือ "กรรม" คือ การงาน คือ อุฏฐาน เมื่อเหน็ดเหนื่อยนักแล้ว เราก็พัก (ติฏฐะ หรือ วุฏฐาน)** ก็ไม่เห็นจะเป็นไร ! และเมื่อ "พัก" (ติฏฐะ) พอดีแล้ว หายเหน็ดเหนื่อยแล้ว เราก็พึง "ทำดี" (กุศลกรรม) หรือ "เพียร" ในการงานอันดี (ปุญญาภิสังขาร หรือ อิทธาภิสังขาร) กันต่อไปอีก ซึ่งเป็น "คุณค่า" ในโลก เป็น **ทิฏฐธรรมิกกัตถประโยชน์** จริง ๆ ในข้อ "**อุฏฐานสัมปทา**" อันเป็น**กรรม**ที่สูงสุดแล้วในโลกแห่งความเป็นคน และเป็นปัจจุบันที่สุดจริงที่สุดปรมัตถ์ที่สุด เรียกว่า "กัมมันตะ" ที่จะต้องให้ "สัมมา" เสมอ

มันก็มีแต่ "เพียร" (อุฏฐาน หรือ กรรม หรือ อายูหะ) กับ "พัก" (ติฏฐะ หรือ วุฏฐาน) อยู่ อย่างพอดี พอเหมาะ ปานกลาง (มัชฌิมา) อย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันไปมาอยู่เสมอ ๆ (สัมมา) อย่างเหมาะควรเหมาะสมดีที่สุดงามสุด (อรหันต์) อยู่เท่านี้แหละ "คน" ผู้รู้จริง รู้ยิ่ง รู้ยอด ที่เข้าใจแจ้งในวิมุติและญาณแล้ว รู้ถึงตรงนี้ เท่านี้จริง ๆ คือ มนุษย์สุดประเสริฐ

เพราะฉะนั้นผู้จะได้ชื่อว่า "อรหันต์" จนเป็นที่สูง เป็นที่สุดบริบูรณ์ จึงต้อง**เกิด "วิโมกธรรม ๘" ครบถ้วน** เข้าใจแจ่มแจ้งใน "ปัญญา" ที่รู้เกิดดับพร้อมทั้งมี "เจโต" อัน**ทำดับทำเกิด**ได้จริง ๆ ถูกจิต ถูกวิญญาณ ถูก "เจโต" แท้ ๆ เป็นเด็ดขาด (สมุจเฉท) ในปัจจุบันทุกปัจจุบันเลยทีเดียว

นั่นคือ "อรหันต์" นั้น จะต้องรู้แจ้งใน "รูป" แท้ ๆ ตั้งแต่ คือ "**วิรูปักข์**" คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางกาย "**วิวาท**" คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางวจี และ "**วิมาน**" คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางมโน เรื่องหยาบเรื่องใหญ่ออกปานนั้น พระอรหันต์ หรือ พระอริยะขั้นเสขะก็จะต้อง "มีความรู้" คือ เข้าใจแจ้งแทงทะลุใน "รูป" อย่างนั้นชัดเจน และท่านเองนั้น**ทำความดับ**

ทำความอยู่เหนือ ทำความไม่มี ไม่เป็น ไม่เกิด ไม่ติด ได้เด็ดขาด สำหรับพระอรหันต์ และต้องทำให้ได้ถูกต้องขึ้น ดีขึ้นเรื่อยๆ สำหรับพระเสขะจะต้องรู้ "ขนาด" รู้ความหยาบ–กลาง–ละเอียด รู้ในสภาวะ รู้ในปริมาตร–ปริมาณของ "รูป" ดังกล่าวนี้ ได้แท้ๆ จริงๆ ตามกาละ–เทศะ–ฐานะ และ เข้าถึงรู้แจ้งเห็นสัมผัส เข้าใจอย่างทั่วถึงกัน ขั้น "ปัสสติ" จริงๆ นี่คือ **วิโมกขธรรม ลำดับ ๑** *(รูปี รูปานิ ปัสสติ อยัง ปฐโม วิโมกโข)*

เช่น อินทรีย์แห่งกายของเรามันโตมันใหญ่มันหยาบ คือ เป็น "**วิรูปักข์**" นั่นเอง *มันไม่ได้โตใหญ่อย่างดีงาม* มัน**พิกล–พิการ** เพราะมันไปหลงสะสม หลงยึดหลงหอบเอาสิ่งเอาเรื่องที่ไร้ค่า หลงเอาสิ่งสมมุติที่โลกเขาประดิษฐ์ เอาเรื่องเพ้อ ที่โลกเขาประกอบตกแต่งปั้นสร้างขึ้น มาเป็น**ส่วนของชีวิต** (ซึ่งเป็นเรื่องถูกโลกมอมเมา ถ้าคนผู้ใดยิ่งเป็นผู้คิดผู้สร้างสิ่งนั้นเอง เรื่องนั้นเองก่อนใครๆ ผู้นั้นก็มอมเมาโลก ยิ่งเลวยิ่งต่ำใหญ่) เป็นต้นว่า ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาการพนันมาเป็น**ส่วนหนึ่งของชีวิต**ด้วย ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาสิ่งเสพย์ติด ที่เป็นของสูบของดื่มของกิน อันเลวต่ำ อันคนส่วนใหญ่ก็รู้ชัดเข้าใจชัดอยู่ มาเป็น**ส่วนหนึ่งของชีวิต** หรือ ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาอะไรก็ตาม ที่ยังต่ำหยาบ ยังเลวยังชั่วชัดๆ อันใครๆ ก็รู้ได้ รวมความก็คือเป็นเรื่องของ "อบายมุข" นั่นแหละ เป็นความใหญ่ ความหยาบ ขั้นต้น อย่างนี้เรียกว่า **"วิรูปักข์" หรือยักษ์ หรือ อมนุษย์ ขั้นเลวต่ำสุด** เพราะอินทรีย์ ทั้งนอกทั้งใน คือ ทั้งร่างกาย และ ทั้งจิตใจ มันเนื่องมันเต็มไปด้วย ศรัทธา–วิริยะ–สติ–สมาธิ–ปัญญา อันยังออกรูปออกร่างออกแรงออกอารมณ์ มาเป็นอบายมุข คนผู้นี้จะต้องมีแรง "กล" (คือ การเคลื่อน, บทบาท) มีกิจ "การ" (คือ งาน, ภาระเกี่ยวข้อง) อันเพิ่มพอกนุงนังเป็น**ความเพ้อความงอกเกิน ความพุ่มเพ้อย ความถ่วงดึง ความสูญเสียที่ไม่มีเจริญ หรือ ความมากเกินที่มีแต่ความสูญเสียเปล่า** *(นี้คือ ความหมายของ "พิ" หรือ "วิ" ดังนั้น เมื่อเป็น "พิกล–พิการ" หรือ "วิกล–วิการ" ก็ประมวลค่าประมวลความหมายเอาเองเถิด)* สิ่งเหล่านี้ ก็จะยังคงอยู่ร่วมกับชีวิต ไม่ตัดออกจากชีวิต ทั้งภายนอก ทั้งภายใน มันก็เขรอะหยาบอยู่นั่นเอง จึงชื่อว่า วิรูปักข์ ผู้ยังมีส่วนไม่ควรมีในคนดี

ความไม่รู้ (อวิชชา) ในสิ่งทั้งหมด ที่ยกตัวอย่างของ "รูป" อย่างหยาบ มาให้อ่านให้ฟัง ดังที่เพิ่งผ่านมาข้างต้นนี้แหละคือ ความไม่รู้ "รูป" ไม่เข้าใจ "รูป" ที่เรียกว่า "สักกาย" อันเป็น "สักกาย" อย่างหยาบใหญ่ ที่หลงว่าเป็น**ส่วนหนึ่งของชีวิต**ของเรามันควรจะเป็นรูป เป็นร่าง เป็นกล เป็นการ เป็นกายของเราอยู่หรือ ? มันไม่วิกล,วิการ,วิรูปแล้วหรือ ? มันเป็น "อินทรีย์" และมันหยาบต่ำ พิกล – พิการ ขั้นเรียกว่า "**วิรูปักข์**" (อมนุษย์ = ผู้ยังมีจิตต่ำอยู่แท้) จริงไหม ? ก็ลองอ่านพิเคราะห์พินิจให้ดี ๆ อีกหลาย ๆ เที่ยว

ผู้รู้เข้าใจ "รูป" ผู้เพ่งแจ้งแทงทะลุ "รูป" ดังนี้ เรียกว่า "รูปี รูปานิ ปัสสติ" คือ ผู้รู้ถึงความแท้ ผู้เข้าถึงความจริงแห่งความจริง ขั้นแน่จริง ดีจริง ด้วยจิตขั้น "ฌาน" คือ ขั้นเพ่งแทงเห็นแจ้งถึงใน "รูป" หรือ "ความเป็นรูป" แล้ว **เป็นผู้สำเร็จใน "วิโมกขธรรม ลำดับที่หนึ่ง"** *เป็นผู้ถึงซึ่ง "ปัฏิมรรค"*

ที่ยกตัวอย่างมานี้ ก็เป็นเพียง **"รูป" ขั้นต่ำสุด**ในเรื่องเลวสุดที่ควรละเว้นของคน และเป็นไปในแง่ "กายสังขาร" ชัด ๆ ที่เรียกว่า "สักกาย" ทางกายสมบัติ คือ มันเป็นหมู่เป็นกลุ่มก้อนที่หยาบใหญ่ รวบเอาอุปกรณ์ เอาอาการรูป เอาลักขณะรูปต่าง ๆ เข้ามาเป็นกาย เป็นสักกายใหญ่โตมากมายจริง ๆ

ถ้าใครยังเห็น "รูป" เช่นนี้ไม่ออก เข้าใจ "รูป" ที่หยาบใหญ่ต่ำชั่วขนาด "อบายมุข" (ความไม่เจริญของคน ขั้นต้นที่สุด) นี้ไม่ได้ และไม่ใฝ่ใจพากเพียรละเลิก หยุดขาด **หลุดพ้น**ออกมาจริง ๆ จน "จิต" เกิด**ญาณแท้** เป็น "วิมุตติ-ญาณทัสสนะ" ได้ ก็ไม่มีทางได้เป็น "อรหันต์" ชนิดแรก คือ "พระโสดาบัน" กันละ ! แล้วก็สูงไม่ได้ เจริญ (สบาย)ยิ่งกว่านี้ขึ้นไปไม่ได้แน่ เพราะ "รูป" อื่น ที่จะต้องรู้จักเข้าใจให้ชัดเจน และจะต้องไม่ติดไม่ยึดให้ได้อีกนั้น ยังมีเป็นชั้นเป็นเชิงระดับสูงขึ้น เป็นขั้นกลาง และสูงขึ้นไปอีก เป็นขั้นปลาย ก็ยังมีอีกมากนักกว่านัก เช่น "รูป" ของโลกธรรม ๘ ทั้งหลาย "รูป" ของกามคุณ ๕ "รูป" ของ "อัตตา" ตัวตน ที่เป็น "รูปจิต" และ "อรูปจิต" เป็นที่สุด เป็นลำดับๆ อยู่ นี่อย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง เช่น อินทรีย์แห่งวจีของเรา มันโต มันใหญ่หยาบ คือ เป็น "**วิวาท**" นั่นเอง *มันไม่ได้ใหญ่ได้โตอย่างดึงาม* **มันพิกล–พิการที่เดียว** เพราะมันไปหลงสะสม หลงยึดหอบเอาคำพูดต่าง ๆ ที่ต่ำหยาบบ้าง คำพูดที่เกินเพ้อบ้าง (เพ้อเจ้อ) ที่รู้กันได้ยาก (ในหมู่ในกลุ่ม หรือ ในคนที่เรากำลังพูดด้วย) ไม่เหมาะสมกับบุคคลกับหมู่กลุ่มบ้าง ที่ใส่สำนวนเสียจนเจตนาขึ้นแต่สำนวนเกินไปบ้าง ที่หลงภาษาก็เจตนาขึ้นแต่ภาษา ให้มีใหม่มีแปลก ให้หรูหราอัครฐานบ้าง ที่พังแล้วทำให้เกิดราคะ–โทสะ–โมหะจริง ๆ จัง ๆ บ้าง ที่ใส่สำเนียงจนดูเป็น โลภะโทสะเกินไปไม่เหมาะสมกับบุคคลกับหมู่กลุ่มบ้าง ที่ใส่สำนวนเป็นร้อยกรองพร้องเพราะ และใส่สำเนียงจนกลายเป็นการละเล่น เป็นกามคุณจัดชัด เป็นรสเป็นชาติของภาษา ทั้งรสชาติของเสียง (คีต–วาทิต) ที่เรียกว่า ภาษาไพเราะ เสียงไพเราะ (เช่น ใหญ่โตหยาบที่สุดก็เรียกว่า เพลง, ดนตรี, นั่นเอง) จนคน**ติดแต่เพียงภาษาติดยึดเอาแต่เสียง***(ผู้เอาจะได้แต่เปลือกแท้ อันคือ ภาษา คือ เสียง)* ซึ่งเป็น**เพียง "รูป" แท้ๆ "รูป" ชัดๆ** ก็คือ การหลงรูป ผู้ใดได้แค่ "รูป" เยี่ยงนี้ ก็เป็น "รูปพรหม" แท้ๆชัดๆ หรือคือเทวดาเสพย์รูป ที่เป็นภาษา ที่เป็นเสียงอยู่เท่านั้นเอง เป็นการหลง "รูป" จริง ๆ

วจี หรือ ภาษา หรือ เสียง ดังกล่าวนั้น จึงคือ **"วิวาท" คือ "รูป" ของภาษา ของเสียง อันได้สมมุติกันขึ้นมาให้ติด ให้ยึด ให้หลงมี ราคะ และเป็น โทสะ และ เกิด โมหะ ได้อย่างเก่งอย่างมากเหลือเกิน ในโลก** ซึ่งคนจะหยั่งแจ้งแทงถึงความแท้จริงใน "รูป" แห่งภาษา–วาทะดังกล่าวนี้ ว่า หยาบ ว่า ใหญ่ ว่า เพ้อ นั้น ยากยิ่ง

ดังนั้น ถ้าคำพูดภาษา หรือ เสียงใด เปล่งออก ก่อให้เกิด "โทสะ" ได้ ก็จึงเป็นวจีกรรมที่เรียกว่า "วิวาท" ชัด ๆ หยาบ ๆ ใหญ่ ๆ ยิ่ง เพราะเป็นไปเพื่อความไม่สงบ ไม่สันติแล้ว ดังนี้ เป็นต้น เป็นต่ำ ขั้นแรกสุด

วจี หรือ ภาษา ที่ปรุงขึ้นมาจาก "ความเห็นถูก" คือ *ผู้พูดรู้ความจริงแท้อยู่* แต่ปรุงเป็น "ตรงกันข้ามเสีย" หรือ บิดเบือนความจริงไปเสีย จะด้วยอำนาจของ โลภะ–โทสะ หรือ แม้ "โมหะ" คือ มันหลง มันลืมเลือน หรือ มันวน

มันเลอะไปแล้ว ทั้งๆที่ตัวเองก็รู้ความจริงอยู่จริง แต่ในขณะพูดนั้นมัน "วน" *(พูดหาง ลืมหัว เพราะสติไม่เต็ม . คือ มีอำนาจแห่งการกำหนดรู้ ในรอบที่ยาวที่กว้างขึ้น รอบที่ไกลขึ้นๆ แต่ตนจำกำหนดหมายต่างๆไม่รอบถ้วน หางกับหัวมีระยะทางยาวไป จน ลืมสภาพที่ตนได้กำหนดอย่างหนึ่งไว้ แล้วก็ลืม สันตติมันขาด ก็เลยพูดขัดกับที่ตนได้พูดไปแล้ว หรือ ตนพูดอย่างหนึ่ง แต่ทำอีกอย่างหนึ่ง)* มันสับปรับมันกลับคำ ถ้ารู้อยู่ชัดๆ แล้วก็กลับคำพูด เป็นตรงกันข้าม หรือ พูดตรงกันข้ามกับความจริงโดยอำนาจโลภะ–โทสะชัดๆ ก็เรียกว่า **โกหก** แท้ๆ ถ้ารู้ไม่ชัดแต่พูดกลับคำ หรือ พูดตรงกันข้ามกับความจริงโดยอำนาจโมหะอยู่ ก็เรียกว่า **ผู้นั้นยังโง่** ยังหลงผิด ยังไม่เดียงสา ยังมี "อวิชชา" เต็มๆ ยังโกหกผู้อื่นด้วยความอ่อนความเยาว์ (พาล)เท่านั้น สติยังไม่เต็ม ปัญญายังไม่มีพอ

รวมความแล้ว คำพูดใด ที่เป็น วจีทุจริต ไม่ว่าโกหกพูดเท็จ (มุสา) พูดส่อเสียด(ปิสุณา) พูดคำหยาบ(ผรุส) พูดเพ้อเจ้อ (สัมผัปปลาป) ก็ล้วน**เป็น "วิวาท" ทั้งสิ้น**

ยิ่งคำพูด หรือ ภาษา ที่เป็นไป *ด้วยโลภะ (อภิชฌาวิสมะ) หยาบๆ ใหญ่ๆ* ดังอธิบายมาแล้ว ก็ยิ่งเป็น "วิวาท" ที่หยาบยิ่งขึ้น ถ้ายิ่งรู้ได้ชัด เห็นได้แจ้งยิ่งว่าเขาคือคนเห็นแก่ตัว คนทำเลวด้วยคำพูด ที่เรียกได้ว่า พูดเอาแต่ได้ อย่างหน้าด้านๆ ก็ยิ่งเป็น "วิวาท" ที่หยาบยิ่ง

ยิ่งคำพูด หรือ ภาษา ที่เป็นไป *ด้วยโทสะ(พยาบาท) หยาบๆ ใหญ่ๆ* เป็นไป เพื่อความโกรธแค้น ทะเลาะชัดๆ ก็ยิ่งเป็น "วิวาท" ที่หยาบใหญ่หยาบโตแท้จริงยิ่งขึ้น เห็นตัวเห็นตนเต้นดิ๊ดเร่าๆออกชัดๆ

และโดยธรรม ยิ่งภาษาใดเป็นไป*ด้วยโมหะ ด้วยอวิชชา อันชักจูงให้คน***หลงผิด (มิจฉาทิฏฐิ)** คำพูดนั้น ภาษานั้น ยิ่งหยาบ ยิ่งบาปใหญ่ ยิ่งเป็น "วิวาท" ที่มีวินิบาต–ทุคติ สำหรับผู้พูด ผู้แจกภาษานั้นๆ อย่างลึกซึ้งสูงสุขุมเอาที่เดียว

นี่คือ "รูป" ที่ต้อง "รู้" ต้องเรียน และจะต้องหัดละ หัดเลิกเพิกถอนที่มันชั่วมันหยาบขึ้นมาให้ได้ทั้งนั้น ล้วนเป็นเรื่องของ "รูป" ที่จะต้องทำ "รูปี รูปานิ บัสสติ" คือ ต้องรู้ ต้องหลุดพ้นให้ได้เป็น วิโมกขธรรม ลำดับที่ ๑ นี่อีกอย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง เช่น อินทรีย์แห่งมโนของเรา มันโต มันใหญ่ มันหยาบ คือ เป็น "**วิมาน**" นั่นเอง *มันไม่ได้โตใหญ่อย่างดีงาม* **มันพิกล–พิการจริงๆ** เพราะ**มันไป***หลงสะสม หลงยึด หลงหอบ***เอาสิ่งเอาเรื่องที่ไร้ค่า หลงเอาสิ่งสมมุติที่โลกเขาประดิษฐ์ เอาเรื่องเพ้อที่โลกเขาประกอบตกแต่งปั้นสร้างขึ้นมา เป็นส่วนของชีวิต**

เป็นต้นว่า จิตไป**หลงติดหลงยึด**ว่า ถ้าได้สัมผัสกับสภาพความทารุณโหดร้ายละก้อ เป็นอารมณ์สมใจสมใคร่ เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด ขั้นหนักร้ายก็ถึงแก่ความตาย "วิมาน" ที่หยาบต่ำชั่วร้ายหนักร้ายที่สุด ก็คือ ฆ่าตนเองทำลายตนเองตายอย่างทรมานให้ที่สุด อย่างหนักรองลงมาก็ต้องฆ่าผู้อื่นอย่างทรมานที่สุด หนักรองลงมาอีกก็ต้องได้เห็นได้ดูได้ยินได้สัมผัสกับการฆ่า การทารุณ การทรมานอย่างนี้คือ พวก "อัตตกิลมถานุโยค" ที่หยาบที่สุด เรียกว่า ขั้น "อัตตวินิบาต" ชนิดเลวสุดต่ำสุด **เป็น "วิมาน" ขั้นหยาบใหญ่โหดร้ายต่ำทรามขนาดหนัก** ลำดับ ๑ ของคน *เช่น แวนโก๊ะ และ ฆาตกรบางคน และ แม้คนชอบดูการฆ่ากันเป็นต้น*

ขั้นต่อมา ก็จิตไป**หลงติดหลงยึด**ว่า ถ้าได้สัมผัสกับสภาพความทารุณโหดร้ายขั้นเจ็บปวดทรมานที่สุด (ขั้นนี้ไม่ถึงตาย) ก็เป็นอารมณ์สมใจใคร่ เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด **ขั้นนี้เป็น "วิมาน" พวก "อัตตกิลมถะ" รองลงมา** เช่น พวกก่อนเสพย์กามารมณ์ใดๆ ก็จะเสพย์อย่างทารุณทรมานเจ็บปวด พวกชอบการตีการต่อยการทะเลาะโกรธแค้น ชอบการกระโชกโฮกฮากตะคอกคาดคั้นรุนแรงเป็นอารมณ์สุขสม อารมณ์สมใจ พวกนักมวยที่รักชอบการชกการต่อย ตลอดไปจนคนผู้ชอบดูการตีกันทะเลาะกันโกรธแค้นกัน หรือ ชอบดูการชกมวย ชอบดูภาพยนตร์ฆ่ากัน ภาพยนตร์บู๊ดุเดือด ทารุณโหดร้าย เป็นต้น

"รูป" ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงมาแล้วนี้ เป็นรูปจิตที่เรียกว่า "อุปาทานจิต" อย่างโตอย่างใหญ่ **เป็น "วิมาน" ที่ยึดหลงยึดชอบอย่างหยาบใหญ่ต่ำทรามโหดร้าย ทำลายโลก ทำลายสังคม ทำลายตน ขั้นร้ายสุด** คนผู้ใดรู้ตนเอง ว่า **ชอบอย่างนี้ มีอารมณ์ผูกพันอยู่กับรูปการณ์แบบนี้ หลงเอร็ดอร่อยมัวเมา ประกอบปั้นสร้างเรื่องเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้อยู่ หรือ หลงรัก หลงชอบเสาะหาอารมณ์อย่างนี้ มาเสพย์ มาสะสม ใส่จิตตนเองอยู่ ก็จงรู้ตัวเถิดว่า มันเป็น "วิมาน" ชั้นเลวสุด** อันเกิดมาแต่ *มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา* คือ **อุปาทานจิต** ของคนผู้นั้น ๆ นั่นแหละ เป็นประธาน เป็นรูปใหญ่ รูปหยาบตัวบงการอยู่ในจิต ต้องพยายามเข้าใจให้ได้ เห็นให้ออกก่อนอื่นว่า มันเป็นสิ่งต่ำ เป็นของเลว เป็นสิ่งชั่ว เป็นพฤติกรรมของความบาปหยาบช้า เป็นอบายมุข ขั้นมหาอบายมุขที่เดียว คือ เป็นนรกอเวจีมหานรกมหาอเวจีแท้ ๆ อันปุถุชนผู้ยังหยาบหนาอยู่ จะหลงเห็นเป็นตรงกันข้ามเลยที่เดียวเช่นกัน คือ จะเห็นว่า เป็น "สวรรค์" เป็นจุดยึดของจิตที่จะต้องเป็น ต้องมี ต้องได้ ต้องถึง ถ้าคนผู้ยังติดยังยึด หรือ สังคมใดหมู่ชนใดยังหลงเสพย์หลงอร่อย หลงเป็นเรื่องสุข–สนุก และ หลงสร้างสิ่งเช่นนี้ พฤติกรรม รูปการณ์อย่างนี้อยู่ โดยไม่ยอมรับ ไม่ยอมเข้าใจ ยังมี "ทิฏฐิ" (ความเห็น) ว่า **"วิมาน" ดังกล่าวนี้ ยังเป็นประโยชน์ ยังเป็นของดี** ก็เป็น**เรื่องฉิบหายยิ่งกว่าฉิบหาย**ของคนนั้น ของสังคมหมู่นั้น *เพราะอบายมุขธรรมดา ก็ยังเป็นทางแห่งความฉิบหายธรรมดา เรื่องที่เป็นมหาอบายมุข ก็ย่อมเป็นทางแห่งความฉิบหายจริง ๆ ที่ยิ่งกว่า*

ตราบใดที่โลกยังสร้างภาพยนตร์การฆ่า การทารุณ การโหดร้าย ออกมามอมเมากันอยู่อย่าง**ออกรสออกชาติ** ตราบใดที่สังคมยังยั่วเย้ายุแหย่ส่งเสริมสรรเสริญคน *(ยิ่งกว่าจิ้งหรีดที่ถูกบั้นหัว)* ให้ชกกันต่อยกันอย่างมันส์ อย่างเมามายหลงเป็นเอร็ดอร่อยชื่นชอบ หรือ คนใดสังคมใดที่ยังส่งเสริมเหิมกล้ากอปรก่อรูปการณ์พฤติกรรม ดั่งได้อธิบาย "อัตตกิลมถะ" ที่ผ่านมาแล้วนั้น ให้มีให้เป็นให้เกิดขึ้นอยู่ **นั่นคือ**

การสร้าง "วิมาน" อันหยาบใหญ่ ต่ำช้า มอมเมาคน (จิตจะโมหะยิ่งๆขึ้น) และมอมเมาโลก เป็นการเร่ง "กลียุค" ให้เร็วขึ้น และ ให้ร้ายสุดแรงยิ่ง

"รูป" ที่เป็น **"วิมาน"** ดังกล่าวนี้แหละ ควรรู้ยิ่ง ควรเรียนยิ่ง เพราะ*ไม่ค่อยจะเข้าใจ หรือ ไหวรู้กันสักเท่าไร* คนจึงล้วน**หลง**สั่งสมจิตเป็น "วิมาน" กอปรก่อ "รูปจิต" เช่นนี้ สะสม "รูปจิต" เลวร้ายเช่นนี้ใส่ตน ขณะแล้วขณะเล่า วันแล้ววันเล่า โดยไม่รู้ไม่เข้าใจใน "มิจฉาอารมณ์" อันเป็น "นรก" แท้ๆ จริงๆ ทำจิตบำรุงจิตตนด้วย "วิมานอบาย" อย่างไม่รู้ (อวิชชา) กันเอาจริงๆ ซ้ำ "หลงผิด" เสียสนิทเอาด้วยว่า รูปการณ์ หรือ พฤติกรรมอย่างนี้ เป็น "สัมมาอารมณ์" เป็นกรรม เป็นการงานที่ดี เป็น "วิมานสปาย" หรือ **หลงเห็นว่า เป็นความเจริญ เป็น "สวรรค์" เป็นความสุขความสบายของตน ของสังคม ไปโน่นเสียอีก** จึงกลายเป็นค่านิยม เป็นแนวโน้ม **ที่ยืนผงาดมีอำนาจร้าย** ดึงคน จูงคน กวาดเอาคนไปมี "วิมาน" เช่นนี้ และแล้วก็มีแต่ "วิวาท" มีแต่ "วิรูปักข์" อันหยาบกร้านกันเป็น รูปการณ์ พฤติกรรม ครอบสังคม เต็มโลก เพราะเมื่อเริ่มสั่งสมยึดเข้าที่จิต **หลงเป็น "วิมาน" แล้ว** ก็เป็น **"มโนปุพพัง"** คือ เป็นรากเง่าเป็นมูล เป็นประธาน เป็นตัวเริ่มก่อน จากนั้น ก็ค่อยๆขยายโตขึ้นเติบกล้าขึ้น (มโนเสฏฐา) แล้วก็ออกมาเป็นปรากฏการณ์ เป็นรูปการณ์ เป็นพฤติกรรม เป็น "สมมุติสัจจะ" (มโนมยา) อันสืบต่อ เติบโตเคลื่อนคลายออกมา ในแบบปฏิกิริยาลูกโซ่ (ปัจจยาการ หรือ อิทัปปัจจยตา) **จนกลายมาเป็นจริงเป็นจัง (สัจจะ) ขึ้นในโลก ในสังคม ทั้งๆที่มันเป็นเพียง "สมมุติ" แท้ๆจริงๆ**

โลกเข้าสู่ "กลียุค" เร็ว เพราะเหตุ เพราะสมุทัย โดยนัยนี้เอง

จึงได้โปรดเรียนรู้ "รูป" อย่างนี้ *(อย่าไปหลงเรียนอยู่แต่ "รูป" นั่ง "รูป" นอน ฯลฯ หรือ "รูป" ที่ไปหลงเอาลมหายใจอันเป็นขั้นละเอียดมาเรียนกันผิด "ฐาน" แห่ง "กรรม" ของตนกันเพ้อนัก)* **รู้จัก "วิมาน" ให้แท้ เข้าใจ "วิวาท" ให้จริง รู้แจ้ง "วิรูบักข์" ให้ครบถ้วนกันก่อนเถิด ซึ่งยังล้วนเป็น "รูปี รูปานิ" ที่ควรเห็นควรรู้แจ้งให้ถูกให้ดี (บัสสติ) จริงๆ ให้ได้**

"วิมาน" ที่หยาบกร้านอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า จิตไป**หลงติดหลงยึด**ว่า **ถ้าได้สัมผัส ได้สัมพันธ์ ได้คลุกคลี ได้ซ้องเสพย์ใน "อบายมุข" ใดๆ ละก้อ เป็นอารมณ์สมใจสมใคร่ เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด** หนักร้าย หนักรองอย่างไร ก็ได้เคยพูดถึง เคยขยายแจกแจงรายละเอียดกันมาแล้ว รูปการณ์ พฤติกรรม หรือ ปรากฏการณ์ใด ที่มันเป็นสิ่ง เป็นเรื่องที่ทำให้ **"จิต" ของเราไปหลงยึดหลงติดหลงอุปาทานไว้ว่า มันให้สุข มันให้ความสนุกสนาน มันให้ความเพลิดเพลิน หรือ หลงว่า มันให้ความเจริญ นี่แลคือ "ตัววิมาน"** แต่มันล้วนยังเป็น "ความเพ้อ" เป็นความฟุ้งเฟ้อ เป็นเรื่องที่มากไปอย่างแน่ๆ แม้มหรสพ และ การละเล่นที่คนส่วนใหญ่จะเข้าใจยังไม่ได้ชัดดี ว่า เป็น "อบายมุข" แท้ๆ เป็นทางแห่งความฉิบหายจริงๆ อยู่ ก็ตาม ก็ขอยืนยันว่า มันเป็น **"ผีนรก" แปลงกาย** ที่แทะเล็อดดูดชีวิต บ่อนสังคม ทำลายโลกอย่างมีปริมาณ มีฤทธิ์แรงจริงๆ

และเป็น "รูป" ตัวร้ายกาจที่สุด ที่กำลังมีบทบาท มีพฤติการณ์ มีความขับดัน มีอำนาจ มีความเป็นไปในสังคมเด่นสุด เป็นตัวจักร ซึ่งกำลัง มีผีจักร์แท้ ที่เลวร้ายซ่อนแฝงอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ อย่างเลือดเย็น และ เด่นผงาดที่สุด

มันเป็นยุคกาลแห่ง **การละเล่นกับมหรสพ** ขึ้นครองความยิ่งใหญ่ในโลกจริงๆ ในช่วงยุคกาลนี้

ในเมื่อคน เอา**เวลา** เอา**ทุน** เอา**แรงกาย** เอา**แรงความคิดความรู้** ไปสูญเสียกับ "การเล่นๆ" (การละเล่น หรือ งานเล่นๆ) **ไม่ผลักเบน หรือไม่กอบกู้ เอา** เวลา–ทุน–แรงกาย–แรงความคิดความรู้ **คืนมา ใช้ในทางถูก มาทำ "การจริงๆ"** (การที่เป็นสาระ หรือ งานที่มีเนื้อหาความสำคัญต่อชีวิตจริงๆ) ก็เป็น**ความเสื่อมโทรมของคน ของสังคมโลก** ที่เดินทางไป**สู่ความฉิบหาย**จริงๆ

หรือ คน**เอาเวลา–เอาทุน–เอาแรงกาย–เอาแรงความคิดความรู้** ไป**สูญเสีย**กับ "มหรสพ" อันคือ "วิมานบันเทิง" ชัดๆ ก็เป็น **"ขิฑฑาปโทสิก-เทวดา" โดยจริง** หมายความว่า **จิตที่หลงใน "การเล่น–การบันเทิง" นั่นแหละ เป็นตัวเลว เป็นตัวเสียหาย** เป็นผู้**หลง**อยู่แต่รสลมๆแล้งๆ อันคือ "มหรสพ" "มหรสพ" นั้น แปลจริงๆ ก็คือ จิต (ความเกิด) ที่มีแต่การเกิดๆๆๆๆๆ หรือชัดๆ ก็คือ ความเกิดที่หลงแต่การเกิดๆๆๆ เท่านั้น ว่า เป็นความสุข (ชาติ ปี สุขา) มีแต่ "จิต" เท่านั้นที่แล่นๆๆๆไป แล้วก็กลายเป็นเสพย์คุ้นและ สั่งสม "รูป" อย่างนั้น รสอย่างนั้นร่ำไป อย่างไม่รู้เหนือไม่รู้เหนือยหน่าย จึงเป็น "อัตตกิลมถะ" ชัดๆแท้ๆ อยู่นิรันดร

ถ้าผู้ใด **ไม่รู้แท้ ไม่เข้าใจจริง**ว่า "มหรสพ" นั้น คือ อบาย คือ นรก คือ วิมาน หยาบกร้านต่ำทราม ก็จะต้อง**สูญเสีย เวลา–ทุน–แรงกาย–แรงความคิดความรู้** ไปกับมหรสพ ทั้งอาจทำเอง ทั้งเป็นผู้ถูกหลอกให้ไปสัมผัส สัมพันธ์ ร่วมรส ร่วมชาติอยู่อย่างหนาขึ้น หลงหนักขึ้นทุกที่ๆไป อยู่เท่านั้นเอง

แรงงานเหล่านี้ไร้ค่า เปลืองเปล่า ซ้ำทำลายคน ทำลายโลก ยิ่ง **มหรสพ** *ใด มอมเมาหยิบยื่น* **ความอำมหิตโหดร้าย** *แฝงฝังลงไปให้แก่คนโลกมากๆ (โทสะมูลจิต) หรือ มอมเมาหยิบยื่น* **กามารมณ์–กามราคะ** *(โลภะมูลจิต) และ มอมเมาหยิบยื่น* **ความบ้าๆ บอๆ เพ้อๆ พกๆ ด้วยเรื่องไม่เข้าเรื่อง ด้วยสิ่งเพ้อ ด้วยสิ่งเพ้อที่เป็นไปไม่ได้** *(โมหะมูลจิต)* ***ก็ยิ่งเป็นการสั่งสม "วิมาน" หรือ ก่ออุปาทานจิตที่เลวร้าย*** *ให้แก่คนแก่โลก โดยบาป โดยกรรมของผู้ทำจริงๆ*

เป็นอเวจีแท้ ๆ **นี้คือ "เหตุ" แห่งทุกข์ของสังคม ของมนุษย์ชาติ ที่สุมเชื้อโชติช่วงกระพือโหม อยู่ในสังคมทุกวันนี้**

และ "วิมาน" ใดเป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความไม่มี "งาน" ไม่มี "การ" เป็นที่สุดแล้วละก้อ นั่นคือ "มิจฉาทิฏฐิ" นั่นคือ อบาย คือ นรก คือ วิมานที่หยาบกร้านต่ำทรามด้วย เป็นความยึดถือ หรือ ความเห็นผิดที่ **ทำลายความมีค่าของคน (ในตน)** และทำลายสังคม ทำลายโลกแท้ ๆ

ศาสนาพุทธสอน*ให้คน "หยุด" ให้คนเลิก* **แต่ไม่ได้สอนให้หยุดงาน เลิกการ** ทว่า **ก็หยุดก็เลิก** ในงาน ในการ ที่ไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่ขั้น ไม่ใช่หน้าที่ ไม่ก้าวก่าย ไม่ละเมิด รู้กฎรู้กติกา รู้วินัย รู้ระเบียบ รู้ขอบเขต รู้เอกภาพ(รู้ศีล หรือ รู้ธรรมนูญ นั่นเอง) และไม่นอกกฎนอกกติกา ไม่นอกวินัย ไม่นอกระเบียบ ไม่นอกขอบเขต ไม่นอกเอกภาพ "เอกคุณ" ที่ยิ่งๆ ขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตราไว้ กำหนดไว้ ตามขั้น ตามฐานะ จริงๆ จึงจะต้องมี**ความรู้ มีปัญญาเข้าใจความหมายเหล่านี้ ให้ดี ๆ แล้วทำให้ถูกตรง** เราก็จะสบายจริง สังคมก็จะเจริญแท้

งานในโลกมีมากมายหลายระดับหลายหน้าที่ ผู้แจ้งใน "สัมมาอริยมรรค" ย่อมทำงานที่เป็น **"สัมมากัมมันโต"** ซึ่งหมายความว่า การงานที่เป็นชนิดรู้ขั้นที่สุด หรือ **รู้สัดส่วนปลายสุดแห่งขอบเขตของงาน** ที่รู้แจ้งด้วยปัญญาว่า เป็นงานที่ควรทำตามฐานะ ตามหน้าที่ **ไม่ตะกละ ไม่ก้าวก่าย แต่ก็ไม่ดูดาย** เพราะผู้อริยะย่อมรู้ว่า มันเป็นเศรษฐกิจที่ต้องเร่งผลิตเป็นงาน ที่ให้แต่คุณค่าสะอาดยิ่งจริงๆ มิได้ทำด้วยความกำหนัดใคร่ หรือ เพราะความชอบความยินดีของตน หรือยิ่งเพราะความอยากใหญ่ ยิ่งไม่มี สรุปแล้ว **คือ ทำการงานใด ก็มิใช่จะได้เป็นลาภ-เป็นยศ-เป็นสรรเสริญ หรือ แม้เป็นสุข มาให้แก่ตน อย่างนั้นไม่เลย!** (กัมมันโต มาจากคำว่า กัมม + อันต, กัมม = การงาน, อันต = ที่สุด, ปลายสุด) ย่อมไม่ทำงานที่เป็น "กัมมรตา"

หรือ **"กัมมารามตา"** ซึ่งหมายความว่า การงานที่เรายินดีพอใจเท่านั้น หรือ การงานที่เราชอบเรากำหนัดใคร่ หรือ การงานที่ตามใจกิเลสของเราแท้ ๆ นั่นเอง (กัมม + รต หรือ กัมม+อารามตา รต, อารามตา นั้นแปลว่า ความยินดีพอใจ, ความชื่นชอบกำหนัดใคร่) เพราะการทำงานตามความชอบใจ ตามความยินดีพอใจของตน ตามความกำหนัดใคร่ของตน นั้น **มันคือ การทำงานด้วยกิเลส–ตัณหาของตนโดยตรง** *ดังนั้น จะทำงานใด จึงไม่ต้องอยากทำ ไม่ต้องให้ "ความอยาก – ความไม่อยาก หรือ จิตชอบจิตชัง" มันบงการให้ทำ* **แต่เกิดเป็นคนจะต้องทำงาน และทำอย่างดีที่สุด** คือ จะต้องพิจารณาเทียบกฎ เทียบกติกา เทียบวินัย เทียบศีล ประมาณขอบเขต จัดความเหมาะความควรให้ถ้วนทั่วรัดรอบ และต้องเลือกชนิดที่ **มีค่ามีคุณเกิดผลเกิดประโยชน์แก่โลกแก่สังคม** หรือ แม้แก่**ตน** ก็เป็นอย่าง **ละโลภ ละโกรธ ละความหลง เบียดเบียนโลกน้อยที่สุด** จึงจะดีจะงาม

"วิมาน" อีกอย่างหนึ่ง ที่หยาบกร้านต่ำทราม ก็คือ "อุปาทานจิต" ที่หลง ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข **อย่างแรงจัด จนตนต้องทำ "ทุจริต"** แม้เพื่อลาภ –เพื่อยศ–เพื่อสรรเสริญ หรือ เพื่อ "สุข" อย่างใดก็กล้าทำ จะเป็นการ "ฆ่า" การ "ทารุณ" ผู้อื่นสัตว์อื่น ก็ทำได้ จะลักขโมย จะโกงของเขาอื่น ก็ทำได้ จะนอกจิตนอกใจเมียตนผัวตน ก็ทำได้ หรือ จะถึงขั้นโกหกหลอกลวง จนกระทั่งโง่หลงไปเสพย์ไปติดในสิ่งที่ต่ำทำลายแท้ๆ ชัดๆ ก็ทำได้ จิตที่**หลง**ว่า *เพื่อสุขแห่งตน* หรือ **หลง**ว่า *ถ้าทำเพื่อ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข ของตน* **จนเลวต่ำถึงขั้น "ทุจริต" ก็ยอม ก็กล้าทำ** นี้ จิตนั้น ก็ยังเป็น **"วิมาน"** เป็น**รูป**จิตที่หยาบกร้านต่ำทรามอยู่จริงๆ จึงเห็น "รูป" ลักษณะ อาการ กิริยาของจิตเยี่ยงนี้ ให้ออก ให้ได้ ใครเห็นได้ ก็คือ เห็น "สักกายะ" เป็นการเห็น **"รูป" ที่ไม่ใช่จะเห็นได้ง่ายๆ** บาลีเรียกขานว่า **"รูปานิ"** เพราะฉะนั้น การเห็น "รูป" ถึงขั้นนี้ได้ จับรูปจิต รูปธรรมแห่งกาย แห่งวจี ของตนออก ถูกรูป ถูกนาม จริง จึงเรียกว่า รู้เห็น **"รูป" ด้วยความสามารถขั้น "ฌาน"** จะหลับตารู้ หรือ ลืมตารู้ในทุกอิริยาบถได้ถูกแท้ ก็ "ฌาน" ทั้งนั้น

คำว่า "**วิมาน**" จึงคือ มโน คือ จิต คือ วิญญาณ ที่คนไปกำหนดมุ่งหมาย ไปหลงยึดหลงสร้าง หรือ จิตที่ไป "ตั้งเป้า" ไว้ (ปณิหิต) อย่างน้อยอย่างนั้น แล้วจะต้องมี จะต้องเป็นให้ได้ดังจิตหมายตามที่วิญญาณหลงยึดมั่นจะให้เป็นให้มี

ถ้าไปหลง "ตั้งเป้า" หรือ ไปสร้างไปปั้นไว้ วาดโครงการไว้ ในเรื่องเลวเรื่องต่ำทราม ดั่งที่กล่าวผ่านมาแล้ว มันก็จะจูงนำ จะโน้มน้าว จะบงการ ให้คนผู้นั้นก่อกรรม หรือ ทำอะไรก็ตาม ก็จะเพื่อให้เป็น ให้มีตามเป้า ที่ตั้งไว้นั้น นั่นแหละเป็นที่สุด ให้จนได้ มีความปรารถนาแรงก็จะเอาให้ได้เร็วๆ "ทุจริต" แค่ใด ? อำมหิตแค่ไหน ? ไม่รู้กันเลยแหละ (ไม่รู้จริงๆ เมื่อคนผู้ใดมีความปรารถนาแรงกล้ามากจริง)

"**รูป**" ดั่งนี้แหละ ที่นักปฏิบัติธรรม หรือ พระโยคาวจร จะต้องรู้ให้จริง แจ้งให้รอบถ้วนให้ได้ **จะได้ละถูก วางถูก** แล้วจะได้ "หลุด" ได้ "พ้น" จากกัน ดับสิ้นจาก "จิต" เป็นที่สุดไปได้ เรียกว่า มี "วิมุติ"

เมื่อจิตผู้ใดเกิดปัญญาเห็นแจ้ง "รูป" ได้จริงแล้ว เป็น "รูปี รูปานิ ปัสสติ" ชั้นต้นแล้ว ก็ต้องให้เกิดรู้แจ้งแทงละเอียดใน "รูป" ที่ซ่อนซ้อนยอกย้อนเป็นนอกเป็นในเป็นหยาบ–กลาง–ละเอียด สลับเหลื่อมล้ำ มีเงื่อนแง่เหลี่ยมมุมต่างๆ ทั้ง "**อัชฌัตตะ**" ที่หมายความว่า "**ในภายใน**" นั้น เป็นอย่างไร ? ทั้ง "**พหิทธะ**" ที่หมายความว่า "**นอกภายนอก**" นั้น เป็นอย่างไร ? และแม้ที่สุดขั้น "รูป" (รูปี–รูปานิ) ทั้งหมดเป็นอย่างไร ? ขั้น "อรูป" (อรูปี–อรูปานิ–อรูปสัญญี) นั้น เป็นอย่างไร ? กำหนดเลื่อนหมายเข้าไปอย่างไร ? มีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนกันอยู่อย่างไร ? คือ ปริวัฏฏ์ ๓ อาการ ๓ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฏ์ ๓ อาการ ๖ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฏ์ ๓ อาการ ๙ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฏ์ ๓ อาการ ๑๒ เป็นอย่างไร ? ดังนี้เป็นต้น **ต้องรู้อย่างเข้าถึง รู้แจ้ง เห็นสัมผัส เข้าใจอย่างทั่วถึง ขั้น "ปัสสติ" จริงๆ** อีก จึงจะได้ชื่อว่า ผู้ถึง**วิโมกขธรรม ลำดับ ๒** ก็เป็นการพ้น "โมหคต" เพิ่มขึ้น

เช่นเป็นต้นว่า ความหยาบใหญ่ที่เป็น วัตถุ เป็น "รูปนอก" จริงๆ จะเป็น ขั้น "วิรูปักข์" หรือ "วิวาท" มันก็เป็น **รูปนอก** จริง "วิมาน" นั้น

เป็นรูปหยาบใหญ่ก็จริง แต่เมื่อเทียบกับ "วิรูปักข์" กับ "วิวาท" แล้ว ก็ต้องเป็น "**รูป**"**ใน** และ "วิรูปักข์" ต้องมี "วิมาน" เกี่ยวข้องสืบต่อ สัมพันธ์ ซ้อนอยู่ด้วย แม้ "วิวาท" ก็ตาม ก็เช่นกัน ต้องมี "วิมาน" อันคือ จิตเกี่ยวข้องสืบสายกันอยู่ เลื่อนลึกสลับซับซ้อนกันเข้าไป ๆ เป็นเปลาะเป็นขั้นอยู่จริง ๆ

หรือ ที่สุดจะไม่เกี่ยวกับ "วิรูปักข์" ไม่เกี่ยวกับ "วิวาท" เลย เฉพาะแต่ **จิต**เอง ก็ยังมี "รูปนอก" และ "รูปใน" ที่ซ่อนแฝงซับซ้อนสืบต่อกันอยู่ ก็จะต้องเรียน ต้องรู้ ต้องสัมผัสอ่านให้ออก แยกแยะ (ธรรมวิจัย) ให้เข้าใจชัดว่า ตัดแบ่งเป็นนอกเป็นในแค่ใด ? และที่ยังมีส่วนต่อเข้าไปอีกอย่างไร ? แค่ไหน ? ข้อสำคัญต้องรู้**ส่วนตัด หรือ ส่วนสุด และ ส่วนต่อ** ของคำว่า "นอก" หรือ "ใน" คือ แบ่งได้ แบ่งเป็น จัดระดับ จัดขั้นตอนได้ถูกแท้ ๆ นั่นเอง

ดังเช่น "วิมาน" หรือ ที่หมายเอา**อุปาทานจิต**นี้ เป็นจิตในลึกอยู่ในจิตยึดแนบแน่น แต่ทำไมเรียกหยาบใหญ่ อันมีลักษณะเป็นของง่ายภายนอก ก็เพราะว่า **อุปาทานจิต**ที่ยึดแน่น อยู่ในลึก ก็จริง เป็น "อัชฌัตตะ" คือ เป็น นิสสัย เป็นสันดาน ที่เดียว แต่มันก็จะต้อง*มีเสมอ ๆ รู้ง่าย เห็นได้ชัด เพราะมีมาก มีจัดแสดงบทบาทเด่นอยู่ ใหญ่อยู่ บ่อย ๆ อยู่* นั่นเอง จึงเป็นลักษณะแห่งความภายนอกแท้ แต่ผลักดันให้เกิดมาจากภายในสุด ดังนี้ เป็นต้น ข้อสำคัญ จะต้องรู้อารมณ์จิต ที่เป็นสุข เป็นทุกข์ เมื่อสมใจ – ไม่สมใจ **แล้วอย่าตามใจมัน ต้องหัดอด หัดลดบ้าง นิสัย–สันดาน จะได้เลิกออก ละลงบ้างด้วย** แล้ว**พึงเห็นผล**ในการอดการลดของเราว่า "มันก็ไม่ตายนี่นา !" แม้จะไม่ต้องสมใจที่เราเคยยึดถือว่า ต้องเป็นต้องมีให้ได้อย่างนั้นอย่างนี้ แล้ว**เราก็แจ้งให้ได้ด้วยปัญญา**เถิดว่า มันไม่ใช่ "ตัวชีวิต" ! มันไม่ใช่ "ความสำคัญ" ! มันไม่ใช่แก่นไม่ใช่สาระ ! มันไม่ใช่ "ปัจจัยอะไรของเรา" หรอก ! มันเป็นเพียงอารมณ์(กามารมณ์บ้าง, ธรรมารมณ์บ้าง) เป็นเพียง "**รสของจิตที่เราโง่ไปหลงยึดหลงถือตามโลก" (อัสสาทะ)** มันไม่ใช่ทั้ง "ของของเรา" มันไม่ใช่ทั้ง "ของของใคร" จริง ๆ

ต้องหยั่งจิตเข้าไปรู้ถึง "รสของจิต" ว่า มันชอบ หรือ มันชัง มันสุข หรือ มันทุกข์ แล้ว**เราก็ฝึกปรับจิต**ไม่ให้มีรสชอบ ไม่ให้มีรสชัง ไม่ให้มีสุข ไม่ให้มีทุกข์ *ต้องรู้"รสแห่งอุเบกขาเวทนา" ให้ชัดๆ* **แล้วใช้รสนี้เป็นฐานแห่งการฝึกจริงๆ**

เมื่อจิตของเราปล่อยรสชอบรสชังได้เป็นเฉยๆ ก็พึงรู้ชัดเข้าไปอีกว่า "สบาย" หรือ จิตเบา จิตง่าย จิตพ้นภาระอย่างไร ? แค่ใด ? การอ่านรู้ สัมผัสรู้จิตเช่นนี้ จะต้องฝึกจริงๆ ให้เข้าถึง ให้บรรลุถึงแม้จิตในจิตเวทนาในเวทนาจริงๆ จึงจะเรียกว่า "ปฏิบัตินะ" เป็นวิปัสสนาแท้ๆ และที่แท้ๆ ที่มันพาให้ทุกข์อยู่นักหนานี่ ก็เพราะ ตัวจิตที่มันหลงตามโลกเขา มันไม่รู้ความจริงแท้ มันปักมั่นใส่จิตว่า เป็นชอบ เป็นชัง มันจึงต้องโลภะ ต้องโทสะอยู่แล้วๆเล่าๆ **ต้องรู้แจ้งให้ถึงใจแท้ถึง "จุดสำคัญ" อันนี้ให้ได้** "รูป" อะไรต่างๆ นอกตัวเรา หรือ แม้ในตัวเรา มันก็ไม่ใช่รส ไม่ใช่เรื่องสุข เมื่อได้ เมื่อมี เมื่อเป็น อยู่นั้น มันก็เป็นเพียงสิ่งที่มารวมมาร่วมมาทำงานร่วมกันเท่านั้น ดังนั้น รูปใด เราพอจะพรากมา เลิกยุ่ง เลิกร่วมรส เลิกปรนปรุง (แบบที่ยังทำจิตเกิดโลกียรสได้) ก็เลิก ก็หยุดปรนปรุงให้ได้เสีย เราจะได้เบาได้ง่ายได้ว่างลง

ผู้เลิกปรนปรุง ใน "วิรูปักข์" ใน "วิวาท" หยาบๆใหญ่ๆ มาได้โดยจริง จิตก็ไม่มีสุขไม่มีทุกข์ แม้จะต้องพบเห็น จะต้องสัมผัส จะต้องรับรู้อยู่ ก็ยังไม่ชัง และ ไม่มีแม้ธุลีเศษเสี้ยวที่จะยินดี **หมดยินดียินร้ายเกลี้ยงสนิท** ในสิ่งที่เคยติดยึดในเรื่องที่เคยเกิดรสเป็นเฉยๆว่างๆ ลงได้อย่างแท้จริง (เรียกว่า "สิ้นโลกียรส") ก็นั่นแหละคือ วิโมกข์ หรือ วิมุติ หรือ **"อธิมุตโต"**

ดังนั้น เมื่อผู้ใดหลุดพ้นมาได้ เพราะรู้รูปรู้จิต (นาม) ได้ปลดปล่อย รูป–อรูป วางในรูปหยาบรูปต่ำ รูปนอก รูปใน อรูปนอก อรูปใน มาได้ ตนก็ดีขึ้นสูงขึ้นแท้ งามขึ้นจริง ที่เรียกว่า สุคติ หรือ "สุภ" เป็นเรื่องของความงามภายในขั้นจิตวิญญาณ เป็นความเจริญส่วนในแท้ๆของมนุษย์ (**สุภันเตว=สุภ+อันเตว**)

การรู้ตน เมื่อทำตนให้เข้าถึง ให้สูงขึ้น ให้ดีขึ้นได้อย่างเช่อมั่นเห็นแท้เป็นไป

ย่อมเป็นไปจริง ทำให้มีขึ้นได้ที่ตน ย่อมมีขึ้นได้จริง (**โหติ**) เริ่มจากพื้นขั้นต่ำมาได้ เป็นผู้สูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ก็รู้ก็เห็นก็เชื่อมั่น เพราะการเข้าถึงจริง หรือ รู้จริงสัมผัสจริง (**อธิมุตโต**)

ลักษณะดังกล่าวนี้คือ "สุภันเตว อธิมุตโต โหติ" คือ **วิโมกขธรรมลำดับ ๓ มันสูงขึ้น ๆ ๆ ด้วยประการอย่างนั้นๆ และรู้ขั้นจบจริงๆ ขั้นสุดขั้นหลุดของแต่ละรอบแต่ละเรื่องจริง ๆ (อธิมุตโต) เป็นภายนอกเป็นภายในอันรู้ยาก ก็รู้ได้จริง ๆ (สุภันเตว)** ดังนี้ ก็เป็นการพ้น "โมหคต" เพิ่มขึ้นไปอีก

การรู้แจ้งแทงละเอียดนั้น คือ "**นาม**" คือ **อธิบัญญา** หรือ **ญาณ** มันก็รู้ "**สิ่งที่ถูกรู้**" (**รูป**) ทั้งหลาย ตั้งแต่หยาบ ๆ ใหญ่ ๆ จนละเอียดขึ้นไม่มีรูปจะสัมผัสด้วย ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ได้ แต่จิตยังคิดนึกวาดภาพเอาได้ (วิมาน) ซึ่งก็ยัง **เป็น "สิ่งที่ถูกรู้ ขั้นหยาบ" (รูปหยาบ)** อยู่ ไปจนกระทั่ง "**อรูป**" ซึ่งเป็น "**สิ่งที่ถูกรู้ ขั้นละเอียด**" และเป็นภายในขั้นต้องสัมผัสจิตในจิตจริง ๆ ถูกต้องลงตัวเป็นแท้ทั้ง "จิตจริง" (เจโต) และ ทั้งที่ "รู้ตามบัญญัติ" มาด้วย (สุตมยบัญญา–จินตามยบัญญา) เมื่อรู้ครบ "ทั้งสภาพจิตจริงในตน ทั้งตรงกับบัญญัติดังกล่าวแล้ว" ก็เป็นรู้รอบสิ้นทั่วแจ้งจริง เป็น "ภาวนามยบัญญา" เป็นการทำ "วิมุติ" จนแจ้งใน "วิมุติญาณทัสสนะ" แท้ ได้เพียงละ "รูป" หยาบ ๆ ใหญ่ ๆ เรื่องต่ำ ๆ ง่าย ๆ (วิรูปักข์–วิวาท–วิมาน) มาเป็นอันดับต้น ก็รู้แจ้งถูกชั้นถูกเชิงว่า อย่างนี้สูงขึ้นแล้ว ดีขึ้นแล้ว (สุภ หรือ สุคติ) อย่างนี้เป็นความหลุดจริงเป็นความพ้นจริง ตนเบาตนว่างตนพ้นภาระตนได้ประโยชน์แท้เห็นจริง เข้าใจแจ้งเชื่อมั่น (อธิมุตต หรือ อธิโมกข์)

และจะสูงขึ้นสูงขึ้น รู้ชัดในความจริงที่ **ตนไปหลงติด** ทั้งรูปหยาบ–รูปกลาง–รูปสูง ตนพ้น "โลกอบาย" มาสิ้นแล้วอย่างสนิทใจถึงใจ ก็รู้ความสุด รู้ความสูงนั้น ด้วยลักษณะอาการอย่างที่มีอยู่เป็นอยู่นั้นชัด ๆ (สุภันเตว อธิมุตโต โหติ) แล้วก็พึงเพียรรู้ใน "โลกธรรม" หยาบ ๆ ใหญ่ ๆ อื่น ๆ ต่าง ๆ อีก จนตนพ้นมาได้อีกอย่างสนิทใจถึงใจ ก็รู้ความสุด ความจบ ความสูงนั้น ด้วยลักษณะอาการอย่างนั้นๆ อีกชัดๆ ก็เป็น "สุภันเตว อธิมุตโต โหติ" ขั้นสูงขึ้นๆ ไปได้เรื่อย

การพ้น "โมหคต" เช่นนี้ขึ้นเรื่อยๆ ก็คือ **"วิโมกขธรรม ลำดับ ๓"** เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นั่นเอง

ตราบจนพ้น โลกกาม–โลกธรรม **อย่างกลาง–อย่างสูง** ขึ้นไปเรื่อยๆ จนแจ้งในความสุด ความจบ ความสูงนั้นๆ ด้วยลักษณะอย่างนั้นๆ อีกชัดๆ ก็เป็น "สุภันเตว อธิมุตโต โหติ" ขั้นสูงขึ้นๆ ไปอีก

ต่อจากนี้ไป หากผู้ใดไม่เคยไป **นั่งหลับตาสมาธิมา** ก็เป็นอันไม่ต้องไปเรียนรู้สภาพจิตที่ไป**หลงยึด "อรูป" ในสภาพนั่งหลับตานั้นๆ**

ก็เรียนรู้แต่สภาพ**"วิญญาณฐิติ"** คือ ความ**หลงยึด**จิตในจิต **หลง**สภาพของ "วิมาน" แท้ๆ ชัดๆ อันมีสภาพของ**จิตในจิต**แท้ๆ ไม่ว่าจะเรียกว่า *"รูปจิต–อรูปจิต" ในอาการต่างๆ ที่ขับข้อนอยู่อย่าง ใน* **"วิโมกข์" ลำดับ ๑–๒–๓** *ที่ได้ผ่านมานั่นเอง ทั้งหมดทั้งปวง จนเรากำหนดหมายอ่านออก รู้แจ้งได้แน่ๆ ใน "รูป" ต่างๆ แม้ในลักษณะลึกซ้อน หรือ สุขุมบางเบา* **นี่คือความหมาย ของ "รูปสัญญานัง"**

ก็จะทั้ง "รู้" แท้ ทั้ง "ปล่อยวาง" ได้ เป็นพ้นกิจ พ้นการ พ้นกรรม ได้จริง หรือ ผ่าน "ความเป็น" อันนี้ไปได้แล้ว นี่คือ ความหมาย ของ "สมติกกัมมะ"

หรือ แม้ความไม่สบายใจใดๆ เป็นความขัดเคืองใจ ความขึ้งเคียด ความกระทบใจอันมีเชิงไม่ชอบผสมผเสอยู่ เราก็จะต้องกำหนดรู้ ในความที่ยังเป็น "รูปจิต" ของเรา แม้จะเหลือเป็น "อรูปจิต" ของเรา เราก็จะต้องให้จิตให้ "สัญญา" ของเรา ขับสภาพนั้นๆ สัมผัสสภาพนั้นๆ ในอันที่มีในจิตของเราจริงๆ **(นี่คือ ความหมายของ "ปฏิฆสัญญานัง")** *แล้วก็จะต้องทำลายมันให้มันตั้งอยู่ไม่ได้ ต้องดับสภาพนั้นๆ ลงให้ได้ ไม่ให้เหลือ* **(นี่คือ ความหมายของ "อัตถังคมา")**

การจะไม่ใคร่ครวญ จะไม่ไตร่ตรอง ไม่กระทำในใจ อย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด **(อมนสิการ)** โดยเฉพาะ ควรกำหนดสัญญา ควรเรียนรู้หมายรู้ในอัตตาต่างๆ ใดๆ ทั้งหลายทั้งสิ้น ให้รู้ความต่าง ให้รู้ความหมาย **(นานัตตสัญญานัง)** นั้น

เราจะต้องทำในจิตในใจของเราจริง ๆ เราจะ**ไม่เป็น**ผู้"อมนสิการ"ใน"นานัตต-สัญญา"เป็นอันขาด

ผู้"เป็น"ในสิ่งควรเป็น ผู้"ไม่เป็น"ในสิ่งที่**ไม่ควรเป็น** ได้พ้นสิ่งที่ควรพ้น ได้ ดับสิ่งที่ควรดับ เป็นไปในสิ่งควรเป็นไป ได้จริง ก็หมายความว่า ผู้นั้น"ก้าวล่วง"สภาพอันควร และ ทั้งไม่ควรได้แล้ว (สมติกกัมม)

ผู้ก้าวล่วงได้แล้ว ดังนี้ จนเรียบร้อยไม่ติดขัด โล่งว่าง โปร่งเบาสบาย ล่วงง่าย เป็นก็ง่าย ไม่เป็นก็ได้ สบายเป็นที่สุด **นี่คือ ความหมายของคำว่า"อากาโสติ"** *จนไม่มีอะไรจะเป็นที่สุดอีกแล้ว จนไม่มีลึกไม่มีตื้น จนไม่มีนอกไม่มีในอะไรจะยากจะลำบากอีกแล้ว มันง่าย มันโล่ง มันเบา มันเป็นความว่างโปร่งโล่งสบายไปหมด จนไม่มีอะไรจะหมดจะสุดสบายอีกแล้ว อย่างมีปัญญารู้ความเป็น"ที่สุดในที่สุด"* **นี่คือ ความหมาย ของคำว่า"อนันโต"**

ผู้ก้าวล่วงพ้น"รูปสัญญา" ก้าวล่วงพ้นความเป็นผู้ดับ"ปฏิฆสัญญา" ก้าวล่วงพ้นความเป็นผู้ไม่ผูกใจติดใจแม้ใน"นานัตตสัญญา" ที่ตนได้ตนเป็นตนถึงโดยประการทั้งปวง อย่างทะลุทะลวงโล่ง โปร่งว่าง อันเป็นที่สุดด้วยปัญญารู้ความเป็น"ที่สุดของที่สุดบริบูรณ์" ผู้นี้ชื่อว่า หลุดพ้นได้แล้ว ถึงขั้น**"อากาสานัญจายตนะ"** เป็น **วิโมกขธรรม ลำดับ ๔**

มาถึงขั้นนี้ ผู้มีความหลุดพ้น หรือ มีชีวิตที่มีสภาพธรรมถึงขั้นเป็น"อากาสานัญจายตนพรหม"ขนาดนี้ ก็ยังจะต้องมี"อากาสานัญจายตน**สัญญา**"ลงไปอีก คือ จะต้องรู้ความหมาย รู้กำหนดให้แน่ถึงความเป็น"อากาสานัญจายตนสัตว์–อายตนภูมิ"ที่ตนได้ ตนมี ตนถึงนี้ ซึ่งมันก็เป็นเพียง"รูป" แต่มันเป็นขั้น"อรูป" คือ สุขุมประณีต รู้ได้ยากกว่า"รูป"หยาบ ๆ ง่าย ๆ เท่านั้นเอง นั่นคือ จะต้องรู้เห็นจริงแจ้งหยั่งลงไปเป็น"อัชฌัตตัง อรูปสัญญี พหิทธารูปานิ"กัน จนเป็น"รูป-สัญญานัง สมติกกัมม"อีก และจนกระทั่งถึง"นานัตตสัญญานัง อมนสิการา"ให้ได้โน่นอีก เช่นเคย และมันก็คงอยู่ในความจริงที่ว่า**"รูป" ก็ อนิจจัง–"รูป"**

ขั้น "อรูป" ก็ **อนัตตา** อยู่จริง มันจะหลงยึดเอาว่า เราจะได้ จะเป็น จะมี "อากาสานัญจายตนะ" นี้ อย่างนี้ คงที่ ถาวร ก็หาไม่ มันก็เป็นแต่เพียง "สังขารธรรม" จริงๆ ยึดเอาไม่ได้ เราแม้จะยังมีได้ก็เพราะเราต้อง "รู้" เราต้องมี **ธาตุจิต–ธาตุวิญญาณ** เราจะต้อง รู้ให้ยิ่ง รู้ให้จริง และแม้จะเป็นสัตว์โลกที่ทำจิต ทำใจ ทำตัว ทำตน จนให้มี ความรู้–ความเข้าใจ ความรู้สึกสบาย ว่าง โล่ง โปร่ง อยู่เป็น "อากาส" ไม่ขัด ไม่ข้อง ไม่ต้องมีสิ้นมีสุด ได้ออกปานนี้ มันก็ต้องอาศัยธาตุจิต หรือ "วิญญาณธาตุ" แท้ๆ จึงเป็นสภาพอย่างนี้ได้ ถ้าไม่มี "วิญญาณธาตุ" อันฉลาดรู้ ฉลาดเข้าใจถึงแท้ เราก็ทำจิตเป็น "อากาสานัญจายตนะ" นี้หาได้ไม่ และที่จริงมันก็จะต้องอาศัย "วิญญาณ" หรือ "ธาตุรู้" อันสำคัญของเรานี่เอง และ **มันก็เป็นเรื่องของ "วิญญาณ" นี่แหละ โดยแท้ที่สุด ที่ยังชื่อว่า "สัตว์" (สัตตาวาส) แม้จะเรียกว่า "อากาสานัญจายตนะ" อย่างไรก็ตาม** แท้จริงมันก็ "**วิญญาณัมติ**" (วิญญาณ+อัมติ) นี่เอง ช่างไม่มีที่สิ้นที่สุด แท้เสียเหลือเกิน (**อนันตัง**) กล่าวคือ แท้จริงมันก็คือ ความเป็นไปของ "ธาตุรู้" อันแสนฉลาดล้ำลึกนี่เอง ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่านี้

ผู้เกิดรู้ความจริง **หยั่งถึงสภาพ "อนันตัง วิญญาณัมติ"** จริง ก็จะรู้เท่าทัน "อากาสานัญจายตนะ" ได้ชัดแท้ จะเห็น "**วิญญาณ**" **สำคัญ** จึงจะปล่อยจะวาง "อากาสานัญจายตนะ" ไม่หลงความอยู่ว่างๆ ไม่ติดความง่ายๆ เกินไปแล้ว ไม่หลงแต่ความเบาๆแล้ว หนักก็ชักเอา ยากก็ชักสู้ ก็เป็น**ผู้ล่วงพ้นภูมิ "อากาสานัญจายตนะ" ได้** ขึ้นสู่ภูมิ "วิญญาณัญจายตนะ" เป็น**วิโมกขธรรม ลำดับที่ ๕**

มาถึงขั้น "สัตตาวาส" ที่ชื่อว่า "วิญญาณัญจายตนะ" นี้ ก็จะต้องเรียนรู้ถึงสภาพธรรมตามความหมายของ คำว่า "**ไม่มี**" ที่บาลีว่า "**นัตถิ**" ให้แท้ และจะต้องเข้าใจสภาพธรรมตามความหมาย ของ คำว่า "**กิญจีติ**" อันหมายความว่า **นิดน้อย** หรือ **อย่างใดอย่างหนึ่ง, อย่างใดไฉนกันแท้** ซึ่งเป็นระดับ **ที่จะต้องรู้ทั้งสภาพที่หมาย ทั้งจุดที่หมาย ว่า หมายเอา "อะไร" ที่จะให้ "ไม่มี"** *(คือ อย่างใดอย่างหนึ่งที่ถูกต้อง=กิญจี)* **และเป็น "ความไม่มี" แน่แล้วหรือ ? (นัตถิ) ถูกสภาพที่หมายจะ "ไม่ให้มี" กันแน่หรือ ? (กิญจีติ)**

ถ้าผู้ใดรู้แจ้งในสภาพนั้นจริง และ ทำความ "ไม่มี" (**นัตถิ**) ได้จริง มีการกำหนดได้สำคัญ รู้ละเอียดแม้อย่างใดไฉนแท้ ก็รู้ แม้เป็นเศษนิดเศษน้อย ก็รู้ (**กิญจีติ**) แล้วก็ไม่ยึด ไม่หลงเสพย์ได้จริง ดับ "ความเป็นสัตว์" (สัตตาวาส) ขั้น "วิญญาณัญจายตนพรหม" นี้ ได้ถูกต้อง **ดั่งที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว** ก็เป็นอัน **ไม่มี "วิญญาณ" โง่ๆ (อวิชชา) ไม่มี "จิต" หลงๆ (โมหะ) ไม่มี "วิมาน" ลวงๆ (มิจฉาทิฏฐิ)** ที่ไปตั้งภพ หรือ ยึดชาติ เกิดกัน **เลยเถิด เลยขอบเขต** ไปอย่างที่เคยโง่ เคยหลง เคยถูกลวง มาเสียหนัก ก็ไม่มีได้แล้ว ก็เป็น **วิโมกขธรรม ลำดับ ๖** สูงยิ่งขึ้นมาอีก เป็นเงื่อนเป็นแง่อยู่ชัดๆ

ซึ่งจะไป **หลง** "ธาตุรู้" คือ **หลง** "วิญญาณ" จนกลายเป็นคนไม่เอาภาระกับใคร *เอาแต่ "รู้" ของตน* คนอื่นไม่เกี่ยวหมด ในโลกไม่เกี่ยวเลย (เป็นสัตว์ในอาโลก) ขนาด **เลยเถิดไปหลง** แต่ "ความรู้" หรือ ธาตุรู้ของตน ที่ปรุงเป็นวิชชา แล้วรู้มันอยู่คนเดียว นั้น **ก็รู้เท่าทันได้ ก็ไม่หลงผิดแล้ว** นี่แง่หนึ่ง

หรือ แม้ว่า จะเป็นผู้เข้าใจชัดใน "ธาตุรู้" ก็คือ "ธาตุรู้" หรือ สภาวะชนิดหนึ่ง ที่มันมี "สภาวะอย่างนั้นๆ แหละ" ที่เรียกกันในภาษาบัญญัติว่า "รู้" ไม่ใช่ตัวเรา ตัวเขาของใคร แล้วก็อิ่มเอมเปรมใจอยู่แต่กับ "ความรู้" นั้น สุขปีติอยู่แต่กับที่ตนได้รู้นั้นเพียงผู้เดียว ดังนี้ **ก็เลิกมาได้ ก็รู้เท่าทัน ปล่อยยึด หมดถือ ได้จริงแล้ว** นี่อีกแง่หนึ่ง

และหรือ จะเอาแต่ "รู้ๆๆๆๆ" ไปตะพึด ไม่รู้จบ ไม่รู้หยุด ไม่รู้พัก จะหยุดคิด หยุดรู้ เป็นไม่รับรู้อะไรเลย จะว่าง จะเฉยอยู่ ก็ทำไม่ได้ จะทำให้จิตเฉยว่างสนิทอยู่ ก็ทำไม่ได้ ดังนี้ **ก็ได้สำนึกแล้ว ได้รู้ตน ได้เข้าใจแล้ว** ว่า ตน **หลงรู้** ตนเลยเถิดไปกับ "วิญญาณ" ไปกับ "ความรู้" หรือ "ธาตุรู้" มากไปแล้ว และ **ได้ฝึกเพียรเรียนรู้ จน "รู้พัก–รู้เพียร" ได้แล้วจริง**

ผู้ใดพ้นสภาวะดังกล่าวนี้ คือ ไม่ได้ **หลงยึด** สภาวะนั้นๆ เสพย์สุข และไม่ได้ **หลงติด** อยู่ในสภาวะนั้นๆ จนเลยเถิด ทั้งรู้ความมี (เกิด) ทั้งรู้ความไม่มี (ดับ) ชัดแท้ ผู้นั้นก็ **พ้น "วิญญาณัญจายตน"** เป็น **วิโมกขธรรม ลำดับ ๖**

ขั้นต่อมา จะไป**หลง**ดับสนิทเป็นจิตที่ไม่รับรู้อะไร ไม่มีอะไร ที่เขาหลงกันว่า เป็นสภาพของ "**อากิญจัญญายตนะ**" ก็รู้ ก็เข้าใจถึงสภาพ "ดับ" สภาพไม่มีได้อย่างดี และแม้จะทำได้ด้วย ก็ตาม **ก็ไม่หลงติด ไม่หลงเสพย์** รู้ชัดในสภาวะนี้ว่า มันก็เป็นเพียงสภาพการดับอย่างหนึ่งเท่านั้น มันไม่ใช่รส ไม่ใช่ชาติอะไร ! ไม่ได้ยินดี ไม่ได้หลงเสพย์หลงสุข แต่รู้ชัดว่า เมื่อดับอยู่ หมดรู้ มันก็เบา ก็ว่าง ก็พ้นภาระแท้จริงอยู่ในกาละนั้นๆ เมื่อออกมาสู่สภาพรู้ มันก็รู้มันก็ไม่ว่างจาก "รู้" มันก็ไม่มีปัญหาอะไร มันก็เป็นเพียงสภาพที่พักได้สนิททำ "ความหยุด" ให้แก่ กาย–วจี–มโน ของตน ได้มากที่สุด ก็เท่านั้นเอง **ผู้พ้นยึด พ้นติด พ้นหลงเสพย์** ใน "**อากิญจัญญายตนะ**" แบบนี้ได้ แม้แง่อย่างนี้ ก็เป็นผู้ถึง**วิโมกขธรรม ลำดับ ๗** ก็พ้น "โมหคต" สูงขึ้นมาตามลำดับเสมอ

และถ้าจะไม่มีธาตุรู้ คือ ดับสนิทเลย อันเรียกกันในชื่อต่างๆว่า**อภิสัญญานิโรธ**บ้าง หรือ **อากิญจัญญายตนะ**บ้าง หรือ **อสัญญี**บ้าง หรือ **อสัญญีสัตตายตน**บ้าง ก็ตาม ก็รู้ว่า มีได้ เป็นได้ โดย**ไม่หลงเสพย์หลงติด**จริงๆในสภาวะแห่ง "ความไม่มี" นั้น ๆ

ด้วยเหตุแห่งสภาพธรรมที่เรียกกันว่า "อภิสัญญานิโรธ" ก็ดี "อากิญจัญญายตนะ" ก็ดี หรือ "อสัญญี" ก็ดี หรือ "อสัญญีสัตตายตนะ" ก็ดี มันก็เป็นสภาพหนึ่งสภาพเดียวกัน คือ **สภาพดับ** โดยเฉพาะทำความหมดธาตุรู้ ปิดธาตุรู้ให้เกลี้ยง ดับธาตุรู้ไปไม่ให้เหลือรับรู้อะไรเลยนิดหนึ่งหน่อยหนึ่งไม่มี เพียงภาษาเรียก บัญญัติกำหนดหมายเท่านั้น ที่มันมากความ ไปเรียกว่า "อากิญจัญญายตนะ" บ้าง "อสัญญี" บ้าง เรียกว่า "อภิสัญญานิโรธ" บ้าง หรือ จะมีคำว่า "นิโรธสมาบัติ" อีกคำหนึ่งแถมเข้าไปหมายว่า ดับสนิทไม่รับรู้อะไรเลย มันก็คือดับจิตดับธาตุรู้สนิทลงไปแล้ว ก็อันเดียวกันสภาพเดียว เท่านั้น ไม่มีอื่น เมื่อผู้รู้แจ้งสภาพธรรมแท้ รู้ละเอียดถึงสภาวะการเกิดดับแห่งจิตชัดแท้ ก็จะไม่สงสัยข้องใจอะไร พระพุทธองค์เมื่อจัดสภาพ "วิโมกขธรรม" แบ่งออกมาเป็นขั้น เป็นระดับ *จึงไม่นับเอา "อสัญญีสัตตายตน" เข้ามาใส่ไว้ใน* **วิโมกขธรรม ๘ ระดับ** *ด้วย*

เพราะ *"อสัญญีสัตตายตนะ"* นั้น **ไม่ใช่สภาพธรรมแห่ง "ความหลุดพ้น" หรือ ไม่ใช่ "วิโมกขธรรม" เลยจริง ๆ** นี่คือ หลักฐานข้อพิสูจน์ "พุทธธรรม" ที่เด่นชัดว่า แตกต่างจากความหมายของเดียรถีย์ที่ "หลงผิด" กันแน่นอน และ ผิดกันอย่างไร ? ค้านแย้งกันอยู่ไฉน ? สอดคล้องกันด้วยปริยายใด ?

โดยเฉพาะยิ่งถ้าไปหมายเอาว่า "อสัญญีสัตตายตนะ" นั้นคือ สภาพแห่ง**การดับจิต–ดับธาตุรู้ให้ไม่รับรู้อะไรเลย**นั้นละก้อ มันยิ่งไม่ใช่ทั้ง "มรรค" และไม่ใช่ทั้ง "ผล" ใด ๆ ของศาสนาพุทธหมายไว้เลย เพราะศาสนาพุทธนั้น **ไม่ใช่ศาสนาที่** "ดับจิต–ดับวิญญาณ" **ทั้งไม่ใช่ศาสนาที่**ให้ "ดับธาตุกำหนดหมาย–ดับสัญญา" เลย **แต่กลับจะต้องให้ "สัญญา" ทำงานเต็มที่ ทำความกำหนดรู้ให้สำคัญ รู้ความหมาย "ให้ถูกให้สำคัญ"** นั่นต่างหาก

หรือแม้จะเข้าใจ "อสัญญีสัตตายตนะ" ได้ถูกต้องเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แล้ว คือเป็นสภาพแห่งการกำหนดสัญญา การทำความสำคัญมั่นหมาย มิใช่ไปหลงผิดว่า ดับความสำคัญมั่นหมาย แล้ว ก็ดี ก็จะเห็นได้ว่า สภาพนี้ยังเป็นเพียง "มรรค" ไม่ใช่ "ผล" ไม่ใช่สภาพ "หลุดพ้น" (วิโมกข์) แต่เป็นสภาพกำลังกระทำอยู่เพื่อความหลุดพ้น **"อสัญญีสัตตายตนะ" จึงไม่เป็นข้อหนึ่งข้อใดในวิโมกขธรรม ๘** เลย

และแท้จริงสภาพ "อสัญญีสัตตายตนะ" นี้ มันก็คือ สภาพธรรมลักษณะเดียวกันกับ "สัญญาเวทยิต" (ยังไม่มี "นิโรธ" นะ !) ดังนั้น จึงจะเห็นใน "สัตตาวาส ๙" มีซ้ำอยู่ เพราะยังไง ๆ ก็ไม่ใช่ธรรมลักษณะ "ดับ" หรือ "หลุดพ้น" แต่เป็นธรรมลักษณะที่ยังมี "ความเป็นสัตว์" อยู่เห็นตน เห็นตัว จึงยิ่งแสดงว่า ไม่ใช่ **วิโมกขธรรม** ในศาสนาพุทธแน่ ๆ

เมื่อธรรมลักษณะแห่ง "ผล" ใน **วิโมกขธรรม ๘** นี้ จึงไม่มี "อสัญญี-สัตตายตนะ" แต่ก็มี "สัญญาเวทยิต นิโรธ" นั่นเลยทีเดียว

ดังนั้น ใน "วิโมกขธรรม ๘" เมื่อผู้ล่วงพ้น หลุดพ้น (วิโมกข์) จากสภาพ "อากิญจัญญายตนะ" แล้ว จึงขึ้นสู่ภูมิ "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" เลย ถ้าผู้ใดเข้าใจแจ้งถูกสภาพ และทำการปล่อยวางได้ตรงสภาพมา ดั่งกล่าว ก็พ้น ก็หลุด (วิโมกข์) จาก "อากิญจัญญายตนพรหม" มาได้เรื่อย ๆ

ผู้ใด เมื่อได้เข้าใจดังนี้ ชัดดีแท้ว่า "อากิญจัญญายตนะ" นั้น มันคือ "วิโมกข์" แท้ๆ คือ การรู้ยิ่งในตนว่า กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน หรือ โลภะ–โทสะ –โมหะ ที่เกิดเพราะเหตุ เพราะปัจจัยใดๆ ก็ตามนั้น มันจะต้อง**ไม่มี**ในจิตของเรา **"แม้นิดแม้น้อยหนึ่ง"** ให้ได้ ผู้รู้อย่างนี้ แล้วก็ทำให้ "ไม่มี" นี้ขึ้นที่จิตเป็น "เจโต-วิมุติ" จนได้ตามที่รู้นี้ หรือ ผู้มี "เจโตวิมุติ" อยู่แล้วจริง แต่ยังไม่รู้ชัดในตนแท้ ก็ตรวจตนจนแจ้งใจว่า "ไม่มีแม้นิดแม้น้อย" ในจิตจริงๆ ตามเหตุปัจจัยที่หมายนั้นแล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง (ของตน) แล้วผู้นี้ก็จะสำคัญกับภูมิแห่ง "ความไม่มีแม้นิดแม้น้อย" นี้ ซึ่งนับว่า เป็นผู้พ้นจาก "ความไม่รู้" ในสิ่ง หรือ ในสภาพที่จะไม่ให้มีนั้นๆ ได้แน่แล้วว่า **เป็นอย่างไรโดยแท้** จึงคือ ผู้มีสภาพ **"กิญจิติ"** แท้แล้ว และพร้อมกับมีสภาพ**"ไม่มี"**นั้นๆ เกิดขึ้นแล้ว ได้แล้วในตนจริง จึงคือ ผู้มี**"นัตถิ"** นั้นแท้แล้ว พรั่งพร้อม ธรรมลักษณะนี้ คือ *"ความไม่มี" นั้น อย่างใดที่ถูกแท้ ก็ได้ผ่านการ "ไม่มี" อย่างเป็นแท้แล้วจริง* ดังนี้เรียกว่า **ล่วงพ้นอากิญจัญญาย-ตนะ โดยประการทั้งปวง** หรือ ที่บาลีว่า **"สัพพโส อากิญจัญญายตนัง สมติก-กัมมะ"** เป็นผู้สูงขึ้นถึง "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ภูมิ (เนวสัญญานาสัญญายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ) ก็นับว่า เป็นผู้บรรลุหลุดพ้นถึงขั้น **วิโมกขธรรม ลำดับ ๗**

ถึงกระนี้แล้ว ก็ยังไม่จบสิ้น "พุทธศาสนา" นี้ **ยังให้ทำความสุขุม ประณีตอีก** กำหนดรู้ พิจารณาไตร่ตรอง พิจารณาตรวจตรา ทำความถูกต้องให้สำคัญ **อ่านความเป็น ความมี หรือ อ่านความหมด ความไม่มี ให้ถูกความหมาย** ทั้งเก่า ทั้งใหม่ ทั้งซับซ้อนซ่อนเชิง **ดับส่วนนี้แล้ว อาจจะเกิดกิเลสใหม่แฝงซ้อนได้อีก หรือ จะยัง "หลงๆ–เหลือๆ" อะไรอีก** ก็จะต้องตรวจแล้วตรวจอีก ต้องสมกับเป็น**ผู้ไม่อยู่ใน "ฐานะแห่งผู้ประมาท" (ปมาทัฏฐานา)** จริงๆ ด้วย "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" แบบปริวัฏฏ์ ๓ อาการ ๑๒ บ้าง เป็นต้น หรือ ด้วย "ความรู้" และ "ความจริง" ที่ลึกซ้อนซอนไซอย่างอนุโลม–ปฏิโลม เป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ย้อนไป ย้อนมา ซ้ำแล้วซ้ำอีก (คัมภีราวภาโส) บ้าง สุดสำคัญจริงๆ *และเมื่อ "จบ" บริบูรณ์ ก็จะรู้จบ รู้แล้ว*

อย่างมั่นใจสุดจริงที่เดียว **ไม่มีวกเวียน วุ่นวนกันอีก เป็น "จบ" เด็ดขาด**

"วิโมกขธรรม ลำดับ ๙" ก็คือ การสำรวจตรวจสอบสภาพธรรมขั้นสุดท้ายจริงๆ เป็นสภาพต้องกำหนดรู้ให้ละเอียดลออ ด้วยความไม่ประมาทยิ่ง ด้วยความสุขุมประณีตยิ่ง ที่จะต้องตรวจแล้วตรวจอีกให้**สิ้นกังวลจริง อย่างถึง "ที่สุดแห่งที่สุด"** จะเพียง "รู้แน่แต่ยังไม่ถ่องแท้ถูกถ้วนเป็นจริงถึงที่สุดแห่งที่สุดยิ่ง" นั้น ก็ยังได้ชื่อว่า ยัง**ไม่พ้นภพ พ้นภูมิ** "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" จนเป็น "วิโมกข์" ที่สุดแท้

คือ ภูมิที่อธิบายกันไว้ว่า จะว่ารู้ ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ ก็ไม่เชิง และเรียกกันว่า "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" นั้น ก็ได้อธิบาย "ความเป็น" สัตตาวาสของภูมินี้ สู่กันฟังมาบ้างแล้ว ดังนั้น ถ้าผู้ใดมี *"สัมมาทิฏฐิ" เข้าใจความกำหนดหมายได้ถูกแท้ และ กระทำก็สำเร็จเสร็จสมลงตัวถูกสภาพดีแท้ ได้บริบูรณ์ด้วย อีกทั้งไม่มีกิเลสใหม่* แฝงแว้งวก *ขึ้นมาได้อีกด้วย และ ไม่หลงเสพย์ ไม่หลงติด* แม้ในภูมิขั้นสุดสูงสุดถึง ขั้น "สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง" (สัญญาเวทยิต นิโรธ) นี้ ได้จริง ก็เป็นอันบรรลุถึง **วิโมกขธรรม ลำดับ ๙** บริบูรณ์กันเป็นขั้นสุดท้ายที่เดียว

ถ้าผู้มี**การรู้ถูกเข้าใจถูก แล้วก็ทำจนเป็นผลสำเร็จถูกต้องลงตัว** เป็นไปตามที่รู้ที่เข้าใจนั้น มันก็จะเห็น "ผล" ที่ชัดแท้ เป็นจริงแท้ยืนยันแท้ **เป็นของพิสูจน์กันได้ ท้าทายให้มาพิสูจน์ได้ เรียกร้องให้มาดูกันได้ (เอหิปัสสิโก) จริงๆ** และเป็นการหน่ายคลายจางจริงๆ พ้นทุกข์แท้ได้จริง **จะเห็นสภาพ "ทวนกระแสโลก" ชัดเจนจริง**

แต่ถ้าหาก**การรู้ ก็รู้ผิดรู้เพี้ยน** เมื่อมีการทำ ก็จะเกิด "ผล" ได้เหมือนกัน หรือ จะไม่มีสภาพของ "ผล" เลย ก็ได้ แม้ที่สุด จุดซึ่งหลงยึดว่าเป็น "จุดจบจุดสำเร็จ" ก็จะมีได้เหมือนกัน แต่ทว่าเป็นคนละรูป คนละเรื่อง ไม่ใช่หน่ายคลาย ไม่ใช่ทวนกระแสโลก

เพราะฉะนั้น **ความเห็นถูกความเข้าใจถูก** ที่เรียกว่า **"สัมมาทิฏฐิ"** จึงเป็นความสำคัญมาก พระพุทธเจ้าทรงยกให้**เป็น "ประธาน" แห่งสัมมาอริยะมรรค ทั้ง ๘ องค์** ที่เดียว

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ไป**หลงเข้าใจ**เอาว่า "อากิญจัญญายตนะ" นั้น คือ จะต้อง "ดับจิต–ดับความรับรู้ไปทั้งหมด" ดังที่เคยพูดถึงมาแล้ว ดังนี้ เป็นต้น แต่แล้ว แม้จะดับจิต–ดับความรับรู้กันให้สนิทปานใด มันก็ไม่ต้องวนกลับมารู้ กลับมามีจิตอีก ตามปกติอยู่นั่นเอง แต่เขายังไม่เข้าใจแง่นี้ ยังเห็นมุมแง่นี้ไม่ได้ เขายังพอใจจะ "ดับจิต" ยังมีความเห็นโน้มเอนไปทาง "ไม่รู้เสียได้" นั่นแหละ เป็นสุข ดังนั้น พอเขา "ดับได้" สมภูมิ "อากิญจัญญายตนะ" *(ตามความเห็น หรือ ตามความหลงของเขา)* เมื่อทำได้เท่านี้แล้ว ภูมิต่อมา คือ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" จึงมีสภาพเป็นว่า *เมื่อ "ดับจิต" ไม่รับรู้อะไรได้เลย อยู่ ก็นั่นแหละเป็นสุข (บางคนหลงว่า เป็น "นิพพาน" เอาเลยด้วย)* ทีนี้เมื่อพลิกฟื้นกลับมามี "รู้" อีก ก็จะไม่ยอมรู้ให้เต็มที่ หรือ ไม่ยอมรู้อะไรมาก นี่คือ สภาพ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ดังได้เคยอธิบายผ่านมาแล้ว **ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่แตกต่างกับสภาพที่ "พุทธศาสนา" หมาย**อยู่มาก ดังนั้น ผู้ที่ได้ทำความรู้ ทำความเข้าใจต่อสภาพจิตแท้ว่า **จิต** หรือ **วิญญาณ** หรือ **สัญญา** ก็คือมันคือ "ธาตุรู้" เมื่อจะให้ "รู้" ก็**เบิดจิตรู้เต็มไปเลย** เมื่อไม่รู้ก็ "ดับ" หรือแม้จะตกอยู่ในสภาพ *"รู้บ้างไม่รู้บ้าง" เป็นสภาพภวังค์ ที่สติไม่เต็มรอบ* ซึ่งก็อาจจะมีได้เป็นได้ในคน ผู้รู้แจ้งในสภาพนี้ ก็จะไม่ติดไม่ยึด ไม่ยินดี ไม่หลงเสพย์สภาพ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ในลักษณะนี้ด้วย

และมันก็ไม่น่าจะทำให้เป็น ทำให้มีด้วย เพราะมันไม่มีค่าอะไร จะรู้ก็ไม่รู้จริง จะดับก็ไม่ดับจริง จึงไม่ใช่สภาพธรรมที่น่าติด น่ายึด น่าเป็น น่ามีอะไร ! ผู้รู้แจ้งดังนี้ และ ทำตนให้ไม่มี "ความเป็น" สภาพธรรมที่ดีที่ควร ดั่งกล่าวแล้วนี้ ได้ ก็เป็นผู้พ้น **"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** เป็น **วิโมกขธรรมลำดับที่ ๘** *ความเข้าใจผิดในความหมายแห่งภูมิ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" และ ทำผิดๆ* **(โมหคต)** ก็หลุด ก็พ้นมาได้อีกเรื่อยๆ

และแล้วก็จะก้าวขึ้นสู่สภาพธรรมสูงสุด คือ **"สัญญาเวทยิต นิโรธ"** อันเป็นสภาพ *"นิโรธอริยสัจ" แท้* ที่ไม่ใช่สภาพ**ดับรู้หมดเกลี้ยง** เหมือน "อากิญจัญญายตน" หรือ "อสัญญีสัตตายตนะ" หรือ "อสัญญี" (อภิสัญญานิโรธ) ดังที่ผู้ศึกษาพุทธธรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ พากันเข้าใจหรอก

ทว่าเป็นสภาพ "รู้ยิ่งรู้แจ้ง" เป็น "นิพพานธรรม" แท้ๆ ของ พุทธศาสนา ซึ่งไม่เหมือนกับลัทธิเดียรถีย์อื่นใดเลย ตรงนี้เอง

ถ้าขืน **"สัญญาเวทยิต นิโรธ"** ก็เป็นสภาพดับเกลี้ยง ดับสนิท นิดหนึ่งน้อยหนึ่งในธาตุรู้ไม่เหลือ เป็น "ความไม่มี" แบบไม่มีธาตุรู้ ไม่มีนามขันธ์ ดับสิ้นเกลี้ยง เวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณ แบบเดียวกับสภาพธรรม "อสัญญี" หรือ "อภิสัญญานิโรธ" แล้วไซร้ มันก็เป็นเรื่องวนไปเวียนมา ซ้ำแซะอยู่กับสภาพธรรมเหมือนเก่า ซ้ำสภาพเดิมอยู่นั่นเอง

"สัญญาเวทยิต นิโรธ" จะวิเศษอะไร ?

ในเมื่อเรียกว่า **"อสัญญี" (อภิสัญญานิโรธ)** ก็คือ สภาพธรรมแห่งการดับจิตให้ไม่รับรู้อะไรเลย ดับธาตุรู้ไม่ให้มี ไม่ให้เหลือ เหมือน ๆ กัน

และ ก็เหมือนกันกับสภาพที่เรียกว่า **"อากิญจัญญายตนะ"** อีกแหละ คือ สภาพ "ดับจิตสนิท" อีก

และ แม้จะเรียกด้วยชื่ออื่นๆ ใดๆ เป็นต้นว่า **"อสัญญีสัตตายตนะ"** จะเรียกว่า **"นิโรธสมาบัติ"** ก็คือ **วนเวียน**มาลง**ซ้ำสภาพ**การ "ดับจิตไม่ให้รับรู้อย่างสนิท" ท่าเดียวกันนี้ทั้งหมด

แล้วยังจะ**วนเวียน**มาดึงเอา **"สัญญาเวทยิต นิโรธ"** ไปหมายเอา ว่า *เป็นสภาพธรรมแห่งการ "ดับจิตไม่ให้รับรู้อย่างสนิท" เป็นคนตายแห้งเหมือนเดิม อีก* มันก็คือ **ความวนอยู่ในภูมิ "ดับจิต" สภาพเดิม** ซึ่งอุตส่าห์มีภาษาเรียกอีกมากมาย แบ่งภูมิ แยกชั้น อีกตั้งมากหลาย แต่ก็ไม่มีอะไรได้ **รู้แยก รู้แตก** เป็นความลึกซึ้ง เป็นความสูงจริง ต่ำจริงอะไรไปได้ มันจึงคือ ความแยกสภาวะธรรมไม่ออก ไม่รู้ปรมัตถธรรมได้แท้ ของผู้ไม่รู้ (อวิชชา) แท้ ๆ นั้น เท่านั้นแหละ

แต่แท้จริงนั้น **"สัญญาเวทยิต นิโรธ" นี้แหละวิเศษ และ พิเศษจริงๆ** เป็นสภาวะหนึ่งสภาวะเดียว ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องค้นพบ แล้วนำมาเปิดเผยแก่โลก สั่งสอนมนุษย์ให้เข้าใจตาม ซึ่งแตกต่างจาก "นิโรธ" ที่มีความหมายความรู้แค่ "ดับธาตุรู้สนิทหมดเกลี้ยง" อันลัทธิอื่นๆ ใดๆ อีกมากมายเขาก็ต่างรู้ต่างเข้าใจกันได้ และความรู้เช่นนั้นพุทธศาสนาก็รู้ด้วย มันไม่ยากอะไรนี่!

แต่ **"นิโรธอริยสัจ"** หรือ **"สัญญาเวทยิต นิโรธ"** ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้สิ แม้จะเรียกว่า "ความดับสนิทสิ้นเกลี้ยง" หรือ "ความไม่มี" ก็มิใช่สภาพเดียวกันกับ "อากิญจัญญายตนะ" หรือ "อสัญญีสัตตายตนะ" แน่ๆ เพราะเป็น "ปัญญายอด" (อธิปัญญา, อภิปัญญา, วิปัสสนาญาณ, ญาณทัสสนะ) ที่รู้แจ้งหยั่งถึงจริง คือ ทั้ง "รู้" ทั้ง "ทำ" สภาพนั้นในตนได้ เป็นสภาพจริงของ "ความไม่มี" เป็นสภาพแท้ของ "ความดับสนิทสิ้นเกลี้ยง" จริง *แต่มีสภาพ หรือ มีลักษณะ ว่าง–เฉย–"ไม่มี" อยู่ โดยมี "รู้" ชัดๆ และรู้ละเอียดแม้ในขณะลืมตาโพลงๆ ด้วย ว่า เป็น "ความไม่มี" ของอารมณ์ชอบอารมณ์ชัง เป็น "ความดับสนิทสิ้นเกลี้ยง" ในความไม่มีรสสุขรสทุกข์ เป็นความไม่มีโลภะโทสะโมหะ อย่างสนิทสิ้นเกลี้ยง นั่นต่างหาก ในบุคคลผู้นั้น จิตแท้ๆ เต็มๆ ยังมีสภาพรู้เต็ม สว่างแจ้ง (ปภัสสรัง จิตตัง หรือ สัพพโต ปภัง)* รู้จริง ถูกสภาพ รู้ได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนดีๆ ธรรมดาๆ ควรรู้ พึงรู้ คือ รู้ในรูปต่างๆ รู้ในนามต่างๆ และ ยังรู้**ความดับสิ้น**ด้วย คือ รู้ในความดับสิ้นเกลี้ยงของกิเลส–ตัณหา–อุปาทานต่างๆ ชัดเจน สัมผัสอยู่ รู้อยู่ เห็นอยู่ เป็นปัจจุบันนั้นๆ ทีเดียว พร้อมทั้ง **สัญญา** พร้อมทั้ง**สติสัมปชัญญะ**เต็ม จิตมันมี "รู้" แต่มันก็มี "ว่าง" มี "เฉย" หรือ มี "ดับ" มี "ความไม่มี" นั้นๆ จริง (คือ รู้สิ่งที่ดับ สิ่งที่ไม่มี) อยู่พร้อมๆ กัน **ส่วนที่สำคัญ** เป็นส่วนที่ต้องกำหนดให้ถูกสภาพ และทราบชัดถึงเหตุผลมุ่งหมาย นั่นต่างหาก คือ ส่วนที่ "พุทธ" ไม่ตีขลุม แต่กำหนดลงไปให้แม่นยำเป็นจริง และทำดับให้สิ้นเกลี้ยง อันเป็น **"นิโรธ" ได้ถูกตัวถูกตน** และที่**ปหาน** (หรือ ปหีนกิจ) จน**นิโรธ**ไปจริงๆ แล้ว

เช่นนี้ เป็น**สภาพแห่ง "ความไม่มี"** นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็**ไม่มี** ที่ต้อง **อาศัย "สัญญา" เป็นสำคัญ (มิใช่ไปดับ "สัญญา" เสีย)** เพื่อให้ได้ความละเอียดลออสุขุมลึกซึ้งจริง ๆ อย่างเก่งเยี่ยม อย่างพิเศษ อย่างยอดเลิศ เพื่อจะได้**ไม่มี** *เชื้อโลภะ โทสะ โมหะ แม้ธุลีละอองต้องตกหล่นเป็นเศษเป็นเหลือ เพื่อจะได้* **ไม่มี** *เชื้อแห่งการเกิดไปสู่ทุคติใด ๆ ด้วยแง่ด้วยเชิงลึกซ้อนซ่อนแฝงสุดเก่งแสนกาจขนาดสุดคิดสุดคาดใด* ตั้งแต่ต่ำ ๆ หยาบ ๆ ใหญ่ ๆ จนกระทั่งในรูปของ "ปัตติวิสัย" ไม่ว่าจะชั้นละเอียดสุดปานใด ๆ **เป็นสภาวะแห่งความ "ไม่มี" ที่ "มี" หรือ เป็นสภาวะแห่งความ "มี" ที่ "ไม่มี"** คือ มี "ธาตุรู้" ทำงานอยู่เต็มตามปกติ แต่ไม่มี กิเลส – ตัณหา – อุปาทานจิตใด ๆ และหรือ แม้จะให้ทำพฤติกรรมหลับตาดับสนิทเข้าสู่สภาพ "ดับธาตุรู้" ให้หมดเกลี้ยงแบบ "อสัญญีสัตว์" ตามความหมายเดียรถีย์นั้น ก็ได้ เป็นไรมี ถึงอย่างนั้น สภาพกิเลส ตัณหา–อุปาทาน ที่พระอริยะท่าน "ดับได้สนิทแล้ว" มันก็ดับ "สนิทอยู่" อยู่นั่นเอง จะไม่ยึด ไม่ติด ไม่ชอบ ไม่โลภะ แม้ในสภาพอสัญญีนั้น ๆ ด้วยจริง ๆ ทั้งรู้อีกเสียด้วยว่า สภาวะเช่นนี้ ก็เรียกว่า เป็นความ "ไม่มี" ที่ "ไม่มี" อย่างแรงขั้นไปอีกในสภาพของนามขันธ์ ถ้าจำเป็นจะดับถึงขนาดนั้นก็ค่อยทำ (หากผู้นั้นทำสภาวะ "เจโตสมถะ" นี้ได้) และยังมี "รู้ยิ่ง" ที่รู้จริงถ้วนชัดด้วย คือ รู้อยู่เข้าใจอยู่ว่าสภาพ "ดับสิ้นธาตุรู้" ออกปานนั้นเมื่อใด ก็เป็น "การพัก" ที่สนิท การหมดงานได้เกลี้ยงถึงจุดสุดแม้ "มโนกรรม" ก็ไม่มีในบัดนั้น ทว่าก็ไม่ได้ยินดี หรือ ยินร้ายใด ๆ

"นิโรธอริยสัจ" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แห่งศาสนาพุทธแท้ ๆ จึงเป็นการ "ดับสนิทยิ่ง" อยู่แต่เฉพาะส่วนที่เป็นโลภะ โทสะ โมหะ หรือ กิเลสตัณหาอุปาทาน อันเป็นรากเง่าแห่งความชั่วร้ายเท่านั้น ทุกกาล ทุกอิริยาบถ ทั้งหลับ (แม้จะหลับแบบอสัญญี) และทั้งตื่น ทั้งถูกสภาพ**ควรดับ** ละเอียดสุขุมยิ่ง

จึงจะนับเอาสภาพธรรมแค่ทำการดับแบบ "ไม่รับรู้อะไรเลย" เหมือนคนตาย ที่เรียกว่า นั่งหลับตาสมาธิเข้าสู่สภาพอสัญญีสัตว์ตามที่หมายเอาง่าย ๆ นั้น

มาเป็น**สภาพธรรมของ "นิโรธ" (อริยสัจ)แห่งพระสัม-มาสัมพุทธเจ้าไม่ได้เลย** มันยังไม่สูงสุด (ยังเป็น "สัตตาวาส" อยู่) ยังไม่ถึงที่สุดจริงๆ ตรองให้เข้าใจดีๆ

พระอรหันต์ในแบบของพุทธศาสนานั้น แม้ลืมตาอยู่ก็มี "นิโรธ" (เรียกว่า "นิโรธสมาบัติ" ด้วย เพราะมีอยู่ บรรลุอยู่ เข้าถึงอยู่เสมอๆ) คือ มี "ความดับสนิทยิ่ง" อยู่ตลอดปกติลืมตาโพลงๆ (จักขุมา ปรินิพ-พุโพติ) และเป็น "นิโรธอริยสัจ" ตามที่กล่าวแล้วนั้นด้วย เพราะท่านเข้าใจใน "อริยสัจทั้ง ๔" คือ **ทุกข์นั้นเป็นเรื่องจริงเป็นของแน่นอนที่ต้อง "รู้ยิ่งและรู้อยู่" (ปริญเญยยะ)** ว่า มันย่อมเกิดขึ้น – ตั้งอยู่ – ดับไป เป็นธรรมดาๆ เป็นสามัญปกติ "ทุกข์" นั้นคือ **ความทนได้ยาก** *เราก็ต้องฝึกหัดทนให้ได้ ทั้งทางกาย ก็ทนได้ วจีก็ทนได้ ใจก็ทนให้ได้ด้วย*

ที่จริงกายมันไม่ "รู้สึก" อะไร มันไม่มี "ธาตุรู้" มันคือ "รูป" แท้ๆ ดังนั้น กายให้มันกระทบสัมผัสทำงานทำการอะไร มันก็ไม่มีทุกข์อะไร สุขอะไรเลย วจีก็เช่นกัน คำพูด มันก็ไม่มี "ธาตุรู้" มันคือ "รูป" แท้ๆ ดังนั้น วจีให้มันกระทบสัมผัสทำงานบันมันออกไปแล้ว หรือ มันลอยมาเข้าหูเราแล้ว มันจะรู้อะไร มันจะเป็นตัวทุกข์ตัวสุขอะไรกัน ! มันก็คือ "รูปธรรม" อย่างหนึ่งเท่านั้นเอง

ไอ้ที่มันสุขมันทุกข์ มันชอบมันชังมัน โลภะ โทสะ โมหะอยู่ก็ "ใจ" หรือ มโน **นี่แหละ เป็นต้นเหตุ ต้นเรื่องใหญ่ เป็น "สมุทัย" แท้ๆ** จึงต้องตามเข้ามาหา "ใจ" เรียน "ปรมัตถธรรม" จึงต้องเรียนรู้ให้ถึง **อาการ-นิมิตของใจ (วิญญาณ, มโน, จิต, ฯลฯ)** ให้ได้ มันไม่มี "ตัวตน" ไม่มีร่าง ไม่มีโฉม ไม่มีสัมภาพ แต่มันนั่นแหละ คือ "ตัวตน" แท้ๆ (ที่เรียกว่า "อัตตา" จริงๆ) มันไม่มีรูปร่าง แต่มันก็จะเป็น**สิ่งให้ "ถูกรู้" (รูป)** ได้ ถูกเข้าใจได้ ถูกอ่านออกได้ในคน**ผู้มีวิปัสสนาญาณแท้** เมื่อรู้ "รูป" ที่หยาบ–กลาง–ละเอียดในของนอกแล้ว ก็จะต้องสืบสาวเข้าไปรู้ **"รูป" ของใจของจิต** *อันเป็น รูปในภายใน จนถึงขั้น* **อรูป***ในภายใน* ให้ได้จริงๆ อย่างนี้

เราจึงต้องรู้อาการ รู้ลักษณะ รู้สภาพของจิตของเราเองว่า มัน**ทุกข์**นั้น คือ อาการอย่างไร ? ลักษณะไฉน ? เป็นสภาพเช่นไร ? ซึ่งแตกต่างจาก**สุข** อย่างไร ? ไฉน ? เช่นไร ? และที่สุดแตกต่างจาก**อทุกขมสุข** หรือ **อุเบกขา** อย่างไร ? ไฉน ? เช่นไร ?

แล้วก็**ปรับให้เป็น** *เปลี่ยน "จิต" ให้เป็น* บทแรกก็เปลี่ยนมาเป็น "สุข" หรือ เป็นโสมนัส หรือ เรียกว่า ยินดี ปรีดา ร่าเริง เบิกบาน ชื่นใจ อะไรต่างๆ นี่แหละ ให้ได้ ภาษาบาลีก็เรียกว่า "ปีติ" หรือ "ปราโมทย์" (ปโมทยะ) ทำจนเก่งทำจนอยู่ใน "วิสัย" คือ จนสามารถ จนเป็นเรื่องง่าย แม้จะยากเกินมนุษย์ธรรมดาจะทำ ก็ตาม ผู้ทำได้ ก็เป็นผู้มี "ปีติวิสัย" ได้ ("ปีติวิสัย" อันนี้หมายเอาว่า เป็นผู้ทำความร่าเริงยินดีปรีดาให้แก่ตนได้แล้วอย่างเก่ง) อย่างนี้ก็เป็นการละ การล้างทุกข์ หรือ การดับทุกข์ออกไปได้แล้วในสภาพต้นๆ ชั้นที่หนึ่ง เรียกว่าเป็น "ปหีนกิจ" (ปหาน) แท้ๆ เหมือนกัน คือ ได้ละทุกข์มาได้แล้วจริง แต่ยังไม่ดับ "สมุทัย" ละเอียด ยังไม่หมดเชื้อสนิท มันยังมีปีติเปรมใจ หรือ ยังมี**สุข** นั่นเองแหละ เป็น "อบาย" เป็นเชื้อ (สสังขาริก) ที่จะทำให้เราหมุนไปทุกข์ได้อีก เพราะ**รากเง่าเค้ามูลของ "ทุกข์" แท้ๆ** มันก็คือ **ตัวหลง***ว่า "เป็นสุข"* นั่นเอง เป็นตัว "ผี" เป็น "ตัวหลอกลวง" (อลิกะ)ที่เก่งที่สุด **"สุข" มันจึงคือ โลกียะ "สุข" จึงเป็น อลิกะ ที่เรียกว่า "สุขบัลลิกะ" ทั้งนั้น** (*"อลิกะ" แปลว่า หลอกลวง,ไม่จริง)* "สุข" ที่เป็น**สัจจะ**(คือ ที่เรียกว่า "สุขสัจจะ") จึงไม่มี (*"สัจจะ" แปลว่า จริง,แท้)* มันมี**สัจจะ**อยู่แท้ๆ ก็คือ "ทุกข์" นั่นแหละ เป็นตัวเกิดขึ้นเป็นตัวตั้งอยู่ เป็นตัวดับไป **ที่เรียกได้ว่า "ทุกขสัจจะ"** "สุข" จึงเป็น "โลกธรรม" อยู่จริงๆ จะหา "สุขสัจจะ" ไม่ได้เลยจริงๆ ในที่ไหนๆ นอกจากสภาพที่ชื่อว่า **"ยิ่งกว่าสุข" ที่เรียกในภาษาบาลีว่า "ปรมัง สุขัง" หรือ "บรมสุข"** (หรือ มีภาษาที่เรียกอารมณ์ตรงๆ นี้จริงๆ ก็ว่า **"นิพพาน")** **และมันก็ไม่ใช่ "โลกียรส" หรือ ไม่ใช่รสสุข อย่างที่โลกเข้าใจ ที่คนโลกๆ หลงติด หลงเสพย์กันอยู่นักหนานี้ ไม่เลย มันเป็น "วิมุตติรส" จริงๆ**

ฉะนั้น การจะเข้าถึงความจริงว่า **ทุกอย่างย่อมเป็นทุกข์**นั้น *ยากกว่ายากยิ่งนัก* ดังพระพุทธพจน์ที่มียืนยันอยู่ว่า การจะยิงศรให้ผ่านรูกุญแจจากระยะไกลร้อยดอก โดยไม่ให้พลาดเลยสักดอกเดียว ย่อมทำได้ยาก และจะยิ่งยากขึ้นอีก ถ้าจะจักเส้นผมให้เป็นร้อยแฉก โดยทุกแฉกต้องเสมอกัน การจะเข้าถึงความจริงว่า ทุกอย่างย่อมเป็นทุกข์นั้น ยังยากยิ่งกว่า

สภาพ"**ปีติวิสัย**"นั้น *จึงยังไว้ใจไม่ได้* ยังไม่เป็นที่สุด หากสั่งสมพอกเพิ่มเข้ามากๆ ก็จะกลายเป็น **ปัจจัย** ที่จะทำให้เกิดทุกข์ได้อย่างชัดเจนทันทีเอาเลยทีเดียว และมันก็ยังเป็น"ความหลงผิด"อยู่ด้วย ยังไม่พ้น"อวิชชา"แท้ เพราะแม้จะเป็นความสุขความยินดีปรีเปรมชื่นใจอะไร มันก็หาใช่สิ่ง หรือ สภาวะที่เราควรไป**หลง**ยินดี **หลง**เสพย์อยู่ไม่ มันจะทำให้จิต หรือ วิญญาณ"เสพย์คุ้น" และ **หลงติด หลงยึด** ได้ ในที่สุด **จึงไม่ควรกำหนดมั่นหมายในจิตสุข หรือ ให้จิตมีอารมณ์เสพย์คุ้นกับสภาพสุข** หรือ *หลงอยู่แต่แค่พ้นทุกข์มาได้เพียงระดับต้นๆ เท่านี้ เท่านั้น* **เพราะนั่นคือ การสะสมคำว่า "ปรมาตมัน" คือ การทำ"อัตตา"ให้ใหญ่ให้ยิ่งขึ้นๆ**

การจะพ้นทุกข์ให้สนิทยิ่งกว่านี้ มีมรรควิธีเพิ่มขึ้นอีก คือ แม้แต่"ปีติ" แม้แต่"สุข" ก็จะรู้ให้ได้ว่า มันยังคือ"**อบาย**"(**คือ ความยังไม่เจริญแท้**) ยังไม่เป็นที่น่าไว้ใจหรอก จึงจะต้องทำจิตให้พ้น"อบาย"ขั้นนี้ไปให้ได้อีก จิตที่**เป็น"ปีติวิสัย"** ในภาษาบาลี จึงเพิ่มอักษรเข้ามาเรียกจิตภูมินี้ *ที่ได้ทำตนให้*"**สบาย**"(**สปาย = มีความเจริญ**) *ขึ้นมาหน่อยหนึ่งแล้วหละ แต่ก็ยัง***เป็น"อบาย"เป็นความไม่เจริญ** *เพราะยังมี* **ส่วนเหลือ** *ที่เรียกว่า* "**ปีตติวิสยะ**" *หรือ* "**ปีตติวิสัย**"*(มาจากคำว่า*"ปีติวิสัย"*ดังกล่าวแล้ว คือ เติม*"ต"*สะกดเข้าไปอีกตัว เพื่อจะได้ภาษาที่จะสื่อความหมายตัวใหม่ เช่น*"ปีตติโก"*อันหมายความว่า ผู้มีสิ่งดีในตัวนั่นแหละเป็น***เครื่องทำตัวเองให้เสื่อม***ลง หรือ* **มีดี เป็นอาพาธ***)* ถือว่า ยังเป็น**จิตผีนรก**อยู่ หรือ สภาพอย่างนั้นๆแหละ ยังคือ **ภพนรกอยู่**ชัดๆ*(สำหรับผู้มี"ญาณ"จริง จะเห็นว่า หากยังไม่รู้เท่าทัน"ปีติ"จริง ขั้นไม่ติด ไม่หลงมันแท้ และ*

ยังไม่มีอำนาจเหนือ "ปีติ" ได้เด็ดขาด ก็ยังจะสั่งสมทำให้เราเวียนวนเป็น วัฏฏะ *ไปสู่ "อบาย" ได้จริงๆ ยังไม่สิ้น "ความเวียนวน" ลงไปสู่สภาพต่ำอย่าง "สมุจเฉท" เป็น* โลกุตตรภาวะ) จึงจะต้อง "รู้" **สภาวะ รู้อาการรูป รู้ลักษณะรูป**ของจิต อย่างนี้ จับมั่นให้ได้ **และจะต้องฝึกหัดเปลี่ยน หรือ ปรับให้เป็น จิตเฉยๆ ว่างๆ วางๆ ปล่อยอยู่ ไม่ยึดรสอะไรให้ได้** คือ ทำให้จิตเป็น "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข นั่นเอง **จึงจะต้องเรียนรู้ เรียนทำจิต "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข ให้เป็น** และ เห็นความแตกต่าง (เพศ หรือ ลิงค์) ของ "สภาวะ" "อาการ" หรือ "ลักษณะ" ของ **ปีติ** กับ **สุข** ของ **ปีติ** กับ **อุเบกขา** และ ของ **สุข** กับ **อุเบกขา** ให้ชัดให้จริง แล้วพึงกระทำ พึงประพฤติ โดยเอา "อุเบกขา" เป็นฐานฝึก ฐานพัก หรือ เรียกโดยภาษาว่า เอา "อุเบกขา" เป็นกรรม-ฐานหมาย หรือ เป็นจุดหมาย เป็น "อัตตสัญญา" กันในขั้นนี้ เป็นจิตที่อ่อนควรแก่การงานจริงๆ (กรรม แปลว่า กระทำ หรือ การงาน, การประพฤติอยู่. ฐาน แปลว่า ที่ตั้ง, ที่ทำให้หยั่งลง, ที่เกิดสิ่งนั้นได้แล้ว) นี่คือ การฝึก "ฌานสมาบัติ" แท้ๆ ทุกเวลา แม้ขณะลืมตาโพลงๆ แม้ขณะมีผัสสะทุกทวาร ทำการงานอยู่ด้วย เมื่อเราทำได้ เราก็จะมี "วิมุตติรส" เพิ่มขึ้นๆ ทำจนเก่ง ทำจนเป็น "สิปปะ" (คือ ศิลป=เชี่ยวชาญ, จัดเจน) หรือ ทำจนให้เป็น "วิสัย" เป็น**ความตั้งลงมั่นคง (สมาทหะ)** จนเก่งถึงขั้นว่า ใบหน้าเรายิ้มแย้มร่าเริงเป็นปกติแห่งมนุษย์ผู้มีสุข แต่จิตเราก็ "อุเบกขา" อยู่เป็นที่สุดจริงๆ อย่างรู้ตนอยู่จริง เป็นจริง

ความเจริญขึ้น(สปาย หรือ สบาย) ก้าวสูงขึ้นจริงแท้ ก็จะมีโดยนัยะอย่างนี้ แม้จะเก่งจนทำจิตของเราให้ตั้งมั่นให้แน่นอนได้ ในสภาพเป็น ปล่อยวาง–ว่าง–เฉย ได้เก่งแท้ มั่นคงแล้ว จิตมันก็ยังมี "ปีติ" (คือ "ลูกของจิต" ที่ลึกซึ้งสุขุมละเอียดเหลือเกิน) **ซ้อน**เกิดเป็น "ความหลงยินดี" หรือ "ความหลงยึด" ขึ้นมาอยู่อีกได้เสมอ *ขนาดได้ขั้นนั้นนั้น เรียกว่า เป็นขั้นทำ* "**อภิปปโมทยะ**" *ได้ถึงขนาด* "**สมาทหะ**" *กันระดับหนึ่งแล้วนะนี่ !*

ดังนั้น แม้จะทำอะไรได้ จะบรรลุสูงสุดสภาวะแค่ไหนๆได้แล้ว ก็ตาม ทำให้มาก ทำให้เก่งในจุดนั้นในอันนั้นได้จริงยิ่งแท้ จนเรียกว่า ได้เด็ดขาด (สมุจเฉท)

ได้อย่างเที่ยงแท้แน่แท้(นิยต)แค่ไหนๆ ก็ตาม **ถ้าใครไม่รู้ล่วงหน้าเป็นปริยัติมาก่อน ก็ดี "ไหวรู้" เองได้ ก็ดี** ว่า มันจะต้องมี "ลูกจิต" (บีติ) ซึ่งเป็น "สัมพัธภาพ" (คัมภีราวภาโส, ปริวัฏฏ์ช้อน หรือ รังสีสัมพันธ์ขั้นปลาย) เกิดช้อนละเอียดสุขุมลึกซึ้งสุดตามมาเสมอๆ **หากไม่มี "จิตรู้เท่ารู้ทัน"** และ ได้หัดระงับ หัดไหวรู้ทัน เป็น "บัญญาเจตสิก" ขบวนสุดท้าย ซึ่งจะต้องมีความรู้ในขบวนการแห่ง "ปฏิจจสมุปบาท" ขั้นรู้เท่าทันนาม–รูปของจิตในจิต ชนิดสุขุมประณีต (อรูปจริงๆ) ตามอาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศของมันอย่างสำคัญยิ่ง และ ได้ปรับเปลี่ยน "มโนปวิจาร" (เวทนาในเวทนา) เข้าสู่สภาพให้มีที่จะต้อง "เกิด" ให้มีที่จะต้อง "ดับ" ให้ตรง อากาส–วิญญาณ–อากิญจ จริงๆ **จนเป็นการดับ หรือ ตัดเชื้อ (สังขาริก) คือ ฆ่าเจ้าลูกจิตตัวนี้ลงไปให้จริงให้ได้ ให้เป็นการ "ถูกตัว ลงตัว" (สัญญา) เสียด้วยละก้อ!**

เจ้า "ลูกจิต" ตัวนี้แหละ มันจะสะสมเป็น "โอชรูป" (อวินิโภครูปตัวสุดท้าย) และจะเป็น "พืชะ" ที่ยังไม่สิ้นสุด

เพราะเจ้าของจิตยัง "หลง" ว่า เป็น "รสรูป" (อวินิโภครูปตัวที่ ๗) คือ หลงว่า เป็น**รสชาติอยู่** "หลง" ว่า เป็น**ความสุขสุดแสนสุขสุดท้าย** นั่นเอง

ดังนั้น บัญญาเจตสิก หรือ การไหวรู้เสมอ ตัวสุดท้าย จึงจะต้องเป็นเพชฌฆาตใหญ่คอยตามประหาร (ปหีนกิจ) ให้ได้ลึกละเอียดไปดั่งนี้เสมอๆ ในบทแห่งการประพฤติธรรม ปฏิบัติธรรม

ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว เจ้า "รส" (อวินิโภครูป) นั้น จะเติบโตขึ้น เป็น "พืชะ" *คือ "ตัวชีวิตในโลก"* เพราะการสั่งสม "โอชะ" ให้กองทับถมลงไปๆ เรื่อยๆ (โอชะ อันเรามาใช้ในภาษาไทยว่า ความอร่อย หรือ บันเทิงใจ นั่นเอง ซึ่งเป็นความหลงว่า คือ "ชีวิตชีวา" ของปุถุชน) และแล้วมันก็เป็น "สัตว์" (สัตต) ในที่สุด สิ้นชาติลงไม่ได้

เจ้า "ลูกจิต" (**ปีติ**) ที่เกิดเพราะหลงยินดี หลงว่าเป็นรสสุข ชั้นลึกสุด ขนาดสุด ขนาดยึดเอา "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข ดังกล่าวนั้น เป็น "โอชะ" จึงยังคือ "**ปีติวิสัย**" *(เพราะ "ปีติ" แท้ๆ)* คือ จิตผีนรก หรือ ภพที่ยังไม่เจริญแท้ ได้อยู่อีก เป็นระดับลึกซึ้ง เป็นนรก เป็นอบาย**ขั้นสุขุมเยี่ยม**จริงๆ ดังนี้เอง ผู้รู้ ผู้สามารถตามรู้ได้ด้วยตน มีสภาวะรองรับ ก็จงพึงทำความเข้าใจให้ดีๆ เถิด

จะต้องไม่ให้ติด ไม่ให้หลง แม้แต่รสชาติของ "อุเบกขา" อันเป็นบันไดขั้นสุดท้าย เป็นอุปกิเลสตัวท้ายสุด เป็นจุดสุดปลายทางแห่งโลกกับธรรม เป็นขอบขีดขั้นระหว่างโลกียะกับโลกุตตระ ถ้าดับ "ปีติวิสัย" ขั้นสุดท้ายนี้ หรือ "รู้ยิ่ง" ในปีติวิสัยสุดท้ายนี้ ไม่ได้ ก็ยังจะมี "ความยินดี" หรือ **ปีติวิสัย**ชนิดปลายสุดนั่นแหละ ที่ยังเป็น "อัตตา" เป็น "โอชรูป" สุดท้าย ที่จะตกตะกอนนอนก้นเหลืออยู่

จะต้องรู้ละเอียดยิ่งถึง**"อุทธ"** คือ รู้จัก "ลูกจิต" หรือ *"ละอองจิต" ธุลีสุดท้าย* หรือ **ผลของ "สัมผัส" ที่ละเอียดละอองสุดท้ายตามความเป็นจริง** ดังนี้ เรียกว่า **"อุทธัจจะ"** กล่าวคือ เห็นอยู่รู้อยู่ และ รู้ยิ่งในสภาวะธรรมขนาด **"อุทธ"** อันได้แก่ เศษสุดท้าย ที่เป็นธุลีละอองเกิดจากผลของผัสสะ เช่น ปีติ หรือ สุข หรือ แม้สุดท้ายจริงๆ คือ อุเบกขานั้น เป็นต้น แล้วก็ดับเสียด**้วย "ปัญญา"** คือ อย่าหลงว่า เป็น "รส" เป็นชาติที่ควรมีควรติดอยู่เป็นอันขาด มิฉะนั้นมันจะตกตะกอนเป็น "โอชะ" และต้อง "รู้" **อาการของ "ความติด" (สัคค) แท้ๆ** ด้วย เชื้อสุดท้าย หรือ เหตุปัจจัยสุดท้าย จึงจะไม่เหลือหลอ

ดังนั้น แม้จะหมด "รสทุกข์" (ทุกขเวทนา ที่เป็นสภาพในระดับสูงขึ้นละเอียดขึ้น เรียกกันในศัพท์ว่า **โทมนัสเวทนา**) คือ ทนได้ ไม่ลำบาก ไม่ทรมานใจ ไม่มีแม้รัวละอองความขุ่นข้อง จะอยู่ในสภาพเช่นนี้ไปอีกเท่าใด ก็ทนได้ *(นี้คือความหมายที่เรียกว่า* **"อทุกข"** *)* และ จะไม่มี "รสสุข" (สุขเวทนา ที่เป็นสภาพใน ระดับสูงขึ้นละเอียดขึ้น เรียกกันในศัพท์ว่า **โสมนัสเวทนา**) คือ ไม่หลงเป็นโลกียรส ไม่หลงว่าอร่อย ไม่หลงเพลิดเพลิน ไม่หลงบันเทิงใจ ไม่หลงยินดีปรีเปรมปีติปราโมทย์ใจใดๆ **ไม่มีอาการแห่งความติด (นิสสัคค หรือ อสังสัคค)**

ถึงที่สุด แม้จะมี "*รสสุข*" ที่เนื่องมาแต่ **อุเบกขาเวทนา** (ที่จริงต้องเรียกว่า "รสโสมนัส") หรือ จะเรียกว่า อย่างนั้นแหละ มันเป็น "รสยิ่งกว่าสุข" (ปรมัง สุขัง) นั่นต่างหาก ก็ตาม ก็จะไม่หลงเพลิดเพลิน ไม่หลงว่าอร่อย ไม่หลงว่าบันเทิงใจ ไม่หลงยินดีปรีเปรมปีติปราโมทย์ใจ ให้กลายเป็น "ปีติวิสัย" เป็นอันขาด *(นี้คือ ความหมายที่เรียกว่า* **"วิรช"***)* จึงเป็นผู้สิ้น "โอชรูป" เยี่ยมยอดแล้วสุดถึงปานนี้จริงๆ รู้แจ้ง มีอารมณ์สุดท้าย (ธรรมารมณ์ ที่คือ นิพพาน) ได้

"นาม" (สิ่งที่เข้าไปรู้) "ตัวสุดท้าย" นี้แหละ คือ **"บัญญาเจตสิก"** ที่รู้ถึงความ**ไม่มี"อุทธ"** สุดท้าย จึงเรียกว่า "นิรุทธ" หรือ "นิรุทธา" (นิร+อุทธ ซึ่งก็แปลว่า ความ "ไม่มีอุทธ") และ**ละออง** หรือ **"ธุลีตัวสุดท้าย"** นี้ จึงเรียกว่า **"อุทธัจจะ" (สังโยชน์ตัวที่ ๙)** ซึ่งมาจากคำว่า "อุทธ+อัจจะ" (**อุทธ** = ละอองสุดท้ายที่เป็นตัวเกิด, ลูกจิต, เรื่องเหนือชั้นเหนือเชิง **อัจจะ**=ความสว่าง, ความแจ่มแจ้ง คือ บัญญาที่ยิ่งกว่าแสงสว่างใด)

อุทธัจจะ จึงคือ จะต้องมีความรู้ซึ่งรู้ใน "รูป" ที่ละเอียดสุด แม้แต่ "วินิโภครูป" ขนาด "โอชรูป" และ**รู้ละอองธุลีสืบต่อ** ที่เรียกว่า **"อุทธ" จริงๆ** *(ต้องรู้แจ้งเป็น "อุทธัจจะ" จนถูกตัวลงตัวเป็นตัวจริงของมันเอง ให้ได้ เพราะ "บัญญาเจตสิก" ที่จะรู้ ก็คือในจิตเราเอง "อุทธัจจะ" ตัวสำคัญ ก็คือในจิตเราเองอีก ก็ให้มันถูกฝาถูกตัวจริงๆ เถิด)* และแล้วเราก็ปล่อย "อุทธ" สุดท้ายทิ้ง เป็น "นิรุทธะ" หรือ "นิรุทธา" หรือ "นิโรธ" นั่นเอง ไปเสียเป็นขั้นสุดอีก ไม่หลงยึด ไม่หลงติด เอาอะไรไว้เป็น "ตน" (อัตตา) จริงๆ แม้จะดีสุด สูงสุด ยิ่งใหญ่ที่สุด ปานใดๆ

จึงเรียก ผู้ปล่อย ผู้ไม่ยึด ผู้ไม่ติด ใยสุดท้ายนี้ได้ ว่า **"อุทธังโสโต อกนิฏฐคามี ปรินิพพายี"** คือ ผู้ "รู้เยี่ยม" (โสโต หรือ โสต) ที่เข้าใจถึงขั้น **"อุทธ" (อุทธัง) สุดท้าย**แห่งความเป็น "คามี" คือ มีเชื้อที่ยังไม่ใช่อรหันต์ขนาดขั้น "อนาคามี" (ซึ่งคำว่า อนาคามี=อน+อาคามี อันก็บอกความสูงชัดๆ อยู่ชั้นหนึ่งแล้วแท้ๆ ว่า ไม่ใช่ "คามี" หรือ ไม่ใช่ "อาคามี" แล้วนะ !) ยิ่งขั้นที่เรากำลัง

กล่าวถึงอยู่นั้น มันยิ่งเป็นขั้น "อรูป" สุดท้ายขนาด "**คามี**" **ธุลีสุดท้าย** ที่ยังเป็น "อกนิฏฐาพรหม" คือ พรหมขั้นสูงสุดยอดแล้ว (อกนิฏฐา หมายความว่า "ไม่มีธุลีน้อยใดจะน้อยกว่านี้อีกแล้ว") เป็นสัตตาวาสชั้น "สุทธาวาส" ออกปลายสุดปานนี้แหละ ที่เป็นที่สุด ที่พระอรหันต์เจ้าจะต้องรู้เท่าทัน และปล่อยวาง หรือ "จะรู้" เป็นปัญญินทรีย์ *(อุทธังโสโตอกนิฏฐคามี=อุทธ+โสต+อกนิฏฐ+คามี)*

สภาวะที่หลุดพ้น หรือ รู้แจ้งใน "**วิรช**" **(มงคลที่ ๓๗)** ฉะนี้แล คือ ความเจริญ หรือ สิ่งที่เป็นบรมสุข เป็นตัวความเจริญ (มงคล) สุดท้าย (อันต์) ยิ่งแล้ว ในคนที่พึงมีได้ อันเรียกว่า "**เขม**" หรือ "**เกษม**" จึงจะได้ชื่อว่า "อรหันต์" (อรห+อันต์)

ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ "รู้อยู่รู้ยิ่ง" หรือ เห็นแจ้งสว่างชัดอยู่เป็นปัจจุบันนั้นๆ อยู่แท้ๆ ในขณะทุกขณะ ที่เราจะพึงรู้พึงเข้าใจกับ "ผัสสะ" ทุกผัสสะ เมื่อยกจิตขึ้นรู้ *(คือ ยกจิตสู่วิปัสสนา)* ก็จะมี**ปัญญินทรีย์ (ปัญญาเจตสิก)** พึงเห็น พึงทำงานกับ "**วิรช**" **สุดท้าย**ได้ทุกที่ไปที่เดียว จิตหมู่นั้น ก็คือ "มหากิริยาจิต" หมวดสุดท้าย ๔ ดวง ที่เป็น "อุเบกขาสหคตัง" นั่นเอง ที่ทำงานเป็นสมังคีธรรม **ให้** "**เรารู้เราวาง**" หรือ ทำความ "เกิด–ดับ" อยู่เป็นขบวนสุดท้ายปลายโต่งแท้ๆ จริงๆ และ กำลังเป็น "กรรมวิธี" (มรรค) ดับกิเลสแท้ๆ

เมื่อผู้ใด "รู้อยู่เห็นอยู่" (ชานโต ปัสสโต) ในตนว่า "ชาติ" ก็สิ้นแล้ว "ภพ" ก็ไม่มีออกปานนี้ ผู้นั้น ก็ย่อมเป็นผู้สิ้นกิจ จบภาระแห่งความเป็นอย่างนั้นๆ ได้แท้แล้ว เพราะเป็นผู้เห็น "**นิพพาน สัจฉิกิริยา**" **(ความวนรอบสุดท้ายที่สุขุมเป็นที่สุดของสภาวะแห่งความเกิด, วิญญาณสุดท้าย, เอกภาพแห่งสุญญตา)** เป็นผู้ที่แจ้งชัดแล้วใน "นิพพาน" เห็น "นิพพาน" อยู่ รู้ "นิพพาน" อยู่ และไม่ได้หลง ไม่ได้ยึด ไม่ได้ติด แม้ใน "นิพพาน" เป็นผู้รู้ ผู้ปล่อย ผู้สลัดคืนอยู่อย่างแท้จริงชัดเจน (ปฏินิสสัคคะ แท้ๆ หรือ อสังสัคค จริงๆ)

นี่คือ ผู้ถึงซึ่งอริยสัจข้อที่ว่า "นิโรธอริยสัจ" และ

เป็นผู้พ้นทุกข์ ดับทุกข์(ทุกขนิโรธ)แท้ๆ เพราะเป็นผู้มี "**สัญญาเวทยิต นิโรธ**" เป็นผู้รู้แจ้งใน "สัญญา" รู้แจ้งใน "เวทนา" อย่างละเอียดสุขุมสุดลึกซ้อนซับซ้อน และ **ดับสนิทในส่วนในสุด** *ที่พึงดับ ได้อย่างถูกแท้ อย่างละเอียดสุขุมสุดลึกซ้อนซับซ้อนเยี่ยมยิ่ง* นั้นๆด้วย คือ ดับ **สัญญาในสัญญา** ดับ **เวทนาในเวทนา**แท้ๆ

"สัญญาเวทยิตนิโรธัง สมาปันนัสสะ สัญญา จ เวทนา จ **นิรุทธา โหนติ**" ที่แปลตามๆกันมาว่า "สัญญา และ เวทนา ของผู้เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธ ย่อมดับไปหมดสิ้นเกลี้ยง" นั้น ก็พึงให้เข้าใจให้ถูกแท้กับสภาพเถิดว่า **เป็นบท**ของพระอรหันต์ถึง ๔ บท และ ยัง**ไม่ใช่บท**ของพระอรหันต์ก็พึงเป็นได้ คือ.....

๑. ตอนตายเน่าเข้าโลงจริงๆ พระอรหันต์เจ้าทุกรูปก็จะดับหมดสิ้นเกลี้ยงทั้ง**สัญญา** และ **เวทนา** เป็น"อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ"กันจริงๆแท้ๆ เป็นที่สุด และจริงที่สุด เพราะดับหมดสิ้นเกลี้ยงทั้ง "สมมุติสัจจะ" ด้วย (**อนุปาทิเสสนิพพาน** หมายความว่า นิพพานชนิดไม่มีหน่อไม่มีเชื้อสังขารใดจากผู้นั้นเหลือเลย, นิพพานอย่างไม่เหลือความเกิด ความเป็นไปโดยฤทธิ์ โดยแรงของผู้นั้นอย่างสิ้นเกลี้ยงทุกชนิดจริงๆลงเป็นที่สุด) หลังจากได้ดับหมดอย่างสิ้นเกลี้ยงในส่วน"ปรมัตถสัจจะ" มาก่อนแล้ว(คือ ทาง"วิญญาณขันธ์" แล้วมาแล้ว ตอนนี้ก็ดับทาง"กายขันธ์"ลงด้วย)

๒. ตอนยังไม่ถึงวาระจะตายเน่าเข้าโลง พระอรหันต์บางท่านนั้น บางคราวบางครั้ง ท่านก็จะดับหมด (เป็นเพียง "การดับ" ชั่วคราว) ทั้ง**สัญญา** ทั้ง**เวทนา** เป็น "อนุปาทิเสสธาตุ" ส่วนนามธรรม *คือ ในตอนทำอยู่นั้น ไม่มีนามธาตุแม้กระทั่ง* "**สัญญาธาตุ**" *หรือ* "**เวทนาธาตุ**" *คงเหลือแต่* "*รูปธาตุ*" *อยู่เท่านั้น และ ลักษณะนี้ ก็ไม่ใช่สภาวะ"นิพพาน" ของพุทธศาสนาด้วย* ซึ่งเรียกชัดๆ ก็ว่า "เจโตสมถะ" อันจะทำกันในคราที่ประสงค์จะ "พักสนิท" (ก็คือ สภาพของ "อสัญญี" หรือ "อภิสัญญานิโรธ" ดังที่เคยอธิบายมาแล้ว นั่นแหละ) สำหรับองค์ไหนที่ท่านทำได้ ท่านก็ทำเท่านั้น แต่ไม่ใช่ทำ "อนุปาทิเสส**นิพพาน**ธาตุ" จริง อย่างบท ๑ (ที่ผ่านมา) นั้นหรอกนะ ! ไม่ใช่ทั้งบทแห่ง "สอุปาทิเสส-นิพพาน" ที่เต็มครบอยู่ อย่างบท ๓ (ที่ยังไม่ได้พูดถึง แต่กำลังจะถึง)ด้วย และ

ไม่ใช่ทั้งบทแห่งการทำ "สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ" ที่ถูกแท้ๆ ใน บัดนั้น ตอนนั้นๆ อย่างบท ๔ (ที่ยังไม่ได้พูดถึง) ด้วย เพราะถ้าเป็นพระอรหันต์แท้จริง ก็คือท่านผู้ที่ได้ผ่าน การทำ "สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ" ให้แก่ตนได้สำเร็จบริบูรณ์มาแล้ว

และถ้าเป็นผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ทำ (คือ ทำบท "อนุปาทิเสสธาตุ" หรือ "อสัญญี" นี่แหละ) ก็เป็นขบวนการหนึ่ง หรือ ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของผู้กระทำอยู่อย่างนั้น เท่านั้น (คือ กิจกรรมของ "เจโตสมถะ") เป็นแต่เพียง "สมมุติสัจจะ" อย่างหนึ่ง คือ **การไม่มีความ "รู้" สภาพไม่รับรู้เลยที่เกิดขึ้นกับ "จิต" ในขณะหนึ่งในช่วงหนึ่งของคนที่ยังไม่ตายจริง** ซึ่งจะเป็น "ปรมัตถสัจจะ" ที่แท้ที่สูงกว่า คือ **เป็นการ "รู้" ความไม่มีอย่างถูกแท้เป็นจริงของคนที่ยังไม่ตายจริง ก็ยังไม่ใช่ :** และสภาพธรรมที่ "หลงความวน" อันนี้แหละ คือ "ความหลงผิด" (โมหะ) ของคน, ของผู้แสวงหา, ของฤษีเดียรถีย์ (คือ ของสมณพราหมณ์บางพวกนั่นเอง) จึงทำให้ไปคว้าเอาได้ "สมมุติสัจจะ" มาหลงว่า เป็น "ปรมัตถสัจจะ" และคิดว่า การทำ "เจโตสมถะ" เป็น "นิพพาน" หรือ "นิโรธอริยสัจ" จึงได้**เกิดเดียรถีย์**ต่างๆ มากมาย ("เจโตสมถะ" นั้น ไม่ใช่ โลกุตตรจิตจริงๆ ทำความเข้าใจให้ได้)

๓. เพราะในขณะเป็นคนเป็นๆ มีชีวิตธรรมดาๆ ลืมตาโพลงๆ อยู่นั้น พระอรหันต์เจ้า ก็จะดับหมดทั้ง **สัญญา** ทั้ง **เวทนา** เช่นกัน เป็น "สอุปาทิเสสนิพพาน" ซึ่งหมายความว่า *นิพพานที่ยังเหลือสมมุติสัจจะ* ซึ่งเป็นนิพพานที่ยัง**มี**ทั้ง **สัญญา** ทั้ง **เวทนา** ที่เต็มที่ชัด ตาม "สมมุติสัจจะ" และ ทั้ง **ไม่มี สัญญา – เวทนา** ที่ไม่ควรมี นั้นๆ ได้แล้วเต็มชัดด้วย ตาม "ปรมัตถสัจจะ"

และ **ไม่มีสัญญา** ที่ไม่เต็มไม่ชัดอีกด้วย กล่าวคือ รู้ใน "สมมุติสัญญา" ทั้งหลายชัดแจ้ง เช่น นี้ อามิสสัญญา บ้าง, นี้ กามสัญญา บ้าง, นี้ ปฏิฆะสัญญา บ้าง, นี้ รูปสัญญา บ้าง, นี้ อรูปสัญญา บ้าง ฯลฯ จนกระทั่ง นี้ เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา บ้าง, นี้ วิราคสัญญา บ้าง, นี้ อนัตตสัญญา บ้าง และ "รู้" ปรมัตถสัญญา ที่สุดถึง "สัจจสัญญา" จะ **ไม่** "อมนสิการ" ใน**นานัตตสัญญา** เป็นอันขาด จริงๆ

และ **ไม่มี** "เวทนา" ที่เป็นเศษ "โลกียรส" ใดๆ จริงๆ ซึ่ง "รู้" แจ่วแจ่มแจ้งลึกซึ้งสุขุมบริบูรณ์

ส่วนผู้ที่ "รู้" บ้างเหมือนกัน โดย ปริยัติ หรือ บางคนอาจจะถึงขั้น "ปัตติมรรค" ก็ได้ ทว่ายังเข้าถึงไม่บริบูรณ์ก็ยังมีอีก คือ ผู้ไม่เข้าใจ "สมมุติสัจจะ" อย่างชัดเจน ทั้ง "จิต" อันเป็น "ปรมัตถธรรม" ของตน ก็ยังไม่มี "เจโตวิมุติ" จริง ยังไม่ "เกิดสภาพวิมุติสุดรอบ" จริง จึงจะรู้ได้แต่เพียงมุมหนึ่ง และยังยึดได้เพียงมุมหนึ่ง

ผู้ที่ได้จริง ผู้ที่บรรลุ "ปรมัตถสัจจะ" เป็นที่สุดแล้ว ก็จะเข้าใจทั้งสภาพบท ๑ รู้ทั้งสภาพบท ๒ รู้ดีทั้งสภาพบท ๓ นี้ อย่างทะลุปรุโปร่งดีจริงยิ่งชัด เพราะเนื่องมาจากได้ "เกิด" สภาพบท ๔ ในตนมาแล้ว คือ.....

๔. พระอรหันต์เป็นๆ นี้ จะ**เข้าใจแจ้งอย่างชัดลึกแท้จริง** ด้วยว่า **"สัญญา" คืออะไร ? แค่ไหน ? "เวทนา" คืออะไร ? แค่ไหน ? ทั้งดับเวทนาถูกเวทนาด้วย** แม้จะลึกซึ้งถึงขั้น **"เวทนาในเวทนา"** คือ ดับถูกตัวทุกขเวทนา จนสุขุมขั้น **โทมนัสเวทนา** วางถูกตัวของสุขเวทนา จนสุขุมขั้น **โสมนัสเวทนา** กระทั่งถึง "อุเบกขาเวทนา" อันมีอารมณ์หยาบ กลาง **ละเอียดขนาดใด** ก็ปล่อยวาง ว่าง ได้ ไม่ติด ไม่เสพย์ถูกตัวถูกตนหมด และก็มีธาตุรู้กำหนดรู้ สัมผัสรู้ใน "เวทนา" ที่ดับนั้นอยู่ชัดแจ้ง **นี้คือ "ดับเวทนา"**

ไม่หลงมั่นหมาย ไม่หลงยึดเป็นยึดตาย ไม่หลงไปทำสัญญิง–สัญญาไว้ ไม่หลงไปสำคัญนักสำคัญหนา ผูกมัดรัดรึง แม้ที่สุดละเอียดไปจนใน "อุเบกขาเวทนา" ไม่ว่าต้น–กลาง–ปลาย ถึง "อุทธัจจะธุลีสุดท้าย" ว่า เป็นของเรา ว่า น่าหวง ว่าเป็นตัวเป็นตน ดับได้สนิทสิ้นสงสัยทั้งปวงจริงๆ เพราะกำหนดรู้ใน "ความดับ" นั้น เพราะได้สัมผัสอย่างแจ้งชัดในสภาพที่เรียกว่า "ดับ" จากสภาพนั้นๆ ด้วยลักษณะ "รู้อยู่" (ชานโต) "เห็นอยู่" (ปัสสโต) *มี "ความดับ"* **(นิโรธ)** *นั้นอยู่ อย่างสัมผัสอยู่ ตรงตามที่มีความหมายรู้ชัดนั้นๆ อย่างมีอารมณ์รู้นั้นๆ เองอยู่ที่เดียว* **(สัญญาเวทยิต)** มีทั้ง "ดับ" มีทั้ง "รู้ดับ" เป็น **สัจจสัญญา** ถึงที่สุดจริงๆ **นี้คือ "ดับสัญญา"**

แต่ก็ยังมีเวทนาขันธ์ทำงานอยู่แท้ มีสัญญาขันธ์ทำงานสืบสันตติอยู่แท้ลืมตาโพลงๆ อยู่ นั่นแหละ เป็น "ปัญญินทรีย์" ที่แจ่ว ส่วนสิ่งที่เหลือสืบต่อมานี้ เป็นเพียงกากเดนของ **"ความโง่"** (อวิชชา) ที่ยังคงทำงานอยู่**อย่าง "ฉลาดสูงสุด" (อรหันต์)** เป็น "สมมุติสัจจะ" เป็นทั้ง "ปรมัตถสัจจะ" ๒ สัจจะครบ

เพราะ "ปรมัตถ" อันคือ สาระสำคัญสุดท้ายสูงสุดนั้น เป็น "ญาณ" เป็น "วิมุติ" เป็น "ผลญาณ" นั้น ท่านผู้นี้ได้แล้วมีแล้วเป็นแล้ว เมื่อได้ "ญาณ" ได้ "วิมุติ" ในขณะจิตใด ท่านผู้นี้ก็คือ ผู้มี "สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ" แล้วในขณะต่อจากที่ได้นั้นทันที คือ ความเป็นพระอนาคามีได้ตายลงทันที แล้วก็เกิดเป็นพระอรหันต์ทันทีติดต่อเลย **เป็นผู้มี "ตาย" แท้ (ปรมัตถสัจจะ) แต่เป็นผู้มี "เกิด" อยู่ (สมมุติสัจจะ)** *(ยกเว้นพระอรหันต์แบบ "สมสีสี")* **นี้คือ "นิโรธอริยสัจ"** จึงเรียกได้ว่า **เป็นผู้มี "อมตธรรม" คือ เป็นผู้ไม่มีคำว่า "ตาย" ไม่มีคำว่า "เกิด" หรือ เป็นผู้หมด "ตาย" หมด "เกิด" แล้วจริงๆ เป็น "ปรมัตถ" (สาระสูงสุด)**

สภาพนี้เรียกว่า อุปาทานขันธ์ ๕ ดับมอดสนิทสิ้น(ตาย หรือ อรณะ) แต่อุปาทิขันธ์ ๕ ยังสืบต่อเกิดอยู่ (วิชชาจรณะ ยังเป็นไปอยู่)

พระอรหันต์ จึงอยู่ในสภาพเป็นคนดีๆ มีสติสัมปชัญญะเหมือนคนตื่นปกติธรรมดาๆ ดังคนทั่วไป พูดกันรู้เรื่อง ทำงานร่วมกันได้ ทว่า คนผู้นี้ **สัญญา** และ **เวทนาดับไปหมดสิ้นเกลี้ยงจริงๆ** โดยนัยะนี้เอง จึงเรียกว่า พระอรหันต์เป็นๆ สัญญาเวทยิต นิโรธเป็นๆ หรือ **นิโรธลืมตาโพลงๆ มีนิพพานแจ้งๆใสๆแท้ (นิพพาน สัจฉิกิริยา หรือ จักขุมา ปรินิพพุโพติ)** ในแบบพุทธศาสนาแท้ๆ จริงๆ เป็น "ปรินิพพายี" อันคือ "ผู้ประสพความหลุดพ้น" คือ "ผู้ดับ" ที่ชัดเจนตรงเข้า คือผู้รู้อยู่เห็นอยู่กับความดับ หรือ ความหลุดพ้นนั้นๆ ที่เดียว เพราะ "อุทธังโสโตอกนิฏฐคามี ปรินิพพายี" จริงๆ

คือ ทั้งเป็นผู้อยู่เหนือ (อุทธัง) ทั้งเป็นผู้รู้ ผู้อยู่ในสภาพนั้นจริง **เป็นจริงครบถ้วนพร้อม(โสโต)** เป็นผู้ที่ไม่มีธุลีน้อย(อกนิฏฐ) **แห่ง**

ความเป็น "คามี" (คำว่า "คามี" หมายความว่า สภาพที่ยังไม่ลงตัวบริสุทธิ์บริบูรณ์ มันยังวนๆ ยังจับไม่มั่นคั้นไม่แท้)

จึงได้เรียกว่า **"ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา"** ซึ่งเป็น **อริยสัจ ลำดับที่ ๔** คือ ทุกข์ดับหมดสิ้น เพราะ**รู้แจ้งแทงตลอด** ใน "บท" (ปทา) ต่างๆ อย่างละเอียดลออลึกซึ้ง ที่**มันยอกย้อน มันทวนกลับไปไถลกลับมา** อันเรียกว่า **"ปฏิ"** ในสภาพธรรมนั้นๆ จริงๆ เป็นรู้ชัดจริง **จับได้อย่างมั่น คั้นได้อย่างแท้ อย่างเหมาะ** ไม่เลอะ ไม่ปน ไม่วน ไม่เลื่อน ไม่ไหล ไม่เหลือความสงสัย **เลิกวนจริงๆ แม้** *ภาษาจะยอกย้อนอย่างไร ก็ไม่วน ไม่หลง* รู้แจ้งแท้ใน "ความลงตัว" เป็น**เอกภาพ**ที่เรียกว่า "ภาวนากิจ" หรือ "ภาพนากิจ" หรือ ทำการให้รู้แจ้งให้**มี "ภาพ" (สภาพ, สภาวะ) นี้ได้อย่างเอกแล้ว** อย่างไม่เลื่อน ไม่เหลื่อมเป็นหลายภาพ **จับตัวมั่น คั้นตัวตาย** จิตถึงซึ่งความเข้าใจยอดเป็น "ความรู้ขั้นปลายสุด" (วิชชา หรือ อรหันต์) **ความวน**ไม่เกิดในใจผู้นี้เลย *แม้แค่จะต้องเวียนไปตัดสินอีก วนไปพิจารณาเลือกใหม่อีก* มัน "สุดรู้" และ "แสนชัด" เด็ดเดี่ยว สำหรับตน แม้จะพร่ามัวในการหยิบ "ตัว" ออกมาขึ้นเป็นภาษา เป็น "สมมุติ" ให้คนดูคนรู้บ้างได้ไม่ชัด ไม่เก่ง แต่ตนก็ชัดแสนชัด มั่นแสนมั่น "ความลังเลเหลาะแหละสงสัย" ไม่มีในใจผู้นี้เลย หมดความเป็น "คามี หรือ คามินี" จริงๆ **ไม่ติด ไม่เสพย์ ไม่หลงสิ่งนั้นอีกแท้แน่** อริยสัจลำดับที่ ๔ นี้ จึงเป็น "ผลญาณ" แท้ๆ ไม่ใช่ "มรรคญาณ" เลย เป็นความเกิดจริงมีจริงแห่งความครบพร้อมของเหตุของปัจจัย จนลงตัวเป็น "ผล" แท้จริงๆ อันมีทั้ง "สัมมาญาณ" มีทั้ง "สัมมาวิมุติ" เต็มบริบูรณ์ เป็น **"สัมมาอริยคุณ"** องค์ ๑๐

ผู้ปฏิบัติใดมี **"ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา"** ผู้นั้นคือ ผู้ถึงซึ่ง "บท" สุดท้ายแห่ง "ปรมัตถสัจจะ" นั้นๆ จริงๆ เรียกว่า ถึงขั้นเป็น "ผล"

และแล้วผู้บรรลุนี้ จึงจะมีองค์ ๘ แห่ง "สัมมาอริยธรรม" อันคือสิ่งที่เรียกกันว่า **"สัมมาอริยมรรค"** หนะแหละ แต่มีเนื้อแท้มีความบริบูรณ์ขึ้นๆ

ครบถ้วนทั้งเป็น "สัมมา" ขึ้นอรหันต์จริงๆ เพราะเกิดความพอดี ความลงตัว ความพอเหมาะ พอสม **ความตัดสินเป็นที่สุดอย่างบริสุทธิ์ และบริบูรณ์แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่งแท้** ที่ตรงกับความหมาย ของคำว่า "สัมมาอริยะ" (ผู้ประเสริฐแท้, ผู้หมดกิเลสโดยชอบโดยควรดียิ่งแล้ว)

สภาพของผู้มี "สัมมาอริยมรรค" พร้อมด้วยองค์ ๘ บริบูรณ์ บริสุทธิ์ จึง **เป็น "ความเกิด" ของพระอรหันต์** เป็น **"ผล" แท้ๆ จริงๆ** ส่วนผู้ที่ยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น องค์ ๘ อันได้แก่ ทิฏฐิก็ดี สังกัปปะก็ดี วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ-วายามะ-สติ-สมาธิก็ดี จึงยังเป็นแค่ "มรรค" เป็นแค่บทที่ยังฝึก ยังสั่งสมอยู่ ยังเรียกว่า "สัมมา" เลยทีเดียวไม่ได้ เรียกว่า "อริยะ" ครบถ้วนทั้งองค์ ๘ ก็ไม่ได้ จะเรียกได้ก็ต้องเรียกว่า พยายามฝึกให้มีองค์ ๘ นั้น เป็น "มรรค" ขึ้นมาเรื่อยๆ กว่าจะถึง **ความเป็น "สัมมา" นั้น ต้องมีเนื้อ** ไม่ใช่มีเพียงรู้ความหมาย หรือ เพียงรู้ทฤษฎี หรือ ไม่ใช่แค่เพียงเริ่ม ยิ่งจะเรียกว่าเป็น "อริยะ" กันแล้ว ก็ยิ่งต้องมีเนื้อแท้ๆ กันให้พอสมให้แน่

ผู้จะมีส่วน "อริยะ" อยู่แท้ๆ **เพียง "สัมมาทิฏฐิ" องค์แรกเท่านั้นบริบูรณ์ที่สุด** เป็น พระโสดาบัน ก็คือ ผู้จะต้องเห็นแจ้งเข้าใจอย่างมั่นเสียก่อนว่า "ความเห็น" (ทิฏฐิ) อย่างนี้ๆ ถูกที่สุด **อันจะต้องเป็นไปในทิศทางละหน่าย คลายจางด้วย** แน่นอนมั่นคงที่สุดไม่เหลาะแหละ ไม่วนกลับไปกลับมา และจะ **ตรงกันข้าม** *กับความเห็นที่เราเคยเห็นเคยยึด เคยติด เคยหลงเห็นว่า เป็น "โลกียรส" อย่างแท้ๆ เป็นความน่าได้ น่ามี น่าเป็น เหมือนชาวโลกส่วนใหญ่ทั้งหลายเขาเห็นมาเก่าก่อนด้วย* **(เรียกว่า "ปฏิโสต")** หรือ ถ้า **ไม่ตรงกันข้าม** *ก็จะย้ำยืนยันกับที่เราเคยเห็นเคยเข้าใจมาแล้วในสิ่งที่เราไม่หลงเสพย์ ไม่หลงติด ไม่หลงยึดมาเก่าก่อนอยู่แล้ว* ซึ่งสิ่งนั้นเรื่องนั้น ก็เป็น **ความหลุดพ้น หรือความรอดที่มีแล้ว** เป็นสภาพที่เราไม่เคยไปติด ไม่เคยไปหลงยึดหลงเสพย์ เราจึงไม่ต้องไปล้าง ไปละเรื่องนั้นสิ่งนั้น ถือว่า *ได้ "หลุดพ้น" เรื่องนั้นสิ่งนั้นมา* **ฟรีๆ** ที่จริง คือ "บารมีเดิม" หรือ พลวปัจจัยเดิมของเราแท้ๆ ที่เคยสั่งสม

เป็น "บุญเก่า" และ ฤทธิ์ "บาปใหม่" ก็ยังไม่มีแรงเอาชนะ "บุญเก่า" ได้ด้วย จึงอย่าพึงให้ลด ให้เสื่อมเป็นอันขาด แล้วพึงเพิ่ม "บารมี" ใหม่เสียอีกให้ยิ่งๆ เถิด เทอญ

เช่น บางคนไม่ติด "ยาเสพย์ติด" หรือ บางคนไม่ติดเรื่องเกี่ยวกับเมถุนธรรม เลย หรือ บางคนมี "บุญเก่า" มามาก คือ เป็นผู้มีความเห็นมาแต่เดิมเลยว่า การไปหลงสะสม ลาภมาก – ยศสูง ไว้นั้น เป็นเรื่องน่าอาย เป็นบาป เป็นภัย ดังนี้ เป็นต้น *เดิมก็มีความเห็นว่า การไปติดมันอยู่ ผู้ไปหลงเสพย์มันอยู่นั้น "ไม่ดี" เป็น "อกุศลธรรม" เป็นเรื่องนรก เป็นเรื่องอบายแท้ๆ อยู่แล้ว และ เมื่อยิ่งมีผู้มายืนยัน* **ตรงกัน** *มีเหตุผลดีมาก เรายิ่งแน่ใจยิ่งขึ้นว่า เป็น "ความหลุดพ้น" เป็นความรอดอย่างจริงๆ หรือ ทำให้เรายิ่งละ หน่าย คลาย จาง เพิ่มยิ่งๆ ขึ้น* ถ้าสภาพเป็นอย่างนี้เรียกว่า เป็นผู้มี "เจโตวิมุติ" หรือ "ศรัทธาวิมุติ" มาก่อนแล้ว (เชื่อในความหลุดความพ้นนั้นมาก่อนจริงๆ ในจิตลึกๆ ของเราเอง) พอมาได้ยินได้รับรู้ย้ำยืนยันอย่างแจ้งชัดตรงธรรม ตรงกับปฏิปทาของผู้ที่เรียกว่า "อริยะ" ผู้เป็นอาจารย์ ผู้เป็นบรมศาสดาเข้าอีก เราก็ยิ่งแจ้งใจใสสว่าง มั่นคง แน่นอน ที่ยังไม่เข้าใจชัด ก็เป็นชัดแจ้งอย่างยิ่ง ความเห็น ก็ยิ่งเพิ่มเป็นความเห็นถูกยิ่งแล้วชอบยิ่ง (สัมมาทิฏฐิ) พ้นความข้องใจ ไม่มีสงสัยลังเล พ้นวิจิกิจฉา นี่คือ สภาพของ "เจโตวิมุติ" เมื่อได้รับ "ปัญญาแท้" (ปัญญาวิมุติ) เข้ามาอีก ก็เป็น "อุภโตภาควิมุติ" เลยทันที

ดังนั้น ผู้ยังไม่หลุดพ้นเรื่องใดสิ่งใด แถมยัง **หลงยินดี หลงเห็นดี** เสียด้วย ว่า สิ่งที่ตนติดอยู่ เสพย์อยู่นั้น เป็นสิ่งดีเรื่องดีท่าเดียว หลงเห็นว่า เป็นกุศลธรรม เป็นสวรรค์ เป็นความเจริญ (สปาย, สบาย) หรือ ยิ่งหลงเห็นว่า เป็นสิ่งที่น่าได้ น่ามี น่าเป็นของเรา ครั้นมาได้ยิน ได้รับรู้เข้าว่า **การติด การหลง การเสพย์นั้น "ไม่ดี"** เป็นกิเลสตัณหา เป็นความหลงผิดของเราเสียแล้ว **จะให้ "ดี" จริงๆ "ดีแท้ๆ" (กุศลธรรม) นั้น จะต้องเลิกติด เลิกหลงเสพย์ ให้ได้ นั่นต่างหาก จึงจะเป็นความถูกต้อง เป็นความดีแท้**

ความคิดเห็นเก่าของเรานั้น เป็น "มิจฉา" แท้ เพิ่งมาได้รู้ความจริง ได้เข้าใจแท้ว่า ที่เราหลงยึด หลงติด หลงเสพย์ หลงเห็นอยู่ในความติดนั้น ว่า "ดี" ที่แท้แล้ว "ไม่ดี" เป็น "ความเห็นผิด" (มิจฉาทิฏฐิ) จริงๆ หนอ !

ผู้ใดเริ่มมี "ความเห็นกลับตรงกันข้ามกับโลกียะ" (ปฏิโสต) เริ่มมี "ความรู้ชัดในความดียิ่งกว่า นี้ขึ้น ได้แท้ๆ" ก็คือ ผู้เริ่มมี "สัมมาทิฏฐิ" **เมื่อมีความเห็นด้วย มีความเข้าใจแจ้ง มีความซาบซึ้งชัดมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงอีก ไม่วนไปวนมาอีก มีความแน่ใจมั่นใจชัดแจ๋วในมุมเดียวทางเดียว แบ่ง "ดี" (กุศลธรรม) แยก "ไม่ดี" (อกุศลธรรม) ออกชัดแท้ มั่นคงแน่วแน่ในใจยิ่งแล้ว ผู้นั้นก็คือ ผู้บรรลุ "สัมมาทิฏฐิ" แท้ เป็น "ผลจิต" ตัวแรก เรียกว่า "โสดาบัน"** เป็น "อริยะบุคคล" แท้ๆ แล้ว ชนิด "โสดาบัตติมรรค" ผู้นี้ แม้จะติดสิ่งที่รู้แล้วว่า ไม่ดี ยังเสพย์สิ่งที่เรียกว่า ไม่ดีนั้น อยู่ ก็จะเริ่มประพฤติปฏิบัติตน เลิก ล้าง ละ ทำความหลุดให้ตนพ้นจากสิ่งที่ "รู้แจ้งแล้ว" (มี "สัมมาทิฏฐิ" *องค์ที่หนึ่ง เป็นที่สุด เรียกว่า* **"ปัญญาวิมุติ" ตัวแรก**)

เมื่อนั้น สังกัปปะ–วาจา–กัมมันตะ–อาชีวะ–วายามะ–สติ ก็จะเริ่มบทบาท จะเริ่มสั่งสม "สัมมาอริยธรรม" ขึ้นเรื่อยๆ ตาม **"สัมมาทิฏฐิ" ตัวแรกที่จูงนำ หรือ เป็นประธาน** จะมี **"วายามะ"** คือ ความพยายาม ความพากเพียร เป็นผู้ช่วยที่สำคัญที่จะต้องมีให้มาก และ จะต้องพึงตั้งใจ ตั้ง **"สติ"** ให้ดีๆ อย่าเผลออย่าตามใจตนเหมือนเดิม ต้องมีการตั้งใจจะหยุด จะงด จะฝืน มีการตั้งกฎ (ศีล) ให้แก่ตนประพฤติ หรือ มีหลักปฏิบัติให้แก่ตน เพื่อละ เพื่อลด เพื่อปลดปล่อย ขัดเกลาตนจริงๆ ตั้งใจมั่นเด็ดเดี่ยวที่จะเอาจริง (สัจจะ)

จึงจะเป็นสิ่งสำคัญอันจะทำให้เราประพฤติตนเลิกละ หลุดพ้นสิ่งนั้นเรื่องนั้นมาได้เร็วขึ้นเป็นจริงขึ้น อย่างมีผลเห็นได้ชัดเจน **สังกัปปะ–วาจา–กัมมันตะ–อาชีวะ** ก็จะเดินเป็น "ธรรมจักร" ที่เกิดพลังงาน และ จะบ้อนผลผลิตออกมาเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างมีประสิทธิภาพ "ผล" ที่จะได้ ก็คือ **"สมาธิ" อันเป็น "สัมมา" นั่นแล เป็นที่สุด** และเป็นของ "พระอริยะ" แท้ๆ ด้วย

คือ "จิต" จะเป็น "อธิจิต" จิตจะหลุดออกล่อนออก วางได้ ลดได้ ละได้มาเรื่อยๆ มั่นคงขึ้น เที่ยงแท้แน่นอนขึ้นเสมอๆ **เป็น "สมถะ" แท้ๆ คือ สงบจากกิเลส หลุดพ้นจากตัณหา อุปาทานออกไปจริงๆ** มิใช่เพียงข่ม เพียงกดชั่วคราวด้วยอุบายที่จะเกิด "รู้" ยาก หรือ มัวทำแต่ "ไม่รู้"

จนที่สุด จิตก็หมดติด หมดเสพย์ ก็เป็น **"เจโตวิมุติ" (สัมมา-วิมุติ)** ก็เป็น "อธิจิต" แท้ เป็น "สัมมาสมาธิ" จริงๆ เป็นที่สุด เรียกว่า **"ปัญญาวิมุติ" ตัวสุดท้าย (สัมมาญาณะ)** สังกัปปะ-วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ-สติ ของเรา ก็จะเป็น "สัมมา" ทั้งหมดบริบูรณ์ คือ *จะคิดนึกเรื่องนี้สิ่งนี้ขึ้นเมื่อใด ก็จะรู้ชัดทันทีว่า สิ่งนี้เราต้องหลุดเราต้องพ้นติดพ้นเสพย์* (สัมมาสังกัปปะ) *แม้จะพูดถึงเรื่องนี้สิ่งนี้เมื่อใด ก็จะพูดอย่างไม่ไปโกหก ไม่หลอกใคร ไม่เพ้อเจ้อไปตามคนอื่น โดยหลงเห็นโน้มตามใครอื่นจะว่าไปเสพย์ไปติดอยู่สิ "ดี"! ก็จะไม่วกวนเปลี่ยนแปรอีกเป็นอันขาด จะมั่นคงจริงจัง แม้คำพูดก็มี "ทางเดียว" มีนัยะเดียว มีความจริงอันเดียวไม่เลอะวนไปเวียนมา* (สัมมาวาจา) *การกระทำ ก็มั่นคงตรงเผง หลุดแล้ว ก็เลิกสนิท ไม่กระทำให้ใครๆ ตีโต้ยอกย้อน หรือ ให้ผู้อื่นนำมาแย้งมาหลงเห็นผิดไปอีก จะเป็นผู้มีงานมีการกระทำที่จะเป็นตัวอย่างแห่งการหลุดการพ้นอย่างชัดๆ เจนๆ เป็นที่สุด และ ซื่อตรงที่สุดด้วย* (สัมมากัมมันตะ) *แม้จะยังชีพไว้ ก็จะให้ "ธรรม" เลี้ยง จะแสดงธรรมที่**ตนหลุดพ้นจริง และ เข้าใจดีจริงแล้ว (ตามฐานะจริง)** *นี่แหละ เป็นเครื่องยังชีพ จะอวดธรรม* **อันตนได้แล้วเป็นแล้วจริง (มากที่สุดก็เท่าที่ตนได้จริง)** *นี่แหละ ให้คนเห็นเด่นชัดเป็นที่สุด ทั้ง ทางกาย ทางวจี ทางมโน เท่าที่ตนสามารถเป็นที่สุด ยังชีพอยู่ จะเผยแพร่ธรรม* **อันตนได้แล้ว เป็นแล้ว มีแล้วจริงๆ อย่างแน่ใจมั่นใจ** *นี่แหละ ให้คนได้รู้ทั่วได้เห็นมากๆ ทั้ง ทางกาย-วจี-มโน เท่าที่ตนสามารถทำได้ให้ดีที่สุด ยังชีพอยู่ จะไม่ให้การงานอื่นมาเด่นกว่า จะพยายามไม่ยอมให้บทบาทอันส่อให้เห็นความไม่หลุด ไม่ขาด ไม่พ้น หรือ ที่มีความโลภ-โกรธ-หลง- ผสมออกมาเป็นบทบาทแม้แลกข้าวเขายังชีพ จะให้คนเห็นความเก่งความเด่นความดีของความหลุดพ้น ความดับแล้ว ความสิ้นแล้วจากการติด*

การยึด การหลงเสพย์อย่างโลกๆ นั้นๆ เป็นธรรมอันชัดเด่น เป็นอัตถะสาระทั้งทางกายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม ที่กระจายไป แจกออกไปเป็นงาน เป็นการเป็นกิจเดียว ยังชีพอยู่ จะพยายามไม่ให้ใครท้วงติงยอกย้อนได้ว่า ตนมีงานอย่างชาวบ้านๆ คือ ทำเพื่อแลก หรือ เพื่อหวังได้ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข มาแลกเปลี่ยนนี้ที่เดียว ยังชีพอยู่

ซึ่งย่อมเป็นไปตามขั้น ตามฐานะ แห่ง โสดาบันบุคคล สกทาคามีบุคคล อนาคามีบุคคล หรือ อรหันตบุคคล

เช่น อย่างต่ำๆ ก็ไม่เล่นการพนัน มาเลี้ยงชีพ เป็นต้น ไม่ค้าขายของที่ก่อบาป ก่อความต่ำความไม่เจริญ เป็นอาชีพเลี้ยงตน เป็นต้น ไม่สร้างสิ่งที่เร่งเร้ามอมเมาคนให้ เพิ่มอบายมุข เพิ่มกามารมณ์ เพิ่มจิตที่อำมหิตโหดร้าย เป็นอาชีพเลี้ยงตน เป็นต้น แม้จะเป็นขั้นต่อๆไปอีก ถึงขั้นมี "ศีล" สูงขึ้นแล้ว เป็นพระหรือ นักบวช ก็จะไม่ซื้อขาย เป็นการแลกเปลี่ยนรับมาเป็นผลเพื่อยังชีพ หรือ จะอวดเก่งโดยเอาความเก่งอย่างคฤหัสถ์มาช่วยเลี้ยงตน เป็นต้นว่า รักษาไข้เก่ง มีความรู้ภาษาอังกฤษเก่ง แสดงฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์เก่ง ก่อบ้านเก่ง ปลูกวิหารเก่ง หาเงินเก่ง สร้างยศ สร้างฐานะเก่ง สร้างความใหญ่ ความโต ความมากทางวัตถุต่างๆ เก่งฯลฯ เป็นการยังชีพเลี้ยงชีพ ก็จะไม่ทำเก่ง เป็นอันขาด ในที่สุด เพราะนั่นไม่ใช่ของน่าอวด น่าแสดง น่าเผยแพร่ สำหรับพระอริยะ สำหรับผู้หลุดพ้นฐานะอย่างชาวบ้านนั้นๆ มาได้จริง สำหรับผู้มีธรรมะอันเป็น "ผลธรรม" แล้วออกปานนี้ **ก็จะอาศัย "ธรรม" นี้แหละ เลี้ยงชีพ เป็น "ธัมโม หเว รักขติ ธัมมจาริง" ให้ได้จริงๆ** *จะเลี้ยงชีพโดยธรรม จะยังชีพด้วยการอาศัยธรรม อันเป็น "ผล" ของตน แล้วเผยแพร่ เผื่อแผ่ต่อทอดออก นำแจก "ธรรมเป็นทาน" ออก เป็นกิจแห่ง "เลข" อยู่ในโลกกับเขาไปเท่านั้นจริงๆ เป็นชีพเป็นชีวิต (สัมมาอาชีวะ)*

ดังนั้น **ผู้แสดง ผู้อวด ผู้เผยแพร่ "ผลธรรม"** ที่เป็นอุตตริมนุสสธรรม**อันมีในตนจริงแล้วออกปานนี้** จึงไม่ใช่ผู้ฉ้อฉล ไม่ใช่ผู้โอ้อวด

ไม่ใช่ผู้ปลอมแปลง (**อสโฐ**) **จริงๆ** ไม่ใช่จอมมายา ไม่ใช่ผู้หลอกลวงชาวบ้าน ไม่ใช่ผู้มี "กลใน" แฝงอยู่ ไม่ใช่ผู้มีเล่ห์มีเหลี่ยม แต่เป็นผู้มีความจริงแท้*(มีสัจธรรมในตนแล้ว)* แม้แต่จะไปชมเชยยกย่องท่านว่า เป็นผู้เปรื่องปราด ผู้มีความปรานี ผู้สูงแล้วดีแล้ว ผู้เป็นคนเก่ง ก็ยังไม่ผิด ยังไม่หลอกไม่เก้อ ถูกแท้เอาด้วย(**อมายาวี**) เพราะเป็นผู้มีแต่ "การกำหนดความจริง" หรือ เป็น "ผู้แสดงเครื่องหมายแห่งความจริง อยู่อย่างบริสุทธิ์ใจท่าเดียว" (**สัจจการ**) เป็นผู้มี "งานแสดงเนื้อแท้" (**อัตถการ**) เป็นผู้มีแต่สัจจะเป็นที่ตั้ง (**สัจจกิริยา**) เป็นผู้สืบต่อธรรมที่แท้จริงแล้ว เป็นผู้ไว้ใจได้ (**สัจจสนธ**) จึงถูกต้องลงตัว ตามที่พระพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า **"อัทธา อสโฐ อมายาวี"** แท้ๆจริงๆ คือ **เป็นผู้ที่ไม่ได้โอ้อวด ไม่ได้มีมารยาเลยจริงๆ เป็นแน่แท้(อัทธา)**

ผู้ที่ไม่รู้ ไม่หยั่งรู้ ในผู้ที่ท่านบรรลุจริง จึงให้ระวัง จงอย่าไป "กล่าวท้วง" ไปติเตียนพระอริยเจ้า ดังว่านี้เข้าง่ายๆ เป็นอันขาด เพราะการ**ติเตียนพระอริยเจ้า** นั้น มันเป็นบาปทุคติวินิบาต ดังที่พระพุทธพจน์ได้ตรัสสอนไว้จริงๆ ด้วย เมื่อเรายังไม่รู้ ก็จงพึงฟัง พึงใส่ใจเข้าไปพิสูจน์ให้ชัด (ผู้หลุดพ้นแท้ๆ จะไม่ว่าเลย) ถ้าใครจะกล่าวอวดตัวเองว่า ท่านหลุดพ้น ท่านอวดทั้งทางกาย อวดทั้งทางวจีอย่างไร ก็จงติดตาม**เข้านั่งใกล้, เข้าไปคอยรับใช้, คบหา, เคารพยกย่อง, เยี่ยมเยียน (ปยิรุปาเสยยะ)** ดูก่อนเสมอ เพื่อพิสูจน์ เพื่อจับเท็จจับจริงกันให้ได้ เพราะนั่นคือ **"เอหิปัสสิโก" คือ ท่านได้เรียกร้องให้ไปดูไปพิสูจน์แล้ว** อย่าพึงไปกล่าวจาบจ้วง ดูถูกเอาง่ายๆ ก่อนเป็นอันขาด!

ใครอวดดีอวดเด่นอย่างไร ก็ยิ่งดีหนะซี! เรารัก "ดี" อย่างไหน แบบไหน? รักเด่นอย่างไหน แบบไหน? เราก็จะได้รู้ ได้เห็นชัด ได้เลือกเฟ้น แล้วเราก็จะได้เลือกเข้าใกล้ เพื่อจะได้ลอกเอา "ความดี" เอา "ความเด่น" นั้นๆ ได้บ้าง เป็นการง่ายเข้า เพราะไม่มัวแต่ไปปิดบังอำพรางกันอยู่ พอเราอยาก "ดี" แบบที่เราต้องการบ้าง เลยไม่ได้ดี **เนื่องจากไม่มีใครกล้ายืนยัน ไม่เห็นมีใครกล้ารับรองมั่นคง (คือ ไม่มี "เอหิปัสสิโก" ไม่มีใครกล้าเรียกร้องมาพิสูจน์) และ อธิบาย หรือ ให้ความกระจ่างชัดก็ไม่มี**

ยิ่งเป็นความ "ดี" ในความหลุดพ้น "ดี" ในเชิงบรรลุธรรมออกปานนั้น ก็ยิ่งยอดเยี่ยม ยิ่งน่าจะได้รู้ ได้เห็น ได้เข้าใกล้ ได้เข้าไปพิสูจน์ เพื่อจะได้เก็บเอา "ดี" อย่างนี้ แบบนี้มาให้แก่ตนบ้าง เพราะมันยิ่งหายากเหลือแสน ดังนั้น ผู้มี "ดี" ในความหลุดพ้นแท้ จึงควรแสดง ควรอวด**ในส่วนในสิ่งที่ตนมี ตนเป็น แล้ว ตนได้แล้วอย่างยิ่ง** *อย่าอมพะนำ อย่าอำพราง* เป็นสิ่งไม่บังควรเลย

เรื่องสำคัญที่สุดที่ควรระวังอย่างยิ่ง ก็คือ ผู้มี "ผล" คือ ได้มีความหลุดพ้นบางสิ่งบางส่วน แค่ขั้น อริยโสดาบัน ก็ดี แค่ สกทาคามี ก็ดี หรือ แม้ อนาคามี ก็ดี **ที่ยังไม่พ้น "มานะสังโยชน์" (หรือ ยังไม่บรรลุสูงสุด) นั้น** ก็ให้ระวังให้มากๆ เมื่อจะ "อวดธรรม" หรือ แสดงธรรม **อย่าไป "แสดง" เอาสิ่งที่ตนยังไม่บรรลุ ว่า ตนเป็น ตนมี หรือ ทำเชิง ทำทีให้คนหลงผิดว่า ตนเป็น ตนมี เป็นอันขาด หรือ อย่า "อวด" สิ่งที่ตนยังไม่หลุดพ้น ยังไม่ได้จริง เป็นจริงออกมาทาง "วจี" หรือ พูดอ้อมค้อม พูดเลศเล่ห์ให้ผู้พึงหลงเข้าใจว่า เราหลุดพ้น เราเป็นอย่างนั้นแล้ว เป็นอันขาด** มันจะเป็นบาปเป็นเวรร้ายกาจขั้นหนักทีเดียว เพราะมันเป็นเรื่อง "ปลอมแปลงสัจธรรม" เป็นเรื่องเอาสลากยาดีไปปลอมปิดไว้ที่ขวดยาพิษ คนหลงผิดหลงเชื่อกินตาย ผู้ปลอมก็บาปมหาศาล และมิใช่ได้บาปหนักเพียงเทียบเท่าแค่ "ฆ่า" คนเอาด้วย แต่บาปหนักมากมหาศาลจริงๆ เพราะนี่มัน "ฆ่าคุณธรรมชั้นยอดของศาสนา" โน่นเทียว เหมือนตัดยอดมะพร้าว, ตัดยอดตาล มันก็เท่ากับทำลายต้นทั้งต้น ! มันจึงหมายถึง การทำลายศาสนาชัดๆ ดังนี้

แม้เราผู้ไม่บรรลุ จะ *"แสดงธรรม" อันเกี่ยวกับ "มรรค" เกี่ยวกับ "ผล" หรือ เกี่ยวกับ "อุตตริมนุสสธรรม"* ที่เรารู้ดีว่า **เรายังไม่มีในตน เราก็ต้องระวังอย่างยิ่งจริงๆ** เพราะคำพูดเพียงภาษาเปล่งออกมาตาม "จิตรู้" จิตจำ หรือ ตามได้ยิน ได้ท่องมานั้น มันเป็นบทเกิดก่อน "การทำได้" จริงๆ "การรู้" นั้น สามารถ "รู้ดี" ได้ก่อนก็เป็นได้ แต่ถ้าเรา "ทำ" ยังไม่ได้จริง "จิต" เรายังไม่หลุดล่อนบริสุทธิ์จนเกลี้ยง **เป็น "ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา"** หรือ

ยังไม่ถึง "**สัญญาเวทยิต นิโรธ**" **จริง** ในสิ่งใดเรื่องใด เราอย่าพึง "แสดง" หรือ "อวด" **จนทำให้เขาหลงเชื่อสนิท**ว่า เราบรรลุสิ่งนั้นแล้ว เป็นอันขาด

เราเพียงรู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" เป็น "มรรคอริยะสัจ" (ปัญญาวิมุตขั้นต้น) ก็พึงบอกเขาให้ผู้ฟังผู้ได้ยินเข้าใจเท่านั้น ซึ่งเป็นเพียง "มรรควิธี" ที่เรารู้ เราก็กำลังบำเพ็ญเพื่อ "เจโตวิมุติ" ให้ได้เป็นที่สุดอยู่ ก็พึงบอกเพียงเท่าที่เรามี "มรรค" จริงๆ ส่วนใดเรื่องใด เรามี "ผล" แล้วอย่างบริสุทธิ์ เราก็บอกเขาได้ ว่า เรามีบริบูรณ์

พึงระวังให้มากๆเถิด ในความสำคัญข้อนี้ เพราะ**ผู้ยังไม่พ้น "มานะสังโยชน์" จริงนั้น ยังจะหลงตน** ยังจะ "อยากเด่น" ยังมีความหลงสรรเสริญ จิตตัวที่จะนำให้เรา "โม้" ก็ดี "โอ้อวด" หรือ "อวดโอ่" ก็ดี นั่นคือ จิตตัวอยากเด่น – อยากให้เขาสรรเสริญยกย่อง เป็นราคะซุกซ่อนอยู่ในอนุสัยแท้ (สสังขาริกัง) มันจึงจะทำให้เรา "โม้เกินที่ตนเป็น–โอ้อวดเกินที่ตนได้" มันก็ยังเบี่ยวสัจธรรม ทำให้คนผู้ไม่รู้เขาประมวลผิด เข้าใจผิด คือ **เขาจะเก็บเอา "ความเป็น–ความมี" ของเรา** ทั้งกายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม ทั้งคุณสมบัติ ทั้งโทษสมบัติ ทั้งทุกสิ่งที่เรามีอยู่ เป็นอยู่นั้น มารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งขัดแย้งบ้าง เป็นสภาพไม่มีระดับไม่มีขั้นตอนบ้าง ไม่ใช่สัจธรรมบ้าง ไม่ใช่สภาพ "ลงตัว–เป็นจริง–ถูกธรรม" แท้นั่นเอง แต่คนเขาก็จะสรุปเอาสภาพ**ที่มีที่เป็น**ของผู้นั้นแท้ๆ นั่นแหละ "ตีราคา" ว่า คือ **คุณธรรม–คุณวิเศษ** ของผู้มี "อุตตริมนุสสธรรม" หรือ มีมรรค มีผล ตามที่ผู้แสดงนั้นๆ อวดให้เขาหลงเข้าใจผิด

เช่น สมณะ หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมบางคนบอกว่า *ตนปฏิบัติได้ธรรมะจนถึงขั้น "จิตในจิต" สามารถใช้พลังจิตได้* ดังนี้ พังแล้วก็เป็น**คุณสมบัติ ขั้น "อนาคามีจิต" มีคุณธรรมขนาดหยั่งถึง "โอปปาติกะ" ทีเดียว** แต่ที่ไหนได้การกระทำกลับ *ใช้พลังจิตได้เพียงให้จิตตู่หมอได้ ทำเครื่องรางของขลังเก่ง หรือ ทายแม่นดูเลขหวยแน่แท้ คบผีจับวิญญาณแบบ "อัตตภาพ" ของเดียรถีย์* ก็เลยเป็นเพียงมี**คุณสมบัติอันยังไม่พ้น "ปุถุชน"** ยังไม่ใช่แม้เพียงแค่ "อริยคุณ" ของพระโสดา เป็นพระโสดาบันก็ยังไม่ได้เลย **เพราะมิใช่พละอินทรีย์ หรือ พลังจิต**แบบทำกิเลสให้หยุด

ทำตัณหาให้ดับ ให้เลิกยินดี (ทำความดับให้กับจิตโลภ) ให้เลิกติดในอบายมุขขั้นมีความรู้ (ปัญญา) แค่การพนันเล่นหวย เป็นเรื่องของความโลภขั้นเอาเปรียบหนัก เป็นความเลวขั้นต่ำเท่านี้ ก็ยังไม่รู้ (ไม่มีปัญญา) หรือ แค่การทำเรื่องขลัง หรือ แม้จิตวิญญาณ ก็ยังหลง "อัตตภาพ" ล่องลอย หลงรักษาไข้ใบ้หวย หลงเรื่องเล่นทายอะไรต่างๆนั้น เป็นเพียง "เดรัจฉานวิชชา" ที่พระพุทธองค์ทรงห้ามนักห้ามหนา ก็ยังไม่มีปัญญารู้ เป็น "สัมมาทิฏฐิ" คนทั่วไปที่เขาไม่ได้เรียนธรรมะเลยไม่รู้ว่า "ธรรม" (โดยเฉพาะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า) นั้นหมายเอาอะไร ? เมื่อมาได้รับเรื่องของ "จิตในจิต" (คุณสมบัติขั้นโอปปาติกะ)ออกมาในรูปแบบ กายกรรม–วจีกรรม อย่างนี้ คนผู้ไม่รู้อยู่แล้ว ก็**เข้าใจผิดทันที** เบี่ยงเบน ผิดเป้าแห่ง**เรื่องพลัง "จิต"** ที่พระพุทธเจ้าจะพาทำ พาเป็น ทันที **"มิจฉาทิฏฐิ" เกิดทันที** คือ เป้าหมายจะเป็นคนละเป้า **พระพุทธ-พระธรรม-พระสงฆ์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์สมณโคดม จะพาไปสู่ "การหมดความโลภ" เป็นเป้า แต่ผู้เข้าถึงจิตมีพลังจิตออกปานนี้ กลับพาไปสู่ "การโลภ การหลงยินดีในลาภ ในความเก่งแบบโลกๆ" เป็นเป้า** "มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง" คือ การตั้งเป้าหมายของความรู้ ความเข้าใจ ก็ผิดไป ทันที

นี้คือ ความร้ายกาจ คือ ความทำลาย คือ ความเสื่อม ที่เกิดขึ้น ของพุทธศาสนิกชน เพราะคำนวณคะเนผิด ตามเกจิ-อาจารย์พาผิด ความหลง (โมหะ) ความเพี้ยน ความเลอะเลือน ก็เกิดขึ้น อัตถะสาระ ก็ถูกยักย้าย ถูกเลื่อนด้วยความเป๋อน ความไม่ตรง ความไม่สะอาด ไปเรื่อย ด้วยฝีมือผู้ไม่ระวัง ผู้มีอำนาจ "มานะ" หลงตน เป็นทาษสรรเสริญ–สุข ผู้มีอำนาจ "ราคะ" หลงตน เป็นทาษลาภ–ยศ ด้วยประการฉะนี้แล *(โทษแห่งการไม่รู้ "อุตตริมนุสสธัมม" และ อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตนจริง จึงหนักมากขั้นปาราชิก ด้วยประการเป็นโทษเป็นภัยต่อพุทธศาสนาออกปานนี้แล)*

ถ้าผู้บรรลุจริงเป็น "ผล" แท้แล้ว **"สติ" ของท่านก็จะเป็น "สัมมา"** จิตของท่านจะไม่ต้องมี "วายามะ" หรือ ไม่ต้องมีความพยายามเพื่อลด เพื่อละสิ่งนั้น เรื่องนั้นอีก สิ่งที่ท่านรู้อยู่ เข้าใจอยู่ ในเรื่อง ในสิ่ง ที่ท่าน **เป็นไปแล้วอย่างบริบูรณ์ (หลุดพ้นถึง เจโตวิมุติ)** จึงมีจริงเป็น **สิ่งที่ตั้งมั่น** เป็น **"สมาธิ" แท้** เป็น **"อธิจิต" ที่บริบูรณ์จริงแล้ว** ไม่ต้องมาทำอีก หมดกิจสิ้นงาน จบภาระที่จะต้องล้างอีก วิมุติสนิท ครบรอบถ้วนแท้ (สต หรือ สติ ซึ่งหมายความว่า รู้แท้ร้อยเปอร์เซนต์)

"สติ" เช่นนี้ จึงบริบูรณ์เป็น **"สัมมาสติ" แท้** เป็น "ผลญาณ" ชัดๆ ที่มันครบรอบถ้วน เพราะเป็น "ธาตุรู้" ที่รู้ในความครบรอบ รู้ความถ้วนสิ้นในสิ่งที่เราหลุดพ้นถึงอนุสัย หรือ อาสวะ เนื่องจากรู้ลึกไปจนถึง "จิตละเอียด" ขั้น "ลูกจิต" (อุทธัง หรือ อุทธัจจะ) ของเรา อันจะยังส่อถึงรสชอบ–รสชังอย่างเบาบางก็ไม่มีได้จริง ซึ่งเป็น "สติ" ที่แตกต่างกันมากกับ "สติ" ของคนผู้มีเพียงบทฝึกหัดทำ ที่ไปนั่งหลับตา ก็ตาม แล้วก็ยก "สติ" ตนให้เต็ม หรือ คนผู้ลืมตาพยายามตามรู้ ตามเห็นการกระทำของตนให้ได้ทุกอิริยาบถนั้น **ก็เป็นเพียง "สติสมันนาคโต" ไม่ใช่ "สัมมาสติ"** อันบริบูรณ์อยู่ในองค์แห่ง "สัมมาอริยมรรค" นี้หรอก เพราะ "สัมมาสติ" นี้ เป็น "ผลจิต" เป็น "ผลญาณ" จริงๆ เป็นความระลึกรู้ที่รู้รอบสิ้นเกลี้ยงได้ "ร้อย" เปอร์เซนต์ ตรงตามความหมายของคำว่า **"สต"** หรือ **"สติ"** มันต้องสิ้นรอบถึงขั้นอนุสัยของตน

และเมื่อ "ทำ" วิมุติได้เด็ดขาด (มิใช่ได้แต่รู้รอบเฉยๆ เพียงเท่านั้น) เป็น "สมุจเฉท" ในจิตตนได้ **จึงเป็น "สัมมาสมาธิ" แท้ไปทุกตัว** คือ เป็น "อธิจิต" แท้ๆ ทุกตัว

"สัมมาทิฏฐิ" ก็เพิ่มพูนเขยิบขึ้นเป็น**ปัญญาบริบูรณ์** เพราะเป็นตัวธาตุรู้นัยเดียวกันกับ **"สัมมาสังกัปปะ"** และ เป็นตัวธาตุรู้นัยเดียวกันกับ **"สัมมาสติ"** และ นั่นก็คือ ตัวสั่งสมลงเป็น **"สัมมาสมาธิ" แท้ๆ** อันจะมีครบ

ทั้ง "**สัมมาญาณ**" ทั้ง "**สัมมาวิมุติ**" นั่นเองเป็นที่สุด ดังนั้น เมื่ออำนาจแห่ง "สัมมาญาณ" และ "สัมมาวิมุติ" แล้ว วาจา–กัมมันตะ–อาชีวะ–วายามะ ใดๆ ที่ออกมาเป็น "กรรม" เป็นบทบาท เป็นการ เป็นกิจ เป็นพฤติ เป็นงาน ก็เป็น "สัมมา" แท้ๆ **เป็นความบริสุทธิ์จริงๆ ของคนผู้บรรลุแล้วจริงนี้** ท่านแสดง "วาจา" ใด ก็**เป็น "สัมมาวาจา" แท้** *ไม่ใช่ "โอ่" ไม่ใช่ "โม้"* แต่เป็นความจริงอันแท้จริง ที่ท่านมีอวดอยู่ แสดงอยู่ **เป็นสิ่งที่ควรเคารพ เป็นสิ่งที่ควรยกไว้เสียด้วย(ฐานันดร หรือ ฐากุร)**

คนผู้ใดมี "สสังขาริกัง" เป็น "อุเบกขาสหคตัง" แท้ คือ อนุสัย (สสังขาริกัง) ไม่มีบงการอยู่ เป็น "ปฏิฆสัมปยุตตัง" (โมหมูลจิต) แล้วละก้อ เมื่อ**ได้ยินได้ฟัง "สัมมาวาจา" จึงเกิดเลื่อมใส ศรัทธา** เร่งเร้าจิต ติดตามเข้าใกล้ ส่วนผู้ใดมี "จิตเพ่งโทส" (ปฏิฆสัมปยุตตัง อันเป็นสสังขาริกัง) จึงจะเกิดหมั่นไส้ เพราะ**อิสสาสังโยชน์**บ้าง เพราะ**มานะสังโยชน์**ของผู้ยังไม่หมดมลทินที่กล่าวถึงนี้บ้าง ยังมากยังแรงอยู่ ผู้มีอารมณ์ และ อาการเช่นนี้จึงควรจะระวัง

ทั้ง "อาชีวะ" ใดของท่านผู้มี "ฐานันดร" (หรือ ฐากุร) ออกปานนี้แล้ว ก็จะ**เป็น "สัมมาอาชีวะ" แท้ๆ** ไม่ทุจริต ไม่มีลดเลี้ยว ไม่มีซ่อนแฝงแบบวกเวียนมาเป็นของตน โดยอำพรางแม้อย่างใดๆ ท่านจะเลี้ยงชีพ ยังชีพอยู่ด้วย "ธรรม" พ้นจาก**มิจฉาอาชีพ ๕ ระดับ**อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ และ มียุติธรรมที่สุด

คือ

๑. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน ก็ดี ทั้งสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน ก็ดี **จะไม่มี จะพ้นจาก**สภาพเกี่ยวกับ "**กุหนา**" อันคือ การโกง การฉ้อฉล การหลอกลวง หรือ ทุจริตที่รู้แท้รู้ชัดอยู่แท้ๆ อย่างบริสุทธิ์อยู่ทีเดียว ไม่มีแฝง ไม่มีซ่อน ไม่มีปนๆ คลุมๆ เครือๆ ระดับนี้นี่หยาบร้ายที่สุด ระดับแรก **หากชีวิตใครยังมี "กุหนา"** แม้นิดแม้น้อย ก็ยังบาปหนักๆ ชั่วสำคัญๆ อยู่นั่นเอง

๒. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน ก็ดี ทั้งสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน ก็ดี

จะไม่มี จะพ้นจากสภาพเกี่ยวกับ **"ลปนา"** อันคือ การทุจริตทางปาก ทุจริตทางคำพูดวาจา ทุจริตทางการเจรจา เช่น การล่อลวง การมดเท็จ การกล่าวทุจริตผิดสัจจะอยู่แท้ ๆ ทั้งที่รู้ ๆ หรือ ไม่รู้ ก็ตาม นี่ยังหยาบร้ายอยู่เหมือนกัน เป็นระดับต่อมา **หากชีวิตใครยังมี "ลปนา"** แม้นิดแม้น้อย ก็ยังบาปหนัก ๆ ชั่วสำคัญ ๆ อยู่นั่นเอง

๓. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน ก็ดี ทั้งสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน ก็ดี **จะไม่มี จะพ้นจาก**สภาพเกี่ยวกับ **"เนมิตฺตกตา"** อันคือ การตลบตะแลงยังชีพอยู่ หรือ การใช้ปัญญาการใช้เลศเล่ห์ยังดิ้น ๆ ยังด้น ๆ อยู่กับอาชีพ ที่คิดว่าดี แต่ก็ยังไม่บริสุทธิ์ประเสริฐแท้ การยัง "หลง" อยู่ว่า อาชีพนั้นดี (ตามความเชื่อของตน) และก็หวังใจว่า มันจะพาไปถึงจุดดีที่สุดได้ แต่แท้จริง ตนก็ยังมีส่วนร่วมในทุจริตต่าง ๆ อยู่นั่นเอง ไม่มากก็น้อย หรือ นับว่ามีอาชีพอยู่เหมือนกับผู้คอยทำนายโชคชะตาของตนไปอยู่ เท่านั้นแหละ **หากชีวิตใครยังมีอาชีพ** ระดับ **"เนมิตฺตกตา"** นี้ ก็ยังเป็นระดับดี ๆ ชั่ว ๆ ไม่แน่ไม่นอน สูงกว่าระดับ ๑–๒ แต่ก็ไม่จริงแท้แน่ชัดในดีแท้ ๆ ไปได้ อยู่นั่นเอง

๔. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน**ผู้มี "สัมมาอาชีวะ" ที่สูงสุด**นั้น **จะไม่มีหรือ จะพ้นจาก**สภาพเกี่ยวกับ **"นิปฺเปสิกตา"** อันคือ จะไม่ยอมยังกระทำงาน หรือ เลี้ยงชีพด้วยการมอบตนอยู่ในทางผิด หรือ ร่วมทำงานที่มีส่วนทุจริตแม้น้อยใด ๆ อย่างเด็ดขาด จะไม่ยอมให้ตัวเองต้องเป็น "นักเล่นกล" อำพราง แฝง ๆ ทำเป็นหน้าไหว้หลังหลอก หรือ ทำดีนอกแต่รู้ทั้งรู้อยู่ภายในว่า ยังมีด่างมีพร้อย ยังมีส่วนแห่งทุจริตแฝงปนอยู่ ไม่ตรง ๆ หรอก ! แต่ก็อ้อม ๆ อยู่นั่นแหละ ! จะไม่ยอมยังชีพอยู่ด้วยอุบายเลศเล่ห์เหลี่ยมลักซ้องใด ๆ แม้นิดแม้น้อยเลย จะไม่ยอมเลี้ยงชีพด้วยการงานที่ทำให้ตนต้องสะดุ้งใจ ตกใจ ผวาหวั่นใจใด ๆ เป็นอันขาด **ผู้ใดมีภูมิขั้นนี้ แม้จะมีอาชีพอยู่ในระดับนี้** ก็คือ ผู้จะเข้าใจ "สัมมาอาชีพ" จะรู้แจ้งในอาชีพสุจริต และ สูงค่าเป็นปรมัตถ์ขึ้นมาตามลำดับ กำหนดรู้ "ความจริง" (เกิด "สัจจสัญญา") มาได้เรื่อย ๆ และได้เลื่อนจากอาชีพหยาบ ๆ เลิกระดับต้น ๆ พ้นสูงขึ้น มาได้เป็นลำดับ ๆ ระดับขั้น **"นิปฺเปสิกตา"** นี้ คือ ขั้นสูงเกือบใกล้จะสุดแล้วที่เดียว

๕. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน**ผู้มี "สัมมาอาชีวะ" ที่สูงสุดนั้น จะไม่มี หรือ จะพ้นจาก**สภาพแม้ที่สุดเกี่ยวกับ **"ลาเภน ลาภัง นิชิคิงสนตา"** อันเป็น "มิจฉาอาชีวะ" ระดับสุดท้ายสูงสุด ซึ่งแม้แต่ขนาด "อาชีวะ" ระดับ ๔ ท่านก็จะยังเห็นว่า เป็น "มิจฉาชีพ" อยู่เลยสำหรับท่าน ดังนั้น "สัมมาอาชีพ" ขั้นนั้น จึงคือ ขั้นจะไม่ยังชีพอยู่แม้แต่ *การเอาลาภต่อลาภ หรือ การยังจะ "อยากได้" สิ่งใด ๆ มาตอบแทนด้วยประการทั้งปวง* ไม่ว่า จะเป็น "อยากได้" ในอะไรมาแลกเปลี่ยน หรือ "อยากได้" อะไรตอบแทนมาให้ตน แม้ว่า ตนจะเป็น "ผู้ให้" แก่ผู้อื่นที่มากปานใด ก็ตาม ขั้นนี้จะสูงยิ่งไปกว่า แค่ผู้มีการงานมีอาชีพที่ยังใช้ "วัตถุแลกวัตถุ" ที่เดียว เพราะความเป็นอยู่ หรือ ยังชีพที่ยังมีการกระทำแค่ "วัตถุแลกวัตถุกับคฤหัสถ์" นั้น มันก็เป็น "อาบัติ" ผิดวินัยของพระแห่งศาสนาพุทธโต้ง ๆ อยู่แล้ว ยิ่งขั้นยังชีพอยู่ด้วยการ "ซื้อ–ขาย" ยิ่งไม่ต้องพูด เพราะนั่นก็เป็นวินัยห้ามพระกระทำอยู่ รู้ดกันดื่นอยู่แล้ว ดังนั้น "สัมมาอาชีพ" ระดับ ๕ นี้ นั้น มันเป็นอันไปได้ยากสุด นอกจากจะอยู่ในสภาพของ "พระ" มันเป็น**ความหมายของ อาชีพ ขั้น "พระ" หรือ ผู้ประเสริฐแท้ จริง ๆ** ผู้ใดเป็นได้ ผู้ใดทำได้แท้ ถูกตรงแท้ ก็คือ **"ผู้ประเสริฐ" แท้ ๆ** สมกับความหมายของคำว่า **"พระ" จริง ๆ** ซึ่งผู้จะมีอาชีพขั้นนี้ได้แท้ เป็นอยู่ ยังชีพอยู่ มีการงานมีธรรมเลี้ยงตนอยู่ อย่างไม่ใช้ "ลาภต่อลาภ" ไม่ใช้ "วัตถุแลกวัตถุ" นี้ ต้องเป็นไปได้โดยธรรม **เป็น "ยุติธรรม" แห่ง "อาชีวะ" ขั้นแนบเนียน** *เป็น "ธัมโม หเว รักขติ ธัมมจาริง" คือ "ธรรมย่อมเลี้ยงดูผู้มีธรรม" ไว้ด้วยความเป็นธรรม เป็น* "สัมมาอาชีพ" *อย่างสูงส่งสนิทเนียนจริง ๆ*

เพราะฉะนั้น **ท่านผู้มี "สัมมาอาชีวะ" ได้ถึงขั้นนี้ ระดับนี้จริง ๆ แท้ ๆ** บริสุทธิ์นอกบริสุทธิ์ใน **จึงเป็นตัวอย่างอันงามพร้อม** ทั้งกายธรรม–วจีธรรม–มโนธรรม ซึ่งล้วนเป็นไปเพื่อความบรรลุหลุดพ้น และ เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ปวงมหาชน (พหุชนหิตายะ) โดยแท้ เป็นไปเพื่อความสุขสันติแท้แก่ปวงมหาชน (พหุชนสุขายะ) โดยจริง ถ้าเป็นผู้สุดยอดเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะเป็นความจริงที่จริงใจแต่ประตูเดียวจริง ๆ

นี่คือ "อาชีพ" ของท่านผู้มี "ฐานันดร" (ฐากุร) ออกปานนี้ ดังนี้

"วายามะ" ของท่านเพื่อตัวเองนั้น ท่านจบแล้ว หมดกิจแล้ว ไม่มีอีก แต่หากจะ**มี "สัมมาวายามะ"** ใด ก็เป็นความพยายามในการงาน ในกิจ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น เกื้อกูลปวงชน ผู้ยังตกต่ำ ก็จะได้สูงขึ้น ผู้ "ทุกข์ร้อน" ก็จะได้ประสบสุขอันถูกธรรมขึ้นมา ผู้ยังไม่ถึงที่สุด จะได้รู้ความสูงสุด และ ทำให้ถึงที่สุดด้วยบ้าง **ฉะนี้เอง จึงเป็นสิ่งที่เป็น "คุณ" เป็น "ค่า" เป็นความกรุณา เป็นมหาเมตตาที่ค้ำจุนโลกอย่างแท้จริง** เพราะไม่ใช่กิจไม่ใช่งาน เพื่อตัว เพื่อตน ใด ๆ อีกเลยอย่างแท้จริง เป็นแรงงานให้แก่โลกอย่างบริสุทธิ์ บริบูรณ์ เป็นยอดแห่งความเสียสละ เป็นยอดแห่งทาน เป็น "ธรรมทาน" ที่ชนะการให้ทุกชนิดในโลก และชนะ "งาน" ใด ๆ ในโลกอย่างแท้จริงด้วย

"กัมมันตะ" ของท่าน จึง*เป็นยอดแห่งกรรม* **เป็นกรรมอันเป็นที่สุด** เป็นการกระทำอันเลิศขั้นปลาย เป็นงานขั้นยอดแห่งมนุษยชาติ ที่ไม่มีงานใดจะประเสริฐยิ่งกว่า (กัมมันตะ=กัมม+อันต กัมม=การกระทำ, การงาน อันต=ยอด, ที่สุด, ปลาย) เพราะเป็น "งาน" ที่ค้ำจุนโลก เป็น "งาน" ที่ไม่เพื่อตนเลย เป็น "งาน" ที่เพื่อผู้อื่น เพื่อมนุษยชาติทั้งปวง เพื่อความสบาย(สุปาย) เพื่อความเจริญ(สปาย)ของมนุษย์ทั้งปวง เพื่ออนุเคราะห์โลก เป็นการกระทำที่แสนบริสุทธิ์ **เพื่อให้มนุษย์ พ้นทั้งกามทุจริต เพื่อให้มนุษย์พ้นทั้งพยาบาททุจริต เพื่อให้มนุษย์พ้นทั้งวิหิงสาทุจริต อย่างลึกซึ้งสะอาดสนิท จึงต้องนับต้องถือเป็นยอดแห่ง "สัมมากัมมันตะ"** และนี่แลคือ **ที่สุดแห่งกรรมแท้ หรือ กรรมที่เป็นยอดสุดจริง**

อันคือ กรรมอันไม่มีกำเนิด (เป็นตัวตน) แต่กำเนิดเป็นความเจริญสำหรับผู้อื่น **(กัมมโยนิ)**

คือ กรรมอันไม่ถือเผ่าเรา ไม่ถือพันธุ์เขา จึงยิ่งกลายเป็นเผ่ามนุษย์เดียวด้วยกัน เป็นพันธุ์มนุษย์ที่พึ่งกันเกี่ยวกันไปหมด ใครมีกรรมอันดี ตรงกัน ตามธรรมเดียวกัน ก็เป็นเผ่าเดียวกัน พันธุ์เดียวกันแล้ว **โดยเอา "กรรม" เป็นเครื่องจำแนกเผ่า**

จำแนกพันธุ์ นับเผ่านับพันธุ์ (กัมมพันธุ) จึงเป็นภราดรภาพอันกว้างใหญ่ในโลกที่ประมาณมิได้

คือ กรรมอันเป็นที่พึ่งที่อาศัยของปวงชนอย่างแท้จริง และ ท่านเองก็พึ่ง "กรรม" อาศัยกรรมอันเป็น "ธรรม" ท่านพึ่งธรรม พึ่งพุทธอยู่อย่าง "สัมมาอริยะ" อย่างแท้จริงสูงสุด (**กัมมปฏิสรโณ**) ถึงไม่พึ่ง ก็คือ ท่านเองนั่นแหละ เป็น ตัว "ธรรม" ตัว "พุทธ" เองอยู่แท้ ๆ จึงคือ ท่านพึ่งตนเองอยู่อย่างบริบูรณ์สูงสุดอย่างแท้จริง

นี้คือ "อัตตา หิ อัตตโน นาโถ" แท้ ๆ เป็นที่สุดแห่งที่สุด อีกด้วย คือ "ตนเป็นที่พึ่งของตน" ไม่มีการพึ่งพระเจ้าไหน ๆ ไม่พึ่งใคร ๆ อย่างกินแรงเขา เอาเปรียบเขาเลย มีแต่ให้ ๆ ๆ ๆ แก่เขา เป็น**ผู้ให้**ที่สูงค่าทรงคุณ เป็น **ผู้สร้าง (สรร)** ที่ไม่เอา ไม่แลก ไม่หวง ถ้าคิดอย่างคนในโลกก็เป็น*ผู้ "ขาดทุน" ให้แก่โลกที่ดุษณีย์เป็นที่สุดในโลก* จึงเป็นสภาพที่ออกจะประหลาดลึกล้ำ แต่เป็น **สัจจะความจริง** กล่าวคือ **เป็นสภาพแห่งการพึ่งตนที่ไม่มีตัวตน ได้แท้ จึงเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตนให้คนอื่นได้พึ่งตน ได้จริง**

เพราะเป็นผู้ถึงซึ่ง "วิชชา" เป็นผู้พ้นอวิชชาสังโยชน์แล้วอย่างจริงแท้ เป็นผู้เกิด "อัจจะ" แจ้งชัดใน "อุทธะ" ทั้งหลายได้อย่างละเอียดยิ่ง คือ เป็นผู้รู้แจ้งใน "อุทธัจจะ" (อุทธ+อัจจะ) ไม่หลง ไม่เลอะ ไม่งง ไม่สงสัย **รู้แท้มี "สัญญา" ชัดใน อุทธัจจะ** ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน ทั้งดับ "อุทธะ" ได้อย่างจริง หรือ แม้จะมี "อุทธ" ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตที่เรียกว่า "รูป" ใดๆ ก็ตาม ขนาดเป็นขั้น "อรูป" อย่างใดไฉน ก็ตาม เวทนา ก็ตาม สัญญา ก็ตาม แม้สังขาร ก็ตาม วิญญาณ ก็ตาม ก็สามารถจะ "อยู่เหนือ" ธาตุ – ขันธ์เหล่านั้นได้ อย่างแท้จริง ไม่เป็นทาส ไม่อยู่ใต้อำนาจ ไม่ถูกครอบงำ *แต่เป็นผู้ "เหนือ" โลกที่ละเอียดที่สุดได้อย่างเก่งที่สุด*

นี้คือ "ความเหนือโลก" ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ดังนั้น คำว่า **"นิรุทธา"** อันมาจากคำว่า **นิร+อุทธ** ซึ่ง **นิร** ก็แปลว่า ไม่ **อุทธ** ก็แปลว่า อยู่เหนือ หรือ เบื้องบน ซึ่งหมายเอาไปทางสูงทิศบนอะไรพวกนี้ **นิรุทธา** จึงได้ความชัดว่า ไม่มีอะไรจะอยู่เหนือ คือ ไม่ถูกครอบงำ

ไม่ถูกแผ่ฤทธิ์เหนือ ไม่เป็นเบี้ยล่าง นั่นเอง หรือ จะแปลว่า ซึ่งทำลาย, ซึ่งหมดไป, ดับแล้ว ก็ถูก แต่ต้องรู้ว่า ทำลายอะไร อะไรหมดไป

"สัญญาเวทยิตนิโรธัง สมาปันนัสสะ สัญญา จ เวทนา จ นิรุทธา โหนติ" จึงแปลว่า "สัญญา และ เวทนาของผู้เข้าสู่สภาพสัญญาเวทยิตนิโรธ ย่อมเป็นสภาพที่ไม่มีอะไรจะอยู่เหนือได้ หรือ ไม่ถูกครอบงำ"

กล่าวคือ ความรู้ ความจำ ความกำหนดรู้ อาการ นิมิตหมายใดๆ **(สัญญา)** แค่ใด ? อย่างไร ? *ก็ไม่สามารถจะเป็นนาย หรือ บังคับให้ผู้บรรลุนั้นๆ เป็นทาส เป็นทุกข์ เป็นผู้แพ้ เป็นผู้หลงผิด หรือ สำคัญผิดไปได้อีก* และ แม้ความรู้สุข ความรู้ทุกข์ ความสงบนิ่งเฉยอยู่ใดๆ **(เวทนา)** แค่ไหน ? อย่างไร ? *ก็ไม่สามารถจะเป็นนาย หรือ ทำให้ผู้บรรลุนั้นๆ หลงใหล ติดยึด เสพย์ ใคร่ จนตกตะกอนเป็น "โอชะ" เป็นรส เป็นชาติ เป็นภพ เป็นอุปาทาน เป็นตัณหา เป็นเวทนา ได้ นั่นเอง* ทั้งผู้ถึง **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** นี้ จะให้ สัญญา–เวทนา **ดับ** หรือ **เกิด ไป** หรือ **มา ให้เหลือบ้าง** หรือ **ให้มีเต็มที่ให้ทรงอยู่** หรือ **ให้ดับสนิทสิ้นเกลี้ยง** ก็จะทำได้อย่างแท้จริง จึงได้ชื่อว่า เป็น **"วสวัตตี"** แท้ ดังนี้

คนผู้บรรลุนี้ จึงกลายเป็นผู้อยู่เหนือสัญญา อยู่เหนือเวทนาโดยแท้ๆ (สัญญา จ เวทนา จ นิรุทธา โหนติ) ซึ่งจะให้เกิด หรือ ให้ดับ ผู้บรรลุนั้น**รู้แจ้งแท้** ทั้ง**ทำได้จริง**อย่างเด็ดขาด จึงเรียกว่า อยู่เหนือ**ขันธ์ ๕** *(อันคือ "โลก" ที่พระพุทธเจ้าทรงหมายเอาว่า เป็นกายยาววาหนาคืบกว้างศอกพร้อมสัญญาและใจ)*เป็นเจ้าแห่ง "จิตใจ" เป็นผู้มีฤทธิ์เหนือ รูป–เวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณ เป็นผู้รู้เกิดรู้ดับใน รูปขันธ์–นามขันธ์ ของตนแท้ และ ทั้งทำเกิด ทำดับเองโดยจริงแท้อีกด้วย *นี้แลคือ* **ความ "เหนือโลก"** *หรือ* **โลกุตตระ** *ที่ต้องรู้ ต้องทำให้ได้*

พระพุทธพจน์ (จากวิหารสูตร ข้อ ๒๓๗ อังคุตตร. นวก.) ที่ว่า "เรากล่าวว่า เนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา** ดับในที่ใด และ ท่านเหล่าใดดับเนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา** ได้แล้วๆ อยู่ ท่านเหล่านั้นไม่มีความหิว

ดับสนิทแล้ว ข้ามได้แล้ว ถึงฝั่งแล้วด้วยองค์ฌานนี้แน่ ผู้ใดพึงถามอย่างนี้ว่า เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ดับในที่ไหน และ ใครดับ เนวสัญญานาสัญญายตน-สัญญา ได้แล้วๆ อยู่ เรา**ไม่รู้ผู้นี้** เรา**ไม่เห็นผู้นี้** เธอทั้งหลายพึงตอบผู้นั้นอย่างนี้ว่า ดูกรอาวุโส ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เพราะ**ล่วง**เนวสัญญานาสัญญายตน โดยประการทั้งปวง **บรรลุ**สัญญาเวทยิตนิโรธ เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา **ดับในนิโรธนี้** และท่านเหล่านั้นดับ เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ได้แล้วๆ อยู่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอเป็น **ผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา เป็นแน่** พึงชื่นชมยินดีภาษิตว่า ดีแล้ว ครั้นแล้ว พึงนมัสการกระทำอัญชลีเข้าไปนั่งใกล้"

สังเกตดีๆ จะเห็นว่า **"สัญญา"ใด** (ความกำหนดเข้าไปรู้ หรือ ปัญญาที่เข้าใจสภาพนั้นๆ) **เกิดรู้"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** นั่นแหละคือ "เนว-สัญญานาสัญญายตน**สัญญา"** ซึ่งผู้**มีสภาพ"เนวสัญญานาสัญญายตน"นั้น** ก็คือ ผู้ได้**ดับ"อากิญจัญญายตนสัญญา"ลง** นั่นเอง ผู้ดับ คือ ผู้ได้ หรือ คือ "ผู้รู้" แล้ว ก็ต้องมารู้ให้สำคัญให้แจ้งในสภาพที่หมาย ให้ลงตัวชัดๆ อีก ก็จะเรียกว่า **"ดับสนิทจากสัญญา"ของภูมิเก่าอีก** แต่ก็มี"ความเกิด"ใหม่อยู่อีก จนที่สุด ก็จะต้องเกิดสภาพกำหนดรู้ให้เรียบร้อยถึงที่สุด ที่เรียกว่า **"สัญญาเวทยิตัง" คือ สัญญาได้เสวยอารมณ์แล้ว** ชนิดที่ต้อง**พ้นสภาพ"รู้ยังไม่หมด" หรือ พ้นสภาพ"จะว่ารู้ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ก็ไม่ใช่"ไปได้** จริงๆ คือ **พ้นสภาพ"เนว-สัญญานาสัญญายตนะ"โดยประการทั้งปวง** จริงๆ (สัพพโส เนวสัญญานาสัญญายตนัง สมติกฺกมฺม) เมื่อนั้น ก็คือ **"นิโรธัง"พร้อมๆกัน** จึงเรียกว่า "สัญญา-เวทยิตัง นิโรธัง อุปสัมปัชช วิหรติ" ซึ่งคือ สภาพ"ดับ"(นิโรธัง) ก็มีอยู่(วิหรติ) สภาพ"รู้ยิ่ง" หรือ "เกิด"(สัญญาเวทยิตัง) ก็มีอยู่(วิหรติ) จึงเรียกว่า **"นิพพานลืมตา"(จักขุมา ปรินิพพุโพติ)** ด้วยประการฉะนี้

หมายความว่า จิตที่เกิดรู้ เกิดเห็น เกิดบรรลุสัมผัสสภาวะแท้ของ"เนวสัญญา-นาสัญญายตนะ" ว่า มันเป็นอย่างไร ? แค่ไหน ? จริงๆ นั่นคือ สภาพธรรมที่เรียกว่า

"เนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา**" และผู้ที่ "**เนวสัญญานาสัญญายตน-สัญญา**" ดับได้แล้วๆอยู่ ก็คือ ผู้ที่เกิด "อุภโตภาควิมุติ" แท้จริง เป็นผู้ทั้งรู้แจ้งถึงตัวตนนั้น ทั้งดับได้เด็ดขาด ใน "สภาวะ" ที่เรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา จริงๆนั่นเอง ผู้เกิดผู้บรรลุผู้เข้าถึงเองเป็นผู้รู้อยู่(ชานติ) เห็นอยู่เอง(ปัสสติ) หรือ แม้ดับอยู่(นิโรธติ) ใครๆไม่พึงรู้ด้วยเห็นด้วยจริงๆ ของใครก็ของผู้นั้น **"สัญญา" ย่อมเกิดดับอยู่ในผู้นั้นเอง** ละเอียดเร็วประณีตที่สุด แม้พระพุทธองค์ก็ยังทรงตรัสว่า **เราไม่รู้ผู้นี้ เราไม่เห็นผู้นี้ (อหเมตัง น ชานามิ อหเมตัง น ปัสสามีติ)** ถึงอย่างนั้นจริงๆ **แต่ผู้ถึงเกิด ผู้ถึงดับสนิทนั้นๆ จะถึงสภาพ "สัญญาเวทยิตัง" แท้ และ จะถึง "นิโรธัง" แท้ เอง จริงๆ (ปัจจัตตัง)**

การจะรู้แจ้งว่า "ดับสัญญา" หรือ "ดับเวทนา" นั้น จึงลึกซึ้งเหลือที่จะพูดถึงได้ มันยากจริงๆ นี่ก็พยายามพูดถึงอย่างร้อยเรียง และ อย่างเรียบเรียงแล้ว หรือ อธิบายอย่างพยายามที่สุดแล้ว ก็พยายามเรียบเรียงความเข้าใจของท่านผู้อ่านเองให้ดีๆ ประณีตๆเถิด

เมื่อใด ผู้ใดได้แล้วเป็นที่สุดถึงขั้น "สุดรู้" หรือ "รู้ถึงสภาพจริงขั้นสุด" และ ทั้งได้สัมผัสสภาพจริงนั้นๆด้วยตนในตนเอง **ก็จะไม่สงสัย จะไม่งงงวย จะไม่วนวุ่นใดๆเลย (สิ้นวิจิกิจฉา)** เมื่อนั้น ผู้นั้นก็เป็น **ผู้ไม่ถือว่า เป็นผู้โอ้อวด ไม่ถือว่า เป็นผู้มีมารยา อย่างจริงแท้แน่ๆ** เพราะท่านไม่มีปลอมไม่มีเก๊ ท่านไม่มีฉ้อฉลที่ยังเป็น "กล" อยู่เบื้องลึกในจิตใดๆจริงๆ **(อัทธา ภิกขเว อสโฐ อมายาวี)** *ท่านผู้นี้จะพูดอย่างไรก็จงพึงฟัง จะแสดงอย่างไรก็พึงชื่นชมยินดี และล้วนเป็นสิ่งที่ "ดีแล้ว" จริงๆ พึงนมัสการ กระทำอัญชลีเข้าไปนั่งใกล้เทอญ* ตามพระพุทธพจน์ที่ยกมาให้อ่านนั้น ล้วนเป็นข้อยืนยันสัจธรรมจริงๆ แม้จะแปลกันง่ายๆ ตามที่ยกมาให้อ่านนั้น ก็ต้องเข้าใจตามให้ลึกซึ้งถึงที่สุดแห่งความหมายให้ได้

มาถึงขั้นนี้ ก็ขอนำพระบาลี ที่กล่าวแจ้ง **วิโมกข์ ๘** ไว้ นั้น มาให้ดูกัน เพื่อจะได้เป็นทั้งหลักฐานยืนยัน และ เป็นทั้งข้อสังเกตที่เราควรจะได้บัญญาเห็นแจ้งเห็นจริงยิ่งขึ้น

วิโมกข์ ๑. คือ **"รูปี รูปานิ ปัสสติ"** เริ่มจับสภาพเนื้อตัว หรือ รูปร่างของ กิเลสตัณหา แท้ในจิตได้ชัดเห็นแจ้ง *(นี่ก็เป็นความสำเร็จขั้นแรกของนักปฏิบัติธรรม)* ซึ่ง ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง แปลความไว้ก็ว่า *"ผู้ ได้รูปฌาน ย่อมเห็นรูป"*

วิโมกข์ ๒. คือ **"อัชฌัตตังอรูปสัญญี พหิทธารูปานิ ปัสสติ"** รู้แจ้งเห็นชัด กำหนดรู้เพิ่มไปถึงขั้นละเอียดลึกซ้อนความสัมพันธ์ซ่อนซ้อน แยกภายนอกภายในได้ แยกรูป แยกอรูปได้ *(เป็นความเก่งขึ้นมาของนักปฏิบัติธรรมจริง)* ซึ่ง ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้ว่า *"ผู้ ไม่มีความสำคัญในรูปภายใน ย่อมเห็นรูปภายนอก"*

วิโมกข์ ๓. คือ **"สุภันเตว อธิมุตโต โหติ"** มีสภาพยินดีเห็นดีใน "ความหลุด ละ ปละ ปล่อย" อันเป็นธรรมเป้าหมายยอดยิ่ง เกิดขึ้นในจิตในใจของผู้ปฏิบัติได้ชื่นชม จึงทำให้เชื่อมั่นเห็นจริงแน่ขึ้น *(เป็นรูปร่างของ "วิโมกข์" ให้นักปฏิบัติได้เข้าใจเห็นจริง)* ซึ่ง ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้ว่า *"ผู้น้อมใจเชื่อว่า กสิณเป็นของงาม"*

วิโมกข์ ๔. คือ **"สัพพโส รูปสัญญานัง สมติกกัมม ปฏิฆสัญญานัง อัตถังคมา นานัตตสัญญา อมนสิการา อนันโต อากาโสติ อากาสานัญจายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ"** ถึงขั้นได้สภาพที่เรียกว่า "อากาสานัญจายตนะ" ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้สัมผัส ความว่าง โล่ง โปร่ง เบา สบาย (อากาโสติ) อย่างไม่มีขอบเขต ดูมันทะลุทะลวงไปหมด ไม่มีกั้นนอกไม่มีกั้นใน ไม่ว่าหยาบไม่ว่าละเอียด เป็นไม่มีกัน ดูมันไม่เหลืออะไร มีแต่ความโล่งว่างเบาสบายเท่านั้น เป็นจุดสุดจุดสูง (อนันโต)**

ที่ได้สภาพเช่นนี้ ก็เพราะว่า ได้เรียนรู้กำหนดรู้รูป รู้เรื่องของทุกข์ชัด ๆ จับรูปจับตัวของเหตุชัด ๆ ได้ และ ดับเหตุ–ล่วงพ้นทุกข์นั้นๆ ไปได้จริง โดยประการทั้งปวง **(สัพพโส รูปสัญญานัง สมติกฺกมฺม)** อย่างโล่งว่างโปร่งเบาสบาย หาที่สุดมิได้ **(อนันโต อากาโสติ)**

เช่น "ความโกรธเคือง" ที่เกิดขึ้นในตัวเรา **(ปฏิฆะ)** ก็หยั่งตัวมันได้ถูก กำหนดเรียน หาเหตุได้พบ **(สัญญานัง)** จน ทำลายเหตุ ดับสภาพมันได้ **(อัตถังคมา)** แล้วสัมผัสรส ว่างจากโกรธจากเคือง อย่างโปร่งโล่งใจเบาใจสบายใจซาบซึ้งใจ อย่างไม่ติดไม่ข้องไม่ขัดไม่ขืน **(อนันโต อากาโสติ)** ดังนี้ เป็นต้น

จึงซาบซึ้งรู้คุณของการใส่ใจเพื่อกำหนดรู้ กำหนดเรียนความหมายความสำคัญของรูปของเรื่อง "ตัวตน" *(อัตตา)* ต่างๆ **(สัญญานัง ใน นานัตต)** ด้วย และ ทั้งซาบซึ้งรู้แจ้งในเมื่อไม่ต้องใส่ใจยึดอะไรไว้ *(อมนสิการา)* แม้แต่การกำหนดรู้กำหนดหมายต่อ "อัตตา" ใด ๆ ซึ่งจะละเอียดสูงสุดเพียงใด ก็ตาม *(นานัตตสัญญานัง)* เมื่อปล่อยวางให้ไม่เหลือ หรือ เมื่อไม่ใส่ใจในความสำคัญที่ได้รู้แล้วนั้นลงแล้วไซร้ **(นานัตตสัญญานัง อมนสิการา)** ก็จะพบสภาพว่างโล่งโปร่งเบาสบายได้ อย่างไม่มีอะไรเหลือเปรียบจริง ๆ **(อนันโต อากาโสติ)** ด้วย

สภาพต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนคือ ผลการเรียน "รู้" **(เกิด)** *เรียน "ดับ"* **(ปล่อยผ่าน, ก้าวล่วง)** *จนบรรลุสำเร็จใน "รู้" ใน "ดับ" นั้นๆ จริงลงได้พร้อมเสมอกัน สิ้นทุก ๆ ประการ* **(สัพพโส รูปสัญญานัง สมติกฺกมฺม)**

ซึ่งจุดสำคัญที่น่าสังเกตใน *"วิโมกข์"* **ภูมินี้ ก็คือ "อนันโต อากาโสติ" อันเป็นสภาพที่ผู้จะเข้าถึงภูมินี้จะได้ซาบได้ซึ้งในความว่างโล่งโปร่งเบาสบาย(อากาส) มันโล่ง มันหลุด มันหายไปอย่างไม่มีอะไรขีด ไม่มีอะไรขั้น และไม่สั้นไม่ยาว ไม่สิ้นไม่มีสุด(อนันตะ)**

นี่แหละ คือ การเข้าถึงสภาพ "อากาสานัญจายตนะ" แล้ว และเป็นอย่างนั้นอยู่ **(อากาสานัญจายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ)**

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงสั้น ๆ ว่า *"ผู้บรรลุอากาสานัญจายตนะ ด้วยมนสิการ ว่า อากาศหาที่สุดมิได้ เพราะล่วงรูปสัญญา เพราะดับปฏิฆสัญญา เพราะไม่ใส่ใจถึงนานัตตสัญญา โดยประการทั้งปวง"*

วิโมกข์ ๕. คือ **"สัพพโส อากาสานัญจายตนัง สมติกฺกัมม อนันตัง วิญญาณันติ วิญญาณัญจายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ"** เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า **"วิญญาณัญจายตนะ"** ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ชาบได้ซึ้ง** ในความเป็น "วิญญาณ" ว่า ช่างเป็นความสำคัญเสียเหลือเกิน เพราะการที่จะรู้สึกว่างโล่งเบาโปร่งสบายได้ มันก็มาแต่ "วิญญาณ" แม้ตัว "อากาสานัญจายตนะ" นั้นแท้ๆ ก็คือ "วิญญาณ" นั่นเองแหละ ที่มันว่างโล่งโปร่งเบา มันหาใช่อะไรอื่นไม่ *ที่สุดมันก็มาลงที่ "วิญญาณ" นี่แหละเป็นที่สุด* (**วิญญาณันติ**)

มันจึงยิ่งเห็นความเป็นที่สุดแห่งที่สุด ว่า มันช่างไม่มีที่สุดเสียจริงๆ ตราบที่ยังมี "วิญญาณ" (**อนันตัง**)

จึงกลับมาสู่ความเป็น "วิญญาณ" อีกในที่สุด และ ยิ่งชาบซึ้งในความ "ไม่สิ้นไม่สุด" นั้นว่า มันช่างมีอยู่ยืนยงอยู่จริงหนอ (อนันตัง วิญญาณันติ)

แต่วิญญาณก็ได้เข้าใจ ได้รู้ยิ่งในสภาพ "อากาสานัญจายตนภูมิ" ดีแล้ว รู้สภาพว่างโล่งดียิ่งแล้ว ซึ่งก็ไม่หลงผิดไปได้อีกแล้ว ว่า แม้สภาพว่างโล่งโปร่งเบาสบายนั้นๆ มันก็คือ "วิญญาณ" นั่นเองแหละ เป็นตัวรับ ตัวรู้ ตัวเป็นอยู่เอง จึงเรียกว่า พ้นงง พ้นสงสัยใน "อากาสานัญจายตนะ" ด้วย ผ่านล่วงความเป็น "อากาสานัญจายตนะ" มาเป็นตัว "วิญญาณัญจายตนะ" ด้วย จึงสิ้นถ้วนด้วยประการทั้งปวงจริงๆ อย่างนี้เอง คือ **"สัพพโส อากาสานัญจายตนัง สมติกฺกัมม"**

นี่แหละคือ การเข้าถึงสภาพ "วิญญาณัญจายตนะ" แล้ว และเป็นอย่างนั้นๆ อยู่ **(วิญญาณัญจายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ)**

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงสั้นๆ ว่า *"ผู้บรรลุวิญญาณัญจายตนะ ด้วยมนสิการ ว่า วิญญาณหาที่สุดมิได้ เพราะล่วงขั้นอากาสานัญจายตนะโดยประการทั้งปวง"*

วิโมกข์ ๖. คือ **"สัพพโส วิญญาณัญจายตนัง สมติกฺกัมม นัตถิ กิญจีติ อากิญจัญญายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ"** เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า "อากิญจัญญายตนะ" ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ชาบได้ซึ้ง** ในความเป็น **"นัตถิ กิญจีติ"** เพราะเมื่อแน่ใจว่า ยังไงๆ มันก็ต้องเป็นตัว "วิญญาณ" นั่นแหละ คือ

ความเก่งสุดของความยอดรู้สุด ดังนั้น จึงไม่มีปัญหาสำหรับ "วิญญาณ" ก็เข้าใจ ก็ซาบซึ้งดีแล้ว ว่า มันคือ "ธาตุรู้" มันก็ใช้ "วิญญาณ" นี่แหละ รู้ยิ่ง รู้สุดยอด ให้ได้ จึงได้กำหนดสำคัญลงไปที่ "**ความไม่มี**" (**นัตถิ**) ว่า จะหมายเอาสิ่ง**ใดไฉนแท้** (**กิญจีติ**) ให้ "ไม่มี" กันเล่า ? ถึงจะเป็นที่สุดแท้ได้ เมื่อได้กำหนดสำคัญมั่นหมายลงไปจริงๆ ก็ได้ทราบชัดลงไปว่า "อกุศล" ทั้งหลาย นั่นต่างหาก *จะให้* "**ไม่มี**" *ในเรา ให้ได้* โลภะ–โทสะ–โมหะ จะหยาบ–ละเอียดยิ่งปานใด ก็ตามนั่นต่างหาก *จะให้* "**ไม่มี**" *ในเรา ให้สิ้นสนิท ดับสนิทเกลี้ยง แม้นิดแม้น้อยก็ไม่ให้เหลือ* หรือจะเรียกว่า ทุจริต จะเรียกว่า กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน หยาบ–ละเอียดไปจนเป็นที่สุด *นั่นต่างหาก จะให้* "**ไม่มี**" **แม้นิดแม้น้อย***ในเรา ให้ดับสนิทเกลี้ยง* ให้มีจริง เป็นจริง ให้ถูกสภาพ **มีสภาวะ "ไม่มี" นั้น** ให้จริงๆ นั่นเถิด ก็จะเป็นที่สุด (**นัตถิ กิญจีติ**) สำคัญที่สุด มันแฝง มันประหนึ่งเป็น "วิญญาณ" ของเรานั่นเทียว แล้วมันก็เป็นตัวทำให้ "วิญญาณ" นั่นแหละ เกิด–ตายๆๆ ไม่รู้แล้ว ไม่รู้จบ ไม่หยุด "เกิด" ห้าม "เกิด" ไม่ได้ ก็เพราะทำให้ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ฯลฯ "ดับสนิท" หรือ "ไม่มีแม้นิดแม้น้อย" ไม่ได้แท้ จริงๆ นั่นเอง

ความเป็น "วิญญาณ" จึงเป็นอันตกไป สิ้นปัญหา เป็นอันผ่านพ้นไปอย่างสิ้นสงสัย ว่า จะต้องไปทำให้ "ไม่มี" จะต้อง "ดับไม่ให้รับรู้" เสียรี ! จึงถือว่า *ก้าวล่วงพ้นสภาพ "วิญญาณัญจายตนะ" ไป ด้วยประการทั้งปวง ฉะนี้* (**สัพพโส วิญญาณัญจายตนัง สมติกฺกมฺม**) เพราะ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ฯลฯ นั่นต่างหาก คือ ตัวพา "วิญญาณ" เวียนวน หยุดเกิดไม่ได้ ดับสนิทไม่ลงอยู่นิรันดรในโลก ถ้าดับตัว "เหตุ" แท้ๆ นั้นถูกตัวแน่ และ "ไม่มี" แน่ ก็จะเป็นอัน "นิพพาน" แน่ๆ และ "วิญญาณ" ก็จะหยุดวนเวียนสนิทแน่ด้วย

ผู้ถึงสภาพ "ไม่มีเลย หรือ ไม่มีแม้นิดแม้น้อย" ถูกสภาพที่ "หมาย" ไว้ได้แท้จริง นั่นแล คือ การเข้าถึง "อากิญจัญญายตนะ" แล้ว และเป็นอย่างนั้นๆ อยู่อย่างรู้แจ้งจริงๆ (**อากิญจัญญายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ**)

ตามพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงว่า *"ผู้บรรลุอากิญจัญญายตนะด้วยมนสิการว่า ไม่มีอะไร เพราะล่วงวิญญาณัญจายตนะ โดยประการทั้งปวง"*

วิโมกข์ ๗. คือ "**สัพพโส อากิญจัญญายตนัง สมติกฺกัมม เนวสัญญา-นาสัญญายตนัง อุปสัมปัชช วิหรติ**" เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า "เนวสัญญา-นาสัญญายตนะ" ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ชาบ ได้ซึ้ง** ในความเป็น **ทั้ง "สมติกฺกัมม" ทั้ง "อุปสัมปัชช"** อันเป็น กรรมกิริยา ที่เรารู้เราชัดแจ้งแท้ เป็นได้มีได้แท้

ถ้า "อุปสัมปัชช" หมายความว่า การบรรลุถึงสภาพ เป็น "การเกิด" สภาพนั้น ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริงๆ

ดังนั้น จะเป็น "**อากาสานัญจายตนัง อุปสัมปัชช**" ก็แสนจะแจ่มแจ้ง และ สัมผัสรสนั้นๆอยู่ ซาบซึ้งจริง ว่า มันเป็น "ความว่างโล่งโปร่งเบาสบายเกิด" เห็นๆ รู้ๆ ก็ให้กำหนดหมาย "ความหมาย" รู้ "ความรู้" นี้ๆ เห็น "ความสำคัญ" ให้ชัดว่า สำคัญแค่ใด จบความสำคัญแค่ใด เรียกว่า จง "สัญญา" ลงไปให้ละเอียดลออ ทะลุปรุโปร่ง แทงตลอด อย่าให้เหลือ อะไรจะเพียง "รู้" บ้าง แต่มีเศษ "ไม่รู้" เหลืออยู่ ไม่กระจะแจ้ง แจ่มกระจ่าง นั้น ไม่เอา จึงจะเรียกว่า **ผ่าน "อากาสา-นัญจายตนะ" แท้ เป็น "สมติกฺกัมม" จริง**

แม้จะเป็น "**วิญญาณัญจายตนัง อุปสัมปัชช**" ก็แสนจะแจ่มแจ้ง ซาบซึ้งว่า มันเป็น "ธาตุรู้" ที่แสนจะมีประโยชน์ยิ่ง ไม่ใช่ตัวใช่ตนอะไรของใคร ไม่ต้องไปดับ ไม่ต้องไปทำลาย ทำลายก็แต่ "เหตุ" ที่พาให้ "วิญญาณ" เกิดเท่านั้น ให้ดับสนิทเป็นพอ ดังนั้นการเข้าใจ "วิญญาณ" การถึงสภาพ "รู้" เฉย หรือ รู้ไม่เฉย ก็เข้าใจยิ่งๆขึ้นอยู่

แม้จะเป็น "**อากิญจัญญายตนัง อุปสัมปัชช**" ก็แสนจะแจ่มแจ้ง ซาบซึ้งอีกว่า มันเกิด "ความไม่มี" และยิ่งทำได้ถูกต้องใน "ความไม่มี" นั้นๆ ก็ยิ่งเข้าใจทั้ง "ความโล่งว่างสบาย" (อากาส) เข้าใจยิ่งใน "วิญญาณ" และ ทั้งเข้าใจยิ่งใน "อากิญจัญญ" อันคือ เกิดสภาพ "ไม่มีเลย" ได้แล้ว หรือ จะว่า "ดับสนิท" แล้วก็ได้ เรียกให้ชัดๆ ก็คือ "เกิดการตาย" ขึ้นแล้ว ดังนั้นถึงตอนนี้ ก็วนมาเป็นว่า "อุปสัมปัชช" นั้น **จะว่า เป็น "การเกิด" ก็เป็น "การเกิด" ของ "การตาย"** มิได้ถึงปานดังนี้ งงไหม ? ผู้รู้ ยิ่งผู้มีสภาวะชัด จะไม่งงเลย จริงๆ

จึงยิ่งเห็นดี เห็นประโยชน์ใน "สัญญา" และก็เข้าใจยิ่งว่า ใน "สัญญา" เอง ก็จะต้องไม่หลง "สำคัญ" หลงยึด หลงติด ยิ่งทำยิ่งรู้ ยิ่งดูยิ่งลึกซึ้ง จึงยิ่งรู้ ยิ่งไม่รู้จบ **เศษใดที่ยัง "ตัดจบ" ไม่เป็น เศษใดที่ตัดจบให้ตนเองไม่ได้ เศษนั้นแล คือ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ของผู้นั้น**

แต่ก็สูงขึ้นไปเรื่อย "รู้ยิ่ง" (เกิด) หรือ "ไม่มียิ่งๆ" (ดับ หรือ ตาย) ขึ้นไปได้เรื่อยๆ ทว่า ไปมีที่ยิ่งลึกซึ้ง ยิ่งละเอียด ยิ่งสูงยิ่งไปอีก เท่านั้น จึงเรียกว่า "อากิญจัญญายตนัง สมติกฺกัมม" แท้ๆ คือ มันผ่านสภาพเก่าไปเรื่อยๆ จึงจะแปล "สมติกฺกัมม" ว่า "ดับ" ว่า "ตาย" ก็ได้ เพราะมันผ่าน มันพ้น มันล่วงเลยไปแล้ว แต่จะว่า "มีอยู่" เป็นสภาพที่ "เกิด" แท้ สภาพนี้ก็เกิดแท้จริง เกิดสภาพที่ยิ่งขึ้นไปอีก

"ความรู้" ที่ได้รู้ยิ่งแม้ในความจริง ในความเป็น ในความหมาย ของทั้ง "สมติกฺกัมม" กับ ทั้ง "อุปสัมปัชช" มันซับซาบที่ผู้มีสภาวะจริงนั้นๆ จริงๆ ให้ทุกข์ก็ได้ สำหรับผู้ยังไม่เก่งถึงขั้น "อรหันต์" ให้ความสบายยิ่งๆขึ้นก็ได้แน่ สำหรับผู้จบได้แท้เป็น "อรหันต์" แถมจะให้ปัญญาตรัสรู้โพธิญาณยิ่งๆขึ้นเสียอีกด้วย

ดังนั้น จะ**เกิด** "อากิญจัญญายตนะ" หรือ จะ**ดับ**จะล่วงเลยผ่านไป ก็ไม่มีปัญหา สภาพ "อุปสัมปัชช" จึงมีคำกำกับไว้ว่า "ยังอยู่" นะ! อันภาษาบาลีก็ว่า "วิหรติ" นั่นแหละ หมายเอาว่า ยังไม่ล่วงผ่านไป ยังเป็นปัจจุบันอยู่ **"อุปสัมปัชช วิหรติ"** นั้น สำนวนโบราณแปลกันว่า **"เข้าถึงแล้วแลอยู่"** นี่เอง

ผู้ยังอยู่ภูมิ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" และ**ยังยิ่งรู้แล้วยิ่งอยากรู้** ก็ถือว่า ยังอยู่ใน "ภูมิ" นี้ด้วย ถือว่า ภูมิแห่ง "โพธิสัตว์" **ถ้าทุกข์ ก็เป็นทุกข์ของโพธิสัตว์ ถ้าไม่ทุกข์ ก็เป็นไม่ทุกข์แท้ของ "อรหันต์" ก็เป็นจริงของผู้เป็นจริง** เพราะฉะนั้น **ผู้ใดไม่รู้ที่ตัด ไม่รู้ที่ต่อ***อันแท้จริง ทำให้เป็นจริงได้* ก็จะไม่รู้จบ ไม่รู้วาง "ดับ" ก็ไม่มี ผู้จบได้ ดับได้ รู้ตัดได้ จะต่อก็ต่อได้ จึงจะพ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" อันเป็นขั้นวิโมกข์ ๘ ก็จะล่วงพ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" กันได้ ไว้อีกนิด จวนอธิบาย

ถึงขั้นนั้นแล้ว เมื่อนั้นก็จะรู้กันล่ะว่า จะล่วงพ้นภูมินี้ จะหลุดพ้นกันอย่างไร ?

ถ้าวิเคราะห์อีก ก็จะมีอีก แต่ตอนนี้ขอพอไว้แค่นี้ก่อน จะ "ตัด" ล่ะ ! **ภูมิ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" นี้ จึงเป็นเศษแห่งความติดใจ ยากใจ หรือ อยากแรงไปจนกลายเป็นปล่อยไม่ได้จริง ๆ อยู่ โดยตนก็ไม่รู้ของตนจริง ๆ เท่านั้นเอง**

ตามพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ก็แปลไว้สั้น ๆ ว่า *"ผู้ที่บรรลุเนวสัญญานาสัญญายตนะ เพราะล่วงอากิญจัญญายตนะ โดยประการทั้งปวง"*

วิโมกข์ ๘. คือ "สัพพโส เนวสัญญานาสัญญายตนัง สมติกฺกัมม สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง อุปสัมปัชช วิหรติ" เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า "สัญญาเวทยิต นิโรธ" ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ซาบได้ซึ้ง** ในความเป็น **ทั้ง "สัญญาเวทยิต" ทั้ง "นิโรธ"** อันเป็นกรรมกิริยา ที่เรารู้เราชัดแจ้งแท้เป็นได้มีได้แท้

ถ้า **"สัญญาเวทยิต"** หมายความว่า **การบรรลุถึงสภาพ** เป็น "การเกิด" สภาพนั้น ๆ จริง ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริง ๆ เรียกว่า เป็นสภาพ "อุปสัมปัชช"

และ **"นิโรธ"** ก็เช่นกัน หมายความว่า **การบรรลุถึงสภาพ** เป็น "การเกิด" สภาพนั้นๆ จริง ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริง ๆ เรียกว่า เป็นสภาพ "อุปสัมปัชช"

สภาพนี้ เป็นสภาพ**ล่วงพ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** กันเทียวล่ะ และ **มี "สัญญาเวทยิต" พร้อม มี "นิโรธ" พร้อม จริง ๆ**

"สัญญาเวทยิต" หมายความว่า "การรู้สึกแล้วของสัญญา" หรือ "การเสวยอารมณ์แล้วของสัญญา" เกิดขึ้นครบลักษณะ ครบสภาพที่บริบูรณ์นั้น ๆ

"นิโรธ" ก็หมายความว่า "ความดับ" หรือ "ความไม่เกิดไม่ทรงอยู่" เกิดขึ้นครบลักษณะ ครบสภาพที่บริบูรณ์นั้น ๆ

ดังนั้น **สภาพใดที่ยังเหลือเป็นสภาพ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" อยู่ในเรา เราก็ได้กำหนดรู้แท้ ถูกต้องตามความหมายที่แท้จริง** มันยังมี

ที่เราอยู่ ก็รู้ตัวมันจริง แล้ว ดับมันให้ได้ ไม่ให้มันเกิด ไม่ให้มันทรงอยู่ ก็ทำได้จริง ดับจริง ไม่เกิดไม่ทรงอยู่จริง **ก็เป็นการล่วงพ้นได้แล้วจริง (สมติกฺกมม) และ บรรลุถึง เกิดเป็นสภาพ "สัญญาเวทยิต นิโรธ" ได้จริง ครบถ้วน บริบูรณ์แท้ (อุปสัมปชฺช)** เห็นอยู่รู้อยู่ เป็นปัจจุบัน นั่นทีเดียว มิใช่คิดรู้ คำนวณตามความหมายแห่งเหตุ แห่งผล เอา เท่านั้น ไม่

ผู้ได้แท้มีแท้ จะรู้ด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสแล้ว ตามที่อธิบายผ่านมาแล้วว่า *"เราไม่รู้ไม่เห็นด้วยผู้นั้น"* ดังนี้

แต่ผู้รู้ผู้เห็นนั้นสิ จะ**สว่างแจ้ง ชัดแจ๋ว (สัจฉิกรณะ)** จริงๆ มิใช่มืดๆ เดาๆเลย และ **รู้แจ้งอย่างปกติมนุษย์ลืมตาโพลงๆ นี่เอง (จักขุมา ปรินิพพุโพติ)** มิใช่หลับๆหรี่ๆ ไม่รู้ไม่ชี้เลย

นี้คือ **วิโมกขธรรม ระดับที่ ๘** อันเป็นระดับท้ายสุดแล้ว และพระพุทธองค์ก็ได้ทรงยืนยันแล้วด้วยว่า เมื่อทำ "วิโมกขธรรม" นี้ได้บรรลุถึงจริงจนเสร็จ เป็น "อุภโตภาควิมุติ" แท้ เพราะทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันแล้ว "อุภโตภาควิมุติ" อื่นจากอุภโตภาควิมุตินี้ ที่จะยิ่ง หรือ ประณีตไปกว่านี้นั้นไม่มี (อิมาย จ อานันท อุภโตภาควิมุตติยา อัญญา อุภโตภาควิมุตติ อุตตริตรา วา ปณีตตรา วา นัตถีติ ฯ)

ข้อที่น่าสังเกตมาก ก็คือ "เจโตวิมุติ" และ "ปัญญาวิมุติ" ที่ว่าเป็นวิมุติ ๒ สภาพนั้น นั่นแหละ คือ "สัญญาเวทยิต" นั่น เป็น "ปัญญาวิมุติ" และ "นิโรธ" นั้น เป็น "เจโตวิมุติ" อันครบพร้อมอยู่ในตัวเป็นที่สุดแล้วบริบูรณ์ ดังนี้

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง วิโมกขธรรม ๘ นี้ ก็แปลไว้เพียงว่า *"ผู้ที่บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ เพราะล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนะ โดยประการทั้งปวง"*

ดังนั้น "**รูปสัญญา**"**ใดๆ** ตั้งแต่ กาม วิตกวิจาร ปีติ กระทั่ง อุเบกขา และ สุข เราก็ต้องเกิดรู้ เกิดเห็น เกิดบรรลุเข้าถึงอยู่ สัมผัสสภาวะแท้ของ "สัญญา" ที่ยังหยาบอยู่นี้ (จึงเรียกว่ารู้ "รูป" เห็น "รูป") ให้จริง และ ปล่อยวางให้ได้ แล้วจึงจะรู้แจ้ง "อรูปสัญญา" ต่างๆ ซึ่งก็คือ "รูป" แต่เป็น "รูป" ที่ละเอียดสุขุม ได้ต่อไปอีก อย่างเป็นสภาวะจริง สุดขั้น สุดปลาย ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนี้

เน้นอย่างชัดๆ อีกที สำหรับ "อรูปพรหม" ทั้ง ๔

"**อากาสานัญจายตนะ**" นั้น ก็คือ จิตที่**หมดติด**วัตถุหยาบทั้งหมด ตั้งแต่เข้าของเงินทองทรัพย์สมบัติ ลาภ–ยศ อันเป็นโลกธรรม ลำดับต่างๆ ที่เคยหวงแหนเป็นวัตถุนอกๆ และ แม้ "กามสัญญา" คือ รู้แจ้งชัดในสภาพ "กามตัณหา" ชัดแจ้ง แล้วก็ไม่หลงกามคุณ ไม่ติดในกามคุณ ล่วงพ้นหลุดพ้นจากกามคุณได้สนิทจริง (ไม่ต้องพูดถึง "โลกอบาย" เพราะนั่นมันระดับที่ต้องรู้ต้องผ่านมาได้แล้ว เป็นเบื้องต้น) หรือ "กามคุณ" ไม่มีฤทธิ์เหนือ (นิรุทธา) "กามคุณ" ที่สัมผัสรู้ขณะใด ก็ดับลงได้แม้ในขณะนั้นอยู่ที่เดียว (นิโรเธตวา วิหรันติ) ไม่เหลือเศษอาพาธเป็น "ลูกจิต" (ปีตติวิสัย หรือ อุทธา) แม้เป็นความหลงชื่นชมยินดี เพราะได้หยุด ได้พ้นมาจากกามคุณ นั้น ก็ไม่มี (พ้น "ปีติ") หลงโสมนัส เพราะการหลุดพ้นจากอารมณ์ชื่นชมยินดีลดไป ก็ไม่มี (พ้น "สุข") และไม่หยุดอยู่ ติดอยู่ แม้ขนาดวางเฉยต่อรูปสัญญาต่างๆ ออกปานนี้ ได้สนิทจริงแล้ว (พ้น "อุเบกขา") จึงคือการสิ้น "อาพาธ" เกลี้ยงสนิทจริงๆ จาก "รูปสัญญา" ทั้งปวง

ต่อจากนั้น จึงเกิด "อากาสานัญจายตนะ" ขึ้นจริงๆ เพราะเหตุ–ปัจจัยมันลงตัวเป็นจริง **เป็นสภาพธรรมที่ "ว่างโปร่งโล่งสว่าง"** นี่แหละ เรียกว่า อากาส, อาโลก, ปริเฉทรูป (ช่องว่างระหว่างสิ่งสองสิ่ง, อาการของจิตที่ตัดเรื่องนั้นได้สิ้นรอบลงไปได้แล้ว) เป็นอารมณ์ยอดสบายที่สุด

ผู้เสพย์ ผู้เพลิดเพลิน ผู้มีจิตว่างออกปานนี้ แล้วยึดภูมิเช่นนี้ โดยไม่ "ไหวรู้" ว่า ตนหยุดอยู่ ตนเกาะภูมินี้ ตนไม่รู้ตัวรู้ตนว่า ตน "หยั่งอยู่" แช่อยู่ จมอยู่กับอารมณ์นี้ (คาธ, คาม) ก็นั่นแหละคือ "**อากาสานัญจายตนพรหม**" **แท้ๆ**

ส่วน "วิญญาณัญจายตนะ" นั้น ก็คือ จิต หรือ ปัญญาแท้ ที่**รู้สภาพของ"อากาสานัญจายตนพรหม"ของตนได้ชัด** เป็นภูมิจิตที่สูงขึ้น มันรู้ตัวรู้ตนขึ้น (นี่แหละเรียกว่า แจ้ง "อัตตา" รู้ตัวตนแท้ ขณะนี้มันเป็น "ตัวตน" ขั้นอรูปที่เดียว) เรามีสภาพ "อากาสานัญจายตนะ" อยู่ ก็รู้แจ้งเข้าใจในสภาพจิตของตนชัดว่า มันสบายยอด เราเสพย์ เราหลงติดมันชอบมันมากไปแล้ว ก็รู้ตัวชัด ๆ

"วิญญาณัญจายตนะ" นั้น เป็น **อธิปัญญา** มันเป็น "ธาตุรู้" (วิญญาณ) ที่เกิดรู้ขึ้นมาแท้จริงยิ่ง ๆ เพราะมีลึกซึ้งเป็นจริง ทั้ง "สัญญา" ทั้ง "ปัญญา" มันได้รู้ และ ได้สัมผัส ได้เสวยสภาวะของ "อรูปจิต" ของตนว่า ยังมีเศษธุลีแห่งความติด–ความยึด–ความเสพย์ อยู่ แม้จะเป็นสภาพธรรมขั้นสูงยอดออกปานนี้ ก็ตาม (คือ "อากาสานัญจายตน" นั้น) เป็น "อารมณ์ยอดสบายที่สุด" ก็ตาม ก็หลงไม่ได้ ติดไม่ได้ ถ้าได้รู้ตัวเผลอไปยึดมั่นสำคัญมากจนพราก (จาก "อากาสา-นัญจายตนะ") ก็ไม่ยอม จะปล่อย จะเปลี่ยนไปเป็นอารมณ์อื่นสภาพธรรมอื่น (จาก "อากาสานัญจายตนะ") ก็ไม่ยอม ดังนี้ ก็ล้วนได้ "รู้ตัว" ขึ้น ได้เข้าใจขึ้น เป็น "วิมุติญาณทัสสนะ" ชัดแท้ คือ รู้สภาพว่า *โถ ! หลุดพ้นโลกหยาบออกมาหมดได้ พ้น "กามสุข" มาได้หมดสิ้นเกลี้ยง แต่ก็ยังเผลอมาเลี้ยง "อัตตา" ก่อ "โลกอัตตา" ให้แก่ตนเข้าไปเสียอีก*

นี่แหละเรียกว่า **ส่วนเกิน** มันจะกลายมาเป็น "**อัตตกิลมถะ**" คือ **มันมาหลงสุข ที่เรียกว่า "นิรามิสสุข" กันแล้ว** ซึ่งถ้าขืนหลง ขืนยึด ขืนติดเข้า ก็จะต้องมี "นิรามิสทุกข์" ได้อีกเป็นแน่ (*คือ ทุกข์เพราะมีอามิส ก็ได้เรียนรู้จนพ้นจากอามิสนั้น ๆ มาได้แล้วแท้ ๆ แต่ก็ยังจะมามีทุกข์ เพราะสภาพที่* ไม่เกี่ยวกับเครื่องล่อสิ่งหลอกของโลกออกมาได้ออกปานนี้ (นิรามิส) *หรือคือ ยังจะมามีทุกข์ เพราะความ* ไม่มีอามิสแล้ว*ออกปานนี้อีกอยู่ เช่น จะมามีโลภะ–โทสะ เพราะหลงยึด หลงติด "อาโลก" ติด "นิรามิส" เข้าให้*) เพราะเหตุ (สมุทัย) แห่งทุกข์นั้น ก็คือ **ความหลงว่า เป็นสุข** นั่นเองแหละ ผู้ใดไม่รู้ความจริงตามความเป็นจริงว่า "สุข" นั้น ก็เป็นเพียงสภาพธรรมอย่างหนึ่ง สบาย(สปาย)นั้นก็เป็นสภาพธรรม

อย่างหนึ่ง เท่านั้น มันหาใช่สิ่งที่ควรหลง ควรติดไม่ คำว่า "**สุข**" นั้น มาจาก "**สุ+ข**" **สุ** แปลว่า ดีงาม, ง่าย **ข** แปลว่า ที่ว่าง, ความว่าง, กลางหาว "สุข" (แท้ๆ ที่ไม่ใช่ "สุขขัลลิกะ") จึงคือ "ความว่างนี่แหละดี" คือ "ที่ว่างๆ อยู่นี่แหละงาม" คือ "เหมือนกลางหาวนี่แหละง่าย" ซึ่งก็เป็นความจริง ! **นี่เป็นความจริงขั้น "ปรมัตถ์" อันจะต้องรู้แจ้ง**

แต่ถ้าใครไปหลง ไปยึด ไปเสพย์ โดยไม่ถอดถอน หลงมั่น ติดมั่น ยึดแน่น เสพย์จมอยู่ไม่เป็นอื่น ติดอยู่กับสภาพของ "นิรามิสสุข" ออกปานนี้ ไม่ให้อารมณ์อื่นเข้ามาแทรกมาแทนได้ หรือ แม้แต่มาขั้นชั่วครั้งชั่วคราว ก็ไม่ยอม ก็นั่นแหละ **ผู้เป็น "อากาสานัญจายตนพรหม" แท้ๆ** จมอยู่ ตั้งอยู่ แช่อยู่ ผู้เป็นอยู่ (คาธติ, คามินี) ที่เดียว

"ความรู้" ที่รู้ ที่เข้าใจ ดังอธิบายมานี้ ล้วนแล้วแต่คือ "**วิญญาณ**" **หรือ วิ+ญาณ** แท้ๆ คือ ปัญญา หรือ ความเกิดรู้ในจิต(ญาณ) อันยิ่ง(วิ) ปัญญาอันยอด คือ อธิปัญญา แท้ๆ คือ *"วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง ฯ"* จริงๆ

ผู้รู้ ผู้ได้ ผู้เห็นแจ้ง ผู้เกิดจริงเป็นจริง (คือ มี อธิปัญญา หรือ วิ+ญาณ ออกปานนี้) และ ได้ทำตน ถอดถอนตนออกมาจากความเป็น "อากาสานัญจายตนพรหม" พ้นแล้วด้วย แต่ถ้าขืนยังหลงให้มี "ลูกจิต" (ปิตติวิสัย) เห่อเหิม หลงภูมิ หลงความเก่ง หลงปัญญาตน หลงความยอดของตนที่ตนมีออกปานนี้ เกิดขึ้นในจิตอีก "ความจบ" ก็ยังไม่มี จิตนั้นยังเรียกว่า **ยังมี "อาพาธ"** และ จะทำให้เป็นผู้มี "มานะ" แท้ๆ เราจะต้องรู้แจ้ง รู้จริง สว่างชัดใน "อุทธัจจะ" (อุทธ+อัจจะ) ทั้งหลายให้ได้ และ รู้จัก *การตัด "ส่วนสืบต่อแห่งสัมพันธภาพ" (นิโรธวาร ใน ปฏิจจสมุปบาท)* คือ **ต้องเข้าใจแจ้ง** สภาวะของ "อุทธ" ทั้งหลาย แล้วต้องไม่ให้ "อุทธ" หรือ "อุทธา" นั้น มีฤทธิ์เหนือเราเป็นอันขาด (นิรุทธา) หรือคือ ทำตนให้จิตเข้าถึง "อุทธัจจสัญญา" ให้ได้ แล้วก็ต้อง**อยู่เหนือ** "อุทธัจจสัญญา" นั้นๆ ให้ได้ เป็นที่สุดด้วย

เพราะฉะนั้น "ผู้จบ" ก็จะจบด้วย พระพุทธพจน์ที่ว่า "วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง, เอตถ ปฐวี จ อาโป จ วาโย น คาธติ, เอตถ รัสสัญ จ ทีฆัญ จ อนุงถูลัง สุภาสุภัง, เอตถ นามัญ จ รูปัญ จ อเสสัง อุปรุชฌติ, วิญญาณัสสะ นิโรเธน, เอตเถตัง อุปรุชฌตีติ" คือ **ถึงยิ่ง "วิญญาณ" อันสำคัญ โดยไม่หลงตนว่าเป็นพรหม** รู้สภาพวางแล้วก็"ว่าง" หรือ หยุด แล้วก็"ดับ" (สุญญตา) ทั้งรู้สภาพ"รู้" แล้วก็เป็น "ปัญญา" หรือ ความหมายนั้นเกิดชัดแจ้งในจิตแท้ แล้วก็เป็น "สัญญา" (วิชชา) และ มันก็ไม่ใช่ของเราของเขา หรือ ของใคร ! ผู้นั้นก็"สบาย" (สปาย) สูงสุดแล้ว คือ "เจริญ" สูงสุด นั่นเอง

แต่ผู้ที่เกิดรู้ เกิดแจ้ง จนถึงขั้น "วิญญาณัญจายตนะ" ออกขนาดนี้นี่แหละ แล้วก็ยัง**ไม่เกิด "อนัตตสัญญา" ในอัตตา** ขั้น "อายตน" ออกปานนี้ ยังหลงตน (เป็น "พรหมสัตว์" อยู่) ยังติดยึดใน "ภูมิรู้" (วิญญาณ) โดยไม่รู้ตัว ยังมีลูกจิต ยังดับไม่เป็น วางไม่สนิท หรือ ยังไม่ปล่อย "อายตน" (อุทธา) ส่วนนี้ จิตยังมีเศษอาพาธโดยไม่รู้ในอาพาธ ผู้นั้นก็จะเหนื่อยเหนื่อย "มานะ" (เจ้า "ลูกจิต" หรือ อายตน หรือ อุทธาส่วนสุดท้ายนี่แหละ) จะเป็น **สังโยชน์** (สัง+โยชน **สัง**= ประกอบพร้อม, มี **โยชน**=การประกอบ, การปรุงต่อก่อต่อ, ความยาวไกลความใหญ่ จนลืมตัว) สืบต่อๆไป อย่างจะไม่รู้ตัวรู้ตนอยู่ นั่นเอง กล่าวคือ จะรู้ๆๆๆๆ ไม่รู้ความหยุดความจบไปตะพึดตะพือ "อุทธา" ก็จะตกตะกอนเพิ่มพูนเป็น "ปรมาตมัน" (อัตตาที่โตใหญ่) เรื่อยๆไป เป็น "อัตตกิลมถานุโยค" ชัดๆ ดังนี้ คือ ไม่จบสิ้น "อัตตา" ลงได้

ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่า เป็น**ผู้หลง "รู้"** *เป็น "วิญญาณัญจายตนพรหม" แท้ๆ*

ซึ่งสภาพกลับกัน ก็เรียกว่า "อากิญจัญญายตนะ" กล่าวคือ เป็น**ผู้หลง "ดับ" (หลงความไม่รู้)** หรือคือ จิตที่หลง "ดับ" เป็นผู้จะไม่รู้ จะไม่เอาคิด ไม่เอาจำอะไรกันล่ะ เกิดเข้าใจเอาว่า "การดับสนิท" (นิโรธ) นั้น คือ แม้ "จิต" ก็จะต้อง "ดับ" ไม่รับรู้อะไร นั่นแหละ คือ **ภูมิที่ดีกว่า สูงกว่า** จึงไม่เอาถ่านกับ จิตคิด จิตอ่าน จิตรู้อะไร จึงปล่อย "ธาตุรู้" ซึ่งก็คือ ปล่อย "วิญญาณ"

ทั้งปล่อย"วิญญาณัญจายตนะ"นั่นเอง ไปเป็นผู้ติดหยุด ติดสงบ ความละเอียดลึกซึ้งในปัญญาจึงจะไม่ค่อยมี ความจำก็เสื่อมลงๆด้วย เพราะเป็นผู้เห็น(ผิด)ไปว่าหยุดคิด หยุดตรอง ดับให้หมดในจิต หยุดมโนกรรมให้สนิทสุดเป็นเรื่องดีที่สุดท่าเดียว เลิกคิด เลิกจำได้ นั่นแหละ คือ ความสูงสุด ไม่รับรู้อะไรเลยได้ยิ่งดีใหญ่ ผู้เอาแต่หยุด เอาแต่ดับ จนไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงอะไร ตัวเป็นคน แต่ทำตนเป็นเหมือนเศษอิฐเศษหิน ไม่มีความนึกคิด ไม่มีประโยชน์อะไร **นี่ก็คือ "อากิญจัญญายตนพรหม"** แบบ"พรหมเก๊" แบบฤาษีเดียรถีย์ หลงๆกันอยู่ มาแต่ไหนๆ ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นกันอยู่มากสังเกตเอาเถิด

หรือ หลงผิดเลยเถิดไปเลย **เป็น"อัตตวาทุปาทาน"** พวกนี้ ได้แต่คิดผกผัน จนถึงสภาพ"ตีกลับ" แล้วตนก็ไม่รู้ความจริง คือ หลงยึดเชื่อเอาตามภาษาตามคำพูด คำสอนที่ได้รับมา เช่น อะไรๆมันก็**ไม่มี** ไม่มีสัตว์ไม่มีบุคคล **ไม่มีตัวไม่มีตน**อะไรไปหมด ไม่มีอะไรจริง ไม่มีอะไรเลย (นี่ก็เป็นพวก"อากิญจัญญ"ที่เลยเถิด น่ากลัว) คนพวกนี้ หากเป็นเอามากๆ ก็จะเป็นผู้หลงผิดเอาง่ายๆ เห็นอะไรๆก็ไม่ใช่อะไร อะไรก็ไม่มี ไม่จริงไปหมด ก็จะกลายเป็นคนผลาญโลก ทำลายโลก เพราะจะเป็นคนไม่รู้บาปไม่รู้บุญ ไม่รู้สูงไม่รู้ต่ำอะไรเอาเลย ก็กลายเป็นผู้ร้ายในสังคมไป เนื่องจากกิเลสตัณหาอุปาทานในตนในส่วนลึกที่ตนไม่รู้ (ก็คือ ดูเหมือนตนไม่มีนั่นแหละ เพราะตนไม่รู้ตัวเอง) พวกหลงผิดชนิดนี้ ก็เรียกกันว่า **"นัตถิกทิฏฐิ" ถึงซึ่งจุดยึดแท้ว่า "ไม่มีอะไร"** แต่แท้จริงเขาก็ยังมีชีวิต ยังมีกิน ยังมีเสพย์ หรือ ยังมีกิเลส–ตัณหาจริงๆอยู่ นั่นเอง ทว่า เขาจะ**ไม่รู้ตัวเอง**เลยว่า เขาทำ เขามีพฤติกรรมอันเดียวกับคนที่ยังถือว่า"มี" ดีไม่ดีบางทีจะมีพฤติกรรมไม่เหมือนคนทั่วไปธรรมดาเขาทำเอาด้วย แม้กระทั่งเป็นเรื่องต่ำเรื่องชั่วอย่างไร เขาก็จะไม่รู้ตัว เขาปรารถนาอะไรเขาก็จะทำ หากมีโอกาส มีเหตุมีปัจจัยครบพร้อม "ความพอ"(สันโดส)ของเขา**ไม่มี**กัน "ความหยุด"(สันติ)ของเขาก็**ไม่มี**กัน "ความพอเหมาะ"(มัชฌิมา)ของเขาจึง**ไม่รู้**ไม่เกิด "ความดำเนินไปสู่ทางเจริญ"(สัมมามรรค)จึง**ไม่เริ่ม** "ความถูกต้องลงตัวเป็นที่สุด"(อรหัตตผล)จึง**ไม่มี**โอกาสจะมีได้ เพราะเขา**ลืมตัวเขาเอง**เสียสนิท จึง **ไม่ได้รู้ตัวเอง**

ว่า ตัวมีกิเลสตัณหาอุปาทานเท่าใด ? **ซึ่งเรื่องนี้จะต้องเรียนรู้อย่างจริงจังแท้ๆ** *แต่คนประเภทนี้เขาจะประมาทกันจริงๆ* แล้วเขาก็ทำกับทุกๆสิ่งในโลกด้วยสำนึกว่า อะไรๆ ก็ไม่มี ไม่จริง ไม่ใช่อะไร ทั้งนั้น **นี่ก็เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" (เกือบจริงๆ) ที่แท้ๆ**

หรือ *หลงผิดเลยเถิดไป* เพราะเข้าใจเลยสุดโต่งไปเช่นกัน โดยพิจารณา "ความไม่มี" ในตัวเองเลยเถิดมากไป จนเบื่อหน่ายแม้แต่ร่างกายตัวตนของตน เข้าใจได้แต่ว่า อะไรๆมันก็ไม่มี ไม่แท้ ไม่เที่ยง ไม่จริง ไม่รู้จัก "สัจจะ" อันมี ๒ คือ **สมมุติสัจจะ** กับ **ปรมัตถสัจจะ** จึงเกิดเบื่อหน่ายแรงจัดเห็นเป็นทุกข์ไปหมด จนรับรู้อะไรก็ไม่ได้ จะเห็นทุกสิ่งทุกอย่างมันโหดร้ายมันทารุณไปหมด จิตก็จะยิ่งโน้มน้อมไปสู่ความดับความสูญยิ่งขึ้น สุดท้าย ก็จะถึงฆ่าตัวตาย พวกหลงผิดชนิดนี้ เรียกกันว่า "อัตตวินิบาต" **เป็นผู้ถึงซึ่งจุดยึดแท้ว่าอะไรๆ ก็ไม่ให้มี** แม้ที่สุดชีวิตตัวเอง **นี่ก็เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ที่เกือบหาเก็แท้ๆ** อันจะต้องรู้ตนและต้องแก้ไขมาสู่ความถูกต้องอยู่ทั้งสิ้น

แท้จริงนั้น **การหยุดมโนกรรม** *ก็เป็นงานที่จะต้องฝึก สำหรับนักปฏิบัติธรรม* หัดหยุดคิด หยุดปรุง หยุดรับรู้ หยุดไม่มีมโนกรรมใดๆเลย มันก็มีอุปการะด้วยจริงๆ เมื่อทำได้ ก็ย่อมเป็นการดี เป็นความเจริญ (สบาย หรือ สบาย) เมื่อหยุดได้จริง ดับได้จริง ไม่มีอะไรๆ แม้มโนกรรม **มันก็เป็น "การพัก" ที่สนิทยิ่ง มันก็เป็นสภาพเบา มันก็เป็นสภาพว่างลง สบายยอด สบาย(สบาย) แต่อย่าหลงติด หลงเสพย์เป็นอันขาด** เราต้องรู้สภาพธรรมต่างๆ ตามความเป็นจริง รู้การพัก รู้การเพียร รู้การทำ รู้การหยุด แล้วก็พักเพียงพอดี และ เพียรให้เหมาะสมพอดี โดยไม่หลงติดทั้งการพัก ไม่หลงติดทั้งการเพียรเกินไป และ **"การพัก" นั้น ก็ไม่ใช่ คือ การหมดกิเลส หรือ แม้แต่การลดกิเลส การหยุดมโนกรรม หรือ การไม่ให้จิตรับรู้อะไร คิดอะไร ให้จิตดับสนิทอยู่เฉยๆ นั้น มันไม่ใช่ เป็น การดับกิเลส หรือ การหมดกิเลส**

แต่อย่างใด มันคือ การดับจิต-พักจิต หรือ หมดความรับรู้ จริงๆ เท่านั้น คิดให้ออก พิจารณาให้เห็น ซ้ำมิหนำ **มันกลับจะเป็นการก่อกิเลสเอาเสียด้วยซ้ำ** ระวังเถอะ! สำหรับผู้ทำได้ ทำเป็น อย่าได้หลงติดยึด อารมณ์หยุด อารมณ์ดับ จนเสพย์ติด หรือ จนกลายเป็นคนไม่มีการงาน ไม่ทำอะไรเลย ได้แต่เสพย์ความหยุด หลงความอยู่เฉยๆ จิตจะเอาแต่ตกภวังค์ และนั่งไหนยืนอยู่ไหนก็เอาแต่เซาซึม เอาแต่ง่วง เอาแต่หลับ เหตุก็เพราะจิตหลงยึด "อากิญจัญญายตนะ" แบบนี้ **อารมณ์เช่นนี้แหละ คือ "อากิญจัญญายตนพรหม" ขี้เกี๊ อีกแบบหนึ่ง ที่มีกันอยู่ในนักปฏิบัติธรรมแท้ๆ**

ส่วน "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" นั้น ก็คือ จิตที่เกิดเป็นปัญญาขึ้นมาบ้าง เริ่มรู้จักความจริงว่า คนเมื่อไม่ตาย มันก็ต้องมี "การรู้" จึงยอมรับรู้ ถ้าผู้ใดยังติดยึด "อากิญจัญญายตนะ" อยู่มาก ก็จะรับรู้แต่น้อย ไม่ยอมรู้อะไรมาก ก็จะยังเป็นผู้เซาๆ ซึมๆ นั่งไหนก็เอาแต่ตกภวังค์ จะเอาแต่หลับ แล้วก็มีฝัน มีภาพ มีเรื่องราวในภวังค์นั้นๆ บ้าง **นี้แหละคือ "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" ที่ยังเกี๊ ยังไม่รู้จักความจริง แต่ก็มีกันจริงๆ แท้ๆ** ถ้าเป็นผู้ไม่ติด "อากิญจัญญายตนะ" มาก ก็จะเป็นนักหลับชนิดฝันเก่ง หรือ มีภาพ มีเรื่องในขณะตกภวังค์นั้นมากมายด้วย แต่รู้ไม่ชัดทั้งหมดหรอก เพราะสภาพ "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" แบบนี้ นั้นคือ คนสะลึมสะลือ หลับๆ ไหลๆ หลงๆ เลอะๆ รู้อะไรก็ไม่รู้จริงแจ้งชัด จะว่าไม่รู้ก็หากรู้ จะว่ารู้ ก็ไม่ชัดเจน รู้บ้าง ไม่รู้บ้าง จะว่ารู้ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ก็ไม่เชิง เป็นสภาพยังรู้ไม่เต็มรู้ไม่ครบแท้

ส่วนนักปฏิบัติธรรม ผู้ที่หลงปรุงปัญญามามากๆ ชอบคิด ไม่หยุดไม่รู้พัก จนถึงขั้น "วิญญาณัญจายตนะ" ก็เช่นกัน เมื่อเกิดปัญญาขึ้นมาว่า *ตนไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพักเอาเสียเลยหนอ!* ก็จะเริ่มหยุดเริ่มพัก จิตก็จะตกมาเป็น "เนวสัญญา-นาสัญญายตนพรหม" คือ จะดับไม่สนิท จะมีสภาพอยากหยุด อยากพัก จะตกภวังค์ จะอยากหลับอยากหยุด แต่ก็หยุดไม่ลง หลับไม่สนิท มีเรื่องพุ้ง มีฝัน

มีนิมิตอะไรเลอะเทอะ จะรู้ชัด ก็ไม่ชัด จะว่าไม่รู้ ก็พอรู้ **เพราะความ "อยากรู้" ก็ยังมาก ความ "อยากดับ" ก็ยังมี** จึงกลายเป็นจิตที่จะ "รู้" ก็รู้ไม่เต็ม จะ "ดับ" ก็ไม่ดับให้สนิท เป็นสภาพประดักประเดิด กึ่งๆ กลางๆ อยู่อย่างนั้นเอง **นี่แหละที่เรียกว่า "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" แบบ "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่จริงแบบหนึ่ง อันมีอยู่แท้**

และแท้ที่จริง "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" เนื้อแท้ๆ ที่มันมักจะมีกับผู้ปฏิบัติ ซึ่งไม่ใช่จะไปหลงเลยเถิดสร้างขึ้นมา ก่อขึ้นมาหรอก นั้นก็คือ **สภาพของการยังรู้ไม่จริงในความหมายต่างๆ แห่งจิตปัญญา หรือที่แท้สุดคือ ยังกำหนดจิตไม่ลงตัวแท้ เป็นแท้ได้** มันยังเป็นสภาพไม่ตัดสินเด็ดขาดบ้าง เป็นสภาพธรรมที่ยังไม่ลงตัวบ้าง เป็นสภาพ "สัญญา" ทำงานยังไม่บริบูรณ์บ้าง "สัญญา" ยังไม่ "เวทยิต" ที่เดียว นั่นเอง ที่ว่า "รู้แจ้ง" ก็ไม่ทราบว่า กำหนดลงไปกันแค่ไหน ? ที่ว่า "ดับสนิท" ก็ไม่ทราบว่า กำหนดลงไปกันแค่ไหน ? และที่ว่า "ดับสนิท" อย่างรู้อยู่ เข้าใจชัด หรือ "รู้ชัดเข้าใจอยู่เห็นอยู่ รู้อยู่แท้ๆ" แต่ดับสิ้นสนิทนั้น มันเป็นสภาวะอย่างไร ? แค่ไหน ? ยังไม่ชัดเจนแจ่มใจอยู่นั่นเอง หรือ รู้ดีเข้าใจแจ้ง แต่ยังทำไม่ได้เด็ดขาดบ้าง หรือ ทำได้แล้ว เก่งแล้ว แต่ยังไม่รู้ตัวรู้ตนบ้าง

และหรือ ที่ว่า "นิโรธ" นั้น มันมีความหมายกันอย่างไรแท้ๆ จริงๆ เป็นขั้นสุดท้าย ก็ยังตัดสินไม่ได้กันแท้ๆ ที่จะเกิดในจิตของพระโยคาวจรนั้น **ยังจับไม่มั่น คั้นเอาไม่ลงตัว ยังไม่เห็น "นิโรธ" ชัด หรือ ยังไม่มั่นใจ ปักใจใน "นิโรธ" หรือ มั่นใจ ปักใจ แต่ยังกำหนดผิดๆ พลาดๆ อยู่บ้าง**

ความปรากฏชัด ความเข้าใจจนมั่นใจ ความรู้ทั่วในสภาพธรรมดังกล่าวนั้น ยังไม่เกิด ยังไม่มีครบพร้อมชัดเจนลงตัว จนถึงขั้น "พ้นสงสัย" อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง (พ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้าย) **ดังนี้แลเรียกว่า "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" แท้ๆ ชัดๆ**

หรือคือ ยังมีจิตตัวที่เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" เป็นตัวร่วมสังเคราะห์อยู่ (เป็นสสังขาริก) โดยมีความคิดว่า จะต้องไม่มีอะไร ไม่รับอะไร ไม่รู้อะไร ไม่จำอะไร ไม่คิดอะไรเลย *แต่ตนสิยังไม่ตาย* ซึ่งโดยจริง ยังมีความรับรู้ ยังมีความจำ ยังมีความคิด *ทว่า "หลงผิด" เสียสนิท* เลยกลาย**เป็นคนซังกะตายอยู่ เป็นคนเนือยๆ เฉื่อยๆชาๆ หมดกระตือรือล้นเด็ดขาด อยู่ๆ กินๆ มีอะไรที่จำเป็นที่สุดที่จะต้องทำ ก็ทำๆ ไป "สักแต่ว่า" ไปอย่างนั้นเอง ไม่กระปรี้กระเปร่า** นี่แหละคือ ตัว "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" แท้ๆ ที่ลัทธิฤษีดาบส อันเป็นเดียรถีย์ เขาเป็นกัน และ **พุทธศาสนิกชนคนไทยทั้งหลายกว่าเก้าสิบเปอร์เซนต์ ในปัจจุบันนี้ ก็กำลัง "หลงผิด" พากันเข้าใจว่า "พระอรหันต์" นั้น จะต้องเป็นคนอย่างนี้แบบนี้**

เมื่อจิตผู้ใดยึดไว้ผิด ตั้งเป้าไว้ผิดอย่างนี้ (มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง) ความรู้ ก็ไปจบเอาเป็นที่สุด ตามที่ตนตั้งเป้าไว้เท่านั้นเอง จึงไม่อาจสามารถจะไต่ขึ้นหรือ เพิ่มภูมิขึ้นไปรู้ "สัญญาเวทยิตนิโรธภูมิ" (ภูมิ "นิพพาน" ของพุทธศาสนาแท้) ได้ ความสูงสุด ความจบของผู้นั้น ก็มีดังนี้ **แต่เท่านี้นะ !**

เพราะฉะนั้น ผู้ใด "หลงผิด" แท้ นึกได้แค่ "จุด" ไหน ? เข้าใจได้แค่ภูมิไหน ? ว่าเป็นที่สุด ผู้นั้นก็จะทำได้ เป็นได้แค่ภูมินั้น จุดนั้น เท่านั้นเองเป็นที่สุด *ภาษาอาจจะเรียกเสียสูงส่ง ก็ได้ แต่ความเข้าใจ ความรู้ ความสูง ของภูมิจริง มันก็จะเท่าที่มีจริงนั้นๆ* **เรียกว่า "จบ" หรือ "ปทปรม" คือ สูงสุดยอดสุดอยู่ ณ บทนั้น หรือ สูงสุดยอดสุดอยู่ ณ พื้นนั้นฐานนั้น**

"ผู้จบสิ้นสุดแท้" ของศาสนาพุทธ (พระอรหันต์) จึงคือ ผู้ที่**ไม่ต้องจบ ไม่ยึดจบ** แต่เป็นผู้**รู้จบ** เป็นผู้**รู้หยุด ทำหยุดได้แท้** เป็นผู้มี**พักสนิท**ได้แท้ และ มี**เพียรสำคัญ**ยิ่งอยู่จริงๆด้วย เป็นผู้มีประโยชน์แก่โลกอย่างมหันต์มิใช่เป็นผู้ถ่วงโลกเป็นอันขาด

"สัญญาเวทยิตนิโรธ" *นั้น จึงต่างจาก* เนวสัญญานาสัญญายตนะ *ต่างจาก* อากิญจัญญายตนะ *ต่างจาก* วิญญาณัญจายตนะ *และ ต่างจาก* อากาสานัญจายตนะ *ทั้งหมด(ทั้ง"อสัญญี"ด้วย) แต่ละภูมิมีลักษณะต่างกันจริงๆ*

แต่"สัญญาเวทยิตนิโรธ"นั้น ก็คือ "อากาส" คือ "วิญญาณ" คือ "อากิญจา" คือ "เนวสัญญานาสัญญา" ด้วยทั้งสิ้น (แต่ไม่คือ "อสัญญี" สักอย่าง)

สรุป"**อรูปพรหม**" เน้นชัดสิ่งซับซ้อนลึกซึ้ง เป็น"อรูป"จริงๆ ออกมาให้เห็นอีกชั้น

"**อากาส**"นั้นคือ สภาพจิตใด ที่เป็นอยู่อย่างว่างเบาโปร่งโล่งง่ายตลอด มองเห็นอะไร ได้ยินอะไร สัมผัสอะไรอยู่ ก็ตาม ซึ่งเป็น"**รูปธรรม**"**ทั้งหลายทั้งปวง** ก็ไม่ติดแล้ว ไม่ขัดไม่ข้อง เห็นเป็นธรรมดาอยู่ร่วมด้วยอย่างง่าย อย่างสบาย ไปหมด ไม่ยึดไม่ถือแล้วใน"รูป"ทั้งหลาย เป็นส่วนวาง เป็นสภาพว่าง เบาเฉย ได้อย่างสนิทจริง เป็นผู้มี"จิตว่าง"แล้วล่ะ

แต่เพราะไม่เข้าใจ ไม่รู้จัก "ตัวตน"(อัตตา) ที่คือ **ความยึด ความติด ความชอบ**อย่างชัดเจน จนถึงละเอียดเบาบางที่สุด "ตัวตน"อันนี้ มันยังเหลืออยู่แต่มันเป็นตัวน้อยตัวนิด หรือ อยู่ลึกหรือบางเบา(ตน) มันยังเป็น"อรูป"จริงๆ มันไม่ใช่ของหยาบแล้ว โดยเฉพาะ"อากาส"นี่เองแท้ๆ นี่แหละ เป็นต้น และตนเองก็ยังหลงเห็นเป็นส่วนจะต้องเสพย์ อยากเสพย์ หรือ ชอบเสพย์ สภาพนี้จนเกินไป (คือ เกินเหมาะเกินควร) ผู้เสพย์อยู่โดยไม่รู้ (คือ ผู้ยังหลงเต็มที่) หรือ ผู้รู้สภาวะนี้ในตนได้บ้างแล้วล่ะ (คือ ผู้เริ่มรู้สมุทัยแล้ว) แต่ยังติด ยังรัก ยังชอบอยู่มากไป **จึงเรียกว่า"อากาสานัญจายตนพรหม"** เป็นตัว"เจโตพรหม" หรือ เป็นพรหมชนิดเจโต คือ *จิตเองแท้ๆ เป็นอยู่ เสพย์จิตเองแท้ๆ โดยเห็นว่าเป็นสุข* ซึ่งก็"สุข"จริงๆเสียด้วย เมื่อหลุดพ้นจากโลกหยาบๆ อื่นมาได้ออกปานนี้ ก็แสนสุขได้ออกปานนี้แหละ ผู้เสพย์เองจะรู้เอง และ เพราะสุข นั้นแหละจึงหลงเสพย์ จึงหลงติด จนได้ชื่อว่า "พรหม" เห็นว่า เป็นประโยชน์แก่ตนมากไป เห็นเป็นกำไร(อาย) **จึงยังมี"อัตตา"เป็นพรหม**

"ความมากไป" นั้นหนึ่ง (คือ ความเกินพอดีพอควร) "ความติดเสพย์" นั้นอีกหนึ่ง (คือ ความหลงชอบ) จึงทำให้"หลงยึดหลงเกาะ" ไม่ยอมปล่อยอารมณ์นั้น ใครมากวนมาแย่ง ก็ไม่ได้ จะขุ่นเคือง, รำคาญ, ไม่ชอบใจ, อึดอัด (*ปฏิฆะ เพราะเหตุจาก"อรูป" ไม่ใช่ ปฏิฆะ เพราะเหตุจาก"รูป"*) ถ้าไม่มีใครมากวน ก็จะกลายเป็นผู้เสพย์ ผู้จมอยู่กับ"อารมณ์"นั้น เป็น"แดนวิมาน" อันแสนสุขสมอร่อยเหาะไปเลย "โลภมูลจิต"ก็หยั่งราก และ นับวันจะอ้วนพี หรือแตกกอก่อต้นใหญ่ **นี่คือ"อาพาธ"ของพระโยคาวจรขั้นนี้** "สุข-ทุกข์" ก็จะยังเกิดได้ด้วยประการอย่างนี้ เป็นต้น

"วิญญาณัญจายตนพรหม" นั้นคือ สภาพจิตที่"เกิดรู้" ความละเอียดลึกซึ้งใดๆนั้นขึ้นได้ โดยเฉพาะขณะนี้คือ รู้สภาพของ"อากาสานัญจายตนะ"ของตน และ รู้ว่า "วิญญาณ"สำคัญกว่า"อากาส"ขึ้นมา จึงได้ปลดปล่อยความเป็น"อากาสานัญจายตนพรหม"ของตน แล้วมาโน้มยึด"วิญญาณ" ถ้า"เกิดหลงความรู้" เช่น เกิดมีความยินดีปีติใจอิ่มเอมใจมาก(ปีติวิสัย) จนทำให้เป็น"มานะ"ยึดความรู้ยึดภูมิจิตนี้เป็นต้น (โดยผู้ยึดผู้หลงเองจะไม่รู้ตัวหรอก) ก็จะทำให้ตน"อวดรู้"มากไป อย่างไม่รู้ตัว จะยกตนข่มท่าน อย่างไม่รู้ตัว และ จะติด"ภูมิรู้"จนไม่ยอมใครท่าเดียว ไม่อนุโลมผู้อื่นเป็นเด็ดขาด ("สัจจานุโลมญาณ" จะเกิดไม่ได้) ทำความงามพร้อมตามกาละเทศะฐานะบุคคลต่างๆ ไม่ได้ **นี่คือ"อาพาธ"ของวิญญาณัญจายตนพรหม" ที่จะต้องสังวรรักษา แก้ให้หาย ทำสติปลดปล่อยสภาพนี้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เที่ยงธรรมให้ได้** ถ้าทำไม่ได้อยู่ตราบใดก็ยังได้ชื่อว่า "วิญญาณัญจายตนพรหม"อยู่ร่ำไป และหรือ "ผู้หลงความรู้จนไม่รู้พักไม่รู้ดับ" กล่าวคือ ได้แต่รู้ๆๆๆ ปรุงความรู้ให้แก่ตนอย่างไม่มีการพักสนิทลงได้สักที ทำสภาพหยุดสภาพนิ่งให้แก่จิตในแบบ"ตามต้องการ" หรือ"ตนต้องการ"ลงไม่ได้เลยสักวาระ **นั่นก็คือ "วิญญาณัญจายตนพรหม" แท้ๆจริงๆด้วย**

"วิญญาณ" นั้นคือ สภาพจิตใดที่รู้เข้าใจแจ่มแจ้ง โดยเฉพาะ *รู้จิตในจิตของตน* ว่า เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ว่าจะเป็นรูปหยาบกายหยาบ (สักกาย)

ขั้นอบายมุข ขั้นกาม ขั้นรูปพรหม และ ขั้นอรูปพรหมออกขนาดที่กำลังกล่าวถึงนี้ จิตใดมีอาการอย่างที่กำลังอธิบายนี้ มีรสอย่างนี้ มีอาการอย่างนี้ หรือ ยิ่งจะรู้สมมุติบัญญัติประกอบพร้อมลงไปด้วยเลยก็ยิ่งดี *แต่ถ้ารู้เฉพาะสมมุติ เข้าใจเฉพาะบัญญัตินั้น ยังไม่เรียกว่า "วิญญาณ"ในที่นี้* โดยเฉพาะในขณะนี้ ก็รู้ชัดในสภาวะของ "อากาสานัญจายตนะ" ดีถูกสภาพเอาด้วย และ ถ้า "ได้รู้" ความเป็นอากาสานัญจายตนะแม้แต่ที่เหลือเศษอยู่ในจิตชัดเจน แล้วก็วาง–ปล่อย–ไม่ยึดเสพย์ ได้แน่ๆ ไม่อยากเสพย์ได้แท้ๆ เป็นผู้ "ไม่ติด" ได้จริงๆ ผู้นั้นก็สบายแสนสบายเกือบจะเรียกได้ว่า "นิพพานัง ปรมัง สุขัง" กันเป็นที่สุดแล้ว ถ้าได้ตรวจจนแน่ใจจนตนหมด "อายตน" (หลงเศษธุลีน้อยนิดเป็นกำไรอยู่ในจิต) แล้วว่า **ไม่ติด**แม้ "อากาส" แต่รู้แจ้งชัดใน "ความว่างนี่แหละดี" **ไม่หลง**แม้ใน "วิญญาณ" แต่ก็มี "สภาพจิตที่รู้แจ้งแจ่มแจ๋วอยู่แท้ๆ" เป็นปกติธรรมดาๆ

และเข้าใจแท้ใน "**อากิญจา**" ชัดเจน รู้ถึงสภาพ**ความไม่มีอันสิ้นเกลี้ยงจนกระทั่งนิดน้อยหนึ่งก็ไม่มี** ว่า *หมายถึงอะไรที่จะให้ "ไม่มี" ถูกสภาพแท้ รู้ความกำหนด รู้ความจำกัด รู้ความสำคัญ รู้ความหมายถูกเป๊ะ รู้ความเป็นอย่างนั้นแท้ๆ ถูกเป๊ะ และ มั่นคงไม่สับสน* การมีความรู้ความเข้าใจทั้งหมดนี้ คือ แทงทะลุ "วิญญาณัญจายตนะ" หรือคือ จะแจ้งชัด "ความมี" หรือ "ความไม่มี" ได้นั้น ก็ตรวจอ่านอย่างละเอียดยิบกันที่ "จิต" ที่ "วิญญาณ" นี่แหละ ไม่มี "วิญญาณ" ก็จะรู้ "ความไม่มี" กันจริงๆ แท้ๆ ไม่ได้ และขั้นนี้เป็นขั้นพ้นสงสัยเรื่อง "วิญญาณ" แต่จะค้นให้พบสิ่งที่**ควรจะให้ "ไม่มี" อย่างถูกๆแท้ๆ** *แล้วก็ทำความ "ไม่มี" ให้ได้ถูกๆสำเร็จจริง* **จนเกิดสภาพ "ไม่มี" นั้นๆได้ด้วยประการทั้งปวง** ซึ่งขั้นนี้มันหมายเอาสภาพที่จะ "ไม่ให้มี" นั้นเป็นสิ่งละเอียดขั้น "อรูป" อยู่ในภายในจิตในวิญญาณจริง **ที่จะให้ "ไม่มีแม้นิดแม้น้อย" เป็นที่สุด**

แต่ถ้าใครยังเข้าใจผิดไปเป็นเรื่องง่ายๆ หยาบๆ อยู่ว่า "ความไม่มี" (สุญญตา) นั้น คือ ไม่มีไปหมด ทั้ง "ชีวิต" กล่าวคือ ตายเน่าเข้าโลงด้วย จิตวิญญาณก็ทำความดับสนิท (นิโรธ) ได้แท้ๆด้วย ต้องถึงอย่างนี้ จึงเรียกว่า นิพพาน หรือ สุญญตา หากแม้นยังมีกายขันธ์นามขันธ์อยู่ ยังไม่ยอมเรียกว่า นิพพาน หรือ

สุญญตา จะได้ชื่อว่า พระอรหันต์ ก็ต่อเมื่อตาย หรือ ไปยึดกำหนดหมาย(สัญญา) **เอากับคำว่า "ความไม่มี" นั่นกัน** อย่างจัดไป แรงไป จนเหลือสมมุติอะไรก็ไม่ได้กันเลย

ผู้มีความรู้ขนาดนี้ มีความจำไว้อยู่อย่างนี้ มีความมุ่งหมายอย่างนี้ มีการกำหนดสภาพธรรมให้แก่จิตในจิตของตนเป็นดังกล่าวแล้วนี้ (**สัญญา**) หรือ เรียกหยาบ ๆ ว่า เป็นผู้มี "**ทิฏฐิ**" อย่างนี้แท้ ๆ มีความเห็นมีความเข้าใจยึดอย่างนี้มั่นคง จึงคือ ผู้ยังมีสภาพ "สักกาย" คือ รู้ได้เพียงหยาบ ๆ ใหญ่ ๆ ยึดได้แต่สภาพโต ๆ ง่าย ๆ อยู่ ยังเป็นผู้ยังไม่พ้น "สักกาย" ยังไม่รู้แท้ *(ยังไม่เป็น "ปฏิโสต" คือ ยังไม่รู้ในความรู้อันละเอียดสุขุม ซึ่งแตกต่างไปจากที่คนทั่ว ๆ ไปรู้ได้ง่าย ๆ)* มันยังมีความเข้าใจได้เพียงขนาดหนึ่ง คือ เข้าใจ "ความไม่มี" นั้น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวม ๆ เรื่องใหญ่ ๆ มีสภาพหยาบ ๆ มีรูปโต (สักกาย) อยู่ ยังแยก "ความไม่มี" ที่เรียกว่า "สุญญตาธรรม" ยังไม่ได้ คือ ยังพาซื่ออยู่ว่า ถ้าสูญ หรือ "ไม่มี" ละก้อ จะต้องสูญเสียหมด อะไร ๆ จะเหลือเป็นไม่ยอมกันล่ะ *ซึ่งก็ "ถูก" !* แต่ถูกอย่างขั้นต้น ๆ ตื้น ๆ เพราะใน "สุญญตา" ชนิดนี้ มันรวมเอาทั้งรูปหยาบทั้ง "อสัญญี" และ "อากิญจา" เข้าไปด้วย ผู้ยังมีความเห็น(ทิฏฐิ)อย่างนี้ ยังไม่เป็น "สำคัญ" ยังไม่ได้เข้าหมายที่ละเอียดดีกว่านี้ ยังไม่เป็นเข้าหมายที่ทำคนให้ประเสริฐได้ยิ่งกว่านี้ จึงยังเรียกว่า ยังไม่ "สัมมาทิฏฐิ" ในขั้นปรมัตถธรรม เนื่องจากยังไม่ใช่ผู้เข้าใจได้ถึงขั้นรู้เฉพาะ "จิต" โดยเข้าใจแท้แยกออกซ้อนลงไปอีกว่า เป็นสภาพของ "จิตในจิต" เท่านั้น ยังไม่ได้ แต่ยังติดยึดหลงนับเอา รูปหยาบ กายหยาบ ยังไม่ยอมอนุโลม–ปฏิโลม ทำปัญญาให้ละเอียดสุขุมเข้าไปหาจิต–เจตสิก ยังไม่ยอมปล่อยเรื่องกายหยาบ(สักกาย) ยังวนกว้าง ยังนับรวมเอาอะไรต่าง ๆ มายึดมาถือมากอยู่ ยังไม่พ้น "สักกายทิฏฐิ" เลย ยังไม่ถึงภูมิแห่ง "อัตตา" แท้ ๆ และ ยิ่งในขั้นที่เรียกกันว่า "อรูป" นี้ มันขั้น "อัตตานุทิฏฐิ" แล้วด้วยซ้ำ

ผู้จะเริ่มนับว่า เป็น "**อากิญจัญญายตนพรหม**" ได้นั้น คือ ผู้มีปัญญาหมดวิจิกิจฉาในเรื่องของการตายการเกิดแห่ง **ร่างกาย** หมดปัญหาเรื่อง **สรีระ** จะตาย หรือ **สรีระ** จะเกิดก็ไม่ใช่เป้าสำคัญที่จะเรียนเพื่อมุ่ง "นิพพาน" ผ่านเรื่องของ "ร่างกายหยาบ" ไม่ว่า "ร่างกาย" จะยังอยู่ หรือ จะตายเน่าเข้าโลงก็ไม่เกี่ยว

จะสำคัญมุ่งหมายเข้าไปหาเป้าของ **จิต–เจตสิก** เท่านั้น เป็น "กายละเอียด" ขึ้น หรือเป็น "รูป" (รูปจิต) ของพระอริยขั้นสูงขึ้นจริง ๆ

ดังนั้น เมื่อเริ่มพูดว่า "ดับสิ้น" (นิโรธ) หรือ "ความไม่มี" (สุญญตา) คนระดับนี้ (คือ ระดับพ้น "สักกาย" มาจริง ๆ) ก็จะหมายเอา "ความไม่มี" ที่ตรงเข้าไปหา "จิต" เลยทีเดียว ไม่เกี่ยวไปถึงการตายเน่าของร่างกาย หรือ การจะมี หรือ "ไม่มี" ของร่างกาย แต่แม้ขั้น "จิตในจิต" แล้วนี่ก็ดี กระนั้นก็ยังมีระดับต้น ๆ เข้ิน ๆ ของขั้นนอก คือ อาจจะแค่ขั้น "อสัญญี" คือ หมายเอา "จิต" ทั้งดุ้นเลย เป็น "ความไม่มีแห่งธาตุรู้" และจะต้อง "ไม่รับรู้" ไปหมดสนิท ดับสิ้นเกลี้ยงธาตุจิต ผู้มี "สุญญตา" ชนิดนี้ จะต้องประหนึ่ง "คนตาย" เอาถึงยังงั้นเลย คำว่า "นิดน้อยหนึ่งไม่มี" (อากิญจา) ของคนผู้นี้จึงหมายเอาได้เป็นอย่างหยาบอยู่ โดยนับขนาดของ "รูปจิต" รวมหมด (ซึ่งก็ยังละเอียดกว่าขั้น "สักกาย" ที่อธิบายผ่านมาได้แล้ว) คือ จะต้อง "ดับจิตหมด" ไม่เหลือให้รู้อะไรเลย จึงจะยอมรับว่า เป็น สุญญตา เป็น นิพพาน คนผู้มีจิตบัญญาอย่างนี้ และกระทำได้อย่างนี้แล นับว่า เป็น "พรหม" ทว่าผู้ยังมีความเข้าใจเช่นนี้ สัญญามั่นหมายไว้อย่างนี้ ยังรู้แจ้งละเอียดลึกซึ้งใน "ความไม่มี" ที่ "หมายเอา" (สัญญา) ละเอียดสุขุมยิ่งกว่านี้ ยังไม่ได้ *เข้าใจ "อากิญจา" หรือ "อากิญจัญญ" (ความไม่มี) ได้แค่ความเป็น "อสัญญี"* จึงคือ **ตัว "อากิญจัญญายตนพรหม" แท้ ๆ ชัด ๆ** คือ เป็น "พรหม" ที่ยังไม่มีความรู้เลย "สุญญตา" ของคนระดับนี้ จึงยังยึดยังหมายได้แค่ "อสัญญีพรหมสัตว์" นั่นแหละ คือที่สุด คือ **ความดับสนิท**ที่เป็นสภาพธรรมที่ประเสริฐสูงสุด ก็จะมีรูปของการ "ดับจิต" ทำความไม่รับรู้ให้แก่จิตของตนจนนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มีรู้อะไรเลย นั่นแหละ เป็น "สัญญา" หรือ เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ผู้นี้เข้าใจได้ ซึ่งมันก็เป็นสภาพเดียวกันกับ "อสัญญีพรหม" นั่นเอง เพียงแต่เรียกชื่อมีภาษาไปคนละ "คำ" กันเท่านั้น ยังนับเนื่องเข้าไปรู้ "จิตในจิต" ขั้น "อรูป" แท้ ยังไม่ได้ จึงเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ขั้นต้น ขั้นหยาบสุด ที่เรียกว่า มีแค่ "บัญญัติ" ส่วน "ปรมัตถ์" นั้น ยังไม่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" แท้ตรงเป้า ยังได้แค่ "รูปจิต" หรือ "รูปฌาน" จึงมีตำแหน่ง "อรูปพรหม" แค่ได้ปริยัติ หรือ "สมมุติบัญญัติ" ตัวจริง สภาพจริง ยังไม่เข้าขั้น "อรูป" เลย

"อากิญจัญญายตนพรหม" ขั้นกลาง ก็คือ รู้ถึง "ความไม่มี" ที่เป็นรูปละเอียด (อรูป) ขึ้นไปยิ่งกว่านั้นอีก คือ มีปัญญาเข้าใจชัดแล้วว่า จิตนั้นมันเป็นเพียง "ธาตุรู้" มันไม่ใช่ตัวเลวร้ายอะไร ส่วนตัวเลว ตัวร้ายจริงๆนั้น มันคือ กิเลส–ตัณหา–อุปาทานในจิต หรือ โลภะ โทสะ โมหะ ที่ระคนอยู่ในจิต นั่นต่างหากเล่า คือ *ตัวสำคัญที่จะต้องดับให้สิ้นสนิท ทำความไม่มีให้หมดให้เกลี้ยงจริงๆ* **"นิดหนึ่งน้อยหนึ่งไม่ให้มี" (อากิญจา) นั้น เราหมายเอา "ส่วนละเอียด" (อรูป) ส่วนนี้ต่างหาก** ที่เราจะ "นิโรธ" มัน (จะดับ จะทำไม่ให้โผล่ไม่ให้เหลือ) จะ "ฆ่า" (ปหีนกิจ หรือ ฆาต ก็ตาม) ให้ตายสนิท ไม่ผุดไม่เกิดเอาจริงๆ ให้ได้

ผู้มีทิฏฐิได้ดั่งนี้ มีปัญญาเข้าใจได้ออกปานนี้ ก็คือ ผู้เริ่มมี "สัมมาอริยมรรค" แล้วผู้นี้ก็จะเริ่มเรียนรู้ฝึกรู้สภาวะแท้ๆของ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ในจิต ขั้น "อรูป" หรือ ขั้น "อุปกิเลส" ทั้งหลาย และ จะฝึกดับฝึกฆ่ามันลง ไม่ให้มีเมื่อเริ่มทำให้ดับ ให้ลด ให้หมด ให้ไม่มีลงไปได้บ้าง ก็เริ่มเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" แท้ และ ถูก หรือ สูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนตัวตนของกิเลส–ตัณหา ของ "อรูป" หยาบๆนั้น ดับดิ้นสิ้นได้ ที่รู้เห็นเป็นโลภะ–โทสะชัดๆก่อน ก็ดับได้สิ้นเกลี้ยง **อย่างเห็นว่า สิ้นเกลี้ยงจริงๆตามความรู้ความเห็นของตน ก็เป็น "พรหม" แท้ๆ ที่ทำ "อากิญจา" หรือ "อากิญจัญญ" ได้จริงๆ** มาแล้วล่ะขั้นหนึ่ง **แต่มันยังมี "อรูป" หรือ ความละเอียดสุขุมหมุนรอบเชิงซ้อนอยู่อีกมากกว่ามากนัก สำหรับ "อุปกิเลส" ละเอียด หรือ กิเลสขั้น "อรูป" ของจิตในจิต ของภูมิชั้นสูงชั้นสุขุมนี้ ไม่ใช่เรื่องจะประมาท หรือ "หลงตน" ได้ง่ายๆเป็นอันขาด สำหรับพระโยคาวจรชั้นสูงที่ยิ่งสูง**

ดังนั้น จิตละเอียดที่ยังมีชอบมีชัง ยังมีขุ่นนิดๆ เคืองน้อยๆไม่ว่าจะเป็นเศษแห่ง "โทมนัส" หรือ ธุลีของ "อุปายาส" ใดๆ ก็จะต้องเป็น "อโศก" ให้หมด และ แม้ยังหลงยินดีนิดๆ น้อยๆ (โสมนัส) ก็ให้รู้ในจิตให้ได้ว่า อย่าหลง อย่าติด

อย่าเผลอตกหลุมดูดของ "โสมนัส" ของ "ปีติ" เป็นอันขาด เพราะนั่นแหละ คือ ทางมาแห่ง "รช" อันหมายถึง ธุลี ละอองแห่งกิเลส เราจะต้องไม่มีแม้ "รช" คือ ต้อง "วิรช" ให้ได้ ไม่ให้มีเศษละอองของจิตที่ตกหลุมเผลอยังยินดี อันจะเป็นทางเกิดแห่ง "โลภมูลจิต" เราจะต้องรู้ให้ชัดในเศษนิด เศษน้อยพวกนี้ให้ได้ จะต้องเข้าใจ จับตัว "อุทธัจจะ" ให้ถูกสภาวะแห่งเจตสิกแห่งจิตให้ได้จริง ๆ

แม้รู้แล้วด้วยภาษา รู้แล้วด้วยสภาวะด้วย แต่ยังไม่ช่ำชอง ยังไม่เก่งจริง (สิปปะ) ยังไม่แข็งแรงเด็ดเดี่ยวมีอำนาจ (วสวัตตี) จนมี "สติ" มั่น รู้ได้ทัน แม้ "โสมนัสสหคต" ที่ใด ก็ยังเผลอให้อ่อยในจิต ไม่มีความรู้พร้อม (ไม่มี "ญาณ-สัมปยุต") ว่า ตน ณ บัดนั้น อารมณ์จิตเป็นเช่นไร ? **ผู้นั้นก็ยังเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ยังมีนิดหนึ่งน้อยหนึ่งแห่ง "วิรช"** กล่าวคือ ยังทำ "ความหมดสิ้นแห่งธุลีกิเลส" ให้สุญญตาไปจริง ๆ ยังไม่ได้ ยังรู้แจ้งสว่างชัดใน "อุทธ" สุดท้ายยังไม่ออก (ยังมี "อุทธัจจะ" เป็นสังโยชน์อยู่)

"อากิญจา" จึงหมายเอาอย่างนี้ หมายเอาละเอียดสุขุม เป็น "อรูป" กันถึงขนาดนี้จริง ๆ **ที่จะไม่ให้มี ไม่ให้เหลือนิดน้อยหนึ่งก็ไม่ยอม**

ผู้รู้ได้ ทำได้บ้าง ก็พ้นความเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ได้บ้าง ผู้รู้ได้มาก ทำได้มาก ก็พ้นความเป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ได้มาก ตามลำดับ ๆ หรือจะกล่าวว่า เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ที่สูงที่ละเอียดยิ่งขึ้น ๆ ก็ได้

แต่อย่าลืม *พวก "อากิญจัญญายตนะ" เฉโก* เป็นอันขาด คือ พวก "อัตตวาทุปาทาน" (ขั้น "นัตถิกทิฏฐิ") กับ "อัตตกิลมถานุโยค" (ขั้น "อัตตวินิบาต")

พวก **"อัตตวาทุปาทาน"** นั้น คือ **พวกที่ใช้ "วาทะ" ว่า "ไม่มี" อะไรๆ ก็ไม่มี นิดน้อยหนึ่งของเขา ก็จะไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตนทั้งนั้น** เขาเพ่งออกไปนอกตน ไป "หลง" ยึดเห็นว่า "ข้างนอกตน" ไม่มีไปหมด อะไรก็เป็น "อนัตตา" ทั่วในตัวเขา ทั้งจิต ทั้งกายของเขานั้นสิ ก็ยังเสพย์สุข ยังหลงหยาบๆ ต่ำๆ อยู่ แม้แต่ขนาด "โลกียสุข" ก็ยังไม่ "รู้ตน" ด้วยซ้ำไป แต่ปากนั้นพูดจ้อยๆ อยู่ว่า "ไม่มี"

อะไรๆก็ไม่มี อะไรก็ไม่ใช่ตัวตน เขาได้แค่ "วาทะ" ยึดได้แค่บัญญัติหยาบๆแค่นั้นเป็นที่สุด พวกนี้เป็นพวกมีทิฏฐิเช่นเดียวกันกับ "มัคคลิโคสาล" ที่พระพุทธองค์เคยตรัสว่า "มัคคลิโควาทะนั้น เป็นวาทะอันผลาญโลก หรือ วาทะพาฉิบหาย" หมายความว่า คำพูดของมัคคลิโคสาลนั้น เป็นคำพูดที่เป็นภัย เป็นโทษต่อโลก ต่อปวงชนเป็นอันมาก เพราะ "ความไม่รู้ตน" เอาจริงๆ ไม่รู้จิต ไม่รู้วิญญาณของตนว่ามีผีสิง มีกิเลสตัณหาครอบงำอยู่เท่าใดๆ แต่ไปมองอะไรๆนอกตน เป็น "ความไม่มี" **คนชนิดนี้เรียกว่า "เมาสุญญตา" หรือ หลงผิดใน "สุญญตาธรรม"** โดยไป "กำหนด" ความสูญเอาที่ผู้อื่นของอื่นนอกตัวหมด เห็นจนกระทั่งว่า นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่มี หรือ ใหญ่สุดโตสุด ก็ไม่มี (อากิญจา) ส่วนในตนสิ! ไม่ทำให้เกิด**ความสูญแห่งกิเลสตัณหา**ให้ได้จริงจัง(ทั้งๆที่ ไม่นิดหนึ่งน้อยหนึ่งด้วย มีออกมากออกโตเอาด้วย) ไม่เคยอ่านจิตตน ไม่เคยหัดอดผื้นทน (ไม่เคยมีวิกขัมภนปหาน) ไม่เคยอ่านจิตในจิตของตน (ไม่เคยมีวิตกวิจาร) จึงได้ชื่อว่า "มหาวินาศอากิญจัญญายตนพรหม" เอาเลยทีเดียว **เพราะยึดได้แค่"วาทะ"เท่านั้น และ เป็น"อัตตา"อยู่แท้เต็มตัว(อย่างนี้แหละ คือ "อัตตวาทุปาทาน")** แถมมี "มิจฉาทิฏฐิ" เพราะไปกำหนดหมาย (สัญญา) ได้อย่างหนึ่ง ไปสำคัญผิดเอา (สัญญา) ได้อย่างหนึ่ง ไปยึดเอา "ความไม่มี" (นัตถิ) ในอีกแบบหนึ่งอย่างหนึ่งมา จึงได้ "นัตถิ" มาเป็น "ทิฏฐิ" ของตน (จึงเรียกผู้นี้ว่า นัตถิกทิฏฐิ ด้วย)

พวกนี้จะไม่รู้เรื่องจิต เรื่องวิญญาณ สักเท่าไหร่เลย เป็นพวก "วัตถุนิยม" แท้ๆ คือ เห็นได้แต่ "ภาววิสัย" หยาบๆ ไม่สามารถหยั่งรู้ลึกซึ้งไปถึง "ภาววิสัย" ที่ละเอียดสุขุม อันเป็น "อรูป" ขั้นจิต ขั้นวิญญาณ อย่างสูงได้เป็นอันขาด อาจจะพูดภาษา (วาทะ) เรื่องจิต–วิญญาณ ได้มากได้เก่งเอาเสียด้วย ก็ได้ แต่แท้จริงนั้นเป็นเพียงได้ "วาทะ" และจะไปเพ่งโทษพวกที่เขารู้เรื่องจิตว่า เป็นพวก "จิตนิยม" หรือ ไปเพ่งโทษพวกยึดจิต เสพอารมณ์ของจิต เล่นพลังงานทางจิต **ว่าเขาเป็นพวก "จิตนิยม" ซึ่งแท้จริงตนก็ยังหาพ้นความเป็น "จิตนิยม" ไปได้ไม่** เพราะยังมี "อารมณ์จิต" ยังหลงสุข ยังยึดยังเสพย์สุข

เสพย์สนุกสนานอยู่ ซึ่งก็ล้วนเป็นเรื่องของ "จิต" ทั้งสิ้น แค่ยังมีกามจิต–กามารมณ์ ยังมีอารมณ์ชอบอารมณ์ชัง บางทีถึงรุนแรงได้อยู่ด้วยซ้ำ ดังนี้ ล้วนยังคือ ตัว "จิตนิยม" แท้ ที่มีอยู่ในคนผู้ยังเรียนรู้ไม่ถึง "จิต" ยังไม่รู้ "ภาววิสัย" ของจิต และยังเป็น "ทาษ" จิตของตัวเอง **พวก "วัตถุนิยม" นั้น จะพ้นความเป็น "จิตนิยม" ไปไม่ได้ "วัตถุนิยม" คนใดที่ไม่มี "จิตนิยม" ร่วมอยู่ด้วยนั้น ไม่มีในโลก เพราะการที่จะ "นิยม" อะไรนั้นจะต้องใช้ "จิต" วัตถุเองมันไปนิยมอะไรหรือ ไปกำหนดอะไรไม่ได้ มันไม่รู้เรื่องอะไรด้วยเลย แต่ในคนผู้เป็น "วัตถุนิยม" ผู้นั้นเองนั่นแหละ เป็น "ทาษวัตถุ" นั่นคือ "จิต" ของตนไปถูก "วัตถุ" มันกำหนดเอาแล้วอย่างศิโรราบต่างหาก อาการอย่างนั้นแหละ คือตนก็เป็นผู้มี "จิตนิยม" แฝงร่วมอยู่ด้วย "วัตถุนิยม" ที่ไม่มี "จิตนิยม" จึงไม่มีในโลก ผู้ที่เป็นพวก "วัตถุนิยม" จึงเป็นพวก "จิตนิยม" อยู่ในตัวด้วยเสมอ** *(ส่วนพวก "จิตนิยม" ที่ไม่มีความเป็น "วัตถุนิยม" เลยนั้น มีได้เป็นได้ในโลก)*

พวก "อากิญจัญญายตนพรหม" แบบมหาวินาศนี้ จึงจะไม่รู้ความสืบต่ออันละเอียด (สัมพันธภาพ หรือ ปฏิจจสมุปบาท อันลึกซึ้งของอรูป) ได้เป็นอันขาด เขาจึงจะเข้าใจ และเห็นตนๆ ทันที ว่า **คนตายลงแล้วสูญ ไม่มีอะไรอีกจะเชื่อมต่อไปได้** เพราะ **"อำนาจสัมพัธ" หรือ ญาณสัมผัสรู้** ของเขา มีได้แค่หยาบๆ ตื้นๆ พวก "นัตถิกทิฏฐิ" นี้ จึงเป็นพวก "อุจเฉททิฏฐิ" แท้ คือ เห็นการตายแล้วสูญทันที สังเกตเอาเถิด คนพวกนี้จึงจะไม่ยอมฝึกจิต จะไม่เรียนรู้เรื่องศีล เรื่องตบะธรรม หรือ เอากรรมฐานชุดงค์อะไรมาปฏิบัติเพื่อขัดเกลา จิต–เจตสิก–รูป ของตนกันหรอก หรือ จะไม่ฝึกหัด ลด ละ ความเสพย์ ความติด อันใด พวกนี้จึงบิดกันนิพพานแท้ **เพราะไม่มีโอกาสทำความสูญ ทำ "ความไม่มี" ให้เกิดที่จิตจริงๆ ของตนเลย** เนื่องจากหลงเราเป็นเขา หลงเขาเป็นเรา หลงหัวเป็นหาง หลงนอกเป็นในไปหมด มีโมหะแท้ หรือ เมาชนิดจับแพะชนแกะขนาดหนักจริงๆ

พวกนี้เป็นนักคิด เป็นเจ้าปัญญา และ“*ความวนแห่งความคิด*”*ของเขาเอง* นั้น แหละ คือ **สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา**แห่งตัวเขา คือ เขาจะ**เมา**ความคิด **เมา**ปัญญาของตัวเอง จนไม่รู้ความคิดของคนอื่น และ จะยึดความคิดของตนเอง เป็นที่ตั้งยึดอย่างมั่น เพราะรู้ว่าตนคิดได้มาก ๆ ยาว ๆ ไกล ๆ ก็เลยหลงว่า ตน เป็นผู้มากไปด้วย“ปัญญา” เป็นการ**เมา“อัตตา”** และ เป็นขั้น“อรูป” จริง ๆ เขาจะ**“ไม่รู้”ตัว**จริง ๆ เพราะถ้าเขา**รู้ตัว** ก็เท่ากับเขา“สร่างเมา” หรือ ไม่**เมา** หรือ เป็นผู้“ได้คิด” เป็นผู้เกิด“ความตื่น”(ชาคริย) หรือ เริ่มมี“สติ”

“อากิญจัญญายตนพรหม”ชนิดนี้ เป็น**อรูปพรหมแบบอากิญจาขั้นต่ำสุด** นอกจากโง่ให้ตนเองแล้ว ยังหลอกลวงผู้อื่นอีก

ส่วนพวก“อัตตกิลมถานุโยค”นั้น ก็เป็น*พวก“จิตนิยม”ยึดในคำว่า“ไม่มี”* **โดยจะ“ไม่มี”เอาตรงๆโต้งๆเฉนตรง เลยขอบเขตแห่งประโยชน์ และ ความสมควรไปลิ่ว ๆ สุดโต่ง** จะดับจิตตนเข้าไปๆ และ จะตัด“อามิส” จะลดละอามิสในโลกออกไปเรื่อย ๆ **กระทั่งน้อยเกินไป จนเลยเถิด จนกลายเป็นทรมานตน แล้วหลงเป็น“นิรามิสสุข”อยู่กับ“ความน้อยเกินไป”นั้น** ร่างกายอันควรยังไว้ให้เป็นไปแข็งแรงพอดี ก็ไม่อินังขังขอบกันแล้ว หลงผิดใน“สมมุติสัจจะ”ไปด้วย เห็น“วัตถุ”เป็นของหนักไปหมด จะทำตนให้“ไม่มี”ๆๆๆ” ท่าเดียว **ไม่มีจุดยอมจบ ไม่มีความลงตัว หาที่สุดที่จบที่เหมาะควร ที่พอดีแห่งความเป็นคน เป็นผู้จะอยู่อย่างเป็นตัวอย่างคนอื่นในโลกอย่างดีมีประโยชน์สูงสุด ก็ไม่รู้และ ทำไม่ได้ มันก็เลยเถิดไปใหญ่** จนที่สุด ก็จะ“นั่งอดข้าวให้ร่างกายไปสู่ความตาย”ถือว่า สูงสุด ดั่งลัทธิของนิครนถ์นาฏบุตร **นั่นก็คือ“อากิญจัญญายตนพรหม”ผู้ยึดอัตตาที่เป็น“สูญ”ขัดไป ถึงขนาด“อัตตวินิบาต”**

หรือไม่เช่นนั้น ก็จะเบื่อหน่ายรูปขันธ์ของตน จะไม่ให้มีแม้แต่รูปขันธ์แล้วก็ฆ่าตัวตายไปในวิธีอื่นๆ คนผู้หลงผิดเลยเถิดขนาดดังกล่าวนี้ ก็มีได้ เป็นได้ ลักษณะเช่นนี้ ก็เป็น **"อากิญจัญญายตนพรหม" เช่นกัน ผู้ยึดอัตตาที่เป็นสูญจัด** นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็จะไม่ให้มี ชนิดเลยเถิดร้ายหนักถึงขั้น "อัตตวินิบาต" ("อัตตกิลมถานุโยค" ขั้นร้ายแรงบาปที่สุด) พวกนี้ "จิต" เขาจึงไม่สูญแท้ เพราะทำจิตให้เป็น "ปรมาตมัน" (ปรม+อัตตา หรือ ปรม+อาตมัน) คือ อัตตายิ่งยึดแน่นยิ่งหลงก่อภพก่อชาติให้จิตไปในอีกมุมสุดโต่ง ผั่ง "จิตนิยม" จึงกลายเป็นพวก "สัสสตทิฏฐิ" **จงเห็น "ความวน" ให้ได้** ว่า ยึด "ความไม่มี" อยู่แท้ๆ แต่แล้วตัวเอง จน "วน" มายึดเอา "อรูป" มามี มาเป็น มาเที่ยง เข้าให้ เรียกว่า "อุจเฉทะ" มันวนมาเป็น "สัสสตะ" เข้าเสียแล้ว แต่ "ไม่รู้" ความจริง "ไม่รู้" ตัวจนได้ เพราะ**เมาความสูญ** หรือ หลงยึดใน "ความไม่มี" เลยเถิดไปอีก **เป็นพวกปฏิเสธ "วัตถุนิยม" จัดไป เกินไป** มี "ภาววิสัย" ดับสนิทสุดได้ เห็นได้ สัมผัสได้ใน "ภาววิสัย" ละเอียดสุขุมชนิดที่เรียกว่า ไม่มีแม้แต่ความระลึกรู้ เรียนรู้เรื่องจิต เล่นกับจิต จนจับจิตสัมผัสสภาพจิตได้เป็น "ภาววิสัย" และ เล่นกับจิต หรือ ทำได้แม้กระทั่ง "ดับจิต" รู้ชัดในสภาพของการหมดความรู้สึกใดๆ ดับธาตุรู้หมด แล้วเขาก็ "หลง" ภาววิสัย อันนี้ ยึด "ความไม่มีแม้แต่จิต" ไม่มีแม้แต่ความรับรู้นี้ ว่า เป็น "นิรามิสสุข" มากเลยเถิดไป เห็นเป็นสิ่งควรได้ ควรเป็น ควรมีอย่างยิ่งแก่ตน(ภวตัณหา) จึงเป็นคน "เมาสุญญตา" จนเกิดการฉิบหาย หรือ ทำลายอีกอย่างหนึ่ง

คำว่า **"ความไม่มี" ต่างๆ** ที่จะใช้ภาษาเรียกว่า สุญญตา, อุจเฉท, หรือ สมุจเฉท, นัตถิ, อากิญจา ฯลฯ และ อื่นๆอีกมากมายบัญญัติ หรือ แม้ "อสัญญี" ก็จะต้อง **"สัญญา"** กล่าวคือ ต้องทำความกำหนด สร้างขอบเขตจำกัด รอบรัดความรู้ละเอียด หมายเอาอย่างไร ? แค่ไหน ? ก็ให้ชัด ให้ลงตัว ทรงรู้ ทรงจำไว้ ให้ถูกให้มั่นถึงขนาด ขอบเขต ลักษณะ อาการ อย่าลืมเร็ว อย่าปล่อยไว จน "สัญญา" ทำหน้าที่เต็มที่ไม่ได้

ดังนั้น "อรูป" ขั้นปลายสุด จึงคือ **"เนวสัญญานาสัญญา" จริงๆ** คือ *การทำความรู้ให้เกิดชัดๆ ว่า* **"ไม่" (น)** *ก็ให้รู้ใน "ไม่" นั้นๆ อย่างสัมผัสกับ "ไม่" จริงๆ ว่า* **"ครองอยู่" หรือ "ยังเกิดอยู่" หรือ "มีอยู่" (เนว)** *ก็ให้รู้ใน "มีอยู่" นั้นๆ ถูกสภาพจริงๆ สัมผัสแท้ๆ แม้จะเป็น "อรูป" ละเอียดสุดขั้น "อสัญญา" หรือ "อาสัญญา" (คือ หมุนรอบ หรือ ติกลับเป็นเชิงซับซ้อนขนาดไหนๆ ก็ให้กำหนดรู้)*

ก่อนจะไปถึง "เนวสัญญานาสัญญา" ก็มารู้จักสภาพของ **"อากิญจา" ในขั้นละเอียดสุด** กันเสียให้เสร็จสิ้น

"อากิญจา" ที่ว่า นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มีนั้น ในชั้นสุขุมละเอียดสุดนี้ *ไม่ใช่ "อสัญญี" ขนิด "ดับจิต" เล่นๆ กันแล้ว* แต่ความเป็น "อสัญญี" นั้นคือ การดับสิ้นหมดแม้แต่ธาตุจิต มันก็ไม่มีอะไรเลยในขณะดับนั้น *ก็เป็นจริง!* **กิเลสตัณหาใด** จะแสดงบทบาทใด ก็ไม่มีดอก ในขณะ "อสัญญี" นั้น แต่มันกำลังมี **"อุปาทาน"** คือ มันกำลังสั่งสมความสบาย สั่งสมสภาพ "ดับ" ๆ เช่นนั้นแหละ มันยังฉวยเอาการเกิดชนิดหนึ่งไว้อย่างออกหน้าอยู่ **(อุ + ป + อาทาน)** เราจะต้องไม่หลง "อสัญญี" อย่างออกหน้า แต่จะต้องรู้ ต้องถึง "อสัญญี" ให้จริงให้เป็นให้ได้ คือ ความไม่สำคัญ ไม่ยึด ไม่ฉวยเอา ไม่รับ ก็ได้ และหรือ รู้ยิ่งในสิ่งที่ไม่กำหนด ไม่สำคัญ ไม่เอาใส่ใจ ก็ได้ **(อ + สัญญ หรือ น + อาสัญญา)** และ ส่วนที่จะต้องมีอยู่ เป็นอยู่ ครองอยู่ เกิดอยู่ เป็นธรรมดา ก็จะต้องให้มีอยู่เป็นไปอยู่ตามธรรม **(เนว + สัญญา)**

จึงจะต้องเลือก และ แบ่งสิ่งที่จะ *"ไม่ให้มี" นิดน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้มี* นั้น ให้ชัดๆ ว่า จะ "ไม่ให้มี" อะไร ? ในที่นี้ก็คือ **ไม่ให้มีอารมณ์ชอบ อารมณ์ชัง หรือ ไม่ให้มีโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ให้มีสุข ไม่ให้มีทุกข์** แฝงซ้อนเป็นบทบาทอยู่ในจิตให้ได้ นั่นต่างหาก คือ **ส่วนสำคัญ สิ่งสำคัญ** ที่เราจะทำ **"ไม่ให้มี" ในจิต**

เราจะไม่ให้มีจริงๆ แม้นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้มี ในสิ่งในส่วนที่กล่าวนี้

เมื่อกำหนดรู้ เข้าใจสภาพของความชอบความชัง โลภะโทสะชัด และ สุข–ทุกข์ชัดเจนแล้ว ก็ทำให้มันหมดไป "ไม่ให้มี" จนนิดน้อยหนึ่ง ก็ไม่มี **ก็เป็น "อากิญจา" กันได้แล้ว** *ถูกส่วนสำคัญ โดยไม่ต้องไปดับหมดทั้งจิต ไม่ต้องไปทำลายตัว "ธาตุรู้" ทั้งขบวน เพียงแต่ละเอียดลออเจียดเจียนสิ่งเลวสิ่งไม่ดี ส่วนที่ร้ายนั้นๆ ฆ่าเสีย ทำให้สูญ (สุญญตา) ไปเสีย "ไม่ให้มี" ให้ได้ถูกเนื้อถูกตัว ถูกเรื่อง ถูกส่วนสำคัญที่ไม่ควรจะให้มีนั้นๆ*

เช่นนี้ จึงจะเก่งสุด ละเอียด ประณีตสุขุมสุด

ดังนั้น ผู้รู้ยิ่ง ผู้บรรลุถึง จะต้อง "รู้ยิ่ง" ต้องบรรลุถึง ทั้ง "อากาส" ทั้ง "วิญญาณ" ทั้ง "อากิญจา" โดยนัยะอย่างนี้ ต้อง "ทำความรู้ให้ละเอียดลออพร้อมชัดแท้" (สัญญา) ต้อง "รู้สำคัญเห็นจุดสำคัญที่ชัดเจน" (สัญญา) ต้อง "รู้มั่นเห็นแน่เที่ยงแท้คงที่ตรงความหมาย ในแต่ละส่วนแต่ละสิ่ง ที่ละเอียดสุขุมต่างๆ ขนาด ดังกล่าวมานี้ ให้ได้ โดยเฉพาะจิตในจิต เวทนาในเวทนา" (สัญญา) และต้องเข้าใจ บรรลุถึงความ "ไม่" กับ ความ "มี" ความวาง กับความยังไม่วาง (เนว กับ น) ให้ชัด **ผู้รู้แท้ ถึงแท้ เป็นแท้ ในสภาพต่างๆ ดังกล่าวนี้แหละ คือ "เนวสัญญานาสัญญา"**

แต่มิใช่ผู้มี "อายตนะ" คือ **ไม่ได้หลงแม้น้อยนิดว่า เป็นกำไร เป็นประโยชน์ตน** จึงไม่ได้ชื่อว่า อากาสานัญจายตนะ ไม่ได้ชื่อว่า วิญญาณัญจายตนะ ไม่ได้ชื่อว่า อากิญจัญญายตนะ และไม่ได้ชื่อว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ แต่อย่างใด

ทว่าเป็นผู้มี "ความโล่งความเบาว่าง" ที่เรียกว่า **อากาส** มีทั้ง "ความรู้ซึ้งรู้ในจุดสูงสุดที่ตัวได้ตัวถึง" ที่เรียกว่า **วิญญาณ** มีทั้ง "ความหลุดพ้นหรือความไม่มีแม้แต่น้อย" ที่เรียกว่า **อากิญจา** และ มีทั้ง*ความเข้าใจชัด ความบรรลุถึงซึ่งทุกๆ สิ่งทุกอย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น* **โดยเฉพาะสภาพของ "ความไม่" กับ สภาพของ "ความมี"** ลักษณะทั้งหมดนี้ เรียกว่า **เนวสัญญา-นาสัญญา**

เมื่อได้ "สัญญา" กล่าวคือ เมื่อได้รู้ ได้กำหนดชัด ได้แจ่มแจ้งความหมาย ได้หยั่งถึงความสำคัญอย่างสำคัญเป็นแน่นมั่น **โดยให้จิตเป็นผู้เกิดจริงเป็นจริงได้ครบ** จิตเราเองเป็นผู้รับเอง รู้เองในกำหนดนั้น ในความหมายนั้นจริงแท้ ๆ แล้ว ต้องกำหนดให้สำคัญยิ่งสุด ต้องมาดหมายให้มั่นแม่นต้องรู้ให้ถูกเนื้อ ต้องสัมผัสให้หมดมิดสภาวะ ก็นั่นแหละคือ **"สัญญาเวทยิต"** (สัญญา + เวทยิต) ที่แปลให้ง่าย ๆ ตรง ๆ ก็ว่า "สัญญารับซับอารมณ์อย่างรู้แจ้งแทงตลอดเข้าใจชัดทั่วแล้ว" (**เวทยิต** แปลว่า รับอารมณ์อย่างรู้แจ้งเข้านอกออกในใจชัดทั่วแล้ว หรือ เสวยอารมณ์แล้วอย่างทั่วถึงทั่วถ้วนเป็นความแตะสัมผัสของจริงนั้น ๆ และได้รับซับรู้ทั่วแล้ว) แม้ "นิโรธ" ก็รู้ชัดใน "นิโรธ" ว่า จะ "นิโรธ" อะไร ? จะดับอะไร ? จะไม่ให้มีอะไร ได้แล้ว และ ทำความดับนั้นได้จริง ๆ จึงเรียกว่า เป็นผู้อยู่เหนือไม่มีอะไรจะเหนือไปกว่าได้อีก (นิรุทธา) เพราะรู้รอดตลอดรอบหมดสิ้นแล้ว ทั้งถึงจริงทำได้จริงแล้วด้วย อย่างฉลาดแท้ (อริยะ) อย่างถูกต้องดีจริงแท้จริง (สัจจะ)

จึงเรียกว่า เป็นผู้ถึงซึ่ง "สัญญาเวทยิตนิโรธ"

และเป็น "นิโรธอริยสัจ" ด้วย

เป็นผู้ได้ กำหนดรู้ ได้ทำความรอบรู้ เกิดตัวรู้ที่เป็นแก่นในสุดจิต เรียกว่า **"สัญญา"** อันมาจาก **ส + อัญญา** **ส**=ประกอบพร้อม หรือ มี **อัญญา**= รู้ทั่ว หรือ รู้หมด ไม่มีที่ไม่รู้ (ในสิ่งส่วนควรรู้) หรือ ธาตุรู้ตัวใหม่เกิดขึ้นในจิตอย่างเยี่ยมยิ่ง ดังนั้น **"สัญญา"** จึงมีความหมายว่า มีความรู้ทั่ว ประกอบไปพร้อมด้วยความรู้หมดรู้สิ้นเกลี้ยงจริง ๆ ใน "ตน" *(ภาษาไทยคำว่า "ตน" นี้ จึงมาจากภาษาบาลีโดยแท้ และ มีความหมายว่า สิ่งที่หลงยึดเป็น "อัตตา" จริง ๆ สำหรับผู้ยังไม่เป็น "อรหันต์")* ไม่ว่าจะเป็นเศษธุลี หรือ เป็นเชื้อน้อยนิด(**ตน**) เป็น "อรูป" เท่าใด ๆ ถึงขนาดละเอียดสุดขั้น "เนวสัญญานาสัญญายตน" จริง ๆ ก็รู้ ก็เกิด "เนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา**" จนได้ ดังนี้ ก็เรียกว่า รู้อย่าง **"สัญญา"** รู้

ทั่วตัวตน รู้ทั่วทั้งสิ้น พยายามเข้าใจความหมายของ **"สัญญา"** ให้ดี ๆ เถิด และ แม้จะเป็น "อสัญญีสัตตายตน" หรือ "อากิญจัญญายตน" ก็รู้ถูก ๆ ตรง ๆ รู้แจ้งถึงจริง ทั้ง "ความไม่รู้" ในตนที่เกิดได้เป็นได้ ก็รู้สิ้นทั่วรอบด้วย **จึงเป็น "ผู้รู้ตน" และ "ผู้หมดตน" แท้** และ *ไม่มีความเป็นแม้ "วิญญาณฐิติ" ด้วย* เพราะ "วิญญาณฐิติ" นั้น ยังเป็นสภาพหยาบกว่า "อายตน"

"การรู้" อย่างนี้ รู้สิ้นเกลี้ยง **จบคำว่า "ตน" หรือ "ตัวตน" (ตัวของความน้อยนิดแม้ละเอียดยิบขนาดใด ๆ)** ก็เป็นผู้ถึงความรู้แจ้งเกิด "*อัตต***สัญญา**" ชัด และ เมื่อทำความหมดสิ้นตัวตน ไม่เห็นแก่ตัวแก่ตน ไม่โลภไม่โกรธ เพราะเหตุแห่งตัวแห่งตนอย่างสนิทเด็ดขาดได้หมดจริงแล้ว มันก็เห็น "ตน" จริง รู้แจ้ง "ความหมดตน" จริง แม้ "หมดตน" แล้ว ไม่เหลือถึงขนาดเศษแห่ง "อายตน" ใดก็ไม่มี สิ่งที่เหลือแท้เป็นแห่งแห่ง "นาม-รูป" อันมี**สัญญา** กับ กายยาววาหนา คับกว้างศอกทั้งหลาย (คือ ร่างกายกับจิตใจ) ของเรา มันจึงคือ "สมมุติธรรม" แท้ๆ จริงๆ *ความถึงแท้เป็นจริงออกอย่างนี้แหละ ถึงจะเรียกว่า* **"อนัตต-สัญญา"** *เกิดได้เป็นจริงในคนผู้นั้น ๆ*

มิใช่จะเป็นเพียงนึกเอา คิดเอา เข้าใจได้แค่บัญญัติ แล้วเลย "หลงลัด" ว่า ตนรู้แจ้งสิ้นใน "อัตตา" ทั้งหลายแล้ว แม้ขั้น "อายตน" ก็รู้แจ้งสิ้นแล้ว มันไม่ง่ายดัง**นักตรึกนึกคิด(ตักกี โหติ วีมังสี)** ซึ่งเป็นคนพวกหนึ่ง เขาคิดว่าเขาหมด "อัตตา" รู้แจ้งใน "อนัตตา" คือ **ถึงยิ่งการเกิด "อนัตตสัญญา" ได้** เพียงฟังภาษาเข้าใจ เขาก็นึกว่า เขาบรรลุแล้ว ถึงที่สุดแล้วรวดเร็วปานนั้นดอก มันจะต้องแจ้งแท้สัมผัสสภาวะจริง และล่วงพ้นปลดปล่อย "อายตน" ได้ เป็น **วิโมกขธรรม**ขั้นสุด ขนาด**ล่วงพ้น** หรือ **อยู่เหนือ** "เนวสัญญานาสัญญายตน" เข้าขั้นเป็น "สัญญาเวทยิตนิโรธ" จริง ๆ

และ ก็ไม่ใช่อย่างคนอีกบางพวกที่ไป "หลงผิด" เข้าใจเอาว่า นั่งหลับตาดับจิตเอา ๆ แล้วจะเกิดถึง "อนัตตสัญญา" เอาเอง หรือ จะบรรลุ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" แบบดับมืด ดับจิตมอดหมดธาตุรู้ เป็นสภาพ "อสัญญีสัตว์" นั้น ก็หาใช่ไม่หรอก ! หรือไม่ก็ มีสภาพเช่นอีกพวกหนึ่งที่ "หลงไป" ว่า นั่งหลับตาเพ่งก็ตาม ลืมตาเพ่งก็ตาม แล้ว "เห็นรูปเห็นภาพ" ("เห็นรูปเห็นนาม" เขาว่ากันยังงั้น)

มันแตกมันดับ มันแยกตัวออกให้เห็นเหมือนดูหนังสโลว์โมชั่นออกปานนั้น นั่นก็เป็นภาพยนตร์ เป็นลิเกเกินไป เพราะจิต–เจตสิกไม่มีภาพ ไม่มีรูปร่าง(อสรีรัง) เป็นเพียงสภาพธรรมที่จะต้องรู้จิตจริง รู้เจตสิกจริง การจะ**เข้าถึง**บรรลุจริงจึงจะต้องเรียน และ ต้องรู้แท้อย่างประณีตสุขุมจริง ๆ

หรือ หลงเข้าใจว่า บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะเป็นผู้รู้ความรู้ทางโลก รู้วิชชาเดรัจฉานทั้งหมด โดยไปหลงว่า พอบรรลุปั๊บแล้ว ความรู้บางแบบบางแขนงที่โลกเขามีเขาเป็นเขาได้ ก็จะพรึบ "รู้" ผุดโผล่ขึ้นมาทั้งหมด ก็หาเป็นเช่นนั้นทีเดียวไม่ แต่ก็อาจจะ "รู้" ได้ ไม่ว่า "วิชชา" แขนงไหน แบบไหน ก็จะได้อย่างง่าย ถ้าหากท่านผู้บรรลุนี้ใส่ใจ หรือ ตั้งใจจะรู้จะเรียน

เพราะสมองของคนผู้นี้ ณ บัดนี้เป็น "**สัจจะ**" คือ ประกอบไปพร้อมด้วยปัญญาอันไม่มีความแจ้งความสว่างใด ๆ เท่า (ส+อัจจะ) มีจิตที่เชื่อง จิตที่ว่าง่าย จิตที่อ่อน (มุทุ จิตตัง) ควรแก่จะให้ทำงานทำการอะไรก็ย่อมง่าย

จะเห็นได้ชัดว่า "**สัญญาเวทยิตนิโรธ**" นั้น ไม่ใช่ **อสัญญี** ไม่ใช่ **อากิญจัญญายตนะ** ไม่ใช่ **นิโรธสมาบัติ** ดังที่พากัน**หลงมี "สัญญา"** กันอยู่อย่างผิด ๆ เพี้ยน ๆ ไม่ (กำหนดมั่นหมายตามๆกันมา แล้วก็ค่อย ๆ เบี่ยงออกเบนออกค่อยๆลดค่าลงลดความแท้ลง)

"สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็น "นิโรธอริยสัจ" จริงๆ และ เป็นนิโรธสมาบัติของพระอรหันต์ทุก ๆ องค์ด้วย อย่าหลงเข้าใจผิดว่า พระอรหันต์ไม่มี "สมาบัติ" หรือ ไม่มี "สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็นอันขาด ไม่ว่าจะเป็นอรหันต์แบบ สุกขวิปัสสโก เตวิชโช ฉฬภิญโญ หรือ จตุปฏิสัมภิทัปปัต-โต ก็ล้วนต้องมีด้วยกันทั้งสิ้น เพราะ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็น "วิโมกขธรรม" เป็น "นิโรธอริยสัจ" บริบูรณ์แล้ว ซึ่งพระอริยเจ้าทุกองค์ ย่อมมี "นิโรธสมาบัติ" ผ่าน วิโมกขธรรม จากต่ำมาหาสูงกันจริง ๆ พระอรหันต์ทุกองค์จึงต้องมี ถ้าไม่มีก็ไม่ชื่อว่า เป็น "พระอรหันต์" กันเท่านั้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนแห่งนิพพาน ที่พระอรหันต์ทุกแบบทุกองค์มี ทุกองค์ได้ **เป็น "เอโก ธัมโม" คือ เป็นธรรมะ**

อย่างหนึ่งอย่างเดียวกันที่พึงมีพึงเป็น จนได้ชื่อว่า "อรหันต์" ด้วยกันหมด ส่วนธรรมอย่างอื่นจะเป็นวิชชา ๓ อภิญญา ๖ ปฏิสัมภิทาญาณ ๔ อะไรนั้น มีไม่เหมือนกันได้หรือบ้างก็ไม่มีได้ แต่ "นิโรธอริยสัจ" หรือ แม้ "นิโรธสมาบัติ" หรือ "นิพพาน" และ "อาสวักขยญาณ" อันเป็นสภาวะสำคัญยอดอันหนึ่งอันเดียว ที่ผู้จะได้ชื่อว่า "อรหันต์" จะต้องมีเหมือนกันหมดทุกองค์ ญาณอย่างอื่น ๆ ใด ๆ หรือความเก่งอื่น ๆ ใด ๆ ต่างหาก ที่พระอรหันต์บางองค์มีบ้าง บางองค์ไม่มีบ้าง และล้วนไม่ใช่เครื่องชี้ความเป็น "อรหันต์" ใครจะมีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ไม่ใช่เข้า ไม่ใช่จุดแก่นใน อันจะได้ชื่อว่า บรรลุที่หมายเข้าถึงจุดยอดสุดแห่งพุทธศาสนาของตน ๆ ก่อนอื่น ที่เรียกว่า "อันต" ที่เป็น "อรห" แต่ "นิโรธสมาบัติ" หรือ "นิโรธ-อริยสัจ" หรือ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" นั้น ขืนชื่อว่า "พระอรหันต์" ไม่ว่าแบบใด ๆ ก็ต้องมีทุกองค์

จึงพึงทำความเข้าใจให้ได้ว่า ผู้ได้ "นิพพาน" นั้น ก็คือ ผู้หลุดพ้นโลกแต่ละโลก พ้นโลกอบาย พ้นโลกธรรม พ้นโลกกาม พ้นโลกอัตตา อันเป็นเหตุปัจจัยอย่างหยาบอย่างต่ำอย่างกลางไปกระทั่งอย่างละเอียดสุขุมเป็นระดับ ๆ อยู่ **ผู้ใดมี "นิพพาน" ได้ในระดับใด ก็ย่อมรู้ในความรู้รอบแห่งตน(ปริยาย) ในระดับนั้น ๆ ได้ดี และย่อมได้ชื่อว่า ผู้มี "นิโรธอริยสัจ" หรือ มี "นิโรธสมาบัติ" และ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" แม้ใน "นิพพาน" แต่ละระดับที่ได้นั้น ๆ**

ลองอ่านพระสุตตันตปิฎก **นิพพานสูตร** อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๓๔ ดูบ้างซิ ตามสำนวน ภาษาไทย ที่คณะกรรมการสงฆ์ไทย ได้พยายามแปลกันออกมาจากภาษาบาลี จะลอกมาให้อ่านตามที่เขาแปล ๆ กันมาทั้งดุ้นเลย ดูทีว่า จะเข้าใจได้แค่ใด ? ลองทำความเข้าใจดูดี ๆ แม้ภาษาบางอันจะดูสั้นและขัด ๆ กันอยู่ก็ตาม เมื่อได้เรียนรู้มาจนบ่านนี้แล้ว ก็ลองฝึกความเข้าใจ ถอนความยึดมั่นถือมั่นดูทีว่า จะมีสัจจานุโลมญาณได้แค่ใด ? จะ "สัญญาเวทยิต" ลงไปได้แค่ไหน ? กล่าวคือ จะกำหนดได้สำคัญยิ่งสุดแค่ไหน ? จะมาดหมายได้มั่นแม่นแค่ไหน ? จะรู้ได้ถูกเนื้อแค่ไหน ? หรือจะสัมผัสได้หมดมิดสภาวะแค่ไหน ? นั่นเอง

"สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ณ ที่นั้นแล ท่านพระสารีบุตรกล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย นิพพานนี้เป็น**สุข** เมื่อท่านพระสารีบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอุทายีได้กล่าวกะท่านพระสารีบุตรว่า ดูกรอาวุโสสารีบุตร นิพพานนี้**ไม่มีเวทนา** จะเป็น**สุข**ได้อย่างไร ฯ

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า ดูกรอาวุโส นิพพานนี้*ไม่มีเวทนานั่นแหละเป็นสุข* ดูกรอาวุโส กามคุณ ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ รูปที่พึงรู้แจ้งด้วยจักษุ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนัด เสียงที่พึงรู้แจ้งด้วยหู ฯลฯ กลิ่นที่พึงรู้ด้วยจมูก ฯลฯ รสที่จะพึงรู้แจ้งด้วยลิ้น ฯลฯ โผฏฐัพพะที่จะพึงรู้แจ้งด้วยกาย อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนัด กามคุณ ๕ ประการนี้แล ดูกรอาวุโส *สุขโสมนัสย่อมเกิดขึ้นเพราะอาศัยกามคุณ ๕ ประการนี้* นี้เรียกว่า **กามสุข** ฯ

ดูกรอาวุโส ภิกษุในธรรมวินัยนี้ **สงัดจากกาม** ฯลฯ บรรลุปฐมฌานอยู่ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ *สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยกามย่อมพุ้งซ่าน* ข้อนั้นเป็น**อาพาธ**ของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยกามเหล่านั้น ย่อมพุ้งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็น**ความทุกข์** ดูกรอาวุโส **นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านจะพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้** ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุทุติยฌาน ฯลฯ เพราะวิตกวิจารสงบไป ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยวิตกย่อมพุ้งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยวิตกเหล่านั้น ย่อมพุ้งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุตติยฌาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยปีติย่อมพุ่งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยปีติ ย่อมพุ่งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุจตุตถฌาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอุเบกขาย่อมพุ่งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอุเบกขา ย่อมพุ่งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง เพราะล่วงรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง ฯลฯ ภิกษุบรรลุอากาสานัญจายตนฌาน โดยคำนึงเป็นอารมณ์ว่า อากาศไม่มีที่สุด ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยรูปย่อมพุ่งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยรูป ย่อมพุ่งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุวิญญาณัญจายตนฌาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอากาสานัญจายตนะย่อมพุ่งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์ พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอากาสานัญจายตนะ ย่อมพุ่งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุอากิญจัญญายตนฌาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยวิญญาณัญจายตนะย่อมพุ้งซ่านข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยวิญญาณัญจายตนะย่อมพุ้งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอากิญจัญญายตนะย่อมพุ้งซ่าน ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันใด สัญญามนสิการอันสหรคตด้วยอากิญจัญญายตนะย่อมพุ้งซ่านแก่ภิกษุนั้น ข้อนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ เพราะล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน โดยประการทั้งปวง อาสวะทั้งหลายของเธอสิ้นรอบแล้ว **เพราะเห็นด้วยปัญญา** ดูกรอาวุโส **นิพพาน**เป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม้นี้ ฯ"

อ่านพระสูตรนี้ ผ่านมาแล้ว ก็ลองสังเกตดูความเป็น "นิพพาน" ให้ดีๆ ว่า *นิพพานนั้นเป็นได้ตั้งไม่รู้กี่ขั้นกี่ชั้น* **หลุดพ้นอะไรได้สิ้นเกลี้ยงก็เป็นนิพพานได้ทั้งนั้นจริงๆ** เพราะพ้นโลกนั้นอย่างเด็ดขาดแล้วจริง จึงขอให้เข้าใจคำว่า "นิพพาน"ให้ดีๆ อย่ายึดมั่นถือมั่นกับภาษา**จนไม่รู้ขีด รู้ขั้น ตอน รู้ขอบเขต**

และ **นิพพาน นั่นคือ** "รู้ยิ่งรู้แจ้ง" เพราะเห็นด้วยปัญญาแท้ๆ

ชัดๆใน"สิ่ง"ที่รู้ความหมายแล้วนั้นว่า"ไม่ให้มี"ให้สิ้นเกลี้ยงสนิทได้แล้วจริง **มิใช่นิพพาน** ทั้งหลาย นั้น หรือ แม้จะถึงนิพพาน ขั้นสุดท้ายเมื่อบรรลุ **สัญญาเวทยิตนิโรธ** **นั้นคือ** "ดับดิ่งนิ่งแข็งเหมือน คนตาย" ก็หาไม่ จริงๆ

หรือจะลองอ่านดู พระสุตตันตปิฎก อนุปุพพนิโรธสูตร อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๓๕ ดูบ้าง ก็ได้ จะได้เข้าใจ "**นิโรธ**" และกำหนดรู้ในบัญญัติคำว่า "**นิรุทธา**" ได้ดีขึ้น ก็ลองอ่านทั้งบาลี ทั้งภาษาไทยดูก็ได้

"นวยิเม ภิกฺขเว อนุปุพฺพนิโรธา ฯ กตเม นว ปฐมชฺฌานำ สมาปนฺนสฺส อามิสสญฺญา นิรุทฺธา โหติ ทุติยชฺฌานำ สมาปนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา นิรุทฺธา โหนฺติ ตติยชฺฌานำ สมาปนฺนสฺส ปีติ นิรุทฺธา โหติ จตุตฺถชฺฌานำ สมาปนฺนสฺส อสฺสาสปสฺสาสา นิรุทฺธา โหนฺติ อากาสานญฺจายตนำ สมาปนฺนสฺส รูปสญฺญา นิรุทฺธา โหติ วิญฺญาณญฺจายตนำ สมาปนฺนสฺส อากาสานญฺจายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ อากิญฺจญฺญายตนำ สมาปนฺนสฺส วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ เนวสญฺญานาสญฺญายตนำ สมาปนฺนสฺส อากิญฺจญฺญายตนสญฺญา นิรุทฺธา โหติ สญฺญาเวทยิตนิโรธำ สมาปนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ นิรุทฺธา โหนฺติ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว นว อนุปุพฺพนิโรธาติ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย **อนุปุพพนิโรธ** ๙ ประการนี้ ๙ ประการ เบื้นไฉน คือ อามิสสัญญาของผู้เข้าปฐมฌานย่อมดับไป ๑ วิตกวิจารของผู้เข้าทุติยฌานย่อมดับไป ๑ ปีติของผู้เข้าตติยฌานย่อมดับไป ๑ ลมอัสสาสปัสสาสะของผู้เข้าจตุตถฌานย่อมดับไป ๑ รูปสัญญาของผู้เข้าอากาสานัญจายตนฌานย่อมดับไป ๑ อากาสานัญจายตนสัญญาของผู้เข้าวิญญาณัญจายตนฌานย่อมดับไป ๑ วิญญาณัญจายตนสัญญาของผู้เข้าอากิญจัญญายตนฌานย่อมดับไป ๑ อากิญจัญญายตนสัญญาของผู้เข้าเนวสัญญานาสัญญายตนฌานย่อมดับไป ๑ สัญญาและเวทนาของผู้เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธย่อมดับไป ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนุปุพพนิโรธ ๙ ประการนี้แล ฯ" (*"สัญญา" ขั้นแรกขั้นต้น ได้แก่พวก"กามตัณหา" หรือ กามโลก "สัญญา" ขั้นต่อมาคือ ขั้นกลาง เป็นพวก"ปีติวิสัย" เป็น "ภวตัณหา" หรือ รูปโลก และ"สัญญา" ขั้นต่อมาอีก*

เป็นขั้นปลาย เป็นพวก "วิภวตัณหา" หรือ "อรูป" จริงๆ เรียกว่า "อาโลก" หรือ อรูปโลก)

ความกำหนดเอา ความสัญญามั่นหมายเอา แค่ไหน ? อย่างไร ? ที่จะให้ "ดับไป" จึงสำคัญมาก ที่จะต้อง "รู้ให้ถูกตรง" เป็น **"สัมมาทิฏฐิ" ให้ได้** ไม่เช่นนั้น จะกลายเป็น "ดับไป" ที่ยังเป็นได้ตั้งหลายสถาน ตามที่ได้แยกแยะวิเคราะห์ออกมาให้เข้าใจอย่างละเอียดแล้ว ผู้รู้ได้ ย่อมรู้ได้ด้วย มี ปัญญินทรีย์ ยิ่งมีพละอันแรงกล้า ก็จะย่อมทำความเข้าถึง ทำความบรรลุได้ในทันที ก็เป็นได้ด้วย แต่ถึงแม้จะยังไม่มีอินทรีย์พละเพียงพอ หากเข้าใจชัดเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แล้วจริง พ้นวิจิกิจฉา ก็เป็นอันมี "มรรคญาณ" กันแล้ว ก็เป็น "อริยะ" แท้ได้แล้ว ขอแต่อย่าให้ตกต่ำกว่าที่เป็นอยู่ หรือ อย่าเลวกว่าที่เป็นอยู่ลงไป ก็ยังเป็น "อริยะ" ระดับนั้นๆ อยู่ ยังแต่จะตั้ง "ศีล" ตั้ง "สัจจะ" หรือ ตั้งหลักปฏิบัติเอาจริงเอาจังให้แก่ตนเท่านั้น ถ้าได้ตั้ง และ ทำจริง มีผล ก็จะยิ่งเป็น "อริยะ" ที่ยิ่งๆ ขึ้น ถ้ามี "ศีล" มีหลักยึดเพื่อดำเนินการปฏิบัติประพฤติ (พฤติ)ต่อไปเมื่อใด และ เอาจริงจนไม่ "สักแต่ว่า" มีศีลมีพรต(พฤติ)ลูบๆคลำๆ ยึดๆถือๆ เป็นเพียงจารีต เป็นเพียงบัญญัติพิธี ทำเพียงเหยาะๆแหยะๆ(ปรามาส) แล้วละก้อ จิตจะสูงขึ้นสู่ความเป็น "อธิจิต" ได้แน่ๆ ความตั้งมั่นขึ้นที่จิตจะหยั่งลงๆเสมอๆ ยิ่งขึ้นๆ **จนครบรอบ ครบร้อย** เป็น **"สมาธิ" เต็มกันเป็นที่สุด** จนได้จริงๆ(สัมมาสมาธิ) แล้ว "วิมุตติญาณทัสสนะ" อันเป็น "อธิปัญญา" ก็จะเป็น "ผล" ได้ติดตามมาแน่นอน เป็น **"อธิฐาน"** (ที่เขียนกันว่า **อธิฏฐาน** บ้าง **อธิษฐาน** บ้าง นั่นเอง แล้วก็เบียวบาลีกันไปมีความหมายว่า การ "ตั้งจิตขอ" ไอ้นั่น ขอไอ้นี่ ตามประสา "อยากได้" หรือ "โลภ" อยู่ ซึ่งที่จริง มันหมายความว่า ฐานันดรที่สูงขึ้นๆยิ่งขึ้นนั่นต่างหาก เป็นความถูกต้อง มันหมายถึงความสูงขึ้น ความยิ่งขึ้นของฐานะที่เป็นจริง หรือแท้ๆ ก็คือ จิตนั่นเองแหละ มันบริสุทธิ์ขึ้น มีปัญญารู้สัจจะมั่นคงขึ้น เรียกว่า เป็น "พระอริยะ" สูงยิ่งๆขึ้นแท้ นี่แหละคือ "อธิจิต" (สมาธิ) แท้ๆ หรือคือ "อธิฐาน" แท้ๆ หรือ "อธิฏฐาน" แท้ๆ)

ดังนั้น แม้จะเอาหลักเกณฑ์แห่ง**บารมี ๑๐ ทัศ** มาใช้ อันมี ทาน–ศีล–เนกขัมมะ–ปัญญา–วิริยะ–ขันติ–สัจจะ–**อธิฏฐาน**–เมตตา–อุเบกขา ก็ตาม ก็จะเป็นสมังคีธรรม ที่ดำเนินช่วยเหลืออุปการะกันและกัน ไปสู่สภาพมี**เมตตา และอุเบกขา** เป็น**ฐาน**สุดท้าย (เมื่อบรรลุ "ฐาน" ใด ก็เรียกว่า "อธิฏฐาน" หรือสำเร็จอธิฏฐานนั้น ๆ ตาม "ฐาน") **คือ เป็น "พรหม" แล้วก็วางพรหมให้เป็น "พุทธ" ก็เป็นจบสิ้นที่จุดสุดของ "อุเบกขา" และ เมื่อไม่ยึดมั่นสำคัญหมายจะตายจะเป็นอยู่ที่ "อุเบกขา" ก็เป็นอันถึง "จุดจบ" กันอยู่ ณ จุดเช่นนี้เอง**

แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดับขันธ์ปรินิพพาน **ก็จึงทรงปรินิพพาน ณ จุดนี้จริง ๆ** เพราะเป็น "จุดจบ" สูงสุดแล้ว ไม่ว่า "นิพพานเป็น" หรือ "นิพพานตาย" เพราะเป็น "จุดกลาง" อันเป็นสุญญตาสูงสุด เป็นจุดมอดสิ้นสนิท ทั้งการ "เห็นแก่ตน" และ ทั้งการ "เห็นแก่โลกแก่ผู้อื่น" ตราบที่ยัง "เป็น ๆ" อยู่ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายนั้นมีแต่การ "เห็นแก่โลกแก่ผู้อื่น" จึงเป็น "เมตตา" อันค้ำจุนโลกแท้ ๆ เป็น "อุดมคติ" ชัด ๆ จริง ๆ แต่แล้วก็จะ "พัก" ที่**อุเบกขา** และหรือเมื่อจะตายจริง ๆ จะดับขันธ์ขั้นสุดท้าย ก็ดับสนิทเกลี้ยงที่ฐานว่างระหว่าง **อุเบกขา กับ อาโลก** นี่เอง

จึงขอให้นักปฏิบัติ พระโยคาวจรทั้งหลาย จงพึงรู้ "จุดจบ" ทำ "สัญญา" ให้แจ้งแจ่ม แทงทะลุสภาพแห่ง "จุดจบ" ให้ลงตัว อย่าเลยเถิด หรือ อย่าน้อยไป ประมาทไปเป็นอันขาด

เมื่อ**กามสุขัลลิกะ** เราก็สิ้นเกลี้ยงสนิทจริง **อัตตกิลมถะ** เราก็เข้าใจ ไม่ทำตนให้เป็นนิรามิสทุกข์ ไม่โต่งไป โต่งมาได้แท้เป็นจริงชัดเจน ผู้นั้นก็พึงรู้ได้ด้วยตน เป็น "ปัจจัตตัง" **พึงปฏิญาณตนเป็น "อรหันต์" ได้ โดยตนรู้เองเห็นเอง อันใครๆจะไม่รู้ด้วยเห็นด้วย** แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงรับว่า "เราไม่รู้ผู้นี้ เราไม่เห็นผู้นี้" (อหเมตัง น ชานามิ อหเมตัง น ปัสสามีติ) เพราะ "อรหัตตผลจิต" เกิด ณ ขณะใดนั้นมันเร็วยิ่ง ใครอื่นใดเล่าจะคอยตามจับจิตใครได้ออกถึงปานนั้นเล่า ต่อจากนั้น ก็เป็นพระอรหันต์แท้ ที่ผู้รู้แท้ได้ด้วยกันจะพึงรู้กันเองในภายหลัง หรือ ผู้อื่นก็จะพอคำนวณคะเนเอาได้บ้าง ตามภูมิ

ตามสัญญา ตามบัญญา

ก็ขอให้อ่าน พระสุตตันตปิฎก อานันทสูตร อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๔๑ เพื่อเป็นการย้ำความเข้าใจดูอีกบ้าง

"สมัยหนึ่ง ท่านพระอานนท์อยู่ ณ โฆสิตารามใกล้กรุงโกสัมพี ณ ที่นั้นแล ท่านพระอานนท์เรียกภิกษุทั้งหลาย ว่า ดูกรอาวุโสภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นรับคำท่านพระอานนท์แล้ว ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย น่าอัศจรรย์ ไม่เคยมีมาแล้วที่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้ การบรรลุโอกาส เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกความร่ำไร เพื่อดับเสียซึ่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุญายธรรม เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน จักษุ ชื่อว่า จักเป็นจักษุนั้นแล คือ รูปเหล่านั้น จักไม่เสวย**อายตนะ**นั้น และ**อายตนะ**นั้น จักไม่เสวยรูปเหล่านั้น หู ชื่อว่า จักเป็นหูนั้นแล คือ เสียงเหล่านั้น จักไม่เสวย**อายตนะ**นั้น และ**อายตนะ**นั้น จักไม่เสวยเสียงเหล่านั้น จมูก ชื่อว่า จักเป็นจมูกนั้นแล คือ กลิ่นเหล่านั้น จักไม่เสวย**อายตนะ**นั้น และ**อายตนะ**นั้น จักไม่เสวยกลิ่นเหล่านั้น ลิ้น ชื่อว่า จักเป็นลิ้นนั้นแล คือ รสเหล่านั้น จักไม่เสวย**อายตนะ**นั้น และ**อายตนะ**นั้น จักไม่เสวยรสเหล่านั้น กาย ชื่อว่า จักเป็นกายนั้นแล คือ โผฏฐัพพะเหล่านั้น จักไม่เสวย **อายตนะ** นั้น และ **อายตนะ** นั้น จักไม่เสวยโผฏฐัพพะเหล่านั้น เมื่อท่านพระอานนท์กล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอุทายี ได้ถามท่านพระอานนท์ ว่า ดูกรอาวุโสอานนท์ ผู้มีสัญญา หรือ ไม่มีสัญญาหนอ **ย่อมไม่เสวย อายตนะ นั้น** ท่านพระอานนท์ตอบว่า ดูกรอาวุโส **ผู้มีสัญญาแล ย่อมไม่เสวยอายตนะนั้น** *(หมายความว่า ผู้รู้เท่านั้นย่อมจะรู้ว่า เสวย หรือ ไม่เสวย รับ หรือ ไม่รับ)* **ผู้ไม่มีสัญญาไม่เสวยอายตนะนั้น ฯ** *(หมายความว่า ผู้ไม่รู้ หรือกำหนดหมายอะไรลงไปไม่ได้ก็ย่อมไม่รู้อะไรเลยท่าเดียวซึ่งไม่ต้องพูดถึง)*

อุ. ดูกรอาวุโส ก็ผู้มีสัญญาอย่างไร จึงไม่เสวยอายตนะนั้น ฯ

อา. ดูกรอาวุโส ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เพราะล่วงรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง เพราะดับปฏิฆสัญญา เพราะไม่ใส่ใจถึงนานัตตสัญญา บรรลุอากาสานัญจายตนฌาน โดยคำนึงเป็นอารมณ์ว่าอากาศไม่มีที่สุด ดูกรอาวุโส แม้ผู้**มีสัญญา**

อย่างนี้ ก็**ไม่เสวยอายตนะ**นั้น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วงอากาสานัญจายตนฌาน โดยประการทั้งปวง บรรลุวิญญาณัญจายตนฌาน โดยคำนึงเป็นอารมณ์ว่า วิญญาณไม่มีที่สุด ดูกรอาวุโส แม้ผู้**มีสัญญา**อย่างนี้ ก็**ไม่เสวยอายตนะ**นั้น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วงวิญญาณัญจายตนฌาน โดยประการทั้งปวง บรรลุอากิญจัญญายตนฌาน โดยคำนึงเป็นอารมณ์ว่า อะไรหน่อยหนึ่งไม่มี ดูกรอาวุโส แม้ผู้**มีสัญญา** อย่างนี้ ก็**ไม่เสวยอายตนะ**นั้น ฯ

ดูกรอาวุโส สมัยหนึ่ง ผมอยู่ ณ อัญชนมิคทายวัน ใกล้เมืองสาเกต ครั้งนั้นแล ภิกษุณีชื่อ ชฎิลภาคิกา เข้าไปหาผมถึงที่อยู่ ไหว้แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ถามผมว่า ข้าแต่ท่านพระอานนท์ผู้เจริญ สมาธิใดอันบุคคลยังไม่น้อมไปแล้ว ไม่นำไป ปราศแล้ว มีการข่มการห้ามซึ่งธรรม อันเป็นไปกับสังขารไม่ได้ ตั้งมั่นแล้วเพราะหลุดพ้นจากกิเลส เป็นสันโดษเพราะตั้งมั่น ไม่สะดุ้งเพราะเป็นสันโดษ สมาธินี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีอะไรเป็นผล เมื่อชฎิลภาคิกาภิกษุณีกล่าวอย่างนี้แล้ว ผมได้กล่าวกะภิกษุณีนั้นว่า ดูกรน้องหญิง สมาธิใดอันบุคคลไม่น้อมไปแล้ว ไม่นำไป ปราศแล้ว มีการข่มการห้ามซึ่งธรรม อันเป็นไปกับสังขารไม่ได้ ตั้งมั่นแล้วเพราะหลุดพ้นจากกิเลส เป็นสันโดษเพราะตั้งมั่น ไม่สะดุ้งเพราะเป็นสันโดษ สมาธินี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า **มีอรหัตเป็นผล** ดูกรอาวุโส แม้ผู้ที่**มีสัญญา**อย่างนี้แล ก็**ไม่เสวยอายตนะ** นั้น ฯ"

จงทำความเข้าใจในคำว่า **"สัญญา"** และ **"อายตนะ"** ให้ดีๆ **แม้ที่สุดเป็นผู้มี อรหัตเป็น "ผล" แล้ว** ก็ยังเป็นผู้**มี "สัญญา"** อยู่ แต่เป็นผู้**หมดสิ้น "อายตนะ" หรือ ไม่เสวยอายตนะ**

อ่าน "พราหมณสูตร" จาก อังคุตตร. นวก. อีกเช่นกัน ข้อ ๒๔๒ แล้วพึงพิจารณาดีๆ อีกสักสูตร

"ครั้งนั้นแล พราหมณ์ผู้ชำนาญในคัมภีร์โลกายตนะ ๒ คน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ปูรณกัสสป เป็นผู้รู้สิ่งทั้งปวง เห็นสิ่งทั้งปวง ปฏิญาณการรู้การเห็นอันไม่มีส่วนเหลือว่า เมื่อเราเดิน ยืน หลับ และตื่นอยู่ ญาณทัสสนะปรากฏติดต่อเนื่องกันไป ปูรณกัสสปนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า เรารู้เราเห็นโลกอันไม่มีที่สุด ด้วยญาณอันไม่มีที่สุด ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ แม้นิครณฐนาฏบุตร ก็เป็นผู้รู้สิ่งทั้งปวง เห็นสิ่งทั้งปวง ปฏิญาณการรู้การเห็นอันไม่มีส่วนเหลือว่า เมื่อเราเดิน ยืน หลับ และตื่นอยู่ ญาณทัสสนะปรากฏติดต่อเนื่องกันไป นิครณฐนาฏบุตรนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า เรารู้เราเห็นโลกอันไม่มีที่สุด ด้วยญาณอันไม่มีที่สุด ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ คนทั้ง ๒ ต่างก็พูดอวดรู้ด้วยกัน มีวาทะเป็นข้าศึกกัน ใครจริง ใครเท็จ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ อย่าเลย ข้อที่คนทั้ง ๒ นี้ต่างพูดอวดรู้กัน มีวาทะเป็นข้าศึกกัน ใครจริง ใครเท็จนั้น พักไว้ก่อนเถิด ดูกรพราหมณ์ เราจักแสดงธรรมแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว พราหมณ์เหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนชาย ๔ คน ยืนอยู่ใน ๔ ทิศ ต่างก็มีเท้าในการเดิน และมีเท้าในการวิ่งเป็นเยี่ยมพอๆกัน เปรียบเหมือนนายขมังธนูถือธนูไว้อย่างมั่น ศึกษามาเจนฝีมือแล้ว ผ่านการประลองฝีมือแล้ว จะพึงใช้ลูกธนูอย่างเบายิงต้นตาลที่เรียงแถวให้ทะลุโดยง่าย และยิงได้เร็วกว่าการวิ่งดังกล่าวมานั้น เปรียบเหมือนมหาสมุทรในทิศประจิม ตรงข้ามมหาสมุทรทิศบูรพา ถ้าคนๆหนึ่งยืนอยู่ทางทิศบูรพา จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราจะเดินไปให้ถึงที่สุดโลก เขาเว้นการดื่ม การกิน การลิ้ม เว้นการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ และเว้นจากการหลับและการพัก เขามีอายุ ๑๐๐ ปี เป็นอยู่ ๑๐๐ ปี เดินไปตลอด ๑๐๐ ปี ยังไม่ทันถึงที่สุดโลกเลย ก็พึงกระทำกาละลงในระหว่าง ถ้าคนๆหนึ่งยืนอยู่ในทิศประจิม ฯลฯ ถ้าคนๆหนึ่งยืนอยู่ในทิศทักษิณ จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราจะเดินไปให้ถึงที่สุดโลก เขาเว้นจากการดื่ม การกิน การลิ้ม เว้นจากการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ เว้นจากการหลับและการพัก เขามีอายุ ๑๐๐ ปี เป็นอยู่ ๑๐๐ ปี เดินไปตลอด ๑๐๐ ปี ยังไม่ถึงที่สุดโลกเลย พึงกระทำกาละในระหว่าง ข้อนั้น

เพราะเหตุไร เพราะเราไม่กล่าวว่า *บุคคลจะพึงรู้จะพึงเห็นจะพึงถึงที่สุดของโลกด้วยการวิ่งเห็นปานนั้น* และ **เรายังไม่ถึงที่สุดแห่งโลก ก็ไม่กล่าวการกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ ฯ**

ดูกรพราหมณ์ **กามคุณ ๕** ประการนี้ เรียกว่า **โลก**ในวินัยของ**พระอริยเจ้า** กามคุณ ๕ ประการเป็นไฉน คือ รูปที่พึงจะรู้แจ้งด้วยจักษุ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนัด เสียงที่จะพึงรู้แจ้งด้วยหู ฯลฯ กลิ่นที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจมูก ฯลฯ รสที่จะพึงรู้แจ้งด้วยลิ้น ฯลฯ โผฏฐัพพะที่จะพึงรู้แจ้งด้วยกาย อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนัด ดูกรพราหมณ์ **กามคุณ ๕ ประการนี้แล** เรียกว่า **โลก** ในวินัยของ **พระอริยเจ้า** ฯ *(หมายความว่า "พระอริยเจ้า" จริง ๆ ย่อมรู้นัยะแห่งคำว่า "โลก" ที่จะต้องอยู่เหนือ หรือ จะต้อง "ดับโลก" นั้น ๆ อย่างถูกต้อง)*

ดูกรพราหมณ์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมฌาน มีวิตกวิจาร มีปีติ และ สุขเกิดแต่วิเวกอยู่ **ภิกษุนี้เรียกว่าได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก** คนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนั้นอย่างนี้ ว่า *แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็กล่าวอย่างนี้ ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ*

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุทุติยฌาน ฯลฯ บรรลุตติยฌาน ฯลฯ บรรลุจตุตถฌาน ฯลฯ **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และอยู่ในที่สุดแห่งโลก** แต่ชนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็กล่าวอย่างนี้ ว่า แม้ภิกษุนี้ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วงรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง..... บรรลุอากาสานัญจายตนฌาน..... **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว**

และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก แต่ชนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็กล่าวอย่างนี้ ว่า แม้ภิกษุนี้ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วง อากาสานัญจายตนฌาน โดยประการทั้งปวง บรรลุวิญญาณัญจายตนฌาน ฯลฯ เพราะล่วงวิญญาณัญจายตนฌาน โดยประการทั้งปวง บรรลุอากิญจัญญายตนฌาน ฯลฯ เพราะล่วงอากิญจัญญายตนโดยประการทั้งปวง บรรลุเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ฯลฯ ภิกษุนี้เรียกว่า **ได้ถึงที่สุดโลก**แล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก แต่ชนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ภิกษุนี้ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็กล่าวอย่างนี้ ว่า แม้ภิกษุนี้ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ **อาสวะของเธอสิ้นรอบแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา** ดูกรพราหมณ์ **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก ข้ามพ้นตัณหาเครื่องข้องในโลกได้แล้ว ฯ**"

และ หากจะมีผู้อื่น ชนเหล่าอื่นมาพูดมากล่าวอีกว่า "แม้ภิกษุนี้ ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก" ต่อไปอีก ก็ย่อมพูดได้กล่าวได้อีกอยู่จริงๆ เพราะพระอรหันต์ "ผู้ข้ามพ้นตัณหาเครื่องข้องในโลกได้แล้ว" หรือ "ผู้ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก" นั้น **ก็คือ ผู้ยังอยู่ร่วมกับใครๆในโลกนี้ นี่แหละ**

ทว่า **การอยู่เหนือโลกนั้นๆ** หรือ **การดับโลกนั้นๆ** ที่ใช้ภาษาบาลีว่า "นิรุทธา" หรือ "นิโรธ" ก็ย่อมเกิดจริง เป็นจริงในผู้ที่มีจริง ทำได้จริงนั้นเป็น "ปัจจัตตัง" แท้ **ย่อมไม่รู้ ย่อมไม่เห็นได้ (น ชานามิ น ปัสสามีติ)** ในผู้อื่นจริงๆ เป็นสิ่งที่สว่างแจ้งรู้ถ้วนทั่วอยู่ในส่วนตน (ป+อัจจ+อัตต=ปัจจัตตัง) จริงๆ

ผู้นี้สิ้นสงสัย ไม่ข้องใจแม้ผู้ใดจะโจทย์ จะท้วง จะยอกจะย้อนอย่างไร ผู้ถึงที่สุดโลกแท้ในตนนี้ ย่อมสบาย ย่อมหยุด ย่อมเฉย ย่อมไม่มีหวั่นไหว ย่อมมั่นคง *ย่อมมีตนเอง เป็นที่พึ่งอย่างแท้ที่สุด (อัตตา หิ อัตตโน นาโถ)* **แต่ท่านก็ไม่ได้ "หลงตน" หรือ ท่านย่อมปล่อย "ตน" (อัตตา) นั้น เป็นขั้นสุดอีกด้วยจริง ๆ**

เพราะในตนเองของท่าน**ผู้ถึงที่สุดโลก**นี้คือ "พุทธ" คือ "ธรรม" อันเป็นที่สุดแห่งสัจจะยิ่งแล้ว จริงแล้ว ถูกแล้ว เลิศแล้ว เรียกว่า "นิพพาน" **ขั้นสูงสุด (อันต** เรียกเต็ม ๆ ว่า อรหันต) ดังที่ได้อธิบายความ "สุด" บริบูรณ์มาแล้ว

สรุปสุดท้าย สุดยอดแห่งการเข้าใจใน "อรูป" ทั้งมวล ก็คือ จะต้องรู้ตัวสภาพของ "อรูป" อันชื่อว่า อากาส ๑ วิญญาณ ๑ อากิญจา ๑ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นได้ มีได้ในเรา อันยังจะเป็นเรา(มย)

ถ้าใครเกิดหลงยึด หลงติด หลงว่า มันเป็นสมบัติอันสุดท้ายเที่ยงแท้ของเราอยู่อีก **มันก็จะเป็น "อัตตา" สุดท้ายของเราจนได้ เรียกว่า "อรูปมยอัตตา" (อรูป+มย+อัตตา)**

แต่ถ้าเรารู้เท่าทัน และ "วิโมจย" (ปล่อย) มันได้จริง ๆ

"นิโรธ" (ดับ, อยู่เหนือ) มันได้แท้ ๆ

เราก็เป็นผู้เพียงมี "อากาส" มี "วิญญาณ" และ มี "อากิญจา" เป็นปัจจัยให้นามขันธ์มันอาศัยอยู่ไปเป็นประโยชน์อยู่ในโลกเท่านั้น

ข้อสำคัญ *เรา "รู้" สภาวะธรรมพวกนี้ ที่มันมีจริงในจิตในนามขันธ์ของเราแท้ ๆ แน่ ๆ* ***ขั้นขับทราบสัมผัสลักษณะของมันอย่างชาบซึ้ง*** *ตามที่หมายนั้น ๆ กันแท้ ๆ เป็นจริง ตรงตามความหมายของคำว่า "สัญญาเวทยิต" ไหมล่ะ ?*

ถ้ารู้แท้ ถูกความหมายนั้น และ จิตกำหนดถูกจิตตรงลงตัวได้แท้ นี่แหละเป็น**สำคัญที่สุดแห่งที่สุด**จริงแล้ว ก็เป็นอัน**พ้น**คำว่า "เนวสัญญานาสัญญา" กันทันที แต่ถ้าเพียง "รู้" อะไร ๆ ก็รู้ จะว่าไม่รู้นั้นไม่ได้ แต่ก็ยังไม่ "รู้สิ้น" จนหมดความคลางแคลงสงสัย จน "รู้ทะลุทะลวง" หรือ

"รู้แจ้งแทงทะลุรอบ" เป็นที่สุดจริงๆ อันเจ้าตัวจะรู้ได้ด้วยตนเอง ว่า "เป็นที่สุด" (อันต)แท้ อย่างปักใจมั่นใจที่สุด หากยังเหลือแม้เศษ "ความสงสัย" เศษ "ความไม่รู้จริง" ความไม่มั่นใจ ความลังเลใดๆ ก็นั่นแหละคือ **ยังเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ยัง ไม่พ้น** "เนวสัญญานาสัญญายตนะ"

และที่สุดในที่สุดอีก ก็คือ ผู้นั้นต้องไม่**หลง "ความสำคัญ"** ที่ได้ ที่เป็นอย่างสำคัญนั้น เวียนวนย้อนเข้าไปเหลือ เป็น "ตน" อยู่ในจิตอีกแน่ ก็เป็น "นิโรธ" สุดท้าย เรียกว่า **"สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง"**

จึงขมวดได้เป็นปลายว่า

ความว่างโล่งเบาสบายจริง(อากาส) ก็มีอยู่

ธาตุรู้อันแสนรู้แท้(วิญญาณ) ก็มีอยู่

ความไม่มีอะไรอีกแล้ว ซึ่งเป็นอย่างใดไฉน ตามที่หมาย ก็ไม่มีได้จริงๆ แม้นิดแม้น้อย(อากิญจา) ก็มีอยู่

แม้จะรู้แสนรู้ แต่ความยังไม่รู้สุดแท้ ไม่เป็นจริง ที่ยังมีเศษแห่ง "ความไม่รู้" อยู่(เนวสัญญานาสัญญา) ก็พ้นไปแล้ว(สมติกฺกมม) ด้วยความเป็น "สัญญา-เวทยิต" ขึ้นมาแทน

การ "ดับสนิท" อย่างรู้ๆ แจ้งๆ สว่างๆ ลืมตาโพลงๆ เช่นนี้ เรียกว่า "นิโรธอริยสัจ" ของพุทธ เป็น "นิพพาน" สิ้นรอบจบรอบสูงสุด ตามพุทธลักษณะที่ว่า "จักขุมา ปรินิพพุโพติ" จริงๆ

วิโมกขธรรม ลำดับ ๘ จึงบริบูรณ์ครบตามบาลีที่ ว่า "สัพพโส เนวสัญญานาสัญญายตนัง สมติกฺกมม สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง อุปสัมปชช วิหรติ" ด้วยประการฉะนี้แล

ผู้ใดพึงถึงได้ด้วย "ปัญญาวิมุติ" พึงถึงได้ด้วย "เจโตวิมุติ" ครบแท้

ถูกตรง ก็เป็นอันถึง "วิโมกขธรรม" ขั้นสูงสุดประณีตสุด "วิโมกข์" ใดจะประณีตยิ่งไปกว่านี้ ไม่มีอีก

ดังนั้น ผู้ใดเริ่ม "รู้" **เริ่มเกิด "สัญญาเวทยิตนิโรธ" ในโลกอบาย** ก็คือ ผู้นั้นเป็นผู้หยุดแล้ว สบาย (เจริญ) แล้ว ดับแล้ว เลิกแล้ว พ้นแล้ว **นิพพานแล้วในโลกอบาย** นั้นอย่างแท้จริง ผู้ถึง ผู้เข้าถึง ผู้บรรลุ ผู้สำเร็จแท้อย่างพ้นวิจิกิจฉา ย่อมเป็นผู้รู้ได้เองเห็นเอง สว่างแจ้งรู้ถ้วนทั่วในส่วนตนเป็น **ผู้ถึงที่สุดแห่งโลก** นั้น ๆ แล้ว มันเจริญ (สบาย) อย่างไร ? มันแสนพ้นทุกข์อย่างไร ? ท่านจะรู้แจ้งด้วยปัญญาอันละเอียดอันมั่นใจเอง

และแล้ว **"จรณะ" ข้ออื่น ๆ** ก็จะเริ่มบทบาทต่อไปเองจาก จรณะ ข้อ **"พาหุสัจจะ" นี้ ในส่วนที่ยังเป็น "โลก" ที่ท่านยังพ้นไม่ได้**

–บทที่ ๒๐–

วิริยะ อันเป็น**จรณะ ข้อที่ ๙** ต่อจาก "**พาหุสัจจะ**" ก็จะเกิดเอง มันจะเกิดความพากเพียร มันจะขยัน มันจะอุตสาหะ อันเป็นอุปการะเพิ่มพูนตามติดไปเรื่อยๆ อย่างแท้จริงเอง

เหมือนพ่อค้าที่ยิ่งค้าขาย ยิ่งเห็นผลกำไร ยิ่งประสพความสำเร็จ เขาก็ยิ่งจะขยายกิจการ ยิ่งจะอุตสาหะ ยิ่งจะขยัน ยิ่งจะพากเพียร ฉันใด ก็ฉันนั้น

เขาจะ "**วิริยะ**" อย่างไร ? **เขาก็จะ "วิริยะ" อย่าง "อริยะ"** *(ที่จริงคำว่า* **วิริยะ** *กับ* **อริยะ** *นั้น มันคือ คำๆ เดียวกัน คือ* **วิ** + **ริยะ** *หรือ* **อ** + **ริยะ** *นั่นเอง ถ้าจะเข้าใจในความเหมือนกัน* **ริยะ** = *ความว่าง, ความเปล่า* **อ** *หรือ* **วิ** = *ไม่ รวมความก็แปลว่า "ไม่ว่าง" แต่ความ***ไม่ว่าง***ของ* **วิริยะ** *นั้น หมายเอา ขยันอยู่เสมอ, ทำอยู่เสมอ ส่วนความ***ไม่ว่าง***ของ* **อริยะ** *นั้น หมายเอา เต็ม, ความครบถ้วน, ความรู้นั้นเองครบ, เต็มไปด้วยความรู้ นั่นเอง)*

ดังนั้น **ผู้ "วิริยะ" อย่าง "อริยะ"** จึงคือ ผู้ทำอยู่เสมอนั้น ก็ทำอย่างเต็มไปด้วยความรู้ ผู้ทำอยู่เสมอ หรือ ขยันอยู่เสมอจะขยันอะไร ? ก็จะ "ตรวจตัวเอง (ตน)" พยายามรู้ตัวเอง (ตน) เพิ่มขึ้นอีกถึง "ฐาน" ของ "ตน" ว่า เรายังจมอยู่ใน**โลก**อะไรอีก ? อย่างไร ? อีก *(แม้ขั้น "อาโลก")* จะมี "การงาน" อะไรที่ควรจะกระทำกับตน ก็จะเร่งหาเร่งทำ (กรรม) จึงจะชื่อว่า **เป็นผู้มี "กรรมฐาน"** *(ส่วนผู้จบกิจตนแล้ว ก็จะขยันอยู่อีกหนะแหละ ขยันอย่าง "อริยะ" จริงๆ ด้วย)*

แล้วเขาก็จะตั้งกฎ ตั้งหลักเกณฑ์ เพื่อตน ให้ตน "สังวร" อีก เรียกว่า สังวรศีล จะสำรวมในอินทรีย์ทั้งปวง เครื่องกินเครื่องใช้ ทั้งที่เป็นเครื่องบริโภค–อุปโภค เป็นเครื่องบริโภคนอก ทั้งที่เป็นสิ่งที่บริโภคอยู่ในภายใน ขั้น "รูปจิต" ตลอดไปจน "อรูปจิต" เขาจะคอยทำจิตรู้ จะพยายามทำ "สัญญา" ให้พ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ให้ได้ ต่อไปเสมอๆ จะจัดความเหมาะสม ทำความลงตัวให้ได้อีกเรื่อยไป (โภชเนมัตตัญญุตา) จะเป็นผู้มี "ความระมัดระวัง" อันชื่อว่า

ชาครณ หรือ ชาคริยะ เป็นผู้ตื่นอยู่ รู้ทันเสมอๆ สร้าง**ความรอบ**ให้เป็น"สติ" ขึ้นเรื่อยๆ (คือ ทำ"รู้"ให้มากขึ้นเต็ม หรือ เพิ่มเหลี่ยมรู้ให้ครบบริบูรณ์ขึ้นเสมอๆ) และสิ่งที่ได้ ก็จะเป็นความรู้ยิ่ง หรือคือ "ปัญญา" เพิ่มขึ้นๆ ทุกขณะๆ ไปจริงๆ

ยิ่ง"รู้จริง"*(ปัญญา)* ก็ยิ่งจะเชื่อมั่น*(ศรัทธา)* ความเห็นในบาปในภัยก็ยิ่งจะชัดเจน ก็จะเพิ่มความละอายในบาปมากขึ้น*(หิริ)* จะเกรงกลัวในบาปมากขึ้น*(โอตตัปปะ)* และ ยิ่ง**ศีลบริสุทธิ์**ขึ้น **สำรวมอินทรีย์**มากขึ้น จัดประมาณในกามภพ–รูปภพ–อรูปภพมากขึ้นละเอียดขึ้น*(โภชเนมัตตัญญุตา)* ก็ยิ่งจะมีความตื่นโพลง เลิกหลับใหล เลิกพร่ำพราง มีกำลังในการจะ"รู้"พร้อมเต็มตัว*(ชาคริยานุโยค)* เมื่อมีความขยันไม่ว่างจากงานเพื่อที่จะรู้ยิ่งรู้จริงอยู่เสมอๆ*(วิริยะ)* ก็จะได้"รู้"จริง"รู้"ยิ่งๆเรื่อยๆ*(อริยะ)*

ความรู้ครบรอบ(สติ) ก็ยิ่งจะรอบขึ้น **ความเต็มร้อย***(สติ)* ก็ยิ่งจะครบร้อยยิ่งขึ้น **"ร้อย"ใด ที่เรียบรื่นเนียนสนิทแล้ว ก็จะเป็น"เรียบร้อย" ที่เรียงระดับขึ้น "ร้อยเรียบ" ก็จะเป็นฐาน ทำงาน"เรียงร้อย" ให้รู้เพิ่มขึ้นไปอีกใหม่ จนกว่าจะเต็มร้อย จนกว่าจะเรียบร้อยอีก ก็จะสูงยิ่งๆขึ้นอีก เป็น"ร้อยใหม่" แล้วการมี"ร้อยใหม่"เป็นฐานเพิ่มก็จะเป็นไปอีก ร้อยอีก–ร้อยแล้ว–ร้อยอีก การ"ร้อยเรียง"ก็จะเป็นอยู่เช่นนี้จริงๆ** "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" จะทำงานจริง ดังนี้ เป็น"**พาหุสัจจะ**"แท้ๆ ยิ่งขึ้นๆอยู่

นี่คือ"**สติ**" อันเป็น **จรณะ ข้อที่** ๑๐ ก็จะสูงขึ้น จะดีขึ้น เจริญขึ้นตาม โดยอำนาจของ"กรรม" หรือ โดย*บทแห่งการกระทำ*อยู่เสมอๆ เป็น"สัมมาสติ"แท้ เป็น"สัมมาอริยสติ"จริงๆ **"สติ"ที่เป็นจรณะ** จะเป็นเช่นนี้ จะไม่ใช่"สติ"อันง่ายดายตามที่คิดที่เดากันปุบๆปับๆนั้น ไม่! เพราะ"สติ"ในที่นี้มันเป็น"มหาสติ" เป็นสติที่เต็มร้อย เป็นสติที่มีความรอบรู้ ความฉลาดละเอียดสุขุมจริงๆ เป็น"ปัฏฐาน"ที่มั่นคงแท้ **สติ** หรือ **สต**นั้นหมายความว่า"ครบรอบ" หรือ"ร้อย" **จึงจะต้อง"ร้อย"ด้วยการกรองให้สูงขึ้น ละเอียดขึ้นจริงๆ** เมื่อจงใจ"ร้อย"เรียงให้สูง ไล่ขึ้นไปเสมอๆอยู่ ก็เป็นอาการของ"สติปัฏฐาน"แท้ๆ

และนั่นคือ **"ปัญญา"** อันเป็น **จรณะ ข้อที่** ๑๑ ก็จะเป็น "อธิปัญญา" สั่งสมลงเป็นปัญญินทรีย์ เป็นปัญญาพละเรื่อย ๆ ไป

ปัญญา ก็จะรู้แจ้งแทงตลอดยิ่งๆขึ้นใน "สมมุติสัจจะ" และ ใน "ปรมัตถ-สัจจะ" อันเป็น "**พาหุสัจจะ**" ทั้งหลาย จะกำหนดได้ จะหมายรู้ จะแทงทะลุละเอียดสุขุมถึงความสุขุมต่าง ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น คือ **"สัจจสัญญา"** จะเป็น จะมีขึ้นจริง ความเกิดขึ้นแห่ง**จรณะ**ทั้งหลาย ก็จะสัมพันธ์กัน จะอุปการะกัน จะเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน เสริมกัน สร้าง "ผล" ที่ยิ่ง สร้าง "สัจจะ" ที่จริง ให้ตั้งลงหยั่งลงเป็น "ธรรม" อันยิ่ง ๆ ๆ ๆ ๆ ขึ้นเรื่อยไป ๆ เรียกว่า เป็นผู้มี "อภิธรรม" เพราะธรรมนั้นเป็น "สัจจะ" ได้โดยนัยะดังนี้แล *จะมิใช่ "ปัญญา" อันเฉโกที่หลง "สุข" ในโลกเป็นอันขาด แต่เป็น "ปัญญา" ที่รู้ทุกข์ และ ดับทุกข์อย่างถูกแท้ตรงจริง ตัดรากเง่ากันจริง ๆ*

คำว่า **"ปัญญา"** จึงคือ ความฉลาด และ เป็น "ฉลาด" ที่เจริญแท้ ๆ ความเจริญแท้ๆ ของ "มนุษย์" *(มนุสโส หมายเอาความก้าวสูงขึ้นของจิตโดยตรง)* ก็คือ จิตที่ละ โลภะโทสะพ้นโมหะได้ มิได้หมายความว่า ผู้ยิ่งติดแน่นไปด้วย ลาภ–ยศ–สรรเสริญ หลงโลภ หลงเสพย์ หลงมัวเมาหนักหนา **โดยเฉพาะหลงช้องเสพย์อยู่แต่กับ "สุข" ใดๆ ไม่ !** ถ้ายังหลงอย่างนั้นเรียกว่า คนผู้ปุถุ (ปุถุชน) คือ ผู้หนา ผู้หนัก ผู้ถูกทับถมลงไปด้วยความหลง ความติด *(เหยื่อของโลก)* ความโง่ ความพร่ามัว และคือ "คนเมา" ที่แท้จริง *(สุราเมรยมัชชปมาทฐาน)* มิใช่ผู้ที่จะพึงเรียกได้ว่า "มนุษย์" (มนุสส) ตามความหมายที่แท้จริงเลย

ที่จริงภาษาไทยคำว่า "ฉลาด" หรือ "สลาด" นี้ ก็มาจากรากศัพท์เดิม คือ "ฉฬายตน" หรือ "สฬายตน" อันมีความหมายว่า **"รู้" ได้ด้วยทวารทั้งหก** และมาจาก ฉฬ+อายตน หรือ สฬ+อายตน ภาษาไทยเดิมเรามีแค่คำว่า "รู้" เมื่อมี "รู้มากขึ้น" คือ ชัก "รู้" ได้จากทางหูเพิ่มขึ้น รู้ได้จากทางตาเพิ่มขึ้น มันก็เป็นการ "รู้" ที่มากขึ้นๆ ยิ่ง "รู้" กันครบ "หก" *(ฉฬ หรือ สฬ นั้นแปลว่า หก)* ทาง คือ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ มันก็ยิ่งต้องนับกันว่า "รู้มากมาย"

การรู้มาก ๆ มาย ๆ ได้ออกปานนี้ คือ **รู้เป็น "ฉฬายตน"** จึงเรียกการรู้เช่นนี้ว่า **"ฉฬายตน"** หรือ **"สลายตน"** หมายความว่า "รู้มาก ๆ" คนไทยก็พูดบาลีตามประสาไทย ๆ คำบาลี ฉฬายตน หรือ สลายตน นั่นเองแหละ มันถูกดัดถูกแปลง มันสึกมันกร่อนมันเพี้ยนมาเป็นคำไทย ๆ ว่า **"ฉลาด"** หรือ **"สลาด"**

และยิ่ง "รู้" ใน**ตน**มากยิ่งขึ้น คือ กำหนดการรู้เข้าไปได้ละเอียดสุขุม*แม้น้อยแม้นิด* แม้เป็น*อรูปเล็กประณีตลึกซ้อนซุ่มซ่อนแฝงพรางอยู่นิดน้อยอย่างไร* ก็รู้ได้ ก็ยิ่งเป็น**ประโยชน์** ยิ่งเป็น**กำไร**ชัดๆ(อาย) ก็ยิ่งเรียกว่า **"ฉลาด"แท้ "สลาด" จริงยิ่งขึ้น** เป็น "รู้มากๆๆยิ่งขึ้น" กล่าวคือ ฉฬายตน ก็ยิ่งแทงทะลุรู้แจ้งลึกเข้าไปใน "อายตน" ประณีตขึ้นยิ่งๆ รู้ทั่วถ้วนยิ่งขึ้น จึงเป็นปัญญาขั้น "อธิปัญญา" ที่เดียว เป็นปัญญาที่เยี่ยมที่ยิ่งชัด ๆ

"อธิปัญญา" หรือ ความหมายของคำว่า **"ฉลาด"** จึง "รู้" ในเรื่องตนเอง ที่ไปหลง "อายตน" อย่างนี้ ไม่ใช่ไปเที่ยวได้รู้อะไรนอกตัว นอกเรื่อง เช่น รู้วิชาการทางโลกได้เก่ง หรือ เข้าใจการปรุงแต่งของโลกีย์เขาได้ง่ายได้เร็วได้เก่ง แล้วจะมานับว่า "ฉลาด" เรียกว่า "อธิปัญญา" นั้น ไม่ตรง ไม่ใช่ความหมายของคำว่า "ฉลาด" ที่ถูกแท้

สุดท้าย ยิ่งถ้าผู้ใด*ไม่หลง* **"อาย"** *รู้จัก* **"อาย"** แท้ ๆ จริง ๆ หรือ *ไม่เหลิงใจ***ในประโยชน์ในกำไร** กล่าวคือ จิตไม่ไปหลงเหลิงในความที่ได้รู้ได้มี ได้เป็น ผู้รู้ยิ่งรู้จริงเป็นผู้เก่งจนจับจิตถูก ทำการละกิเลสจากจิตได้แท้ ปลดปล่อยได้แท้ เลิกยึดเลิกเกาะได้แท้ **อนัตตสัญญา** ก็เกิดจริงในผู้นั้นสูงสุดนั่นเอง

ผู้นั้น จึงได้ชื่อว่า "ฉลาดยอด" เพราะรู้แจ้งใน "อายตน" ทั้งหลายแท้ ๆ แม้จะละเอียดยิบสุดยอดถึงขั้น "เนวสัญญานาสัญญายตน" หรือ "อสัญญีสัตตายตน" ดังได้อธิบายมาแล้ว

และถ้าไม่หลง "รู้" ให้มี "ตน" *(อัตตา)*

ทั้งไม่หลง "ตน" ใดๆ ให้เป็น "รู้" (*มากเอาเปรียบคนทั้งหลาย* อันเป็น บทวน เข้าไปสู่ความเป็นคน เป็นสัตว์โลก เป็นผู้มีภัยมีเบียดเบียน)

ก็จะมีแต่ "รู้" ที่รู้ยอดรู้ยิ่ง รู้อย่างสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีภัยแก่ใคร *(ผู้ที่มีธรรม)* ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ทำบทอธรรมใดๆ บริสุทธิ์ในตนทุกอย่าง กล่าวคือ **ทั้ง "ตน" ที่หมายเอาความละเอียดจนขนาดที่เรียกว่า "น้อยนิด" และทั้ง "ตน" *(อัตตา)* ที่หมายเอา "ความเป็นเรา" โดยจะเห็นแก่เรา** โดยเราจะได้กำไรจะได้เปรียบ ที่เรียกว่า "การเห็นแก่ตัว" นั้น ต่างไม่มีจริงๆ

เป็นผู้สิ้น "โลภะ" สนิทเนียนขั้นสูงสุด *ไม่ต้องมีแม้ "การได้สมใจ" ไม่ต้องมีผลการบรรลุความสำเร็จอะไรกันอีก* **หลุดพ้นใน "การแสวงสุข" เด็ดขาด เพราะมีสิ่งที่ "ยิ่งกว่าสุข" อยู่ในตนแล้วจริงๆ** คือ มีความหยุด–ความพัก–ความเลิก – ความปล่อย – ความพอ ฯ ล ฯ อันกระทำได้ที่จิตแท้ ทุกขณะจิตที่มีเจตจำนง **ไม่ต้องห่วงแม้คำว่า "สำเร็จ" ไม่ต้องมีแม้แต่คำว่า "บรรลุ" ไม่ต้องยุ่งกับคำว่า "สมใจ" หรือ "ได้สุข" ไม่ต้องเป็นผู้ "ได้รับ" อะไรก็ได้จริงๆ**

เป็นคนที่ชื่อว่า "สุดยอดแห่งการขาดทุน" เพราะเป็นผู้สุดยอดแห่งการเสียสละ สุดยอดแห่งการทำตนเป็นตัวอย่าง สุดยอดแห่งการเป็นครู สูงสุดละเมียดละไมสุขุมสุดในการเป็น "ผู้นำ"

เป็นคนที่ชื่อว่า "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะเป็นผู้สุดยอดแห่งการไม่สุข ไม่ทุกข์ ไม่โลภะไม่โทสะ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ไม่ชอบไม่ชัง ไม่กล้าไม่กลัว ไม่หดไม่ห่าม **แต่มิใช่ "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะไม่ทำงาน หรือ เอาแต่อยู่ว่างๆ ทื่อๆ อย่างเด็ดขาด**

ตรงกันข้าม จะเป็นผู้ทำงาน เป็นผู้มี "คุณค่า" สูงสุด เพราะมีผลงานให้แก่โลก มีบทแห่งการงานเกื้อกูลอุดหนุนโลกอยู่เสมอๆ ซึ่งชาวโลกที่เป็นโลกจัดๆ จะเห็นผลงาน หรือ เห็นบทแห่งการงานนี้ยากอยู่สักหน่อย ในบางการ บางงาน โดยที่สุด ธุลีละอองขนาดใด

ตนก็คงเป็นผู้"ขาดทุน"ไปเสมอๆ อย่างไม่เสียใจไม่ดีใจอะไรอยู่จริงๆ นั่นแหละ

รางวัลที่ได้ บ้างเป็น"คำด่า" บ้างเป็น"คำชม" แต่ก็ยัง"เฉย"ต่อคำชม–คำด่านั้นอยู่นั่นเอง ไม่ได้อยากได้"คำชม" และยิ่ง"คำด่า"ยิ่งพยายาม *(สัมมาวายาม)* จะไม่ให้เกิดไม่ให้มีเลย **หากจะมี ก็เพราะความยังไม่เข้าใจแจ้งของ"ผู้ด่า"เท่านั้น** *จะเป็นผู้มีการเป็นอยู่ด้วย"กรรม"จริงๆ (สัมมากัมมันตะ)* **จงเข้าใจ"กรรม"อันเป็นที่สุด แห่ง"คน" แห่ง"อริยบุคคล" แห่ง"อรหันต์"ให้ดีๆเถิด** *เพราะเป็น"กัมมปฏิสรณะ"จริงๆ*

คือ เป็นผู้มี"การงาน" เป็นผู้มีบทบาทแห่งการ"กระทำ" ทั้งทาง"กาย" ซึ่งหมายถึงบทบาทใหญ่ ที่เห็นจริง หยาบสะดุด ชัดตรงลงตัว ยินไกลใสกว้าง เรียกว่า"กายกรรม" ทั้งทาง"วจี" ซึ่งหมายถึงบทบาทจำลอง เพียงเป็นภาษา เพียงเครื่องหมายบอกให้รู้ เป็นช่วงต่อเรียกว่า"สื่อของความจริง"อีกที ไม่ใช่ตัวความจริงที่แท้เรียกว่า"วจีกรรม" ทั้งทาง"จิต" ซึ่งหมายถึงบทบาทของ"ความรู้" ที่จะเป็นตัวบงการการประกอบ"กาย" ประกอบ"วจี" ออกไปนอกตน และ ประกอบบทบาท"หยุด" บทบาท"ปล่อยวาง"ในตน นั่นเอง เรียกว่า"มโนกรรม" บทแห่ง"การงาน" ทั้งหลายจึงจะอยู่ในกรอบของคำว่า **กุสล** ซึ่งหมายความว่า ได้ควบคุม ได้จ่ายการงานออกมาโดย"รู้"ในการเกิดทั้งหกทาง ผ่านการกลั่นกรองแล้ว ไม่มีคำว่า ไม่ควบคุม ไม่มีคำว่า ไม่ได้กลั่นกรอง คือ ไม่มี"อกุสล" ถ้าการงานใดจ่ายออกมา ไม่ควบคุม ไม่ผ่านการกลั่นกรอง ไม่รู้ยิ่งอย่าง"ฉลาด" *(ฉพายตน)* เรียกว่า"อกุสล"แท้ๆ

"กุสล"จึงหมายถึงการเกิดที่ผ่านทวารหก หรือ บทบาทที่จะเป็นตัวตนออกมาจากทวารหกนั้น ต้องเกิดอย่าง"วิชชา" เกิดสุจริตที่สุด "กุสล" หรือ "กุศล" *(อย่างเดียวกัน)* จึงเป็น"ความรู้อันประเสริฐ"จริงๆ เป็น"อธิปัญญา"แท้ๆ ความหมายของคำว่า "ฉลาด" หรือ "สลาด" นั้น ลึกซึ้งสุดแสนดีออกป่านนี้ "กุศล"จึงมีความหมายว่า **ฉลาด** *ชนิดแสนดีแสนประเสริฐ* ใครมี"การงาน"ที่ดี

หรือ **ใครกระทำกุศล** จึงคือ ผู้ฉลาดอย่างประเสริฐอย่างนี้ จึงจะเรียกว่า "กุศล-กรรม" ถูกต้องตรงแท้

และ "กุศล" ที่ยิ่งขึ้นไปอีก หรือ ปัญญาที่ยอด ฉลาดที่จริง ยิ่งขึ้นไปอีก ก็คือ จะไม่มีแม้ "จิต" ที่ไปคิดหลง หลงติด หลงยึดหวังไว้ในอนาคตด้วย ว่า จะต้องได้รับ "ผล" เช่นนั้นเช่นนี้ จนเมื่อ "ผล" พลาดจากที่ได้หวังไว้ ก็ทำให้กระเทือนใจ(**เป็นทุกข์**) หรือ "ผล" สมใจตามที่หวัง ก็ทำให้กระเทือนใจ(**เป็นสุข**) จะไม่มีแม้ "ความกระเทือน" (**กัมปติ**) ใดๆ จริงๆ "กุศลกรรม" ชนิดนี้ จึงเป็น**ผู้มี "การงาน" ที่ไม่ผูกพัน** *(แม้แต่ทางใจ)* **เข้ามาเป็นเรา เป็นตัวตนลงที่เราเลย** ซึ่งเรียกว่า "อโหสิกรรม" อันมาจากคำว่า อห+สิ+กรรม อห = อันเป็นเรา สิ = ผูก, พันเข้ารอบ กรรม = การงาน, การกระทำ

ในบทแห่ง "การได้สมใจ" หรือ สำเร็จตามที่หมายที่หวัง บรรลุถึงผลตามเป้าแล้วดีใจ ที่เรียกว่า "สุข" นั้น ไม่ว่าการกระทำใดๆ หรือ การงานใดๆ *(แม้คิดแค่คิดผ่านๆ เพ้อๆ หรือ ปั้นเรื่องนั้น ปั้นรูปนั้นขึ้นมายึดแล้วก็ดีใจ ปีติใจ สุขใจ)* ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญาเข้าใจเหตุปัจจัยในการประกอบ การสังเคราะห์ การ "สังขาร" ที่แท้ถูกธรรมว่า มันเป็นเพียง**บทแห่ง "กรรม"** เท่านั้น เป็น "การประกอบแล้วของงาน" เท่านั้น เป็น "ผลของการกระทำ" เท่านั้น เมื่อทำอย่าง "ฉลาด" เพราะเข้าใจในเหตุปัจจัย หรือ แม้จะไม่เข้าใจแต่นำเหตุ นำปัจจัย หรือ นำองค์ประกอบนั้นๆมาประกอบมากระทำเข้าถูกต้องเต็มครบ มันก็จะเกิด "ผล" ออกมาจริงตามเหตุตามปัจจัย หรือ ตามองค์ประกอบนั้นๆ ไม่มีบิดผัน ข้อสำคัญ ผู้กระทำนั้นๆ เข้าใจในองค์ประกอบ หรือ เข้าใจในเหตุปัจจัยไม่ครบ และ ยังไม่แน่ใจให้ยิ่งกว่าแน่เท่านั้นแหละ *(คือ จนพ้นวิจิกิจฉา)* จึงยังประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ ถ้าหากรู้แน่อยู่แก่ใจ จะไม่ "ปีติ" *(บทการงานแห่งจิตชนิดหนึ่ง)* เป็นประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ จะไม่ดีใจไม่สุขใจอะไรเลย

เช่น ผู้ใดทำอะไรซ้ำๆ จนรู้องค์ประกอบนั้นๆ แม่นยำ เห็นผลในการประกอบจนชิน จนแน่ใจ ถึงขั้น "จิตวาง" จิตรู้จนเต็ม แน่ใจยิ่งกว่าแน่ ก็จะไม่ปีติ ไม่มีดีใจอะไร เรียกกันว่า "ชินชา" ก็คือ มันแน่ใจแล้ว มันวางใจแล้ว

มันปลงแล้ว จิตมันปล่อยแล้ว ไม่ยึดมาสงสัย ไม่นำมาคิดมาข้องใจ นั่นเอง(*พ้นวิจิกิจฉา*) และ คำภาษาไทย ๆ ที่ว่า "ชินชา" นี้ ก็มาจากรากศัพท์บาลีเดิม คำเดียวกันนี้เอง คือ "ชิน" อันหมายความว่า "ผู้ชนะ" และ คำว่า "ชา" นั้น ก็หมายความว่า "รู้" *เมื่อผู้นั้นมีจิตรู้แจ้งถึงจิตที่วางแท้–ปล่อยแท้–หมดสงสัยนี้จริง ๆ ดังกล่าวนี้* จึงเป็น "ยอดความสำเร็จ" เป็น "ผู้ชนะ" ที่แท้ และต้องมี "รู้" ประกอบด้วยเสมอ มิใช่ "ชินชา" อย่างโมหะเป็นอันขาด ผู้บรรลุเช่นนี้แล คือ "พุทธ" คือ ลักษณะจิตวาง คือ จิตที่ประเสริฐยอด เป็นพรหมชนิดเยี่ยม ยิ่งกว่าขั้น "ปีติมหา" จริง ๆ ดั่งได้เคยอธิบายมาแล้ว แต่ถ้า "ไม่รู้" หรือ "รู้ไม่รอบ" ไม่มี**ปัญญาแท้** (*ฉลาดยอดเยี่ยมถึงสัมพันธภาพของจิตในจิต*) ก็จะมีการ "หวังผล" หรือ เสี่ยงทายอยู่ในที่เสมอ คล้าย ๆ กับว่า "**หนนี้มันจะเกิดผล** (*เป็นรสเป็นชาติ*) **เหมือนหนก่อนอยู่อีกไหมหนอ ?!** เมื่อ "ผล" ปรากฏสมใจ จึงเกิด "ปีติ" เกิดดีใจ สุขใจ แล้ว**สำนึกในจิต** มันก็จะ**ยึดมั่น**ใส่ใจเข้าไปอีกว่า **นี่แหละ "ของจริง" นี่แหละคือ "ความเที่ยงแท้"** อันจะต้องมีเสมอ ยึดเอาได้เสมอ ๆ ถ้าคราใด "ผล" ปรากฏสมใจนั้น "จัด" กว่าที่เคย "แรง" กว่าที่เคย "มีมาก" กว่าที่เคย ก็ยิ่งดีใจ สุขใจ ตื่นเต้นใจยิ่งกว่าเก่า ก็เป็น "สถิติ" (*อุปาทาน หรือ สิ่งที่ตั้งหลักปักยึดลงไปอีก*) ฝังใจหนักกว่าเก่า หนากว่าเก่า สูงกว่าเก่า **นี้คือ "กิเลส" ยิ่งมีบทบาทลึกยิ่งขึ้น**

โดยเฉพาะจิตมันยัง **"หลง" (โมหะ)** ว่า "ผล" ที่เกิดนี้ *ได้แก่ อารมณ์ตื่นเต้น ประหลาด สุขใจ ฯลฯ เป็นต้น* คือ "ดี" คือ ของน่าภูมิใจ คือ สิ่งที่แสดงความเก่งที่เราทำได้ ที่จริงแล้ว คือ **รสที่โลกหลอก**ไว้ว่า เมื่อพบ "ผล" อย่างนั้นแล้วให้สนุกนะ ! ให้อร่อยนะ ! ให้เพลิดเพลินนะ ! ให้สุขนะ ! ให้ปลื้มนะ ! ให้สบายนะ ! ให้ชอบนะ ! ให้ยึดว่า "ข้าทำได้ข้าย่อมเก่ง" นะ ! ฯลฯ คนก็หลง "รสนั้น" หลงรสที่โลกหลอกนั้น ๆ ว่า "จริง" แม้จะร้อนแสนร้อนเหนื่อยแสนเหนื่อย หนักแสนหนักอยู่เท่าใดๆ เขาก็เอา "วิมาน" ที่ยึดอย่างหลงใหลว่า สนุก–อร่อย–เพลิดเพลิน–บันเทิง–เริงใจ–สุขใจ–ปลื้มใจ–เก่งกาจ ฯลฯ อะไรนั่นแหละ มา "เสพย์" มาแก้ความเหนื่อย มาพรางความเหนื่อย มาแลกกับ

ความร้อน มาเป็นผลชดเชยความหนักหนา หรือ ชัดๆ ก็คือ **หลง "วิมาน" ตัวเอง เสพย์ "จิตที่ยึด" ของตัวเอง** ที่ไปอยาก "ประสพ" *(ถึงการเกิดผลอย่างนั้น)* อยากทำอย่างเร่งร้อนให้ถึงจุดนั้นอย่างนั้น จะรุนแรงเบียดเบียนเข่นฆ่าปานใด ก็ยับยั้งได้ยากขึ้นตามขนาดของ**แรงจิตที่** "อยาก" นั้นๆ ถ้าทำถึงแล้วมันก็ได้พิสูจน์ "ผล" ว่า ยังคงเป็นอย่างนั้นอยู่ ยังมี "วิมาน" วิมานนั้นยังมีอยู่ "จิตนิยม" *(ภวตัณหา)* เช่นนั้น ยังคงมี ยังไม่สูญหายไปไหน ยังเป็น "ความเที่ยงแท้" ยังเป็นความจริง ยังมีนิรันดร *(สัสสตทิฏฐิ)* จิตที่หลงว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมชาติ สิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้น สิ่งนั้นแก้ไขไม่ได้ จะทำไม่ให้มันมีก็ไม่ได้ จะลดจะดับก็ไม่ได้ สิ่งนั้นต้องเที่ยง สิ่งนั้นก็ยิ่งนิรันดร ก็ยิ่งบักใจยิ่งยึดดิ่งลงไปซ้ำอีก **"โอชะ" ก็ยิ่งตกตะกอนแน่วแน่น ย้ำเนื้อสีกเหลือหลากหลายเป็นทับทวี ด้วยประการดังนี้**

ถ้าใครยังไม่เคยได้รับ "รสอร่อย" นั้น แต่ไปโดนหลอก (กิล=*ดังได้สดับ*) มาแล้วว่า อย่างนั้นเรียกว่า อร่อย อย่างนี้เรียกว่า เพลิน อย่างนั้นเรียกว่า สนุก อย่างนี้เรียกว่า เก่ง ฯลฯ ก็จะแสวงหา (**เอส, เอสี** = *แสวงหา, ผูกพันติดตาม*) จะพยายามทำให้ตนเกิด "ผล" นั้น หรือ "ประสพ" สภาพนั้นจนได้ (**กิล+เอส=กิเลส**) หมายความว่า แสวงหาตามที่ได้สดับแท้ๆ หรือ ความหมายชัดๆง่ายๆก็คือ ต้องซื้อกๆ หามาบำบัดความหลงอยากตามที่ได้ถูก **คนหลง** รุ่นก่อนๆ เขาพาเป็น พอถึงผลอย่างนั้น ก็ประหลาดใจ ดีใจ ตื่นเต้นใจ เพราะมันตรงตามที่เขาบอกไว้ และ เขาหลอกว่า ต้องอร่อย ! ต้องชอบนะ ! ต้องยึดนะ ! ต้องภูมิใจนะ ! ฯลฯ ก็ยึดตามเขาแล้วก็หลงทำซ้ำแซะอยู่นั่นแหละ (ปฏิเสวนา) พอหมดแรง หรือ หมด "วิมาน" ในแต่ละเรื่อง แต่ละตอน ก็จะพัก จะหยุด ที่เรียกกันว่า "จบเกม" เสียทีหนึ่ง หรือ เรียกกันหนักๆหน่อยก็ว่า "เบื่อ" สักคราวหนึ่ง แล้วไม่นาน ก็จะกลับมาทำอีกใหม่ ประสพผลของ "กรรม" นั้นๆใหม่ จะได้อร่อยอีก สนุกอีก สุขใจอีก ภูมิใจอีก ฯลฯ ตามที่ผู้นั้นได้ **แน่ใจว่า "จริง" ว่า เป็น "ของแท้" เขาจะไม่เฉลียวใจเลยจริงๆ !!**

แต่ถ้าผู้ใด ได้นึกเฉลียวใจ แล้วได้พิสูจน์จนเห็นผล เข้าใจแจ้งใน สัจธรรม

รู้แจ้งแทงทะลุใน"วิมาน" เกิดฉลาดแท้รู้เท่าทันในจิตหลง จิตเพ้อที่ยังเป็น"จิตนิยม"อยู่เหล่านี้ **ก็จะเลิก จะหยุด จะไม่มัวเมาเปลืองแรง เปลืองเวลา เปลืองทุนเปล่า ไปก่อ"กรรม"เพื่อ"รส" เพื่อ"อารมณ์"อย่างนั้นอยู่ ให้มันสั่งสม"โอชะ"เป็น"พีชะ"แก่ตนเป็นอันขาด** เพราะแท้ๆนั้น "อร่อย"อย่างไร ? "สนุก"แค่ไหน ? มันก็ไอ้"อร่อย"ตัวเก่า ? "สนุก"ตัวเก่า ! ฯลฯ อยู่นั่นเอง คือ ความสมใจ, ความบรรลุผลตามที่ยึด, ความสำเร็จตามที่ใคร่ ทำให้ตนแล้วทำให้ตนอีกอยู่นั่นแหละ

ผู้ไม่รู้แจ้งใน"ผัสสะ" ไม่เข้าใจแท้ถึง"มโนสัญเจตนา" ไม่แทงทะลุใน"วิญญาณ"ได้จริงๆ ก็จะ"หลง"ใน"ผัสสาหาร" หลงใน"มโนสัญเจตนาหาร" หลงใน"วิญญาณาหาร"อยู่นั่นแล้ว หยุดไม่ได้ "จบไม่ลง" สิ้นซาก เลิกกัน อย่างสนิทเด็ดขาดไม่สำเร็จ **เพราะยังเห็นว่า"จิตอร่อย" หรือ"จิตสนุก" หรือ"ความเพลิดเพลิน"ฯลฯ ทั้งหลายทั้งแหล่นี้ มันเป็น"อรรมชาติ"** เป็น"รส"ที่มีอยู่จริงที่คงทำให้มี ทำให้เกิดอยู่ *แล้วเขาก็จะเวียนแวะเสพย์สมสุขใจให้แก่ชีวิตอยู่ไม่รู้หน่ายแท้ จะไม่คิดอ่านที่จะลดละล้างเลิกจริงๆ* **เขาจึงตัดขาดจริงลงไม่ได้ แถมจะพยายามให้มันเป็น"รสใหม่" พลิกแพลงปรับปรุง ให้"อร่อยจัด"ขึ้นอีก หรือ ให้เป็น"อร่อยใหม่"แล้วๆเล่าๆ ตลอดนิรันดรอยู่นั่นเอง** ยิ่งทำ ก็ยิ่งเก่งขึ้น ก็ยิ่งหลงใน"ความชำนาญ"(ศิลปะ หรือ สิปปะ) หลงในความคุ้น หลงในความไม่ยากไม่ลำบาก หลงในความไม่ต้องผิดไม่ต้องผื่น หลงในความคล่องของตนเพิ่มเข้าไปอีกกระทงหนึ่ง ก็เลยยิ่งทำกันใหญ่ โดยไม่รู้"การกระทำ"นั้น ไม่รู้"การงาน"นั้น ว่า มันได้เป็นประโยชน์แก่สังคม แก่โลก หรือ *เราจ่ายแรงงานไปเปล่าๆ* **ฉลาดแรงงานเพียงเพื่อ"ดูผล" เพื่อหลง"ความเก่ง"ของตน** *(ศิลปะ หรือ สิปปะ ที่หมายเอาถึงว่าไม่ว่าจะทำของเก่าได้เชี่ยวชาญว่องไว ทำอย่างเก่าได้แคล่วคล่องชำนิชำนาญ หรือ*

*ลอกของเก่าได้เก่ง เลียนของเดิมได้เหมือน หรือ เลียนธรรมชาติได้คล้ายคลึงที่สุด ไปจนกระทั่งยึดของเก่าไว้ไม่ให้สาบสูญ หรือ รักธรรมชาติ หลงธรรมชาติ ยึดธรรมชาติ ไม่ยอมไถ่ถอนธรรมชาติ (*ธรรมชาติ *ก็คือ* อัตตา *คือ ความเกิดอยู่ ความต้องเป็นอยู่อย่างนั้นๆ ความเป็นนิรันดร ความยึดอยู่อย่างนั้นๆ อย่าหลงว่า เป็นจุดสูงสุด หรือ จุด "นิพพาน" เป็นอันขาด) ผู้ไม่ยอมไถ่ถอน "ธรรมชาติ" ก็*เพราะเห็นความจริงได้แค่ธรรมชาติ *ที่เรียกว่า* "อนุรักษ์นิยม"(realism หรือ conservatism พวกหัวเก่า) *และไม่ว่า จะเป็นความหลงของใหม่ หลงแนวใหม่ หันมายึด "วิมาน" ใหม่ หรือ จะทำของใหม่แหวกแนวออกมาใหม่ ให้ไกลของเก่าเท่าใดๆ เก่งกาจอย่างไหน หรือ คิดว่าตนได้ประยุกต์ ได้สร้างสรรค์ความคิดเป็นวิมานเลิศลอยแค่ใด ขนาดยังเป็น "อรูป" (Abstract) จนแม้ตนก็ยัง "อวิชชา" อยู่แค่ไหนๆ ตนก็ไม่รู้ตัว ก็ตาม ที่เรียกว่า* "นวทัศน์นิยม" (idealism หรือ impressionism พวกหัวใหม่) ก็จะเหน็อยแทบตาย เพื่อให้เกิด "รูปการณ์" หรือ "รูปสภาพ" อย่างนั้น เท่านั้นแหละ จะมี "ผล" เป็นผลิต เป็น "เนื้อหา" อะไรตามมาเพื่อสังคมอยู่ดีขึ้น การแก่งแย่งน้อยลง การหลงเสพย์สุขในตัวเราลดลง ยังชีวิตให้อยู่รอดมั่นคงขึ้น สังคมรักกันฉันพี่น้องมากขึ้น ทุกข์น้อยลง การเห็นแก่ตัวน้อยลง หรือ มี "ผล" ตามมาเป็นประโยชน์ แก่ตน แก่ผู้อื่น นำไปใช้ได้ ให้ "แรงฤทธิ์" ของมันช่วย **ความเจริญจริงๆ แท้ๆ** แก่คน แก่ชีวิต แก่สังคมอันจำเป็นหรือเปล่า ? ก็ไม่รู้ ! หรือ มันกลับฉุดสังคมลงมา สูญเสียเวลา สูญเสียทุนรอน สูญเสียแรงกาย สูญเสียแรงปัญญาไปซ้ำเสียอีก แทนที่จะเอา **เวลา - ทุน - แรงกาย - แรงปัญญา** นั้น ไปใช้ "กระทำ" ประโยชน์อื่น ไปทำการงานอื่นอันเป็นสาระเป็นเนื้อหา ได้ผลผลิตที่ไม่เพ้อไม่มอมเมายั่วยุซ้ำเติมตามมา จะดีกว่าออกเป็นไหนๆ เขาก็ไม่รู้ ! *คงเสพย์ว่าสุข ว่าอร่อย ว่าเพลิดเพลิน ว่าเก่ง ว่ายอดวิมาน ฯลฯ นั่นแหละ เป็น "ผล"* **ที่ต้องมี "ตัวเอง" เป็นผู้รับรส เป็นผู้ยินดี**

ซึ่งมันต่างก็คือ "จิตนิยม" คือ **วิมาน(ภวตัณหา)** คือ ธรรมชาติ อันสมมุติแท้ ไม่เก่าก็ใหม่ *(สมมุติสัจจะ)* คือ ความสมมุติกันตามธรรมดาๆ คือ จิตที่อุปาทานอยู่แท้ๆ นั่นเอง *(ยังเป็น "อัตตา")* มีแต่ "หลง" ความเกิด หรือ

หลง "ลูกจิต" ที่เรียกว่า "ปีติ" คือ ยึดความสุข ปลูกความเอมใจ "เสพย์คุ้น" ความเพลินใจ หลงใหลเมามายความภาคภูมิ ฯลฯ ชัด ๆ ก็คือ หลงสะสม "โอชะ" *(คือ หน่อเนื้อเชื้อชีวิตที่เล็กสุดละเอียดสุดอันจะยังนำเกิดได้อยู่)* ใส่จิตตนลงไปแท้ ๆ เป็นความขาดทุนที่ยัง**เป็นทาษ** "สมมุติ" อย่างหนึ่ง ถูก "สมมุติ" นั้น ๆ หลอกอยู่ ทำให้ตนติด ตนยังไม่คลายชอบ*(ยังเหลือ "โลภมูลจิต")* และ เป็นการทิ้ง "ความสั่งสม" ภพแห่งจิต**(วิมาน หรือ จิตนิยม)** เป็นความชวยตรง ๆ แท้ ๆ กลับไม่รู้! เพราะยังคือ อร่อยรส มันส์ในรส **(อารมณ์ หรือ วิมาน หรือ จิตนิยม ทั้งสิ้น)** อันคือ "ชาติ" คือ **ความเกิดของจิต** ที่เรียกกันเต็ม ๆ ว่า "รสชาติ" คือ **ความไม่ว่างของจิต**แท้ ๆ จริง ๆ มันไม่ใช่ "ยถาภูตญาณ" มันไม่ใช่จิตที่รู้สักแต่ว่า "รู้" เท่านั้น *(และ "รู้" คำนี้ มันหมายถึงมีบุญญา อันฉลาดรอบพร้อมไปด้วย หรือพร้อมไปด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงสังคม คำนึงถึงผู้อื่นอันแวดล้อมเป็นองค์ประกอบเสมอ)* มันไม่ใช่ "รู้" ดังกล่าวแล้วนั้นจริง ๆ แต่มันเป็น "รู้" หรือ เป็นจิตที่มี "รส" จิตที่เติม "โอชะ" เข้าไปแท้ ๆ ไม่ใช่จิตบริสุทธิ์แท้ ซึ่งทำหน้าที่เพียง "รู้" ความจริงเข้าใจการงานนั้นตามสภาพแท้ ๆ จริง ๆ นั้น เท่านั้น ไม่ดอก! **มันยังไม่ใช่ "กระทำงาน เพื่องาน นั้น ๆ โดยบริสุทธิ์ ว่างเปล่าจากอารมณ์หวังเสพย์รส" ไม่ดอก!** มันยังเป็นจิตที่ "หลง" รูป*(ขั้น "อรูป" ทีเดียว)* อันเรียกว่า "รสรูป" *(อวินิโภครูปที่ ๗)* "หลง" อุปาทาน ที่เรียกว่า "โอชรูป" *(อวินิโภครูปที่ ๘)* แท้ ๆ จริง ๆ ยังไม่พ้น "โมหะ" ยังไม่สิ้น "อวิชชา" เป็นบั้นท้ายปลายสุด

ถ้าไม่ "ฉลาด" แท้ถึงขั้นสุดยอดใน**อายตน** ขั้น "ลูกจิต" ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็จะยังมี "ปีติวิสัย" (อรูปสัญญา *ที่ยังคือ ผีนรก*) ยังจะมี "ปีติ" มี "สุข" อะไรต่าง ๆ นั่นแหละ เป็น "สังขาริก" จริง ๆ เป็น "โอชะ" และ จะเป็น "พิชะ" แท้ ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นหยาบ–กลาง–ละเอียดไปจน**แม้จะเหลือเพียง "เอกพีชี" คือ เชื้อเกิดที่เป็นธุลีสุดท้ายปลายสุด มีสมรรถภาพ "เกิด" ได้อีกครั้งเดียว** *(อย่าไปยึดหลงเพียงว่า เป็นการเกิดอย่างปุคคลาธิษฐานอยู่ล่ะ! "เอกพีชี" ในที่นี้ มันขั้น "จิตในจิต" ขั้น "โอปปาติกสัตว์" เขาพูดกันแล้วนะ!)*

ก็ "**เอกพีชี**" นี้แหละ คือ "**อกนิฏฐคามี**" อันยึดเป็น "**เชื้อโลก**" *(ร้ายพริกขี้หนูยิ่งกว่า "เชื้อโรค" ยิ่งนัก)* เป็นสุดยอดแห่งเชื้อที่เหลือ *(สอุปาทิเสส)* ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบรรยาย ให้พระสารีบุตรฟังใน "สอุปาทิเสสสูตร" องฺคุตตร. นวก. ข้อ ๒๑๖ มันเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ชนิดซับซ้อน *(คัมภีราวภาโส)* ซ่อนแฝงเป็นปรมัตถธรรมที่ละเอียดติดสมมุติไม่ได้เลย มันคือ จิต–เจตสิกแท้ๆ จริงๆเพียวๆ **จิต "เอกพีชี" ตัวนี้จึงเป็น** *โลกอนิวัฏฏโสดาบัน* **แท้ๆจริงๆ** จิตตัวนี้ดับลงเมื่อใด ก็บรรลุเป็น "ปรินิพพายี" เมื่อนั้น เป็นผู้พ้นสิ้น **อุทธังโสโต อกนิฏฐคามี** พ้น "สุทธาวาส" ขั้น **อกนิฏฐพรหม** ยอดปลายสุด **ในบัจจุบันนั้นๆ ทีเดียว** มันลึกซึ้งเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างจะคาดเดา จะคะเนรู้ จะคำนวณรู้เอา อย่างที่เรียกว่า *ตักกะ (ตรรก)* หรือ *วีมังสา* ไม่ได้จริงๆ สมดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกำชับไว้ท้าย "สอุปาทิเสสสูตร" นี้ว่า **"ดูกรสารีบุตร ธรรมปริยายนี้ ยังไม่แจ่มแจ้งแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ก่อน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะผู้พึงธรรมปริยาย ที่เรากล่าวด้วยความอธิบายบัญหานี้แล้ว อย่าถึงความประมาท ฯ"** ซึ่งแสดงว่า ที่พระองค์ทรงอธิบายนั้น **เป็นเพียงภาษา** การจะแจ่มแจ้งได้แท้ในผู้ใด จะต้องไม่ประมาท **ต้องประพฤติเข้าไป "รู้" ให้ได้** แล้วจะแจ่มแจ้งจริงเอง จึงอย่าพึงอวดดีเป็นอันขาดในผู้ยังไม่บรรลุ เพราะจะเข้าใจคำเข้าใจความ อย่างเช่น ตามที่แปลกันไว้ในพระไตรปิฎกว่า "กลับมายังโลกนี้เพียงครั้งเดียว" *(สกิเทว อิมं โลกं อาคนฺตฺวา)* ก็ดี ความว่า "บังเกิดยังภพมนุษย์นี้ครั้งเดียว" *(เอกเยว มานุสกं ภวं นิพฺพตฺเตตฺวา)* ก็ดี หรือ แม้ "ปรินิพพายี" ของโอปปาติกะ ๕ ระดับตามที่กล่าวไว้นั้น ก็ดี มิใช่จะเข้าใจได้ง่ายๆ เหมือน *การเกิดการดับการตายการไปการมาอย่าง "วัตถุ" อย่าง "เนื้อหนัง" หรือ ของหยาบๆ ตื้นๆ* ไม่ **"ความเกิด–ดับ" ขั้นปรมัตถธรรมนี้ จึงไม่ใช่ความเกิด–ดับที่หยาบตื้น เกี่ยวกับเนื้อหนังมังสา หรือ ร่างหยาบๆ กายโตๆ อันรู้ง่ายเป็นง่ายนี้ไม่เลยจริงๆ เมื่อเป็นเรื่องของ "ปรมัตถธรรม"**

ความสำเร็จใดๆ การบรรลุผลใดๆ จึงเป็นเรื่องของ **บทที่สุด**

แห่งการกระทำ (กรรม, กัมมันต) ไม่ว่า "วัตถุ" หยาบๆ หรือ "จิต" ละเอียดๆจุดปลายต่อของการงานนั้นๆ อันจะเกิดอะไรตามมาเป็นสิ่งหนึ่งสภาพหนึ่งแน่ๆ ไม่เห็นจะน่าสงสัยน่าประหลาดใจอะไร ! ถ้าเหตุดี ปัจจัยดีพร้อม "ผล" ก็ดีแน่ๆ ไม่มีบิดผัน ถ้าเหตุ หรือ ปัจจัยมันมีไม่ดีเข้าไปปนมาก "ผล" ก็ออกมาไม่ดีเต็มร้อย ยิ่งเหตุเลว ปัจจัยเลว ก็แน่นอน "ผล" ต้องเลว **ไม่มีอะไรบังเอิญ ไม่มีอะไรพ้นเหตุ พ้นปัจจัย ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดมาแต่เหตุทั้งสิ้น จริงๆ (เย ธัมมา เหตุปปัปภวา ฯ)** ผู้ไม่รู้ "เหตุ" ทั้งนอก และ ใน ทั้งหยาบ และ ละเอียดสุด เท่านั้นแหละ ที่ยังทุกข์ยังสุข หากผู้ใดสิ้น "โมหเหตุ" คือ ไม่ "หลงตน" ไม่ว่าขนาดไหนเท่าใดๆ จริงๆ หมด "ตน" เข้าใจ "อาย" *(ประโยชน์)* ได้แท้ๆ สิ้นเกลี้ยงใน "โทสเหตุ" และ ที่สุด "โลภเหตุ" หรือ แม้จะเป็น "เหตุ" ในแบบ "ปิตติวิสัย" หรือ แบบ "ติกลับ" หมุนรอบเชิงซ้อนที่ว่า อโมหเหตุ–อโทสเหตุ–อโลภเหตุ ก็ไม่ยึดไม่ถือ เข้าใจจริงในตัวเองได้ว่า "อนันตัง" ย่อมมีแท้ ดังนั้น สิ่งใดยัง "ไม่รู้จริง" ก็ย่อมเป็นจริงอยู่ เพราะเรายังมิใช่ "สัพพัญญูเจ้า" ก็ยังจะมี "เหตุ" มี "ปัจจัย" ที่จะให้เรา **ได้ "รู้" ได้เพิ่มความเข้าใจ เพิ่มภูมิสูงขึ้นไปๆ อีกอยู่จนได้จริงๆ (โพธิญาณ, ปฏิสัมภิทาญาณ หรือ เพิ่มญาณที่เข้าไปเป็นเจ้าแห่งพุทธ)** "ม" อันใดยังไม่เป็น "ห" ทิ่งามพร้อม *(อร + ห อร = งาม)* ก็พึงรู้ใน "มห" *(ยิ่ง, ยอด, เยี่ยม)* นั้น "รู้" อันใดยังไม่เป็น "ทส" *(รอบที่กระชับที่สุด เคี่ยวข้น หรือ รอบสำคัญรอบแน่นจัดที่สุด)* ก็จะต้อง "ส" ให้ถึง "ท" ให้ได้ และ "ถึง" อันใดยังไม่เป็น "ลภ" *(โตก็เป็นสุด เล็กก็เป็นสุด ลงตัวเป็นที่สุด)* ก็จะต้อง "ภ" ให้เป็น "ล" ให้ได้ *(โมหะมาจากรากศัพท์ "มห" โทสะมาจากรากศัพท์ "ทส" และ โลภะมาจากรากศัพท์ "ลภ" ดังเคยอธิบายผ่านมาแล้ว)*

จึงจะต้องเข้าใจใน "มห" ในความยิ่ง ความยอด ความเยี่ยม นั้นๆ อย่าให้ "โมหะ" อย่าให้หลง อย่าให้เลอะ อย่าให้เพี้ยน อย่าให้เบลอ อย่าให้พร่า อย่าให้มัว

จึงจะต้องเข้าใจใน "ทส" ในตัวรู้ ตัวรอบ ส่วนสำคัญที่หมายเอา ให้แม่น

ให้แน่น ให้รู้ตัวแท้ ให้ถูกตัวตรง ว่า ๑ ก็คือ ๑ ว่า ๒ ก็คือ ๒ ว่า ๓ ก็คือ ๓ ๔ ก็คือ ๔..... ฯลฯ จน ๙ ก็คือ ๙ และ ๑๐ ก็คือ ๑ ถึง ๙ ทั้งหมด นั่นเอง เป็นอันเดียวกัน หรือ ก็คือความต่างกัน จาก ๑ ต่างกับ ๒ จาก ๒ ต่างกับ ๓ จาก ๓ ต่างกับ ๔..... ฯลฯ ทั้งความต่างกัน เหมือนกันในลักษณะอื่นๆอีก เช่น ๑ ต่างกับ ๓ เพราะค่า ทว่าเหมือนกัน เพราะคี่ด้วยกัน หรือ เช่น ๑ ต่างกับ ๒ เพราะค่า ทว่าเหมือนกันเพราะต่างก็เป็นคู่ต่างก็เป็นคี่ คือ ๑ นั้นไม่ใช่คู่ เหมือนกันกับ ๒ ก็ไม่ใช่คี่ แต่ ๑ กับ ๒ ก็ใกล้เคียงกัน(*หรือ หมายความว่าเหมือนกัน*) ยิ่งกว่า ๑ กับ ๔ หรือ แม้แต่ ๑ กับ ๓ ดังนี้ เป็นต้น และในเหลี่ยมในแง่อื่นๆอีก . เรียกว่า ต้องพยายามให้รู้ครบ "๑๐ มิติ"

จึงจะต้องเข้าใจใน "ลภ" ในบทสำเร็จ บทถึงจุดจริง บทบรรลุเหตุปัจจัยที่ได้ทำงานนั้นขึ้นมา และ เมื่อทำขึ้นมาแล้ว ก็จะต้อง "รู้" ในผลอันนั้นด้วยว่า ความประกอบอันได้เกิดขึ้นนั้น ประโยชน์อยู่ในหมู่ในโลก เรียกสั้นๆว่า *ตัวร่วมประโยชน์* จะต้องเข้าใจสิ่งนี้ให้ได้ (*"ลภ" นั้นคือ รากศัพท์ของ "ลาภ" ด้วย*)

ซึ่ง **ตัวร่วมประโยชน์** หรือ **ผู้ร่วมประโยชน์** หรือ **ประโยชน์ร่วมกัน** นั้น ภาษาบาลีก็ว่า **"สหาย"** (สห+อาย สห=*ร่วม; ความประกอบที่เกิดขึ้น* **อาย** =*ประโยชน์*) ก็เป็นสิ่งดีในการก้าวไป การเจริญอยู่ในโลกตามฐานะตามภูมิแห่งคน

ผู้ยังยึดยังติดอยู่เท่าใด ? ก็จะยัง "ใช้จ่าย" อย่างสูญเสียอยู่เท่านั้น ! *สูญเสียตั้งแต่ "ตน" คือ ธุลีน้อยแห่งพลังงานในจิตไปเลยทีเดียว คือ คิดเปลืองเปล่า ! เอาพลังงานจิตไป "ห่วง" ซึ่งเป็นการจ่ายพลังงานทิ้งเปล่า ! หยาบขึ้น ก็ปรุงเป็น "รสจิต" เสพย์ แล้วก็สูญเปล่า ! หยาบใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีก ก็บงการให้ก่อให้สร้างวจี หรือ กายกรรมที่ไร้ค่า* (เพ้อๆ–เพ้อๆ) *ออกไปมากมาย เป็น "กรรม" ที่สูญเปล่า เปลืองเปล่า มิหนำซ้ำเป็น "กรรม" ที่ทำร้าย–ทำลาย–ล้างผลาญเอาด้วย ถ้า "กรรม" นั้น งานนั้นเป็นผลิตผลที่ย้อมใจให้เพิ่มพูนกามคุณ ๕ เพิ่มความอำมหิต เพิ่มความไร้เมตตาให้แก่โลก ให้แก่สังคมก็ยิ่งหยาบต่ำลงไปอีก หยาบต่ำร้ายที่สุด ก็คือ "กรรม" ที่เป็นผลิตผลย้อมใจ*

ไปสู่อบายมุขเอาเลยทีเดียว

ไม่ว่า "กรรม" ใด (*กรรม หรือ กัมม มาจากรากศัพท์ "กม" ซึ่งมีความหมายว่า บทอันเกิดร่วมกันระหว่างจิตกับอะไรอีกสิ่งหนึ่ง*) หรือ การงานใด มันก็คือความมี ความเป็น ทั้งนั้น เราควรจะทำให้ "สูญ" หรือ จะทำให้ "มีขึ้น" เราจะต้องรู้แท้เข้าใจจริงใน "เศรษฐกิจ" (*เสฏฐ*) แห่งสิ่งนั้น กาละนั้น สังคมนั้นให้ชัดแท้ แล้วจึง "ทำ" จึงกอปร "การงาน" นั้น

แต่มันก็ย่อมเป็นไปตามบทแห่งความจริง ตามอำนาจแห่งองค์ประกอบ หรืออำนาจแห่งเหตุปัจจัยที่ลงตัวจริงๆ ว่า มันเป็นไป**เพื่อน้อยเพื่อนิด** หรือ เป็นไป**เพื่อมากเพื่อใหญ่** เป็นไป**เพื่อเห็นแก่ตัว** หรือ เป็นไป**เพื่อเสียสละ** ตามที่เรา**ตั้งขึ้นที่ใจของเรา**นั้นจริงๆ *ไม่มีอะไรบังเอิญ หรือ เกิดเองเป็นเองอย่างไม่เกาะเกี่ยวกับอะไรเลยในโลก หรือ ในมหาสากลจักรวาลใดๆ* เราต้องรู้ที่ "ใจ" ของเรา และ **ประมาณตริตรองในพฤติกรรม หรือ การงานนั้นๆ** อยู่เสมอๆ ให้ได้จริงๆ

"สัจจสัญญา" จะต้องเกิดจริง เป็นจริง ในอริยบุคคลนั้นๆ ดังนี้ ให้ได้

และแม้กระทั่ง "ตน" ที่เป็นความน้อยนิด ความละเอียดความลึกซ้อนซุ่มแฝงแค่ "ธุลี" อย่างไร ก็ไม่มีมืดบัง ไม่มีพร่าพราง ไม่หลงเหลืออยู่ในจิต หมด "โมหะ" สิ้นเกลี้ยงสว่างไสว ไม่ว่าจะเป็น "ตน" ขนาดเท่าใดๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะ "รู้" ฉลาดทะลุถึงสภาวะแห่ง "ตน" จริงๆ หมด "ตัวตน" ที่หลงยึดหลงถือเพื่อความเป็น "ตน" (*อัตตา*) เป็นที่สุดจริงๆ ออกปานนี้เอง จึงได้ชื่อว่า สิ้น "โทสะ" **อย่างไม่หลงแม้ความไม่หมอง ความไม่มัว ความขาว ความสะอาดสุด (อโสก)** ไม่หลง แม้ติดในความบริสุทธิ์ หรือ ความเกิด ที่เป็นสิ่งสุดท้ายอันผุดผ่องยองใยปานใด ไร้ราคีจริงๆ ขนาดไหน ก็ไม่ใช่ความเกิดเพื่อ "ตน" เลยจริงๆ แต่เป็นไปเพื่อ "มหา" ชนแท้ๆ *(ลักษณะเหล่านี้เรียกว่า "สุกกะ")*

สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ รู้ความหมายถึง แม้กระทั่งว่า "โสก" และ "สุกกะ" นั้น มาจากรากศัพท์ "สก" หรือคือ "สักกะ" อันเป็นสิ่งใหญ่ที่เต็มไปด้วยสิ่งเล็ก หรือ สิ่งเล็กที่มันอาจหาญทะยานอยากใหญ่ หรือ สิ่งใหญ่ที่เล็กยอดมีอำนาจสุด **ยิ่งทำให้ผู้ไม่ "ฉลาด" ถึงขั้นสุดท้ายตกอยู่ใต้อำนาจได้เก่งสุด** *(เมื่อมันเป็น "สักกาย" ไม่ว่าอย่าง "จิต" (นาม) หรือ อย่าง "วัตถุ" (รูป) ก็ตาม)*

สุดท้าย แม้ขั้นละอองแห่ง "อุทธา" ที่หยั่งลงในจิตใดก็แจ้งเศษละอองนั้นหมด "โมหะ" สิ้นเกลี้ยงสว่างใส ไม่ว่าจะเป็น "ตน" ขนาดเท่าใดๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะหยั่ง "ถึง" แต่จุดสุดยอดสภาวะแห่ง "ตน" จริงๆ หมด "ตัวตน" ที่ต้องยึดต้องถือเพื่อความเป็น "ตน" *(อัตตา)* เป็นที่สุดจริงๆ ออกปานนั้นเอง จึงได้ชื่อว่า สิ้น "โลภะ" อย่างไม่หลงแม้ "แรงแห่งความเป็นชีพ" ไม่หลงแม้ "สภาพความเป็นแห่งชีวิต" มีความเข้าใจสูงสุดในคำว่า "สงบ" แท้ แม้จะไม่สงัดก็ "สงบ" ในตนได้จริง (วิรช) ไม่หลงติดแม้ใน "สัมพันธภาพระหว่างแรงแห่งความเป็นชีพที่ยังมีอีกต่อไป" *(รชต)* สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ รู้ความหมายถึงแม้กระทั่งว่า รช และ รชต นั้น มาจากรากศัพท์ "ร" กับ "ช" อันเป็นบัญญัติที่ใช้แทน "ความเป็น, ความตั้งอยู่" (ร) กับ "การมีบทบาท, การแสดงสภาพ ที่เรียกว่า ชีวิต" (ช) "ต" ก็คือ "ยังมีการเป็นไป" สืบต่ออยู่ เป็นสภาพของผลที่เนื่องอยู่ หรือ กิริยาบั้นปลาย เป็น "สัมพัธภาพ" แท้ๆ อันสุดท้ายจริงๆ

ดังนั้น ผู้กำหนดรู้ เข้าใจในความหมายได้ละเอียดแท้ออกปานนี้ จึงรู้แจ้งใน **"รชต" (สัมพันธภาพ)** และ รู้ใน **"สัมพัธภาพ" อันยิ่ง** ที่ควรให้มีต่อไปให้เป็นต่อไป หรือ **"สัมพัธภาพ" นั้น** ควรจะปล่อย ควรจะวางทิ้ง ไม่ต้องนำพา *(วิรช)* จะเป็นผู้เข้าใจละเอียดเพียงพอในเหตุในปัจจัย และ ในผลอันควร **จะเป็นผู้ตัดสินเองเด็ดขาด จะเป็น "พระผู้เป็นเจ้า" ที่พิพากษาเองแท้ๆ** ไม่ว่า "สห" นั้น *(ความร่วมกันอยู่)* จะมีเป็น "รห" *(ลึกลับซับซ้อน)* เท่าใดๆ กล่าวคือ ไม่ว่า "ความประกอบที่เกิดขึ้นนั้น" (สห) จะ "มีความยากแก่การรู้" (รห) เท่าใดๆ ก็อาจสามารถ "รู้" ได้จริงๆ จึงเรียกว่า **"อรห" (อ+รห)** หมายความว่า **ไม่มีความลึกลับซับซ้อน** *ไม่มีทั้งความลึก (คือ เข้าถึงความลึกนั้นๆ แล้ว)* และ*ไม่มีทั้ง*

ความลับ (คือ รู้แจ้งแทงตลอดทุกเหลี่ยม ทุกเงา ทุกตลบ ทุกสลับ ทุกซ่อน ทุกแฝง แล้ว) สำหรับ "ตน" หรือ สำหรับความละเอียดบางเบา ความเป็นธุลีน้อยนิดแม้ในภายในจิตของคนผู้นั้น ๆ เอง

เป็นผู้ที่ไม่ขัด ไม่ข้อง ไม่ต้องต่อ และ ไม่ต้องสู้ คือ เป็นผู้ไม่มีสงคราม เรียกว่า ถึงบทแห่ง **"อรณ" (อ + รณ)** แล้ว *(อ=ไม่, รณ=สงคราม)*

เพราะรู้แจ้งหยั่งถึงแท้ แม้จะเป็น "รช" *(แรงแห่งความเป็นชีพ)* จะเป็น "รต" *(แรงแห่งความเกิดต่อไป)* หรือ จะเป็น "รส" *(ชีพชัด ๆ ขนาดหนึ่ง แบบหนึ่ง)* จะเป็น "รว" *(ชีพแท้ ๆ ชนิดหนึ่ง ขนาดหนึ่ง อีกแบบหนึ่ง)* ฯลฯ รู้ไปจน "รห" *(ความเป็นความตั้งอยู่นั้น ก็ของคนนั่นแหละซึ่งลึกลับซับซ้อนมีความยากแก่การรู้)* ที่สุดแม้ "รณ" หรือ "รน" *(ความจะไม่มีสภาพเป็นอย่างนั้น ความจะตั้งอยู่นั้นไม่มี กิริยาของการไปสู่ความดับ อาการของความสลาย อันเป็นสภาพที่ปุถุชนไม่ต้องการ* **จึงเป็นสภาพที่ต้อง "ต่อสู้" ทางใจ** *ภาษาไทยก็เรียกว่า "ดิ้น" หรือเรียกว่า "รน" เป็นสงครามทางใจแท้ ๆ)*

"อรณ" จึงเป็นสภาพผู้หมดข้าศึก เป็นสภาพผู้หมดสงครามแล้ว เป็นผู้ตายอย่างไม่ดิ้น เป็นผู้สูญสลายได้อย่างสิ้นเชื้อแห่งความต้องการมีต้องการเป็น ฯลฯ สนิทจริง ๆ เป็นผู้ "นิพพาน" แท้ *(นิ=ไม่ พาน=ข้อง, ติด, วน)* จิตหมดความข้องขัด จิตไม่ต้องต่อสู้อะไรกับใคร ๆ หรือ ใด ๆ อีกแม้แต่จิตตนเอง

แต่จะยัง "ทำงาน" หรือ จะยังคงมีการงานร่วมประโยชน์ **(สหาย)** กับสังคมกับโลกกับคนอื่น ๆ ใด ๆ ก็มีได้ อย่างยินดี เต็มใจ ไม่มีบังคับ อย่างไม่มี "กัมปติ" *(มีจิตเปล่า ๆ เบ็นใหญ่อยู่ราวกับว่า ไม่มีอะไร หรือ ถึงมีอะไร ๆ อยู่เต็มแต่อะไร ๆ เหล่านั้น ก็ไร้ฤทธิ์ ไร้แรง ไม่อาจยั่วให้เกิดชอบเกิดชังอย่างใดได้)* เลยจริง ๆ เพราะ "ประโยชน์" **(อาย)** นั้น เป็น "สหาย" เป็นไมตรี เป็นประโยชน์ร่วมกันจริง ๆ **มันเข้าใจคำว่า "ประโยชน์ร่วมกัน" นั้น อย่างหมด "เรา" หมด "เขา"** ไม่มี "ตัวตน" ไม่มี "คนอื่น" ไม่เห็นแก่ตัว มันเห็นความเป็นสิ่งเดียวกัน ความเป็นเรื่องเดียวกัน ความเป็นสังคมเดียวกัน ความเป็นพี่น้องเดียวกัน ความเป็นโลกเดียวกัน

แท้ๆชัดๆ มันมีแต่ความเป็นอันเดียวกันทั้งนั้นทั้งสิ้นไม่ว่าอะไรๆ ก็ตาม ในที่ไหนๆ ก็ตาม (**เอโก ธัมโม** *คือ "เอกภาพ" ที่มีความหมายยิ่งกว่าภาค "วัตถุ" ที่เข้าใจกันหยาบๆอยู่ เพราะ"เอกธรรม" นั้น มันรวมทั้งภาค"จิตวิญญาณ" เป็น"เอกคุณ" ทั้งหยาบ และ ละเอียด อรูป–นามธรรมครบ)* แม้จะมีความต่างแห่ง"ฐาน" ก็รู้ในความจริงนั้นๆ ตามจริง ไม่กลับหัวกลับหาง ไม่พร่า ไม่หลง

ผู้ถึงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า **"อรห"** เพราะ **แจ้ง**

ผู้ถึงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า **"อรณ"** เพราะ **จบ**

เป็นผู้"แจ้ง" และ เป็นผู้"จบ" จริงๆแท้ๆ *(พ้นโมหะบริบูรณ์ จนถึงขั้นสิ้นอวิชชา)* ความสิ้นทุกข์สิ้นสุข สิ้นโลภะ สิ้นโทสะ ไม่มีแม้แต่"ตน" ด้วยประการดังนี้

นี่คือ **ความ "ฉลาด" ที่ถูกต้องตรงเป้าของคำว่า "ฉลาด" หรือ "สลาด" เพราะเป็นสภาพรู้แจ้งจริงลึกสุดใน"ฉฬายตน"แท้** เกิดจริงในคนเป็นที่สุด และ มิใช่เพียงฟังรู้ แต่"จิต"ได้ "จิต"เป็น ดังกล่าวนี้ จริงๆ

เป็น **"ปัญญา" ที่เรียกว่า "อธิปัญญา" หรือ ญาณ** ในจรณะ ข้อที่ ๑๑ และต้องเป็นไปในแนวอย่างนี้ ทางอย่างนี้ ลงร่องลงรอยกันด้วย เป็นชั้นเป็นเชิง ไม่มีขัดแตก ขัดแย้งกันจริงๆ ใน **"จิต" ตัวที่เป็นสภาพ "เห็นแจ้ง-รู้จบ" จริงนั้น** *(ทั้งๆที่เห็นอยู่-รู้อยู่ว่า มีสภาพขัด สภาพแย้งปรากฏอยู่ด้วยนั่นแหละ ในโลก หรือ ในสมมุติ แต่ในปรมัตถ์นั้น ไม่มีความขัด เห็นจุดจบอย่างแจ้งใจ เป็นความสงบ ความวางสนิทอยู่ที่เดียวทุกขณะจิต)*

เพราะฉะนั้น **ปัญญา (ความฉลาดแท้ๆ) ยิ่งมากขึ้น "ฌาน" จริงๆก็ยิ่งจะเกิดขึ้น**

ญาณ หรือ ปัญญา นั้นคือ **ความรู้ หรือ ความมีในจิต**

ส่วน **ฌาน** หรือ **ฌา** นั้นคือ **ความไม่มีในจิต** คือ **ความวาง** หรือ **ความเผาทำลายไป** คือ วิมุติ คือ ความไม่ติดไม่ข้องอยู่

การเกิด ของ "ฌาน" หรือ การเกิดของ "ความไม่มีในจิต" ก็คือ การทำลาย การเผา การล้าง การทำให้หมดทำให้สิ้นในสิ่งที่เรากำหนดรู้แล้วว่า "จะไม่ให้มีในจิต"

อะไรล่ะที่เราหมายใจ "จะไม่ให้มีในจิต" เพราะ "สิ่งที่จะไม่ให้มี" นั้น เราต้องรู้แจ้งจริงๆ ว่า "ไม่ดี" รู้ชัดแท้ๆ ว่า "ชั่ว" **แล้วทำการจับให้มั่น คั้นเอาแต่จำเพาะ "ส่วนนั้นๆ" ให้แม่นให้ถูกตัว ให้ละเอียดจริงๆ** มิใช่ว่า อะไรๆก็ "จะไม่ให้มี" ไปหมด ทั้ง "ของดี–ส่วนดี" ก็จะทำลาย จะเผา จะล้าง จะทำไม่ให้มีไปหมด อย่างนั้น มิใช่! **การรู้เช่นนี้ เข้าใจได้อย่างนี้แหละ คือการเกิดของ "ญาณ"**

"กาย" กับ "จิต" เป็นของ "ไม่ดี" หรือ ?.....ก็เปล่า !

กาม พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และ วิจิกิจฉา อันเรียกกันว่า นิวรณ์กิเลส **นั่นต่างหากที่ "ไม่ดี" ที่เป็นสิ่ง "ชั่ว"** *(ซึ่งเป็นอยู่ในจิต)* **ที่เรา "จะไม่ให้มี"** พระพุทธเจ้าตรัสว่า **นิวรณ์ ๕ นี้คือ อาหารของ "อวิชชา" แท้ๆ** (ใน "อวิชชาสูตร" หรือ ใน "ตัณหาสูตร" อังคุต. ทสก. เป็นต้น)

ผู้จะ**หมดสิ้น** นิวรณ์ทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวนี้ ก็ต้องเป็นผู้บำเพ็ญให้เกิดจรณะ ข้อที่ ๑๒ ไปจนถึงข้อ ๑๕ ที่เรียกว่า **ฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ ฌาน ๔**

นิวรณ์ทั้ง ๕ นั้นคือ **สภาพแห่ง "การติดของใจ" ทั้งนั้น (จิตนิยม)** คือ "ความไม่รู้" ว่า ใจเราติด หรือ เราเป็นทาษใจตนเอง โดยหลงสังเวย "ใจ" ตนเอง ด้วย...

๑. **"กามคุณ"** คือ สภาพของ **โลภะ**

๒. **"พยาบาท"** คือ สภาพของ **โทสะ**

๓. **"ถีนมิทธะ"** คือ สภาพของ **โมหะ** หรือ ความไม่รู้ หรือ จิตที่ยิ่งโงดึบ หรือทึบ หนีห่างไกลความเข้าใจ ในสภาพของ **โลภะ–โทสะ** ออกไปเรื่อยๆ จึงจะยิ่งเบียดเบียนโลก เบียดเบียนตนด้วย**โลภะ** ด้วย**โทสะ** ทับทวีขึ้นเรื่อยๆ

และ ๔. **"อุทธัจจกุกกุจจะ"** คือ สภาพของ **โลภะ** กับ **โทสะ** ที่รู้ยากยิ่งกว่า**โลภะ–โทสะ**ธรรมดาชัดๆ หรือ **โลภะ–โทสะ** ที่ละเอียดขึ้น เป็นสภาพลึกซ้อนเข้าไปอีก (คัมภีราวภาโส)

ถ้ายังไม่รู้จริง คือ กำหนดชัดลงไป ไม่ถูกตัวถูกตนของสภาพจิต *(ยังไม่เกิดสัญญา)* ที่เรียกว่า อยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากเสพย์ ดังนั้น เมื่อได้ เมื่อมี เมื่อเป็น เมื่อเสพย์ ก็สมใจในลักษณะหนึ่ง (**โลภะ**) หรือ อยากผลักออก ไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น อยากทำลาย ดังนั้นเมื่อได้ผลักออก เมื่อไม่ได้ เมื่อไม่มี เมื่อไม่เป็น เมื่อได้ทำลาย ก็สมใจในอีกลักษณะหนึ่ง (**โทสะ**) ผลของสภาพที่เป็นอยู่แล้วๆ เล่าๆ อย่างนี้แหละ โดยผู้นั้นอ่านสภาพจิตที่เป็น**โลภะ** เป็น**โทสะ**ดั่งกล่าวมานั้น ไม่ออกสักทีสักครั้ง มันยังมะลื่อที่ออยู่ จิตมีการรู้เท่าใดก็เท่าเก่า ซึมมะลึมทึมอยู่ ไม่เคลื่อนคลาย ไม่เพิ่มภูมิ ไม่เพิ่มความรู้ หรือ ยิ่งหลงติด หลงปักยึดความรู้เก่านั้นแน่นเข้าไปอีก จิตเคยเห็นเป็นอย่างใด ก็เป็นไปในทิศทางเดิมอยู่อย่างเก่า ไม่เปลี่ยนแปลงบทบาท *ไม่มี"ความรู้"ใหม่อะไรเพิ่ม หรือ ไม่เกิดความรู้"กลับ"ทิศ"ทวน"ทางแห่งความคิด ความเชื่อ ความยึดถือตามโลกเดิมๆ บ้างเลย* (ไม่มี "ปฏิโสต") เรียกว่า ไม่งอกไม่เงย ไม่เบื่อจริงจัง *(แต่เบื่อเป็นพักๆ นั้นมีแน่)* ไม่หน่ายอย่างเข้าใจแท้ว่า มัน"ไม่ดีจริง" *(ไม่เกิด"นิพพิทาญาณ")* ไม่คิดเลิกคิดล้างความติดนั้นเลย มีแต่ติดหนักดักดาน ลึกลับดับทึบซึมเซาลง หรือ กระด้างขึ้น *(คือ ไม่มีเบิกบานสดใสในใจ)* มันหดหู่ และท้อแท้ถดถอย หรือ เหงาหงอยในใจ สภาพดังกล่าวมาทั้งหมดนั้น เรียกว่า **ถีนมิทธะ** หรือ **โมหะ** แล้วสภาพจิตนี้ มากเข้าๆ จะเกิดเป็น"โทสะ"

อันเนื่องมาแต่ เมื่อ**"โมหะ"**มันมากเข้าๆ มันก็เป็น"โมหมหคต" คือ มัน

ยิ่งโง่ หรือ ความไม่รู้มันยิ่งสะสมจับตัวรวมตนกันแน่น ความเห็นแก่ตัวจึงยิ่งมาก เข้า ก็กลายเป็นคน "เจ้าโทสะ" แท้จริงนั้น มาจาก "**โมหะ**" ไทยๆ จึงเรียกคน "เจ้าโทสะ" ว่า คนขี้โมโห หรือ เรียกคนที่โกรธง่ายว่า "เจ้าโมโห" เพราะมันเนื่องมาจาก "โมหะ" หรือ จาก "ความไม่รู้ตัว" จริงๆ หนักเข้าก็กลายเป็นคนขี้หงุดหงิด เป็นคนขี้รำคาญ เป็นผู้มีแต่ความกังวล จึงยิ่งหดหู่ยิ่งอับเฉาท้อแท้ใหญ่ อันบาลีเรียกว่า "**กุกกุจจะ**" สภาพจิต มันก็จะเพิ่มปัจจัยจากเหตุสืบต่อๆไปอยู่ อย่างซ่อนซ้อนลึกซึ้งไปเรื่อย ดังนี้ ถ้าเราไม่รู้ "เหตุ" แล้วรีบแก้ที่ "เหตุ" หนักเข้า ก็จะต้องไปกินยาจากโรงพยาบาลประสาท หรือ โรคจิต ซึ่งมันจะไม่มีผลบำบัดถูกจุดแท้จุดจริงได้หรอกในเรื่องยา ถ้าไม่หาทาง "**รู้**" **โลภะโทสะของตน** แล้วฝึกหัดลดละดับมันให้ตรงจริงๆ

และแม้จะได้รู้ขึ้นมาบ้างแล้ว แต่ยัง "รู้ไม่ทะลุ" หรือ ยัง "ดับ" มัน ไม่ได้อย่างแน่ใจมั่นใจ มันยังข้องยังคลางแคลงใจอยู่ขนาดเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพดังนี้ล้วนคือ "**วิจิกิจฉา**" ทั้งสิ้น เป็น นิวรณ์กิเลส นับเป็นข้อที่ ๕ ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่สุด

ดังนั้น แม้จะ "รู้" หยาบๆ ง่ายๆ ต้นๆ มาแล้ว และ "ดับ" หยาบๆ ง่ายๆ ต้นๆ มาได้แล้ว แต่อย่างสูงขึ้น อย่างละเอียดขึ้น ยังรู้ชัดมันอยู่ ว่า ยังดับมันไม่สิ้นสนิท ยังเป็นจิต**โลภ** หรือ **กามละเอียดน้อยๆ** อยู่ ยังเป็นจิตโทส หรือ พยาบาทละเอียดน้อยๆอยู่ ไม่ว่าจะละเอียดไล่ระดับไปอีกเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพละเอียดขึ้นๆ ต่อๆไปนั่นแหละ เราเรียกว่า "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" ซึ่งจะต้องรู้มัน และ ทำให้มัน "เป็นอยู่" อย่างดีที่สุดให้ได้ **อย่างไม่ "วิจิกิจฉา" อีกเลย**

สภาพจิตที่ยังเป็น กาม–พยาบาท–ถีนะมิทธะ–อุทธัจจะกุกกุจจะ ดังนี้แหละที่เรา "จะไม่ให้มี" **จะต้องกำหนดชัดลงไปในจิตของเรา (สัญญาเวทยิต) จะต้องจับสภาพให้ออก (สัญญาเวทยิต) รู้ให้สำคัญแท้ๆ (สัญญาเวทยิต) ระบุตัวหมายหัวมันได้สัมผัสถูกจนครบละเอียดลออชัดๆ เจน ๆ ทีเดียว (สัญญาเวทยิต)**

ว่า มันคืออะไร ? อย่างไร ? แม้ถึงขั้นเล็กละเอียดสุขุมขั้นสุดท้าย ที่มันยังหลงเล็ดลอดการจับได้ไล่ทันของเรา ขนาดเรียกว่า **" เนวสัญญานาสัญญายตน " ในกามในพยาบาท ในถีนมิทธะ** ก็จะต้องทำให้ชัด ให้สัมผัสรู้ ให้แจ้งทะลุจิตในจิต ให้ถูกตรง ให้ได้ แม้ได้อย่างหยาบแล้ว ที่สุดไล่ละเอียดลงไปจน ใน**อุทธัจจกุกกุจจะ** ก็จะต้องจับให้ได้ ไล่ให้ทัน รู้ให้จริงอย่างชัด (**สัจจิ**) ต้องให้จิตมันรับกำซับซาบอย่างแท้ๆ (**สัญญาเวทยิต**) ทำให้ "แจ้ง" (**ญาณ**) อย่างสิ้นผ้าราคีหมอง (**อโสก**) ทั้งไม่หลงเหลิงกับธุลีเริง (**วิรช**) และต้อง "จบ" ต้องทำลาย (**ฌาน**) ต้องปล่อย ต้องดับ ต้องไม่ยึด (**นิโรธ**) "ความดี–ความเก่ง" (**ทั้ง "ญาณ" ทั้ง "ฌาน"**) นั้นๆ ให้ได้จริงอีก จนกระทั่งสิ้นคลางแคลง สิ้นไหวระแวง สิ้นสงสัยลังเลเป็นที่สุดให้ได้ จึงจะถึงจุด**พ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้าย**

ใน "ฌาน" จึงต้องมี "ญาณ" ร่วมด้วยเสมอๆ ถึงจะเรียกว่า "วิปัสสนา" หรือ "สติปัฏฐาน"

มันจึงจะรู้แจ้งลำดับแห่ง **อริยสภาวะ** ที่ไล่เรียงจาก **ศรัทธานุสารี** แล้วก็ **ธรรมานุสารี** แล้วต่อไป **ศรัทธาวิมุติ – ทิฏฐิปัตตะ – กายสักขี – ปัญญาวิมุติ** แล้วจึงถึง **"อุภโตภาควิมุติ"** *(คือ "เจโตวิมุติ" จริง เป็นที่สุดแล้วก็เกิด "วิมุติญาณทัสสนะ")* เป็นความปรากฏจริงได้อย่างถ่องแท้ (**สัจฉิภาว**)

♤ จบภาค ๒ ♤

■ โศลก ๑ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุดที่ผู้ชนะเกือบรอบโลกทำไม่ได้
ก็คือ "การเป็นผู้แพ้"
ถ้าเขาทำได้
เขาก็จะคือ "ผู้ชนะรอบโลก" อย่างแท้จริง

■ โศลก ๒ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุด
ที่ "ผู้เกือบจะบรรลุผลสำเร็จสุดยอด" ทำไม่ได้อยู่
ก็คือ เขาไม่รู้ "ผลสำเร็จ" นั้น จริง !
ทั้งๆที่เขาทำมันได้แล้วอย่างไม่ยากเย็นเลยเสียด้วยซ้ำ

■ โศลก ๓ ■

ผู้ "รู้" ก็จริง
"เป็นได้" ก็จริง เท่านั้น
ที่จะยืนยันได้ในนิพพาน และเที่ยงแท้ในนิพพาน
คุณล่ะ !..... รู้จัก "นิพพาน" บ้างหรือยัง ?
และ "เป็นได้" บ้างแล้วหรือยัง ?
หรือ แน่ใจใน "นิพพาน" แล้วอย่างไร ? ปานใด ?

■ โศลก ๔ ■

ผู้รู้ "วิมุตติรส" แท้ๆจริงๆเท่านั้น
จึงจะทิ้ง "โลกียรส" ได้ อย่างเห็นๆ
ผู้ไม่รู้ "วิมุตติรส" จริงๆแท้ๆ
จะไม่ยอมทิ้ง "โลกียรส" เลย ก็จะเห็นๆอยู่โทนโท่.

■ โศลก ๙ ■

ศรัทธา แม้จะมีมาก มีแรง
แถม **วิริยะ** ดีปานใด ก็ตาม
แต่ถ้าขาด **สัมมาทิฏฐิ** เสีย
ก็ไม่มีหวังพบกับ **นิพพาน.**

สารบัญ เพื่อค้น (ทางเอก ภาค ๒)

(เลขข้างท้ายนั้น บอกเลขหน้า ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ)

"กรรม" คือ การกระทำ การทำงานธรรมดา ๆ ใช่หรือไม่ ? 60,62,87,172
"กรรมฐาน" ที่ถูกต้อง และปฏิบัติจะได้ผลแท้ คืออย่างไร ? 11,348,376
กรรมนำส่งไปเกิดอย่างไร ? 87
"กรรม" เป็นเครื่องจำแนกเผ่า จำแนกพันธุ์ หมายความว่าอย่างไร ? 569
กรรมมีอำนาจหรือไม่ ใครลบล้างได้หรือไม่ ? 87
"กรรม" อันเป็นที่สุดแห่ง "คน" แห่ง "อริยบุคคล" แห่ง "อรหันต์"
(กัมมปฏิสรณะ) คืออย่างไร ? 621
ก่อสภาวะจากสิ่งที่ไม่มี ได้อย่างไร ? 78
"กาม" คือไฉน ?
มีบทบาทพิสดารอย่างไร ? 11,28,40,73,69,232,107,109,193,436,438,457,602
"กามคุณ" แบบต่าง ๆ หมายถึงอะไร แน่ ๆ แท้ ๆ 63,168,197,119,84–85,296,611
กามจิต หรือ กามาวจรจิต คืออะไร ? เป็นเรื่องอะไร ? 26,36,39,61
กามชั้นที่ไม่ต้องอาศัยทวาร 5 จะเสพย์อยู่ได้หรือไม่ ? 200
"กามตัณหา" กับ "ภวตัณหา" โดยสามัญปกติแล้ว
สิ่งไหนเป็น "สักกายะ" เบื้องต้นที่ควรละ ? 17,37
กามสุขัลลิกะ นั้นไฉน ? 247,297,435,459,464,466,476,481
กามสุขัลลิกานุโยค ผสมอัตตกิลมถานุโยค มีด้วยหรือ ? 436
กามารมณ์ และ กามนิมิต เป็นฉันใด ? 200,227,260
"กามาวจรจิต" หรือ "โลกิยจิต" ยังไม่จบ เพราะมีอะไรเป็นมูลเหตุ ? 42,50,37
"กามาวจรโสภณจิต" เป็นอย่างไร ? 46,344
"กายทิพย์" หรือ "รูปทิพย์" คืออะไร ? 30,54
"กายนอก" "กายใน" หมายถึงอะไร ? ประกอบด้วยอะไร ? 22,23,67,200
การกระทำที่ยังมีการ "หวังผล" หรือเสี่ยงทายอยู่ในที่เสมอ เป็นเพราะเหตุใด ? 623
การกินอย่าง "วิรูปักข์" (วิรูป) คือกินอย่างไร ? 460

การเกิดของคน สนใจไหม ? 422–426
การเกิดของเชื้อ, ไข่, ลูก, อสุจิ, ระดู 431–432
"การเกิด" ทางธรรม หมายเอาแค่คนตายเน่าเข้าโลง แล้ววิญญาณออกจากร่าง ไปเกิดใช่ไหม ? ถ้าไม่ใช่หมายถึงอะไร ? 61
"การเกิด" แบบต่าง ๆ 10–11,428,421–432
การฆ่าอะไร ที่เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณงามความดี ? 159–161
การจะเข้าถึงความจริงว่า "ทุกอย่างย่อมเป็นทุกข์นั้น ยากกว่ายากยิ่งนัก ฯ" ดังพระพุทธพจน์ที่ยืนยันอยู่ ว่าอย่างไร ? 539
การจะดับโลกอย่างพุทธแท้นั้น จะต้องดับด้วยอะไร ? 459
การใช้ยาเสพย์ติดทำ "สมาบัติ" ทำ "นิโรธ" ให้แก่ตน ผิดอย่างใด ? 335
การดับจิตเป็น "อสัญญีสัตว์" คือการดับแบบใด ดับอะไร ? (และค้นเพิ่มเติมที่ "อสัญญี" ได้อีก) 192
การดับถึงขั้นไม่ให้มี "น้ำรัก" ทำอย่างไร ? 431
การดับ ที่ได้ประโยชน์สูง ประหยัดสุด จริง ๆ เป็นอย่างไร ? 321
การดับ ที่ไม่ได้ประโยชน์สูง ประหยัดสุด เป็นอย่างไร ? 328
การดับสนิท สรุปได้เป็นอย่างไร ? 341
การดับอายุของ "สมมุติเทพ" เกิดผลอะไร ? 269
การต่ออายุ คืออะไร ? 225
การเต้นรำ เต้นแร้ง เตะบอลล์ ตีกอล์ฟ ฯลฯ นับเป็นการพักผ่อนหรือ ? 451
การทำ–การพัก สัมพันธ์กันอย่างไร ? 478
การทำตนให้สลบเอง แบบสะกดจิตตนเอง คืออะไร ? 328
การแทงทะลุ "ธรรม" หรือมี "ดวงตาเห็นธรรม" หรือรู้แจ้ง "ธรรมในธรรม" นั้น รู้อย่างไร ? ใช้อะไรในการรู้ ? 26
"การนอนหลับ" เป็น "สุขส่วนเกิน" หรือ ? 478–479
การนั่ง "หลับตา" จะถือว่าตนบริสุทธิ์ด้วยศีล ได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ? 306
การนั่งหลับตาเข้า "ฌาน" จนเกิด "จิต" ที่เป็น "นิโรธ" (อสัญญีสัตว์) จะพาบรรลุอรหันต์ได้หรือ ? 190

การปฏิบัติธรรม แบบ "นั่งหลับตา" บำเพ็ญนั้น ถ้ายังไม่เข้าใจเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แล้ว จะเกิดผลอย่างไร ? และกลายเป็นบุคคลเช่นไร ? 110
การประกอบอาชีพของพระด้วยการกระทำ "วัตถุแลกวัตถุกับคฤหัสถ์" นั้น ผิดพระวินัยหรือไม่ ? เพียงใด ? 562
การฝึกขั้นต้น ที่ถูกต้องตามพระพุทธพจน์ เป็นอย่างไร ? เรียกว่าอะไร ? 347
การฝึกหัด "สติปัฏฐาน" ต้องดูอะไร ? ทำอะไร ? เข้าใจอะไร ? ฝึกอะไร ? 346
การฝึก "อาณาปาณสติ" จะต้องมีอะไรอยู่เสมอ ? 326
การ "พ้นทุกข์" ทั้งต้น ๆ มีสภาวะอย่างไร ? 217
การพ้นทุกข์แท้ จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? 344
การพ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้าย คืออย่างไร ? 638
การฟูมฟัก ยัดเยียด "กามตัณหา" แก่ปวงชน เป็นบาปหรือไม่ ? 119
การผูกปมให้เป็นของยาก ทำให้คนไม่เข้าใจชัด จะได้หลงติดตามอยู่ ความหลงผิดดังนี้ คืออะไร ? 468
การเรียนรู้ "เทวดา" ชั้นกามาวจรทั้ง 6 จะเรียนให้รู้จริงกันที่ไหน ? 249
การละเล่น เกมส์ต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องเสพย์ติดต่าง ๆ ล้วนเป็นอุปกรณ์จูงคนไปสู่ที่ใด ? 450
การเลื่อน "ภพ" เปลี่ยนชาติกันแต่ทาง "จิต" ทาง "วิญญาณ" อันไม่ต้องเปลี่ยนรูป ทำได้อย่างไรในคนเป็น ๆ ? 197
การสะกดจิต คือ สภาพอย่างไร ? 182
การสังขาร หรือสังวาสกัน ของผัสสะ กับ อุปาทานในปัจจุบันชาตินี้ ก่อให้เกิดอะไร ? 432
การสั่งสม "ฌานจิต" ทำได้อย่างไร ? 190
การสั่งสม "ผลจิต" เป็นการปฏิบัติอย่างไร ? 190
การสั่งสม "นิโรธจิต" นั้น จำเป็นหรือไม่ ? 190
การสร้างอำนาจให้ตน เสียหายมากเพียงใด ? 159
การสำรอกกิเลสออกด้วยศีล เรียกว่า สมาธิ อันมีวิมุติ จริงหรือ ? 306
การศึกษาที่เป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อน เป็นอย่างไร ? 158,71,52,58,179,216,41,45
"การให้ หรือ ทาน อย่างไร" จึงนับว่าประพฤติได้ประเสริฐสุดยอด ? 111,115

การให้ เป็นหนี้ ได้เมื่อไร ? 115
"การเห็น" ของคนหลง เห็นอะไร ? 156
"การอยู่" เราต้องอยู่ให้เป็น คืออยู่อย่างไร ? 461,464
การเอาอกเอาใจ การประจบคฤหัสถ์ ของพระ มีโทษอย่างไร ? 398
"กิญจิ" หมายความว่าอย่างไร ? 527,528,531,571
กิณหา แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? 488,408,413
"กิน" อย่างไรดี ? 459—460—461
กิเลสของพรหม มีด้วยหรือ ? 74,90
กิลมถะ อัตตา อัตตกิลมถานุโยค มีขั้นตอนความสัมพันธ์กันอย่างไร ? 436
กุกกุจจะ คืออะไร ? 355
กุมภัณฑ์ มาจากคำอะไร ? แปลว่าอะไร ? 239
"กุหนา" คืออะไร ? 560
กุเวร คืออะไร ? 236
"เก่ง" ทาง "ปัญญา" ที่พาหลง "อัตตา" เป็นอย่างไร ? 14
เก่งตอนหลับตา พอลืมตาออกมาเจอ "กามตัณหา" เข้า---- สู้ได้ไหม ? 192
"เก่ง" อย่างใดเป็น "ปาราชิก" ? 12
"เก่ง" อย่างใดเป็น "มโนมยอัตตา" ? 13
"เกิด" ในแดน "วิสุทธิ" เป็นอะไร ? 70
"เกิดปลอม—ตายปลอม" เป็นอย่างไร ? 70
เกิดปัญญา โดยไม่มีศีล มีสมาธิ มีไหม ? 307
เกิดมาเพื่อ "ใช้กรรม" แปลว่าอะไร ? 464
"โกรธให้โง่" จริงหรือไม่ ? 59

ขันธ์ ๕ ทำงานอย่างไร ? 289
ขั้นตอนของการพิจารณ์าเผากิเลส ละตัณหา เป็นอย่างไร ? 350—351,17
ขั้นตอนของ "การรู้" เป็นอย่างไร ? 348
ขั้นตอนของความเป็นผู้ไม่หลงผิด (โมหะ) 490
ขั้นตอนของจิตเข้าสู่ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็นอย่างไร ? 215

ขั้นตอนของ สมมุติเทพ–อุบัติเทพ–วิสุทธิเทพ เป็นอย่างไร ? 269
ขิฑฑาปโทสิกะ คือ จิตวิญญาณประเภทใด ? 403,518

คนจะพ้นความสืบต่อในบาปภัย แห่งการฆ่าสัตว์ทั้งหลายในโลก ได้อย่างไร ? 162
คนต้องดับ "กายทิพย์" ที่เป็น "สัตว์นรก" ในปัจจุบัน ทุกครั้ง ทุกคราว 54
คนต้องทำอย่างไร กับ "จิต" ของตนที่มี "อารมณ์" เป็น "พรหม" ?
(เข้าทรงเสียเลยรึ ?) 167
คนตาบอด จูงคนตาบอด พากันเดินไป หมายถึงอะไร ? 265
คนที่คิดว่า "ฮิปปี้" เป็นพวกเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น
โง่ขนาดใด ? 434–435
คนที่ได้ชื่อว่า "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะเป็นคนอย่างไร ? 620
คนที่ยังดีใจตื้นเต้น หรือประหลาดใจ เมื่อทำอะไรได้บรรลุผลสำเร็จ
เพราะอะไร ? 622
คนที่เสพย์ติดทั้งหลาย ทั้งผู้เสพย์ติดยา ทั้งนักนั่งหลับตาสมาธิ
ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ? 340
คนที่หมดยึดมั่นถือมั่น จะต้องไหว้ใครๆ ได้หมดหรือ ? 130
คนทุกข์ เพราะหลงสุข จริงหรือ ? 313
คนไทยมีความยึดมั่นผิดๆ เกี่ยวกับ "โบสถ์" และอุโบสถ อย่างไร ? 129
คนผู้เรียกว่าเป็น "ปทปรมบุคคล" เป็นอย่างไร ? 264
คนผู้มี "อัณฑะเท่าหม้อ" เป็นอย่างไร ? 239
คนเราเข้าใจเรื่องเทพ เป็นอย่างไร ? 229–231
คนเรา "งามสุด" เมื่อใด ? 86
คนเราต้องละ, วาง "กุศลจิต" ด้วยหรือ ? 44
คนโลกๆ พักกันอย่างไร ? 451–452
คนเราหลงนิยมความไม่ชัดจริง ไม่รู้จริง กันด้วยหรือ ? 467
ครูชั้นยอด คือใคร ? เพราะเหตุใด ? 388
ครูโดยสัจจะ มีคุณสมบัติอย่างไร ? 358,386

ครู ผู้แบกหาม "ภาษาแห่งวิชา" หนักหรือไม่ ? 386,387
ครู โลกิยะ ต่างกับครู โลกุตตระ อย่างไร ? 310–311
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ "ผลจิต" ที่จะพาบรรลุ "อรหันต์" เป็นอย่างไร ? 190
ความแตกต่าง ระหว่าง "พรหม" กับ ปุถุชน นั้น
ควรหมายถึงอะไรเป็นสำคัญ ? 134
"ความถึงรอบหยุด" คืออะไร ? หยุดอะไร ? 255
"ความน่าสงสาร" ของผู้ปฏิบัติธรรมที่ไม่รู้ "ทางปฏิบัติ"
อันเป็น สัมมาอริยมรรค คือ อย่างไร ? 37
ความเหนือโลกที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ อย่างไร ? 564,565
ความเป็น พรหม นั้น คืออะไร ? 140
ความเป็นพราหมณ์ เมื่อตั้งขึ้นเป็นวรรณะ ได้ผลอย่างไรต่อสังคม ? 137
ความเป็น "ยักษ์" เป็น "อมนุษย์" คือ จิตที่สะสมกรรมเลว ๆ
ที่ "วิญญาณ" ของทุก ๆ คน จริงหรือ ? 156
"ความเป็นสัตว์นรก" เป็นอย่างไร ? 53
ความพ้นดี (สัมมา) อันแท้จริง เป็นอย่างไร ? 1,173,243
ความหมายของอาชีพขั้น "พระ" จริง ๆ สูงเพียงใด ? 562
ความหลงว่า ตัวเองรู้แล้วน่า ! (หลงความเก่งของตน) ให้โทษอย่างไร ? 159
ความหลงใหลได้ปลื้ม นำพาไปสู่สภาพใด ? 87
ความวางเฉยนิ่งนั้น ทำได้อย่างไร ? 170
ความว่าง มองเห็นได้หรือไม่ ? 308
ความสงบแบบใด ที่ติดได้เหมือนติดเฮโรอีน ? 297
ความสงบระงับ ระงับอะไร ? 253
ความสุข ระดับ หยาบ–กลาง–ละเอียด เกิดจากความหลง การเสพย์ อะไร ? 166
ความเสื่อมของพรหมจรรย์มีมากขึ้น จนเหลือหลักเกณฑ์เครื่องแสดงอยู่
เพียงน้อย คืออะไร ? 123
ความใหญ่ ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่ง
ใคร ๆ ก็ต้องการทั้งนั้นหรือ ? 142

"คันถธุระ" คืองานอะไร ? 138
"คัมภีร์" มีลักษณะอย่างไร ? 121
คัมภีราวภาโส สภาพเป็นอย่างไร ? ลึกซึ้งขนาดไหน ? 72,179,267
"คาถา" เกิดขึ้นได้อย่างไร ? มีลักษณะอย่างไร ? 121,157
ค่าของคน อยู่ที่ใด ? 443
คำว่า "พรหม" ในสมัยพุทธกาล มีความหมายว่าอะไร ? 107
คำว่า "พราหมณ์" ในสมัยพุทธกาล หรือก่อนพุทธกาล หมายความเหมือนปัจจุบันหรือไม่ ? 132
คำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า "ศีล" เป็นฐาน เป็นที่ตั้งของ "สมาธิ" มีจริงหรือไม่ ? 307–308
"คุณธรรม" หรือ "คุณลักษณะ" แห่งความเป็นพรหมของสัตว์เดรัจฉาน คืออย่างไร ? 141
คุณสมบัติขั้นอนาคามีจิต เป็นอย่างไร ? 557
เคยยะ คืออะไร ? 157
ใครคือผู้ที่ไม่ควรสอนธรรมะ ? 237
ใครเป็นผู้สร้างสันติภาพ–ภราดรภาพให้แก่โลกโดยแท้ที่สุด ? 477
ใครเป็นผู้มีสิทธิ์ กล่าวคำว่า "ตายแล้วสูญ" ? 78
ใครมักจะถือเอกสิทธิ์การจัดสรรที่ดินแดนสวรรค์ ? 112

ฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทำลายศาสนาตนเองได้อย่างไร ? 224
ฆ่าคนแล้วได้รับความดีงาม มีด้วยหรือ ? 159
ฆ่าเทวดา –ทำไม ? 80
"ฆ่าบัญญา" ของตัวเอง คืออย่างไร ? 332
"ฆ่าสัตว์นรก" ได้อย่างไร ? 68

งานของพระอริยะ มีหรือไม่ ? 310–311
งานครูทาง "โลก" กับทาง "โลกุตตระ" ต่างกันอย่างไร ? 310–311
งานที่ยังขาดแคลนในโลกทุกจุด และต้องการอย่างเร่งด่วนที่สุด คืองานอะไร ? 477

งานที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คืองานอะไร ? 311
งู ในทางธรรม หมายถึงใคร ? 241

จงทำตนดั่งพรหม แต่อย่าหลงตนดั่งพรหม หมายความว่าอย่างไร ? 98
"จักขุมา ปรินิพพุโพติ" ยืนยันอะไร ? 191,292,575,614
จริงหรือที่ว่า ต้องนั่งหลับตา จึงจะมี "นิโรธ" ถ้าลืมตาแล้ว
มี "นิโรธ" ไม่ได้ ? 188
"จิต–กรรม–อุตุ–อาหาร" เป็นอะไรของคน ? 42
"จิต" ก็เป็น "รูป" ด้วย เมื่อใด ? 23
จิตของคนกำลัง โลภ–โกรธ–หลง มีกายทิพย์เป็นอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ? 54
"จิตของพระอรหันต์" เป็นอย่างไร ? 59
จิตต่าง ๆ
มัคคจิต คืออะไร ? เกิดได้อย่างไร ? 206,215
"ผลจิต" คืออะไร ? ได้มาอย่างไร ? 199,206
มหากิริยาจิตดวงที่ 8 กลายเป็น "รูป" (ตัวถูกรู้) 216
วิบากจิต คืออะไร ? ได้จากไหน ? 84,199,203
รูปจิต–อรูปจิต จะรู้ได้อย่างไร ? 61,71,72,163,168,184,226
"โลกุตตรจิต" เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ? เดินทางใด ? 50,55
อรหัตตผลจิต จะทำให้เกิดได้อย่างไร ? 217
"อธิจิต" เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ? 55,207,347
อรูปจิต คืออะไร ? เป็นอย่างไร ?
มีลักษณะอย่างไร ? 56,61,71,168,202,226,496
"อเหตุกกิริยาจิต" ใน "ปริวัฏฏ์ 3" 45
"จิต" ที่พ้นกาม จะรู้ได้เมื่อใด ? 72
จิตที่ตราประทับรอย "กาม" ไว้เป็นรูป คืออะไร ? 32
จิตที่เต็มใจจะทำงาน เป็นอย่างไร ? 51
"จิต" ที่เป็น "อุบัติเทพ" แท้ แตกต่างกับ "สมมุติเทพ" อย่างไร ? 70
จิตที่พ้นมลทิน เป็นอย่างไร ? 317–320

จิตที่ยังมีอาพาธ หมายถึงอะไร ? 344
"จิต" นอกตัวนอกตน มีจริงหรือ ? 42
จิตนิยม คืออะไร ? 592,593,626
"จิต" เป็นอัปปนาวิถี เป็นอย่างไร ? 220
จิต เป็น "อุเบกขา" หมายเอาจิตแบบไหน ? 148
จิตมายา ทำให้เกิดการตรัสรู้ จริงหรือไม่ ? 369
จิตวิญญาณ หรือโอปปาติกสัตว์ เป็นเรื่องของอะไรบ้าง ? 427
จุดที่ผู้จะปฏิบัติเพื่อไปนิพพาน จะต้องเห็น จะต้องรู้ให้ได้ คืออะไร ? 252–254
จุดหมายสูงสุด ของ "ศาสนาพุทธ" คืออะไร ? 358,361,81
"เจตนา" ที่ทำลายเอกลักษณ์ของพุทธศาสตร์ เป็นอย่างไร ? 123
"เจโตปริยญาณ"(ตาทิพย์) ผู้เกิดมีแล้วต้องเรียนรู้อะไร ? ที่ไหน ? อย่างไร ? 32,80
เจ้าแห่งผี (ภูต) หรือจอมเทวดาขนาดหนักโดยสภาวธรรมแล้ว คือตัวอะไร ? 246

ฉกามาวจร แปลว่าอะไร ? และแต่ละชั้น มีชื่อเรียกว่าอะไร ? 227
ฉลาด "เดินให้ลัด" 85–86
"ฉลาด" ที่มาจากศัพท์เดิม คือ "ฉพายตน" ความหมายว่าอย่างไร ? 618,634
ฉักกสัญญา ได้หรือยัง ? 218

"ชาติปวัตติ" อันเป็นสัญญาคร่ำคร่า หรือสัญญาเดิม ในภาษาไทย คืออะไร ? 185
"ชินะ" คือใคร ? แตกต่างกับ "ปัตมหะ" อย่างไร ? 98–102,179
"ชินะ" หรือ "พุทธ" แท้ๆ นั้นอย่างไร ? 100,105
"ชีวิต" ยังไม่ดับสูญสิ้นสนิท เพราะเหตุใด ? 43
ชีวนุปาทาน, ชีวนุปาทิ, ชีรณุปาทิ 352,425,430,286
เชิญมารู้จัก พระโพธิสัตว์ ? 252–257

เซ็น หรือ ธยาน หรือ ฌาน มีลักษณะใดที่คล้ายคลึงกัน ? 331

ฌาน ของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร ? 220
ฌาน คืออะไร ? มาจากรากศัพท์อะไร ? 25,146,168,190,223,328,331,635

"ฌาน" จะมั่นคง และมีแรง ได้อย่างไร ? 34
"ฌานที่ไร้ปัญญา" เยี่ยงนี้ เป็นการเสียเวลาในศาสนาพุทธ ? 187,357
ฌานแบบฤาษี พาบรรลุอรหันต์ได้หรือไม่ ?
ต่างกับทางสัมมาอริยมรรค หรือไม่ ? 357

ญาณ คือความรู้ชนิดใด ? 1,7,18,201,203,214,281,316,317,352,634
ญาณ จะเกิดเมื่อใด ? 346–347,635
ญาณ ต่าง ๆ
"ปัญญาญาณ" ขั้นอุตตริมนุสสธรรม 271
วิปัสสนาญาณ คือ ความรู้แจ้ง และสามารถตัดกิเลสได้นั้นอย่างไร ? 147,324
"ปฏิสัมภิทาญาณ" 35,293,324,345
"อาสวักขยญาณ" จะเกิดตอนไหน ? 83,86,273,324,325
สัมมาญาณ 269
"นิมิตญาณ" และ "ปณิหิตญาณ" เป็นอย่างไร ? เกิดจากอะไร ? 83
ญาณทัสสนะ เป็นการเห็นชนิดใด ? 44,147,202,203,324,348
ญาณทัสสนะวิสุทธิ 343,355
"ญาณวิปปยุตตัง" คืออญาณแบบใด ? 57
"ญาณสัมปยุต" คืออะไร ?
เข้าใจได้แค่ใด ? 57,204,213,344,346,348,353,355
ญาณสัมปยุต มีความรู้ขั้นใดจึงจะทำได้ ? 205,281
"ญาติปริวัฏฏัง ปหายะ" ความหมายว่าอย่างไร ? 18

ฐาน ที่เราควรนำมาปฏิบัติธรรม คืออะไร ? 186
ฐานันดร คืออะไร ? 560

"ดับจิต" เป็นการดับเหตุแห่งทุกข์หรือ ? 189
ดับ ความเป็นมนุษย์ ปุพพวิเทหทวีป ดับอะไร ? 102
ดับ ความเป็นมนุษย์ อปรโคยานทวีป คือดับอะไร ? 103
ดับจิตเล่นดีหรือไม่ ? 326

ดับชลาพุชะโยนิ ได้อย่างไร ? 431
ดับด้วยรู้ เป็นอย่างไร ? 216
"ดับ" ดับที่ใด ? 291
ดับ "เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา" ได้แล้ว มีสภาพอย่างไร ?
เพราะบรรลุอะไร ? 566
ดับ "ปีติ" หรือ "ลูกจิต" ได้ด้วยอะไร ? 541
ดับ "ภวตัณหา" ได้อย่างไร ? 98
ดับเมถุนธรรม ได้อย่างไร ? 431
"ดับโลกสนิท" แบบพุทธแท้ๆ ทำได้อย่างไร ? 282–286–292,459
ดับเวทนา ดับอะไร ? อย่างไร ? 547,567
ดับสนิทอย่าง "ไม่รู้" หมายความว่าอย่างไร ? 340
ดับสังเสทชะโยนิ ปฏิกิริยาที่ปรุงสืบพันธุ์กันอยู่ชั้นใน ได้ง่ายหรือไม่ ? 432
ดับเหตุแห่งทุกข์ ต้องรู้ตัวรู้ตนของเหตุแห่งทุกข์
อย่างฉลาดแท้จริง และดับอะไร ? 189,432
ดับ "อนุสัย" ด้วยอะไร ? อย่างไร ? จะดับได้เมื่อใด ? 102,458
ดับอย่าง "ไม่รู้" ผิดทางของพระบรมศาสดา หรือไม่ ? 340
ดับอายุ "วิสุทธิเทพ" ได้อย่างไร ? 269
"ดับสัญญา" หมายถึงอะไร ? เป็นสภาวจิตของใคร ? 275,547,567
ดับ "อัตตา" หรือ ฆ่า "โอปปาติกะสัตว์" เป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ ? 425
ดับอัณฑชะโยนิ ได้หรือไม่ ? แค่ใด ? 431
ดับอาสวะได้แล้ว จะเป็นอย่างไร ? 102
ดับ "โอปปาติกะสัตว์" อย่างไร ? 427
"ดาวดึงสา" แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? ลักษณะอย่างไร ? 31,247
"ดี" แบบใด ดี ? 555–556,150,144
"ดุสิตา" แปลว่าอะไร ? คือจิตที่มีลักษณะอย่างไร ? 32
"เดรัจฉาน" คือตัวอะไร ? แปลว่าอะไร ? 54,235,439,482,483

เดรัจฉานวิชชา 295,298
"เดรัจฉานวิชชา" ที่เป็นความเก่งทางจิต คืออย่างไร ?
ได้แก่อะไรบ้าง ? มาจากไหน ? เป็นวิชาของใคร ? 12,557–558
เดรัจฉานเป็น "พรหม" ได้อย่างไร ? 140
เดรัจฉานวิชชา เป็นไปเพื่อ "ความหลุดพ้น" (โมกข์) จริงหรือ ? 315
เดรัจฉานวิชชา พาคนเบี่ยงเบนผิดเป้าหมายของพระพุทธศาสนา
เป็นบาปหรือไม่ ? 557–558
"โดย ธรรมาธิษฐาน" ผู้ที่เห็น "นรก–มนุษย์–สวรรค์"
ด้วยบัญญาอันยิ่งนั้น หมายถึงอะไร ? 377
เดียวนี้ "ศิลปะ" กลายเป็นอย่างไร ? 474

ตรวจ "สักกาย" และ "กามราคะ" ในคน เพื่ออะไร ? 108
ตรวจจิต หามรรค เพื่อผลที่จะสูงขึ้น ๆ เพิ่มขึ้น ๆ ควรทำไหม ? 315
ตระหนี่ในความไม่ตระหนี่ คืออย่างไร ? 177–178
ต้องหลับตาเพื่อมองหา "วิสุทธิเทพ" หรือ ? 265
ตักกี โหติ วิมังสี หรือ "วิตักกะพหุโล"
คือ อย่างไร ? 18,230,275,337,440,599
"ตัดภพ" คืออะไร ? 197
ตัดโลภะ–โทสะ–โมหะ โดยตรง ทำอย่างไร ? 68
"ตัดธรรม เป็นเหตุทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว" หมายถึงอะไร ? 85–86
ตัณหา "พรหม" ชั้นปลาย ยังมีอยู่หรือ ? 90
ตัณหาต่าง ๆ
กามตัณหา คืออะไร ? หยาบใหญ่ขนาดไหน ? ควรมีไว้หรือไม่ ? 75,99,163,168
"ภวตัณหา" มิใช่เฉพาะเรื่องของผู้นั่งหลับตาทำสมาธิฌาน
อยู่เท่านั้น แต่คือ อะไร ? 163
ภวตัณหา คือ ความอยากอะไร ?
เกิดจากอะไร ? 25,82,90,99,108,163,167,177,192,238,246,278,297

ภวตัณหา ไม่ใช่ "กาม" แต่มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น อย่างไร ? 163
"ตัวการกระทำ" จะจำแนกสัตว์โดยเทียบตรง หมายความว่า อย่างไร ? 87
"ตัวตน" ของพระอรหันต์ มีหรือไม่ ต่างกับผู้ที่มิได้บรรลุอรหันต์อย่างไร ? 344,456
ตาทิพย์, ตาปัญญา จะช่วยให้เราเห็น "ยักษ์" หรือ "อมนุษย์"
ในร่างของเราออก จริงหรือไม่ ? 156,29,30
"ตาพุทธ" เป็นอย่างไร ? 153
"ตายแล้วสูญ" ใครรู้ ? ใครควรพูด ? 77
"ติดใจ" ที่ได้ "วางจิต" เสมอๆ ต่างกับ "ติดใจ"
เพราะได้ "ยึดติด" หรือไม่ ? 195
ติด "สินบน" ด้วยชีวิตผู้อื่น ร้ายกาจขนาดไหน ? 160–161
"ไตรลักษณ์" หรือ "ไตรลักษณญาณ" คือ สภาพธรรมเช่นใด ?
มีลักษณาการอย่างไร ? 10,198,199,281

ถ้าปฏิบัติให้ลงตัว กับ "จิต" ตัวจริงได้ จะเกิดสภาวะอะไร ? 355
ถ้าแม้ยังมีความยึดติดในนิพพาน ยังวางไม่เป็น ยังเสพย์ ยังชื่นชมใคร่อยาก
แสวงหาอยู่ ก็ยังเป็นสภาวะของอะไร ? 181
ถีนมิทธะ คืออะไร ? ทำให้ทุกข์ได้ขนาดใด ? 196,201

"ทางปฏิบัติ" อันเป็น สัมมาอริยมรรค คือทาง "นั่งหลับตา" จริงหรือไม่ ? 37
ทางแยกระหว่างเทวดากามาวจร กับ โพธิสัตว์ แยกตรงไหน ? 261
ทางรอดจากการเป็นตัวเป็นตน มีหรือไม่ ? เป็นอย่างไร ? 51
ทางลัดสู่ "นิพพาน" แท้ๆ ของพุทธ มีหรือไม่ ? 77
ทางวนของสัตว์นรก และ สมมุติเทพ ใกล้เคียงกันหรือไม่ ? 64
ทางเสื่อมของเครื่องเสพย์ติด มีมากเพียงใด ? 330
ทางเอกสายเดียว คือ ทางใด ? 320,234
"ทาน" ควรจะประพฤติให้เป็นความประเสริฐสูงสุด ตรง "ปรมัตถประโยชน์"
คือทำอย่างไร ? 112,113,115–118,209–211,396
"ทาน" จนกระทั่งได้ "โลกุตตรจิต" ทำอย่างไร ? 208,211,115

ทานต่าง ๆ
อภัยทาน 383,384
ธรรมทาน : เลข, อาคม, ปริยัติ, อนุศาสน์, อาณา 382,383
"ทาน" นั้น สำคัญไฉน ? 117,208,209,381,382,395,462
ทานอย่าง "ฆ่าตัวฆ่าตน" ตายไหม ? อะไรตาย ? 118
ทานอย่างไรไม่บริสุทธิ์ ? ไม่เป็นโลกุตตรจิต ? 113
ทาน ร้อน ๆ จ๊ะ อร่อยไหม ? "ทำทาน" เจ้าประคุณ !
ขอกันได้หรือไม่ ? 395,396,397,209
"ทาน" หรือ "แลก" หรือ "ซื้อ" อะไรกันแน่ ? 210
"ทาน–อัปปมัญญา–สาสน์" ทั้ง 3 นี้ เมื่อมีผลสูงครบถ้วน และถูกตรง
จะมีผลเป็นอย่างไร ? 123
ท่านเป็น "ผู้ยังมีลิเกในหัวใจ" หรือเปล่า ? 30
ทำทาน "ขาดทุน" เป็นอย่างไร ? 117
ทำทาน ได้กิเลส เอาไหม ? 210
ทำทานด้วยการแลกเปลี่ยน เรียกว่าอะไร ? 112
ทำทานอย่าง "ธรรมาธิษฐาน" เป็นอย่างไร ? 117
ทำทานอย่าง "ปุคคลาธิษฐาน" เป็นอย่างไร ? 117
ท้าวเวสสวัณโณ–ท้าววิรุฬหก–ท้าววิรูปักข์–ท้าวธตะรฐฐ" คือ ใคร ?
ความหมายว่าอย่างไร ? 233,235,236,238,240,244
ทำกรรมอย่างไร จึงไม่มีทุกข์ ? 172
ทำความหยุด "อายุ" คือ สภาพของนิพพาน ใช่หรือไม่ ? 283
ทำความอิสระให้แก่ตน ได้อย่างไร ? 201
ทำงานอย่างไร ดีที่สุด ? 173,310
ทำบุญ อย่างไร จะได้บุญ ทำบุญด้วยจิตว่าง ทำอย่างไร ? 204–205
ทำบุญ อย่า ติดบุญ เพราะอะไร ? 205
ทำบุญทำกุศลแล้ว ยังหวังเทวโลก หลงวิมานลวง เป็นมิจฉาทิฏฐิจริงหรือ ? 205
ทำไมคนจึงหลง "นิโรธ" หลับตา ? 189

ทำไมผู้ฝึกสติปัฏฐานจึงจะต้องจดจ้องพิจารณา ? แต่ทำไมจิตของพระอรหันต์ จึงไม่ต้องจดจ้อง ? 346–348
ทำไมจึงต้องเรียนรู้ "รูปของใจ ของจิต" ? 537
ทำไมจึงไม่ควรให้จิต มีอารมณ์เสพย์คุ้นกับสภาพสุข ? 539
ทำไมจึงไม่ต้อง "ดับจิต" ทั้งหมด เป็นอสัญญีสัตว์ ? 189
ทำไมจึงไม่นับเอา "อสัญญีสัตตายตน" เข้ามาใส่ไว้ใน "วิโมกขธรรม 8 ระดับ" ด้วย ? 529,530
ทำไมจึงเรียกการสร้าง "ภพ" ใหม่ ในภวังคจิต ว่าเป็น "กิเลส" ? 193
ทำไมจึงยังมีผู้หลงอธิบายว่า "นิโรธ" แบบหลับตา เป็น "นิโรธอริยสัจ" ? 190
ทำไมต้องดับอุปกิเลส ส่วนที่เป็น "ปีติ" ? 300
ทำไม "นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตา จึงทำให้ผู้มุ่งโลกุตตรธรรม เสียเวลา ? 191
ทำไมบุคคลที่ร่ำรวยมากจึงน่าสงสารมาก ? 232
ทำไมผู้ติดในนิโรธสมาบัติ จึงไม่อาจบรรลุธรรม ? 214
ทำไมพรหมจึงจะต้องกลับมาเกิดใน "กามภพ" อีก ? 200
ทำไมพระพุทธเจ้าทรงยกให้ "สัมมาทิฏฐิ" เป็น "ประธาน" แห่งสัมมาอริยมรรค ? 530–533,552
ทำไม ? พระพุทธองค์จึงต้องสอน "พระอภิธรรม" มุบมิบ ๆ ให้แต่เฉพาะกับ พระสารีบุตร ผู้มีปัญญาเลิศองค์เดียวเท่านั้น ในโลกมนุษย์ 371
ทำไมพระอรหันต์ จึงไม่ต้องไปนั่งหลับตา ทำ "นิโรธสมาบัติ" เล่น ? 188
ทำไม พุทธศาสนิกชน จะต้อง "หลงผิด" ? 194
ทำไมไม่มีพระอรหันต์ ใน "ศาสนาพราหมณ์" 139
ทำไมศาสนาพุทธจะต้องเสื่อม ? 194
ทำไม ฮิปปี้จึงสิ้นทุกข์แท้ ๆ จริง ๆ ไม่ได้ ? 445
ทำสติปัฏฐาน คือทำอะไรแท้ ๆ ? 488
ทำอย่างไร จึงจะไม่ต้องเวียนดับเวียนเกิดใหม่อีก ? 488
ทำอย่างไร จึงไม่ติดยึดในคุณงามความดี และเมตตาคุณของเรา ? 84
ทำอย่าง "ว่าง" ทำอย่าง "วางใจ" คืออย่างไร ? 173

ทั้ง "คุณธรรมแห่งสังคม" ถูก หรือ ผิด ? 444
"ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์" คือประโยชน์อย่างไร ? 116
ทิพย์ต่าง ๆ
กายทิพย์ เห็นได้อย่างไร ? 32
กายทิพย์ สัตว์อบาย อยู่ที่ใด ? เมื่อใด ? 54
"ตาทิพย์" คืออะไร ? 29,30,32,153,201,268,436
"วรรณทิพย์" สวยแค่ไหน ? 31
"สุขทิพย์" สุขเพียงใด ? 31
"โสตทิพย์" ทำได้อย่างไร ? 80
"อายุทิพย์" นานเท่าใด ? ทำได้อย่างไร ? 31,152,279
ทิพเพน อายุนา อายุของใคร ? 152,249,273
"ทิพย์" นี้เป็นไฉน ? 31,63,250
ที่พึ่งอันเกษมแบบโลกๆ คืออะไร ? 449–450
ที่พึ่งอันเกษม แท้ ๆ จริง ๆ จะต้องพึ่งอะไร ? 105
ที่เรียกว่า "ถูกพญามารครอบงำไว้แล้ว" หรือ "ถูกพญามารตรึงไว้แล้ว"
หมายถึงอย่างไร ? 333
ที่ว่า "ตาย อย่างปรมัตถสัจจะ" หมายถึงอย่างไร ? 332
ที่สุดแห่งที่สุด คืออะไร ? 532
ที่สุดแห่งที่สุด คือต้องปล่อย 1 ให้เลยไปเป็น 0 ให้ได้
หมายความว่าอย่างไร ? 148
ทุกคนอยากหนีทุกข์ ใช่หรือไม่ ? แล้วทำไมไม่เลือกทางแท้แห่งการ
"ดับทุกข์" อย่างสนิทถาวร ? 446
ทุกสิ่งทุกอย่างบังเกิดอยู่ตราบใด สิ่งนั้นต้องมีเหตุมาก่อนเสมอ 203
ทุกอย่างล้วนเป็นจริง–ดำเนินไปจริง ตามกรรมจริงๆ หมายความว่าอย่างไร ? 97
ทุกอย่างในโลกล้วน "สมมุติ" ดำเนินบทบาทอย่าง "อนิจจัง" และล้วนเป็น
"อนัตตา" ทั้งสิ้น ผู้รู้แจ้งเห็นจริง จะถึง "วิมุติ" อย่างไร ? 103

"ทุกขอริยสัจจะ" ขั้นปรมัตถธรรม เป็นอย่างไร ? 53
เทพ แปลว่า อะไร ? 69
"เทพ" หรือ "เทวดา" ที่แท้จริง เป็นอย่างไร ? 231–235
"เทพ" หรือ "เทวดา" น่ารู้จักไหม ? มีจริงหรือ ? อยู่ที่ไหน ?
คืออะไร ? เป็นอยู่อย่างไร ? 29–33,60–61,70,80,151–156,200–258,331
"เทพ" หรือ "เทวดา" เป็นปุคคลาธิษฐาน เป็นอย่างไร ? 61
เทวดา "ฉกามาวจร" (เสพย์กาม 6 ชั้น) : มหาราชิกา, ดาวดึงส์,
ยามา, ดุสิต, นิมมานรดี, ปรนิมมิตวสวัตตี 268
เทวดามี 3 ชนิด : สมมุติเทพ, อุบัติเทพ, วิสุทธิเทพ 228,60–65
เทวดาที่เลิกเสพย์กาม มีหรือไม่ ? 228
เทวดานอกตน พาหลงออกนอกทางบรรลุธรรม ใช่หรือไม่ ? 229
"เทวดา" หลงยินดีในอะไร ? "พรหมชั้นต่ำ" หลงยินดีในอะไร ?
และ "พรหมชั้นสูง" หลงยินดีในอะไร ? 82
เทศนาโปรดพระพุทธมารดา เป็นธรรมาธิษฐาน จะมีรูปร่าง
สาระเนื้อหาอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 368,371
โทษของการเสพย์ "อุปกิเลส" ในการทำฌานหลับตา
ทำปัสสัทธินั้น มีอย่างไร ? 294
"ธตะรฏฐ" หมายถึงสภาวจิตอย่างไร ? 244–245
ธรรมชาติ คืออะไร ? 420–421
"ธรรมใดวินัยใด เป็นไปเพื่อความเกี้ยจคร้าน ธรรมนั้นวินัยนั้น
ไม่ใช่ของเราตถาคต" จำได้ไหม ? 315
"ธรรมใดวินัยใด เป็นไปเพื่อความอยากมากอยากใหญ่ ธรรมนั้นวินัยนั้น
ไม่ใช่ของเราตถาคต" รู้หรือเปล่า ? 180
ธรรมในธรรม หมายเอาอะไร ? 200,294
ธรรมะ ร้อน ๆ จ้ะ 392–395
ธรรมะขั้นโลก ๆ เป็นอย่างไร ? 210

ธรรมาธิษฐาน คืออะไร ? 157,181
ธรรมารมณ์ คือ อารมณ์อย่างไร ? 154,227,400
ธรรมารมณ์ ที่ไม่มีอารมณ์ เป็นอย่างไร ? 183
"ธรรมารมณ์" เป็น "รูป" ได้ เพราะอะไร ? 23
"ธัมมะวิจัย" มีอะไรที่จะต้องรู้ ? และเป็นอย่างไร ? 146,326
"ธาตุแท้" ของพรหมชัดๆ คืออะไร ? 91
"ธาตุรู้" คืออะไร ? 26,189
ธาตุรู้ของผู้บรรลุ "รู้" อะไร ? อย่างไร ? 322
ธาตุรู้ ของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร ? 343
ธุลีแห่งสิ่งเสพย์ติด สามารถดึงให้กลับไปเสพย์อีกได้หรือไม่ ? 172

"นวทัศน์นิยม" หมายถึงอย่างไร ? 626
"นรก" แฝงอยู่ใน "สวรรค์" ได้อย่างไร ? 70
"นวังคสัตถุศาสตร์" ได้แก่อะไรบ้าง ? และมีความหมายว่าอย่างไร ? 157–158
นักปฏิบัติธรรมควรรู้อะไร จึงจะทำให้การปฏิบัติกรรมฐาน ได้ผลแท้ ? 11,266
นักปฏิบัติธรรม ต้องรู้ชัดในกิเลส–ตัณหาของการนอน–การหลับ ว่า อย่างไร ? 479
นักปฏิบัติธรรม ผู้เกิดญาณเป็น สัมมาทิฏฐิ คือ ผู้ปฏิบัติอย่างไร ? 61,62
"นักปฏิบัติธรรม ผู้หวังในนิพพาน" จะต้องไม่หลงเพลิดเพลินในอะไร ? 84
นั่งหลับตา กดข่ม ไม่ได้เอาศีลมาใช้ แล้วจะนับว่าตนบริสุทธิ์ศีลได้อย่างไร ? 306
นั่งหลับตาคบหากับ "โอปปาติกะสัตว์" ได้อย่างไร ? 199
"นั่งหลับตา" บำเพ็ญเพื่อตัดกิเลสตัณหา ใช่วิธีการตรงหรือไม่ ? เพราะอะไร ? 37
นั่งหลับตา เป็นกามตัณหาได้อย่างไร ? 37
นัตถิกทิฏฐิ คือ อย่างไร ? 580,592,593
นาค คือคนประเภทใด ? 242
"นานัตตสัญญา" ความหมายว่าอย่างไร ? 525,491
"นานาติตถิยสูตร" พระพุทธเจ้าท่านท้วงเรื่องอะไร ? 208
"น้ำสุกกะ" เป็นเครื่องหมายอันสุดท้ายแห่งอะไร ?
และตรงถูกต้องกับพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่าอย่างไร ? 429

"น้ำอสุจิ" หรือ "ระดู" จะไม่มี เมื่อใด ? 430
นิกันติ เศษเกลือที่ยังต้องเข้าใจให้หมดอีกเท่าใด ? 149,215,320
นิคคัยหวาที เมธาวี คืออะไร ? 140
นิปุเปสิกตา คือ ผู้ยังมีอาชีพด้วยการงานที่ทำให้ตนต้องสะดุ้งใจ ตกใจ
ผวาหวั่นใจ ด้วยความด่างพร้อย หรือยังยอมมอบตนอยู่ในทางผิด
เป็นอาชีพระดับใด ? 561
"นิพพาน" คืออะไร ? นิพพานพุทธแท้ๆ เป็นอย่างไร ? ต่างกับนิพพาน
นอกทางพุทธอย่างไร ? 148,316,321,342,358,462,463,534,348,604,605–615
นิพพานนั้น สุขอย่างไร ? 443,538,602–604
นิพพานบรรลุในภพมนุษย์เป็น ๆ แน่หรือ ? 323
"นิพพาน" ผู้ได้แล้ว คืออย่างไร ? 601,614,172,181
"นิพพานพรหม" หมายความว่าอย่างไร ? 95,141,167,358
"นิพพานลีมตา" (จักขุมา ปรินิพพุโพติ,นิพพาน สัจฉิกิริยา)
คือสภาพอย่างไร ? 292,548,566
"นิมมานรตี" เป็นจิตที่มีลักษณะอย่างไร ? แปลว่าอะไร ? 32,33
"นิยตายุโก" หรือ "นิยตายุกะ"
หมายความว่าอย่างไร ? 96,102,106,266,269,279,284
นิยามคำว่า "ศิลปะ" หรือ "สิปปะ"
ยึดเพี้ยนไปจากสมัยพระพุทธเจ้า มากน้อยเพียงใด ? 474
นิรามิสสุข คือสุขอย่างไร ? 57,577,594
"นิรุทธา" แปลได้ความชัดว่าอะไร ? 289,543,564,598,612
"นิโรธเก" หรือ "นิโรธโลกิยะ" เป็นนิโรธอย่างไร ? 189,273,328
นิโรธถูกตัวถูกตนต้องอาศัย "สัญญา" เป็นสำคัญ จริงหรือไม่ ?
เพื่ออะไร ? 536,189
"นิโรธสมาบัติ" นั้น มีได้กี่นัย ? อะไรบ้าง ? 188
นิโรธสมาบัติแบบพุทธ แตกต่างกับ นิโรธสมาบัติแบบนั่งหลับตา
เข้าไปดับจิต อย่างไร ? 187,275,321,535

"นิโรธสมาบัติแบบหลับตา" ยังเป็น "อุปกิเลส" โดยแท้ ๆ
เพราะอะไร ? และมีผลเสียอย่างไร ? 191
"นิโรธสมาบัติ" หรือ "อภิสัญญานิโรธ" หรือ "อสัญญีสัตว์"
มีจิตอยู่ในสภาพอย่างไร ? 186,274,297
"นิโรธ" หมายความว่าอย่างไร ? มีสภาพเป็นเช่นไร ? 171,203,281,287
291,325,340–341,462,495,534–535,547,566,574,575,598
"นิโรธอริยสัจ" หรือ "นิพพาน" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แตกต่างจาก
"นิพพาน" ของศาสนาอื่นอย่างไร ? 188,191,292–293,341,535
"นิโรธอริยสัจ" หรือ สัญญาเวทยิต นิโรธ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
มีสภาพอย่างไร ? 189,191,193,326,341–343,535,536,547–548,598,600
"นิวรณ์ ๕" คืออะไร ? ได้แก่อะไร ? 635,636,637
เนมิตฺตกตา คือการใช้ปัญญา ใช้เลศเล่ห์อยู่กับอาชีพ ไม่ดีอย่างไร ? 561
"เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ความหมายที่แท้จริง
คือ อย่างไร ? 222,290,469,492,493,566,573,574,582,583,596,597,614
"เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" จัดอยู่ในหมู่ "อายตนสัตว์" แท้ ๆ
เนื่องจากอะไร ? 500
เนวสัญญานาสัญญายตนพรหมแบบเก๊ แบบมิจฉาทิฏฐิ เป็นอย่างไร ? 582,583,584
แนวทางพุทธศาสนาชัด ๆ คือเพื่ออะไร ? 190,204,390
"ในกาลไหน ๆ ที่สุดแห่งโลกอันใคร ๆ ไม่พึงถึงด้วยการไป"
ความหมายว่าอย่างไร ? 219
ในสมัยพุทธกาลนั้น "พระอรหันต์" มีอยู่ในศาสนาใด ? และ
ในอนาคตเบื้องหน้า "พระอรหันต์" จะมีอยู่ในที่ใด ? 139

บทที่ ๑๐ 1
บทที่ ๑๑ 27
บทที่ ๑๒ 67
บทที่ ๑๓ 93

บทที่ ๑๔ 175
บทที่ ๑๕ 225
บทที่ ๑๖ 270
บทที่ ๑๗ 321
บทที่ ๑๘ 380
บทที่ ๑๙ 455
บทที่ ๒๐ 616
บ่อเกิด หรือรากเง่าของสัตว์โลกที่ไม่รู้จักจบลงได้นั้น คืออะไร ? 438
"บัณฑิต" ด้วยใบบัตรใบรับรองจากสถาบัน เป็นบัณฑิตทางโลก
แต่บัณฑิตทางธรรม มีอะไรรับรอง ? 163–165
"บารมี" คุณเข้าใจดีแล้วหรือ ? 116,228,232,251,478,550,551
"บารมี 10 ทัศ" มีอะไรบ้าง ? และมีสภาพใดเป็นฐานสุดท้าย 607
บุคคล 4 จำพวก ที่ได้โลกุตตระ หรือ ได้แต่สมถะ 223,359–360
บุคคลผู้ มี "ฌาน" แท้ ที่ถูกต้อง เอาอะไรวัด ? 223
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วย "มรรค" อันมีอยู่ 4 ระดับ ชื่อว่าผู้ปฏิบัติอย่างไร ?
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วย "ผล" อันมีอยู่ 4 ระดับ ชื่อว่าผู้ปฏิบัติอย่างไร ? 362
บุญแท้ ๆ เป็นอย่างไร ? 396
"บุญ" ร้อน ๆจ้ะ ! อร่อยนะ ! 238
"โบสถ์" มาจากคำว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? และใช้สำหรับทำอะไร ? 128
"ใบไม้กำมือเดียว" หมายถึงอะไร ? 34,86
"เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์" ที่ควรรู้อย่างสำคัญ และควรเลิกให้ได้
เป็นเรื่องต้น คืออะไร ? 34,438
"ปฏินิสสัคคะ" การสลัดคืนสวรรค์เป็นสุขที่สุด จริงหรือ ? 107,269,462
ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างง่ายๆ เป็นอย่างไร ? 121
ปฏิบัติธรรมที่ไม่เกิดทิฏฐธัมมิกกัตถประโยชน์ ออกนอกทางพุทธ ใช่หรือไม่ ? 316
ปฏิบัติอย่างไร ? จึงจะดับสูญสิ้นสนิทการเกิด จิตสุขจิตทุกข์
เพราะเรื่องเมถุนธรรม 432

ปฏิบัติอย่างไร ? จึงจะเรียกว่า "ปฏิบัตินะ" เป็นวิปัสสนาแท้ ๆ 523
"ปฏิสนธิวิญญาณ" หรือ "โอปปาติกะ" เป็นจิตอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ? 42
"ปฏิสัมภิทาญาณ" คืออะไร ? 293–294
"ปฏิโสต" หมายความว่าอย่างไร ? 393,550,552
"ปทปรมบุคคล" คือ คนโง่หรือ ? เป็นผู้ฉลาดรู้จำพุทธพจน์ได้มาก
สอนคนเขาเก่งเสียด้วย มีไหม ? แต่เหตุไฉนจึงเรียกว่า "ปทปรมะ" ? 264
ปรนิมมิตวสวัตตี แปลว่าอะไร ? เป็นอย่างไร ? 33,258
ปรมัง สุขัง ที่ถูก แปลว่ากระไร ? เพราะอะไร ? 252
"ปรมัตถ" นั้น สำคัญไฉน ? 54,116,208,234,373,462,537,548
"ปรมาตมัน" คือ อะไร ? เป็นทิฏฐิพวกไหน ?
ใหญ่แค่ไหน ? 31,72,107,142,272,595
"ประธาน" แห่งสัมมาอริยมรรค ทั้ง 8 องค์ คือ อะไร ? 533
ประโยชน์ ของการกินอาหารวันละมื้อ
ที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยัน มีอะไรบ้าง ? 243
ประโยชน์ 3 ประเภท
"ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์" ประโยชน์ในปัจจุบัน 116,208,237,316
"สัมปรายิกัตถประโยชน์" ประโยชน์ภายหน้า 116,208,237
"ปรมัตถประโยชน์" ประโยชน์สูงสุด 116,208,285,293
ปรับจิต เปลี่ยนจิต ให้เป็น นั้นอย่างไร ? 538–540
ปริยัตติพหุโล, ปัญญัตติพหุโล, สัชฌายพหุโล, วิตักกพหุโล
หมายถึงอะไร ? 14
ปล่อยวางพรหมสุดท้ายได้ แล้วจะเกิดอะไร ? 493
"ปลดปล่อย" ภาระอันเกิดจาก "รสนิยม โลกโลกย์" ได้อย่างไร ? 462
ปลุกยักษ์หลับให้ตื่น หมายถึงอะไร ? 103
"ปัจจัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญูหิ" หมายความแท้ ๆ ว่าอะไร ? 208
ปัจจุบัน ศาสดา อาจารย์ ฤาษี สอนให้หลง "วนกลับ" เข้าไปติดกิเลสตัวใดอีก ? 194

"บัญจศีล" คือ การรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ นับเป็น "พรหมจรรย์"
อยู่ในระดับหนึ่ง ใช่หรือไม่ ? 125
"บัญญา" กับ "ฌาน" สัมพันธ์กันอย่างไร ? 634–635
บัญญาของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร ? 352,548,634
"บัญญา" ขั้นสูง ๆ ขั้นยอด ๆ เป็นฉันใดบ้าง ? 55,66,103,173,195,216,553
"บัญญา" แง่ต่าง ๆ ที่น่ารู้ 3,15,24,66,70,103,195,201,207,213,298,308,366
434,535,542,618
"บัญญาเจตสิก" เป็นอย่างไร ? รู้ได้อย่างไร ? ขนาดไหน ? 541,543,84,213
"บัญญินทรีย์" คือ อะไร ? ทำเอาได้ไหม ? 73,213,458
"บัญญาธิคุณ" คือ อะไร ? จะต้องรู้สิ่งใดบ้าง ? 35,107,352
"บัญญาวิมุตติ" ที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์นั้น คือ อย่างไร ? 494
บัญหา ยาเสพย์ติด ประเภทวัตถุเคมี แก้อย่างไรดี ? 453
บันแสงสว่าง บันตัว บันตน เป็นวิญญาณ นั้น แท้จริง คืออะไร ? 485
บันอากาศได้ด้วยหรือ ? 485
"ปาฏิหาริย์" อันเป็นภัยต่อพุทธศาสนา นั้นอะไร ? 314,325
"ปาริสัชชา" นั้น หมายความว่าอย่างไร ? คือ ใคร ? 95,179
ปาราชิก คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? 4,224,391,438,439
"ปีดอบาย" นั้น กินความแค่ใด ? สำหรับพระโสดาบัน 462–463
"ปีตมห" เป็นจิตยิ่งใหญ่ขนาดใด ?
และต่างกับ "ชินะ" อย่างไร ? 150,273,101
"ปีตมห" แปลว่า อะไร ? หมายถึงใคร ? 94,167
"ปีตโร" หมายความว่าอย่างไร ?
เป็นจิตขั้นไหน ? 140,150,167
ปีตติวิสัย คือ อย่างไร ? ร้ายหรือดีขนาดไหน ? 536,538,539,541,542
ปีติ เกิดแล้วดีหรือไม่ ? 168,272,300,314,319
"ปีติ" คือ อะไร ? "ปีติ" ในแบบฌานหลับตาที่หลงรูป
จะมีอาการอย่างไร ? 146,300,538–540

"ปัตติวิสัย" นั้น หากสั่งสมพอกเพิ่มเข้ามากๆ
จะกลายเป็นปัจจัยของความทุกข์ได้จริงหรือ ? 539
"ปุคคลาธิษฐาน" ที่ขาดปัญญา เป็นภัยอย่างไร ? 240
ปุถุชน คือ อะไร ? ต่างกับ อริยชน
แท้ๆ ชัดๆ อย่างไร ? 74,153,163,240,389,462
ปุถุชนในโลก มีทิฏฐิอันทวนกระแสกันกับ "สัจธรรม"
หมายความว่าอย่างไร ? เพราะอะไร ? 462
"ปุถุชน" ล้วนยังคือ ทาษ อยู่ จริงหรือ ? 163
"ปุถุชน" และ "พระอริยะ" ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ หัวเราะด้วยลักษณะไหน ? 57,59
"ปุโรหิตา" แปลว่า อย่างไร ? หมายความว่าอย่างไร ? 95,176,382,384
"ปุญญาภิสังขาร" คือ การปรุงอย่างไร ? 59
เปรต คือ อะไร ? 54,235
เปรียบเทียบ "งาน" กับ ใจที่เป็นเมตตา–กรุณา–มุทิตา–อุเบกขา 169–170
เปลี่ยน "สภาวะทุกข์" ชั่วคราว เป็นอย่างไร ? 447
เป้าหมาย ของ "พระพุทธ–พระธรรม–พระสงฆ์"
แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์สมณโคดม จะพาไปสู่สภาพอย่างไร ? 558
เป้าหมายตรงของวิชาการแห่งพุทธศาสนาแท้ๆ คือ อะไร ? 323
เป้าหมายแท้ๆของคำว่า "กิน" นั้น คือ อะไร ? 460
เป้าหมาย สำคัญของการปฏิบัติธรรม คือ อะไร ? 326

"ผล" ของดาวดึงส์มี–อายุทิพย์ –วรรณทิพย์ –สุขทิพย์ นั้นอย่างไร ? 249–250
"ผล" แห่งความเป็น "ชินะพรหม" ที่ถูกตรงสูงสุด
ก็เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์ จริงหรือ ? 123
ผลของผู้รู้ด้วยปัญญา แล้ะว่าง ไม่ติด "สุข"
คือ ยิ่งกว่าสุขยอดสุข ใช่หรือไม่ ? 170,171
ผล แท้ๆ จริงๆ ของ "สัมมาอริยมรรค" พร้อมด้วยองค์ ๘
บริบูรณ์ บริสุทธิ์ คือ อะไร ? 550,552

ผลานิสงส์ ได้รับกันเต็มที่อย่างไร ? และจะเป็นของใคร ? 210
"ผลเสพย์ทางใจ" ของช่าง ของศิลปิน นั้น ทางโลกเรียกว่าอะไร ? 465
ผีเปรต–ผีนรกในเมืองพรหม มีด้วยหรือ ? 73
"ผีบุญ" มีสภาพอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ? 118
ผี อยู่ที่ไหน ? 156
ผีหลอกตัวร้ายที่สุด คือ อะไร ? 449
ผู้ก่อ "สภาวะรูปจิต–อรูปจิต" สัมผัสสำเร็จในทางใจเองได้
เป็น "มโนมยอัตตา" เรียกว่าอย่างไร ? 200
ผู้กล่าวว่า "จะขอรอขนสัตว์ ให้ไปนิพพานหมดก่อน
แล้วตนถึงจะยอม นิพพาน" จะใช่สัมมาอริยมรรค หรือไม่ ? 254
ผู้เกิดรู้ความจริง หยั่งถึงสภาพ "อนันตัง วิญญาณันติ" จริง
จะรู้เท่าทันในอะไร ? 527
ผู้เกื้อกูลโลกโดยธรรม คือใคร ? 219
"ผู้จบ" จบอย่างไร ? จบอะไร ? 150,213,579–584
ผู้จะกลายเป็น "อุบัติเทพ" ได้ จะต้องเข้าใจอะไร ? 65
ผู้จะตัดตรงไปนิพพาน ควรทำอย่างไร ? 313
ผู้จะรู้แจ้งสภาวธรรมละเอียดเร็วชัดนั้น เพราะปฏิบัติอย่างไร ? 281–282
"ผู้จาบจ้วง" หรือ "กล่าวตู่" ผู้มีความประเสริฐจริง
จะเกิดผลอย่างไร ? 131,271,555
ผู้แจ้ง ใน "สัมมาอริยมรรค"
ย่อมทำงานที่เป็น "สัมมากัมมันโต" หมายความว่าอย่างไร ? 519
"ผู้ฉลาด" หรือ ผู้มีกำไรในโลก ระดับแรก คือทำอย่างไร ? 59
ผู้ฉลาด หรือ อริยะ ย่อมถือเอาแก่นสารเนื้อหา
ที่เป็นอารมณ์อย่างไร ? ให้แก่ตนเสมอ ? 208
ผู้ใดหลงติดความสงบ(มีสสัทธิ) จะทำให้กลายเป็นคนอย่างไร ? 301
"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต" นั้น เห็นอย่างไร ? 249,267

ผู้ใดสอนให้คนหลงติดรูป และให้ยินดีปรารถนาในเทวโลก (สวรรค์)
ผู้นั้นสอนผิด ได้ชื่อว่า "มารผู้ลามก" พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร ? 206
ผู้ติดสุขติดสงบจะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ใช่หรือไม่ ? เพราะอะไร ? 357
ผู้ติด "สุข" ใน "นิโรธสมาบัติ" คือ คนประเภทใด ? 193
ผู้ติด "อสัญญีพรหม" ถ่วงโลก
ทำความเสื่อมเสียให้ "พุทธศาสนา" ของเรามากเพียงใด ? 274
"ผู้ถึงที่สุดโลก" คือ ใคร ? 613
ผู้ถึงซึ่งอริยสัจ ข้อที่ว่า "นิโรธอริยสัจ" มีสภาวะอย่างไร ? 544–545
ผู้ถูกมอมเมาด้วย "อรูปธรรม" (Abstract) เป็นอย่างไร ?
เสียหาย หรือ ดี อย่างไร ? 471
ผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ทางตรัสรู้ (โพธิ)
คือ ผู้ที่เห็นอานิสงส์แท้ในอะไร ? 252–253
ผู้ที่กำลังหยั่งลงสู่ความเป็นผู้เพาะเชื้อ "พุทธ" แท้ๆ คือ ใคร ? 253
ผู้ที่กำลังทำตนเองให้ "ตายอยู่ๆ" แต่ตนเองก็ "ไม่รู้จักตาย" คือ ใคร ? 331
ผู้ที่จะจบจริง หรือพ้นทุกข์ได้จริง จะต้องรู้และดับในอะไรบ้าง ? 443
ผู้ที่จะได้ชื่อว่า "อรหันต์" จนเป็นที่สูง เป็นที่สุดบริบูรณ์
จะต้องเกิดอะไร ? เข้าใจแจ่มแจ้งในอะไร ? และมีอะไร ? 509
ที่จะเป็น "ชินะ" (อรหันต์)
ก. ต้องเป็น "มนุษย์ชมภูทวีป"
ข. ต้องเป็น "มนุษย์อุตตรกุรุทวีป" ด้วย
ค. ต้องดับความเป็น "มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป" ในตนให้สิ้น
ฆ. ต้องดับความเป็น "มนุษย์อปรโคยานทวีป" ในตนให้สิ้น 101–105
ผู้ที่จะรู้แจ้งการตายแล้วไม่เกิด หรือการขาดสูญนั้น
จะต้องรู้แจ้งในสภาวะอย่างไร ? 77
ผู้ที่แจ้งชัดแล้วใน "นิพพาน" รู้อะไร ? เห็นอะไร ? เมื่อใด ? 544
ผู้ที่ได้ "อากาสานัญจายตนะ" มีคนหลงเสมอว่า นี่คือ "นิพพาน"
แท้จริงนั้นเป็นอะไร ? 497

ผู้ที่ต้องเวียนกลับมาเกิดใน "กามภพ" อีก เพราะอะไร ? 109
ผู้ที่ตรัสรู้แล้ว รู้ว่า "ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นล้วนจริง" เพราะเหตุใด ? 379
ผู้ที่ติดนิโรธสมาบัติแบบหลับตา "ดับจิต" จะกลายเป็นคนอย่างไร ?
ซึ่งขัดกับพุทธศาสนาอย่างไร ? 274
ผู้ที่ค่าควรกับการเป็น "มนุษย์" มีลักษณะอย่างไร ? 443
ผู้ที่ "ตนของตนนั่นแลเป็นที่พึ่งของตน" นั้น
หมายถึงใคร ? และพึ่งอะไร ? 105
ผู้ที่มีอภิญญา หรือ อำนาจฌาน คือ ผู้มีลักษณะอย่างไร ? 201
ผู้ที่พรั่งพร้อมมาก สูงมาก ติดมาก หลงมาก จะ "รู้" จิตวิญญาณของตน
เพื่อไถ่ถอน เพื่อ "หลุดพ้น" ยากมากจริงหรือ ? 251
ผู้ที่ยังต้องเงี่ยบงุดบำเพ็ญยึดสถานที่ สปายะ แสดงว่าผู้นั้นเป็นอย่างไร ? 354
ผู้ที่ยังมีเศษธุลีของกาม ของสักกายะ ยังมีความเป็นเทพ เป็นพรหมอยู่
จึงยังไม่พ้นอะไร ? 107
ผู้ที่ยังไม่พ้น "มานะสังโยชน์" หรือ "ยังไม่บรรลุสูงสุด"
เรื่องสำคัญที่สุด ที่ควรระวังอย่างยิ่ง คืออะไร ? 556
ผู้ที่ยังไม่มี "ญาณ" แท้ หยั่งถึงไม่ได้ ยังเห็น "ปุคคลาธิษฐาน" ไม่ได้
ควรทำอย่างไร ? 156
ผู้ที่ยังไม่มี "พุทธจิต" หรือจิตของผู้นั้นยังไม่เป็นพุทธ
หรือยังไม่เห็นธรรม จะเห็นอย่างไร ? 378
ผู้ที่ยึดตนแรงจัด จนหลงตนว่า เป็น "ศิลปินแท้" ทำงานอย่างไร ? 466
ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่น แต่ความรู้เก่า–ความรู้เดิมเท่านั้น แสดงว่าเขายังไม่มีอะไร ? 24
ผู้ที่สามารถแบ่งระดับพระอริยะขนาดต่าง ๆ ได้ เป็นสมณะ 4 จำพวก คือใคร ? 108
ผู้นุ่งขาวห่มขาว คือ ใคร ? 324
ผู้บรรลุแท้จำเป็นต้องมี อภิญญา อื่น ๆ
และบรรลุนิโรธฌานแบบโลกีย์ หรือไม่ ? 273
ผู้บรรลุนิโรธอริยสัจ ปรุงแต่งอย่างไร ? 284
ผู้บรรลุอยู่เหนือ "อายุ" ได้อย่างไร ? 273

ผู้บำเพ็ญในแบบ "ปัญญาธิกะ" "สัทธาธิกะ" และ "วิริยาธิกะ"
แบบไหนใช้เวลาบำเพ็ญน้อยที่สุด ? 367
ผู้เบิกบาน คือ อย่างไร ? ผู้รู้ คือ อย่างไร ? ผู้ตื่น คือ อย่างไร ? 268
ผู้ปฏิบัติธรรมจะไม่หลงละเมอคบเทวดานอกตัว นั้นอย่างไร ? 30
ผู้ปฏิบัติธรรม จะหลีก "อำนาจโลก" ได้อย่างไร ? 18
ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ต้องเรียนรู้ "เทวดาภูมิ"
หรือ จิตที่เป็นเทวดาของตัวเอง อย่างไร ? 29
ผู้ปฏิบัติ บำเพ็ญธรรมด้วยกรรมวิธี "สติปัฏฐาน" ถูกแท้
ควรมีฐานใดเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ ? 508
ผู้ปฏิบัติธรรม มีแนวทางที่ถูกตรงอย่างไร ในหลักการของพุทธ ?
มีมรรคตัวใดเป็นประธาน และตัวใดเป็นตัวตามช่วยให้มั่นคง อย่างสำคัญ ? 552
ผู้ปฏิบัติธรรม ให้เป็นผลแท้ บรรลุธรรมด้วยทางสายเดียว จะต้องเข้าใจอะไร ? 61
ผู้เป็นครู เป็นอาจารย์ผู้ขยายคำสอนธรรมะ ต้องทำ "สัมมาทิฏฐิ" ก่อน
ต้องทำความเห็นให้ตรงก่อน "สอน" จริงหรือไม่ ? 196
ผู้เป็น "ชินะ" นั้น ไม่ยึดพรหมเป็นที่พึ่ง แต่ยึดอะไรเป็นที่พึ่ง ? 105
ผู้เป็น พระอริยะ คือ ใคร ? 310
ผู้เป็น "อริยะ" ต้องรู้อะไร ? ทำอะไร ? 361
ผู้เป็นอุจเฉทชนิดแท้ เป็นอย่างไร ? หรือผู้มี "อุจเฉททิฏฐิ" นั้น
คือผู้เชื่ออย่างไร ? 75,78
ผู้ฝึกหัด "ดับจิต" ชนิดนั่งบำเพ็ญฌานหลับตา (โดยไม่มี "สัมมาทิฏฐิ") นั้น
คือ ฆ่าตัวตายอย่างไร ? ตายจากอะไร ? 331–332
ผู้ฝึก "อาณาปาณสติ" แบบเพ่งลม (ที่หายใจ) เป็นกสิณ
จะหันเข้าทางพุทธได้อย่างไร ? 327
ผู้พ้น "กามาสวะ" สนิทจริง ผู้นั้นจะไม่เวียนกลับมาเกิดอีก
พุทธศาสนานับว่า เป็นอริยะระดับใด ? 107–108
ผู้พ้น "สักกายทิฏฐิ" เป็นอย่างไร ? 2

ผู้พ้นโมหะบริบูรณ์ จนถึงขั้นสิ้นอวิชชา เพราะแจ้งในอะไร ?
และจบในอะไร ? 634
ผู้มอมเมา "กามคุณ" นับว่าเป็นผู้ยังมี "โมหะ" หนาแน่นได้อย่างไร ? 119
ผู้มีความเก่งขั้นทำเจโตสมถะ ได้อรูปฌาน ๔ หรือมีสุทธาวาส ๕
หากไม่มีปัญญาแจ้งแทงทะลุตนว่า ตนพ้นเชื้อ "กาม" แล้วหรือยัง
จะเป็นอย่างไร ? 109
ผู้มีความฉลาดมาก (โลกียปัญญา) แต่ยังเป็นทาส ลาภ ยศ สรรเสริญ
อยู่ นั้นเพราะเหตุใด ? 232
ผู้มีความเป็น "พรหม" จริง ๆ จะแยกไปเกิดในตระกูลอื่น
จากตระกูลเดิมที่ไม่จริงแล้ว จริงหรือ ? 139
ผู้มีชีวิตโดยเสพย์ "ความไม่มีชีวิตของตน" เป็นอาหาร มีโมหะ หรือมีปัญญา ? 280
ผู้มี "ญาณทัสสนะ" เป็น "มรรคจิต" แล้ว ควรทำอย่างไรต่อไป ?
เพื่อให้เกิดโลกุตตรจิต 206
ผู้มี "ญาณ" สามารถรู้ตามเชิงของ "ธรรมาธิษฐาน" จนพ้น "วิจิกิจฉา" แล้ว
จะเข้าใจแจ้ง ไม่สงสัยใน "ปุคคลาธิษฐาน" 157
ผู้มี "ญาณ" หยั่งรู้แม้ใน "อตีตภวังค์" ได้จริง ถ้าเป็นพลังแห่ง "อัปปนาวิถี"
แท้แล้ว ไม่จำเป็นต้องหลับตา 281
ผู้มี "ตาทิพย์" จะไม่หลงยึดเทวดา แต่จะ "ฆ่า" อะไรอีก ? 30
ผู้มี "ตาที่เห็นธรรม" หรือมี "ธรรมจักษุ" คือผู้เห็นอย่างไร ? 437
ผู้มีทิฏฐิว่า ทุกอย่างว่างหมด เกินเลยออกนอกปรมัตถสัจจะ
เพราะไม่รู้ในความจริงอะไร ? 337
ผู้มีบุญบารมีทางโลกธรรมมาก แต่สามารถสลัดหลุด หรือ
เกิดโลกุตตรปัญญาได้ แสดงว่าผู้นั้นมีอะไร ? 232
ผู้มีวิมุติ โดยไม่มีญาณ (ปัญญา) จะได้อะไรเป็นที่สุด ? 358
ผู้มีวิมุติรส ทำฌานสมาบัติจนเก่งเชี่ยวชาญ จนเป็นวิสัยมั่นคง
จะมีสภาพปรากฏอย่างไร ? 540
ผู้มีอำนาจเพราะวัตถุ แตกต่างกับผู้มีอำนาจเพราะคุณธรรม อย่างไร ? 164

ผู้ไม่อยู่ใน "ฐานะแห่งผู้ประมาท" ต้องทำอะไร ? 531
ผู้ไม่รู้ (อวิชชา) จะหาทาง "ดับโลก" ด้วยวัตถุ
และอาการอย่างใด ? 446–447–448 – – –
ผู้ "ไม่รู้" ทั้งหลาย จะยังคงคลุกคลี–เกี่ยวข้อง–หลง ว่าคือ "สุข"
เพราะเหตุใด ? 448
ผู้ไม่รู้จักความพอดีของชีวิต จะทำให้ร่างกายเป็นอย่างไร ? เพราะเหตุใด ? 242
ผู้ไม่รู้จักประมาณ การนอนหลับ การพัก การไม่ทำงาน
จึงเป็นการเสพย์ติดในอะไร ? 478
ผู้ไม่หลงสุข ไม่ยึดสุขนั้น มีคุณแก่โลก และเกื้อกูลโลกอย่างไร ? 356–357
ผู้ยังมีกามกิเลสอยู่ จะมีมานะ หรือความเป็นพรหมได้ไหม ? 75
ผู้ยังมี "กามราคะ" แล้วเข้าใจว่า "ตายแล้วสูญ" ไม่มีอะไรเหลือ
คือ ผู้ที่ไม่รู้ในอะไร ? 76
ผู้ยังไม่แจ้ง "นิโรธอริยสัจ" จริงแท้ และหลง "นิโรธ" ที่ไม่แท้ คือไฉน ?
และทำลายศาสนาพุทธอย่างไร ? 294
ผู้ยังไม่แจ้งใน "อนิจจัง" ยังไม่มี "ไตรลักษณญาณ" เนื่องจากอะไร ? 197–198
ผู้ยังไม่รู้สิ่งใดจะไปฆ่ามัน หรือ ทิ้งมัน เลิกจากมัน ละวางจากมัน ได้หรือไม่ ? 167
ผู้ยังยึดยังติดอยู่เท่าใด ก็ยัง "ใช้จ่าย" อย่างสูญเสียอยู่เท่านั้น
หมายถึงสูญเสียอย่างไร ? 630
ผู้ยังเสียดายเศษธุลีสุดท้าย ประหนึ่ง "เหลือหางช้างติดพวยกา"
หมายถึงอะไร ? 493
ผู้อยู่ใน "สมาบัติ" หรือผู้กำลังสลบ มีลักษณะอย่างไร ? 332
ผู้รู้แจ้งแทงทะลุใน "วิมาน" เกิดฉลาดแท้รู้เท่าทันในจิตหลง จิตเพ้อ ที่ยังเป็น
"จิตนิยม" อยู่เหล่านั้น จะเลิกอะไร ? เพราะอะไร ? 625
ผู้รู้แจ้งแทงทะลุ เป็น "ปริวัฏฏ์ 3" จะต้องรู้อย่างไร ? 105
"ผู้รู้ได้อยู่แต่เท่าเก่า" เป็นผู้ประมาทใช่ไหม ? 158
"ผู้รู้ตน" และ "ผู้หมดตน" แท้ เป็นอย่างไร ? 599

ผู้รู้แท้ รู้ทุกข์อริยสัจ และไม่ติดสุขได้อย่างจริงแท้แน่นอน
จะเป็นผู้อยู่ในสภาพอย่างไร ? 319
ผู้เริ่มก้าวเข้าสู่ความรู้จักหยุด รู้จักพอ เริ่มรู้จักอะไร ? 252
ผู้เริ่มมีปัญญาจะทำอย่างไรกับการเสพย์ ? 448
ผู้เริ่มมี "สัมมาทิฏฐิ" คืออย่างไร ? ผู้ "บรรลุสัมมาทิฏฐิ" แท้เป็นอย่างไร ? 552
ผู้เรียนรู้ขันธ์ ๕ โดยฝึกสติปัฏฐานให้ตรงตามแบบ ศีล–สมาธิ–ปัญญา
คือ ผู้ปฏิบัติอย่างไร ? 320
ผู้หลงขนาดหนักจะใช้ปัญญาไปทางใด ? เช่นอะไรบ้าง ? 434
ผู้หลงตนว่า "เป็นพระโพธิสัตว์" ผิด ๆ เพี้ยน ๆ คือ อย่างไร ? 136
ผู้หลงภาคภูมิในงานศิลป ภูมิใจ หลงยิ่ง หลงใหญ่ หลงเด่น หลงดัง
ในความเป็นศิลปินนั้นๆ นับเป็นอารมณ์ชนิดไหน ?
และเป็นตัณหาอย่างใด ? 168
ผู้หลงใน "โอปปาติกะสัตว์" เป็นอย่างไร ? 199
ผู้หลงยศ ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ? 164
ผู้หลงเสพย์ขั้นสงบ (ปัสสัทธิ) และขั้นว่างวางเฉย (อุเบกขา)
ยังไม่พ้นอะไร ? 356
ผู้หลงเสพย์ติดการนอน หรือการหยุด การไม่ทำงาน เป็นความสุขส่วนเกิน
เป็นอย่างไร ? เป็นเรื่องของอะไร ? 296,478
ผู้หลง "เสพย์" อยู่นั่นน่ะหรือ คือ พระอรหันต์ ? 190
ผู้หลงให้มี "อายุทิพย์" หมายถึงอะไร ? 152
ผู้หลุดพ้นใน "การแสวงสุข" เด็ดขาด เพราะมีสิ่งที่ "ยิ่งกว่าสุข"
อยู่ในตนแล้วจริง ๆ คือ มีสภาพอย่างไร ? 620
ผู้ "วิริยะ" อย่าง "อริยะ" คือ อย่างไร ? 616
ผู้สร้าง "ความมี" ใน "ความหมด" (อรูปฌาน) สร้างได้อย่างไร ? 152
ผู้สร้างวิมานให้แก่ตนเอง เก่งหรือไม่ ? ฉลาดหรือโง่ ? 449
ผู้สิ้น "โอชรูป" ถึงที่สุดจนรู้แจ้ง มีอารมณ์อะไร ? 543
ผู้เสพย์อารมณ์พรหม เป็นภาระต่อสังคมอย่างร้ายกาจจริงหรือ ? 336

ผู้อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน 271–272
ผู้อวด "อุตตริมนุสสธรรม" อันมีในตน มีลักษณะอย่างไร ? 554–555

ฝัน, นิมิต ต่างกันอย่างไร ? ของพระอริยเจ้าเป็นเช่นใด ? 479
ฝึกหัดด้วยวิธี "นั่งหลับตา" ในการปฏิบัติ "พุทธธรรม" นั้น
ต้องทำอย่างไร ? 110

"พรหม" คืออะไร ? ได้แก่อะไร ?
มีอย่างไร ? มีเท่าใด ? ฯลฯ 31,81,84,90,183----,380,483
พรหม ลักษณะต่าง ๆ
๑. ปีติมหา 94
๒. ชินะ 98
๓. พรหมจริยะ (พรหมจรรย์) 106
๔. พราหมณ์ (พรหมวาส) 131
๕. ปีติโร 140
๖. โมหคต (ความยังไม่รู้แจ้งในพรหมต่าง ๆ) 151
"พรหม" แบ่งได้กี่ชั้น กี่เชิง ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 81
พรหม ชั้นต่าง ๆ
1. ปาริสัชชา 380,95,175–181,379–381,399,413
2. ปุโรหิตา 381,38,95,295,379,384–401
3. มหาพรหม 399
4. ปริตตาภา 403
5. อัปปมาณาภา 404
6. อาภัสสรา 405,483
7. ปริตตาสุภา 405–410
8. อัปปมาณาสุภา 405–410
9. สุภกิณหา 405–410,483
10. เวหัปผลา 411

11. อสัญญี 412
12. อวิหา 170,453
13. อตัปปา 170,453
14. สุทัสสา 170,453
15. สุทัสสี 170,273,453
16. อกนิษฐา 142,149,170,172,273,453
17. อากาสานัญจายตนะ 483
18. วิญญาณัญจายตนะ 497–500,527,577
19. อากิญจัญญายตนะ 456,486
20. เนวสัญญานาสัญญายตนะ 492

พรหมสุทธาวาส : 1. อวิหา ยึด เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
2. อตัปปา ยึด กรุณา มุทิตา อุเบกขา 3. สุทัสสา ยึด มุทิตา อุเบกขา
4. สุทัสสี ยึด อุเบกขา 5. อกนิษฐาพรหม รู้แจ้งในอุเบกขาธรรม 170,143
พรหมก็ยังมีตัณหา จริงหรือ ? 71
"พรหม" กับ "ปุถุชน" แตกต่างกันอย่างไร ? 134
พรหมขั้นต่ำ เป็นอย่างใด ? ไฉน ? 82,154,159,161,169,176
"พรหม" ตัวจริง เป็นอย่างไร ? 70,99,130,270,400–420
"พรหมจริง" แตกต่างกับ "พรหมเก๊" อย่างไร ? 73–74,79,119,380
"พรหม" ที่มี "โลกามิส 8" น้อยที่สุด จัดเป็นพระอริยะระดับใด
ในพระพุทธศาสนา ? และ "พรหม" ที่หมดโลกียะ คือ พระอริยะระดับใด ? 74
"พรหม" ที่เสพย์กาม มีหรือไม่ ? เป็นพรหมขั้นไหน ? เพราะอะไร ? 200,271
"พรหม" ในสภาวะของ "พระภิกษุ" เป็นอย่างไร ? 133
"พรหม" ในสมัยพุทธกาล ความหมายว่าอย่างไร ? 107
พรหมปุโรหิตา มีจิตวิญญาณเป็นพรหมปาริสัชชา ได้อย่างไร ? 384
พรหม มีรากศัพท์ คือ "พรหะ" หมายความว่า อะไร ? 72
พรหม หรือเทวดาผู้เสพย์ธรรมารมณ์ เป็นอย่างไร ? 154
พรหมลูกฟัก คือ อะไร ? หมายถึงลักษณะอย่างไร ? 183,191,288

พรหมวิหาร ๔ นี้คืออะไร ? 93,149
เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 270
"เมตตา" เป็นเพียงอาการของ "จิต" เท่านั้น จริงหรือ ?
และมาจากรากศัพท์อะไร ? มีคุณสมบัติอย่างไร ? 144,143,96
"กรุณา" หมายความว่าอย่างไร ?
และมาจากรากศัพท์อะไร ? ทำได้อย่างไร ? 144,96
"มุทิตา" หมายความว่าอย่างไร ? จะให้เกิดได้อย่างไร ?
มาจากรากศัพท์อะไร ? 96,144
อุเบกขา เป็นจิตชนิดไหน ? 96
"พรหม" องค์ไหนยิ่งใหญ่สูงสุดและอยู่ในร่างคนเป็น ๆ ? 149
"พรหมจรรย์" ในปัจจุบัน เสื่อมลดถอยลงจนเหลือเพียงใด ? 123
"พรหมจริยา" เป็นคุณสมบัติของพรหม และของผู้บรรลุนิพพานด้วยหรือเปล่า ? 83
"พรหมจรรย์" หมายถึงอะไร ? ในพุทธสมัย "จบพรหมจรรย์" หมายถึงใคร ? 123
"พรหมจริย" (พรหมจรรย์) หรือ "พรหมจริง" คือ อะไร ? แปลว่าอะไร ?
หมายถึงอะไร ? คือ การประพฤติอย่างไร ? 106,107,110,113,131
"พรหมจรรย์" หรือ "พรหมจริยะ" หมายถึงอะไร ? 34,106,107,123,149,180
พระเก๊ๆ ปลอมๆ เอาแต่กิน นอน เสพย์ไร้ค่า
เปรียบเหมือนอะไร ? เพราะอะไร ? 241–242
"พระ" คือใคร ? "พระ" หรือ "เพศพรหมจรรย์" แปลว่าอะไร ? 114
พระ–ครู–อาจารย์ ควรสอนอะไร ? ควรทำลายอะไร ? 114,310,401,402
"พระเจ้า" ที่แท้ คือใคร ? 94,272–273
พระเจ้ายึดมั่นอยู่กับจิตพรหม โดยไม่แจ้งในอนัตตาธรรม จิตไม่เกิด
"อนัตตสัญญา" จริงๆ เป็นศาสนาฝ่ายไม่หมดสิ้นอัตตา 97
"พระ" ที่ยังติด "รส" หมาก พลู บุหรี่ จะเรียกว่าท่านเป็นพระอรหันต์
ได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ? 28
พระที่หลงวัตถุมหาสมบัติ เป็นพระอย่างไร ? 254
พระเป็นบุรุษไปรษณีย์ หรือ ? 397

"พระผู้ครองเรือน" มีไหม ? ถูกตรงตามพระพุทธบัญญัติไหม ? 136
พระผู้ได้แต่ "ความสงบ" แต่ยังไม่สิ้น "อัตตา" เป็นพระอรหันต์ด้วยหรือ ? 302
พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ผู้สอนแบบใดสอนผิด ? 206
พระพุทธองค์ ทรงยืนยันในบุคคล 4 ประเภท เกี่ยวกับ เจโตสมถะ
กับ โลกุตตระ อย่างไร ? 223,359–360
พระพุทธเจ้าเบิดโลกทั้ง 3 ตามปุคคลาธิษฐาน อธิบายอย่างไร ? 376
พระพุทธเจ้าเบิดโลก 3 เป็นธรรมาธิษฐาน อธิบายอย่างไร ? 377
"พระพุทธเจ้า" ทรงมีนโยบายให้คนทุกคน เป็นอย่างไร ?
เป็นนโยบายที่ดีขนาดไหน ? 88
พระพุทธเจ้าทรงยืนยัน "สัมมาสมาธิ" แท้ๆ แบบพุทธตรงๆ ไว้ที่ใด ? 192
พระพุทธเจ้าทรงดับขันธ์ปรินิพพาน ณ จุดใด หรือฐานใด ? 607
พระพุทธเจ้าทรงมี "พระกรุณาธิคุณ" ทำไมจึงไม่เรียกว่า
"เมตตาธิคุณ" ? 143
"พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า เราไม่พัก(อัปปติฏฐะ) และเราไม่เพียร(อนายูหะ)
ก็เป็นอันข้ามโอฆสงสารได้" ความหมายว่าอย่างไร ? 482
พระภิกษุ "พระมหาสาโล" มีบ้างไหม ? 136
พระโยคาวจรในโลก ไปหลงลัทธิฤาษี–เดียรถีย์ หลงเสพย์ติด
"จิตพัก จิตสงบ" จะมีผลต่อศาสนาอย่างไร ? 480
"พระรัตนตรัย" ที่จะได้แท้ๆ นั้น คือ อย่างไร ? 264
พระ ลากศาสนาลงสู่ความเสื่อมได้อย่างไร ? 138
พระโสดาบัน อยู่เหนือโลกใด ? มีญาณทัสสนะอย่างไร ? 463,510,511,550,552
พระอินทร์ หมายถึงอะไร ? อยู่ที่ไหน ? 31,247
พระโอวาทปาฏิโมกข์ คือ อะไร ? 127
พระอภิธรรม คืออะไร ? เกี่ยวข้องกับพระอรหันต์หรือ ? 344,371
พระอริยะขั้นไหน ที่ดับกามจิตได้เด็ดขาด (สมุจเฉท) ? 194
"พระอริยะ" ที่ยังไม่ถึงพระอรหันต์ หัวเราะขนาดไหน ? 59
พระอริยะโสดาบัน คือใคร ? พระอริยะสกทาคามี คือใคร ?
พระอริยะอนาคามี คือใคร ? และจะต้องพ้นโลกอะไร ? 421,462,464

พระอริยะเจ้าทางพุทธศาสนา มีความเป็น "พรหม" ทุกองค์หรือ ? 143
"พระอริยะ" อยู่ที่ไหน ? ให้อะไรแก่โลกบ้าง ? 29,174
พระอนาคามี มักหลงอารมณ์ใด ? 172
พระอนาคามี มีคุณสมบัติอย่างไร ? 74
พระอนาคามี อยู่เหนือโลกอะไร ? 464
พระอรหันต์ของพุทธที่ถูกแท้ จะต้องเข้าผลสมาบัติ ออกผลสมาบัติเล่นหรือไม่ ? 294
พระอรหันต์เจ้า ชื่อว่าจบกิจแล้ว ยังต้องทูลถามธรรมะ
ต้องเรียนรู้จากพระพุทธองค์อยู่อีกหรือ ? 4
พระอรหันต์ใช้จิตดวงใดเป็นเหตุแห่งการเกิด ? 203
พระอรหันต์ "ดับ" อย่างไร ? 325
พระอรหันต์ดับอุปาทานขันธ์ ๕ สนิทสิ้น แต่ยังมีอะไรเหลือ? เหลือไว้ทำไม ? 548
"พระอรหันต์" ต้องมี "ความเกิด" "เกิด" อะไร ? 550
"พระอรหันต์" ต้องมี "ฌาน" ทุกองค์ แต่ "พระอรหันต์"
ไม่จำเป็นต้องมี "เจโตสมถะ" (นั่งหลับตาดับจิต)
พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ เชื่อไหม ? 223,187
พระอรหันต์ ท่านจะ "ดับจิต" เป็นอสัญญี เพื่อพักผ่อนในกรณีที่ท่านมีเวลาน้อย
ต้องการพักผ่อนให้ได้มาก ๆในช่วงนั้น เพื่ออะไร ? 188
"พระอรหันต์" ในแบบพุทธแท้ๆ คือใคร ?
จะต้องมีอะไร ? 47–49,172,187,204,218,220,325,544,547–549,584
"พระอรหันต์" ในแบบของพุทธศาสนานั้น แม้ลืมตาโพลงๆ อยู่ก็มี "นิโรธ"
คืออย่างไร ? จริงหรือไม่ ? 188,537
พระอรหันต์บรรลุหลุดจาก "จิตสุดยอด" ตัวใด ? 172
พระอรหันต์แบบพุทธศาสนา อยู่ที่ไหน ? เว้นอะไร ? ไม่ทำอะไร ?
ทำอะไร ? ไม่เป็นอย่างไร ? เป็นอย่างไร ? สร้างอะไร ? 352–354
พระอรหันต์ "ปรุง" อะไร ? อย่างไร ? 342,343
"พระอรหันต์" เป็นผู้ไม่มาเกิด หรือไม่ไปเกิด แม้ในแดนอรูปเล็กอรูปน้อย
ไหนๆอีก หมายความว่าอย่างไร ? 222
"พระอรหันต์" มีกี่แบบ ? อะไรบ้าง ? 600

พระอรหันต์ มีสภาพอย่างไร ? มีอะไรที่น่ารู้
ไฉนอีก ? 45,71,188,193,203,204,334–335,416–417,509,548
พระอรหันต์มีอะไรเหมือนกัน และอะไรไม่เหมือนกัน ? 600,601
พระอรหันต์ไม่มี "อเหตุกะจิต" จริงหรือไม่ ? 203
"พระอรหันต์" แม้แต่ "นิโรธอริยสัจ" หรือ "นิพพาน" ที่ท่านทำได้
ท่านยังไม่หลงยึด ไม่หลงติด ไม่หลงเสพย์ เพราะเหตุใด ? 190
พระอรหันต์ รู้แจ้งวิรูปักข์ วิวาท วิมาน เพื่ออะไร ? 509
พระอรหันต์หัวเราะได้หรือไม่ ? อย่างไร ? 45,58,212
"พลังงานจลน์" (ของจิต) ภาษาพระอภิธรรมเรียกว่าอะไร ? 184
"พลังงานจลน์" ในภพแห่ง "จิต" อยู่ได้อย่างไร ? 201
"พลังงานศักย์" ที่เป็นจิตใต้สำนึก หรือ "สัญชาตญาณ" คืออย่างไร ? 185
"พลังงานศักย์" หรือ "อตีตภวังค์" เป็นภพอย่างไร ? 201
"พลังจิต" อย่างใด ที่พระพุทธเจ้าพาทำ พาเป็น ? 557–558
พวกทำสมาธิหลับตา เป็น "นิพพานพรหม" ส่วนมากเป็นพวกไหน ?
พวกได้ "นิพพานพรหม" จะต้องมาต่อภูมิเป็นอะไรอีก ? 323
พวกที่โง่ซ้อนโง่เข้าไปอีก คือ อย่างไร ? 414
พวกที่ทำอสัญญี ถ้ายังมีอนุสัยกามาสวะจะเป็นอย่างไร ?
ถ้าหมดอนุสัยของกามแล้วจะเป็นอย่างไร ? 457
พวก "วัตถุนิยม" เป็นอย่างไร ? ทำอะไร ? 466,469
พวกที่เสพย์ติดทั้งหลาย ทั้งเสพย์ติดยา ทั้งนั่งหลับตาสมาธิ
ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ? 340
พวกเสพย์ "ภวตัณหา" (ฌานหลับตา)
ต่างกับพวก เสพย์กาม (กามตัณหา) อย่างไร ? 338
พวกเสพย์ยาเสพติด คือ การทำความดับ (นิโรธ) หรือเข้าฌานแบบไหน ? 329
พวกเสพย์ยาเสพติด และพวกฮิปปี้ เป็นพวกอสัญญีแบบไหน ?
และมีตัณหาชนิดใด ? 442

พวกเสพย์ "อารมณ์พรหม" เป็นอย่างไร ? 336
พหิทธะ,พหิทธารูปานิ เป็นอย่างไร ? 52,496,521
"พหุโล" (ที่เป็นตัวอย่างจริงๆ) ลองอ่านดูซิ 15–16
พหุสัจจะ ต่างกับพหุสุต อย่างไร ? 3
พหุสัจจะแท้ๆ เป็นอย่างไร ? รู้อย่างไร ? 68,93,167,175,202,215,327
พัก, หยุด, สงบ ซึ่งหมายละคลายเหนื่อยแท้ๆ คืออย่างไร ?
คุณได้ทำกันถูกแล้วหรือ ? 451
พุทธะ คือใคร ? อะไร ? แค่ไหน ? แจ่มแจ้งไหม ?
เป็นโลกุตตระแท้อย่างไร ? 297,82,427,310,148
พุทธคุณ 3 อันคือ : ปัญญาธิคุณ, กรุณาธิคุณ, บริสุทธิคุณ 352–353
พุทธะ ทำให้คนขยัน ไม่เกียจคร้าน จริงหรือไม่ ? 315,301
"พุทธปรัชญา" แท้ๆ ที่สำคัญยอด คืออย่างไร ? 88
"พุทธวิชชา" แท้ๆ เป็นอย่างไร ? สอนให้เรียนรู้อะไร ? 31,35
พุทธศาสนา ทำให้คนเห็นแก่ตัวอย่างที่คนเขาว่ากันจริงๆ หรือ ? 336–337
พุทธศาสนาแท้ๆ มีสภาวะที่บริสุทธิ์อย่างใด ? 79
พุทธศาสนาผิดกันกับศาสนาอื่น คือ สอนทั้ง "อัตตา" และให้ล้าง
"อัตตา" จนเป็น "อนัตตา" 97
พุทธศาสนา มิใช่ศาสนาที่ดับจิต–ดับวิญญาณ ดับธาตุกำหนดหมาย
–ดับสัญญา จริงหรือไม่ ? 530
"พุทธศาสนา" นั้น สอนสัจจะแห่งกรรม คือ สอนว่า อย่างไร ? 97
พุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นฆราวาส ทำไมจึงไม่สมควร
อวดอุตตริมนุสสธรรม ที่ไม่มีในตน ? 391
พุทธศาสนิกชน หลงผิดอย่างไรเกี่ยวกับพระอรหันต์ ? 584
พุทธศาสตร์ หรือ ไสยศาสตร์ ดี ? 122
"พราหมัญญตา" คืออะไร ? 132
"พราหมณกัญญา" คือ พราหมณ์ชนิดใด ? 137
"พราหมณกุมาร" คืออะไร ? 137

"พราหมณกุล" คืออะไร ? 138
"พราหมณคหปติก" คือพราหมณ์ประเภทใด ? 136
"พราหมณธรรม" คือ อะไร ? 134
"พราหมณปุตต" คืออะไร ? 136
พราหมณมหาสาโล หมายความว่าอะไร ? ทำอะไร ? 135
"พราหมณมาณว" คืออะไร ? 137
"พราหมณรูป" คือ รูปอะไร ? 134
"พราหมณวัฒฑกี" คืออะไร ? 137
"พราหมณวาจนก" คืออะไร ? 135
"พราหมณวาทก" คืออะไร ? 134
"พราหมณวาณิช" คือ พราหมณ์อย่างไร ? 137
"พราหมณเวส" คือ อะไร ? 133
พราหมณ์ คือ "พรหม" อย่างผิวๆ เผินๆ แค่เปลือก แค่กระพี้ ใช่หรือไม่ ? 132
"พราหมณ์" คือเป็นวรรณะหนึ่งที่สืบสายตามกำเนิด
ส่วนคุณธรรม หรือ จิตใจล่ะ ? 132
"พราหมณ์" ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ก็ยังทรงหมายถึง
เนื้อหาสาระอย่างไร ? แค่ไหน ? 131
พราหมณ์ เปลี่ยนเป็นแพศย์และศูทร ไปตามสภาวะได้อย่างไร ? 137
พราหมณ์ผู้สะสม จะมีผลการปฏิบัติเป็น "โลกิยธรรม"
หรือ "โลกุตตรธรรม" 136
"พราหมณ์" หรือ "พรหม" หรือคำว่า "พระ" นั้น แท้จริงเป็นสัจจสาระ
อันเดียวกันเชื่อไหม ? อ่านดูเถิดตั้งแต่ ... 93–151
พราหมณ์ และ พรหม เสื่อมลงอย่างไร ? 131–139
เพราะอะไร ? จึงทำให้คนหลงนึกว่า การนอนหลับเป็นกำไร
หรือเป็นสุขส่วนเกิน ? 478
เพราะเหตุใด เมื่อทำตนเป็น "บิดมห" หรือ "พระเจ้า" แล้ว
จึงไม่ให้ยึดมั่นยึดดีในความเป็น "พระเจ้า" ? 97

เพราะเหตุใด เมื่อได้นิพพานแล้ว จึงไม่ให้ยินดีในนิพพาน ? 89
"โพธิ" หมายถึงอะไรแท้ ๆ ? 255–256
"โพธิสัตว์" ขั้นจะก้าวจาก "กามบุคคล" สู่ "อริยบุคคล" คือ อย่างไร ? 255
"โพธิสัตว์" ขั้นต้น ขั้นกลาง ขั้นปลาย หมายถึงอย่างไร ? 256
"โพธิสัตว์" เป็นคนปุถุชนธรรมดาได้หรือ ? 253
โพธิสัตว์ สัมพันธ์กับ "มายา" อย่างไร ? 369–370
"โพธิสัตว์" สร้างอะไร ? คือใคร ? มีอะไรเป็นมหาสมบัติ ?
และมีงานอะไร ? 253,370
"ภพ" เกิดมาได้อย่างไร ? จากไหน ? คืออะไร ?
จะเข้าใจได้ละเอียดอย่างไร ? 80,98,99,184,219,277
"ภพของจิต" อยู่ตรงไหน ? 73
"ภพ" ของรูปาวจรจิต เป็นจิตชนิดไหน ? 109
"ภพ" ของอรูปาวจรจิต เป็นจิตชนิดไหน ? 109
ภพ–ชาติ 238
ภพที่ตนเสพย์อยู่ในจิตวิญญาณ เรียกง่าย ๆ ว่า อะไร ? 449
"ภพ" ใหม่ จะสามารถสร้างขึ้นได้อย่างไร ? 197
"ภพ" ใหม่ ในแดนภวังคจิต น่าเสพย์ไหม ? 192
"ภวตัณหา" คืออะไร ?
อย่างไร ? 4,12,36,60,72,91,119,163,303,332,334,377,400,449
"ภวตัณหา" เป็น "สักกายะ" หรือไม่ ? 17
"ภวภพ" คืออะไร ? 377,449
"ภวราคะ" คืออะไร ? "ภวราคะ" ที่เป็น "รูปราคะ" กับ "อรูปราคะ"
นั้นเป็นอย่างไร ? 73–74
"ภวังคจลนะ" เรียกในภาษาวิทยาศาสตร์ว่าอย่างไร ?
และคืออะไร ? 184,186,197,276

"ภวังคุปัจเฉทะ" คือ อะไร ? อยู่ที่ไหน ? 187,197
ภาววิสัย ที่ "ตายสูญสนิท" ตั้งแต่ยังไม่ทันหมดลมหายใจ
มีจริงๆ ในปัจจุบันนี้หรือไม่ ? 75
"ภิกขูนังสิกขา สาชีวะสมาปันนา" หมายความว่าอย่างไร ? 389
ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์เอาใจฆราวาส มีโทษร้ายแรงอย่างไร ? เพราะอะไร ? 392
"ภูมิแห่งความบรรลุสูงสุด" กับ "ภูมิแห่งความจนทางแล้ว"
คือภูมิเดียวกันใช่หรือไม่ สำหรับผู้หลงสุดขีด ? 436–437
"โภคักขันธา ปหายะ" ความหมายว่า อย่างไร ? 18
"โภวาที" หรือ "พราหมณ์" คือใคร ? เรียกกันในเมืองไทย ว่าอย่างไร ? 132

มนสิการ คืออะไร ? 145,277,502
"มนุษย์" (มนุสโส) แตกต่างจาก "คนผู้ปุถุ" (ปุถุชน) อย่างไร ? 618
"มนุษย์ชมพูทวีป" คือ ใคร ? มีลักษณะอย่างไร ? 101,266
"มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป" คือไฉน ? 102,266
"มนุษย์อปรโคยานทวีป" คือไฉน ? 103,104,266
"มนุษย์อุตตรกุรุทวีป" อยู่ที่ไหน ? มีลักษณะอย่างไร ? 96,102,266,284
"มนุษย์สุดประเสริฐ" คือ อย่างไร ? 509
มโนปโทสิกะ คือ จิตวิญญาณประเภทใด ? 403
"มโนปวิจาร" คืออะไร ? 100,541
"มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา" หมายถึงอะไร ? 43,46,203,515
"มโนปุพพัง" คืออะไร ?
เพื่อประโยชน์อะไร ? 43,52,102,185,203,293,368,376,516
"มโนมยอัตตา" คืออะไร ? เป็นอย่างไร ?
มีวิธีการในการสร้างอัตตาอย่างไร ? 13,23,36,78,163,281,486
"มโนมยอัตตปฏิลาโภ" มีลักษณะอย่างใดบ้าง ? 281,486
มมะ,มมังการ คืออะไร ? หมายเอาอะไร ? 71,84,211
มรรคที่ไม่ใช่อริยะ อันมี "มรรคมาก" "มรรคง่าย" "มรรคใหญ่"
"มรรคจิต" จะพาไปสู่ผลอันไม่ใช่ "โลกุตตระ" จริงหรือ ? 363

มรรค มีองค์ ๘ ได้แก่อะไรบ้าง ? 550
"มห" คือที่มาของคำว่า โมหะ แปลว่าอะไร ? 44
"มหรสพ" จริงๆ แปลว่าอะไร ? คืออะไร ? และมีผลเสียอย่างไร ? 466,518
มหรสพ เป็นผีร้ายได้อย่างไร ? 514–518
"มหาจัตตารีสกสูตร" อุปริ. มัชฌิ. ให้ความรู้เรื่องอะไร ? 192
"มหาราชิกา" ๔ ชั้น หรือ แดนสวรรค์ "จตุมหาราชิกา" แท้ๆนั้น มันยังไง ? อ่านดู 233–246
"มัคคลิโควาทะ" นั้น เป็น "วาทะอันผลาญโลก" หรือ "วาทะ พาฉิบหาย" หมายความว่าอย่างไร ? 592
"มัชฌิมา" คืออะไร ? หมายเอาแค่ใด ? ดีอย่างไร ? 44,212,312,319,435
"มันเป็นความเกิดของความเกิด" หมายความว่าอย่างไร ? 217
"มานะ" หรือ "มานะกิเลส" เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ? ลักษณะอย่างไร ? 69,71,72,77,90,151,170,177,355,483
"มานะ" และ "ทิฏฐิ" เป็นตัวการทำให้หลงผิด ออกนอกทาง ต้องใช้อะไรเป็นสื่อเปิดทาง "ปัญญา" ? 353
มานุสสุตตมะ คือ จิตวิญญาณประเภทใด ? 403
"มายา" ดีหรือไม่ ? คืออะไร ? 185,255,256
"มารวางกับดักสัตว์" ไว้อย่างไร ? 206–207
มารผู้ลามก คือใคร ? ทำอะไร ? 206–207,209,238,394,397
"มิจฉาทิฏฐิ" (ความเห็นผิด) เกิดขึ้นได้อย่างไร ? 461–462
"มิจฉาทิฏฐิ" คือความเห็นผิดนั้น เห็นอย่างไร ? 18,93,264,462,551
มิจฉาทิฏฐิ นำผลเสียเพียงใดแก่ตน ? 264–265
"มิจฉาทิฏฐิ" จะพ้นได้นั้น ต้องเข้าใจแจ้งแทงทะลุกันอย่างไร ? 20,37
"มิจฉาทิฏฐิ" ผู้ละได้แล้ว จะต้อง "รู้อยู่เห็นอยู่" นั้น อย่างไร ? 20
"มิจฉาอาชีวะ" แห่งภิกษุ คือ ไฉน ? 389,560–562
มิจฉาอาชีพ 5 ระดับ.....
1. ยังชีพอยู่ด้วย "การโกง" (กุหนา) 560

2. ยังชีพอยู่ด้วย "การล่อลวง" (ลปนา) 560–561
3. ยังชีพอยู่ด้วย "การตลบตะแลง" (เนมิตฺตกตา) 561
4. ยังชีพด้วยการยอมมอบตนปนอยู่กับทางผิด (นิปฺเปสิกตา) 561
5. ยังเลี้ยงชีพด้วยการเอาลาภต่อลาภ (ลาเภน ลาภัง นิชิคิงสนตา) 562
"มิจฉาสมาธิ" เป็นอย่างไร ? จะศึกษาที่ถูกที่ผิดชัดๆได้ จากพระสูตรไหน ? 192
"มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง" หมายความว่าอย่างไร ? 558,584
มีการ "ทำ" ก็ต้องมีการเหนื่อย มีการปรุง(สังขาร)เป็นธรรมดา จริงหรือไม่ ? 172
มี "ทิพย์" ไม่มี "ธรรม" ไม่เป็น "เทพ" จริงหรือไม่ ? 63
มี "พรหมจรรย์" (ความประพฤติที่ประเสริฐ)สำหรับลูก ก็ยังเรียกว่าเป็น "จิต" อันสูง เป็น "วิญญาณ" อันดียิ่งอยู่ นั้นอย่างไร ? 150(140–150)
มี "วิมุติ" โดยไม่มี "ญาณ" (ปัญญา) เป็นอย่างไร ? 358
มี "ศีล" ห้ามไม่ให้ "พระ" ดำเนินชีวิตเยี่ยงชาวโลกไหม ? 138
"มูล" หรือ "ราก" คืออะไร ? 76
"เมถุนธรรม" ดับสนิทได้นั้น คือ อย่างไร ? 430
"เมถุนธรรม" พาคนเข้าสู่ความ "โลภ" ได้ด้วยหรือ ? 20
"เมถุนวิรัติ" สมควรจะประพฤติปฏิบัติไหม ? หมายถึงอะไร ? 125
เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา นั้นคืออย่างไร ? เป็นคุณสมบัติของใคร ? 142,167
แม่ของพุทธะ (พระพุทธมารดา) นั้น ลึกซึ้งเป็นธรรมาธิษฐาน อย่างไร ? 370,373
"โมหะ" เป็นยังไง ? ทำอย่างไร จะพ้นได้ ? 51–52,60,152,155,161,168,237,260
"โมหคต" มีลักษณะอย่างไรกันบ้าง ? 152,156,206,452–453,497
เมื่อใดจะเรียก "สัมมา" ขึ้นสมบูรณ์ ? 549–550
เมื่อใดจึงถือได้ว่า เริ่มอุบัติเข้าสู่ความเป็นพระอนาคามี ? 69
เมื่อใดจึงปฏิญาณตนเป็น "อรหันต์" ได้ ? 544,607
เมื่อ "โพธิ" เกิดแน่แล้ว "มายา" จะเป็นอย่างไร ? 369
เมื่อ "มายา" ตัวนำเกิดตายสนิทอะไรจะเกิดแทน ? 370

เมื่อผู้ใดมี ศีลสิกขา–จิตสิกขา–ปัญญาสิกขา จริง ถูกต้องแน่
อะไรจะเกิดขึ้น ? 86–87
เมื่อยังไม่เกิดปัญญารู้ชัดรู้แจ้ง จิตยังหลง ยังติด
คนผู้นั้นก็จะกลับมามีบทบาทเดิม 186
เมื่อยังไม่รู้จัก "ยอม" หรือ "รู้" แต่ "ไม่ยอม" นี่เอง
ที่เป็นตัวเหตุทุกข์–สุข จริง หรือ เป็นยังไง ? 506
เมื่อสัญญาเดิม หมดความเป็นพลังงานศักย์ คือ เลิกยึดความไม่รู้ เลิกยึดความลืม
หมดความเป็นอดีตภวังค์ ก็เวียนกลับ หรือ เกิดใหม่ นั้น เป็นอย่างไร ? 185
เมื่อสิ้นอำนาจการกดข่ม "จิต" มันจะเริ่มทำงาน
เริ่มเป็น "ภวังคจลนะ" หมายความว่า จิตเริ่มทำอะไร ? 185
เมื่อ "อสัญญีสัตว์" ปล่อย "พลังงานศักย์" ลงเมื่อใด จิตจะมีสภาพอย่างไร ? 197
"เมาสุญญตา" คืออไฉน ? 592
เมาภาษาอภิธรรม สนุก หรือไม่ ? 373–374–375–376
ไม่เกิดพุทธะ เพราะยังไม่ปล่อยวางพรหม จริงๆ หรือ ? 493
ไม่มักมาก เป็นคุณความดีของพรหมหรือ ? 124
ไม่มีมรรค–ไม่มีผล "ศาสนา" อยู่ได้หรือไม่ ? 122
"ไม่มีเหตุ" แต่ "มีเหตุ" เป็นสิ่งถูกต้องตามสัจจธรรมได้อย่างไร ? 40
"ไม่ยอมรับรู้" ฉลาดหรือโง่ ? 506
ไม่มีสัมมาทิฏฐิ อันเป็นอริยะ เพราะไปหลงยึดทางประพฤติแบบใด ? 305
ไม่หมดความเมา ไม่หมดความอยาก ไม่สิ้นความติด
แล้วทุกข์จะสิ้นได้อย่างใด ? 185
"ไม่พ้นพรหม" มีลักษณะอย่างไร ? 72
"ไม่หลงเสพย์ความไม่มี" เป็นได้หรือ ? คืออย่างไร ? 529
"ไม่หลงรู้ ให้มีตน" หมายความว่าอย่างไร ? 619
"ไม่หลงตนใดๆ ให้เป็นรู้" หมายความว่าอย่างไร ? 620
"ยถาภูต" หรือ "ยถาภูตญาณทัสสนะ" หมายถึงอะไร ? 288

ยศ ศักดิ์ ปลอม เป็นอย่างไร ? ยศ ศักดิ์ เป็นเพียง "สัจธรรม"
ที่บอกแจ้ง "สัจธรรม" เท่านั้น จริงหรือ ? 164
ยศ ศักดิ์ มิใช่ของน่าหลงใหล น่ายินดี น่ายึดมั่นถือมั่นเลย...
ยศ ศักดิ์ ฐานะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรม หมายความว่ากระไร ? 164
ยอดกุศลธรรม คือ บุญแท้ หมายถึงอะไร ? 396
ยักษ์ อมนุษย์ ผี เทวดา ที่แท้จริงอยู่ที่ไหน ? 156,161
"ยักษ์ หรือ อมนุษย์" แตกต่างจากยักษ์ 4 ตนในเทวดา
ขั้นจตุมหาราชิกา อย่างไร ? 155,156
"ยักษ์ หรือ อมนุษย์" นอกตัวเราที่ไปขี้นเป็น
"มโนมยอัตตา" อันไม่เป็นจริงนั้น เป็นการเห็นของใคร ? 156
ยักษ์ หรือ อมนุษย์ หรือ รักขส ที่เป็นนรกของพรหม
ขั้นต่ำสุด มีโทษอย่างไร ? 155
ยาบำบัดทุกข์ขนานต่าง ๆ มีอย่างไรบ้าง ? 446
"ยามาภูมิ" แปลว่าอะไร ? คือ จิตที่มีลักษณะอย่างไร ? 33
ยารักษาโรคกิเลส มีชื่อเรียกว่าอะไร ? 127
"ยาเสพย์ติด" เป็นที่พึ่งอย่างไรของคนผู้มีทุกข์ ? 448
ยาเสพย์ติด เป็นพิษต่อโลก ใครต้องการบ้าง ? 444
"ยิ่งกว่าสุข" เป็นอย่างไร ? 538
"ยิ่งไม่ยึดเสพย์ยิ่งสุข" เป็นอย่างไร ? 318
ยึด "อัตตา" หมายความว่าอย่างไร ? 355–356,357
"ยิน" ดีแล้ว "เห็น" ดีแล้ว "รู้" ดีแล้ว ควรทำอย่างไร ? 144
"เยธัมมา เหตุปปัภวา ฯ" หมายความว่าอย่างไร ? 203
"โย ธัมมัง ปัสสติ โส มัง ปัสสติ" แปลว่าอะไร ? 377
"โยนิ" คือ การเกิด มี 4 ชนิด
แต่ละชนิดมีลักษณะอย่างไร ? 197–198,421–425,428–432
1. "ชลาพุชะโยนิ" อย่างไร ? 68,198,420,421
2. "อัณฑชะโยนิ" อย่างไร ? 69,198

3. "สังเสทชะโยนิ" อย่างไร ? 69,198
4. "โอปปาติกะโยนิ" อย่างไร ? 197,426
"รสของโลก" หรือ "รสนิยมอย่างโลกโลกย์" มีอย่างไร ?
ขั้นตอนละเอียด หยาบอย่างไร ? 302,463–464
รสต่าง ๆ เป็นอย่างไร ? 72,400
"รสชาติ" จาก รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส
รับสภาพติดต่อโยงจากประตูใด ? 227,169
รสสุข ที่เนื่องมาแต่อุเบกขาเวทนา น่าเบื่น น่ามี หรือไม่ ? 543
ระดับของผู้ปฏิบัติธรรม 7 ระดับ 363–368
1. สัทธานุสารี นั้นอย่างไร ? 363
2. ธัมมานุสารี นั้นอย่างไร ? 364
3. สัทธาวิมุติ นั้นอย่างไร ? 365
4. ทิฏฐิปัตตะ นั้นอย่างไร ? 365
5. กายสักขี นั้นอย่างไร ? 366
6. ปัญญาวิมุติ นั้นอย่างไร ? 366
7. อุภโตภาควิมุติ นั้นอย่างไร ? 367
ระบบการไม่ปลดปล่อย ผูกจิต "ทาส" ไว้ด้วยอะไร ? 468
"รักขส" คืออะไร ? 155
"ราก" แท้ ๆ ของสัตว์โลก อยู่ที่ใด ? 76
รากเหง้าเค้ามูลของทุกข์แท้ ๆ คืออะไร ? 538
รากษส คือ จิตวิญญาณลักษณะใด ? 155
ร้านขายของ ชื่อ "กามาวจร" เป็นอย่างไร ? 258
"รูป" กับ "นาม" คืออะไร ? มีลักษณะสภาวะเป็นอย่างไร ? 7,9,22,23,25,56,99
"รูป" ที่นักปฏิบัติธรรมต้อง "รู้จัก" คืออย่างไร ? 509–522
"รูป" พุทธศาสนาในสภาวะปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปในทางใด ? 79
"รูป–นาม" ของอรูปจิต จะรู้กันได้ตอนไหน ? 99
"รูปขันธ์–นามขันธ์" มีขั้นตอนการเกิด การเปลี่ยนอย่างไร ? 23–24

"รูปจิต" กับ "อรูปจิต" แตกต่างกันอย่างไร ? 56,226
รูปจิต ขั้น อตีตภวังค์ 273
"รูปฌาน" มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ? 71,496
"รูปฌาน" และ "อรูปฌาน" ในแบบนั่งหลับตาเป็นอย่างไร ? 14
"รูปธรรม" ของจิต คืออะไร ? 226
"รูปธรรม" ของสรรเสริญ มีไหม ? 165
รูปนอก–รูปใน เป็นอย่างไร ? 521–522
"รูปภพ และ อรูปภพ" เป็นอย่างไร ? 11,449
"รูปภพ และ อรูปภพ" ในสภาพ "ฌานหลับตา" เป็นสภาพอย่างไร ? 13
"รูปี รูปานิ ปัสสติ" คืออะไร ? 510,511
"รูปพรหม" หรือ "รูปสัตว์" หรือ "อสัญญีสัตว์" คืออย่างไร ? 71,276
"รูปราคะ" และ "อรูปราคะ" หมายเอาว่าอยากเสพย์อะไร ? 73,278,294–295
"รูปสัญญานัง" คืออะไร ? 525
รู้ความจบแห่งความจบ จะตัดสินลงไปได้อย่างไร ? 105
รู้ความเป็น–รู้ความตาย หมายเอารู้ตรงไหน ? 105
รู้จัก "สวนสวรรค์" ไหม ? 247–248
รู้จริง จริงอย่างไร ? 379
รู้จุดจบให้ได้ทุกจุด ง่ายไหม ? 219
รู้แจ้ง "รูป" รู้ "นาม" แท้ ๆ ด้วย "อาการ–ลิงค์–นิมิต–อุเทศ"
อย่างละเอียดชัดลึกจริง ๆ เป็นอย่างไร ? 7,9
รู้ดี–รู้ชั่ว รู้อย่างไร ? 299
"รู้" ที่รู้ยอดรู้ยิ่ง รู้อย่างสะอาดบริสุทธิ์ คือ รู้อย่างไร ? 620,21
รู้โทษภัยของ เมถุนธรรม หรือไม่ ? 420–421
รู้น้อยดี หรือ รู้มากดี หรือ รู้ขนาดใดดี ? 493–494
"รู้มาก" เปล่า ๆ ดีหรือไม่ ? 14
รู้ยิ่งรู้แจ้ง รู้อะไร ? 504,524,292
"รู้โลก" หรือ "หลงโลก" เป็นอย่างไร ? 361

"รู้โลก" แล้วก็ "ดับโลก" หมายถึงอะไร ? 463
รู้สภาวะจริง หรือรู้เพียงภาษาบัญญัติ ? 36
รู้สมดุล ของการนอน–การหลับ 479
เรียนรู้ "พุทธศาสตร์" กันให้จริง ให้แท้ ให้รู้แจ้ง
เป็น "สัมมาทิฏฐิ" กันอย่างไร ? 123
เรียนรู้อารมณ์ "พระพรหม" ไปทำไม ? 453
เรียน ละ ล้าง รู้ กามาวจรภูมิให้บริบูรณ์เสียก่อน เพราะอยู่เพียงภายนอก
เพื่ออะไร ? 37
เรื่องของโลก "โอปปาติกะ" แท้ๆ คือเรื่องของอะไร ? 226
เรื่องสุดท้ายปลายสุดที่ต้องทำ "พหุสัจจะ" ให้เกิด คือเรื่องอะไร ? 172
เราควรจะทำอย่างไร แบบพรหม ? 95
เราควรแสวงหาทาง (มรรค) เพื่อ "พ้นทุกข์" หรือเพื่อ "ติดสุข" กันแน่ ? 194
เราเคารพครู อาจารย์ หรือปุโรหิตา เพราะเหตุใด ? 386
เราจะเดินทางลัดตัดทางเข้าใกล้นิพพานเร็วๆ ได้อย่างไร ? 85
เราจะหมดกามที่ตนไปหลงยึด หลงติด หลงเสพย์ มาแต่อดีต
ลงได้ด้วยวิธีใด ? แล้วจะเกิดเป็นอะไร ? 61
เราจะเรียนรู้ พรหม ที่เป็น ธรรมาธิษฐาน ได้ที่ไหน ? 181
เราดับเทวดา ที่มีอายุซับซ้อนเข้าไปสั่งสม เป็นปรินิมมิตวสวัตตี–นิมมานรดี
ได้เพราะอะไร ? เราดับอายุแห่งวิสุทธิเทพ ได้ด้วยอะไร ? ขั้นไหน ? 269
เราต้องทำให้ "รู้" ไม่ใช่ไปทำให้ "ดับรู้" แต่เราต้องดับอะไร ? 282
"เราไม่พัก และเราไม่เพียร ก็เป็นอันข้ามโอฆสงสารได้"
หมายความว่าอย่างไร ? 482
เราอาศัยศีล เป็นเครื่องระลึกรู้อย่างไร ? ไม่มีศีล จะเกิด
"อธิจิต" "อธิปัญญา" ได้หรือไม่ ? 306,307

ลปนา คือการทุจริต อย่างใด ? 561
"ลหุฐฐานัง" คืออะไร ? 243

"หลง" ปฏิบัติแบบ "นั่งหลับตา" นั้น จะเป็นแต่ได้กิเลสขึ้นมา
เพิ่มกิเลสเดิมซ้ำเสียอีก เพราะอย่างไร ? 297–298
ลักษณะของความเป็น "ศาสนา" 4 อย่าง 120
ก. มี "อาณา" 120
ข. มี "อนุศาสน์" 121
ค. มี "อาคม" 121
ฆ. มี "เลข" 121
ลักษณะของเทวดา ที่ควรเป็นในปัจจุบันธรรม ทำได้อย่างไร ? 60
ลักษณะที่ไม่ใช่ "ธรรมวิหารี" ของผู้เจริญทาง "ปัญญา" เป็นอย่างไร ? 14
ลัทธิอ้อนวอน ร้องขอให้นั่นให้นี่บันดาล ทำตนเป็น "คนขี้ขอ" หรือ
"งอมืองอเท้า" ไม่สร้างสรรนั้น เป็นคุณลักษณะของพุทธศาสนาแน่หรือ ? 88
ลัทธิ "ถ่วงโลก" เป็นอย่างไร ? 309
ลัทธิเอาแต่นั่งหลับตา "ดับจิต" คือลัทธิ "เห็นแก่ตัว" แท้ๆจริงๆ
ไม่ใช่แนว "พุทธ" แล้วจะนั่งหลับตาบำเพ็ญบ้างได้ไหม ? 110
ลัทธิที่ยังไม่วางสนิทใน "พรหมจรรย์" ที่ตนมีตนได้นั้น
จะเหลือเศษของอะไร ? 107
"ลาเภน ลาภัง นิชิคิงสนตา" คืออาชีพแบบใด ? 562
"ลูกจิต" (บีตติวิสัย) คืออะไร ? 540,541,559,578
"เลข" หมายถึงอะไร ? 121,382,480
โลกของพระอรหันต์ อยู่ที่ไหน ? 218
โลกของ "อรูปพรหม" มีลักษณะอย่างไร ? เรียกว่าอะไร ? 455
โลกขาดแคลน "ศิลปิน" ประเภทใด ? 477
โลกเข้าสู่ "กลียุค" เร็ว เพราะอะไร ? 516
โลก คือร่างกายยาววาหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย "สัญญา" และใจเท่านั้นเองหรือ ? 218
โลกจะสันติ เพราะอะไร ? โลกไม่สันติ เพราะอะไร ? 209
"โลก" ต่างๆที่จะต้องรู้ มีอะไรบ้าง ? 361,495
โลกถูกผลาญ สันติถูกทำลายโดยแท้จริง ! มีตัวอย่างเช่นไร ? 164

โลกทั้ง 3 ที่พระพุทธเจ้าทรงเปิด อยู่ที่ไหน ? 377–378
"โลกทั้ง 4 ทิศ" หมายถึงอะไร ? 233–246
"โลกนอกตัว" คืออย่างไร ? 17–18
"โลกนิยม" คืออะไร ? และเมื่อใดจึงจะกลับความรู้สึกไม่หลงไปตามกระแสโลก ? 261
โลกบาล คือใคร ? 235
โลกมีการทำ(กรรม) และพัก(ติฏฐะ)ให้สมดุลย์(มัชฌิมา) หมายความว่าอย่างไร ? 459–460 – – –
"โลกอบาย" คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? จึงจะได้ชื่อว่าปิดอบายเป็นพระโสดาบัน ? 65,66
"โลกวิทู" ผู้รู้แจ้งโลกอย่างไร ? 148
"โลกามิส" เป็นอย่างไร ? 6,8,9,68
"โลกียะ" ต่างๆ นั้นอย่างไร ? ประกอบด้วยอะไร ? 35,57,64,199,295,500
"โลกุตตระ" ต่างๆ เช่น โลกุตตรจิต,โลกุตตรธรรม, โลกุตตรบุคคล,โลกุตตรปัญญา,โลกุตตรฌาน, โลกุตตรผล ฯลฯ คือ อย่างไรบ้าง ? 34,50,66,69,187,194,230,232,463
"โลกุตตระ" หมายความว่าอย่างไร ? เป็นอย่างไร ? 224,295,303,435,448
โลภะ กับ ทาน เหมือนกันหรือไม่ ? 209
โลภะ ความอยากได้ เป็นทุกข์ หรือเป็นสุข ? 180
โลภะพาให้เกิดโทสะ ได้อย่างไร ? 52

"วรรณทิพย์" (ทิพเพน วัณเณน) เป็นสภาพอย่างไร ? 31,250
วจีทุจริต ๔ เป็นอย่างไร ? 512–513
"วัตถุนิยม" ต่างจากพวก "จิตนิยม" อย่างไร ? 592–593
วัตถุปกรณ์ ที่พอกเพิ่ม "ตัณหา" พาคนสู่ "อวิชชา" หนักหนาจะดีหรือ ? 475,446 – – –
"วัตถุ" บำบัดความอยาก เป็นผลสำเร็จสุดยอดได้แน่ๆ หรือ ? 446
"วันพระ" มีรากฐานมาจากอะไร ? 129

วาส หมายความว่าอย่างไร ? 132
"วางเฉย" ได้ทุกๆ จุด แต่ละจุดเป็นอย่างไร ? 170,309
"วิจาร" คืออะไร ? 6
"วิจิกิจฉา" คืออะไร ? จะพ้นไปได้อย่างไร ? 3,51,201,637,638
"วิจิกิจฉา"สุดท้าย หรือ "วิจิกิจฉาเจตสิก" จะตัดสิน,จะดับลงที่ใด ? 71,221
"วิจิกิจฉา สัมปยุตตัง" และ"อุทธัจจะ สัมปยุตตัง" คือ จิตอย่างไร ? 214,51
วิชชาแห่งพุทธ แท้ๆที่ถูกตรง 60,166,310
"วิตก" คืออะไร ? 6
"วิตก–วิจาร" คืออะไร ? สำคัญอย่างไร ? มีลักษณะอย่างไร ? 55,146,352
วิตกวิจาร สัมพันธ์กับทาง "อริยะ" อย่างไร ? 6
"วิตักกพหุโล" หมายถึงอะไร ? 14
"วิติกกมกิเลส" แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? คืออะไร ? 39,55,108
วิญญาณ "ปุถุชน" อุบัติเป็นวิญญาณเทพ ได้อย่างไร ? 62
"วิญญาณ" กับ "เนวสัญญานาสัญญา" ความหมายแตกต่างกันอย่างไร ? 500
"วิญญาณัญจายตนพรหม" คือใคร ? 484,497,500–503,527,577,579,586
"วิญญาณัญจายตนพรหม" ยังคือผู้ยังหลงผิดอย่างไรบ้าง ? 500,501,502
"วิญญาณัญจายตนพรหม" (หรือ "วิญญาณลวง" หรือ "นิมิตของจิต")
แบบฤาษีเดียรถีย์หลับตาทำเอา คือ สภาพอย่างไร ? 485
"วิญญาณ" หรือ "จิตโพธิสัตว์" ไม่มาเกิดอยู่ในภูมิเทวดาชั้น 5–6
เพราะเหตุใด ? 259
วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง ฯ
คือสภาพของอะไร ? 47,48,49,217
"วิญญาณัสสะ นิโรเธน" หมายถึงอะไร ? 48,286,322
"วิญญุ" เป็นไฉน์แท้ ? 207
"วิญญาณฐิติ" คืออย่างไร ? และมีสภาวจิตอย่างไร ? 488,498,525
"วิญญาณ" คือ "จิตของปุถุชน" ประกอบด้วยอะไรบ้าง ? 74
"วินิบาต" หรือ "นิรยวินิบาต" หมายความว่าอะไร ? 437,235

"วิญญาณ" แท้ๆ คืออะไร ? 578,586
"วิญญาณ" ที่น่าทำความเข้าใจให้ดีๆ 286,322
"วิปัญจิตัญญูบุคคล" เป็นบุคคลอย่างไร ? 263
"วิปัสสนา" เป็นความรู้อย่างไรบ้าง ? 171,190,299,347,348
"วิภวตัณหา" อย่างลึกซึ้ง คือไฉน ? 31
"วิภูตารมณวิถี" หมายความว่าอย่างไร ? 224
วิมานเป็นรากเง่าของพฤติกรรม ได้อย่างไร ? 516
"วิมาน" หรือ "วิมานะ" คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? 119,248,449,452,514–522
วิมานเลวๆ มีด้วยหรือ ? อยู่ที่ไหน ? 514,515,516,519
"วิมุติ" แบบไหนๆก็ตาม จะต้องสิ้นอาสวะด้วยอะไร ? 365
วิมุติ–ปัญญาอันเป็นอริยะ ต่างจากปัญญาโลกๆ อย่างไร ? 105
"วิมุติ" คือรู้ในอะไร ? ได้มาง่ายๆ หรือ ?
หมายความว่าอย่างไร ? 60,213,214,304,309,325,427,462,521,523
"วิมุติญาณทัสสนะ" เป็นการหลุดพ้นขั้นไหน ?
จะทำให้เกิดขึ้นได้ตอนใด ? 195,213,319,355
"วิมุติรส" ได้จากไหน ? 538
"วิโมกข์" หรือ "วิมุติ" หรือ "อธิมุตโต"
คืออะไร ? อย่างไร ? 304,462,495,521,523
วิโมกขธรรม ๘ เป็นไฉนกันแท้ ? 509–576
วิโมกข์ ลำดับ ๑ เป็นไฉน ? 510,568
วิโมกข์ ลำดับ ๒ เป็นไฉน ? 521,568
วิโมกข์ ลำดับ ๓ เป็นไฉน ? 524,568
วิโมกข์ ลำดับ ๔ เป็นไฉน ? 526,568
วิโมกข์ ลำดับ ๕ เป็นไฉน ? 527,570
วิโมกข์ ลำดับ ๖ เป็นไฉน ? 528,570
วิโมกข์ ลำดับ ๗ เป็นไฉน ? 529,572
วิโมกข์ ลำดับ ๘ เป็นไฉน ? 532,574

วิรช (มงคลที่ ๓๗) คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? 543,544,591,632
"วิริยะ" แปลกันชัด ๆ ว่าอะไร ?
"วิริยะ" กับ "อริยะ" ความหมายเหมือนกัน และต่างกันอย่างไร ? 616
"วิริยะ" อย่าง "อริยะ" คืออย่างไร ? 616
วิรูป (วิรูปักข์), วิวาท (วิวาทะ), วิมาน (วิมานะ) คืออะไร ?
ความหมายว่าอย่างไร ? 240,241,248,449,452,460,509,510,512–517,519–521
"วิรูปักข์" หรือ ยักษ์ หรือ อมนุษย์ขั้นเลวต่ำสุด หมายถึงอย่างไร ? 510
"วิรูพหก" หมายถึงอะไร ? น่ารักหรือน่าเกลียดแค่ไหน ? 238
วิวาท เป็นอย่างไร ? มาจากรากศัพท์ภาษาบาลีว่าอะไร ? 452,512
วิเวก ประกอบด้วยอะไร ? คือสภาพอะไร ? 60,300
วิสังขาร เป็นลักษณะการปรุงแต่งของใคร ? มีลักษณะอย่างใด ? 342
"วิสังขาร" หรือ "อิทธาภิสังขาร" คือ การปรุงอย่างไร ?
และสิ่งที่ปรุงนั้นเป็นไปเพื่ออย่างไร ? 58,173,284,318,342
วิสัยบัณฑิต พึงรู้พึงแจ้ง "ความดีงาม" ที่เป็นปรมัตถสัจจะอย่างไร ? 163
วิสัยมนุษย์แท้ ต้องรู้ความสำคัญใน "สัญญา" หมายความว่าอย่างไร ? 490–491
"วิสุทธิเทพ" เกิดได้อย่างไร ? 62 – – –
"วิสุทธิเทพ" แต่ละเรื่อง แต่ละโลก แยกอย่างไร ?
มีระดับขั้นตอนอย่างไร ? 67
"วิสุทธิเทพ" ที่ไม่มีแม้แต่ความเป็น "พรหม" เรียกว่าอะไร ? 71
"วิสุทธิเทพ" หรือ "วิสุทธิจิต" เป็นจิตอย่างไร ? 265
"วูปสมะ" คืออะไร ? ทำได้อย่างไร ? 59,300
"วูปสโม สุโข" เป็นสุขแบบโลกๆ ที่เป็นรสของสังขาร ใช่หรือไม่ ?
ถ้าไม่ใช่ เป็นสุขอย่างไร ? 147,148,253,293,300,302
"เวทนา" ความหมายที่แท้จริงนั้นอย่างไร ? 100,288,547
"เวทนา" ต่าง ๆ : สุขเวทนา, โสมนัสเวทนา, ทุกขเวทนา,
โทมนัสเวทนา, อุเบกขาเวทนา นั้น คืออย่างไร ? 542–543,547
"เวทนาในเวทนา" นั้นละเอียดในการเข้าไปรู้อย่างไร ? 69,547

"เวทิตตัพโพ วิญญูหิ" หมายความว่าอย่างไร ? 207
"เวหัปผลา" แปลว่าอะไร ? มีสภาพอย่างไร ? "เวหัปผลาพรหม" คือใคร ?
ยอดแห่งความเป็น "เวหัปผลาพรหม" ได้แก่ใครบ้าง ? 410–411,413
"เวทยิต" หมายความว่ากระไร ? 289,495
"เวทัลละ" คืออะไร ? 158
เวยยากรณะ คือการขยายความรู้ออกไปอย่างไร ? 157
เวยยาวัจจะ คืออะไร ? 124
"เวสสวัณโณ" หมายความว่าอย่างไร ? 233
"แวนโก๊ะ" จิตรกรเอก ผู้หลงอยู่ในโลกแห่งรูปภาพและสีสัน
ตายเพราะหลงยึดในอะไร ? 436

ศรัทธาธิกะ ต่างกับปัญญาธิกะ อย่างไร ? 191
ศาสดา อาจารย์ ฤาษี ต่างๆ สอนให้ไปหลงจบอยู่ในอะไร ? 194
"ศาสนา" โดยยอดแห่งสัจจะ มีกี่ศาสนาในโลก ?
และมีอะไรที่มันแตกต่างกัน ? 140
"ศาสนาพุทธ" นั้น มีอะไรเป็นที่หมาย ? 361
ศาสนาในปัจจุบัน มิได้มีการสืบต่อ โดย "คุณจิต–คุณธรรม"
แต่มักจะใช้วิธีการอย่างไร ? 133– – –
ศาสนา ผิดทิศผิดทาง ออกนอกรอยของศาสดาได้ เพราะเหตุใด ? 122
ศาสนาพาณิชย์ มีไหม ? ขายอะไร ? 112,395,397,396
"ศาสนาพุทธ" แตกต่างจาก "ศาสนาพราหมณ์" อย่างไร ? 125
ศาสนาพุทธ นั้น ไม่ใช่ศาสนาที่ดับจิต ดับวิญญาณ แต่เป็นอย่างไร ? 530
ศาสนาพุทธ มีเกณฑ์การแบ่งอริยะออกเป็น 4 ขนาด หรือ 8 ขนาด
ด้วยหลักการอะไร ? 108
ศาสนาพุทธ มีคำสอนการสร้าง "ผู้สืบทอดสัจธรรม" เป็นขั้น มีอย่างไรบ้าง ? 98
ศาสนาพุทธ ไม่ได้สอนให้คนหยุดทำงาน แต่สอนให้หยุดอะไร ? 519
ศาสนาพุทธ ไม่สอนอ้อนวอน ไม่สอนร้องขอ
เพราะไม่มี "พระเจ้า" ที่หลงผิด แต่สอนอะไร ? 88

ศาสนาล่มจม เพราะ "อาคม" ของอาจารย์ จริงไหม ? 121
ศาสนาพุทธสอนให้ทำอะไรอย่างไร ? 519
ศาสนาเสื่อมเพราะใคร ? เหตุใด ? 121,138,392–397
"ศิริมหามายา" คือใคร ? หมายถึงอะไร ? 256
"ศิลปะ" กับ "ภวตัณหา" สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 465
ศิลปะ จริง ๆ หรือหลอก ๆ ? 464
ศิลปะ ตรง ศิลปะ สูงสุด งานที่มีคุณมีค่าอันดับหนึ่งในโลก คือชนิดใด ? 476
ศิลปะ ที่ชื่อว่าเป็น "มงคลอันอุดม" เป็นอย่างไร ? ---474
ศิลปะ ที่ดี เป็นอย่างไร ? 474
"ศิลปะ" ที่แท้ ถูกต้องตามสัจธรรม คืออะไร ? 475
"ศิลปะ" ในทุกวันนี้ คือ "กามคุณ ๕" อย่างชัดเจนหรือ ? 466
"ศิลปะ" ที่บันออกมา สร้างสรรออกมาไม่เป็นที่ชัดเจน จนต้องเรียกกันว่า
อรูปธรรมนั้น ล้วนให้รสธรรมารมณ์ที่เป็นโลกียรส คืออย่างไร ? 466
"ศิลปะ" ที่หมายใจเรียกกัน หรือ ที่บัญญัตินิยามกันอยู่ในทุกวันนี้
คืออะไร ? และหมายความว่าอย่างไร ? 465
ศิลปะที่มี "ค่า" อยู่ที่ไหน ? 472,473
ศิลปะ ที่ไร้ค่า มีลักษณะอย่างไรแท้ ๆ ? 473,474
ศิลปะ ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ของ "อัตตกิลมถานุโยค"
และเป็น "กามสุขขัลลิกานุโยค" ใช่หรือไม่ ? 466
ศิลปะ หรือ อวิชชา ? 464–471
"ศิลปอิสระ" หรือ "ศิลปเปลือย" คืออะไร ? 330
ศิลปินทำงาน เพื่อใคร ? 466
"ศิลปิน" ที่แท้จริงนั้น หมายความว่าอย่างไร ? คือใคร ? 471–472,473
"ศิลปิน" ที่ไม่ถูกต้องแท้จริง เป็นอย่างไร ? 472
"ศิลปิน" ที่ยังไม่เข้าใจสัจธรรม
ไม่มีอภิปัญญารู้แจ้งกุศลธรรมแท้ๆ คืออย่างไร ? 470
ศิลปิน ผู้มี "ศิลปะ" ที่เป็นมงคลอันอุดม ที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ
ทำอะไร ? เป็นอย่างไร ? 472

"ศิลปิ์น" ผู้เริ่มทำได้ จะหลงอร่อยในรูปในแบบในท่าที่ในลีลา
จะอร่อยในเสียง อร่อยในรส อร่อยในสัมผัสต่าง ๆ นั้น
เป็นอารมณ์ชนิดไหน ? และเป็นตัณหาชนิดใด ? 168
ศีล คืออะไร ? 308
"ศีล" จะช่วยคนได้อย่างไร ? 307
ศีล ช่วยทำอะไร ? 320
ศีล พาไปสู่ วิปัสสนา สมาธิ สมาบัติ และวิมุติ ได้อย่างไร ? 306–307
ศีล มีความมุ่งหมายอย่างไร ? 306
ศีล–สมาธิ–ปัญญา คือ ทางบรรลุนิพพานตามแบบของพระสมณโคดม 320
ศีล–สมาธิ–ปัญญา ทำงานร่วมกัน อย่างไร ? 306
ศีล–สมาธิ–วิมุติ เป็นขั้นตอนนั้น ต้องมี "ปัญญา" รู้จริงอย่างไร ? 308
เศรษฐกิจแห่งนามธรรม มีด้วยหรือ ? 477

"สกทาคามี" นั้น กำลังลดละอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ? 68
"สงฆ์" ของพระพุทธเจ้านั้น หมายลงไปลึกซึ้งแค่ไหน ? 105
สตาธิปเตยย เป็นไฉน ? 55
สติต่างๆ.....
"จาคานุสติ" ระลึกอย่างไร ? ที่ถูกที่แท้ คืออะไร ? 87,88
"เทวดานุสติ" ระลึกอย่างไร ? ที่ถูกที่แท้เป็นอย่างไร ? 87,88
"พุทธานุสติ" ระลึกอย่างไร ? ที่แท้นั้นระลึกถึงอะไร ? 88
"อนุสสติ" แปลว่าอะไรกันแท้ๆ ? 88
"อุปสมานุสติ" ให้ระลึกถึงอะไรแท้ๆ ? 88
"สติ" ตามรู้ แบบไม่ตรงทางสัมมาทิฏฐินั้น เป็นอย่างไร ? 349
สติที่เป็น "สัมโพชฌงค์" จะเป็นอย่างไร ? 25,290,326,351
สติ แปลว่าอะไร ? รู้อะไรแท้ๆ ? หมายถึงอะไร ? 55,87,195,290,326,493,559
"สติปัฏฐาน" ที่พารู้แจ้งแทงทะลุถึงขั้น "ธรรมในธรรม" เป็นที่สุดนั้น
มีแนวทางและมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ? 26,323,327,347,617
"สติมันโต" หมายเอาคุณภาพของสติขั้นไหน ? 101,262,266

"สติ สมันนาคโต" ต่างกับ "สัมมาสติ" บริบูรณ์ อย่างไร ? 559
"สติสัมปชัญเญน สมันนาคโต" คืออย่างไร ? 347,351
"สทารตุฏฐี" ความหมายทางธรรมาธิษฐานว่าอย่างไร ?
และมีความหมายทางปุคคลาธิษฐานตรง ๆ ว่าอย่างไร ? 124
สบาย แปลว่าอะไร ? ตรงกันข้ามกับคำว่าอะไร ? 539,355
สภาพกำหนดความเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม"
ที่ "ผิด" เป็นอย่างใดบ้าง ? 493
สภาพ "ตีกลับ" ของ "อสัญญีพรหม" ชนิดลืมตา เป็นอย่างไร ? 441
สภาพที่เกินสมมุติสัจจะ เป็นอย่างไร ? 498
สภาพเทวดาเสพย์กาม เกิดเมื่อใด ? 228
สภาพธรรมที่จะ "ไม่มีธาตุรู้" คือดับสนิทเลย เรียกชื่อว่าอย่างไรบ้าง ? 529
สภาพธรรมแห่ง "การดับ" ของพุทธ ไม่เหมือน "การดับ" แบบไม่รับรู้
แบบคนตาย แบบคนหลับ จริงหรือไม่ ? 536
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" นั้น จะเข้าใจได้อย่างไร ? 58,71,179,216,521
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" (ปริวัฏฏ์ 3) อันวนแล้ววนลึก
คือสภาพอย่างไร ? 216,521
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" สัมพันธ์กับการศึกษา หรือไม่ ? 158
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างไร ? ที่ทำให้ "จิต"
ให้ "วิญญาณ" สั่งสม "อกุศลจิต" ทับถมเข้าไปแล้วๆ เล่าๆมากมาย ? 52
"สภาพรู้อย่างโพธิ" ก้าวเข้าสู่ภูมิ "โพธิสัตว์" คืออย่างไร ? 255
สภาพ "ยอดแห่งสุข" นี้ มนุษย์ในอิริยาบถปกติ
ทำงาน ทำการอยู่ตามธรรมดา จะเข้าถึงได้หรือไม่ ? 170,318
สภาวจิตของพรหมโดยสรุป 270
"สภาวจิต" แต่เรียกว่าเป็น "รูป" ได้อย่างไร ? 29
สภาวะ "พรหม" ไม่ใช่สภาวะวัตถุ ไม่ใช่สภาวะมีรูป
–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส แต่เป็นสภาพอะไร ? 79
"สมถะ" ทั่วๆไปนั้น คือความสงบแบบใด ? 190,347

"สมถะ" แท้ๆ แห่งพุทธศาสนา คืออย่างไร ? 553
"สมถะลืมตา" เป็นอย่างไร ? มีความมุ่งหมายอย่างใด ? 347
"สมถะธุระ" ที่เป็นปัจจุบันเป็นอย่างไร ?
ต่างจาก "วิปัสสนาธุระ" แท้ๆ อย่างไร ? 347
สมณะพุทธสาวก กับเดรัจฉานวิชชา เดินทางสายเดียวกันได้หรือ ? 557–558
"สมณะพราหมณ์" โดยสภาพแห่งความเป็นจริงแล้ว
คือใครแท้ๆในศาสนาพุทธ ? 133
"สมณะ" หรือ นักปฏิบัติ จะต้องสังวรระวังตน ในข้อ "อวดอุตตริมนุสสธรรม
ที่ไม่มีในตน" เพราะมีโทษหนักขนาดใด ? 391
"สมติกกัมม" คือ สภาพใด ? แปลว่าอะไร ? เพราะอะไร ? 525,526,573,575
สมบัติที่ผู้คนหลงใหลเป็น "กามคุณ" นั้น คืออย่างไร ? และมีโทษอย่างไร ? 259
"สมมุติเทพ" ที่แท้จริง หมายถึงอะไร ? ได้แก่บุคคลประเภทใดบ้าง ? 63,231
"สมมุติสงฆ์แท้ๆ" หรือ "อริยโสดาอย่างสมมุติ" เป็นอย่างไร ? 5
"สมาทหะ" แปลว่าอะไร ? 540
"สมาธิ" ของพระอริยะ แท้ๆ นั้น มันบำเพ็ญได้ แม้ในขณะ
คิด–พูด–ทำการงาน–มีอาชีพอยู่ที่เดียว รู้หรือไม่ ? 192
"สมาธิ" ของพุทธศาสนา หมายเอาอะไร ? และหมายถึงอย่างไร ? 303–305
"สมาธิ" คืออะไร ? : ขณิกสมาธิ,อุปจารสมาธิ,
อัปปนาสมาธิ เป็นอย่างไร ? 303–308
"สมาธิ" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยัน เป็น "สัมมาสมาธิ" นั้น
มีการบำเพ็ญอย่างไร ? จะศึกษาได้จาก "พระสูตร" ไหน ? 192,195
สมาธิแท้ เกิดจากสิ่งใด ? 559
สมาธิ แบบเพิ่มกิเลส 305
สมาธิที่เป็นมรรค เป็นผล เดินทางเข้าหานิพพานนั้น มีหรือไม่ ? 304–305
สมาธิ เป็นมรรค หรือเป็นผล ? 552
สมาธิหลับตา–มโนมยอัตตา–มิจฉาทิฏฐิ สัมพันธ์กันอย่างไร ? 238
สมาธิโลกีย์ เป็นไปเพื่อนิพพานของพุทธหรือไม่ ? 314

สมาธิ–อเนญชา–สมุจเฉท สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 303
"สมาธิ" อันเป็นไปเพื่อ "นิพพาน" เพื่อวิมุติ เพื่อมรรค เพื่อผล
เป็นอย่างไร ? 304
สมาธิที่มี "ศีล" เป็นฐาน เป็นที่ตั้ง เป็นที่ไป ตามที่พระพุทธองค์
ตรัสไว้ ย่อมมีผลเป็นอย่างไร ? 307–308
"สมาบัติ" ที่ว่าถึงขั้น "นิโรธ" ลักษณะต่างๆ.....
นิโรธสมาบัติ มีได้ 2 นัย คืออะไร ? 188
นิโรธสมาบัติ แบบที่ควรจะรู้ 322
"นิโรธสมาบัติ" แบบสมถะแท้จริง คือวิธีทำ
"การสะกดจิต" ธรรมดาๆ รู้ไหม ? 182
"นิโรธสมาบัติ" แบบหลับตา เป็นการวนเวียนเสียเวลา
สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ใช่หรือไม่ ? 191
"นิโรธสมาบัติ" แบบอสัญญีสัตว์ตามสมาธิฤาษี
เป็น "สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะแบบพุทธโดยถูกตรงหรือ ? 192
สมาบัติแบบใดแท้ ตรงทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ? 288
"สมาบัติ" เป็น "ผล" หรือเป็น "มรรค" ? 192
"สมาบัติ" หมายถึงอะไร ? คืออะไร ?
(ซึ่งเป็นไปเพื่อผล–นิพพานก็มี ไม่ก็มี) 307,328
"สมุทัยอริยสัจจ" คืออะไร ? 56
"สมุจเฉท" คืออะไร ?
หมายเอาแค่ใด ? 70,75,77,189,194,203,214,222,303
"สรรเสริญ" คืออะไร ? สำคัญไฉน ? 165
สร้าง "ยาเสพย์ติด" มาเสพย์เพื่ออะไร ? 434
สร้าง "โลกแห่งตน" แต่ผู้เดียว ด้วยยาเสพย์ติด ได้อย่างไร ? 435
สรุป "นิโรธสมาบัติ" ขั้นพ้นทุกข์ ที่เป็นอริยสัจ 321
สรุปสุขด้วยกาม ร่วมกับจิต–อัตตา 481
"สวรรค์" คืออะไร ? "นรก" คืออะไร ? 313

"สวรรค์" แม่เอ๊ย ! มีขายด้วยหรือ ? 112–113
"สวรรค์วนเวียน" เป็นอย่างไร ? 57
ส่วนสุดสองฝั่งของโลก คืออะไร ? 481
"สสังขาริกัง" คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ? 40,204,334,344,560
สสังขาริกังนั้น จิตประกอบกันอย่างไร ? ทำงานอย่างไร ? 202–204,213,214
สสังขาริก (สสังขาริกัง) ประกอบด้วยอะไร ? 213,214
"สหคตัง" ประกอบกันอย่างไร ? 213
"สหาย" แปลว่าอะไร ? เป็นอะไร ? 630
สอนให้หลงบุญ เมาบุญ ผิดหรือถูก ? 204
"สอุปาทิ" คืออะไร ? 287,352
"สอุปาทิเสสนิพพาน" คืออย่างไร ? 504,545
"สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ" คืออย่างไร ? 546,548
"สอุปาทิเสสสูตร" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวนี้
ทรงกำชับกำชาว่า อย่างไร ? 628
"สักกาย" เป็นกายชนิดไหน ? 108
"สักกาย" กับ "กรรมฐาน" เกี่ยวกันหรือไม่ ? 11–12
"สักกายะ" ของ "อัตตา" ตามที่เป็นจริง มีจริงหรือไม่ ? 75–76
"สักกายะ" คืออะไร ? หมายถึงอะไร 2,28,107,108,109,362,427,460,511
"สักกายทิฏฐิ" ผู้พ้นแล้ว จะเป็นอย่างไร ?
ผู้จะละนั้น จะต้องรู้แจ้งในอะไร ? 2,38,39
สัคคะต่าง ๆ....
นิสสัคคะ ทำได้อย่างไร ? 219,542
สังสัคคะ ประกอบด้วยอะไร ? 10,205,447
อสังสัคคะ คืออะไร ? 219,462,542
"สังขาร" คืออย่างไร ? 173,249,277,284,288,316
"สังขาริกัง" คืออย่างไร ? คือเหตุแห่งทุกข์หรือ ? 53,56,332
"สังขารุเปกขาญาณ" เป็นสภาพอย่างไร ? 316

สังคมมนุษย์เสื่อมต่ำทุกข์ยาก เพราะอะไร ? 408–409
"สังคีติ" พระท่านทำอะไรกัน ? 127
"สังคายนา" พระท่านทำกันอยู่บ้างไหม ? 127
สังโยชน์ ต่างๆ (เท่าที่มีกล่าวถึงในหนังสือนี้)....
มานะสังโยชน์ 560
รูปราคะสังโยชน์ 69
อิสสาสังโยชน์ 560
อรูปราคะสังโยชน์ 69
อุทธัจจะสังโยชน์ 50,221,543
อุทธัมภาคิยะสังโยชน์ 11,90,108,457,482
โอรัมภาคิยะสังโยชน์ 481
"สังสารวัฏฏ์" เป็นความวนของอะไร ? 80
"สังเสทชะโยนิ" คือ การเกิดอย่างไร ? 10,69,198,424,425
สัจจกรรม กรรมจริงๆ คืออย่างไร ? 174
"สัจจการ" คืออย่างไร ? 555
"สัจจกิริยา" คืออย่างไร ? 555
สัจจะ–ทมะ–ขันติ–จาคะ สัมพันธ์กันอย่างไร ? 263
สัจจะแท้ๆ ของสุข ก็คือ ทุกข์ หมายความว่าอย่างไร ? 538
สัจธรรม ของศิลปะ และศิลปิน เป็นอย่างไร ? เพื่ออะไร ? 472–473
"สัจจสนธ" คืออย่างไร ? 555
"สัจจสัญญา" จะต้องเกิดจริงเป็นจริง ในบุคคลชนิดใด ? 631
"สัจจะ" หรือ ความจริง เราต้องมีไว้เพื่ออะไร ? 17,174,379
"สัจจานุโลมญาณ" คืออะไร ? 40
"สัจฉิกตภาวะ" สำคัญเพียงใดในพุทธศาสนา ? 263
"สัจฉิกิริยา" หรือ "สัจฉิกรณะ" แปลว่าอะไร ?
เป็นนิโรธอย่างไร ? 191,292,340,575
"สัจฉิภาวะ" เป็นสภาพอย่างใดแท้ ? แจ้งกันตอนไหน ? 215

"สัชฌายพหุโล" หมายถึงอะไร ? 14
"สัญญา" คืออะไร ? สำคัญเพียงใด ? 257,288,491,495,547,595,598,605
สัญญาเวทยิต คืออะไร เป็นประโยชน์แก่ใคร ? 491,547,566,574,598
"สัญญาเวทยิต นิโรธ" ของพุทธ ก็ "ดับสนิทสิ้นเกลี้ยง" จริงๆ แต่ต่างจากลัทธิอื่นอย่างไร ? 535
"สัญญาเวทยิต นิโรธ" ใครเป็นผู้เปิดเผยแก่โลก ? 535
"สัญญาเวทยิต นิโรธ" มีสภาพอย่างไร ? ความหมายอย่างไร ? และรู้อย่างไร ? 166,215,288,291,292,500,534,535,565,574,585,600,613,637
"สัญญาเวทยิต นิโรธ" ไม่ใช่ อสัญญี ไม่ใช่ อากิญจัญญายตนะ ไม่ใช่ นิโรธสมาบัติหลับตาดับดิ้น ฯลฯ นั้นอย่างไร ? 600
"สัตว์เดรัจฉาน" มีความเป็นพรหมอยู่ในตน ได้หรือไม่ ? 140
สัตว์ต่างๆ: อบายสัตว์, กามสัตว์, พรหมสัตว์ เท่าเทียมแหละหรือในความเป็นสัตว์โลกทุกโลก ? 288
สัตตาวาส 9: สัตว์โลกมีทั้งหมด 9 ระดับ 482–494
1. เดรัจฉาน 482–483
2. พรหม 483
3. อาภัสสราพรหม 483
4. สุภกิณหาพรหม 483
5. อากาสานัญจายตนพรหม 483
6. วิญญาณัญจายตนพรหม 484
7. อากิญจัญญายตนพรหม 486
8. อสัญญีสัตตายตนพรหม 488
9. เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม 492
สัตว์ที่เป็น "ประโยชน์สูง" (อาย) ประหยัดสุด(ตน) ได้จริงมีไหม ? ทำอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ? 488
"สัตว์นรก" ตามหลักของ "โลกุตตระ" (ปรมัตถสัจจะ) 53

"สัตว์นรก" ที่เรียกกันว่า เปรต, สัตว์นิรยะ(นรก), เดรัจฉาน, อสุรกาย
คือ ตัวอะไรกันแท้ๆ ? 54,235
"สัตว์นิรยวินิบาต" (นรก) เป็นจิตอย่างไร ? 235,54
"สัตว์นรก" อยู่หนใด ? 53
"สัตว์นรก" อันมีนัยะเกี่ยวข้องต่างๆ
คนบัน "อุทาหรณ์" เกี่ยวกับสัตว์นรก ทำไม ? 54
"ปุคคลาธิษฐาน" ของ "สัตว์นรก" เป็นอย่างไร ? 53
อารมณ์สัตว์นรก อยู่ที่ไหน ? เป็นฉันใดบ้าง ? 54,153
"สัตว์โลก" (โอปปาติกะสัตว์) ที่มีความเป็นพรหม คืออะไร ?
หาได้ที่ไหน ? 150
"สัทธานุสารี" เป็นอย่างไร ? 363
"สัทธาวิมุติ" เป็นอย่างไร ? 364,365
สันโดษ ตรงกับภาษาบาลีว่าอะไร ? แปลว่าอะไร ? 255
"สันตติกาล" คือ ระยะเวลาอะไร ? 198
สันตติ จะทำให้ขาดได้อย่างไร ? 113,278,281,332
"สันติสุข–สันติภาพ–อิสระ–เสรีภาพ" ในโลกมนุษย์ จะมีได้อย่างไร ? 409
สันตุฏฐิ จริงๆ หมายความว่าอย่างไร ? 138
"สันตุสสะเทพบุตร" หรือ "สันตุสิตตะเทวราช" แท้ๆ
คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? และหมายถึงอะไร ? 255,369,370
"สันทิฏฐิโก" แปลว่าอะไร ? จะเป็นของเราจริงตอนไหน ? 83,88
"สัพเพ ทานัง ธัมมทานัง ชินาติ" ความหมายว่าอย่างไร ? 396
"สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ" ความหมายว่าอย่างไร ? 196
"สัพพโต ปภัง" แปลว่าอะไร ? 286,535
สัมผัส "รูปทิพย์" ได้อย่างไร ? 200
สัมผัส "อรหัตตผลจิต" คืออะไร ? 77
สัมพันธภาพ คืออะไร ? เกิดเมื่อใด ? 541
"สัมโพชฌงค์" แปลว่าอะไร ? 326,340,351

"สัมปรายิกัตถประโยชน์" คืออะไร ? 208
"สัมมากัมมันตะ" ใด ที่เป็นยอดแห่งกรรม ? 563
"สัมมากัมมันตะ" (สัมมา+กัมม+อันตะ) แปลชัดๆเต็มๆ ว่าอย่างไร ? 443
"สัมมากัมมันตะ" เป็นอย่างไร ? อธิบายได้อย่างไร ? 509,519,520,553–554
สัมมา คืออะไร ? ดีอย่างไร ? 212,319,435,461
"สัมมาญาณ" นั้น อย่างไร ? 549,560
สัมมาทิฏฐิ ของ "สัมมาสมาธิ" มีหรือไม่ ? 305
"สัมมาทิฏฐิ" แบบพุทธนั้น ผู้ยึดลัทธินั่งหลับตา "ดับจิต" มักจะเข้าใจไม่ได้จริงหรือ ? 110
สัมมาทิฏฐิ ในการนั่งหลับตา "ดับจิต" มีหรือไม่ เป็นอย่างไร ? 488
"สัมมาทิฏฐิ" หรือ ความเห็นถูก ความเข้าใจถูก เป็นอย่างไรบ้าง ? มีความสำคัญอย่างไร ? 55,72,257,323,533,550–559,606
สัมมาวาจา อธิบายได้อย่างไร ? 553
สัมมาวาจา สัมพันธ์กับ สัมมาวิมุติ อย่างไร ? 560
"สัมมาวายามะ" ใดที่เป็นยอดแห่ง ธรรมทาน ? 563
"สัมมาวิมุติ" นั้น อย่างไร ? 549,560
สัมมาสติ เกิดได้อย่างไร ? เป็นมรรค หรือ เป็นผล ? 55,559
สัมมาสมาธิ เกิดได้อย่างไร ? 559
"สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธตรงๆ ศึกษาได้จากไหน ? 192
"สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธตรงๆ แตกต่างกับ "สมาธิฤาษี" อย่างไร ? 192
"สัมมาสมาธิ" อันเป็นของพระอริยะแท้ๆ เป็นอย่างไร ? 552–553,559
สัมมาสังกัปปะ อธิบายได้อย่างไร ? 553
"สัมมาอริยะ" แปลว่าอะไร ? คือใคร ? 550
"สัมมาอริยคุณ" องค์ 10 มีอะไรอีก 2 องค์ ที่เพิ่มจากสัมมาอริยมรรคองค์ 8 ? 549
"สัมมาอริยมรรค" ทำให้เกิดได้อย่างไร ? เป็นอย่างไร ? 108,390
"สัมมาอริยมรรค" พร้อมด้วยองค์ 8 บริบูรณ์ บริสุทธิ์ เป็นความเกิดของใคร ? 57,550

"สัมมาอาชีวะ" มีขั้นมีระดับต่ำ–สูง อย่างไร ? 554,560–562
"สัมมาอาชีวะ" สูงสุด เป็นอย่างไร ? 562–563
"สัสสตทิฏฐิ" คือผู้ที่เชื่อว่า ตายแล้วเป็นอย่างไร ? 78
"สามัญลักษณะ" หรือ "ไตรลักษณ์" เป็นอย่างไร ? 402
สาระส่วนเพื่อพุทธที่คนเอามาปน "ศาสนาพุทธ" มีลักษณะประการใดบ้าง ? 122
สาเหตุที่ทำให้ความนับถือใน "เนื้อแท้แห่งสัจธรรม" หมดลง เพราะอะไร ? 138
สิ่งที่กำลังก่อความยุ่งยากมากมายแก่สังคม คืออะไร ? เพราะเหตุใด ? 332
"สิ่งที่ถูกรู้" ไม่ว่าจะเป็นอะไร ก็ต้องชื่อว่า "รูปขันธ์" หรือ "รูป" คุณเข้าใจได้แค่ใด ? 23
สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเห็นว่า ยังไม่ใช่ "ทาง" (มรรค) เราพุทธศาสนิกชน จะไม่เคารพเชื่อฟังทีเดียวหรือ ? 194
สิ่งที่ไม่ครบ 3 ไม่เป็นไตรลักษณ์ หมายความว่าอย่างไร ? 103
สิ้นภพจบชาติ ถึงจุด "ไม่เกิด" อีก ได้อย่างไร ? 202
สิ้น "โลกียรส" แปลว่าอะไร ? 523
สิ้น "วิจิกิจฉา" นั้น ฉันใด ? 281
สิ้น "สันตติ" ทางวิญญาณ หมายความว่าอย่างไร ? 101
"สิ้นอัตตา" เป็นอย่างไร ? 543
"สิริมหามายา" แม่ที่มีค่ายิ่งใหญ่ มีไม่มากเลยในโลก นั้นคืออะไร ? 369
"สุกกะ" คืออะไร ? 428–429
"สุกขวิปัสสกะอรหันต์" ท่านมีอะไร ? และบรรลุอะไร ? 187,222
"สุข" กับ "ปรมัง สุขัง" เหมือนกันหรือไม่ ? 1
สุข ของ "สมมุติเทพ" หมายเอาอะไร ? 70
"สุขขัลลิกะ" โดยแท้ๆ แปลว่าอะไร ? และคืออะไร ? 259,435,449,538
"สุขขัลลิกะ" เป็นสุขประเภทใด ? เรียกภาษาโลกย์ว่าอย่างไร ? 1,115,259,301,425
สุข คืออะไร ? ดีหรือไม่ ? 56
สุข คืออะไร ? สุขและทุกข์ เป็นไฉน ? 172,318,538

สุข คือ "อลิกะ" หมายความว่าอย่างไร ? 538
สุข "จิต" ขั้นไหน ? 168
สุขด้วย "กาม" ดีหรือไม่ ? 481
สุข ด้วย "โลกียรส" มีมากแค่ไหน ? 60
สุขด้วย "หัวเราะ" เป็นสุขจริงหรือ ? 59
สุข ตาม "ความยึดถือ" มีลักษณะอย่างไร ? 176
"สุข" ทางโลกียะ หรือ "สุขสัจจะ" แท้ๆ นั้น ไม่มีในโลก มีก็แต่ "สุขขัลลิกะ" ยืนยันได้อย่างไร ? 538
สุข ที่ได้จาก "ฌานหลับตา" เป็นแบบไหน ? ของใคร ? สุขที่ได้จาก "ฌานลืมตา และ หลับตา" เป็นแบบไหน ? ของใคร ? 171
สุข ที่ได้จาก "ฌานหลับตา" เสพย์อารมณ์ดับดิ่งนิ่งเฉยมากๆ เข้าจิตจะไปทางไหน ? 171
"สุขทิพย์" คืออะไร ? 31
"สุขทิพย์" (ทิพเพน สุเขน) มีสภาพอย่างไร ? 250
สุข ที่แท้จริง คืออะไร ? 1,147
สุขที่เรียกว่า "นิรามิสสุข" น่าสนใจไหม ? 57
สุขที่เรียกว่า "สุขด้วยลักษณะสงบ" (วูปสม, อุปสม, สันติ, ปัสสัทธิ, วิเวก ฯลฯ) นั้น เป็นอย่างไร ? 59–60
สุขที่ "สูงขึ้นทางธรรม" เป็นอย่างไร ? 147
สุข ที่ "ยิ่งกว่าสุข" เป็นอย่างไร ? 60,319
"สุข" แท้ๆ ที่ไม่ใช่ "สุขขัลลิกะ" คืออะไร ? 578
"สุขแท้" (ปรมังสุขัง) มีสภาวะอย่างไร ? แตกต่างกับ "สุขธรรมดา" (สุขขัลลิกะ) อย่างไร ? 1
สุขนั้นเป็น "ความติด" ขั้นลึกซึ้งแค่ไหน ? 172
"สุข ในของสด" หมายถึงอะไร ? "สุข ในของแห้ง" หมายถึงอะไร ? 261
สุข ใน "อุปกิเลส" รอบสูง คือไฉน ? 313

สุข แบบ "เทวดา" ไม่พ้นโมหะ เป็นเหตุแห่งทุกข์ได้อย่างไร ? 56
สุข(วูปสม) เป็น "ตัณหา" ขั้นไหน ? 147
สุข เป็น "โลกิยะ" ได้อย่างไร ? 538
สุข เป็น "สิ่งเสพย์ติด" หรือไม่ ? 194,314
สุข เป็น "อบาย" ด้วยหรือ ? 539–540
สุข มี "ขั้นหยาบ ขั้นละเอียด" ใช่หรือไม่ ? 166
สุข "ยิ่งยอด" คือสุขแบบไหน ? 148
"สุข" อยู่หนใด ? 435
สุข หรือ ทุกข์ กันแน่ ? 258–259
สุข "โลก ๆ" สุข "หลอก ๆ" คือสุขหรือไม่ ? 147,301
สุข "ส่วนเกิน" มาจากไหน ? 460
"สุขส่วนเดียว" เป็นอย่างไร ? 57
"สุตมยปัญญา" คืออย่างไร ? 26
"สุญญโต" ที่สุดของที่สุดแล้ว ไม่มีอะไรจริงหรือ ? 142
"สุญญตาภาพ" คือ ภาพของอะไร ? 197
"สุญญตา" หรือ "สุญญภาพ" เป็นสภาวะที่เป็นปัจจุบันจริงๆ ได้หรือไม่ ? 75
"สุญญตา" อันว่าความไม่มี นั้น
เป็นอย่างไร ? 75,202,281,308,408,462,588,589,592
"สุญญภาพ" คือ ภาพที่ดีที่สุด ใช่หรือไม่ ? 75
"สุภกิณหา" คืออะไร ? หมายถึงอะไร ? 409,410,413,483
"สุภกิณหาพรหม" มีมากมายเหลือเกิน ในบุคคลเช่นใด ? 409
"สุทธ" คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ? 142
"สุทัสสา" คือ อะไร ? 170
"สุทัสสี" คือ อะไร ? 170,273
"สุทัสสีพรหม" เป็นอย่างไร ? แตกต่างกับ "อกนิษฐาพรหม" อย่างไร ? 273
"สุทธาวาส 5" แดนบริสุทธิ์ของพรหมขนาดใด ? 109,143,167,170,273
"สุปฏิปันโน" คือ บุคคลระดับใด ? คืออะไร ? 163

สุภันเตว คืออะไร ? 523
"สุภันเตว อธิมุตโต โหติ" คืออะไร ? 495,496,542
สุรา แปลว่าอะไร ? 450
"สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา" ลึกซึ้งสุดยอดแค่ไหน ? 153
"สูรภาโว" สภาวะนั้นเป็นอย่างไร ? 101,262,266
"เสฏฐา" แปลว่าอะไร ? 43
"เสพย์กามด้วยจิตว่าง" เป็นจริงหรือไม่ ? เพราะอะไร ? 16
เสพย์กาม ยึดอัตตาสูงสุด สัมพันธ์กับ "อัตตวินิบาต" ได้อย่างไร ? 436
"เสนาสนะ สปายะ" คืออะไร ? 354,355
เสพย์ทิพย์ คืออะไร ? 228
เสพย์ "นิพพาน" เป็นอย่างไร ? น่าเสพย์หรือไม่ ? 89
"เสพย์เมถุนธรรมด้วยจิตว่าง" หมายความว่า
ผู้นั้นละขาดจากเมถุนธรรมหรือ ? 432
โสดาบัน คือ อะไร ? 552
"โสดาบัน" เต็มรูป มีคุณสมบัติอย่างไร ? 66
"โสตทิพย์" คือ อะไร ? 80

"หทัยวัตถุ" อยู่ที่ไหน ? ใจที่เป็นอย่างไร ? 91,183
"หนังละครเพลงดนตรี ฯลฯ" เป็นสิ่งดูเหมือนช่วยขยับทุกข์ ให้เลื่อนออกไป
ชั่วช่วงชั่วตอน ที่จริงนั้นเป็นอย่างไร ? 446
หนีทุกข์หลอกๆ.....ด้วย 1. เสพย์สิ่งที่ทำให้ลืมทุกข์ 2. ทำสิ่งที่ทำให้ลืมทุกข์
3. ทำการดับทุกข์อย่างโลกๆ มีรายละเอียดว่ากระไร ? 446–447
หมดยินดียินร้ายเกลี้ยงสนิท คือสภาพอะไร ? 523
หมดสภาพ "ลิงโลด" ก็เป็นอันเสร็จ ก็เป็นอันจบกัน จบอะไร ? 144
"หยุดเฉย" ด้วย "รู้" เป็นจิตประเภทใด ? 58
หลงความเป็น "ปุโรหิตาพรหม" ของตน เป็นอย่างไร ? 295
หลง "จิตที่ดี" ที่ช่วยสร้างช่วยก่อ เกิดผลเสียอย่างไร ? 202

หลงจิตที่มีแต่ความดี เพราะมันช่วยเราสร้างเราก่อ ดีหรือไม่ ? 202
หลงติด รูปฌาน–อรูปฌาน หมายความว่าอย่างไร ? 72
หลงในกาม ในรูป 434
หลงเป็นสุขกับอุปาทาน โง่หรือฉลาด ? 261
หลง "ผลของการทำทาน" เหมาะสมหรือไม่ ? 87
หลงเมามัวแต่ก่อ "โลภมูลจิต" เป็นอย่างไร ? 205
"หลงโลก" หมายความว่าอะไร ? 464
หลงว่าตนสูงแล้ว ได้เมื่อใด ? 299
หลงสภาพ "ปีติวิสัย" ดีหรือไม่ ? 539
หลงหวัง หลงยึดเสียเวลา เราต้องสร้าง "กรรม" เพื่อประโยชน์อันใด ? 84
หลักการแห่งการสร้างจิตของอสัญญีสัตว์ : ทำความ "ไม่มีอะไร" ?
ให้ตกตะกอนเป็น "อุปาทานจิต" ซึ่งสะสมยึดใส่ลงในภวังค์ 276
หลักการแห่งการสร้างจิตของ "อสัญญีสัตว์" ทำอย่างไร ? 276
หลักการของพุทธศาสนาแท้ๆ ดั้งเดิมแห่งพระสมณโคดม คือ อย่างไร ? 80–81
หลักเกณฑ์เครื่องแสดงเชื้อ "พรหมจรรย์" (เศษศาสนา)ที่ยังเหลืออยู่ คือ :
เวยยาวัจจะ, สทารตุฏฐิ, บัญจศีล นั้นเหลืออย่างไร ? แค่ไหน ? 124 – – –
หลักเกณฑ์ปฏิบัติ ของ "จรณะ 15" นั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ? 616–617
หลักในการให้ทาน ที่เป็นประโยชน์สูง ประโยชน์แท้ คืออย่างไร ? 209
หลักปฏิบัติของผู้บวชเป็นพระแล้ว คือ อะไร ? เพราะเหตุใด ? 86
หลักสูตร "สติปัฏฐาน" ต่อจากขั้นปฐมมูล ควรเป็นอย่างไร ? 347
หลุดพ้นมาด้วยบารมีเดิม หมายความว่า อย่างไร ? 550
"หสิตะ" คืออะไร ? และใช้ในการปฏิบัติอย่างไร ? 58–59
หสิตปปาท ทั้ง 6 ขนาด : สิตะ, หสิตะ, วิหสิตะ, อุปหสิตะ,
อปหสิตะ, อติหสิตะ แตกต่างกันอย่างไร ? 58–59
"หสิตุปปาท" หมายความว่าอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ? 59
"หัวเราะ" อย่างมีขั้นตอน ทำเป็นไหม ? 58–59

หากท่านพักผ่อนไม่พอ และมีเวลาน้อยต้องการพักผ่อนให้ได้มากๆ
ในช่วงนั้นจริงๆ ท่านจะทำอย่างไร ? 188
หิริธรรม–โอตตัปปะธรรม หมายถึงอย่างไร ? 68
เหตุใดการติดยึด "อุเบกขา" จึงรุนแรงกว่า ติดปีติสัสสัทธิในรอบ
โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ ? 318
เหตุใดคนบางคนปฏิบัติธรรมแล้ว อยู่กับโลกไม่ได้
ต้องหนีโลกไป ? 484
เหตุใดคนจึงหลงผิดในคำสอน เข้าใจความหมายผิดเพี้ยนเป็นอื่นไปเสียหมด ?
โทษภัยที่ตามมา คืออะไร ? 196,237
เหตุใดคนจึงเห็นไปว่าพุทธศาสนาสอนให้คนขี้เกียจ ไม่เจริญ ด้อยพัฒนา ? 301
เหตุใดจิตที่เป็น "อเหตุกจิต" จึงยังไม่ใช่จิตของพระอรหันต์ ? 346
เหตุใดจึงต้องเรียนรู้จิตที่เป็น "วิติกกมกิเลส" ก่อน ? 39
เหตุใดจึงไม่อาจหยุด ลด ละกิเลสได้ ? แถมจะยิ่งเป็นผู้ฉลาดแกมโกง
อยู่ในความเป็นคนหนักยิ่งๆ ขึ้นเอาอีกด้วย ! 120
เหตุใดเทวดาจึงจะต้องกลับมาเกิดใน "กามภพ" ? 200
เหตุใดเทวดานอกตนจะพาหลงออกนอกทาง ? 229
เหตุใด เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม จึงยังมิได้หลุดพ้นถึงนิพพาน ? 492
เหตุใด ปุถุชนที่หลงคิดว่า "รู้" จึงไม่รู้อย่างพระอรหันต์ ? 349
เหตุใดผู้แจ้งทะลุ และเข้าถึง "นิโรธอริยสัจ" อย่างแท้จริงแล้ว
จึงไม่ต้องเสียเวลาสร้าง "นิโรธธาตุ" หรือ "นิโรธจิต"
ให้กับจิตของตน ดังผู้เข้าฌานหลับตา ? 284
เหตุใดผู้ฝึกหัดนั่งหลับตาบำเพ็ญสมาธิ จึงไม่บรรลุที่สุดได้ ? 355–356
เหตุใด "พรหมปุโรหิตา" จึงเป็นครูของ "มหาพรหม" ? 401
เหตุใดพระพุทธศาสนา จึงเลอะเลือนผิดเพี้ยนไป ? 368
เหตุใด "พระอรหันต์" ท่านจึงจัด "มัชฌิมา"
ให้แก่ตนได้สำเร็จ เป็น "สัมมา" อยู่ทุกที ? 353

เหตุใด "โพธิสัตว์" จึงไม่ใช่จิต (วิญญาณ) ที่จะไปเกิดในเทวดา
กามาวจร ชั้นที่ 5 ชั้นที่ 6 ? 257
เหตุใดพวกฮิปปี้ และคนเสพย์ยาเสพติด จึงอยู่กับโลกอย่างไม่มีสัจจานุโลมญาณ
คือ อนุโลมตามสมมุติสัจจะ กับโลกทั้งหลายไม่ได้ ? 445
เหตุใด "พุทธ" จึงไม่ข่มขี่ ไม่เดียดฉันท์ ศาสนาใด ? 140
เหตุที่คนมันทุกข์ เพราะอะไร ? และคนมันรกเพราะเหตุใด ? 313
เหตุที่ไม่ได้หลุดพ้น เป็น "นิพพาน" กันได้สักที ในทุกวันนี้ 84
เหตุที่เราหลง "โลกามิส" หวง "สมบัติวัตถุ" ติด "ญาติมิตรบริวาร"
เพราะอะไร ? 20
"เหตุแห่งจิต" ของตน ที่ยังมี "ความเกิด" ทุกตัว เรียกว่า "สมุทัยอริยสัจ" 203
"เหตุแห่งทุกข์" ทั้งหลาย คือ "จิต" ทั้งดุ้นหรือ ? 189
เห็นแจ้งใน "อนัตตาธรรม" คือเห็นอย่างไร ? 141—142
เห็นตถาคต เห็นอะไร ? เห็นได้อย่างไร ? 249,267
เห็นธรรมในธรรม เห็นอย่างไร ? 248—249
เห็นเป็น "อนิจจัง" สัมพันธ์กับ "มิจฉาทิฏฐิ" ได้อย่างไร ? 20—21
เห็นอย่างไร เรียกว่า "เห็นทุกข์" ? 39
เห็น "โอปปาติกะโยนิ" ได้อย่างไร ? 432
"ให้" แปลว่าอะไร ? คืออย่างไรกันแท้ ? 115,210
"ให้" อย่างไร ทำให้โลกสันติสุข ? 209

"อกนิษฐ" หมายถึงอะไรแท้ๆ ? 548
อกนิษฐาพรหม หมายถึงไม่เป็นน้องใคร นั้นอย่างไร ? 172
"อกนิษฐาพรหม" หมายถึงอะไร ? คืออะไร ? 142,170,172,544
"อกรณีย" หมายความว่าอย่างไร ? 439
อกัลยาณชน เป็นอย่างไร ? 5
"อกาลิโก" หมายถึงสภาพอย่างไร ? 224,234,278,285
"อกุศลกรรม" คืออะไร ? 68
"อกุศล" ที่ยังเป็น "อาสวะ" ยังยึดภพสู่ชาติกันอยู่ 199

"อกุศลวิบากจิต" คือ จิตอย่างไร ? 43
"องค์พรหมที่มีรูปทิพย์" คืออะไร ? 181
องค์แห่งการหลุดพ้น รู้การเกิด (สมุทยะ) ความดับ (อัตถคมะ)
ทั้งคุณ(อัสสาทะ) และโทษ(อาทีนวะ) และอุบาย
เป็นเครื่องออกไปจาก(นิสสรณะ) วิญญาณฐิติ 7 และอายตนะ 2 494
องค์แห่ง "อุโบสถ" แท้ ๆ คือ การกระทำสิ่งประกอบ ความกำหนด
อันแสดงออกว่า เป็นไปเพื่อชำระล้างอะไรบ้าง ? 127–130
องค์แห่ง "อุโบสถ" แท้ ๆ.หรือ ความเป็น "อุโบสถ" คืออะไรบ้าง ? 127–130
ก. มีการสวดพระโอวาทปาฏิโมกข์ 127
ข. มีการกำหนดบัญญัติ 128
ค. มีการตั้งใจกระทำการเพื่อสร้าง และรักษาศีล 128
ฆ. มีโรงเรือนอันกำหนดกันขึ้น มีการถือศีลให้มากขึ้น 128
ง. มีการกำหนดวันอุโบสถ 129
"อตัปปา" คืออะไร ? ยังยึดอะไรอยู่บ้าง ? 170
"อติมานะ" คืออะไร ? เป็นความสำคัญผิดขนาดไหน ? 177,178
"อดีต" หรือ อดีต หมายความว่าอะไร ? 103
"อดีตภวังค์" คือภพอะไร ? 184,201,276
"อธิจิต" (สมาธิอันเป็นสัมมา) คือจิตอย่างไร ? 553
"อธิปัญญา" หรือ ความหมายของคำว่า "ฉลาด" คือ
รู้ในเรื่องของอะไร ? อย่างไร ? 576–578,619
อธิมุตโต คืออะไร ? 523,524
"อธิโมกข์" คืออะไร ? และ "อธิโมกข์" แท้ในทางถูกตรง
เป็นอย่างไร ? 314,524
อธิโมกข์แบบมิจฉาทิฏฐิ เป็นอย่างไร ? 315
"อธิโมกข์" นั้น อย่างไรบ้าง ? 296–300,313,314,319,524
อธิศีล–อธิจิต–อธิปัญญา สัมพันธ์กันอย่างไร ? 307,308
"อนัตตา" คืออะไร ? ทำอย่างไรจึงจะรู้ได้ ? 75,107,148,319,400

"อนัตตสัญญา" จะเกิดจริงได้นั้น เพราะเหตุใด ? 619
อนัตตสัญญา แจ้งอย่างไร ? 6,503
อนัตตาธรรม, อนัตตาภาพ หมายกว้างไกลขนาดใด ? อธิบายได้อย่างไร ? 186,197
"อนันตัง" หรือ "อนันโต" คืออะไร ?
เข้าใจได้หมดเมื่อใด ? 216,217,286,345,526
"อนาคามีบุคคล" แท้เต็มรูป ที่เป็นวิสุทธิเทพ ขั้นกลาง
ท่านเหลืออะไรที่จะต้องดับ ? 69
"อนาคต" นั้น ควรเป็นห่วงมากแค่ใด ? 104
"อนายูหะ" คืออะไร ? และมีความหมายว่าอย่างไร ? 283,482
"อนิทัสสนะ" หรือ "อนิทัสสนัง" หมายความว่าอะไร ? 286,315
อนิจจังของธรรม พาให้เข้าใจ "รูป" – "นาม" ลึกซึ้งได้อย่างไร ? 24–25
"อนิจจัง" ชัด ๆ เดินทางไหน ? และเป็นสภาพในจิตอย่างไร ? 18,19,24–25
"อนิจจานุปัสสี" หมายถึงอย่างไร ? 6
อนุปาทิเสสนิพพาน เป็นสภาวะอย่างไร ? 504,545
อนุปุพพนิโรธ 9 ประการ เป็นไฉน ? 605–606
"อนุรักษ์นิยม" หมายถึงอย่างไร ? 626
"อนุโลม" กับ "ปฏิโลม" สัมพันธ์กันอย่างไร ? 40
"อนุศาสน์" คืออะไร ? เก็ที่สุดเป็นอย่างไร ? 121,274,382,439
"อนุปสัมบันน์" คือใคร ? 372
อนุสัยกิเลสของจิตระดับ "กามราคะ" เป็นอย่างไร ? 33
"อนุสัยกิเลส" เป็นอะไร ? คืออะไร ? 30,45,46,55,108
"อนุสัย" คือ เศษเชื้อที่อยู่ก้นบึ้งของหัวใจคน ใช่หรือไม่ ? 185
"อนุสัย" ต้องดับด้วยอะไร ? 458
"อนุสัย" มีอยู่ที่ใด ? มีอำนาจเพียงใด ? รู้ได้อย่างไร ? 69,185,457
"อเนญชา" คืออะไร ? 303
"อบาย" เป็นสิ่งที่สัตว์นรกต้องการ ใช่หรือไม่ ? 154

อบายภูมิ 4 ของพรหม เป็นอย่างไร ? 483
อบายมุข คืออะไร ? 296,297,450
"อบายมุข" ยิ่งมาก คนก็ยิ่งจะ "ไม่รู้" เพราะอะไร ? 464
อปริคคหะ หรือ อปริคคโห หมายความถึงขั้นไหน ? 96,102,266
"อภัย" หมายถึงอะไร ? "อภัยทาน" ที่ถูกแท้
ต้องหมายถึงอะไร ? เป็นสำคัญ 382,383
"อภิญญา" คืออะไร ? 35,86,273,324
อภิญญาจริง ๆ ของพุทธ ไม่หลงเทวดาทางเดรัจฉานวิชชา เพราะเหตุใด ? 30,324
อภิญญาที่เป็นความเก่งนอกมรรคนอกผล เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญหรือ ? 324
"อภิธรรม" คืออะไรแท้ ๆ ? 347
อภิธรรม แค่ภาษาตำรา ไม่ควรหลง แต่ควรสร้าง "อภิธรรม" ให้แก่ตน 79
อภินิเวสายะ คืออะไร ? 205,211,216,336
"อภิสัญญานิโรธ" กับ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" คืออะไร ?
ความหมายแตกต่างกันอย่างไร ? และเหมือนกันอย่างไร ? 288
"อภิสัญญานิโรธ" แตกต่างกับ "นิโรธอริยสัจ" อย่างไร ? 171,183
"อภิสัญญานิโรธ" หรือ การดับสนิททั้งสัญญา ทั้งเวทนา ไม่มีสติรู้ชัด
มันไม่ใช่ทางเดินสู่ "นิพพาน" เพราะเหตุใด ? 327
"อมตธรรม" จะเป็นจริงมีจริงกันอย่างไร ? 97–98,548
อมนุษย์ คือผู้มีใจต่ำช้า ใช่หรือไม่ ? รู้จักได้อย่างไร ? 155,156,161
อมมะ, อมโม ทำได้อย่างไร ? อยู่ได้อย่างไร ? 96,102,266
"อมายาวี" หมายความว่ากระไร ? เพราะอะไร ? 555
อยากสลัด "ตัวทุกข์" แต่ไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักระงับจริง ๆ แท้ ๆ
เป็นขั้น เป็นเปลาะ จะพ้นทุกข์จริงหรือ ? 442–443
อยู่เหนือขันธ์ 5 อยู่อย่างไร ? 565
"อยู่ให้เป็น" อยู่อย่างไร ? 461
"อรณ" เป็นใคร มีสภาพเป็นอย่างไร ? 633,634
"อรหะ" หรือ "มัชฌิมะ" ที่เป็นโลกุตตระแท้ ๆ คืออย่างไร ? 303

อรหะ หรือ อรหัง หมายความว่าอย่างไร ? 212,303,632,634
อรหันต์ คือ ผู้รู้ ผู้เห็น หรือผู้ไปถึงจนหมดสิ้นโลกทั้งหมด หรือ ? 218
"อรหันต์" จะต้องมีอะไรเหมือนกันหมดทุกองค์ ? และมีอะไรที่ไม่เหมือนกัน ? 601
"อรหันต์" ที่เป็นสภาพผิด และแม้พุทธศาสนิกชนเองส่วนใหญ่ก็หลงว่า
เป็นถูกอย่างนี้จริง ๆ นั้น คือ อย่างไร ? 584,579–584
อรหันต์ที่เป็นทั้ง "สมมุติสัจจะ" และ "ปรมัตถสัจจะ" เป็นอย่างไร ? 545–550
"อรหันต์" แท้นั้น ท่านมีอะไร จึงไม่ต้องเสียเวลานั่งเข้านิโรธสมาบัติ
เสพย์ความดับอีก ? 293
"อรหันต์" แบบตรงที่สุด แท้ที่สุดของพระพุทธเจ้าสมณะโคดม คือแบบไหน ? 324
อรหันต์แบบต่าง ๆ
สุกขวิปัสสกะ, สุกขวิปัสสโก 187,324,600,601
เตวิชโช 600,601
ฉพภิญโญ 600,601
จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต 600,601
"อรหันต์" พระผู้ได้ "ดับเวทนา" ได้ "ดับสัญญา" สนิทอย่างแยบคาย
ถูกพุทธธรรมแท้ ๆ ลึกซึ้งอย่างไร ? แค่ไหน ? 547
"อรหันต์" มีแต่ของศาสนาพุทธหรือ ? 107
อรหันต์ ยิ้มได้หรือไม่ ? 58
อรหันต์ หรือ อรหันตัง คืออะไร ? คือคนชนิดใด ?
หมดทุกข์ขนาดไหน ? 101,105,214,320,537,548,584,607,613,621
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกจริงหรือ ? 101–102,256
"อรหัตตคุณ" ที่เป็นคุณวิเศษแท้ เกิดได้อย่างไร ? 83
"อรหัตตผลจิต" มีนัยะใดบ้าง ? 66,188,220,320,463,609
อรหัตตผลจิต สัมพันธ์กับ อุเบกขาจิต แบบพุทธ หรือไม่ ? 320
อรหัตตผลจิต อันเป็นโลกุตตรจิตแห่งพระอริยะ ก็ "ดับโลก" ต่ำสู่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ
เป็น พระโสดาบัน, พระสกิทาคามี, พระอนาคามี, พระอรหันต์ นั้น
จะดับ "โลก" อะไรกัน ? 463–464

"อร่อย" เป็นกิเลสใช่หรือไม่ ? 182
"อริยะ" คือฉันใด เช่น....
อริยชน 462
อริยทรัพย์ 237
อริยบุคคล 462
อริยมัคค 125,126
"อริยะเบื้องต้น" ที่แท้นั้นต้องเข้าใจแจ้งและทำความเห็นแจ้งในเรื่องใดบ้าง ? 18,552
อริยสัจ คืออะไร ? รู้อย่างไร ? 34,108,126,353,537
ทุกข์อริยสัจ 313
สมุทัยอริยสัจ 56,313,344
นิโรธอริยสัจ คืออะไร ?
เป็นอย่างไร ? 60,166,189,193,282,284,292,294,325,341
ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือ มรรคอริยสัจ 548—549---
"อริยโสดา" โดยสมมุติ คือใคร ? และเรียกบุคคลนั้นว่าอย่างไร ? 2
"อริยะ" หรือ "อารยะ" แปลว่า อะไร ? คืออะไร ? 2,5,101,463
"อรูป" ที่ชี้เน้นให้เห็นสุขุมยิ่งประณีตยิ่ง 496---
"อรูปจิต" ขั้นลึกเป็น "อนุสัย" เป็น "อาสวะ" เป็น "มโนปุพพังฯ" ที่มีชื่อว่า
"มายา" ยังพาเกิดได้อยู่ เรียกในภาษาวิทยาศาสตร์ว่าอะไร ? 185
"อรูปจิต" หรือ "อรูปฌาน" นั้น เป็นสภาพอย่างไร ? 56,185,481,494,496
"อรูปธรรม" นั้น หมายถึงอะไร ? เป็นอย่างไร ? 465,467
อรูปพรหม 4 ชั้น : อากาสานัญจายตนะ, วิญญาณัญจายตนะ,
อากิญจัญญายตนะ,เนวสัญญานาสัญญายตนะ 81
"อรูปพรหม" เป็นพรหมอย่างไร ? มีสภาพอย่างไร ? 454,455
"อรูปราคะ" เป็นอย่างไร ? 71,90,108,170,277,295,460
"อรูปมยอัตตา" หมายถึงอะไร ? 23,79,278,613
"อรูปาวจรจิต" คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 33,34,46
"อรูปโรค" (อรูปราคะ) ขั้น พระอนาคามี เป็นโรคสำคัญ คืออะไร ? 508

"อลิกะ" คืออะไร ? เป็นสมบัติของใคร ? 244,313,425
อลิกะ, สุขขัลลิกะ, กามสุขขัลลิกานุโยค มีขั้นตอนความสัมพันธ์กันอย่างไร ? 435
"อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน" มีโทษไหม ? เป็นภัยไหม ? 222,391,392,558
"อวจร" หรือ "อวจรจิต" คืออะไร ? เกิดมาได้อย่างไร ? 67,218,219
อวิชชา คืออะไร ? เกิดมาจากไหน ? พ้นได้หรือไม่ ?
เมื่อใด ? 90,108,152,260,168,237,271,320,331,344,400,460
"อวิชชา" ที่ไม่รู้ว่า "การฆ่า" ในโลกนั้นมันไม่ใช่คุณงามความดีเลย
มีอย่างไรเป็นต้น ? 161
อวินิโภครูป ตัวสุดท้าย คือตัวใด ? เกิดจากอะไร ? 541
"อวินิโภครูป" เป็นรูปอย่างไร ? 285
"อโศก" (อโสก) หมายถึงสภาพอย่างไร ? 542,590,631
"อสโฐ" คือ อย่างไร ? 554—555
อสรีรัง เป็นอย่างไร ? 184
"อสังสัคคะกถา" นั้น คือ อย่างไร ? แท้ ๆ ? 313
"อสัญญา" หรือ "อาสัญญา" คืออะไร ? 596
อสัญญายตนพรหม เป็นพรหมประเภทใด ? 171,279
อสัญญายตนพรหม พวกนัตถิกะทิฏฐิ ก่อบาปก่อภัย
ความเสื่อมต่ำ ได้อย่างไร ? 414—419
อสัญญี กับ พรหมลูกฟัก ต่างกันหรือไม่ ? 183,191,288
อสัญญี คือ การไม่รับรู้สิ่งอย่างไร ?
มีลักษณะอย่างไร ? 109,171,183—,195—,413,434,529,534
อสัญญีพรหมแบบหลับตา "ดี" กว่าคนธรรมดาๆ หรือไม่ อย่างไร ? 441
"อสัญญีพรหม" แบบลืมตา มีบุคคลประเภทใดเป็นตัวแทนกลุ่ม
ดำเนินชีวิตอย่างใด ? ทำอะไร ? เพราะเหตุใด ? 441—442
อสัญญีพรหม ยังไม่หมดเชื้อสิ่งที่อาจสามารถเป็นเหตุแห่งการเกิดได้อยู่จริงหรือ ? 185
"อสัญญีพรหม" หรือ "อสัญญีสัตตพรหม" หรือ "อสัญญีสัตว์"
คืออย่างไร ? เสพย์อะไร ? 180,278,412—418

อสัญญี ลืมตานั้น ร้ายกาจอย่างไร ? 444
อสัญญีสัตว์ คืออะไร ? มีอาการอย่างใด ? ต้องอยู่ในสภาพใด ? 183,186,187,190,275
"อสัญญีสัตว์" ชนิดนั่งหลับตา ต่างกับ "อสัญญีสัตว์"
ชนิดลืมตาโพลงๆ อย่างไร ? 415,418,441,599
อสัญญีสัตว์ ดับกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ได้หรือไม่ ? 190
"อสัญญีสัตว์" มีมโนสังขารแห่งจิตในจิตหรือไม่ ? ถ้ามีเรียกว่าอะไร ? 184
"อสัญญีสัตตายตนะ" คืออะไร ? 492,529,534
อสัญญีสัตตายตนะ ตามแบบเดียรถีย์ มีสภาวะอย่างไร ? 530
"อสัญญีสัตตายตนะ" ออกนอกทางพุทธหรือ ? พิสูจน์ได้อย่างไร ? 530
"อสัญญีสัตตายตนพรหม" คืออย่างไร ? ความหมายว่าอย่างไร ? 488
อสัญญีสัตตายตนพรหม มีความหมายอย่างไรถูกๆ แท้ๆ ? 490–491
"อสัทธัมมัง คามธัมมัง วสลธัมมัง ทุฏฐุลลัง"
พระพุทธเจ้าบริภาษใคร ? เรื่องอะไร ? 439
"อสุจิ" กับ "ระดู" แปลว่าอะไร ?
มีความเหมือนกัน และต่างกันอย่างไร ? 423–424
"อสุรกาย" เป็นสภาพอย่างไร ? 235
"อหเมตัง น ชานามิ อหเมตัง น มัสสามีติ" หมายถึงอะไร ? 608
อเหตุกะ คืออะไร ? มีเหตุมาจากอะไร ? จะรู้ได้อย่างไร ? 57,203,213
"อเหตุกจิต" คือ จิตอย่างไร ? ที่บุคคลไม่รู้เพราะอะไร ? 40–42,61
"อเหตุกจิต" ดูเหมือนไม่มีเหตุเกิด แต่ผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริง จะรู้อย่างไร ? 202
"อโหสิกรรม" คือ การงานอย่างไร ? 622
"อโหสิ" ทำได้อย่างไร ? 219,622
"อโหสิ" ทุกขณะจิต หมายถึงอะไร ? แปลว่าอะไร ? 144
อะไรคือ "เหตุแท้" ของการแสวงหาผู้อยาก ? 56
อะไรคือ "เหตุ" แห่งทุกข์ของสังคม ของมนุษย์ชาติ ที่สุมเชื้อโชติช่วง
กระพือโหม อยู่ในสังคมทุกวันนี้ ? 514–519

อะไรคือ เบื้องต้นที่ควรละ ก่อรูปจิต–อรูปจิต ? 108
อะไรชี้ชวนให้คนสร้าง โลภมูลจิตใส่ตน ? 205
อะไรที่จะช่วยค้ำจุนโลก ไม่เผาผลาญโลก อย่างซื่อสัตย์ที่สุด ? 480
อะไรที่จะให้ "ไม่มี" หรือ "ไม่ให้มี" จึงจะเป็นนิพพานพุทธ ? 527–528
อะไรที่เป็นของหนัก เป็นภาระที่จะต้องหลุด พ้น วาง พราก จากมันให้ได้ ? 302
อะไรเป็นของเสพย์ติด ที่ร้ายกาจ ที่ทำลายคนผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม
มาตลอดกัปป์ ตลอดกาล เอาจริง ๆ ? 194
อะไร เป็นต้นเค้า ความเอาแต่ก่อ เอาแต่เกิด ? 369
อะไร เป็นตัวเหตุทำให้เกิดสภาพสุข หรือ สภาพทุกข์แก่ผู้ยึดนั้น ๆ อยู่ ? 506
อะไรเป็นบ่อเกิด หรือ รากเง่าของสัตว์โลก ที่ไม่รู้จัก "จบ" ? 438
อะไรเป็นเหตุ ที่เป็นสสังขาริก(ตัวชักจูง)ให้เราดันทุรังสร้างบาป ทำชั่ว
ทั้ง ๆ ที่บางทีก็รู้ ๆ อยู่ ว่า เราประจบ เราเอาใจ ? 393
อะไร เป็นเหตุให้เราไปเกิดยังภูมิ ยังภพต่าง ๆ ? 84–85
อะไร เป็นเหตุ ให้หวงแหน ตระหนี่ ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เมตตา ?
และจะแก้โดยวิธีใด ? 180
อะไรเอ่ยที่พึงเผิน ๆ ช่างเหมือนนิพพานเหลือเกิน ? 190
อัชฌัตตะ คืออะไร ? 52,495,521,522
อัฏฐังค์ คืออะไร ? และเรียกกันอย่างไทยๆ ว่า อย่างไร ? 129
"อัณฑชะโยนิ" คือ การเกิดอย่างไร ? อันเนื่องมาแต่อะไร ? 10,198,422,424,431
อัตตา ควรจะเรียนรู้แค่ใด ? 107,148,193
"อัตตา" คืออะไร ?
จะเข้าใจให้ละเอียดได้อย่างไร ? 13,75,80,88,96,141,297,319,400
"อัตตา" ตัวสุดท้าย ซึ่งเป็นทุกข์อันละเอียดสุดยอด คืออะไร ?
เพราะไม่รู้แจ้งในอะไร ? 141
อัตตา ที่เป็น "โอชรูป" ตัวสุดท้าย ที่จะตกตะกอนนอนก้นเหลืออยู่
เกิดจากกิเลสตัวใด ? 542
"อัตตา" ที่เรียกว่า "พรหม" นั้น หมายถึงอะไร ? จิตระดับใด ? 90

อัตตา พาให้ทุกข์ได้อย่างไร ? ไม่พ้นอัตตาเป็นอย่างไร ? 72,106,167
"อัตตา" ใหญ่ยิ่งขึ้นได้อย่างไร ? 539
อัตตา เราจะจัดการได้อย่างไร ? 102
"อัตตกิลมถะ"
คือ อย่างไร ? ไฉน ? 193,297,437,459,476,478,498,577,594–596
อัตตกิลมถานุโยค ชนิดที่กำลังเดินทางเข้าไปสู่ "อัตตวินิบาต"
เป็นอย่างไร ? 331
"อัตตกิลมถานุโยค" เป็นอย่างไร ? ที่ว่าทรมานตนนั้น
ที่ถูกอย่างไร ? 13,193,294,303,436,577,594,595,596
อัตตาต่างๆ : โอพาริกอัตตา, มโนมยอัตตา, อรูปมยอัตตา 79,91,449
"โอพาริกอัตตา" อัตตาหยาบๆ หมายเอาอะไร ? ขั้นไหน ? 79,156
"มโนมยอัตตา" คือ อะไร ? ไฉน ? 13,154,200,238,248,278
มโนมยอัตตา รูปที่เราเอาใจของเรานั้นเองปั้นขึ้น ได้หรือ ? 76,156
"อรูปมยอัตตา" เป็นอย่างไร ? 76,79,154,163,278
"อัตตาธิปไตย" ใหญ่แค่ไหน ? แสวงหาอะไร ? 435–436
"อัตตานุทิฏฐิ" สัมพันธ์กับ "ศีลพัตตุปปาทาน" และ
"ทิฏฐุปปาทาน" อย่างใด ? 13
"อัตตาใหม่" มันเป็นมานะใหม่ที่ยิ่งใหญ่
(ที่จริงมันยิ่งเล็ก) กว่าเก่า คืออะไร ? 178
"อัตตวาทุปปาทาน" ของคนที่ "เมาสุญญตา" เป็นอย่างไร ? 591–592
"อัตตวาทุปปาทาน" คือ พวกยึดเอา
ได้อะไรเป็น "อัตตา" ? 15,24,375,580,591,592
"อัตตวินิบาตกรรม" คืออย่างไร ? 437,581
"อัตตวินิบาต" แปลว่าอะไร ? ความหมายแท้ๆ ชัดๆ คืออะไร ?
และแปลให้ถึงที่สุดว่า อย่างไร ? 331,465,514
"อัตตา หิ อัตตโน นาโถ" ความหมายว่าอย่างไร ? 88,564
"อัตถการ" คือ อย่างไร ? 555

"อัตถังคมา" ความหมายว่าอย่างไร ? 525
"อัทธา อสโฐ อมายาวี" แท้ๆ จริงๆ คืออย่างไร ? 555
อันใดบ้างที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัยของพระองค์
สักหน่อย แต่คนก็ชอบตู่ หรือพุทธศาสนิกเองก็ชอบทำผิด
ให้คนเขาเอามาตู่เสียด้วย ? 340,341
"อัปปฏิฏฐะ" คือ อะไร ? สำคัญลึกซึ้งอย่างไร ? 482
"อัปปนา" นั้นอย่างไร ? หมายเอาถึงขนาดไหน ? 224,304,305
"อัปปนาวิถี" คือ จิตว่างจากกิเลสอย่างมั่นคงแน่วแน่ มีไม่ได้ในฌานหลับตา 305
"อัปปนาวิถี" คืออะไร ? สภาพเป็นอย่างไร ? 217,305,352
"อัปปนาสมาธิ" คืออย่างไร ? 304,347
"อัปปีจฉะ" หรือ "อัปปีจฉะกถา" คือไฉน ? 138,312
"อัปปาตังกัง" คืออย่างไร ? 243
"อัปปมัญญา" เกิสุดยอด หรือ "ผลบุญ" นั้น เป็นอย่างไร ? 118
อัปปมัญญา มีลักษณะอย่างไร ? มีขอบเขตแค่ไหน ? 118,170,382,453
"อัปปมัญญา" อย่างหลอก ๆ ลวง ๆ เป็นอย่างไร ? 118
"อัปปมาณาภาพรหม" คือ พรหมไฉน ? แตกต่างจาก
"อัปปมาณาสุภาพรหม" อย่างไร ? 404–406
"อัปปาพาธัง" คือ อย่างไร ? 243
"อัพภูตธัมม" คืออะไร ? 157
"อัสสาทะ" คืออะไร ? 302,461
อาการ "บันเทิง", "เพลิดเพลิน", "เป็นสุข" โดยแท้จริงแล้วคืออะไร ? 447
"อาการ", "ลิงค์", "นิมิต", "อุเทศ"
เกี่ยวข้องกับ "รูป" และ "นาม" อย่างไร ? 7
"อากาส" หรือ "อากาโสติ" คือสภาพอย่างไร ? 526,568,569,572,576,585,597
"อากาสานัญจายตนะ" คืออะไร ? (สรุปทุกขั้นตอน) 576
"อากาสานัญจายตนะ" นั้นไฉน ? 483–484,497–499,526–527,576–578,585
"อากาสานัญจายตนพรหม" แบบฤาษีหลับตา เป็นพรหมเมื่อใด ? เป็นอย่างไร ? 484

อากาสานัญจายตนพรหม มีสภาวจิตอย่างไร ? 499
"อากิญจา" คือ ไฉน ? 587,591,592,596–597,614
"อากิญจัญญายตนะ" ของพุทธศาสนา หมายถึงอย่างไร ? 488,531
"อากิญจัญญายตนะ" ที่เป็นสภาวะหลับตาทำเอาเป็นมิจฉาทิฏฐิ นั้นอย่างไร ? 503
"อากิญจัญญายตน" แบบลืมตาโพลง ๆ แต่มิจฉาทิฏฐิ คือ อย่างไร ? 504
"อากิญจัญญายตนพรหม" เก๊ หรือ "มิจฉาทิฏฐิ" หลายแบบ
มีอย่างไรบ้าง ? 171,456,457,486,503–504,579–582,589,591–595
"อากิญจัญญายตนพรหม" ดับอะไร ? อย่างไหนถูก–ผิด ? 486
อากิญจัญญายตนพรหม ต่างกับ อสัญญีสัตว์อย่างไร ? 503–504,456–457,588–597
อากิญจัญญายตนพรหม ตามความหมายของพุทธแท้ ๆ คือใคร ? 487,488,531
"อากิญจัญญายตนพรหม" ที่สรุปขั้นตอนถูกผิดต่าง ๆ 588–597,486–488
"อาคม" เก๊ เป็นอย่างไร ? 121,274
"อาคม" คืออะไร ? 121,382
อาจารย์แท้ๆ ปุโรหิตาจริงๆ ครูโดยสัจจะนั้น เป็นอย่างไร ?
แตกต่างจากอาจารย์เก๊ ปุโรหิตปลอม ครูไม่แท้ อย่างไร ? 381–393
"อาณา" หมายความว่าอย่างไร ? คือ อะไรในศาสนา ? 120,382–383
"อาณาปาณนิโรธ" แปลว่าอะไร ?
ผู้ทำเขาทำถูก "อาณาปาณสติ" ละหรือ ? 326
"อาณาปาณสติ" แบบ "วาโยกสิณ" มิใช่ทางเอกสายเลิศ หรือ
ไม่ใช่ทางเอกตลอดสายหรอกนะ ! 326–327
"อาณาปาณสติ" อันถูกแท้ ไม่ต้องนั่งหลับตา แต่ต้องทำตลอดเวลา
ทุกอิริยาบถที่เรายังมีลมหายใจเข้าออก นั้นอย่างไรแท้ ? 326–327
อานิสงส์ของการกินมื้อเดียว คืออย่างไร ? 243
"อาพาธ" คือ อะไร ? มีสภาพอย่างไรบ้าง
สำหรับนักปฏิบัติธรรม ? 296,320,586
"อาภัสสราพรหม" คือ ใคร ? 405,483

"อายตนะ" แปลว่าอะไร ? ลึกซึ้งเพียงใด ? 456,457,488,494,495,499–501,579,587,597,608,609,618,619,627
"อายตนะพรหม" คือ อย่างไร ? 455,456,488,501
"อายตนะสัตว์" คืออะไร มีจิตลักษณะใด ? 456,494,500
"อายุ" ความหมายว่าอย่างไร ? 225
อายุของ "คำพูด" เป็นเสียง ทรงสภาพเสียงได้ช่วงระยะหนึ่ง 226
อายุของ "นามธรรม" มีด้วยหรือ ? คืออย่างไร ? 227
"อายุทิพย์" (ทิพเพน อายุนา) แปลว่าอะไร ? หมายถึงสภาพอย่างไร ? 31,249,279
อายุ "นิรันดร" ก็เป็นพระเจ้า หรือ ปรมาตมันแท้ ๆ 96
อายุของ "รส" ที่ลิ้น มีรูปชีวิตอยู่ในความรู้สึกของคน 225
อายุของ "รูปจิต" และ "อรูปจิต" มีไหม ? 226
"อายุ" ของสัตว์โลกตามความรู้สึก จะเท่ากันหรือไม่ ? 283
อายุแห่งความเป็น "เทวดา" นั่น หมายถึงอะไร ? 227
อารมณ์ของจิต สำคัญเพียงใด ? เป็นไปได้ถึงปานใด ? 169,400
อารมณ์ "เฉย ๆ" นั้น ควรเป็นฉันใด ? 57
อารมณ์ทางกาม คือรสชาติในจิต ใช่หรือไม่ ? 227
"อารมณ์ที่เยี่ยมยิ่ง" ที่ควรรู้ยิ่ง คืออย่างไร ? 147
"อารมณ์พรหม" ต่างกับ "พุทธ" หรือ "พรหมชินะ" อย่างไร ? 148
"อารมณ์ พรหมปาริสัชชา" คืออย่างไร ? 177
อารมณ์ พรหมวิหาร 4 จะเรียกว่า "สุทธ" เมื่อใด ? 142
อารมณ์ "สมถะ" พ้นทุกข์ได้ในลักษณะใด ? ตลอดไปหรือไม่ ? 182–183
"อารมณ์" อันสุนทรของศิลปิน คืออะไรแท้ๆ จริงๆ ? 465
"อารมณ์นิพพาน" เป็นฉันใด ? 601,602–605,614
"อาโลก" เป็นอย่างไร ? คืออะไร ? "อาโลกสัญญา" คืออย่างไร ? 455,497,500
"อาวาส" แปลว่าอะไร ? 143

อาศัย "ธรรม" เลี้ยงชีพ หมายความว่าอย่างไร ? 553–554

อาสวะต่าง ๆ

กามาสวะ 99,259,308,312

ภวาสวะ 99,308,312

อวิชชาสวะ 99,308,312

"อาสวะ" จะเข้าใจมันได้อย่างไรจึงจะเอามันออกจากใจให้สิ้นเกลี้ยง ? 185

"อาสวะ" หมักดองอะไรไว้ ? 99,257,308

อาสวักขยญาณ สำคัญเพียงใดในการบรรลุอรหันต์แท้ๆ

แบบพุทธศาสนา 86,325–326

"อาสันนกรรม" คืออะไร ? 198

อำนาจของ "คุณธรรม" ที่แฝงซ้อนอยู่ในตัวคนจริง ๆ

มีอำนาจจริงแท้หรือไม่ ? 164

อำนาจฌาน เป็นกำลังแห่งจิตลักษณะใด ? มีมากน้อยแค่ใด ? 201

"อำนาจโลก" ที่ผู้ปฏิบัติเพื่อหวังมรรคผลนิพพาน จะต้องรู้ และละวาง

ให้หลุดล่อนเว้นขาด คืออะไร ? 18

อิทัปปัจจยตา คืออะไร ? 162,516

"อิธ พรหมจริยวาโส" แปลเป็นไทย มีความหมายว่าอย่างไร ?

และเป็นเรื่องของอะไร ? 102,262,323

อิสระ ตาม "ความหลง" ของมนุษย์นั้น มีลักษณะอย่างไร ? 444

อุคฆฏิตัญญู–วิปัญจิตัญญู–เนยยะ และปทปรม บุคคลทั้ง ๔ นี้ คืออย่างไร ? 263

"อุจเฉท" หรือ "อุจเฉทภาวะ" ชนิดแท้ คือความตายอย่างไร ?

รู้เห็นได้ในชีวิตนี้ไหม ? 75,77

"อุจเฉททิฏฐิ" ตัวแท้ตัวจริงล่ะ (คือ ผู้เชื่อว่า คนทุกคนตายแล้วสูญ)

เป็นอย่างไร ? 76

อุฏฐานะ คืออะไร ? 315,317,319,509

อุฏฐานะ มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดกับนิพพาน ? 317

"อุฏฐานสัมปทา" เป็นกรรมอย่างไร ? และเรียกว่าอย่างไร ? 316,509

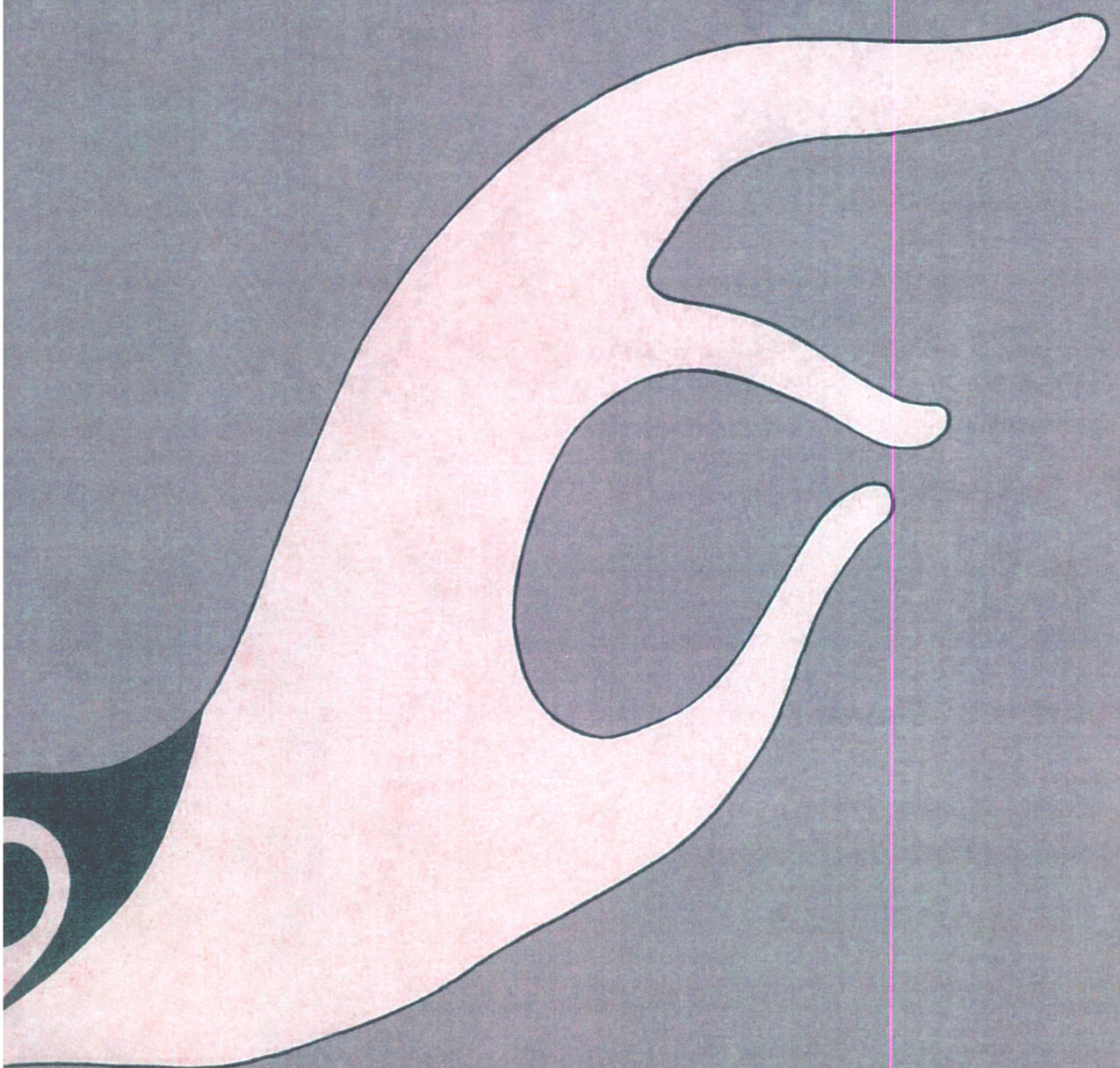
"อุดมคติ" ของศาสดาเจ้าแห่งศาสนาทุกศาสนา ทั้งพุทธด้วย
แต่พุทธก็ยังมีอุดมคติอะไรที่ยิ่งไปกว่านั้น ? 83
"อุตตริมนุสสธรรม" ใด จะกั้นทางบรรลุได้เก่งที่สุด ? 314
"อุตตริมนุสสธรรม" อันเป็นผลของวิมุติ
เป็นพุทธวิชชาแท้ ๆ นั้น คืออย่างไร ? 554–557
"อุตตริมนุสสธรรม" ซึ่งก็เป็นความเก่งเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ "วิมุติ"
ไม่ใช่ "นิพพาน" เป็นแค่ "เดรัจฉานวิชชา" ไม่ใช่
"พุทธวิชชา" นั้น คืออย่างไรบ้าง ? 12,230,314,557–558
"อุทธ" คืออะไร ? สัมพันธ์กับ "อุทธัจจะ" อย่างไร ? 542
อุทธัง หรือ "อุทธ" คืออะไร ? 542,543,548,559
"อุทธังโสโตอกนิษฐคามี ปรินิพพายี" หมายถึงอะไร ? 172,543,548
"อุทธัจจะ" จะเข้าใจให้หมดได้อย่างไร ? 108,170,427,460,559
"อุทธัจจะกุกกุจจะ" ความรำคาญใจเป็นอย่างไร ? 201,636
"อุทกดาบส" มีความเห็นผิดเกี่ยวกับ "เนวสัญญานาสัญญายตนสัตว์"
อย่างไร ? และยังมีคติ ชนิดไหนอยู่ ? 507–508
อุทาน มีลักษณะอย่างไร ? 157
"อุทเทส" คือ การทำอะไร ? 129
"อุบัติเทพ" คือใคร ? มีลักษณะอย่างไร ? และคือการเกิดของอะไร ?
เกิดได้อย่างไร ? 61–66,262
"อุบัติเทพ" เปลี่ยนภูมิจากสมมุติเทพขั้นปุถุชน เปลี่ยนโคตรขึ้นไป
เป็น "อริยภูมิ" ได้อย่างไร ? 262
"อุบัติเทพ" พ้นจาก "สมมุติเทพ" ด้วยปัญญาอันยอดยิ่ง อย่างไร ? 66
อุบายวิธีปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า อาณาปาณสติ แบบ "วาโยกสิณ"
หรือแบบนั่งหลับตากำหนดเพ่งลมหายใจเป็น "กสิณ"
จำเป็นสำหรับบรรลุธรรมนักหรือ ? 327
อุเบกขา 169,272,274,293,308,316,319,340,480

อุเบกขา ของพวกฤาษี และเดียรถีย์ต่าง ๆ แตกต่างกับ
อุเบกขาของพุทธอย่างไร ? 170–172,316
อุเบกขา คืออะไรแน่ ๆ ? มีลักษณะอย่างไร ?
อารมณ์เป็นอย่างไร ? 88,120,166,168,169,204,316
อุเบกขาจิต เป็นอุปกิเลสได้อย่างไร ? 317
อุเบกขา ช่วยให้เป็น "พรหมเก๊" น้อยลง อย่างไร ? 120
อุเบกขาธรรม เป็นอย่างไร ? มีประโยชน์อย่างไร ? 508
อุเบกขา แบบพุทธแท้ ๆ ไม่ไร้ญาณ แน่ ๆ หรือ ? 316
อุเบกขา เป็น "ผล" แท้ของพุทธศาสนา เป็นสภาวะที่เดาเล่นไม่ได้ ! 316
อุเบกขา เป็นอารมณ์ขั้นสูงสุดของ "อกนิษฐาพรหม" หรือ ? 142
"อุเบกขา" มาจากรากศัพท์ว่าอะไร ? 145
"อุเบกขา" มิจฉาทิฏฐิ เป็นลักษณะที่พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญอย่างไร ? 315–316
"อุเบกขา" มีโมหะนั้น เป็นสภาวะแบบใด ? 169
"อุเบกขา" ทำได้อย่างไร ? 69
"อุเบกขา" ที่ประกอบด้วยปัญญาแท้(ญาณ) คือบาทฐาน
ของ "อารมณ์นิพพาน" คือฐานฝึกอย่างไร ? 315–319,540
อุเบกขาที่เป็นอารมณ์พรหมชั้นสูงแท้ๆ หมายถึงอะไร ? 170–172
อุเบกขาที่มีญาณ มีปัญญา มีสภาวะอย่างไร ? รู้อะไร ? ว่างจากอะไร ? 317–320
"อุเบกขาสหคต" การประกอบด้วยอะไร ? 221,344,348
อุเบกขาสหคตัง เป็นจิตดีที่สุดหรือยัง ? อาการอย่างไร ? 203,205,213,214,560
"อุโบสถ" หรือ กร่อนมาเรียกกันว่า "โบสถ์" นั้น มันคืออะไรกันบ้าง ?
คนเข้าใจกันพื้นเพื้อมากน้อยแค่ใด ? 126–129
"อุโบสถกัมม" คืออะไร ? 128
"อุโบสถทิน" คืออะไร ? และไทยเราเรียกกันว่าอย่างไร ? 129
"อุปกิเลส" คือ กิเลสอย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 296
อุปกิเลส แค่รอบต้นขั้น โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ
จะทำให้โลกตำหนิตุราหน้าว่าถ่วงโลกได้หรือไม่ ? 313

อุปกิเลส ต่างๆ รอบที่ 1. โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ รอบที่2. อธิโมกข์
–ปัคคหะ–สุข รอบที่ 3. ญาณ–อุฏฐาน–อุเบกขา 318
อุปกิเลส ข้อที่ 10 ชื่อ "นิกันติ" นั้น หมายความว่า อย่างไร ? 320
"อุปวาส" เรียกอย่างชาวบ้านไทย ๆ ก็ว่า "ถืออุโบสถ" หรือ "อยู่อุโบสถ"
หรือ "รักษาอุโบสถ" นั้น หมายความถึงอะไร ? 128
"อุปสัมบันน์" คือใคร ? "อนุปสัมบันน์" คือใคร ? 371,372
อุปาทาน เกิดจากอะไร ? 60,84,257
อุปาทานขันธ์ 5 ดับมอดสนิทสิ้น เมื่อใด ? 548
อุปาทานขันธ์ ที่ยึดมั่นกันขนาดเหลือแต่ "รูป" หรือ "วัตถุ" คือพวกใด ? 183
"อุปาทิ" ที่แสนดีเป็นอย่างไร ? 322
"อุโปสถ" หมายความว่าอะไร ? 127
"อุโปสถังค์" คือความพยายามแบบใด ? มาจากคำอะไร ? 126–129
"อุโปสถาคาร" (อุโบสถที่เป็นโรงเรือน) คือ อย่างไร ? 128
"อุภโตภาควิมุติ" คืออะไร ? ไฉน ? มีสภาวะอย่างไร ?
เกิดจากอะไร ? 216–217,355,367,495,551
"อิธ" หมายความว่ากระไร ? 101
"อิธ พรหมจริยวาโส" คืออะไร ? 262,266,323
เอกจรัง มีลักษณะอย่างไร ? 184
"เอกัคคตา" คืออะไร ? 145
"เอกายน มรรค" สำคัญเพียงใด ? 263,320,326,327
"เอโก ธัมโม" หมายความว่าอย่างไร ? คืออะไร ? 600,634
"เอหิปัสสิโก" หมายความว่าอย่างไร ? 207,234,262,555
เอา "อุเบกขา" เป็นกรรมฐาน หมายความว่าอย่างไร ? 540
เอา "กิริยา" ของพระอรหันต์มายึด โดยไม่พากเพียร ขัดเกลาตน
ไต่เต้าตามขั้นตอน หยาบ–กลาง–ละเอียด จะเกิดผลดี
ในการปฏิบัติธรรมหรือไม่ ? 349
"โอชะ" ที่หมายถึง ความอร่อย หรือบันเทิงใจ นั้นที่แท้คืออะไร ? 541

"โอปนยิโก" หมายความว่าอย่างไร ? รู้ได้ในลักษณะไหน ? 207,235
"โอปปาติกะ" จริงๆ เป็นอย่างไร ? ปฏิสนธิอย่างไร ? 43,197,217,362
"โอปปาติกะ" แท้ๆ จริงๆ นั้น อยู่นอกตัวหรือในตัว ? 150
โอปปาติกะสัตว์ เกิดได้อย่างไร ? อยู่ที่ไหน ? เป็นอย่างไร ? 197,199,201,426,427
"โอปปาติกะสัตว์" เป็นรูปอะไร เป็นนิยาย หรือ ผี หรือ เทวดา หรือ พรหม หรือ วิญญาณ ? 199
"โอปปาติกะโยนิ" คือ การเกิดในลักษณะใด ? หากดับ "โอปปาติกโยนิ" ได้จริง จะเกิดผลอย่างไร ? 11,69,197,425,427,431,432
โอภาส กับ ญาณ ต่างกันหรือไม่ ? 299
โอภาส คืออะไร ? 299
"โอภาส" ที่เป็นแบบ "ฌานหลับตา" จะมีสภาวะแตกต่างกับ "โอภาส" ที่เป็น "ฌานแบบวิปัสสนา ชนิดลืมตาโพลงๆ" อย่างไร ? 298–299
โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 308
"โอรัมภาคิยสังโยชน์" คืออะไร ? 108
"โอพารกอัตตา" เป็นอัตตาอย่างไร ? 79,449

"ฮิปปี้" คืออย่างไร ? และยังหลงติดอะไร ? 417,419,435,437,444
ฮิปปี้ดับโลก ดับอะไรหรือ ? 444
ฮิปปี้ "ทิ้งโลก" อย่างไร ? 444
ฮิปปี้ เป็น "อสัญญีสัตว์" ประเภทหนึ่งหรือ ? 418
ฮิปปี้ มีแรงผลักดันอะไร ? 445

ทางเอก

